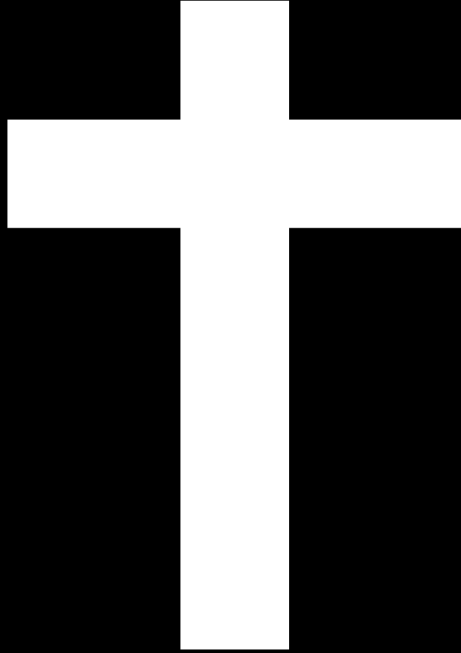

Tte Pa'ali Me
Skököl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

Tte Pa'ali Me' Skököl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri (CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca

Contents

Génesis	1
Éxodo	52
Jonás	73
Mateo	76
Marcos	117
Lucas	142
Juan	185
Hechos	216
Romanos	254
1 Corintios	271
2 Corintios	288
Gálatas	299
Efesios	306
Filipenses	312
Colosenses	317
1 Tesalonicenses	321
2 Tesalonicenses	325
1 Timoteo	327
2 Timoteo	332
Tito	336
Filemón	339
Hebreos	341
Santiago	356
1 Pedro	361
2 Pedro	366
1 Juan	370
2 Juan	375
3 Juan	376
Judas	377
Apocalipsis	379

Íyi ulitane e' wì tkënewami

Génesis

Si'kuaie yëkkuö i' kiè Génesis, e' wà kiane chè, *íyi ulitane e' wì tkënewami*. Yëkkuö i' blatëule böt tsiní. Et tsiní e' dör capítulo et dö capítulo dabom eyök kí et (1–11). Iët tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí böt dö capítulo dabom skeyök (12–50). Et tsiní e' tó se' a íyi kós e' wì pakè. Ká jai ena ká i' e' yöne kewe. Ñies ñiwe, nañewe, diwö, si'wö ena bëkwö e' yöne tsawe. Es ñies dayë, ká sí, iyiwak, se' wëpa ena alakölpá, e' kós yö' Skëköl tó, e' pakè yëkkuö et tsiní tó. Ñies wës s'ditsö tsá e'pa tó ì sulu wamblë' ena ì q' Skëköl tó ie'pa tsatkoie inuí yöki, e' tso' kitule yëkkuö et tsiní kí. Ñies wës s'ditsö pone'mi ká wa'ñe senuk ditséwö wa ditséwö wa ena ì kuëki s'ttö tso' tajë kuá'kí kuá'kí, e' kós pakè yëkkuö et tsiní tó.

Yëkkuö iët tsiní tó ikkachè se' a tó wës Israel aleripa e'pa dë'bitu wëm eköl kiè Abraham e' wa. Israel aleripa wa Skëköl tó ibikeitsétke ká ulitane wakpa tsatkok inuí yöki. As e' wà tkö, e' kuëki Skëköl tó Abraham klöo' iwák a. Abraham erblë' Skëköl mik buaë, e' kuëki Skëköl tó ittè me' ie' a. E' tso' kitule yëkkuö iët tsiní kí.

Ttè me' Skëköl tó Abraham a, e' è me'itö Abraham alá Isaac ena Isaac alá Jacob e'pa a. Jacob ñe' è kiè ñies Israel. E' kuëki ie' aleripa kièsö Israel aleripa. Yëkkuö iët tsiní è kí itso' kitule tó wës Skëköl tó Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa tsatkë'bitu ibolökpa kós yöki as ttè me'itö ie'pa a e' wà tkö wake'.

Skëköl tó íyi ulitane yö'

¹ Tsawe ta ká jai ena ká i', e' yö'at Skëköl tó. ² Mik ie' tó íyi ulitane tsá yö'mi, eta ká wa'ñe kë kí ì ku' yës. Ká sí kë ta'. Di' è me'r iskië. Ká dör ttsettseë. Erë Skëköl Wiköl shkôar di' tsaka.

³ Eta Skëköl tó iché: “¡Ká ñinú!”

Eta ká ñine. ⁴ Ie' tó isué tó ká ñiwe e' dör buaë, e' méatitö ñiweie. Ká ttsettse, e' méatitö nañeweie. ⁵ Ñiwe, e' kiéitö ñiwe. Ká ttsettseë, e' kiéitö nañewe. Ekkë kanewéitö ká tsawe a.

⁶ E' bule es ta ie' tó iché: “¡Iyönú wës skátke kkö dapee es di' shuá iblatoie as kë iwöierwane ñi a!”

⁷ Eta es iyuéitö di' blatoie. Es di' ate ká jaishet ena ká i' kí. ⁸ Ì yuéitö, e' kiéitö kakölttö. Ekkë kanewéitö eta ká de böt.

⁹ E' bule es ta ie' iché: “¡Di' ate ká i' kí, e' e' dapa'úka ek tsiní ème as íyök poppo doka!”

Eta es iyöne. ¹⁰ Wé íyök poppo deka, e' kiéitö íyök. Wé di' dapaneka, e' kiéitö dayë.

Ie' isué tó e' kós dör buaë. ¹¹ E' ukuöki ta ie' tó iché: “¡Íyök kí íyi kuá ulitane tskinú! Kakö wör ta' ese, ñies kal ulitane wör ta' ese kós tskinú iwakmik iwakmik.”

Eta es ekkëpa tschine. ¹² Es íyök kí íyi kuá ulitane tschine kakö wör ta' iwakmik iwakmik, ñies kal wör ta' iwakmik iwakmik. Ie' tó isué tó ekkëpa kós, e' dör buaë. ¹³ Ekkë kanewéitö eta ká de mañat.

¹⁴ E' bule es ta ie' iché: “¡Ì dalöburta' yönú ká jai a! Ekkëpa dör buaë ká blatoie ñiwe nañewe, ñies ikkachoie mik ta' diwö de kawö tköwoie, ñies ká shta'woie ena duas tköke e' jchënoie. ¹⁵ Ekkëpa kós dalöburke tajë ká i' kí.”

Eta es iyöne. ¹⁶ Es ie' tó ì dalöburta' tajë ese yuéat bök. Ikibiie dör ká ñiwoie ñiweie. Wëne dalöbur diöshet e' dör olo'bunoie nañeweie. ¹⁷ Ekkëpa méatitö ká jai a dalöbunoie ká i' kí ¹⁸ ñië nañeë, ñies ká ñiwe ká nañewe e' blatoie. Ie' tó isué tó ekkëpa dör buaë. ¹⁹ Ekkë kanewéitö eta ká de tkël.

²⁰ E' bule es ta ie' tó iché: “¡Iyiwak serke di' a dayë a, e' kós yönú tajë! ¡Ñies dù ulitane yönú as iur kashuk a!”

²¹ Eta es iyiwak blubluë serke dayë a, ekkëpa yuéitö. Ñies iyiwak kós serke di' a ena dayë a ekkëpa yuéitö iwakmik iwakmik. E' sù dù ulitane yuéitö, iwakmik iwakmik.

Ie' isué tó ekkëpa kós dör buaë. ²² Eta iyiwak yuéitö e'pa a ie' er buaë ché ttè i' wa: “a' alönú tajë, di' kós, dayë kós, e' wà iöka tajë. Ñies as dù alör tajë ká wa'ñe.”

²³ Ekkëpa kanewéitö eta ká de skël.

²⁴ E' bule es ta ie' tó iché: “¡Iyiwak serke ká sí kí, e' ulitane yönú iwakmik iwakmik! ¡Iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski, ekkë kós yönú iwakmik iwakmik!”

²⁵ Età es ie' tò iyiwak ulitane yué ká sí ki iwakmik iwakmik. Ie' tò isué tò ekképa kòs dör buaë.

²⁶ E' ukuökì tã ie' tò iché: “Ditsö yuöso wës se' es as ie'pa tkòkasö ká i' kòs wökirie. Nima, dù, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski, ekké kòs tso' ká i' ki, e' atdaë ie'pa ulà a.”

²⁷ Mik Skèköl tò s'ditsö tsá yö', etã iyuéitö wës ie' es; Ie'pa yuéitö wëm eköl ena alaköl eköl.

²⁸ Ie' er buaë ché ie'pa a i' es: “A' ala'r kòka tajë, a' alónú tajë ká ulitane ki. Ká i' kòs e' kané ú a' tò. Nima, dù, ena iyiwak ulitane ekképa kòs wökir a' dör, e' wà ú.”

²⁹ E' ukuökì tã Skèköl tò iché ie'pa a: “Ye' ttö ttsö. Ýi kuá kòs wòrta' ñarta', ese méatyö a' a ñè. Ñies kalwö ulitane katarta' ku'yarta' ese kòs méatyö a' a katè ku'yè. ³⁰ Erë iyiwak kañiru, iyiwak uru ena dù, ekképa kòs a kàkò méatyö katè.” Etã es iate. ³¹ Ie' isué tò ekké kòs dör buaë shute. Ekké kanewéitö etã ká de teröl.

2

¹ Es ká jai ena ká i', ñies ýi ulitane tso' iki, e' yöne one se. ² Ká de kul etã i' kòs yö'bituitö e' yöne one, e' kueki diwö e' wa ie' kë kanèblène. ³ E' diwö wa kë ie' kanèblènea ká i' yuök e' kueki ie' iché tò diwö e' dör buaë. Ñies ie' iché tò semana bit e' diwö bata e' dör batse'r se' a.

Skèköl Jehovahá tò s'ditsö tsá yué

⁴ I' dör ká jai ena ká i' tsá yöneat, e' pakè. Mik Skèköl Jehovahá tò ká jai ena ká i' e' yö', ⁵ e' kéwö ska' tã kam ie' tò kalì patkò ká i' ki, ñies kë yi ku' ká kanéuk. E' kueki kam kal kuá tskir ena kam kàkò tskir. ⁶ Erë di' tskirke ýök a, e' tò ýök kòs nuweke. ⁷ Etã Skèköl Jehovahá tò ýök yué s'ditsöie eköl wák dör wëm. Etã ie' tò iwöiké iyik a tã iyöne se'ie ttsè'ka.

⁸ E' ukuökì tã ie' tò ká buaala yué ekwöki diwö tskirke e' ëka, ká kiè Edén ee. Etã wëm yö'itö, e' méatitö ká buaala e' a senuk. ⁹ Eë ie' tò kal ulitane wër bua'buáë, ñies

iwö dör buaë katano ese tské. Ká buaala e' shusha, ie' tò kal tské bölka. Kal elka dör sene michoë e' kéli. Kal iëlka e' dör ýi buaë ena ýi suluë ese jchenoie e' kéli.

¹⁰ Edén ká shua di' tskirke etö, e' tò ká buaala nuweke. Wé ká e' kkö döwa ee di' e' ulà jcherke dökã tkëtö. ¹¹ Di' ulà etö kiè Pisón. E' tkökemi ká kiè Havilá, e' kòs a. Ká e' ki oro tso'. ¹² Oro e' dör oro bua'buá. Ñies kiö masmas bua'buá, ese tso' ena ák bua'buá kiè ónice ese tso'. ¹³ Di' ulà etö tkökemi ká kiè Cus, e' kòs a. E' kiè Guihón. ¹⁴ Iulà etö skà mir ká kiè Asiria diwö tskirke, e' ëka. E' kiè Tigris. Etã di' ulà bataie, e' kiè Éufrates.

¹⁵ Mik Skèköl Jehovahá tò wëm tsémi méat ká buaala atë Edén e' shua as ikaneütö, as ikkò'nütö, ¹⁶ etã ie' tò ttè dalöiëno i' mé ia: “Ká buaala e' kéliwö ulitane katèmibö. ¹⁷ Erë ýi buaë ena ýi suluë ese jchenoie e' kéliwö kë katar. Mik kal e' wö katébö, etã be' duöwaraë. E' kueki kë ikatar.”

¹⁸ E' ukuökì tã ie' tò iché: “Kë idör bua' wëm a senuk ekörla. Súyö ie' a wapie yué eköl ikimuk buaë.” ¹⁹ Etã iyiwak yö'itö ýök wa ekké kòs debitu iwa wëm a suè tò ima ie' tò ikiè mekami. Tã wës wëm tò ikiè méka es iate. ²⁰ Es wëm tò iyiwak uru ena iyiwak kañiru, ñies dù, ekké kòs kiè méka. Erë kë ie' kimuk kune buaë ie' wapieie.

²¹ Etã Skèköl Jehovahá tò wëm kapöwéwa tajë, e' dalewa ie' tò ichane yéttsa etö, e' chkà wöiéwaneitö. ²² Ichane e' yuéitö alakölie tã idebitu iwa wëm a. ²³ Mik wëm tò isué, etã ichéitö:

“i' je' dör ye' wák dichéwö ena ye' wák chkà! Alaköl dè'ka wëm wa, e' kueki ikirdaë alaköl.”*

²⁴ E' kueki wëpa kë serpaia iyé ena imi e'pa dapömik, iserdawa alaköl tã. Ie'pa böl serdaë ñita, tã imia wës wák eköl ë es.

²⁵ E' këska' tã wëm ena alaköl iëter sume, erë ie'pa kë wã jaë jcher.

3

S'ditsö tò Skèköl ttö dalösewéwa

¹ Tkabè tso' etö, e' erbikö tajë s'kitö'woie iyiwak kañiru yö' Skèköl Jehovahá tò, ekké kòs tsata. Ká et tã ie' tò alaköl a ichaké:

* **2:23** Hebreoie ttè kiane yënuuk wëm e' dör ish ena ttè kiane yënuuk alaköl e' dör isha.

—¿Moki Skëköl tö iyë'at a' a tö ká buaë shua kal ulitane tso', e' wö kë katar yës?

² Alaköl tö iüté:

—Au, e' kë dör es. Ie' tö sa' a iché tö kal ulitane wö katarmi. ³ Erë kal àr ká i' shushaë, e' wö kë katanuk, kë e' kanuk sa' a. E' wamblé sa' tö, etä sa' duöralur.

⁴ Etä tkabë tö iché alaköl a:

—Au, e' dör kache. A' kë duöpawa. ⁵ Ie' wa ijcher buaë tö mik kalwö e' katéwa a' tö, etä ì dör buaë, ì dör suluë e' jcherdaë a' wa wes ie' wák wa ijcher es.

⁶ Etä alaköl isuë tö kalwö e' wër buaë katè. Ie' éna ikatak iyi jchenoie buaë. E' kueki ie' tö kalwö batsée, katéwaitö. E' ukuöki ta ie' tö imé iwëm a, etä iwëm ikatéwa ñies. ⁷ E' bet ta ì dör sulu, ì dör buaë ese ane ie'pa éna, etä ie'pa wa ijchenewa tö ie'pa iëter sume. Etä ie'pa tö kal kië higuera, e' köyök yué banoie e' wa ie'pa e' patrëwa.

⁸ Siwa' bitsirke tsáji, etä wëm ena ilaköl tö Skëköl Jehová shkokedur ká buaë shua, e' ttsé. E' yöki ie'pa e' blélur kal tso' taië ese shua.

⁹ Erë Skëköl Jehová tö wëm kié ta ichaké:

—¿Wé be' tso'?

¹⁰ Wëm tö iüté:

—Ye' tö ittse tö be' shkokedur ká buaala shua. Ye' dur sume, e' kueki ye' suane be' yöki. E' kueki ye' e' bléwa be' yöki.

¹¹ Etä Skëköl tö ie' a iché:

—¿Yi be' a iché tö be' dur sume? Ichö ña tö kalwö yë'yö be' a tö kë ikatar ¿e' katébö?

¹² Ie' tö iüté:

—Be' tö ye' a alaköl me', ye' wapieie, e' tö ye' a kalwö mé katè. E' katéwayö.

¹³ Etä Skëköl Jehová tö alaköl a ichaké:

—¿Iök bö iwamblé?

Ie' tö iüté:

—Tkabë tö ye' kitéka, e' kueki ye' tö kalwö e' katéwa.

¹⁴ Etä Skëköl Jehová tö tkabë a iché:

—Ì wamblé be' tö, e' kueki ye' tö be' a iché tö iyiwak kos shua be' ë weirdaë michoë. Këkraë be' shkoraë e' kuule be' batsi' ki ta be' kkö a ká po mirawa. ¹⁵ Be' ena alaköl meraatyö ñi bolökíe. Be' aleripa kos ena alaköl aleripa kos, e'pa atë ñi bolökíe ñies.

Alaköl aleri eköl tö be' wökir shka'weraë ena be' tö ie' klö kaniñak shka'weraë.

¹⁶ E' ukuöki ta ie' tö iché alaköl a:

—Mik be' alà kurketke etä be' weirdaë siarë, idalë'r taië e' ttseraëbö. Erë be' ki be' wëm kiardaë ena ie' doraë be' wökirie.*

¹⁷ E' ukuöki ta ie' tö iché wëm a:

—Be' tö be' alaköl ttö iüté, kalwö yë'yö be' a tö kë ikatar, e' wà katébö. E' kueki be' weirdaë ñies. Be' kueki iyök sulu'werawayö. Be' kanëblöraë darërëë be' chkè yuloie. ¹⁸ Iyök ki dika'chka ena kakö sulusi, alördaë. Ñies kalwö kañiru katerabö. ¹⁹ Be' kawöta kanëblök darërëë chkoie dö mik be' duowa, míane iyökíe wes be' dör kuaë es etä. Be' yöne iyök wa, e' kueki be' dörane iyökíe.

²⁰ Wëm tsá yöne, e' kië Adán. Ilaköl dör se' mì tsá. E' kueki Adán tö ikië méka Eva.†

²¹ Etä Skëköl tö datsi' yué ie'pa a iyiwak kkuölit wa, ta ie'pa paiéitö. ²² Etä ie' tö iché: “I'ñe ì dör buaë ena ì dör suluë, e' jcher ditsö wa wes se' wa ijcher es. E' kueki dö' ie'pa mi', sene michoë e' kéli wöbatsök katè ta iser michorak.”

²³ E' kueki ie' tö wëm ena ilaköl yéttsa ká buaala tso' Edén e' a, ta ipatkémiitö iyök wakanéuk. Iyök wa wëm yöne e' ki ipatkémi kanëblök. ²⁴ Ie' tö itrë'wëshka, e' ukuöki ta ì ttsë'ka pik ta' tso' ká jaì a kië kërüb, e'pa tuléwaitö ká buaala e' ñalé ska' diwö tskirke e' ëka ikkö'nuk. Ñies tabë wöñarke dalölöë ratkear siwa' ki, e' méatitö as kë yi döwaia sene michoë kéli ska'.

4

Caín tö iël kië Abel, e' ttéwa

¹ Etä Adán sené Eva ta. Eva duneka ta ilà kune wëm. Ikië mékaitö Caín.* Mik alà kune, etä Eva tö iché: “Jehová tö ye' kimé, e' kueki ye' alà kune eköl wëm.” ² E' ukuöki ta ilà skà kune ek, e' kië Abel, Caín ël tsirla. Abel tö obeja alöweke. Caín tö dali kuatkeke.

³ Ká et ta, Caín wa idali wöne, ese kak mí mè Jehová a idalöioie. ⁴ Etä Abel wa ie' icha mí ñies. Ie' obeja tsá bua'buá, ese kak mí ie' wa mè Jehová a. Abel ena ì méitö e' wër

* **3:16** Mik be' alà kurketke...ie' doraë be' wökirie: Ñies ttè e' mane'wëmiso i' es: Be' éna e' alakka be' wëm ki, erë ie' e' alöraká be' ki. † **3:20** Eva: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë ttsë'ka. * **4:1** Caín: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë ye' ulà a ide.

buaë Jehová wa. ⁵ Erë ie' kë wä Caín ena ì méitö e' sune es, e' kueki Caín uluneka taië, iwö yée suluë. ⁶ E' kueki Jehová tö Caín a ichaké: “¿Iök be' ulune wö yée sulu? ⁷ Be' tö ì bua' úpa, e'ma be' jañuke tsuleë. Erë ì sulu wamblébö, e' kueki ì sulu e' métër bër be' panuk namuie e' aloka be' ki. Erë be' ké e' alökka iki.”

⁸ Kä et ta, Caín tö iël Abel kiémi kañika. Mik ie'pa demi kañika, eta eë Caín ñippéka iël ta eta iël ttéwaitö. ⁹ E' ukuöki ta bet, Jehová tö Caín a ichaké:

—¿Wé be' èl Abel?

Caín tö iüté:

—Ye' kë wä ijcher. Ye' kë dör ie' kkö'nukwak.

¹⁰ Skököl tö ie' a iché:

—¿Iök bö iwamblé es? Be' èl ttéwabö, e' pé tène taië iyök ki, e' nuí tso' be' ki. E' ki ye' kawöta be' we'ikök. ¹¹ E' kueki be' weirdaë iyök ki wé be' tö be' èl pé tkö'wé, e' ki be' yerattsayö. ¹² Be' kaneblömi taië, erë kë wä wörpa buaë. Be' kawöta shkök ká wa'ñe, kë a eno ta' yës.

¹³ Eta ie' tö Jehová iüté:

—E' darèrè ye' a. Kë ye' a idalè'ttsënuke.

¹⁴ Iñe be' tö ye' uyéttsa ká i' ki, e' ukuöki ta ye' kawöta shkök ká wa'ñe kamië, kë a eno ta'. Be' kë ku'ia ye' ta, e' kueki yi ye' kuéwa, ese tö ye' tterawa.

¹⁵ Erë Jehová tö iüté:

—Yi be' ttéwa, ese kí weirdaë siarè taië iskéie.

Eta Skököl tö iwakyuée iwà kkachoie as yi tö ikuéwa, ese kë tö ittöwa. ¹⁶ Eta Caín e' yéttsa Jehová wörki ta imía ká kiè Nod eë, ká e' atë Edén diwö tskirke e' kke.

¹⁷ Eta Caín sené ilaköl ta. Iduneka ta ilà kune wák dör wëm, e' kiè Enoc. E' ukuöki ta Caín tö ká yué et, kiè mékaitö ilà kiè wa Enoc. ¹⁸ Enoc dör Irad yë. Irad dör Mehujael yë. Mehujael dör Metusael yë. Metusael dör Lámece yë.

¹⁹ Eta Lámece senéwa alakölpa bö ta. Eköl kiè Adá, eköl kiè Silá. ²⁰ Eta Adá dë' alàè kiè Jabal. E' aleripa dör iyiwak alöukwakpa e' serke úla yöule datsi'tak wa ese a. ²¹ Ie' èl kiè Jubal. E' aleripa dör ma'ma kicha ta' guitarra sù ena ma'ma pulè sù ese

bla'ukwakpa. ²² Silá dë' alàè ñies kiè Tubal-Caín. E' aleripa dör tabechka kiè bronce ena hierro ese stë. E' kutà kiè Naamá.

²³ Kä et ta Lámece tö iché ilakölpa a:

“A Adá, a Silá, ye' ttö ttsö:

Wëm eköl duladula tö ye' shkaö',

e' kueki ye' tö ikötwa.

²⁴ Yi tö Caín ttéwa, e' tö iské tueraë siarè, erë yi tö ye' ttéwa, e' tö iské kí tueraë jaishet shute.”

²⁵ Adán alà skà kékane ilaköl ta wák wëm. Eva tö iché: “Skököl tö ye' a alà ské mé eköl, Caín tö Abel kötwa, e' skéie.” E' kueki ie' tö ikiè méka Set.†

²⁶ Ñies Set de alàè wák wëm kiè mékaitö Enós. E' kéwö ska' ta s'ditsö tö Skököl a iyi tsá ki'mi ena idalöie'mi ikiè Jehová e' wa.

5

Adán aleripa

¹⁻² Mik Skököl tö s'ditsö tsá yö', eta iyuéitö wes ie' wák es. Ie'pa yuéitö wëm ena alaköl. Ie' er buaë ché ie'pa a. Ie' tö ie'pa yué, e' diwö shà ta ikiè mékaitö s'ditsö. I' dör Adán aleripa e'pa kiè.

³ Mik Adán ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130), eta ie' alà kune eköl, e' dör wes ie' wák es, ikiè mékaitö Set. ⁴ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁵ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom mañayök (930) eta ie' blënewa.

⁶ Mik Set ki duas de cien eyök ki skel (105), eta ie' alà wëm kiè Enós, e' kune. ⁷ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien kuryök ki kul (807). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁸ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom eyök ki böc (912) ta iblënewa.

⁹ Mik Enós ki duas de dabom suliyök (90), eta ie' alà wëm kiè Cainán, e' kune. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök ki dabom eyök ki skel (815). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ¹¹ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki skel (905) ta iblënewa.

¹² Mik Cainán ki duas de dabom kuryök (70), eta ie' alà wëm kiè Mahalalel, e' kune.

¹³ E' ukuöki ta, ie' kí seneia duas cien

† 4:25 Set: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ie' tö imé.

paryök kî dabom tkëyök (840). E' shua ie' ala'r kî kune wëpa ena alakölpä. ¹⁴ Es ie' kî duas deka sërää cien suliyök kî dabop (910) ta iblënewa.

¹⁵ Mik Mahalalel kî duas de dabom teryök kî skël (65), etä ie' alà wëm kiè Jéred, e' kune. ¹⁶ E' ukuöki ta, ie' kî seneia duas cien paryök kî dabom mañayök (830). E' shua ie' ala'r kî kune wëpa ena alakölpä. ¹⁷ Es ie' kî duas deka sërää cien paryök kî dabom suliyök kî skël (895) ta iblënewa.

¹⁸ Mik Jéred kî duas de cien eyök kî dabom teryök kî bök (162), etä ie' alà wëm kiè Enoc, e' kune. ¹⁹ E' ukuöki ta, ie' kî seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r kî kune wëpa ena alakölpä. ²⁰ Es ie' kî duas deka sërää cien suliyök kî dabom teryök kî bök (962) ta iblënewa.

²¹ Mik Enoc kî duas de dabom teryök kî skël (65), etä ie' alà wëm kiè Matusalén, e' kune. ²² Ie' tö Skëköl ttö ë dalöieke. Matusalén kune, etä ie' kî seneia duas cien mañayök (300). E' shua ie' ala'r kî kune wëpa ena alakölpä. ²³ Es ie' kî duas deka sërää cien mañayök kî dabom teryök kî skël (365). ²⁴ Ie' sene' buaë Skëköl ta, e' kuëki ká et ta Skëköl wa ie' mítser ttsë'ka, e' kuëki kë ie' ku'ia.

²⁵ Mik Matusalén kî duas de cien eyök kî dabom paryök kî kul (187), etä ie' alà wëm kiè Lámeç, e' kune. ²⁶ E' ukuöki ta, ie' kî seneia duas cien kuryök kî dabom paryök kî bök (782). E' shua ie' ala'r kî kune wëpa ena alakölpä. ²⁷ Es ie' kî duas deka sërää cien suliyök kî dabom teryök kî sulitu (969) ta iblënewa.

²⁸ Mik Lámeç kî duas de cien eyök kî dabom paryök kî bök (182), etä ie' alà kune wëm. ²⁹ E' kiè mékaitö Noé.* Mik ie' tö ilà kiè méka, etä ie' tö iché: “Jehová tö iyök sulu'wa. E' kuëki se' kawöta kanëblök darërë ikuatkoie; erë alà i' tö se' keraë enuk.” ³⁰ Noé kune, e' itöki Lámeç kî seneia duas cien skeyök kî dabom suliyök kî skël (595). E' shua ila'r kî kune wëpa alakölpä; ³¹ Es ie' kî duas deka sërää cien kuryök kî dabom kuryök kî kul (777) ta iblënewa.

* **5:29** Noé: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè enuk. * **6:1-2** Skëköl ala'r: Kë s'wa ijcher moki tö yi chéitö es. Wëlepa tö ibikeitsë tö e' dör Skëköl biyöchökwakpaie ö aknamaie erë Jesús tö iché tö esepa kë a senukwa s'ditsö ta (Marcos 12.25). Wëlepa skà tö ibikeitsë tö e' dör s'ditsö wësele ser suluë. Ì wamblekerakitö ese kë wër buaë Skëköl wa, e' ë jcher se' wa.

³² Noé kî duas de cien skeyök, e' itöki ila'r kune mañal. Ikibi kiè Sem. Ishu ëk kiè Cam. Ibata ëk kiè Jafet.

6

S'ditsö ì sulu ë wambleke këkraë

¹⁻² Mik s'ditsö alönëmi taië ká i' kî, etä Skëköl ala'r* tö isuë tö s'ditsö alà busipa dör bua'buaala. E' kuëki ie'pa tö busipa wa ie'pa wöbatse ese tsélur. ³ Erë Jehová tö iché: “Ditsö dör duöta'wa ese wakpa. Ìñe ta ye' kë tö kawö mepaia ditsö a seno ká taië. Es iserdaë duas cien eyök kî dabom böyök (120), ekkë ulat.”

⁴ Mik Skëköl ala'r bak senuk s'ditsö alà busipa ta alà koka ie'pa ta, etä e' këska' ta wëpa blubluë, kakkëë, esepa wëlepa bak ká i' kî. Ñies e' ukuöki wëpa esepa bakia. E'pa dör pë' darërë kkeauleka taië ia'chki ta ese.

⁵ Jehová tö isuë tö s'ditsö tö ì sulu ë wambleke taië shute. Ì suluë ë bikeitseke ie'pa tö këkraë. ⁶ E' kuëki Skëköl er a idalënëne taië. Ie' tö ibikeitsé: “Kë yö ditsö yuöpa.” ⁷ Etä ie' iché: “Ditsö yö' ye' tö ká i' kî, súyö e'pa ewëwa. Ñies iyiwak kos serke ká sí kî, e' ewerawayö. ¿Ie ye' tö ie'pa yö'?” ⁸ Erë wëm tso' eköl kiè Noé, e' sueke Jehová tö er bua' wa.

Noé tö kanò bërie yuë

⁹ Ttè ikkë dör Noé pakë.

Noé dör wëm yësyësë Skëköl wörki. Këkraë ie' tö Skëköl ttö dalöieke buaë. Ie' eköl ë serke wës Skëköl kî ikiane es. ¹⁰ Ie' ala'r dör mañal wëpa kiè Sem, Cam, ena Jafet.

¹¹ Skëköl wörki s'ditsö tso' e' wamblök sulu ëme, ñippök taië shute. ¹² Ie' tö isuë tö taië iyi suluë ë tso' iyök kî. ¹³ E' kuëki ie' tö Noé a iché: “Ye' tö ibikeitsétke tö ditsö kos tso' ká i' kî e' ewerawayö se. Ie'pa ñippöke taië shute ká i' kî. E' kuëki ye' tö ditsö kos tso' ká i' kî e' ewerawa sërää di' taië wa. ¹⁴ E' kuëki kanò yuö etö bërie kal bua'bua ese wa, e' shu blatö. Kanò wöar tso' ipamik, e' wötö kiöchka dalolo bötsböts ese wa u'rki ena ishua as di' kë tköwäia.

15 Kanò yuõ batsí metro dōka cien eyök kī dabom mañayök kī skel (135 metros) ekkē. Ñies ishōló yuõ metro dōka dabom böyök kī böt kī shaböts (22,5 metros) ekkē. E' sù ispe yuõ metro dōka dabom eyök kī mañat kī shaböts (13,5 metros) ekkē. 16 Kanò kī u yuõka, erē kanò kkō kī iulat múat metro shaböts. Kanò shū blatō mañat kuō. Ñies iwékkō yuõ et kanò spē mik shkowaie kanò a. 17 Di' patkerayō íyi tso' ttsē'ka ká i' kī e' kos ewōwa. Ekkē duōrawa seraā ká wa'ñe. 18 Erē ye' ttē meraē be' a tō be' tsatkeraēyō kanò a di' yōki. Be' ala'r ena be' alakōl ena be' yakpa, e'pa tsúmi e' ta kanò a. 19 E' sù iyiwak kua'kī kua'kī tso' ká sí kī, e' iōmi kanò a etō wē'ñe etō alaki as itsatkēr wes be' es. 20 Iyiwak kos iō kanò a. Iyiwak kua'kī kua'kī urta', iyiwak uru, dō iyiwak e' kuke iski, e' kos iōmi kanò a, etō wē'ñe etō alaki, as kē iduōlur. 21 Ñies chkē ulitane dapa'ú blō be' a ena iyiwak a katē."

22 Eta ekkē kos wakanewé Noé tō se wes Skékōl tō iché ia es.

7

Di' bak taiē ká i' kī

1-4 E' ukuōki ta Jehová tō Noé a iché: "I'ñe kuiki ta ye' tō kali patkeraē ká i' kī dōka ká dabom tkēyök (40) ñiē nañeē. ¡E' wa íyi ulitane yō' ye' tō tso' ttsē'ka ká sí kī, e' kos ewerawayō yēs! Erē ye' tō isuē tō ditsō ulitane shūa be' ē serke buaē yēsyesē wes ye' kī ikiane es. E' kueki be' e' iōka kanò a be' yamipa kos ta. Ñies iyiwak batse'r* kos ese tsúmi dōka kuktō wē'ñe kuktō alaki. Erē iyiwak kē dōr batse'r, ese tsúmi etō wē'ñe etō alaki. E' sù ñies dù kua'kī kua'kī tsúmi dōka kul wē'ñe kul alaki as kē ierwa. Kos ttē chéyō be' a, e' wakaneú es." 5 Eta e' kos wakanewé Noé tō yēsyesē wes Jehová tō ie' a iché es.

6 Mik di' bak taiē ká i' kī, eta Noé kī duas tso' cien teryök (600). 7 Ie' e' iéka kanò a ila'r ena ilakōl ena iyakpa e'pa kos ta e' tsatkōk di' alórke taiē e' yōki. 8-9 Iyiwak batse'r, e' sù iyiwak kē dōr batse'r, iyiwak e' kuke ibatsi' kī ñies dù, ekkē kos dewa kanò a Noé ta bōlka bōlka wes Skékōl tō iché ia es.

* 7:1-4 Iyiwak batse'r: E' wà kiane chē iyiwak kē dōr ñá ie'pa a. Se' welepa tō iché iyiwak skítane.

10 Ká de kul, eta di' tō ká katémitke. 11 Noé kī duas de cien teryök (600), kī si' et kī ká dabom eyök kī kul (17). E' diwō shā ta iyök tskiolone ta di' tso' idikia e' deka taiē ká wa'ñe. Ñies ká jaishet kkōburoolone ta di' biteshka taiē kaliie ká i' kī. 12 Eta kali yēne darērēē dōka ká dabom tkēyök (40) ñiē nañeē. 13 Kali yēnēmi, e' diwō shā ta Noé e' iéka kanò a ila'r ta. Ila'r kiē Sem, Cam ena Jafet. E' sù ilakōl, iyakpa mañal, e'pa e' iéka ñies ie' ta kanò a. 14 Ie'pa ta iyiwak ulitane dewa kanò a, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski kī ena dù ulitane. Ekkē kos dewa kanò a ie'pa ta. 15 Iyiwak kos ekkē dewa kanò a bōlka bōlka. 16 E' shūa imí wē'ñe etō alaki etō, wes Skékōl tō iché ia es. E' one yēs ta, Skékōl tō kanò wékkō wōtēwa.

17 Eta kali yēnēmiie dōka ká dabom tkēyök (40). Wes di' alór mirka es kanò batsemirkaitō. 18 Es di' kī alōnēmi taiē ta kanò batsemirkaitō buaē. 19-20 Es di' alōneka taiē kabata kos blubluē, e' tsata jaishet dō metro kul ekkē. 21 Es kos íyi tso' ttsē'ka ká sí kī, ekkēpa duolur di' a se. Dù kos, iyiwak uru kos, iyiwak kañiru kos, iyiwak e' kuke iski kos, ñies s'ditsō ekkēpa kos duolur yēs. 22 I' kos tso' ká sí kī ttsē'ka, e' enewa se. 23 Erē Noé ena i' tso' ie' ta kanò a, e'pa ē tsatkēne. Eta imalepa kos e' enewa. Es ñies iyiwak ulitane ewéwa di' tō. Dù ulitane, iyiwak uru, iyiwak kañiru dō iyiwak e' kuke iski, ekkē kos enewa seraā. 24 Es di' ate iyök kī ká dōka cien eyök kī dabom skeyök (150) ekkē.

8

Di' sinewane

1 Erē Skékōl kē éna Noé chē'wa. Ñies iyiwak ulitane tso' Noé ta kanò a e' kē chē'wa ie' éna. Ie' tō siwa' patké as itō di' siūwane ká wa'ñe. Eta di' pasinemine enaena. 2 Íyök tskiolone e' wōtēnene. Ñies ká jaishet kkōburoolone e' wōtērulunene. Eta kali wōklōnewa kē yērku'ia. 3 Di' tso'ia e' pasirmirne enaena. Ká de cien eyök kī dabom skeyök (150), eta di' sirmir ēme. 4 E' kī si' de terōl (6) diwō de dabom eyök kī kul (17), eta erpa kanò sineka kabata kiē Ararat e' kī. 5 Eta di' pasinemie. Si' de

dabop (10), e' tsá diwö, etá kabata kakkeë ese wënemitke.

⁶ E' k_i ká de dabom tkëyök (40), etá Noé tö kanò wékkö tsitsir kköppée. ⁷ Ie' tö dù ölö sù, e' émi et. Erë dù e' kě dë'iane kanò a ie' urke wishwish dö mik di' sine etá. ⁸ E' ukuöki ta ie' tö nuböl émi et isuöie tö ká sinene. ⁹ Erë di' tso'ia íyök k_i, kam isirwa, e' kueki nuböl dene kanò a. Kě ie' wa ká ulat poppo kune e' tkowa. Noé tö nuböl klö'wéwa ulá wa ta itséwaneitö kanò a.

¹⁰ Ie' tö iskà pané döká ká kul, etá ie' tö nuböl skà émine. ¹¹ Ká tuinemitke ta nuböl dene, e' wa kal ulatska debitu iká k_i. Es Noé éna iane tö íyök k_i sirmir. ¹² Ie' tö iskà pané döká ká kul, etá ie' tö nuböl skà émine. Nuböl e' kě dë'iane.

¹³ Mik Noé k_i duas tso' cien teryök k_i et (601), etá íyök pasinene. Etá si' kéwe, e' tsá diwö, ie' tö kanò k_i u tso' e' klétsa. Etá ie' isué tö íyök pasinene. ¹⁴ Kawö de si' et k_i diwö dabom böyök k_i kul (27), etá ie' isué tö íyök pasinene seraá. ¹⁵ Etá Skëköl tö ie' a iché: ¹⁶ “Be' e' yöttsá kanò a, be' alaköl ta, be' ala'r ta, be' yakpa ta ñies. ¹⁷ Es iyiwak ulitane yölrübö se. Dù ena iyiwak uru ena iyiwak e' kuke iski e' kos yölrübö kanò a, as imi' ká wa'ñe alönuk tajë ká wà iökne.”

¹⁸ Es Noé alaköl ena ila'r ena iyakpa, e'pa e' yélur kanò a. ¹⁹ Es ñies iyiwak ulitane, uru ena kañiru ena iyiwak e' kuke iski, ñies dù e' kos e' yétsa kanò a se. ²⁰ E' ukuöki ta ie' tö ák kataté ka'ie* et Jehovah a. E' bata k_i ie' tö iyiwak batse'r ese jché ña'wéitö etö etö Jehovah dalöioie. Ñies dù batse'r jchéitö ña'wéitö Jehovah a etk etk. ²¹ Mik ishklé alar buaë, e' demi Jehovah ska' ta ittseitö ta ibikeitséitö: “Erë ditsö ià duladula döká kéchke, etá i sulu ë bikeitsekeitö. Erë kě yö ká sulu'wepawaiá ie'pa kueki. Es ñies kě yö i kos tso' ttsé'ka e' ewéwaiá wes yö iewéwa es.

²² “Ká i' tso'ia, etá dali kuatkërmi, iwà wörmi; kabá tso', kase tso' ñies; kal_i tso', duas tso' ñies; ká ñiwe tso', ká nañewe tso' ñies.”

* **8:20** Ák kataté ka'ie: E' wà kiane ché si'kuaie altar.

9

Skëköl Jehovah tö ittè mé Noé a

¹ Etá Skëköl er buaë ché Noé a ñies ila'r a ta ichéitö ie'pa a: “A' alönú tajë. Ká wa'ñe wà iöne a' ala'r wa. ² Ditsö yöki iyiwak ulitane suardaë. Iyiwak ulitane urke kashuk a ena iyiwak serke ká sí k_i ena iyiwak serke dayë a, e' kos a_{te} a' dikia. ³ Iyiwak ulitane ena kalwö ena kakö e' katèmi a' tö wé kiane a' k_i ese. E' kos méatyö a' a katanoie. ⁴ Chké ulitane katèmi a' tö, erë kě ikatar ipé ta, se' serke s'pé mik e' kueki. ⁵ Se' serke s'pé mik, e' kueki kě se' meneat ñi ttökwa, e' nuí ta'. Yi tö eköl ttéwa, ese kichatërdaë. E' sù iyiwak wé tö s'ttéwa, ese kawöta ttéwa ñies. A' wé tö s'ttéwa, ese nuí patueraëitö ye' a.

⁶ “Skëköl tö s'ditsö yö' wes ie' es, e' kueki yi tö se' ttéwa, ese wák kawöta' ttéwa wake'.

⁷ Erë a' alönú tajë, ká wa'ñe wà iö ala'r wa.”

⁸ Ñies Skëköl tö iché Noé a ena ila'r a: ⁹⁻¹⁰ “I'ñe ye' ttè mukeat a' a ena iyiwak e' yétsa kanò a a' ta, e' kos a. ¹¹ Mokjé ye' tö a' a iché tö ye' kě tö ditsö ena iyiwak tso' ká wa'ñe, e' kos ewepawaiá di' wa. Di' kě döpaia ká wa'ñe sulu'ukwa wes itka es.” ¹²⁻¹³ Ye' tö shkaba' tkekear mò shua iwà kkachoie a' a ena ditsö ulitane a tö ye' ttè méatyö a' a ena iyiwak kos a kékraë. ¹⁴ Mik ye' tö mò patké ta e' shua shkaba' tkéne e' wërmi, ¹⁵ etá ye' éna iane tö ye' ttè me'atbak a' a ena iyiwak kos a tö kě ye' tö ditsö ena iyiwak ulitane ewepawaiá di' wa. ¹⁶ Es mik shkaba' tkéne mò shua e' suéyö, etá bet ye' éna idaa tö ye' ttè me'at ditsö a ena iyiwak kos a michoë kékraë. ¹⁷ E' dör iwà kkachoie tö ye' ttè me'atbak ditsö ulitane a ñies iyiwak tso' ká i' k_i e' kos a.” Es Skëköl tö Noé a iché.

Noé alá kiè Cam e' kě wa iyé dalö ta'

¹⁸ Noé ala'r e' yé'lur kanò a, e'pa kiè Sem, Cam ena Jafet. Cam dör Canaán yé. ¹⁹ E'pa mañal dör Noé ala'r. Ie'pa aleripa tö ká wà iéne.

²⁰ Noé dali kuatkëmi. E' shua uva kuatkéitö. ²¹ Ká et ta ie' tö uva diö shkóshkó

e' yé ta e' tö ie' ttéka taië. Ie' datsi' yéttsa ta ianewa įski sume iu a. ²² Cam dör Canaán yé, mik e' tö iyé sué sume, eta ie' mía ibiyö chök iëlpa böi e'pa a. ²³ Erë Sem ena Jafet e'pa kë éna iyé tēr sume e' suak. E' kuęki ie'pa tö datsi' klö'wéwa, imékarakitö e' o' bataki ta ie'pa shkémi tsikka iwötrélur bánet dö wé iyé tēr eę ta ipabakéwa datsi' e' wa.

²⁴ Noé tté taië blo' tö e' ti'neka. Mik ie' wa ijchenewa ilà tsirla ék kë wa ie' dalöiëne', ²⁵ eta ichéitö:

“įAs Canaán kawö tkö suluë!
įle' weirdaë siarë şute klöulewa iëlpa böi
e'pa kanè mésoie!”

²⁶ E' ukuöki ta ikí chéitö:

“įJehová dör Sem Kéköl as e' kıkarka!
As Canaán aleripa kanēblö Sem aleripa a
ikanè mésoiaie.

²⁷ As Skéköl kawö buaë mù Jafet a as ie' alör
michoë.

As Jafet ditséwöpa ser Sem yamipa ska'.
As Canaán aleripa kanēblö ie' a klöulewa
ikanè mésoiaie.”

²⁸ Di' bak taië ká i' kį, e' ukuöki ta Noé sene'ia duas cien mañayök kį dabom skeyök (350). ²⁹ Mik ie' blēnewa, eta ie' kį duas tso' cien suliyök kį dabom skeyök (950).

10

I' dör Noé aleripa kiè

¹ Noé ala'r kiè Sem, Cam ena Jafet. Di' bak taië e' ukuöki ta ie'pa wák ala'r kune. Ikkępa dör Noé aleripa kiè.

² Jafet ala'r wępa dör Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec, ena Tirás. ³ Gómer, e' ala'r wępa dör Asquenaz, Rifat, ena Togarmá. ⁴ Javán e' ala'r wępa dör Elisá, Tarsis, Quitim ena Rodanim. ⁵ E'pa kęs dör Jafet aleripa. Ie'pa ñi blatérak ulawa ulawa. Es iká yuéakitö tseë iwakpa a dayé kkömik. Ittö kuą'ki kuą'ki iwakpamik.

⁶ Cam ala'r wępa dör Cus, Misraim, Fut, ena Canaán. ⁷ Cus ala'r wępa dör Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá ena Sabtecá. Raamá ala'r wępa dör Sebá ena Dedán. ⁸ Cus dör wēm kiè Nimrod, e' yé. Nimrod de kęweie blu'

darërëë ká i' kį. ⁹ Jehová ttö wa Nimrod dör yéria poë. E' kuęki tté i' meneat se' a: “Be' dör yéria poë Skéköl ttö wa węs Nimrod es.”

¹⁰ Mik Nimrod bak ká kiè Sinar, e' wökirie eta ká e' şua ká tso' tkël kiè Babel, Érec, Acad, ena Calné. E' kęs dör ká bua'ie ese. ¹¹ Wēm e' yéttsa Sinar a eköl kiè Asur. E' mía ká bánet. Eta eę ie' ká yué tkël kiè Nínive, Rehobot-ir, Quélah ena Resen. ¹² Resen dör ká bërie. E' atę Nínive ena Quélah, e' şuşa.

¹³ Eta Misraim aleripa mía ie'pa ikkë wakpaie: ludeowak, anameowak, lehabiwak, naftuhiwak, ¹⁴ patruseowak, casluhitawak, ena caftoritawak. Filisteowak datse caftoritawak wa.

¹⁵ Canaán dör Sidón yé. Sidón dör ie' alà tsá. Ie' alà skà kiè Het. ¹⁶ Canaán aleripa mía ie'pa ikkë wakpaie: jebuseowak, amorreowak, gergeseowak, ¹⁷ heveowak, araceowak, sineowak, ¹⁸ arvadeowak, semareowak ena hamateowak. Ká taië ta e' wakpa kęs ñi blabatsérak ponemi ká kuą'ki kuą'ki. ¹⁹ Canaánwak ká atę ká kiè Sidón döwa ká kiè Gaza. Gaza atę ká kiè Guerar e' kke. Nies ie'pa ká atę döwa ká kiè Lesa diwö tskirke e' kke. Lesa atę ká tkël kiè Sodoma, Gomorra, Admá ena Seboím e' kke. ²⁰ E' wakpa kęs dör Cam aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuéitörak tseë iwakpa a. Ittö kuą'ki kuą'ki iwakpamik.

²¹ Nies Sem dē' alàë, e' dör Jafet el kibi ék. Heber ala'r kęs dör Sem aleripa. ²² Sem ala'r dör Elam, Asur, Arfaxad, Lud ena Aram. ²³ Aram ala'r dör Uz, Hul, Guéter ena Mas. ²⁴ Arfaxad dör Sélah yé. Sélah dör Heber yé. ²⁵ E' ukuöki ta Heber alà de böi. Eköl kiè Péleg.* E' kęwö ska' ta sulitane ñi blabatsérak, e' kuęki ikiè mékaitö es. Iéköl kiè Joctán. ²⁶ Joctán ala'r dör Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷ Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sebá, ²⁹ Ofir, Havilá, ena Jobab. E'pa kęs dör Joctán ala'r. ³⁰ Ie'pa serke ká micho ká kiè Mesá tkörö ká kiè Sefar e' şuşulat a. Sefar atę kabata a, wé diwö tskirke, e' kke. ³¹ E' wakpa kęs dör Sem aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuéakitö tseë iwakpa a. Ittö kuą'ki kuą'ki iwakpamik.

* **10:25** Péleg: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chē ñi blabatsè.

³² Pë' kōs ekkēpa dōr Noé aleripa kiè kitule wēs iditséwō kua'kī kua'kī ena wé iserke ká kua'kī kua'kī es. Di' bak taië, e' ukuöki tā se' alōnene taië e' ñi blabatsérak ká wa'ñe.

11

Skëköl tö s'ditsö ké ttök kua'kī kua'kī

¹ Kuaë tā sulitane ttöke ttè etökicha ë wa.
² Mik ie'pa míyaldak diwō tskirke, e' ëka, demirak kakkue kiè Sinar ee, etā ee ie'pa e' tséat senuk. ³ Ká et tā ie'pa iché ñi a: “Mishkarak skauchka yuök blok sū, e' kukuèsö bö' a as imi'a darërëe u yuoie.” Es iwakanewérakitö ák skéie. Ñies kiöchka dalolo bötsböts ese wa ibatsérakitö ì tso' shutuule ese skéie. ⁴ E' ukuöki tā iskà chénerakitö ñi a: “Mishkarak ká blublu yuök. E' shua u yuösö kakkeë dōka ká jai a. Es se' e' chōmi buaë kēkēpa taië ena kē se' kawōtā ñi blabatsök ká wa'ñe.”

⁵ Erë Jehová e' éwa isaukrak tö ie'pa ká blublu yueke ena u kakkēe yuekerakitö.
⁶ Etā ie' tö ibikeitsé: “Ie'pa dōr ká etkē wak ena ittōrak etkē ñies, e' kueki ie'pa tö kané i' kékami. E' ukuöki tā kē ì a ie'pa wöklōnuk. Ie'pa sermi wēs ie'pa kī ikiane es. ⁷ E' kueki súyö ie'pa kē ttök kua'kī kua'kī as kē ñi ttō ania.”

⁸ Es Jehová tö iblabatsérak ká wa'ñe. Ee ie'pa ká yué e' kané wōpanere. ⁹ Ká e' kī Jehová tö ie'pa ké ttök kua'kī kua'kī ena iblabatsérakitö ká wa'ñe. E' kueki ká e' kinewā Babel.*

Sem aleripa

¹⁰ I' dōr Sem aleripa kiè. Di' bak taië, e' ukuöki duas bök, e' kéwō ska' tā Sem kī duas tso' cien eyök (100). Etā ie' alà kune wēm kiè Arfaxad. ¹¹ Arfaxad kune, e' ukuöki Sem kī seneia duas deka cien skeyök (500), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

¹² Mik Arfaxad kī duas tso' dabom mañayök kī skel (35) etā ie' alà kune wēm, e' kiè Sélah. ¹³ Sélah kune, e' ukuöki tā Arfaxad kī seneia duas cien tkëyök kī mañal (403), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

¹⁴ Mik Sélah kī duas tso' dabom mañayök (30), etā ilà kune, e' kiè Heber. ¹⁵ Heber kune, e' ukuöki tā Sélah kī seneia duas cien tkëyök kī mañal (403), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

¹⁶ Mik Heber kī duas tso' dabom mañayök kī tkel (34), etā ilà kune, e' kiè Péleg. ¹⁷ Péleg kune, e' ukuöki tā Heber kī seneia duas cien tkëyök kī dabom mañayök (430), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

¹⁸ Mik Péleg kī duas tso' dabom mañayök (30), etā ilà kune, e' kiè Reú. ¹⁹ Reú kune, e' ukuöki tā Péleg kī seneia duas cien böyök kī sulitu (209), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

²⁰ Mik Reú kī duas tso' dabom mañayök kī bök (32), etā ilà kune, e' kiè Serug. ²¹ Serug kune, e' ukuöki tā Reú kī seneia duas cien böyök kī kul (207), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

²² Mik Serug kī duas tso' dabom mañayök (30), etā ilà kune, e' kiè Nahor. ²³ Nahor kune, e' ukuöki tā Serug kī seneia duas cien böyök (200), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

²⁴ Mik Nahor kī duas tso' dabom böyök kī sulitu (29), etā ilà kune, e' kiè Térah. ²⁵ Térah kune, e' ukuöki tā Nahor kī seneia duas cien eyök kī dabom eyök kī sulitu (119), etā ie' ala'r skà kune wēpa ena alakōlpa.

²⁶ Mik Térah kī duas tso' dabom kuryök (70), e' ukuöki tā ie' ala'r kune mañal. Ala'r e'pa kiè Abram, Nahor ena Harán.

Térah ala'r

²⁷ E'pa dōr Térah ala'r. Térah dōr Abram, Nahor ena Harán, e'pa yě. Harán, e' dōr Lot yě. ²⁸ Harán blēnewā kewe iyě Térah e' yöki ká kiè Ur ee. Ká e' atē Caldea. Ie' blēnewā wé ie' kune ee.

²⁹ Abram senéwā alaköl kiè Sarai, e' tā. Nahor senéwā alaköl kiè Milcá, e' tā. Milcá dōr Harán alà busi ena Iscá kutà. ³⁰ Sarai kē dōtā' alàè.

³¹ Térah e' yéttsa Ur, dōr caldeawak ká e' a. Ie' alà Abram ena itala kiè Lot dōr Harán alà ena iyàk kiè Sarai e'pa míā ie' tā. Warma ie'pa mīrō dōka ká kiè Canaán ee, erë ie'pa demi ká kiè Harán, etā ee ie'pa e'

* **11:9** Babel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè chilineka.

tséat senuk. ³² Ee Téräh blënewa. Ie' kî duas tso' cien böyök kî skel (205).

12

Jehová tté Abram ta

¹ Mik Abram bak senuk ká kiè Ur ee, etä Jehová tö ie' a iyë': "Be' ká ena be' ditséwöpa ena be' yé yamipa, e' múat ta be' yúshka senuk, ká kcachekeyö be' a ee. ² Ká e' kî ye' tö be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë ká tajë wakpaie. Ye' er buaë chöraë be' a. Ye' tö pë' tajë keraë be' kkeökka tajë. Nies be' er buaë chöraë pë' tajë a. ³ Wépa er buaë ché be' a, esepa a ye' er bua' chöraë. Wépa tö alibché be' kî, esepa we'ikerayö. Be' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a."

⁴ Etä Abram e' yéttsa ká kiè Harán wes Jehová tö ie' a iyë' es. E' këska' ta ie' kî duas tso' dabom kuryök kî skel (75). Ie' míä Canaán. ⁵ Etä ie' wä iyamipa mítser seraä. Ilaköl kiè Sarai ena ilayök kiè Lot ena iyi ulitane tso' rak iwa, ekkë kos mítserak iwa. Nies Harán wakpa welepa tso' ie' wä kanè mésoie, e' mítser ie' wä. Mik ie' demi Canaán, ⁶ etä ie' tkami ká kos ekkë dömi ká kiè Siquem atë Canaán ee. Ee ká atë kiè Moré. Ee kós klö àr elka. Canaánwakpa a ká e' dör ká dalöiërta' ese. (E' kèwö ska' ta Canaánwakpa serkeia ee.) ⁷ Etä ee Jehová e' kkaché Abram a ta ichéitö ia: "Ká i' meraëyö be' ditséwö a."

Etä Abram tö ák kataté ka'ie et iyiwak jchoie Jehová dalöioie ee Jehová e' kkayë' ie' a e' kueki. ⁸ E' ukuöki ta imía ká dör kabataie atë Betel diwö tskirke e' éka. Etä ee ie' sené ekuölö. Ká e' atë Betel ena ká kiè Ai e' shuulat a. Ee ie' tö ák skà kataténe et. Ee ie' tö Jehová dalöié. ⁹ E' ukuöki ta Abram míä enaena Négueb kke.

Abram míä Egipto

¹⁰ E' kèwö ska' ta ketba tkënewa poë ká e' kî. Kë i ta' katè wé Abram serke ee. E' kueki ie' míä Egipto senuk ekuölö. ¹¹ Abram dökemitke Egipto etä ilaköl Sarai, e' a ichéitö: "Ye' ttö ttsö. Ye' wä ijcher buaë tö be' dör buaala. ¹² Mik Egipto wakpa tö be' sué tö be' dör buaala, etä ie'pa tö ichèmi: 'Wì dör wëm wì alaköl.' Etä ye' tterawa ie'pa tö be' kueki erë ie'pa be' meraat

senukwa ie'pa ta. ¹³ E' kueki, be' we'ikèyö, ichö ie'pa a tö ye' dör be' akë as kë itö ye' ttöwä be' kueki as ye' kawö tkö buaë."

¹⁴ Mik Abram demi Egipto, etä Egipto wakpa isué tö Sarai dör alaköl buaala. ¹⁵ Ká e' blú kueblupa tö isué nies tö Sarai dör alaköl buaala. E' kueki ie'pa míä ichök blu' a tö alaköl e' dör buaala. Etä imítserak iwa blu' wé a.

¹⁶ Etä Egipto blú tö Abram kkö'né buaë Sarai dalërmik. Tajë ie' tö Abram a iyiwak uru kakmé. Obeja, baka, burro ena kameio e' kakméitö ie' a. Se' nies kakméitö ie' a kanè mésoie wépa ena alakölpä. ¹⁷ Erë Sarai kueki Jehová tö Egipto blú ena iyamipa we'iké tajë. Duè méka tajë ie'pa kî. Kawö darërëé mékaitö ie'pa kî. ¹⁸ E' kueki Egipto blú tö Abram tsuk patké ta ichéitö ia: "¿Iök bö iwamblé ye' ta es? ¿I kueki be' kë wä ye' a iyëne tö alaköl i' dör be' alaköl? ¹⁹ Be' tö ye' a iyë' tö ie' dör be' kutà. E' kueki tsir etä ye' senéwä ie' ta. I' be' alaköl, itsúmine ta be' yúshka." ²⁰ Etä Egipto blú tö ishkëkpa patké Abram yöktsa ká e' kî ilaköl ta ena i kos tso' ie' wä ekkëpa ta.

13

Abram ena Lot ñi blabatsélor

¹ E' ukuöki ta Abram ena ilaköl e' yélur Egipto míane Négueb. Ie' iyi kos mítserak iwa seraä. Ie' alayök Lot e' míä ie'pa ta nies. ² Abram dör iyi blu' tajë. Ie' wä oro tso'. Ie' wä inuköl tso' tajë. Nies ie' wä iyiwak tso' tajë. ³ Négueb ee ta ie' míane enaena dö Betel. Betel ee ta ie' míane tkörö wé ie' bak senuk kewe ee. Ká e' atë Betel ena Ai e' ulat shusha. ⁴ Ká e' a ie' wä ák katatëulebak ka'ie, ee ie' tö Jehová dalöiéne.

⁵ Lot dör nies iyi blú tajë wes iyëla Abram es. Iyiwak tso' tajë ie' wä obeja ena baka. Se' tso' ie' wä nies kanè mésopaie. ⁶ Erë wé ie'pa serke ká e' kî kakö kë ku'ia ie'pa iyiwak kos a katè. Ie'pa kë ché'kaia ñi o'mik. ⁷ Abram ena Lot e'pa iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke, ñi wöñatköke. Nies pë' tso'tke kenet ká e' kî. E' wakpa dör canaánwak ena fereseowak. ⁸ Ká et ta Abram tö iché Lot a: "Se' dör ñi yami. Kë imène buaë tö se' ñippö. Nies se' iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke ëme e' kë dör buaë. ⁹ Ká saú wì ká bua' tso'.

Be' ishushhtë wéne wa be' wöbatse, e' a be' yúshka. Be' mí wì ëka, e' ta ye' mí dià ëka. Eta be' mí dià ëka, e' ta ye' mí wì ëka.”

¹⁰ Eta Lot ká kí sué kamië, eta kos di' kiè Jordán, e' kkömik ká buaë tso', e' kí sué ie' tó. Eta ie' tó isué tó ká e' dör buaë dö ká kiè Sóar ee. Buaë di' tso' wes ká buaë yö' Jehovah tó es ena wes Egipto es. (E' kéwö ska' ta kam Jehovah tó ká kiè Sodoma ena ká kiè Gomorra, e' böt eüwa.) ¹¹ Eta kakkue tso' Jordán di' kkömik e' shushhtë Lot tó, eta e' wa ie' mía. Es ie'pa ñi blabatsélor. ¹² Abram e' tséat senuk Canaán. Lot mía senuk Jordán kakkue ki, ee ká tso' tseë. Ie' sené tsinet ká kiè Sodoma e' o'mik. ¹³ Sodoma wakpa, serke suluë. Ie'pa i sulu ë wambleke kekraë Jehovah wöa.

¹⁴ Lot mía e' ukuöki ta, Jehovah tó iché Abram a: “Wé be' tso' ee ká kí saú bua'ie shkit wówí wöiá dià ëka jaí ëka ká wa'ne tó ¿is idör? ¹⁵ Ká kos kí suébö, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a kekraë. ¹⁶ Ye' tó be' aleripa alöweraë taië wes íyök po taië es. Wes íyök po kë shtarpa' es be' aleripa alördaë kë isharpayá a. ¹⁷ Ká i' kos meraëyö be' a. E' kueki be' yú iweblök sera.”

¹⁸ Eta Abram e' yéttsa ta imía senuk kós klö wökir àr taië dör wëm kiè Mamré e' icha ee. E' a te tsinet ká kiè Hebrón ee. Eë Abram tó ák ská kataté ká'ie Jehovah dalöioie.

14

Abram tó ilayök Lot, e' tsatké

¹ E' kéwö ska' ta blu'pa tso' tkël. Eköl kiè Amrafel, e' dör ká kiè Sinar, e' blú. Iëköl kiè Arioc, e' dör ká kiè Elasar, e' blú. Iëköl ská kiè Quedorlaómer, e' dör ká kiè Elam, e' blú. Eta ibata ëk kiè Tidal, e' dör ká kiè Goím, e' blú. ² Blu'pa ská tso' döka skel e' eköl kiè Bera, e' dör ká kiè Sodoma, e' blú. Iëköl kiè Birsá, e' dör ká kiè Gomorra, e' blú. Iëköl kiè Sinab, e' dör ká kiè Admá, e' blú. Ská kiè Seméber, e' dör ká kiè Seboím, e' blú. Ibata ekkë e' dör ká kiè Bela, e' blú. Ká e' kiè Sóar ñies. E' kéwö ska' ta blu'pa döka tkël ñe' e' kéka ñippök blu'pa ská döka skel ñe' ta. ³ Blu'pa skel e'pa tó iñippök wakpa dapa'wé ek tsiní ñippök blu'pa tkël e'pa ta kakkue kiè Sidim ee. Eë dayë wölö me'r bérie kiè Mar Muerto.

⁴ Blu'pa döka skel e'pa bak senuk iwakpa ta döka duas dabom eyök ki bök (12), blu' kiè Quedorlaómer, e' dikia. Mik e' ki duas de dabom eyök ki mañal (13) eta ie'pa kë éna Quedorlaómer tté dalöiakia. Ie'pa e' kakká ñippök ie' ta. ⁵ E' ki duas de ek eta Quedorlaómer e' yéttsa mía ñippök ibolökpa ta. Blu'pa döka mañal dör ie' klépa, e' míyal ie' ta ñippök. Ie'pa mía ká kiè As-tarot Carnaim ta ee ie'pa e' aléka refaitawak ki. E' ukuöki ta ie'pa e' aléka zuzitawak ki, ká kiè Ham ee. E' ukuöki ta ie'pa e' aléka emiwak ki, e' wakpa ká kiè Savé-quiriatam. ⁶ E' ukuöki ie'pa e' aléka hore-owak ki kabata kiè Seír ee. Eta itötiémi ie'pa tó dö tkörö ká kiè El-parán ee. Ká e' a te ká sir poë, e' kkömik. ⁷ Eta ee ie'pa bitene itó wane dö ká kiè En-mispat. Ká e' kiè Cadés ñies. Ie'pa e' aléka Amalec aleripa ki ta iká klö'wéwarakitö. Ñies ie'pa e' aléka amorreowak ki. E' wakpa ká kiè Hasesón-tamar. E' ukuöki ta ie'pa mi'ke ñippök blu'pa skel ta. E' kueki blu'pa skel e' dapa'wéka Sidim kékkue ki blu'pa tkël kinuk ñippoie.

⁸⁻⁹ Eta Sodoma blú ena Gomorra blú ena Admá blú ena Seboím blú ena Bela blú (Bela kiè Sóar ñies), blu'pa skel ekképa ñi dapa'wéka Sidim kékkue ki ñippoie, Quedorlaómer, e' dör Elam blu', e' ta ena blu'pa tso' ie' ta e'pa ta ñies. Blu'pa e'pa dör Tidal, e' dör Goím blu'. Iëköl dör Amrafel, e' dör Sinar blu'. Bata ëk dör Arioc, e' dör Elasar blu'. Es blu'pa tkël míyal ñippök blu'pa skel ta. ¹⁰ E' kéwö ska' ta Sidim kékkue ki kiöchka dalolo bötsböts ese dapé tso' taië. Mik Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa tkayal ñippè yöki eta ie'pa shaböts anemi kiöchka dapé tso' taië ese a. Imalepa tkayalmi kabata shua.

¹¹ Es blu'pa döka tkël e'pa e' aléka blu'pa skel ki. Eta ie'pa tó chkewö ena íyi bua'buá tso' Sodoma ena Gomorra e' kos klö'wéwarakitö ta iponemirak. ¹² E' kéwö ska' ta Abram alayök Lot serke Sodoma. E' mítserak iwa, es ie' dali kos e' mítserak iwa ñies.

¹³ Eta ñippè shua wëm tkashkar eköl, e' wa ibiyö mí Abram a. Abram e' dör hebreowak. Ie' serke tsinet wëm kiè Mamré dör amorreowak e' kós klö wökir àr ee. Mamré

dör Escol ena Aner ël. Ie'pa wa Abram wër buaë.

¹⁴ Mik Abram tö ibiyö ttsé, etä ie' kanè mésopa kune ie' u a, e'pa dapa'wéitö dōka cien mañayök ki dabom eyök ki pākōl (318) ilayök tsatkoie. Etä ie'pa míyal blu'pa tkël itōki dōka ká kiè Dan eë. ¹⁵ Etä nañewe ie'pa demi me'ie ñippémiie blu'pa ta. Etä ie'pa tö blu'pa töiémi tkörö ká kiè Hobá eë. Hobá aṭe ká kiè Damasco e' wōwí. ¹⁶ Etä i kōs minetser blu'pa wa, e' kōs yélur ie'pa tö blu'pa ulà a. Es Abram tö ilayök Lot e' tsatkée. Ñies i tso' ilayök wa e' kōs dene iulà a. Ñies alakōlpa ena pè' malepa tso' klōulewa e'pa kōs tsatkée ie' tö.

Melquisedec er buaë ché Abram a

¹⁷ Mik Abram e' aléka Quedorlaómer ki, e' sù blu'pa mañal shkōke ie' ta, e'pa ki. E' ukuōki ta ie' bitene de Savé kékkue ki. Kakkue e' kiè ñies Blu' Kékkue. Etä eë Sodoma blú de ie' ñaletsuk ie' shke'uk. ¹⁸ Ñies ká kiè Salem, e' blú kiè Melquisedec, e' dör Skëköl dör iyi ulitane tsata e' sacerdoté. Ie' tö pan ena vino yéttsa. ¹⁹ Etä ie' er buaë ché Abram a ttè i' wa:

“Skëköl dör iyi ulitane tsata, e' tö ká jai ena ká i' yó'.

Ie' tö be' kimé as be' kawö tkō buaë kekraë.

²⁰ Ie' dör iyi ulitane tsata, e' kikōkasö.

Ie' tö be' kimé e' alökka be' bolökpa ki, e' kueki ikikōkasö.”

Etä iyi kōs de Abram ulà a ñippè shua, e' mú blatèsö dōka dabop ta e' tsá eyök yéttsaitö méitö Melquisedec a Skëköl dalöioie. ²¹ E' ukuōki ta Sodoma blu' tö iché Abram a:

—Sa' yamipa tsatkée be' tö, e'pa múne ye' a. Erë dalì kōs e' tsúmi be' tö be' a.

²² Erë Abram tö iiüté:

—Au. Jehová dör Skëköl iyi ulitane tsata, e' tö ká jai ena ká i' yó', ie' a ye' kablétke ²³ tö i kōs dör be' icha, e' kë tsepaatyö yës. Dō be' datsi'takla ö be' klökkuö kicha kë tsepaatyö etkla wë'ia as kë be' ichō tö be' iyi wa ye' blune. ²⁴ Kë i kiane ye' ki ye' wák a. Chkō kōs ñétke ye' kanè mésopa tö, e' è dör wë' ye' a. Erë wépa dare ye' ta ñippök bulu'pa ta kiè Aner ena Escol ena Mamré, as ie'pa wa

dalì kakmi' kōs ikawōta tsukmi eköl eköl ekké.

15

Jehová tö ittè mé Abram a

¹ E' ukuōki ta Jehová tté Abram ta kab-sueie, etä ichéitö ia:

—A Abram, kë be' suanuk. Ye' dör be' tsatkökwa. İyi buaë merayö be' a taië shute.

²⁻³ Erë Abram tö iiüté:

—A Skëköl, ye' wák alà kë ta', e' kueki i kōs memibö ye' a e' kë dör iie bua' ye' a. Ye' iyi kōs atdaë ye' kanè méso kiè Eliézer dör Damasco wak e' ulà a. Erë ie' dör o'ka.

⁴ Etä Jehová tö iiüté:

—Be' wák alà kurdaë, e' kë dör o'ka.

⁵ Etä Jehová wa Abram mítser u'rki, ta ichéitö ia:

—Ká saú buaë siwa' ki. Bëkwö saú ta ishta'ú. ¿Be' a ishtarmi? E'ma bua', es be' aleripa alördaë taië.

⁶ Etä Abram erblé Jehová mik, e' kueki iklö'wéitö wes pè' buaë yësyesë es.

⁷ Etä ichéitö ia:

—Ye' dör Jehová. Ye' tö be' yè'ttsa caldeawak ká kiè Ur e' a ká i' moie be' a ena be' aleripa kōs a.

⁸ Etä Abram ie' a ichaké:

—A Skëköl, ¿wes e' jchermi ye' wa yësyesë tö ká i' dömi ye' ulà a?

⁹ Jehová tö iiüté:

—Baka ena chibo ena obeja e' kōs ki duas tso' mañal, ese tsúbitu ña etö etö. Ñies nuböl et ena ipupula et, e' tsúbitu ña.

¹⁰ Etä Abram wa iyiwak kōs ekké debitu Jehová a. Etä ie' tö iyiwak e' ttélur télor shushaë. Shaböts méwaitö wí wa shaböts méwaitö i' wa. Es iate ñi wöshaë. Erë dù kë ténane ie' wa es. ¹¹ Etä ölö dettsa iyiwak chkà dalërmik, erë Abram tö ibukueke chké ki. ¹² Ká tuinemitke, etä Abram kapowa taië. E' bet Abram pamik ká mía ttsettseë shute se' suawè ekké.

¹³ Etä Jehová tö iché ia:

—Be' wa ijchenú buaë tö be' aleripa serdaë ká kua'ki ki wes ká kua'ki wakpa es. Eë ie'pa klördawa kanè mésopaie kë patueta'. Ie'pa weirdaë dōka duas cien tkëyök (400), ekké ulatök. ¹⁴ Erë ká wé wakpa tö ie'pa we'ikera, e' wakpa ské we'ikerayö siarë. E'

ukuöki ta be' aleripa yërdattsä ká e' a. Ie'pa wa iyi bua'buwa tuë darërëe ese miraë tajë iwákpa a. ¹⁵ Etä mik be' kënewa etä be' duowami buaë, kë weir ta'. Es be' michoë be' dëutöpa itöki. ¹⁶ Etä mik be' aleripa tso' ká kua'ki ñe' a e'pa de dökä tkëtökicha, etä ie'pa dörane ká i' ki. Ká i' wakpa, kië amorreowak, kam e'pa tö ì sulu wamblö dö wë' ishuloie. E' kueki be' aleripa kë döpane ká i' ki bet.

¹⁷ Katuine de kamië, etä ì dettsa tabechka ukuöie, e' shuşa shkle batröke tajë. Ñies kuatak sí wöñarke tajë ese dettsa ta itkami iyiwak chkà blatëule tkëter eë, e' shuşa. ¹⁸ Etä Jehová tö ttè mé Abram a i' es:

—Ká i' meraëyö be' aleripa a. Di' kië Egipto dí* eëmi dökä di' kibi kië Éufrates, ká ekkë kos meraëyö be' aleripa a. ¹⁹ I'ñe ta ká e' dör quenitawak, quenizitawak, cadmoneowak, ²⁰ hititawak, fereseowak, refaitawak, ²¹ amorreowak, canaánwak, gergeseowak ena jebuseowak e'pa kos wakpa ká.

16

Abram alà kune kië Ismael

¹ Abram alaköl Sarai, e' kë döta' alàë. Ie' wa alaköl tkër eköl kanè mésoie kië Agar. E' dör egiptowak. ² Etä Sarai tö iché Abram a: —Isaú tö Jehová kë wa ye' a alà mène. E' kueki be' senú ye' kanè méso Agar ta. Etä isalema ie' batamik alà dömi ye' ulà a.

Etä Abram tö Sarai ttö iuté. ³ Etä Sarai tö egiptowak tso' ie' wa kanè mésoie, e' tsébitü, mé iwëm a alakölie. E' kéwö ska' ta ie'pa sené Canaán e' ki duas de dabop. ⁴ Etä Abram senéwa Agar ta, etä Agar duneka. Mik ie' isuë tö ie' duneka, etä ie' tö iwökir Sarai suëmi suluë. ⁵ Etä Sarai tö iché Abram a:

—iBe' iane iwiie tö Agar tö ye' sueke suluë! Ye' wák tö be' a Agar me' alakölie i' ta idurtke e' wà kurdaë, etä ie' e' ttsöke jaishet ye' tsata. iAs Jehová tö se' a ichö tö yi iane iwiie, ye' ö be'!

⁶ Etä Abram tö iuté:

—Ye' ttö ttsö, be' kanè méso tso' be' ulà a. Be' iú wes be' éna iwak es.

* **15:18** Egipto dí: E' kë dör di' bérie tso' Egipto kië Nilo e'. E' dör di' tsitsirla tso' Egipto ena Canaán e' shuşa. * **16:11** Ismael: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë Skëköl tö ittse.

E' ukuöki ta Sarai tö ikanè méso we'ikémi tajë. E' kueki Agar tkashkar. ⁷ Etä Jehová biyöchökwak bua'ie, e' tö ikué di' tum o'mik ká wé kë yi ku' ese ska'. Di' tum e' tso' ñala micho ká kië Sur e' kkömik. ⁸ Etä Jehová biyöchökwak bua'ie tö ie' a ichaké:

—A Agar, Sarai kanè méso, ¿Wé be' bite? ¿Wé be' micho?

Ie' iüté:

—Ye' tkashkar ye' wökir Sarai yöki.

⁹ Etä ie' iché ia:

—Be' daköne be' wökir ska' ta idalöiö bërë.

¹⁰ Ie' tö ikí ché ia:

“Ye' be' aleripa alöweraë tajë. Kë yi a ishtanuk ekkë.

¹¹ Be' eriarke, e' ttsé Jehová tö, e' kueki se be' dur, e' wà kune, ta ikië múkabö Ismael.*

¹² Be' alà döraë wes burro pupula kë urutërta' es.

Ie' ñippöraë darërë sulitane ta. Ñies sulitane ñippöraë ie' ta.”

Ie' serdaë kekraë ñippök iëlpa ta.

¹³ Jehová tté Agar ta, e' ukuöki ta Agar tö iché: “Skëköl ye' sué, e' wák suéwayö.” E' kueki ie' tö Skëköl kië i' es: “Skëköl tö ye' sué e'.” ¹⁴ E' kueki ñies di' tum e' kië mékaitö: “Skëköl tso' e' ye' sueke”. Di' tum e' tso' Cadés ena Béred e' shuşaë.

¹⁵ E' ukuöki ta Abram alà kéka Agar ta e' wà kune wák wëm. Abram tö ikië méka Ismael. ¹⁶ Ismael kune, e' kéwö ska' ta Abram ki duas tso' dabom paryök kí teröl (86).

17

Jehová tö ittè mé Abraham a, e' wà kka-cho méatitö

¹ Mik Abram ki duas tso' dabom suljyök kí sulitu (99), etä Jehová e' kkaché ie' a ta iché ia:

—Ye' dör Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e'. Be' senú yësyësë ye' wörki kekraë, ² e' ta ye' ttè meraë be' a tö be' aleripa alördaë tajë be' itöki.

³ Etä ie' e' téwa iski iwötsa méwa íyök ki. E' dalewa Skëköl tso' ttök ie' ta, ta ichéitö ia:

4—Ye' ttè meke be' a e' dör i' es: Be' döraë ká tajë wakpa yéie. 5 E' kueki i' ñe ta be' kè kièia Abram. Ye' tò be' tkéka ká tajë wakpa yéie, e' kueki be' kiè mékayö Abraham.* 6 Ye' tò be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë blu'paie ena ká tajë wakpaie. 7 Kékraë ye' dör be' Këköl ñies be' aleripa Këköl. Kawö e' mekeyö be' a. 8 I' ñe ta be' serke Canaán, ká e' kos meraëyö be' a ena be' aleripa a. E' atë ie'pa ulà a kékraë. Ye' dör ie'pa Këköl.

9 Skëköl tò iskà chéne Abraham a:

—Erë be' ena be' aleripa kos e' kawöta ttè muk ye' a ñies. 10 E' dör i' es: A' wëpa kos kawöta itöttola kkuölitla tök tsir. 11 E' kueki a' wëpa kos e' wakyuö es. E' tò ikkacheraë tò se' ttè me' ñi a. 12 Kékraë kos a' ala'r kurke wëpa, ñies a' kanè mésopa ala'r wëpa, mik e' ki ká de paköl, etä a' kawöta iwakyuök es. 13 A' kawöta iuk kröröë ala'r kos kurke a' u a' ekkëpa ta. Es ttè me'tkeyö a' a, e' atë wakyöule a' chkà ki kékraë. 14 Wëm kë wakyöule, ese kë wä ye' ttö dalöiëne, e' kueki kë ikawö ta'ia senuk a' shua.

15 Ñies Skëköl tò iché Abraham a:

—Be' alaköl kë kièia Sarai. I' ñe ta ikirdaë Sara.† 16 Ye' er buaë chöraë ie' a as ie' alà kōka be' a. Mokī ye' er buaë chöraë ie' a. Ie' döraë ká tajë wakpa mīe. Ñies ie' aleripa shū döraë blu'paie.

17 Abraham skà e' téwane iski iwötsa méwaitö iyök ki. E' dalewa ijañéka ta ibikeitséitö: “¿Ye' ki duas tso' cien eyök (100), wes e' dömi yéie? ¿Sara ki duas tso' dabom suliyök (90), etä wes ie' dömi alàe?”

18 Erë ie' tò iché Skëköl a:

—iBe' mú er buaë chö Ismael a!

19 Erë Skëköl tò iüté:

—Au, e' kë dör es. Be' alaköl Sara, e' döraë alàe ta ikiè múkabö Isaac. Ttè me'yö be' a e' è meraneyö ie' a ena ie' aleripa a kékraë. 20 Kë ye' éna Ismael ché'wa. Ye' tò ie' kimeräë ñies. Ye' tò ie' ala'r alöweraë tajë as ileripa dö tajë ká i' ki. Ismael döraë s'blu'pa döka dabom eyök ki böi e'pa yéie. Ie' aleripa alördaë tajë. 21 Erë ttè me'tkeyö be' a e' atdaë be' alà kurdaë kiè Isaac e' a.

Be' alà e' keraka Sara tò duas iëk wa kawö ikkë ta.

22 Mik Skëköl tté one Abraham ta, ta imía. 23 E' wöshaë Abraham tò ilà Ismael e' tottola kkuölitla téé tsir. Ñies ie' wä kanè mésopa tso' kune ie' u a ena wëpa toule ese, e'pa kos tottola kkuölitla téitö tsir wes Skëköl tò iyë'ia es. 24-25 Mik Abraham ki duas tso' dabom suliyök ki sulitu (99) ena ilà ki itso' dabom eyök ki mañal (13) etä ie'pa tottola kkuölitla téne tsir.

26-27 Es e' diwö è wa Abraham ena ilà tottola kkuölitla téne tsir. Ñies wëpa dör ie' kanè mésopa, e'pa kos tottola kkuölitla téne tsir.

18

Jehová tò iché Abraham a tò alà meraëyö be' a

1 Ká et dibata a ta Abraham tkër ie' ukkö a. Ie' u tso' wé wëm kiè Mamré e' kós klö wökir àr ee. Ie' tkër ee etä Jehová e' kkaché ie' a. 2 E' wä pakè i' es: Abraham wökéka ta ie' isué tò wëpa de iëter ie' wörki mañal. E' sué ie' tò ta bet ie' e' kéka, mía ie'pa ñaletsuk ta ie' e' téwä iski ta iwötsa méwä iyök ki ie'pa shkéwoie. 3 Ie' tò iché:

—A kékëpa, be' we'ikèyö, kë be' minuk bet. 4 Ye' mi' di' tsuk a' klö skuoie, e' ukuöki ta a' enü bërè kal i' dikia. 5 A' detke ye' ska', etä ilè mekeyö a' a ñe as a' diché iërne shkoie.

Etä ie'pa tò ie' iüté:

—E'ma iü wes be' tò iché es.

6 Abraham tkawä iu a, ta ichéitö Sara a: —Bet, harina bua'buayulö kilo döka dabom böyök (20) ekkë, e' wa pan yuö.

7 E' ukuöki ta bet ie' wák tunemi baka pupula shushtök wé bua'buayese klö'wéwaitö. E' mítser ie' wä méitö ikanè méso eköl a. Bet ta ikanè méso tò ikanewé ie' a katè. 8 Abraham tò baka chkà ena baka tsu'diö wösi ena baka tsu'diö pa'alī e' mé ie'pa a. Ie'pa tulur chkök kal àr ukkö a e' dikia. E' dalewa Abraham dur ie'pa tiök ee.

9 E' dalewa ie'pa tò ichaké Abraham a:

—¿Wé be' alaköl kiè Sara e'?

Ie' iüté:

—Ie' tkër weshké.

* 17:5 Abraham: Hebreoie s'kiè e' wä kiane ché ká wakpa tajë, e' yé. † 17:15 Sarai: Erë s'kiè e' ena Sara ttsér bërè kuq'ki, erë iwà dör ñies. Iwà kiane ché blu' alà busi ö alaköl dalöiërtä' tajë ese. Skëköl tò ie' kiè mane'wé es iwà kkachoie tò ttè mène Abraham a e' wä döraë ie' ki ñies.

10 Etā ie'pa eköl tö iché ia:

—Duas iëk e' wa ye' döne be' pakök. E' kēwö tā be' alaköl Sara alà tā'tke.

E' dalewa Sara tkēr Abraham tsikka u wékkö a. Ie' tso' ie'pa ttöke, e' ttsök. 11 Abraham ena ilaköl, e' dewatke kēkēpala. Bānet Sara kē tö alakölpa duè sueta'ia. 12 E' kueki Sara kē a jañè wöklönuk tā ibikeitsé: “¿Wes ye' tö ttè i' klö'wèmi tö sa' kērulunetke e' dömi aläè?” 13 Jehovahä tö iché Abraham a:

—¿I' kueki Sara jañéka? ¿I' kueki ie' tö iché: “¿Wes ye' kēnewatke e' dömi aläè?” 14 Kē i' tā ye' a darërè. Duas iëk ye' döne, etā ie' alà tā'tke.

15 Sara suane e' kueki ichéitö: “Kē ye' jañine'.”

Erë Jehovahä tö iché ia:

—E' kē dör es. Moki be' jañéka.

Abraham kköché Jehovahä a Sodoma wakpa tsatkö

16 E' ukuöki tā ipakökwakpa e' duékarak tā imíyal dö wé Sodoma kí wène eë. Abraham tö iñalé mére e' choat ie'pa a. 17-19 Etā Jehovahä tö ibikeitsé: “Abraham aleripa alördaë tajë diché tā' tajë. Ye' tö iyè'at ie' a tö ie' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a. Ye' tö ie' shukit as ie' tö ila'r ena ileripa a ichö tö ye' ttè dalöiö ñies tö i kōs buaë yēsyesè e' ú. Es i kōs yè'yö ie' a e' weraëyö. E' kueki ye' kawötā ichökia tö iök ye' mí Sodoma.” 20 E' kueki ie' tö iché Abraham a:

—Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa e' wamblökerak suluë tajë shute, e' ché sulitane tö. 21 E' kueki ye' mía eë isaük tö yène ie'pa e' wamblöke suluë ichök wes ye' a ikkaténe es.

22 Etā Abraham pakökwakpa bül e' yéttsa mía Sodoma. Erë Abraham ate dur Jehovahä tā. 23 Ie' e' skéwa tsinet Jehovahä ska' tā ichakéitö ia:

—¿S'ser mokië esepa ewèwamibö se' sulusipa tā? 24 Isalema s'ser mokië esepa tso' Sodoma döka dabom skeyök (50), etā ¿ká e' wakpa ewèwamibö seraa? ¿Kē be' tö ilo'yepa ie'pa kí s'ser mokië tso' döka dabom skeyök (50), e'pa kueki? 25 ¡Moki be' kē tö s'ser yēsyesè esepa ewepawa se' sulusipa tā ñita! Kē bö iwamlepa es. ¡E'

kē wamblërpa! Be' dör sulitane shulökwak e' kueki ¿wes e' kē tö se' shulepa yēsyesè?

26 Jehovahä tö iüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö döka dabom skeyök (50) e' tā e'pa dalèrmik kē ye' tö imalepa ewepawa.

27 Etā Abraham tö iskà chéne ia:

—Be' dör Skököl. Tā ye' dör wes ká po ena muluchka es be' wöa. E' tö be' chakè tajë kē suane. Isalema s'ser mokië esepa kianeia skel (5) as idöka dabom skeyök (50). 28 Skel e' kianeia, e' tā e'pa è kueki ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehová tö iüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö döka dabom tkëyök kí skel (45), e' tā kē ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

29 Abraham tö iskà chaké:

—Dö' dabom tkëyök (40) è tso', e' tā ¿be' tö ká e' wakpa ewèwami?

Jehová iüté:

—Au, kē yö ká e' wakpa ewepawa dabom tkëyök (40) e' dalèrmik.

30 Etā Abraham tö ikí ché ia:

—Tajë be' tsiriwéyö, e' kueki kē be' ulunuk ye' kí. Dö' s'ser yēsyesè tso'ia dabom mañayök (30) è.

Jehová tö iüténe:

—Au, dabom mañayök (30), e'pa dalèrmik kē yö iewepawa.

31 Abraham tö ikí chaké ème:

—A ye' Kököl, tajë yö be' dalösewéwa be' chakök i' es, erë ká kí s'ser mokië tso' dabom böyök (20) è, e' tā e'pa kueki, ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehová tö iüté:

—Au, ie'pa dabom böyök (20), e' è dalèrmik kē ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

32 Abraham tö ikí chaké tā ichéitö ia:

—Kē be' ulunuk ye' kí. I' è chakekeyö be' a. S'ser mokië esepa tso' döka dabom eyök (10) è, e' tā ¿wes bö iwèmi? ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehová tö iüté:

—Dabom eyök è dalèrmik kē ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

33 Mik ie'pa ttè one ñita etā Jehovahä mía. Abraham biteane ie' u a.

19

Skëköl tö Sodoma ena Gomorra wakpa ewéwa

¹ Ká tuinemitke tã Skëköl biyöchökwakpa bõl e'pa demi ká kiè Sodoma eë. Abraham alayök kiè Lot, e' tkër ká e' kköiëulewã e' wékkö a.* Mik ie' tö Skëköl biyöchökwakpa sué, etã ie' e' kéka ie'pa shke'uk. Ie' e' téwã jskj iwötsã méwaitö iyök kj. ² Ie' tö iché ie'pa a:

—A kékëpa, ye' kköchö a' a tö a' kapörö ye' ska'. Eë a' klö skuömi etã bule bla'mi a' mi'mine.

Ie'pa iiüté:

—Au. Kë be' tkinuk. Sa' kapömi u'rki.

³ Erë Lot kköché taië ie'pa a. Bata ekkë tã ie'pa míyal ie' u a. Mik ie'pa dewã weshkë, etã ie' tö ie'pa a chkè yulé buaë. Pan kë wötuule iwölöwoka wa ese yuëitö ie'pa a. Ie'pa chké.

⁴ Kam ie'pa kapödur e' yöki Sodoma wakpa wëpa debitu taië. E'pa tö Lot u kköiëwã shkit. Ie'pa ulitane, duladulapa dö kékëpaë, e'pa kulémi Lot wöa. ⁵ Ie'pa tö ichaké aneule:

—I'ne wëpa bõl debitu be' u a ¿wé e'pa? ¡Ie'pa yödur ie sa' a u'rki as sa' serka ie'pa tã kësik wa!

⁶ Lot e' yëttsã ttök ie'pa tã. Ukkö wötéwaitö buaë itsikka. ⁷ Ie' tö ie'pa a iché:

—A yamipa, ye' kköchö a' a tö i sulu e' kë wamblar ie'pa tã. ⁸ Ye' alà busipa tulur bõl kam ser wëpa tã, e'pa yekeluryö a' a as a' tö iwamblö ie'pa tã wes a' kj ikiane es. Erë kë i wamblar sulu ye' pakökwakpa dewã ye' ska', e'pa tã.

⁹ Erë ie'pa iiüté:

—¡Be' e' sköu bánet! Be' kë dör ká i' wak. Be' kë a' i yënu sa' a. ¡E' kueki be' we'ikeraë sa' tö ie'pa se tsata!

E' ukuöki tã iwe'ikémi ie'pa tö tã idemirak u wékkö batsökök. ¹⁰ Etã Lot pakökwakpa ulà tiéwã u'rki ukkö a Lot tséwã weshkë. Etã ie'pa tö ukkö wötéwã. ¹¹ Pë' sulusi kos wöbla sulu'wélur ie'pa tö, kë wawëneia. Duladulapa dö kékëpaë e'pa kos wöbla suluru-lune. E' kueki ie'pa shtrinewã ukkö yulök.

* **19:1** ká e' kköiëulewã e' wékkö a: E' kèwö skà tã ká ulitane dör kköiëule ese ké wékkö tso'. † **19:22** Sóar: Hebreois ká kiè e' wã kiane chë ká tsir.

Kë ie'pa wã ikune. ¹²⁻¹³ Lot pakökwakpa tö iché ia:

—Taië ká i' wakpa kkatëne e' tté demi Jehovah wö kj. E' kueki sa' patkéitö ie'pa eukwa. Ie'pa ewëkewa sa' tö yës. E' kueki be' yamipa ekka kj tso' ká i' kj, e' tã e'pa yödur. Be' alà duladulapa tã' ö be' alà busipa tã' ö be' nuakipa tã', ö be' yamipa skà tso' ká i' kj, e' tã ¡iyödur bet tsúmi kamië!

¹⁴ Etã Lot mía wëpa tté meule senukwã ila'r busipa tã e'pa weblök tã iché iarak:

—¡A' e' koka! ¡A' yúshka! Jehovah tö ká i' ewëkewa.

Erë ie'pa tö ibikeitsé tö ie' kalöke ie'pa tã. ¹⁵ Ká ñirketke, e' ulatök tã Skëköl biyöchökwakpa tö iché Lot a:

—Sa' tö ká i' ewëkewa. Kë be' duakwã, e' tã ¡bet, be' e' koka! ¡Be' alaköl ena be' ala'r busipa tsúmi!

¹⁶ Erë ie' e' ukeia enaë. Erë Jehovah er buaë ché ie' a, e' kueki Skëköl biyöchökwakpa tö iklö'wëwã iulã a yëttsã. E' sù ñies ilaköl ena ilà busipa yélur ie'pa tö Sodoma a itsatkoie. ¹⁷ Mik ie'pa tö iyëttsarak bánet etã Skëköl biyöchökwakpa tö iché ie'pa a:

—¡A' tunú as a' tsatkër! ¡Kë a' ká i' saukia tsikkane yës! ¡E' sù kë a' e' wöklö'uk kakkue i' kj! ¡A' éna e' tsatkak, e' tã a' yúshka etkëme kabata a!

¹⁸ Erë Lot tö iché ia:

—¡A kékëpa, au, a' we'ikèyö! ¹⁹ A' tö ye' kimé taië. A' tö ye' tsatké duöwã ulà a, erë kë ye' shkak kabata a. Ye' ibikeitsé tö i sulu datse ká i' eukwa, e' tö ye' kuëmi ñalã kj etã ye' duöwami. ²⁰ Ká tsitsir tso' ie tsinet, eë ye' tköshkarmi. Kawö mú ña shkowã eë e' tsatkoie. Mokj e' dör ká tsir.

²¹ Etã ie'pa eköl tö iiüté:

—Ye' be' ttö ttsé, e' kueki yö iweke wes be' tö ye' a ikié es. Ká chébö ye' a e' kë ewëku'wayö. ²² Erë be' yú etkëme eë. Kë ye' a i wamblënu kam be' dömi e' dalewa.

E' kueki ká e' kiè Sóar.†

²³ Mik ká ñine etã Lot demi Sóar. ²⁴ Etã azufre wöñarke bö'ie e' patkébitu Jehovah tö taië Sodoma ena Gomorra kj. ²⁵ Ká e' wakpa ewéwa bö' tö yës. Ñies dalikua kos tskirke ká e' kj e' ñanewã serea. ²⁶ Erë Lot

alaköl dami itöki. E' tö ká sué itsikka. Bet ie' yönane dayë wösiie shkë'ka.

²⁷ Bule es bla'mi ta Abraham míane wé ikapaké Jehovah ta eë. ²⁸ Sodoma ena Gomorra kí suéitö ta ishklé batróke taië wes të blublu ña'wèsö es. ²⁹ Es Skököl tö ká e' wakpa ewéwa. Erë i ki' Abraham tö ie' a, e' ska' ie' er de, e' kueki ie' tö Lot tsatkée.

Lot alà busipa alà kékä ie' ta

³⁰ Sodoma ena Gomorra ewéwa Skököl tö, e' ukuöki ta Lot suane senukiä Sóar. E' kueki imiä senuk kabata a ila'r busipa böl ta. Eë ie'pa mañal sené ákuk a.

³¹ Ká et ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Se' yé kënewatke eta kë wé wëpa ta senuk se' ta wes alakölpa malepa wëpa ta es. ³² E' kueki se' yé ttökasö blo' wa eta se' ser ie' ta, eta es se' ulà a alà dömi.

³³ E' nañewe ta ie'pa tö iyé ttéka blo' wa taië, eta ilà busi kibi ék sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kueki kë ie' éna i aneia.

³⁴ Bule es ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Bö ittso, ye' sené se' yé ta. I'ñe nañewe iskà ttökasö blo' wa. Eta be' senú ie' ta. Eta es se' böl ulà a alà dömi.

³⁵ E' nañewe ta ie'pa tö iyé skà ttéka blo' wa. Eta ilà busi tsirla sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kueki kë ie' éna i aneia. ³⁶ Es ilà busipa böl e' bukluwéka iyé wa. ³⁷ Eta ikibi ék alà kune kiè mékaitö Moab. I'ñe ta Moab aleripa datse e' batamik. ³⁸ Nies itsirla de alàè, kiè mékaitö Ben-amí. I'ñe ta amonwak datse e' batamik.

20

Abraham ena Abimélec

¹ Abraham e' yétsa Mamré a, míä tkörö ká kiè Négueb eë. Eta ie' e' tséat senuk ká kiè Guerar eë. Guerar ate Cadés ena Sur e' shushäe. ² Ie' tö ká e' wakpa a iché tö Sara dör ie' kutà. Ká e' blú kiè Abimélec, e' tö Sara tsuk patké alakölie e' a. ³ Erë nañewe ta ie' kapowa e' dalewa, Skököl tté ie' ta kabsuë a ta iché ia:

—Alaköl tsuk patkébö e' wëm ta', e' kueki be' duöwami.

⁴ Erë kam ie' ser Abraham alaköl ta, e' kueki ie' iüté:

—A këképa, ye' kë ki e' nuí ku' ¿wes e' ttëwamibö? ⁵ E'ma Abraham wák tö ye' a

iché tö alaköl e' dör ie' kutà. Nies ilaköl tö ye' a iché tö Abraham dör ie' aké. E' kueki ye' tö i kos wé er bua' wa. Kë ye' wa iwamblëne er sulu wa.

⁶ Skököl tö iskà iüténe kabsuë a ta ichéitö ia:

—Ye' éna iane buaë tö be' tö iwé er bua' wa. E' kueki kë ye' wa be' kàne ie' kökwa as be' kë tö i sulu wamblö ye' ki. ⁷ Abraham dör ye' tteköl, e' kueki bet be' yú ilaköl mukne ia. Ie' tö ye' a ikieraë as be' seria ttsë'ka. Erë be' kë dë'ne imukne, e' ta be' ena be' yamipa kos duöralur.

⁸ Bule es bla'mi ta Abimélec shkëne ikanè mésopa kiéitö ta i suéitö kabsuë a e' kos pakéitö ie'pa a. Mik e' ttsé ie'pa tö eta taië ie'pa suanéka iyöki.

⁹ Eta Abimélec tö Abraham kié ta iché ia:

—¿Iök be' tö iwamblé sa' ta es? Be' kueki Skököl tö sa' pauñé ewéwa, erë Skököl tö sa' pauñé es, eta ¿i sulu wambléyö be' ta? Ýi ese kë kawö ta' wamblëruk. ¹⁰ Be' tö i sulu wamblé ye' ta, eta ¿i dör iwà?

¹¹ Abraham tö iüté:

—Ye' tö ibikeitsé tö ká i' ki kë yi tö Skököl dalöieta'. Ye' suane dö' a' ye' ttëwa ye' alaköl yottsä ye' ulà a. ¹² Erë iyëne tö ie' dör ye' kutà. Ie' yé dör ye' yé, erë ie' mi kë dör ye' mi. Nies ie' dör ye' tayë. ¹³ Mik Skököl tö ye' a iyé tö be' e' yottsä be' yé ká a, eta yö iché ye' alaköl a: “Ká wa'ñe wé se' demi, eta ichö tö ye' dör be' aké.”

¹⁴ Eta Abimélec tö Sara méne iwëm Abraham a. Nies iyiwak kakméitö Abraham a obeja ena baka. Nies kanè mésopa kakméitö ie' a wëpa ena alakölpa. ¹⁵ Eta ie' iché Abraham a:

—Ye' ká saü seraä wé wa be' wöbatse e' ki be' yú senuk.

¹⁶ Eta Sara a ichéitö:

—Ye' tö inuköl wömule kakmé be' aké a dökä mil ekké. E' dör i sulu wambléyö be' ta be' wakpa ulitane wöa e' patuoie. Es be' kë jaëneia.

¹⁷ Eta Abraham tö Skököl a ikié tö Abimélec ena ilaköl duöke, e' bua'üne. Eta Skököl tö ie'pa bua'wéne. ¹⁸ Alakölpa kos tso' Abimélec u a, e'pa shü mo'wa Jehovah tö as kë idöiarak alàè Sara kueki. Ie'pa kos shü wötséene Jehovah tö.

21

Sara alà kékā Abraham a

¹ Ì yè' Jehovaha tò Sara a tò be' alà kōrakā, e' wà tka wes iyēne bak es. ² Erē Sara ena iwēm dōr kēkēpalatke, erē ie' dunekā e' wà kune. Alà e' kune mik Skēkōl tò ikēwō yē' ie' a etā. ³ Sara alà kune wēm e' kiè mékā Abraham tò Isaac. ⁴ Mik Isaac kī ká de pākōl, etā Abraham tò itóttola kkuōlitla téé tsir wes Skēkōl tò ie' a iyē' es. ⁵ E' kēwō ska' tā Abraham kī duas tso' cien eyōk (100). ⁶ Etā Sara tò ibikeitsé: “Skēkōl tò ye' jañawéka. Mik sulitane wā ijchenewa tò ye' de alàe etā tajē ie'pa jañumi ye' tā. ⁷ Kam ye' alà kōkā etā kē yi a iyēnuk tò ye' dōmi alàe. Erē i' tā ye' alà kékā Abraham a, ie' kēnewatke etā.”

Agar ena Ismael uyéttsa bánet

⁸ Etā Abraham alà Isaac de bērie tā itsu'batsée e' kēwō tkō'wé Abraham tò tajē. ⁹ Etā Sara tò isué tò Abraham alà kune egiptowak kiè Agar e' tā kiè Ismael, e' tò Isaac wayueke sulué. ¹⁰ E' kuekī Sara míā ichök Abraham a: “Ì kos tso' be' wā mè se' alà Isaac a, e' kē kawō tā' blatè se' kanè méso e' alà a. E' kuekī iyuóshkar alàe.”

¹¹ Ismael dōr Abraham alà ñies e' kuekī ì ché Sara tò e' tò ie' eriawé tajē. ¹² Erē Skēkōl tò iché ia: “Be' aleripa chōkle e'pa dōraé Isaac wa. E' kuekī kē be' tkinuk be' alà kibi ék kī ena imì kī. Ì kos ché Sara tò e' ú. ¹³ Be' alà kune a' kanè méso tā, ñies e' aleripa alōweraéyō tajē, ie' dōr be' alà e' kuekī.”

¹⁴ Etā bule es bla'mi tā Abraham tò Agar a chkè mé. Ñies di' méitō ia iyiwak kkuōlit yöule di' tsoie ese a. E' tiékā ie' tò seraa itsi kī tā iyuéshkar ilà Ismael e' tā. Agar míā shkēmi éanas wé kē yi serku' ese ska' ká kiè Beerseba e' éka. ¹⁵ Mik idi' enewa, etā ilà tkésēritō kal dikia. ¹⁶ Ie' kē kī ilà kiane sué duókwa, e' kuekī imía e' tkésē kukuie. Mik ie' e' tkésēr iskī etā ilà jémi.

¹⁷ Ilà iuke e' ttsé Skēkōl tò tā bet Jehovaha biyōchōkwak bua'ie e' tò Agar a ichaké ká jai a: “¿A Agar wes be' de? Kē be' suanuk. Be' alà tkēr iuk e' ttsé Skēkōl tò. ¹⁸ Be' yú be' alà

yulök. Ikōkā ulà a kē arwa. Ye' tò ie' aleripa alōweraé tajē.”

¹⁹ Etā Skēkōl tò Agar a di' tum kkaché et. Ie' míā di' e' tsuk, iyiwak kkuōlit a e' méitō Ismael a yè. ²⁰ Skēkōl tò Ismael kkō'né buaé. Ie' talane sené ká wé kī kē yi ku' kiè Parán ee. Ie' de sulēname buaé. ²¹ Ie' kibine tā imì tò iulabatséwa alakōl dōr egiptowak ese tā.

Abraham ena Abimélec tò kawō mé ñi a

²² E' kēwō ska' tā blu' kiè Abimélec míā ttök Abraham tā. Ie' ñippōkwakpa wōkir, kiè Ficol, e' mí ie' wapie. Etā Abimélec tò iché Abraham a:

—Sa' wā ijcher tò Skēkōl be' kimeke tajē ì kos wēkebō e' wa. ²³ E' kuekī be' ttè mú ye' a íe Skēkōl wō wa tò be' kē tò ì sulu wamblepa ye' kī ñies ye' ala'r kī ena ye' aleripa kos e'pa kī. Be' ttè mú ye' a tò be' er bua' chōraé ye' a wes ye' er buaé ché be' a es. Ñies be' ttè mú ye' a tò be' er buaé chōraé ká i' wé be' serke e' wakpa a.

²⁴ Abraham tò iiuté:

—Tō. Es ye' ttè mé be' a.

²⁵ Erē Abimélec wakpa tò di' tum biule yé'ttsa et Abraham wakpa ulà a. E' chaké Abraham tò ie' a. ²⁶ Ie' tò iiuté:

—Erpa be' ye' tkiwéwā ttè e' wa. Kē bō ichōpa ye' a, e'ma kē ye' wā ijcher. Brör ¿yi tò e' wamblé be' kī?

²⁷ Abraham tò baka ena obeja kakmé Abimélec a etā ie'pa bōl kawō mé ñi a.

²⁸ E' ukuōkī tā Abraham tò iobeja alakipa pupula e' dapa'wé dōkā kuktō ek tsjini.

²⁹ Mik e' sué Abimélec tò etā ie' tò Abraham a ichaké:

—¿Ì kuekī be' iyiwak kuktō dapa'wé ek tsjini?

³⁰ Abraham tò iiuté:

—Iyiwak kuktō, e' meke ye' tò be' a iwà kkachōie tò mokī ye' tò di' tum e' bi'.

³¹ Ie'pa bōl kawō mé ñi a ee e' kuekī ká e' kinewa Beerseba.*

³² Ie'pa kawō mé ñi a, e' ukuōkī tā Abimélec ena Ficol e'pa biteyal filisteowak ká a. ³³ Etā Abraham tò kal kuá kiè tamarisco ese kuatké elka Beerseba. Ee ie' tò Jehovaha dōr Skēkōl yöbié e' dalōié. ³⁴ Ee ie' sené ká tajē filisteowak ká a.

* **21:31** Beerseba: Hebreoie ká kiè e' wà kiane ché ttè mēne ñi a e' di' tum biule ö Obeja kuktō e' di' tum biule.

22

Skëköl tō Abraham ma'wé ilà wa

¹ E' ukuöki ta Skëköl tō Abraham ma'wé tō moki ie' tō idalöieta'. Ie' chakéitō:

—A Abraham.

Abraham tō iiuté:

—¿Ì?

² Etā Skëköl tō iché ia:

—Be' alà eköl è kiè Isaac e' dalër be' éna tajë, e' tsúmi Moria. Mik be' demi ee, etā ye' tō be' a kabata kkacheke, e' ki be' alà ttōwa ta ña'úwa ye' a ye' dalöioie.

³ Bule es bla'mi ta Abraham e' kéka ta burro payuéitō. Bö' jchéitō tsèmi. Etā ie' mía wé Skëköl tō ie' a iyë' ee ilà ena ikanè mésopa böl e'pa ta. ⁴ E' böiki es ta Abraham tō ká yëne ie' a e' kí sué kamië. ⁵ Etā ie' tō iché ikanè mésopa a:

—Íe a' e' tsúat burro i' ta. Ye' ena ye' alà, sa' micho kabata jai a Skëköl dalöiök, e' wa sa' döne.

⁶ Etā Abraham wa bö' mí e' ppékaitō Isaac kuli' ki. Tabela ena bö'ka bö' batsoie e' mí Abraham wa. Etā imíyal ñita. ⁷ Etā Isaac tō iché iyë a:

—A, yëwö.

Abraham tō iiuté:

—A alà, ¿i kiane be' ki?

Isaac tō iché ia:

—A Yëwö, bö' tso' se' wa, ñies bö'ka, erë ¿wé obeja pupula ttekewa Skëköl a e'?

⁸ Iyë tō iiuté:

—A alà, Skëköl wák tō e' meraë se' a.

Ie'pa mir ñita. ⁹ Mik ie'pa demi wé Skëköl tō iyë' Abraham a ee, etā Abraham tō ák kataté et ka'ie. E' ukuöki ta ibö' dapa'wéka ka' e' ki ta ilà klö'wéwaitō payuéwa mékaitō bö' bata ki. ¹⁰⁻¹¹ Ie' tabela klö'wéwa ilà ttowa ña'wè Jehovah a. E' wösha ta Jehovah biyöchökwak bua'ie e' tō Abraham chaké siwa' ki:

—¡A Abraham, a Abraham!

Ie' tō iiuté bet:

—¿Ì?

¹² Jehovah biyöchökwak bua'ie e' tō iché ia:

—¡Be' alà kë shka'war, kë ittarwa! Be' wák alà eköl ème e' kë kkëone be' wa ye' yöki. E' wa ye' wa ijcher tō moki be' tō ye' dalöieta' tajë.

¹³ E' wösha Abraham tō isué tō obeja wë'ñe e' malisewa idula' a kal tsitsir chale

a. Ie' tō iyiwak e' klö'wéwa jché ña'wéwa ilà skéie Jehovah dalöioie. ¹⁴ Ie' tō ká e' kiè méka i' es: “Í kiane se' ki e' mera Jehovah tō.” E' kueki i'ñe ta se' tō ichekeia: “Í kiane se' ki, e' merdaë se' a Jehovah kébata a.”

¹⁵⁻¹⁶ Jehovah biyöchökwak bua'ie e' tō Abraham skà kié ká jai a ta ichéitō ia:

—Jehová tō iché: ‘Buaë be' tō ye' dalöieke, be' alà eköl è, e' méttSabö ye' a. ¹⁷ E' kueki ye' er buaë chöraë be' a tajë. Be' aleripa alöweraëyo tajë wes bëkwö tso' tajë ká jai a es, wes ttsa'wö tso' tajë dayë kkömik es. Ñies ie'pa e' alöraka ibolökpa ki kekraë. ¹⁸ Be' tō ye' ttö dalöié, e' kueki be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’

¹⁹ Etā Abraham biteane wé ikanè mésopa atéat ee ta imíyal seraa ñita dömíne Beerseba wé ie' serke ee.

Nahor ala'r

²⁰⁻²³ E' ukuöki ta biyö debitū Abraham ki tō ie' èl kiè Nahor, e' alaköl kiè Milcá, e' ala'r de pàköl (8). E' alà ko'k kiè Uz. Imalepa kiè dör Buz, Quemuel, e' dör Aram yë, Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf ena Betuel e' dör Rebeca yë.

²⁴ Nahor alaköl skà tso' kiè Reumá, e' ta ie' ala'r kéka tkël. E'pa kiè dör Teba, Gáham, Tahas, ena Maacá.

23

Sara blënewa

¹ Mik Sara ki duas tso' cien eyök kí dabom böyök kí kul (127), ² etā ie' blënewa ká kiè Quiriat-arbá atë Canaán ee. Ñies ká e' kiè Hebrón. Abraham schöne e' jeitséitō siarë. ³ Ie' tkër idëütö nu o'mik e' e' kéka ta imía ttök hititawakpa ta, ta ichéitō ie'pa a:

⁴ —Erë ye' dör ká kua'ki wak serke a' shua e' è, erë ká wataú ña pöie ye' dëütö blowa.

⁵ Ie'pa tō iiuté:

⁶ —A këkëpa, be' we'ikè sa' tō, sa' ttö ttsó. Sa' a ta be' dör këkëpa tajë e' serke sa' shua. E' kueki be' dëütö nu bló sa' pö bua'ie ese a. Sa' ulitane kë tō ichepa be' a tō kë iblar sa' pö a.

⁷ Ie' e' duéka ie'pa wörki ta ie' e' tkéwa kuchë ki ie'pa dalöiök ⁸ ta ichéitō ie'pa a:

—Moki a' ki ikiane tō ye' dëütö nu blëwayö íe a' ká a, e' ta wëm kiè Efrón dör

Sóhar alá, e' a ichö ⁹ tö ákuk tso' ie' ká kkö a kiè Macpelá e' wataútsa ye' a ye' yamipa pöie. Ye' tö ipatuëmi ie' a kos ituë ekkë. Es ákuk e' ate ye' ulà a a shua.

¹⁰ Etá Efrón dör hititawak e' tkërñak ie' pa shua, e' tö Abraham iuté darërë as iyamipa ena kos daparke ká e' wékkö a e' pa tö ittö ttsö. Ie' tö iché Abraham a:

¹¹ —A kékëpa, kě ye' tö ákuk watuepa be' a. Ká e' ñies ákuk tso' ia, e' kakmekeyö be' a ě. Ye' yamipa kos tso' ie' e' pa tö ye' ttö ttsé tö ká e' kakméyö be' a. Be' dëütö nu blö eë.

¹² Erë Abraham e' tkéwane kuchë kī ká e' wakpa wörki ¹³ ta ichéitö ie' a sulitane wörki:

—Ye' ttö ttsö. Be' pablëyö tö ká e' ské klö'ú ye' ulà a. E' ukuökī ye' dëütö nu blekewayö.

¹⁴ Ie' tö iiuté:

¹⁵ —A kékëpa, ye' ttö ttsö. Ká e' ské dör inuköl wömule doka cien tkëyök (400), erë inuköl ekkë ě, kě e' kī se' tkinuk. Be' dëütö nu blö eë.

¹⁶ Etá kos ie' tö ká ské ché imalepa wörki e' mène buaë Abraham a, ekkë patuéttsaitö.* ¹⁷⁻¹⁸ Es Efrón ká tso' Macpelá ate Mamré diwö tskirke e' ëka e' de Abraham ulà a iákuk ta ena kal tso' kos ikī e' ta. Hititawak ena sulitane dami ká e' wékkö a e' pa kos dör ká tone e' ttekölpa.

¹⁹ E' ukuökī ta, Abraham tö idëütö nu bléwa ákuk tuéitö Macpelá eë. Ká e' ate Mamré ate Canaán e' o'mik tsinet (Mamré kiè ñies Hebrón). ²⁰ Ká e' wataútsa ie' a hititawak tö. Es ká e' ena ákuk e' de Abraham ulà a iyamipa pöie.

24

Abraham tö alaköl yulök patké Isaac a

¹ Abraham dewa kékëpalaie. Ie' a Jehová er buaë ché iyi ulitane wa. ² Ká et ta ie' tö ikanè méso kibi kié. E' dör ie' iyi kos e' kueblu. Ie' tö iché ia:

—Be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kka-choie tö mokī i kiekeyö be' a e' waweraëbö.

³ Jehová dör ká jai ena ká i' e' Kéköl e' wörki be' ttè mú ye' a mokīe tö ye' alá kě kar senukwa Canaán ie' se' serke e' alékölpa ta.

⁴ Be' yú ká wé ye' manét eë, etá eë alaköl

yulö eköl ye' yamipa shua senukwa ye' alá ta.

⁵ Ie' tö iiuté:

—Dö' alaköl kě bitu ye' ta, e' ta ¿wes ye' iwëmi? ¿Buaë idir be' a tö be' alá mi' ye' wa dö wé be' manét eë?

⁶ Ie' iiuté:

—iAu, kě ye' alá tsarmi eë! ⁷ Jehová dör ká jai Kéköl, e' tö ye' yé'ttsa ye' yé u a ena ye' yamipa ká a. Ie' tö ittë me' ye' a tö ká i' meraëitö ye' aleripa a. Ie' tö ibiyöchökwak patkeraë be' kimuk alaköl tsukbitu ye' yàkie. ⁸ Alaköl kě shkak be' ta, e' ta kě be' tkinuk. Kě be' kàne iskà yulök. Erë kě ye' alá tsarmi eë.

⁹ Etá ikanè méso ulà méwa ie' tu' dikia ta ittë mé ia tö iweraë wes iuk patkéitö es. ¹⁰ E' ukuökī ta ie' tö iwökir iyi kos bua'buá, ese shtë tsëmi kakmè. Ekkë kos payuéitö iyiwak kiè kameio e' kī doka dabop. Etá ie' mia iyiwak wëttsë tkörö Nahor ate Mesopotamia eë. ¹¹ Mik ie' demi tsinet Nahor, etá ká tuirketke. Diwö ekkë ta ká e' alékölpa mi'ke di' tsuk. E' wösha ta ie' de di' tum biule e' kkömik ta ikameio kéitö e' tulöksér enuk eë. ¹² Etá ie' tö iché Skéköl a: “A Jehová, be' dör ye' wökir Abraham e' Kéköl. Ye' kimú i'ñe ñies er buaë chö ye' wökir a. ¹³ Ie' di' tum biule o'mik ye' e' tsukeat bërber ě ká i' busipa tso' di' tsuk e' dalewa. ¹⁴ Kawö mú ña tö wéne ěk a ye' iché: ‘Be' kakö' öwa ye' a di' kakmú yé', as e' tö ye' iütö: ‘Be' di' yó ñies be' kameio a ikakmekeyö.’ Es ye' éna iane tö e' ěk shushtë be' tö Isaac a alakölie. Es ye' wa ijchermi tö be' er bua' ché ye' wökir a.”

¹⁵ Etá kam i chekeitö e' or, etá ie' isué alaköl datse eköl kakö' bune kuli' kī di' tsoie. E' dör Rebeca, ie' dör wëm kiè Betuel e' alá busi. Betuel mi dör Milcá ena iyé dör Nahor. Nahor dör Abraham ël. ¹⁶ Rebeca dör busi buaala kam iser wëm ta. Ie' mia dötsa di' tum biule e' a ikakö' wà iök. ¹⁷ Mik imítke etá Abraham kanè méso tunemi itöki ta iché ia:

—Be' we'ikëyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.

¹⁸ Ie' tö iiuté,

—A kékëpa, be' di' yó.

* **23:16** Es ie' pa wöblar iyi watauk ñi a. Erë Efrón tö iché tö ká e' kakméitö Abraham a erë e' kě yëne. Ñies e' ane Abraham éna, e' kuëki ie' tö Efrón patuë bërë kos Efrón ie' a iché ekkë.

E' bet ie' kakö' éwa klö'wéwa ulà a ta di' méitö ia yè. ¹⁹ Mik ie' di'yé one ta Rebeca tò iché ia:

—Ye' mí di' tsuk ñies mè be' kameio a.

²⁰ Bet ikakö' wà ka'wéitö wé iyiwak di'yöke e' a ta imí di' kí tsuk iyiwak a. Es iwéitö kameio ulitane a. ²¹ E' dalewa Abraham kanè méso tso' isaük bërè, wà dör tò ie' kí ikiane jchenowa yësyësè tò Jehová tò ie' kímé ì dalërmik ie' shkö e' wa as idöttsa buaë ö au. ²² Mik kameio di'yé one, etä ie' tò ula'tsio sù es dör gramo teröl ese tkéwa busi yik a. Ñies ulaio méitö böt, e' es dör cien gramos tsata. ²³ Etä ie' tò iché ia:

—Be' we'ikèyö, ichö ña ¿Yi alà busi be' dör? ¿Ye' chömi i'ñe nañewe be' yé u a kapökrö ye' kanè méso pa ta?

²⁴ Ie' iüté:

—Ye' dör Betuel alà busi, e' dör Milcá ena Nahor alà wëm. ²⁵ Sa' u a a' chömi. Ñies a' kameio a chkè tso'.

²⁶ Etä Abraham kanè méso e' tkéwa kuchë kí Jehová dalöiök ²⁷ ta ichéitö: “Jehová dör ye' wökir Abraham e' Këköl. E' kikökka ye' tso'. Këkraë ie' tò ye' wökir Abraham kimeke buaë. Këkraë ie' er buaë chöke ye' wökir a. Ie' wa ye' debitu buaë ñala kí dö ie ye' wökir yamipa u a. E' kueki ikikékayö.”

²⁸ Rebeca tunemi shkalalaë imi u a ì kos tka ie' ta e' pakök. ²⁹⁻³⁰ Ie' akè kiè Labán, e' tò ula'tsio sué ena ulaio sué ikutà ulà a. Ñies ì ché Abraham kanè méso tò e' tté ttséitö. E' kueki ie' bitea ñaletsuk di' tum biule a. Ie' de Abraham kanè méso ska' e' tso'ia ikameio ta di' tum biule ska'. ³¹ Etä Labán tò iché ia:

—Jehová tso' be' ta buaë. ¿Mishka ye' ska'! ¿Wes be' e' tsukeat u'rki? Ye' u kanewétke be' a ñies kameio a.

³² Es Abraham kanè méso bitea ie' ta. Ee ie' tò dalí tso' kameio kí e' éwa ta itiéitö. E' ukuöki ta ie' wa di' debitu Abraham kanè méso a ena iwapiépa a klö skuoie.

³³ Mik ie'pa tò itié, etä Abraham kanè méso tò iché:

—Kè ye' chköpa kam ye' tò iök ye' debitu e' wà pakö a' a etä.

Labán tò iüté:

—E'ma ichö. ¿Ì dör iwà?

³⁴ Ie' tò iché:

—Ye' dör Abraham kanè méso. ³⁵ Jehová tò ikimé taië. Ie' tò iblu'wé taië. Obeja, baka, orochka, inukölchka, kanè méso pa wépa ena alakölpa, kameio ena burro, e' kos méitö ia taië. ³⁶ Ñies ilaköl Sara e' tò alà mé ia eköl wák wëm ikënewatke etä. Ì kos tso' ye' wökir wa e' méitö ilà a. ³⁷ Ie' tò ye' ké tté muk ie' a. Ye' a ichéitö: ‘Ye' alà kë kar senukwa Canaán wé ye' serke e' alékölpa ta. ³⁸ Be' yú wé ye' yépa tso' ee ta alaköl yulö eköl ye' yàkie ye' ditséwö shua.’ ³⁹ Ye' tò iüté: ‘A ye' wökir Abraham, ¿dö' alaköl kë bitu ye' ta?’ ⁴⁰ Ie' tò ye' iüté: ‘Këkraë ye' serke buaë Jehová wöa, e' kueki ie' tò ibiyöchökwak patkeraë be' ta as be' kawö tkö buaë ñala kí, ñies as alaköl kübö ye' yàkie ye' yamipa ye' yé wa e'pa shua. ⁴¹ Erë ye' yamipa kë éna ilà busi patkak be' ta, e' ta kë be' tkinuk. Kè ì tté ta'ia be' kí.’

⁴²⁻⁴⁴ ‘E' kueki ye' debitu i'ñe di' tum biule ska'. Ee ye' tò ikié Jehová dör ye' wökir Abraham e' Këköl e' a: ‘tö mokí be' ye' kimeke alaköl yulök ye' wökir Abraham yàkie, e' ta as e' bitu ye' ska' ie di' tum biule ska'. Mik ye' tò ie' a di' kak kié, etä as imütö ye' a ena ichéitö: Ñies ye' tò be' kameio a ikakmeke. Es ye' isuëmi tò alaköl e' shushtë be' tò ye' wökir yàkie.’ ⁴⁵ Mik e' chekeyö e' erketke, etä ye' isué tò Rebeca datse ikakö' bune ikuli' kí. ⁴⁶ Mik ie' di' yinetke etä ye' tò ie' a iché: ‘Be' we'ikèyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.’ E' bet ikakö' éwaitö ta ichéitö: ‘Be' di' yö. Ñies imekeyö be' kameio a.’ Ie' ye' a di' mé ñies ye' kameio a. ⁴⁷ E' ukuöki ta ye' tò ie' a ichaké: ‘¿Yi alà busi be' dör?’ Ie' iüté: ‘Ye' dör Betuel alà busi e' dör Nahor ena Milcá alà.’ Etä ula'tsio sù e' tkéwayö iyik a ena ulaio tkéwayö böt iulà a. ⁴⁸ E' ukuöki ta ye' e' tkéwa kuchë kí ta Jehová dalöiéyö. Ie' dör ye' wökir Abraham e' Këköl e' kikékayö. Ie' wa ye' debitu buaë yësyësè busi shukititö ye' wökir yamipa shua ilà a e' ska'. ⁴⁹ Es ¿a' er buaë chöke ye' wökir a? ¿A' e' chöke ikimuk er bua' wa? Ichö ña i' ta yësyësè ima a' tò iché, es ye' éna iarmi tò ì wëmiyö.”

⁵⁰ Etä Labán ena Betuel e'pa tò iüté:

—E'ma i' kos debitu Jehová ttö wa. E' kueki kë wes sa' a ì onuk. Kè sa' a ì

yënuκ yës. ⁵¹ I' Rebeca. Itsúmi be' wökir a senuκwā ilà tā wës Jehová kī ikiane es.

⁵² Mik Abraham kanè méso tö ttè e' ttsé, etā ie' e' tkéwā kuchè kī iwötsā méwā iyök kī Jehová dalöiök. ⁵³ E' ukuökī tā ie' tö iyi yöule orochka wa ena inukölchka wa ñies datsi' bua'buā e' taië yélur méitö Rebeca a. Ñies ie' tö ikakmé Rebeca akè a ena imi' a. ⁵⁴ E' ukuökī tā ie' ena iwapiepa chké di'yé tā ikapere ee. Bule es tā itī'nerak tā Abraham kanè méso tö iché:

—Ye' míane ye' wökir ska'.

⁵⁵ Erë Rebeca akè ena imi' e'pa tö iché ia:

—Rebeca kë tsarmi bet. Kawö mú ie' a as ie' e' tsüat sa' tā ká dabop, e' wa wè' be' wā imi'mi.

⁵⁶ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Kè ye' wöklö'ukia a' tö. Jehová tö ye' kímé as i kos dötsā buaë ye' a. E' kuëki ye' ömi ye' wökir u a.

⁵⁷ Ie'pa tö iüté:

—Sa' mí Rebeca kiök chakè çima ichèmiitö?

⁵⁸ Etā Rebeca kiérakitö tā ichakérakitö ia:

—A Rebeca çbe' shkak wëm i' tā?

Ie' tö iüté:

—Tö.

⁵⁹ Es ie'pa tö Rebeca ena alaköl tso' ie' kkö'nuk këkraë e'pa a kawö mé as imi'rak. Ñies Abraham kanè méso ena iwapiepa kos e'pa a kawö méraitö as imi'rak. ⁶⁰ Ie'pa mitke tā Rebeca yamipa er buaë ché ie' a ttè i' wa:

“A sa' yami,

As be' alör taië shuteë.

As be' aleripa e' alöka ibolökpa kos kī.”

⁶¹ Etā Rebeca ena ikanè mésopa e' tuléka ie'pa kameio kī tā imiyal Abraham kanè méso itöki.

⁶² E' kéwö ska' tā Isaac serke Négueb wé di' tum biule tso' kiè “Skököl tso' e' tö ye' sueke” ee, e' dene iyë ska'. ⁶³ Tsáli tā Isaac e' yéttsā shkök kabikeitsörami. E' wöshā tā ie' isuë tö kameio datse tseë. ⁶⁴ E' wöshā Rebeca tö ie' suë ñies tā ie' e' éwa kameio kī.

⁶⁵ Rebeca tö ichaké Abraham kanè méso a:

—çWëm doā wī se' kke, e' dör yi?

Ie' iüté:

—E' dör ye' wökir Isaac.

Etā Rebeca wö pabakéwā datsi'tak wa.

⁶⁶ Abraham kanè méso tö i kos tka ie' tā e' paké Isaac a. ⁶⁷ E' ukuökī tā Rebeca mítser Isaac wā imi' Sara blënewā e' u a. Es Isaac senéwā ie' tā. Isaac éna Rebeca dalër taië, es ie' er pabléne imi' blënewā e' kuëki.

25

Abraham ena Queturá e'pa aleripa

¹ Abraham alaköl ské tséwā kiè Queturá. ² Ie' ala'r kéka Abraham tā wëpa döka teröl. E'pa kiè dör Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac ena Súah. ³ Jocsán dör Sebá ena Dedán, e'pa yë. Dedán aleripa e' ditséwö döka mañal kiè asurwak, letuswak ena leumwak. ⁴ Madián ala'r wëpa kiè Efá, Éfer, Hanoc, Abidá ena Eldaá. E'pa kos dör Queturá aleripa.

⁵⁻⁶ I kos tso' Abraham wā e' atë Isaac ulà a. Erë kam Abraham duöwā, e' yöki ie' tö iyi kakmé ilakölpa malepa ala'r a. Ie'pa patkémiitö senuκ ká bánet atë diwö tskirke e' éka kamië as kë iku'rak Isaac ska' tsinet.

Abraham blënewā

⁷ Abraham sené' duas cien eyök kī dabom kulyök kī skel (175) seraā ⁸ etā iblënewā buaë ikënewatke kë weine siarë. Es ie' michoë idëütöpa itöki. ⁹⁻¹⁰ Ila'r Isaac ena Ismael e'pa tö inú blé ilaköl Sara pö e' o'mik ákuk kiè Macpelá ee. Ákuk e' atë Mamré diwö tskirke e' wa. Ká e' bak hititawak kiè Efrón dör Sóhar alà e' ulà a. Ká e' wato'ttsā hititawak tö Abraham a. ¹¹ Abraham blënewā, e' ukuökī tā Skököl er buaë ché Isaac a. Ie' e' tséat senuκ tsinet di' tum biule kiè “Skököl tso', e' ye' sueke” ee.

Ismael ala'r

¹² Ismael dör Abraham alà Agar tā. Agar dör Abraham alaköl Sara, e' kanè méso e' dör egiptowak. Ikkè dör Ismael ala'r e'pa kiè ¹³ wës ikunerak es: Nebaiot, e' dör ilà tsá. E' itöki Quedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafis ena ibata kiè Quedmá. ¹⁶ E'pa kos dör Ismael ala'r döka dabom eyök kī böl (12). Ie'pa ká kiérak iwákpa kiè wa. Ie'pa kos dör iwakpa ká wökirpa.

¹⁷ Ismael kī duas de cien eyök kī dabom mañayök kī kul (137) tā iblënewā. Es ie' michoë idëütöpa itöki. ¹⁸ Ie' aleripa míā senuκ Havilá ena Sur e' shushā. Ká e' atë

Egipto wöshaë Asiria ñalé kke. Ie'pa serke eë bánet Abraham aleripa malepa yöki.

Jacob ena Esaú kune

¹⁹ Ttè i' dör Isaac dör Abraham alà, e' pakè. ²⁰ Isaac kī duas de dabom tkëyök (40) ta isenéwā Rebeca ta. Rebeca dör Betuel e' alà busi ena Labán kutà. Ie'pa dör arameowak serke ká kiè Padán-aram eë. ²¹ Rebeca kë dö alàë. E' kuëkī Isaac tö Jehovah a ikié as Rebeca dö alàë. Jehovah tö ittö ttsé ta Rebeca dunekā e' wakpa dör klö. ²² Erë klöpa ñippöke taië ie' shuā. E' kuëkī ie' ibikeitsé: “Ye' weirke i' es, e'ma çïök ye' sermiia?” E' kuëkī ie' mía iwà chakök Jehovah a. ²³ E' tö ie' a iché:

“Be' shuā ala'r tso' bö. Mik ie'pa de këchke, etā ikibi êk döraë itsirla kanè mésoie. Ie'pa aleripa döraë ká böt ñi bolökpa ese wakpa. Itsirla aleripa döraë diché kibiie ikibi aleripa tsata. E' kuëkī ie'pa ñippemitke kam ikur e' yöki.”

²⁴ Rebeca kéwö de, etā klöpa kune wëpa. ²⁵ Ikewe êk kune e' tsà dör mashmash ipàkö shamamaë. Ie' kiè mékaitö Esaú.* ²⁶ Alà tsá kune e' klöulewā iël tsirla wā iklö kaniñak a iulà et wa. E' kuëkī ikiè mékaitö Jacob.† Mik Rebeca klöpa kune etā Isaac kī duas tso' dabom teryök (60).

Iyë wā ì tso' mekeat Esaú a e' kéwö watuéttsaitö

²⁷ Klöpa kibinetke. Esaú dör yëria poë. Ie' wöbatsö sulu yëble wa. Erë iël Jacob, e' kë dör es. Ie' serke bërë. Ie' wöbatsö senuk u a ë. ²⁸ Iyiwak kañiru tteke Esaú tö e' chkà wa Isaac wöbatsö suluë. E' kuëkī Isaac kī Esaú kiar kibiie Jacob tsata. Erë Rebeca kī Jacob kiar kibiie Esaú tsata.

²⁹ Ká et ta Jacob tso' ulök. E' dalewa Esaú debitu shtrinewā taië datse kañika. ³⁰ Ie' iché Jacob a:

—Be' we'ikèyö, ì alé be' tö mat se kakmú ye' a ñè. Sulu ye' dué bli wā. E' kuëkī Esaú kiè Edom‡ ñies.

³¹ Jacob tö iiüté:

—Keweie ì mekeat se' yé tö be' a be' dör ilà kibi e' kuëkī, e' kéwö múttsa ye' a chkö i' skéie.

³² Esaú tö iché:

—Ye' tteke bli tö dö' e' tö ye' ttëwā, e' ta ì mekeat se' yé tö ye' a çïie bua' e' dör ye' a?

³³ Jacob tö ikī ché ia:

—I' ta be' ttè mú ye' a tö mokī be' tö ye' a imeke.

Etā Esaú tö ittè mé Jacob a yësyësë Skëköl wöa. Es ì mekeat iyë tö ie' a, e' kéwö métttsaitö Jacob a. ³⁴ Jacob tö chkö mé ia pan ta. Mik Esaú chké one di' yé one, ta ie' e' kéka ta imía. Ie' dör ilà kibi e' ulà a íyi bua' kéwö tso', e' kë kī ie' tkine yës.

26

Isaac mía Guerar

¹ E' kéwö ska' ta ketba ane taië ká e' kos kī wes ibak Abraham kéwö ska' ta es. E' kuëkī Isaac mía Guerar wé filisteowak blú serke kiè Abimélec eë. ² Eë Jehovah e' kkaché ie' a ta ichéitö ia: “Kë be' minuk Egipto. Be' e' tsúat wé ye' be' a iché eë. ³ Be' senúia ká i' kī. Ye' tso' be' ta. Ye' er buaë chöraë be' a. Ká i' kos meraëyö be' a ñies be' aleripa a. Es ye' ttè muke be' a wes kewe ime'yö be' yé Abraham a es. ⁴ Be' aleripa alöweraëyö taië wes bëkwö tso' taië es. Ká i' kos merayö be' aleripa a. Ñies ie'pa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a. ⁵ Abraham tö ye' ttè kos e' iüté' buaë. Ttè mé ye' tö ie' a e' kos blé' buaë ie' tö e' kuëkī ye' tö ttè buaë e' meke be' a ñies.”

⁶ Isaac e' tséat senuk Guerar. ⁷ Ká e' wakpa tö Isaac a ichaké: “çRebeca dör be' yaie?” Erë ie' suane ichök: “Ie' dör ye' alaköl.” E' kuëkī ie' iché: “Ie' dör ye' kutà.” Ie' tö ibikeitsé tö ká e' wëpa tö ie' ttëwami ilaköl buaala kuëkī.

⁸ Isaac kī ká de taië eë. Ká et ta, ká e' blú kiè Abimélec, e' tö isuë ukkö tsitsir a tö Isaac tso' ilaköl Rebeca peñuk. ⁹ Bet itsuk patkémiitö ta ichéitö ia:

—çMokī tö alaköl se' dör be' alaköl? çI kuëkī be' tö iyë' kuaë tö ie' dör be' kutà?

Isaac tö iiüté:

* **25:25** Esaú: Esaú kiè ñies Seír. Hebreoie Seír wà kiane chè pakö. Génesis 36.8 saú. † **25:26** Jacob: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè s'klö kaniñak. ‡ **25:30** Edom: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè mat.

—Ye' ibikeitsé tö isalema a' ye' ttèwami ie' kueki.

¹⁰ Erë Abimélec tö iché ia:

—¿Ì kueki i' wamblébö sa' ta? Tsir eta wëm wele senéwa ie' ta, e' ta iekkë ta be' tö sa' ké ì sulu wamblök Skëköl wöa.

¹¹ Abimélec tö iché sulitane a:

—A' isie tö Isaac tsiriwé ö ilaköl tsiriwé, e' ta e' tterawa.

¹² Duas e' wa Isaac tö dali kuatké, wà wöne buaë, Jehovah er buaë ché ie' a e' kueki. ¹³ Ie' de iyi blú taië. Taië iyi tso' ie' wa. ¹⁴ Ie' wa obeja ena baka tso' taië. Nies kanè mésopa tso' taië ie' wa. E' kueki filisteowak er ttsè'r suluë ie' ki. ¹⁵ E' kueki ie'pa tö di' tum bi' iyé Abraham e' kanè mésopa tö, e' kos wötéwa iyök wa. ¹⁶ Bata ekkë ta Abimélec tö iché Isaac a:

—Be' yöne iyi blu' taië sa' tsata, e' kueki jbe' yúshka!

¹⁷ Eta Isaac mía senuk Guerar kakkue ki.

¹⁸ Ee di' tum bi' iyé tö, e' wöté'wa filisteowak tö iyé blénéwa ukuöki ta, e' kos biéneitö ta ikië mékaitö wes iyé tö ime'ka es. ¹⁹ Kä et ta ie' kanè mésopa tso' di' tum biök kä e' ki, eta ie'pa tö di' tum a di' tuökekä taië ese kué et. ²⁰ Erë kä e' obeja kkö'nukwakpa debitu ñippök Isaac obeja kkö'nukwakpa ta. Ie'pa tö iché tö di' tum e' dör ie'pa icha. E' kueki Isaac tö di' tum biule e' kië méka “Ñippök.” ²¹ E' ukuöki ta Isaac kanè mésopa di' tum skà bié et, e' ki iskà ñippéрак. E' kueki di' tum biule e' kië mékaitö “Se' ñi bolök.”

²² Ie' mía kamië kä e' ki, ee di' tum skà biéitö et. E' kë ki ñni bunerak. Ie' iché: “I'ñe ta Jehovah tö kä bua' mé se' a wè' ta se' serdaë buaë.” E' kueki kä e' kië mékaitö “Kä tso' taië se' a.”

²³ E' ukuöki ta ie' mía Beerseba. ²⁴ E' nañewe Jehovah de ie' ska' ta ichéitö ia:

“Ye' dör be' yé Abraham e' Këköl. Ye' tso' be' ta, e' kueki kë be' suanuk. Abraham dör ye' kanè méso e' dalërmik ye' er buaë chöraë be' a, ñies be' aleripa alöwëraëyö taië.”

²⁵ Ee Isaac tö ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Jehovah dalöioie. Ee ie' sené ta ikanè mésopa tö di' tum bié et ee.

Isaac ena Abimélec kawö mé ñi a

²⁶ Kä et ta, Abimélec datse Guerar debitu ttök Isaac ta. Iyamipa debitu böl ie' ta. Eköl kië Ahuzat. Iëköl kië Ficol. E' dör Abimélec ñippök wakpa wökir. ²⁷ Isaac tö iché ia:

—A' éna ye' ar suluë. A' ye' yö'shkar a' kä ki. Eta ¿iök a' do ye' ska'?

²⁸ Ie'pa tö iiuté:

—Sa' isuë tö Jehovah tso' be' ta. E' kueki sa' bitea be' a ichök tö kawö müwasö ñita. ²⁹ Sa' kë wa be' tsirioule ì wa. Kekraë sa' tö be' kimé. Mik be' manetwa, eta sa' kë wa ì tté ku' a' ki. I'ñe ta iwënewa tö be' a Jehovah er buaë chöke taië. E' kueki be' ttè mú sa' a tö be' kë tö ì sulu wamblepa sa' ki.

³⁰ Eta Isaac tö kawö buaë tkö'wé ie'pa ta, chkë wa di'yè wa. ³¹ Bule es bla'mi ta ie'pa tö ikawö mé ñi a tö kë ñippöiarak. E' ukuöki ta ie'pa e' chéat ñi a er bua' wa.

³² E' diwö shä ta Isaac kanè mésopa tso' di' biök, e'pa wa ibiyö de tö sa' di' kué. ³³ Ie' tö di' e' kië méka Sebá.* E' kueki i'ñe ta kä e' kiëia Beerseba.

³⁴ Mik Esau ki duas de dabom tkëyök (40), eta ie' senéwa alakölpa böl ta. Eköl kië Judit e' yé kië Beerí, e' dör hititawak. Iëköl kië Basemat e' yé kië Elón, e' dör hititawak ñies. ³⁵ Alakölpa böl e'pa tö Isaac ena Rebeca eriawëka tsiriwëka taië.

27

Isaac er buaë ché Jacob ena Esau a

¹ Isaac dewa këkëpalatke. Ie' kë wöbla wawëria. Kä et ta ilà kibi Esau e' kiéitö ta ichéitö ia:

—jA alà!

Esau tö iiuté:

—A yéwö, ¿ì?

² Eta Isaac iché ia:

—Be' tö isuë tö ye' kënewatke dö' wekkë alè ta ye' duöwa. ³ E' kueki ye' ki ikiane tö be' kuaböt klö'ú ta be' yú ye' a yéblök. ⁴ Eta iwakaneú ña buaë wes ye' wöbatsö iwa es, ta itsúbitu ña katè. E' wa ye' er buaë chöke be' a kam ye' duöwa e' yöki.

⁵ Erë Isaac ttöke Esau ta e' ttsé Rebeca tö. E' kueki mik Esau mía yéblök kañika ⁶ eta bet ie' tö iché Jacob a:

* **26:33** Sebá: Hebreoie di' biule kië e' wà kiane chë ttè mène ñi a.

—A alà, ye' ttõ ttsõ. Ye' tõi be' yé ttsé ttõk be' èl Esaú ta, ta iché ia: ⁷ “Be' yú yéblök, e' wakaneú ña buaë ta itsúbitu ña katè. E' ukuõkì ta ye' tõi be' a iyi kôs bua' e' kéwõ mekeyõ be' a Jehová wõrkì kam ye' duõwà e' yõkì.” ⁸ E' kuekì ye' ttõ ttsõ buaë. ⁹ Be' yú chibo pupula bua' bua' ese tsúbitu ña bõtõ ta ikanewekeyõ buaë wës be' yé wõbatsõ iwa es. ¹⁰ E' ukuõkì ta be' tõi chké tsúmi be' yé a as ññütõ. Es iyi kôs e' kéwõ atmi be' a be' èl skéie.

¹¹ Erë Jacob tõi iché imì a:

—Ye' èl pa shamamaë. Ye' kë dõr es. ¹² Ye' yé tõi ye' kèmi, e' ta ittswami tõi ye' idir, eta ie' ichèmi tõi ye' tso' ie' dalõseukwà. Ie' kë er buaë chepa ye' a. E' skéie ie' er sulu chõraë ye' kì.

¹³ Erë imì tõi iüté:

—A alà, as ie' er sulu chõ ye' kì. Ye' ttõ iütõ. Be' yú chibola chéyõ be' a e' tsuk.

¹⁴ Eta Jacob mía chibola tsuk e' debitu iwà imì a. E' kanewé imì tõi buaë wës Isaac wõbatsõ iwa es. ¹⁵ Ilà kibi Esaú datsi' tso' blèule u a e' bua' bua' yétsa iékaitõ ilà tsirla kì. ¹⁶ E' ukuõkì ta chibola kkuõlit wa Jacob ulà ena ikuli' patrèwaitõ. ¹⁷ Chkõ bua' ena pan yuétkeitõ, e' méitõ Jacob a tsèmi iyé a.

¹⁸ Jacob dewà iyé ska' ta ichéitõ ia:

—A yéwõ.

Isaac tõi iüté:

—A alà, ¿be' dõr ye' alà wéne èk?

¹⁹ Ie' iüté:

—Ye' dõr Esaú, be' alà kibi èk. Ì chébõ ña, e' kanewétkeyõ. Be' e' tkõser iyiwak ttéyõ e' katõk. E' ukuõkì ta be' iyi buaë e' kéwõ mekebõ ye' a, e' mú ye' a.

²⁰ Erë Isaac tõi ichaké ia:

—A alà, ¿wës be' ulà de iyiwak e' ska' bet?

Ie' iüté:

—Jehová dõr be' Kèkõl e' tõi ye' kímé e' wa ikuéwayõ bet.

²¹ Isaac tõi iché ia:

—Be' e' skõwà ye' o'mik pattswèyõ tõi mokië be' dõr ye' alà Esaú.

²² Ie' e' skõwà iyé o'mik as ipattswõtõ. Isaac tõi iché:

—Be' ttõ e' dõr Jacob ttõ. Erë be' ulà e' dõr Esaú ulà.

²³ Jacob ulà kõi shamamaë wës ièl kibi ulà es, e' kuekì Isaac kë éna iane buaë tõi e' dõr

Jacob. Mik ie' er buaë chõketke ilà a, ²⁴ eta iskà chakéneitõ:

—¿Moki be' dõr ye' alà Esaú?

Ie' iüté:

—Tõ, ye' dõr Esaú.

²⁵ Iyè tõi iché ia:

—A alà, iyiwak ttébõ kanewébõ e' mú ña katè as ye' er buaë chõ be' a.

Ie' tõi iyé tié ñies vino mé ia yè. Isaac chké, vino yé. ²⁶ E' ukuõkì ta ichéitõ ia:

—A alà, be' e' skõwà ye' o'mik ye' wõalattswõ.

²⁷ Mik Jacob e' skõwà iyé wõalattswõk, eta iyé tõi idatsi' alattswé ta ier buaë ché ilà a ttè ikkè wa:

“Tõ, ipaalar wës ye' alà paalar es.

Ie' paalar buaë wës kañikà kkõ'nè Jehová tõi e' alar è.

²⁸ As Skèkõl tõi be' a mò wõli mè kekraë be' dalikua kì.

As ie' tõi be' dalikua kôs e' wõu buaë as be' wà trigowõ ta' taië ena vino ta' taië.

²⁹ Ká kuà'kì wakpa taië as e' dõ be' kanè mésopaie.

As ie' pa e' tulõwarak kuchè kì be' wõrkì be' dalõiök.

As be' mú dõ be' èlpa wõkirie.

As ie' pa e' tulõwà kuchè kì be' wõrkì be' dalõiök.

Wépa er sulu ché be' kì, esepa kì Skèkõl er sulu ské chõraë.

Ñies wépa er buaë ché be' a, esepa a Skèkõl er buaë ské chõraë.”

³⁰ Isaac er buaë chétke Jacob a ta Jacob míatke. E' bet ta Esaú tso' yéblök e' dene.

³¹ Ñies ie' tõi chké alé buaë, e' mí iwà iyé a ta ichéitõ ia:

—A yéwõ, dúla ttéyõ e' alí katõ. E' ukuõkì ta be' er buaë chõke ye' a e' chõ ña.

³² Isaac tõi ichaké:

—¿Yi dõr be'?

Ilà tõi iüté:

—Ye' dõr Esaú be' alà kibi.

³³ Isaac tkinewà painéka taië ta ichéitõ:

—E' ma ¿yi dare yéblök, e' wà chké debitu ña? E' katéwayõ seraa kam be' dõ e' yõkì. E' a ye' er buaë chétke. Es ie' a ye' er buaë ché e' atetke.

³⁴ Mik Esaú tõi ì ché iyé tõi e' ttsé, eta ie' erianekà anekà taië ta ichéitõ:

—¡A yéwö, ye' a er buaë chõ ñies!

³⁵ Erë Isaac tö iüté:

—Be' ël datke ye' kütö'uk e' a ye' er buaë chétke be' skéie.

³⁶ Esau tö iüté:

—Wëe' ie' kiè Jacob. I' ta bötökicha iwambléitö ye' ta i' es. Be' íyi kéwö mekebö ye' a ye' dör be' alà kibi e' kuëki, e' kéwö yé'ttsa ye' ulà a ie' tö kuaë. I'ñe ta be' er buaë chöke ye' a e' yé'ttsaitö ye' yökí. ¿Warma be' er buaë chöke ye' a e' kë ta'ia?

³⁷ Isaac tö iüté:

—Ittsö. Ye' tö ie' mékatke be' wökirie. Ye' tö be' aleripa kos e' métké ie' kanè mésopaie. Ñies ye' tö ichétke as chkewö ena vino dö ie' ulà a tajë. A alà, ¿i memiia ye' tö be' a i' ta?

³⁸ Erë Esau tö ikí ché iyë a:

—A yéwö ¿be' er buaë chöke sa' a e' dör etkë? ¡Ye' a er buaë chõ ñies! Eta Esau iëka tajë.

³⁹ Isaac tö iché ia:

“Be' serdaë wé mò wöli kë ta' tajë ese ska'. Eë be' dalikua kë wörpa buaë.

⁴⁰ Be' ñippöraë tabè wa o'ka ta íyi kuëki, e' mik be' serdaë.

Be' döraë be' ël kanè mésoie.

Erë mik be' ñippémi ie' ta,

eta be' e' yörattsä ie' ulà a.”

Jacob tkashkar Esau yökí

⁴¹ Isaac er buaë ché Jacob a Esau skéie. E' kuëki Esau éna suluë Jacob arke. Ie' ibikeitsé: “Ye' yé duökewatke. Mik iduowa e' kéwö tka, eta ye' ël tterawayö.”

⁴² Mik Rebeca wa ijchenewa tö Esau tö iël bikeitsé ttëwa, eta Jacob tsuk patkéitö ta iché ia:

—A alà, ittsö. Be' ël Esau e' pablöke tö ie' be' tterawa. ⁴³ E' kuëki ye' ttö ttsö. Be' tköshkar bet ye' akë kiè Labán serke Harán e' u a. ⁴⁴⁻⁴⁵ Be' e' tsúat ie' ska' ká tajë dö mik be' ël er buanene be' ki ena i sulu wamblébö e' chowane ie' éna eta. E' ukuöki ta ye' tö be' tsuk patkeraë, e' wa be' done. ¡Ye' kë ki ikiane tö ye' ala'r bö! e' duöwa diwö etkë a!

⁴⁶ E' ukuöki ta Rebeca tö iché Isaac a:

—Esau alaköpa dör hititawak e'pa tö ye' shtriwétke tajë. Jacob senéwa alaköl ese ta, e' ta ye' mú duöwa.

28

¹ Eta Isaac tö Jacob kiè ta ishke'wéitö ta ichéitö ia:

—Kë be' senukwa canaánwak ta. ² Be' yú be' duöchke kiè Betuel serke Padán-aram e' ska'. Eë be' senúwa be' nau Labán alà busipa e' eköl ta. ³ Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata as e' er buaë chõ be' a. Ñies as ie' tö be' aleripa alöu tajë ká wa'ñe. ⁴ Ie' tö iyë'atbak Abraham a tö ká i' meraëitö ie' a. E' ki se' serke shkal. As ie' er buaë chõ be' a ena be' aleripa a wes ie' er buaë yé' Abraham a es as ká i' dö a' ulà a.

⁵ Es Isaac tö Jacob patkémi Padán-aram. Jacob demi inau Labán ska'. Labán dör arameowak kiè Betuel, e' alà. Ie' dör Rebeca akë. Rebeca dör Jacob ena Esau e'pa mì.

Esau senéwa Mahalat ta

⁶ Esau wa ijchenewa tö Isaac er buaë ché Jacob a ñies tö ipatkémiitö ká kiè Padán-aram senukwa eë. Ñies ie' wa ijchenewa tö mik iyë er bua' ché Jacob a eta ichéitö ia:

—Kë be' senukwa canaánwak ta.

⁷ Ñies ie' wa ijchenewa tö Jacob mía ká kiè Padán-aram wes iyë ena imi tö iché ia es. ⁸ Es ie' éna iane tö iyë kë ki ikiane tö ie'pa serwa canaánwakpa ta. ⁹ E' kuëki ie' mía alaköl skà yulök Ismael dör Abraham alà e' ska'. Eë ie' senéwa Ismael alà busi kiè Mahalat e' ta, e' dör Nebaiot kutà. Es alaköl kí tséwaitö eköl e' kë dör canaánwak wes imalepa es.

Jacob kabsué Betel

¹⁰ Eta Jacob e' yé'ttsa Beerseba michoë Harán. ¹¹ Ie' michoë wé katuine iki ta eë ikapere. Ák méwaitö wökir kataie, e' ki ie' kapöwa. ¹² Eë ie' kabsué. Ie' isuë tö klökata batsjë tkër iski ibata döka ká ja! a. E' ki ie' isuë tö Skököl biyöchökwakpa shköke wo'k wa'k. ¹³ Ñies ie' isuë tö Jehová dur ie' o'mik ta ichéitö ia: “Ye' dör Jehová. Ye' dör be' talà, Abraham, ena be' yé, Isaac, e'pa Kököl. Ká i' wé be' tär, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a. ¹⁴ Ie'pa alördaë tajë wes ká po es. Ie'pa michoë senuk ká wa'ñe. Ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a be' ena be' aleripa e'pa batamik. ¹⁵ Ye' tso' be' ta. Ye' tö be' kkö'neraë ká wa'ñe wé be' mir eë. Be'

dörane ye' wā ká i' kī. Kě yö be' we'ikepa. Ttè kōs méyō be' a, e' waweraëyō es.”

¹⁶ Mik Jacob tī'neka, etā ie' ibikeitsé: “Mokī Jehová tso' ká i' kī, e' kě jcher ye' wa.”

¹⁷ Taië ie' suane tā ibikeitséitō: “Ká i' dör batse'r taië. ¡Íe dör Skéköl wé! ¡Íe dör ká jai wékkö!”

¹⁸ Bule es tā Jacob e' kékā bla'mi. Ák méwaitō iwōkir kataie, e' kékaitō duékaatitō iwà kkachoie tō ká e' dör batse'r. Kið téitō ák bata kī iwà kkachoie tō ká e' tso' Skéköl dalöioie. ¹⁹ Ká e' kiè mane'wéttsane ie' tō Betel* Kewe tā ká e' kiè Luz.

²⁰ Ee ie' tō ittè mé Jehová a i' es: “Be' tso' ye' ta ena ye' kkō'né be' tō i' ye' mir etā, ena be' tō chkè ena datsi' mé ye' a, ²¹ ñies ye' dene buaë ye' yé ska', e' kōs wébō ye' a, e' tā be' klō'weraëyō ye' Kékölie. ²² Ák duékayō i', e' dör iwà kkachoie tō íe be' dalöiërdaë. A Skéköl, ì kōs mekebō ye' a, e' mú blatèsō dōkā dabop tā e' tsá eyök meraneyō be' a.”

29

Jacob demi Labán ska'

¹ E' ukuōkī tā, Jacob míā pē' serke diwō tskirke e' éka. ² Ee ie' tō di' tum biule sué et kañikā. E' pamik obeja daparke mañayök enuk ee di' e' yekerakitō e' kuekī. Di' tum biule kkō kī ákkue bérie me'r et. ³ Iyiwak kkō'nukwakpa wöblanewatke tō as iyiwak ulitane daparkā ee, e' ukuōkī tā ákkue skeuke di' tum biule kkō kī as iyiwak di'yō. Iyiwak di'yane one tā ie'pa tō ikkō pabakéwane ákkue wa. ⁴ Jacob tō iyiwak kkō'nukwakpa a ichaké:

—A yamipa, ¿ká wé wakpa a' dör?

Ie'pa tō iüté:

—Sa' dör Harán wakpa.

⁵ Ie' tō iskà chakéne:

—¿A' wā wēm kiè Labán dör Nahor alà, e' suule?

Ie'pa tō iüté:

—Tō, e' suule sa' wā.

⁶ Ie' tō ichaké:

—¿Is ie' tso'?

Ie'pa tō iüté:

—Ie' tso' bua'. Isaú. Wī busi datse e' dör ie' alà kiè Raquel e'. Ie' datse iyé iyiwak wéttsé.

⁷ Ie' tō iché:

—Ká tso'ia ñiwe. Diwō tso'ia kakkeë iyiwak dapa'wowa ek tsiní. Ì kuekī a' kě tō di' mè ia tā ièmirak chkök.

⁸ Erè ie'pa tō iüté:

—Kě sa' a e' wamblènu. Sa' kawōta ipanuk. Mik obeja de seraa, etā sa' tō di' tum kkō ppekekā tā di' meke sa' tō iyiwak a.

⁹ Ie' ttōke ie'pa tā, e' dalewa Raquel debitu iyé iyiwak wéttsé, ie' dör iyé iyiwak kkō'nukwak e' kuekī. ¹⁰ Jacob tō Raquel sué inau iyiwak wéttsé, e' bet ie' tunemi di' kkō kékā tā iyiwak a di' méitō. ¹¹ E' ukuōkī tā Raquel shke'wéitō wöalatséitō tā ie' iékaie ttsé'ne buaë kuekī. ¹² Ie' tō iché ia: “Ye' dör Rebeca alà ena Labán nauyō.” E' bet tā Raquel tunemi ichök iyé a.

¹³ Mik Labán tō inauyök tté ttsé, etā bet itunemi iñaletsuk. Ipaklō'wéwaitō tā iwöalattséitō tā imítser iwa iu a. Ì kōs tka Jacob tā e' pakéitō inau a. ¹⁴⁻¹⁷ Tā Labán tō iché ia: “Mokíe be' dör ye' yami ekkā.”

Jacob senéwa Lía ena Raquel tā

Labán alà busi bōl, ikibi ék kiè Lía, itsirla ék kiè Raquel. Lía wöbla e' kě dör buaala* erè Raquel dör buaala wa'ñe.

Jacob sené Labán ska' dö si' et. E' ukuōkī tā Labán tō iché ia:

—Be' dör ye' yami, erè be' kě kawōta kanablök ye' a éme. Ichö ña ¿kōs be' tō ye' ña'wèmi? ¹⁸ Jacob wöbatse Raquel wa, e' kuekī ie' tō Labán iüté:

—Be' tō kawō mé ye' a senukwa Raquel tā, e' tā e' skéie ye' kanablöke be' a dōkā duas kul.

¹⁹ Labán tō iüté:

—Ye' a tā e' dör buaë. Be' je' a ye' tō imèmi buaë. Ye' kě éna imak o'ka a. Be' e' tsúat ye' ska'.

²⁰ Es Jacob kanablè' dōkā duas kul Raquel dalèrmik. Erè ie' kī Raquel kiane taië, e' kuekī kawō ekké e' ttséitō ká bërber è. ²¹ Mik duas kul tka, etā Jacob tō iché Labán a:

* **28:19** Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane ché Skéköl wé.

* **29:14-17** Lía wöbla e' kě dör buaala: Hebreoie tté e' wà kě jcher se' wā bua'iewā. Isalema e' wà kiane ché Lía wöbla dör buaala.

—Kawö yë'yö be' a, e' detke. Kawö mú ye' a senukwā be' alà busi Raquel ta.

²² Etā Labán tō sulitane a ishkeñé tō a' shkō ulabatsè e' kēwō tkō'uk. ²³ Erē kaṭuine, e' shuā Lía mí ie' wā Jacob a Raquel skéie ta Jacob kapé ie' ta. ²⁴ Labán tō ikanè méso eka kiè Zilpá, e' me'tke Lía a ikanè mésoie. ²⁵ Bule es bla'mi ta Jacob tō isuéwā tō e' dör Lía. Ie' míā Labán ska' ta ichéitō ia:

—¿Ì wamblé be' tō ye' ta? Ye' kanéblé be' a Raquel dalërmik. ¿Iök be' tō ye' kītō'wé es?

²⁶ Labán tō iiüté:

—Íe sa' wöblar tō alà busi kibi ese serkewā keweie, e' itōkī itsirla ěk. ²⁷ Se' kawōta Lía ulabatsöke e' kēwō tkō'uk dōka ká kul. Mik kēwō e' tka, etā ye' tō be' a Raquel meke ñies. Erē be' kawōta skā kanéblökne ye' a duas kul Raquel dalërmik.

²⁸ E' dör buaë Jacob a. Mik Lía ulabatsè kēwō e' diwō tka, etā Labán tō Raquel mé Jacob a alakölie ñies. ²⁹ Ñies ie' tō ikanè méso eka kiè Bilhá e' mé Raquel a ikanè mésoie. ³⁰ Es Jacob senéwā Raquel ta ñies. Erē ie' kawōta kanéblökne skā Labán a dōka duas kul, erē ie' éna idalër kibiie Lía tsata.

Jacob ala'r

³¹ Jehová tō isué tō Jacob kē kī Lía kiane bua'ie. E' kuëkī Lía a alà méitō. Erē Raquel kē dōta' alà. ³² Lía dunekā alà kune ta ie' tō iché: “Ye' eriarke taië e' sué Jehová tō, e' kuëkī i'ñe ta ye' dalërdaë ye' wëm éna.” E' kuëkī ikiè mékaitō Rubén.†

³³ E' ukuökī ta ie' alà skā kune eköl ta ichéitō: “Ye' wëm kē tkine ye' kī e' sué Jehová tō e' kuëkī alà skā méitō ye' a.” E' kuëkī ikiè mékaitō Simeón.‡

³⁴ Ie' alà skā kēka ta ichéitō: “Ire' ye' ala'r deka mañal e' kuëkī ye' wëm éna ye' dalërmi kibiie.” E' kuëkī ikiè mékaitō Leví.§

³⁵ E' ukuökī ta ie' alà skā kēka ta ichéitō: “I'ñe ta ye' tō Jehová kikekeka.” E' kuëkī ikiè mékaitō Judá.* Etā ekkē ě ie' alà dē'.

30

Raquel ala'r

¹ Mik Raquel tō isué tō ie' kē dō alàë, eta ie' sibineka iël kī. Ie' tō iché iwëm a:

—Be' kē tō ye' a alà mè, e' ta ye' duörawā.

² Jacob ulunekā ie' kī ta ichéitō ia:

—Ye' dör Skököl kalì, e'ma ye' a alà mermi be' a. Ie' wák tō be' méat kē dō alàë.

³ Ie' tō iiüté:

—Ittsö, ye' kanè méso kiè Bilhá, e' ta be' senú. Mik ie' alà kēka etā e' dör wes ye' alà es. Es ye' döraë alàë ie' batamik.

⁴ Es ie' tō ikanè méso Bilhá e' mé iwëm a alakölie, e' ta Jacob sené. ⁵ Ie' ta Jacob alà kēka. ⁶ Raquel tō iché: “Skököl tō ye' tsatké buaë. Ie' tō ye' ttö tse ta alà méitō ye' a wëm.” E' kuëkī ie' tō ikiè méka Dan.*

⁷ E' ukuökī ta Bilhá alà skā kune Jacob ta. ⁸ Raquel tō iché: “Ye' ñippé taië ye' ël ta etā ye' e' aléka iki.” E' kuëkī ikiè mékaitō Neftalí.†

⁹ Mik Lía tō isué tō ie' kē dē'ia alàë, eta ie' tō ikanè méso kiè Zilpá, e' mé Jacob a alakölie. ¹⁰ Zilpá alà kēka Jacob ta. ¹¹ Lía tō iché: “iEdaa i mène ye' a!” E' kuëkī ilà kiè mékaitō Gad.‡

¹² E' ukuökī ta Zilpá alà skā kēka Jacob ta.

¹³ Lía tō iché: “iYe' tse'r buaë! Ire' alakölpā kos tō icheraë tō be' tse'r buaë.” E' kuëkī ilà kiè mékaitō Aser.§

¹⁴ Trigo wö alirke e' késka' ta Rubén míā kañika. Eë ie' tō kalwö kiè mandrágora* e' alí kué. E' bite iwā imi Lía a. Mik Raquel tō kalwö e' sué ta ichéitō Lía a:

—Be' we'ikèyö, kalwö debitū be' alà wā be' a, e' kakmú ña.

¹⁵ Lía tō iiüté:

—¿Be' kē a wë' idir tō be' wā ye' wëm mítser? iKíie ta be' éna kalwö debitū ye' alà wā ye' a, e' yaktsa ye' ulà a!

Erē Raquel tō iché ia:

—Kalwö e' skéie i'ñe nañewe ye' wëm patkekeyö be' ta kapök.

† 29:32 Rubén: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë ye' eriane e' suéitō. ‡ 29:33 Simeón: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë

ittsök. § 29:34 Leví: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë ñita. * 29:35 Judá: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë Skököl

kikëkašö. * 30:6 Dan: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë Skököl tō s'tsatké buaë. † 30:8 Neftalí: Hebreoie s'kiè e'

wā kiane chë ñippök. ‡ 30:11 Gad: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë kawö buaë mène. § 30:13 Aser: Hebreoie

s'kiè e' wā kiane chë ittse'r buaë. * 30:14 mandrágora: Ká e' kēwöska ta ie'pa tō ibikeitseke tō mandrágora wö katé

alakölpā tō, e' ta e' tō ie'pa kímèmi dök alàë.

¹⁶ Katuirketke ta Jacob tso' kanablök e' debitü ta Lía míä inaletsuk ta ichéitö ia:

—Ye' tö ye' alà mandrágora e' mé Raquel a, e' skéie be' kawöta kapök ye' ta i'ñe nañewe.

E' nañewe Jacob kapé ie' ta. ¹⁷ Eta Skököl tö Lía ttö ttsé ta iduneka ta ilà skà kune Jacob ta. Es ie' alà deka skel. ¹⁸ Lía tö iché: “Ye' tö ye' kanè méso mé ye' wém a e' skéie Skököl ye' a alà i' mé.” E' kuëki ilà kiè mékaitö Isacar.†

¹⁹ E' ukuöki ta Lía alà skà kékä Jacob ta, e' ta ideka teröl. ²⁰ Ie' iché: “Skököl tö ye' a i' buaë kakmé. Ire' ye' ala'r de teröl. E' kuëki ye' wém éna ye' dalërdaë jaishet.” E' kuëki ilà kiè mékaitö Zabulón.‡

²¹ Bata ekké ta ie' alà skà kune alaköl. E' kiè mékaitö Dina. ²² Erë ñies Raquel kimé Skököl tö. Ie' tö ala'r mé ia wes Raquel tö ikié ia es. ²³ Ie' duneka ta ilà tsá kune kiè mékaitö José. Ie' tö iché: “Ye' jaëne' siarë e' yéttsa Skököl tö ye' ki. ²⁴ Jehová mú tö ye' a alà kí mè ia eköl.” E' kuëki ikiè mékaitö José.§

Jacob iyiwak alöne taië

²⁵ José kune e' ukuöki ta Jacob tö iché Labán a:

—Ye' ömine ye' kaska'. ²⁶ Ye' alakölpa ena ye' ala'r e'pa mú ye' a as imi'rak ye' ta. Ye' kanablétke be' a ie'pa skéie. Be' wa ijcher buaë tö kos ye' kanéblé be' a.

²⁷ Erë Labán tö iiuté:

—Be' we'ikèyö. Be' e' tsúatia senuk ye' ska'. Ye' tö itótké tö Jehová er buaë ché ye' a be' batamik. ²⁸ Ichö ña kos be' ki inuköl kiane be' kanè skéie, e'ma ekké ye' be' patuëmi.

²⁹ Ie' tö iiuté:

—Be' wa ijcher tö ye' kanéblé buaë be' a. Ñies ye' tö be' iyiwak kkö'né buaë be' a. ³⁰ Mik ye' dë'bitü be' ska', eta be' kë wa i' ku' taië. I'ñe ta be' wa iyi tso' taië. Jehová er buaë ché be' a ye' kuëki. Erë mik ye' kanéblömi ye' wák a? Ye' wöché yamipaë.

³¹ Labán tö iskà ché ia:

—¿Kos be' ki ikiane tö be' patuèyö?

Ie' tö iiuté:

—Be' kë tö ye' patauk. Erë i' chekeyö be' a e' iütö, e' ta ye' tö be' iyiwak kkö'nemi. ³² I'ñe ye' mi'ke be' iyiwak shushtök. Obeja kos dalolo ena chibo kos wöaule shkitshkit ö ulaula ese klö'wekeyö ye' wák a e' patuoie. ³³ Mik be' de ye' iyiwak sauk ta eë be' isuëmi tö obeja dalolo ö chibo wöaule shkitshkit ö ulaula ese ë tso', e' ta be' wa ijcherwami tö ye' dör wém yësyësë. E' kë dör es, e' ta be' wa ijcherdaë tö ye' tö be' iyiwak ekiblë.

³⁴ Labán tö iiuté:

—Tö, buaë idir. Iüsö wes be' iché es.

³⁵ Erë e' diwö shä ta ie' míä ie' iyiwak shushtök. Ie' chibo kos tso' wöaule skëkshkëk ö ulaula ese yéluritö. Ñies ie' obeja kos tso' dalolo ese yéluritö ta iméitö ila'r wëpa a kkö'nè. ³⁶ E' ukuöki ta iyiwak yélur ie' tö e' wëttsë ie' míä shkè dö kä mañat Jacob yöki. Eta Jacob kawöta Labán iyiwak malepa e' kkö'nuk.

³⁷ Erë Jacob tö kal kua'ki kua'ki dö mañalka e' ulà aki téé. Elka kiè álamö, skà kiè almendro, skà kiè castaño. Kal ulà kkuölit takla jchéloritö as iwër wöaule saruru skëkshkëk. ³⁸⁻³⁹ E' ukuöki ta kal ulà e' tuléwaitö wé iyiwak daparke di'yök e' wöshaë. Eë iyiwak wöbatsöke ñi wa. Iyiwak wöbatsöke ñi wa kal ulà ñe' wöshaë e' ala'rla kos tskirke wöaule skëkshkëk ö shkitshkit ö ulaula. ⁴⁰ Iyiwak tskirke wöaule e' kos dapa'wéitö bánet ie' wák a. Ese wé'ñe kos uyéwaitö Labán iyiwak kos wöaule ö dalolo ese a as itskir wöaule ö dalolo. Es ie' iyiwak alörke taië bánet, kë ku' Labán icha ta ñita. ⁴¹ Mik iyiwak bua'buwa ese wöbatsöke ñi wa, eta ie' tö kal ulà ñe' tuléwa wé iyiwak di' yöke eë. Es ie'pa tö kal ulà wöaule e' sué mik iwöbatsöke ñi wa e' dalewa. E' ala'rla tskirke kos e'pa dör wöaule. ⁴² Erë mik iyiwak sí po ese datse, eta ie' kë tö kal ñe' tuléwa. E' kuëki iyiwak sí po ese ala'rla kos tskirke e' dör Labán icha. Erë wé bua'buwaë ese dör ie' icha. ⁴³ Es ie' de iyi blú taië. Obeja ena kanè mésopa wëpa ena alakölpa ñies kameio ena burro e' kos tso' ie' wa taië.

31

Jacob tkakshkar Labán yöki

† **30:18** Isacar: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ské. ‡ **30:20** Zabulón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè kakmeule.

§ **30:24** José: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ilè kimú.

1 Erë Jacob tö ittsé tö Labán ala'r du-lakölpa tö icheke: “Jacob tö se' yé iyi kos e' klö'wéwä, e' wa ie' e' blu'wé tajë.” 2 Nies ie' tö isué tö Labán kë tö ie' suèiä buaë wës kenet es. 3 Etä Jehová tö ie' a iché: “Be' yúne be' yépa kaska' wé be' yamipa tso' ee. Ye' michoë be' ta be' kkö'nuk.”

4 Jacob tö Raquel ena Lía tsuk patké dö wé ie' tso' obeja wëttsé ee 5 ta ichéitö ia:

—Ye' wä ijchenewä tö a' yé kë ki ye' kianeia wës kenet es. Erë ye' yé e' Këköl tso' ye' ta kekraë ye' kimuk. 6 A' wä ijcher buaë tö ye' kanéblé a' yé a moki. 7 Erë ie' tö ye' kitö'wé kekraë ye' kané ské wa. Erë Skëköl kë wä ie' a ikéwö mène as i sulu wamblöitö ye' ki. 8 Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule shkitshkit ese wa”, etä iyiwak ulitane pane wöaule shkitshkit ëme. Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule shkëkshëk ese wa”, etä iyiwak ulitane pane wöaule shkëkshëk ëme. 9 Es Skëköl tö a' yé iyiwak yë'lur mē ye' a.

10 “Iyiwak wöbatsöke ñi wa e' kéwö ska' ta ye' kabsué tö iyiwak wë'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kos wák dö'r wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. 11 Kabsué e' a, Skëköl biyöchökwak ye' chaké ye' kié wa ta ye' iüté: ‘¿I?’ 12 Ie' ye' a iché: ‘Isaú bua'ie ta be' isuerä tö iyiwak wë'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kos dö'r wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. I sulu kos wamblé Labán tö be' ki, e' suéyö, e' kuëki ye' tö iwé es. 13 Ye' dö'r Këköl dë'bitü be' wörki ká kié Betel ee e'. Eë be' tö ák du'kaat ye' dalöioie. Eë be' tö kawö me' ye' a. Be' e' kóka bet, be' e' yöttsä ká i' a. Be' yúne wé be' kune ee.’ ”

14 Etä Raquel ena Lía e'pa tö iüté:

—Kë sa' a sa' yé daliukuö ta'ia. 15 Nies sa' sué sa' yé tö sulué wës o'ka es. Kíie ta sa' wato'ttsaitö be' a, sa' ské klöo'itö buaë e' ewéwaitö yës. 16 E' ma kos Skëköl tö iyi yë'lur sa' yé ulá a, e' dö'r sa' icha ena sa' ala'r icha. E' kuëki i kos ché Skëköl tö be' a e' iütö.

Jacob e' yéttsä Padán-aram

17-18 E' ukuöki ta Jacob tö ila'r ena ilakölpa e'pa ké e' tkökka kameio ki. Ie' iyiwak kos ena ie' iyi kos dë' ie' ulá a Padán-aram ikané skéie, e' patkemiitö keweie ie' yöki. Etä ie' e' yéttsä micho iyé Isaac ska' Canaán.

19 Labán mía ká bánet ioveja köyök tök, e' dalewa ie' wä iyi diököl tso' dalöie e' kos bléwami Raquel tö. 20 Jacob kë wä iyëne Labán a tö ie' mi'keä. Es ie' tö ikité buaë. 21 Ie' tkashkar. İyi tso' ie' wä e' kos wëttsé. Bet ta ie' tkattsa di' kié Éufrates, e' wishet. Eë ta ie' micho ká kié Galaad e' ká köwö ki.

Labán tö Jacob tötié

22 Jacob bakshkar e' ki ká de mañat, etä Labán wä ijchenewä tö ie' bakshkar. 23 Etä ie' mía itöki iyamipa ta. Ká de kul ta ie' tö ikué Galaad ká köwö ki. 24 E' nañewe Labán kabsué tö Skëköl de ie' wörki ta ichéitö ia: “Ye' ttö ttsó. Kë be' kane ttök Jacob ta kësik wa.”

25 Ie' de wé Jacob úla tulur Galaad ká köwö ki ee. Eë ie' ena iyamipa, e'pa tö iúla tuléka kapowaie ñies. 26 Ie' tö iché Jacob a:

—¿I wamblé be' tö i' es? ¿Iök be' tö ye' kitö'wé i' es? Be' wä ye' alá busipa bitetser wës ñippökwakpa tö s'tsëmi es. 27 ¿I kuëki be' ye' kitö'wé? Be' tkashkar akir ye' yöki. Be' e' biyö chöpa ye' a, e' ma kawö buaë tkö'wé ye' tö a' wëttsé tsëne buaë wa, ma' ma kicha ta' ese wa ena sabak blar buaë ese wa. 28 Kë be' wä kawö mène ye' a ena ye' ala'r busipa ena ye' duöchkepa e'pa a as sa' e' chöat ñi a. Be' tö iwamblé wës pë' sulué es. 29 Ye' wä diché tso' a' ulitane tsaioie buaë, erë enia nañewe be' yé e' Këköl tö ye' a iché: ‘Ye' ttö ttsó. Kë be' kane ttök Jacob ta kësik wa.’ 30 Be' mitkene be' yé u a wës be' ki ikiane tajë es, etä ¿lie be' tö ye' wä iyi diököl tso' dalöie e' ekiblé?

31 Etä Jacob tö iüté:

—Ye' suane be' yöki. Ye' ibikeits dö' be' ye' yöki be' ala'r busipa yëttsane er sulu wa. 32 Yi wä be' iyi diököl tso' dalöie e' tso', e' ta as e' wák duöwä. Se' yamipa kos tso' ie se' sauk, e'pa wörki be' yú be' iyi yulök. E' kuëbö, e' ta itsúmi.

Erë ie' kë wä ijcher tö Raquel tö iyé iyi diököl e' blé'wabitu.

33 Etä Labán tkawä Jacob úla a ie' iyi yulök. E' ukuöki ta ie' tkawä Lía úla a. Nies Lía ena Raquel kané mësopa bö'l e'pa úla shuyuléitö. Erë kë ie' wä ikune. Ie' e' yéttsä Lía úla a mía Raquel úla shuyulök. 34 E' dalewa Raquel tö iyé iyi diököl bléwä kameio tsikkuö dikia ta ie' wák e' tkéka

ibata k̄i. Labán tö ie' úla ulitane shuyulé erë kě iwā ikune yēs. ³⁵ Raquel tö iché ia:

—A yēwō, kě be' ulunuk ye' k̄i. Ye' e' kōk̄ami be' wōrk̄i, erë ye' duōke sik duè wā.

Labán tö ie' iyi diököl yulé taië. Erë kě ie' wā ikune. ³⁶ E' kuēk̄i Jacob uluneka taië ta ichéitō Labán a:

—¿Ì sulu wambléyō be' k̄i, e' kuēk̄i be' ye' tōtié dō ié? ³⁷ Be' tö ye' iyi kōs e' shuyulé ta ¿be', ì kuébō? E' tulō ié se' yamipa wōrk̄i as ie'pa tö ichō tö yi ttè dör mok̄ië, be' ö ye'. ³⁸ Ye' kanēblē' be' a duas dōk̄a dabom böyök (20), e' dalewa ta be' chibo ena be' obeja e' kōs tskirke bua'buāë. Be' iyiwak bobokpa kě tkēulettsā yēs. Nies kě ye' wā be' obeja pupula ē kataulewa. ³⁹ Namu tö be' iyiwak ttēwā, e' ta kě ye' wā inú dē'bitū. E' nuí patō' ye' tö be' a. Nīwe ö nañewe be' iyiwak ekiblélur akblōkwakpa tö, e' patauk be' tö ye' ka'. ⁴⁰ Nīwe ye' tteke kaba tö. Nañewe ta ye' tteke kase tö. Kě ye' kapowā buāë. ⁴¹ Ye' kanēblē' be' a duas dabom böyök (20) etā es ye' bak weinuk kēkraë. Ye' kanēblē' duas dabom eyök k̄i tkēl (14) be' alā busipa dalērmik. E' ukuōk̄i ta ye' skā kanēblē' duas teröl be' iyiwak kuēk̄i, erë be' bak ye' kitō'uk kēkraë ye' kanè ské wa. ⁴² Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Kēköl kě kupa ye' ta, e'ma be' ye' patkē'bitū ulā wōchka. Erë Skēköl tö isué tö ye' siar̄la, e' kanēblē' taië, e' kuēk̄i ie' tö be' wōuñé enia nañewe.

Jacob ena Labán e'pa kawō mé ñi a

⁴³ Etā Labán tö Jacob iüté:

—Be' alakōlpa dör ye' alā busipa. Be' ala'r dör ye' duōchkepa. Obeja kōs e' dör ye' icha. Ì kōs suébō ié, e' dör ye' icha ē. ¿Wēs ye' a ye' alā busipa ena ye' duōchkepa e'pa ormi? ⁴⁴ E' kuēk̄i be' shkō. Mishka kawō muk ñi a. Es se' wā ijcherdaë tö wēs se' kawōtā ñi dalōiök.

⁴⁵ Eē ta Jacob tö ák duéka ek ie'pa kawō muke ñi a e' wā kkachoie. ⁴⁶ Ie' tö iché iyamipa a:

—Ák dapa'ú ié.

Ie'pa ulitane tö ák dapa'wé ta ichkérak ák dapaule e' o'mik. ⁴⁷ Etā Labán tö ká e' kiè

méka iwák ttō wa “Jegar Sahadutá”. Nies Jacob tö ikiè méka iwák ttō wa “Galaad.”*

⁴⁸ Labán tö iché:

—I'ñe ák ikkē dapa'wéatsō kawō mésō ñi a e' wā kkachoie.

E' kuēk̄i Jacob tö ká e' kiè méka es. ⁴⁹ Ká e' kine ñies Mispá, wā dör tö Labán tö iché:

—Mik kě se' ñi suneia, etā as Jehová tö se' saú tö wēs se' ñi wamblōke. ⁵⁰ Be' tö ye' ala'r busipa we'iké ö be' senéwā alakōlpa kuā'k̄i ta, e' ta e' sueraë Skēköl tö. Erë kě yi ku' e' sauk chène ye' a, erë Skēköl wák tö isueraë.

⁵¹ Etā Labán tö ik̄i ché Jacob a:

—Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dapa'wéyō se' bōl shushāë. ⁵² Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dör se' bōl a iwā kkachoie tö ié ē se' kawōtā dōkwa. Kě ye' tkōpami be' kker ñippök be' ta. Nies kě be' tkōpami ye' kker ñippök ye' ta. ⁵³ Abraham dör be' duōchke ena Nahor dör ye' duōchke, e'pa Kēköl eköl ē, as e' tö se' shulō.

Etā Jacob tö kawō mé mok̄ië Labán a Skēköl dalōieke iyé Isaac tö e' wōrk̄i. ⁵⁴ E' ukuōk̄i ta ie' tö iyiwak jché ña'wé Skēköl dalōioie eē. Ie' tö iyamipa kié chkök. Ie'pa ulitane chké ta ikaperō eē.

⁵⁵ Bule es bla'mi ta Labán tö iduōchkepa ena ila'r busipa e'pa wōalattsé e' choat ie'pa a. Ie' tö iché iarak: a' mú kawō tkō buāë kēkraë. E' ukuōk̄i ta imichone ikaska'.

32

Jacob tö Esaú ma'wé er bua'wé

¹ E' ukuōk̄i ta Jacob mir ē wé imírō eē. Nāla k̄i Skēköl biyōchōkwakpa de ie' ska'. ² Mik e'pa suéitō, etā ichéitō: “I'pa dör Skēköl ñippōkwakpa.” E' kuēk̄i ie' tö ká e' kiè méka Mahanaim.*

³ Etā ie' tö ikanè mésopa patkēmi biyō muk ie' èl Esaú a tö ie' datse. Ie' èl serke ká kiè Seír atē Edom eē. ⁴ Ie' tö ichémi ikanè mésopa a: “A' tö ichō ye' èl a: ‘Be' èl Jacob datse be' wōk̄i be' kanè mésoie. Ie' tö ichébitū be' a: Duas ikkē kōs ye' sené Labán ska'. ⁵ Ye' wā baka tso' ena obeja tso' ena burro tso' taië. Nies kanè mésopa tso' ye' wā taië wēpa ena alakōlpa. Be' dör ye' kēkēpa.

* **31:47** Galaad: Ká e' kiè dör böt erë iwā kiane chē ñies. E' dör ák dapaule kawō mène e' wa kkachoie. * **32:2** Mahanaim: Hebreoie ká kiè e' wā kiane chē ñippōkwakpa bōltēpa.

Be' a ttè i' patkémíyö as be' tö ye' kiöwä er bua' wa.' ”

⁶ Mik ibiyö wakpa dene, eta ie' a ichéitö:

—Sa' dare be' èl ska', e' wák datse bet be' shke'uk. Eta ie' wä wëpa datse e' ta döka cien tkëyök (400).

⁷ Mik e' ttséitö, eta taië ie' suane. Taië ie' kabikeitséka wes ye' e' ùmi. E' kueki ie' tö iyamipa ena ikanè mésopa ena iobeja ena ibaka ena ikameio e' kos blabatsélor böl tsíní. ⁸ Ie' ibikeitsé tö isalema ye' èl ñippömi ek tsíní ta, e' dalewa iëk tsíní tköshkarmirak. E' kueki ie' iblabatsélor es. ⁹ E' ukuöki ta ie' tö iché Skéköl a: “A Jehová, be' dör ye' talá Abraham ena ye' yë Isaac e' pa Kéköl. Be' ye' a iyë': ‘be' yúne be' yamipa ska', eta ye' tö be' kimeraë as be' kawö tkö buaë.’ ¹⁰ Be' er bua' ché ye' a. Be' kë wä ye' meatule bërber è. Warma e' kë dör ye' siarla e' a. Ye' bakmi di' Jordán wä a kë wä i ta', e' kewö ska' ta ye' wä shko kéli è dami. Erë i'ñe ta ye' wöché taië iyiwakie ena se'ie blabutsule böl tsíní. ¹¹ Be' we'ikèyö, ye' tsatkö ye' èl Esau' e' ulä a. Ye' suane ie' yöki dö' ie' datse ñippök ye' ta; ñies dö' ye' alakölpä ena ye' ala'rla e' pa kos ewëwa ie' tö. ¹² Be' tö ye' a iyë' atbak yësyësë tö be' tö ye' kimeraë as ye' kawö tkö buaë. Ñies be' tö iyë' tö ye' aleripa alördaë taië wes dayë tséwö kë shtar' ta' es.”

¹³ E' nañewe ie' kapére ee. Iyiwak tso' ie' ta ee e' shushté ie' tö kakmè ie' èl a. ¹⁴ Ikkè shutshté ie' tö: chibo alaki döka cien böyök (200); chibo wë'ñe döka dabom böyök (20); obeja alaki döka cien böyök (200); obeja wë'ñe döka dabom böyök (20); ¹⁵ kameio alaki pane ñiköl ilä ta, ese döka dabom mañayök (30); baka alaki döka dabom tkëyök (40); baka wë'ñe pupula döka dabop (10); burro alaki döka dabom böyök (20); burro wë'ñe döka dabop (10). ¹⁶ E' ukuöki ta iyiwak ekkè kos tuléitö ikanè mésopa a iwakmik iwakmik ulawa ulawa ta ichéitö iarak:

—A' yú ye' yöki kewe. Ká ulat múat iyiwak a ulat ulat as kë iwöierwä ñita.

¹⁷ Eta kanè méso kewe patkémíitö e' a ichéitö:

—Mik be' tö ye' èl kué ta ie' tö be' chaké: “¿Yi be' wökir? ¿Wé be' nicho? ¿Sëkkë dör

yi iyiwak?”, ¹⁸ eta iiütö: “A kékëpa, iyiwak i' kos e' kak patké be' kanè méso Jacob tö be' a. Ie' wák datse sa' itöki.”

¹⁹ E' sù ikanè mésopa malepa patkémíitö iyiwak wëttsë, e' pa a ichémíitö ñies:

—Mik a' tö Esau' kué, eta ichö ia es è. ²⁰ Kë a' éna ichökwa ché ia: “A kékëpa, be' kanè méso Jacob e' datse sa' itöki.”

Ie' tö ibikeitsé: “Iyiwak patkémíyö keweie ye' èl a e' dör as ie' er buarne ye' ki. E' ukuöki ta ye' wák tö isuëmi. Es ie' tö ye' kiëwami er bua' wa.” ²¹ Es iyiwak kak patkémíitö keweie ie' yöki. Erë ie' wák e' tséat kapökrö ie' úla a.

Jacob ñippé kapa wa Skéköl ta

²²⁻²³ E' nañewe Jacob e' kéka. Ie' tö ilakölpä böl ena e' pa kanè mésopa böl ena ila'r döka dabom eyök ki eköl e' pa kos dapa'wéitö ta iuyöksa ké di' Jaboc wishet ñies i kos tso' iwa ekkè uyéttsaitö. ²⁴ Ie' e' tséat eköl. Eë ta wëm de eköl ie' ska' ta ie' pa ñippé kapa wa darërè dö ká ñine eta. ²⁵ Erë wëm e' tö isué tö kë ie' e' alöpakä Jacob ki. E' kueki ie' tö itéwa itu' wöierkewä e' ki ta itu' wöyënettsa.

²⁶ Eta wëm ñe' tö iché ie' a:

—Ká ñirkewatke e' kueki ye' öwa.

Ie' tö iiüté:

—Kë be' tö ye' a kawö bua' mè, eta kë ye' tö be' epamine.

²⁷ Wëm tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' tö iiüté:

—Ye' kië Jacob.

²⁸ Wëm tö iché ia:

—Kë be' kiëia Jacob. Be' kirdaë Israel.† Be' ñippé Skéköl ta ñies s'ditsö ta eta i kiane be' ki e' de be' ulä a, e' kueki be' kië mékayö es.

²⁹ Jacob tö ie' a ichaké:

—Ichö ña, ¿ima be' kiè?

Ie' iiüté:

—¿Iök be' ki ye' kië kiane jchenuk?

Eë ta wëm ñe' er bua' ché ie' a. ³⁰ Ie' tö ká e' kië méka Penuel.‡ Ie' tö iché: “Erë ye' tö Skéköl wák suéwä ye' wöbla wa, erë kë ye' du'wä.” E' kueki ká e' kië mékaitö es.

³¹ Mik ie' tkökemitke Penuel, eta diwö tskine. Erë ie' tu' wöyënettsa, e' kueki ie' shkörämi shaotshaot. ³² Ie' ténewa itu'kicha

† 32:28 Israel: Hebreoie s'kië e' wä kiane ché ñippé Skéköl ta. ‡ 32:30 Penuel: Hebreoie ká kië e' wä kiane ché Skéköl wö.

ki, e' kueki dō ikkē tā ie' aleripa kos kē tō
iyiwak tu'kicha katetā'.

33

Esau er buanene Jacob ki

¹ Mik Jacob tō isuē tō ie' ēl datse ena wēpa
tajē datse ie' wā dōka cien tkēyōk (400),
etā ie' tō ila'rla blabatsé. E'pa méitō Lía a
ena Raquel a ena e'pa kanè mēsopa bōl a.
² Kanè mēsopa bōl e'pa patkémittō keweie
ila'r tā. E' ukuōki tā ie' tō Lía ena ila'r
patkēmi. Bata ekkē Raquel ena ilà José e'pa
patkémittō. ³ Etā ie' wák tkami kewe ie'pa
yōki. Ie' mirwā ie' ēl wōrki e' dalewa ie'
wōemi dō iski es iwōōmir dōka kuktōkicha
(7 veces). Es ie' demi tsinet iēl wōrki. ⁴ Etā
Esau tunebitū ie' wōki, tā ipaklō'wēwaitō
ikuli' a tā iwōalattséitō tā iérak ñita. ⁵ E'
ukuōki tā Esau tō Jacob alakōlpa ena ila'rla
e'pa suē tā ichakéitō ia:

—¿Wikkēpa dōr yi?

Jacob tō iūtē:

—A kēkēpa, Skēkōl tō ala'rla wikkēpa mé
ye' a.

⁶ Etā ilakōlpa kanè mēsopa e'pa de ila'rlaē
tā iwō éwarak dō iski. ⁷ E' ukuōki tā Lía de
ila'rē tā ie'pa wōéwa iski ñies. Bata ekkē tā
Raquel de ilà José tā etā ie'pa wōéwa dō iski
ñies. ⁸ E' bet tā Esau tō ie' a ichaké:

—Iyiwak kuéyō ñalā ki ulawa ulawa ¿ie
e' dōr?

Ie' iūtē:

—E' dōr as be' er buarne ye' ki.

⁹ Esau tō iūtē:

—Au, kē be' tkinuk ye' ki. Ye' wā itso' tajē.
E' tsuāt be' wák tō.

¹⁰ Erē Jacob tō iskà ché ia:

—Au, kē be' tō ye' ttē watōktsa. Be' er
buanene ye' ki e' tā iyi kakmekeyō be' a e'
klō'ú. Be' tō ye' kiéwa buaē. Be' suéneyō
e' dōr buaē ye' a wes Skēkōl wák suéyō es.
¹¹ Tajē Skēkōl tō ye' blu'wé. Kē i kianeia ye'
ki. E' kueki ye' be' pablē tō iyi kakméyō be'
a e' tsú ye' ulā a.

Jacob tō iyiwak watké ia tajē, e' kēkēpa iēl
Esau tō iyiwak tsé iulā a. ¹² Esau tō iché ia:

—E'ma mishka ñita. Ye' mi'ke kewe.

¹³ Erē Jacob tō iūtē:

—A kēkēpa. Be' wā ijcher bua' tō ye' ala'r
ià tsitsirla. Ñies obeja ena baka tso' alàē e'
bikeitséyō dō' ishtrirwā tā iduōlurmi sēkka
ká etkēme. ¹⁴ Ye' a tā buaē idir tō be' yu'tke
kewe, etā wē' ye' dō be' itōki ena ena wes ye'
iyiwak ena ye' ala'rla shkōmir es. Es ye' mir
ie'pa tā dō be' serke Seír eē.

¹⁵ Etā Esau tō iūtē:

—E'ma buaē idir. Kawō mú ña ye' kanè
mēsopa wēlepa mukat be' a be' kimoie.

Erē Jacob tō iūtē:

—Au, ¿iōk be' e' we'ikō ye' wā ekkē
chōkle?

¹⁶ E' ē diwō tā Esau miāne Seír iyamipa
tā. ¹⁷ Erē Jacob miā ká kiē Sucot* eē. Eē ie'
u yué iwák a. Ñies iyiwak wé chali'wéitō. E'
kueki ká e' kiē mékaitō Sucot.

¹⁸ Es Jacob manétat Padán-aram dō
Canaán. Ie' dettsa buaē. Ie' sené ká kiē
Siquem, e' wōsha. ¹⁹ Wé ie' tō ká yué e'
tuéttsa ie' tō. E' ské dōr inukōl wōmulē dōka
cien eyōk (100). Hamor dōr Siquem yē, e'
ala'r tō ká watuē Jacob a. ²⁰ Ká e' a Jacob
tō ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Skēkōl
dalōioie. E' kiē mékaitō El-elohé-israel.†

34

Dina dalōsewēwā Siquem tō

¹ Jacob alà busi Lía tā kiē Dina, ká et tā
e' miā ká e' wakpa busipa pakōk. ² Etā
Hamor e' dōr heveowak e' dōr ká e' wōkir, e'
aladulakōl kiē Siquem e' tō Dina suē. Etā ie'
tō iklō'wēwā tā isenékā itā kēsik wa. ³ Erē ie'
wōbatse Dina wa tajē tā ipabléitō tajē. ⁴ Etā
ie' tō iché iyé a:

—A yēwō, be' yú kēkēpa Jacob ska' ilā
busi kiōktsa ye' a as ye' serwā ie' tā.

⁵ I sulu wamblé Siquem tō Dina tā e'
jchenewā Jacob wā. Erē ie' aladulakōlpa
tso' kañika iyiwak kanéuk, e' kueki ie' kē
wā iyēne ie'pa a. ⁶ E' dalewa Hamor dōr
Siquem yē e' miā Jacob ska' ttōk ie' tā.

⁷ Mik Jacob aladulakōlpa dene u a, etā i
wamblēne Dina tā e' jchenewā ie'pa wā. E'
tō ie'pa uluwéka tajē. Siquem senékā Jacob
alà busi tā e' dōr iyi suluē Israel aleripa a.
E' kē kawō tā' wamblé es. ⁸ Erē Hamor ttē
ie'pa tā, tā ichéitō ia:

* **33:17** Sucot: Hebreoie ká kiē e' wá kiane chē u yöule chalichali. † **33:20** El-elohé-Israel: Hebreoie kiē e' wá kiane chē Israel Kēkōl dichē tā' tajē.

—Ye' aladulaköl Siquem, e' wöbatse tajë a' kutà wa. A' we'ikèyö kawö mú ie' a' senukwà ie' ta. ⁹ Es a' yörmi sa' yamipaie. Es sa' serwami a' alà busipa ta. Ñies a' serwami sa' alà busipa ta. ¹⁰ A' e' tsúat senuk sa' shua. A' senú sa' ká a' wé a' ki ikiane ee. A' tó íyi wataú ena íyi taú. A' tó ká taú. Kë yi tó a' wöklö'wepa.

¹¹ Ñies Siquem tté Dina yé ta ena iképa ta, eta ichéitö ia:

—Ye' a' pablè tó ye' ttè klö'ú. Ye' tó a' a' íyi kakmeraë kos a' ki ikiane ekkë. ¹² Kos iské* dör e' tsata a' tó ye' a' ikí kié, e' ta ekkë meraëyö a' a. E' kë ki ye' tkine. Ye' tó íyi meraë tajë a' a, erë kawö mú ye' a' senukwà be' kutà ta.

¹³ Erë Siquem tó ie'pa kutà dalösewéwa, e' kueki ie'pa tó ie' ena iyë iuté kachè wa.

¹⁴ Ie'pa tó iché ia:

—Kë sa' a' sa' kutà menuk wépa kë tottola kkuölitla tëule tsir, esepa a. E' dör suluë sa' a' jaë tajë. ¹⁵ Es ë sa' tó a' iütèmi. A' wépa kos tottola kkuölit tée tsir wés sa' es, e' ta sa' tó a' ttö iütèmi. ¹⁶ Es a' serwami sa' alà busipa ta. Ñies sa' serwami a' alà busipa ta. Es sa' sermi a' ta ñita wés ká etkë wakpa es. ¹⁷ Erë kë a' wa a' tottola kkuölitla tëne wés sa' tó iché a' a es, e' ta sa' míyalne ká i' ki. Sa' kutà mítserne sa' wa.

¹⁸ Eta Hamor ena ilà Siquem e'pa a' imène buaë. ¹⁹ Taië duladula e' ki Jacob alà busi kiane, e' kueki bet iwéitö wés ie'pa tó iché es. Ie' dalö tajë iyë ska' imalepa tsata. ²⁰ E' kueki ie' mía iyë ta ká kköiëule e' wékkö a. Eë ká e' wakpa ñi dapa'uke ttè shuloie. Eë Siquem ena iyë mía ttök iká wakpa ta. Ta ichéitö iarak:

²¹ —Pè' debitu íe er buaë se' ta. Ie'pa de senuk se' ta, íyi tauk ena íyi watauk se' shua. Ká tso' wé' ie'pa a. Se' serwami ie'pa alà busipa ta. Ñies ie'pa serwami se' ichapa ta. ²² Eta as se' dö ká etkë wakpaie ie'pa ta ñita, eta s'kawöta iuk wés ie'pa tó iché es. Ie'pa tó iché tó se' wépa ulitane kawöta itóttola kkuölitla tók tsir wés ie'pa wöblane iuk es. ²³ Eta kos ie'pa wa iyiwak tso', i tso' e' döraë se' icha. Sö ichö ie'pa a' tó. Eta es ie'pa e' tsukeat senuk se' shua.

²⁴ Eta wépa tso' ká e' ki kibinetke, e'pa ulitane a' buaë idir. Eta ie'pa kos tottola kkuölitla télor tsir.

²⁵ E' ukuöki bökkí es ta mik e' dalërkeia tajë kë wa ie'pa e' tsatkër, eta Jacob aladulakölpa dör Dina aképa kiè Simeón ena Leví, e'pa míyal Siquem, eta ká e' wakpa wépa télurdakitö seraä tabè wa. ²⁶ Es ie'pa tó Hamor ena ilà Siquem e'pa ttéwa tabè wa. Ie'pa tó ikutà yéttsa Siquem u' a' ta imíyal.

²⁷ Ká e' wépa ttélur seraä. E' ukuöki ta Jacob aladulakölpa malepa debitu ta íyi kos tso' ká e' ki e' tsémirakitö. ²⁸ Es ie'pa wa obeja ena baka ena burro ena íyi kos tso' ká kköiëulewa e' a, ñies i kos tso' kañika e' mítser. ²⁹ Ñies íyi tso' kos u' a, e' mítser ie'pa wa seraä. Ala'rla kos ena alakölpa kos e'pa klö'wélur ie'pa tó ie'pa kanè mésopaie.

³⁰ Eta Jacob tó iché Simeón ena Leví a:

—A' tó se' tsaié. A' kueki ká i' wakpa e' dör canaánwak ena fereseowak e'pa ulurdaë se' ki tajë. Ie'pa ñi dapa'uraë ñippök se' ta. Kë se' wa ñippökwakpa ta' tajë, e' kueki ie'pa e' alöraká se' ki. Ye' ena ye' yamipa kos ttelurdaë ie'pa tó.

³¹ Erë ie'pa tó iüté:

—¿Ima ie'pa erbikö tó ie'pa wa sa' kutà mi'mítser wés alakölpa sulusi es?

35

Skököl er buaë ché Jacob a Betel

¹ E' ukuöki ta Skököl tó iché Jacob a: “Be' yú senuk Betel. Eë ák katatö ka'ie ye' dör be' Kéköl e' kkayë' be' a' mik be' bakshkar Esaú yöki eta, e' dalöioie.” ² Eta Jacob tó iché iyamipa a' ena kos itso'rak ie' ta, e'pa a' ñies:

—Íyi diököl tso' a' wa dalöie, ese kos tulöttsa bet. A' kuó ta a' datsi' mane'úlor.

³ Mishkarak bet Betel. Eë ye' tó ák katateke et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. Ie' tó ye' kime' mik ye' bak erianuk tajë eta. Ie' tó ye' kköna' kos ye' káka're ekkë.

⁴ E' bet ta íyi diököl tso' ie'pa wa dalöie ese tulérakitö Jacob a. Ñies ikukuöio kos, e' tulérakitö Jacob a. E' kos wötéluritö kós klö ter tsinet Siquem e' dikia. ⁵ Eta ie'pa e' yélur. Erë ká tso' tsinet tsinet e' wakpa kos

* **34:12** iské: E' kéwö ska' ta ie'pa wöblar tó ilà busipa watuëke inuaki a.

suawéka tajë Skëköl tö, e' kueki e'pa kë wä ie'pa töiëne.

⁶ Eta Jacob ena iyamipa kos demi ká kiè Luz atë Canaán. Ká e' kiè ñies Betel. ⁷ Eta eë ák katatëitö et ká'ie iyiwak jchoie Skëköl dalöioie. Eë Skëköl e' k kayë' ie' a mik ie' bakshkar iël yöki eta. E' kueki ák katatëitö e' kiè mékaitö El-Betel.* ⁸ E' ukuöki ta ká e' a Rebecá kkö'nukwak bak kiè Débora, e' blënewa ta inú blëwarakitö kós klö ter eë e' dikja. Kal e' ter ká kiè Betel e' o'mik. Jacob tö ká e' kiè méka “Ië kéli”.

⁹⁻¹⁰ Mik Jacob biteane Padán-aram dene Canaán, eta Skëköl e' kkachéne etökichane ie' a. Eta Skëköl er buaë ché ie' a i' es:

“Be' kiè Jacob,
erë be' kë kiëia es.
I'ñe ta be' kiè mékayö Israel.”

Skëköl tö ie' kiè mane'wëttsa, ¹¹ e' ukuöki ta ichëitö ia:

“Ye' dör Skëköl Diché Ta' Ýyi Ulitane Tsata e';
Be' ala'r ena be' aleripa alönú taië.
Be' aleripa alördaë taië,
e'pa döraë ká taië wakpaie.
Ñies ie'pa shua blu'pa döraë.

¹² Ká me'bakyö Abraham a ena Isaac a,
e' méyö be' a ñies be' aleripa a.”

¹³ Mik Skëköl tté one Jacob ta, ta imía.
¹⁴ Eë Jacob ák duéka ek sè sù. Ák e' ki ie' tö kiö ena vino té iwà kkachöie tö e' dör batse'r Skëköl a. ¹⁵ Ká e' kiè mékaitö Betel.

Raquel blënewa

¹⁶ E' ukuöki ta ie'pa e' yélur Betel míyal Efrata. Kam ie'pa dömi Efrata e' tso'ia elkeë, eta Raquel alà kurketke e' diwö de. E' tö Raquel kiri'wéwä taië erë kë iwà kur yës. ¹⁷ Ie' tso'tke suluë ichök eta ikkö'nukwak dur eë, e' tö iché ia: “Kë be' suanuk. Be' alà kune. E' wák dör wëm.” ¹⁸ Eta Raquel wake' duökewatke, isiwa' bata tkökeia, e' shua ilà kiè mékaatitö Ben-oní.† Erë ilà yë tö ikië mane'wé Benjamín.‡

¹⁹ Es Raquel blënewa. Inú wötëwarakitö Efrata ñalé ki. I'ñe ta ká e' kiè Belén. ²⁰ Eta

wé Raquel nu blëwaitö e' ki ák duéka ek Jacob tö iwà kkachöie. I'ñe ta ák e' tkëria Raquel pö kkachöie.

²¹ Eta Israel§ michoë wé imi'kerö eë. Ie' e' tsëat senuk ká kiè Migdal Éder e' wishke. ²² Ie' tö ká yué senoie eë, e' ukuöki ta ilà Rubén senéka ie' alaköl kiè Bilhá e' ta, e' jchenewä ie' wä.

Jacob aladulakölpa

Jacob aladulakölpa döka dabom eyök ki bö (12). ²³ Ie' ala'r Lía ta e'pa dör Rubén, e' dör ikibi, ñies Simeón, Leví, Judá, Isacar ena Zabolón. ²⁴ Ila'r Raquel ta e'pa dör José ena Benjamín. ²⁵ Raquel kanè méso kiè Bilhá, e' ta ila'r dör Dan ena Neftalí. ²⁶ Lía kanè méso kiè Zilpá, e' ta ila'r dör Gad ena Aser. E'pa dör Jacob aladulakölpa kune Padán-aram e'pa.

Isaac blënewa

²⁷ Jacob minea iyé Isaac sauk ká kiè Mamré eë. Ká e' kiè ñies Arbá ö Hebrón. Ká e' a Abraham ena Isaac bak senuk. ²⁸⁻²⁹ Isaac kënewatke. Mik ie' ki duas tso' cien eyök ki dabom paryök (180), eta iblënewa míä idëütöpa itöki. Ila'r Esau ena Jacob e'pa tö inú wötëwä.

36

Esau aleripa

¹ I'pa dör Esau aleripa. Esau kiè ñies Edom. ² Esau senéwä canaánwak alakölpa mañal ta. Eköl dör Adá, e' dör hititawak kiè Elón, e' alà busi. Iëköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena heveowak eköl kiè Sibón, e' talà. ³ Bata ék kiè Basemat, e' dör Ismael alà busi ena Nebaiot kutà. ⁴ Adá alà tsá kune e' kiè Elifaz. Basemat alà kiè Reuel. ⁵ Oholibamá ala'r kune mañal. E'pa kiè dör Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Esau ala'r kune mik ie' bak senuk Canaán eta e'pa.

⁶ Esau wä ilakölpa ena ila'r wëpa ena ila'r busipa ena imalepa kos serke ie' ska' e'pa kos míyal ie' wä e' ta senuk ká bánet iël Jacob e' yöki. Ñies ie' wä iyiwak kos ena i kos dë' ie' ulà a Canaán, e' mítser seraa. ⁷ Esau ena Jacob wä iyi tso' taië. E' kueki ie'pa kë chë'kaia ñita. Kë i ku'ia wë' ie'pa

* **35:7** El-Betel: Hebreoie kiè e' wä kiane chë Skëköl tso' Betel. † **35:18** Benoni: Hebreoie s'kiè e' wä kiane chë ye' eriane e' alé. ‡ **35:18** Benjamín: Hebreoie s'kiè e' wä kiane chë ye' ulà bua'kka e' alé. § **35:21** Israel: E' dör Jacob kiè pa'alj me'ka Skëköl tö iki e'.

böl iyiwak a katè. ⁸ E' kuekì Esau (e' kiè ñies Edom) e' mīa senuk Seír kēbata a.

⁹ I' dör Esau aleripa bak senuk Seír ké köwö kī, e'pa kiè edomwak. ¹⁰ I'pa dör Esau ala'r: Elifaz e' dör Esau alà Adá ta, ena Reuel e' dör Esau alà Basemat ta.

¹¹ Elifaz ala'r dör Temán, Omar, Sefó, Gatam ena Quenaz. ¹² Elifaz alaköl skà bak eköl kiè Timná, e' ta ilà ta' eköl kiè Amalec. E'pa dör Esau alaköl kiè Adá e' uyökpa.

¹³ Reuel ala'r dör Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Esau alaköl kiè Basemat e' uyökpa.

¹⁴ Esau alaköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena Sibón talà. Ie' ala'r dör Jeús, Jaalam ena Coré.

¹⁵ I'pa dör Esau aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa:

Esau alà kibi kiè Elifaz e' aleripa dör: Temán, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶ Coré, Gatam ena Amalec. E'pa dör Elifaz aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Adá uyökpa.

¹⁷ Esau alà kiè Reuel e' ala'r dör: Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Reuel ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Basemat uyökpa.

¹⁸ Esau alaköl kiè Oholibamá e' dör Aná alà busi. Ie' ala'r dör: Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Oholibamá ditséwöpa wökirpa.

¹⁹ E'pa kos dör Esau (kiè ñies Edom) e' aleripa. E'pa dör ie'pa ditséwöpa wökirpa.

²⁰ I'pa dör wēm dör horeowak eköl kiè Seír, e' ala'r. Ie'pa bak senuk Edom ñies. Ie'pa kiè dör: Lotán, Sobal, Sibón, Aná,

²¹ Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör Seír ala'r wēpa. Ie'pa dör horeowak wökirpa bak senuk Edom. ²² Lotán ala'r dör Horí ena Hemam. Lotán kutà dör Timná. ²³ Sobal ala'r dör Alván, Manáhat, Ebal, Sefó ena Onam. ²⁴ Sibón ala'r dör Aiá ena Aná. Ká e' ta Aná tso' iyé kiè Sibón e' burro kkö'nuk e' dalewa ie' tō di' tum kué tajē ká sí po e' a. ²⁵ Aná alà wēm kiè Disón. Ie' alà busi kiè Oholibamá. ²⁶ Disón ala'r dör Hemdán, Esbán, Itrán ena Querán. ²⁷ Éser ala'r dör Bilhán, Zaaván, ena Acán. ²⁸ Disán ala'r dör Us ena Arán.

²⁹ Horeowak wökirpa dör Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰ Disón, Éser, ena Disán. E'pa

dör horeowak wökirpa iyamipa wa. Ie'pa bak senuk Seír.

³¹ I'pa dör Edom blu'pa, kam Israel aleripa blúpa dō e' yöki. ³² Bela, e' dör Beor alà, e' de Edom wakpa blúie. Ie' ká kiè Dinhaba. ³³ Bela blēnewa e' skéie Jobab yöne blu'ie. Ie' dör Zérah alà. Ie' datse Bosrá. ³⁴ Jobab blēnewa e' skéie Husam datse Temán e' yöne blu'ie. ³⁵ Husam blēnewa e' skéie Hadad dör Bedad alà e' yöne blu'ie. Bedad e' ali'ká Madián wakpa kī ká kiè Moab eē. Husam ká kiè Avit. ³⁶ Hadad blēnewa, e' skéie Samlá yöne blu'ie. Ie' ká kiè Masrecá. ³⁷ Samlá blēnewa, e' skéie Saúl yöne blu'ie. Ie' ká dör Rehobot. Ká e' aṭe di' kkō a tsinet. ³⁸ Saúl blēnewa, e' skéie Baalhanán yöne blu'ie. Ie' dör Acbor alà. ³⁹ Baalhanán blēnewa, e' skéie Hadad yöne blu'ie. Ie' ká kiè Pau. Ie' alaköl kiè Mehetabel, e' dör Matred alà busi ena Mezaab talà.

⁴⁰ I'pa dör Esau aleripa kiè iyamipa wa ñies iká wa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴² Quenaz, Temán, Mibsar, ⁴³ Magdiel ena Iram. Esau kiè ñies Edom. E'pa kos dör Edom ká blu'pa wé isenerak iká kī eē.

37

¹ Jacob e' tséat senuk Canaán wé iyé bak senuk eē. ² Ttè i' dör Jacob aleripa e' pakè.

José ena iēlpa

Jacob alà kiè José, mik e' kī duas tso' dabom eyök kī kul (17) eṭa ie' tso' iyé obeja kkö'nuk iēlpa ta. Iēlpa dör iyé alakölpa kiè Bilhá ena Zilpá, e'pa ala'r. Eṭa i sulu kos wambleke iēlpa tō ie' wōwa, ese kkateke sēraa ie' tō iyé a.

³ Ie' kune mik iyé Jacob kēnewatke eṭa. E' kuekì Jacob kī ie' kiar ila'r malepa tsata. E' kuekì Jacob tō datsi' yué ie' a kītkēule buaē. ⁴ Erē mik ie' ēlpa wa ijchenewa tō ie'pa yé kī ie' kiar ie'pa ulitane tsata eṭa ie'pa éna iar suluē, kē ishke'weta'.

⁵ Ká et ta ie' kabsué e' pakéitō iēlpa a. E' kuekì ie'pa éna suluē ie' kī ane. ⁶ Ie' tō ikabsuē paké iēlpa a i' es:

—Ye' ttō ttsó. Ye' kabsué e' pakekeyö a' a. ⁷ Ye' kabsué tō se' ulitane tso' kanēblök kañiká dali shua. Se' tso' dali wōshtök e' tsatésō ettsak ettsak. Ye' tō isuē tō bet ye' icha e' duéka bua' shkē'ka. A' ichapa e'

dapa'wé ye' icha pamik shkit ta e'pa tö ye' icha dalöié.

⁸ Etä iëlpa tö iüté:

—¿Be' éna iwà chak tö be' döraë sa' blúie? ¿Sa' serdaë be' dikia?

Ie' kabsué ena wes ipakéitö ie'pa a, e' kueki ie'pa éna suluë ie' kí ane.

⁹ E' ukuöki ta ie' skà kabsuéne, e' pakéitö iëlpa a ñies. Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' kabsué tö diwö ena si'wö ñies bëkwö dökä dabom eyök ki et (11), e' kos tö ye' dalöieke.

¹⁰ Mik ie' tö ikabsué e' paké iyé a ena iëlpa a, etä iyé tö iuñé:

—¿I' kiane ché be' ki kabsué e' wa? Ttsëskua be' mi ena be' ëlpa ena ye', sa' kawöta be' dalöiök.

¹¹ Ie' ëlpa éna iar suluë. Erë iyé tö ibikeitsé taië: ¿i' kébisué José tö es?

José watuéttsa iëlpa tö

¹² Kä et ta José ëlpa míyal dö Siquem iyé iyiwak wëttsë kakö yulök. ¹³ Etä Jacob tö iché José a:

—Be' ëlpa tso' tsinet Siquem iyiwak kkö'nuk. Ye' ki ikiane tö be' yú isaük.

Etä José tö iüté:

—E' buaë. Ye' mí isaükrak.

¹⁴ Jacob tö iüté:

—Èkëkë. Be' yú be' ëlpa saük, is itso'rak, is iyiwak tso' ñies. E' wa be' wä ye' a itté dömine.

Etä Jacob tö ie' patkémi. Ie' e' yéttsa Hebrón ké kkue ki mía Siquem. ¹⁵ Eë ie' shködur chò kañika, e' kuéwä wëm eköl tö ta e' tö ie' a ichaké:

—¿I' yulök be' tso'?

¹⁶ Ie' tö iüté:

—Ye' tso' ye' ëlpa yulök. ¿Be' kë wä ijcher wé ie'pa tso' ye' yé iyiwak kkö'nuk?

¹⁷ Wëm e' tö iüté:

Ie'pa kë ku'ia ië. Ie'pa mineyalbak. Ye' ittö ttsérak tö ie'pa mi'keä Dotán.

Etä ie' mía iëlpa yulök. Etä ie'pa kuéitö Dotán. ¹⁸ Etä iëlpa tö ie' sué kamië tö ie' datse. Kam idö e' dalewa iëlpa kawö mérak ñi a ie' ttowä. ¹⁹ Ichéraitö ñi a:

—Kabsaükwak datse. ²⁰ Ittöwasö. Inú batröomisö kauk kë a di' ta' ese a. Etä ichösö tö iyiwak sulusi ie' katéwa. Es ie' kabsué e' kë wä tköpa yës.

²¹ Mik Rubén tö tté e' ttsé, etä ie' éna iël tsatkak. E' kueki ie' tö iché iëlpa a:

—Kë ittarwä. ²² Kë a' tö ie' pé tkö'ük. A' tö iömi kauk i' a. Kë a' ulà mukka iki.

Rubén éna José tsatkak tsëmine iyé a, e' kueki ie' tö iché ie'pa a es. ²³ Erë mik José debitu iëlpa ska', etä ie'pa tö ie' datsi' kitkëule bua', e' yéttsa. ²⁴ Etä iklö'wëwarakitö batréemi, kauk tso' di' blóie, erë kë iwà ta' ese a.

²⁵ E'ukuöki ta ie'pa e' tuléwä chkök, e' shuä ie'pa isué tö taië Ismael aleripa datse. E'pa datse Galaad michoë Egipto dalì dami iwä e' wataük. Kameio ki ie'pa wä kiö alar buaë e' dami. Ñies kiö masmas kië bálamo ena mirra e' dami iwä. ²⁶ Etä Judá tö iché iëlpa a:

—Se' ël ttéwasö ta e' tté blésö, e' ta e' wa ¿i' buaë dömi se' ulà a? ²⁷ Ye' iché buaë idir tö iwatauttsasö Ismael aleripa a. Ie' döer se' ël se' yami ekkä, e' kueki kë sö ittöwä.

E' mène buaë iëlpa a. ²⁸ Mik iyi wataükwakpa datse Madián e'pa tkami eë, etä ie'pa tö iël yéttsa kauk a watuéttsarakitö Ismael aleripa a inuköl wömule döka dabom böyök (20) ské ekkë. Es Ismael aleripa wä José minetser Egipto.

²⁹ Mik Rubén debitu kauk kkö ki, etä kë iël ku'ia. E' tö ie' eriawé taië. E' kueki idatsi' jchélor. ³⁰ E' ukuöki ta, ie' mía iëlpa ska' ta ichéitö ie'pa a:

—Se' ël tsirla kë ku'. ¿Wes ye' e' ümi?

³¹ Etä ie'pa tö chibola ttéwä ta e' pé wa José datsi' patiëkarakitö. ³² Etä datsi' e' patkémitö iyé a ta ichémi ia: “Datsi' i' kué sa' tö. I' saü bua'ie. ¿Kë idör be' alà datsi'?”

³³ Etä Jacob tö iché: “I' tö, i' döer ye' alà datsi'! Iyiwak sulusi wésele tö ye' alà ttéwä katéwa.” ³⁴ Etä Jacob tö idatsi' jchéloyar eriane kueki. Etä datsi' tso' iëno mik schönewä ese iékaitö. Etä ilà blënewä e' eriaitséitö ká taië. ³⁵ Etä ila'r, wëpa ena alakölpä, e'pa kos de ie' pablök, erë kë ie' pablër yës. Iki iüke taië shüte ilà dalërmik. Ie' tö iché: “Ye' schö eriaitséraë dö mik ye' duowä ekkë, es ye' döraë ie' ska'.”

³⁶ Etä madiánwakpa demi Egipto. Eë ie'pa tö José watuéttsa wëm kië Potifar e' a. Wëm e' kanëblöke Egipto blú a. Potifar döer Egipto blú tsatkökwakpa e' wökir.

38

Judá ena Tamar

¹ E' k^éwö ska' ta Judá e' batséttsa iëlpa yöki m^íá senuk w^èm kiè Hirá e' ska'. E' serke ká kiè Adulam. ² E^e Judá tö alaköl sué eköl. E' dör w^èm canaánwak kiè Súah e' alá busi, e' ta ie' senéwa. ³ E' ukuöki ta iduneka ta ilà kune w^èm, e' kiè mék^áitö Er. ⁴ E' ukuöki ilà skà kune w^èm, e' kiè mék^áitö Onán. ⁵ E' ukuöki ta ilà skà kune w^èm, e' kiè mék^áitö Selá. E' kune mik ie' serke ká kiè Quezib, e^e eta.

⁶ Judá tö alaköl yulé senowaie ilà kibi kiè Er e' ta. E' kiè Tamar. ⁷ Eta Er serke sulué shute Jehová wöa. E' kueki Jehová tö ittéwa.

⁸ Eta Judá tö iché Onán a:

—Be' kawöta senukwa be' dabököt ta alá kōka be' èl blēnewa e' a w^es se' wakpa a imeneatbak es.

⁹ Onán éna iane tö ie' alá kurmi kos ischö ta, e' k^e dör ie' wák ala'r. E' kueki mik ie' serke ischö ta, eta bet ta ie' e' skéu bānet as k^e alá kōka ischö ta. Es ie' k^e wa iël a iditséwö meneat. ¹⁰ E' dör sulué ichök Jehová a, e' kueki ie' tö Onán ttéwa ñies.

¹¹ Eta Judá tö iché iyāk Tamar a:

—Be' yú senuk be' yé u a w^es schö es dö mik ye' alá Selá talane eta.

Eré Judá tso' Tamar kitö'uk. Ie' ibikeitsé tö Selá duowami w^es iëlpa duolur es. Es Tamar minea senuk iyé ska'.

¹² Ká de tajé ta Judá alaköl dör Súah alá busi e' blēnewa. Ie' schö k^éwö tka ta ie' m^íá ká kiè Timnat, wé itso'rak ie' obeja köyök tök e^e. Ie' yami kiè Hirá e' dör adulamwak, e' mí ie' ta ie' wapiöuk. ¹³⁻¹⁴ Tamar tö isué tö Judá alá kiè Selá, e' detke kēchke eré k^e ie' senéwa ie' ta. E' wa ie' wa ijchenewa tö Judá tö ie' kitö'wé Selá wa. E' kueki mik ie' wa ijchenewa tö inuaki m^íá Timnat iobeja köyök tök, eta ie' e' paiöke schöie e' mane'wéttsaneitö. Iwö pabakéwa datsi'tak wa as k^e yi a iwērwa. Eta im^íá ká kiè Enaim. E^e ie' e' tkéser Timnat ñalé kkō a.

¹⁵ Mik Judá tö Tamar sué ta ie' ibikeitsé tö e' dör alaköl sulusi iwö pabakéwa e' kueki.

¹⁶ Eta ie' m^íá iwöki. K^e ie' wa ieri ta' tö e' dör ie' yāk. Eta ichéitö ia:

—¿Se' ser ñita?

Eta Tamar tö iché ia:

—¿I meke be' tö ye' a iskéie?

¹⁷ Eta Judá tö iiuté:

—Ye' chibo patköke be' a etö iskéie.

Ie' iiuté:

—Èk^ek^e. Eré be' íyi tsá múat ye' a dö mik be' tö chibola patké eta.

¹⁸ Judá tö ie' a ichaké:

—¿I kiane be' ki tö ye' imèat be' a?

Eta ie' tö iiuté:

—Be' tabechka tso' e' kiè shtoie, e' múat ye' a ikichaë. Ñies be' shko kéli múat ye' a.

Judá tö imé ia ta ie' sené ie' ta. Eta alaköl duneka. ¹⁹ E' ukuöki ta Tamar m^íá iu a eta idatsi'tak wa iwö pabakéwa e' yéttsaitö. Eta ie' e' paiéne schö es.

²⁰ E' ukuöki ta Judá tö chibo patkemi iyami adulamwak e' ulà a as ie' tö imù alaköl a as alaköl e' tö ie' íyi méat alaköl ulà a e' mùbitune. Eré ie' yami k^e wa alaköl e' kuneia. ²¹ Eta ie' tö ká e' wakpa a ichaké:

—Alaköl sulusi e' dör enaimwak atéat ñala ska', ¿wé e'?

Eta ie' pa tö iiuté:

—Íe alakölpa sulusi k^e d^e'.

²² Eta ie' biteane Judá wörki ta ichéitö ia:

—K^e ye' wa alaköl kune. Ye' tö ichaké ká e' wakpa a. Ie' pa tö ye' a iché: 'Íe alakölpa sulusi k^e d^e'.

²³ Judá tö iiuté:

—As ye' íyi tsúatitö es k^e yi tö sa' jaewepa. K^e ye' iane iwíie. Ye' tö ichibo patkemi be' ulà a, eré k^e be' wa alaköl kune.

²⁴ Eta si' mañat ulatök ta Judá ki biyö de tö:

—Be' yāk Tamar e' sene' wēpa kuā'ki ta. Ie' duneka.

Eta Judá tö iché aneule:

—¿Iyöttsa ta iña'úwa!

²⁵ Eré mik ie' yekettsa ie' pa tö ttéwa, e' wösha ie' tté mémi inuaki a: “Yi íyi a'tser ye' ulà a i', e' wák tö ye' duéka. Be' isaú. ¿Yi kiè shto tabechka i' ikichaë ena shko kéli i'? ¿e' sule be' wa?” ²⁶ Mik Judá tö ie' íyi suéwa iyāk ulà a ta ichéitö: “Alaköl i' dör buaë. K^e ye' wa iulabatse ye' alá Selá ta. Ye' e' wamblé sulu ie' ki.” Eta k^e ie' seneia ie' ta.

²⁷ Tamar alá kune klō wák dör wēpa.

²⁸ Itsörke e' wösha, eta eköl ulà dettsa kewe. Eta ie' kkö'nukwak tö datsi'kicha batsé e' muéwa ilà ulà mik ta ichéitö: “I' èk kune kewe.” ²⁹ Eré e' wöshaë bet ta alá ulà

tiéwane etökichane eta ièk kune keweie. Eta ikkö'nukwak tö iché ia: “¿Wes be' kune keweie?” E' kueki ikiè mékãitö Fares.* 30 E' ukuöki ta, iulà a datsi'kicha tkër batsë e' kune, e' kiè mékãitö Zérah.

39

José tkashkar Potifar alaköl ulà a

1 José minetsérak iwà Egipto. Ká e' ki wëm tso' eköl kiè Potifar, e' tö ie' tuéttsa Ismael aleripa a. Wëm e' kanèblöke Egipto blú a. Ie' dör Egipto blú tsatkökwakpa wökir. 2 Erë Jehová tso' José ta, e' kueki i kos kanewëkeitö e' dökettsa buaè iwökir egiptowak e' ska'. 3 Iwökir tö isué tö Jehová tso' José ta, e' kueki i kos kanewëkeitö e' dökettsa buaè. 4 E' kueki iwökir ki ikiarke tajë. Ie' tö iméka ie' wák kimukwakie. Nies imékaitö ie' iyi kos e' kuebluie. Ie' wà iyi kos tso' e' kkö'nekeitö. 5 Mik Potifar tö ie' méka iíyi kos kuebluie, eta Jehová er buaè chémi Potifar a. Ie' iyi kos tso' iu a ena kañika e' kos mir buaè. 6 José tö Potifar iyi ulitane kkö'neke buaè. E' kueki Potifar kë wöki i wëneia yës. I ñak ie' éna e' è bikeitsekeitö.

José wák dör bua'bluka. 7 Ká de iki tajë eta iwökir alaköl wöbatseká iwa. Ká et ta ie' iché ia:

—Be' senúka ye' ta.

8 Erë José kë wà ie' ttè iütëne ta ichéitö ia:

—Ye' ttö ttsö. Ye' wökir iyi ulitane méat ye' ulà a sunoie. Ye' tso' ie, e' ta kë ie' tkine ie' iyi kos ki. 9 Ye' tso' ie' u kueblu kibiie. Ye' wökir kë wà i kkéone ye' ki. Be' è kë meneat iwà ye' a be' dör ie' alaköl e' kueki. ¿Wes ye' tö i sulu i' wamblèmi be' ta? ¿Wes ye' tö i sulu wamblèmi Skököl ki?

10 Këkraë alaköl tö ie' a icheke: “Be' senú ye' ta.” Erë ie' kë tö iüteta' yës. Ie' tö iulawaté këkraë. 11 Ká et ta ie' tkawá weshke iyi kanéuk eta iwökir alaköl e' è tkër. 12 Eta iwökir alaköl tö ie' klö'wéwà idatsi' a ta ichéitö ia:

—Be' senú ye' ta.

Erë ie' tkashkar iulà a mía tuneule. Ie' datsi' yënettsaat alaköl ulà a. 13 Mik iwökir alaköl tö isué tö José datsi' atë ie' ulà a 14 eta ie' tö ikanè mésopa kiè ta ichéitö ie' pa a:

—Isaú, ye' wëm wà hebreowak dë'bitu e' tso' se' wayuök. Ie' dewá ye' ska'. Ie' senakka ye' ta kësik wa erë ye' aneká tajë. 15 Mik ie' ittse tö ye' aneká tajë ta ie' tkashkar tuneule. Ie' datsi' yënettsaat e' atë ye' ulà a.

16 E' ukuöki ta ie' tö José datsi' blé kkayënoie iwëm a mik idene eta. 17 Mik iwëm dene, eta ipakéitö ia ta ichéitö ia:

—Be' wà hebreowak dë'bitu kanè mésoie, e' tkawá weshke ye' ska'. Ie' senakka ye' ta. 18 Erë mik ye' aneká tajë, eta ie' tkashkar tuneule ta idatsi' atë tër ie. 19 Es be' kanè méso tö ye' dalösewéwà.

Mik iwökir tö ttè e' ttsé eta iluneka tajë. 20-21 José klö'wéwaitö wötökwa patkéitö wé Egipto blú bolökpa tso' wötëule eë. Erë Jehová tso' José kimuk s'wöto wé a ñies. Ie' er bua' chöke ia. Ie' tö s'wöto wé wökir ké er buaè chök ia. 22 S'wöto wé wökir tö iméka s'tso' wötërulewá malepa kos kuebluie. José tö i kos weke s'wöto wé a e' kéwö meke. 23 Jehová tso' José ta. Ie' tö ikimeke as i kos döttsa buaè ie' a. E' kueki i kanewëke José tö e' kë suëku'ia s'wöto wé wökir tö tö is imir.

40

Kabsuë böt e' wà paké José tö

1-2 E' ukuöki ta wëm dör Egipto blú a vino mukwakpa e' pa kueblu ena wëm dör blu' a pan yuökwakpa e' pa kueblu, e' pa bül tö iblú tsiriwéka. E' kueki ie' uluneka ie' pa ki 3 ta ie' pa patkéitö wötëwá ikkö'nukwakpa kueblu e' u a s'wöto wé tso' e' a. Eë José tso' wötëule ñies. 4 Eta Egipto blú kkö'nukwakpa e' kueblu tö José ké wëpa bül ñe' pa kkö'nuk. Eë ie' pa sené wötëule ká tajë.

5 Ká et nañewe ta ie' pa bül kabsuë kuá'ki kuá'ki. E' wà dör kuá'ki kuá'ki. 6 Bule es bla'mi ta José debitu isaük. Ie' tö isué tö ie' pa eriane. 7 E' kueki ie' tö ie' pa a ichaké:

—¿Iök i'ñe ta a' wö wër siar?

8 Ie' pa tö iüté:

—Sa' kabsuë, erë kë yi ku' sa' a iwà pakök. Ie' tö iché ie' pa a:

—¿A' kë wà ijcher tö Skököl tö s'kabsuë e' wà chëmi se' a? ¿Ima a' kabsuë? E' chö ña.

* 38:29 Fares: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë tkabitü keweie.

⁹ Etā blu' a vino mukwakpa kueblu e' tō ikabsuè paké ia tā ichéitō:

—Ye' kabsuè tō uva kicha me'r ye' wōsha
¹⁰ e' ulà tso' mañat. E' dapēnekā e' wōrkua
bune taiē tā iwōrkua míane iwōliie e' yua'
tso' taiē. ¹¹ Egipto blú tka' a'tser ye' ulà a. E'
a uvawōli diō tuéeyō. E' ukuōkī tā ye' wák
tō imé blu' a. Es ye' kabsuè.

¹² José tō iché ia:

—Be' kabsuè e' wà kiane yēnuk i' es: Be'
tō uva kicha ulà kébisuè mañat. E' wà kiane
yēnuk ká mañat. ¹³ Ká mañat tā blu' tō be'
shuleraē. Be' kané meraneitō be' a. Vino
meranebō ie' a wēs be' tō io' kuaē es. ¹⁴ Be'
we'ikéyō, mik iwà tka, etā kē be' éna ye'
chōkwa. Ye' tté chō blu' a as itō ye' yōttsa iē.
¡Be' er buaē chō ye' a! ¹⁵ Ye' dōr hebreowak
e' ekibl'wabitū ie'pa tō. Ye' kē wā i sulu
wamblēne. Ye' tso' wōtēule ē.

¹⁶ Mik blu' pan yuōkwakpa kueblu e' tō
isué tō José tō iyami kabsuè e' wà paké tā
idettsa buaē etā ie' tō ie' icha paké ia ñies.
Ie' iché:

—Ye' kabsuè tō ye' wā kkō dami mañal
ye' wōkir kī, e' a pan saruru dami. ¹⁷ Kkō
tkēr kákke ēk e' a pan dami blu' a daklili.
Erē pan dami ye' wā kkō a ye' wōkir kī e'
ñeke dù tō.

¹⁸ Etā José tō iché ie' a:

—Be' kabsuè e' wà kiane yēnuk i' es: kkō
mañal e' dōr ká mañat. ¹⁹ E' wà kiane chē tō
ká mañat tā blu' tō be' kuli' tōkōk patkeraē,
tā be' nu kichatkerakā kal ulà a. Dù tō be'
nu katerawā.

²⁰ Ká de mañat tā blu' tō iduéswo tkō'wé
chkè wa di'yè wa taiē ikuēblupa ulitane
kaneblōke ie' a e'pa a. E' shūa ie' tō ivino
mukwakpa kueblu ena ipan yuōkwakpa
kueblu e'pa bōl tsukbitū patké s'wōto
wé a ikuēblupa ulitane wōrkī. ²¹ Vino
mukwakpa kueblu e' a ikané méneitō. Ie'
tō blu' a itkā' méne wēs kuaē es. ²² Erē
pan yuōkwakpa kueblu, e' patkēmi nu
kichatkēka wēs José tō iyē' es. ²³ Erē vino
mukwakpa kueblu e' kē er aneia José ska'.

41

*Egipto blú kabsuè bōtōkicha e' wà paké
José tō*

¹ Duas de bōk, e' ukuōkī tā Egipto blú
kabsuè tō ie' dur di' kiè Nilo e' kkōmik.

² Ie' isué tō baka deyal di' a kuktō. E' dōr
baka bua'buāē jani'janila. E' iēter chkōk
kuachka shūa. ³ E' itōkī baka skà deyal
kuktō di' a. Erē e' dōr suluē sí sulula. E'
míyal di' kkōmik baka malē o'mik. ⁴ Etā
baka sí sulula kuktō, e' tō baka bua'buāē
kuktō e' katélur.

Eē tā blu' tī'nekā. ⁵ E' ukuōkī tā bet ie'
kapowāne tā ikabsuēne tō i talarke kuō sū
kiè trigo e' klō elka ē a ila'k deka kul. Ila'k
e' dōr bua'buāē iwō blubluē. ⁶ E' itōkī iskà
tskine e' klō elka ē a ila'k deka kul ñies, erē
sulula idir. Siwā' datse diwō tskirke e' kke
e' tō isiwéwa ña'wéwa suluē míā wō yabē
ē. ⁷ Etā ila'k kul siulewā sulu e' tō ila'k
bua'buā katélur seraa.

Blu' tī'nekā tā iēna iane tō ie' kabsauke
mōkī. ⁸ Erē bule es bla'mi tā ie' kabsuè e'
tō ie' eriwéka. E' kuekī ie' tō Egipto iyi
tōtkōkwakpa ena iyi jcher taiē ese wakpa,
kos tsuk patké. Ie' kabsuè e' pakéitō ie'pa a.
Erē ie'pa ulitane kē a ie' kabsuè e' wā ane.
⁹ Etā vino mukwakpa kueblu e' tō iché blu'
a:

—A blu', erpa ye' éna idaa tō sulu ye' e'
wamblé. ¹⁰ Mik be' ulunekā taiē be' pan
yuōkwakpa kueblu kī ena ye' kī, etā be' tō
sa' wōtōkwa patké' be' kkō'nukwakpa kueblu
e' wé a. ¹¹ Ká et nañewe tā pan yuōkwakpa
kueblu kabsuè. Ye' kabsuè ñies. Sa' kabsuè
e' wà tā' ulawa ulawa. ¹² Eē wēm dur
ekōl duladula hebreowak, e' dōr s'wōto wé
wōkir e' kané méso. Ie' a sa' tō sa' kabsuè
e' paké tā ie' tō iwà ché sa' a. ¹³ ¡Wamblēne
yēsyesē wēs ie' tō sa' a iyē' es! Ye' dene ye'
kané a tā iēkōl nu kichatkēka kal ulà a.

¹⁴ Etā blu' tō José tsuk patké tā
iyéttsarakitō bet s'wōto wé a. José tsā tēe
buaē, e' paié buaē, tā ide ie'pa wā blu'
wōrkī. ¹⁵ Blú tō iché ia:

—Ye' kabsuè erē kē yi éna iwà ane. Erē
ie'pa tō iché ye' a tō buaē be' tō s'kabsuè e'
wà paké.

¹⁶ Ie' tō iiuté:

—A kēkēpa e' kē yēnuk ye' a. Erē Skēkōl tō
e' chēmi be' a be' kimoie.

¹⁷ Blu' tō iché ia:

—Ye' kabsuè tō ye' dur di' kiè Nilo e'
kkōmik. ¹⁸ Ye' isué tō baka deyal di' a kuktō.
E' dōr baka bua'buāē jani'janila. E' iēter
chkōk kuachka shūa. ¹⁹ E' itōkī baka skà
deyal di' a kuktō. Erē e' dōr suluē sí pola.

¡Kë ye' wà baka suule sí poë suluë ká i' a ekkë chök! 20 Età baka sí sulula kuktö, e' tó baka bua'buäe kuktö e' katélur. 21 Baka sí suluë e' tó baka bua'buäe katélur erë kë iwër tó ikatélur. Itso'ia sí poë wes kenet es.

“Eë tã ye' ti'neka. 22 Etã bet ye' skà kapowane tã ye' skà kabsuëne tó ì talarke kuõ sù e' klõ elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäe iwö blubluë. 23 E' itöki iskà tschine e' klõ elka ë a ila'k deka kul ñies. Erë e' ala'k dör sulula. Siwã' datse diwö tskirke e' kke e' tó isiwéwã ña'wéwa suluë miã wö yabé ë. 24 Etã ila'k kul siulewã sulu e' tó ila'k bua'buäe katélur serea. E' kos pakéyö s'tötkökwakpa a erë ie'pa shuã kë yi a iwà ane yës.”

25 Etã José tó blu' iuté:

—A këkëpa, be' kabsuë bötökicha, e' wà dör etkë. Ì weraë Skëköl tó kukuie e' chök ie' tso' be' a kabsuë a kam iwà tkö e' yöki. 26 Baka bua'buäe ena ala'k bua'buäe e' wà dör etkë, e' dör duas kul. 27 Baka sulula sí poë deka ibua'buäe itöki ena ala'k suluë siulewã siwã' wã, e' wà dör etkë. E' dör duas kul skà. E' duéswö wa ketba ardaë s'ki dö duas kul e'. 28 Ì weraë Skëköl tó kukuie e' chök ie' tso' be' a wes ye' tó be' a ichétke es. 29 Kewe dali wördaë taië Egipto kos a döka duas kul. 30 E' ukuöki tã duas skà datskene kul e' dör ketba taië duéswö. Bli e' tó Egipto kos sulu'werawã. E' kuëki duas kul buäe e' a dali wöne taië e' kë arpaia yi éna. 31 Bli ardaë taië darërë, e' kuëki dali wönebak taië e' peli kë wërpaia yës. 32 A këkëpa, be' kabsuë bötökicha, e' wà kiane chë tó Skëköl tó iweraë mokië. Bli döraë se' ki bet.

33 A këkëpa, be' kawötã wëm yulök eköl erbikö buäe wã iyi jcher taië ese. E' múka kã kuëbluie. 34 Ikanéú i' es: wëpa yulö as ie'pa mi' Egipto kos a daliwö kak blök daliwö tso' taië duas kul e' dalewa. Mik daliwö tso' döka sacco skel etã ikiö ia sacco et blënoie ketba yöki. 35 Ie'pa a ichö tó daliwö ñe' kos dapa'ú bánet bánet kã tso' kos Egipto e' a. E' kkö'nuk patkö be' wák tó sulitane tioie. 36 Es daliwö blërdaë a wakpa ulitane a as ie'pa kë ttö ketba tó mik ketba duéswö de s'ki etã.

José yöne Egipto wökirie

37 Ì ché José tó ie' a e' mène buäe ie' a ena ikueblupa kos e'pa a. 38 E' kuëki ie' tó iché ie'pa a:

—Wëm i' a Skëköl Wiköl tso'. Kë se' a wëm skà kurpa wes ie' es.

39 Etã ie' tó iché José a:

—Skëköl tó iyi ulitane ikkë e' kkaché be' a. E' kuëki be' erbikö buäe, be' wã iyi jcher taië sulitane tsata. 40 Be' tkekekayö ye' kã kos e' wökirie. Sa' wakpa kos tó be' ttö dalöieraë. Ye' eköl ë dör kibiie be' tsata, ye' dör blu' e' kuëki. 41 I'ñe ye' tó iché tó be' dör Egipto wökir kibi. 42 Etã blu' tó iulatsio tso' iwã ikka shtoie, e' yétsã iéwã José ulatska a. José paiérakitö datsi' bua'buäe ese wa. Ñies bulë dör oro ese iéwaitö José kuli' a et. 43 E' ukuöki tã ie' tó José ké e' tkökka shkök karreta shköke ie' karreta itöki e' ki. Ie' tó ie'pa welepa patkëmi kewe ichök pë' a aneule: “¡A' e' skö! ¡Kawö mú se' wökir kibi datse as e' tkömi!” Es ie' tó José yué Egipto wa'ñe e' wökirie.

44 Etã blu' tó iché José a:

—Ye' dör Egipto blú erë kë yi a ì onuk kã i' ki, be' kë wã ikéwö mène e' tã.

45 Ie' tó José kië méka Safenat-panéah egiptowak ttö wa. Ie' tó tayë kië Asenat e' mé José a senowaie. E' dör wëm kië Potifera e' alà busi. Potifera dör egiptowak sacerdote* eköl. Ie' kaneblöke kã kië On eë. Es José atë Egipto wa'ñe e' wökirie. 46 Mik ie'pa wã José dë'bitu blu' ska', e' kéwö ska' tã ie' ki duas tso' dabom mañayök (30).

José e' chéat blu' a tã imítke ikaneuk Egipto kos a. 47 Duas kul tsã shuã dali wöne taië shute. 48 Daliwö e' kos kak dapa'wé José tó tã ibléitö kã wa'ñe. Wé dali e' wöne ese wakpa kã a ibléat u tso' daliwö blóie ese a. Es ibléitö kã ulitane tso' Egipto e' a. 49 Ie' tó daliwö dapa'wé taië wes dayë tséwö kë ishtar es. E' kuëki ie' kë wã ishtaneia.

50 Ketba kéwö kam döwã e' yöki José alaköl kië Asenat, e' alà kune böi wëpa. 51 Mik ilà tsã kune, etã José tó iché: “Skëköl tó ye' bak erianuk ena ye' yamipa e' kos chówéwa ye' éna.” E' kuëki ikië mékaitö Manasés.† 52 Mik ilà skà kune, etã ie' iché:

* 41:45 sacerdote: Sacerdote i' kë dör wes i'ñe itso' es. E' skéie ie'pa dör egiptowakpa siwã' e' wã kaneukwakpa.

† 41:51 Manasés: Hebreoie s'kië e' wã kiane chë ichówéwa ye' éna.

“Skëköl tö ye' a alà mé ká wé kī ye' bak weinuk tajē ee.” E' kuekī ikiè mékaitō Efraín.†

⁵³ Dwas kul dali wōne tajē Egipto e' tka.

⁵⁴ E' ukuōkī tā duas kul skā debitu e' dör ketba poë duéswo wes José tö iyë' es. Ketba de ká wa'ñe erë Egipto kos a chkewō tso'.

⁵⁵ Mik Egipto wakpa teketke ketba tö, etā ie'pa mía iblū a chkewō kiök. Ie' tö iché iarak: “A' yú José ska' tā ì kos chéitō a' a e' wà iütö.”

⁵⁶ Mik ketba de ká wa'ñe, etā José tö dali tso' blëule iwé a e' kos kköppée chkewō watuō Egipto wakpa a. Ketba kī datse tajē shutē. ⁵⁷ Ká ulitane wakpa a kē ì ku'ia katanoie, e' kuekī ie'pa de Egipto chkewō tauk José ska'.

42

José ëlpa mía Egipto

¹ Mik Jacob wā ijchenewa tö chkewō tso' Egipto watuë, etā ila'r a ichéitō: “¿Iök a' iëter ñi sauk ë? ² Ye' a iyëne tö chkewō tso' Egipto. A' yú ee chkewō tauk as kē se' duölur ketba wā.”

³ Etā José ëlpa dōkā dabop, e'pa míyal Egipto chkewō tauk. ⁴ Erë Jacob kē wā ilā Benjamín, e' dör José ël táie imi wa, e' patkëneni iëlpa tā ie' ibikeitsé dö' ì tkō itā ñalā kī. ⁵ Ketba tso' tajē Canaán e' kuekī tajē Canaánwakpa míyal chkewō tauk Egipto. Esepa shuā Jacob ala'r mirwarak chkewō tauk ñies.

⁶ José dör Egipto ká kueblu. Ie' tö chkewō watuëke sulitane datse itauk e'pa a. Mik iëlpa demi iwörki, etā ie'pa wöéwa dö iski ie' dalöiök. ⁷ Ie' tö ie'pa suéwā bet tö ie'pa dör iëlpa. Erë ie' e' éwa iyökī wes kē ie' wā isuule es. Kē ie' e' kkayënewā ie'pa a tö ie' dör ie'pa ël. Etā ie' tö iëlpa chaké kësik wa:

—¿Wé a' sekkëpa bite?

Ie'pa tö iüté:

—Sa' bite Canaán chkewō tauk be' ska'.

⁸ Ie' tö ie'pa suéwā, erë ie'pa kē wā ie' sunewā. ⁹ Ie' tö iëlpa kébisu' e' anewā ie' éna. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' dör sa' bolökpa datse sa' sauk tö wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' kī.

¹⁰ Ie'pa iüté:

—A kékëpa, e' kē dör es. Sa' kē dör a' bolökpa. Sa' debitu chkewō ë tauk. ¹¹ Sa' kos i' e' yë dör eköl ë. Sa' serke buaë yësyësë. Kē sa' dör yi bolökpa.

¹² Ie' tö ichéne ie'pa a:

—Au. A' sekkë tso' kachök. A' datse sa' ká sauk tö wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' kī.

¹³ Erë ie'pa tö iüté:

—Sa' tso' be' wörki wes be' kanè mésopa es. Sa' dōkā dabom eyök kī bōl (12). Sa' yë dör eköl ë. Sa' serke Canaán. Sa' ël tsirla ëk e' atē sa' yë tā. Iëköl blënewatke.

¹⁴ Erë ie' tö iskā chénerakia:

—Ye' ichétke tö a' dör sa' bolökpa.

¹⁵ Egipto blú ttō wa yö iché a' a tö a' kē wā a' ël tsirla e' dë' íe, e' tā a' kē mi'pa ká i' kī. Es ye' isuëmi tö a' ttō mokī. ¹⁶ A' eköl yú a' tsirla tsukbitu. A' malepa atē wötëule. Es ye' wā ijchermi tö a' ttōke e' dör mokī. E' kē yëne, e' tā a' dör sa' bolökpa. E' chéyō Egipto blú ttō wa.

¹⁷ Ie' tö ie'pa wötëwā sekkā dōkā ká mañat. ¹⁸ Ká de mañat etā ie' tö iché iarak:

—Ye' tö Skëköl dalötseta'kā. Ì cheke ye' tö a' a e' ú, e' tā ye' kē tö a' ttökwa patkepa.

¹⁹ Yëne tö a' dör wëpa ttō mokī ese, e' tā a' eköl múat wötëule. A' malepa yúne, chkewō tsúmi a' yamipa tteke ketba tö e'pa a. ²⁰ E' ukuōkī tā a' ël tsirla e' tsúbitu ye' a suë. Es ye' tö isuëmi tö a' ttōke e' dör mokī. E' kē dör es, etā a' duöralur.

Etā ie'pa tö iché: “E' dör buaë sa' a.” ²¹ Etā ichéraitō ñi a:

—Mokië se' e' wamblë' suluë se' ël José tā. Mik ie' kköyë' tajē se' a tö ì sulu kē wamblar ie' kī erë se' isu' tö tajē ie' eriane, erë kē e' ska' se' tkine. E' nuí kī se' weirke i'ñe.

²² Etā Rubén tö iüté:

—Ye' tö iyë' a' a: “Kē ì wamblar José kī.” Erë a' kē wā ye' ttō iütëne. E' kuekī i'ñe tā se' kawōtā idu'wā e' nuí patauk.

²³ José ttōke iëlpa tā egiptowak ttō wa e' pakekene o'ka tö ie'pa a iwakpa ttō wa. E' kuekī ie'pa kē wā ijcher tö ie'pa ttōke e' ane ie' éna. ²⁴ Mik ie' tö ie'pa ttōke e' ttsé, etā ie' e' skéttsā mía bánet iük. Mik ie' er dekane ttoie, etā ie' dene ie'pa ska'. Ie' tö Simeón yöktsa patké tā ipayuëwarakitō iëlpa wörki.

† 41:52 Efraín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè alà kékā ö dali wör.

²⁵ E' ukuök_i t_a ie' t_o ikanè mésopa patké iëlpa sku' wà iök chkewö wa. Ñies ichéitö iarak: “Ie'pa chkewö e' ské iöw_a iwakpa bil ekké sku' a. Ñies chkè bakömirakiä ñè ñala_i ki.” Et_a ie'pa t_o iwé w_es ie' t_o iché iarak es. ²⁶ E' ukuök_i t_a ie'pa t_o ichkewö méka_i iburro ki t_a imíyal.

²⁷ Mik ie'pa demi ñala_i ki wé ie'pa kapökerö e_e et_a ie'pa eköl t_o isku' a burro chkö tso' e' kkö wöttsée iburro tioie t_a isué t_o inuköl àr sku' shüa. ²⁸ Ie' t_o iché iëlpa a:

—Isaú! Ye' inuköl mébitune ie'pa t_o e' àr sku' a.

Ie'pa ulitane suane tajë eriane tajë. Ichérakitö ñi a:

—¿Ì wamblök Skéköl tso' se' t_a?

²⁹ Mik ie'pa demine Canaán, et_a ì tka ie'pa t_a Egipto e' k_os pakérakitö iyé a. Ie'pa t_o iché ia:

³⁰ —Ká e' wökir e' tté sa' t_a k_esik wa. Ie' t_o iché t_o sa' dör ie'pa bolökpa. ³¹ Sa' t_o iché ia: “Sa' serke buaë. K_e sa' dör yi bolökpa. ³² Sa' dök_a dabom eyök ki böl. Sa' yé dör eköl è. Sa' èl eköl blénewa_tke, iéköl a_te sa' yé t_a Canaán.” ³³ Et_a ie' t_o sa' iüté: “A' ttö mok_i, e' t_a a' èl eköl e' múat_i ie' ye' ska' et_a chkewö tsúmi a' yamipa a. ³⁴ Eré a' èl tsirla ék e' tsúbitu ña sué. Es ye' w_a ijcher_mi t_o a' ttö mok_i. A' t_o iwé es, e' t_a ye' t_o a' èl èmimine. Ñies a' íyi tuèmi bua' sa' ká i' ki.”

³⁵ Mik José èlpa tso' isku' wakkau_k, et_a ie'pa isué sku' a inuköl deyal parratulew_a. Mik e' sué, et_a ie'pa tkirulune iyé ñies.

³⁶ Jacob t_o iché iarak:

—A' tso' ye' mukat alà k_e t_a'. José blénewa se' yök_i. Simeón ñies, k_e ku' se' t_a. I' t_a Benjamín kiane tsèmi a' ki daré wa. K_ekraë ye' weirke.

³⁷ Rubén t_o iché iyé a:

—Bejamín múmi ye' a. Ye' t_o ikkö'neraë buaë. Ye' w_a idörane be' a. Ye' k_e w_a idè'ne, e' t_a ye' alà böl e' ttölur.

³⁸ Ie' t_o iüté:

—Ye' alà k_e m_ine a' t_a. Ièl José du'w_a t_a ie' è dawaja. Dö' ì sulu tkö ie' t_a ñala_i ki, e' t_a kékela i' duömiw_a ilà dalèrmik t_a a' iane iwiie.

¹ Ketba tkèneiä darèrè Canaán. ² Chkewö dè'biturak iw_a Egipto, e' enewa. Et_a Jacob t_o iché ila'r a:

—A' yúne chkewö skà t_auk se' a.

³ Eré Judá t_o iüté:

—Wèm tso' e_e e' t_o iyé' sa' a yèsyèsè: “A' k_e w_a a' èl tsirla dè' ie, e' t_a a' k_e t_o ye' suépa.” ⁴ Be' t_o sa' èl tsirla émi sa' t_a, e' t_a sa' mi'mi chkewö t_auk be' a. ⁵ Eré be' k_e t_o ièmi sa' t_a, e' t_a k_e sa' m_ine. Wèm e' t_o sa' a iché: “A' k_e w_a a' èl tsirla dè' ie, e' t_a k_e a' t_o ye' suépa.”

⁶ Jacob t_o iüté:

—¿Iök a' t_o ì sulu wambleke tajë ye' ki? ¿Iök a' t_o iché wèm e' a t_o a' èl skà tso'ia eköl?

⁷ Ie'pa t_o iüté:

—Wèm e' t_o sa' chakéwaie daré wa: “¿A' yé tso'ia ttsé'ka? ¿A' èl skà tso'?” K_e w_es sa' a ionukiä. Sa' kawöta iütök yèsyèsè. Sa' k_e w_a ijcher t_o wèm e' t_o sa' a ichémi: “A' èl tsúbitu ye' a sué.”

⁸ Judá t_o iché ie' a:

—Se' senakiä, e' t_a be' alà ömi ye' t_a. Ye' t_o ikkö'neraë. Es be' ena sa' ena se' ala'r k_os k_e duöpalur ketba w_a. ⁹ Ye' e' chö ie' skéie. Ì de w_es ie' t_a, e' nuí tueraëyö. Ye' k_e w_a ie' dè'ne be' ska', e' t_a ye' iane iwiie k_ekraë. ¹⁰ K_e sö kawö chöuk tajë. Warma i' t_a sa' daretke bötökicha.

¹¹ Iyé t_o iüté:

—E'ma k_e w_es ionuk. A' t_o iú i' es: A' sku' a íyi bua'bu_a tso' se' ká a, ese kak tsúmi wèm e' a. Bálsamo elkela ena bul alí elkela ena kiö masmas ena mirra ena kalwö wödalo katanoie ese k_os kak tsúmi ia elkela. ¹² Ñies inuköl tsúmi ia jaishet dök_a bötökicha. Wé a' w_a idè'ne e' tsúmine múne ia a' wák ulawa dö' ie' wö_a ká ché'wa. ¹³ A' yúne wèm e' ska'. Alà tsúmi. ¹⁴ Skéköl Diché T_a' Íyi Ulitane Tsata e' a ikiéyö as wèm ñe' t_o a' saù er siarè wa t_a imú t_o be' èl ena Benjamín öbitune. Ye' a_te alà k_e t_a', eré ¿w_es ye' e' ùmiia?

¹⁵ Et_a Jacob ala'r t_o íyi kak ié, ñies inuköl ié jaishet dök_a bötökicha. Ñies Benjamín mírak iw_a t_a imíyal. Mik idemirak José ska' ¹⁶ et_a ie' isué t_o Benjamín debitu ie'pa w_a. Ie' t_o iché iu kueblu a:

43

Benjamín èlpa w_a imítser Egipto

—Wēpa wikkē tsúmi ye' u a. Be' yú baka ttökwa elka e' kaneú se' a. Ie'pa chköke i'ñe ye' ta dibata a.

17 Etā iu kueblu tö iwakanewé wes ichéitö iā es. Imítserak iwā e' ta José u a.

18 Erē taiē ie'pa tkinewā imítserak iwā José u a e' kueki. Ie'pa ttōramirak ñita: Ie'pa tso' se' kitō'uk. Ie'pa tö inuköl iē'mi se' sku' a e' nuí tkēne se' mik. E' nuí kueki ie'pa tö se' klō'werawā kanēblök ie'pa a kanē mēsopaie kē patuē ta' ese. Ñies se' iyiwak klō'werawarakitö nuí ki.

19 Mik ie'pa demi u wékkö a, etā ie'pa de tsinet u kueblu wörki 20 ta ichéraitö iā:

—A kēkēpa, suköt sa' dē' iē chkewö taük.

21 Erē sa' dē'mi wé sa' kapökerö eē ta sa' sku' kos kkö wöttsée ta e' a kos sa' tö chkewö to' e' inuköl kuéne sa' tö sēraā. E' debitune sa' wa mēne. 22 Ñies sa' wa inuköl skā de chkewö kī tuoie. Erē kē sa' wa ijcher yi tö sa' inuköl iē'kane sa' sku' a.

23 U kueblu tö iüté:

—Kē a' tkinuk. Kē a' suanuk. Ye' tö a' chkewö pato' e' inuköl klōo'. A' Kēköl dör a' yē Kēköl ñies, e' tö inuköl e' iē'wa a' sku' a.

E' ukuöki ta ie' tö Simeón yéttsa tsēmi wé iēlpa tso' eē. 24 E' ukuöki ta imítserak iwā sēraā José u a. Etā di' méitö iarak klō skuoie. Ñies iburro tiéraitö. 25 Ie'pa wa ijchenewā tö eē ie'pa chköke José ta dibata a. E' kueki ie'pa wa íyi kak de ie' a e' dapa'wérakitö mē ie' a.

26 Mik ie' dewā weshkē, etā ie'pa wa íyi kak de e' mé iā. Ie'pa wōéwaie dö iski idalöiök. 27 Ie' tö ie'pa shkē'wé ta ichakéitö:

—A' yē de kēkēpalatke yē' a' tö ye' a suköt ¿is e' tso'? ¿Idobyērkeiā?

28 Ie'pa skā wōéwane dö iski ta ichéitö:

—A kēkēpa, tö, sa' yē tso' buaē. Ie' dobyērkeiā.

29 Etā José ká sué ipamik shkit, ta Benjamín dör iēl ekka imi wa ena iyē wa e' suéitö. Etā ichéitö ie'pa a:

—A' el tsirla yē' a' tö ¿e' dör wí?

Ie' tö iché Benjamín a:

—A alá, Skēköl er buaē chö be' a. 30 Ie' tö iēl suéwa e' tö ie' ttsē'wé buaē ta ie' iakka. Bet ta ie' e' skéttsa miā wé ikapöke eē iük.

31 Mik ie' iē one ta ier pablēne ta iwö skuée ta imiāne iēlpa skā ta ichéitö: “Chkö watiö bet.”

32 José tiéraitö bánet. Iēlpa tiéraitö bánet. Egiptowak chköke José u a e'pa tiéraitö bánet ñies. Hebreowak dör ñā egiptowak a e' kueki ie'pa kē a kawö ta' chkök ie'pa ta ñita. 33 José tö ie'pa tulökwa patké chkök ñi o'mik wes duas tso' iki es dö ibataē. Ie'pa tö ibikeitsé: “¿Wes ie'pa wa se' duéswö jcher?” E' kueki ie'pa tkinewā taiē ta iñi suéka. 34 Ie'pa dēne chkē tso' José mesa ki e' wa. Es iméitö ulitane a. Erē Benjamín a chkē méitö kibiie döka skētökicha iēlpa dēne e' tsata. Ie'pa chké taiē blo'yé José ta ttsē'ne buaē.

44

José tkā' tso' iwā wayē

1 E' ukuöki ta iu kueblu kiére José tö ta ichéitö iā:

—Ie'pa sku' kos wā iökā chiē chkewö wa.

Ñies ie'pa inuköl iökane isku' kos kkö ki.

2 Ñies ye' tkā' yöule inukölchka wa tso' ye' wa wayē e' iökā ie'pa el tsirla e' sku' kkö ki, inuköl chkewö patuō e' ta ñita.

Etā u kueblu tö iwakanewé wes José tö iché iā es. 3 Bule es bla'mi diwö tschine ta José tö iēlpa a kawö mé shkökne iu a iburroē. 4 Kam ie'pa dömi kamiē, etā ie' tö iché iu kueblu a:

—Be' yú ie'pa itöki. Mik be' ikué, etā ichö iā: ‘Ye' e' wé buaē a' ta, ¿iök a' e' wamblé sulu ye' ki? ¿iök a' tö ye' wökir tkā' yöule inukölchka wa, 5 e' dör wayē ena íyi tötkoie, e' bléwābitu a' tö? A' e' wamblé suluē.’

6 Mik ie' ikuérak, etā ichéitö wes iwökir tö iché iā es. 7 Etā ie'pa tö iüté:

—¿iök be' tö ttē e' ché sa' a es? Kē ekkē chök sa' e' wamblöpa. 8 Sa' bite Canaán tkörö iē inuköl mīne sa' sku' a e' mukne. ¿Wes be' ibikeitsēmi tö sa' tö inukölchka ö orochka e' bléwāmi be' wökir u a? 9 Sa' sku' shuyulö. Yi icha a ikuébö, as e' wák duōwa. Sa' malepa atē be' kanē mēsopaie.

10 Ie' tö iché ie'pa a:

—Iwā tköräē wes a' tö iché es. Erē wé ek sku' a ikunewā e' è döraē ye' kanē mésoie. A' malepa kē iane iwīie. A' mi'mine buaē.

11 E' bet ie'pa ulitane tö isku' éwa iski ta ikkö wöttsélor. 12 U kueblu tö sku' shuyulérak ikibi ek kewe dö itsirla Benjamín ska'. Etā Benjamín sku' kkö a tkā' àr. 13 Ie'pa datsi' jchélor eriane taiē kueki.

Ie'pa dali payuéne burro k_i ta ibiteyalne José ska'. ¹⁴ Mik Judá ena iélpa demine José ska', eta José duria. Ie'pa wöéwa iski iwörki. ¹⁵ E' dalewa ie' tö iché iarak:

—¿Iök a' e' wamblö es? ¿A' kë wä ijcher tö wëm dör wes ye' es, e' s'tötkè buaë?

¹⁶ Judá tö iüté:

—¿Ima sa' tö be' iütèmi? ¿Ì wa sa' tö be' a ikkachèmi tö sa' kë wä ì sulu wamblène? Ì wamblèule sulu sa' wä e' sué Skèköl tö. I' sa' ièter be' wörki. Sa' klö'ú be' kanè mésoie. Yi sku' a be' tka' kune e' klö'ú ñies.

¹⁷ Erè ie' tö iüté:

—Kë ye' a e' wamblènik es. Yi sku' a ye' tka' kune, e' è atè ye' kanè mésoie. A' malepa mi'mine buaë a' yé ska'. Kë yi tö a' tsiriwepa.

Judá kköché siarla Benjamín dalèrmik

¹⁸ Eta Judá debitu José wörki tsinet, eta ichéitö ia:

—A këkèpa, be' we'ikèyö, mishka ttök se' böl è. Be' dalö dör wes Egipto blú dalö es e' kuèki kë be' ulunuk ye' k_i. ¹⁹ Be' tö sa' a ichaki' tö sa' yé ta', sa' èl skà ta'. ²⁰ Sa' tö be' iütè' tö, sa' yé ta' këkèpalatke, ñies sa' èl ta' eköl ià duladula. E' kune mik sa' yé kënewatke eta. Sa' be' a iyè' tö sa' yé k_i taiè ilà tsirla èk kiar. Alà e' è atéat imi a. Ie' èl blènewa. ²¹ Be' tö sa' a iyè' tö alà e' tsúbitu suèyö. ²² Sa' tö be' a iyè' tö kë ie' döpa. Kë ie' a iyè' menukat ekörla. Mik ie' tö iyè' méat eköl, eta iyè' duöwami ie' dalèrmik. ²³ Erè be' sa' a iyè' tö sa' kë wä ie' dè', e' ta' be' kë sa' kiepawa.

²⁴ “Mik sa' dè'mine sa' yé wörki, eta ì kos yé' be' tö sa' a, e' paké sa' tö ie' a. ²⁵ Ie' tö sa' a iché: ‘A' yúne chkewö taük.’ ²⁶ Erè sa' tö iüté: ‘Sa' kawöta sa' èl tsirla tsukmi. Sa' kë wä ie' mine, e' ta' wëm e' kë tö sa' kiepawa.’ ²⁷ Ie' tö sa' iüté: ‘A' wä ijcher buaë tö ye' alaköl e' tö ye' a alà mé böl è. ²⁸ Iaiä eköl minea ye' yök_i, kë ye' wä isuneia. Ye' iklö'wé tö ie' kötwä iyiwak sulusi tö. ²⁹ A' wä ye' alà bata i' mítser ta' ì sulu tka ie' ta' ñala wa, e' ta' wö'kela i' duörawa eriar è wä. Itka es, e' ta' a' iane iwiie.’

³⁰⁻³¹ “Sa' yé éna ilà dalèr taiè. E' kuèki sa' demine ie' ska', erè ie' isué tö ilà tsirla kë dè'ne sa' wä, e' ta' ie' duörawa eriar è wä. E' wiie sa' iardaë. ³² Ye' tö ye' yé a

iyè': ‘Ye' e' chö be' alà tsirla kkö'nuk. Ye' kë wä idè'ne, e' ta' ye' iane iwiie këkraë.’ ³³ E' kuèki ye' kköchö be' a tö ye' tsúat be' kanè mésoie, alà tsirla skéie. Ie' ömi as imi' iélpa ta. ³⁴ Alà tsirla kë minene ye' ta, e' ta' ¿wes ye' mi'mine ye' yé ska'? Ye' kë k_i ye' yé kiane suè weinuk siarè.”

45

José e' chéka iélpa a

¹ José kë a iwöklöneia ikanè mésopa ulitane tso' kanèblök eë e'pa wörki. E' kuèki ie' tö iché ie'pa a aneule: “A' kos yúshka bánet. Sa' múat sa' wakpa è.” Es mik José e' chéka iélpa a, eta ikanè mésopa kë ku' yés ie' ta.

² Eta ie' iéka taiè, e' ttsé Egipto wakpa tö. Egipto blú a itté demi tö José tso' iük. ³ José tö iché iélpa a:

—Ye' dör José. ¿Se' yé tso'ia ttsé'ka?

Ie'pa tkirulune taiè suane José yök_i, e' kuèki kë ie'pa a ie' iütèneia. ⁴ José tö iché ie'pa a:

—A' shköwä tsinet ye' o'mik.

Mik ie'pa e' skéwä tsinet, eta ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' dör a' èl José wato'ttsa a' tö tsèmi Egipto e'. ⁵ Skèköl tö ye' patkè'bitu ié a' yök_i kewe s'tsatkoie ketba ulà a. E' kuèki kë a' erianuk, kë a' tkinuk ye' wato'ttsa a' tö e' kuèki. ⁶ Ketba de e' k_i duas de bök. Eta duas skèl kianeia. E' shua iyi kos kuatkèmisö erè kë itskirpa yés. ⁷ Erè Skèköl tö ye' patkè'bitu ká i' k_i a' yök_i kewe as a' aleripa kë erwa as Skèköl tö a' tsatkö ie' diché taiè e' wa. ⁸ Es Skèköl wák tö ye' patkè'bitu ié, e' kë dör a' ye' wato'ttsa e' kuèki. Skèköl tö ye' méka Egipto blú pattökwakie. Ye' dör ie' u kuèblu ena Egipto wa'ñe wökir. ⁹ A' yúne bet ye' yé ska' ta' ichö ia: ‘Be' alà José tté i' patkébitu be' a: Skèköl tö ye' méka Egipto ká kos, e' wökirie. Be' shkö ye' saük bet. Kë bö ipanuk taiè. ¹⁰ Be' serdaë ká kiè Gosen eë be' yamipa kos ta, ñies be' iyiwak kos ena ì kos tso' be' wä ekkè ta. ¹¹ Ketba duéswö kianeia skèl. E' kuèki ye' tö chkewö meraë a' ulitane a' as a' wä chkewö tso' wè.' ¹² Ye' èl Benjamín ena a' ulitane tö ichèmi ye' yé a' tö mok_i ye' wák tté a' ta. ¹³ Ipakó ye' yé a' tö ye' dör Egipto wökir. Ñies ì kos sué a' tö ié, e' pakó ia. ¡Ye' yé tsúbitu bet ié!

¹⁴ Età José tò ièl Benjamín paklö'wéwa ta iieka. Es Benjamín tò José paklö'wéwa ta iie ñies. ¹⁵ Età José tò ièlpa kos wöalattsé, ñi paklö'wéwarak ta iierak. Età erpa ièlpa er deka ttök ie' ta.

¹⁶ Età Egipto blú u a ttè demi tò José èlpa debitu ie' ska', e' tò Egipto blú ena ikuèblupa kos e'pa ttsé'wé buaè. ¹⁷ Età Egipto blú iché José a:

—Ichö be' èlpa a: 'A' chkewö payuö iyiwak ki ta a' yüne Canaán. ¹⁸ Età a' yé ena a' yamipa kos e' tsúbitu ye' a. Ká tso' Egipto e' bua'ie mekeyö a' a. Ñies chkewö tso' Egipto e' bua'ie mekeyö a' a.' ¹⁹ Ñies ichö ie'pa a: 'karreta tsúmi taiè a' alakölpa ena a' ala'r ena a' yé e'pa kos tsobitu. ²⁰ Egipto iyi tso' bua'buá e' kakmeraëyö a' a. E' kueki kè a' tkinuk i tso' a' wa e' ki.'

²¹ Età Jacob ala'r tò iwé i' es. José tò karreta mé ie'pa a wës Egipto blú tò iché es. Ñies chkö méitö ie'pa a ñè ñala ki. ²² Ñies datsi' pa'alí mé iarak e' mane'woie. Erè Benjamín a datsi' kakméitö sketökicha iënoie. Ñies inuköl wömule méitö ia doka cien mañalyök (300). ²³ İyi bua'buá tso' Egipto e' kak patkémi iyé a payöule burro ki doka dabop. Ñies trigowö ena pan ena chkewö skà e' payuéitö burro dabop skà ki iyé a ñè ñala ki. ²⁴ Mik José èlpa mitke, età José tò iché ie'pa a:

—Kè a' mía ñippök ñala ki.

²⁵ Ie'pa e' yéttsa Egipto a demi Canaán iyé ska'. ²⁶ Età ie'pa tò iché iyé a: "Be' alà José tso'ia ttsé'ka. Ie' tso' Egipto ká kos e' wökirie." Ttè e' tò Jacob wökrawéwa taiè. Kè uteia. Ie' kè wa ttè e' klöone. ²⁷ Erè mik ie'pa tò i kos yé' José tò ie'pa a e' paké iyé a, ñies mik Jacob tò karreta patké José tò ie'pa tso'mi e' sué, età ie' er dekane ttsé'ne buaè. ²⁸ Età ie' iché: "E' è kata ye' a, ye' alà José tso'ia ttsé'ka. Ye' mi'ke isaük kam ye' blérwa, e' dalewa."

46

Jacob mía Egipto

¹ Età Jacob e' yéttsa iu a. I kos tso' iwa e' mítser seraa. Mik idemirakká kiè Beerseba ee, età iyiwak ña'wéitö iyé Isaac, e' Kéköl

dalöioie. ² E' nañewe Skéköl tté ie' ta kab-sueie ta ikiéitö ikiè wa:

—A Jacob.

Jacob tò iüté:

—¿Í?

³ Età Skéköl iché ia:

—Ye' dör be' Kéköl. Ye' dör be' yé Kéköl. Kè be' suanuk shkökmi Egipto. Ee ye' tò be' aleripa alöweraè taiè. ⁴ Ye' mi'ke be' ta Egipto. Ñies ye' wák tò be' aleripa yer-attsane ká e' a. Ñies mik be' duökewatke età José tso' be' o'mik.

⁵ E' ukuöki ta Jacob e' yéttsa Beerseba a. Età ie' ala'r tò ie' iéka karreta patké' Egipto blú tò ie'pa tso'mi e' a. Ñies ie'pa ala'r ena ie'pa alakölpa e'pa iékarakitö karreta a.

⁶ Età Jacob mía Egipto iyamipaè se. Ie' baka kos ena ie' obeja kos e' mítser ie' wa. Ñies i kos dè' ie' ulà a Canaán e' mítser ie' wa seraa. ⁷ Ila'r kos ena isibayökpa kos e'pa mía da'a Egipto.

⁸ Ikképa dör Israel aleripa mineyal Egipto. E'pa dör Jacob ena ila'r.

Rubén, e' dör Jacob alà kibi èk. ⁹ Età Rubén ala'r kiè: Hanoc, Falú, Hesrón, ena Carmí.

¹⁰ Simeón ala'r kiè: Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar, ena Saúl. Saúl mi dör canaánwak.

¹¹ Leví ala'r kiè: Guersón, Quehat ena Merarí.

¹² Judá ala'r kiè: Er, Onán, Selá, Fares ena Zérah. (Er ena Onán, e'pa blénewa Canaán.) Fares ala'r kiè Hesrón ena Hamul.

¹³ Isacar ala'r kiè: Tolá, Puvá, Job ena Simrón.

¹⁴ Zabulón ala'r kiè: Séred, Elón ena Jahleel.

¹⁵ E'pa kos dör Jacob ala'r kune Padán-aram Lía ta. Ie'pa kutà kiè Dina, e' kune ee ñies. Jacob aleripa kos wépa ena alakölpa e' doka dabom mañayök ki mañal (33).

¹⁶ Gad ala'r kiè: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí, ena Arelí. ¹⁷ Aser ala'r kiè: Imná, Isvá, Isví ena Beriá. Ie'pa kutà kiè Sérah. Beriá ala'r kiè Heber ena Malquiel.

¹⁸ E'pa dör Jacob aleripa Zilpá ta, e' mé Labán tò ilà busi Lía, e' a ikanè mésoie. Ie'pa kos doka dabom eyök ki teröl (16).

¹⁹ Jacob alaköl kiè Raquel, e' ala'r kiè José ena Benjamín. ²⁰ José ala'r dör ilaköl

Asenat ta e'pa kiè Manasés ena Efraín. Ie'pa kune Egipto. Asenat dör wëm kiè Potifera, e' alà busi. Potifera dör egiptowak awá eköl. Ie' kanablöke ká kiè On eë. ²¹ Benjamín ala'r kiè Bela, Béquer, Asbel, Guera, Naamán, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ena Ard. ²² E'pa dör Jacob aleripa Raquel ta. Ie'pa kos döká dabom eyök ki tkël (14).

²³ Dan alà kiè Husim. ²⁴ Neftalí ala'r kiè: Jahseel, Guni, Jezer, ena Silem. ²⁵ E'pa dör Jacob aleripa ilaköl Bilhá ta, e' mé Labán tò ilà busi Raquel a ikanè mésoie. Ie'pa döká kul (7).

²⁶ Jacob ta iyamipa ekka mine Egipto, e' wakpa döká dabom teryök ki teröl (66). Ie' ala'r e' alakölpa, kë shtane ishúa. ²⁷ José ala'r kune Egipto e'pa dör böl. Jacob yamipa dë'mi Egipto döká dabom kuryök (70) seraa.

²⁸ Eta Jacob tò ilà Judá patkémi kewe José a ibiyöchök: “Be' shkó Gosen ye' ñaletsuk.” Eta mik ie'pa demi Gosen, ²⁹ eta José tò ikanè mésopa ké ie' karreta yöksa tsèmi iyé ñaletsoie. Mik idemi iyé ska' eta iyé paklö'wéwaitö eta ie' ié taié. ³⁰ Eta Jacob tò iché José a:

—¡Ire' ye' blérwami buaë! Ye' be' suéne buaë, be' serkeia e' kueki.

³¹ Eta José tò iché iyamipa kos a:

—Ye' mía Egipto blú a a' biyöchök tò ‘ye' èlpa ena ye' yé yamipa kos serke Canaán e'pa debitu e' tsukat ye' ska'. ³² Ie'pa dör iyiwak alöukwakpa. E' kueki ie'pa baka kos ena ie'pa obeja kos ena ì kos tso' ie'pa wa e' debitu ie'pa wa.’ ³³ Mik Egipto blú tò a' chaké: ‘¿Ì dör a' kanè?’, ³⁴ e' ta ichö ia: ‘Kekraë sa' kanè dör iyiwak alöuk wes sa' tsá bak es.’ Egiptowak kë kàne senuk obeja alöukwakpa ta ñita, e' kueki Egipto blú kawö mèmi a' a' senuk Gosen.

47

¹ Eta José mía ibiyö muk Egipto blú a ta ichéitö ia: “Ye' yé ena ye' èlpa serke Canaán, e'pa debitu ié. I' ta ie'pa tso' Gosen. Ie'pa obeja ena baka ena ì kos tso' iwá e' debiturak iwá seraa.” ² José tò ièlpa shushtë döká skel ta imítser iwá Egipto blú ska' as ie' tò iwakpa saù. ³ Eta Egipto blú tò José èlpa a ichaké:

—¿Ì dör a' kanè?

Eta ie'pa tò iüté:

—A këkëpa, sa' dör obeja alöukwakpa wes sa' tsá bak es. ⁴ Ketba meneká taié sa' kaska'. Sa' iyiwak a kë chkè ta'ia, e' kueki sa' bitea senuk ká i' ki. Be' we'ikè sa' tò, kawö mú sa' a' senuk Gosen.

⁵ Eta Egipto blú tò iché José a:

—Be' yé ena be' èlpa de senuk be' ta. ⁶ Ká tso' Egipto e' wé kiane be' ki e' mú ie'pa a senoie. Kos ká tso' Egipto e' bua'ie dör Gosen e' mú ie'pa a senoie. Be' yamipa shúa wëpa tso' iyiwak kkö'nè buaë, e' ta esepa múka ye' iyiwak kkö'nuk.

⁷ Nies José wa iyé Jacob mí kkachè Egipto blú a. Jacob tò Egipto blú shkë'wé er bua' wa. ⁸ Eta Egipto blú tò ie' a ichaké:

—¿Kos duas tso' be' ki?

⁹ Jacob iüté:

—Ye' ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130) shkök wì a dià a. Kawö e' kë dör taié. E' tka ye' ki darèrè. Erè kam ye' ki duas dö kos ye' yépa ki duas bak ekkè.

¹⁰ E' ukuöki ta Jacob e' chéat Egipto blú a ta imía. ¹¹ Eta José tò ká bua'buatso' Egipto, e' mé iyé ena ièlpa a senoie wes Egipto blú tò iché es. Ká e' atë Ramsés. ¹² Nies ie' tò chkewö meke iyamipa a kos ila'rla tso' u a u a ekkè.

José tò chkewö watué Egipto wakpa a

¹³ Ká ulitane kë iyi wória, e' kueki ketba ki tkërke poë. Ketba tò s'tteke taié Canaán ena Egipto. ¹⁴ Chkewö tué Egipto wakpa tò ena Canaánwakpa tò, e' ské kos blé José tò Egipto blú u a. ¹⁵ Mik Egipto wakpa ena Canaánwakpa inuköl enewa seraa, eta Egipto wakpa mía José ska' ta iché ia:

—¡Be' sa' a' chkewö mú! Kë sa' inuköl ta'ia. Kë idör bua' tò e' è kueki be' tò sa' méttsa duökwa ketba a.

¹⁶ Eta ie' tò ie'pa iüté:

—A' kë wa inuköl ta'ia, e' ta a' iyiwak tsúbitu ña, e' skéie ye' tò a' a' chkewö meke.

¹⁷ Egipto wakpa wa kabaio ena obeja ena baka ena burro e' kos mí ie' a. E' skéie ie' tò chkewö mé ie'pa a dö duas ek. ¹⁸ Duas e' tka eta ie'pa míyalne ie' ska' ta iskà ché ia:

—Be' wa ijcher buaë tò kë sa' wa inuköl ta'ia. Nies sa' iyiwak kos, e' dör be' icha. Sa' ká è tso'ia sa' wa ena sa' wakpa, e' è tso'ia sa' wa mè be' a' ¹⁹ Sa' wákpa taù. Sa' ká taù

ñies. E' skéie iyiwö mú sa' a. Sa' kanablömi sa' wákpa ká a Egipto blú a. Es sa' aṭe Egipto blú kanè mésopaie. Eṭa chkewö ë memibö sa' a as kë sa' duölur ketba wä ena sa' ká kë weir ë ichök.

²⁰ Egipto wakpa tö iká watuéttsa José a ketba kuëki. Es Egipto ká kos de Egipto blú ulà a. ²¹ Ñies Egipto wakpa kos aṭe blu' kanè mésopaie. ²² Ie'pa sacerdotepa ká e' ë kë tōne José wä. Egipto blú tö chkewö kakmeke ie'pa a, e' kuëki ie'pa kë wä iká watonettsa.

²³ E' ukuöki ta José tö iché Egipto wakpa a:

—A' wákpa kos ena a' ká kos e' to'ttsa ye' tö se' blú a, e' kuëki i'ñe ta a' kos aṭe ie' ulà a. Iyiwö i' tsúmi a' tö ta ikuatkö. ²⁴ Mik iwöne ta iyiwö tso' dōka saco skel, eṭa itsá yöttsa sacco et mè Egipto blú a. Iyiwö ëyök aṭe e' dör a' a kuantkë, ñies a' yamipa ulitane a ñanoie.

²⁵ Eṭa ie'pa tö iiuté:

—Be' tö sa' tsatké ketba ulà a. Be' er bua' sa' ta. E' kuëki sa' e' chöke Egipto blú kanè mésopaie.

²⁶ Es José tö kawö mé Egipto wakpa a tö iyiwö tso' dōka sacco skel e' tsá yöttsa sacco et mè Egipto blú a. I'ñe ta e' wekeia ie'pa tö es. Egipto sacerdotepa ë kë kawōṭa iyiwö tsá muk Egipto blú a, ie'pa ká kë dē' Egipto blú ulà a e' kuëki.

Jacob tö itte bata ché José a

²⁷ Es Israel aleripa e' tséat senuk Gosen, ká e' aṭe Egipto. Ká e' kos de ie'pa ulà a. Ee ie'pa alōne taië. ²⁸ Jacob sene'ia ká e' a duas dōka dabom eyök ki kul (17). Duas de ie' ki cien eyök ki dabom tkëyök ki kul (147).

²⁹ Mik ie' tö ittsé tö iduökewatke, eṭa José tsuk patkéitö ta ichéitö ia:

—Moki be' er buaë chak ye' a, e' ta be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kkachōie tö moki i' kiekeyö be' a e' waweraëbö. Ye' nu kë wōtarwä Egipto. ³⁰ Mik ye' blēnewa mia ye' dēṭōpa itōki, eṭa ye' nu yöttsa ká i' ki tsúmi wōtēwä ie'pa pō a.

Eṭa José tö iiuté:

—Es yō iweraë.

³¹ Iyë tö iché ia:

—Ichö ña moki Skëköl wörki tö be' iweraë es.

Eṭa José tö itte mé moki iyë a. Eṭa Jacob wōméwä ika' ki ta Skëköl kikékaitö.

48

Jacob er buaë ché José ala'r a

¹ E' ukuöki ta ie'pa wä biyö debitü José a: “Be' yë duöke tso' suluë.” Eṭa José mia isauk ila'r böl mí iwa e' ta. ² Mik ie'pa tö iché Jacob a tö José debitü be' sauk, eṭa ie' e' tkéka isulú wa ika' ki. ³ Eṭa ie' tö iché José a:

—Skëköl Diché Ta' Ýyi Ulitane Tsata e' e' kkayë' ye' a ká kiè Luz aṭe Canaán ee. Ee ie' er buaë yë' ye' a ⁴ ta ichéitö ña: “Ye' tö be' aleripa alōweraë taië. Ie'pa dōraë ká taië e' wakpaie. Ká i' meraëyö ie'pa a, e' aṭdaë ie'pa ulà a kekraë michoë.” ⁵ Be' ala'r böl, Efraín ena Manasés, e'pa kune kam ye' dö Egipto e' yōki. Ie'pa tsétköyö wes ye' wák ala'r es wes ye' ala'r Rubén ena Simeón dör ye' ala'r es. ⁶ E' kuëki ká meraëyö ie'pa a wes ye' wák ala'r a es. Ie'pa itōki be' ala'r skà kurmi, e'pa dör be' wák a. Erë ie'pa dör Efraín ena Manasés ëlpa, e' kuëki ká ñe' kak dōraë ie'pa ulà a ñies. ⁷ Mik ye' manét Padán-aram e' demi Canaán dōkettsatke Efrata, eṭa ee ñala ki be' mī blēnewa ye' yōki. Ee ye' tö ie' nu blē'waat Efrata ñalé ki. (I'ñe ta ká e' kiè Belén.)

⁸ Mik Jacob tö José ala'r sué eṭa ichakéitö: —¿Sepa dör yi?

⁹ Ie' tö iiuté:

—I'pa dör ye' ala'r mé Skëköl tö ye' a ká i' ki.

Eṭa iyë tö iché ia:

—Ie'pa tsúbitü ye' ska' as ye' er bua' chö ie'pa a.

¹⁰ Jacob kënewatke e' kuëki iwöbla kë wawëria buaë. E' kuëki José tö ila'r patkémi tsinet iyë o'mik. Eṭa Jacob tö italapa paklö'wé wöalattsé. ¹¹ E' ukuöki ichéitö José a:

—Ye' ibikeits tö ye' kë tö be' suepaia, erë Skëköl tö kawö mé ye' a be' ena be' ala'r suoie.

¹² Eṭa José tö ila'r skéttsa iyë o'mik ta iwöéwa dö iski iyë dalöioie. ¹³ E' ukuöki ta ila'r böl klö'wéwaitö iulà a. Efraín mí José ulà bua'kka, Manasés mí José ulà bakli'kka. Es itsémiitö iyë ska'. Eṭa Efraín aṭe Jacob ulà bakli'kka, Manasés aṭe Jacob ulà

bua'kka. ¹⁴ Erë Jacob ulà bua'kka méka Efraín dur ie' ulà bakli'kka e' wökir ki. Erë e' dör alà tsirla. Eta iulà bakli'kka mékaitö Manasés dur ie' ulà bua'kka e' wökir ki. Erë e' dör alà kibi. Es Jacob ulà tsétkö wí'kë io'kë. ¹⁵⁻¹⁶ Eta ier bua' ché José a i' es:

“As Skëköl er buaë chö ala'r böi i' a kekraë. Ye' yépa bak Abraham ena Isaac, e'pa bak Skëköl e' dalöiök, e' tö ye' kkö'nami kuaë dö ikkë ta. Ie' tö ye' tsatké kekraë íyi sulusi ulà a. As ala'r i' wa kë ye' chöwa sulitane éna kekraë. Ñies ye' yépa bak Abraham ena Isaac as e'pa kë chöwa sulitane éna kekraë. As ala'r i' alör tajë ká ulitane ki.”

¹⁷ Jacob ulà bua'kka méka Efraín wökir ki, e' kë mène José a buaë. E' kueki ie' tö iyë ulà bua'kka e' klö'wéwa méka ilà kibi dör Manasés e' wökir ki. ¹⁸ E' dalewa ichéitö ia: —iA yéwö, kë idör es! I' dör alà kibi. Be' ulà bua'kka múka i' wökir ki.

¹⁹ Erë iyë kë wá ione es. Ie' tö iché ia: —iA alà, e' jcher ye' wá, e' jcher ye' wá! Ie' alördaë tajë, ie' döraë kékëpa tajë. Erë itsirla ék e' döraë kékëpa tajë shute ikibi tsata. Ñies ie' aleripa döraë ká tajë e' wakpaie.

²⁰ Es e' ë diwö wa Jacob er buaë skà ché italapa a i' es:

—Mik Israel aleripa er buaë cheke ñi a eta ie'pa tö icheraë ñi a i' es: ‘As Skëköl er buaë chö be' a wes Efraín ena Manasés e'pa a er buaë yëne es.’

Es Jacob er buaë ché Efraín a, Manasés a imène, e' tsata. ²¹ E' ukuöki ta José a ichéitö: —Ye' duökewatke erë Skëköl tö a' kkö'neraë. Ie' wá se' aleripa mirane Canaán wé se' yépa bak senuk eë. ²² Ye' tö ká bua'ie méat be' a ime'bakyö be' ëlpa a e' tsata. Ká e' kië Siquem. E' yé'ttsa ye' tö amorreowak ulà a ñippé wa.

49

Jacob tö ittë bata ché ila'r kos a

¹ Jacob tö ila'r kié e' ska' ta ichéitö ie'pa a: “A' e' skówa ye' o'mik. Ì tköraë a' ta e' wá chekeyö a' a:

² “A ala'rla, a' e' skówa tsinet ye' ttö ttsök,

ye' dör a' yë. Ye' ttö ttsö.

³ “A Rubén, be' dör ye' alà kibi. Be' dör ye' diché tsá e' alé. Be' dalöiërta' tajë, be' diché ta' tajë be' ëlpa tsata.

⁴ Erë i'ñe ta kë idör es. Be' dör wes di' yöliie es kë iwöklör yës. Be' tö ye' dalöseo'wa. Be' sene'ka ye' alaköl ta. E' kueki be' kë dalöierpaia wes ko'k es.

⁵ “Simeón ena Leví, e'pa dör ñi ëlpa; ie'pa tabè tso' ñippoie ë.

⁶ iWé ie'pa e' dapa'uke eë ye' kë shkak! Ie'pa tö wépa kötulur kësik ë kueki. Baka wë'ñe klökicha blublu e' télorakitö éanas.

⁷ Ie'pa kësik dör suluë ichökle e' kueki ie'pa kawö tköraë suluë. iYe' tö ie'pa aleripa powerami senuk iëlpa malepa aleripa shua wí a dià a!

⁸ “A Judá, be' ëlpa tö be' kikeraka tajë. Be' bolökpa klö'wewaraë be' tö ikuli' a, es be' e' alöraka ie'pa ki. Be' ëlpa ekka e' wöörawa iski be' dalöioie.

⁹ iA Judá, be' dör ye' alà! Be' dör wes ma'name alà es. Mik i' ttéitö ta ikaté one, eta ie' e' wöéwa e' téwa iski wes ma'name këchke es.

iYi dömi ie' tsiriuk?

¹⁰ Judá aleripa döraë blu'paie tajë kekraë dö mik iblú chök de eta.

Blu' e' ttö iüteraë sulitane tö.

¹¹ Ie' tö iburro pupula muëke uva shua.

Ñies idatsi' skuöke uva diö wa.

¹² Ie' wöbla dör daloloë uva diö tsata. Ie' kà dör saruruë baka tsu'diö tsata.

¹³ “Zabulón serdaë dayë kkömik. Eë tajë kanò irirke ese ké tso'. E' ká kkö dörawa Sidón kkömik.

¹⁴ “Isacar dör wes iyiwak tso' dali oie diché ta' tajë ese e' mütër enuk iwé a es.

¹⁵ Mik ie' isuë tö ká e' dör buaë senoie ñies enoie, eta ie' tsiwö ki dali dekañe kanëblök. Ie' e' mëttsa kanëblök kanè mésoie, kë tkine e' ki.

16 “Dan ditséwö shua s'shulirdaë buaë yësyësë wës Israel aleripa e' ditséwö malepa es.

17 Dan döraë wës tkabë chök tso' ñala kkö a tö kabaio kuè iklö a ta iwák brutane itsiwökka ese es.

18 “A Jehová, ye' tso' be' panuk tö ye' tsatkö!

19 “Gad ppök ñippökwakpa döraë tajë. Erë ie' tö ie'pa pperaë, itötieraë.

20 “Aser ká kī chkè kata' buaë tskirdaë. Ì wörke kōs e' dör buaë shute mène buaë blu'pa a.

21 “Neftalí dör wës sulí alaki dur áie ala'rla ta' bua'buala ese es.

22 “José dör wës burro kañiru suè dur di' tum kkömik es, wës burro pupula kañiru suè dur ká tukir kī es.*

23 Kuaböt namépa éna sulu iar, ie' kī kuaböt uyérakitö kēsik wa.

24 Erë ie' ulá diché darërë; e' wa ie' wá ishkame' shuirikar darërëë, kē ulá shtrirta'wá yēs.

Skököl tö ie' a diché e' mé. Skököl e' dör Jacob Kököl e' diché ta' tajë.

Skököl e' dör Israel aleripa kkö'nukwak. Ie' tö Israel aleripa tsatkeke.

25 A José, be' yé e' Kököl tö be' kīmeke kekraë.

E' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata, Ie' er buaë chöraë be' a.

Kalí buaë patkeraë ie' tö be' daliwö kī.

Ñies be' a di' atdaë buaë iyök kī as be' dalikua talar buaë.

Be' aleripa alakölpā ala'r döraë tajë, ñies be' iyiwak döraë tajë.

Es Skököl er buaë chöraë be' a.

26 Be' yé er buaë yé' be' a, e' tkökā ye' yé er buaë yé' ye' a e' tsata. Skököl tö José shukit iēlpa shua iwökirie, e' a ie' er buaë chō michoë wës kabata yöbië kē ertā'wa es.

27 “Benjamín dör wës chichi kañiru kēsikie ese es;

bla'mi ta iyiwak ttéwaitö katè, tsalí ta ibata watiéwaitö.”

28 E'pa dör Israel ditséwöpa daia itöki dökā dabom eyök kī böt (12), e' yépa tsá. Es ie'pa yé tö ie'pa a iché mik ie' tö ittè bata ché ie'pa a etā.

Jacob blēnewā

29 Jacob tö iché ila'r wēpa a: “Ye' blērkewa e' kēwö dōkewatke. Mik ye' blēnewā, etā ye' nu blōwā ákuk a ká wé ye' yamipa nu blēne eē. Pö e' atē wēm kiē Efrón dör hititawak e' ká a. 30 Ká e' atē Macpelá Mamré wōshaë. Ká e' atē Canaán. Ká e' ena ákuk e' wato'ttsā Efrón tö Abraham a as Abraham tö iyamipa nu blō eē. 31 Eē Abraham ena ilaköl Sara, ñies Isaac ena ilaköl Rebeca, e'pa nu blēne. Eē ye' tö ye' alaköl Lía, e' nu blē'wā ñies. 32 Ká e' ena ákuk e' wato' hititawak tö.”

33 Mik Jacob tö ttè e' kōs ché one etā ie' e' téwane ika' kī ta iblēnewā míā idēütöpa itöki.

50

1 Etā José tö iyé nu paklö'wēwā wōalattséitö ta iie' tajë. 2 E' ukuökī ta ie' tö egiptowak dör s'nu kanéukwakpa e'pa kié iyé nu kapeyökwa as kē inurwā. Etā es ikanewérakitö. 3 Ikanewérakitö dökā ká dabom tkéyök (40 días), ekkē kawö kiane ikanewoie e' kuēki.

Egiptowak tö ischö eriaitsé kawö dökā dabom kuryök (70 días). 4 E' ukuökī ta José ttè Egipto blú kuēblupa ta, ta ichéitö ie'pa a:

—A' éna er bua' chak ye' a, e' ta a' yú ichök Egipto blú a 5 tö mik ye' yé duökewatke, etā ie' tö ye' ka' ie' a ttè muk Skököl wörki tö inú blerawayö ákuk kaneō'at ie' wák tö atē Canaán e' a. E' kuēki kawö mú ña ie' nu tsomi blēwā eē. Mik ye' ibléwā ta ye' dotkene.

6 Etā Egipto blú tö iituté:

—Be' yú be' yé nu blökwa wës ie' tö be' a iki' es.

7 Etā José míā iyé nu blökwa. Egiptowak kuēblupa kōs e'pa míyal ie' ta. 8 Jacob yamipa ekka ena José yamipa ekka ena iēlpa e'pa kōs mí ñies. Ie'pa ala'r ena ie'pa

* 49:22 José dör wës burro...ká tukir kī es: Ñies hebreoie ttè e' mane'wēmiso' i' es: José dör wës kal tskirke di' kkömik es; tkakā iké kköiēule e' mik buaë, ñies iwördaë tajë.

iyiwak e'pa ã atéat Gosen. ⁹ Ñies pë' mí taië karreta kî ena kabaio kî. Es pë' mí taië José ta. ¹⁰ Mik ie'pa demi ká kiè Goren-ha-atad atë tsinet di' Jordán diwö tskirke e' kker eë, etã eë ie'pa ulitane tö Jacob nu wötërkewã e' këwö tkö'wë dalö taië wa. Eë José tö iyë eriaitsé döka ká kul.

¹¹ Mik canaanwak serke eë, e'pa tö Jacob nu wötërkewã këwö tkö'wë e' sué, etã ie'pa tö iché: “Mokî egiptowak tö s'nu wötërkewã e' këwö tkö'wëke dalö taië wa.” E' kuëki ká e' kiè méka ie'pa tö Abel-Misraim.* Ká e' atë tsinet di' kiè Jordán e' kkömik.

¹² Es Jacob ala'r tö iyë nu kanewé wës ie' tö iyë' ie'pa a es. ¹³ Ie'pa wã inú mítser Canaan ibléwarakitö ákuk yöule Abraham wã iyamipa pöie e' a. E' atë Macpelá. E' watö'ttsã hititawak kiè Efrón tö Abraham a. Ká e' atë Mamré wöshaë. ¹⁴ Mik José dëütö nu blëne one, etã ie' biteane Egipto. Ie' ëlpa ena pë' ulitane mîne ie' ta e'pa kos biteyalne ie' ta.

José ëlpa suanékané ie' yöki

¹⁵ Jacob blënewã e' ukuökî ta José ëlpa tö ibikeitsé: “Isalema José éna sulu se' arke. Ì kos wamblë' se' tö ie' kî e' skéie se' we'ikeraëitö.” ¹⁶ E' kuëki ie'pa ttè mémi ie' a: “Kã be' yë blërwa, ¹⁷ etã ie' tö sa' a iché tö ichö be' a: ‘Ï kos suluë wamblë' sa' tö be' kî, e' olo'yö sa' kî.’ E' kuëki sa' kköchö be' a tö e' olo'yö sa' kî. Sa' tö be' yë e' Këköl dalöieke e' kuëki.”

Mik biyö e' demi José a, etã ie' ié siarë. ¹⁸ Etã iëlpa demi iwökî. Ie'pa wöéwa dö ìskî idalöioie ta ichérakitö:

—I' sa' de be' wörki. Sa' dör be' kanè mésopa.

¹⁹ Etã ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' suanuk. Ye' kë a' a' shulinuk Skëköl skéie. ²⁰ A' íyi sulu bikeits wamblë ye' kî, erë e' mane'wëttsane Skëköl tö buaë se' kî. E' wa taië pë' tsatkëne ìñe ta. ²¹ E' kuëki kë a' suanuk. Chkewö meraëyö a' a' ena a' ala'r kos a.

Es ie' tö ie'pa a iché er buaë wa. E' tö ie'pa ttsë'wëne buaë.

José blënewã

* **50:11** Abel-mizraim: Hebreoie ká kiè e' wã kiane chë egiptowak schö eriaitsé.

²² José ena iyë alikpö yamipa e'pa sene'ia Egipto. Ie' sene' döka duas cien eyök kî dabom eyök (110). ²³ Ie' tö ilà Efraín talapa e' ala'r suéia. Ñies ie' tö ilà Manasés e' alà kiè Maquir e' ala'r suéia.

²⁴ Ká et ta ie' tö iché iëlpa a: “Ye' duökewã e' këwö kianeia tsir. Erë Skëköl wák tö a' kimeräë. Ie' tö a' yelurdaë ká i' kî. Ká yë'bakitö mè Abraham a' ena Isaac a' ena Jacob a' e' a' a' tsemiraëitö.” ²⁵ Etã ie' tö iëlpa kiè as ie'pa ttè mü ie' a' Skëköl wörki. Ie' tö ie'pa a' iché: “Skëköl tö a' yerattsã ká i' kî. Mik e' tka, etã ye' sik tso' blëule e' tsümi e' ta.”

²⁶ Mik ie' blënewã Egipto, etã ie' kî duas de cien eyök kî dabom eyök (110). Ie' nu kapeyanewã as kë inurwã e' iënewã s'nu kélkuö a.

Israel aleripa yërlune Egipto

Éxodo 1.1–20.21

Yëkkuö i' kiè si'kuaie *Éxodo*, e' wà kiane chè *yërlune*. Kam sa' tö yëkkuö i' mane'ù seraä se'ie, ishābōts maneō' sa' tö dō capítulo 20.21. Ì maneō' sa' tö e' blatëule mañat tsiní. Et tsiní e' dör capítulo et dō capítulo dabom eyök kí skel (1-15). Iët tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí teröl dō capítulo dabom eyök kí pāköl (16-18). Ibata êk tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí sulitu dō capítulo dabom böyök (19-20).

Et tsiní e' tö se' a ipakè tö ì bak Israel aleripa ta ie'pa mía Egipto e' tsatkök ketba yöki e' ukuöki. Kewe ie'pa kawö tka buaë Egipto. Ie'pa ena ie'pa iyiwak alöne tajë. Kä tka tajë ta egiptowak suanémi dö' Israel aleripa e' alöka ie'pa ki. E' kueki ie'pa tö Israel aleripa sué suluë ta iwe'ikérakitö siarë. Ie'pa kërakitö kanëblök darërëe kë patuëta'. Erë Skëköl tö ie'pa weirke e' sué ta wëm kékaitö eköl ie'pa yöksa egiptowak ulà a. Wëm e' kiè Moisés, e' è tö yëkkuö i' kit. Skëköl e' kkayë' ie' a ta iwák kiè yë'itö ia. E' ukuöki ta ipatkéitö Israel aleripa yöksa Egipto. Moisés tö iché Egipto blú a tö Israel aleripa ömine. Erë Egipto blú kë éna Skëköl ttö iutak. E' kueki Skëköl tö egiptowak we'iké siarë tsakïë ie' diché tajë wa. E' wa ie' tö ikkaché ie'pa a ena Israel aleripa a tö yi dör ie'. Skëköl tö Israel aleripa tsatkée yëttsa Egipto ie' diché tajë wa, e' wa ie'pa de ie' ichaie ena ie' de ie'pa Këkölie. Ie'pa yënetsa Egipto e' këwö tkö'uk ie' tö ie'pa patké duas bit ekkë.

Iët tsiní e' tö se' a ipakè tö wës Skëköl tö ie'pa wëttsë' ena ie'pa kime'itö shköktö ká sir poë wé kë yi serku' ee. Erë ie'pa tö ie' tsiriwé tajë kabene wa, erë ie' tö ie'pa tié ena ie'pa tsatkéitö ibolöpka yöki er bua' wa.

Ibata êk tsiní e' tö se' a ipakè tö Skëköl ena Israel aleripa ttè me' ñi a. Mik ie'pa de Sinai kébata a, eta ie' tö ittè dalöiëno mé ie'pa a dökä dabop. Ie' tö iché ie'pa a tö ie'pa tö ie' ttè dalöiëno e' kos iuté buaë, e' ta ie'pa döraë

ie' wák icha chökïe ena ie'pa a ie' er buaë chöraë ká malepa wakpa tsäta.

Israel aleripa tso' Egipto e'pa weine tajë

¹⁻⁴ Israel kiè ñies Jacob e' ala'r dë'mi Egipto ie' ta, e'pa kos yamipa ta'. Ie'pa kiè Rubén, Simeón, Leví, Judá, Isacar, Zabulón, Benjamín, Dan, Neftalí, Gad ena Aser. ⁵ Jacob yamipa mène ie' ta Egipto e'pa dökä dabom kuryök (70) seraä. Erë José, e' tso'tke Egipto kewe iyamipa yöki.

⁶ Kawö tka tajë, eta José ena iëlpa blërlune. Ñies iyamipa dë'mi Egipto ie'pa ta, e'pa kos blërlune se. ⁷ Erë Israel aleripa alöne tajë, e' kueki ie'pa de diché ta' tajë. Ie'pa tso' Egipto wa'ñe.

⁸ E' ukuöki ta blu' ské tkënekä eköl e' kë wa José pakè jcher. Ie' tö iché egiptowak a: ⁹ "Ye' ttö ttsö. Israel aleripa dör tajë. Ie'pa diché tkökä se' diché tsäta, dö' ie'pa e' alökä se' ki. ¹⁰ Mik se' bolöpka ñippömi se' ta, e' ta dö' ie'pa ñi wöiökä se' ppök se' bolöpka ta, ta es imi miyal se' yöki. E' kueki se' tö ibikeitsö bua'iewa tö wës se' tö ie'pa wöklö'wëmi as kë ikí alör tajë."

¹¹ E' kueki egiptowak tö iwökirpa patké Israel aleripa we'ikök kanë darërë wa as iëriardak. Ie'pa tö ikérak ká yuök böt chkewö dapa'woie Egipto blú a. Kä e' kiè Pitón ena Ramsés. ¹² Israel aleripa we'ikeke ie'pa tö siarë, erë ikí alörkerak tajë. E' kueki egiptowak suarke tajë ie'pa yöki.

¹³ Egiptowak tö ie'pa ké kanëblök kësik wa. ¹⁴ E' tö ie'pa eriawé tajë. Ikérakitö skauchka yuök shtrót shtrót u yuoie. Ñies ikérakitö kanëblök kañikä kanë ulitane uk. Es Israel aleripa kos we'ikérakitö siarë. ¹⁵ E' kïie ta Egipto blú tté alakölpa kiè Sifrá ena Puvá e'pa ta. Ie'pa dör hebreowak* alakölpa alà kurke e' kanëukwakpa. Ie' tö iché ie'pa a:

¹⁶ —Mik a' tö hebreowak alakölpa alà kurke, e' kaneweke, eta isaú çì iwák dör? Iwák wëm e' ta ittöwa. Iwák dör alaköl, e' ta imúat, kë ittarwa.

¹⁷ Erë alakölpa e'pa tö Skëköl dalöieta'. E' kueki ie'pa kë wa Egipto blú ttö iütëne wës itö iché es. Ie'pa ala'r wëpa méat ttsë'ka.

* **1:15** hebreowak: E' kiè ñies Israel aleripa.

18 Eta Egipto blú tò ie'pa kiére ta ichéitö iarak:

—¿Iók a' tò iwamblé es? ¿Iók a' tò ala'rla wëpa e' méat ttsè'ka?

19 Ie'pa tò iüté:

—Hebreowak alakölpa kë alà kur wes egiptowak alakölpa es. Ie'pa alakölpa dör darërë. Ie'pa alà kur bet buaë. Mik sa' demi, eta ie'pa alà künetke.

20-21 Es Israel aleripa kí alönèmi tajë. Ie'pa diché kí iërke tajë. Sifrá ena Puvá e'pa tò Skëköl dalöieta'. E' kueki Skëköl tò ie'pa kimé, ala'r méitö ie'pa a tajë.

22 Eta Egipto blú tò ikueblupa ulitane a kawö mé tò hebreowak ala'rla wëpa kune kos e' ömi di' ki. Alakölpala ë múat.

2

Moisés kune'

1 E' kéwö ska' ta wëm eköl dör Leví aleri, e' senéwa alaköl dör Leví aleri ñies ese ta. 2 Eta ie' alà skà kékä e' dör wëm. Eta imì tò isué tò alala buaala, e' kueki ibléwaitö dö si' mañat. 3 Mik imì kë a ilà blëneia, eta ie' kkö yulé et, patië buaë kiöchka tso' chkuä'chkuä ese wa as kë a di' tköwa. E' ukuöki ta alala iéwaitö kkö a, méreitö di' kië Nilo e' kkömik kakö tso' e' shua. 4 Eta alala kutà e' duéser kamië ikí sauk tò wes idömi.

5 E' ukuöki ta Egipto blú e' alà busi mía kuök di' a. E' dalewa tayëpa tso' ie' wa ikanè mésopaië e'pa shkö iëter ákitö ki. Eta ie' tò kkö sué kakö shua. Ikanè mésopa eköl patkémitö itsukbitu. 6 Eta ie' tò ikkökéka ta isué tò alala wëm a'ria eköl e' iuke. Ie' isué er siarë wa ta ichéitö:

—Bëbëla i' dör hebreowak.

7 E' wösha bëbëla kutà de ta ichéitö ia:

—¿Be' ki ikiane tò ye' mi' tayë hebreowak yulök eköl be' a alala së kkö'noie as itala'ütö itsu' wa?

8 Eta Egipto blú alà busi tò iüté:

—Be' yú iyulök.

Eta bëbëla kutà mía imì yulök ta idebitu iwa. 9 Eta Egipto blú alà busi tò iché alà mi a:

—Alà i' tsúmi kkö'nú ña tala'ú ña buaë. Ye' tò be' patueke iki. Eta imì wa ilà mítser tala'wë. 10 Mik alà de bërie, eta imì wa

* 2:10 Moisés: Hebreoie s'kië e' wà kiane chè iyëulettsa. wëse e' dör, erë kë idör wes i'ñe itso' es. † 2:22 Guersón: Hebreoie s'kië e' wà kiane chè ká bánet wakpa.

ibitetserne Egipto blú alà busi a. Eta ie' tò iklö'wé wes ie' alà ekka es. Ikië mékaitö Moisés.* Ie' tò iché:

—Ye' tò iyë'ttsa di' a.

E' kueki ie' tò ikië méka es.

Moisés tso' Egipto e' tkashkar

11 Moisés kibineone. Ká et ta ie' mía iyamipa hebreowak, e'pa pakök. Eta ie' tò isué tò iyamipa weirke siarë kanëblök darërë. Eta ie' isué tò egiptowak eköl tso' iyami hebreowak eköl e' ppök siarë. 12 Eta ie' ká sué ká wa'ñe. Kë ie' wa yi sune. E' dalewa ie' tò egiptowak e' ttëwa inú wötëwa ie' tò ttsa'wö a. 13 Bule es ta ie' skà e' yëttsa, eta ie' isué tò hebreowak böi tso' ñippök ñita. Ie' tò iëköl tso' eköl ppök, e' a iché:

—¿Iók be' tso' be' yami ppök?

14 Eta hebreowak e' tò iüté:

—¿Yi tò be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie? ¿Be' tso' ye' bikeitsök ttëwa wes egiptowak kötwabö es?

Mik ttë e' ttsé Moisés tò, eta e' tò ie' suawé. Ie' ibikeitsé: “Ie'pa wa ijchenewa tò ye' tò egiptowak kötwä.” 15 Mik e' jchenewa Egipto blú wa, eta ie' tò Moisés ttökwa patké. Erë Moisés tkashkar ie' yöki, mía senuk ká kië Madián eë. Eë ie' e' tkére di' tum biule kkömik.

16 Ká e' a sacerdote† serke eköl kië Reuel. E' alà busipa döka kul. E' diwö wa alà busipa e'pa dë'bitu di' chkök kulë a mè iyë iyiwak a yè. 17 Eta iyiwak kkö'nukwakpa skà wëpa debitu busipa trë'wëmi. Eta Moisés e' kékä e' tò busipa tsatkée. Eta ie' tò di' mé iyiwak a. 18 Mik ie'pa demine iyë ska', eta iyë tò ie'pa a ichaké:

—¿I wa i'ñe a' dene bet?

19 Ie'pa tò iüté:

—Egiptowak eköl tò sa' tsatkée iyiwak kkö'nukwakpa ulà a. Ie' di' yëttsa mé iyiwak a.

20 Iyë tò iché ia:

—¿Wé wëm e'? ¿Iók a' iméat ekörä? A' yú itsukbitu as ichkö se' ta.

21 Es Moisés e' tséat senuk wëm e' ska'. E' ukuöki ta Reuel tò ilà busi kië Séfora, e' mé Moisés a senowaie ita. 22 Eta Moisés alà

† 2:16 sacerdote: Kë se' wa ijcher yësyësë tò sacerdote

kéka eköl kiè mékaītö Guersón† wà chéitö: Ká i' k̄i ye' dör o'ka.

²³ Dwas tka taīe, etā Egipto blú blēnewa. Erē Israel aleripa kköchökeiā taīe kekraē kanē darērēe kueki. Ie'pa kköchöke taīe e' ttsé Skököl tö. ²⁴ Ttē me'bak ie' tö Abraham a ena Isaac a ena Jacob a e' wà tsá detke kanewē. E' kueki ie' tö ibikeitsé tö Israel aleripa kimeraēyö i' ta. ²⁵ Ie' tö ie'pa sué ta ie' éna iane tö ì tköke ie'pa ta.

3

Skököl tö Moisés patké Israel aleripa tsatkök

¹ Ká et ta Moisés tso' inuaki Jetró,* e' iyiwak kkö'nuk. Inuaki kanēblöke sacerdotēie Madián. E' dalewa ie' wā inuaki iyiwak mítser ká sir po, e' jaishet, demi Skököl kébata kiè Horeb† eē. ² Etā eē Jehová biyöchökwak bua'ie e' e' kkachéwā ie' a bö' wörkueie taīe kal tsir elka shua. Moisés tö isuéwā bua'ie tā isué tö kal wöbatseka taīe bö'ie, erē kē ñarwa. ³ Etā Moisés tö ibikeitsé: “¿Wì dör ì? Ye' mí isaük ì kueki kal wì kē ñarwa.”

⁴ Mik Jehová tö isué tö Moisés dökewatke tsinet bö' ñarke e' o'mik isaük, etā Skököl tö ichaké:

—¡A Moisés! ¡A Moisés!

Moisés tö iüté:

—¿Ì?

⁵ Etā Skököl tö iché ia:

—Kē be' dökwā tsinet. Wé be' dur e' ké dör batse'r, e' kueki be' klökkuö yöttsa. ⁶ Ye' dör be' yé e' Kököl ena be' yépa bak ká iaiaē kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl.

Moisés suane Skököl saukwā, e' kueki ie' e' wöbakéwa. ⁷ Erē Jehová tö iché ia:

—Ye' isué tö wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke siarē. Ie'pa kköchöke taīe ikanē wökirpa ulà a e' ttséyö. Ye' wā ijcher buaē tö iweirkerak siarē. ⁸ E' kueki ye' dē'ttsa ie'pa tsatkök egiptowak ulà a. Ye' tö ie'pa yerattsá ká e' k̄i. Ye' wā ie'pa miraē ká taīe buaē ese k̄i. Ká e' k̄i íyi ulitane tskir buaē, iwà wör buaē shütē.† Ká e' k̄i pē' tso' taīe. E'pa ditséwöpa dör canaánwak, hititawak, amorreowak, fere-seowak, heveowak, ena

jebuseowak. ⁹ Ittsö, ye' tö Israel aleripa kköchöke e' ttsé. Ye' tö isué tö egiptowak tö ie'pa we'ikeke siarē. ¹⁰ E' kueki ye' tso' be' patkök Egipto blú ska' Israel aleripa dör ye' icha e'pa yökulur Egipto a. Be' yú Egipto.

¹¹ Erē Moisés tö iché ie' a:

—¿Yi ye' dör e' döwami Egipto blú wörki Israel aleripa yökulur ie' ulà a?

¹² Ie' tö iüté:

—Be' kē mi'pa ekörla. Ye' tso' be' ta be' kimuk. Mik be' tö Israel aleripa yélur Egipto a, etā a' tö ye' dalöieraē kabata i' k̄i. E' wa be' wā ijcherdaē tö ye' wák tö be' patkē'.

¹³ Erē Moisés tö ie' iüté:

—Dö' ye' mía ta ye' tö iché ie'pa a: “A' yépa bak iaiaē e' Kököl tö ye' patkē' a' tsatkök.” Dö' ie'pa tö ye' a ichaké: “¿Ima e' kié?”, e' tā ¿ì chēmi ye' tö ie'pa a?

¹⁴ Etā ie' tö iüté:

—Ye' dör yi tso'tke e'. Ichö ie'pa a tö Ye' Tso'tke e' tö ye' patké a' ska'.

¹⁵ Skököl tö ikí ché Moisés a:

—Ñies ttē i' chö Israel aleripa a: ‘Se' yépa bak ká iaiaē kiè Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kököl kiè Jehová§ e' tö ye' patké a' tsatkök.’ Ttē e' chö ie'pa a. Ye' kiè dör Jehová i' dör ye' wák kiè kekraē. Kiè i' wa ye' kirdaē aishkuö tā kekraē. ¹⁶ Be' yú Israel aleripa kueblupa dapa'uk tā ttē i' ichö ie'pa a: ‘Jehová, dör se' yépa bak ká iaiaē kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl e' e' kkayē' ye' a ta ye' a iyē'itö tö ie' tö a' weirke siarē egiptowak ulà a e' sué. ¹⁷ Ñies ye' a iyē'itö tö a' tsatkeraēitö egiptowak tso' a' we'ikök e'pa ulà a. Ie' wā a' miraē ká buaē ese k̄i. Ká e' k̄i íyi ulitane tskir buaē, iwà wör buaē shütē. Ká e' wakpa ditséwöpa dör canaánwak, hititawak, amorreowak, fere-seowak, heveowak, ena jebuseowak.’ Ttē e' chö ie'pa a. ¹⁸ Israel aleripa kueblupa tö be' ttö ttersaē ta be' yú ie'pa tā Egipto blú ska' tā ttē i' chö ie' a: ‘Jehová dör hebreowak Kököl, e' dē'bitu sa' wöki. E' kueki sa' ömi ká mañat shkar ekkē wé kē yi ku' ese ska' iyiwak ña'uk Jehová dör sa' Kököl e' dalöioie.’ Ttē e' chö ie' a. ¹⁹ Erē

* **3:1** Jetró: E' dör Moisés nuaki. Ie' kiè ñies Reuel ena Hobab. † **3:1** Horeb: E' kiè ñies Sinaí. ‡ **3:8** Ká e' k̄i íyi ulitane tskir buaē, iwà wör buaē shütē: Ttē e' dör Hebreoie i' es: Wé baka tsu'diö ena bul alí shköke di'ie. § **3:15** Jehová: Hebreoie kiè e' wì dör ye' tso'tke.

ye' wā ijcher buaë tō ie' kē tō ie'pa a kawō e' mepa ēanas. Ye' kawōtā ie'pa yōktsa ye' diché tajē e' wa. ²⁰ E' kuēki ye' diché tajē e' kkacheraëyō egiptowak a. Ì weraëyō ie'pa shuā e' tō ie'pa tkiweraë. E' wa ie'pa we'ikeraëyō siarē. E' ukuōki tā Egipto blú tō Israel aleripa erami as imi'yal. ²¹ Nies ye' tō egiptowak keraë ie'pa dalōiök tajē. E' kuēki mik a' e' yōkettsa Egipto a, etā a' kē minuk ulā wōchka. ²² Israel aleripa e' alakōlpa kōs e'pa tō íyi yöule inukōlchka wa ö orochka wa ö datsi' ese kak kieraë egiptowak alakōlpa serke bānet ö iserkerak Israel aleripa u a esepa a, e' kōs ieraë a' ala'r tō. Es a' tō íyi bua'buā tso' tajē Egipto e' yerattsā ie'pa ulā a.

4

¹ Erē Moisés tō iüté:

—Ie'pa kē tō ye' ttō klō'wepa. Kē itō ye' ttō iütepa. Ie'pa tō ye' a icheraë: “Jehová kē dē'bitü be' ska'.”

² Etā Skököl Jehová tō ie' a ichaké:

—¿Ì a'tser be' wā ulā a?

Moisés tō iüté:

—Ye' shko kéli.

³ Jehová tō iché ia:

—¡Iuyōmi iski!

Etā Moisés tō iüyémi iski. E' wōsha tā ishko kéli yōnane tkabëie. Moisés e' skéu iyōki bet ⁴ erē Jehová tō iché ia:

—¡iklō'úwā ikirē bata a ulā wa!

Etā Moisés tō iklō'wéwā etā imiāne shko kéliie.

⁵ Etā Jehová tō iché ia:

—Mik be' dene Egipto, etā be' tō iü es as ie'pa tō iklō'ü mokü tō ye' dör a' yēpa bak ká iaiaë kiē Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl e' e' kkaché be' a. ⁶ I' tā be' ulā tiüwā be' batsi' a.

Etā Moisés ulā tiéwā ibatsi' a. Mik ie' ulā yéttsa, etā ie' isué tō iwölinekā saruruë dué kiē lepra e' wā. ⁷ Etā Skököl tō iché ia:

—Be' ulā skā tiüwāne be' batsi' a.

Etā Moisés tō iwé es. Mik ie' ulā yéttsane, etā ie' ulā buanene buaë. ⁸ E' ukuōki tā Skököl tō iché ia:

—Ì kkachéyō be' a kewe e' kē klōnerak iwā, nies ie'pa kē wā be' ttō iütene, e' tā iët skā ü. Isalema e' klō'wēmi ie'pa tō. ⁹ Erē e' kōs wa ie'pa kē wā be' ttō klōne be' ttō

iütene e' tā di' chkōka di' kibi a e' tōttsa ká sí ki. Mik e' tēnettsa ká sí ki etā di' miaraë péie.

¹⁰ Moisés tō iüté:

—¡Ayewē! ¡A ye' Kököl! Ye' siarala, kē tto buaë. E' kē dör i'ñe ãme be' ttōke ye' tā etā. Es ye' wák dēr ká iaiaë. Ye' ttō enaë. Ye' kē a s'iütēr buaë.

¹¹ Erē Jehová tō iüté:

—¿Yi tō a' a kkō méat? Ye' wák tō a' méat kē tto ö kē kukuō wattsēr. Nies a' wöbla kē wawēr ö a' wöbla wawēr e' kōs méat ye' wák tō a' a. ¹² E' kuēki be' yú. Mik be' ttōke, etā ye' tso' be' tā. Ì kiane ye' ki tō be' tō ichè, e' kkacheraë ye' tō be' a.

¹³ Erē Moisés tō iché ia:

—¡A kēkēpa! Ye' kkōchō be' a tō o'ka patkōmi ye' skéie.

¹⁴ Etā Jehová uluneka ie' ki tā ichéitō ia:

—E'ma be' ãl Aarón dör Leví aleri çima e' bikeitsè be' tō? Ye' wā ijcher tō ie' ttō buaë. Ie' tso'tke ñala ki datse be' ska'. Mik ie' tō be' sué, etā e' tō ie' ttsè'wēmi buaë. ¹⁵ Ì kōs chak be' éna e' kōs chō Aarón a as ie' tō ichōne. Ye' wák tō a' böl kimeräe as a' ttō buaë. Ì kiane ye' ki tō a' tō iwè e' kkacheraë ye' tō a' a. ¹⁶ Aarón ttöraë be' skéie. Ie' dōraë be' ttekölíe wes be' dör ye' tteköl es. Ì cheke ye' tō be' a e' cherane be' tō ie' a tā e' cherane ie' tō a' yamipa a. ¹⁷ Shko kéli se tsúmi. E' wa ì kē or yi a ese weraëbö. Ie'pa wōkrardawa iweblök.

Moisés miāne Egipto

¹⁸ E' ukuōki tā Moisés miāne inuaki, Jetró ska' tā ichéitō ia:

—Kawō mú ña. Ye' kawōtā shkōkmine Egipto ye' yamipa sauk tō itso'iarak ttsè'ka.

Etā Jetró tō iüté:

—Èkēkē, Be' shkō wöbla wa.

¹⁹ Moisés tso'ia Madián, etā Jehová tō iché ia:

—Yi ki be' kiarke ttèwā Egipto, e'pa blērulune. Kē ì dalō tā'ia be' ki eē. E' kuēki be' yúne Egipto.

²⁰ Etā Moisés tō ilaköl ena ila'r tkéka burro ki tā imíyal Egipto. Ie' wā Skököl shko kéli dami ulā a.

²¹ Jehová tō ie' a iché:

—Mik be' demi Egipto, etā ye' tō diché me'bak be' a ì kē or yi a ese woie, e' wakaneü kröröe Egipto blú wörki. Erē ye'

tö ie' a er suluë meraë as kë ie' tö Israel aleripa òmine. ²² Età ttè i' chõ ie' a: 'Jehová tö iché be' a: Israel aleripa dör wes ye' alà wëm tsá es. ²³ Ye' tö be' a ichétke tö ie'pa òmine as imi'yalne ye' kíkõkka. Erë be' kë wà ie'pa a kawõ mène as imi'yal. E' kueki be' alà wëm tsá e' tterawayö.' Ttè e' chõ ie' a.

²⁴ Moisés ena iyamipa miniã ñalã ki etã wé ie'pa kapõkerõ ñalã ki, ee Jehová debitu Moisés ska' ittõkwa. ²⁵ Erë Moisés alakõl Séfora e' tö ák di'dië klõ'wéwã e' wa ilà tottola kkuõlit téé tsir. E' kkuõlit takla pé wa ie' tö Moisés klõ patié tã ichéitõ Moisés a: "Moki be' tso'ia ye' wémie pé i' wa."

²⁶ Etã Jehová tö Moisés émi. (Séfora tö ilà tottola kkuõlit téé tsir e' kueki ie' tö iché Moisés a tö "be' tso'ia ye' wémie pé i' wa.")

²⁷ Etã Jehová tö Aarón a iché: "Be' yú Moisés ñalé yulök wé kë yi serku' ee." Aarón mía Moisés ñalé yulök tã ie' ikué Skékõl kébata a. Ee ishke'wéitõ wõalattsè wa. ²⁸ Etã ì kõs chõk Jehová tö Moisés patkè', e' pakéne Moisés tö Aarón a. Ñies ì kë or yi a ese kkayè' Jehová tö Moisés a wawè e' kõs pakéneitõ Aarón a.

²⁹ E' ukuõki tã ie'pa bõl míyal Israel aleripa kueblupa dapa'ukka kapakõk ie'pa ta. ³⁰ Ì kõs yè' Jehová tö Moisés a e' pakéne Aarón tö Israel aleripa kueblupa a. Ñies ì kë or yi a ese kkayè' Jehová tö Moisés a e' kõs wé Moisés tö Israel aleripa ulitane wõrki.

³¹ Israel aleripa tö Aarón ttè klõ'wé. Mik ie'pa éna iane tö Jehová éna ie'pa dalërke, ñies tö ie'pa weirke siarè e' suéitõ, etã ie'pa e' wõéwa iski ie' dalõiök.

5

Moisés ena Aarón ttè Egipto blú tã

¹ E' ukuõki tã Moisés ena Aarón míyal Egipto blú ska' tã ichéitõ ia:

—Jehová dör Israel aleripa e' Kékõl, e' tö iché be' a tö e'pa dör ie' icha. Ie'pa òmi as imi'yal wé kë yi serku' ee kawõ tkõ'uk ie' dalõioie.

² Erë Egipto blú tö iüté:

—¿Yi dör Jehová? Ye' kë wã ie' suule. Ye' kë kawõtã ie' ttõ iütök. Ye' kë kawõtã Israel aleripa òkmi. E' kueki kë ye' tö Israel aleripa epami.

³ Etã ie'pa tö iché:

—Hebreowak Kékõl e' dè'bitu sa' wõki. E' kueki sa' òmi kã mañat shkar ekkè wé kë yi ku' ese ska' iyiwak ña'uk sa' Kékõl Jehová e' a idalõioie dö' ie' tö sa' wõmètsã duõkwa duè a ö tabè a.

⁴ Erë Egipto blú tö iüté:

—A Moisés. A Aarón. ¿Iök a' ki ie'pa kiane wõklõ'wè ikanè a? ¡A' ena a' yamipa yúshka kanablök!

⁵ Ñies Egipto blú tö iché ie'pa a:

—I'ñe tã Israel aleripa tso' taië kã i' ki, etã ¿wes a' ki ikiane tö ie'pa kë kanablõia?

⁶ E' diwõ wa Egipto blú tö iché ikanè wõkirpa a:

⁷ —Tala'chka kõi e' kë tsarbituia Israel aleripa a skauchka shtrót shtrót yuoie wes se' tö ikanewèrõ es. As ie'pa wákpa mi' itsuk. ⁸ Erë ikõrak iyuök kõs kekraë iyuekerakitõ ekkè, kë wõarwa yès. Ie'pa bikènak è taië, e' kueki ie'pa arkerak: '¡Mishka iyiwak ña'uk se' Kékõl a!' ⁹ Ie'pa kã kõ kanablök darèrèè. Kanè mú ie'pa a taië as kë itõ kachè iütõ.

¹⁰ Etã ikanè wõkirpa míyal tã ichéitõrak Israel aleripa a: —Egipto blu' tö kawõ mé tö kë a' a tala'chka kõi tsarbituia. ¹¹ I'ñe tã a' wakpa kawõtã iyulök wé a' ikué, e' ma ee itsúbitu. Erë a' kawõtã iyuök kõs a' iyueke kenet ekkè, kë wõarwa.

¹² Etã Israel aleripa mía Egipto kã wa'ñe kachka èse yulök tala'chka skéie. ¹³ Kanè wõkirpa tö ikérak kanablök kèsik wa tã ichekerakitõ ie'pa a kekraë: "A' tö iyuõ kõs a' tö iyueke kenet mik sa' tö tala'chka mekeia a' a ekkè." ¹⁴ Egiptowak tö Israel aleripa welepa me'ka ñi wõkirie. E'pa ppeke egiptowak tö tta' bata wa tã ichekerakitõ ie'pa a:

—¿I' kueki a' kë wã iyõne chki ena i'ñe wes kenet es?

¹⁵ Etã Israel aleripa kanè wõkirpa míyal kkõchõk Egipto blú wõã. Ie'pa tö iché ia:

—A kèkèpa. ¿I' kueki be' tö be' kanè mésopa we'ikè es? ¹⁶ Tala'chka kë mèneia sa' a, erë ie'pa ki ikiane tö sa' tö iyue kõs sa' a tala'chka merkeia tã iyörke ekkè. Ie'pa tö sa' ké kanablök kèsik wa. Ñies sa' ppekeitõ siarè. ¡A kèkèpa, be' wakpa iane iwiie!

¹⁷ Egipto blú tö ie'pa iüté:

—jA' dör bikëwakpa wöchka! E' kueki a' icheke këkraë: “jMishka ká bánet iyiwak ña'uk Jehová a!”¹⁸ jA' yúshka kanëblök! Erë kë tala'chka kōsi merku'ia a' a, erë a' kawōta iyuök kōs kenet a' tō iyueke ekkë.

¹⁹ Mik Israel aleripa kanë wōkirpa a iyëne tō ie'pa kawōta iyuök këkraë kōs iyuekerakitō kenet ekkë, etā ie'pa eriane taië.
²⁰ Ie'pa e' yélur Egipto blú ska' de wé Moisés ena Aarón tso' ie'pa panuk eë. ²¹ Ie'pa tō iché iarak:

—Ì wamblé a' tō sa' ki e' kueki as Jehová tō a' we'ikō. Egipto blú ena ikuëblupa e'pa éna sa' ar suluë. A' iane iwiie. E' dör wes a' wakpa tō tabè mé ie'pa a as sa' ttōwā ie'pa tō es.

Moisés kköché Skököl a

²² Etā Moisés tō iché Jehová a:

—A Jehová. ¿Iök be' tō Israel aleripa we'ikeke siarë? ¿Iök be' tō ye' patkë'bitu ie? ²³ Mik ye' dë'bitu ttök Egipto blú ta' be' ttō wa, etā ie' tō wépa dör be' icha e'pa ki we'iké siarë. Dō ikkë ta iweirkeia iwák suë. Erë be' kë wā ì one yës ie'pa tsatkoie.

6

¹ Etā Jehová tō ie' iüté:

—Kukuie bö isueraë tō wes ye' tō Egipto blú we'ikeraë. Ye' diché taië e' wa ye' tō ie' keraë ie'pa ökmi. Ye' diché wa ye' tō ie' keraë ie'pa patkökmi iká ki.

Skököl tō Moisés skà patkémine Egipto blú ska'

² Ñies Skököl tō iché Moisés a:

—Ye' dör Jehová. ³ Mikā ye' e' kkayë' Abraham a ena Isaac a ena Jacob a, etā ye' iché tō ye' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e'. Erë ye' kiè Jehová, e' kë yëne ye' wā ie'pa a. ⁴ Ye' tō ttè me' ie'pa a. Ye' tō iyë'at ie'pa a tō ká kiè Canaán e' merayō a' aleripa a. Eë ie'pa bak senuk wes o'ka ká es. ⁵ Ìñe ye' wā ijcher tō ie'pa weirke siarë. Egiptowak tō ie'pa keke kanëblök darërëë kësik wa. E' kueki ttè me'bak ye' tō ie'pa a e' wawekeyö ìñe ta. ⁶ E' kueki be' yú ichök ie'pa a tō ye' dör Jehová. Egiptowak tō a' we'ikeke siarë kanë darërëë wa, e' kōs ulā a a' yerattsā ye' tō. Ye' tō egiptowak we'ikeraë siarë ye' diché taië e' wa. Es a' tsatkeräe ye' tō egiptowak ulā a. ⁷ Ye' tō a'

klō'weraë ye' ichapaie. Ye' dōraë a' Këkö. A' wā ijcherdaë tō ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këkö. A' wā ijcherdaë tō ye' tō a' yë'lur egiptowak bak a' we'ikök kanë darërëë wa e' ulā a. ⁸ Ye' wā a' miraë ká muk ye' kablë' Abraham, Isaac ena Jacob e'pa a eë. Ká e' meraë ye' tō a' a. E' atdaë a' a. Ye' dör Jehová e' tō iché es.

⁹ Etā Moisés tō ttè e' skà chéne Israel aleripa a. Erë ie'pa eriarke taië kanë darërë kueki. E' kueki ie'pa kë wā ittō iütëne. ¹⁰ Etā Jehová tō iché Moisés a:

¹¹ —Be' yú ichök Egipto blú a tō kawō mú ye' ichapa a e' yöktsā Egipto a.

¹² Erë Moisés tō Jehová iüté:

—Israel aleripa kë tō ye' ttō iütè, etā ¿wes Egipto blú ye' ttō iütëmi? Ye' kë tto buaë.

¹³ Etā Jehová tō Moisés ena Aarón e'pa patkëmi ichök Israel aleripa a ena Egipto blú a tō “Jehová tō sa' patké Israel aleripa yökulur Egipto.”

Moisés ena Aarón ditséwöpa

¹⁴ I' dör Moisés ena Aarón ditséwö datse iyëpa wa:

Rubén e' dör Jacob alā wëm tsá, e' ala'r dör Hanoc, Falú, Hesrón ena Carmí. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Rubén aleripa.

¹⁵ Simeón ala'r wépa dör Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar ena Saúl. Saúl mî dör cananeawak. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Simeón aleripa.

¹⁶ Leví sene' duas dōka cien eyök ki dabom mañayök ki kul (137). I'pa dör ila'r wépa ikibi êk dō ibata êk: Guersón, Quehat, ena Merarí. ¹⁷ Guersón ala'r wépa dör Libní ena Simí. ¹⁸ Quehat sene' duas cien eyök ki dabom mañayök ki mañat (133). Ie' ala'r wépa dör Amram, Ishar, Hebrón ena Usiel. ¹⁹ Merarí ala'r wépa dör Mahli ena Musí. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Leví aleripa.

²⁰ Amram sene'wā iyëchke kiè Jocabed e' ta. E' dör Moisés ena Aarón mî. Amram sene' duas cien eyök ki dabom mañayök ki kul (137).

²¹ Ishar ala'r wépa dör Coré, Néfeg ena Zicrí.

²² Uziel ala'r wépa dör Misael, Elsafán ena Sitrí.

²³ Aarón sene'wa alaköl kiè Eliseba e' ta. E' dör Amīnadab alà busi ena Nahasón kutà. E' ala'r wēpa kiè Nadab, Abihú, Eleasar ena Itamar.

²⁴ Coré ala'r wēpa dör Asur, Elcaná ena Abiasaf. Ditséwōpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Coré aleripa.

²⁵ Eleasar dör Aarón alà, e' sene'wa Futiel alà busi tā. E' alà kune kiè Finees. E'pa kōs datse iyē tsá kiè Leví e' wa.

²⁶ Aarón ena Moisés e'pa patk' Jehovaha tō Israel aleripa yökulur Egipto a dapauleka wes ñippökwa kpa tajē e' dapa'ù es. ²⁷ Aarón ena Moisés e'pa ut Egipto blú tā as ie' tō kawō mù ie'pa a Israel aleripa yöktsarak Egipto a.

Aarón tté Egipto blú tā Moisés skéie

²⁸ Mik Jehovaha tté Moisés tso' Egipto e' tā, ²⁹ etā ichéitō ia:

—Ye' dör Jehovaha. Ì kōs chekeyō be' a e' skà chōne Egipto blú a.

³⁰ Erē Moisés iūtē:

—A Jehovaha, ye' kē tto buaē, etā ¿wes Egipto blú ye' ttō iūtēmi?

7

¹ Etā Jehovaha tō iché Moisés a:

—Ye' ttō ttsō. Be' èl Aarón ttōraē Egipto blú tā be' skéie wes ye' ttekōlpa ttōke ye' skéie es. ² Ì kōs chekeyō be' a, e' cherane be' tō Aarón a tā Aarón tō icherane Egipto blú a as ie' tō kawō mù a' a Israel aleripa yöktsarak Egipto a. ³ Erē ye' tō Egipto blú er darē'wekewa. Ì kē or yi a ese werayō Egipto ye' diché tajē e' wà kkachoie. Ie'pa wōkrardawa isauk. ⁴ Egipto blú kē tō a' ttō iūtepa. Erē ye' tō egiptowak we'ikeraē siarē ye' diché tajē e' wa. Es ye' tō Israel aleripa yeralur. Ie'pa dör ye' a wes ñippökwa kpa tso' tajē es. Ie'pa dör ye' icha. ⁵ Egiptowak we'ikéyō siarē ye' diché tajē wa ñies Israel aleripa yéttayō e' ukuōki tā egiptowak tō isueraē tō mokiē ye' dör Jehovaha.

⁶ Moisés ena Aarón e'pa tō iwakanewé wes Jehovaha tō iché ie'pa a es. ⁷ Mik ie'pa tté Egipto blú tā etā Moisés kī duas tso' dabom paryök (80). Aarón kī duas tso' dabom paryök kī mañat (83).

Aarón shko kéli yōnane tkabēie

⁸ Jehovaha tō iché Moisés ena Aarón a:

⁹ —Egipto blu' tō a' a iché: 'Ì kē or yi a ese ú', e' tā ichō Aarón a tō ishko kéli iuyōmi iski as iyōnar tkabēie Egipto blú wōrkī.

¹⁰ Etā Moisés ena Aarón mīa Egipto blú ska' etā ie'pa iwé wes Jehovaha tō iché ie'pa a es. Aarón tō ishko kéli uyēmi iski Egipto blú ena ikueblupa e'pa wōrkī tā iyōnane tkabēie. ¹¹ Etā Egipto blú tō wēpa wa íyi jcher tajē ena ie'pa awápa esepa tsuk patké. Ie'pa tō ikanewé ñi suē isiwé wa. ¹² Ie'pa shko kéli uyēmi iski ñies tā iyōnane ñies tkabēie. Erē Aarón shko kéli tō Egipto shko kéli katéwarak seraa. ¹³ Erē Egipto blú er téwa darērēē wes Jehovaha tō iyē' es. Ie' kē wa ie'pa ttō iūtēne yēs.

Jehová tō di'yué pēie

¹⁴ E' ukuōki tā Jehovaha tō iché Moisés a:

—Egipto blu' er téwa darērēē. Kē ie' éna Israel aleripa akmine. ¹⁵ Bule bla'mi mik ie' mīa di'kka, etā be' yú ttōk ie' tā. Ie' panú di'kka. Shko kéli yōnane tkabēie e' kéli tsúmi. ¹⁶ Ie' a ichō: 'Jehová dör hebreowak Kēköl, e' tō ye' patké ichōk be' a tō ie' ala'r ōmine as imi'rak ie' kikōkka ká wé kī kē yi serku' ee. Ikkē tā kam bō ie' ttō iūtō yēs.' ¹⁷ E' kueki Jehovaha tō ye' patké ichōk be' a: 'Ire' bō isueraē tō moki ie' dör Jehovaha. Mik ye' tō di' ppé shko kéli a'tser ye' wa e' wa, etā di' miaraē pé wōchka. ¹⁸ Nima duōlurdaē. Di' alaburdaka suluē. Egiptowak kē a di' e' yanuk, tajē ie'pa dako'wekaraēitō.'

¹⁹ Ñies Jehovaha tō iché Moisés a:

—Ichō Aarón a tō ie' shko kéli klō'ú tā ikōka di' kōs tso' ie'pa wa yē ese tsaka. Di'la, batsōri, di' wōblē, di' bló tso' ese kōs tsaka ie' ulà kōka as imi'a pēie. ¡Es imiaraē pé wōchka di' bló ulitane yōule kal wa ō ák wa ese a!

²⁰ Etā Moisés ena Aarón iwakanewé wes Jehovaha tō iché ie'pa a es. Aarón tō ishko kéli kēka e' wa di' ppéitō Egipto blú ena ikueblupa wōshaē. Etā di' kōs ekkē mīa pēie. ²¹ Nima kōs duolur. Di' alanewa suluē kē yar egiptowak a. ¡Ká wa ñe di' mīa pé wōchka!

²² Erē egiptowak awápa tō iwé ñies isiwé wa. E' kueki Egipto blú er téwa wes Jehovaha tō iyē' es. Ie' kē wa Moisés ena Aarón ttō

iütëne yës. ²³ Ie' míane iu a. Kë tkine íyi kos kî. ²⁴ Egiptowak kos kë a di' yar e' kueki ie'pa tó di' wöblë bié di' kkömik di' manene yottsäie.

Jehová tó egiptowak we'iké siarë bukuë' wa

²⁵ Jehová tó di' kiè Nilo e' suluo'wä e' ki ká de kul,

8

¹ etä ie' tó iché Moisés a:

—Be' yú Egipto blú ska' tã ichö ia: 'Jehová tó ye' patké ichök be' a i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' dalöiök. ² Kë be' tó ie'pa èmi, e' tã ye' tó bukuë' alöwerakã taië a' ká kî a' we'ikoie. ³ Di' Nilo a bukuë' alördaë taië shütëë. E' e' yöralur di' a mirawã be' u a. Idörawã weshkë wé be' kapöke eë, be' kã' kî. Nies idörawã be' kueblupa u a ena be' yamipa kos e'pa u a. Ie' tiurawã wé a ulöke ese a ena wé a' pan wötuöke ese kos a. ⁴ Bukuë' urdakã be' kî ena be' kueblupa kî ena kos be' ká wakpa tso' e'pa kî.'

⁵ Etä Jehová tó Moisés a iché:

—Ichö Aarón a tó ie' ulã ena ie' shko kéli kókã di' kibi ena di' tsitsir ena batsöri kos ekkë tsakã as bukuë' döka di' a Egipto kos wã iökã.

⁶ Aarón tó ishko kéli kékã Egipto di' kos tsakã. Etä Egipto ká wa'ñe bukuë' alönekã taië. ⁷ Erë egiptowak awápa tó iwé ñi suë isiwé wa. Ie'pa tó bukuë' alöwékã ñies. ⁸ E' ukuöki tã Egipto blú tó Moisés ena Aarón e'pa tsuk patké tã ichéitö ie'pa a:

—A' tó ikiö Jehová a tó bukuë' yölor ye' kî ena ye' ká wakpa kos kî ñies. E' yéluritö etä ye' tó a' yamipa émimi as imi' iyiwak ña'uk Jehová dalöioie.

⁹ Etä Moisés tó Egipto blú iüté:

—Ichö ña tó Mik be' kî ikiane tó ye' tó ikié Jehová a be' kî ena be' kueblupa kî ena be' ká wakpa kos kî as bukuë' kë tó a' tsiriwëia tã iatdaë di' è a?

¹⁰ Egipto blú iüté:

—Ikiö Jehová a bule.

Etä Moisés tó iché ie' a:

—E' wã tköraë wes be' kî ikiane es as be' wã ijcher tó kë yi dör wes sa' Këköl Jehová es. ¹¹ Bukuë' e' yölurdane be' u a atdaë di' è a. Kë itö be' tsiriwëpaia. Nies be' kueblupa ena be' ká wakpa kos kë tsiriwëpaiaitö.

¹² Etä Moisés ena Aarón e' yéttsa Egipto blú wöwa. E' ukuöki tã Moisés ikié Jehová a tó bukuë' patké'bitu Egipto blú kî e' trë'úmi ie' yöki. ¹³ Etä Jehová tó iwakanewé wes Moisés tó ikié ia es. Bukuë' tso' egiptowak u a iupamik u'rki e' kos duolur. ¹⁴ Egiptowak tó bukuë' nu kos shté dapa'wé taië. E' nu alabunekã suluë ká e' kos a. ¹⁵ Erë mik Egipto blú tó isuë tó ie' tsatkëne bukuë' ulã a, etä ier téwane darërëë wes Jehová tó iyë' es. Kë ie' wã Moisés ena Aarón ttö iütëne.

Mulu'shwak patké taië Jehová tó ie'pa kî

¹⁶ E' ukuöki tã Jehová tó iché Moisés a:

—Ichö Aarón a tó ie' shko kéli kókã siwã' kî e' wa iyök po ppö as imi' a mulu'shwakie Egipto wa'ñe.

¹⁷ Etä iwakanewérakitö es. Aarón tó shko kéli kékã tã iyök po ppéitö iwa etä iyök po tso' Egipto wa'ñe e' míã mulu'shwakie e' iënekã se' kî ñies iyiwak kos kî. ¹⁸ Egiptowak awápa ima'wé mulu'shwak alöukã isiwé wa, erë kë iwã yöne ie'pa a. E' dalewa mulu'shwak iënekã taië ie'pa kî ñies iyiwak kî. ¹⁹ Etä iwépa tó iché Egipto blú a:

—i' dör Skëköl kanë mokî!

Erë ie' er téwã darërë wes Jehová tó iyë' es. Kë ie' wã ie'pa ttö iütëne.

Ö iékã taië Skëköl tó ie'pa kî

²⁰ E' ukuöki tã, Jehová tó iché Moisés a:

—Bule bla'mi Egipto blú mi'ke di'kka, e' kueki be' e' kókã bla'mi tã be' yú ñi kukwã ita. Ichö ie' a: 'Jehová tó ye' patké ichök be' a i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' kikökka. ²¹ Kë be' tó ie'pa èmine, e' tã ye' tó ö taië patkeraë be' kî ena be' kueblupa kî ena kos be' ká wakpa tso' e'pa kî. Ö iërdakã egiptowak u kos ekkë kî dö iyök kî. ²² Mik e' wã de a' kî, etä ö patkeraëyö a' è kî. Wé ye' ichapa serke Gosen eë ö kë suëpasö yës. Es be' éna iarmi tó mokî ye' dör Jehová, e' durse ká i' kî. ²³ Be' ká wakpa e'pa è we'ikeraë ie' tó. Erë ye' ichapa kë we'ikepayö. E' wã tköraë bule.'

²⁴ Es Jehová tó iwakanewé. Ö dettsa chkaie Egipto blú u a ena ikueblupa u a ñies Egipto wa'ñe e' a. Ö tó Egipto ká kos klö'wëwã së, sulu'wëwã yës.

²⁵ Etä Egipto blú tó Moisés ena Aarón tsuk patké tã ichéitö ie'pa a:

—A' yú, e'ma a' Këköl a' iyiwak ña'uk. Erë kë a' e' yökulur Egipto a.

²⁶ Moisés tö iüté:

—Kë e' dör buaë es. Sa' iyiwak ña'weke sa' tö sa' Këköl Jehovah e' a, e' dör iyiwak dalöieke a' tö skëkölie ese. A' tö sa' sué iyiwak ese ña'uk, e' ta a' tö sa' ttëwami ak wa. ²⁷ Sa' kawöta shkök dö ká mañat dö wé kë yi serku' ese ska'. Ee sa' tö iyiwak ña'weke sa' Këköl Jehovah a wes kawö méatitö sa' a es.

²⁸ Egipto blú tö iché:

—A' kë mîne kamië shute, e' ta ye' tö a' èmimirak wé kë yi serku' ese ska', iyiwak ña'uk a' Këköl Jehovah e' a. A' Këköl Jehovah a ikiö ye' ki.

²⁹ Moisés tö iüté:

—Mik ye' e' yëttsa íe, eta ye' mía Jehovah a ikiök be' ki as ö pormi be' yöki ena be' kueblupa yöki ena be' ká wakpa kos e'pa yöki. Erë kë be' tö sa' kitö'ukia. Kë be' tö Israel aleripa wöklö'uk as imi' iyiwak ña'uk Jehovah a.

³⁰ Mik Moisés e' yëttsa Egipto blú wöwa, eta ie' ikié Jehovah a. ³¹ Eta Jehovah tö iwé wes Moisés tö ikié ie' a es. Es ö po'wémiitö Egipto blú yöki ena ikueblupa yöki ena iká wakpa kos e'pa yöki. Kë ö ateia etkla wë'ia. ³² Erë Egipto blú er skà téwane darërëë. Kë ie' wa Israel aleripa anemi.

9

Jehová tö egiptowak iyiwak ttélur

¹ E' ukuöki ta Jehovah tö iché Moisés a:

—Be' yú ttök Egipto blú ta, ta ichö ia: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö iché i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' kikökka. ² Be' kë tö ie'pa èmine, be' tö ie'pa wöklö'wekeia, ³ e' ta ye' tö duè mekaraë be' iyiwak kos e' ki ye' diché taië wa. Be' kabaio, be' burro, be' kameio, be' baka ena be' obeja ekké kos duölurdaë. ⁴ Erë Israel aleripa iyiwak ulitane kë duöpalur etö wë'ia. Es ye' tö ikkacheraë tö ie'pa dör ye' ichapa.'

⁵ Eta Jehovah tö ikéwö méwa i' es:

—E' kos weraëyö bule.

⁶ Bule es ta Jehovah tö iwé. Egiptowak iyiwak kos e' duolur. Erë Israel aleripa icha kë du'wa etö wë'ia. ⁷ Egipto blú tö Israel aleripa icha sauk patké eta ie' isué tö moki Israel aleripa icha kë du'wa etö wë'ia.

Erë ie' er kitéwa darërëë. Kë ie' wa Israel aleripa a kawö mène as imi' rak.

Jehová tö duè méka egiptowak ki skuëkie

⁸ E' ukuöki ta Jehovah tö iché Moisés ena Aarón a:

—Muluchka tso' bö'kkö a e' klö'ú ta as Moisés tö iuyö siwa' ki Egipto blú wörki.

⁹ Muluchka e' po ardaë Egipto kos e' ki. E' tskirdane ie'pa ki skuëkie ñies iyyiwak ki.

¹⁰ Eta Moisés ena Aarón muluchka klö'wé bö'kkö a ta imía Egipto blú ska' ta e' wörki Moisés tö muluchka uyé siwa' ki. Eta egiptowak mik imoneka skuëkie. Ñies iyyiwak kos mik imoneka skuëkie. ¹¹ Egipto awápa ki skuëk tskineka taië wes imalepa es, e' kueki ie'pa kë dë' Moisés wörki. ¹² Erë Jehovah tö Egipto blú er darë'wéwa as kë itö Moisés ena Aarón ttö iütö wes ie' tö iyë' es.

Mò wösi seseë ese patké Jehovah tö egiptowak ki

¹³ E' ukuöki ta Jehovah tö iché Moisés a:

—Be' e' koka bule bla'mi eta be' yú Egipto blú a ichök: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö iché be' a i' es: Ye' ichapa ömi as imi' rak ye' kikökka. ¹⁴ Kë be' wa ye' ttö iüténe i' ta, e' ta ye' tö iyi sulusi kos patkeraë be' ki ena be' kueblupa ki ena a' wakpa kos e' ki. Es be' wa ijcherdaë tö kë yi ku' ye' tsata ká wa'ne. ¹⁵ Ye' mú ki ikiane, e'ma ye' tö iyi sulusi me'kabak be' ki ena be' yamipa ulitane ki a eukwa ká i' ki. ¹⁶ Erë ye' wa be' tso'ia ttsë'ka as be' tö ye' diché taië e' saü, ñies as yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ne. ¹⁷ Erë be' er dör suluë kekraë. Kë bö ye' ichapa Israel aleripa émi. ¹⁸ Bule ikké mò wösi seseë ese patkeraëyö a' ki taië. E' dardaë taië a' ki tköka kenet idarke Egipto e' tsata. ¹⁹ Mò wösi ardaë e' tö a' tso' u'rki ena a' iyiwak kos tso' kañika e' ttémilur se. E' kueki a' iyiwak ena i' kos tso' a' wa kañika e' blök patkö u dikia as itsatkër.'

²⁰ Eta Egipto blú kueblupa welepa suane Jehovah ttö yöki. E'pa tö iyyiwak blé, ñies ikanè mésopa blé u dikia. ²¹ Erë imalepa kë wa Jehovah ttö klöne, e'pa tö icha méat u'rki.

²² Eta Jehovah tö Moisés a iché:

—Be' ulà koka siwa' ki as mò wösi seseë ese dar taië Egipto kos a. E' ardaë ie'pa ki ena iyyiwak ki ñies idaliwö tso' rak iwa e' ki.

²³ Mik Moisés tö shko kéli kéká siwa' ki, eta Jehovahá tö alá bla'wé taië wõñawéitö taië döttsa íyök ki eta mò wösi seseë ákwöie e' patkéitö Egipto kos a. ²⁴ Es Jehovahá tö mò wösi seseë ese patké taië Egipto ká wa'ñe a. Eta mò wösi ese darke taië ena ká wõñarke taië, kë iwöklörtá'. Kë yi wa e' suule yës Egipto. ²⁵ Eta mò wösi e' biteshka taië ì kos tso' ká áie a e' ki, se' ki ena iyiwak ki ñies. Dalì kuá kos péluritö sulu'wéluritö. Kal tso' ká wa'ñe e' ulà jchërolone. ²⁶ Erë ká kiè Gosen, wé Israel aleripa serke, e' a mò wösi kë dane yës.

²⁷ Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patké ta ichéitö ia:

—Ire' yö isuë tö ye' e' wamblé suluë. Jehovahá e' ttè dör mokjë. Eta ye' ena ye' ká wakpa sa' iane iwiie. ²⁸ Taië alá blarke ñies mò wösi darke taië e' kë dalë'ttsëneia sa' a. Jehovahá a ikiö tö iwöklö'üne, e' ta ye' tö a' ekemi. Kë yö a' wöklö'wëia.

²⁹ Eta Moisés tö iuté:

—Ye' e' yéttsa ká i' a ta bet ye' ikieke Jehovahá a, eta mò wösi ena alá wõñarke kos e' wöklördawa as be' wa ijcher tö Jehovahá dör ká wa'ñe e' wák. ³⁰ Erë ye' wa ijcher buaë tö be' ena be' kuëblupa kam tö Sa' Këköl Jehovahá e' dalöiö.

³¹ Eta daliwö kiè lino e' tso' wörkuaie ena cebada e' wö ta'tke, e' kuëki iweinewa se. ³² Erë daliwö kiè trigo ena centeno, kë e' dë' wes kam iwörkua bur e' kuëki.

³³ Mik Moisés e' yéttsa ká e' a mia bánet, eta ee ie' tö ikié Jehovahá a. Eta bet ta mò wösi kë daneia ñies ká kë wõñaneia. Kalì taië e' kë yëneia. ³⁴ Mik Egipto blú tö isuë tö kalì kë yërku'ia, mò wösi kë darku'ia ena alá kë blarku'ia, eta ie' e' wambléne suluë. Kë ie' ë er darë'newa ñies ikueblupa. ³⁵ Es Egipto blú er téwa darërëë. Kë iwa Israel aleripa a kawö mène as imi'yal wes Jehovahá tö iyë'ia Moisés ttè wa es.

10

Jehová tö ditski patké taië Egipto

¹ E' ukuöki ta Jehovahá tö Moisés a iché:

—Be' yúne Egipto blú ska'. Ye' tö ie' ena ikueblupa er téwa darërëë as ie'pa tö isaü tö ye' diché taië, e' wa ì kë or yi a ese wë ye' tö taië. ² Ye' tö ie'pa er téwa darërëë as be' tö ipakö be' ala'r a ena be' talapa a tö

wes egiptowak we'ikéyö ñies wes ì kë or yi a ese wëyö taië ie'pa wörki. Es a' ulitane wa ijcher tö ye' dör Jehovahá.

³ Eta Moisés ena Aarón míyal Egipto blú ska' eta ichéitö ia:

—Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö iché i' es: “¿Mik be' tö ye' ttö dalösewemirö? Ye' ichapa ömi as imi' ye' kikökka. ⁴ Kë be' tö ie'pa èmi bule, e' ta ditski patkeraëyö a' ká ki. ⁵ Ditski tö a' ká wà ierawa taië, kë a íyök ulat wëneia. A' daliwö bata méat mò wösi tö e' kos katerawaitö yës. Ñies kal ulitane katerawaitö seraa. ⁶ Ñies ditski dörawa taië be' u kos a ena be' kuëblupa u a ena egiptowak kos u a. Ílyi i'se kë suule a' yëpa bak ká iaiaë e'pa wa ie'pa tsá dë'bitu ká i' ki dö ikkë ta!”

Moisés tté one ta ie' e' wötrée ta imía. ⁷ E' bet ta Egipto blú kuëblupa tö iché iblú a:

—¿Mik ta wëm e' kë tö se' we'ikëia? A blu', ie'pa ömi ie'pa Këköl dör Jehovahá, e' kikökka. A blu', ¿be' kë wa isune tö se' ká sulunewatke seraa?

⁸ Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patkéne eta ichéitö ia:

—A' yúshka Jehovahá dör a' Këköl, e' kikökka. Erë keweie a' tö ye' a ichö tö ¿a' wënepa ë mi'ke?

⁹ Moisés tö iuté:

—Sa' kawöta shkökmi sekka. Sa' kawö taië tkö'uke Jehovahá a. E' kuëki sa' ala'r ena sa' këkëpa, e'pa kos kawöta shkökmi. Ñies sa' obeja kos ena sa' baka kos e' mi'ke sa' wa.

¹⁰ Eta Egipto blú tö iché ia:

—¿Iwënewa wöshak tö a' erbiköke suluë ye' ki! ¿Ima a' erbikö tö Jehovahá tö a' kimèmi as ye' tö a' ömi a' alakölpaë ena a' ala'rë?

¹¹ Kë iwamblërpa es. A' wëpa kibineone esepa ë yú Jehovahá kikökka es a' ki ikiane e' kuëki.

Eta Egipto blú tö ie'pa tsukmi ké ie' yöki.

¹² Erë Jehovahá tö iché Moisés a:

—Be' ulà kókka Egipto ki as ditski bitu Egipto kos wà iökka ñies dalikua bata méat mò wösi tö e' kos katökwa.

¹³ Eta Moisés tö ishko kéli kéká Egipto ki eta Jehovahá tö siwa' patkébitu diwö tskirke e' kke Egipto kos ki ñië nañeë. Bule es bla'mi ta siwa' wa ditski debitu. ¹⁴ Ditski tö Egipto ká kos e' wà iéwa taië. Ekkë kë suule yi wa

ká iaiä es kë yi tö isuepaiäne. ¹⁵ Es ditski dapanekä ká kos ekkë kî. Kë a íyök ulat ta'ia. Dalì kuá ena kalwö e' kos bata méat mò wösi tö e' katélur ditski tö yës. Egipto kos a kakö kos kal kö kos e' kë ateia yës.

¹⁶ E' bet ta Egipto blú tö Moisés ena Aarón e'pa tsuk patké ta iché ia:

—Ye' e' wamblé sulu a' Këköl dör Jehová e' kî ñies a' kî. ¹⁷ Ye' kköchö a' a i'ñe ë tö a' tö e' olo'yö ye' kî. Ikiö a' Këköl dör Jehová e' a ye' kî tö ditski ë trë'úlur ye' kî as kë sa' duölur.

¹⁸ Moisés e' yéttsa Egipto blú u a ta bet ikiéitö Jehová a. ¹⁹ Eta Jehová tö siwa' e' wötréene tsikka darërë e' wa ditski mítser anene dayë kiè Dayë Mat, e' kî. Eta ditski kë atë yës Egipto. ²⁰ Erë Jehová tö Egipto blú er sulu téwane darërëë. Ie' kë wa Israel aleripa a kawö mène as imi'rak.

Jehová tö ká ttsettseë patké Egipto kî

²¹ Eta Jehová tö Moisés a iché:

—Be' ulà kôka siwa' kî as ká tterwa ttsettseë shüteë.

²² Eta Moisés ulà kéka eta ká ttsenewa mia ttsettseë Egipto ká wa'ñe kî dôka ká mañat. ²³ Kë yi wa iyami serke tsinet e' sune yës. Kë yi a e' yënuksa wé itkër ee dôka ká mañat. Erë Israel aleripa u a, ee je' ká olo tso' dalölö.

²⁴ Eta Egipto blú tö Moisés tsuk patké ta iché ia:

—A' yúshka Jehová kîkôkka. A' ala'r kos tsúmi. Erë a' obeja ena a' baka e' kos múat.

²⁵ Eta Moisés tö iiuté:

—Au. Be' kawöta kawö muk sa' a sa' iyiwak tsukmi ña'wè sa' Këköl dör Jehová e' a idalöioie. ²⁶ E' kîie ta sa' icha kos, e' michoë sa' wakpa wa. Sa' iyiwak shushteke sa' tö ña'wè sa' Këköl Jehová a ikîkokaie. Kam sa' dömi ee eta kë sa' wa ijcher iyiwak isie ëtö kiane sa' kî ña'wè Jehová a. E' kueki kë sa' tö sa' iyiwak mepaat yës.

²⁷ Eta Jehová tö Egipto blú er sulu téwa darërëë. E' kueki ie' kë wa kawö mène Israel aleripa a as imi'rak. ²⁸ E' kîie ta Egipto blú tö iché Moisés a:

—Be' e' yöttsa íe. Be' e' kkö'nú ye' yöki. Be' dene ye' sauk, e' ta be' duörawa.

²⁹ Eta Moisés tö iiuté:

—Buaë bö iché es. Kë ye' dë'iane be' sauk.

11

Ala'r wëpa kibi esepa duöralur e' biyöché Moisés tö

¹ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés a:

—Ye' tö Egipto blú ena egiptowak ulitane e' bata we'ikekeia. E' ukuöki ta Egipto blú tö a' erami, e' kîie ie' wák tö a' ulitane uyerattsa da'aie iká kî. ² Eta ichö Israel aleripa ulitane a, wëpa ena alakölpä tö íyi yöule orochka wa ena inukölchka wa, ese kak kiö egiptowak serke ie'pa pamik esepa a.

³ Eta Jehová tö egiptowak ké Israel aleripa dalöiök taië. Egipto blú kueblupa ena egiptowak ulitane e'pa tö iklö'wé tö Moisés dör këkëpa taië.

⁴ Eta Moisés tö iché Egipto blú a:

—Jehová tö iché i' es: Ká shaböts nañewe ye' mi'ke Egipto kos a. ⁵ Ala'r wëpa kibipa e' kos duöralur. Egipto blú tso' s'wökirie e' alà wëm kibi duörawa, ñies egiptowak malepa icha kos dö s'siarëpa tso'rak iwa iyiwö woie esepa icha duöralur ñies. Ñies iyiwak uru alà wë'ñe kibi ese kos duöralur. ⁶ Sulitane iuraë taië Egipto kos a. Kë ese ttsëule yi wa es, ñies kë yi tö ese ttsepaia es. ⁷ Erë Israel aleripa shua kë chichi isie arpa yës se' wöa ena iyiwak wöa. Es a' wa ijcherdaë tö ye' dör Jehová e' tso' Israel aleripa kimuk, erë egiptowak we'ikök ye' tso'.

⁸ Eta Moisés tö ikí ché ia:

—Be' kueblupa kos döraë ye' ska', eta ie'pa e' tkörawa kuchë kî ye' wörki ta ikköchöarak ye' a: 'Be' yúshka. Be' yamipa tso' kos be' ta e'pa tsúmirak ñies.'

Eta Moisés ulune taië e' yéttsa Egipto blú wörki. ⁹ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés a:

—Egipto blu' kë tö a' ttö iutepa as ye' tö i kë or yi a ese kî ù taië Egipto.

¹⁰ Íyi ekkë kos wé Moisés ena Aarón tö Egipto blú wörki, erë Jehová tö ie' er darë'wéwa as kë itö ittö iutö. E' kueki ie' kë wa kawö mène Israel aleripa a as imi'yal.

12

Israel aleripa tsatkëne e' kéwö

¹ Jehová tö iché Moisés ena Aarón tso' Egipto e'pa a:

2 “Si' i' dōraē a' a duas si' tsawe kekraē. 3 Israel aleripa ulitane a ichō: ‘Si' i' e' diwō dabop (10) etā u bitkue ekkē wakpa tō obeja ö chibo ese wē'ñe pupula yulō etō katē ila'r tā. 4 U wakpa welepa kē dōr tajē, kē a chkē ekkē katarwā, e' tā ie'pa tō iyamipa tso' iupamik esepa kiō chkök ie'pa tā ñita kōs iwakpa dōka ekkē ena kōs ie'pa a ikatar ekkē. 5 Obeja ö chibo wē'ñe bua'buā, kē kī ì sulu ku' kī duas tso' ek ese yulō etō. 6 E' blō. Si' i' e' diwō de dabop kī tkēl (14) e' tsālī etā a' wā iyiwak tso' blēule ese ttō u a u a. 7 E' ukuōkī tā a' tō iklö'ú tā u wē a a' tō ikateke, e' wēkkō kātke patiúka a' tō ipé wa. 8 Ká e' nañewe chkē e' katō katuule bö' a ár bacha'bacha tā ñies pan kē yöule iwölöwōka wa, ese tā. 9 Kē ikatar aki ena paliule elkela wē'ia. Ichkà kōs, iwōkir, ikla'tska, ena ñattse e' kōs kawōta kakuēwa bö' a. 10 Kē a' tō ibata mukat dö bule es. Ibata ateia, e' tā ñña'úlor bö' a. 11 Mik a' chkōketke etā a' e' paiō, a' klökkuō iō, a' shko kéli klö'ú. Ye' dōr Jehová e' tō a' tsatkeke e' kēwō tkō'weke a' tō, e' kuekī a' chkō bet.

12 “ ‘Iñe nañewe ye' tkōraē Egipto ká kōs a egiptowak ala'r tsá wēm esepa ttökulur. Ñies ie'pa iyiwak ala'rla tsá dōr wē'ñe e' kōs tteralur ye' tō. Es kēkōlpa kōs tso' egiptowak wā dalöie e' we'ikeraē ye' tō tajē. Ye' wák dōr Jehová e' tō ichē es. 13 U kōs a wē a' tso' e' wēkkō ta'oule ipamik iyiwak pé wa e' dōr a' wakpa a' ikkachoie. Mik ye' tō pé e' sué, etā ye' damitkō u e' ttōmik. Mik ye' tso' egiptowak we'ikōk siarē, etā e' kē dōpa a' ska'.

14 “ ‘A' kawōta kawō e' tkō'uk. A' kawōta itkō'uk kekraē duas bit ekkē ye' dōr Jehová e' dalöioie. 15 Ká dōka ká kul e' shuā a' kē kawō tā' pan yöule iwölöwōka wa ese ñuk. E' kuekī kawō tkō'weke e' diwō tsá etā pan wölöwōka kōs ese tulōttsa a' u a. Yi tō pan yöule iwölöwōka wa ese ñé ká kul e' shuā, e' tā ese wák kē kawō tā' senuk Israel aleripa shuā. 16 Kawō tkō'weke e' tsá diwō etā a' e' dapa'úka ek tsinī ñme ye' dalöioie. Ñies e' diwō bata tā a' e' dapa'úkanē. Ká tsá ena ibata, e' diwō kē a' kawō tā' kanēblök yēs, ù ñ alirmi a' a. 17 Kawō kiē Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wā, e' kēwō tkō'uk a' kawōta. E' ñ kēwō wa ye' tō a' yerattsā Egipto a' seraa. E' kuekī a' kawōta e' kēwō tkō'uk. E' kēwō

tkō'weraē a' tō kekraē. E' meneat dalöie a' a ena a' ditséwōpa datse a' itōkī aishkuō tā e'pa kōs a. 18 Si' i' dōr duas si' tsá, e' diwō dabom eyök kī tkēl (14) e' tsālī a' kē kawō tā' pan yöule iwölöwōka wa ese ñuk dö si' i' kī diwō de dabom böyök kī et (21), e' tsālī etā a' tō ññemine. 19 Kawō kul e' shuā a' kē kawō tā' pan wölöwōka seuk u a. Yi tō pan yöule iwölöwōka wa ese ñé ká kul e' shuā, ká kuā'kī wakpa ö Israel aleripa, e' tā ese wák kē kawō tā' senuk Israel aleripa shuā. 20 E' kuekī ì kōs yöule pan wölöwōka wa, ese kē ñar yēs. Wé a' tso'rō ee tā a' kē kawō tā' pan yöule iwölöwōka wa, ese ñuk.’ ”

21 Etā Moisés tō Israel aleripa kueblupa dapa'wé tā ichéitō ia: “A' wakpa bil ekkē yú obeja ö chibo klö'uk etō etō, tsúmi a' u a a' yamipa a. Ittōwā, Jehová tō se' tsatkere i'ñe, e' kēwō tkō'woie. 22 Ipé klö'ú tka' a. Etā kakō kiē hisopo e' ulā klö'ú eyök, e' nuúka pé wa, e' wa u wēkkō kātke patiúka. Kē a' e' yökulur u a kam ká ñir e' yöki. 23 Mik Jehová tkōmi egiptowak ttökulur, etā ie' tō u wēkkō e' kātke sué iauleka pé wa etā ie' damitkō u e' ttōmik. Es Jehová kē kawō mēpa ibiyōchōkwak tō s'ttekelur e' a a' ttökulur weshkē. 24 A' kawōta ttē i' kōs dalöiök kekraē, ñies a' aleripa kōs datse a' itōkī e'pa kawōta idalöiök. 25 Mik a' demi ká yē' Jehová tō tō imeraē se' a ee, etā a' kawōta kawō i' tkō'uk. 26 Mik a' ala'r tō ichaké a' a: ‘¿Iōk se' tō kawō i' tkō'weke?’, 27 etā a' kawōta iütök: ‘Iyiwak i' ttekesō Jehová dalöioie ie' tō se' tsatkē' egiptowak ulā a e' kuekī. Mik ie' bakmi egiptowak ttökulur, etā ie' bakmi se' Israel aleripa u ttōmik kē dē'wā. Es ie' tō se' yamipa tsatkē'lor.’ ”

Etā Israel aleripa e' tkélur kuchē kī Jehová dalöioie. 28 E' ukuōkī tā ie'pa míā iwakanewé wes Jehová tō iché Moisés ena Aarón a es.

Ala'r wēpa kibipa esepa duolur

29 Ká shabōts Jehová tō egiptowak ala'r wēpa kibipa esepa kōs ttélur seraa. Egipto blú tso' s'wōkirie e' alā wēm kibi e' duowa. Egiptowak malepa icha kōs dö s'tso' wötēule s'wōto wé a e'pa ala'r wēpa kibipa e'pa duolur ñies. Ñies iyiwak alā wē'ñe kibi e' kōs duolur. 30 E' nañewe Egipto

blú ena ikueblupa ñies egiptowak kos e'pa e' kékarak seraa iuk ãme. Kẽ u ku' yẽs e' kẽ a s'nu ku'. ³¹ E' nañewe Egipto blú tã Moisés ena Aarón tsuk patké ta ichéitã ia:

—A' yúshka a' yamipaë. A' e' skõ bánet sa' yõki. A' yúshka Jehová kikõkka wẽs a' tã iyë' kuaë es. ³² Iyiwak kos tsúmi wẽs a' ki ikiane es. A' yúshka sa' yõki. Ñies a' kkõchõ Jehová a as ie' ye' kimù.

³³ Etã egiptowak tã iché Israel aleripa a: “A' yúshka betbet sa' yõki. A' kẽ mĩne e' ta sa' ulitane duõralur.” ³⁴ Israel aleripa tã harinachka, kẽ wõtuule iwõlõwõka wa, ese patrëwã tka'ë idatsi' a iéka ppéka kuli' ki ta imíyal. ³⁵ Ie'pa tã orochka ena inukõlchka ena datsi' e' kos kak kié egiptowak a wẽs Moisés tã iyë' ia es. ³⁶ Jehová tã egiptowak ké Israel aleripa dalõioek e' kueki ie'pa tã iyi kos kak kiérakitõ e' mé Israel aleripa a. Es Israel aleripa tã egiptowak iyi bua'buã e' kos tsémi.

Israel aleripa e' yélur Egipto a

³⁷ Israel aleripa e' yélur Ramsés, míyal Sucot. Ie'pa wẽpa kibineonetke dõka 600.000. Alakõlpa ena ala'rla kẽ shtaõule. ³⁸ Ie'pa ta pẽ' kua'kipa mí ñies taië. Ñies iyiwak mírak iwã taië obeja ena chibo ena baka. ³⁹ Egiptowak tã Israel aleripa ka' e' yõktsã bet kẽ wã kawõ meneat ie'pa a ulõie, e' kueki ie'pa wã harinachka mir kẽ iwõlõwõka ta'. E' wa ie'pa pan yué ñala ki.

⁴⁰ Israel aleripa bak senuk Egipto duas dõka cien tkëyõk ki dabom mañayõk (430). ⁴¹ Ie'pa sené Egipto duas dõka cien tkëyõk ki dabom mañayõk (430) tas, etã e' nañewe wõshãe ta' ie'pa e' yélur Egipto a iditséwõ wa iditséwõ wa wẽs ñippõkwakpa taië es. ⁴² E' nañewe Jehová tã ie'pa kkõ'né buãe as ie'pa e' yõlur Egipto a. E' kueki nañewe e' kéwõ kawõtã tkõ'wè wõñine wa duas bit ekkè kekraë Jehová dalõioie.

Wes Israel aleripa ké itsatkëne e' kéwõ tkõ'uk

⁴³ Jehová tã iché Moisés ena Aarón a:

“Ye' tã a' tsatkeke egiptowak ulã a e' kéwõ tkõ'uk a' kawõtã i' es: Kã kua'ki wakpa esepa kẽ kawõ ta' obeja õ chibo tteke a' tã e' kéwõ ska' ta' ese chkã katõk. ⁴⁴ Erë kã kua'ki wakpa wẽpa ena alakõlpa

wẽpa to'ttsatke a' tã kanè mésoie ena e' wẽpa tottola kkuõlit tẽule tsir, esepa ã tã ikatëmi. ⁴⁵ Erë kã kua'ki wakpa tso' shkar õ kanëblõk inukõl klõ'uk, esepa kẽ kawõ ta' ikatõk. ⁴⁶ A' kawõtã chkè e' katõk weshkë. A' kẽ kawõ ta' chkè e' tsukmi u'rki yës. Ñies a' kẽ kawõ ta' idichéwõ pukwã. ⁴⁷ Israel aleripa ulitane kawõtã kawõ e' tkõ'uk. ⁴⁸ Erë a' shuã kã kua'ki wakpa tso' senuk esepa ena kawõ e' tkõ'wak a' ta' Jehová dalõioie e' ta' as itõ itkõ'ũñak. Erë kewë ie'pa tã iyamipa wẽpa ulitane tso' ie' u' a' e'pa keraë itõttola kkuõlit tã tsir. E' ukuõki ta' ie'pa kawõ tkõ'wèmi a' ta' a' yamipaie. Erë wẽpa kẽ tottola kkuõlit tẽule tsir esepa kẽ kawõ ta' a' kawõ tkõ'uke e' chkè katõk. ⁴⁹ A' ulitane ena kã kua'ki wakpa serke a' shuã e' kawõtã ttè i' dalõioek ñikkëe.”

⁵⁰ Israel aleripa tã ttè i' kos iuté wẽs Jehová tã iché Moisés ena Aarón a es. ⁵¹ E' diwõ Jehová tã Israel aleripa yélur Egipto iditséwõ wa iditséwõ wa wẽs ñippõkwakpa taië es.

13

¹ Jehová tã iché Moisés a:

² “Israel aleripa ala'r wẽpa kibi esepa kos dõr batse'r ye' a. Ñies a' iyiwak alã tsã wè'ñe e' kos dõr batse'r ye' a. E' kueki e' kos blõ ye' a.”

³ Etã Moisés tã iché Israel aleripa a: “I'ñe Jehová tã a' yekettsã Egipto a' ie' diché taië e' wa. Kã i' a' a' weine siarë kanëblõk egiptowak a' kẽ patuë ta'. E' kueki a' er anú diwõ i' ska'. A' kẽ kawõ ta' pan yõule iwõlõwõka wa ese ñuk. ⁴ I'ñe a' e' yõkettsã, si' i' kié Abib e' a. ⁵ Mik a' demi kã muk Jehová kablè' se' yẽpa bak kã iaiaë e'pa a' eë, etã a' kawõtã kawõ i' tkõ'uk si' i' a. Kã e' ki iyi ulitane tskir buãe, iwã wõr buãe shute. Kã e' dõr canaánwak, hititawak, amorreowak, heveowak ena jebuseowak, e'pa kã. ⁶ A' kawõtã kawõ i' tkõ'uk i' es: Kã kul shuã a' kẽ kawõ ta' pan yõule iwõlõwõka wa ese ñuk. Kawõ e' diwõ bata, etã kawõ tkõ'weraë buãie Jehová dalõioie. ⁷ Kawõ kul e' shuã a' kẽ kawõ ta' pan yõule iwõlõwõka wa ese ñuk. Pan wõlõwõka ena pan yõule iwõlõwõka wa ese kos kẽ kawõ ta' se'wè a' tã a' kã kos e' a. ⁸ E' diwõ ta' a' tã ichõ a' ala'r a: Kawõ e' tkõ'weke se' tã, e' wã dõr tã Jehová tã se'

yè'lur Egipto a. ⁹ Ie' tò se' yè'ttsa Egipto a idiché taië wa, e' kueki se' dör ie' icha. Mik se' tò kawö e' tkö'weke, eta e' tò se' ulitane a ieri meraë as Jehovahä tte ki se' er me'rie. E' dör wes se' e' wakyuö se' wötsa ki ena se' ulà kkue ki es. ¹⁰ E' kueki a' kawöta kawö e' tkö'uk duas bit ekkë idiwö i' è wa.

¹¹ “Ká iaiaë Jehovahä tò iyë'at a' yépa a tò ie' tò canaánwak ká meraë a' a. Mik ie' wa a' demi ká e' a, ¹² eta a' kawöta a' ala'r wépa kibi esepa kos blök ie' è a e'pa kos dör ie' icha, e' kueki. Nies a' iyiwak parke kos wë'ne, e' kibi kos e' dör ie' icha, e' kueki ese kawöta blè ie' è a. ¹³ Eta obeja wë'ne pupula ö chibo wë'ne pupula e' mú a' tò burro alaki e' alà wë'ne kibi e' skéie burro alà tsatkoie. Erë a' kë a e' patuak es, e' ta burro alà wë'ne kibi e' kuli' púwa. Es a' kawöta a' ala'r wépa tsá kune esepa kos skéie iyiwak muk itsatkottsá. ¹⁴ Aishkuö ta mik a' ala'r tò a' chakeke tò: ‘¿Iök a' tò ikanewè i' es?’, eta iiütó: ‘Jehová tò se' yè'ttsa Egipto a idiché taië e' wa. Ee se' bak weinuk siarë kaneblok kë patuè ta'. ¹⁵ Mik Egipto blú er tè'wa darërèè, ie' kë wa kawö mène se' a e' yöktsane ie' ká a, eta Jehovahä tò egiptowak ala'r wépa tsá kune e'pa kos ttélur. Nies iyiwak alà wë'ne kibi e' kos ttéluritö. E' kueki se' tò se' iyiwak alà wë'ne kibi, ese kos meke Jehovahä a. Nies se' ala'r wépa tsá kune, ese skéie iyiwak mekesö Jehovahä a itsatkottsá. ¹⁶ E' kueki kawö i' tkö'ú as kë a' éna ichöwa tò Jehovahä tò a' yè'ttsa Egipto a idiché taië e' wa. E' dör wes se' e' wakyuö se' wötsa ki ena se' ulà kkue ki es.’ ”

Jehová tò Israel aleripa wëttseke mò wa

¹⁷ Mik Egipto blú tò Israel aleripa émi, eta Skököl tò ibikeitsé tò Israel aleripa mú kë ñippö filisteowak ta, e' ta ie'pa bitumiane Egipto. E' kueki ie' kë wa ie'pa wëttsenemi ñalá michoë filisteowak ká a e' wa, e' dör ñalá yösyèsè. ¹⁸ E' kueki ie' tò ie'pa wëttsemi bánet kamië ñalá tköke ká sir po e' shua dötsa dayë kiè Dayë Mat e' ska'.

Israel aleripa e' yè'lur dapauleka wes ñippökwakpa taië e' e' dapa'ù es. ¹⁹ Moisés wa José sik këchke e' mítser ie'pa ta ñita. Kam José blërwa e' yöki ie' tò iyë' ièlpa a: “Moki Skököl dörane a' tsatkök. Mik e' wa

tka, eta ye' sik tsúmi a' ta.” Es ie'pa tò kawö mé ñi a. E' kueki Moisés wa José sik mítser ie'pa ta.

²⁰ Eta Israel aleripa e' yélur ká kiè Sucot míyal ká kiè Etam, ee ie'pa e' tséat. Ká e' atë ká sir po e' kkömik tsinet. ²¹ Niwe ta Jehovahä tò ie'pa wëttseke mò ar taië alabo e' wa. E' mir ie'pa yöki kewe ñalá kkachoie ie'pa a. Nañewe ta mò e' wöñarke bö'wöie dalöburke. E' wa ie'pa shkömir wes ká ñiwe es. ²² Niwe ta mò e' mir kekraë ie'pa yöki kewe. Nañewe ta mò e' wöñarke bö'wöie e' mir ie'pa yöki kewe.

14

Israel aleripa tkattsá Dayë Mat a

¹ Eta Jehovahä tò iché Moisés a:

² “Ichö Israel aleripa a: A' yúne a' itö wane ta a' e' tsúat ká kiè Pi-hahiro e' wösha. Ká e' atë ká kiè Migdol ena dayë kkömik e' shusha, ká kiè Baal-sefón, e' wösha. E' wösha dayë kkömik tsinet úla yuö. ³ Es Egipto blú tò ibikeitseraë: ‘Israel aleripa kë wa ijcher wé imi'mirö. Ie'pa cholurmi ká sir po, e' shua.’ ⁴ Erë ye' tò ie' er terawa darèrè as ie' tò a' tötümi. Ye' e' alöraka ie' ki ena iñippökwakpa kos ki, e' wa ye' dalöierdaë taië. Egiptowak ulitane wa ijcherdaë tò moki ye' dör Jehovahä.”

Eta Israel aleripa tò iwakanewé es. ⁵ E' dalewa Egipto blú wöki ibiyö demi tò Israel aleripa tkayal. Ie' ena ikueblupa erbikéne kua'ki ta ichérakitö ñi a: “¿Wes se' tò i' wamblé i' es? ¿Iie se' tò Israel aleripa émi ta yi kaneblömiia se' a?”

⁶ E' ukuöki bet ta Egipto blú tò ikarreta tso' ñippoie e' tsuk patké ta iñippökwakpa patkéitö ñi dapa'uk. ⁷ Eta imia Israel aleripa itöki karreta ñippoie ibua'bu döka cien teryök (600) ekkë. Egipto karreta ñippoie e' malepa kos mirak iwa ñies. Karreta kos e' a ñippökwakpa wökir shköke ek. ⁸ Jehovahä tò Egipto blú er daré'wéwa as ie' mi' Israel aleripa itöki eré ie'pa yénettsa Egipto a Jehovahä diché taië wa.

⁹ Eta Egipto ñippökwakpa mirwa kabaio ki, karreta ki, e'pa kos tò Israel aleripa tötümi kuérakitö wé Israel aleripa tso' dayë kkömik ká kiè Pi-hahiro e' o'mik ena ká kiè Baal-sefón, e' wösha. ¹⁰ Mik Israel

aleripa isué tö egiptowak datse, e' tö ie'pa suawé tajë. Ie'pa kköché tajë Jehovahá a tö sa' tsatkö. ¹¹ Moisés a ichérakitö:

—¿Ima be' iklö'wé pö kë ta' Egipto, e' kueki be' tö sa' yé'ttsa duökwa íe ká sir po shua? ¿Iök bö iwamblé es sa' ta? ¿Ie be' tö sa' yé'lur Egipto a? ¹² Kuaé sa' tö be' a iyè' Egipto: 'Sa' múat kanablök bërë egiptowak a. ¿Sa' weirke siarë kanablök egiptowak a, e' dör bua' sa' a duökulur íe ká sí poé a e' skéie!'

¹³ Erë Moisés tö iüté:

—Kë a' tö egiptowak suepaia. E' kueki kë a' suanuk. A' e' tköwa darërë. I'ñe Jehovahá tö a' tsatkeraé e' saú. ¹⁴ Kë se' tkinuk i ki. Jehovahá ñippöraé se' skéie.

¹⁵ Jehovahá tö iché Moisés a:

—¿Kë be' kköchökiä ye' a! Ichö ie'pa a tö a' shkö wöwí ë. ¹⁶ Be' shko kéli kóka dayë tsaka as dayë blatënar ñalaie shkotkö poppo dayë shua. ¹⁷ Erë ye' tö ie' er terawa darërë as ie' tö a' tötiümi. Ye' e' alóraka ie' ki ena ñippökwakpa kos ki, e' wa ye' dalöierdaé tajë. Egiptowak ulitane wa ijcherdaé tö mokí ye' dör Jehovahá. ¹⁸ Egiptowak ulitane wa ijcherdaé tö mokí ye' dör Jehovahá.

¹⁹ E' wöshaé ta Skököl biyöchökwak mirwa Israel aleripa yöki kewe e' e' mane'wéttsane ie'pa tsikkane. Nies mò àr tajë alabo e' mía ie'pa tsikkane. ²⁰ Es mò e' atë Egipto ñippökwakpa ena Israel aleripa e' shusha. Egiptowak kke mò ettaie dör ttsettseé, e' kueki ie'pa tso' ká ttsettse a. Erë Israel aleripa kke mò e' dalöburke tajë ká ñiwe sù. E' kueki egiptowak kë ulà dë' Israel aleripa ska' e' nañewe.

²¹ Etä Moisés ulà kékä dayë tsaka ta Jehovahá tö siwa' bitsiwéka darërë datse diwö tskirke e' éka. E' bitsine nañeé dayë ki. E' tö dayë blaté shusha. Es Jehovahá tö ká ulat poppo yué ñalaie dayë shua ie'pa a shkotkö. ²² Ie'pa tkami ká poppo a. Es dayë wötuki atë wí'ké iö'ké.

²³ Etä egiptowak ñippökwakpa mirwa kabaio ki ena karreta ki e'pa kos tö Israel aleripa tötiémi dayë a. ²⁴ E' bla'mi ká ñirketke etä mò wöñarke bö'wöie e' shua Jehovahá tso' egiptowak sauk. Ie' tö ie'pa suawéka tajë e' tö ie'pa wöa ká chöwéka tajë. ²⁵ Nies ie' tö ie'pa karreta wöshki kos e'

wötélur dö a as kë ishkö bet. Ie'pa tö iché ñi a:

—Mishka Israel aleripa yöki. Jehovahá tso' ñippök se' ta ie'pa tsatkoie.

²⁶ Jehovahá tö iché Moisés a:

—Be' ulà kóka dayë tsaka as iwöierwane Egipto ñippökwakpa ki.

²⁷ Moisés ulà kékä dayë tsaka. Mik ká ñine, etä dayë wöiënewane es. Mik egiptowak mí tkökshkar, etä dayë wöiënewa ie'pa ki. Es Jehovahá tö ie'pa ewéwa dayë a. ²⁸ Es Egipto ñippökwakpa mineyal Israel aleripa itöki e'pa kos durulune seraä dayë a ikabaioë. Egipto blú ñippökwakpa e' kë atë yës tts'ka. ²⁹ Erë Israel aleripa tkami buaé dayë a dö wishet ká sí ki, dayë wötuki wí'ké iö'ké e' shusha.

³⁰ E' kewa Jehovahá tö Israel aleripa tsatkée egiptowak ulà a. Ie'pa tö egiptowak nu sué dayë kkömik. ³¹ Mik ie'pa tö isué tö wes Jehovahá tö egiptowak ewéwa idiché tajë e' wa, etä ie'pa tö ie' dalöie tajë. Ie'pa er blé ie' mik ñies itteköl Moisés e' mik.

15

Moisés tö Jehovahá kikéka ttsé wa

¹ Moisés ena Israel aleripa ttsé Jehovahá kikéka ttsé i' wa:

“Ye' ttsöke Jehovahá dalöioie.

Kabaio tajë ena iwákpa kos e' ewéwaitö dayë a.

Es ie' e' alé tajë shutë ie'pa ki.

² Ye' tso' ttsök Jehovahá ë a.

Ie' tö ye' a idiché mé. Ie' tö ye' tsatkée.

Ie' dör ye' Kököl. Ye' kawöta ie' kikökka buaë.

Ie' dör ye' yé Kököl. Ye' tö ie' dalöieraé er mokí wa.

³ Ie' dör ñippökwak darërëé bua'ie.

Jehová e' dör ie' kiè.

⁴ Egipto blú karreta tso' ñippoie ena ie' ñippökwakpa

e'pa kos émi dayë a Jehovahá tö.

Egipto blú ñippökwakpa bua'bu

e'pa kos duolur se Dayë Mat a.

⁵ Ie'pa katsirulune dayë shua wes ák es.

Dayë iskié e' ë me'r ie'pa ki.

⁶ A Jehovahá, be' ulà bua'kka diché tajë,

e' wa be' tō be' bolōkpa batsélor.
 7 Ie'pa demi ñippök be' ta,
 erë ie'pa kos ewéwa be' tō be' diché tajë, e'
 wa.

Be' uluneka ie'pa ki,
 ta ie'pa ñanewa wes kakō sí es.

8 Dayë wöikébö darërëë
 ta iwöklönewaie wi'kë io'kë
 mía wes ká ukuö es.

Dayë wöklönewa, kë shkōku'ia.

9 Be' bolök e' ttséka tajë ta iché:
 'Ye' mi' ie'pa itōki wéyō ikuérō
 ta eë ì mirwarak iwā e' yerattsayō iulà a,
 e' wà tierayō kos ye' ki ikiane ekkë.

Ye' tabè yerattsa ññaléka,
 e' wa yō ie'pa tterawa.'

10 Erë be' tō dayë wöiké ta e' tō ie'pa ttélur.
 Ikatsinewa dayë a wes tabechka es.

11 A Jehová,
 jWépa skà kiekerakitō “skököl”, esepa kos
 tsata be' dör!

jKë yi dör batse'r tajë wes be' es!

jKë yi diché ta' tajë wes be' es!

jÌ kë or yi a ese wè be' tō buaë, e' tō sulitane
 tkiwèwa!

jSulitane kawōta be' kikōkka!

12 Be' ulà bua'kka kéka
 ta iyök tō ie'pa maléwa.

13 Be' tō sa' tsatkée. Be' éna sa' dalër tajë,
 e' kueki be' tso' sa' wëttsuk.

Be' wā sa' mi'ke be' diché wa dō wé be' wák
 serke ee.

14 Mik ká ulitane wakpa wā e' jchenewa,
 etā ie'pa painuraë suane è wā.

Filisteowak krardawa suane è wā,

15 Edomwak wōkirpa chkerdawa suane è
 wā,

Moabwak wōkirpa painuraë tajë.

Canaánwak ulitane kēsik kos e' chōrawa yēs.

16 A Jehová, jas ie'pa tkirwa! jas ie'pa suar
 tajë!

Be' diché wa as ie'pa at kë tiria suane kueki
 dō mik sa' ulitane dör be' icha e'pa tka etā.

17 A Jehová,

Sa' tseramibö dōka be' kabata buaë e' a.

Eë sa' serdaë buaë kekraë.

Kabata e' shukitbö be' a senoie.

Eë be' wák e' wé yué e'dör yöbië.

18 Jehová tso' se' wëttsuk s'blúie kekraë.”

María tō Jehová kikéka ttsè wa

19 Mik Egipto blú ñippökwakpa tkawa
 dayë a kabaio ki, karreta ki, etā Jehová tō
 dayë wöiéwane ie'pa ki erë Israel aleripa
 tka buaë ká poppo a. 20 E' ukuöki ta Jehová
 tteköl kiè María, e' dör Aarón kutà, e' tō
 ma'ma klö'wéwa tsoie, ta alakōlpa kos mí
 ie' itōki klötokerak es ima'ma blardami. 21 E'
 dalewa María ttsöke i' es:

jA' ulitane ttsö Jehová kikoka!

Kabaio ena iwákpa uyéwaitō dayë a.

Es ie' e' aléka ie'pa ki.

Jehová tō di' bacha'bachaë e' bua'wéne.

22 Moisés tō Israel aleripa ké e' yöktsa
 Dayë Mat e' kkömik. Ie'pa míyal ká sir poë
 kiè Sur e' a. Eë ie'pa shkére ká mañat etā kë
 ie'pa wā di' kune yè yēs. 23 Mik ie'pa demi
 ká kiè Mará, etā eë di' tso' bacha'bachaë, kë
 yar ie'pa a. E' kueki ká e' kiè mékarakitō
 Mará*

24 Etā Israel aleripa tō Moisés chémi su-
 luë. Moisés chakerakitō: “¿Ì yémisö?” 25 Etā
 Moisés tō Jehová a ikié tō sa' kimú. Etā
 Jehová tō ie' a kal tsitsir kkaché elka e'
 iéwaitō di' a etā di' baché chowa de buaë yè.

Eë Jehová tō ittè dalöiëno mé ie'pa a, ñies
 ie'pa ma'wéitō isuoie tō ie'pa tō idalöiëmi.
 26 Ie' tō iché ie'pa a: “Ye' dör Jehová. Ye' dör
 a' Kököl. Ye' dör a' bua'ukwak. Ì cheke ye'
 tō a' a e' ttsé a' tō, e' iuté a' tō ñies a' sené
 buaë wes ye' ki ikiane es, e' ta ye' kë tō a'
 we'ikepa ì sulu patkè'yō egiptowak ki ese
 wa.”

27 E' ukuöki ta ie'pa demi ká kiè Elim. Eë
 di' tum tso' dōka dabom eyök ki böt (12).
 Ñies ì klö tso' dikó klö sù ese tso' dabom
 kuryök (70). Eë ie'pa e' tséat di' kkömik
 tsinet.

16

*Jehová tō Israel aleripa tié chké kiè maná
 e' wa*

1 E' ukuöki ta Israel aleripa ulitane e'
 yélur ká kiè Elim míyal ká sir poë kiè Sin eë.
 Ká e' atē Elim ena Sinaí, e' shusha. Ie'pa e'
 yè'ttsa Egipto e' ki si' de et ki shaböts. 2 Etā

* 15:23 Mará: Hebreoie Mará e' wà kiane chè ì bacha'bacha.

eë ká sir poë shua ie'pa ttémi taië kësik wa Moisés ena Aarón ki. ³ Ie'pa tò iché iarak:

—Jehová tò sa' ttópalur Egipto! Eë sa' e' tulókeser ù tulturka wà iëule chikchië chkè wa e' o'mik ta sa' bak iwà katök wè' kos sa' ki ikiane ekkè. Erë a' wà sa' dè'bitu ká sir po i' a sa' ulitane ttowà bli wa.

⁴ Jehová tò iché Moisés a:

—Súyö pan da'wè siwa' ki a' a. E' shtö ká bit ekkè. Erë ishtö kos iñar ká etkè ekkè è. Ye' ki ikiane suè tò wépa tò ye' ttö iutèmi ena wépa kë tò ye' ttö iutepa. ⁵ Ká de teröl e' bule es ta a' tò chkè kí shtö wè' katar ká böt ekkè. Es a' tò iú kekraë.

⁶ Eta Moisés ena Aarón tò iché Israel aleripa a:

—I'ñe tsáli ta a' tò isuëraë tò mokí Jehová tò se' yè'lur Egipto a. ⁷ A' ttöke kësik wa e' ttsé ie' tò, e' kueki bule bla'mi ta ie' wák olo taië dalölöe e' suëraë a' tò. Ì cheke ie' tò sa' a e' è chökne sa' tso' a' a. E' kueki a' kë ulurku' sa' ki. A' ulurke ie' ki.

⁸ Nies Moisés tò iché iarak:

—A' ulurke taië e' sué Jehová tò. E' kueki i'ñe tsáli ta ie' tò iyyiwak chkà patkeraë a' a. Bule bla'mi ta pan patkeraëtö a' a ñè taië kos a' ki ikiane ekkè. Sa' kë dör yi, as a' ulur sa' ki. A' ulurke Jehová ki.

⁹ E' ukuöki ta Moisés tò iché Aarón a:

—Ichö Israel aleripa a tò a' ttöke kësik wa e' ttsé Jehová tò e' kueki a' e' dapa'ú Jehová wörki.

¹⁰ Aarón tso' ttök ie'pa ta, e' dalewa ie'pa ulitane ká sué ká sir po e' ëka. Ie'pa isué tò Jehová olo dalölöe dettsa mò tso' ie'pa wëttsuk e' a. ¹¹ Eta Jehová tò iché Moisés a:

¹² —Israel aleripa ttöke kësik wa, e' ttséyö. Be' ttö ie'pa ta, ta ichö iarak: 'I'ñe tsáli a' tò iyyiwak chkà kateraë. Bule bla'mi ta a' tò pan ñeraë kos a' ki ikiane ekkè. Es a' wà ijcherdaë tò ye' dör Jehová, e' dör a' Këköl.'

¹³ Ká e' tsáli ta taië dù debitu kakkö sù. E' tò wé ie'pa serke e' wà iéwa seraa. Eta bla'mi ta upa kos shkene mò wöli è. ¹⁴ Mik mò wöli kaneka, eta itöa iski ì a' taklaie sabubula. ¹⁵ E' kë sùule Israel aleripa wà. E' kueki mik ie'pa tò isué, eta ie'pa tò iché ñè a: “¿Diö dör ì?” Eta Moisés tò iché iarak:

—E' dör pan mé Jehová tò a' a ñè. ¹⁶ Ie' tò ichè tò a' kawöta iuk i' es: A' tò ishtö eköl

eköl kos a' tso' u a e' a iñar ekkè è. Ishtö skátke böt ulatök wák eköl eköl a.

¹⁷ Eta Israel aleripa ishté wes ikéwö mène es. Welepa tò ishté bërëbërë, welepa tò ishté kibiie. ¹⁸ Mik ie'pa tò ima'wé, eta wé tò ishté taië ese icha kë bata a'ete. Wé tò ishté bërëbërë ese icha deka wè'. Ie'pa ulitane tò ishté eköl eköl kos iñar ekkè è. Es sulitane iñé wè'.

¹⁹ Moisés tò iché ie'pa a: “Kè a' kawö ta' pan e' blök dö bule es.”

²⁰ Erë welepa kë wà Moisés ttö iutène. E'pa tò icha bata blé dö bule es. E' a öña iëneka ena ilabuneka suluë. E' kueki Moisés uluneka ie'pa ki.

²¹ Mik diba ba'nebitu, eta pan e' di- arolone, e' kueki ie'pa wakpa bik tò ishteke bla'mi kos iñar ekkè. ²² Erë mik ká de teröl, eta ie'pa ishté dö iñar ká böt ekkè. E' dör skátke tkël wák eköl eköl a. Eta Israel aleripa wökirpa mía ichök Moisés a. ²³ Eta Moisés tò iché ia:

—Jehová tò ichè tò a' kawöta iuk i' es: Bule dör eno diwö. Diwö e' dör se' a ie' dalöioie. A' kë kawö ta' ulök e' diwö wa. E' kueki ì aleke a' tò e' alö i'ñe. Ibata a'ete e' blö ñè bule.

²⁴ Eta ie'pa tò iwé wes Moisés tò iché es. Ie'pa tò chkè bata e' blé dö bule es. Eta kë ilane sulu, kë ia öña iëneka. ²⁵ Eta Moisés tò iché ie'pa a:

—I'ñe dör eno diwö e' dör se' a Jehová dalöioie. I'ñe kë ì kuepa a' tò ñè u'rki. E' kueki chkè bata a'ete e' è ñú. ²⁶ A' ishtèmi kekraë dö ká teröl. Erë e' bule es dör eno diwö, e' diwö kë a' tò ì kuepa u'rki.

²⁷ Eta eno diwö shua ie'pa welepa míyal chkè shtök, erë kë iwà ì kune yès. ²⁸ Eta Jehová tò iché Moisés a:

—¿E'ma kos a' tò ye' ttè dalösewemirö? ²⁹ A' éna ianú tò ye' dör Jehová, ye' tò eno diwö me'atbak a' a. E' kueki eno diwö e' chki es ye' tò a' a chkè meke taië ñè ká böt ekkè. E' kueki a' ulitane kawöta senuk weshke è eno diwö wa. Kè a' patkène bánet.

³⁰ E' kueki Israel aleripa enuke diwö e' wa, kë kanëblënerak.

³¹ Israel aleripa tò chkè shteke e' kiè méka maná* Iwà chkà dör saruruë wes

* 16:31 maná: Hebreoie maná e' wà kiane chè ¿Diö dör ì?

suiyök es. E' dör blo'bloë wës pan yöule bul alí wa es.

³² E' ukuöki ta Moisés tö iché:

—Kanè i' me' Jehová tö se' a: 'Maná e' iö skátke böt ekkè ta iblò a' aleripa a kkachè as ie'pa tö chkè me' ye' tö a' a ká sir poë e' a mik a' yè'ttsayö Egipto eta, e' saù.'

³³ Eta Moisés tö iché Aarón a:

—Tka' klò'ú et, e' a maná iö skátke böt ekkè. E' blò Jehová wörki as a' aleripa tö isaù.

³⁴ Eta Aarón tö maná e' blé wé Jehová a íy tso' blèule, e' kélkuö wöshaë wës Jehová tö iyè' Moisés a es.

³⁵ Israel aleripa bak maná ñuk dō mik ie'pa demi wé pè' serke eë eta. E' dör Canaán kkömik. Ie'pa bak maná ñuk duas dōka dabom tkëyök (40) seraä.

³⁶ (Ì wa Israel aleripa tö maná ma'wè, e' kiè ie'pa tö gomer. E' wà dör skátke blublu böt ekkè. E' dör litro böt ulatök.)

17

Ák a di' dettsa

¹ Israel aleripa ulitane e' yélur ká sir po kiè Sin eë ta imía ñala kī enaena wës Jehová tö iyè' iarak es. Ie'pa demirak ká kiè Refidim, eë ie'pa e' tséat. Erè eë di' kē ta' ie'pa a yè. ² E' kueki ie'pa tö Moisés a di' kiè kēsik wa. Ie'pa tö iché ie' a:

—¡Sa' a di' mú yè!

Moisés iiüté:

—¿Ì kueki a' tö ye' a di' kiè kēsik wa? ¿Iök a' tö Jehová wōñatkeke?

³ Ie'pa ersine taië e' kueki ie'pa tö di' kiekerak kēsik wa Moisés a. Ie'pa tö iché ie' a:

—¿Iök be' tö sa' ena sa' ala'r ena sa' iyiwak e' yè'lur Egipto a ttèwā ersir wa?

⁴ Eta Moisés kköché taië Jehová a ta ichéitō ia:

—¿Wës ye' ie'pa i' wèmi? ¡Tsir eta' ie'pa ye' ttèwā ák wa!

⁵ Jehová tö iiüté:

—Be' yú ie'pa wëttsë keweie. A' kueblupa welepa tsúmiñak. Be' shko kéli wa be' tö di' kiè Nilo e' buk, e' tsúmi. ⁶ Be'

yú Horeb kébata* a. Eë ye' be' paneke ák bērie tso' e' ska'. Mik be' tö ák e' ppé be' shko kéli wa, eta di' dōrattsā taië ie'pa a yè.

Eta es Moisés tö iwakanewé Israel aleripa kueblupa wörki. ⁷ Israel aleripa tö di' ki' kēsik wa, e' kueki Moisés tö ká e' kiè méka Meribá.† Nies ie'pa tö iyè', "Sa' kē wā iklōne tö Jehová tö sa' kīmèmi." E' kueki Moisés tö ká e' skà kiè méka Masá.‡ Eë ie'pa tö Jehová wōñatkè' e' kueki.

Amalec aleripa ñippé Israel aleripa ta

⁸ Amalec aleripa debitu ñippök Israel aleripa ta Refidim. ⁹ Moisés tö iché Josué a: —Be' tö se' wēpa welepa shushtō tsúmi ñippök Amalec aleripa ta. Bule ye' tso' kabata wōbata kī Skököl shko kéli jaar.

¹⁰ Eta Josué tö iwakanewé wës Moisés tö iché ia es ta imíyal ñippök Amalec aleripa ta. E' dalewa Moisés ena Aarón ena Hur míyal kabata wōbata kī. ¹¹ Mik Moisés ulà kēka, eta Israel aleripa e' alōke ibolōkpa kī. Erè mik ie' ulà éwa, eta Amalec aleripa e' alōke ie'pa kī. ¹² Ie' ulà shtrinewā taië, e' kueki ie'pa ák yulé ie' a e' tkoie. Nies Aarón ena Hur e'pa tö ie' kímé iulà böt kökka siwā' kī as kē ishtrirwā. Es ie' ulà se'wé ñiè siwā' kī dō katuine ekkè. ¹³ Es Josué ena Israel aleripa e' aléka Amalec aleripa kī tabè wa.

¹⁴ Eta Jehová tö iché Moisés a:

—A' ñippè i' e' pakè shtōka yèkkuö kī as a' wakpa kē éna ichōwa kekraë. Ichō Josué a tö ye' tö Amalec aleripa ulitane ewerawa yès.

¹⁵ Eta Moisés tö ák dapa'wéka ka'ie et iyiwak ña'woie Jehová dalōioie. E' kiè mékaitō "Jehová diché wa se' e' aléka."§ ¹⁶ Ie' tö iché:

“¡Ye' ulà kēka Jehová a ikiök as ie' tö se' kīmù!

¡Jehová ñippōraë Amalec aleripa ta kekraë!”

E' kueki ie' tö ikiè méka es.

18

Jetró de Refidim Moisés pakök

* **17:6** Horeb kébata: Kábata e' kiè nies Sinaí kébata. † **17:7** Meribá: Hebreoie kiè e' wà kiane chē ñippè. ‡ **17:9** Masá: Hebreoie kiè e' wà kiane chē s'ma'wè. § **17:15** Jehová diché wa se' e' aléka. Iwakpa ttō wa Moisés tö ikiè Jehová nisi, e' wà kiane chē Jehová dör ye' bandera. Wësua e' kiéitō es ie' ulà kēka Jehová a wës bandera kēka es, e' wa ie'pa e' aléka e' kueki.

¹ Jetró dör ká kiè Madián e' sacerdote ena Moisés nuaki.* Kòs Skèköl tò Moisés ena Israel aleripa kime', e' jcher ie' wa. Ñies ie' wa ijcher tò wes Jehová tò Israel aleripa yè'lur Egipto a. ² Moisés tò ilaköl Séfora e' patkè'mi iyé ska'. ³ Ie' tò ilà busi kiéwa buaë ila'r bøl ta. Séfora alà eköl kiè Guersón. Moisés tò iyè': "Ye' sene' ká kuakí kí wes ká kuakí wakpa es." E' kuèkí Moisés tò ikiè méka Guersón† ⁴ Ilà eköl kiè Eliézer. Moisés tò iyè': "Ye' yé Kèköl e' dè'bitu ye' kimuk. E' tò ye' tsatkè' Egipto blú ulà a." E' kuèkí ie' tò ikiè méka Eliézer‡

⁵ Moisés úla yuéka Skèköl kébata o'mik tsinet. Eta eë inuaki Jetró e' de Moisés alaköl ena ila'r bøl, e'pa ta. ⁶ Jetró tò iché Moisés a:

—Ye' dör Jetró, be' nuaki, ye' debitu be' pakök. Be' alaköl ena be' ala'r bøl e'pa de ye' ta ñies.

⁷ Moisés e' yéttsa ta inuaki shké'wéitò buaë dalöie wa wöalattsè wa. E' ukuökí ta idewarak weshke. ⁸ Wes Jehová tò Israel aleripa tsatkè' Egipto blú ena egiptowak ulà a ñies wes ie' tò ie'pa kkö'né i sulu tka ie'pa ta ñala wa eta, e' kòs paké Moisés tò inuaki a.

⁹ Kapakè e' tò Jetró ttsè'wé buaë. Jehová er bua' ché taiè Israel aleripa a. Ie' tò ie'pa tsatkè'lor egiptowak ulà a. E' kuèkí Jetró ttsè'ne buaë. ¹⁰ Ie' tò iché Moisés a:

—As sulitane tò Jehová kiköka. Ie' tò be' ena be' wakpa kòs tsatkè'lor buaë Egipto blú ena egiptowak ulà a. ¹¹ Ire' ye' tò isué tò mokí Jehová dör wépa kiekerakitò "skèköl" esepa ulitane tsata. Yi bak a' we'ikök kèsik wa, e'pa kòs we'ikéitò siarè.

¹² Eta Moisés nuaki, Jetró, e' tò iyiwak klö'wéwa etò ña'wéitò Jehová a idalöioie. Ñies íyi skà méitò ie' a idalöioie. E' ukuökí ta Aarón ena Israel aleripa kuèblupa debitu chkök Moisés nuaki ta Jehová dalöioie.

Moisés tò s'shulökwakpa kí yulé

¹³ Bule es ta Moisés e' tkéser ikula' kí Israel aleripa shulök. Ie'pa e' dapa'wé ièter ie' wörki ñiè bla'mi dō tsáli as Moisés tò

ishulörak. ¹⁴ E' kòs sué Moisés nuaki tò ta ichéitò Moisés a:

—¿Ì wamblök be' tso' ie'pa ta? Be' è e' tkéser ie'pa shulök ta ie'pa ièter ñiè be' panuk.

¹⁵ Moisés tò iüté:

—E'ma ie'pa wák de ye' ska' ittsök tò ima Skèköl tò ichè. ¹⁶ Mik ie'pa welepa ñippöke ñita, eta ie'pa datse ye' ska' ta ye' tò ie'pa ttè shuleke. Ñies ye' tò ie'pa patteke Skèköl ttè wa.

¹⁷ Moisés nuaki tò iché ia:

—Wes be' tò iweke e' ké dör buaë. ¹⁸ Be' shtrirwami. Ñies ie'pa tso' be' wörki e'pa shtrirwami. Kanè e' e' alökami be' kí. Kè be' a iwöklönuk ekörla. ¹⁹ A Moisés, ye' tò be' patteke e' ttsö. As Skèköl tò be' kimù. Be' kawöta ttök Skèköl ta ie'pa skéie. Be' kawöta ie'pa ñippöke e' chök Skèköl a as ie' tò ichö be' a tò wes ishuleke. ²⁰ Ie'pa wöbla'ú Skèköl ttè wa. Ikkachö ie'pa a wes ie'pa kawöta senuk yesyèsè. Ichö ie'pa a tò i kiane Skèköl kí tò ie'pa tò iwè. ²¹ Erè be' kawöta a wépa shushtök tseè be' kimuk ttè shuloie. Wépa serke yesyèsè, Skèköl dalöieta' taiè, ké e' watauta'ttsa i sulu wambloie, esepa shushtö Israel aleripa shulök be' ta. Ishulökwakpa blatö i' es. Israel aleripa mil biyök (1000) e' kòs kí ishulökwakpa múka eköl eköl. Mil biyök e' kòs blabatsólor cien eyök (100) cien eyök döká dabop. Cien biyök e' kòs kí ishulökwakpa múka eköl eköl. Cien biyök e' kòs blabatsólor dabom skeyök (50) dabom skeyök. E' kòs kí ishulökwakpa múka eköl eköl. Dabom skeyök kòs e' blabatsólor dabom eyök dabom eyök döká skel. E' kòs kí ishulökwakpa múka eköl eköl. ²² Ie'pa tò Israel aleripa kòs ttè shuleraè kekraè be' skéie. Erè ttè wé ké shulinuk ie'pa a ese bituraè ie'pa wa be' ska' shulè. Ttè wé shulirmi ie'pa a e' ta ese shuleke ie'pa tò. Eta es be' kí kanè e' öshtömi. Ie'pa tò be' kimèmi kanè e' wa. ²³ Skèköl tò be' ké iwakanéuk, ñies be' tò iwakanewé es, e' ta be' a ikatatkèrmi. Ñies Israel aleripa kòs mi'mine iu a ttsè'ne buaë.

* **18:1** Jetró: E' kiè ñies Reuel, e' dör Moisés tayè kiè Séfora e' yé. Éxodo 2.21 saú. † **18:3** Guersón: Hebreoie s'kiè Guersón wà kiane ché ká kuakí wak. ‡ **18:4** Eliézer: Hebreoie s'kiè Eliézer wà kiane ché ye' Kèköl dör ye' kimukwak.

24 Eta Moisés tö inuaki ttö iuté. Iwakanewéitö wes inuaki tö iché ia es. 25 Ie' tö Israel aleripa shua wëpa didir ese shushtë. E'pa mékaitö Israel aleripa shulökwakpaie. Welepa meneka mil biyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa skà meneka cien biyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa skà meneka dabom skeyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa meneka dabom eyök e' kos ki ishulökwakpaie. 26 Ie'pa tö Israel aleripa ttè shuleke kekraë. Ttè wé darërëë, ese mí ie'pa wa Moisés a shulè. Eta ttè wé tottola, ese shuleke ie'pa tö. 27 E' ukuöki ta Moisés nuaki e' chéat ie' a ta imiane ikaska'.

19

Israel aleripa demi Sinaí

1-2 E' ukuöki ta Israel aleripa e' yélur Refidim a demirak Sinaí. Ie'pa e' ye'lur Egipto, e' ki si' de böt kí ká et. Sinaí dör ká sir poë. Eë ie'pa e' tséat Sinaí kébata o'mik tsinet. 3 Eta Moisés mía kabata a ttök Skököl ta. Eë Jehovahä tö ikié ta ichéitö ia:

—Ttè cheke ye' tö be' a e' chöne Israel aleripa a. E'pa dör Jacob aleripa. 4 Ichö ie'pa a: 'Ye' tö egiptowak we'ik e' su' a' tö. Nies a' wa ijcher tö wes ye' wa a' dë'bitü buaë ie ye' wörki wes pu wa ilala mi' ipik ki es. 5 Ká ulitane wakpa dör ye' icha. Erë ye' ttö iuté a' tö seraa, nies ttè mekesö ñi a e' wà iuté a' tö buaë, e' ta ká ulitane wakpa shua a' döraë ye' icha chökíe. 6 A' döraë ye' sacerdotepaie. A' döraë batse'r ye' a.' Ttè i' kos chö Israel aleripa a.

7 Eta Moisés biteane, e' tö Israel aleripa kueblupa kos dapa'wé. Ì ché Jehovahä tö ie' a e' kos chéneitö ie'pa a. 8 Ie'pa ulitane tö iiuté ñikkëë:

—Ì kos ché Jehovahä tö e' wà iuteraë sa' tö.

Eta Moisés míane ttè e' chökne Jehovahä a. 9 Eta Jehovahä tö iché ia:

—Ye' ttö ttsö. Mochka tërdawa kabata ki taië e' shua ye' datse ttök be' ta as Israel aleripa ulitane tö ye' ttöke be' ta e' ttsö. Es ie'pa tö be' ttè klö'weraë kekraë.

Eta ima Israel aleripa tö iiuté e' chéne Moisés tö Jehovahä a. 10 Jehovahä tö iché ia:

—Be' yú Israel aleripa batse'uk i'ñe ena bule. Nies ichö iarak: 'a' datsi' skuölor.'

11 Ye' dör Jehovahä, e' datse böiki Sinaí kébata a ie'pa ulitane wörki, e' kueki ie'pa batse'ú as ie'pa tso' batse'r böiki yöki. 12 Kabata wakyuö shkit as kë yi mi'tkö e' wishet. Ichö iarak: 'A' kë a kawö ta' shkökwa iwakyöne e' wishet. Nies a' kë a kawö ta' shkökwa tsinet ipamik. Wëpa tkawa e' wishet esepa duörawa. 13 Yi míwa eë ese kë kawö ta' kè ulà wa. Ese kawöta ttëwa ak wa ö sulë wa. Kë a' tkinuk tö se' idir ö iyiwak idir, a' kawöta ittökwa. Mik a' tö duk blar ttsé e' ë ta' dömiwa tsinet kabata o'mik.'

14 Eta Moisés biteane tö Israel aleripa batse'wé ta ie'pa ulitane datsi' skuélor.

15 Moisés tö iché ia:

—A' ulitane e' kkö'nú batse'ne böiki yöki. E' dalewa kë a' senukka alakölpa ta.

16 Böiki es bla'mi ta kabata a ká wöñane alá blane taië. Mò taië dettsa kabata e' ki. Ie'pa tö ittse tö duk blane taië, e' tö ie'pa suawé taië painékaie. 17 Eta Moisés tö Israel aleripa tso'rak iwákpa u a e'pa yélur tsémi Skököl wörki. Ie'pa e' wöklö'wérak kabata kuli' a tsinet. 18 Jehovahä dettsa Sinaí kébata ki bö' shua, e' kueki kabata e' mía shkle ëme. Shkle e' wër wes të shkle butrö es. Kabata kos wötirke darërëë. 19 Duk kí blarke taië shute. Moisés ttöke ta Skököl tö ie' iuteke alá blar ttsëë.

20 Jehovahä dettsa kabata kakkeë, e' wöbata ki ta Moisés kiékaitö eë. Moisés tkaka eë, 21 ta Jehovahä tö iché ia:

—Be' e' öwane ta ichö ie'pa a: 'Kë a' tkökbitü wé iwakyöule e' ioshet ye' weblök dö' ie'pa duölor taië.' 22 Nies wëpa kanëblöke ye' a sacerdotepaie esepa kawöta e' batse'uk buaë dö' nies ye' tö ie'pa ttëlurmi.

23 Eta Moisés tö Jehovahä iuté:

—Be' tö sa' ké iwakyuök as kë ie'pa döwa kabata a tsinet. E' kueki kë ie'pa bitúpa kabata i' a.

24 Eta Jehovahä tö iché Moisés a:

—Be' yúne ta Aarón tsúbitü e' ta. Erë a' sacerdotepa ena Israel aleripa malepa e'pa kë kawö ta' shkökbitü wé ye' tso' eë dö' ye' tö ie'pa ttëlur.

25 Eta Moisés biteane Israel aleripa ska' ta ì ché Jehovahä tö ie' a e' chéne ie' tö ie'pa a.

20

Ttè dalöiëno dōka dabop

¹ Skëköl tté ta ichéitö i' es:

² “Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këköl. Ye' tö a' yë'lur Egipto wé a' bak weinuk siarë kanè wa ee.

³ “Kë a' kawö ta' këkölpa skà dalöiök. Ye' ë dalöiö a' Këkölle.

⁴ “Kë a' kawö ta' i diököl yuök dalöië yës. Ì kos tso' ká jaì a ena ká i' a ena dayë a ena iyök dikia, e' kos diököl kë yuar a' tö dalöië. ⁵⁻⁶ Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këköl. A' tö këkölpa kua'ki dalöié, e' kë dalé'ttsë nuk ye' a. Wépa ye' suë suluë esepa we'ikeraëyö, ñies ileripa dō inukököpäe e'pa we'ikeraëyö. Erë wépa tö ye' dalëritseke ena ye' ttè dalöiëno e' iuteke, esepa ena iëtkuöpa dōka mil e' dalëritseraëyö. E' kueki kë a' e' tulökwa kuchewö ki iyi ñekkë kos wörki idalöioie.

⁷ “Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këköl. Ye' kië kë aritsar éanas iyi sulu wambloie. Yi tö e' wamblé ese wák we'ikeraëyö.

⁸ “Éno diwö e' blö Ye' ë dalöioie. E' kë chökwa a' éna. ⁹ Semana bit e' a kawö tso' kul. Kawö teröl e' dör a' wákpa a kanebloie.

¹⁰ Erë kawö teröl e' bule es e' dör éno diwö ye' dalöioie. E' kéwö a a' kë kawö ta' kanëblök. Ñies a' ala'r ena a' kanè mésopa ena a' iyiwak ena ká kua'ki wakpa serke a' ska', e'pa kos kë kawö ta' kanëblök e' diwö a. ¹¹ Ye' dör Jehová. Ye' tö ká i' ena ká jaì ena dayë ena iyi ulitane e' kos yö' ká teröl shua. E' bule es ta ye' eni', e' kueki kawö e' batseo'yö me'atyö a' a éno diwöie ye' dalöioie.

¹² “A' yé ena a' mi e'pa dalöiö as a' ser ká taië ká mekeyö a' a e' a.

¹³ “Kë a' kawö ta' s'ttökwa.

¹⁴ “Kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa.

¹⁵ “Kë a' kawö ta' akblök.

¹⁶ “Kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa.

¹⁷ “Kë a' kawö ta' o'ka u kkechök. Ñies ilaköl ena ikanè mésopa, alakölpa ö wépa, ena iiyiwak kos ena i kos tso' iwa, ese kë kkechar.”

Israel aleripa suane Skëköl yöki

¹⁸ Mik Israel aleripa ulitane tö alá blarke e' tsé ena iwöñarke e' sué ñies duk blarke

taië e' tsé ena shkle butrökeka taië kabata a e' sué, eta e' yöki ie'pa suane taië painékarak taië. Ie'pa iëter isaük kamië.

¹⁹ E' kueki ie'pa tö iché Moisés a:

—Be' ttö sa' ta, eta sa' tö be' ttö dalöieraë. Erë kë sa' ki ikiane tö Skëköl ttö sa' ta dö' sa' duölur.

²⁰ Moisés tö iüté:

—Kë a' suanuk. Skëköl dettsa a' ma'uk isuoie tö mokki a' tö ie' dalöieke. Ie' ki ikiane tö a' tö ie' ttö dalöië as kë a' tö i sulu wamblö.

²¹ Ie'pa ate isaük kamië. Moisés ë mía tsinet mò taië wé Skëköl tso' ee.

Jonás dör Jehová ttéköl e' pakè Jonás

Yëkkuö i' tö se' a ipakè tö ì bak Israel aleri eköl kiè Jonás e' ta. Ie' kanèblè' Skèköl ttekölie duas cien paryök ena duas cien kuryök kî dabom skeyök (800-750 AC) e' shü ulatök kam Jesucristo kur e' yöki.

Skèköl kë wä ie' patkène Israel aleripa malepa pattök wes Skèköl ttekölpa malepa patkèitö es. E' skéie ie' tö ie' patkè' ká kiè Nínive, e' wakpa pattök. Nínive dör ká kiè Asiria e' ká kibi. Asiria wakpa dör Israel aleripa bolökpa kibi. Ie'pa serke suluë tajë shüte Skèköl wöa. E' kueki ie' tö Jonás patké ichök ie'pa a tö ká de dabom tkëyök etä ie'pa erdawa. Jonás wä ijcher tö Skèköl tö s'suè er siarë wa. Ie' ibikeitsé: “Nínive wakpa er mane'wé, e' ta ie'pa nuí olo'yeraë Skèköl tö ie'pa kî.” Erë ie' kî ikiane tö Skèköl tö ie'pa ewëwa, e' kueki ie' kë shkakmi ie'pa pattök. E' skéie ie' tö ima'wé tkökshkar bánet Skèköl yöki. Erë Skèköl tö ie' wöklö'wé ta ipatkémi Nínive wakpa pattök wake'. Ie'pa er mane'wé, e' kueki Skèköl kë wä ie'pa eonewa.

Yëkkuö i' wa se' éna iane tö Skèköl tö ká ulitane wakpa suè er siarë wa. Ì sulu wamblekesö ese nuí olo'yak ie' éna se' kî. Ie' kî ikiane tö se' er mane'ù ie' a as kë ie' tö se' we'ikö.

Jonás kë éna Jehová ttö iütak

¹ Etökicha ta Jehová tö iché itteköl kiè Jonás dör Amitai alà, e' a: ² “Be' yú ká kibi kiè Nínive ee, ta ichö ká e' wakpa a wes a' e' wamblö e' dör suluë ye' wöa, e' kueki ye' tö a' ewerawa.”

³ Erë ie' kë éna Jehová ttö iütak. E' kueki ie' tkashkar iyöki. Ie' mía dayë kkömik ká kiè Jope wé kanò irirke ee. Ee ie' tö kanò kué etö mitke ká kiè Tarsis e' patuèitö shkomi ta ie' e' iéka ikî ta imía.

⁴ Erë Jehová tö sèrkè patké ie'pa kî tajë darèrèè. E' tö kanò uyé tajë dö wësua it-skirwami. ⁵ Etä kos ie'pa tso' kanò a, e'pa suane tajë. Ie'pa eköl eköl tö ikieke aneule iwák këköl a: “¡Sa' tsatkö, sa' tsatkö!” Etä

dalì kos tuléttsami dayë kî as kë kanò katsirwa.

Erë Jonás e' a'wa kanò shüa dalì bló wé a, ee ie' kapötër tajë. ⁶ Etä kanò ñakökwak mía dö wé ie' kapötër ee ta iché ia:

—¿Iök be' kapötër? ¡Be' e' kóka! Be' këköl a ikiö as ie' tö se' tsatkö. Isalema ie' se' suèmi er siarë wa ta se' tsatkèmiitö.

⁷ E' dalewa kanò wakpa malepa tö iché ñi a:

—Mishka itötkök isuoie yi iane iwiie e' kueki se' weirke i' es.

Etä iwëne tö Jonás idir. ⁸ E' kueki ie'pa iché ie' a:

—Ichö sa' a, ¿ì kueki ì sulu i' tköke se' ta? ¿Iök be' e' iébitü kanò i' a? ¿Wé be' datse? ¿Yi ditséwö be' dör?

⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör hebreowak. Jehová dör Skèköl tso' ká jai a e' dalöiökwak ye' dör. Ie' tö dayë ena ká i' yö'at.

¹⁰⁻¹¹ Ie' tö ie'pa a ipaké tö ie' tso' tkökshkar Jehová yöki. Mik e' ttsé ie'pa tö ñies isuerakitö tö dayë kî ulune tajë, etä ie'pa suane tajë shüte. Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Ì wëmi sa' tö be' ta as sèrkè wöklörwa?

¹² Ie' tö iüté:

—Ye' wä ijcher buaë tö ye' kueki sèrkè i' bitsineka tajë a' kî. E' kueki ye' uyömi dayë a etä sèrkè wöklördawa.

¹³ Erë kanò wákpa tö kanò iklémi darèrèè as irirka. Erë kë ie'pa diché dè'ka, dayë kî ulune tajë e' kueki. ¹⁴ Etä ie'pa tö Jehová a ikié i' es: “A Jehová, kë sa' maktsa duökwa wëm i' kueki. I' uk be' tso' sa' ta, e' wekebö wes be' kî ikiane es. E' kueki wëm i' kë kî ì nuí ta', e' ta sa' tö ie' uyekemi dayë a e' nuí kë marka sa' kî.”

¹⁵ E' ukuöki ta ie'pa tö Jonás uyémi dayë a, etä sèrkè wöklönewa ta dayë míane almië.

¹⁶ Mik kanò wákpa tö e' sué, etä ie'pa suane tajë Jehová yöki ta idalöierakitö tajë. E' ukuöki ta ie'pa tö iyiwak jché ña'wé mè Skèköl a idalöioie, ñies ie'pa tö ttè mé ie' a tö sa' tö be' dalöieraë.

¹⁷ Etä Jehová tö nima bërie shüte patké etö Jonás mulukwa. Etä nima e' tö imuléwa ta ee nima shüa ie' sené döka ká mañat ñië nañë.

2

Jonás tté Jehová ta

1 Età Jonás tté Jehová dör ie' Këköl e' ta nima shua, 2 ta ichéitö ia i' es:

“A Jehová, ye' eriarke siarë,
e' shua ye' tö be' a ikié tö ye' tsatkö,
eta be' tö ye' iuté.
Ye' tso'tke ká dià kaska' s'duulewa ké a,
ee ye' be' a ikié tö ye' kimú,
eta ye' ttö ttsébö.

3 Be' ye' uyémi dayë a iskië dayë dikia,
ye' kitëulewa dayë wa.
Dayë urke tajë e' patkébö, e' tka ye' kikke.

4 Ye' ittse tö ye' kë ku'ia be' wörki.
Ye' ibikeitsé tö ye' kë dë'iane be' wé buaë e' a.

5 Dayë tajë, e' shua ye' anemi.
Ye' kikke, ye' pamik, ye' dikia, e' dör dayë ëme.
Dayë a itö'könu tso', e' malitséka ye' wökir mik tajë dayë shua.

6 Ye' anemi dayë a dö iskië,
dö wé kabata bitukeka ee.
Ye' ittse tö ye' wötënewa da'a ká dià kaska'.
Erë, a Jehová, be' dör ye' Këköl,
be' dör ye' yétsane s'duöwa ulà a dekañe ttsë'ka.

7 A Jehová, mik ye' ittse tö ye' duökewatke,
eta ye' be' a ikié tö ye' tsatkö,
eta i' kiéyö, e' ttsébö be' wé buaë e' a.

8 Wépa tö iyi diököl dalöieke be' skéie,
e'pa kë tö be' dalöieku'ia.

9 Erë ye' tö wëstela cheraë be' a kekraë,
iyiwak jcheraë ña'wëraëyö be' a be' dalöioie.
Ye' ttë mé be' a, e' wawëraëyö.
¡A Jehová, be' ë a sa' tsatkërmi!”

10 E' ukuöki ta Jehová tö nima patké Jonás tuöktsa ká sí ki, ta ituéttsaitö.

3

Jonás tö Jehová ttö iuté

1 Età Jehová tö iskà chéne Jonás a: 2 “Be' yú ká kibi kië Nínive ee ta i' chekeyö be' a, e' chö ká e' wakpa a.”

3 Età ie' tö Jehová ttö iuté. Ie' mía Nínive. E' dör ká bërie. Shkotkö ká e' shua, e' dör ká mañat wa'ñe. 4 Jonás shké ká e' shua ká et wa'ñe ta ie' tö icheramí ká e' wakpa a aneule: “Ká i' ki ká de dabom tkëyök (40), eta a' erdawa.” 5 Età Nínive wakpa kos erblé Skëköl mik. E' kuëki ie'pa kos, ësepala

ena dalöier'ta', e'pa kos tö iché: “S'kawöta batsök, ñies s'kawöta datsi' ajaë ese iök iwà kkachöie tö se' er mane'wé.” Età es ie'pa tö iwé.

6 Mik ttë e' ttsé Nínive blú tö, eta ie' e' kéka ikulé ki, ta idatsi' bua'buäë iëtkër iwa, e' yétsa skéie datsi' ajaë iékaitö ta ie' e' tkëser iski muluchka ki. 7-9 Età ie' tö ttë patké ká e' ulitane wakpa a. Ttë e' tö iché i' es: “A' ulitane kë kàne chkök di'yök yës. Ñies kë a' kàne a' baka ena a' obeja tiök. A' ulitane kawöta datsi' ajaë iökka. A' kköchö Skëköl a' a' diché kos wa as a' e' wamblö suluë ese kos nuí olo'yöitö a' ki. Ñies a' e' wamblö suluë, ese kos olo'yö. Isalema ie' er mane'umine, eta ie' er buarmine se' ki, eta ie' kë tö se' ewëpawa. Ttë i' dör ye' dör a' blú e' ttë ena a' wökirpa ttë, e' kuëki a' ulitane kawöta idalöiök.”

10 Età ie'pa tö ttë e' iuté buaë. Ie'pa e' wamblö suluë ese kos olo'yérakitö. Mik e' suë Skëköl tö, eta ie' ibikeitséne kë yö ie'pa we'ikepa wës ye' ibikeits es.

4

Jonás uluneka Skëköl ki

1 Erë e' kë dör bua' Jonás a ta ie' uluneka tajë. 2 Ie' iché Jehová a:

—A Jehová, be' isuë. Mik ye' tkëria ye' kaska', eta ye' iyë' tö be' er buaë chöraë Nínive wakpa a. Ye' wa ijcher tö be' dör es, e' kuëki ye' bakshkar Tarsis. Ye' wa ijcher tö be' kë ulurta'ka bet. Be' er tottoë. Be' sa' suë er siarë wa. Mik sa' tö i' sulu wamblé ta sa' er mane'wé, e' ta bet e' nuí olo'yé be' tö sa' ki, kë sa' we'ikè wës be' sa' pauné es. 3 A Jehová, e' kuëki ye' be' a iché ye' ttöwa, e' dör bua'ie ye' a.

4 Erë Jehová tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' ibikeitsé tö be' wa kawö ta' ulunukka së es?

5 Età Jonás e' yétsa Nínive mía diwö tskirke e' kke ta ee úla yuékaitö e' blöie diba yöki. Eë ie' e' tkëser i' tkömi Nínive wakpa ta e' wà panuk. 6 Età Skëköl Jehová tö kalkua tskéka elka tala'wékaitö Jonás tsaka as iki ttsë'r buaë. E' tö ie' ttsë'wé buaë. 7 Erë bule es bla'mi ká ñine eta Skëköl tö i' patké kalkua katökwa ta isinewa duowa. 8 Mik diwö deka, eta ie' tö siwa' darërëë ba'baë e' patké diwö tskirke e' kke Jonás ki. Diba ane

darërëë Jonás wökir k̄i, ta ie' tö ittsé tö ie' siwa'arkewa. Ibikeitséitö “¡Ye' mú duōwa!” Ie' iché, “Ye' duowa, e' dör bua'ie ye' a.”

⁹ Erë Skëköl tö iché ie' a:

—¿Ima be' ibikeitsè tö be' wa k̄awö ta' ulunukka kalkua sinewa e' kuëki?

Ie' iiüté:

—Tö, ye' wa k̄awö ta'. ¡Ye' ulune tajë mik ye' duowa et̄a e' olone!

¹⁰ Et̄a Jehová tö iché ie' a:

—Kal kuá kë tkëne be' wa, kë talane kë kaneone be' wa. E' tskine talane k̄a et nañewe ã, bule es nañewe ta iduowa, e' dalëne be' éna. ¹¹ Et̄a ¿wes ye' kë éna Nínive wakpa dalë nuk? Ie'pa dör tajë, ie'pa ala'rla tso' tajë dōka 120.000 kë wa ijcher ì dör buaë, ì dör suluë. Ñies ie'pa iyiwak tso' tajë.

Jesús Tté Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kiè Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' kiè Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yöki ie' bak kaneblök inuköl patuëke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' ki. Ñies ì su' ie' tö ena ì ttsè'itö Jesús tö s'wöbla'wëke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiaë Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatkök e' paneke ie'pa tö. S'tsatakökwa e' kiè Mesías hebreoie ena griegoie ikiè Cristo. Se'ie kiè e' mane'wésö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikka-choie tö s'tsatakökwa ñe' dör Jesús.

Jesucristo yëpa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kiè David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yëpa bak kos e'pa wëpa kiè dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëlpa. ³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mì dör Tamar. Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram. ⁴ E' alà dör Aminadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón. ⁵ E' alà dör Booz, e' mì dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mì dör Rut. Obed alà dör Jesé, ⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mì bak Urías ta kewe. ⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá. ⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías. ⁹ E' alà dör Jotam, e' alà dör Acáz, e' alà dör Ezequías. ¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e' alà dör Josías. ¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena iëlpa. E' kèwö ska' ta Israel aleripa klö'wélur Babilonia wakpa tö ta itsémirakitö Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuöki ta Jeconías alà kiè Salatiel e' kune.

* **1:16** wé pairine'bitu idi' wa s'blúie: E' dör Mesías si'kuaie. † **1:21** Jesús: S'kiè e' wà kiane chë S'tsatakökwa.

‡ **1:23** Isaías 7.14

Ie' alà dör Zorobabel, ¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor. ¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud. ¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob. ¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wëm. María dör Jesús mì. Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.*

¹⁷ Es Abraham kèwö ska' dökä David kune', etä Jesús ditséwö alöne dökä dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies David kèwö ska' dökä Israel aleripa minetsër Babilonia, etä Jesús ditséwö alöne dökä dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies Israel aleripa minetsër dökä wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' de, etä Jesús ditséwö alöne dökä dabom eyök kí tkëtökicha (14).

Jesucristo kurke e' biyö yëne (Lucas 2.1-7)

¹⁸ I' dör Jesucristo kune' e' pakè: Ie' mì kiè María. E' bakia busi kam ser wëm ta, erë itte me'bak senukwä wëm kiè José e' ta. Kam ie'pa serwä ñita, kam ie'pa ñi kowa, etä María bukluneka Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ José dör wëm buaë yësyësë, e' kueki ie' kë éna María jaëwakka sulitane wörki. E' kueki ie' tö ibikeitsé: “Súyö imèat bërë.” ²⁰ Ie' tso'ia ibikeitsök ta ikapowä ta ikabsué tö Skëköl biyöchökwak de eköl e' tö ie' a iché: “A José, David aleri, María bukluneka e' dör Wiköl Batse'r diché wa. E' kueki kë be' suanuk senukwä ie' ta. ²¹ Ie' alà kurdaë eköl wák wëm. Ikiè múkabö Jesús† Ie' tö iwakpa tsatkeraë sene sulu nuí yöki, e' kueki ikiè múka es.” Es Skëköl biyöchökwak tté José ta.

²² E' kos tka es as ì yë'atbak Skëköl tö itteköl wa e' wà tkö, e' tö iché:

²³ “Busi eköl kë wä wëm kaule e' buklurdaka,
e' alà kurdaë wák wëm,
ikirdaë Emanuel.”‡

(s'kiè e' wà kiane chë: “Skëköl tso' se' ta”).

²⁴ Mik José ti'nekane, etä ie' tö iwé wës Skëköl biyöchökwak tö ie' a iché es. Ie' ulabatséwä María ta. ²⁵ Erë alà kam kur, e' yöki ie'pa kë ñi kane. Mik alà kune, etä José tö ikiè méka Jesús.

2

Wēpa yöule iyi tötkök bëkwö wa esepa de Jesús sauk

¹ Jesús kune' ká kiè Belén aṭe Judea ee. E' kēwö ska' ṭa wēm eköl kiè Herodes e' dör ká e' blú. Eta wēpa welepa datse ká kamiē aṭe diwö tskirke e' kke, e'pa de Jerusalén. Ie'pa dör iyi tötkök bëkwö wa esepa. ² Ie'pa tö ichaké:

—¿Wé alala kune judiowak blúie e'? Sa' tö ibëkwö su' sa' kaska', e' kueki sa' de ierö idalöiök.

³ Mik Herodes tö ttè e' ttsé, eta e' tö ie' ena Jerusalén wakpa qos tsiriwëkarak taië.

⁴ E' kueki ie' tö sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kiëttsa seraṭa ṭa ichaké ie'pa a:

—¿Ima a' ichè? Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, ¿wé e' kurmi?

⁵ Ie'pa tö iutérak:

—Ie' kurdaë Belén aṭe Judea ee. Skëköl tteköl tö ikitat i' es:

⁶ Skëköl tö ichè:

Belén aṭe Judea, e' wakpa a ye' ichè tö

a' shua blu' kardaka eköl,

e' tö ye' icha dör Israel aleripa e'pa wëttseraë.

E' kueki a' ká dör ká bua'ie

wes Judea ká bua'ie malepa tso' es.*

⁷ Mik Herodes tö ttè e' ttsé, eta ie' tö wēpa tö iyi tötköke bëkwö wa ñe'pa kié akir ijchenowa tö mik ie'pa tö bëkwö e' su'mi, qos e' ki ká de. ⁸ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö bua'ie. Mik a' tö ikué, eta ibiyö chó ye' a as ñies ye' mi' idalöiök.

⁹⁻¹⁰ Mik blu' tö ttè e' ché one, eta ie'pa míyal. Eta bëkwö su' ie'pa tö ikaska', e' suëne ie'pa tö ñala wa. E' tö ie'pa ttsë'wëne buaë shute. Wé bëkwö mirwa e' wa ie'pa mi'ke dö wé bëkwö e' wöklö'wéwa ee. Bëkwö e' wöklö'wéwa wé alala e' tso' e' u tsaka. ¹¹ E' ukuöki ṭa ie'pa dewa u a ṭa ie'pa tö alà ena imi María kué. Ie'pa e' tuléwa kuchë ki ṭa idalöierakitö. Kalkuöla dérak iwa e' kköyétsarakitö ṭa orochka ena i' masmas ña'wë ena mirra, ese méraakitö alà a. ¹² E' ukuöki ṭa ie'pa a iyëne kabsuë a tö

ie'pa kë minukne Herodes ska'. E' kueki ie'pa míyalne iká ki ñala kua'ki wa.

José ena María tkashkar míyal Egipto

¹³ Wēpa tö iyi tötköke bëkwö wa e'pa pone-mine, e' ukuöki ṭa José kabsuë tö Skëköl biyöchökwak eköl tö ie' a iché: “Be' e' koka, María ena ilà klö'ú ṭa be' tköshkar Egipto. Blu' Herodes tö alala se yuleraë ttëwa, e' kueki be' e' tsuat senuk ee dö mik ye' tö be' a iché eta.”

¹⁴ Eta ie' ti'neka e' kēka ṭa alà ena María klö'wëitö ṭa e' nañewe imíyal Egipto. ¹⁵ Ee ie'pa sené dö mik Herodes blënewa ekkë. E' tka es as itkō wes Skëköl tö iyë' itteköl wa es. Ie' tö iyë': “Ye' alà tso' Egipto, e' kiëne ye' tö.”†

Herodes tö kawö mé ala'rla ttökulur

¹⁶ Mik Herodes wa ijchenewa tö wēpa tö iyi tötköke bëkwö wa, e'pa kë wa ie' tö dalöiëne', eta e' tö ie' uluwéka taië. Belén ena ká tso' ipamik e' a ala'rla wēpa kurke qos, e'pa ttökulur patké ie' tö seraṭa kam ki duas dö bök e' yöki. Wēpa tö iyi tötköke bëkwö wa e'pa tö bëkwö su' qos e' ki ká de, e' ye' ie'pa tö Herodes a. E' wa ie' tö ikéwö ye'ttsa tö duas döketke bök e' ki. E' kueki ie' tö ala'rla wēpa kurke e' kēwö ulatök, esepa qos ttökulur patké.

¹⁷ Es i' ye' Skëköl tteköl kiè Jeremías e' tö, e' wà tka. Ie' tö iyë':

¹⁸ “Ká kiè Ramá ee ittseñe tö taië ie'pa iuke aneule kköchöke siarë.

Ee alakölpä dör Raquel aleripa e'pa iuke ila'rla iëitsök.

Ila'rla qos ttélur, e' kueki ie'pa kë er pablërta'.”

María ena ilà ena José e' yëttsa Egipto biteyalne Israel

¹⁹ Blu' Herodes blënewa, e' ukuöki ṭa José tso' Egipto, e' kabsuë tö Skëköl biyöchökwak eköl tö ie' a iché: ²⁰ “Wēpa éna alà ttakwa, e'pa blërulunetke. E' kueki be' e' koka ṭa María ena ilà klö'ú ṭa a' yúshkane Israel.”

²¹ Eta José e' kēka ṭa María ena ilà klö'wëitö ṭa ie'pa biteyalne Israel. ²² Erë mik ie' wa ijchenewa tö Herodes alà kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie iyë skéie, eta ie' suane senuk ee. Eta ie' kabsuë tö

* 2:6 Miqueas 5.2 † 2:15 Oseas 11.1

Skëköl tō ie' a iché: “A' yúshkane Galilea.” E' kueki ie'pa míyalne Galilea. ²³ Mik ie'pa de Galilea, etā ie'pa míyal senuk ká kiè Nazaret eē. E' tka es as ì yè' Skëköl ttekölpa tō e' wà tkō wé ichéitō: “Ie' kirdaë Nazaret wak.”

3

Juan S'wöskuökwak tō s'patté

(*Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28*)

¹ E' kèwö ska' tã Juan S'wöskuökwak de Skëköl ttè pakök ká sir poë wé kē yi serku' atē Judea eē. ² Juan tō ie'pa a icheke: “Ì blúie Skëköl tso' e' kèwö dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

³ Skëköl tō Juan yè' itteköl Isaías wa i' es: “Ká sir poë wé kē yi serku' taië, eē yile ttöraë aneule, e' tō icheraë: ‘A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki, e' dör wes ñalā yuèsö yësyësë ie' yöki es.’ ”* Es Isaías tō iyè'at.

⁴ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo e' dör iyiwak kkuölit. Ie' chkè dör ditski ena bulali. ⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de taië ie' ttöke e' ttsök. Ñies ká tso' di' Jordán kkömik, e' wakpa de. ⁶ Ì sulu kos wambleke ie'pa tō e' chekekarakitō tã Juan tō iwöskueke Jordán a.

⁷ Erë mik Juan tō isué tō fariseowakpa ena saduceowakpa de taië as ie' tō ie'pa wöskuölor etā ie' tō ie'pa a iché: “ÌA' dör s'kitō'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tō a' a iché tō a' tkömishkar Skëköl tō a' we'ikeraë siarë e' ulà a? ⁸ A' senú yësyësë, e' wa iwërwami tō moki a' er mane'wétke Skëköl a. ⁹ Kē a' tō ibikeitsök tō a' dör Abraham aleripa, e' è kueki Skëköl kē tō a' we'ikepa. Ye' tō a' a iché tō Skëköl ki ikiane, e' tã ie' tō ák ikkë yuèmi Abraham aleripaie. ¹⁰ Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kē wörtā ese kos bikökök ña'wëwa bö' a. ¹¹ Moki ye' tō a' wöskueke di' a iwà kkachoie tō a' er mane'wétke Skëköl a. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tō a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör kékëpa taië ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö è tsèmi e' kē dör ye' siarla e' a. ¹² Ie' tō s'wöpperaë wes iyiwö

wöppèsö es. Ibua'buā bleraëitō idichakuö a, erë isulusi uyerawaitō bö' kē wöittā wā e' a.”

Jesús wösune

(*Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22*)

¹³ Jesús e' yéttsā Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' eē as e' tō iwöskuö. ¹⁴ Kewe tã Juan kē éna ie' wöskuak, ie' tō iché ia:

—Warma be' kawötā ye' wöskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wöskuö?

¹⁵ Ie' tō iüté:

—Ì dör yësyësë Skëköl wöa, ese kos kawötā wè se' tō es, e' kueki imuatsö es ì'ñe tã.

Etā Juan tō ie' ttö iüté. ¹⁶ Jesús wösune e' e' duékane di' a e' wöshā tã ká jaì kköbunane tã ie' isué tō Skëköl Wiköl bitë ie' ki nuböl sù. ¹⁷ Etā ttö ttsène datse ká jaì a e' tō iché: “Së dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër buaë shütë ye' wa.”

4

Bë tō Jesús erkiöwé

(*Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13*)

¹ E' ukuöki tã Skëköl Wiköl tō Jesús tsémi ká sir poë wé kē yi serku' eē as bë tō ie' erkiöü ì sulu wamblök. ² Ee ie' sené dökā ká dabom tkëyök (40), kē chkane yës. Ekkë tã ie' dué bli wā. ³ Bë debitü ie' ska' tã ichéitō ia:

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma ichö ák sekkëpa a tō a' yönú chkeie.

⁴ Jesús tō iüté:

—Au. Skëköl yëkkuö tō iché: ‘Kē se' senuk chkè è mik. E' skéie ì kos cheke Skëköl tō e' mik se' serke.’*

⁵ E' ukuöki tã bë wā ie' mítser Jerusalén dör ká batse'r eē tã itsémikaitō Skëköl wé kakkeë e' bata ki ⁶ tã ichéitō ia:

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma be' e' batröömi döttsā iski. Skëköl yëkkuö tō iché:

‘Skëköl tō ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk.

Ie'pa tō be' klö'werakā iulà a as be' klö kē tërwa ák ki yës.’†

E' kueki be' e' batröömi döttsā iski.

⁷ Etā Jesús tō iüté:

* 3:3 Isaías 40.3 * 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:6 Salmo 91.11-12 ‡ 4:7 Deuteronomio 6.16

—Au. Ñies Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘A’ kě kawö ta’ Skëköl dör a’ Këköl e’ wötsiriuk.’†

⁸ E’ ukuökj ta’ bë tö ie’ tsémi kabata kakkeë a, ta’ eë ká kos wes ká tköke ekkë, ñies iyi bua’buaë tso’ iki, ese kkachéitö ie’ a seraa bet. ⁹ Ie’ tö iché ia:

—Be’ e’ tkéwa kuchëwö kj ye’ wörkj ye’ dalöiök Skëkölíe, e’ ta’ i kos sué be’ tö e’ meraëyö be’ a.

¹⁰ Erë Jesús tö ie’ iüté:

—A Satanás, Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘Skëköl dör a’ Këköl, e’ ë dalöiö a’ tö Skëkölíe, ie’ ë a’ senú.’§ E’ kuekj be’ yúshka.

¹¹ Eta’ bë tö Jesús méat wák mía bánet. Ta’ Skëköl biyöchökwakpa de Jesús ska’ ikimuk.

*Kanè mène Jesús a e’ tsá wéitö Galilea
(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)*

¹² Mik Jesús wa’ ijchenewa’ tö Juan S’wöskuökwak wötéwarakitö s’wöto wé a, eta’ ie’ dene Nazaret a’te Galilea eë. ¹³ Erë kě ie’ a’te senuk Nazaret. Ie’ mía senuk Cafarnaúm, e’ a’te batsöri kiè Galilea e’ kkömik. Cafarnaúm a’te zabalónwak ena neftalíwak e’pa ké a. ¹⁴ Itka es as i kit Skëköl tteköl Isaías tö yëkkuö kj e’ wà tkö es. Ie’ tö iyë’:

¹⁵ “Zabalónwak ena neftalíwak, e’pa serke di’ kiè Jordán e’ wíshet batsöri kkömik.

Ie’pa serke Galilea wé ñies pè’ kě dör judiowak esepa serke eë.

¹⁶ Ie’pa serke wes se’ serke stui a es e’ kě wa’ Skëköl suule.

Ie’pa dör wes s’duulewa’ es.

Erë eköl doia, e’ tö ie’pa er ñi’weraë Skëköl ttè wa

wes ká olo tö ká ñiwe es.”*

Es Isaías tö iyë’at.

¹⁷ E’ ukuökj ta’ Jesús tö s’pattémitke ta’ ichéitö: “I’ blúie Skëköl tso’ e’ kěwö dewatke tsinet, e’ kuekj a’ er mane’ú ie’ a.”

*Jesús tö nima klö’ukwakpa döka tkël e’pa
kié ittökatapaie*

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

¹⁸ Jesús shkörami batsöri kiè Galilea e’ kkömik, eë ie’ tö wëpa sué bül ñi’ ëlpa. Eköl kiè Simón, e’ kiè ñies Pedro. Iëköl kiè Andrés. Ie’pa kanè dör nima klö’uk. Ie’pa tso’

ikla’ uyök batsöri a nima klö’woie. ¹⁹ Ie’ tö ie’pa a’ iché:

—A’ shkó ye’ ta. A’ yueraëyö s’ditsö klö’uk ye’ a ye’ ttökataie.

²⁰ E’ bet ta’ ie’pa tö ikla’ tuléat ta’ imíyal ie’ ta.

²¹ E’ wí’kie ie’ tö wëpa skà sué bül ñi’ ëlpa kiè Santiago ena Juan, e’pa dör Zebedeo ala’r. Ie’pa tulur kanò a’ iyé ta’ kla’ wöyuök, ie’pa kiémi ie’ tö e’ ta. ²² E’ wösha’ ta’ ie’pa tö ikanò ena iyé méat ta’ imíyal ie’ ta.

*Jesús tö s’wöbla’wé tajë
(Lucas 6.17-19)*

²³ Jesús shké Galilea kos a’ s’wöbla’uk judiowak ñi’ dapa’wo wé kos a. I’ blúie Skëköl tso’, e’ tté buaë pakekeitö, ñies s’duöke kos, i dalërke s’mik kos, ese bua’wekeitö. ²⁴ Ie’ tté buneka’ Siria kos a. E’ kuekj pè’ wa’ tajë iyamipa duöke dué daklilië wa’ ese debitu’ ie’ ska’. Welepa a’ aknama tso’, welepa siwa’ arke iröirö, welepa kraulewa’, esepa kos bua’wéneitö.

²⁵ Eta’ pè’ datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká a’te Jordán wíshet, e’pa mi’ke tajë ie’ ta.

5

Jesús tö ittökatapa wöbla’wé kabata a

¹ Mik Jesús tö isué tö pè’ dapane tajë, eta’ ie’ mía kabata tukir kj ta’ eë ie’ e’ tkéser ta’ ittökatapa de ie’ ska’. ² Ie’ tö ie’pa wöbla’wémitke ttè i’ wa:

*I’ wër buaë Skëköl wa
(Lucas 6.20-23)*

³ “Wépa morke Skëköl ë mik, esepa tso’ i’ blúie ie’ tso’ e’ a, e’ kuekj ayëcha buaë esepa.

⁴ “Wépa eriarke siarë, esepa er pablërdaë, e’ kuekj ayëcha buaë esepa.

⁵ “Wépa e’ wöökewa diöshet, esepa a’ ká i’ merdaë, e’ kuekj ayëcha buaë esepa.

⁶ “Wépa tö sene yësyësë ese kos iëitseke chkè ena di’yé tsata, esepa ulà a’ iwà döraë, e’ kuekj ayëcha buaë esepa.

⁷ “Wépa tö s’malepa sueke er siarë wa,

eseпа суераë Skëköl tō er siarë wa, e' kueki ayëcha buaë eseпа.

8 “Wépa er maneneë, eseпа tō Skëköl суераë, e' kueki ayëcha buaë eseпа.

9 “Wépa tō s'er bua'wekene ñi ki, eseпа kieraë Skëköl tō ila'r, e' kueki ayëcha buaë eseпа.

10 “Wépa weirke iserke yësyësë e' kueki, eseпа tso' i blúie Skëköl tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë eseпа.

11 “Ayëcha buaë mik pë' tō a' cheke suluë, a' we'ikeke, a' kkateke kachè wa ye' dalërmik. 12 Ká jai a i buaë merdaë a' a iskieie, e' kueki mik ese tköke a' ta, eta a' ttsë'nú buaë kaneë. Es ñies Skëköl ttekölpä bak a' yöki kewe e'pa weine.

*A' dör wes dayë katanoie es
(Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)*

13 “A' dör wes dayë es ká i' wakpa a. Erë dayë kë kke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. Kë iia'ie bua' ta ikeükemi ñala ki ta pë' dakölor iki.

A' dör wes bö'wö es

14 “A' dör wes bö'wö es ká i' wakpa a. U tso' taië kabata ki, e' kë blënukwä, e' wëne kamië. 15 Kë yi tō bö'wö tskepaka ta ibléwaitō ö ipatkéwaitō kalkuö dikia. E' skéie itkekekaitō kákke sulitane tso' u a eseпа wö a ká ñi'woie. 16 Es ñies a' senú buaë yësyësë sulitane wörki as e' saü ie'pa tō ta a' Yë tso' ká jai a e' kikarka.

Ttë dalöiëno kit Moisés tō e' ché Jesús tō

17 “Kë a' tō ibikeitsök tō ye' dë'bitu i kit Moisés ena Skëköl ttekölpä tō yëkkuö ki, e' wöshtökwa. E' skéie ye' dë'bitu as iwà tkö wes itso' kitule es. 18 Moki ye' tō a' a ichè tō ttè e' kë watërpattsa etkla wë'ia kam ká jai ena ká i' erwa e' yöki; ttè e' kos wà tköraë. 19 E' kueki yi tō ttè e' wele dalösewekewa, erë ttè tsir idir, ena o'ka wöbla'wekeitō idalöseukwa, ese döraë s'ësela imalepa blúie Skëköl tso' eseпа dikia. Erë yi tō ttè e' dalöieke ena o'ka wöbla'wekeitō idalöiök, ese döraë këkë taië imalepa blúie Skëköl tso' eseпа tsata. 20 E' kueki ye' tō a' a ichè tō a' kë ser yësyësë tköka s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena

fariseowakpa tsata, e' ta a' kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a.

*S'ulurke ñi ki ese ché Jesús tō
(Lucas 12.57-59)*

21 “A' wä ittseule tō iyënebak ká iaiaë a' yëpa a: ‘Kë a' kawö ta' s'ttökwa,’ ñies ‘Yi tō s'ttëwa, ese wák kichatërdaë.’ 22 Erë ye' tō a' a ichè tō yi uluneka iyami ki, ese kichatërdaë. E' kie ta yi tō iyami ché suluë, ese kichatërdaë. Ñies yi tō iyami kichatëttsa, ese ki inuí tso' taië tō ipatkerami bö' ké a.

23 “E' kueki a' wä ilè mí mè ka' tso' íyi moka Skëköl a e' ki ta ee a' éna ianewa tō a' yami wele wä ilè tté tso' a' ki, 24 e' ta i mí a' wä mè e' múat ee, kë imar. A' yú a' yami er bua'ukne a' ki. E' ukuöki ta a' yúne i meke a' tō e' mú.

25 “Yile wä a' mí kkatè s'shulo wé a, e' ta mik a' dami ñala ki ie' ta, eta ishulö ie' ta as ie' kë tō a' müttsa s'shulökwak ulà a. A' kë tō iwè es, e' ta s'shulökwak tō a' merattsa s'shkëkipa ulà a ta eseпа tō a' wöterawa s'wöto wé a. 26 Moki ye' tō a' a ichè tō a' kë döpattsa dö mik a' tō inuí patuëttsa seraa eta.

S'senewabak dalösewëwä ese ché Jesús tō

27 “A' wä ittseule tō iyënebak: ‘Kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa.’ 28 Erë ye' tō a' a ichè tō yi tō o'ka alaköl sué ta ikkechéitō, e' ta e' wa isenewabak dalösewëwaitō ier a.

29 “E' kueki a' wöbla bua'kka tō a' keke i sulu wamblök, e' ta iyöttsa köumi bánet. A' yese alè kéu a' tō, e' dör bua'ie a' uyëwä bö' ké a wa'ne e' tsata. 30 A' ulà bua'kka tō a' keke i sulu wamblök, e' ta itöo uyömi bánet. A' yese alè kéu a' tō, e' dör bua'ie a' uyëwä bö' ké a wa'ne e' tsata.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tō

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

31 “Ñies iyënebak: ‘Wëm tō itayë éwa, ese wák kawöta ñi owa yëkkuö muk ia.’ 32 Erë ye' tō a' a ichè tō wëm tō itayë éwa, kë dör itayë trër kueki, e' ta e' wa ese tō itayë wömëttsami isenewabak dalöseukwa* Ñies wëm wele senëwä tayë ese ta, e' wa e' tō tayë senewabak dalösewëwä.

* 5:32 itayë wömëttsami...e' dalöseukwa: Ttè i' wä armi se' éna ñies i' es: “e' ta ie' tso' itayë sauk wes alaköl trërta' es.

S'ttè mè ñi a Skèköl wörki ese ché Jesús tö

³³ “Ñies a' wä ittsëule tö iyënebak ká iaiäe a' yëpa a: ‘A' ttè mé Skèköl wörki, etä e' wä uk a' kawöta mokjé.’ ³⁴ Erë ye' tö a' a' ichè tö kè a' kawö ta' ttè muk ñi a' Skèköl wörki ö ilè skà wa. Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a' ká jai wa, e' dör wé Skèköl tkër s'blúie e' kueki. ³⁵ Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a' ká i' wa, e' dör Skèköl klö tkokaie e' kueki. Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a' Jerusalén wa, e' dör Skèköl dör s'blú, e' ké, e' kueki. ³⁶ Ñies a' wakpa kè a' a' tsà è manenuk saruru ö dalolo, e' kueki a' kè kawö ta' ttè muk ñi a' i' es: “Ì chéyö e' kè yëne, e' ta' ye' wökir töö.” ³⁷ E' kueki mik a' ttè meke ñi a, ta' a' tö icheke, “tö”, etä e' dör tö; mik a' tö icheke, “au”, etä e' dör au. A' tö ì skà chéne bánet, e' ta' e' dör sulué.

Se' e' tsatkö s'sulusipa yöki ese ché Jesús tö
(Lucas 6.29-30)

³⁸ “A' wä ittsëule tö iyënebak: ‘Yi tö o'ka wöbla tskéwa, ese wák kawöta wöbla ské tskéwa. Yi tö o'ka kà péwa, ese wák kawöta kà ské péwa.’ ³⁹ Erë ye' tö a' a' ichè tö kè a' e' tsatkök pé' sulusipa yöki. E' skéie yi tö a' ppé a' aswö bua'kka ki, e' ta' a' aswö etta mú ia ppé. ⁴⁰ Yi tö a' kkaté s'shulökwakpa wörki a' paio kiane iki e' kueki, e' ta' a' paio mú ia, ñies a' paio kikke mú ia. ⁴¹ Yi tö a' ké idali tsukmi kësik wa dō kilómetro et†, e' ta' iki tsúmi dō kilómetro böt. ⁴² Yi tö a' a' ilè kak kié, e' ta' imú ia. Ñies yi tö a' a' iyi kié peitule, e' ta' ipeitö ia.

S'bolökpa ché Jesús tö
(Lucas 6.27-28,32-36)

⁴³ “Ñies a' wä ittsëule tö iyënebak: ‘S'yamipa dalëritsö erë s'bolökpa saú sulu.’ ⁴⁴ Erë ye' tö a' a' ichè: A' bolökpa dalëritsö. Wépa tö a' we'ikeke, esepa ki ikiö S'yé a' tö ikimú. ⁴⁵ A' tö iweke es, e' ta' e' wa a' tso' ikkachök tö mokjé a' dör a' Yé tso' ká jai a' e' ala'r. Ie' tö diba patkeke s'ser buaë ena s'ser sulu esepa ki. Ñies ie' tö kalj patkeke s'ser yësyësé ena s'ser sulu esepa ki. ⁴⁶ Wépa tö a' dalëritseke esepa è ské dalëritseke a' tö, e' ta' çwes Skèköl tö ì buaë mème a' a' iskéie? Ñies inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a' e'pa tö iweke es. ⁴⁷ A' tö a' yamipa è shké'weke, e'

ta' çì buaë weke a' tö s'sulusipa tsata? Ñies pé' kè tö Skèköl dalöie esepa tö iweke es. ⁴⁸ A' senú buaë yësyësé wes Skèköl dör S'yé tso' ká jai a' e' ser buaë yësyësé es.

6

Jesús tö s'wöbla'wé tö wes se' ké s'siarëpa kímuk

¹ “¡A' e' kkö'nú! Mik a' tö ì buaë weke s'kimoie, etä kè iwar sulitane wörki as ie'pa tö a' kkeöka. A' tö iwé es, e' ta' Skèköl dör S'yé tso' ká jai a, e' kè tö ì mepa a' a' iskéie.

² “E' kueki mik a' tö s'siarëpa kimeke, etä kè e' tté pparka sulitane kukua wes e' ökwakpa es. Ie'pa tö iweke ie'pa ñi dapa'wo wé a' ena ñala wa as sulitane tö ie'pa kkeöka. Mokjé ye' tö a' a' ichè tö pé' tö ie'pa kkeekéka e' è dör ie'pa icha ské. ³ Erë mik a' tö s'siarëpa kimeke, etä a' tö iú bërë, kè ichar yi a. ⁴ Es Skèköl tö ì kos tso' bléule ese suéke, e' tö ì buaë meraë a' a' iskéie.

Jesús tö s'wöbla'wé tö wes se' ké ttök S'yé ta
(Lucas 11.2-4)

⁵ “Mik a' ttöke S'yé ta, etä kè a' ttök sulitane wörki wes e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wöbatsö e' duöksér ttök S'yé ta ie'pa ñi dapa'wo wé a' ena wé pé' daparke tajé ká áie ese ska' as ikkearka. Mokjé yö ichè a' a' tö ie'pa icha ské detke iulà a' sèraa. ⁶ Erë mik a' ttöke S'yé ta, etä a' yúwa a' úshu a, ukkö wötöwa eé a' ttö Skèköl dör a' Yé e' ta' bërë. A' tö iweke es, e' ta' Skèköl tö ì kos tso' bléule ese suéke, e' tö ì buaë meraë a' a' iskéie.

⁷ “Ñies mik a' ttöke S'yé ta, etä kè a' ttök wes pé' kè tö ie' dalöie e'pa ttöke ie'pa kèkölpa ta es. Ie'pa ttöke tté etké wa tajé batsjé kè wä ta'. Ie'pa tö ibikeitseke tö ikèkölpa tö ie'pa ttö ttsèmi ie'pa tté tajé e' kueki. ⁸ Kè a' tö iuk wes ie'pa es. Ì kiane a' ki e' jcher Skèköl wä kam a' tö ie' a' ikiö e' yöki. ⁹ A' ttö ie' ta' i' es:

‘A Sa' Yé tso' ká jai a,
as be' dalöiö sa' tö ì ulitane tsata.

¹⁰ As be' dō sa' blúie da'áie.

Ì kiane be' ki as e' or ká i' ki
wes iorke ká jai a es.

¹¹ Chké kiane sa' ki i' ñe senoie e' mú sa' a.

† 5:41 E' kèwö skà ta' Roma ñippökwakpa wä kawö ta' judiowak kök idali tsukmi dō kilómetro etk.

12 Sa' nuì olo'yö sa' ki
wes sa' tö s'malepa ki inuì olo'yeke es.
13 Kë sa' marttsa tö ì sulu tö sa' erkiöü,
e' skéie sa' tsatkö yi dör sulu ichök* e' yöki.'

14 "S'malepa nuì olo'yeke a' tö ie'pa ki, e'
ta ñies S'yé tso' ká jai a, e' tö a' nuì olo'yeraé
a' ki. 15 Eré a' kë tö s'malepa ki inuì olo'yè,
e' ta S'yé kë tö a' nuì olo'yepa a' ki.

Jesús s'wöbla wé tö wes se' ké batsök

16 "Mik a' batsöke Skököl a, eta kë a' e'
ök siarë wes e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke
siarëla as s'malepa tö isaü ta ikkeökarakitö
ibatsökerak e' kueki. Moki ye' tö a' a ichè tö
ie'pa icha ské detke ie'pa ulà a. 17 Eré mik
a' batsöke, eta a' wöskuöö, a' tsaiklöö, 18 as
s'malepa kë tö isaü tö a' tso' batsök. S'yé kë
wërta' e' tö iyi ulitane tso' blëule e' sueke. A'
batsö ie' è wöa ta ie' tö iské meraé a' a buaé.

Íyi bua'buá blö ká jai a (Lucas 12.33-34)

19-21 "Wé a' iyi bua'buá tso' blëule ee a' er
me'rie. E' kueki kë a' tö iyi bua'buá blök
ká i' ki. Ká i' ki powak se' iyi sulu'wekewa,
ñies akblökwakpa tö iekibleke. E' skéie, a' iyi
bua'buá e' blö ká jai a. Ee powak kë döpa
íyi sulu'ukwa ñies akblökwakpa kë döpa iyi
ekiblök.

S'wöbla buaé ena s'wöbla sulué (Lucas 11.34-36)

22 "S'wöbla dör wes bö'wö es s'chkà kos
a. E' kueki s'wöbla dör buaé, e' ta se' chkà
kos e' a ká olo ta' buaé. E' dör wes se' er
dör buaé es, ì kos dör buaé yësyësé ese ki
se' er me'rie. 23 Eré s'wöbla kë dör bua', e'
ta s'chkà kos e' tso' stui a. E' dör wes se' er
sulué es, ì sulu kos ese ki se' er me'rie. Eré
se' er buaé e' míane sulué stuiie, e' ta e' dör
sulué ichökle.

¿Yi dör a' wökir? (Lucas 16.13)

24 "Wé klöulewa kanè mésoie, ese kawöta
iwökir è ttö dalöiök. Ie' wökirpa chöpa böi,
e'ma ie' kawöta eköl è dalöiök ena iököl
watöktsa. Es a' kë a er menukwa Skököl ki
ena inuköl ki ñita.

Kë a' tkinuk ì ki (Lucas 12.22-31)

25 "E' kueki ye' tö a' a ichè: Ì kiane a' ki
senoie chkeie, di'ie, datsi'ie ìie, ese kos kë ki
a' tkinuk. S'tso' ttsé'ka e' kë dör chkök ème,
ñies s'chkà kë dör datsi' è ioie. 26 Dù saü a'
tö. Ie'pa kë tö ì kuatketa' ì wösheta', ie'pa kë
tö chkè bleta', eré S'yé tso' ká jai a e' tö ie'pa
tieke. Ie' éna a' dalër tajë dù kos tsata. 27 A'
tkirke tajë e' ki, e' kë tö a' a kawö ki mepa
senoie ekuölö è.

28 "¿Ì kueki a' tkirke datsi' ki? Ma'ma
wörkua bua'buáala ese saü wes italar, kë
kanëblöta', kë datsi' yueta'. 29 Eré blu' bak
kiè Salomón, e' wa iyi ulitane bua'buá bak
tajë, eré ye' tö a' a ichè tö ie' datsi' bua'buá
kë wër buaé wes ma'ma wër es. 30 Kakö
suésö ìñe, bulé ta ñanewa, eré Skököl tö
ikítkeke buaala iwörkua wa. Ie' tö kakö
kítkeke es, je' yita ie' tö a' kianeia erblök
buaé ie' mik, esepa paieraé! 31 E' kueki kë
a' tkinuk. Kë a' e' chakök, '¿Ì ñèmi sa' tö?' ö
'¿Ì yèmi sa' tö?' ö '¿Ì wa sa' e' paiömi?' 32 Pè'
kë tö Skököl dalöie esepa tkirke tajë iyi kos
ekké ki. Eré ì kos kiane a' ki e' jchertke a' Yé
tso' ká jai a e' wa. 33 E' kueki ì kos blúie ie'
tso' ena ì dör yësyësé ie' a ese ki a' er múwa
kewe. A' tö iweke es, e' ta ñies iyi ñekkè kos
döraé a' ulà a. 34 Diwö bit ekké iyi tso' ki
tkine e' dör wè' se' a. Bulebök se' tkirmi ì
tkömi ee e' ki, e' kueki kë a' tkinuk iki i' ta.

7

Kë a' tö s'kichatök (Lucas 6.37-38,41-42)

1-2 "Ttè wa a' tö s'malepa kichaté e' è wa
Skököl tö a' kichateraé. Wes a' tö s'malepa
weke e' sù a' weraé Skököl tö. E' kueki
kë a' s'kichatök as Skököl kë tö a' kichatö.
3 Kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, e'
sué a' tö, eré ¿ì kueki kaltak bërie tso' a' wák
wöbla a, e' kë sune a' wa? 4 ¿Wes a' tö ichèmi
a' yami a: 'súyö be' wöbla a kaltak jchela
tsir tso' e' yëttsa'? Eré kaltak bërie tso' a'
wöbla a, ¿e' kë sune a' wa? 5 ¡A' e' öke sulué!
Kaltak bërie tso' a' wöbla a e' yöttsa kewe,
es a' yami wöbla a kaltak jchela tsir tso' e'
wërmi a' a buaé yëttsa.

6 "Ì dör batse'r ese kë tularitssa chichi
a dö' ie'pa bitune a' jchöklor. Ñies a' iyi

* 6:13 Yi dör sulu ichök: E' dör bë kiè Satanás e'.

* 7:6 iyi bua'buá: E' dör perla si'kuaie.

bua'bua*, ese kë tularittsa köchi a, ie'pa tö iñateraë ikla'tska wa.

*Ì kiane a' kị, ese kiö Skëköl a
(Lucas 11.9-13; 6.31)*

7-8 “Wépa tö íyi kieke Skëköl a, esepa a imeraë ie' tö; wépa tö íyi yuleke ie' ska' esepa tö ikuëraë; wépa tö ie' chakeke, esepa kierawá ie' tö weshkë. E' kuekị ì kiane a' kị e' kiö ie' a, etá ie' tö a' a imeraë; e' yulö ie' ska', etá a' tö ikuëraë; ie' chakö, etá ie' tö a' kierawá weshkë.

9 “Kë a' wéne tö ák mepa ilà a pan kiéitö e' skéie. 10 Ñies kë a' tö tkabë mepa a' alà a nima kiéitö e' skéie. 11 A' dör pë' suluë erë e' tö íyi buaë meke a' alà a. ¡E' yita buaë S'yë tso' ká jaì a, e' tö íyi buaë meraë yi tö ie' a ikieke ese a!

12 “A' senú s'malepa tá wës a' kị ikiane tö ie'pa ser a' tá es. Ttë e' a' ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö kị e' kôs wöiëulewá. E' kuekị a' senú es.

*Senë michoë wëkkö e' dör tsir
(Lucas 13.24)*

13 “Senë michoë e' wëkkö dör tsir, e' a' a' shkōwá. S'weir micho e' ñalé ena iwëkkö dör shoë; tajë s'mi'ke iki. 14 Erë senë michoë e' wëkkö dör tsir ena iñalé kị darërëë shka', wépa tö ikué esepa kë dör tajë.

*Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-44)*

15 “A' e' kkö'nú kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa esepa yökị. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör buaë wës obeja urula es, erë ie'pa er suluë wës iyiwak sulusi es. 16 Wës ie'pa e' wamblöke, e' wa a' tö isuerawá pë' wése idir. ¿Wé a' wá isuule tö uwawö ö higowö e' shteta'sö dika' kicha mik? 17 Kal buaë kôs ese wö dör buaë, erë kal sulusi kôs ese wö dör suluë. 18 Kal bua'bua kë wörtá kalwö sulusiie. Ñies kal sulusi kë wörtá kalwö bua'buaië. 19 Kal kôs kë wör buaë, ese bikeeke tá iñá'wëkewa bö' a. 20 Es a' tö kachökwakpa suerawá wës ie'pa e' wamblö e' wa.

*Jesús tö icheraë 'kë ye' wá a' suule'
(Lucas 13.25-27)*

21 “Wépa tö ye' a' icheke: ‘A Skëképa, a Skëképa’, kë esepa döpa wá seraa ì blúie

Skëköl tso' e' a. Erë wépa serke wës ye' Yë tso' ká jaì a e' kị ikiane es, esepa ë dörawá. 22 Aishkuö tá mik a' wöchakirketke a' nuì kị e' këwö de, etá tajë ie'pa tö ye' a' icheraë i' es: ‘A Skëképa, be' ttö wa sa' ut Skëköl ttekölie, be' ttö wa sa' tö aknama uya'lur, be' ttö wa ì kë or yi a' ese o' sa' tö tajë.’ 23 Erë ye' tö ie'pa iuteraë: ‘Kë ye' wá a' suule yës. A' e' wamblö suluë. ¡A' yúshka bánet ye' yökị!’

U yuökwak bö

(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

24 “E' kuekị yi tö ye' ttö ttsé tá iwà iuteke, ese dör wës wëm eköl tö u yué es. E' tö u chkí töbié iskië ká dör ák ë ese a. 25 Kalı yëne tajë, di' pone tajë, sërkë tka tajë, e' kôs tene u e' mik, erë u kë anerö, ichkí tuluulewá ák a e' kuekị. 26 Erë yi tö ye' ttö ttsé, erë kë iwà iuteku', ese dör wës wëm eköl kë kabikeitsöta' es. E' tö u yué ttsá'wö a tá chkí ate jalëjalë. 27 Kalı yëne tajë, di' pone tajë, sërkë tka tajë, e' kôs tene u e' mik tá ianerö iski tá kë ì tá'ia iwá.”

28 Mik Jesús tté one tá wës ie' tö s'wöbla'weke e' tö sulitane tkiwéwa. 29 Ie' tö ie'pa wöbla'weke ttë moki, diché tá' tajë, ese wa. E' kë dör wës s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa s'wöbla'weke es. E' kuekị ie'pa wökranewá ittök.

8

*Wëm eköl kiri'weke lepra tö e' bua'wé
Jesús tö*

(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

1 Mik Jesús biteatkene kabata a, etá tajë pë' dami ie' itökị; 2 e' shuá wëm debitü eköl ie' ska' kiri'weke lepra* tö. Ie' e' tkéwa kuchë kị Jesús wörkị tá ichéitö:

—A këképa, be' kị ikiane, e' tá be' a' ye' buarmine as ye' batse'rne.

3 Jesús tö ikéwa ulà wa tá ichéitö ia:

—Tö, ye' kị ikiane. Be' dene batse'r.

E' wöshá tá ie' buanene, kë kị lepra ku'ia.

4 Jesús tö iché ie' a:

—Ittsö, kë ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tö a' ka' e' batse'woie, e' tsúmi mè Skëköl a iwà kka-choie tö be' buanene.

* 8:2 Lepra: E' dör duë s'méwöie ese. Judiowak tö iklö'wé tö duë e' tö yi tteke ese dör ñá. Esepa batsekettasá bánet kë a kawö tá' senuk pë' malepa shuá. Ñies ie'pa kë a kawö tá' shkökwa Skëköl wé a.

*Kanè méso eköl bua'wéne Jesús tö
(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54)*

⁵ Mik Jesús de Cafarnaúm, eta Roma ñippökwakpa döka cien ese wökir de eköl ie' ska' kköchök, ⁶ ta ichéitö ia:

—A kéképa, ye' kanè méso duladula eköl kirinewa tajë. Ie' me'r u a ka' ki pa dalërke tajë kranewa.

⁷ Jesús tö iuté:

—Ye' mí ibua'ukne.

⁸ Ñippökwakpa wökir tö iuté:

—A kéképa, be' döwa ye' u a e' kë dör ye' siarla e' a. Erë ikéwö è mú ta ye' kanè méso buardane. ⁹ Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke: 'Be' yú', ta imí. Eköl a ye' tö icheke: 'Be' dou', ta ide. Ñies ye' tö icheke ye' kanè méso a: 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye' iklö'wé tö be' wa kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wa ijcher tö be' tö ikéwö mé, e' ta ye' kanè méso buardane.

¹⁰ Mik Jesús tö e' ttsé ta e' tö ie' tkiwéwa. Ichéitö pè' dami ie' itöki e'pa a:

—Moki ye' ichè a' a tö Israel aleripa kos shua kë ye' wa yi kune erblök ye' mik wes wëm i' es. ¹¹ Ye' tö a' a ichè tö mik i blúie Skököl tso' e' kéwö de da'aie, eta pè' kë dör judiowak tso' ka wa'ne, esepa döraë tajë e' tkökser chkök se' yépa bak kiè Abraham ena Isaac ena Jacob e'pa ta. ¹² Erë warma wépa e' tulökeser ee esepa uyardattsá bánet stui ké a. Ee ie'pa iuraë siarë ikà yiltdawa weine kueki.

¹³ Eta Jesús tö iché ñippökwakpa wökir a:

—Be' yú u a ta itköraë wes be' erblé ye' mik es.

E' wöshá ta ikanè méso buanene.

*Jesús tö Pedro yàk bua'wéne
(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)*

¹⁴ Jesús mía Pedro u a ta ie' isué tö Pedro yàk me'r ka' ki kiri'weke duè dalölö tö. ¹⁵ Ie' tö iké iulà ki ta duè dalölö tö iéwa ta ie' e' kéka ta ilè yuléitö ie' a nè.

*Jesús tö s'duöke tajë esepa bua'wéne
(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)*

¹⁶ Ká tuirketke ta tajë ie'pa wa pè' a aknama tso' esepa debitu Jesús ska'. Ittö è wa ie' tö wimblupa ñe' trè'wéyal seraa. Ñies

s'kirirke e'pa bua'wéneitö seraa. ¹⁷ E' tka es as i yè'at Skököl tteköl kiè Isaías e' tö, e' wa tkö. Ie' iyé':

“Se' duè kos e' yéttsa ie' tö se' ki,
Se' weirke kos e' mítser ie' wa se' yöki bánet.”†

*Wépa böl e' yuak Jesús ttökatapaie
(Lucas 9.57-62)*

¹⁸ Mik Jesús tö isué tö pè' dapaneka tajë ipamik, eta ie' tö iché ittökatapa a: “Mishka batsöri wishet.” ¹⁹ Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöieno wa eköl de ie' ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ye' shkak be' ta be' ttökataie ka wa'ne wé be' mörö ee.

²⁰ Jesús tö iuté:

—Bakli' u ta' ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà e' kë wa u ta' senoie.

²¹ Eta wëm skà dör ie' klé eköl e' tö ie' a iché:

—A kéképa, kawö mú ña, mik ye' yé blénewa ta inú wötökwa, e' ukuöki ye' mi'ke be' ta.

²² Jesús tö iuté:

—I' ta be' shkó ye' ta. Wépa dör wes s'duulewa es Skököl wöa, as esepa tö iyamipa nu blö.

*Sërké wöklö'wé Jesús tö
(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)*

²³ Eta Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imíyal batsöri ki. ²⁴ Ie'pa mirwaia e' shua siwa' batsineka tajë tö di' uyéka tajë ta kanò a di' iënekami. Erë ie' kapöme'r. ²⁵ Eta ittökatapa de ie' ska' ta it'i'wéka ta ichéitörak ia:

—¡A Skéképa, se' tsatkó! ¡Se' duölurmi!

²⁶ Ie' tö ie'pa iuté:

—¿I' kueki a' suane sekké? Wësua a' kë erblöku' ye' mik bua'ie.

Eta ie' e' kéka ta siwa' ena di' yöli uñéitö ta iwöklönewa míane alamië. ²⁷ Ie'pa tkinewa tajë ta ñni chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöieke siwa' tö ena di' tö!

Jesús tö wépa böl a aknama tso' e'pa bua'wé

(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

²⁸ Mik Jesús demi batsöri wishet ka kiè Gadara ee ta wépa böl a aknama tso', e'pa e' yéttsa pö ké a de ie' ska'. Ie'pa e' wamblörak

† 8:17 Isaías 53.4

suluë e' kueki kë yi shkötä' ñalä e' wa.
 29 Ie'pa tö ichémi aneule:

—Be' dör Skëköl Alä. ¿Iök be' de sa tsiriuk? ¿Be' debitü sa' we'ikök kam sa' kèwö dö e' yöki?

30 Eë tsinet köchi iëter taië chkök.

31 Aknamapa tso' taië e'pa kköché Jesús a:

—Be' tö sa' uyekettsa, e' ta kawö mú sa' a e' tiukwä köchi tso' taië jai a.

32 Ie' tö iché ie'pa a:

—A' yúshka eë.

Etä aknamapa kos e' yélur wëpa a ta e' tiélur köchi a. E' bet ta köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a ta eë iduolur.

33 Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi ki, etä ie'pa tö i kos tka wëpa a aknamapa bak e'pa ta, e' tté ppéka. 34 Etä ká e' wakpa kos miä Jesús ska'. Mik ie'pa de, etä ie'pa kköché ie' a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.”

9

Jesús tö wëm eköl kraulewä e' bua'wéne
 (Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

1 E' ukuöki ta Jesús e' iéka kanö a ta imiáne itö wa demi Cafarnaúm wé ie' serke eë.

2 Etä eë ie'pa wä wëm kraulewä eköl mítser Jesús ska' ka'la ki. Mik Jesús tö isué tö mokü ie'pa erblé ie' mik, etä ie' tö iché wëm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, i sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' ki.

3 Etä s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa welepa tö ibikeitseke: “I ché ie' tö e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë.” 4 Erë i bikeitsök ie'pa tso' e' suéwä Jesús tö bet. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿I kueki a' tso' íyi sulu bikeitsök? 5 Ye' tö wëm i' bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wes a' tö iklö'wëmi tö ye' kë a inuì olonuk iki?

6 Ye' dör S'ditsö Alä, sú e' tö a' a ikkaché tö ye' wä kawö ta' ká i' a nuí olo'yoie.

Etä ie' tö iché wëm kraulewä e' a:

—Be' e' kóka, be' ka'la kóka ta be' yúne be' u a.

7 Etä ie' e' kéka ta imiáne iu a. 8 Mik e' sué pé' tso' eë e'pa tö, etä ie'pa suane taië. Ie'pa tö isué tö Skëköl tö diché taië mé s'ditsö eköl a, e' kueki ie'pa tö Skëköl kikéka taië.

Jesús tö Mateo kié ittökataie
 (Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

9 E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ta imiä, e' tö wëm sué eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Ta Jesús tö ie' a iché:

—Be' shkö ye' ta ye' ttökataie.

Etä ie' e' kéka ta imiä Jesús ta.

10 E' ukuöki ta Jesús de ittökataie ta Mateo u a chkök. Ie'pa tulur chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a esepa taië ena pé' sulusipa skà deyalñak e' tulésër chkök Jesús ta. 11 Mik e' sué fariseowakpa tö, etä ie'pa tö Jesús ttökataie a ichaké:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pé' sulusipa skà ta?

12 Jesús tö ittsé ta ichéitö iarak:

—Wépa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane. Erë wépa kirirke, esepa ki ikiane. 13 Skëköl tö iyë' iyëkkuö ki: ‘Iyiwak jchëule më ye' a, ese kë kiane ye' ki. Ye' ki ikiane tö a' ñi saü er siarë wa.’† A' e' yuö tté e' wa. Ye' kë dë'bitü wépa e' ttsö tö ie'pa ser buaë yësyësë esepa kiök ye' ttökataie; ye' dë'bitü pé' sulusipa kiök ye' ttökataie.

I kueki Jesús ttökataie kë batsöta'
 (Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

14 Juan S'wöskuökwak ttökataie de Jesús ska' ta ichakérakitö ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke taië. ¿I kueki be' ttökataie kë batsö?

15 Jesús tö ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kèwö tkö'uk ta ¿wes ie'pa eriarmi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Erë ikéwö döraë etä ie' miratsër ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

16 “Kë yi tö datsi' këchke wöyuepawa datsi'tak pa'alí wa. Datsi'tak pa'alí wöklöneka, e' tö datsi' këchkela shükueëke ta iki jcheeke taië. 17 Nies vino kë terta'ka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitü, etä ikkuölit këchke jchëemittö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino tekeka ikkuölit pa'alí a, es vino ena ikkuölit kë weirpawa.”

* 9:9 Mateo: E' dör yëkkuö i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wes o'ka ché es, e' kueki ie' kë wä iyëne ye'. † 9:13 Oseas 6.6

Jesús tō Jairo alà busi shkē'wékane ñies alaköl eköl bua'wéneitō

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

¹⁸ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitu eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwa kuchë kī ta ichéitō:

—Ñiköl ye' alà busi blēnewa. Erë be' shkō, be' ulà múka iki ta ishkerdakane.

¹⁹ Jesús e' kēka ta imía ittökatapa ta judiowak wökir itōki. ²⁰⁻²¹ E' shua alaköl eköl dewa tsinet Jesús tsj kker. E' du'mi alakolpa duè wa e' kī duas de dabom eyök kī bök (12). Ie' tō ibikeitseke: “Jesús datsi' bata ë kéwayö, e' ta ye' buanene.” E' kueki idatsi' bata kéwaitō. ²² Erë Jesús wötrée ta isuëitō ta ichéitō ia:

—A alà busi, be' er kuū. Be' erblé ye' mik, e' kueki be' buanene.

E' wōsha ta ie' buanene buaë.

²³ Mik Jesús de Jairo u a, etā ie' tō isuë tō ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blërketke e' kueki, ñies pē' iuke taië. ²⁴ Ie' tō ie'pa a iché:

—A e' yölur, busila kë du'wa, ikapöme'r ë.

Ie'pa tō Jesús jañeitséka taië, ²⁵ erë ie' tō ie'pa ké e' skökmi bánet. E' ukuöki ta ie' dewa weshke ta busila ulà klö'wéwaitō ta busila e' kēka. ²⁶ E' tté buneka ká e' kos a.

Wēpa bōl kë wōbla wawër e'pa bua'wéne Jesús tō

²⁷ Jesús e' yéttsa eë ta wēpa bōl kë wōbla wawër mirwa ie' itōki, e'pa arke:

—¡A Jesús, s'blú David bak e' aleri, † sa' saú er siarë wa!

²⁸ Mik Jesús de u a, etā ie'pa bōl de ie' ska'. Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿A' tō iklö'wé tō ye' a a' buarmine?

Ie'pa tō iüté:

—A këkēpa, tō, sa' tō iklö'wé.

²⁹ Etā Jesús tō ie'pa wōbla ké ta ichéitō ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es iwà ordaë.

³⁰ Etā ie'pa wōbla buanene. Ta Jesús tō iché ie'pa a:

—Kë a' kàne ichök yi a yës.

³¹ Erë ie'pa míyal ta ì wé Jesús tō e' paké ie'pa tō ká e' wakpa ulitane a.

Wēm kë tto eköl e' bua'wé Jesús tō.

³² Wēpa bōl wōbla buanene e'pa míyal, e' bet ta pē' welepa wa wēm kë tto, ese debitu eköl Jesús ska', e' a aknama tso'.

³³ Mik Jesús tō aknama trë'wëshkar, etā wēm ttékane buaë. Pē' tso' eë e'pa tkirulune ta ichérakitō:

—Kë yi wa íyi wíse suule Israel aleripa shua.

³⁴ Erë fariseowakpa tō iché:

—Bë, e' wák diché wa ie' tō ie'pa trë'wéyal.

Jesús tō pē' sué er siarë wa

³⁵ Jesús shkōke ká kos tso' Galilea blublu ñies tsitsir e' a. Ie' s'wōbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé kos tso' e' a. Ì blúie Skököl tso' e' tté buaë pakekeitō. Ñies s'kirirke kos, idalërke s'mik kos, e' bua'wekeitō. ³⁶ Ie' tō isuë tō ie'pa eriarke siarë, weinetke siarë wes obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suëitō er siarë wa. ³⁷ Ie' tō iché ittökatapa a:

—Moki, ye' a ta ie'pa dör wes iyiwö tso'tke wē'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kë dör taië. ³⁸ E' kueki a' tō ikiö kanè wák a tō ishtökwakpa patkö.

10

Jesús tō ittekölpa tsá e'pa a kawö mé

(Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16)

¹ Jesús tō ittökatapa dabom eyök kī bōl (12), e'pa kié e' ska' ta kawö méitō ie'pa a wimblupa sulusi trë'woyal ñies s'kirirke duè ulitane wa esepa bua'wone.

² Ie'pa ekkēpa dör ñies Jesús ttekölpa tsá, e'pa kiè i' es: kewe dör Simón, e' kiè ñies Pedro ena ie' èl kiè Andrés; Santiago ena ièl kiè Juan, ie'pa dör Zebedeo ala'r; ³ Felipe ena Bartolomé; Tomás ena Mateo dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a e'; Santiago dör Alfeo alà, ena Tadeo; ⁴ Simón Celote ena Judas Iscariote tō Jesús wömekettsa aishkuö ta ibolökpa a e'.

Jesús tō ittökatapa patkēmi s'wōbla'uk

(Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6)

⁵ Wēpa dabom eyök kī bōl (12), ñe'pa patkēmi Jesús tō ta ipattéitō i' es: “Kë a' minuk pē' kë dör judiowak esepa ká

† 9:27 David aleri: Es ie'pa tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie kitulebak tō idatse e' ë kiè. E' wà kiane chè si'kuaie El Mesías.

a. Ñies kë a' minuk Samaria. ⁶ A' yú Israel aleripa ká a, ie'pa dör wes obeja chöwa es. ⁷ A' yú ipakök tö ì blúie Skéköl tso' e' kėwö dewatke. ⁸ S'kirirke bua'üne, s'duowā shke'úkane, s'kiri'weke lepra tö, esepa bua'üne as ibatse'rne. Ñies aknamapa yöttsa. E' diché mène a' a' éme, e' kueki kë yi ña'war iki.

⁹⁻¹⁰ “Kë ì tsarmi. A' kë kawö ta' inuköl tsukmi yës. Ñies sku', datsi' skà, klökkuö, shko kéli ese kos kë tsarmi. Kaneblokwa chkömi ì kaneweketitö e' ské wa, e' kueki kë ì tsarmi.

¹¹ “Mik a' demi ká tsitsir ö ká blublu a, eta yi tö a' kiéwami er bua' wa ese yulö. Mik a' ikué, eta e' é u a a' kapörö a' tso' ee e' dalewa. ¹² Mik a' dewā u e' a, eta ie'pa kos serke ee e'pa shke'ú er bua' wa. ¹³ Ie'pa tö a' kiéwā er bua' wa, e' ta Skéköl er buaé chöraé ie'pa a. Erë ie'pa kë wā a' kinewā er bua' wa, e' ta kë Skéköl er buaé chöpa ie'pa a. ¹⁴ U wele wakpa ö ká wele wakpa kë wā a' kinewā buaé ö kë éna a' ttö ttsak, e' ta a' e' yölur u e' a ö ká e' a ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöo iwā kkachöie ie'pa a tö ie'pa dör Skéköl bolökpa. ¹⁵ Moki, ye' tö a' a' ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nu' ki, eta ká e' wakpa wömerdattsa weinuk taië Sodomā ena Gomorra wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Jesús ttökatapa weirdaë ie' kueki

¹⁶ “Ye' ttö ttsó! Ye' tö a' patkekemi pē shuā wes obejala èmi namu tso' taië, e' shuā es. E' kueki a' senú wösh wa wes tkabë es; erë ñies a' senú bërë wes nuböl es. ¹⁷ A' tso' erki. A' miraë ie'pa wā s'shulökwakpa ulā a, ñies a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹⁸ Ie'pa wā a' miraë duëser s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a, ñies ká ulitane wakpa a. ¹⁹ Mik ie'pa tö a' méttsa s'shulökwakpa ulā a, eta kë a' tkinuk ì chëmi a' tö e' tsatkoie. E' wöshā ta Skéköl tö tté eraë a' er a' chë ie'pa a. ²⁰ Es kë a' ttöpa a' wák er wa, e' skéie S'yé Wiköl tö tté eraë a' er a' chë.

²¹ “Mik e' kėwö de, eta welepa tö iël wömerattsa ttëwā, iyé tö ilā wömerattsa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imi kkatök as ittōwā. ²² Sulitane tö a' sueraë suluë ye' tté kueki.

Erë a' isie e' tkéwā darërëë dōka bata ekkë, e' tsatkërdaë. ²³ Mik ie'pa tö a' we'ikeke ká wele ki, eta a' tköshkar iyöki, a' yú ká kua'ki a. Moki ye' tö a' a' ichè tö kam ye' dör S'ditsö Alā e' dōne, e' yöki a' kë döpa Israel ké kos a.

²⁴ “Wé wöblarke e' kë dör iwöbla'ukwak tsata. Ñies kanè méso kë dör iwökir tsata. ²⁵ E' dör wë' wé wöblarke e' a' tö idö wes iwöbla'ukwak es. Ñies e' dör wë' kanè méso a' tö idö wes iwökir es. U wökir kiérakitö Beelzebú* ie' yitā iyamipa cherarakitö suluë!

Yi yöki se' ké suanuk

(Lucas 12.2-7)

²⁶ “E' kueki kë a' suanuk ie'pa yöki. Kë ì ku' blëulewā e' kë kkayërpa aishkuö ta, ese kos jcherdane. ²⁷ Ì chéyö a' a' akir bërë, e' chöne sulitane kukua. Ñies ì kos chéyö bërë asas a' kukuö a, e' chöne aneule sulitane a. ²⁸ Kë a' suanuk yi tö s'ttetā'wā esepa yöki. Ie'pa tö s'chkā è ttëwami erë ie'pa kë a' s'wiköl duökwa. E' skéie Skéköl yöki a' suanú. Ie' tö s'chkā ñies s'wiköl ewëwami bö' ké a.

²⁹ “Dúla böt tuë tottola inuköl etk wöshkila è, erë dúla kë artā'wa iski S'yé kë wā ikéwö mène e' ta. ³⁰ E' yitā a' kkö'neraëitö buaé dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wā. ³¹ Ie' a' ta a' tuë taië tkōka dúla tso' taië ese tsata. E' kueki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús ki

(Lucas 12.8-9)

³² “Yi e' chö sulitane wörki tö ie' dör ye' ttökata, e' ta ñies ese cheraëyö ye' Yé tso' ká jai a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata. ³³ Erë yi tö iblé s'malepa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' ta ñies ibleraëyö ye' Yé tso' ká jai a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata.

Jesús tté kueki se' ñi blabatsölordaë

(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dë'bitu as a' ser bërë ñitā ká i' ki. Ye' kë dë'bitu as a' ser bërë ñitā, e' skéie ye' dë'bitu a' mukka ñippök. ³⁵ Ye' dë'bitu as ilā wëm ñippö iyé ta, as ilā busi ñippö imi ta ena as iyäk ñippö iyäk ta. ³⁶ Es yamipa ekka döraë ñi bolökpaie ye' tté kueki.

* **10:25** Beelzebú: E' dör bë, e' è kië Satanás.

37 “Yi éna iyé ö imì dalër tkōka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë döpa ye' ttökataie. Nies yi éna ilà wëm ö ilà busi e' dalër tkōka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë döpa ye' ttökataie. 38 Yi kë e' chō weinuk dö ittèwā krus mik ta iser wes ye' ttökata es, ese kë döpa ye' ttökataie. 39 Yi e' tsatkak ittèwā yōki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erè yi e' mettsa ttèwā ye' dalërmik, ese ulà a sene michoë dōraë.

*Wes Skëköl tö iské meraë se' a
(Marcos 9.41)*

40 “Yi tö a' kiéwā er bua' wa, e' dör wes ye' kiéwaitö er bua' wa es. Nies yi tö ye' kiéwā er bua' wa, e' dör wes ye' patkë' e' kiéwaitö er bua' wa es. 41 Yi tö Skëköl tteköl kiéwā er bua' wa Skëköl tteköl idir e' kuëki, e' ta ese a ì meraë Skëköl tö ittekölpa a, ese merdaë nies. E' sù yi tö s'ser yësyësë ese kiéwā er bua' wa iserke yësyësë e' kuëki, e' ta ese a ì meraë Skëköl tö s'ser yësyësë esepa a, ese merdaë nies. 42 Yi isie tö di' kakla ë mé ye' ttökata ësela a yè, ye' ttökata idir e' kuëki, e' ta moki ye' tö a' a ichè tö ese a iské patordaë buaë.”

11

*Juan S'wöskuökwak ttökatapa e'pa de ilè
chakök Jesús a
(Lucas 7.18-35)*

1 Mik Jesús tö ittökatapa dabom eyök ki böi (12) e'pa wöbla'wé one, eta ie' mia ká tso' tsinet ese a s'wöbla'uk ena Skëköl ttè buaë e' pakök.

2 Juan S'wöskuökwak tso' wötëule s'wöto wé a, ee ie' tö ì weke Cristo tö e' tté ttsé. E' kuëki ie' tö ittökatapa welepa patké iska'. 3 Ie'pa tö ichaké ia: “¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule idatse e' ö yi skà panèia sa' tö?”

4 Jesús tö ie'pa iüté: “A' yúne Juan ska' ta ì kos sué a' tö, ì kos ttsé a' tö, e' paköne ie' a. 5 Ipakö ie' a tö s'wöbla kë wawër, esepa wöbla wawënene; s'kraulewā kë shko, esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tö, esepa buanene batse'nene; s'kukuö kë watsér, esepa watsénene; s'duowā shkenekane; nies Skëköl ttè buaë e' pakane s'siarëpa a. 6 Yi kë yōki ye' sulune, ayëcha buaë ese!”

* 11:10 Malaquías 3.1

7 Mik ie'pa míyalne, eta Jesús tö Juan tté pakémitke pë' a, ta iché ie'pa a: “Mik a' dè'rö ká sir poë wé kë yi serku' ee Juan sauk, eta ¿ima a' erbikö wëm wése suëmi a' tö? A' kë dè'rö wëm èse, kabikeitsö wì a dià a wes kua'kö wöppè siwā' tö es, ese sauk. 8 A' kë dè'rö wëm ese sauk, e' ta ¿wëm wése sauk a' dè'rö? A' kë dè'rö wëm e' paiö datsi' bua'buwa wa ese sauk. A' wā ijcher tö wépa e' paiö es esepa serke blu' u a. 9 Erè ¿wëm wése sauk a' dè'rö? A' dè'rö wëm dör Skëköl tteköl ese sauk. Ye' tö a' a ichè tö moki Juan dör Skëköl tteköl, erè ie' kë dör ese ë. Ie' dör Skëköl tteköl tsata. 10 Skëköl yëkkuö ki itso' kitule wé Skëköl tö ichè wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' a:

‘Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yōki kewe be' ñalé yuök.’*

Skëköl ttè pakökwak e' dör Juan. 11 Moki, ye' tö a' a ichè tö s'ditsö ulitane tso'tke dö ikké ta, e'pa shuā kë yi ku' Juan S'wöskuökwak tsata. Erè ì blúie Skëköl tso' e' a wé dör ësela shütëe e' dör Juan tsata.

12 “Mik Juan S'wöskuökwak s'tsá pautmi dö ikké ta, wépa blúie Skëköl tso' esepa weirke siarë. Pë' kësik suluë esepa éna ie'pa ewakwa. 13 Kam Juan tö s'pattömi e' yōki Skëköl ttekölpa kos ena Moisés, e'pa tö iyë'bak tö Skëköl datse se' blúie. 14 A' éna iklö'wak es, e' ta Juan dör Skëköl tteköl kiè Elías yëuletke tö idatskene e'. 15 ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

16 “¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? A' dör wes ttè i' tö ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke taië ta icheke iyamipa a: 17 ‘Sa' tö pulè bla'wé, erè a' kë klötëne'; sa' tö s'ëriar ttseittsé, erè a' kë iine’.’ 18 E' wà dör tö Juan de batsöta', blo' kë yöta', ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. 19 E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kë batsöta', blo' yetä', ta a' ye' cheke tö ye' chkö taië, ye' blo' yè taië nies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tö ye' cheke es, erè isuërasö bulebök ta tö wépa serke wes Skëköl siwé tö ichè es esepa dör yësyësë.”

*Ká mañat wakpa weirdaë siarë
(Lucas 10.13-15)*

²⁰ Eta ká wépa kī Jesús tō ì kē or yi a ese o' taië ká malepa tsata, e' wakpa kē er maneone Skëköl a. E' kueki ie' tō ie'pa ché ttè i' wa: ²¹ “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwëstela ina a' ta! Ì kē or yi a ese o' ye' tō taië a' wörki, erë a' kē er maneone. E' úpa ye' tō Tiro ena Sidón wakpa wörki, e'ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tō eriane datsi' ajaë ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka kī iwà kkachoie tō ie'pa er mane'wé Skëköl a. ²² E' kueki ye' tō ichè tō aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì kī, eta a' wömerdattsä weinuk taië shutë Tiro ena Sidón wakpa tsata. ²³ A Cafarnaúm wakpa, kē a' tō ibikeitsök tō Skëköl wä a' mi'mitser ká jai a. Ie' tō a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee. Ì kē or yi a ese wéyö taië a' wörki, erë a' kē er maneone. E' úpa ye' tō Sodoma wakpa suluë wörki, e'ma ie'pa tso'ia dö ikkë ta. ²⁴ E' kueki ye' tō ichè tō aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì kī, eta a' wömerdattsä weinuk taië shutë Sodoma wakpa tsata.”

*A' kos erblö Jesús mik
(Lucas 10.21-22)*

²⁵⁻²⁶ Eta Jesús tō iché: “A ye' Yë, be' dör íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Këköl. Ttè buaë blë'wä be' tō pë' wä siwä' jcher iskië ena erbikö taië esepa yöki, erë ikkachébö s'ësepala a. Es be' kī ikiane, e' kueki be' tō iwé es. E' kueki be' kikékayö.”

²⁷ Jesús tté iYë ta one ta ichéitö pë' tso' ee e'pa a: “Ye' Yë tō íyi ulitane méat ye' ulä a. Ye' dör Skëköl Alä, kē yi wä ijcher moki tō wes ye' dör, e' jcher ye' Yë ë wä. Ñies kē yi wä ijcher moki tō wes ye' Yë dör, e' jcher ye' ë wä. Ñies wépa a ye' éna ikkachak esepa wä ijchermi. ²⁸ A' eriarke taië, weirke siarë íyi ulitane dikia wes dali ekkeë dikia s'shtrirwä es. A' shkó ye' ska', eta a' enuraë ye' batamik. ²⁹⁻³⁰ Ye' ser bërë, ye' er buaë, e' kueki a' e' tiüwä ye' ttè dikia. Ttè wa ye' tō a' wöbla'weke, e' kē dör darërëë, e' kē tō a' we'ikepa wes. E' kueki a' e' wöbla'ú ye' wa ta a' enuraë buaë.”

12

*Jesús ttökatapa tō trigo wöikléé eno diwö a
(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)*

* **12:7** Oseas 6.6

¹ E' kēwö ska' ta, eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa dué bli wä. E' kueki ie'pa tō trigo wöiklérami ta ikatëramirakitö. ² Mik fariseowakpa tō isuë, eta ie'pa tō iché Jesús a:

—Isaú, be' ttökatapa tso' ì kē kēwö ta' wë eno diwö a, ese uk.

³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Ì o' David tō ká iaiaë ¿e' kē aritsule a' wä Skëköl yëkkuö kī? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wä. ⁴ E' kueki ie' dewä Skëköl wé a ta pan meule Skëköl a e' klö'wéitö ta iñéitö. Pan e' kē kēwö ta' ñè ie' ena iklépa a, sacerdotepa ë a ikéwö ta' ñè. Erë a' éna iane tō e' kē dör suluë Skëköl wöa. ⁵ Ñies ¿a' kē wä iaritsule ttè dalöiëno kit Moisés tō e' kī tō erë sacerdotepa kanëblöke Skëköl wé a eno diwö a, erë e' kē wa ie'pa tō idalösewëku'wä? ⁶ Ye' tō ichè a' a tō ierö se' dur eköl, e' dör Skëköl wé tsata. ⁷ Skëköl tō iyë' iyëkkuö kī: ‘Iyiwak jchëule më ye' a, e' kē kiane ye' kī. Ye' kī ikiane tō a' ñi saü er siarë wa.’* Ttè e' wä anüpa a' éna mokië, e'ma kē s'kī ì nuí ta' ese kē katepa a' tō. ⁸ Ye' dör S'ditsö Alä, e' wä kawö ta' ichök tō ì dör buaë ö ì dör suluë wë eno diwö a.

*Jesús tō wëm eköl ulä siulewä e' bua'wéne
(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)*

⁹ E' ukuöki ta Jesús dewä ie'pa ñi dapa'wo wé a. ¹⁰ Eta ee wëm tkër eköl ulä etk siulewä. Ie'pa éna Jesús kkatak ilè kī e' kueki ie' a ichakërakitö:

—¿Ima be' tō ibikeitsè? ¿Kawö meule se' a Moisés ttè a s'buawone eno diwö a ö au?

¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' obeja anemi etö kauk a eno diwö a, e' ta a' miraë iyöktsa. ¹² E' yita se' tuëta' taië obeja tsata, e' kueki kawö tso' se' a s'kimoie eno diwö a.

¹³ Eta ie' tō iché wëm ulä siulewä e' a:

—Be' ulä shulöö.

Ta ie' ulä shuléë ta ibuanene buaë wes iulä iët es. ¹⁴ Fariseowakpa e' yëttsä ta ileritsërakitö “¿wes sö Jesús ttëwami?”

Jesús dör Skëköl kanë méso bua'ie e'

¹⁵ E' jchenewä Jesús wä, e' kueki ie' mia bänet. Taië pë' dami ie' itöki e'pa shua ikirirkerak e'pa kos bua'wéne ie' tō. ¹⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Kë ye' tté pparka. ¹⁷ Ie' tò iché ie'pa a es as iwà tkō wēs Skëköl tteköl kiè Isaiás tò iyè' es, e' tò iyè' i' es:

¹⁸ Skëköl tò ichè: “I' dör ye' kanè méso shukit ye' tò, e' dalër tajè ye' éna, ie' wër ye' wa buaë shute.

Ye' Wiköl meraëyö ie' a, ta ie' tò sene yësyësë wà pakeraë ká ulitane wakpa a.

¹⁹ Ie' serdaë bèrè. Kë yi wöñaktkepa ie' tò. Kë i' chepa ie' tò aneule. Kë yi tò ie' ttö ttsepa ñala kī.

²⁰ S'weirke siarè, esepa kë kī we'ikepa ie' tò, Se' kë diché ta'ia esepa kimeraë ie' tò dō mik ie' e' alōrakā ì sulu kos kī sene yësyësë wa eta.

²¹ Ká ulitane wakpa tò ie' è paneraë e' tsatkoie.”†

Fariseowakpa tò Jesús kkaté

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

²² Eta ie'pa wā wēm eköl a aknama tso ese debitu Jesús ska', e' kë wōbla wawër, kë tto. Jesús tò ibua'wéne ta iwōbla wawēnene ñies ittékane. ²³ Ie'pa kos tkirulune iweblök ta ñi chakérak: “¿A' ichè wī dör s'blú bak David, e' alerí?”

²⁴ Mik ì ché ie'pa tò, e' ttsé fariseowakpa tò, eta ie'pa tò iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tò ie'pa trè'wekeyal.”

²⁵ Erè ì bikeitseke ie'pa tò e' suéwaitö, e' kueki ie' tò iché ie'pa a:

“S' serke ká etkë kī e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kë wōklör, e' ta ie'pa wákpa è ñi eurawa. Ñies ñi yamipa e' kéka ñippök ñita, kë wōklör, e' ta ie'pa mir wa'k ème. ²⁶ Es ñies Satanás mú tò iklépa trè'wèyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa è ta. ¿Wēs ì blúie ie' tso' e' sermiia? ²⁷ Ye' tò aknamapa trè'úpayal Beelzebú diché wa, e' ta ¿yi diché wa a klépa tò itrè'wèmiyal? Ie'pa kë a itrènukeyal Beelzebú diché wa, e' kueki ¿wēs a' tò ye' kkatèmi tò ye' tò itrè'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wák klépa tò iwà kkacheraë tò a' ttè kë dör moki. ²⁸ Ye' tò aknamapa trè'wèyal Skëköl Wiköl diché wa, e' ta e' wà kiane ché tò ì blúie Skëköl tso', e' kéwō detke a' a.

²⁹ “¿Wēs yi mi'miwa wēm diché tajè† ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tò iwák maüwa e' yöki? Es ème íyi ekiblèrmi.

³⁰ “Yi kë a ye' dör bua', ese dör ye' bolök. Yi kë tò ye' kimè imalepa tsukbitu Skëköl ska', ese tò ie'pa po'wekemi.

³¹ “E' kueki ye' tò ichè tò ì sulu kos wambleke a' tò ñies Skëköl ché sulu kos e' nuí olo'yèmiitö a' kī. Erè yi tò Wiköl Batse'r ché suluë, e' nuí kë olorpa iki. ³² Ñies yi tò ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skëköl tò iki. Erè yi tò Wiköl Batse'r ché suluë e' nuí kë olorpa iki i' ñe ta ñies aishkuö ta.

Kal buaë ena kal suluë

(Lucas 6.43-45)

³³ “Kal wèrkewā iwö kī. Kal buaë, ese wö dör buaë; kal sulu, ese wö dör sulu. ³⁴ ¡A' dör suluë wēs tkabè chók es! A' er dör suluë, ¿wēs a' ttömi buaë? Ì bikeitsekesö, e' è chekesö. ³⁵ Wēm dör buaë ese serke buaë, ttö yësyësë ie' er dör buaë e' kueki. Wēm dör suluë, ese serke suluë, ttö suluë ie' er dör suluë e' kueki. ³⁶ Ye' tò a' a ichè tò aishkuö ta mik a' wōchakirketke a' nuí kī e' kéwō de, eta ttè sulu ché a' ulitane tò shabatshabat e' kī a' wōchakirdaë. ³⁷ A' wakpa ttè wa a' shulirdaë. A' tò ttè buaë cheke, e' ta Skëköl tò icheraë tò kë a' kī ì nuí ta'. Erè a' tò ttè sulu cheke, e' ta ie' tò icheraë tò a' kī nuí tso'.”

Fariseowakpa tò ì kë or yi a ese kié suë

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

³⁸ Eta fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tò iché Jesús a:

—Ì kë or yi a ese ú sa' a iwà kkachöie tò moki be' patkè'bitu Skëköl tò.

³⁹ Ie' tò ie'pa iuté:

—A' dör pè' suluë e' kë tò Skëköl dalöië wēs trèr wakpa kë tò imaso dalöië es. A' tò ye' a ikié tò ì kë or yi a ese uyö iwà kkachöie tò moki Skëköl tò ye' patkè'bitu. Erè ye' tò ilè weraë etökicha ème iwà kkachöie e' dör wēs ibak Jonás dör Skëköl tteköl e' ta es. ⁴⁰ Ie' sene' nima bërie e' shua dōka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë íyök shua ká mañat ñië nañeë. ⁴¹ Mik Jonás tò Nínive wakpa paut, eta ie'pa er maneö' Skëköl a. Erè i' ñe ta ye' dur íe e'

† 12:21 Isaiás 42.1-4 † 12:29 Wēm diché tajè: E' wà kiane ché Satanás. Jesús dör wé dör ie' íyi ekibleke e'.

dör ie' tsata, erë a' kë er mane'ù Skëköl a. E' kueki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta Nínive wakpa e' kóraka ie' wörki a' kkatök. ⁴² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik, bak iká blúie, e' e' kóraka ie' wörki a' kkatök tö a' dör pè' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dè'bitu datse kamië se' blú bak Salomón wa iyi jcher taië e' ttö kíttsök. Erë i'ñe ta ye' dur a' shua e' dör Salomón tsata, erë a' kë tö ye' ttö iutè. E' kueki alaköl e' tö a' kkatéraë.

*Wimblu sulusi dene wëm a
(Lucas 11.24-26)*

⁴³ “Mik wimblu sulusi trëshkar yile a, eta imía ká sir poë wé kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie erë kë ie' wa ikune. E' kueki ie' ibikeitsè: ⁴⁴ ‘Ye' míane wé ye' trëshkar ee senuk.’ Mik ie' demine wëm e' a, eta ie' tö isuë tö wëm dör wes u shuiriule buaë maneneë kë a yi ku' es. ⁴⁵ Eta ie' mía iyamipa kí yulök doka kul suluë shute ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' míane suluë shute kenet tsata. Es iwamblërdaë a' dör pè' sulusipa e'pa ta.”

*Jesús mì ena iëlpa debitu ie' weblök
(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)*

⁴⁶ Jesús ttökeia pè' ta e' shua ie' mì ena iëlpa ena ikutapa e'pa iëter u'rki. Ie'pa ttak ie' ta. ⁴⁷ Yile tö ibiyó ché ie' a:

—Be' mì ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

⁴⁸ Erë Jesús iüté:

—¿Yi dör ye' mì ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

⁴⁹ Eta Jesús tö ie' a ittökatapa kkaché ulà wa ta ichéitö:

—Ísaú, ie'pa dör wes ye' mì ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es. ⁵⁰ Yi serke wes ye' Yé tso' ká jaì a e' ki ikiane es, esepa dör wes ye' ël ena ye' kutà ena ye' mì es.

13

*Të kuatkökwak tté
(Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8)*

¹ E' ë diwö wa Jesús e' yéttsa u a mía batsöri kkömik ta ee ie' e' tkésër. ² Pè' debitu taië ie' ska', e' kueki ie' e' iéka kanò a ta ee ie' e' tkésër ie'pa wöbla'uk. Ie'pa ulitane ate ká

sí ki batsöri kkömik. ³ Ie' tö tté tsakië kleë ie'pa a. E' et dör i' es: “Wëm eköl mía të kuatkök ppé ululu ëme* ⁴ Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. ⁵ Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' taië ese ska'. Íyök kë ta' taië, e' kueki bet ta itskineka. ⁶ Erë kë iwí kicha ta' taië, e' kueki mik diba aneka iki eta isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erë ditsöwö wele anewa íyök bua'buwa ki, e' tschine talane wöne buaë. Wele wöne doka cien eyök (100) elka elka, wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30). ⁹ ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

*Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule
(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)*

¹⁰ Eta Jesús ttökatapa debitu ie' ska' ta ichakérakitö ia: “¿Ì kueki be' tö ie'pa wöbla'weke kleaule?” ¹¹ Ie' tö ie'pa iüté: “Ì blúie Skëköl tso' e' tté blëulewa e' kéwö meneat a' a wà jchenoie, erë pè' malepa a kë imeneat es. ¹² Yi wa tté e' jcher ese a imerdaë as ie' wa ikí jcher bua'ie. Erë yi kë éna ianák, ese wa ì jcher bërëbërë e' yerattsane iyöki. ¹³ Ì weke ye' tö e' sueke ie'pa tö, erë ie'pa kë éna iwà ane. Ì cheke ye' tö e' ttseke ie'pa tö, erë ie'pa kë tö ittseku' er moki wa, ie'pa kë éna iwà iutak. E' kueki ye' kapaköke ie'pa ta es. ¹⁴⁻¹⁵ Es iwà tköke ie'pa ta wes Skëköl tteköl kiè Isaías tö iyè' es, e' tö iyè' i' es:

‘Ká i' wakpa er mía darërë, kë ì dè'waja. Ie'pa kukuöña wötéwa darërë as kë iwattsër, ie'pa tö iwöbla tsimiwéwa as kë iwawër. Ie'pa tö iwé es as ie'pa kë éna iwà ar, as ie'pa kë er mane'ù ye' ska' ta ye' tö ie'pa bua'wè.

E' kueki ie'pa tö ittseraë je', erë kë ie'pa éna iwà arpa, ie'pa tö isueraë je', erë kë ie'pa tö iklö'wepa.†

Es Isaías tö iyè'.

¹⁶ “Erë a' wöbla wawër buaë, a' kukuöña watsër buaë, e' kueki ayëcha buaë a'. ¹⁷ Moki ye' tö a' a ichè tö Skëköl ttekölpa taië

* **13:3** të kuatkök ppé ululu: E' kéwö ska' ta pè' wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † **13:14-15** Isaías 6.9-10

ena ká iaiäe s'bak ser yësyësë e'pa tö ì sué a' tö ena ì ttsé a' tö e' kkeyë' siarë suë ena ttsé, erë ie'pa kë wä isune ittse.

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö (Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

¹⁸ “Ittsö, ì kleéyö të kuatkökwak tté wa, e' wà pakekeyö a' a. ¹⁹ Pë' welepa tã itkömi wes ditsöwö arwa ñala ska' es. Esepa tö ì blúie Skëköl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kë éna iwà ane. Bë de tã tté buaë yéttsã ie'pa er a. ²⁰ Welepa skà tã itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skëköl tté ttsé tã iklö'wérakitö ttsë'ne buaë wa. ²¹ Erë ie'pa kë wì kicha tã' taië, e' kuëki ie'pa tö iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weinemitke Skëköl tté kuëki, etã ie'pa anemine bet. ²² Welepa skà tã itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shuã es. Esepa tö Skëköl tté ttsé, erë ie'pa tö íyi tso' ká i' kï ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl kï ena ì tso' ká i' kï tö s'ttsë'weke buaë ese kï. E' kos tö Skëköl tté kui'wéwã ie'pa er a tã kë idë'ttsã buaë wes ikiane es. ²³ Erë welepa skà tã itkömi wes ditsöwö arwa íyök bua'buã kï es. Esepa je' tö Skëköl tté ttsé tã iwà ane buaë ie'pa éna tã iwà dettsã buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes íyi kuá wör buaë es wele wöne döka cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).”

Kakö kuã'kï tkëne trigo shuã e' tté

²⁴ Jesús tö tté skà kleéne ie'pa a' i' es: “Ì blúie Skëköl tso' e' tã itköke wes itka wëm eköl tö trigowö kuatké iká a e' tã itka es. ²⁵ Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök debitu eköl kakö dör trigo suë ese wö kuatké trigo shuã tã iwák míã. ²⁶ Mik trigo wöne, etã iwënewã tö ñies kakö kuã'kï tso'. ²⁷ Ikanè mésopa míã tã iché kanè wák a: ‘A këkëpa, be' tö trigowö bua'buã kuatké be' ká a tã ¿wes e' a kakö kuã'kï tso'?” ²⁸ Ie' tö ie'pa iüté: ‘Ye' bolök wele tö iwamblé ye' kï.’ Ie'pa tö ie' a ichaké: ‘¿Be' kï ikiane tö sa' mi' kakö ñe' yökulur?’ ²⁹ Erë ie' tö ie'pa iüté: ‘Au, imúat es. A' tö kakö yéttsã e' tã trigo yértsami itã ñies. ³⁰ Imúat as italar ñitã dö mik itërketke etã. E' wa ye' tö itökwakpa patkeke kakö tök kewe muë eyök eyök ña'wëwa bö' a. E' ukuökï tã ye' tö

trigowö tök patkeke blè wé ye' iyiwö blöke e' wé a.’ ”

Mostaza wö tté (Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

³¹ Ttè skà kleéne Jesús tö ie'pa a' i' es: “Ì blúie Skëköl tso' e' dör wes mostaza wö kuatkësö ká a es. ³² E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane tã e' dör íyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' míã kalie tã dù datse u yuök iulã tsakã.”

Pan wölöwoka tté (Lucas 13.20-21)

³³ Jesús tö ie'pa a' tté skà kleéne i' es: “Ì blúie Skëköl tso' e' dör wes pan wölöwoka wötué tayë tö harinachka mañayök a es. E' tö harinachka e' kos wölöwëka taië.”

Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Marcos 4.33-34)

³⁴ Ttè e' kos kleé Jesús tö ie'pa a. Moki ie' kë wä ì pakane ie'pa a' kë kleaule. ³⁵ Ie' tö s'wöbla'wé es, e' wa ì yë'bak Skëköl tteköl eköl tö e' wä tka, e' dör i' es: “Ye' tö s'wöbla'wëraë kleaule. Ttè tso' blëule ká iaiäe ká i' yöne e'tami, ese kkacherayö ie'pa a.” † Es Skëköl tteköl tö iyë'.

Kakö kuã'kï tté e' wà paké Jesús tö

³⁶ Etã Jesús e' chéat pë' a tã imíã u a. Ittökatapa de ie' ska' tã iché ie' a: “Kakö kuã'kï waklébö, e' wà pakö sa' a.” ³⁷ Ie' tö ie'pa a' iché: “Yi tö trigowö kuatké, e' dör ye' dör S'ditsö Alà e'. ³⁸ Të wé kï iku-atkëne e' dör ká i'. Trigowö e' dör wépa blúie Skëköl tso' esepe. Kakö kuã'kï e' dör wépa dör bë icha esepe. ³⁹ Ibolök tö kakö kuã'kï kuatké e' dör bë ë. Ilir këwö e' dör ká i' erkewatke e' këwö. Itökwakpa e'pa dör Skëköl biyöchökwakpa. ⁴⁰ Wes ie'pa tö kakö kuã'kï yéttsã uyéwã bö' a, es itköraë ká i' erkewatke etã. ⁴¹ E' këwö ska' tã ye' dör S'ditsö Alà e' döraë íyi ulitane blúie da'aie. Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeraë wépa tö o'ka keke ì sulu wamblök ena wépa e' wamblö sulu esepe kos shtökka. ⁴² Ie'pa uyerawarakitö bö' taië a, eë jurarak ñies iká yilitdawarak iweir kuëki. ⁴³ Erë s'ser yësyësë, esepe dalöburdaë wes diwö es wé

S'yé tso' ie'pa blúie eē. ꞑA' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!

Íyi tuè darërëë blëulewā e' tté

44 “Ì blúie Skëköl tso' e' dör wës íyi tuè darërëë ese blëulewā yile ká a es. E' kuè wëm eköl tō tā e' tō ie' ttsé'wé buaë. E' kueki ie' tō ibléwane tā imía tā ì kōs tso' iwa, e' watuéttsaitō. E' ské wa ie' tō ká e' tué. Es íyi tuè darërëë e' de ie' ulà a.

Ákwōla bua'buā tuè darërëë e' tté

45 “Ñies ì blúie Skëköl tso' e' dör wës ákwōla bua'buā yuleke íyi wataukwak eköl tō tuè es. 46 E' tō ákwōla bua'buā ichök tuè darërëë shute ese kuéwa tā imía tā ì kōs tso' iwa e' watuéttsaitō. E' ské wa ie' tō ákwōla bua'buā e' tuéttsa.

Kla' tté

47 “Ñies ì blúie Skëköl tso' e' dör wës kla' uyé wēpa wēlepa tō dayè a es. E' tō nima klō'wé taië tsakië buaë ena suluë. 48 Mik ie'pa tō kla' yéttsa ká sí ki tā ie'pa e' tulésér nima shushtök; ibua'buā iéka kkō a tā isulusi uyémi bánet. 49 Es itkōraë mik ká i' erkewatke etā. Skëköl biyöchökwakpa bituraë s'shushtök; s'sulusipa michoë bánet, s'sér yësyësé michoë bánet. 50 S'sulusipa kōs uyerawā Skëköl biyöchökwakpa tō bö' taië e' a, eē ie'pa iuraë siarë, kà yilitdawa iweir kueki.”

Íyi pa'alí ena íyi këchke e' tté

51 Jesús tō ittōkatapa a ichaké:

—¿Ttè ekké kōs wà ane a' éna?

52 Ie'pa iituté:

—Tō.

Ie' tō ie'pa a iché:

—E' kueki mik s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ese eköl e' yué buaë ì blúie Skëköl tso' e' tté wa, etā ie' tō s'wōbla'wèmi buaë ttè këchke wa ñies ttè pa'alí wa. Ie' dör wës u wák wā íyi tso' blëule iblo a es. Ese wā ijcher mik tā ikëchke ö ipa'alí kiane yéttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tō Jesús watéttsa

53 Mik Jesús ttè kleé one, etā imía 54 demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. Eē ie' tō s'wōbla'wémitke judiowak ñi dapa'wo wé tso' eē e' a. Wës ie' tō ie'pa wōbla'wéke e' tō ie'pa tkiwéwa. Ie'pa tō iché ñi a:

—¿Wé ie' e' yué ttè taië ekké wa? ¿Wës ì kë or yi a ese wé ie' tō buaë? 55 ¿Ie' wí yé kë dör se' íyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' mi kë dör María? ¿Ie' élpa kë dör Santiago, José, Simón ena Judas? 56 ¿Ñies ie' kutapa kë serku' se' shua? Etā ì kōs wéke ie' tō ¿wé e' bité ie' wā? 57 Ie'pa kë éna ie' ttè klō'wak. Erë ie' iché ie'pa a:

—Ká wa'ñe Skëköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká ki ena iwák u a eē kë idalöiërta'.

58 Ie'pa kë erblëne ie' mik, e' kueki ì kë or yi a ese kë one ie' wā taië eē.

14

Juan S'wōskuökwak kōtēwā

(Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

1 E' kēwō ska' tā Herodes dör Galilea blú, e' tō Jesús tté ttsé, 2 e' kueki ie' tō iché ikané mésopa a: “Wëm ñe' dör Juan S'wōskuökwak shkenekane e'. E' kueki ie' wā diché tso' ì kë or yi a ese wōie.”

3 Herodes tō Juan klō'ukwā patkë' wötë'waitō s'wōto wé a, e' kueki ie' tō Jesús ché es. Ie' sene' Herodías tā, e' dör ie' él kiè Felipe e' alaköl. 4 E' yé' Juan tō ie' a: “Kë be' kawō tā' senuk be' él alaköl tā.” E' kueki Herodes tō Juan wötökwa patkë'.

5 Herodes éna Juan ttakwā erë ie' suane pë' yōki, ie'pa tō iklō'wé tō Juan dör Skëköl tteköl e' kueki. 6 Erë mik Herodes tō iduéswo kēwō tkō'wéke, etā Herodías alà busi e' klóté s'kiule tso' taië e'pa wōrki. E' wër buaë Herodes wa. 7 E' kueki ie' tō iché ie' a yësyësé Skëköl wōrki: “Mokí ye' tō iché, ì kiè be' tō ye' a, e' meraëyö be' a.” 8 Etā ie' tō iché Herodes a wës imi tō ie' a iyé' es:

—Juan S'wōskuökwak ttökwa patkō tā iwökir mú ye' a kulë' a iwà kkachoie tō mokí ittéwarakitō.

9 Etā blu' Herodes erianekā taië, erë ie' tō ittè métke s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki ie' tō ikéwō mé. 10 Ie' tō Juan kuli' tōkōk patké s'wōto wé a. 11 E' ukuōki tā ie'pa wā iwökir debitu kulë' a mé busi a tā ie' tō imé imi a.

12 Juan ttōkatapa de tā inú tsémirakitō wötéwā. E' ukuōki tā ie'pa mía tā ibiyö ché Jesús a.

Pë' dōka mil skeyök e' tié Jesús tō

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

¹³ Mik Jesús tò biyõ e' ttsé, etã ie' mía kanò k̄i ekõr̄la b̄anet wé k̄e yi serku' ese ska'. Mik p̄e' wã ijchenewã tò ie' mía, etã ie'pa míyal itõk̄i batsõri kkõmik klõ wa.

¹⁴ Mik Jesús e' yéttsã kanò a, etã p̄e' tso' tajë ipanuk e' suéitõ. Ie'pa suéitõ er siarë wa. S'kirirke k̄os demi ie'pa wã e' bua'wéitõ.

¹⁵ Kã tuirketke, e' kuek̄i ittõkatapa de ie' ska' tã ichérakitõ ie' a:

—Kã de tsálj, k̄e yi serku' ié. Ie'pa yuõmi as ie'pa mi' p̄e' serke tsinet ee ilè tãuk ñe.

¹⁶ Ie' tò ie'pa iüté:

—Ie'pa k̄e kawõtã mi'kyal; ie'pa tiõ a' tò.

¹⁷ Ie'pa tò iüté:

—Pan skel ena nima bõtõ e' ã tso' sa' wã.

¹⁸ Ie' tò iché:

—Itsúbitu ña.

¹⁹ Etã ie' tò p̄e' ké e' tulõks̄er isk̄i ta'tsi k̄i. E' ukuõk̄i tã ie' tò pan skel ena nima bõtõ e' klõ'wé tã ikã sué kã jai a tã wéstela chéitõ Skëkõl a. Tã pan blatéitõ mé ittõkatapa a as ie'pa tò iwatiõ p̄e' a. ²⁰ Ie'pa ulitane chké de wè'. Ibata atë e' shtérakitõ iëne dõkã kkõla dabom eyõk k̄i bõk. ²¹ Ie'pa chké e'pa dõkã mil skeyõk (5.000) wëpa ã, alakõlpa ena ala'rla k̄e shtane.

Jesús shké di' k̄i

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

²² E' ukuõk̄i tã Jesús tò iché ittõkatapa a: "A' e' iõkã kanò a, a' yúshkatke ye' yõk̄i kewe batsõri wishet." Ie' tò iché p̄e' malepa a: "A' yúne a' u a." ²³ E' ukuõk̄i tã ie' mía ekõr̄la kabata a ttõk S'yé tã. Mik kã tuine, etã ie' tso'ia kabata a. ²⁴ E' dalewa ittõkatapa mirwã batsõri k̄i demitke elkeë. Siwã' bitsirke tajë ie'pa kke wõiã, e' tò di' uyeke tajë tërke kanò mik. ²⁵ Kã ñirketke etã Jesús mía ie'pa ska' shkõrami di' k̄i. ²⁶ Erë mik ie'pa tò isué tò ie' shkõdatse di' k̄i, etã e' tò ie'pa tkiwéwã suawé tajë tã ianekarak:

—j Wimblu datse se' kker!

²⁷ Erë ie' iché ie'pa a:

—jA' er kuú! Kë a' suanuk, ye' idir.

²⁸ Etã Pedro tò iché ie' a:

—A Skëkëpa, mok̄i be' idir, e' tã kawõ mú ye' a shkõk di' k̄i dõ be' ska'.

²⁹ Etã Jesús tò iüté:

—Be' shkõ ye' ska'.

Etã Pedro e' yéttsã kanò a shkëmi di' k̄i dõ Jesús ska'. ³⁰ Erë mik ie' isué tò siwã' bitsirke darërëe, etã ie' suanéka tajë tã iwõtunewami di' a tã ianekã tajë:

—jA Skëkëpa, ye' tsatkõ!

³¹ E' bet tã Jesús tò iklo'wé iulã a tã iché ia:

—jWësua be' erblõke ye' mik bërëbërë! jI kuek̄i be' ibikeitséka bõtõ?

³² Mik ie'pa bõl e' iéka kanò a, etã siwã' wõklõne. ³³ Ie'pa k̄os tso' kanò a, e'pa e' tulés̄er kuchë k̄i Jesús wõrk̄i idalõioie tã ichérakitõ:

—jMok̄i be' dõr Skëkõl Alã je'!

Jesús tò s'kirirkepa bua'wé Genesaret

(Marcos 6.53-56)

³⁴ Itkattsarak batsõri wishet demirak Genesaret. ³⁵ Mik kã e' wakpa tò isué tò Jesús idir, etã ie'pa tò itté ppékã kã e' k̄os a. Ie'pa wã s'kirirke mi'ke ie' ska' as ibua'uitõ. ³⁶ S'kirirke esepa kkõchõke ie' a tò ie'pa a ie' datsi' bata ã mú kèwã. Wëpa k̄os tò iké e'pa buanene.

15

I' tò se' ia'wèmi ñáie

(Marcos 7.1-23)

¹ Fariseowakpa ena s'wõbla'uk ttè dalõiëno wa wakpa serke Jerusalén, e'pa wëlepa debitu Jesús ska'. Ie'pa tò ie' a ichaké:

² —jI kuek̄i be' ttõkatapa kë tò se' yëpa bak e'pa ser e' dalõie? Ie'pa chkõ ulã kë pakõule.

³ Ie' tò ie'pa iüté:

—jI kuek̄i Skëkõl ttè dalõiëno e' dalõsëwëkewã a' tò a' wakpa ser dalõioie?

⁴ Skëkõl iyë'at: 'A' yé ena a' mi' e'pa dalõiõ,* ñies ie' tò iyë'at: 'Yi tò iyë õ imi ché suluë ese wák wõmerdattsa ttëwã.'† ⁵ Erë a' icheke tò se' a iyërm̄i s'yé a õ s'mi a i' es: 'I k̄os tso' ye' wã a' kimoie, e' meuletke Skëkõl a‡, e' kuek̄i kë ye' a a' kimenuk i wa'. ⁶ A' tò icheke tò yi isie e' ché, ese wák kë kawõtãia iyë õ imi kimuk. Es Skëkõl ttè dalõiëno ñe' dalõsëwëkewã a' tò a' wakpa ser iütè wa.

* **15:4** Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † **15:4** Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ **15:5** meuletke Skëkõl a: Ie'pa tò iché es erë ie'pa ulã a itsõ'ia, e' wakanewëmi ie'pa tò wës ie'pa k̄i ikiane es.

7 ¡A' e' ò suluë! Buaë Isaiás tò a' yë' mik ie' iyë':

8 Skëköl tò ichè: 'Pë' ikkëpa tò ye' dalöieke kkö ë wa, erë ie'pa er tso' kamië ye' yöki.

9 Ë ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök. Ttè wa ie'pa s'wöbla'weke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno ë.'§ Es Isaiás tò iyë'at.

10 E' ukuöki ta ie' tò pë' tso' eë e'pa kié ta ie' iché iarak:

—A' tò ye' ttö ttsö, iwà anú a' éna. 11 Ì ñeke a' tò ese kë tò a' ia'wëpa ñáie Skëköl wöa. Erë ì sulu wambleke a' tò tskirke a' er a ese je' tò a' ia'wëraë ñáie.

12 Eta ittökatapa de ie' ska' ta ie' a ichaké: —¿Be' wa ijcher tò ì chekebö e' tò fariseowakpa uluwé?

13 Ie' tò ie'pa iüté:

—Fariseowakpa esepa dör wes íyi kuá kë tkënewa ye' Yë tso' ká jaì a e' wa es, e' kuëki ie'pa yërdattsa wië. 14 Ie'pa múat es. Ie'pa dör wes s'wöbla kë wawër ese tò o'ka wöbla kë wawër e' ulaië es, e'pa böì tköaraë kauk a.

15 Eta Pedro tò iché ie' a:

—Ttè waklébö ñe' wà pakö sa' a.

16 Ie' tò iüté:

—¿Ñies a' kë éna iwà ane? 17 ¿A' kë éna iane tò ì ñekesö ese mi'ke s'ñawi a e' ukuöki ta iwekettsasö? 18 Erë ì sulu tskirke a' er a ese tò a' ia'wëmi ñáie. 19 Ì sulu bikeitseke a' tò, s'ttëwa, senewabak dalösewëwa, trë, akblè, s'kkatè kachè wa ñies ñì chë sulu ese kos tskirke a' er a. 20 Íyi ese tò a' ia'wëraë ñáie. Erë a' chkö kë ulà paköule e' kë tò a' ia'wëpa ñáie.

Tayë eköl kë dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Marcos 7.24-30)

21 Eta Jesús ena ittökatapa míyal ká kié Tiro ena Sidón eë. 22 Eta tayë eköl serke eë dör cananwak, e' ardatse taië Jesús itöki:

—A këkëpa be' dör David aleri, ye' saú er siarë wa. Ye' alà busi kirirke taië a aknama tsö'.

23 Erë Jesús kë wa ie' iütëne yës. Eta ittökatapa kköché ie' a:

—Tayë ardatse taië se' itöki, ì kiane ie' ki e' mú ie' a as imi'a.

24 Ie' tò ie'pa iüté:

—Skëköl tò ye' patkë' Israel aleripa ë kimuk. E'pa dör wes obeja chöwa siarë es.

25 Eta tayë dewa e' tkéwa kuchë ki Jesús wörki ta ichéitö ia:

—¡A këkëpa, ye' kimú!

26 Jesús iüté:

—Kë idör buaë ala'rla chkë yéttsa më chichi a.

27 Tayë tò iché:

—A këkëpa, e' yëne; erë chkë mulé darke iski e' ñeke chichi tò.

28 Eta Jesús iché ie' a:

—A tayë, be' erblé moki ye' mik, e' kuëki ì kiane be' ki e' de be' ulà a.

E' wösha ta ilà busi buanene.

S'kirirke ese bua'wëne Jesús tò

29 Eta Jesús ena ittökatapa biteyalne batsöri kié Galilea e' kkömik. Eta ie' tkaka kabata tukir ki ta eë ie' e' tkéser. 30 Ta pë' de taië ie' ska', e'pa wa iduepa de Jesús wörki. Iduepa kë shko, kë wöbla wawër, kë tto, ulà ö klö suluulewa ñies s'kirirke duè ulitane wa ese kos bua'wëitö. 31 Pë' ulitane tso' eë isaük e'pa wökrarulune. Ie'pa tò isuë tò kë s'tto esepa ttékane, s'ulà ena s'klö suluulewa esepa buanene, kë s'shko esepa shkëne, ñies kë s'wöbla wawër, esepa wöbla wawëne. E' kuëki ie'pa tso' Israel aleripa Këköl kikökka taië.

Wëpa döka mil tkëyök e' tié Jesús tò

(Marcos 8.1-10)

32 Eta Jesús tò ittökatapa kié ta ichéitö ie'pa a:

—Siarë ye' wa pë' ikkëpa wër. Ie'pa tso' ye' ta e' ki ká de mañatk ta kë ie'pa wa ì ku' ñè. Kë ye' éna ie'pa patkak u a kë chkaule dö' isiwa'arwarak ñala ki.

33 Eta ittökatapa tò iché ia:

—Erë ká i' a kë yi serku'. ¿Wes sa' tò pan kuëmi taië pë' ekkëpa tioie'?

34 Ie' tò ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wa pan tso'?

Ie'pa iüté:

—Sa' wa pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

35 Eta ie' tò pë' ké e' tulökser iski 36 ta pan kul ena nima e' klö'wëitö ta wëstela chéitö Skëköl a ta iblatéitö mé ittökatapa

a ta ie'pa tö iwatié pé' a. ³⁷ Pé' ulitane chké de wé' ta ibata ate e' iëne dōka kkō kul. ³⁸ Ichkérak e'pa dōka mil tkëyök (4.000) wëpa ë, alakōlpa ena ala'rla kë shtane. ³⁹ Jesús tö pé' yuémine ta ie' e' iéka kanō a ta imía ká kiè Magdala eë.

16

Fariseowakpa tö ì kë or yi a ese uk ké suè (Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

¹ Fariseowakpa ena saduceowakpa welepa de Jesús ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuëki ie'pa tö ikié ie' a tö ì kë or yi a ese úitō iwà kkachoie tö mokī ie' patkë'bitu Skëköl tö.

² Erë ie' tö ie'pa iüté: "Tsálij ta a' tö icheke, 'Ká tanewa mat bule dība ardaë buaë'; ³ bla'mi ta a' icheke, 'Ká tanewa mat kalī moneka ttsetse ta kalī yërdaë.' A' éna iane buaë mik ta dība armi mik ta kalī yërmi, eta çwes ì tköke j'ñe ta e' kë wà ar a' éna? ⁴ A' dör pé' sulué e' kë tö Skëköl dalöie wes trër wakpa kë tö imaso dalöie es. A' ye' a ikié tö ì kë or yi a ese uyō iwà kkachoie tö mokī Skëköl tö ye' patkë'bitu. Erë ilè weraëyō etökicha ëme iwà kkachoie, e' dör wes Jonás ta ibak es."

Eta ie' tö ie'pa méat ta imía bánet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' pakè (Marcos 8.14-21)

⁵ Jesús ena ittōkatapa demi batsōri wishet, erë ittōkatapa éna ilè chowa tsëmi ñè. ⁶ Ie' iché ie'pa a:

—Ye' ttō ttsō. A' e' kkō'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka e' yōki.

⁷ Ittōkatapa iché ñi a:

—jKë se' wà ì dè' ñè!

⁸ Ì chök ie'pa tso' e' suéwaitō ta ichéitō ie'pa a:

—jI kuëki a' tso' ichök ñi a tö kë se' wà ì dè' ñè? jKam a' erblō ye' mik mokīè! ⁹ jKam a' éna iwà ar? Pan skel wadë'yō wëpa dōka mil skeyök (5.000) ekkë a, çe' chowa a' éna? Eta çkkō bik ibata kit a' tö? ¹⁰ Ñies pan kul wadë'yō wëpa dōka mil tkëyök (4.000) ekkë a, çe' chowa a' éna? E' ukuökī ta çkkō bik ibata kit a' tö? ¹¹ çWes a' kë éna iane tö ye' kë ku' ì ñekesō ese chök? A' e' kkō'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka ese yōki.

¹² Eta ie'pa éna iane tö Jesús kë ku' pan wölöwoka tso' se' wà ese chök. Ie'pa éna iane tö ttè wa fariseowakpa ena saduceowakpa tö s'wöbla'weke e' chök ie' tso'.

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' (Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

¹³ Mik ie'pa de ká kiè Cesarea Filipo, eta Jesús tö ittōkatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsō Alà, çima e' cheke pé' tö ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skëköl tteköl bak kiè Jeremías ö Skëköl ttekölpa skà bak e' wele.

¹⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë çima a' ichè, ye' dör yi?

¹⁶ Simón Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skëköl chök Alà e'.

¹⁷ Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayëcha buaë be' dör. Ì ché be' tö e' kë mène s'ditsō wà be' a, e' mé ye' Yé tso' ká jai a e' tö be' a. ¹⁸ E' kuëki ye' be' a ichè tö be' dör Pedro (kiè e' wà kiane ché ák). Be' dör wes ák dör u katabloie es, e' wa ye' ichapa kí döraë taië. Ì kos tso' dö duëwà diché, e' kë e' alöpaka ie'pa ki. ¹⁹ Ì blúie Skëköl tso' e' wékkö kköppóo kéwö meke ye' tö be' a. Ye' tö kawö meke be' a ye' ttè buaë pakök as Skëköl dö s'tso' taië e' blúie. E' dör wes blu' eköl kanè méso tö blu' wékkö kköppèe as s'döwajā es. Ì kë kéwö mène be' wà ká i' a, ese kë kéwö mène Skëköl wà. Ñies ì kéwö mé be' tö ká i' a, ese kéwö me'bak Skëköl tö.

²⁰ E' ukuökī ta Jesús kë wà ittōkatapa kàne yi a ichök tö ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tterawa (Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27)

²¹ E' ukuökī ta Jesús tö itsá ché ittōkatapa a:

—Ye' kawōta shkōkmi Jerusalén, eë judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wōkirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ye'

we'ikeraë tajë. Ye' tterawā erë e' kī ká de mañat eta ye' shkerdakane.

²² Pedro tö ie' kiëmi bánet ta iuñémiitö:

—¡A Skëképa, kë e' char! ¡E' mú kë dör es! ¡Kë e' wamblënuke be' ta!

²³ Erë ie' e' wötrée Pedro kke ta iché:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yökī! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kë tö iyi suë wes Skëköl tö isueke es; be' tö isueke wes s'ditsö tö isueke es.

²⁴⁻²⁵ Ie' tö iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittëwā yökī, ese kë ulā a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttëwā ye' dalërmik, ese ulā a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kane tkinukia e' kī. E' skéie ikawöta e' chök dö ittëwā wötëulewā krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itökī. ²⁶⁻²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, e' döraë Skëköl olo ta tajë e' a, ñies Skëköl biyöchökwakpa ta. Ye' tö sulitane patueraë eköl eköl wes iser es. E' kueki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulā a, erë sene michoë kë de' a' ulā a, e' ta e' dör ç'ie bua' a' a? Sene michoë kë patorpa i wa. ²⁸ Moki ye' tö a' a ichè tö a' tso' íe, e'pa welepa tö ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' suëraë kam iblërlulur e' yökī.

17

*Jesús tö ilo tajë e' kkaché ittökatapa a
(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30)*

¹ E' kī ká de teröl, eta Jesús wā Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago ël, e'pa mítser e' ta ká bata kakkeë ese kī. ² Ee ie'pa wö shaë ie' manenettsa mía kuā'kī, iwö olobunë wes diwö es, ñies idatsi' manenettsa mía saruruë wöñarke dalölöë. ³ E' bet ta ie'pa tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë kië Moisés ena Elías e'pa suë kapakök ie' ta. ⁴ Eta Pedro tö iché ie' a:

—A Skëképa, buaë se' tso' íe. Be' kī ikiane, e'ma ye' tö úla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁵ Ie' ttökeia e' wösha ta mochka wöñarke dalölöë ese tö ie'pa kitëwā. Mochka shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Se dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër buaë shute ye' wa. Ie' ttö iütö.”

⁶ Mik e' ttsé ittökatapa tö ta ie'pa suanéka tajë, e' kueki ie'pa e' télur wöwakköt. ⁷ Jesús dewā ie'pa o'mik ta ie' tö ie'pa kéwā ta ichéitö ie'pa a:

—A' e' kóka; kë a' suanuk.

⁸ Mik ie'pa tö ká suë, eta ie'pa isuë tö kë yi ku'ia, Jesús ë dur.

⁹ Ie'pa bitëtkene wa'k, eta Jesús tö ie'pa a iché:

—Ì suë a' tö e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwā shkenekane e' ukuökī.

¹⁰ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—Ç'Ì kueki s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö icheke tö Elías kawöta döknë kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yökī?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—E' yëne tö Elías datsekene kewe. Ie' tö ì kos kanewëketke kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yökī. ¹² Erë ye' tö a' a ichè tö ie' de'bak, erë ie'pa kë éna iane tö ie' idir. Ie'pa tö iwe'ik siarë wes ie'pa kī ikiane es. Es ñies ie'pa tö ye' dör S'ditsö Alà e' we'ikeraë.

¹³ Ie'pa éna iane tö ie' tso' Juan S'wöskuökwak e' chök.

*Duladula eköl tteke aknama tö e'
bua'wéne Jesús tö
(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)*

¹⁴ Mik Jesús ena ittökatapa demine wé pë' daparke tajë ie' panuk ee, eta wëm de eköl ie' ska' ta ie' e' tkëwā kuchë kī Jesús wörki ta ichéitö ia:

¹⁵ —A këképa, ye' alà saú er siarë wa. Ie' kirirke siarë, wekkë alè ta ilineka, mikle ta ie' anerö bö' a, mikle ta di' a. ¹⁶ Kam be' dö eta ye' wā idebitü be' ttökatapa a erë ie'pa kë a ibuarne.

¹⁷ Jesús tö iché:

—A pë' kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. Ç'Mik ye' sermirö a' ta? Ç'Kos ye' tö a' dalë'tsemirö? Kabëla ñe' tsübitü ña.

¹⁸ Eta ie' tö aknama uñë ta itrë'wëshkar duladula a. E' wösha ta duladula buanene buaë.

¹⁹ E' ukuökī ta ittökatapa tté ie' ta bánet. Ie'pa ie' a ichaké:

—Ç'Ì kueki sa' kë a aknama e' trëneskar?

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—A' kë erblöku' Skëköl mik mokië e' kueki. Moki ye' tö a' a ichè tö a' erblöpa Skëköl mik tsir mostaza wö dör tsirla ekkë, e' ta a' tö ichèmi kabata wì a: ‘Be' e' sköttsa yúshka bánet’, ta imiraa bánet. A' erblöke

mokì Skèköl mik, e' ma kë ì dör darèrè a' a wè. ²¹*

*Jesús skà e' biyö ché tö itterawa
(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)*

²² Mik Jesús ena ittökatapa ñì dapa'wé Galilea, età ie' tö ie'pa a ichè:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pè' ulà a, ²³ ta ye' tterawarakitö, erè e' kì ká de mañat ta ye' shkerdakane.

Ttè e' tö ie' ttökatapa eriauwé tajè.

Inuköl shteke Skèköl wé kanéwoie ese patué Jesús tö

²⁴ Mik Jesús ena ittökatapa de Cafarnaúm, età pè' tö inuköl shteke Skèköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' ta ie' a ichaké:

—¿Be' wöbla'ukwak tö inuköl patuèkesö Skèköl wé kanéwoie e' patueta'?

²⁵ Pedro tö ie' iuté:

—Tö, ipatueta'.

E' ukuöki ta mik Pedro de weshke, età Jesús ttè ie' ta kewe ta ichéitö ie' a:

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsè? ¿Yi ña'weke ká wökirpa tö, iká wakpa ekká ö pè' kua'ki?

²⁶ Pedro tö iuté:

—Pè' kua'ki.

Jesús tö iché:

—E' yène, e' kuèki ila'r kë kawöta ipatauk. ²⁷ Erè ipataüsö as ie'pa kë ulurka se' kì. E' kuèki be' yú batsöri kkömik età biklö' uyömi di' a. Età nima tsá kli'wé be' tö e' kkö shuppöo, ee be' tö inuköl kueraè et. E' tsúmi ie'pa patuoie, e' dör wè' se' bölnü patuoie.

18

*Yi dör ibua'ie Skèköl wöa
(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)*

¹ E' kéwö ska' ta Jesús ttökatapa de ie' ska' ta ie' a ichakerakitö:

—Ì blúie Skèköl tso' e' shua ¿yi dör ibua'ie imalepa tsata?

² Jesús tö alala kié eköl duéser ie'pa shushaè ³ ta ichéitö ie'pa a:

—Mokì ye' tö a' a ichè tö a' kë er mane'ù as a' dö wes alala i' es, e' ta a' kë döpawa ì blúie Skèköl tso' e' a. ⁴ Yi er mane'wé ta ie' e' wöéwa wes alala i' es, ese döraè ibua'ie ì

blúie Skèköl tso' e' a. ⁵ Yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa.

A' tso' wösh wa ì tö s'ké ì sulu wamblök ese yöki

(Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2)

⁶ “Yi tö ikkèpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaè tajè shute tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayè a e' tsata. ⁷ Ýi tso' tajè s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kuèki wèstela ina ká i' wakpa ta. Kekraè ì sulu tso' s'erkiöuk, erè yi tö s'ké ì sulu wamblök, wèstela ina esepa ta.

⁸ “A' ulà ö a' klö tö a' ké ì sulu wamblök e' ta itöo uyömi bánet. A' döwa sene micho a ulà etkè ö klö etkè, e' dör buaè. E' skéie a' uyèwa bö' ñar michoè e' a ulà bötkè ena klö bötkè e' dör suluè. ⁹ Ñies s'wöbla tö s'ké ì sulu wamblök, e' ta iyöttsa uyömi bánet. A' döwa sene micho a wöbla ek è wa, e' dör buaè. E' skéie a' uyèwa bö' ñar michoè e' a wöbla böké, e' dör suluè.

*Obeja chowa e' pakè
(Lucas 15.3-7)*

¹⁰⁻¹¹ “A' e' kkö'nú, ikkèpala kë watarttsa. Ye' tö a' a ichè tö Skèköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' kekraè ye' Yé tso' ká jai a e' wörki ie'pa ttè chök.

¹² “¿Ima a' tö ibikeitsè? Wëm eköl wa obeja tso' döka cien ta e' etö chowa, e' ta ¿ì wèmi ie' tö? Obeja döka dabom suliyök kì sulitu (99) e' meraat ie' tö kañika ta imía obeja chowa e' yulök. ¹³ Mokì ye' tö a' a ichè tö mik ie' tö ikué, età ie' ttsè'nene buaè tköka imalepa kë ché'wa e' tö ie' ttsè'wè e' tsata. ¹⁴ Es Skèköl dör a' Yé tso' ká jai a, e' kë kì ikiane tö ikkèpala chöwa ekla wè'ia.

*Wes se' ké er buanukne ñì kì
(Lucas 17.3)*

¹⁵ “A' yami wele tö ì sulu wamblé a' kì, e' ta a' yú ie' ska' ta ì sulu wambléitö e' chö ie' a, e' shulö a' bölnü è tö. Ie' tö a' ttö iuté, e' ta a' er buanene ñì kì. ¹⁶ Erè ie' kë wa a' ttö iuténe, e' ta a' yamipa tsúmi eköl ö bölnü, ttè kì a' tö ie' kkatè e' ttekölle as ior wes itso' kitule es. E' tö ichè, “Ttè kos shulekesö età ittekölpa kiane bölnü mañal ichoie tö mokì idir ö au.” ¹⁷ Erè kë ie' wa e'pa ttö ttsène,

* **17:21** Yèkkuö këchke wele tö versículo 21 kì kuötkéka. E' tö iché i' es: Erè aknama ese yèmittsa ikiè S'yé a ena batsè e' è wa.

e' ta ichõ ye' icha erule e' kukua. Ñies kë iwã ie'pa ttõ iutène, e' ta isaú wes pè' kë tõ Skèkõl dalòiè es õ wes inukõl shtõkwakpa Roma wõkirpa a e'pa suè es.

¹⁸ “Mokì ye' tõ a' a' ichè tõ ì cheke a' tõ tõ e' dör suluè ká i' a, ese cheraè Skèkõl tõ tõ e' dör suluè. Ñies ì cheke a' tõ tõ e' dör buaè ká i' a, ese cheraè Skèkõl tõ tõ e' dör buaè.

¹⁹⁻²⁰ “Ye' tõ ì skà chekene a' a: Wé a' bõl õ mañal ñi dapa'wé ye' ttõ wa, ee ye' tso' a' ta. E' kueki a' bõl er méwã ñikkèè ká i' a ilè kiõk ye' Yé tso' ká jai a e' a, e' ta imeraèitõ a' a.”

²¹ Eta Pedro dewã Jesús ska' ta ichakèitõ:

—A Skèkèpa, ¿bitõkicha ye' yami tõ ì sulu wamblé ye' ki, e' olo'yèmiyõ iki? ¿Mokì dõ kul ekkè?

²² Ie' iuté:

—Kè ye' tõ be' a' ichè kul è. Ye' ichè tõ be' kawõtã inuì olo'yõk iki kekraè bitõkicha ekkè*

Blu' er buaè ché ikanè méso ekõl a

²³ “Ì chéyõ a' a e' wã pakekeyõ ttè i' wa. Ì blúie Skèkõl tso' e' dör wes blu' ekõl éna nuì shulak ikanè mésopa ta es. ²⁴ Ie' tõ ie'pa nuì shulémitke eta ikanè méso ekõl debitu ie'pa wã ie' wõrkì, e' wã nuì tso' taiè shute† ²⁵ Ie' kë a' nuì ekkè patõrpa, e' kueki blu' tõ ie' ena ilakõl ena ila'r ena ì kos tso' iwã e' watauktsã ké inuì ekkè patuõie. ²⁶ Ikanè méso e' tkéwã kuchè ki blu' wõrkì ta ikkõché taiè ie' a: ‘Be' we'ikèyõ, ye' panú bère tsir, e' wa ye' tõ be' patuèttsã seraa.’ ²⁷ Blu' ie' sué er siarè wa, e' kueki ñarke kos e' olo'yèitõ iki seraa ta iémine bère.

²⁸ “Erè mik kanè méso e' míã, eta ie' tõ kanè méso ièkõl kué ña'weke ie' tõ elkela è† Ta iklõ'wéwaitõ ikuli' a tuéwã darèrèè ta ichèitõ ia: ‘jBe' ñarke ye' ulà a, e' pataútsã ña!’ ²⁹ Ta ièkõl e' tkéwã kuchè ki ie' wõrkì ta ikkõché taiè: ‘Be' we'ikèyõ, ye' panú bère tsir, e' wa yõ be' patuèttsã seraa.’ ³⁰ Erè ie' kë wã ièkõl kkõchõke e' iutène. Ie' tõ iwõtõkwã patké s'wõtõ wé a dõ mik inuì patuèttsaitõ seraa eta. ³¹ Mik kanè mésopa malepa tõ ittsé, eta e' tõ ie'pa eriawé taiè. E' kueki ie'pa míã blu' ska' ta ichékã seraa.

³² Eta blu' tõ kanè méso e' kiõk patké ta

ichèitõ ia: ‘jBe' dör pè' suluè! Ye' tõ be' ki be' nuì taiè e' olo'ya' seraa be' kkõyè' ye' a e' kueki. ³³ ¿Ì kueki be' kë wã be' yami sune er siarè wa wes ye' be' su' es?’ ³⁴ Eta blu' ulunekã taiè, e' tõ ikanè méso wõtõkwã patké as iwe'ikõ ie'pa tõ siarè dõ mik inuì patõnettsã seraa eta. ³⁵ Es ñies a' yami tõ ì sulu wamblé a' ki e' nuì kë olo'yè a' tõ iki er mokì wa, e' ta ye' Yé tso' ká jai a e' tõ a' we'ikeraè siarè.”

19

Se' ñi õwa ese ché Jesús tõ

(Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

¹ Mik Jesús tõ ttè ekkè ché õne, eta ie' e' yéttsã Galilea míã Judea ta itkattsa Jordán a wishet. ² Taiè pè' dami ie' itõki e'pa shua wépa kirirke esepa kos bua'wèitõ.

³ Eta fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tõ ie' a' ichaké itsaioie:

—¿Wépa a' kawõ ta' itayè owa íyi ulitane kueki?

⁴ Ie' tõ ie'pa iuté:

—Ì tso' kitule Skèkõl yèkkuõ ki, ¿e' kë sune a' wã? E' tõ ichè tõ tsawe ta Skèkõl tõ se' yõ' wëm ena alakõl. ⁵ Ie' tõ iyè: ‘E' kueki wépa kë serpaia iyé ena imì e'pa dapõmik, ta iserdawã alakõl ta. Ie'pa bõl serdaè ñita ta ie'pa míã wes wák ekõl è es.’* Es ikiteat ⁶ e' kueki ie'pa kë ià bõl, ie'pa yõne wes wák ekõl è es. E' kueki wépa batséwã Skèkõl tõ esepa kë batsõkõk yi tõ.

⁷ Eta ie'pa tõ ie' a' ichaké:

—E' dör es, e' ta ¿ì kueki Moisés tõ iyè'at tõ wëm tõ itayè éwa, ese wák kawõtã ñi owa yèkkuõ muk ia?

⁸ Ie' iuté:

—A' er darèrè, e' kueki Moisés tõ kawõ me' a' a' tayè õkwa, erè tsawe ta kë idör es. ⁹ Ye' tõ a' a' ichè tõ yi tõ itayè éwa, kë dör itayè trèr kueki, ese tõ alakõl skà tséwane, e' ta e' wa isenewabak kewe e' dalõsèwèwaitõ.

¹⁰ Jesús ttõkatapa tõ iché ie' a:

—E' dör es e' ta bua' idir sa' a' tõ kë sa' alakõl tsu'wã.

¹¹ Ie' tõ ie'pa iuté:

* **18:22** kekraè bitõkicha ekkè: Griegoie e' dör dabom kuryõk dõkã kuktõkicha (70×7). † **18:24** nuì taiè shute: Ttè i' dör inukõl kiè talento e' mil dõkã dabop. I'ñe ta' e' ské dör dólares dõkã millón dõkã dabom skeyõk (50,000,000) ‡ **18:28** elkela è: Ttè i' dör inukõl kiè denario ese dõkã cien. * **19:5** Génesis 2.24 saú.

—Ì ché a' tò e' kě dör sulitane a, e' dör wépa a imène esepa ẽ a. ¹² Wépa welepa dör kachir ie'pa wák dë'ka es e' kueki. Welepa skà yueke s'kapeyökwakpa tò kachirie. Iskà tso' esepa serke kachirie ì blúie Skëköl tso' e' kané kueki. Wépa sermi es, esepa senú es.

*Jesús tò ikié S'yě a ala'rla ki
(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)*

¹³ Pë' wa ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka iki ena ikiö S'yě a iki. Erë ittökatapa tò pë' uñélor. ¹⁴ Erë ie' tò iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kě iwöklö'waria.

¹⁵ Eta ie' ulà méka ie'pa ki, e' ukuöki ta imía bánet.

*Inuköl blú eköl tò Jesús a ichaké
(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)*

¹⁶ Wëm eköl debitu Jesús ska' ta ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿ì buaë wëmi ye' tò as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁷ Ie' tò iüté:

—¿Ì kueki be' tò ye' chaké ì dör buaë ese ki? Skëköl eköl ẽ dör buaë. Be' ki sene michoë kiane, e' ta tte me'atbak ie' tò dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸ Ie' tò Jesús a ichaké:

—¿Ttè wéne?

Ie' iüté:

—'Kě a' kawö ta' s'ttökwa, kě a' kawö ta' s'senewabak e' dalöseukwa, kě a' kawö ta' akblök, kě a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, ¹⁹ a' yé ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es.'†

²⁰ Duladula tò ie' a iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tò iaiaë. Eta ¿ì skà kianeia?

²¹ Ie' iüté:

—Be' éna ì buaë kos wak seraa, e' ta be' yú ta ì tso' be' wa, e' wataútsa seraa ta iské mútsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaë taië döraë be' ulà a ká jaì a.

²² Duladula dör inuköl blú taië, e' kueki mik ie' tò e' ttsé eta ie' erianeka taië ta imíatke.

²³ Eta Jesús tò iché ittökatapa a:

—Moki ye' tò a' a iché tò inuköl blúpa a darërë idir dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a. ²⁴ Iskà chëneyö a' a tò inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a e' dör darërë tköka kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

²⁵ Mik e' ttsé ie'pa tò, eta ie'pa tkinewa taië ta ichéitörak:

—E' dör es e'ma ¿yi tsatkërmi?

²⁶ Ie'pa webléitö ta ichéitö:

—E' kě onuk s'ditsö a wes, erë Skëköl a íyi ulitane ormi.

²⁷ Eta Pedro tò iché ia:

—Sa' tò íyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta. ¿Ì dömi sa' ulà a e' skéie?

²⁸ Ie' tò ie'pa iüté:

—Moki ye' tò a' a iché tò mik ká i' manerketkene buaë aishkuö ta, eta ye' dör S'ditsö Alà e' döraë ká ulitane blúie olo ta' taië. Ñies a' dör ye' ttökatapa, e'pa e' tulöraser blu' kulé doka dabom eyök kí böt e' ki, Israel ditséwöpa doka dabom eyök kí böl e'pa wëttsuk. ²⁹ Wépa kos tò iu ö iëpa ö ikutapa ö iyé ö imi ö ila'r ö iká ese méat ye' tté kueki, e' ta e'pa ulà a iské dörane taië shuteë, ñies aishkuö ta sene michoë döraë ie'pa ulà a. ³⁰ Erë ì'ñe ta se' taië tso' kewe esepa döraë bataie ena se' tso' bataie ì'ñe ta esepa döraë keweie.

20

Kanè mésopa patuë e' tté

¹ "Ì blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itka wëm eköl ta es. E' mía bla'mi kanè mésopa yulök ie' uva tso' tkëule e' kanéuk. ² Ie' tò iché ie'pa a: 'Ye' tò a' patuëke kos s'patörke ká etk ekké, e' dör denario etk.' E' dör buaë ie'pa a ta ie' tò ie'pa patké kanëblök. ³ Diwö de sulitu (9) eta kanè wák míane kanè mésopa skà yulök eta eë ie' tò isuë tò wépa tular ñala ska' kě ku' kanëblök. ⁴ Ie' tò ie'pa a iché: 'A' yú kanëblök ye' kanè a ta ye' tò a' patuëke kos s'patörke moki ekké.' Eta ie'pa mía kanëblök. ⁵ Diwö de bata a ta ie' mía kanè mésopa skà yulök eta ie' tò ie'pa patké kanëblök. Ñies tsáli diwö de mañat eta ie' mía kanè mésopa skà yulök ta ie'pa patkéitö ñies kanëblök. ⁶ Diwö döketke skel eta ie' mía kanè mésopa skà yulök, eë ie' tò

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

wëpa kué iëter kë ku' kanëblök. Ie' tö ie'pa a ichaké: '¿lök a' iëter ñië ie kë ku' kanëblök?'
 7 Ie'pa tö iiüté: 'Kë yi wä sa' a kanè mène.'
 Etä ie' tö ie'pa a iché: 'A' yú kanëblök ye' a.'

8 "Mik ká tuine, etä kanè wák tö iché ikanè mésopa pataukwak a: 'Kanè mésopa kiö etä ie'pa pataú. Wëpa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, ta wëpa debitu kewe, e'pa pataú bataie.' 9 Etä kanè mésopa debitu kanëblök tsálij diwö skel, e'pa patone kewe. Ie'pa kos patone denario et et. 10 Mik kanè mésopa debitu kanëblök kewe, e'pa patorketke etä ie'pa tö ibikeitsé: 'Sa' patorke aishet sa' malepa tsata.' 11 Erë ie'pa kos patone denario et et ä. 12 E' tö ie'pa kabewéka ta iché kanè wák a: 'Wëpa ikképa debitu bataie kanëblé bërberla ë, e' skéie sa' kanëblé ñië, ña'wé diba tö, ñies shtrine taië. Etä ¿wes be' tö ie'pa patué kos be' tö sa' patué ekké?' 13 Erë kanè wák tö ikanè méso eköl iüté: 'A yami, ye' kë ku' i sulu wamblök be' ta. Se' ttè mé ñi a tö ye' be' patuëke denario etk. 14 E' kueki be' inuköl klö'ú ta be' yúshka. Wëm debitu kanëblök ibataie ese a ye' éna inuköl mak kos ye' tö be' a imé ekké etä ¿wes ide? 15 Ye' a kawö ta' i wak ye' éna ye' inuköl wa, ese woie. Ye' tö ilè kakmeke yile a, ¿e' tö be' ukyëwëke ye' ki?'

16 "Es s'tso' bataie esepa döraë keweie ena s'tso' keweie esepa döraë bataie."

*Jesús e' biyö chéne tö ie' tterawa pé' tö
 (Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)*

17 Jesús ena ittökatapa dabom eyök ki böl (12), e'pa mirka Jerusalén ta ie' tö ie'pa kié bánet ta ichéitö ia:

18 —Se' mirka Jerusalén i', etä ee ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraë. 19 Ye' merattsarakitö pé' kë dör judiowak esepa ulà a. E'pa tö ye' wayueraë pperaë siarë ta ye' tterawarakitö wötëule krus mik. Erë e' ki ká de mañat, etä ye' shkerdakane.

*Santiago ena Juan e'pa mi tö kawö kié
 Jesús a*

(Marcos 10.35-45)

20 Santiago ena Juan dör Zebedeo ala' e'pa mi de ie'pa ta Jesús ska' ta ie' tkéwa

kuchë ki iwörki ilè kioie ie' a. 21 Jesús tö ie' a ichaké:

—¿I kiane be' ki?

Ie' tö iiüté:

—Ye' tö be' a kawö kieke tö mik be' tkënekä s'blúie, etä ye' alà eköl tköwä be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

22 Ie' iiüté:

—I kieke a' tö e' kë wä jcher a' wä. ¿Ye' tka' wayarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

Ie'pa tö iiüté:

—Tö, sa' dirmi.

23 Ie' iché:

—Moki ye' tka' wayeraë a' tö, a' weirdaë wes ye' es. Erë e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kë kéwö menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yé wä klöule yi a imekeitö esepa a.

24 Mik ttè e' ttséwä ittökatapa malepa döka dabom eyök (10) e'pa tö, etä ie'pa uluneka ie'pa böl ñe' ki. 25 Erë ie' tö ie'pa ulitane kié ta iché ia:

—A' wä ijcher tö pé' kë tö Skëköl dalöie, esepa wökirpa kos e' alökeka ie'pa ki kekraë, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kësik wa. 26 Erë a' kë kane e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wökirie, ese kawöta e' wöökwa imalepa dikia diöshet ikanè mésoie. 27 Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsata, ese kawöta e' muktsa imalepa a kanè mésoie. 28 Ye' dör S'ditsö Alà, e' kë dë'bitu as yi tö ye' kimù. Ye' dë'bitu ie'pa kimuk ena e' muktsa ttëwä pé' tso' taië e' nuì skéie. E' kueki a' kawöta e' wöökwa a' malepa kanè mésoie.

*Wëpa böl wöbla kë wawër e'pa bua'wé
 Jesús tö*

(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)

29 Jesús ena ittökatapa e' yéttsa Jericó, e'pa itöki pé' mirwa taië. 30 Etä wëpa böl wöbla kë wawër, e'pa tulur ñalä ska'. Mik ie'pa tö ittés tö Jesús dami, etä ie'pa tö iché aneule:

—¡A këképa, s'blú David bak e' aleri, sa' saú er siarë wa!

31 Pé' tö wëpa e' uñeke as ie'pa siwa'blöwä, erë ie'pa ki anekä taië:

—A këképa, David aleri, sa' saú er siarë wa

32 Jesús e' duéser ta wëpa wöbla kë wawër e'pa kiéitö ta ie'pa a ichakéitö:

—¿Ì kiane a' k̄i?

³³ Ie'pa iūté:

—A kēkēpa, sa' wōbla bua'ŭ.

³⁴ Ie' tō ie'pa sué er siarē wa tā ie'pa wōbla kēitō. E' wō shà tā ie'pa wōbla buanene tā imíyal ie' tā.

21

Jesús demi Jerusalén

(*Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19*)

¹ Mik Jesús ena ittōkatapa demi tsinet Jerusalén, ká kiè Betfagé tso' Olivo kēbata a ee, etā ie' tō ittōkatapa kié bōl ² tā ichéitō iarak:

—A' yú w̄i u wēne eruleē ee. Mik a' demi ee, etā bet tā a' tō burro alaki kueraē etō moulewā ena ilala dur iō'mik. E' wōtsōō tā itsúbitu ña. ³ Yile tō a' a' ichaké, e' tā iūtō: 'Skēkēpa k̄i ikiane, e' wa ie' tō imène.'

⁴ Itka es aš ì yē'atbak Skēkōl ttekōl tō e' wà tkō es. Ie' tō iyē':

⁵ "Ichō Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttō ttsō, a' blú datse a' ska' e' tkēuleka burro k̄i.

Ie' dōr pē' bēre kē e' ttsōta'ka.

Ie' datse burro alala k̄i, e' dōr iyiwak tso' dalì oie ese.' »*

Es Skēkōl ttekōl tō iyē'at.

⁶ Ittōkatapa míyal tā iwérakitō wes Jesús tō iché ie'pa a es. ⁷ Ie'pa wā burro alaki ena ilala bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio k̄ik̄kē méka burro alala k̄i tā Jesús e' tkēka k̄i. ⁸ Pē' tso' taiē e'pa tō ipaio k̄ik̄kē shuélor ñala k̄i, ñies wēlepa tō kal kō télor shuélor ñala k̄i Jesús ñalé tsoie. ⁹ Pē' mirwā keweie Jesús yōki ñies itōki, e'pa ulitane arke taiē:

—je' i' dōr se' blú bak David e' aleri, e' k̄ik̄kōkasō! Ayēcha buaē ie' datse Skēkōl ttō wa. jSkēkōl tso' ká jaì a e' k̄ik̄kōkasō!†

¹⁰ Mik ie' dewā Jerusalén, etā e' wakpa aláneka taiē tā ichaké:

—¿Yi dōr ie'?

¹¹ Pē' datse taiē ie' tā, e'pa tō iūté:

—E' dōr Jesús. Ie' dōr Skēkōl ttekōl datse Nazaret aṭe Galilea e'.

Jesús tō Skēkōl wé batse'wé

(*Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22*)

¹² Etā Jesús dewā Skēkōl wé a. Etā wépa tso' ee iyi taṭuk ena iyi wataṭuk e'pa kōs trē'wéyal ie' tō. Inukōl mane'uk† wakpa mesa trélurkaitō. Ñies nubōl wataṭukwakpa kula' trélurkaitō. ¹³ Ie' iché ie'pa a:

—Skēkōl tō iyē'at iyēkkuō k̄i: 'Ye' u kirdaē tto ye' tā wé', § erē a' tō iia'wéka akblo wéie.

¹⁴ Etā s'wōbla kē wawēr ena kē s'shko bua' esepa debitu Jesús ska' Skēkōl wé a tā ie' tō ie'pa bua'wé. ¹⁵ Ala'rla tso' ee e'pa tō iché aneule: 'jS'blú bak David, e' aleri k̄ik̄kōkasō!' Mik sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō ì wé Jesús tō e' sué, ena ima ala'rla tō ie' ché e' ttsé, etā ie'pa uluneka taiē ¹⁶ tā ichéitōrak Jesús a:

—Ì chōk ala'rla tso', ¿e' ttsé be' tō?

Ie' tō ie'pa iūté:

—Tō, e' ttséyō. Erē ima e' chē Skēkōl yēkkuō tō, wēsua e' kē suule a' wā. E' tō iché: 'A Skēkōl, ala'rla ena bēbēpala tsu'yōkeia, esepa kēbō e' k̄ik̄kōka.'*

¹⁷ Etā ie' tō ie'pa méat tā imía ká kiè Betania ee. Eē ie' kapére.

Higo klō siwéwā Jesús tō

(*Marcos 11.12-14,20-26*)

¹⁸ Bule es bla'mi tā Jesús michone Jerusalén tā ie' mirwā ñala wa tā ie' dué bli wā. ¹⁹ Ie' tō higuera klō ter elka sué tā imía iwō yulōk katē. Erē kē iwō tā', ikō ē arwā taiē. E' kuek̄i ie' tō iché kal e' a:

—jKē be' wōrpaia yēs!

E' wōsha tā higuera klō sinewami. ²⁰ Mik e' sué ittōkatapa tō, etā e' tō ie'pa tkiwéwā taiē, e' kuek̄i ie'pa tō ie' a' ichaké:

—¿Wes higuera klō sinewā bet?

²¹ Ie' tō ie'pa iūté:

—Mok̄i ye' tō a' a' iché tō a' erblé Skēkōl mik mok̄i, kē ibikeitsule bōtbōt, e' tā ì wé ye' tō, e' ormi a' a' ñies. E' k̄iie tā a' tō ichēmi kabata w̄i a: 'Be' e' skōttsa je anúwa dayē a', e' tā es iwà tkōraē. ²² A' erblé Skēkōl mik mok̄i, e' tā ì kōs kié a' tō ie' a' e' wà dōraē a' ulà a.

* **21:5** Zacarías 9.9 † **21:9** Salmo 118.26 ‡ **21:12** inukōl mane'uk: Judiowak a inukōl tso' wakanewè Skēkōl wé ē a, e' tuēkene ie'pa tō inukōl ēse wa. § **21:13** Isaías 56.7 * **21:16** Salmo 8.3

¿Yi tö kawö mé Jesús a?

(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)

²³ E' ukuöki ta Jesús dewa Skököl wé a, ee ie' tso' s'wöbla'uk. Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa de ie' ska' ta ichaké ia:

—¿Yi ttö wa be' tö iyi ikké weke? ¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

²⁴ Ie' iüté:

—Ñies ye' tö a' a ilé chakeke, e' iüté a' tö, e' ta ye' tö a' a icheke tö yi tö ikéwö me' ye' a. ²⁵ ¿Yi tö Juan patké' s'wöskuök? ¿Skököl tso' ká ja! a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iütémi ta ichérakitö: “Se' tö ichèmi tö Skököl tö kawö mé Juan a, e' ta ie' tö se' iütémi: ‘Eta ¿i kueki a' ké wa ie' tté klöone?’ ²⁶ Pè' ulitane tö iklö'wé tö Juan dör Skököl tteköl. Se' suane ie'pa yöki, e' kueki ké se' a iyènuke tö Juan a kawö me' s'ditsö tö.” ²⁷ E' kueki ie'pa tö iüté:

—Kè sa' wa ijcher.

Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' ké tö a' a ichepa tö yi tö ye' a kawö mé iyi ikké woie.

Ala'r böl e' tté

²⁸ Jesús tö ie'pa a iché:

—Tté kleekeyö a' a e' ttsö a' tö. Wëm eköl alà dör böl wèpa, e' debitu ilà eköl ska' kewe ta ichéitö ia: ‘A alà, be' yú kanèblök ñ'ne ye' uva tso' tkèule e' a.’ ²⁹ Ilà tö iüté: ‘Kè ye' mène.’ Erè e' ukuöki ta ie' tö ibikeitséne kua'ki ta imía. ³⁰ E' ukuöki ta iyé mía ilà ièköl ska' ta ichéitö ia: ‘Be' yú kanèblök ye' uva tso' tkèule e' a.’ Ilà iüté: ‘Èkèkè ye' mi'ke.’ Erè ie' ké mène.

Eta Jesús tö ie'pa a ichaké:

³¹⁻³² —¿Ima a' tö ibikeitsè? Ala'r böl, ¿e' wéne tö iyé ttö iüté?

Ie'pa tö ie' iüté:

—Wéne a ichéitö kewe e'.

Ie' iché ie'pa a:

—Juan S'wöskuökwak dè'bitu sene yèsyèsè ñalé kkachök a' a, erè a' ké wa ie' tté klöone. Erè inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a ena alakölpá sulusipa, esepa tö ie' tté klö'wé. E' sué a' tö erè ké a' er maneone ie' tté klö'woie. E' kueki mokí ye' tö a' a iché tö ie'pa esepa dörawa a' skéie ñ blúie Skököl tso' e' a.

Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté

(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

³³ Iskà kleekeyö a' a, e' ttsö. Kanè wák eköl tö uva kuatké taié ta ikköiéwaítö buaé, kauk biéitö uva diö tuoie. Ñies úla yuéitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki ta ie' tö ipeitéat wèpa wèlepa a as ie'pa tö ipataü ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' mía ká bánet. ³⁴ Mik uvawö aline tso'tke wè'iaë shtè, eta ie' tö ikanè mésopa wèlepa patkémi ie' icha tsuk. ³⁵ Erè kanéukwakpa tö ikanè mésopa klö'wéwa, eköl ppéraitö siarè, eköl ttéwarakitö, eköl shka'wérakitö taié ak wa. ³⁶ Eta kanè wák tö ikanè mésopa skà patkémine tköka kuaé ipatké'itö e' tsata. Erè kanéukwakpa tö iwamblé ie'pa ta wës ie'pa tö iwamblé' wèpa dè'rö kuaé e'pa ta es.

³⁷ “Bata ekké ta ie' tö iwák alà patkémi ta ie' ibikeitsé: ‘Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tö idalöieraë.’ ³⁸ Erè mik ie'pa tö ilà sué, eta ie'pa iché ñi a: ‘Ie' wì dör ká i' wak alà, ká i' atdaé ie' ulà a. Ittöwasö eta es se' ulà a ká i' atdaé.’ ³⁹ E' kueki ie'pa tö iklö'wéwa yéttsa bánet ta ittéwarakitö.”

⁴⁰ Eta Jesús tö iché:

—Ye' tö a' a ichakè: ¿Ima a' tö ibikeitsé? Mik kanè wák dene eta ¿i weraé ie' tö kanéukwakpa e'pa ta?

⁴¹ Ie'pa tö iüté:

—Ie' tö pè' sulusipa e'pa tteralur er sulu wa ta uva kané meranéitö kanéukwakpa kua'kipa tö ipatueraé buaé mik ikéwö döke bit ekké esepa a.

⁴² Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tté tso' kitule Skököl yèkkuö ki, ¿e' ké sune a' wa? E' tö iché:

‘Ák watè'ttsa u yuökwakpa tö e' yönene ak bua'buaié.

E' kaneq' Skököl tö,

ta e' tö s'ttsé'weke buaé, s'tkinewa iwe-blök.†

Es Skököl yèkkuö tö iyè'at.

⁴³ E' kueki yö iché a' a tö ñ blúie Skököl tso' e' kané mène a' a, erè e' yerattsaitö a' ulà a ta imeraéitö pè' kua'kipa tö iwakaneweraé buaé esepa a. ⁴⁴ Es yi klastkène ak e' mik ese parolordaé ena yi ki ak e' aneká ese yal-itdawa idikjá. ⁴⁵ Mik sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tö ñ kleé Jesús tö ñe' ttsé,

† 21:42 Salmo 118.22-23

eta ie'pa tö isuéwä tö ie' tso' ie'pa chök. ⁴⁶ E' kueki ie'pa éna ie' klö'wakwä ee. Erë pë' tö iklö'wé tö ie' dör Skököl tteköl, e' kueki ie'pa suane pë' yöki tä kë ie'pa wä iklönewä.

22

Blu' alà ulabatske e' tté (Lucas 14.15-24)

¹ Eta Jesús tö tté skà kleé ie'pa a i' es:
² “Ï blúie Skököl tso' e' tä itköke wës itka blu' eköl tä es. E' tö ilà ulabatske e' kéwö tkö'weke. ³ Ie' tö ikanè mésopa patké wépa kiule kos e'pa a ichök: ‘Blu' alà ulabatske e' diwö de, a' shkó ikéwö tkö'uk.’ Erë ie'pa kë shkak. ⁴ E' ukuöki tä blu' tö ikanè mésopa kuä'ki skà patkémí e'pa a ichéitö: ‘Ichö wépa kiule kos a tö ye' iýiwak bua'buäe e' duotke alinetke, katè ë kianeia. E' kueki a' shkó ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'uk.’ Eta ie'pa míyal e' chök wépa kiule e'pa a. ⁵ Erë wépa kiule kos e'pa kë wä blu' ttö iütène. Ie'pa eköl míä ikanè ki, eköl míä íyi watauk ⁶ tä imalepa tö blu' kanè mésopa klö'wéwä tä iwe'ikérakitö siarë, ñies welepa ttéwarakitö. ⁷ Eta blu' uluneka taië ie'pa ki tä ie' tö iché iñippökwakpa a: ‘A yú ie'pa kos ttökulur, ñies ie'pa u kos ña'úwa.’ ⁸ E' ukuöki tä ie' tö iché ikanè mésopa a: ‘Íyi ulitane tso'tke ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'woie, erë wépa kiule e'pa dör pë' suluë, e' kueki ye' kë tö kawö mepa ie'pa a ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'uk. ⁹ E' kueki a' yú bet ñalä kibi kos ese ki tä pë' kos sué a' tö e'pa a ishkeñú kawö tkö'uk ye' tä.’ ¹⁰ Eta ikanè mésopa míyal ñalä kos ki tä pë' kos kué ie'pa tö, pë' buäe ena pë' suluë, esepa dapa'wéka wé ie'pa tso' ikéwö tkö'uk e' wé a. Es iwé wä iëne taië.

¹¹ “Erë mik blu' de wépa dapane e'pa sauk, eta wëm eköl suéitö kë e' paiëule wës ikawötä e' paiök ulabatsé kéwö tkö'wo es. ¹² E' kueki blu' tö ie' a iché: ‘A yami, ¿wes be' dewä? Be' kë e' paiëule ulabatsé kéwö tkö'wo ese datsi' wa.’ Erë wëm e' kë wä blu' iütène yës. ¹³ Eta blu' tö iché ichkö watiökwakpa a: ‘Wëm i' ulà ena iklö moúwä a' tö tä iuyöttsa bánet stui ké a, ee ie' iuraë siarë, ikà blardaë iweir taië e' kueki.’ ¹⁴ Tté e' pakéyo a' a e' wä dör i' es. S'tso' taië

kiule as Skököl klö'urakitö iblúie, erë wépa shukitbakitö esepa kë dör taië.”

S'wökirpa patauk, e' tté

(Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

¹⁵ E' ukuöki tä fariseowakpa míyal tä ittérak ñita: “ilè chakösö Jesús a as ie' tö ilè sulu chö ikkatoie.” ¹⁶ E' kueki ie'pa tö iklépa welepa ena Herodes klépa welepa patkémí ie' a ichakök. Ie'pa tö ie' a iché:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö kekraë be' ttö mokië. Be' tö sulitane sueke ñikkëë. Ima pë' tö be' cheke e' kë ki be' tkine. E' kueki be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skököl ñalé tté wa. ¹⁷ E' kueki ichö sa' a, ¿ima be' tö ibikeitsè? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buäe ö kë idör buäe?

¹⁸ Ie' tö isuéwä tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

—A' e' ð suluë, ¿Ï kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? ¹⁹ Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuöie, e' kkachö ye' a et.

Tä ie'pa wä inuköl wöshki ese debitüia et.

²⁰ Eta ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Yi diököl ena yi kië me'rka iki?

²¹ Ie'pa iüté:

—Roma wökir kibi.

Eta ie' tö ie'pa a iché:

—E' ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, tä kos Skököl icha ese mú ie' a.

²² Mik ie'pa tö e' ttsé, eta ie'pa tkinewä. Ie'pa tö iméat tä imíyal.

¿S'duolur e' shkermikane ö au?

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ E' ë diwö wa, saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowä e'pa kë shkenukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

²⁴ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö se' a iyë'at tö wëm blënewä kë alà ate, e' tä ie' ël kawötä ischö tsukwä as ilà köka iël blënewä, e' a. ²⁵ Etökicha sa' shua wépa bak dökä kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwä, erë iblënewä kë alà ate. E' ukuöki tä ie' itöki iël tö ischö tséwä, ²⁶ erë ñies e' blënewä kë alà ate. Es itka iël skà tä ñies imalepa kos e'pa tä. Ie'pa kul blërulune kë alà ate yës. ²⁷ Bata ekkë tä ñies ilaköl blënewä. ²⁸ Wépa kul e'pa bak alaköl eköl ë tä. Mik s'duowä e'pa shkenekane, eta ¿wéne dömi ie' wëm chökíe?

29 Ie' tò ie'pa iuté:

—A' kě wā Skėköl yėkkuö suule, ñies ie' diché kě jcher a' wā, e' kueki a' wōa ká chowa. 30 Mik s'duolur e'pa shkenekane, eta wēpa ena alakölpa kě serpawaiā ñita. E'pa míyal wēs Skėköl biyöchökwakpa tso' ká jai a kě sarta'wā ñita es. 31 ¿A' kī kiane jcheno tò moki s'duowa e'pa shkerdakane? İ yē' Skėköl tò a' a iyėkkuö kī ¿e' kě aritsule a' wā? Ie' tò iyē' Moisés a: 32 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kėköl.* Ie' kě dör s'duowa e'pa Kėköl. İle' dör s'ttsē'ka e'pa Kėköl! E' kueki se' wā ijcher tò s'duowa e'pa shkerdakane.

33 Mik pē' tò ttē wa Jesús tò s'wōbla'wēke ñe' ttsē, eta ie'pa tkirulune.

*¿Skėköl ttē dalöiēno e' isie dör ikibiie?
(Marcos 12.28-34)*

34 Mik fariseowakpa wā ijchenewa tò Jesús tò saduceowakpa siwa'blōwēwā ttē moki wa, 35 eta ie'pa eköl dör s'wōbla'ukwak ttē dalöiēno wa, e' tò ie' a ilē chaké itsaioie:

36 —A S'wōbla'ukwak, Skėköl ttē dalöiēno ¿e' wēne dör ibua'ie imalepa tsata?

37 Ie' iuté:

—'Kėkē dör a' Kėköl, e' dalēritsō a' er kos wa, a' wák kos wa ena a' erbikē kos wa.'

38 Ttē e' dör ibua'ie ttē dalöiēno malepa kos tsata. 39 Erē e' itōki ttē skà tso', e' dör wēs iēt ñe' es, e' tò ichè: 'A' malepa dalēritsō wēs a' wákpa e' dalēr es.' 40 Ttē dalöiēno kos kitbak Moisés tò ena Skėköl ttekölpa tò yėkkuö kī, e' wöiēnewā ttē böt ñe' ē a.

¿Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

41 Fariseowakpa daparkeia, 42 e' dalewa Jesús tò ie'pa a ichaké:

—¿İma a' tò wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' chē, tò yi aleri idir?

Ie'pa ie' iuté:

—E' dör s'blú bak kiē David e' aleri.

43 Eta ie' iché ie'pa a:

—E' dör es, e' ta ¿wēs David tò iki' ie' Kėköl? David tò iyē' Skėköl Wiköl wa i' es:

44 'Skėköl tò iché ye' Kėköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiēno taiē, dō mik ye' tò be' bolökpa mérö be' klō dikia eta.'†

45 Ie' dör David aleri, e' ta ¿wēs e' kiēmi David tò ie' Kėköl?

46 Kě yi a ie' iutēneia yēs. E' ukuöki ta kě yi kēsik dē'kaia ie' a ì skà chakök.

23

Fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalöiēno wa wakpa kkaté Jesús tò

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

1 E' ukuöki ta Jesús tò iché ittökatapa a ena s'tso' taiē e' kukua: 2 S'wōbla'uk ttē dalöiēno wa wakpa ena fariseowakpa a kawō mēne ttē dalöiēno me'atbak Moisés tò e' wā pakök se' a. 3 E' kueki ì kos dalöiök a' ké ie'pa tò e' dalöiö. Erē ì dalöiök ie'pa tò a' ké ese kě dalöieta' ie'pa wákpa tò. E' kueki kě ie'pa wakōwar a' tò. 4 Ie'pa tò ttē dalöiēno taiē darērēē ese meke s'malepa a wā dalöiē. E' dör wēs dali ekkeē iē s'ki es, erē ie'pa kě tò iketa'wā iulatska ē wa s'kimoie. 5 İ kos wēke ie'pa tò e' dör s'ditsō ē wō wa e' oie tò ie'pa dör pē' buaē. Skėköl ttē wele kitule datsi'tak kī, ese mueke ie'pa tò iwōtsa kī ena iulà kī e' kitkoie. Ñies ie'pa wōbatsō idatsi' kitkōk datsi'tak batsibatsi chalala buaala ese wa. 6 Wé ie'pa kawō tkō'uke ñies ñi dapa'wō wé a ese ska' kula' tso' skėkēpa dalöiērtā' taiē esepa a, ese kī ie'pa wōbatsō e' tkökser. 7 Ñies ie'pa kī ikiar tò pē' tò ie'pa shke'wē wēs kėkēpa dalöiērtā' taiē ese shke'wē es wé pē' tso' taiē e'pa wōwa. Ie'pa wōbatsō tò pē' tò ie'pa kiē 's'wōbla'ukwak'.

8 "Erē a' ulitane dör ñies ē, e' kueki kě a' ñi kiök 's'wōbla'ukwak.' A' wōbla'ukwak e' dör eköl ēme e' kueki kě a' ñi kiök es. 9 Ñies a' ulitane yē dör eköl ēme, e' dör Skėköl tso' ká jai a e'. E' kueki kě yi kiar ká i' a 'S'yē.' 10 Ñies a' wōkir dör eköl ēme, e' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. E' kueki kě a' ñi kiök 's'wōkir.' 11-12 Yi e' ttsēka taiē, esepa wōardawa; erē yi e' wōéwa diōshēt, esepa kīkardaka. E' kueki wé dör ibua'ie a' shua ese kawōta e' wōökwa kanē mésoie imalepa kīmuk.

* 22:32 Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kėköl: Mik ttē e' ché Skėköl tò Moisés a, eta Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak ká iaiāē. Wēs ie' tò ichè, e' wā kiane chē tò ie'pa tso' ttsē'ka Skėköl ta. Éxodo 3.6 saú. † 22:44 Salmo 110.1

13-14 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! Ì blúie Skëköl tso' e' wëkkö wötekewa a' tö s'malepa yöki as kë ie'pa döwa. A' kë mi'wa, ñies wépa shkakwa esepa wöklö'weke a' tö.

15 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' shköke ká kos ekkë ki s'yulök as ie' yuö a' ttökataie. Mik a' ikué, eta iyué a' tö ì sulu wamblökwak taië tköka a' wákpa tsata. Es ie' weirdaë siarë bö' ké a wes a' es.

16 “ǰA' dör wes sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! ǰWëstela ina a' ta! A' icheke: ‘Yi tö ttè mé Skëköl wé wa, ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttè mé orochka tso' wötëule Skëköl wé mik e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.’ 17 ǰA' kë er ta! ǰA' dör wes s'wöbla kë wawër es! ǰÌ dör ibua'ie, orochka tso' Skëköl wé mik e' ö Skëköl wé tö orochka batse'wé e'? 18 Ñies a' tö icheke: ‘Yi tö ttè mé ka' tso' íyi moka Skëköl a e' wa, e' ta ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttè mé íyi me'rka ka' ñe' ki e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.’ 19 ǰA' dör wes s'wöbla kë wawër es! ǰÌ dör ibua'ie, íyi me'rka ka' ñe' ki e' ö ka' tö ibatse'wé e'? 20 Yi tö ttè mé ka' ñe' wa, ese kë ku' ttè muk ka' ñe' è wa, ñies ie' tso' ttè muk kos ì tso' iki e' wa. 21 Yi tö ttè mé Skëköl wé wa, ese kë ku' ttè muk Skëköl wé è wa. Ñies ie' tso' ttè muk Skëköl serke ee e' wa. 22 Yi tö ttè mé ká jaì wa ese tso' ñies ttè muk Skëköl kulé wa. Ñies itso' ttè muk Skëköl wák tkër ikulé ki e' wa.

23 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! Kaköla tso' iëno chkè a kiè menta ena anís ena comino ese kos tsá meke a' tö Skëköl a. E' dör buaë erë ttè dalöiëno e' bua'ie kë dalöië a' tö. E' dör sene yësyësë, ena ñi saù er siarë wa ena erblö Skëköl mik moki kë ilo'yeta'. Ñies e' kos dalöiök a' kawöta. 24 ǰA' dör wes sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! E' dör wes a' tö schö'wak wöppée tá a, erë kameio maléwa a' tö wa'ne, kë ittse'ne a' wa.

25 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' dör wes a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke è es. A' wër buaë erë a' er suluë. A' dör akblökwakpa. A' ki s'yamipa íyi kos

kianettsa a' è a. 26 ǰA fariseowakpa, a' dör wes s'wöbla kë wawër es! Tka' ttö skuöo kewë, es ñies ikikke pa sune.

27 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' dör wes pö pateule saruruë es. Ese wër buaë ikikke, erë ishüa s'nu diché tso' taië, e' dör ñá suluë. 28 A' dör wes pö ese es, a' e' ö tö a' dör pè' buaë yësyësë, erë a' er dör suluë. A' dör e' ökwakpa.

29 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa pö yuekene pa'ali. Ñies ì yué a' tö as s'ser yësyësë bak e'pa kë chöwa a' éna, ese kitkeke a' dör buaë. 30 E' dalewa a' icheke: ‘Sa' tköpa sa' yépa bak ká iaiaë e'pa kéwö ska' ta, e'ma kë sa' wa ie'pa sini'kune Skëköl ttekölpa ttökulur.’ 31 Mik e' cheke a' tö, eta a' e' chökeká tö a' dör wépa tö Skëköl ttekölpa kötulur, e'pa aleripa. 32 Wes a' mir e' wa iwënewa tö ì sulu wamblë'mi a' yépa tö ese kí wambleraë a' tö dö ibataie.

33 “ǰA' dör suluë wes tkabë es, wes tkabë ichök es! ǰWes a' tkömişkar kë wömerpattsá weinuk bö' ké a? 34 Ittsö, ye' tö Skëköl ttekölpa ena s'pattökwakpa ena s'wöbla'ukwakpa ye' ttè wa, esepa patkeraë a' a. Erë a' tö ie'pa welepa tterawa, welepa skà wöterawa a' tö krus mik ttèwa, welepa skà pperaë siarë a' tö tsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wo wé a. Ie'pa yuleraë a' tö iwe'ikeraë a' tö ká wa'ne. 35 E' kueki s'ser yësyësë kötulur a' yépa tö mik Abel kötwa Caín tö döka mik Zacarías dör Berequías alá e' kötwa a' yépa tö ka' tso' íyi moka Skëköl a e' ena ie' wé e' shusha, e' nuí kos kierane ie' tö a' a. 36 Moki ye' tö a' a ichè tö s'ser yësyësë kos kötulur a' yépa tö, e' nuí ki a' ena wépa dör wes a' es esepa weirdaë siarë.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik (Lucas 13.34-35)

37 ǰA Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa kos ttekewa a' tö kekraë! Ñies ittè pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa. ǰWëkkë ye' erkiè tö ye' mú a' dapa'wè e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erë kë a' ki ikiane yè! 38 Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tö a' ká kkö'nepaia. 39 Ye' tö a' a ichè tö i'tami a' kë tö ye' suepaia dö mik ye'

dene eta. E' k ew  ska' ta a' t o ye' cherae: 'iAy cha bua  yi datse Sk ek l tt  wa e'!

24

Jes s t o ich  t o Sk ek l w e olordawa
(*Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6*)

¹ Jes s e' yöttsa Sk ek l w e a ta imia ta ittökatapa de ie' ska' ta Sk ek l w e ena u bua'buas ka tso' ipamik, e' kkach e ie'pa t o ie' a. ² Er e ie' ich :

—Moki ye' t o a' a ich  t o u kos tso' bua'buas su e a' t o i e, e' olordawa s raa, i kw    k  atpa  i bata ki.

 I wa s o isu mi t o k a i' erkewatke?
(*Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24*)

³ E' uku ki ta ie'pa mial kabata ki e Olivo ee. Jes s e' tk es r ta itt katapa de ie' ska' ta ie'   a ichak e:

—Ich  sa' a  mik iyi ekk e wambl rmi?  I wa s o isu mi t o be' dotkene,  ies t o k a i' erkewatke?

⁴⁻⁵ Ie' t o ie'pa iut e:

—Taj e p e' datse e' ch k t o ie'pa d r ye'. Icherarakit o: 'Ye' d r w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e', ta p e' k iterarakit o taj e. E' ku ki a' tso' w sh wa as k e yi t o a' kit 'u. ⁶ K a taj e wakpa  ipp ke taj e w  a di a a e' biy  ttsera e a' t o. E' wake' tk ra e er e k a i' erwami e' kianeia. E' ku ki k e a' tkinuk e' wa. ⁷ K a kua'ki kua'ki wakpa  ipp ra e çita.  ies i t o k a w ti'wera e k a wa' e.  ies k a tse  wakpa ttera e bli t o taj e. ⁸ Er e iyi ekk e kos d r erpa s'tsa weirketke kam ye' döne e' y ki ese. E' d r wes alaköl al  kurketke ta ikirir es.

⁹ "A' merdattsa we'ik e. A' ttelurda e p e' t o. Sulitane t o a' su ra e sulu e ye' tt e ku ki. ¹⁰ E' k ew  ska' ta w pa erbl e ye' mik, esepa taj e t o ye' waterattsa. Ie'pa  i saura e sulu e,  ies welepa t o i lt pa w merattsa ibol kpa ula a. ¹¹ K ach kwakpa e' ch  t o ie'pa d r Sk ek l ttekolpa esepa d ra e taj e. Ie'pa t o s'kit 'wera e taj e. ¹² I sulu ki wambl rda e taj e sh te, e' ku ki s'kibiie k e t o imalepa dal ritsepaia. ¹³ Er e yi e' tk ewa dar r e d ka bata ekk e, esepa ts tk rda e. ¹⁴ I bl ie Sk ek l tso' e' tt e bua  pakarda e k a wa' e as k a

ulitane wakpa wa ijcher, e' uku ki ta k a i' erdawa.

¹⁵ "Sk ek l ttekol bak ki e Daniel, e' t o ikit iy kku  ki t o i sulusi t o i d r batse'r e' ia'w e  aie, e' d rawa Sk ek l w e a iia'ukka  aie, (yi tso' y kku  i' sauk, e'  na iw  anu). Mik e' su e a' t o, ¹⁶ eta w pa serke Judea e'pa tk yalmi kabata a; ¹⁷ yi tso' u bata ki* esepa tk shkar k e d kwane weshke iyi tsukmi. ¹⁸  ies yi tso' kanabl k ka ika esepa k e d kwane weshke idatsi' y ktsa. ¹⁹ E' k ew  ska' ta alak lpa al  kurketke ena alak lpa tsu' muke il  a jw stela ina esepa ta! ²⁰⁻²¹ S'dits  weirda e taj e sh te. Mik k a i' y ne d  ikk  ta k e s'we'ikule ekk e,  ies k e s'weirpa aishku  ta ekk e. E' ku ki iki  Sk ek l a as k e iwambl r a' ta yu di  k ska'  eno diw  a. ²² E' k ew  k e w opawa Sk ek l t o, e'ma k e yi isie atukia tts 'ka. Er e e' k ew  w erawait , w pa sh kitbakit  esepa dal rmik.

²³⁻²⁴ "K ach kwakpa e' k raka e' ch k t o ie'pa d r w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e'   Sk ek l ttekol wele. E'pa t o i k e or yi a ese wera e s'kit 'woie t o ie'pa tt e d r moki e. D  w pa sh kit Sk ek l t o, esepa m  kit rmi, e'ma ikit rda e. E' ku ki yile t o a' a icheke: 'Isa , w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e' dur i e',   'Isa , ie' dur w e', e' ta k e a' t o ikl 'war. ²⁵ Itts , iyi ekk e biy  ch tkey  a' a k eweie. ²⁶ E' ku ki mik ie'pa t o icheke a' a: 'Isa , w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e' tso' k a w e k e yi serku' ee', eta a' k e minuk isa k. Mik ie'pa t o icheke a' a: 'Isa , ie' tso' i e bl ulewa', eta k e a' t o ikl 'war. ²⁷ Ye' d r S'dits  Al , mik e' dene, eta sulitane t o isu ra e wes al  w nar t o k a olo pp e k a wa' e e' su s  es. ²⁸ Sulitane wa ijcher t o w e  l  daparke taj e, ee il  nu t r. Es  ies mik ye' dene, eta sulitane wa ijcherda e.

Jes s d rane olo ta' taj e
(*Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33*)

²⁹ "S'weine e' k ew  tka, e' bet diw  w turdawa,  ies si'w  k e w narpaia. B kw  darolorda e ena i kos tso' k a jai a e' w tirda e. ³⁰ Eta sulitane t o iyi su ra e k a jai a iw  kkachoie t o ye' d r S'dits  Al , e' datsene bet. K a ulitane wakpa suarda e

* **24:17** u bata ki: E' k ew  ska' ta ie'pa u ts bata d r kkueie, e' ki ie'pa shk ke.

taië e' yöki, ie'pa iuraë taië ta bet ie'pa tö isueraë tö ye' datse kashuk a mö a diché ta' taië olo ta' taië. ³¹ Duk blardaë taië ta ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini éme. Ie'pa tö iyuleraë ká wa'ñe dö wé ká i' bata erkerö ee ena wé ká jai bata erkerö ee.

³² "A' e' wöbla'ú ttè ikké wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, eta a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. ³³ Es ñies mik a' tö isuë tö iyi ekké wamblërke, eta a' wa ijchenú tö ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁴ Moki ye' tö a' a' ichè tö iyi ekké wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kë erpawa yës.

³⁶ "Erë e' kéwö e' diwö kë jcher yi wa. Skököl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kë wa ijcher, ñies ye' dör Skököl Alà e' kë wa ijcher. S'yé è wa ijcher.

³⁷ "Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene eta e' kéwö dör wes Noé këska' es. ³⁸ E' këska' ta kam di' taië tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwa wes kekraë es dö mik Noé dewa ikanò bérie e' a eta. ³⁹ Erë ie'pa kë ku' ipanuk yës eta di' dettsa taië ie'pa ki, e' tö ie'pa ulitane ttélur. Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà e' dene eta. ⁴⁰ E' kéwö ska' ta wëm böi tso' kaneblök ese eköl mira iwa ta iëköl atdaë. ⁴¹ Alakölpä böi tulur ak wawök, ese eköl mira iwa ta iëköl atdaë.

⁴² "E' kueki a' tso' erki. A' kë wa ijcher tö diwö wekké a' Kököl dörane. ⁴³ A' wa ijcher buaë tö u wák mú wa ijcher tö wekké akblökwak datse, e'ma kë ikapöpawa iyöki, kë itö kawö mepa yi a dökwa iyyi ekiblök. ⁴⁴ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene mik a' kë ku' ye' panuk eta, wes akblökwak es. E' kueki a' tso' erki.

Kanè méso buaë ena kanè méso suluë e' tté (Lucas 12.41-48)

⁴⁵ "Kanè méso yësyësë kabikeitsö buaë, ese meraka iwökir tö imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraë mik kë iku' e' dalewa. ⁴⁶ Iwökir dene ta ikuëitö iwakanéuk wes iyëneia es, e' ta ayëcha e' dör buaë ie' a. ⁴⁷ Moki ye' tö a' a' ichè tö kanè méso ese

merakaitö ie' wa iyi tso' kos e' kuebluie. ⁴⁸ Erë kanè méso ñe' dör suluë tö ibikeitsé tö kë iwökir döpane bet. ⁴⁹ E' kueki ie' tö imalepa ppémi. Ñies ie' chkémi, blo' yémi bloblopa ta. ⁵⁰ Erë idiwö ena ikéwö kë wa ie' ku' ipanuk, eta iwökir dörane ⁵¹ ta iwe'ikeraitö siarë wömerattsä weinuk e' ökwakpa ta. Ie'pa iurarak siarë, ikà blardaë iweir kueki.

25

Busipala dökä dabop e' tté

¹ "I blúie Skököl tso' e' ta itköraë wes itka ulabatsé a es. Busipala dökä dabop e' e' yélur ibö'wöla wa wëm ulabatsöke, e' ñaletsuk. ² Busipa skel e'pa dör kabikeitsöta' buaë esepa, erë imalepa skel kë dör es. ³ Wépa kë kabikeitsöta' buaë e'pa wa ibö'wöla è mí, kë wa bö'wö diö kí mine. ⁴ Erë wépa kabikeitsöta', e'pa wa ibö'wöla mí, ñies idiö kí mirak iwa. ⁵ Erë wëm ulabatsöke, e' kë dë' bet, iwötkëneka e' kueki. E' dalewa busipa shtrine ta ikapolur. ⁶ Ká shaböts ta ie'pa tö ittse tö iarkerak: 'iWëm ulabatsöke, e' datse! iA' yú iñaletsuk!' ⁷ Eta busipa kos e' kéka ta ibö'wöla wötskémirakitö. ⁸ Eta busipa kë kabikeitsöta' e'pa tö iché imalepa a: 'A' bö'wö diö kakmú sa' a as sa' bö'wöla kë wöitwa.' ⁹ Erë ie'pa iüté: 'Au, sa' tö imé a' a, e' ta kë idöpaka se' ulitane ki. E' kueki a' yú a' icha taük wé iwatorke ee.' ¹⁰ Eta ie'pa míyal bö'wö diö taük. E' dalewa wëm ulabatsöke e' de, eta wépa wa bö'wö diö kí mí e'pa dewa wëm ulabatsöke e' ta iulabatso wé a ta iwékkö wötënewa. ¹¹ E' ukuöki ta busipa malepa debitu ta ichakeke u'rki: 'iA' këkëpa, a këkëpa, ukkö kköppö sa' a!' ¹² Erë wëm ulabatsöke e' tö ie'pa iüté: 'Moki ye' tö a' a' ichè tö kë ye' wa a' suule.'

¹³ "Ye' tö a' a' ichè tö a' kë wa ijcher i kéwö, i diwö ye' dömine e' kueki a' tso' erki.

Inuköl mène wakanewè e' tté (Lucas 19.11-27)

¹⁴ "Ñies i blúie Skököl tso' e' ta itköraë wes itka wëm eköl mi'keä kamië ká kua'ki a ese ta es. Ie' tö ikanè méso pa kié ta iché ie'pa

* 25:15 talento: E' dör ie'pa inuköl kié denario e' mil teröl (6.000). Denario et e' dör s'kaneblö ká et e' ské ekké.

a: 'Ye' inuköl wakaneú ye' a buaë as ikí klör.' ¹⁵ Ikanè méso eköl a ie' tō inuköl kiè talento* ese mé mil skel (5.000). Ièköl a ie' imé mil böt (2.000). Etā iskà a ie' tō imé mil et è (1.000). Ie' tō ie'pa a imé kos ie'pa a iwakaneor ekkē. E' ukuökī tā ie' mīa. ¹⁶ Wéne a imène mil skel, e' tō iwakanewé buaë. Ie' tō ikí klö'wé mil dōka skel. ¹⁷ Es ñies wéne a imène mil böt, e' tō ikí klö'wé mil dōka böt. ¹⁸ Erē wéne a imène mil et, e' mīa tā íyök biéitō e' a itō iwökir inuköl wötéwa.

¹⁹ "Ká de tajë etā ie'pa wökir dene e' tō ie'pa kié isuöie tō kos ie'pa tō inuköl kī klö'wé. ²⁰ Wéne a imène mil skel, e' de kewē iwökir ska'. Ie' wā inuköl kī debitu mil dōka skel. Ie' iché iwökir a: 'A kēkēpa, be' tō ye' a inuköl me' mil skel, e' kī klö'wéyō mil dōka skel.' ²¹ Iwökir tō iché ie' a: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yēsýēsē. Inuköl elkela me'yō be' a e' wakanewé be' tō yēsýēsē. E' kuekī ye' tō íyi skà meraë be' a tajë wakanewé. Be' shkōwā ttsé'nú buaë ye' tā.' ²² E' ukuökī tā wéne a imène mil böt e' de tā ichéitō: 'A kēkēpa, be' tō ye' a inuköl me' mil böt, e' kī klö'wéyō mil dōka böt.' ²³ Iwökir tō ie' a iché: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yēsýēsē. Inuköl elkela me'yō be' a e' wakanewé be' tō yēsýēsē. E' kuekī ye' tō íyi skà meraë be' a tajë wakanewé. Be' shkōwā ttsé'nú buaë ye' tā.'

²⁴ "Erē kanè méso a imène mil et, mik e' de, etā ie' tō iché iwökir a: 'A kēkēpa, ye' wā ijcher tō be' dör wēm er daréréē ese. Be' tō íyi wöshteke wé kē be' wā ikuatkēne eē. Ñies ì kē dör be' icha ese klö'wékewā be' dör. ²⁵ E' kuekī ye' suane be' yökī dō' ye' tō be' inuköl chōwēwa. E' kuekī be' inuköl blé ye' tō íyök a. I' be' inuköl dene ye' wā be' a.' ²⁶ Etā iwökir tō iiüté: 'Be' dör kanè méso suluë, bikēr tajë ese. Be' iché tō ye' tō íyi wöshteke wé kē ye' wā ikuatkēne eē ena ì kē dör ye' icha ese klö'wékewayō, ²⁷ e' tā be' tō ye' inuköl blōpa inuköl bló wé a as eē ikí klör. Be' ikaneúpa es, e'ma ye' dene etā ye' inuköl ena ikí klōne, e' de ye' ulà a.' ²⁸⁻²⁹ Etā ie' tō iché: 'Wé wā íyi tso' e' a ikí merdaë. Erē wé kē wā ì ku', ì tso' e' wā elkela e' yerattsa iyökī. E' kuekī inuköl me'yō ie' a, e' yöttsa ie' ulà a tā imú wé wā

itso' dōka 10.000 e' a. ³⁰ Etā kanè méso suluë ì e' uyöttsa stui kē a, eē pē' suluë iurarak siarē ikà blardaë iweir kuekī.'

Jesús tō ká ulitane wakpa shuleraë

³¹ "Ye' dör S'ditsö Alà, e' dörane s'blúie olo tā' tajë ye' biyöchökwakpa kos tā. Mik ye' dene, etā ye' e' tkörakā blu' kulé kī ká ulitane wakpa shulök. ³² Ie'pa dapardaë ye' wörkī tā ye' tō ie'pa blabatseraë wes iyiwak kkö'nukwak tō obeja ena chibo blabatsè es. ³³ S'ser yēsýēsē esepa dör wes obeja es, ie'pa merawā ye' tō ye' ulà bua'kka. S'ser suluë esepa dör wes chibo es, ie'pa merawā ye' tō ye' ulà baklī'kka. ³⁴⁻³⁶ Etā ye' tō icheraë wépa tso' ye' ulà bua'kka e'pa a: 'Ye' dör a' blú. Ye' yé er bua' ché a' a. Mik ye' du' bli wā, etā a' tō ye' dē'; mik ye' bak ersinuk, etā a' tō ye' a di' me'; a' kē wā ye' sūle, erē a' tō ye' kiéwā buaë a' u a. Ye' bak datsi' kē tā', etā a' tō ye' a datsi' kakme'; ye' bak duök siarē, etā a' dē' ye' kimuk; ye' bak wötēulewā s'wōto wé a, etā a' dē' ye' sauk. E' kuekī a' shkōwā ì blúie ye' tso' e' a, e' kos yöulebak a' a kam ká i' yör e' yökī.' ³⁷ Erē s'ser yēsýēsē e'pa tō ye' a ichakeraë: 'A Skēkēpa, sa' kē wā ijcher. ¿Mik sa' tō be' sū' tō be' tteke bli tō, e' dē' sa' tō? ¿Mik sa' tō be' sū' tō be' tteke ersi tō, e' a di' me' sa' tō? ³⁸ ¿Mik be' dē' bitū sa' u a, kē sūle sa' wā, e' ki'wā buaë sa' tō? ¿Mik sa' tō be' sū' datsi' kē tā', e' a datsi' kakme' sa' tō? ³⁹ ¿Mik sa' tō be' sū' tō be' duöke ö be' wötēulewā s'wōto wé a, e' sauk sa' dē'?' ⁴⁰ Etā ye' tō ie'pa iuteraë: 'Mokī ye' tō a' a iché tō mik a' tō íyi ekkē buaë o' ye' yamipa siarē ikkēpa a, etā e' dör wes a' tō ye' wák a iwé es.'

⁴¹⁻⁴³ "E' ukuökī tā ye' tō icheraë wépa tso' ye' ulà baklī'kka e'pa a: 'Ye' du' bli wā, erē a' kē wā ye' dēne; ye' bak ersinuk, erē a' kē wā ye' a di' mène. Ye' dē' a' ska', kē sūle a' wā, erē a' kē wā ye' kinewā a' u a; ye' bak datsi' kē tā', erē a' kē wā datsi' mène ye' a; ye' bak duök ena wötēulewā s'wōto wé a, erē a' kē dē' ye' sauk. E' kuekī a' wōmeulettsabak weinuk siarē. A' e' skötttsa ye' yökī. A' yúshka bö' ñar michoé yöule bē ena iklépa we'ikoie e' a.' ⁴⁴ Erē ie'pa tō ye' a ichakeraë: 'A Skēkēpa, e' kē jcher sa' wā. ¿Mik sa' tō be' sū' tō be' duöke bli wā? ¿Mik sa' tō be' sū' tō be' ersine? ¿Mik be' dē' sa'

u a? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē ta'? ¿Mik sa' tō be' su' duōke ö wötēulewā s'wōto wé a? ¿Mik sa' kē wā be' kīmene?' ⁴⁵ Etā ye' tō ie'pa iūteraē: 'Mokī ye' tō a' a ichè tō mik a' kē wā iyi ekkē one s'siarēpa ikkēpa a, etā e' dör wēs kē a' wā ye' wák a ione es.' ⁴⁶ S'ser suluē esepa michoē weinuk, erē s'ser yēsyesē esepa ser michoē buaē ye' ta."

26

Judiowak wōkirpa tō Jesús aleritsé klō'wèwā

(*Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53*)

¹ Mik Jesús tō s'wōbla'wé kōs e' one, etā ie' tō iché ittōkatapa a:

² —A' wā ijcher tō böiki se' tō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēke. E' kēwō ska' tā, ye' dör S'ditsö Alà, e' wōmerdattsa ttèwā wötēulewā krus mik.

³ E' kēwō ska' tā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kueblupa ñi dapa'wé sacerdote kibi kiè Caifás, e' u a. ⁴ Eē ie'pa tō Jesús aleritsé kitō'wè iklō'wōwā ttèwā. ⁵ Erē ie'pa iché ñi a:

—Kē sō iwamblè Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēkesö e' a as pè' kē shutirka tajè.

Kiō masmas téka alaköl eköl tō Jesús kī
(*Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8*)

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. ⁷ Ie' tkēria mesa kī chkök. Etā alaköl eköl de ie' ska', e' wā kiō masmas tuè darērèe ese debitū, e' mí ie' wā iukkuō yöule ák bua'buwa wa ese a. Etā kiō e' tékaitō Jesús wōkir kī. ⁸ Erē mik e' sué ittōkatapa tō, etā ie'pa uluneka tā iché:

—¿Iōk kiō sē we'ikēwa ie' tō éanas?

⁹ Iwatormittsa inuköl tajè skéie s'siarēpa kimoie.

¹⁰ E' tssé Jesús tō tā ie' tō iché ie'pa a:

—¿Iōk a' tso' alaköl i' tsiriuk? Ýi buaē wéitō ye' a. ¹¹ S'siarēpa tso' kekraē a' shua, erē ye' kē ku' kekraē a' tā. ¹² Kiō tékaitō ye' kī ye' kanéwoie kam ye' nu wötērwa e' yōkī. ¹³ Mokī ye' a' a ichè tō ká wa'ñe wé Skököl

ttè buaē pakarke, eē ipakardaē ñies tō ie' tō i' buaē o' ye' a. Es e' kē chōpawa yi éna.

Judas tō Jesús watké

(*Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6*)

¹⁴ Jesús ttōkatapa dabom eyök kī bōl, e'pa eköl dör Judas Iscariote, e' míā sacerdotepa wōkirpa ska' ¹⁵ tā ie' tō iché ie'pa a:

—¿Kōs a' tō ye' patuēmi Jesús wōmottsā a' a?

Etā ie'pa tō inukölchka wōshki mé ie' a dōkā dabom mañayök (30). ¹⁶ E'tāmi ie' tō kawō yulémi bua'iewā Jesús wōmottsā.

Jesús tō Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō bata tkō'wé

(*Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26*)

¹⁷ Kawō kiè Pan Kē Yōule Iwölöwōka Wa* e' kēwō tsá diwō dewatke. Etā Jesús ttōkatapa de ie' ska' tā ie' a ichaké:

—¿Wé be' kī ikiane tō sa' tō Se' Yēpa Yērulune Egipto kēwō tkō'wēkesö e' chké kanewè?

¹⁸ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' yú Jerusalén, wēm yè' ye' tō a' a e' u a tā ichö ie' a: 'S'wōbla'ukwak be' a ichök kē: Ie' kēwō dōkewatke. Ie' datse be' u a kawō tkō'wēkesö e' tkō'uk sa' tā.'

¹⁹ Ie'pa tō iwé wēs ie' tō ie'pa a iché es tā eē ie'pa tō ichké kanewé.

²⁰ Mik katuietke, etā ie' tkēr mesa kī chkök ittōkatapa dabom eyök kī bōl e'pa tā.

²¹ Ie'pa chköke, e' dalewa ie' tō iché ie'pa a: —Mokī ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye' wōmerattsa.

²² Ie'pa erianeka tajè tā ichakémi ie' a eköl eköl:

—A Skökēpa, ¿ye' alè idir?

²³ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' tso' ye' tā pan nuuk tka' etkē a ñè, e' eköl ye' wōmerattsa. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, e' tā itkōraē wēs itso' kitule Skököl yēkkuō kī es. Erē wéstela ina yi ye' wōmekettsā, e' tā. Buaē idir wēm e' a tō kē ikunúpa.

²⁵ Etā Judas tō iwōmekettsā, e' tō ie' a ichaké:

—A S'wōbla'ukwak, ¿ye' alè idir?

Ie' iüté:

—Be' wák e' chéka.

* **26:17** Kawō kiè Pan Kē Yōule Iwölöwōka Wa: Kawō e' tkō'wēke Israel aleripa dō ká kul, e' diwō tsá kièrakitō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō.

²⁶ Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö ta e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iblatéitö ta iwà tié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan se dör ye' chkà, e' ñú a' tö.

²⁷⁻²⁸ E' ukuöki ta tka' a vino tso', e' klö'wéitö ta e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iméitö ie'pa a ta ichéitö:

—Vino se dör ye' pè. Ye' tterawa e' pè tärdaë, e' wa ttè pa'ali me' Skököl tö e' wà de. Ye' ttèwa, e' wa s'tso' taië e'pa nuì olo'yarmi. E' kueki a' ulitane tö ikak yö. ²⁹ Ye' tö a' a ichè tö vino kë yepaiayö dö mik i blúie ye' Yé tso' e' kéwö de da'äie, eta iska yeraneyö a' ta.

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule
(*Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38*)

³⁰ Eta ie'pa tö Skököl ttseittsé, e' ukuöki ta ie'pa míyal Olivo kébata a. ³¹ Jesús tö iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tköyaldaë. A' ye' meraat ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yékkuö ki es, e' tö ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö ta obeja pordami wì a dià a.† ³² Erè mik ye' ttéwa shkënekane, e' ukuöki ta ye' miraë Galilea a' yöki kéwe.

³³ Pedro tö ie' a iché:

—Erè ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erè ye' kë tö be' mepaat.

³⁴ Ie' tö iiüté:

—Moki ye' ichè be' a tö i' nañewe, kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.

³⁵ Pedro tö ie' a iché:

—Erè ye' ttèmiwarakitö be' ta, erè kë ye' ichèpa tö kë ye' wa be' suule.

Eta ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yé ta Getsemani
(*Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46*)

³⁶ E' ukuöki ta Jesús mía ittökatapa ta ká kié Getsemani eë. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' atë tular ië, e' dalewa ye' mía wishke ttök S'yé ta.

³⁷ Eta ie' wa Pedro ena Zebedeo ala'r böi, e'pa mítser e' ta. Eta ie' erianemi chke-newami taië. ³⁸ Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' eriane taië ttsësua ye' ttèwamiitö ekkè. A' e' tsüat ië ye' ta, kë a' kapökwa.

³⁹ Ie' mía wishke ta ie' e' kéuter wöwakköt iski ta ikiéitö Skököl a i' es: "A yéwö, i tköraë ye' ta e' dör wes íyi bacha'bachaë yéwasö es. E' mú ulà a ye' yèrmittsa, e'ma ye' yöttsa iulà a. Erè kë iwar wes ye' ki ikiane es, iü wes be' ki ikiane es."

⁴⁰ E' ukuöki ta ie' dene wé ittökatapa tular eë ta ie'pa kuéitö kapötulur ta ichéitö Pedro a:

—¿A' kë wa kapèwa wöklöne dö hora ek è ye' ta? ⁴¹ Kë a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as i sulu tö a' erkiöweke ese kë e' alöka a' ki. Moki a' éna i buaë wak, erè a' diché kë dè'ka iwà uk, e' kueki a' a darèrèë idir.

⁴² Eta ie' skà míane wishke ttökne S'yé ta ta ichéitö: "A yéwö, i tköraë ye' ta e' mú ulà a ye' yèrmittsa, e'ma ye' yöttsa iulà a. Erè iü wes be' ki ikiane es."

⁴³ Mik ie' dene, eta ie'pa kuéneitö kapötulur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wa e' kueki. ⁴⁴ Ie' skà míane wishke ttök S'yé ta, i' ta idare mañatökicha. Eta ittène wes ittè kuaë es. ⁴⁵ E' ukuöki ta ie' dene wé ie' tö ittökatapa mañal méat eë ta ie' tö iché ie'pa a:

—¿A' kapötuluria enukeia? Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mèttsa pè' sulusipa ulà a. ⁴⁶ A' e' koka, yi tö ye' wömekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tö
(*Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11*)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki böi (12), e'pa eköl kié Judas, e' debitu pè' ta taië. E' wakpa debitu tabè ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkè'mi sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö. ⁴⁸ Judas dör iwöméttsa e' tö ie'pa a iyè'bak: "Wé shké'wekeyö wöalattsè wa, e' dör ie', iklö'úwa a' tö." ⁴⁹ Eta ie' de Jesús ska' ta iché ia:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwa itö. ⁵⁰ Jesús tö iché ie' a:

—A yami, i uk be' de, e' ú.

Eta pè' datse Judas ta e'pa de Jesús ska' ta iklö'wéwarakitö.

⁵¹ Eta ie'pa iëter eë Jesús ta e'pa eköl tö itabè yéttsa ta e' wa sacerdote kibi e' kanè méso kukuöña téttsa. ⁵² Jesús tö iché ie' a:

† 26:31 Zacarías 13.7

—Wépa ñippöke tabè wa, esepa döraka tabè kkö a. E' kueki be' tabè blöwane ikkuölit a. ⁵³ ¿Be' kë wa ijcher tö ye' ki ikiane, e'ma ye' tö ikiëmi ye' Yé a ta ie' tö ibiyöchökwakpa taië döka 70.000 e' patkëmi ye' tsatkök? ⁵⁴ Erë ye' tö ikié es, e' ta ¿wes Skëköl yëkkuö ki itso' kitule e' wà tkömi? E' tö iché tö ì suluë tköke ye' ta e' kawöta tkök es.

⁵⁵ Eta ie' tö ichaké pë' ekkëpa a:

—¿Ì kueki a' bite ye' klö'ukwa tabè ki kal wölö ki wes akblökwakpa klö'wëwa es? Këkraë ye' bak e' tkökser Skëköl wé a s'wöbla'uk, erë a' kë wa ye' klö'newa. ⁵⁶ Erë ì tköke i' e' dör as iwà tkö wes Skëköl ttekölpa tö ikitatbak Skëköl yëkkuö ki es.

E' wösha ta ie' ttökatapa kos tkayalmi tö iméat ekörla.

Jesús demi ie'pa wa Caifás wörki

(Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Eta pë' tö Jesús klö'wëwa e'pa tö ie' tsëmi sacerdote kibi kië Caifás e' u a. Ee s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa kos daparke. ⁵⁸ Erë Pedro datse ie'pa itöki kamië dötsa sacerdote kibi e' u pamik, eë ie' e' tsëat tkër Skëköl wé shkëkpa ta isauk tö ì tkömi.

⁵⁹ Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tö ttë yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tö iwömüttsa ttëwa. ⁶⁰ Taië pë' de ie' kkatök kachè wa, erë kë yi wa ie' kkatëne wë' ie' wömöttsa ttëwa. Bata ekkë ta idebitu böi ikkatök kachè wa, ⁶¹ e'pa tö iché:

—Wëm së tö iyë' tö ie' a Skëköl wé olorwami, e' yuekamineitö ká mañat shua.

⁶² Sacerdote kibi e' kékä ta ichaké Jesús a:

—¿Kë be' ie'pa iuteku' yës? ¿Ñe' ie'pa be' kkateke, e' dör i?

⁶³ Erë Jesús siwa'bléwa ie'pa yöki. Eta sacerdote kibi tö ichaké ie' a:

—Ichö sa' a yësyësë Skëköl chök e' wörki tö ¿be' dör ie' Alà? ¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'?

⁶⁴ Ie' iüté:

—Wes be' iché es idir. Ye' tö iché a' a tö ye' dör S'ditsö Alà, e' suëraë a' tö tkërka Skëköl diché ta' taië iyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöiërta' taië. Ñies ye' datskene kashuk a mò a e' suëraë a' tö.

⁶⁵ Eta sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikka-choie tö iluneka ta ichéitö:

—Ì ché ie' tö, e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë. ¿Iie se' ki ikkatökwakpa ki kiarmiia? Ttë suluë chéitö, e' ttsétkesö. ⁶⁶ ¿Ima a' tö ibikeitsè?

Ie'pa tö iüté:

—Ie' wák iane iwiie, e' kueki ikawöta ttëwa.

⁶⁷ Eta ie'pa wirituöke Jesús wö ki ta itekerakitö taië. Welepa tö ippé iwö ki ⁶⁸ ta ichéraitö:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma sa' a ichökä ¿yi tö be' ppé?

Pedro tö iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Pedro tkëria sacerdote kibi e' u pamik ta alaköl kanëblöke u e' a, ese de eköl ie' ska' ta ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Galilea wak e' klé eköl.

⁷⁰ Erë ie' tö iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tö iché:

—Ye' kë éna iane tö ì chök be' tso'.

⁷¹ Ie' mía ukkö tkër kañika eë ta alaköl skà tö isuë e' tö iché imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁷² Etökichane Pedro tö iska ché:

—¿Ye' iché Skëköl wörki tö ye' kë wa wëm e' suule!

⁷³ E' kuölö ta wépa tso' eë e'pa debitu ie' ska' ta ichéitö:

—Moki be' dör ie'pa eltë wak, be' ttö ie'pa ttö ttsëe.

⁷⁴ Eta ie' iché:

—Skëköl wörki yö iché tö ¿wëm e' kë suule ye' wa! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

E' wöshaë dakro ane, ⁷⁵ ta ì yë' Jesús tö ie' a e' anewa ie' éna, e' dör i': 'Kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.' Eta ie' e' yëttsa mía kañika ta eë ie' ié taië siarë.

27

Jesús mítser Pilato wörki

(Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32)

¹ Mik ká ñine, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa kos ñi dapa'wëka ileritsök tö “¿wes sö Jesús ttëwami?” ² Ie'pa

wa imítser moulewa mé Pilato a. Pilato tkè'ka Roma wókir kibi tò Israel aleripa ké wókirie.

Judas e' ttéwa

³ Judas tò Jesús wato'ttsabak, mik e' wa ijchenewa tò mokì Jesús wömenettsa ttéwa, eta e' tò ie' eriawéne taië. E' kueki ie' mia sacerdotepa wókirpa ena judiowak kueblupa ska' ta inuköl mène ie' a mañayök (30), e' méneitö ie'pa a. ⁴ Ie' iché ie'pa a:

—Ì sulu wambléyö. Wëm kë kì ì sulu nuí ta', ese wóméttsayö ttéwa.

Erë ie'pa tò ie' iüté:

—jE' kë kì sa' tkine! jE' wërke be' wóki!

⁵ Eta ie' inuköl e' uyémine Skéköl wé shua ta imía e' kuli' skéka ta, es ie' e' ttéwa.

⁶ Eta sacerdotepa wókirpa tò inuköl e' shtéka ta ichérakitö:

—Inuköl i' dör s'kötulewa ské, e' kueki ñá idir. Kë iiënuqwa inuköl tso' Skéköl a íyi kanéwoie ese a.

⁷ E' kueki ie'pa tté mé ñi a tò ká tauttsasö iwa yuè pöie pè' datse ká bánet blénewa íe, esepa nu blóie. Eta ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué ie'pa tò. ⁸ Ie'pa tò ká e' tué s'kötulewa ese ské wa, e' kueki dö ikké ta ká e' kiè Ká Tone S'kötulewa Ské Wa. ⁹ Iyi ekké qos tka wes Skéköl tteköl kiè Jeremías tò iyè'atbak es. Ie' tò iyè': "Israel aleripa tò iské méka inukölchka wöshki döká dabom mañayök (30), ekké klö'wé ie'pa tò, ¹⁰ ta e' wa ie'pa tò ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué wes Skéköl tò ye' a iyè' es."*

Es Jeremías tò iyè'at.

Pilato tò Jesús a ichaké

(*Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38*)

¹¹ Jesús mítser ie'pa wa Pilato dör ká e' wókir e' ska' ta e' tò ie' a ichaké:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

¹² Sacerdotepa wókirpa ena judiowak kueblupa tò ie' kcateke Pilato a, erë Jesús kë wa ie'pa iüténe yës. ¹³ E' kueki Pilato tò ie' a ichaké:

—Ie'pa tò be' kcateke taië ¿e' kë ttséne be' wa?

¹⁴ Erë ie' kë wa iüténe yës, e' tò Pilato tkiwéwa darërë.

Jesús méttsa ttéwa Pilato tò

(*Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16*)

¹⁵ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewa s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kiane pè' kì e'.

¹⁶ E' kéwö ska' ta wëm tso' wötëule eköl kiè Barrabás kkekauleka taië judiowak shua.

¹⁷ E' kueki mik ie'pa e' dapa'wé taië, eta Pilato tò ie'pa a ichaké:

—¿S'wötëulewa wéne kiane a' kì tò ye' tò iyéttane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

¹⁸ Ie' tò isuéwa tò ukyéne wa sacerdotepa wókirpa tò Jesús me'ttsa ie' ulá a. E' kueki ie' tò ie'pa a ichaké es.

¹⁹ Ie' tkërkaia s'shulo kulé kì, eta ilaköl tò ichök patké ie' a: "Nañewe ye' tò Jesús kébisué, e' tò ye' tsiriwétka taië, e' kueki be' kë e' tiük wëm ser yësyësé e' ta."

²⁰ Erë sacerdotepa wókirpa ena judiowak kueblupa tò pè' ulitane dakiñé ta ichérakitö: "Ikió Pilato a tò Barrabás ömine erë Jesús ttówa."

²¹ Pilato tò ie'pa a iskà chakéne:

—¿Wépa böi i', wé kiane a' kì tò ye' tò ièmine?

Ie'pa iüté:

—jBarrabás ömine!

²² Ie' tò ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wes Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' wëmüyö?

Ie'pa iüté:

—jIttöwa wötëulewa krus mik!

²³ Ie' tò ichaké ie'pa a:

—¿Ì kueki? ¿Ì sulu wambléitö?

Erë ie'pa kì arke:

—jIwötöwa krus mik!

²⁴ Ie' tò isué tò ie' kë a Jesús tsatkënuq wes, pè' kì arkeka taië, e' kueki ie' tò di' tsük patké ta iulá skué ie'pa ulitane wörki iwá kkachoie tò ie' kë iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttéwa erë e' nuí kë ku' ye' kì. E' nuí ardaë a' ulitane kì.

²⁵ Eta ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r qos as e' kì inuí ar.

* 27:10 Jeremías 19.1-13; 32.6-9

²⁶ Eta Barrabás émi ie' tō. E' ukuōki ta ie' tō Jesús ppök patké ttsa' bata daloie wa, ta iméttsaitō ñippökwakpa ulà a wötewā krus mik.

²⁷ Eta Pilato ñippökwakpa wā Jesús mítser s'wōkirpa wé kiè Pretorio e' pamik ta eē ie'pa tō ñippökwakpa malepa kōs kiéttsa dapa'wè ek tsiní Jesús pamik. ²⁸ Ie'pa tō Jesús datsi' yéttsa ta datsi' mat dalosh-dalosh ese wa ipaiéraitō blu'ie. ²⁹ Ñies dika'kicha yué wōshkie, e' tkékarakitō iwōkir kī blu'ie. Kuaköl wölö méraitō ie' a iulà bua'kka wes blu' es. E' ukuōki ta ie'pa e' tkéwā kuchē kī ie' wōrkī iwayuoie ta ichéraitō:

—jBe' dōr judiowak blú! jBe' kīkōkka sa' tso'!

³⁰ Ñies ie'pa wiritué ikī taiē, ta kuaköl wölö a'tser iulà a, e' yéttsarakitō, e' wa ippéraitō taiē iwōkir kī. ³¹ Mik iwayué one, eta datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitō ta iwák datsi' iékanerakitō ikī ta imítserak iwā wötewā krus mik.

Jesús wötēne krus mik

(Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

³² Mik ñippökwakpa wā Jesús dami e'pa e' yélur eē, eta wēm eköl kué ie'pa tō ñalā kī kiè Simón, e' dōr Cirene wak. Ie' ké ie'pa tō Jesús krus tsukmi.

³³ Mik ie'pa de ká kiè Gólgota eē (Gólgota wà kiane chē s'wōkirdiche), ³⁴ eta ie'pa tō vino shutuule kapōli bacha'bachaē wa, ese mé Jesús a yè. Erē mik ie' tō ipattsé, eta ie' kē wā iyanewa.

³⁵ Mik ie'pa tō iwöté krus mik one, e' ukuōki ta ie'pa iné ñi ma'woie suè tō wes ie'pa tō ie' datsi' blatemi ñi a. ³⁶ E' ukuōki ta ie'pa e' tuluéser ikkō'nuk as kē yi itsatkō. ³⁷ Kaltak kī itso' kitule tō ichè: "I' dōr Jesús dōr judiowak blú e'", e' batséwarakitō ie' wōkir tsakā. E' kit ie'pa tō iwà kkachōie tō i nuí kī ie' wötēnewā krus mik.

³⁸ Eta ñies wēpa bōl akblökwakpa wötéwarakitō krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà baklī'kka. ³⁹ Pē' tkōke eē e'pa tō icheke sulu, iwōkir wōtiukerak iwōa, es ichekerakitō:

⁴⁰ —jBe' sē tō Skéköl wé tkekettsa, ta ká mañatk è ta be' tō iyuékane! Moki be' dōr

Skéköl Alà, e'ma be' e' tsatkō, be' e' ōwa krus sē mik.

⁴¹ Es ñies sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa ena judiowak kuēblupa, e'pa tō ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichōke:

⁴² —O'kapa tsatkéitō erē ie' wák kē a e' tsatkēr. Moki ie' dōr Israel aleripa blú, e'ma as ie' e' ōwa krus wí mik, e' iarma ta sa' erblōmi ie' mik. ⁴³ jIe' kē wā sa' a iyēne tō ie' dōr Skéköl Alà? jIe' erblōke Skéköl mik e' kī ikiane, e'ma as e' tō itsatkō!

⁴⁴ Dō ñies akblökwakpa bōl wötēulewā krus mik ie' o'mik, e'pa tō ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

⁴⁵ Mik diwō de bata a, eta ká míā ttsettsē ká wa'ñe, dō tsáli diwō de mañat ekkē. ⁴⁶ E' wōshā ta Jesús anekā taiē ta ichè: "Elí, Elí, jlemá sabactani?" (e' wà kiane chē: A ye' Kéköl, a ye' Kéköl, jio'k be' ye' we'ikéttsa?)

⁴⁷ Mik wēlepa tso' eē, e'pa tō ttè e' ttsé ta ichéraitō:

—Wēm wí tso' Skéköl tteköl bak kiè Elías, e' kiök.

⁴⁸ Eta ie'pa eköl tunemi tō suiyök nuwēka vino shkōshkō wa, e' tkéka kuaköl bata kī ta itkéwā ie' kkō mik as ikuyōitō. ⁴⁹ Erē imalepa tō iché ie' a:

—Imúat bē, ipanusō suè tō Elías datse itsatkō.

⁵⁰ Eta ie' skà anene taiē ta iwiköl émiitō. Es iduowa. ⁵¹ E' wōshā ta Skéköl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shukuar u blatoie e' jchēnane kákke dōttsa iski. Ñies ká wōti'nekā ta ak blublu tskiolone. ⁵² Eta pō kkōburo lone ta s'batse'rpa blērulone, esepa taiē shkēnekane ⁵³ e' yélur ipō a. Ie' du'wā shkēnekane, e' ukuōki ta ie'pa de Jerusalén dōr ká batse'r eē, ta taiē pē' tō ie'pa sué.

⁵⁴ Roma ñippökwak eköl dōr capitán ena imalepa tso' ie' ta Jesús kkō'nuk, mik e'pa tō ká wōti'ne ena i kōs tka eē e' sué, eta ie'pa tkirulone ta iché ñi a:

—Moki wēm wí dōr Skéköl Alà je'.

⁵⁵ Ñies alakōlpa manetwā Galilea Jesús ta ikimuk, e'pa tso'ñak taiē ie' kī sauk kamiē.

⁵⁶ E'pa eköl dōr María Magdala wak, ieköl dōr María dōr Santiago ena José e'pa mì, ieköl dōr Zebedeo ala'r, e'pa mì.

Jesús nu wötëne pö a
(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42*)

⁵⁷ Wëm eköl tso' kiè José Arimatea wak, e' dör inuköl blú, ñies ie' dör Jesús klé eköl. Mik ká tuirketke, ⁵⁸ etá ie' mía Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tö imuk ké ie' a. ⁵⁹ Ie' wá imítser patrëwá datsi' ukuö bua'buasaruru maneneë ese wa. ⁶⁰ E' ukuöki tá ie' tö ibléwá ákuk bine pa'ali iwák nu blóie e' a. Ie' tö ák bërie trémi dö pö kkö mik, e' wa iwötëwá. E' ukuöki tá imía. ⁶¹ Erë María Magdala wak ena María skà, e'pa atë tulur pö kkö wöshá.

Jesús nu blëne e' kkö'né Shkëkipa tö

⁶² E' bule es e' dör eno diwö, etá sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa míyal ñitá ttök Pilato tá. ⁶³ Ie'pa iché ia:

—A kékëpa, sa' éna ianewá tö mik kachökwak e' bak ttsë'ka, etá ie' tö iyë' tö ie' duowa e' kī ká de mañat etá ishkerdakane. ⁶⁴ E' kueki sa' tö be' a ikié tö pö kkö'nuk patkö döka ká mañat dö' ittökatapa dö inú ekiblökwa tá i' ukuöki tá ichënerakitö sulitane a tö ishkenekane. E' wërakitö es, e' tá e' dör kachë tajë shutë tköka ikache kewe e' tsata.

⁶⁵ Pilato tö iché ie'pa a:

—Së a' wá ñippökwakpa tso', a' yú ikkö'nuk bua'iewá kos a' a ikkö'narmi ekkë.

⁶⁶ Etá ie'pa mía pö a tá íyi batsëwarakitö pö kkö mik as kë yi mi'waiá ee. Ie'pa tö ñippökwakpa méat pö kkö'nuk, etá iwákpa míyal.

28

Jesús shkenekane
(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke tá María Magdala wak ena María skà, e'pa míyal Jesús pö sauk. ² E' wöshá tá Skëköl biyöchökwak eköl tso' ká jai a e' de, etá i' tka darërëë. Ie' mía pö a tá ák bastkër e' trëitö bánet tá ie' e' tkésër iki. ³ Ie' wöñarke dalölöë wës alá wöñar es, idatsi' damiwa saruruë wës suiyök es. ⁴ Mik ñippökwakpa tö e' sué, etá ie'pa tkirulune painëkarak siwa' arulune suane ë wá, atë wës s'duowa es. ⁵ Etá Skëköl biyöchökwak tö iché alakölpa a:

—Kë a' suanuk. Ye' wá ijcher tö a' tso' Jesús kötëwá krus mik, e' nu yulök. ⁶⁻⁷ Erë ye' de a' a ichök tö kë iku' íe, ishkenekane wës ie' tö iyë' atbak es. A' shkö wë ie'pa tö inú me'wá e' tö weblök. E' ukuöki tá a' yú bet ibiyö chök ittökatapa a: 'Ie' shkenekane, e' mir a' yöki kewe Galilea, ee a' tö isueraë.'

Jesús e' kkaché alakölpa a

⁸ Etá alakölpa míyal shkalálaë. Ie'pa suane erë ñies ie'pa ttsë'ne buaë. Ie'pa tunemirak ibiyö muk Jesús ttökatapa a. ⁹ E' wöshá tá Jesús de dur ie'pa wörki tá ie'pa shkëwëitö. Ie'pa dewá ie' ska' tá ie'pa e' tuléwá kuchë kī tá iklö paklö'wëwarakitö tá idalöierakitö. ¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a:

—Kë a' suanuk. A' yú ichök ye' ttökatapa a tö a' yú Galilea tá ee a' tö ye' sueraë.

Ñippökwakpa patoule kachök

¹¹ Alakölpa míyal, e' dalewa ñippökwakpa tso' pö kkö'nuk e'pa wëlepa míyal Jerusalén tá i' kos tka e' pakërakitö sërää sacerdotepa wökirpa a. ¹² Sacerdotepa wökirpa míyal ttök judiowak kueblupa tá. Ie'pa ttë mé ñi a: "Sú sô ñippökwakpa patuë inuköl tajë wa as ie'pa ichö wës se' kī ikiane es." ¹³ Ie'pa tö iché ñippökwakpa a:

—A' ichö tö nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttökatapa debitu e' wá inú mítser. ¹⁴ A' wökir kibi wá ijchenewá, e' tá sa' ttöraë ie' tá a' tsatkoie. Es kë i' tköpa a' tá.

¹⁵ Etá ñippökwakpa tö inuköl e' klö'wë tá ichërakitö wës ie'pa ké ichök es. Dö i' ñe tá kachë e' pakekeia judiowak tö.

Jesús tö ittökatapa patké ie' ttë pakök ká ulitane wakpa a

(*Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23*)

¹⁶ Etá Jesús ttökatapa dabom eyök kī eköl (11), e'pa míyal Galilea kabata a wë ie' tö ie'pa a iyë' ee. ¹⁷ Mik ie'pa tö isuë, etá ie'pa tö idalöié, erë ie'pa wëlepa tö ibikeitséka bötböt. ¹⁸ Ie' de ie'pa ska' tá ichéitö:

—Skëköl tö ye' tkë'ka íyi ulitane wökirie ká jai a ena ká i' a. ¹⁹ E' kueki a' yú ká ulitane a s'yuök ye' ttökatapaie. Ie'pa wöskuö S'yë ena ye' dör ilà ena Wiköl Batse'r e' ttö wa. ²⁰ Ñies ttë kos wá dalöiök a' ka' ye' tö, e' wa ie'pa wöbla'ú as ñies ie'pa tö iwá dalöiö. Ye' ser michoë a' tá kekraë. Erë ká i'

enewatke, erë ye' kě tō a' mepaat a' wakpa
ě.

Jesús Tté Buaë Kit San Marcos tö Marcos

Yi tö yëkkuö i' kit e' kiè Marcos. Ñies ie' kiè Juan Marcos. Ie' kè dör Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kī bōl e'pa eköl. Erë wele tö ibikeitsè tö ie' dör Pedro klé. E' kueki pē' tajë tö ibikeitsè tö Pedro tö ie' kime' yëkkuö i' shtök. Ñies ie'pa ibikeitsè tö Marcos bak senuk Jerusalén, e' kueki i' o' Jesús tö ena i' yē'itö e' ane buaë ie' éna.

Jesús dör Skököl alà e' dē'bitu ká i' kī e' tö iyi buaë o' tajë sulitane a' ie'pa wörki. E' kit Marcos tö yëkkuö i' kī. Ie' kī ikiane tö sulitane wā ijcherwā. Ñies wes Jesús weine tajë ena iwötēnewā krus mik e' paké ie' tö tajë. Jesús weine tajë ena idu'wā, e' ukuöki ishkenekane, e' kueki idiché ta' tajë tkōka se' bolök Satanás tsata. Iñe ta' kekraë ie' tso' se' kimoie, e' kiane Marcos kī tö se' wā ijcher. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Marcos i' tté tso' kitule Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 ena 2 Timoteo 4.11 e' kī. Erë kè s'wā ijcher yēsyesè tö mik ie' tö yëkkuö i' kit, erë se' tajë tö ibikeitsè tö ikititö Jesús kune' e' kī duas de dabom skeyök (50) ena dabom kuryök (70) e' shū ulat.

Juan s'wöskuök tö s'patté
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ Jesucristo dör Skököl Alà, e' tté buaë dör i' es.

² Ká iaiäe Skököl tteköl kiè Isaías e' tö ikitat yëkkuö kī, e' ichè i' es:

Skököl tö ichè: “Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yöki kewe, be' ñalé yuök.*

³ Ká sir poë wé kè yi serku' ee' ie' ttöraë aneule:

‘A' er mane'ú Skököl datse e' yöki, e' dör wes ñala yuèsö yēsyesè ie' yöki es.’ † Es Isaías tö iyē'at.

⁴ Es Juan S'wöskuökwak tso' ká sir poë wé kè yi serku' ee, e' tö s'pattémi i' es: “A' er mane'ú Skököl a' as a' nuì olo'yöitö a' kī ta' a' e' wöskuölor iwà kkachoie.”

⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea

e' wakpa kos döke ie' ttöke e' ttsök. Ie'pa e' wamblö sulu kos e' chekekarakitö ta' Juan tö iwöskuekelor di' kiè Jordán e' a.

⁶ Juan datsi' yöule kameio köyök wā; ikipamo yöule iyiwak kkuölit wa. Ie' chke dör ditski ena bulali. ⁷ Tté pakeke ie' tö ie'pa a' i' es: “Ye' itöki idatse eköl, e' dör kékëpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha ë kè wötsēnanuk ye' siarla e' a. ⁸ Ye' tö a' wöskueke di' a, erë ie' tö a' ierawā Wiköl Batse'r a.”

Juan tö Jesús wöskué
(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ E' kēwö ska' ta' Jesús e' yéttsa Nazaret atē Galilea ee, e' de Jordán ta' ee Juan tö ie' wöskué. ¹⁰ Mik ie' wösune e' e' duékane di' a, e' wösha ta' ie' isué tö ká jai kköbunane ta' Skököl Wiköl bite' ie' kī nuböl sū. ¹¹ Eta' ttö ttsēne datse ká jai a, e' tö ichè: “Be' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute.”

Satanás tö Jesús erkiöwé i' sulu wamblök
(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² E' ukuöki ta' Skököl Wiköl tö Jesús ké shkökmi ká sir poë wé kè yi serku' ee. ¹³ Ee iyiwak sulusi tso' tajë. Ee ie' sené ká dabom tkëyök (40), e' dalewa Satanás tö ie' erkiöwé i' sulu wamblök. Skököl biyöchökwakpa tö ie' kímé.

Jesús tö ie' kanè wawémitke Galilea
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹⁴ Juan klö'wéwarakitö wötéwā s'wöto wé a, e' ukuöki ta' Jesús miā Galilea Skököl tté buaë e' pakök. ¹⁵ Ie' s'patteke i' es: “I blúie Skököl tso' e' kēwö dewatke tsinet. E' kueki a' er mane'ú ie' a ta' ie' tté buaë e' klö'ú.”

Jesús tö nima klö'ukwakpa döka tkël e'pa kié
(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

¹⁶ Mik Jesús shkōrami batsöri kiè Galilea e' kkömik, eta' wēpa bōl suéitö. E'pa dör Simón ena iël Andrés. Ie'pa dör nima klö'ukwakpa. Ie'pa tso' ikla' uyök batsöri a' nima klö'woie.

¹⁷ Jesús tö ie'pa a' ichè:
—A' shkō ye' ta. A' yueraëyö s'ditsö klö'uk ye' a ye' ttökataie.

* 1:2 Malaquías 3.1 † 1:3 Isaías 40.3

18 E' bet ta ie'pa tö ikla' tuléat ta míyal ie' ta.

19 E' wí'kie Jesús tö Santiago ena iël kiè Juan e'pa sué. Ie'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa tular kanò a ikla' wöyuök. 20 E' wösha ta Jesús tö ikiémirak e' ta. Eta ie'pa tö iyé méat ikanè mésopa ta kanò shua ta imíyal Jesús ta.

Jesús tö aknama trè'wéshkar wëm eköl a (Lucas 4.31-37)

21 Ie'pa demi ká kiè Cafarnaúm ee. Eno diwö a Jesús tkawa judiowak ñi dapa'wo wé a ta ie' tö s'wöbla'wémitke. 22 Ie' tö s'wöbla'weke ttè mokì diché ta taiè ese wa. E' kè dör wes s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa tö s'wöbla'weke es. E' kueki e' tö wépa tso' ittsök e'pa tkiwéwa. 23 Eta ee wëm eköl tso' e' a wimblu sulusi tso' e' tö iché aneule:

24 —A Jesús Nazaret wak, ¿ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitù sa' eukwa? Ye' wa be' suule. Ye' wa ijcher tö be' dör yi dör batse'r patkè'bitù Skèköl tö e'.

25 Jesús tö wimblu e' uñé:

—¿Be' siwa'blöwa, be' e' yöttsa wëm se a!

26 Wimblu sulusi tö wëm siwa' éwa ta ianeka taiè ta ie' yéttsa ia. 27 Sulitane tkinewa iweblök ta ñi chakérak:

—¿Wí dör i? ¿Ie' s'wöbla'weke ttè pa'alì wa ena diché wa dö wimblupa sulusi kéitö e' yöktsa ta ittö iutérakitö ekkè!

28 E' bet ta ie' tté buneka Galilea kos a.

Jesús tö Simón yàk bua'wéne (Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Mik ie'pa e' yélur ñi dapa'wo wé a ta Jesús mía Simón ena Andrés e'pa u a. Santiago ena Juan mí ie' ta. 30 Ee Simón yàk me'r ka' ki kiri'weke duè dalölö tö, e' ché ie'pa tö Jesús a. 31 Eta ie' e' skéwa ta iklö'wéitö iulà a ta ikimé e' tkökser. E' bet ta duè dalölö ie' éwa ta ie' e' kékà ilè yulök ie'pa a ñè.

Jesús tö taiè s'kirirke esepa bua'wéne (Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 Ká tuine diwö míwatke ta s'kirirke ena wépa a aknama tso' esepa kos debiturak iwa Jesús ska'.† 33 Ká e' wakpa kos e'

† 1:32 Diwö e' dör eno diwö, e' kueki s'kirirke kos kè dè' ie'pa wa Jesús ska' ñiwe. Ie'pa kè a kawö ta' kanèblök eno diwö a. Ie'pa a ta iya ö yile tsémi e' dör kanè. E' kueki ie'pa tö s'kirirke tsémi Jesús ska' diwö míwatke e' ukuöki, ekkè eno diwö erkerö e' kueki.

dapa'wéka ukkö a. 34 Eta ie' tö duè ulitane bua'wéne pè' tso' taiè e'pa a. Ñies aknamapa taiè trè'wéyalitö. Erè aknamapa wa ijcher yi dör ie', e' kueki ie' kè wa kawö mène ie'pa a ttök.

Jesús tö Skèköl ttè paké judiowak ñi dapa'wo wé a

(Lucas 4.42-44)

35 Ká ñirketke ia' ttsettseë, ta Jesús e' kékà mía bánet wé kè yi ku' ese ska' ttök S'yé ta.

36 Eta Simón ena iwapiepa míyal ie' yulök.

37 Mik ikuéwarakitö, eta ie'pa ie' a iché:

—Sulitane tso' be' yulök.

38 Erè ie' tö ie'pa iuté:

—Mishka ká tso' tsinet tsinet ese a. Ñies ee ye' ké Skèköl ttè pakök, eseie ye' dè'bitù.

39 Es Jesús shké ká tso' Galilea e' kos a ttè pakök judiowak ñi dapa'wo wé kos a, ñies aknama trè'ukyal.

Wëm eköl kiri'weke lepra tö e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Wëm eköl kiri'weke lepra tö, e' e' skéwa Jesús o'mik ta ie' e' tkéwa kuchè ki ta iché ia:

—Be' ki ikiane, e' ta be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

41 Jesús tö ie' sué er siarè wa ta ikéwaitö ulà wa ta iché:

—Tö, ye' ki ikiane. Be' dene batse'r.

42 E' wösha ta wëm buanene batse'nene.

43-44 E' ukuöki Jesús tö ie' a iché:

—Ye' ttö ttsó, i tka be' ta e' kè char yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tö a'ka' e' batse'woie e' tsúmi mè Skèköl a iwa kkachoie.

45 Erè wëm mía ta ie' e' kékà i tka ita e' pakök sulitane a. E' kueki Jesús kè a e' kkayènuke wé pè' tso' taiè ese ska'. Ie' kawöta e' tsukat kañika wé kè pè' ku' ese ska', erè ká wa ñe wakpa datse ie' ska'.

2

Wëm eköl kraulewa e' bua'wéne Jesús tö (Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

1 Ká wekkè alè kuöki ta Jesús dene Cafarnaúm. Mik pè' wa ijchenewa tö ie' tkèr u a, 2 eta taiè ie'pa e' dapa'wé ie' ska' kè

chë'kaia weshkë, kë chë'kaia ukkô a ekkë. Ie' tso' Skëköl ttë pakök ie'pa a. ³ E' dalewa wëpa dôka tkël wä wëm kraulewä kë karka debitu eköl ka'la ki. ⁴ Erë tajë s'tso', e' kueki kë wës ie'pa tkömi weshkë Jesús ska'. E' kueki ie' tsaka u tsabata jchéé* ie'pa tö ta iduè émirakitö enaë e' a dötsa iski. ⁵ Mik Jesús tö isué tö mokí ie'pa erblé ie' mik, eta ie' iché ikirirke e' a:

—A alà, ì sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' ki.

⁶ Erë s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa wëpa tulur ee, e'pa ibikeitsè: ⁷ “¿Ì kueki wëm wí ttö es? Skëköl ë a se' nuí olo'yarmi. Ì ché ie' tö e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë.” ⁸ Erë ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwä Jesús tö bet. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì kueki a' tö ibikeitseke es? ⁹ Ye' tö s'kraulewä diö bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wës a' tö iklö'wëmi tö ye' kë a inuí olonuk iki? ¹⁰ Ye' dör S'ditsö Alà, sú e' tö a' a ikkachè tö ye' wä kawö ta' ká i' a nuí olo'yoie.

Eta ie' tö iché wëm kraulewä e' a:

¹¹ —Be' e' kôka, be' ka'la kôka ta be' yúne u a.

¹² Bet ta ie' e' kékä, ika'la kékä, ta imía sulitane wörki. E' tö ie'pa kos tkiwéwä ta ie'pa tö Skëköl kikékä tajë ta ichérakitö:

—Kë se' wä íyi wíse sùule yës.

Jesús tö Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

¹³ E' ukuöki ta Jesús míane batsöri kkömik ta pë' e' dapa'wékä ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöbla'weke. ¹⁴ Ie' domitkö ta ie' tö inuköl shtökwak Roma wökirpa a e' sué eköl tkër ikaneblöke e' wé a. E' dör Leví dör Alfeo aladulaköl. Ie' tö iché ia:

—Be' shkó ye' ta ye' ttökataie.

Eta ie' e' kékä ta imía Jesús ta.

¹⁵ E' ukuöki Jesús tso' chkök Leví u a. Pë' shköke tsakië Jesús ta, e' kueki inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa skà tulurñak chkök ie' ena ittökatapa ta. ¹⁶ S'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa wëpa dör fariseowakpa. Mik e'pa wële tö Jesús sué tö ichköke pë' esepa ta, eta ie'pa tö ichaké ittökatapa a:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ta ena pë' sulusipa skà ta?

¹⁷ Jesús tö ittsé ta ichéitö iarak:

—Wëpa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane, erë wëpa kirirke esepa ki ikiane. Ye' kë dë'bitu wëpa e' ttsö tö ie'pa serke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitu pë' sulusipa kiök.

Ì kueki Jesús ttökatapa kë batsöta'
(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

¹⁸ Etökicha ta Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa tso' batsök, eta pë' wëpa de Jesús ska' ta ichakérakitö ie' a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa klépa batsöke. ¿Ì kueki be' ttökatapa kë batsö?

¹⁹ Jesús tö ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk, eta ¿wës ie'pa batsömi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Ie' tso'ia ie'pa ta, e' dalewa ie'pa kë batsöpa. ²⁰ Erë ikéwö döraë eta ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

²¹ “Kë yi tö datsi' këchke wöyuepawä datsi'tak pa'alí wa, datsi'tak pa'alí wöklöneka, e' tö datsi' këchkela shukuëe ta iki jchéè tajë. ²² Nies kë yi tö vino pa'alí tepakä iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitu, eta ikkuölit jchéemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino pa'alí tekeka ikkuölit pa'alí a.”

Jesús ttökatapa tö trigowö butsé eno diwö a
(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³ Etökicha ta eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa tö trigowö butsémi ishkörami e' dalewa katè. ²⁴ Fariseowakpa tö ie' a ichaké:

—Sa' ttö ttsö, ¿ì kueki be' ttökatapa tso' ì kë kéwö ta' wë eno diwö a ese uk?

²⁵ Erë ie' iuté:

—Etökicha ká iaiaë mik David ena iklépa du' bli wä ta kë ie'pa wä ì dami ñè, eta ì o' ie' tö ¿e' kë aritsule a' wä Skëköl yëkuö ki? ²⁶ Mik Abiatar dör sacerdote kibi, e' kéwö ska' ta David dewä Skëköl wé a ta pan meule Skëköl a e' ñéitö ta ñies iméitö iklépa a ñè. Sacerdotepa ë a pan ese kéwö ta' ñè.

* 2:4 u tsabata jchéé: Ie'pa u tsabata dör kkueie, e' ki ie'pa shköke.

Erë a' éna iane tö ì o' David tö e' kě dör suluë Skëköl wöa.

²⁷ Ie' tö ikí ché:

—Eno diwö meneat s'ditsö kimoie, erë s'ditsö kě yöne eno diwö ë batseitsök. ²⁸ E' kueki ye' dör S'ditsö Alà, e' wä kawö ta' ichoie tö ì dör buaë ö ì dör suluë wè eno diwö a.

3

Wëm ulà siulewä e' pakë

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Jesús skà dewane judiowak ñi dapa'wo wé a, ta eë wëm tkër eköl ulà etk siulewä. ² Ie'pa éna ie' kkatakilè kī, e' kueki ie'pa tso' ie' weblök tö wëm ñe' bua'wèmine ie' tö eno diwö a. ³ Ie' tö iché wëm ulà siulewä e' a:

—Be' e' kōka ta be' e' duöser ië sulitane wöshaë.

⁴ Ie' tö ie'pa a iché:

—¿Ì kēwō ta' se' a wè eno diwö a: ì buaë ö ì suluë? ¿S'tsatkōk ö s'ttōkwā?

Erë ie'pa siwā'bléwā ie' yöki. ⁵ Ie' tö ie'pa weblé kēsik wa. Ie'pa er darërëe e' tö ie' eriwé. Ie' iché wëm a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' ulà shulée ta ibuanene. ⁶ Eta fariseowakpa ponemi, e' bet ta ie'pa ñi dapa'wéka Herodes klépa ta ileritsök Jesús ttowaie.

Taië pë' tso' batsöri kkömik

⁷ Eta Jesús miä ittōkatapa ta batsöri kkömik ta taië Galilea wakpa míyal ie' ta. ⁸ Ñies pë' tso' taië eë datse Jerusalén ena Judea ká malepa a. Ñies ie'pa datse Idumea ena Jordán wishet ena ká wé Tiro ena Sidón ate eë. Ie'pa tö ì kos weke Jesús tö e' tté ttsë' e' kueki ie'pa de iweblök. ⁹⁻¹⁰ S'kirirke taië bua'wétke Jesús tö, e' kueki imalepa taië e' uyökeka ie' kī ikōkwā. E' kueki ie' tö iché ittōkatapa a tö kanò tsūbitu tērtke dö' ie'pa tö ye' tuèwā darërë.

¹¹ Mik wépa a wimblupa sulusi tso' esepa tö ie' sué, eta ie'pa e' tulélur kuchë kī ie' wöa ta iarkerak:

—¿Be' dör Skëköl Alà!

¹² Erë ie' tö ie'pa a iché kēsik wa:

—¿Kě ye' tté pparka!

Jesús tö ittekölpa tsá dabom eyök kī bōl e'pa shushté

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³ E' ukuöki ta Jesús miä kabata a. Eta wépa kiane ie' kī kiè, e'pa kiéitō ta ibiterak ie' ska'. ¹⁴ Ie' tö ie'pa shushté dabom eyök kī bōl shkōk ie' ta ena patkëmi ie' tté pakök. E'pa kiè mékaitō ittekölpa tsá. ¹⁵ Ie'pa a diché méitō aknama trë'ukyal. ¹⁶ Ie'pa kiè i' es: Simón, e' kiè mékaitō Pedro; ¹⁷ Santiago ena iël Juan, e'pa dör Zebedeo aladulakölpa, e'pa kiè skà mékaitō Boanerges (kiè e' wà kiane chë “wépa dör wes alá es”); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás ena Santiago dör Alfeo alà; ena Tadeo, Simón Celote, ¹⁹ ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsä aishkuö ta ibolökpa a e'.

Jesús ena Beelzebú

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰ E' ukuöki ta Jesús dewä u a ittōkatapa ta. Eta taië pë' ñi dapa'wékane kě wa ie'pa chko ekkë. ²¹ Mik Jesús yamipa ekkā wā ijchenewā tö wes ie' tso', eta ie'pa de itsukmi iyërke tö ie' alineka e' kueki.

²² Ñies s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa datse Jerusalén e'pa tö Jesús ché i' es: “Beelzebú dör bé e' tö wëm wí éna ká chówéwa, e' diché wa ie' tö aknama trë'wekeyal.”

²³ Eta Jesús ikiéttsarak ta ikleítō iarak i' es: “¿Wes Satanás e' trë'ùshkarmi? ²⁴ S'serke ká etkë kī e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kě wöklör, e' ta ie'pa wákpa mir wa'k ëme. ²⁵ Ñies ñi yamipa e' kēka ñippök ñita, kě wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme. ²⁶ Es ñies Satanás klépa mú ñi blabatsélor ñippök ñita, e' ta idiché wöarwami ta ierdawarak.

²⁷ “Kě yi mi'pawā wëm diché taië ese u a ie' iyi ekiblök kam ie' tö iwák maüwā e' yöki. Es ëme iyi ekiblërmi.

²⁸ “Mokī ye' tö a' a ichè tö ì sulu kos wambleke a' tö, ñies Skëköl cheke a' tö sulu kos e' nuí olo'yèmiitō a' kī. ²⁹ Erë yi isie tö Wiköl Batse'r ché suluë, ese kě kī inuí olorpa, itso' ikī kekraë.”

³⁰ Ie'pa iyë' tö wimblu sulusi tö ie' éna ká chówéwa e' kueki Jesús tö e' ché ie'pa a.

Jesús mi ena iëlpa de iweblök

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

³¹ E' ukuöki ta Jesús mì ena ièlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' yulök, erë ie'pa kë dë'wa weshke. Ie'pa tö ikiök patké. ³² Pë' tulus ie' pamik e'pa tö iché ia:

—Be' mì ena be' èlpa ena be' kutapa e'pa shkõ be' weblök.

³³ Ie' iüté:

—¿Yi dör ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa?

³⁴⁻³⁵ Wépa tulus ie' pamik e' suéitö èk ta ichéitö:

—Yi isie tö ì kiane Skèköl ki ese wé, ese dör wes ye' èl ena ye' kutà ena ye' mì es. E' kueki ie'pa ikképa dör wes ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa es.

4

Të kuatkökwak tté (Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

¹ Etökicha ta Jesús s'wöbla'wémitke batsöri kkömik. Pë' dapane taië ipamik, e' kueki ie' e' iéka kanò tkërki tsinet ese etö a. Eë ie' e' tkésër ie'pa wöbla'ük. Ie'pa kos ate batsöri kkömik ie' ttö ttsök. ² Eë ie' tö ttè tsäkië kleé ie'pa a iwöbla'woie, e' et dör i' es: ³ “A' tö ittso. Etökicha ta wëm eköl mía të kuatkök ppé ululu ème* ⁴ Mik ie' tso' iwö ppök, etä ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. ⁵ Ditsöwö wele anewa áklo a wé iyök kë ta' taië ese ska'. Iyök kë ta' taië, e' kueki bet ta' itskine. ⁶ Erë kë iwí kicha ta' taië, e' kueki mik diba aneka iki, etä isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. ⁸ Erë ditsöwö wele ane iyök bua'buak ki ese tskine talane wöne buaë. Wele wöne doka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

⁹ Etä ie' tö ie'pa a iché: “iA' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

¹⁰ Mik Jesús ate dur ekörla, etä ittökatapa dabom eyök ki böl ena iklépa welepa skà de ie' ska' ta ichakérakitö ia:

—Ttè wà kleébö, ¿ima e' wà dör?

¹¹ Ie' ie'pa iüté:

—“Ì blúie Skèköl tso' e' ttè blëulewa, e' kéwö meneat a' a iwà jchenoie. Erë pë' tso' taië kë éna ye' ttè klö'wak, esepa a ye' ikleeke ¹² as ie'pa tö iweblö je', erë kë ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa tö ittso je', erë kë ie'pa a iwà ar as kë ie'pa er mane'ù ta inuì kë olor ie'pa ki.”†

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö (Mateo 13.18-23; Lucas 8.11-15)

¹³ Etä ie' tö ie'pa a iché: “Ttè kleéyö ñe' wà kë ane a' éna, e' ta ¿wes a' éna imalepa wà armi? ¹⁴ Wé tö ditsöwö kuatké, e' dör wé tö Skèköl ttè pakeke ese. ¹⁵ Pë' welepa tso' e'pa ta itkömi wes ditsöwö arwa ñala ki es. Esepa tö Skèköl ttè ttsé erë bet Satanás de iska' ta Skèköl ttè yétsa ier a. ¹⁶ Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skèköl ttè ttsé ta iklö'wérakitö ttsé'ne buaë wa. ¹⁷ Erë ie'pa kë wí kicha ta' taië, e' kueki ie'pa tö iklö'wé ekuölö è. Mik ie'pa weinemitke Skèköl ttè kueki, etä ie'pa anemine bet. ¹⁸ Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skèköl ttè ttsé, ¹⁹ erë ie'pa tö iyi tso' ká i' ki ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena ì skà tso' ká iki tö s'ttsé'weke buaë ese ki. Ese kos tö Skèköl ttè kui'wéwa ie'pa er a ta kë idé'ttsa buaë wes ikiane es. ²⁰ Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa iyök bua'buak ki es. Esepa tö Skèköl ttè ttsé ta iklö'wé ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es. Wele wöne doka cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).”

Bö'wö tté (Lucas 8.16-18)

²¹ Etä ie' tö iché iarak: “Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö kalkuö dikia ö ka' dikia. E' skéie itkekekaitö kákke ká ñi'woie. ²² Es ñies kë ì ku' blëulewa kë jchenukwa aishkuö ta. Ese kos kkayërdaë. ²³ Yi éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

²⁴⁻²⁵ Ñies ichéitö: “Yi e' yuak buaë ye' ttè wa, ese a iki meraëyö as iéna iwà ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' ttè wa, ese yöki ì bikeitséitö tö ane ie' éna, ese kos yërdattsane. E' kueki ì cheke ye' tö a' a e'

* **4:3** të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † **4:12** Isaiás 6.9-10

kukueblö. A' tö iwé es, e' ta a' éna iarmi buaë, ñies Skëköl tö a' kimeræ as ikí ar a' éna.”

Íyi kuatkè tté

²⁶ Ñies Jesús tö iché: “Í blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itkö iyiwö kuatké wëm eköl tö ese ta es. Ie' tö ikuatké të kî ²⁷ ta iméat bërë. Ká bit ekkë ie' kapökewá nañewe, ñiwe ta ie' tîrke ta íyi kuatkéitö e' tskine, talane erë ie' kë éna iane tö wes itskine wes italane. ²⁸ Íyök ë tö itskeke. Kewe ikua tskine, e' ukuökî ta iwörkuane, e' ukuökî ta iwöne. ²⁹ Mik ikéwö de shtë, etá wëm míá ishtëkka.”

Mostaza wö tté (Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

³⁰ Ñies Jesús tö iché: “Í blúie Skëköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttè wé wa ye' tö ikleèmi? ³¹ E' dör wes mostaza wö tkèsö es. E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. ³² Erë mik ikuatkënewá, etá italar íyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' ulá döká wî'wîë, e' tsaka dù u yuöke.”

³³ Es Jesús tö ie'pa a' ikleé taië wes ttè i' es dö wé ie'pa éna iane ekkë. ³⁴ Ie' kë wá ì pakane ie'pa a' kë kleaule. Erë iwà kos pakekeneitö ittökatapa a' bánet kë kleaule.

Siwá' taië e' wöklö'wé Jesús tö (Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵ E' tsáli mik ká tuine, etá Jesús tö iché ittökatapa a:

—Mishka batsöri wîshet.

³⁶ Pë' tso' taië e'pa méarakitö ta ie' iékarak kanò a' Jesús tso' e' a' ta imíyal. Kanò ská mirwá ie'pa ta tseë. ³⁷ E' bet ta siwá' bitsineka taië tö di' uyéka taië e' tö kanò wá iekeka.

³⁸ Erë ie' kapöme'r kanò ñak a' wökir kata kî, eë ittökatapa ie' tî'wéka ta iché ia:

—¿A s'wöbla'ukwak! ¿Se' duökelur e' kë kî be' tkine?

³⁹ Etá ie' e' kéka tö siwá' uñé ta iché di' a:

—¿Be' e' shtëwá bër!

Etá siwá' wöklöne di' wöklöne míane alamië. ⁴⁰ Etá ie' tö ittökatapa a' iché:

—¿Ì kuekî a' suane sekkë? ¿Kam a' erblö ye' mik?

⁴¹ Ie'pa kî tkinewá taië ta ñni chakéka:

—¿Yi dör wëm wî? ¿E' ttö dalöieke siwá' tö di' tö!

5

Wimblu sulusi trë'wéyal Jesús tö (Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-29)

¹ Ie'pa demi batsöri wîshet ká kiè Gerasa* eë. ² Mik Jesús e' yéttsá kanò a, etá wëm eköl a' wimblu sulusi tso' e' yéttsá de Jesús ska'. ³ Wëm e' serke pö ké a. Kë imonukwá tabechka kichaie wa ì wa. ⁴ Tseë imonere iulá a' ena iklö a' tabechka kichaie wa erë ibatséloritö. Kë yi diché ta' wë' iwöklö'woie. ⁵ Ñië nañeë ie' shköke pö a' ena kabata a' arke taië, ñies ie' e' shka'uke ák wa. ⁶ Erë mik ie' tö Jesús sué kamië, etá ie' tunebitu e' tkéser kuchë kî Jesús wö shäë ⁷ ta ichéitö ia aneule:

—¿A Jesús, be' dör Skëköl dör íyi ulitane tsata e' Alà! ¿Iök be' de ye' tsiriuk? ¿Ye' kköchöke be' a' Skëköl wörkî tö kë ye' we'ikar!

⁸ Jesús tö ie' a' ichétke: “¿A wimblu sulusi, wëm se öwa!” E' kuekî ie' tö iché Jesús a' es.

⁹ Etá Jesús tö ie' a' ichaké:

—¿Ìma be' kiè?

Ie' iüté:

—Ye' kiè Taië Wakpa, sa' dör taië e' kuekî.

¹⁰ Etá ikköchöke taië Jesús a: “Kë sa' patkar kamië.” ¹¹ Eë tsinet kabata kuli' a' taië köchi iëter chkök. ¹² Etá aknamapa kköché ie' a:

—Sa' patkömi köchi a. Kawö mú sa' a' e' tiukwá ie'pa a.

¹³ Etá ie' tö kawö mé iarak ta wimblupa sulusi e' yélur wëm e' a' ta ie' tiéwarak köchi a. Köchi ekkëpa döká mil böyök ulatök (2.000). Etá köchi poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a' ta eë iduolur.

¹⁴ Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi ta itté ppékarakitö ká e' wa'ñe a. Taië pë' de iweblök. ¹⁵ Mik ie'pa de Jesús ska' ta wëm a' aknama bak e' suéarakitö. E' tkër datsi' iéne éna ká anene buaë, e' tö ie'pa suawé. ¹⁶ Wépa tö ì tka wëm a' aknamapa bak e' ta ena köchi ta' e' sué, e'pa tö ipakéne imalepa a. ¹⁷ Etá ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yöttsa ká i' a, be' yú bánet.”

* 5:1 Gerasa: Yëkuö këchke wele tö ká e' kiè Gadara ö Gergasa. Mateo 8.28 saú.

18 Mik Jesús dene kanò a ta wëm a ak-nama bak, e' kköché ie' a: “Ye' shkakmi be' ta.” 19 Erë Jesús kë wä ikéwö mène ie' a. Ie' iché ia:

—Be' yúne be' u a be' yamipa ska'. Ì buaë wé Skököl tò be' a ena wes ie' tò be' sué er siarë wa, e' kos pakö ie'pa a.

20 Eta wëm mía ta ì wé Jesús tò ie' a e' pakéitö ká tso' Decápolis e' wakpa a. Ie'pa kos tkinewä ittök.

Jesús tò Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21 Mik Jesús dene kanò ki batsöri ioshet, eta batsöri kkömik taië pè' e' dapa'wéka ie' ska'. 22 E' dalewa wëm debitu eköl kiè Jairo. E' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Mik ie' tò Jesús sué, eta ie' e' téwä wöwakköt Jesús wörki 23 ta ikköché taië ie' a:

—Ye' alà busi duökewatke. Be' shkö ulà mukka iki as ibuarne ta iserne.

24 Eta Jesús mía ie' ta. Taië pè' dami Jesús ta e' tērdami ie' mik. 25 E' shua alaköl dami e' du'mi alakölpa duè wa e' ki duas de dabom eyök ki bök (12). 26 Taië ie' weine s'kapeyökwakpa ulà a ena ì kos tso' ie' wa e' ewéwaitö yēs ie'pa ki, erë kë ibuanene, e' skéie imir wa'k òme. 27-28 Ie' wa Jesús tté ttsēule e' kuëki ie' ibikeitsé: “Jesús datsi' bata è kéwayö e' ta ye' buanene.” E' kuëki ie' e' skéwa Jesús tsj kker pè' shua ta idatsi' kéwaitö. 29 E' bet ta ipè wöklöne ta ie' ittse e' ki tò ibuanene. 30 E' bet Jesús ittse tò ilè tka ie' diché wa, e' kuëki ie' tò pè' tso' ipamik e' kos sué èk ta ichakéitö ia:

—¿Yi tò ye' datsi' ké?

31 Ittökatapa tò ie' a iché:

—¿Kë be' wa isune tò taië ie'pa tērdami be' mik? Ta wes be' tò ichaké: “¿Yi tò ye' ké?”

32 Erë ie' tò wépa tso' ipamik e'pa kí we-blé ia isuöie tò yi ie' ké. 33 Alaköl buanene e' painéka taië suane wa. Ì tka ie' ta e' ane ie' éna, e' kuëki ie' debitu e' tkéwa kuché ki Jesús wörki. Ì kos tka ie' ta e' chékaia yēsyesé. 34 Eta Jesús ie' a iché:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' tò be' bua'wéne. Be' yúne bèrè. Be' buanene.

35 Ie' ttökeia alaköl ta e' dalewa welepa bite Jairo u a e'pa wa ibiyö de Jairo a ta ichéitörak:

—Be' alà busila blēnewatke. ¿Iök s'wöbla'ukwak tsiriwèiabö?

36 Erë ì cheke ie'pa tò e' kë ki Jesús tkine. Ie' tò Jairo a iché:

—Kë be' tkinuk. Be' erblö ye' mik è.

37 E' ukuöki ta ie' mía Jairo u a. Pedro ena Santiago ena Santiago èl kiè Juan e'pa è mí ie' wa, kë ie' wa yi skà mène e' ta. 38 Mik ie'pa demi Jairo u a, eta taië pè' dapaneka e' tröke iuke taië siarë. 39 Jesús dewä weshke ta ichéitö ie'pa a:

—¿Ì tso' a' aláuk? ¿Ì kuëki a' iuke? Busila kë du'wa, ikapöme'r è.

40 Eta ie'pa tò ie' wayué ena ijañeitsé, erë ie' tò ie'pa ké e' yökulur. Eta alà yé ena imi ena wépa de ie' ta, e'pa è mí ie' wa e' ta úshu a wé alà nu me'rka ee. 41 Ie' tò iulà klö'wéwa ta ichéitö ia:

—Talíta kum. (ttè e' wà kiane ché: “A tayëla, ye' be' a iché, be' e' kōka.”)

42 E' bet ta busila e' e' duéka shkë'ka ta ishkémi. E' tò ie'pa tkiwéwa taië. (Tayë e' ki duas tso' dabom eyök ki bök.) 43 Erë Jesús tò ie'pa a iché: “Ì tka i' e' kë char yi a.” E' ukuöki ta ie' iché: “Alà se tiö.”

6

Jesús dene Nazaret

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

1 E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ká e' a mía ittökatapa ta iwák ká a. 2 Mik eno diwö de, eta ie' tò s'wöbla'wémitke judiowak ñi dapa'wo wé a. Taië pè' daparke ee. Mik ie'pa tò ie' ttö ttsé, eta itkirulune ta ñi chakérak:

—¿Wé ie' e' yué ttè taië wa? ¿Wes ie' ulà de ttè buaë iskië ese ska'? ¿Wes ì kë or yi a ese wéitö? 3 ¿Ie' kë dör kaltak kanéukwak bak kaneblök ierö e'? ¿Ie' kë dör María alà? ¿Ie' kë dör Santiago, José, Judas ena Simón e'pa èl? ¿Ñies ie' kutapa kë serku' se' shua?

E' kuëki kë ie'pa erbléne ie' mik. 4 Erë ie' tò iché iarak:

—Ká wa'ñe Skököl tteköl dalöiërta', erë iwák ká ki ena iyamipa shua ena iwák u a ee kë idalöiërta'.

5 Ee iekké ta ì kë or yi a ese kë one ie' wa. Ie' ulà méka welepa kirirke esepa ki ta ibuanerak, erë e' kë dör taië. 6 Ká e' wakpa kibiiepa kë erbléne ie' mik, e' tò ie' tkiwéwa.

Jesús tō ittōkatapa patkēmi s'wōbla'uk
(Mateo 10.5; Lucas 9.1-6)

E' ukuōki tā Jesús mīa kā tsitsirpa tso' tsinet ese a s'wōbla'uk. ⁷ Ie' ttōkatapa dabom eyōk kī bōl e'pa kiētō tā ipatkēmīrak bōl bōl. Ie' kawō mé iarak wimblupa sulusi trē'woyal. ⁸ Ie' tō iché iarak:

—Kē ì tsarmi, shko kéli e' ē tsūmi. Sku' kē tsarmi, chkö kē tsarmi, inukōl kē tsarmi. ⁹ Klōkkuō ena datsi' iōmi, e' ē mik a' mi'mi, erē datsi' kī kē tsarmi.

¹⁰ Ñies ie' iché ia:

—Mik a' dewa u wele a, eta' a' e' tsuat ee dō mik a' mīyal kā bānet ekkē. ¹¹ Kā wele wakpa kē wa a' kinewa buaē ō kē ki a' kapakōke e' kiane ttsē, e' tā a' e' yōlur ee tā kapo tso' a' klōttō mik e' ppōō. E' tō ie'pa a' ikkacheraē tō ie'pa dōr Skēkōl bolōkpa.

¹² Eta' ittōkatapa mīyal s'pattōk i' es: “A' er mane'ū Skēkōl a.” ¹³ Ñies ie'pa tō aknama trē'wēyal tajē. Ñies tajē s'kirirke esepa kī ie'pa tō kiō té tā ibuanenerak.

Juan S'wōskuōkwak kōtewa
(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Eta' Jesús ttē bunekā kā wa'ñe, e' kueki ittē ttsē ñies blu' kiē Herodes e' tō. Welepa tō icheke:

—Jesús dōr Juan S'wōskuōkwak shkenekane e', e' kueki ie' wa diché tso' i' kē or yi a ese woie.

¹⁵ Welepa skà tō icheke:

—Ie' dōr Skēkōl ttekōl bak kiē Elías e' shkenekane.

Welepa skà tō icheke:

—Skēkōl ttekōl idir wes Skēkōl ttekōlpa ia'chki es.

¹⁶ Erē ttē ekkē ttsē Herodes tō tā ichéitō:

—Ie' dōr Juan kuli' tōkōk patkē' ye' tō e' shkenekane.

¹⁷ Herodes tō iché es ie' tō Juan S'wōskuōkwak klō'ukwa patkē' wōtēwa s'wōto wé a Herodías kueki. Herodías dōr Herodes ēl kiē Felipe e' alakōl, erē Herodes sene'wa ie' tā. ¹⁸ Erē Juan tō iyē' Herodes a: “Kē be' kawō tā' senuk be' ēl alakōl tā. E' wa be' tso' ttē dalōiēno dalōseukwa.”

¹⁹⁻²⁰ E' kueki Herodías ulunekā Juan kī tā ie' kī ikiane ttēwa. Erē Herodes wa ijcher tō Juan dōr wēm yēsēsē ena batse'r ese, e' dalōiekeitō tajē, e' kueki ikkō'nekeitō. Ie' tō Juan kapakōke e' tseke er bua' wa, erē kē

ie'na iane ì wēmiitō. Ie' tō Juan dalōieke es, e' kueki Herodías kē a wes Juan or. ²¹ Erē mik Herodes tō iduēswo kēwō tkō'weke, eta' Herodías isuē wes iulà dōmi Juan ska'. Herodes tō ikuēblupa ena iñippōkwakpa wōkirpa ena wēpa dalōiērtā' tajē serke Galilea esepa kiēttsa ikēwō tkō'uk. ²² Mik ie'pa tso' ikēwō tkō'uk, eta' Herodías alà busi dewa tā iklōté ie'pa wōrki. E' wēr buaē Herodes ena imalepa tso' chkök ie' tā, e'pa wa, tā ie' iché tayē busi a:

—Ī kiane be' kī e' kiō ye' a tā ye' tō be' a imeraē.

²³ Eta' ie' tō iché ia ttē mokī wa Skēkōl wōrki sulitane kukua:

—Ī kos kiēbō ña, e' mekeyō be' a. Kā kos wōkirie ye' tso', e' kiō ña tā e' merayō be' a shushaē.

²⁴ Eta' tayē busi mīa, tā imì chakéitō:

—Ī kiēyō?

Tā imì iutē:

—Juan S'wōskuōkwak wōkir kiō ia.

²⁵ Ie' mīane bet blu' tkēr ee tā iché ia:

—Ye' kī ikiane tō irō Juan S'wōskuōkwak wōkir tsūbitu ña kulē' a iwà kkachōie tō mokī ittēwarakitō.

²⁶ Eta' blu' erianekā tajē, erē ie' tō ittē métke s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki kē ie' a ionuk wes. ²⁷ E' kueki bet ie' tō ñippōkwak patkēmi ekōl Juan wōkir tsuk. Eta' ñippōkwak mīa s'wōto wé a tā Juan kuli' tēe, ²⁸ tā iwōkir tsēbitu kulē' a méitō tayē busi a, tā tayē busi tō imé imì a.

²⁹ Mik Juan ttōkatapa wa ijchenewa tā ie'pa debitu inú kōkka tsēmi wōtēwa.

Pē' dōkā mil skeyōk e'pa tié Jesús tō

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Mik Jesús ttekōlpa tsá e'pa dene ie' ska', eta' ì kos wé ie'pa tō ena ì kos wa ie'pa s'wōbla'wé e' pakérakitō ie' a. ³¹ Pē' datse tajē mīyal iské datsene kē wa ie'pa chkoia ekkē, e' kueki ie' iché ittōkatapa a:

—Mishka enuk bānet wé kē yi ku' ese ska'. ³² Eta' ie'pa mīyal bānet kanò kī wé kē yi serku' ese ska'. ³³ Erē ie'pa mīyal e' suē pē' tō tajē ñies pē' tō isuēwa tō ie'pa e' idir. Eta' pē' kos serke ee e'pa mīyal tuneule ipanuk wé ie'pa irirke ee demi kewe. ³⁴ Mik Jesús e' yēttsa kanò a, eta' pē' tso' tajē ipanuk

e' suéitö. Ie'pa wër ie' wa wes obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suéitö er siarë wa. Eta ie' e' kékä ie'pa wöbla'uk ttë kua'ki kua'ki taië wa. ³⁵ Kä detke tsáli ta, ittökatapa de ie' ska' ta ichéraitö ie' a:

—Kä de tsáli, kë yi serku' ie. ³⁶ Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pë' serke tsinet ena kä tso' tsinet ese ska' ilë tauk ñë.

³⁷ Erë ie' tö ie'pa iuté:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa iuté:

—¿Be' ki kiane tö sa' mi' chkë tauk ie'pa tioie? Chkë ekkë tuöie inuköl kiane s'kanablömi dö kä cien böyök e' ské ekkë.

³⁸ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wa pan tso'? A' yú iweblök.

Ie'pa dare iweblök ta' ichéitö ia:

—Pan tso' skel ena nima bötö.

³⁹ Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Pë' kos kö e' tulökser ta'tsi ki erule erule.

⁴⁰ Eta pë' e' tuléser cien eyök, welepa e' tuléser dabom skeyök. ⁴¹ E' ukuöki ta' ie' tö pan skel ena nima bötö e' klö'wé ta' iká sué kä ja' a ta wéstela chéitö Skököl a. E' ukuöki ta' ie' tö pan ena nima blaté ta' iméitö ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pë' kos a. ⁴² Ie'pa ulitane chké de wë'. ⁴³ Pan ena nima bata ate e' shtéraitö iëne döka kköla dabom eyök ki bök. ⁴⁴ Wëpa këchkepa chké esepa döka mil skeyök (5.000).

Jesús shké di' kí

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ E' ukuöki ta' Jesús tö iché ittökatapa a: "A' e' iökä kanò a, a' yúshkatke ye' yöki kewe batsöri wishet Betsaida kker." Ie' tö iché pë' malepa a: "A' yú a' u a." ⁴⁶ E' ukuöki ta' ie' miá kabata a ttök S'yé ta. ⁴⁷ Kä tuine ta' kanò demi batsöri shushäë. Ie' e' tséat ekörla kä sí ki. ⁴⁸ Ie' tö isué tö ie'pa kanablöke darërë kanò patkoie siwa' bitsirke ie'pa kke wöia' e' kueki. Kä ñirketke ta' ie' miá ie'pa ska' shkörämi di' kí. Ie' tkökemitke tsinet ie'pa o'mik. ⁴⁹⁻⁵⁰ Erë mik ie'pa isué tö ie' shkodatse di' kí, eta ie'pa ibikeitsé tö wimblu idir, e' tö ie'pa tkiwéwa taië ta ianekararak. Erë bet ta' ie' iché ie'pa a:

—¡A' er kuú! ¡Kë a' suanuk! Ye' idir.

⁵¹ Eta ie' e' iéka kanò a ta siwa' wöklöne. Ie'pa tkirulune taië iweblök. ⁵² Ie'pa er döraloie, e' kueki Jesús tö pë' taië dö' pan skel ë wa, e' wä kë dé'wa ie'pa er a. E' kueki ie'pa tkirulune taië ekkë.

Jesús tö s'kirirke bua'wé Genesaret

(Mateo 14.34-36)

⁵³ Itkattsarak batsöri wishet demirak Genesaret ta' ee kanò muéwarakitö. ⁵⁴ Ie'pa e' yélur kanò a ta e' wösha ta' pë' tö Jesús suéwa tö ie' idir. ⁵⁵ Eta itunerak kä e' wa'ne ibiyö chök. Mik pë' tö ittsé, eta ie'pa tö s'kirirke tsémi wé ittséraitö tö Jesús tso' ee. ⁵⁶ Kä wa'ne wé ie' mir, wé s'tso' taië ö bërëbërë, eta pë' tö s'kirikepa tulekeser ñala shaë ta' ikköcherak ie' a tö ie'pa a idatsi' bata ë mú këwa. S'kirirke kos tö iké, esepa buanene.

7

Ì tö se' ia'wèmi ñáie

(Mateo 15.1-20)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa datse Jerusalén e'pa debitu Jesús ska'. ² Mik ie'pa tö isué tö Jesús ttökatapa welepa chköke ulä kë paköule, eta e' ki ie'pa tö icheke suluë. ³ (Fariseowakpa ena judiowak malepa kos tö ie'pa yépa bak e' ser klö'wé darërë. E' kueki kë ichkötä'rak kë ulä paköule wes ie'pa a imeneat es. ⁴ Mik ie'pa dare chkewö tauk, eta kë ichkötä'wa kam iulä pakör e' yöki. Es ie'pa wa iyi ese skä tso' taië dalöiëno. Ñies tka', kulé', ü, ka' ekkëpa kos pakueke ie'pa tö.) ⁵ E' kueki fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö Jesús a ichaké:

—¿I kueki be' ttökatapa kë tö se' yépa bak e' ser e' ttë dalöië? ¿Iök ichkörak ñá ulé wa?

⁶ Ie' tö ie'pa iuté:

—Buaë Isaías tö a' e' ö sulu e'pa yé' mik ie' tö iyé':

‘Skököl tö iché: Pë' ikkëpa tö ye' dalöië kkö ë wa,

erë ie'pa er tso' kamië ye' yöki.

⁷ È ichökke ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök. Ttë wa ie'pa s'wöbla'wëke e' döraloie s'ditsö ttë dalöiëno ë.*

Es Isaías tö iyé'at.

* 7:7 Isaías 29.13

8 A' tō Skēkōl ttē watēttsa s'ditsō ser e' ttē dalōioie.

9 Nies ie' iché iarak:

—Skēkōl ttē dalōiēno e' méat a' tō bānet a' wákpa ser e' ttē dalōioie. 10 Moisés tō iyē': 'A' yē ena a' mī e'pa dalōiō.'† Nies ie' tō iyē'at: 'Yi tō iyē ö imì ché suluē ese wák wōmerdattsa ttēwa.'‡ 11 Erē a' icheke tō se' a' iyērmi s'yē a' ö s'mī a' i' es: 'Ī kōs tso' ye' wa, e' dōr corbán' (e' wà kiane chē tō imeulettsa Skēkōl aš). E' kuēkī kē ye' a' a' kīmenuk ì wa. 12 Nies a' tō icheke tō yi isie e' ché, ese kē kawōtaiā iyē ö imì kīmuk. 13 Es a' wákpa ser e' ttē wa a' tō s'yueke, e' iūtē wa a' tō Skēkōl ttē dalōiēno e' dalōsewēkewa. Ī sulu ese skà wambleke a' tō tajē.

14 E' ukuōkī tā ie' tō pē' tso' eē e'pa kié tā ie' iché iarak:

—A' ulitane tō ye' ttō ttsō, iwà anú a' éna.

15-16 Ī ñeke a' tō e' kē tō a' ia'wēpa ñáie Skēkōl wōa. Erē ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a' ese je' tō a' ia'wēraē ñáie.*

17 Mik ie' tō pē' méat dewa wēshke, etā ittōkatapa tō ì klēe ie' tō e' wà chaké ie' a.

18 Ie' tō ie'pa iūtē:

—¿Nies a' kē éna iwà ane? ¿A' kē éna iane tō ì kōs ñekewasō e' kē tō s'ia'wēpa ñáie?

19 Ī kōs ñekewasō e' kē mī'ku'wa s'er a, e' mī'kewa s'ñawi a' e' ukuōkī tā iwekettsasō. E' kuēkī e' kē tō s'ia'wēpa ñáie.

(Ttē e' wa ie' kī ikiane chē tō chkē ulitane dōr batse'r.) 20 Nies ichéitō:

—Ī sulu wambleke a' tō tskirke a' er a' ese je' tō a' ia'wēraē ñáie. 21 Ī sulu bikeitseke a' tō, trē, akblē, s'ttēwa, 22 senewabak dalōsewēwa, o'ka iyi kkechē, ì kōs sulu wamlē, s'malepa wōyuē, s'malepa wōrieikē, ukyēne, ñi chē suluē, e' ttsēka, ì kōs dōr yēsyesē ese watēttsa, 23 iyi ese kōs tskirke a' er a' e' tō a' ia'wēraē ñáie.

Tayē ekōl kē dōr judiowak e' erblé Jesús mik

(Mateo 15.21-28)

24 E' ukuōkī tā Jesús mīa ká kiē Tiro e' kker. Eē ie' e' tséat yile ska'. Ie' kē kī ikiane tō yi wā ijcherwa tō ie' tso' eē; erē kē ie' a' e' blēne. 25 E' bet busila ekōl a' wimblu

sulusi tso', e' mī wā ijchenewa tā imīa tā ie' tkēwa kuchē kī ie' wōrki. 26 Alakōl e' kē dōr judiowak, e' dōr ká kiē Sirofenicia e' wak. Etā ikkōché ie' wōa:

—Aknama tso' ye' alà busi a' e' trē'ūshkar.

27 Erē ie' tō iché ia:

—Kē idōr buaē ala'rla chkē yēttsa mē chichi a. E' kuēkī as ye' ala'r chkō kewe.

28 Erē tayē tō ie' iūtē:

—A kēkēpa, e' yēne; erē s'ala'r chkōke e' kamulē darke iski ese ñeke chichi tō.

29 Jesús tō ie' a' iché:

—Buaē be' iūtē, e' kuēkī be' yūne bēre. Aknama trēneshkartke be' alà busila a.

30 Mik alakōl e' demine u a, etā ilà busila kuēitō ká kī. Aknama kē ku'ia' ie' a.

Wēm ekōl kukuō kē wattsēr e' bua'wé Jesús tō

31 Jesús e' yēttsa Tiro tkami Sidón demi Galilea batsōri Decápolis kker. 32 Eē pē' wā wēm debitu ekōl ie' ska' e' kē kukuō wattsēr ena kē tto buaē. Ie'pa tō ikié Jesús a: "be' ulà múka iki as ibuarne." 33 Jesús wā imítser bānet wé kē yi ku' eē, tā iulatska tiēwa wēm kirirke e' kukuōuk bōk a' tā iwiri wa iku' kéwa. 34 E' ukuōkī tā ká suéitō ká jaì a, isiwa' tkéka tā ichéitō wēm a:

"¡Efatá!" (e' wà kiane chē ie'pa ttō wa: "¡Kukuō shubunú!")

35 E' bet tā wēm kukuō ena ittō buanene tā ittēka buaē. 36 Jesús tō iché iarak tō kē ichar yi a. Erē kōs e' ché ie' tō ie'pa a, e' tsatā ie'pa tō ikí chekeia. 37 Ie'pa tkirulune taiē iweblök, tā ichérakitō, "Ī kōs wēke ie' tō buaē dō s'kukuō kē wattsēr ese bua'wéitō tā iwattsēne buaē, ñies s'me' bua'wéitō tā ittēkane buaē!"

8

Pē' dōka mil tkēyōk e'pa tié Jesús tō (Mateo 15.32-39)

1 Etōkicha tā pē' e' dapa'wēne taiē Jesús ska', e'pa kē wā ì ku' ñē. Tā ie' tō ittōkatapa kié tā ichéitō ie'pa a:

2 —Siarē ye' wa pē' ikkēpa wēr. Ie'pa tso' ye' tā e' kī ká de mañatk tā kē ie'pa wā ì ku' ñē. 3 Wēlepa datse kamiē. E' kuēkī

† 7:10 Éxodo 21.17 ‡ 7:10 Levítico 20.9

wakanewēmi ie'pa tō wēs ie'pa kī ikiane es. § 7:11 meuletke Skēkōl a: Ie'pa tō iché es, erē ie'pa ulà a' itso'ia' e' éna ye' ttō tsak, e' ma ikukueblō bua'ie!

§ 7:11 meuletke Skēkōl a: Ie'pa tō iché es, erē ie'pa ulà a' itso'ia' e'

* 7:15-16 Yēkkuō kēchke wēle versículo 16 kī kuōtkéka, e' tō ichē: ¡A'

dö' ye' tö ipatkéminerak u a kë chkaule ta isiwa'arwamirak ñala ki.

⁴ Etä ittökatapa ie' iüté:

—Erë zi wa se' tö ie'pa tiëmi ká i'se a wé kë yi serku' ee?

⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wá pan tso'?

Ie'pa iüté,

—Kul (7).

⁶ Etä ie' tö pë' ké e' tulökser iski ta pan kul klö'wéitö ta wéstela chéitö Skéköl a ta iblatéitö mé ittökatapa a watië pë' a, etä es ie'pa tö iwé. ⁷ Ñies nima tsitsirla tso'arak iwá elkela e' ki wéstela chéitö Skéköl a ta ittökatapa patkéitö iwatiök. ⁸ Pë' ulitane chké de wë' ta chké bata a te e' shtéakitö iëne döka kkö kul. ⁹ Ichkérak e'pa döka mil tkëyök (4.000) ulatök. E' ukuöki ta Jesús tö ie'pa yuëmine ¹⁰ ta ie' e' iéka kanò a ittökatapa ta míyal ká kiè Dalmanuta ee.

Fariseowakpa tö ì kë or yi a ese uk ké sué (Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

¹¹ Fariseowakpa debitu Jesús ska' ta ittémirak ie' ta kësik wa. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kueki ie'pa tö ie' a ikié tö ì kë or yi a ese wéitö iwà kkachöie tö mokí ie' patké'bitu Skéköl tö. ¹² Jesús siwa' tkéka iskië ta ichéitö:

—¿I kueki ì kë or yi a ese kieke a' tö iwà kkachöie tö yi dör ye'? Mokí yö a' a iché tö ese kë kkayërpa a' a.

¹³ Etä ie' tö ie'pa méat ta ie' e' iékane kanò a ta imía batsöri wíshet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' paké (Mateo 16.5-12)

¹⁴ Etä Jesús ttökatapa éna ilè chowa tsëmi ñè. Pan etké mírak iwá e' ta kanò a. ¹⁵ Jesús iché iarak:

—¿A' tso' wösh wa! A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka e' yöki. Ñies a' e' kkö'nú Herodes pan wölöwoka e' yöki.

¹⁶ Ittökatapa iché ñi a:

—¿Kë se' wá ì ta' ñè! ¹⁷ Jesús wá ijchenewa, ta ie' iché iarak:

—¿I kueki a' tso' ichök ñi a tö a' kë wá ì ta' ñè? ¿Kam a' éna iwà ar? ¿Kam a' wá iwà jcherwá? ¿A' er darëre dö ekké? ¹⁸ A' wöbla ta' ¿e' kë wawër? A' kukuöña ta' ¿e' kë wattsër? ¿A' kë éna ianeia? ¹⁹ Mik ye'

tö pan skel wadë' wëpa döka mil skeyök (5.000) ekké a, etä ¿kkö bik ibata kit a' tö?

Ie'pa iüté:

—Dabom eyök ki bök (12).

²⁰ —Ñies mik ye' tö pan kul (7) wadë' wëpa döka mil tkëyök (4.000) ekké a, etä ¿kkö bik wá ië' a' tö ibata wa?

Ie'pa iüté:

—Kul (7).

²¹ Etä ie' iché iarak:

—¿Kam a' éna iwà ar?

S'wöbla kë wawër eköl e' bua'wéne Jesús tö

²² E' ukuöki ta idemirak Betsaida ta wëm wöbla kë wawër ese debitu eköl pë' wá Jesús a ta ikköchökerak ie' a tö ikö ulà wa as ibuarne. ²³ Etä ie' tö iklö'wéwa iulà a ta iyéttisaitö bánet. Eë ie' tö iwöbla bök nuwéka wiri wa ta iulà méka iki ta ichakéitö, “¿Be' wöbla wawëne?” ²⁴ Etä wëm tö ká weblé ta iché:

—Pë' suëkeyö erë ye' wa iwër wësua kal shköke suë.

²⁵ Etä Jesús ulà mékane iwöbla ki ta wëm tö ká sué krereë ta iwöbla wawënene buaë. Ýi ulitane suéitö buaë. ²⁶ Etä Jesús tö ipatkémine iu a ta iché ia:

—Kë be' mi'ktkö pë' shua.

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' (Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ E' ukuöki ta Jesús ena ittökatapa míyal ká tso' tseë a te Cesarea Filipino e' a. Ñala ki Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima pë' tö iché, ye' dör yi?

²⁸ Ie'pa iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skéköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skéköl ttekölpa skà bak e' wele.

²⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' iché, ye' dör yi?

Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. ³⁰ Erë Jesús kë wá ie'pa kàne yi dör ie', e' chök yi a.

Jesús e' biyö ché tö itterawa (Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús tò ie'pa a itsá ché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë tajë. Ju-diowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ñies s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò ye' waterattsä. Ye' tterawa, erë e' kî ká de mañat eta ye' shkerdakane.

³² Ttè e' chéitö ie'pa a wöshak. Erë Pedro tò ie' kiémi bánet ta iuñémitö. ³³ Erë Jesús e' wötrée ta ittökatapa weblé krereë ta Pedro uñéitö i' es:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' kë tò iyi suë wes Skëköl tò isueke es; be' tò isueke wes s'ditsö tò isueke es.

³⁴⁻³⁵ E' ukuöki ta ie' tò ittökatapa ena pë' malepa kié e' ska' ta ichéitö:

—Yi e' tsatkak ittëwä yöki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsä ttëwä ye' dalërmik ena ye' ttè buaë e' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kuëki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kàne tkinukia e' kî. E' skéie ie' kawötä e' chök dö ittëwä wötëulewä krus mik ekkë. Es ie' kawötä shkök ye' itöki. ³⁶ İyi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë e' kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör çlie bua' a' a? ³⁷ Sene michoë kë patorpa i wa. ³⁸ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' Yë olo ta', ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa ta, eta wépa jaëne ye' kî pë' sulusipa kë tò Skëköl dalöië wes trër wakpa kë tò imaso dalöië es esepa wörki, esepa kî ye' jaërdaë ñies.

9

¹ Ñies ie' tò iché ie'pa a:

—Moki ye' tò a' a ichè tò a' tso' íe, e' welepa tò i blúie Skëköl tso' e' kéwö de diché ta', e' sueraë kam iblërlur e' yöki.

Jesús tò ilo taië e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

² Ká teröl ukuöki ta Jesús míä ká bata kakkeë e' kî. Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwä e' ta. Eta ee ie'pa wö shäë ie' manenettsä míä kuä'kî. ³ Ie' datsi' manenettsä míä dalölöë saruruë, kë yi a ká wa'ñe datsi' sunuk as idöttsa saruruë es. ⁴ Eta ie'pa tò Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë kié Elías ena Moisés e'pa sué kapakök Jesús ta. ⁵⁻⁶ Ie'pa tkinewä taië. Pedro kë éna i aneia ché, e' kuëki ichéitö Jesús a:

—¡A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe! Sú sa' tò úla yuëkä mañatkuela, etkue be' a,

etkue Moisés a, etkue Elías a. ⁷ Eta mochka tò ie'pa kitëwä ta e' shuä ie'pa tò ttö ttsé tò ichè: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' ttö ttsö.” ⁸ E' bet ta ie'pa ká sué ipamik ta ie'pa isuë tò kë yi ku'ia, Jesús ë dur ie'pa ta.

⁹ Ie'pa datskene wöwa'k ta Jesús tò ie'pa a ichè:

—Í sué a' tò e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwä shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ E' kuëki ie'pa ttè iwakpa ë ñi ta. Erë ie'pa ñi chaköke: “Ie' ttëwä shkenekane çima e' wà dör?” ¹¹ Ie'pa tò Jesús a ichaké:

—Çi kuëki s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò icheke tò Elías kawötä dökne kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki?

¹² Ie' iiutérak:

—E' yëne tò Elías datse kewe. Ie' tò i kos kaneweketke kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki. Erë çì kuëki Skëköl yëkküö tò ichè tò S'ditsö Alà, e' weirdaë ena iwatërdattsä? ¹³ Ye' tò a' a ichè tò Elías dë'bak, eta ie'pa tò iwe'ik siarë wes ie'pa kî ikiane es. E' bak wes ie' tté tso' kitule Skëköl yëkküö kî es.

Kabëla eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik idenerak wé ittökatapa malepa tso' ee, eta ie'pa isuë tò taië pë' tso' ipamik. Ñies isuëitörak tò s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa ñi iütöke ie'pa ta. ¹⁵ Mik pë' tò Jesús sué, eta iwö kraru-lune ta itunemirak ishke'uk. ¹⁶ Ie' tò ichaké ittökatapa a:

—Çi kî a' ñi iütöke?

¹⁷ Wëm eköl tò iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, íe ye' wä ye' aladulaköl debitu be' a. Wimblu sulusi tso' ia e' kuëki kë itto. ¹⁸ Ká wa'ñe wé ie' tso' ee wimblu tò ie' éna ká chöwekewa ta ikéure iski ta shuya dekä ikkö a, ikà blärke ñi mik ena ikranewä. Be' ttökatapa a ikiéyö tò wimblu e' trë'úshkar erë kë ie'pa a ionë.

¹⁹ Jesús tò iiuté:

—¡A pë' kë erblöta' Skëköl mik! Çi Mik ye' sermirö a' ta? Çi Kos ye' tò a' dalë'ttsemirö? Kabëla ñe' tsúbitü ña.

²⁰ Eta ie'pa wä kabëla mítser Jesús ska'. Erë mik wimblu sulusi ñe' tò Jesús sué ta kabëla painuwékaitö taië anerö iski e' tréka

burup burup ta ikkō a shuya deka. ²¹ Jesús tō kabēla yē a ichaké:

—¿Mik i' wamblēnemi ie' ta?

Iyé tō iūtē:

—Mik ie' ià tsirlala e'tami. ²² Tajē wimblu tō ie' ma'wé ttēwā. Mikle ta iuyéwaitō bö' a ö di' a ittowaie. Sa' saú er siarē wa. Ilè ormi be' a, e'ma sa' kímú.

²³ Jesús tō iūtē:

—¿Wes bö ibikeitsēmi tō ye' kē a ionuk? Yi erblōke Skēkōl mik, jese a i kōs ormi!

²⁴ Eta kabēla yē tō iché aneule:

—Ye' erblōke Skēkōl mik. jYe' kímú kī erblök imik!

²⁵ Mik Jesús tō isué tō tajē pē' daparke, eta wimblu sulusi uñéitō i' es:

—A wimblu, kabēla i' tteke be' tō kukuō kē wattsēr, kē tto. Ye' tō be' kē e' yōttsa kabēla i' a. Kē be' e' tiukwane ie' a.

²⁶ Wimblu anekā ta kabēla skā éna ká chōwéwaneitō. E' ukuōki ie' e' yéttsa ta kabēla atē wes s'duowa es. E' kueki pē' tajē tō iché tō mokī iduowa. ²⁷ Erē Jesús tō iklō'wéwā iulā a ta ikimé e' kōkka ta ie' e' kēka.

²⁸ E' ukuōki ta Jesús dewā weshke ta ittōkatapa tō ie' a ichaké bánet.

—¿I kueki sa' kē a wimblu e' trēneshkar?

²⁹ Ie' tō ie'pa iūtē:

—Wimblu sulusi ese trēoshkarmi ikiē S'yé a e' ē wa*

Jesús skā e' biyō ché tō itterawa
(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Jesús ena ittōkatapa e' yéttsa eē tkami Galilea. Ie' tso' ie'pa wōbla'uk, e' kueki ie' kē kī ikiane tō wé ie'pa tso' e' jcherwā yi wā. Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' dōr S'ditsō Alà, e' wōmerdattsa pē' ulā a ta ye' tterawarakitō. Erē e' kī ká de mañat ta ye' shkerdakane.

³² Erē i' ché ie' tō, e' wā kē ane ie'pa éna, ñies ie'pa suanerak ichakök.

Yi dōr ibua'ie Skēkōl wōa
(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³ E' ukuōki ie'pa demi Cafarnaúm. Mik ie'pa dewā weshke, eta Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿I kī a' ñi iūtōro ñalā kī?

³⁴ Erē ñalā kī ie'pa ñi iūtōro tō wé dōr ibua'ie imalepa tsata, e' kueki ie'pa siwā'bléwā. ³⁵ Eta Jesús e' tkēser ta ie'pa dabom eyök kī böi e'pa kiéitō ta ichéitō ia:

—Yi kī ikiane tō idō ibua'ie imalepa tsata, e' ta ese kawōta e' wōökwa imalepa dikia ikanè mésoie ikimoie.

³⁶ E' ukuōki ta alala duéseritō eköl ie'pa shushaē ta ikékaitō ulā a ta ichéitō iarak:

³⁷ —Yi tō alala i'se kiéwā ye' ttō wa, ese tō ye' wák kiéwā. Es ñies yi tō ye' kiéwā, ese kē wā ye' ē kinewā, yi tō ye' patkē'bitu, e' kiéwaitō ñies.

Yi kē ku' ñippök se' ta ese tso' buaē se' ta
(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

³⁸ Juan tō iché Jesús a:

—A s'wōbla'ukwak, wēm sué sa' tō eköl, e' tō aknama trē'wéyal be' ttō wa. Erē ie' kē ku' se' ta, e' kueki sa' tō iché ia tō kē iwaria.

³⁹⁻⁴⁰ Ie' tō ie'pa iūtē:

—Yi tō i' kē or yi a ese wé ye' ttō wa, ese kē a ye' yēnuk suluē. Yi kē ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kē iwōklō'war. ⁴¹ Yi isie tō di' kakla ē mé a' a yè, ye' dōr Cristo e' icha a' dōr e' kueki, mokī ye' tō a' a iché tō ese a iské patōrdaē buaē.

A' tso' wōsh wa i' tō s'ké i' sulu wamblök ese yōki

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴² “Yi tō ikkēpala erblōke ye' mik, ese eköl kē i' sulu wamblök, esepa weirdaē tajē shute tkōka ák wawoie muéwā ikuli' a batrēmi dayē a e' tsata. ⁴³⁻⁴⁴ A' ulā tō a' kē i' sulu wamblök, e' ta itōō. A' dōwā sene micho a ulā etkē, e' dōr buaē. E' skéie a' dōwā bö' kē a ulā bötkē e' dōr suluē. Eē bö' kē wōitta'wā. ⁴⁵⁻⁴⁶ A' klō tō a' kē i' sulu wamblök, e' ta itōō. A' dōwā sene micho a klō etkē, e' dōr buaē. E' skéie a' uyéwā bö' kē a klō bötkē e' dōr suluē. ⁴⁷ A' wōbla tō a' kē i' sulu wamblök, e' ta iyōttsa. A' dōwā i' blúie Skēkōl tso' e' a wōbla ek ē, e' dōr buaē. E' skéie a' uyéwā bö' kē a wōbla böké e' dōr suluē. ⁴⁸ E' kē a' oña tō s'kateke kekraē kē duōta'wā, ñies bö' wōñarke kē wōitta'wā.

⁴⁹ “S'weir e' dōr s'paiklè wes iyiwak jchē ña'wè mè Skēkōl a ese paiklè dayē wa es.

⁵⁰ Dayē dōr buaē, erē kē ikke ta'ia, e' ta kē

* **9:29** ikiē S'yé a' ē wa: Yēkkuō kēchke wēle tō ikī kuōtkéka i' es: ena batsè wa.

ibuarpaiane. Kê a' tō dayē kke chōukwa a' er a. A' senú bërē ñita.”

10

Se' ñi òwa ese ché Jesús tō
(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Jesús e' yéttsa Cafarnaúm mía Judea ta itkattsá Jordán a wíshet. Ee pè' e' dapa'wéne ie' ska' ta ie' tō ie'pa wōbla'wémítke wes ie' wōblar es. ² Eta fariseowakpa wēlepa de ie' ska' ta ie'pa tō ie' a ichaké itsaioie:

—¿Wēpa a kawō ta' itayē owa ò au?

³ Ie' tō ie'pa iüté:

—¿Ì uk Moisés tō a' ka' ttè dalöiëno kí?

⁴ Ie'pa tō ie' iüté:

—Moisés tō ikéwō me' se' a ñi owa yēkkuō muk s'tayē a ta itrē'ukshkar.

⁵ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' er darërē, e' kueki Moisés tō ttè e' me'at a' a es. ⁶ Erè mik ká i' yōne, eta kē idir es. Itso' kitule i' es: 'Skököl tō se' yō' wēm ena alaköl. ⁷ E' kueki wēpa kē serpaia iyē ena imì e'pa dapōmik ta iserdawa alaköl ta. ⁸ Ie'pa bōl serdaē ñita ta ie'pa mía wes wák eköl è es.* Es ikiteat, e' kueki ie'pa kē ià bōl, ie'pa yōne wes wák eköl è es. ⁹ E' kueki wēpa batséwa Skököl tō esepa kē batsökök yi tō.

¹⁰ Mik ie'pa dene wēshke, eta ittōkatapa tō ie' ichaké ttè e' kí. ¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—Wēm tō itayē éwa, ese tō alaköl ské tséwane, e' ta e' wa ie' tō isenewabak kéwe e' dalösewéwa. ¹² Ñies tayē tō iwēm éwa, ese tō wēm ské tséwane, e' ta e' wa ie' tō isenewabak kéwe e' dalösewéwa.

Jesús tō ikié S'yé a ala'rla kí
(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Eta pè' wa ala'rla debitu as Jesús ulà mùka iki. Erè ittōkatapa tō pè' e'pa uñélor. ¹⁴ Mik e' suéitō ta iluneká ta ichéitō ie'pa a:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wēpa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skököl tso', e' kueki kē iwöklö'wariá. ¹⁵ Mokí ye' tō ichè tō yi kē e' wōdwa wes alala es i blúie Skököl tso' e' kiowa, ese kē dōpawa.

¹⁶ Eta ie' tō ala'rla paklö'wéwa ta iulà méka iki ta ier buaé ché ia.

Inuköl blu' eköl e' tō Jesús a ichaké
(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Mik Jesús shkémítke, eta wēm debitu eköl tuneule, e' tkérö kuchè kí ie' wörki, ta ie' a ichakéitō:

—A s'wōbla'ukwak, be' dör buaé, ¿i wèmi ye' tō as sene michoè dō ye' ulà a?

¹⁸ Ie' tō iüté:

—¿Ì kueki be' tō ye' kié buaé? Skököl eköl è dör buaé. ¹⁹ Ie' ttè dalöiëno e' jcher be' wa: 'Kê a' kawō ta' s'ttökwa, kē a' kawō ta' s'senewabak dalöseukwa, kē a' kawō ta' akblök, kē a' kawō ta' s'kkatök kachè wa, kē a' kawō ta' s'kitö'uk, a' yé ena a' mi e'pa dalöiö.'†

²⁰ Wēm ie' iüté:

—A s'wōbla'ukwak, ttè e' kos dalöië'bitu ye' tō ye' ià duladula e'tami.

²¹ Jesús ie' sué er bua' wa ta ichéitō:

—Íyi etkè kianeia be' a wè, e' dör i': Be' yu ta i tso' be' wa, e' wataúttsa seraá ta iské múttsa s'siarépa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaé taië dōraé be' ulà a ká jaí a.

²² Ie' dör inuköl blu' taië, e' kueki mik e' ttséitō, eta iwö éwa iski ta imía eriane taië.

²³ Jesús tō ká sué ipamik ta ichéitō ittōkatapa a:

—iInuköl blúpa a darërëe idir dökwa i blúie Skököl tso' e' a!

²⁴ Ttè e' tō ittōkatapa tkiwéwa, erè ie' tō ie'pa a iskà chéne:

—iA ala'r, darërëe idir dökwa i blúie Skököl tso' e' a! ²⁵ Inuköl blu'pa a dökwa i blúie Skököl tso' e' a, e' dör darërëe tkōka kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a e' tsata.

²⁶ Mik e' ttsé ie'pa tō, eta ie'pa kí tkinewa taië ta ie'pa ñi chaké:

—E' dör es, e'ma ¿yi tsatkërmi?

²⁷ Ie'pa webléitō ta ichéitō:

—E' kē onuk s'ditsō a wes, erè kē dör es Skököl a, ie' a íyi ulitane ormi.

²⁸ Pedro tō ie' a ichémi:

—Sa' tō íyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta.

²⁹ Jesús iüté:

—Mokí ye' tō a' a ichè tō yi tō iu ò iēlpa ò ikutapa ò imì ò iyé ò ila'r ò iká méat ye' dalërmik ena ye' tté buaé dalërmik, ³⁰ e' ta ká i' kí ese ulà a iské dōrane taië dōka u cien

* **10:8** Génesis 2.24 † **10:19** Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

eyök. Es ñies iëlpa ö ikutapa ö imì ö iyë ö ila'r ö iká ese döraë iulà a döka cien eyök. Erë ñies iweirdaë siarë ye' tté buaë kueki. Erë aishkuö ta sene michoë döraë iulà a. ³¹ Erë i'ñe ta s'tso' taië keweie esepa döraë bataie, ena s'tso' bataie i'ñe ta esepa döraë keweie.

*Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa
(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)*

³² Eta ie'pa mirka ñala ki micho Jerusalén. Jesús shkörami ittökatapa yöki kewe. Ittökatapa mir tkirulewa ena pë' mir ie'pa itöki e'pa suane. Ie' ttökatapa dabom eyök ki böi, e'pa kiémitö bänet ta i tköraë ie' ta e' pakémitö ie'pa a. Ichéitö: ³³ "Se' mirka Jerusalén i', eta ee ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraë ta ye' wömerattsa pë' kë dör judiowak esepa ulà a ttëwa. ³⁴ Ye' wayueraë ie'pa tö, iwiri tuöraë ye' ki, ye' pperarakitö, ena ye' tterawarakitö; erë e' ki ká de mañat eta ye' shkerdakane."

*Santiago ena Juan tö kawö kié Jesús a
(Mateo 20.20-28)*

³⁵ Santiago ena Juan e'pa dör Zebedeo ala'r e'pa dewa Jesús o'mik ta ichéitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' ki ikiane tö i kieke sa' tö be' a e' mú sa' a.

³⁶ Ie' tö ichakérak:

—¿I kiane a' ki?

³⁷ Ie'pa tö iüté:

—Mik be' tkëneká s'blúie olo ta' taië, eta kawö mú sa' a e' tköksér be' o'mik, eköl be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

³⁸ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' kë wa ijcher i kiök a' tso'. ¿Íyi yeraë ye' tö bacha'bachaë, e' yarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wës ye' weirdaë es?

³⁹ Ie'pa tö iüté:

—Tö, sa' dirmi.

Ie' tö iché ia:

—Ye' tka' wà yeraë a' tö. A' weirdaë wës ye' es. ⁴⁰ Erë e' tköksér ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kë kéwö menuk ye' a. E' tso'tke klöule yi a imeke esepa a.

⁴¹ Mik tté e' ttséwa ittökatapa malepa döka dabom eyök (10) e'pa tö, eta ie'pa uluneka

Santiago ena Juan ki. ⁴² Erë ie' tö ie'pa kié seraa ta ichéitö:

—A' wa ijcher tö pë' kë tö Skököl dalöie, esepa wökirpa kos e' alökeká ie'pa ki kekraë, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kësik wa. ⁴³ Erë a' kë kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak s'wökirie, ese kawöta e' wöökwa s'malepa dikia diöshet ikanè mésoie. ⁴⁴ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie s'malepa tsata, ese kawöta e' muktsa s'malepa a kanè mésoie. ⁴⁵ Ye' dör S'ditsö Alà, e' kë dë'bitu as yi tö ye' kimù, ye' dë'bitu s'kimuk ena e' muktsa ttëwa s'tso' taië e' nuì skéie. E' kueki a' kawöta e' wöökwa s'malepa kanè mésoie.

*Bartimeo bua'wéne Jesús tö
(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)*

⁴⁶ Ie'pa demi Jericó. Mik Jesús e' yökettsatke ittökatapa ta ena pë' dami taië itöki e'pa ta, eta ee wëm eköl siarë tkër ñala ska'. E' dör inuköl kak kiökwa kié Bartimeo dör Timeo alà, e' wöbla kë wawër. ⁴⁷ Mik ie' ittsé tö Jesús Nazaret wak damitkö, eta ie' iché aneule:

—¡A Jesús, s'blú bak David e' aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁸ Taië pë' tö ie' uñeke as isiwa'blöwa, erë ie' ki arkeka:

—¡A David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁹ Eta Jesús e' duésér ta ichéitö:

—Ie' kiöttsa.

Eta wëm wöbla kë wawër, e' kiéttsa ie'pa tö ta ichérakitö ia:

—Be' er kuú. Be' e' koka. Ie' tso' be' kiök.

⁵⁰ Eta wëm tö ipaio kikke yéttsa ppéumi ta ie' e' kéká bet dewa Jesús ska'. ⁵¹ Ta Jesús tö ie' a ichaké:

—¿I kiane be' ki tö ye' tö iwè be' a?

Ta ie' tö iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ye' ki ikiane tö ye' wöbla buarne.

⁵² Jesús tö iché ia:

—Be' erblé ye' mik, e' wa be' buanene. Be' yúne.

E' wösha ta ie' wöbla buanene ta imía Jesús ta ñala wa.

11

*Jesús demi Jerusalén
(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)*

1 Mik Jesús ena ittökatapa dökemitke Betfagé ena Betania tso' tsinet Jerusalén, Olivo kébata kuli' a ta eē ie' tō ittökatapa kié bōl 2 ta ichéitō iarak:

—A' yú wì u wēne eruleē eē. Mik a' demi eē, e' bet ta burro pupula moulewa kueraē a' tō etō kē kī yi e' tkēuleka ese. E' wōtsōō ta itsūbitu ña. 3 Yile tō a' a ichakeke: '¿Ì uk a' tso'?', e' ta iūtō: 'Skēkēpa kī ikiane', e' wa ie' tō imēne.

4 Etā ie'pa míyal tō burro ñe' kué, motēr ukkō a ñalā shaē. Iwōtsée ie'pa tō tsēmi.

5 Etā welepa iēter eē e' tō ichakérak:

—¿Ì uk a' tso'? ¿Ìie a' tō burro sē wōtsée?

6 Ittökatapa tō iūtē wēs Jesús tō iché ia es ta ie'pa tō iébitu. 7 E' ukuōkī ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio kikkē méka burro kī ta Jesús e' tkéka iki. 8 Tajē pē' tō ipaio kikkē shuélor ñalā kī, iskà tō kal kō tē'lor kañika tsēmi ese shuélor ñalā kī Jesús ñalé tsoie.

9 Pē' mirwa keweie Jesús yōkī ñies itōkī, e'pa ulitane arke tajē:

—¿Skēkōl kīkōkasō! Yi datse ie' ttō wa, ayēcha buaē e'. 10 E' datse s'wēttsukne s'blúie wēs se' yē David bak es. Ayēcha buaē ie'. ¿skēkōl tso' ká jai a e' kīkōkasō!*

11 Jesús dewa Jerusalén ta imía dewa Skēkōl wé a. Ie' tō iyi weblé seraa. Ká tuirketke, e' kuēkī imía Betania ittökatapa dabom eyōk kī bōl, e'pa ta.

Jesús tō higowō yulé

(Mateo 21.18-19)

12 Bule es ta mik ie'pa e' yélur Betania, etā Jesús dué bli wa. 13 Kamīe ie' tō higuera klō sué kō arwa buaē. Ie' mía iweblōk tō iwō ta'. Erē kē ie' wa iwō kunē. Kam iwō kēwō dōwa, e' kuēkī ikō ē arwa tajē.

14 Ie' tō iché higo klō a:

—¿Kē yi tō be' wō katepaia!

E' ttsé ittökatapa tō.

Jesús tō Skēkōl wé batse'wé

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

15 Ie'pa demi Jerusalén ta Jesús dewa Skēkōl wé a. Eē ie' e' kéka wépa tso' iyi taük ena iyi wataük e'pa tré'ukyal.

* 11:10 Salmo 118.25-26 † 11:15 inukōl mane'uk: Judiowak a inukōl tso' wakanewē Skēkōl wé ē a, e' tuēkene ie'pa tō inukōl ēse wa. ‡ 11:17 Isaías 56.7

Inukōl mane'ukwakpa† mesa trélurkaitō. Ñies nubōl wataükwakpa kula' trélurkaitō.

16 Ñies ie' kē tō yi a kawō mè iyi tsuktkō Skēkōl wé shua. 17 Etā ie' tō s'wōbla'wémitke ta ichéitō:

—Skēkōl tō iyē'at iyēkkuō kī: 'Ye' u kirdaē tto ye' ta wé ká ulitane wakpa a, ‡ erē a' tō iia'wéka akblo wéie.

18 Mik e' ttsé sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō, etā ie'pa ileritsēmi Jesús ttowaie. Ie' tō s'wōbla'weke e' tō pē' kos tkiwéwa, e' kuēkī judiowak wōkirpa suane iyōkī. 19 Erē mik ká tuine, etā ie' e' yéttsa Jerusalén ittökatapa ta.

Higo klō sinewa

(Mateo 21.20-22)

20 Bule es bla'mi ie'pa tkamine higuera klō o'mik, etā ie'pa tō isué tō isinewa dō iwí kicha ē. 21 Etā i bak e' anewa Pedro éna, e' kuēkī ie' tō Jesús a iché:

—A S'wōbla'ukwak, isaú higuera klō wayē'abō e' sinewa.

22 Jesús iūtē:

—A' erblō Skēkōl mik. 23 Mokī ye' tō a' a iché tō yi tō iché kabata wì a: '¿Be' e' skōttsa ie' anúwa dayē a!' ta iklō'wéitō mokī kē ibikeitseka bōtbōt tō i chéitō e' wā tkōraē, e' ta es iwā tkōraē. 24 E' kuēkī ye' tō a' a iché tō iklō'ú tō i kié a' tō Skēkōl a e' wā detke a' ulā a, etā iwā dōraē. 25-26 Ñies mik a' tso' ikiōk ie' a, etā ilē tté tso' a' wa yile kī, ese nuí olo'yō iki aš S'yé tso' ká jai a e' tō a' icha olo'yō a' kī ñies.

¿Yi tō kawō mè Jesús a?

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

27 E' ukuōkī ta ie'pa dene Jerusalén. Jesús shkōdur Skēkōl wé a. Etā sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena judiowak kuēblupa e'pa de ie' ska' 28 ta ichaké ia:

—¿Yi ttō wa be' tō iyi ikkē weke? ¿Yi tō e' kēwō mé be' a?

29 Ie' tō iūtē:

—Ñies ye' tō a' a ilē chakeke, e' iūtē a' tō, e' ta ye' tō a' a icheke tō yi tō ikéwō me' ye' a. 30 ¿Yi tō Juan patkē' s'wōskuōk? ¿Skēkōl tso' ká jai a e' o' s'ditsō? Ye' iūtō.

³¹ Ie'pa ñi iutémi ta ichekerakitö: “Sö ichèmi tö Skèköl tö ipatkè'bitu, e' ta ie' tö se' a ichèmi: ‘¿Ì kueki a' kè wa ie' ttè klöone?’” ³² Pè' ulitane tö iklö'wé tö Juan dör Skèköl tteköl chökle, e' kueki ie'pa suane pè' yöki. E' kueki ie'pa tö icheke ñi a: ‘Kè se' a iyènik tö s'ditsö tö ie' patkè.’ ³³ E' kueki ie'pa tö iuté:

—Kè sa' wa ijcher.

Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kè tö a' a ichepa tö yi tö ye' a kawö mé iyi ikkè woie.

12

Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté
(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Jesús tö tté kleé ie'pa a i' es: “Wëm eköl tö uva kuatké taië ta ikköiéwaitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Ñies úla yuèitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki ta ie' tö ipeitëat wëpa wëlepa a as ie'pa tö ipatau ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' mia ká bänet. ² Mik uva wöline tso'tke wè'iaë shtë, eta ie' tö ikanè méso patkémi eköl ie' icha tsuk. ³ Erë ie'pa tö ikanè méso klö'wéwa ppé taië patkémine ulà wöchka. ⁴ Eta kanè wák tö ikanè méso skà patkémine eköl, erë e' shka'wé ie'pa tö iwökir ki ta iché suluë. ⁵ E' ukuöki ta eköl skà patkémine ie' tö ta e' ttéwa ie'pa tö. E' ukuöki ikanè mésopa skà patkémiiitö taië, erë ie'pa tö wëlepa ppélor wëlepa ttélur.

⁶ “Bata ekkè ta iateia eköl ë. E' dör iwák alà, e' dalër taië ie' éna. E' patkémiiitö ta ie' ibikeitsè: ‘Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tö idalöieraë.’” ⁷ Erë ie'pa tö iché ñi a: ‘Ká i' atdaë ie' wì ulà a. Ittöwasö, es ká i' döraë se' ulà a.’” ⁸ E' kueki ie'pa tö iklö'wéwa ttéwa ta inú kéumi ie'pa tö uva ké a bänet.”

⁹ Eta Jesús tö ie'pa a chaké:

—¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ì weraë kanè wák tö? Ie' mira kanéukwakpa ttökulur ta uva kané meraneitö pè' kua'ki a.

¹⁰ Ye' tté tso' kitule Skèköl yèkkuö ki, ¿e' kè sune a' wa? E' tö iché:

‘Ák watéttsa u yuökwakpa tö e' yönene ák bua'buaië.

¹¹ E' kaneq' Skèköl tö,

ta e' tö s'ttsè'wëke buaë, s'tkinewa iwe-blök.*

Es Skèköl yèkkuö tö iché.

¹² Ie'pa tö isuéwa tö kleé e' wa Jesús tö ie'pa ché, e' kueki ie'pa éna iklö'wakwa. Erë ie'pa suane pè' yöki, e' kueki ie'pa tö iméat ta iponemi.

S'wökirpa patauk, e' tté

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³ E' ukuöki ta ie'pa tö fariseowakpa wëlepa ena Herodes klépa wëlepa patkémi Jesús ska'. Ie'pa ki ikiane tö ie' tö ilè ché ikkatoie. ¹⁴ Ie'pa demi ie' ska' ta ichérakitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wa ijcher tö kekraë be' ttö moki. Be' tö sulitane suëke ñikkëë. Ima pè' tö be' cheke e' kè ki be' tkine. E' kueki be' tö s'wöbla'wëke yësyësë Skèköl ñalé tté wa. Ichö sa' a, Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kè idör buaë?

¹⁵ Erë ie' tö isuéwa tö ie'pa e' öke er sulu wa, e' kueki ie' tö iché iarak:

—¿Ì kueki a' tso' ye' ma'uk tsaiè? Inuköl wöshki tsúbitu ña et suë.

¹⁶ Eta ie'pa tö inuköl wöshki tsémi ie' a et ta ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Yi diököl ena yi kiè me'rka iki?

Ie'pa tö iuté:

—Roma wökir kibi.

¹⁷ Eta ie' tö iché ie'pa a:

—E' ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, ta kos Skèköl icha ese mú ie' a.

Ie' tö ie'pa iuté es, e' tö ie'pa tkiwéwa.

¿S'duolur e' shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Eta saduceowakpa wëlepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowa e' kè shkenukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

¹⁹ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö tté dalöiëno kitat yèkkuö ki e' tö iché i' es: Wëm blënewa kè alà ate, e' ta ie' ël kawöta ischö tsukwa as ilà koka iël blënewa, e' a.

²⁰ Etökicha wëpa bak doka kul ñi ëlpa, ikibi alaköl tséwa, erë iblënewa kè alà ate. ²¹ Ie' itöki iël tö ischö tséwa, erë e' ñies blënewa kè alà ate. E' sù iwamblëne iël ta ²² ena imalepa ta. Ie'pa kul blërulune kè alà ate alaköl e' ta. Bata ekkè ta ñies alaköl e' blënewa. ²³ Wëpa kul e' bak alaköl eköl ë

* 12:11 Salmo 118.22-23

ta. Mik s'duowa e' shkenekane, eta ¿wéne dömi ie' wém chökíe?

²⁴ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' kě wá Skéköl yékkuö suule, ñies ie' diché kě jcher a' wá, e' kuékí a' wöa ká chowa. ²⁵ Mik s'duolur e' shkenekane, eta wépa ena alakölpa kě serpawáia ñita. E'pa míyal wes Skéköl biyöchökwapka tso' ká jai a kě sarta'wá ñita es. ²⁶ ¿A' kí kiane jcheno tö mokí s'duowa e'pa shkerdakane? Skéköl ut Moisés ta kal tsír wöñarke bö'ie, e' shüa, ¿e' paké kě aritsule a' wá Moisés yékkuö kí? E' kěwö ska' ta Skéköl tö iyé': 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kéköl.'† ²⁷ E' wá kiane ché tö ie' kě dör s'duowa, e'pa Kéköl. ¡Ie' dör s'ttsé'ka, e'pa Kéköl! Taië a' wöa ká chowa.

¿Skéköl ttè dalöiëno e' isie dör ibua'ie?

(Mateo 22.23-40)

²⁸ Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa dur eköl ie'pa tso' ñi iütök e' ttsök. Ie' tö ittse tö Jesús tö ie'pa iuté buaë, e' kuékí ie' ichaké ia:

—Skéköl ttè dalöiëno, ¿e' wéne dör ibua'ie imalepa tsata?

²⁹ Ie' iüté:

—Skéköl ttè dalöiëno kibiie imalè tsata e' dör i': 'A Israel aleripa, a' tö ittso. Kéké dör se' Kéköl, e' ë dör Skéköl. ³⁰ E' dalëritsö a' er kos wa ena a' wák kos wa ena a' erbiké kos wa ena a' diché kos wa.' ³¹ E' itökí e' dör i': 'A malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es.' Kě ttè ta' dalöiëno tköka ttè böt e' tsata.

³² Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tö iché ia:

—A s'wöbla'uk, be' iuté buaë. Ì ché be' tö e' dör mokí. Skéköl dör eköl ëme. Kě e' skà ta. ³³ Ñies s'kawöta ie' dalëritsök se' er kos wa ena se' kabikeitsö kos wa, ena se' diché kos wa, ñies s'kawöta s'malepa dalëritsök wes se' wák e' dalër es. E' wésö, e' ta e' dör buaë se' a tköka iyiwak jchëule ña'wè wa'ñe ena iyiwak jchëule skà mësö Skéköl a' e' kos tsata.

³⁴ Mik ie' isué tö s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tö ie' iuté buaë yësyësë, eta ie' tö iché ia:

—Ì blúie Skéköl tso' e' o' mik tsinet be' tso'.

Eta kě yi kësik dë'kaia ie' a' ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

³⁵ Jesús tso' ie'pa wöbla'uk Skéköl wé a' ta ie'pa a' ichakéitö:

—¿Wes s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ichémi tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kiè David e' aleri? ³⁶ Eré David wák tö iyé' Wiköl Batse'r wa i' es: 'Skéköl tö iché ye' Kéköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië, dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia eta.'‡

³⁷ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör David aleri, e' ta ¿wes e' kièmi David tö ie' Kéköl?

Eta pè' tso' taië, e'pa tö Jesús ttö ttseke er bua' wa.

Jesús tö s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús tö s'wöbla'weke e' shüa ie' tö iché: 'A' e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yökí. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsjë ese mik wé pè' tso' taië ese ska' as pè' tö ie'pa shke'ù wes kékëpa dalöiërta' taië es. ³⁹ Ñies se' ñi dapa'wo wé a' ena wé ie'pa kawö tkö'wekerakitö, ese ska' kula' tso' kékëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tö e' tkoie. ⁴⁰ Ie'pa tö alakölpa schö u yeta'ttsa iulà a, eta ittökerak S'yé ta braraë sulitane wöwa idikiñoie tö ie'pa dör pè' buaë yësyësë. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata."

Alaköl siarë tö inuköl mé Skéköl a

(Lucas 21.1-4)

⁴¹ Etökicha ta Jesús tkër kalkuö tso' inuköl ioie mè Skéköl a' e' wösha pè' tso' inuköl iök kalkuö a' e' sauk. Inuköl blúpa tso' taië esepa tö inuköl ieke taië. ⁴² E' wöshaë ta alaköl siarë dör schö debitu eköl, e' tö inuköl wöshkila yöule cobre wa tuë tottola ese iéwa böt kalkuö ek a. ⁴³ Jesús tö ittökatapa kié ta ichéitö ia:

—Mokí ye' tö a' a' iché tö alaköl siarëla dör schö wí tö inuköl iéwa kibiie imalepa

† 12:26 Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kéköl: Mik ttè e' yé' Skéköl tö Moisés a, eta Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blërulunebak ká iaiäë. Wes ie' tö iché, e' wá kiane ché tö ie'pa tso' ttsé'ka Skéköl ta. Éxodo 3.6 saú. ‡ 12:36 Salmo 110.1

tö iie kōs e' tsata. ⁴⁴ Ie'pa ulitane tö inuköl kuō atē ese ié, erē ie' siarē, e' tö ie' wa itso' senoie e' kōs méttša. E' kueki ye' tö ie' ché es.

13

Jesús tö iché tö Skököl wé olordawa (Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Mik Jesús e' yéttša Skököl wé a, etā ittökata eköl tö iché ie' a:

—¡A s'wöbla'uk, isaú! U bua'buä yōule ák bua'buäala wa.

² Ie' iüté:

—U kōs tso' bua'buäe sué a' tö ié, e' olordawa sēraa, iékwō ē kē atpa ñi bata ki.

¿I wa sö isuemi tö ká i' erkewatke? (Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuöki ta ie'pa míyal kabata kié Olivo tkērka Skököl wé wōshaē ee. Jesús e' tkéser ta Pedro, Santiago, Juan ena Andrés e'pa tö ie' a ichaké bánet: ⁴ “Ichō sa' a: ¿mik íyi ekkē wamblērmi? ¿I wa sö isuemi tö iwamblērketke?”

⁵⁻⁶ Ie' iüté: “Tajē pē' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitō: ‘Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e’, ta pē' kiterarakitō tajē. E' kueki a' tso' wōsh wa as kē yi tö a' kitō'wē’.

⁷ “Mik a' tö ibiyō ttsé tö ká tajē wakpa ñippōke tajē wī a diā a, etā e' kē tö a' tkiuk. E' wake' tkōraē, erē ká i' erwami e' kianeia.

⁸ Ká kua'ki kua'ki wakpa ñippōraē ñita. Ñies í tö ká wōti'wēraē ká wa'ñe. Ñies ká tseē wakpa tteraē bli tö tajē. Íyi ekkē dör erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yōki ese. E' dör wes alaköl alá kurketke ta ikirirke es.

⁹ “A' e' kkō'nú. A' merdattša s'shulōkwakpa a ta a' burdaē siarē judiowak ñi dapa'wo wé a. Ie'pa tö a' keraē e' duökser shulē s'wōkirpa ena s'blúpa wōrkī ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraē ie'pa a. ¹⁰ Erē kam ká i' erwa e' yōki ye' tté buä e' kawōta pakē ká ulitane wakpa a. ¹¹ Mik a' menettša tté shulōkwakpa a, etā kē a' tkinuk ima a' e' tsatkōmi. Mik e' kēwō de, etā kē a' ttōpa a' wákpa er wa, e' skéie Wiköl Batse'r ttōraē a' wa. E' kueki tté eraē Skököl tö a' a chē e' chō. ¹² Etā wēlepa tö iēl wōmerattša ttēwa, iyé tö ilā wōmerattša, ñies ala'r e' kōrakā iyé

ena imi kkatök as ittōwa. ¹³ Sulitane tö a' sueraē suluē ye' tté kueki. Erē yi e' tkēwa darērēē dōka bata ekkē, esepa tsatkērdaē.

¹⁴ “Íyi sulusi tö i dör batse'r ia'wē ñáie e' tkērdakā wé kē ikawōta tkēka ee* (yi tso' yēkkuō i' sauk, e' éna iwā anú). Mik e' sué a' tö, etā wēpa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a. ¹⁵ Yi tso' u bata ki ese kē dōkwane weshkē íyi yōktsa, itkōshkarmi. ¹⁶ Ñies yi tso' kanēblök kañika ese kē dōkwane weshkē idatsi' yōktsa. ¹⁷ E' kēwō ska' ta alakōlpa alá kurketke ena alakōlpa tsu' muke ilā a iwēstela ina esepa ta! ¹⁸⁻¹⁹ S'ditsō weirdaē tajē shutē kōs kē s'we'ikule ekkē mik ká yō' Skököl tö dō ikkē ta, ñies kōs kē s'weirpa aishkuō ta ekkē. E' kueki ikiō Skököl a as kē e' wamblēr a' ta yuēdiō kēska'. ²⁰ E' kēwō kē wōpawa Skököl tö, e'ma kē yi isie atukia ttsē'ka. Erē e' kēwō wōerawaitō, wēpa shukitbakitō esepa dalērmik.

²¹⁻²² “Kachōkwakpa e' kōrakā e' chök tö ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö ie'pa dör Skököl tteköl wēle. E'pa tö i kē or yi a ese wēraē s'kitō'woie tö ie'pa tté dör mokie. Dō wēpa shukit Skököl tö, esepa kitō'wēmi e' mú kitērmi e'ma. E' kueki yile tö iché a' a: ‘Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur ié', ö ‘Isaú, idur wē', e' ta kē a' tö iklö'war. ²³ ¡A' tso' erki! Íyi ekkē biyō chétkeyō a' a kēweie.

Jesús dōrane olo ta' tajē

(Mateo 24.29-35, 42, 44; Lucas 21.25-36)

²⁴ “Erē s'weine e' kēwō tka, etā diwō wōtuirdawa, ñies si'wō kē wōñarpaia. ²⁵ Bēkwō darolordaē ena i kōs tso' ká jai a e' wōtirdaē. ²⁶ Etā ye' dör S'ditsō Alā, e' datse mò a' diché ta' tajē olo ta' tajē, e' wērdāē. ²⁷ Skököl biyōchōkwakpa patkeramiyō wēpa shukitbakyō, esepa dapa'ukka ek tsiní ēme. Ie'pa tö iyuleraē ká wa'ñe dō wé ká i' bata erkerō ee ena wé ká jai bata erkerō ee.

²⁸ “A' e' wōbla'ú tté ikkē wa iwā saú higo klō wa: Mik iulatska tso' ulölōla ena erpa ikōyōk tskirdoka, etā a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. ²⁹ Es ñies mik a' tö isuē tö íyi ekkē wamblērke, etā a' wa ijchenú tö ye' datskene, e' diwō dewatke tsinet. ³⁰ Moki

* 13:14 Íyi sulusi...tkēka ee: Mateo 24.15 saú.

ye' tō a' a ichè tō íyi ekkē wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yōki. ³¹ Kashuk ena ká i' erdawa, erè ye' tte michoë e' kē erpawa yēs.

³² “Erè e' kēwō e' diwō kē jcher yi wa. Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kē wā ijcher, ñies ye' dör Skëköl Alà e' kē wā ijcher. S'yě è wā ijcher.

³³ “A' kē wā ijcher wekkē tā idiwō de, e' kuëki a' tso' erki, a' senú wōsh wa. ³⁴ E' dör wes wēm eköl mi'keā kamië ká kuā'ki a es. Ie' tō iché ikanè mésopa a: ‘Ukkō'nú ña.’ Etā kanè tuléatitō ie'pa bik ekkē a. Ie' tō iché ie' ká wékkō kkō'nukwak a: ‘Be' tso' wōsh wa.’ ³⁵ Es ñies a' tso' erki. A' kē wā ijcher mik ye' dör wes u wák es e' dotkene. Ye' dōmibitū ká tuinetke ekkē alè, ká shābōts alè, dakro ane ekkē alè ö ká ñine alè tā. ³⁶ A' tso' wōsh wa dō' a' kuëwayö kapè a. ³⁷ Tte chéyö a' a, e' chekeyö sulitane a: ¡A' tso' wōsh wa!”

14

Judiowak wōkirpa tō Jesús aleritsé klō'wèwa
(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ká böt è kianeia Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kēwō tkō'woie. Ñies e' kēwō ska' tā Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wa e' kēwō tkō'weke judiowak tō. Sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk tte dalöieno wa wakpa tō Jesús aleritsé kitō'wè iklō'wōwa ttèwa. ² Ie'pa welepa tō iché:

—Kē sō wamblö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwō a as pè' kē shutirka. E' kuëki ie'pa éna iklō'wakwā ikité wa.

Jesús klō kī kiö masmas téka alaköl eköl tō
(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús minea Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. Ie' tkëria mesa kī, e' dalewa alaköl debitū eköl e' wā kiö masmas kië nardo ese chökle tuë darërè, ese debitū. Kiö e' ukkuö yöule ák kië alabastro e' wa. Kiö ukkuö kuli' pëwaitō tā itéka Jesús wōkir kī. ⁴ Welepa uluneka ie' kī tā ñi a ichérak:

* **14:12** Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wa e' kēwō: Kawö e' tkō'weke judiowak tō dö ká kul, e' tsá diwō kiërakitö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwō.

—¿Ì kuëki alaköl tō kiö we'ikéwa? ⁵ Ituë darërè dōka s'kanablö duas ek ské ekkē. Iwatormittsa s'siarëpa kimoie.

Etā suluë ie'pa tō alaköl e' paké.

⁶ Erè Jesús tō iché:

—Imúat bërè. ¿Ì kuëki a' itsiriwëke? Íyi buaë kanewé ie' tō ye' a. ⁷ S'siarëpa tso' kekraë a' shua, etā e'pa kimèmi a' tō mik a' kī ikiane e' tā. Erè ye' kē ku' kekraë a' tā. ⁸ Ie' tō iwé ye' a kos ie' a ior ekkē. Ie' kiö té ye' kī ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yōki. ⁹ Mokī ye' tō a' a ichè tō ká wa'ñe wé Skëköl tte buaë pakarke eë ipakardaë ñies tō ie' tō i buaë o' ye' a. Es e' kē chöpawa yi éna.

Judas tō Jesús wöméttsa

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Jesús ttōkatapa dabom eyök kī bōl, e' eköl dör Judas Iscariote, e' miá sacerdotepa wōkirpa ska' ichök tō ye' a Jesús mermittsa a' a. ¹¹ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ittse'nerak buaë tā ikablé ie' a inuköl muk. Etā ie' tō kawö yulémi bua'iewa Jesús wömottsa.

Jesús bata chkéia ittōkatapa tā

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Kawö kië Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wa e' kēwō tsá diwō dewatke* E' diwō wa ie'pa obeja pupula jcheke Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kēwō tkō'woie. Etā Jesús ttōkatapa tō ie' a ichaké:

—¿Wé be' kī kiane tō sa' mi' kawö tkō'wekesö e' chké kanéuk be' a?

¹³ Ie' tō iché ie'pa bōl a:

—A' yú Jerusalén. Mik a' demi eë, etā wēm kueraë a' tō eköl, e' wā di' dami skauña a. E' itōki a' yú. ¹⁴ Tā u wé a ie' demi e' wák a ichö: ‘S'wōbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawö tkō'wekesö e' chké ñèmi ie' ttōkatapa tā?’ ¹⁵ Ie' tō úshu bërè tso' kákke tso'tke kaneoule buaë, e' kkacheraë a' a. Eë ichké kanéu se' a.

¹⁶ Etā ie'pa bōl míyal Jerusalén tā íyi ulitane kuérakitö wes ie' tō iché es. Eë chké kanewérakitö kawö tkō'woie.

¹⁷ Mik ká tuine, etā ie' debitū ittōkatapa dabom eyök kī bōl, e'pa tā. ¹⁸ Mik ie'pa e' tulésër chkök, etā ie' tō iché ie'pa a:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye' wömerattsā. E' wák tso' ye' tã chkök.

¹⁹ Etã ie'pa erianekã tajë tã ie'pa tō ie' a ichakémi eköl eköl:

—¿Ye' alè idir?

²⁰ Ie' tō iūté:

—E' dör a' dabom eyök kī bōl tso' ye' tã pan nuuk tkã' etkë a ñè, e' eköl. ²¹ Ye' dör S'ditsö Alà e' tã itkōraë wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es. Erë wëstela ina yi ye' wömekettsã e' tã. ¡Buaë idir wëm e' a tō kē ikunúpa!

²² Ie'pa tso'ia chkök, e' shuã pan klö'wéitö, e' kī wëstela chéitö Skëköl a tã iblatéitö watié ie'pa a tã ichéitö:

—Pan se dör ye' chkà, e' ñú a' tō.

²³ E' ukuöki tkã' a vino tso', e' klö'wéitö, e' kī wëstela chéitö Skëköl a tã ie'pa ulitane tō tkã' e' wayé. ²⁴ Ie' tō iché ie'pa a:

—Vino se dör ye' pë. Ye' tterawã e' pë' tërdaë tajë, e' wa tte pa'alī me' Skëköl tō, e' wà de. E' wa pë' tajë tsatkërdaë. ²⁵ Mokī ye' a' a ichè tō vino kē yepaiayö dö mik i blúie Skëköl tso' e' kēwö de etã. Mik ide, etã iskã yeraneyö a' tã.

Pedro tō icheraë tō ie' kē wã Jesús sūle
(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

²⁶ Etã ie'pa tō Skëköl ttseittsé, e' ukuöki tã ie'pa míyal Olivo kébata a. ²⁷ Jesús tō iché ie'pa a:

—A' ulitane tköyaldaë. A' ye' meatdaë ekörla. E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö, etã obeja pordami wì a dià a.† ²⁸ Erë mik ye' ttëwã shkënekane, e' ukuöki tã ye' miraë Galilea a' yökī kewe.

²⁹ Pedro tō ie' a' iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiät ekörla, erë ye' kē tō be' mepaät.

³⁰ Ie' iūté:

—Mokī ye' tō be' a' ichè tō i' nañewe, kam dakro skà arne, e' yökī be' tō icheraë mañatökicha tō be' kē wã ye' sūle.

³¹ Erë Pedro tō ikí ché ia kröröë:

—Erë ye' ttëwamirakitö be' tã, erë kē ye' ichepa tō kē ye' wã be' sūle.

Etã ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yë tã Getsemaní
(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

³² E' ukuöki tã ie'pa míyal kã kië Getsemaní ee. Jesús tō iché ittökatapa a:

—A' ate tular íe, ye' mía ttök S'yë tã.

³³ Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwã e' tã. Etã ie' erianemi chkenewami tajë. ³⁴ Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajë ttsësquia ye' ttëwamiitö ekkë. A' e' tsúat íe, kē a' kapökwa.

³⁵ E' ukuöki ie' mía wishke tã ie' e' kéütër wöwakköt iski tã ikiéitö Skëköl a tō i tkōraë ie' tã, e' diwö tkōami ie' kī, e' tã itkōúu. ³⁶ Ie' ichè: "A yëwöla, íyi ulitane ormi be' a. I tkōraë ye' tã e' dör wës íyi bacha'bachaë yèwasö es. E' ulà a' ye' yöttsã. Erë kē iwar wës ye' kī ikiane es, iú wës be' kī ikiane es."

³⁷ E' ukuöki tã ie' dene wé ittökatapa tular ee tã ie'pa kuéitö kapödtular. Ie' tō iché Pedro a:

—A Simón, ¿be' kapowa? ¿Kë be' wã kapëwã wöklöne dö hora ek ë? ³⁸ Kë a' kapökwa. A' ikiö Skëköl a' as i sulu tō a' erkiöweke ese kē e' alökã a' kī. Mokī a' éna i buaë wãk, erë a' diché kē dë'kã iwã uk, e' kueki a' a' darërëë idir.

³⁹ Ie' míane tã tté Skëköl a wës kewe itté es. ⁴⁰ Mik ie' dene tã ie'pa kuéneitö kapödtular; ie'pa wöbla surirkewa kapè wã e' kueki. Ie'pa kē wã tte kune ie' iutoie. ⁴¹ Ie' skà míane ttök S'yë tã e' dene, i' tã idare mañatökicha, etã ie' tō iché iarak:

—¿A' kapötuluriã enukeia? Wë' a' kapowa. Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mëttsã pë' sulusipa ulà a. ⁴² A' e' kōkã, yi tō ye' wömekettsã, e' dotke i' tã. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwã ibolökpa tō

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök kī bōl, e' eköl kië Judas, e' debitu pë' tã tajë. E' wakpa debitu tabë kī ena kal wölö kī. Ie'pa patkë'mi sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa ekkëpa tō. ⁴⁴ Judas dör iwömëttsã e' tō ie'pa a iyë'bak: "Wé shkë'wéyö wöalattsë wa, e' dör ie', iklö'úwã a' tō tã itsúmi kkö'naule buaë

† 14:27 Zacarías 13.7

as kē itkōshkar.” ⁴⁵ Etā ie' e' skéwā Jesús o'mik tā iché iā:

—¡A S'wōbla'ukwak!

Tā iwōalattséwāitō. ⁴⁶ Etā Jesús klō'wéwā pē' tō.

⁴⁷ Erē ie'pa iēter eē, e' eköl tō itabè yéttsa tā e' wa sacerdote kibi e' kanè méso kukuōña téttsa. ⁴⁸ Etā Jesús tō ichaké pē' ekkēpa a:

—¿Ì kuekī a' bite ye' klō'ukwā tabè kī kal wölö kī wes akblōkwakpa klō'wéwā es? ⁴⁹ Kékraē ye' bak a' shūā s'wōbla'uk Skéköl wé a, erē a' kē wā ye' klōnēwā. Erē i' tkōke as itkō wes itso' kitule Skéköl yēkkuō kī es.

⁵⁰ Etā ittōkatapa kos tkayalmi tō iméat ekōrla. ⁵¹ Erē duladula eköl dowā ie' itōkī e' patrēwābitū kā' kishuo wa, e' klō'wéwāarakitō, ⁵² erē idatsi' ppéeatitō wak tkashkarmi sume.

Jesús demi ie'pa wā Judiowak wōkir kibipa wōrkī

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵³ Jesús tsémirakitō sacerdote kibi ska'. Etā eē sacerdotepa wōkirpa malepa ena judiowak kueblupa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kos daparke. ⁵⁴ Pedro datse ie'pa itōkī kamiē dōttsā sacerdote kibi u pamik, etā eē ie' e' tséat tkēr Skéköl wé shkēkipa tā bö' baiklök.

⁵⁵ Etā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa tō ttē yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tō iwōmūttsā ttēwā, erē kē ie'pa wā ì ttē kune ikkatoie. ⁵⁶ Tajē pē' de ie' kkatök kachè wa, erē ie'pa ttē kē dē'ttsā ñittsēē. ⁵⁷ Welepa tō ie' kkatémi kachè wa tā ichéarakitō:

⁵⁸—Sa' tō ie' ttsē'wā ichök tō Skéköl wé yō' s'ditsö tō i', e' olo'yerawāitō tā iské, kē yōne s'ditsö wā, ese yuérakāneitō kā mañat shūā.

⁵⁹ Erē ie'pa ttē kē dē'ttsā ñittsēē.

⁶⁰ Etā sacerdote kibi e' kékā iyamipa shūā, tā Jesús a ichakéitō:

—¿Kē be' ie'pa iuteku' yēs? ¿Ñe' ie'pa be' kcateke, e' dör ì?

⁶¹ Erē Jesús siwā'bléwā ie'pa yōkī, kē ie' wā ì iütēne.

Sacerdote kibi ie' skà chaké:

—¿Be' dör wé pairine'bitū idi' wa sa' blúie e'? ¿Be' dör Skéköl kīkaulekā tajē e' Alà?

⁶² Jesús ie' iüté:

—Tō, ye' idir. Ye' dör S'ditsö Alà e' sueraē a' tō tkērka Skéköl diché tā' íyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalōiērtā' tajē. Ñies ye' datskene kashuk a mò a e' sueraē a' tō.

⁶³ Etā sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikkache tō iluneka tā ichéitō:

—¿Ie se' kī ikkatōkwakpa kī kiarmiia?

⁶⁴ A' ittse tō ie' e' chō tō ie' dör Skéköl Alà, e' wa ie' tso' Skéköl chök suluē. ¿Wes a' iweke? Ie'pa ulitane ñi sini'kué tō ie' iāne iwiie, e' kuekī ikawōtā ttēwā.

⁶⁵ Ie'pa welepa wirituémi ikī ñies iwōbla pabakéwāarakitō tā itéarakitō tā ichakéarakitō:

—Be' dör Skéköl tteköl, e' ma sa' a ichōka ¿yi tō be' té?

Etā Skéköl wé shkēkipa tō ippé iwō kī tajē.

Pedro tō iblé tō kē ie' wā Jesús suule

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-29)

⁶⁶ Pedro tkēria iskī u pamik, e' dalewa tayēla debitū e' dör sacerdote kibi e' kanè méso eköl. ⁶⁷ Ie' Pedro suē bö'iklök, tā isuéitō krereē tā ichéitō iā:

—Be' ñies dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁶⁸ Pedro tō iblé. Ie' tō iché:

—Kē ye' wā ie' suule. Ye' kē éna iāne tō ì chök be' tso'.

Etā ie' e' yéttsa ukkō a. E' wōshaē dakro ane. ⁶⁹ Kanè méso ñe' tō Pedro suéne tā ie' e' kékā ichök imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús klépa e' eköl.

⁷⁰ Erē Pedro tō iskà bléne. E' kuölö tā wépa tso' eē ñies e'pa tō iché ie' a:

—Be' dör Galilea wak, e' kuekī mokī be' dör ie'pa éltē wak.

⁷¹ Ie' tō iché:

—¡Skéköl wōrkī ye' iché tō wēm chök a' tso' e' kē suule ye' wā! Kē idör es, e' ma as ye' kichatēr.

⁷² E' wōshaē tā dakro ane etōkichane, tā ie' éna iānewā tō Jesús tō ie' a iyē': 'Kām dakro skà arne e' yōkī be' icheraē mañatōkicha tō be' kē wā ye' suule.' Etā ie' iéka tajē.

15

Jesús mítser Pilato wōrkī

(Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Mik ká ñine, etá sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ñi dapa'wéka tá Jesús aleritsétke. Ie'pa wá imítser moulewá mé Pilato a. ² Pilato tö ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

³ Sacerdotepa wökirpa tö ie' kkaté tajë. ⁴ Etá Pilato tö iskà chakéne:

—Ñekkë ie'pa be' kkaté ¿e' ttsébö? ¿Ì kueki e' kë iütébö?

⁵ Erë ie' kë wá iütëne, e' tö itkiwéwa darërëë.

Jesús méttsa ttëwá

(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38–19.16)

⁶ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewá s'wöto wé a ese yöktsá eköl émine wé kié pé' tö e'. ⁷ Wëm kié Barrabás e' tso' wötëulewá s'wöto wé a imalepa sulusipa tá. Ie'pa wá s'kötulewá mik ie'pa e' ka'ká ñippök romawakpa tá etá. ⁸ Tá pé' debitu Pilato ska' e'pa tö ikié ie' a tö iú wes iwöblar es. ⁹⁻¹⁰ Ie' tö isuéwa tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsá ie' ulá a. E' kueki ie' tö ichakérak ia:

—A' judiowak blú ¿e' émineyö?

¹¹ Erë sacerdotepa wökirpa tö pé' shutiwékatke as ie'pa tö kiö Pilato a tö Barrabás yöttsá Jesús skéie. ¹² Pilato tö ichakéne:

—Etá ¿wes a' ki kiane tö ye' tö wëm kié a' tö judiowak blú e' wè?

¹³ Ie'pa iüté aneule:

—¿Iwötówa krus mik!

¹⁴ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ì kueki? ¿Ì sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—¿Iwötówa krus mik!

¹⁵ Ie' atáka buaë ie'pa tá, e' kueki Barrabás yéttsaitö. Etá Jesús ppök patkémiiitö ttsa' bata daloie wa. E' ukuöki tá ie' tö iméttsa wötëwá krus mik.

¹⁶ Etá iñippökwakpa wá Jesús mítser ká e' wökir u kié Pretorio e' shuá wé ulat tso' áie eë. Eë ie'pa tö iñippökwakpa malepa kiéttsa dapa'wé ek tsiní ëme. ¹⁷ Ie'pa tö datsi' mat daloshdalosh ese iéka Jesús ki blu'ie. Ñies dika'kicha yuéraakitö wöshkiie

tkékarakitö iwökir ki blu'ie iwayuoie. ¹⁸ E' ukuöki tá ie' wayuémirakitö aneule:

—¿Be' dör judiowak blú! ¿Be' kikökka sa' tso'!

¹⁹ Etá ippémirakitö tajë iwökir ki kuaköl wölö wa ena iwiri tuérak iki ena ie' e' tuléserak kuchë ki iwörki iwayuök tö sú sa' be' dalöië.

²⁰ Mik iwayué one, etá datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitö tá iwák datsi' iékanerakitö iki tá imítserak iwa wötëwa krus mik.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

²¹ Ñippökwakpa tö wëm kié Simón dör Cirene wak, e' kué ñalá ki, e' datse bánet micho Jerusalén. Ie' dör Alejandro ena Rufo yé. Ie' ké ie'pa tö Jesús krus tsukmi.

²² Ie'pa wá Jesús mítser ká kié Gólgota eë. (Gólgota e' wá kiane chë s'wökirdiche.) ²³ Etá vino shutuule kapöli kié mirra e' wa, ese mé Jesús a yè, erë kë ie' wá iyanewa. ²⁴ Etá iwötëraakitö krus mik. E' ukuöki tá ie'pa iné ñi ma'woie suë tö wes ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a.

²⁵ Mik ie'pa tö iwötëwá krus mik, etá diwö de sulitu (9). ²⁶ Kaltak tso' e' ki itso' kitule tö ichë: “I' dör judiowak blú e'”, e' dör iwá kkachoie tö ì nuí ki ie' wötënewá krus mik. ²⁷⁻²⁸ Ñies wëpa bö! akblökwakpa wötëwarakitö krus mik, eköl iulá bua'kka, eköl iulá bakli'kka.

²⁹ Pé' tköke eë e'pa tö icheke sulu, iwökir wötiykerak iwöa, es ichekerakitö:

—¿Íkëta, be' së tö Skëkö! wé tkekettsá etá ká mañat ë tá be' tö iyuékane! ³⁰ ¿E'ma be' e' tsatkö, be' e' öwa krus së mik!

³¹ Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús wayueke. Ie'pa tö icheke ñi a:

—O'kapa tsatkéitö erë ie' wák kë a e' tsatkër. ³² Mokí ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie, mokí ie' dör se' Israel aleripa e' blú, e'ma as ie' e' öwa krus wí mik, e' iarma tá se' erblömi ie' mik.

Wëpa wötëne ie' tá krus mik e'pa tso'ñak ie' chök suluë.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

³³ Mik diwö de bata a, eta ká míá ttsetseë ká wa'ñe dö tsáli diwö de mañat ekkë. ³⁴ E' wösha ta Jesús aneká tajë ta iché: “Eloí, Eloí, ¿lemá sabactani?” (e' wà kiane chë: A ye' Këköl, a ye' Këköl, ¿iök be' ye' we'ikëttsa?)

³⁵ Welepa tso' ee, mik e'pa tö ttë e' ttsé ta ichérakitö:

—¿A' ittse? Ie' tso' Skëköl tteköl bak kië Elías, e' kiök.

³⁶ Eta ie'pa eköl tunemi tö suiök nuwëka vino shköshkö wa e' tkékaitö kuaköl bata ki ta itkéwa ikkö mik as ikuyöitö. Ie'pa tö iché:

—Imuat bër, ipanusö suë tö Elías datse iökwa.

³⁷ Jesús aneká tajë ta isiwa' bata tké. ³⁸ Eta Skëköl wé a ie'pa wa datsi' buririë ese shukuar u blatoie e' jchënane kákke dötsa iski. ³⁹ Eta Roma ñippökwakpa eköl döer capitán e' durshkö Jesús wömik. Mik e' tö isuë tö wes Jesús duowa, eta ichéitö:

—Moki, wëm wí döer Skëköl Alà je'.

⁴⁰ Ñies alakölpa iëter ee ie' kí sauk kamië. E' shua eköl döer María Magdala wak. Iëköl döer María e' döer Santiago tsirla ëk ena José, e'pa mi. Iëköl döer Salomé. ⁴¹ Alakölpa e'pa bak shkök Jesús ta ena ikime' mik ibak Galilea eta. Ñies alakölpa skà tso' tajë dë'bitu Jesús ta dö Jerusalem.

Jesús nu wötëne

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ E' diwö döer judiowak a íyi kanéwoie eno diwö yöki. Ká tuirketke* e' kuëki wëm eköl kië José Arimateawak, e' kësik iéwa ta imía Jesús nu kiök Pilato a blëwa. Ie' döer judiowak wökirpa e' eköl dalöiërta' tajë ese. Ñies ie' tso' i blúie Skëköl tso' e' kéwö panuk. ⁴⁴ Pilato tkinewa tö Jesús duowatke, e' kuëki ie' tö icapitán kië chakë tö moki Jesús duowatke. ⁴⁵ Mik ie' wa ijchenewa, eta ie' tö Jesús nu kéwö mé José a tsëmi. ⁴⁶ E' ukuöki ta José tö datsi' ukuö bua'buasaruru ese tuë et. Jesús nu éwaitö krus mik, e' patrëwaitö datsi' ñe' wa blëwa ákuk biule s'nu blóie ese a. Eta ákuk kkö

* **15:42-43** Ká tuirketke: Judiowak ttë dalöiëno tö iché tö s'nu kë tsertá'mi eno diwö a. Eno diwö e' tkërkewami Viernes ká tuine ekkë. Ñies kë idör buaë ie'pa a tö s'nu at áie nañewe. E' kuëki José Arimateawak éna Jesús nu akwa blëwa bet kam ká tuir e' yöki.

wötëwaitö ák bërle wa. ⁴⁷ Wé Jesús nu menewa e' suë María Magdala wak ena María döer José mi, e'pa tö.

16

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

¹ Mik eno diwö tka, eta María Magdala wak ena María döer Santiago mi ena Salomé e'pa tö kiö masmas bua'buasaruru ese tuë mi ie'pa wa tëka Jesús nu ki. ² Eta domingo bla'mi erpa diwö tschine ta ie'pa míyal wé Jesús nu blëne ee. ³ Ie'pa ñi a iché:

—¿Yi tö se' a ák yëmitta ákuk kkö a?

⁴ Erë mik ie'pa tö iweblé, eta ie'pa tö isuë tö ák rratune bánet. Ák e' döer bërle. ⁵ Mik ie'pa dewa ákuk a, eta ie'pa tö isuë tö duladula tkër eköl ulà bua'kka, e' datsi' saruruë batsjë. Ie'pa tkinewa iyöki. ⁶ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Kë a' tkinukwa. Ye' éna iane tö a' tso' Jesús Nazaret wak kótewa krus mik e' nu yulök. Erë kë iku' ie, ie' shkenekane. Wé ie'pa tö ime'wa e' tö weblö. ⁷ A' yú Pedro ena ittökatapa malepa a ibiyö chök tö ie' mitke a' yöki kewe Galilea. Eë a' tö ie' sueraë wes ie' tö a' a iyë' es.

⁸ Alakölpa tkinewa painëka tajë, e' kuëki ie' e' yélur ákuk a tkayalmi. Ie'pa suane, e' kuëki kë wa i yëne yi a.

María Magdala wak tö Jesús suë

[⁹ Jesús shkenekane domingo bla'mi, e' ukuöki ta ie' e' kkaché kewe María Magdala wak a, e' a ie' tö aknamapa bak kul (7) e' trëo'yal. ¹⁰ Eta alaköl e' míá ibiyö chök wëpa bak shkök Jesús ta e'pa a. Ie'pa eriarke iü tular siarë. ¹¹ Erë mik ie'pa ittse tö Jesús shkenekane ñies tö alaköl ñe' tö isuë, eta kë ie'pa wa iklöone.

Jesús ttökatapa böle'pa tö ie' suë

(Lucas 24.13-35)

¹² E' ukuöki ta ittökatapa böle'pa shkörami mi cho bánet, eta ñala ki Jesús e' kkaché ie'pa a, erë iwër kuëki. ¹³ Eta ie'pa míyal ibiyö chök imalepa a, erë ñies kë ie'pa wa ittö klöone.

Jesús tō ittōkatapa patké s'wöbla'uk
(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ E' ukuöki tã Jesús e' kkaché ittōkatapa dabom eyök ki eköl e'pa a. Ie'pa tulur chkök e' dalewa ie' de. Wépa tō ie' shkenekane e' sué, e'pa ttō kë klöone ie'pa wa, ie'pa er dareré e' kueki. E' ki ie' tō ie'pa uñelor.
¹⁵ Eta ie' iché ie'pa a: "A' yú ká wa'ñe ye' tté buaé e' pakök sulitane a. ¹⁶ Yi erblé ye' mik tã ie' e' wöskuée esepa tsatkërdaë. Eré yi kë erbléne ye' mik esepa kichatërdaë.
¹⁷ Wépa erblöke ye' mik esepa tō i kë or yi a ese weraé iwà kkachöie. Ye' ttō wa ie'pa tō aknamapa tré'werattsã, ñies ie'pa a imeraé ttoie s'ttō kua'ki kua'ki wa. ¹⁸ Tkabë chök klö'wéwa ie'pa tō ulà wa ö kapöli sulusi yéwarakitö, e' tã kë ie'pa döpa wes. Ñies ie'pa ulà murakã s'kirirke esepa ki tã ibuardane."

Jesús míkane ká jai a
(Lucas 24.50-53)

¹⁹ Mik Skëképa Jesús tté e' ché one, eta ibutséka mía ká jai a tã ee ie' tkéser Skëköl ulà bua'kka. ²⁰ Eta ittōkatapa míyal ká wa'ñe Jesús tté buaé pakök. Skëképa Jesús tō ie'pa kimé, i kë or yi a ese uk. E' wa ie' tō iwà kkaché tō ie' tté dör moki.]*

* **16:20** Yëkkuö këchke wele tō 16.9-20 kí kuötkéka. Tté e' kë ku' yëkkuö këchke bua'ie ese ki.

Jesús Tté Buaë Kit Lucas tö Lucas

Wëm tö yëkkuö i' kit e' wák kiè Lucas. Ie' tö ikit wëm eköl kiè Teófilo e' a. Welepa tö ibikeitsè tö Teófilo dör romawak eköl ena ie' dör këkëpa tajë ese. Lucas tö ie' a yëkkuö i' kit as ì o' Jesús tö ena ì wa s'wöbla'itö e' jcherwä ie' wä yësyësë.

Yëkkuö i' kî Lucas tso' ikkachök tö Jesús dë'bitu sulitane tsatkök, Israel aleripa ena pë' ulitane. Jesús kë dë'bitu Israel aleripa ë a. Lucas tö ichè tö Jesús kune' ká i' kî sulitane kimoie. Nies Lucas kî ikiane tö s'wä ijcherwä tö Jesús dë'bitu iyë kkachök se' a.

Ì tso' kitule Colosenses 4.14 ena Filemón 24 ena 2 Timoteo 4.11, e' wa se' wä ijcher tö Lucas bak Pablo wapiöuk. Welepa tö ibikeitsè tö ie' kë dör Israel aleri. Ie' bak kaneblök s'kapeyökwakie. Nies welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit ká kiè Roma eë Jesús kune' e' kî duas de dabom teryök (60) ena dabom kuryök kî sulitu (79) e' shu ulat.

Ttè tsá kitule

1-3 A këkëpa tajë Teófilo, ì o' Jesús tö sa' shuä mik ibak ká i' kî eta, e' paka' sa' a wépa itsá su'bitu dö ibata ekkë e'pa tö. Ie'pa dör Jesús ttè buaë e' kanéukwakpa. Tajë sa' malepa imaq' shtë yëkkuö kî, erë kë idë'ttsa wes ikiane shtë es. E' kuekî ye' tö iwà chakéwä bua'iewä itsá dö ibataë. Es ye' isué tö buaë idir shtëmi be' a yëkkuö i' kî seraä wes ibak es 4 as be' éna iar tö ttè wa be' wöblane, e' dör mokî.

Juan S'wöskuökwak kurke e' biyö yëne

5 Mik Herodes bak judiowak blúie eta sacerdotepa tso' eköl kiè Zacarías. Judiowak sacerdotepa ñi dapa'oule erule erule kaneblök Skëköl wé a. Zacarías dör sacerdotepa erule kiè Abías wakpa e' eköl. Ie' alaköl kiè Elisabet, e' dör nies sacerdotepa ditséwö wes iwëm es. 6 Ie'pa bül serke yësyësë Skëköl wöa. Ie'pa tö Skëköl ttè me'bak dalöiëno, e' dalöieke buaë, kë kî i

sulu tté ta'. 7 Erë Elisabet kë dötä' alàë. Nies ie'pa bül dör këkëpalatke.

8 Etökicha ta' mik Zacarías ena imalepa kàne iwakanéuk Skëköl wé a, 9 eta ie'pa iné ilè wa wes ie'pa wöblar es isuöie tö yi kàne shkökwa Skëköl wé shuä iyi masmas ña'uk Skëköl a. Eta idettsa tö Zacarías kawöta shkökwa. 10 Mik ie' tso' Skëköl wé shuä iyi masmas ña'uk, e' dalewa tajë s'daparke u'rki ttök S'yé ta. 11 E' wöshä ta Skëköl biyöchökwak eköl e' kkachéwä ie' a ka' tso' iyi masmas ña'woie Skëköl a e' ulà bua'kka. 12 Mik ie' tö Skëköl biyöchökwak sué ta ie' tkinewä suane tajë iyöki. 13 Eta biyöchökwak tö iché ie' a:

—A Zacarías, kë be' suanuk. Ì kié be' tö Skëköl a, e' meraëitö be' a. Be' alaköl dör Elisabet, e' döraë alàë, e' wák wëm. Ie' kiè múka a' tö Juan. 14-15 Ie' döraë këkëpa tajë Skëköl wöa. E' kuekî e' be' ttsë'weraë buaë kaneë. Nies ie' tö tajë pë' ttsë'weraë buaë. Ie' kë ì shköshkö yepa. Kam ie' kur eta Wiköl Batse'r döraë ie' kî tajë. 16 Ie' tö Israel aleripa tajë, e' kerane ie'pa Këköl yulökne. 17 Ie' döraë Skëköl yöki kewe itté pakök. Ie' tö ipakeraë Wiköl Batse'r diché tajë e' wa wes Skëköl tteköl kiè Elías bak ká iaiaë es. Ie' ipakeraë as iyé er buarne ila'r kî ena ila'r er buarne iyé kî. Nies ipakeraëitö as wépa tö Skëköl ttè dalösewéwä, esepa e' wöbla'ü senuk yësyësë. Es ie' tö ie'pa patteraë Skëköl datse e' panoie.

18 Eta Zacarías tö Skëköl biyöchökwak a ichaké:

—¿Ì wa be' ye' a ikkachèmi tö ttè e' dör mokî? Ye' dör këkëpalatke. Nies ye' alaköl dewatke këkëpalatke, ta ¿wes sa' alala kókamiiä?

19 Ie' iiüté:

—Ye' dör Gabriel. Ye' kaneblöke Skëköl a. Ie' ye' patké ttè buaë i' chök be' a. 20 Erë be' kë wä ye' ttè klöone, e' kuekî be' ttö wöblërdawä kë ttöpaia dö mik be' alà kune eta. Mik ì chéyö be' a e' kéwö de, eta be' ttörane.

21 E' dalewa ie'pa tso' Zacarías panuk u'rki, e'pa tö ibikeitsé, “¿Ì tö ie' wöklö'wé, e' kë dötsa bet Skëköl wé a?” 22 Mik ie' dettsa, eta ie'pa tö isué tö ie' ttö wöblënewä, kë ie' ttoia ta ulà ë wa ie' tö iwà kkaché ie'pa a.

Etā ie'pa éna iane tö ilè suéitō kabsueie. Es ie' aṭe me'ie.

²³ Mik ie' kanè one Skéköl wé a, etā imiáne iu a. ²⁴ E' ukuöki tā ie' alaköl Elisabet duneka. Ie' e' tkéwa iu a dō si' skel, kē dē'ttsa wérō. ²⁵ Ie' tö iché, “Ikképa Skéköl tö alà mé ye' a. Es ie' er buaë ché ye' a, ekké ye' jaéne.”

Jesús kurke e' biyöyēne

²⁶ Elisabet duneka e' ki si' de teröl, etā Skéköl tö ibiyöchökwak kiè Gabriel, e' patké Nazaret, ká e' aṭe Galilea. ²⁷ Ee busi serke eköl kiè María. Ie' kam ser wēm tā, erè ie' ttē meule wēm eköl kiè José e' a senowa ie' tā. José dör blu' bak kiè David e' aleri eköl. ²⁸ Etā Skéköl biyöchökwak dewa wé María tker ee, tā ichéitō ie' a:

—¿Is be' shkéne? Skéköl er buaë ché be' a. Ie' tso'ie be' tā.

²⁹ Ttē e' tö María tkiwéwa tā ibikeitséitō, “¿Iök ye' shké'wé es?” ³⁰ Etā Skéköl biyöchökwak tö iché ie' a:

—A María, Skéköl er buaë ché be' a, e' kuéki kē be' suanuk. ³¹ Be' durkaraë, be' alà kurdaë wák dör wēm, ikiè múkabö Jesús. ³² Ie' dōraë kéké taië, dalö taië. Ie' kirdaë Skéköl dör íyi ulitane tsata, e' Alà. Skéköl tö ie' meraka blu'ie wes iyé bak kiè David es ³³ as Jacob aleripa wēttsütō blu'ie kekraë kē erta'wa.

³⁴ Etā María tö ichaké Skéköl biyöchökwak a:

—Kam ye' ser wēm tā, etā ¿wes i ché be', e' wá tkömi ye' tā?

³⁵ Skéköl biyöchökwak iüté:

—Wiköl Batse'r dōraë be' ki, Skéköl dör íyi ulitane tsata e' diché ardaë be' ki. E' kuéki be' alà kurdaë, e' serdaë Skéköl é a. Ie' kirdaë Skéköl Alà. ³⁶ Nies be' yami kiè Elisabet kéképalatke cheke tö kē idōta' alàë, e' alà kurdaë. Si' i' wa tā ie' ki ide si' teröl.

³⁷ I' kos or Skéköl a, kē i' ku' darërè ie' a wè.

³⁸ Etā María tö iché:

—Ye' dör Skéköl kanè méso, as ie' tö iü ye' tā wes be' iché es.

Etā Skéköl biyöchökwak mía.

María mía Elisabet pakök

³⁹ E' ukuöki tā María dali ié tā imía bet Elisabet pakök. Elisabet serke Judea ká dör kabataie ee. ⁴⁰ Mik ie' dewa Zacarías u a, etā ie' tö Elisabet shké'wé. ⁴¹ Mik e' ttsé

Elisabet tö, etā ilà wöti'ne taië ie' shua ta Wiköl Batse'r de iki taië. ⁴² Ie' ttémi darërè tā ichéitō María a:

—Skéköl er buaë ché be' a alakölpa ulitane tsata. Nies ie' er buaë ché be' alà kurmi e' a. ⁴³ Ye' siarè ¿wes e' a ie' er buaë ché tö ye' Kéképa mi e' de ye' pakök? ⁴⁴ Mik be' tö ye' shké'wé e' ttsé yō, e' bet tā ye' alà wöti'ne ye' shua ittsé'ne buaë e' kuéki. ⁴⁵ I' yé' Skéköl tö be' a, e' klö'wébö tö iwà tkōraë, e' kuéki ayécha buaë be' dör.

⁴⁶⁻⁴⁹ María tö iché:

“Ye' dör Skéköl kanè méso esela siarè ese é, erè e' ska' ie' er de.

E' kuéki ie' kikekeka ye' tö.

Ie' dör ye' tsatkökwak, e' tö ye' ttsé'weke buaë.

Ie' diché taië íyi ulitane tsata, e' tö i' buaë shutéé wé ye' a.

E' kuéki i'tami ye' yërdaë: ¡Ayécha buaë!

¡Skéköl dör batse'r!

⁵⁰ Wépa tö ie' dalöieke, esepa suéke ie' tö kekraë er siarè wa.

⁵¹ I' kē or yi a ese wéitō idiché taië wa:

Pè' e' ttsōka taië esepa tö i' bikeitseke wé ese wöklö'wéitō.

⁵² Ká wökirpa uyéttsaitō ikulé ki,

e' skéie s'siarépa tkékaitō.

⁵³ Wépa siarè kē wa i' ku' nē,

esepa a i' buaë méitō taië.

Erè inuköl blúpa esepa patkémiiitō ulá wöchka.

⁵⁴ Israel aleripa dör ie' kanè mésopa.

Ká iaiäe ie' tö ie'pa a iyé' tö ie' tö ie'pa sueraë er siarè wa.

Ttē e' kē ché'wa ie' éna.

⁵⁵ Es ie' tö iyé'bak Abraham a,

nies ie' aleripa kos daia ie' itōki e'pa a.”

Es María tö iché.

⁵⁶ María sené Elisabet ska' dō si' mañat tā imiáne iu a.

Juan S'wöskuökwak kune'

⁵⁷ Mik Elisabet alà kurke e' kēwö de, etā iwà kune wēm. ⁵⁸ Mik pè' serke tsinet ena iyamipa ekka, e'pa ibiyö ttsé tö Elisabet sué Skéköl tö er siarè wa, etā ie'pa kos ttsé'ne buaë wes Elisabet es. ⁵⁹ Mik ilà kune' e' ki ká de paköl (8), etā ie'pa debitu ilà tottola kkuölit tērke tsir, e' kēwö tkö'uk wes

ie'pa wöblane es iwà kkachoie tō alà e' dör judiowak. Ie'pa éna iyé kiè Zacarías, e' kiè makka iki. ⁶⁰ Erè imì tō iché:

—Au, ie' kirdaë Juan.

⁶¹ Ie'pa tō iché:

—Kë yi ku' be' yamipa shua kiè es. Eta çì kueki be' ikiè mekeka es?

⁶² Eta ie'pa ulà kkaché ichakoie alà yé a, “çìma be' éna ikiè makka?” ⁶³ Eta iyé tō kaltak kié, e' ki ie' tō ishtë tō “ikiè Juan.” E' tō ie'pa kos tkiwéwa. ⁶⁴ E' wöshā tā Zacarías ttékane, eta Skëköl kikéka ie' tō taië. ⁶⁵ Pë' serke tsinet, e'pa kos tkirulune taië. Nies pë' kos serke Judea kébata a, e'pa shua itté buneka taië. ⁶⁶ Ie'pa ulitane tō itté ttsé e'pa tō ibikeitsé: “Alà e' dōraë kéképa taië.” Ie'pa isué tō Skëköl tso' ie' tā, e' kueki ie'pa tō ibikeitsé es.

Zacarías tō Skëköl kikéka

⁶⁷ Eta Wiköl Batse'r de taië Zacarías ki, e' wa ie' ttémi Skëköl ttekölíe tā ichéitō:

⁶⁸ “Skëköl dör Israel aleripa Këköl, e' de ie' icha kos tsatkök, e' kueki ikikökasō taië.

⁶⁹ Ie' tō S'tsatkökwaq diché taië, e' patké eköl,

e' dör ie' kanè méso bak kiè David e' aleri.

⁷⁰ E' dör wës Skëköl ttekölpa batse'r bak ká iaiaë e'pa tō iyë'at es.

⁷¹ Skëköl tō iyë'atbak tō ie' tō se' tsatkeraë s'bolökpa ulà a,

ñies wépa éna se' ar suluë esepa kos yöki.

⁷² Ie' tō itté batse'r me' se' yépa bak ká iaiaë e'pa a

tō ie' se' sueraë er siarë wa,

e' kë ska' ie' er chë'wa.

⁷³ Ie' tō iyë' se' yé bak ká iaiaë kiè Abraham e' a

⁷⁴ tō se' tsatkeraëitō s'bolökpa ulà a as se' ser ie' a kë suarta',

⁷⁵ ñies as se' ser batse'r ena yësyësë ie' wöa se' tso'ia ttsé'ka e' dalewa.

⁷⁶ A ye' bëbëla, mik be' de këchke,

eta be' miraë kewe s'pattök

as se' tō Skëköl kiöwa buaë mik ide eta.

E' kueki be' kirdaë Skëköl dör iyi ulitane tsata, e' tteköl.

⁷⁷ Israel aleripa a be' tō ttè pakeraë

as ie'pa wa ijcher tō ì sulu wambleke ie'pa tō,

e' olo'yëmi Skëköl tō ie'pa ki itsatkoie.

⁷⁸ Skëköl tō se' sueke er siarë wa, e' kueki ie' tō S'tsatkökwaq patkekebitu se' a datse ká jaì a

olo tā' taië wës diwö tskir bla'mi es.

⁷⁹ Wépa tso' klöulewa ì sulu ulà a wës s'tso' stui a es,

wépa tso' iduökewatke e' ë kinuk,

esepa wöa ká ñi'weraë ie' tō as itsatkërdak.

Ie'pa wëttsëraitō sene bërë ie' tā e' ñalé ki.”

Es Zacarías tō iché.

⁸⁰ Juan talane de këchke tā Wiköl Batse'r tso' taië ie' a. Ie' sené ká wé kë yi serku' ee dö mik ikéwö de e' kkachoie Skëköl ttekölíe Israel aleripa a eta.

2

Jesús kune'

(Mateo 1.18-25)

¹ Juan kune', e' kéwö ska' tā, Roma wökir kibi kiè Augusto, e' tō ká kos tso' ie' ulà a, e' wakpa kiè shtök ké seraa. ² (Ì dör s'kiè tsá kite mik Cirenio dör ká kiè Siria e' wökir e' kéwö ska' tā.) ³ Sulitane kawötā shkökne ká wé iyëpa datse ee e' kiè shtök.

⁴⁻⁵ José dör David bak Israel blú e' aleri. David kune' Belén ate Judea ee. Erè José serke Nazaret ate Galilea ee. E' kueki ie' mía María tā Belén e' kiè shtök. Ie'pa ttè meuletke ñi a senowaie, erë kam ie'pa serwa ñita. María batsö dur. ⁶ Ie'pa tso' Belén, e' dalewa ie' alà kurke, e' diwö de.

⁷ Wé s'kapökerö, e' wé a, kë ká kuneia ie'pa a kapoie. E' kueki ie'pa míyal iyiwak wé a kapökrö. Eta ee ie' alà tsá kune wák wëm, ipatrëwaítō datsi'tak batsi wa mékaítō iyiwak tioie ese kulé' a ka' skéie.

Skëköl biyöchökwakpa tō ttè buaë ché obeja kkö'nukwakpa a

⁸ E' nañewe tsinet Belén obeja kkö'nukwakpa tso' iyyiwak kkö'nuk. ⁹ E' bet tā Skëköl biyöchökwak de eköl ie'pa ska' tā Skëköl olo taië e' olo buneka ie'pa pamik, e' yöki ie'pa suane taië. ¹⁰ Erè Skëköl biyöchökwak tō iché ie'pa a: “Kë a' suanuk, ttè buaë datse ye' wa a' a, e' tō pë' ulitane ttsé'weraë buaë.

¹¹ I'ñe a' tsatkökwaq kune David ká a, e' dör Skëképa pairine'bitu idi' wa a' blúie e'. ¹² A' tō ie' kueraë parratulewa datsi'tak batsi wa

tër kul' tso' iyiwak tioie ese a. E' wa a' wa ijcher tö ì ché ye' tö a' a, e' dör moki.”

¹³ E' bet ta Skëköl biyöchökwakpa kî de tajë shute, e' tö Skëköl kikekeka ta ichekerakitö:

¹⁴ “iSkëköl tso' ká jai a, e' kîkôkasö!
iÑies wépa a Skëköl er buaë chö as esepa ser bërë ñita ká i' kî!”

¹⁵ Mik Skëköl biyöchökwakpa míyalne ká jai a, eta obeja kkö'nukwakpa tö iché ñi a:

—Mishka Belén, ì ché Skëköl tö se' a, e' wà sauk.

¹⁶ Eta ie'pa míyal bet, ta María ena José kuérakitö, ta iyëne tö alà àr iyiwak tio kulë a. ¹⁷ Mik ie'pa isuë, eta ì kos ché Skëköl biyöchökwak tö ie'pa a alà e' kî, e' pakéne ie'pa tö itso'rak ee' e'pa a. ¹⁸ Mik wépa tö, ì ché obeja kkö'nukwakpa, e' ttsé, eta e'pa kos tkirulune. ¹⁹ Ttè e' kos bleke María tö ier a ta ie' iwà bikeitseke ë. ²⁰ Eta obeja kkö'nukwakpa míyalne. ì kos ttsé ie'pa tö, sué ie'pa tö, e' kî ie'pa tö Skëköl kikekarami.

Alala Jesús tsémi Skëköl wé a

²¹ Mik alala kî ká de pàköl (8), eta ie'pa itóttola kkuölit téé tsir ta ikië mékarakitö Jesús wes Skëköl biyöchökwak iyé' María a kam ie' buklurka e' yöki es.

²² Mik Jesús kune' e' kî ká de dabom tkëyök (40), eta María ena José mí a e' batse'uk* wes ttè dalöiëno kit Moisés tö e' tö iché es. Ie'pa wa ilà mí mè Skëköl a Skëköl wé a te Jerusalén ee. ²³ Skëköl ttè dalöiëno e' kî itso' kitule e' tö iché: “Alaköl alà tsá kune wëm, e' kirdaë batse'r Skëköl a.” E' kueki ie'pa wa ilà mí mè Skëköl a. ²⁴ Ñies ie'pa mí iyiwak muk jchë Skëköl a e' batse'woie wes Skëköl ttè dalöiëno tö iché es: e' dör dù kië tórtola, et wé'ñe ena et alaki ö nuböl pupula böt.

²⁵ E' kèwö ska' ta wëm serke Jerusalén kië Simeón. Ie' serke yësyësë wes Skëköl kî ikiane es. Skëköl tö Israel aleripa tsatkeke e' kèwö paneke ie' tö. Wiköl Batse'r tso' ie' a, ²⁶ e' tö ie' a iyé': “be' kë blërpawa kam be' tö wé pairine'bitu idi' wa a' blúie patkeraë Skëköl tö e' saü e' yöki.” ²⁷ Ie' ittse Wiköl Batse'r wa tö ie' kawöta shkök Skëköl wé a, e' kueki ie' mí a demí ee. Eë ñies José

ena María demi. Ie'pa wa ilala Jesús mí wakanewë wes Moisés ttè dalöiëno tö iché es. ²⁸ Simeón tö alala kéká ulà a ta Skëköl kîkékaitö ta ichéitö:

²⁹ “A Skëköl, ye' dör be' kanè méso, ì yé' be' tö ye' a, e' wà suéyö. E' kueki ire', ye' duöwami bërë.

³⁰ Sa' tsatkökwak patké be' tö e' wà suéiyö ye' wák wöbla wa.

³¹ E' patké be' tö ká ulitane wakpa a.

³² Ie' döraë wes ká olo es, pé' kë dör judiowak esepa er ñi'woie as ie'pa éna be' ttè mokië e' wà ar.

Ñies Israel aleripa dör be' icha, e'pa kîkardaka tajë ie' batamik.”

Es Simeón tö iché.

³³ Jesús ché Simeón tö Skëköl a, e' tö Jesús mì ena iyé tkiwéwa. ³⁴ Ie' tö ikië Skëköl a as e' er buaë chö ie'pa a ta ichéitö María dör Jesús mì e' a:

—Skëköl ibikeitsbak tö alà i' kueki se' Israel aleripa tajë tsatkerdaë ñies e'pa tajë weirdaë. Ie' tö Skëköl olo kkacheraë se' a, erë tajë pé' tö ie' waterattsä. ³⁵ E' tö ì bikeitsekesö e' wà kkacheraë. Be' er a idalërdaë tajë wes tabë tiëwa be' wák er a es.

³⁶⁻³⁸ E' wöshä ta alaköl debitu eköl ie'pa ska' kië Ana, e' dör Skëköl tteköl. Ie' yé kië Fanuel, e' dör Aser aleri. Ie' dör këképalatke. Ie' sene'wa mik iià busi eta. Ie' sene' wëm e' ta duas kul (7) ë ta iwëm blënewa. Ie' schönewa e' kî duas de dabom paryök kî tkël (84). Ie' serkeie Skëköl wé a idalöiök ñië nañë S'yé ta ttè wa ena batsè wa. Ie' tö wëstela chémi Skëköl a alala Jesús kueki. Ñies ipakéitö tajë Israel aleripa malepa tso' itsatkë panuk esepa a.

José ena María míyalne Nazaret

³⁹ Mik José ena María e'pa tö ì kos kanewé wes Skëköl ttè dalöiëno tö iché es, eta ie'pa míyalne Nazaret a te Galilea ee, e' dör iwakpa ká. ⁴⁰ Alala talar ë, e' tso' buaë, ñies ie' yörke buaë, ikabikeitsöke tajë ta Skëköl er buaë chöke ie' a.

Jesús a te Skëköl wé a

* **2:22** e' batse'uk: E' batse'wë i' e' kë dör wes se' bribriwak e' batse'ù es awá wa ì wa.

41 Duas bit ta Jesús mì ena iyé mi'ke Jerusalén Judiowak Yépa Yèrulune Egipto e' kèwö tkö'uk. 42 Mik Jesús kī duas de dabom eyök kī bök (12), eta ie'pa míyal kawö e' skà tkö'uk wes ie'pa wöblar es. 43 Mik ikéwö tka, eta ie'pa míyalne iu a, erë Jesús ate Jerusalén, e' kè jcher imì wà iyé wà. 44 Ie'pa tö ibikeitsé tö ie' dami iyamipa ta. Ie'pa shké ká et ta ie'pa isué tö Jesús kè ku' ie'pa ta. E' kuëki ie'pa iyulémi iyamipa dami taië e'pa shua. 45 Erë ie'pa kè wà ie' kune, e' kuëki ie'pa míane Jerusalén iyulökne.

46 Ká de böiki es, eta ie'pa tö Jesús kué Skéköl wé a. Ie' tkër s'wöbl'uk ttè dalöiëno wa wakpa shua ikittsök ena ichakök. 47 Jesús tö iüteke e' ttsé ie'pa kos tö e'pa wökrarulune ittök ena isaük tö wes ie' wà iyi jcher taië. 48 Mik imì ena iyé tö ie' sué eë, eta ie'pa tkinewa. Eta imì tö iché ia:

—A alà, ¿iök be' e' wamblé sa' ta es? ¿iök be' tö be' yé ena ye' eriwé ekké? Sa' be' yulé taië.

49 Jesús tö ie'pa iuté:

—¿iök a' ye' yulé taië? ¿Wes a' kè wà ijcher tö a' ye' kueraë ye' Yé u a'?

50 Erë ì ché ie' tö, e' wà kè ane ie'pa éna.

51 Eta imíane ie'pa ta Nazaret ta ie' tö ie'pa ttö iüteke buaë kekraë. E' kos bleke imì tö ie' er a. 52 Jesús talarke buaë, ñies ie' kí yörke taië, kabikeitsöke buaë, wër buaë Skéköl wa, ñies s'ditsö wa.

3

Juan S'wöskuökwak

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

1-2 Ká et ta Skéköl tté Juan dör Zacarías alà e' ta wé kè yi serku' eë ipatkoie ittè pakök. E' kèwö ska' ta wëm kiè Tiberio e' dör Roma wökir kibi. Ie' tkëneká ká e' wökirie, e' kī duas de dabom eyök kī skel (15). Ie' dikia ká tsitsirpa wökirpa tso'. E'pa kiè dör i' es: Poncio Pilato dör Judea wökir, Herodes dör Galilea wökir, e' èl kiè Felipe e' dör Iturea ena Traconítide e' wökir ena Lisantias dör Abilinia wökir. E' kèwö ska' ta Anás ena Caifás e'pa dör judiowak sacerdotepa wökirpa. E' kèwö ska' ta Skéköl tté Juan ta ká sir poë wé kè yi serku' eë. 3 Eta Juan mía di' kiè Jordán kkömik pè' serke eë, e'pa

a Skéköl ttè pakök. Ie' tö iché ie'pa a: “A' er mane'ú Skéköl a as a' nuì olo'yöitö a' kī ta a' e' wöskuölor iwà kkachöie.” 4 Isaiás dör Skéköl tteköl e' tö Juan tté kit ká iaiaë Skéköl yëkkuö kī, e' tö ichè:

“Ká sir poë wé kè yi serku', eë yile ttöraë aneule, e' tö icheraë:

'A' er mane'ú Skéköl datse e' yöki, e' dör wes ñala yuèsö yësyësé ie' yöki es.

5 Káblë kos kawöta wà ièka seraa, ñies kabata ena kakkuö kos kawöta wè ñikkëë,

ñala shkuli'shkuli', e' kos kawöta yëttsa yësyësé,

ñies ñala suluë, e' kos kawöta paiklëttsa buaë.

6 Skéköl tö s'tsatkè, e' sueraë sulitane tö.' ”* Es Isaiás iyé'.

7 Pè' debitu taië Juan ska' as ie' tö ie'pa wöskuö ta ie' tö ie'pa a iché: “iA' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tö a' a' iché tö a' tkömishkar Skéköl tö a' we'ikeraë siarë e' ulà a'?” 8 A' senú yësyësé, e' wa iwèrmiwà tö moki a' er mane'wétke Skéköl a. Kè a' tö ibikeitsök tö a' dör Abraham aleripa e' è kuëki Skéköl kè tö a' we'ikepa. Ye' tö a' a' ichè tö Skéköl kī ikiane, e' ta ie' tö ák ikkè yuèmi Abraham aleripaie. 9 Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kè wörtá' ese kos bikökök ña'wèwa bö' a.”

10 Eta ie'pa tö Juan a' ichaké:

—¿E'ma ì wèmi sa' tö?

11 Ie' tö ie'pa iuté:

—Yi wà datsi' tso' böt, e' etka mú wé kè wà itá' ese a. Es ñies yi wà chkè tso', ese tö chkè kákmú wé kè wà itá' ese a.

12 Inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa welepa debitu Juan ska' as ie' tö ie'pa wöskuö, ie'pa tö ie' a' ichaké:

—A' s'wöbl'ukwak, ¿ì wèmi sa' tö?

13 Ie' tö ie'pa iuté:

—Kè a' tö inuköl shtök kos ikawöta shtë e' tsata.

14 Ñies ñippökwakpa welepa ie' a' ichaké:

—Ñe' ta ¿ì wèmi sa' tö?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Kè a' s'pauñuk inuköl yottsaië. Kè a' kachök s'ña'woie. Kos a' patorke, ekké è klö'ú, ta a' ttsé'nú buaë iwa.

* 3:6 Isaiás 40.3-5

¹⁵ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datske bet, e' wà panuk sulitane tso'. E' kueki ie'pa tso' ibikeitsök tö isalema Juan dör e'.
¹⁶ Erë Juan tö iché ie'pa ulitane a: “Moki ye' a' wöskueke di' wa. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tö a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör kékëpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha è kë wötsënanuk ye' siarla e' a. ¹⁷ Ie' tö se' wöpperaë wes iyiwö wöppë es. İbua'buā bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kë wöitta'wa e' a.”

¹⁸ Es Juan ie'pa patté ttè ese wa tajë. Es ie' tö S'tsatkëkwak ttè buaë e' pakeke ie'pa a. ¹⁹ Nies Juan tö Herodes dör Judea wökir, e' uñé. Herodes serke ie' wák èl e' alaköl kiè Herodías e' ta. Nies ie' tö ì sulu skà wamblé tajë. E' kueki Juan ie' uñé. ²⁰ Herodes tö ì sulu wamblé tajë, erë e' kïie ta ie' tö Juan wötökwā patké s'wöto wé a.

Jesús wösune

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

²¹ Mik Juan bak sulitane wöskuök, eta ñies ie' tö Jesús wöskué. Mik Jesús tso'ia ttök S'yé ta, e' dalewa ká jai kköbunane ²² ta Wiköl Batse'r de ie' ki wër nuböl sù. Eta ttö ttsëne ká jai a, e' tö iché:

—Be' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute.

Jesús yépa bak e'pa kiè

(Mateo 1.1-17)

²³ Mik Jesús ki duas de dabom mañayök (30) ulatök, eta ie' tö Skëköl ttè pakëmitke. Ie'pa tö ibikeitsé tö ie' dör José alà. José dör Elí alà†, ²⁴ e' dör Matat alà, e' dör Leví alà, e' dör Melquí alà, e' dör Janai alà, e' dör José alà, ²⁵ e' dör Matatías alà, e' dör Amós alà, e' dör Nahúm alà, e' dör Eslí alà, e' dör Nagai alà, ²⁶ e' dör Máhat alà, e' dör Matatías alà, e' dör Semeí alà, e' dör Josec alà, e' dör Judá alà, ²⁷ e' dör Johanán alà, e' dör Resá alà, e' dör Zorobabel alà, e' dör Salatiel alà, e' dör Nerí alà, ²⁸ e' dör Melquí alà, e' dör Adi alà, e' dör Cosam alà, e' dör Elmadam alà, e' dör Er alà, ²⁹ e' dör Josué alà. e' dör Eliézer alà, e' dör Jorim alà, e' dör Matat alà, ³⁰ e' dör Leví alà, e' dör Simeón alà, e' dör Judá alà, e' dör José alà, e' dör Jonam alà, e' dör Eliaquim alà, ³¹ e' dör Melea alà, e'

dör Mená alà, e' dör Matatá alà, e' dör Natán alà, ³² e' dör David alà, e' dör Jesé alà, e' dör Obed alà, e' dör Booz alà, e' dör Sélah alà, e' dör Nahasón alà, ³³ e' dör Aminadab alà, e' dör Admín alà, e' dör Arni alà, e' dör Esrom alà, e' dör Fares alà, e' dör Judá alà, ³⁴ e' dör Jacob alà, e' dör Isaac alà, e' dör Abraham alà, e' dör Térah alà, e' dör Nahor alà, ³⁵ e' dör Serug alà, e' dör Ragau alà, e' dör Péleg alà, e' dör Heber alà, e' dör Sélah alà, ³⁶ e' dör Cainán alà, e' dör Arfaxad alà, e' dör Sem alà, e' dör Noé alà, e' dör Lámec alà, ³⁷ e' dör Matusalén alà, e' dör Enoc alà, e' dör Jéred alà, e' dör Mahalalel alà, e' dör Cainán alà, ³⁸ e' dör Enós alà, e' dör Set alà, e' dör Adán alà. Adán dör Skëköl alà.

4

Bë tö Jesús erkiöwé

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

¹ Jesús tso' Jordán di' kkömik, ie' a tajë Wiköl Batse'r tso'. E' tö ie' tsémi ká sir poë wé kë yi serku' ee. ² Eë ie' sené doka ká dabom tkëyök (40), e' dalewa bé tso' ie' erkiöyuk ì sulu wamblök. E' këwö kos ta ie' kë chkane yës, e' ukuöki ta ie' dué bli wa. ³ Eta bë tö ie' a iché:

—Be' dör Skëköl Alà, e' ma ichö ak se a tö iyönü chkeie.

⁴ Jesús tö iüté:

—Skëköl yëkkuö tö iché: “Kë se' senuk chké è mik.”*

⁵ E' ukuöki ta bë tö ie' tsémi kabata kakkeë a, ta ee ká kos wes ká tköke ekkë kkachéitö ia bet. ⁶ Ie' tö iché ia:

—Ká kos suébö e' meule ye' ulà a, e' kueki yi a ye' éna imak, ese a ye' imeke. Ye' be' yuèmi ká kos e' blúie. Nies iyi buaë tso', inuköl tso', ì tso' ká ulitane ki, e' kos wákie be' yuèmi ye' tö. ⁷ Be' e' tkéwa kuchëwö ki ye' wörki ye' dalöiök, e' ta e' kos doraë be' ulà a.

⁸ Erë Jesús ie' iüté:

—Skëköl yëkkuö tö iché: ‘Skëköl dör a' Këköl, e' è dalöiö; ie' è a a' senú.’† E' kueki be' e' sköttsa ye' yöki bánet.

⁹⁻¹¹ E' ukuöki ta bë wa imítser Jerusalén ta iduékaitö Skëköl wé e' bata ki kakkeë ta ichéitö ia:

—Skëköl yëkkuö tö iché:

† 3:23 Kiè ikképa kos dör wëpa è kiè.

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:8 Deuteronomio 6.13

'Skëköl tō ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk be' tsatkök.
Ie'pa be' klö'werakā iulā a as be' klō kë tērwa ak ki.†

Es Skëköl yëkkuō tō ichè, e' kuekī be' dör Skëköl Alà, e'ma be' e' ppöömi döttsa iski.

12 Erë Jesús iüté:

—Ñies Skëköl yëkkuō tō ichè: 'A' kë kawō ta' a' Këköl wötsiriuk.'§

13 Mik bë kë wā i skā kune Jesús erkiöwoie, etā ie' iméat dö iëttökicha.

Jesús dene Galilea

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Jesús mineā dene Galilea. Këkraë Wiköl Batse'r diché tso' ie' a taië. Ie' ttè bunekā ká e' kos a. 15 Judiowak ñi dapa'wo wé kos tso', e' a ie' tō s'wöbla'weke Skëköl ttè wa tā sulitane tō ie' kikekēkē buaë.

Nazaret wakpa tō Jesús uyéttsā ikā kī

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

16 Jesús demine Nazaret wé ie' talane eē. Mik judiowak eno diwö de, etā ie' dewā ie'pa ñi dapa'wo wé a wes ie' wöblane es. Etā eē ie' e' duésér Skëköl yëkkuō aritsök ie'pa tso' eē, e'pa kukua. 17 Yëkkuō kit Skëköl tteköl kiè Isaías e' tō, e' mé ie'pa tō ie' a suè. Ie' ishuppée tā ikuéitō wé Skëköl kanè méso bua'iewā e' ttè tso' kitule eē. E' tō ichè i' es:

18 "Skëköl Wiköl tō ye' pairi'bitū idi' wa ttè buaë pakoie s'siārēpa a,

e' kuekī ie' tso' ye' a.

Ie' tō ye' patkë'bitū ichök s'tso' klöulewā i sulu ulā a esepa a tō 'a' yërdattsa.'

Ie' tō ye' patkë'bitū wépa wöbla kë wawër esepa wöbla bua'ükne.

Ie' tō ye' patkë'bitū wépa weirke siārē s'sulusipa ulā a, esepa tsatkök.

19 Ie' tō ye' patkë'bitū ipakök sulitane a tō Skëköl er buaë chöke se' a, e' kéwö detke."*

20 E' ukuökī tā Jesús tō yëkkuō wötréwane mé judiowak ñi dapa'wo wé e' kimukwak a, tā ie' tkéser iwà pakök. Kos s'daparke eē e'pa tō ie' suéwā krereë. 21 Etā ie' tō iché ie'pa a:

—Skëköl yëkkuō aritsé ye' tō ñe', e' wā tka i' tā.

22 Ie'pa ulitane tō icheke ie' dör pë' buaë. Ñies ttè bua'buāë chekeitō, e' tō sulitane tkiwéwā. Ie'pa tō iché ñi a:

—A'kā, ¿ie' kë dör José alà?

23 Ie' tō iüté:

—Ye' wā ijcher buaë a' tō ye' cheraë ttè i' wa: 'A s'kapeyökwak, be' wák e' bua'üne.' Ñies a' tō ye' a icheraë: 'Sa' ittse' tō i' kë or yi a ese wé taië be' tō Cafarnaúm, ese ú ñies ie' be' wák ká a.'

24 Ie' tō ikī ché ie'pa a:

—Mokī ye' a' a' ichè tō Skëköl ttekölpa kos kë dalöiértā iwakpa ká ki. 25 Mokī ye' a' a' ichè tō mik Skëköl tteköl kiè Elías bak, etā kalī kë yēne yēs dōkā duas mañal kī shāböts tā bli bak poë Israel. E' kéwö ska' tā alakölpa schōpa tso' taië Israel, 26 erë Skëköl kë wā Elías patkēne ie'pa ska' ikimukrak. Ie' tō Elías patké alaköl dör schö eköl serke Sarepta, ká e' atē tsinet Sidón, e' kimuk. 27 Es ñies mik Skëköl tteköl kiè Eliseo e' bak, e' kéwö ska' tā lepra tō s'teke taië Israel. Erë ie'pa kos kë buaone. Wëm kiè Naamán dör ká kiè Siria e' wak, e' è buaone Eliseo tō Skëköl batamik.

28 Mik ie'pa tō ttè e' ttsé, etā ie'pa kos tso' judiowak ñi dapa'wo wé a, e'pa ulunekā taië ie' ki. 29 Ie'pa iēnekā ie' kī tā iuyéttsarakitō ká e' a bānet. Ká e' tso' kabata kakkeë e' kī, ie'pa wā ie' mítser dö katte kakkeë e' kkömik batrèemi as iduöwā. 30 Erë ie' tkami ie'pa shuā tā imía.

Wëm eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tō

(Marcos 1.21-28)

31 Jesús míā Cafarnaúm, ká e' atē Galilea. Eno diwö bit ekkē tā ie' tō s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé a. 32 Ie' tō s'wöbla'weke ttè mokī diché tā' taië ese wa, e' kuekī ie'pa tkinewā.

33 Ká et tā ie'pa ñi dapa'wo wé a wëm dur eköl e' a aknama ö wimblu sulusi tso', ie' tō iché aneule:

34 —A Jesús Nazaret wak, sa' múat bërë. ¿Ie' be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitū sa' eukwa? Ye' wā be' suule. Ye' wā ijcher tō yi be' dör. Be' dör batse'r patkë'bitū Skëköl tō e'.

35 Jesús tō aknama e' uñé:

† 4:9-11 Salmo 91.11-12 § 4:12 Deuteronomio 6.16

* 4:19 Isaías 61.1-2

—¡Be' siwa'blōwa, be' e' yóttsa wēm se a!
 Eta aknama tō wēm e' érō iski sulitane
 wörki, ta ie' e' yéttsa ia kē wa wes wēm one.
³⁶ Sulitane tkinewa iweblök ta iñi chakérak:
 —¿Ttè wése dör ñe'? Ttè diché ta' taië e'
 wa wēm wí wimblupa sulusi ké e' yöktsa ta
 ie' yélur je'.

³⁷ Eta Jesús tté buneka taië ká e' kos a.

Jesús tō Simón yàk bua'wéne
(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

³⁸ Jesús e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé
 a ta imía Simón u a. Ee Simón yàk kiri'weke
 duè dalölö tō taië. Ie'pa kköché Jesús a tō
 ibua'üne. ³⁹ Eta Jesús e' wöéwa ie' ki ta duè
 dalölö uñéitō ta ibuanene. E' bet ta ie' e'
 kēka ta ilè yulémitō ie'pa a ñè.

Jesús tō s'kirirke taië esepa bua'wéne
(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

⁴⁰ Diwō mi'kewatke ta taië pē' wa
 iyamipa kiri'weke duè tsakië tō, esepa
 debitu taië Jesús ska'. Ie' ulà méka
 ie'pa kirirke kos ki eköl eköl, ta es ie' tō
 ibua'wenerak seraa. ⁴¹ Ñies e' shua taië
 s'tso' tteke aknamapa tō. Mik ie' tō ie'pa
 bua'wéne, eta aknama e' yélur ie'pa a ta
 aknamapa tō iché ie' a aneule:

—¡Be' dör Skëköl Alà chökle!

Erè ie' tō ie'pa uñé. Ie'pa wa ijcher tō
 ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E'
 kueki kē ie' wa ie'pa kane ttök.

Jesús tō Skëköl ttè paké judiowak ñi
dapa'wo wé kos a
(Marcos 1.35-39)

⁴² Bule es ká ñine ta Jesús e' yéttsa mía
 bánet wé kē yi ku' ese ska'. Erè ie'pa tō ie'
 yulé. Mik ie'pa tō ikué, eta ie'pa tō ima'wé
 wöklö'wè as kē imi'. ⁴³ Erè ie' tō ie'pa iuté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakök ye'
 kawōta ñies judiowak serke ká malepa a
 esepa a, eseie ye' patkēne'bitu.

⁴⁴ E' kueki ie' mía ttè pakök judiowak ñi
 dapa'wo wé tso' taië Judea e' a.

5

Jesús ttö wa nima klöne taië
(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

* **5:12** lepra: E' dör duè s'méwöie ese. Judiowak tō iklö'wé tō duè e' tō yi tteke ese dör ñá. Esepa batsekettsa bánet kē a kawō ta' senuk pē' malepa shua. Ñies ie'pa kē a kawō ta' shkowā Skëköl wé a.

¹ Etökicha ta Jesús dur s'wöbla'uk batsöri
 kiè Genesaret e' kkömik (batsöri e' kiè ñies
 Galilea). Taië pē' dapanie ie' ska' Skëköl
 ttè pakekeitō e' kittsök, e' kē wa ie' shkoia.

² Nima klö'ukwakpa dene tso' ikla' skuök,
 e'pa kanò àr bötö, e' sué Jesús tō. ³ Ta ie'
 e' iéka kanò etö a, e' dör Simón kanò. Ie' tō
 ikié Simón a: “Be' we'ikèyö, kanò patkömi
 bère wöwik.” Ie' e' tkéser kanò a ta ie'pa
 wöbla'wéitö. ⁴ Mik ie' s'wöbla'wé one, eta ie'
 tō iché Simón a:

—Kanò patköumi di' shua ta a' tō kla'
 uyömi nima klö'woie.

⁵ Simón tō ie' iuté:

—A s'wöbla'ukwak, nañeë sa' ima'wé, erè
 kē sa' wa iwà klöne yés. Erè be' ttö wa ye' tō
 kla' uyekene.

⁶ Mik ie'pa tō ikla' uyémi ta iwà
 klö'wérakitö taië, e' tō kla' batseeketke. ⁷ Ta
 iulà kkaché iyamipa tso' kanò etö a e'pa a
 tō a' shkó sa' kímuk. Iyamipa debitu ie'pa
 kímuk ta kanò bötö wà iérakitö chië, tsir eta
 kanò woturkewatke di' a. ⁸ Mik e' sué Simón
 Pedro tō, eta ie' e' tkéwa kuchë ki Jesús klö
 ska' ta ichéitö ia:

—¡A Skëképa, ye' dör pē' sulusi, be' e'
 sköttsa ye' yöki!

⁹ Nima klöne taië, e' tō Simón Pedro ena
 iyamipa kos tso' ie' ta, e'pa tkiwéwa taië,
 e' kueki ie' tō iché es. ¹⁰ Ñies Santiago
 ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa tkirulune.
 Ie'pa kanëblöke Simón ta nima klö'uk. Eta
 Jesús tō iché Simón a:

—Kē be' suanuk. Be' kē tō nima
 klö'wepaia. I' tami be' wa s'ditsö bituraë
 ye' ska'.

¹¹ Eta ie'pa tō kanò ikléka, ta iyi kos tuléat
 ie'pa tō ee ta imíyal Jesús ta.

Wém eköl kiri'weke lepra tō e' bua'wéne
Jesús tō

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Etökicha ta Jesús tso' Judea ké et a. Eta
 ee wém debitu eköl kiri'weke lepra* tō. Mik
 ie' tō Jesús sué, eta ie' wöéwa dö iski ta
 ikköché taië Jesús a:

—A kékëpa, be' ki ikiane, e' ta be' a ye'
 buarmine as ye' batse'rne.

¹³ Jesús tō ikéwa ulà wa ta ichéitö ia:

—Tõ, ye' ki ikiane. Be' dene batse'r.

E' wõshã tã ie' buanene, kë ki lepra ku'ia.

¹⁴ Etã Jesús tã ie' a iché:

—Kë ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdoté a. Ì muk Moisés tã a' ka' e' batse'woie, ese tsúmi mè Skéköl a ie'pa a ikkachoie.

¹⁵ Erë Jesús tté tinekã taië shutë. Taië pë döke ie' ska' ie' tté kittsök, ñies as ie' tã ie'pa bua'üne. ¹⁶ Erë taië ie' mi'ke bánet ttök S'yë tã wé kë yi ku' ese ska'.

Jesús tã wëm eköl kraulewã e' bua'wéne
(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷ Etökicha tã Jesús tso' s'wöbla'uk tã ee fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tular Jesús tso' s'wöbla'uk e' kittsök. Ie'pa datse kã kos tso' Galilea ñies Judea ena Jerusalén. Jesús wã Skéköl diché tso' s'kirirke ese bua'wone. ¹⁸ Etã wëpa wëlepa debitu e'pa wã wëm kraulewã debitu eköl ka'la ki. Ie'pa éna iduë tsakmi u shuã wé Jesús dur ee as ie' tã ibua'üne. ¹⁹ Erë taië s'tso', e' kuëki ie'pa kë a itkõmi wes u shuã. E' kuëki ie'pa mika u bata ki† tã u jchée tã iduë émirakitõ enaë döttsã iski wé Jesús dur pë' tso' taië e' shuã ee. ²⁰ Mik Jesús tã isuë tã mokí ie'pa erblé ie' mik, etã ie' tã iché wëm kirirke e' a:

—A yami, ì sulu kos wamblébö, e' nuì olone be' ki.

²¹ Etã s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tã ibikeitsè: “¿Ima wëm wí erbikõ tã ie' dör yi e' tã Skéköl ché suluë es? Skéköl ã a se' nuì olo'yarmi.”

²² Erë ì bikeitsök ie'pa tso' e' suëwã Jesús tã bet. E' kuëki ie' tã ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuëki a' ibikeitseke es? ²³ Ye' tã wëm i' bua'wëmine as ishkõne, e' tã ¿wes a' tã iklö'wëmi tã ye' kë a inuì oloyanuk iki? ²⁴ Ye' dör S'ditsõ Alà, sú e' tã a' a ikkachè tã ye' wã kawõ tã kã i' a nuì olo'yoie.

Etã ie' tã iché wëm kraulewã e' a:

—Be' e' kõkã, be' ka'la kõkã tã be' yúne u a.

²⁵ E' wõshã tã ie' e' kékã sulitane wörki tã ka'la a ie' debitu, e' këkaitõ tã imiane iu a Skéköl kíkëkaramiitõ taië. ²⁶ Ie'pa wökrarulune iweblök tã Skéköl kíkëkarakitõ taië. Ie'pa suane tã ichéitörak:

—Ì suë se' tã i'ñe, e' kë suule se' wã yës.

Jesús tã Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)

²⁷ E' ukuökí tã Jesús miã, e' tã wëm suë eköl kié Leví, e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Tã Jesús tã ie' a iché:

—Be' shkõ ye' tã ye' ttökataie.

²⁸ Etã Leví e' kékã tã ì kos méat tã imiã Jesús tã.

²⁹ E' tsáli tã Leví tã ikéwõ tkõ'wé buaë chkè wa di'yë wa Jesús dalöioie. Inuköl shtökwakpa de taië. Ñies pë' kuã'kipa de, e'pa tular chkök Jesús ena ittökataie tã. ³⁰ Mik fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tã isuë, etã ie'pa tã ichémi Jesús ttökataie a:

—¿Iök a' chköke di' yöke inuköl shtökwakpa tã ena pë' sulusipa malepa tã?

³¹ Jesús tã ie'pa iuté:

—Wëpa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane. Erë wëpa kirirke esepa ki s'kapeyökwak kiane. ³² Ye' kë dë'bitu wëpa e' bikeitsõ tã iserke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitu pë' sulusipa kiök as ie'pa er mane'ù.

Ì kuëki Jesús ttökataie kë batsõtã'
(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)

³³ Judiopa wökirpa wëlepa tã iché Jesús a:

—Juan S'wöskuökwak ttökataie batsöke taië, ttöke S'yë tã taië, wes fariseowakpa klépa tã iweke es, erë be' ichapa chköke ena di'yöke kekraë kë batsõtã'.

³⁴ Jesús tã ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwõ tkõ'uk tã ¿wes ie'pa batsõmi wëm ulabatske ese tso'ia ie'pa tã e' dalewa? ³⁵ Erë ikéwõ döraë etã ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' tã ie'pa batsöraë.

³⁶ Ñies Jesús tã ie'pa wöbla'wé tã judiowak tté këchke e' kë shuturpakã ie' tã pa'alí tã. E' kleéitõ tté i' wa:

—Kë yi tã datsi' pa'alí tak teepa batsëwã datsi' këchke wöyuowãie. Iwësö es, e' tã e' tã datsi' pa'alí we'ikéwa, ñies itak pa'alí kë mène buaë datsi' këchke ki. ³⁷ Ñies vino pa'alí kë tërta'ka' iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' tã mik ibacha'nebitu, etã ikkuölit këchke

† 5:19 u bata ki: Ie'pa u kë dör wes se' bribriwak u es. Ie'pa u tsãbata dör kkueie klökata tã'.

jchèemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. ³⁸ E' kueki vino pa'ali tekeka ikkuölit pa'ali a. ³⁹ Yi tö vino bacha'bacha yeke, ese tö ibikeitseke tö e' ya' bua' vino pa'ali tsata. E' kueki ie' kë éna vino pa'ali yakia. Es ñies a' tö ibikeitseke tö ye' ttè pa'ali e' kë dör buaë.

6

Jesús ttökatapa tö trigo wöikléé eno diwö a (Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Etökicha ta eno diwö a Jesús dami trigo shua ta ittökatapa tö trigo wöiklérami ta iwösiéitö irikirik ulà wa ta ikatéramirakitö. ² Eta fariseowakpa welepa tö ie'pa a ichaké:

—¿I kueki a' tso' i kë kéwö ta' wè eno diwö a ese uk?

³ Jesús tö ie'pa iuté:

—Ì o' David tö ká iaiaë ze' kë aritsule a' wa Skököl yekkuö ki? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wa. ⁴ Ie' dè'wa Skököl wé a ta pan meule Skököl a e' klö'wéitö ñéitö. Ñies ie' tö iblaté iklépa a ta inérakitö. Sacerdotepa é a pan e' kéwö ta ñè. Erè a' éna iane tö ì o' David tö ñè' kë dör suluë Skököl wöa.

⁵ Ñies Jesús tö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichoie tö ì dör buaë ö ì dör suluë wè eno diwö a.

Wëm eköl ulà siulewa e' bua'wéne Jesús tö (Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ Eno diwö skà ta Jesús dewa judiowak ñi dapa'wo wé a ta eë ie' tö s'wöbla'wémitke. Ta eë wëm detkër eköl e' ulà bua'kka siulewa. ⁷ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa éna ie' kkatak ilè ki, e' kueki ie'pa tso' ie' weblök tö wëm ñè' bua'wèmineitö eno diwö a. ⁸ Erè ì bikeitseke ie'pa tö, e' suéwa ie' tö, e' kueki ie' tö iché wëm ulà siulewa e' a:

—Be' e' kōka ta be' e' duōser ië sulitane wōshaë.

Eta wëm e' duésër. ⁹ Jesús tö iché ie'pa a:

—A' chakèyö: ¿I kéwö ta' se' a wè eno diwö a: ì buaë ö ì suluë? ¿S'tsätkōk ö s'ttōkwa?

¹⁰ E' ukuōki ta ie' tö ie'pa ulitane weblé e' pamik ta ichéitö wëm ulà siulewa e' a:

—Be' ulà shulōö.

Ta ie' tö iwé es eta iulà buanene. ¹¹ E' tö ie'pa uluwéka taië, ta ñi chakérak, ¿wes se' tö Jesús wèmi?

Jesús tö ittekölpa tsá dabom eyök kí bōl e'pa shushtë

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² E' kéwö ska' ta Jesús miá kabata a ttök S'yë ta, eë ie' tté ie' ta nañeë. ¹³ Mik ká ñine, eta ie' tö ittökatapa kié dapa'wé ie' ta. E' shua ie' tö wépa shushtë dabom eyök kí bōl (12), e'pa kiéitö ittekölpa tsá. ¹⁴ Ie'pa kié i' es: Simón, e' kié méka Jesús tö Pedro; Andrés dör Simón èl, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago dör Alfeo alà, Simón kine Celote, ¹⁶ Judas dör Santiago alà ena Judas Iscariote tö Jesús wōmekettsa ibolōkpa a e'.

Jesús tö s'wöbla'wé ñies s'buawéne

(Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús biteatkene kabata a ittekölpa tsá e'pa ta, e' e' wöklö'wé kakkue ki. Eë iklépa tso' taië ie' panuk. Ñies pè' datse Judea ena Jerusalén, esepa de taië. Ñies pè' de taië datse Tiro ena Sidón. Ká böt e' atë dayë kkōmik. ¹⁸ Ie'pa ekképa kos debitu Jesús tö s'wöbla'wéke e' kittsök ñies as ikirirkerak e' bua'üneitö. Ñies wépa tteke wimblupa sulusi tö esepa bua'wéitö. ¹⁹ Taië diché tso' ie' a e' wa s'kirirke kos e' buanene, e' kueki sulitane éna ie' kakwa.

Ì wër buaë Skököl wa

(Mateo 5.1-12)

²⁰ Jesús tö ittökatapa weblé ta ichéitö ie'pa a:

“A' wépa dör siarè kë wa ì ta' taië, esepa tso' ì blúie Skököl tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë a'.

²¹ “A' wépa tteke bli tö ká i' a, esepa ttsè'rdaë dö wè', e' kueki ayëcha buaë a'.

“A' wépa iuke ká i' a, esepa jañurane buaë, e' kueki ayëcha buaë a'.

²² “Ayëcha buaë mik pè' éna a' ar suluë, a' wateke, a' cheke suluë, a' cheke tö a' dör pè' sulusipa ye' dör S'ditsö Alà e' tté kueki.

²³ Mik e' tköke a' ta, eta kë a' erianuk. E' skéie a' ttsè'nú buaë. Aishkuö ta ká jaì a ì buaë merdaë a' a iskéie e' kueki a' ttsè'nú kaneë. Kë a' éna ichökwa tö ká iaiaë ie'pa yépa bak Skököl ttekölpa we'ikök es.

24 “Erë wëstela ina a' wà iyi tso' tajë ká i' a esepa ta, e' ukuöki ta kë i skà ta'ia a' ttsë'woie buaë.

25 “Wëstela ina a' wà iyi tso' tajë ñè wè' i' ñe ta esepa ta, e' ukuöki ta a' tterane bli tö.

“Wëstela ina a' jañuke buaë ká i' a e'pa ta, e' ukuöki ta a' eriarðae, iuraë siarë.

26 “Wëstela ina a' ta mik sulitane tö a' kikéka, es ie'pa yépa bak ká iaiaë e'pa tö kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa, e'pa kika'ka.

*S'bolökpa ché Jesús tö
(Mateo 5.38-48; 7.12)*

27 “Erë a' tso' ye' ttö kittsök, esepa a' ye' tö ichè: a' bolökpa dalëritsö. Wépa éna sulu a' ar, esepa a' i' buaë ú. 28 Wépa alibchöke a' ki, esepa a' a' er buaë chö. Wépa tö a' cheke suluë esepa ki ikiö S'yé a' tö ikimú. 29 Yi tö a' ppé a' aswö ki, e' ta a' aswö etta mú ia ppé. Yi tö a' paio kiké tsémi, e' ta ñies a' paio mú ia. 30 Yi tö ilè kak kiè a' a, e' ta imú ia. Yi wà a' iyi mítser, e' ta kë a' tö ikiökneia. 31 A' senú s'malepa ta wes a' ki ikiane tö ie'pa ser a' ta es.

32 “Wépa tö a' dalëritseke, esepa ë ské dalëritseke a' tö, e' ta ze' ki Skëköl tö wëstela chémi a' a? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö wépa tö ie'pa dalëritseke, esepa ské dalëritseke. 33 Wépa tö i' buaë weke a' a, esepa ë a' a' tö iské weke buaë, e' ta ze' ki Skëköl tö a' kikékami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö iweke es. 34 A' tö iyi peiteke, wépa klö'wé a' tö tö imeraneitö, esepa ë a, e' ta ze' ki Skëköl tö a' kikékami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö iyi peiteke ñi a, mik ie'pa tö iklö'wé tö imerdane eta. 35 A' bolökpa dalëritsö. I' buaë ú ie'pa a, iyi peitö ie'pa a, kë iské panane. A' tö iweke es, e' ta Skëköl tö a' a iské merane buaë. Ie' er buaë chöke s'sulusipa a' ena wépa kë tö wëstela cheta' ie' a esepa a. A' tö iweke es, e' ta a' tö ikkacheraë tö mokië a' dör ie' dör iyi ulitane tsata, e' ala'r. 36 S'malepa saú er siarë wa wes S'yé tö a' sueke er siarë wa es.

*Kë se' kàne s'kichatök
(Mateo 7.1-5)*

37 “Kë a' s'kichatök, e' ta Skëköl kë tö a' kichatepa. Kë a' ichök yi a' tö Skëköl mú tö be' tsaiö, e' ta Skëköl kë tö a' tsaiépa. I' sulu kos wamblé ie'pa tö a' ki, ese nuí olo'yö ie'pa ki, e' ta a' nuí olo'yeraë Skëköl tö a'

ki. 38 Kos a' tö i' mé s'malepa a, ekkë a' a imerdane. E' kueki iyi kakmú s'malepa a, eta iské merane Skëköl tö a' a. Erë ie' tö imerane a' a' tajë wes dakö'ukuö wà ièsö chië wotioule buaë iki wà iè doka ikkö a' katötöë tsá tkënettsamítke es.”

39 Ñies Jesús tö ttè kleé ie'pa a' i' es: “¿Wé a' wà isuule tö s'wöbla kë wawër, ese tö eköl wöbla kë wawër ese ulà ièmi? ¿E'pa kë brutarmi bölë kauk a? 40 Wé wöblarke ese kë dör iwöbla'ukwak tsata. Mik iwöblaone, e' je' ta idöraë wes iwöbla'ukwak es.

41 “Kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, ese sué a' tö, erë ¿i' kueki kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, ese kë sune a' wà? 42 ¿Wes a' ichèmi a' yami a: ‘A yami, súyö kaltak jchela tsir tso' be' wöbla a, e' yettsa’? Erë kaltak bërie tso' a' wöbla a, e' kë sune a' wà. ¡A' e' ö suluë! Kaltak bërie tso' a' wöbla a, ese yöttsa kewe, es kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, ese wërmi a' a' buaë yettsa.

*Kal buaë ena kal sulusi
(Mateo 7.17-20; 12.34-35)*

43 “Kal buaë kë wörta' kalwö suluie, ñies kal sulusi kë wörta' kalwö bua'ie. 44 Kal wërkewa iwö ki. Higowö ö uvawö ese kë shteta'sö dika' kicha mik. 45 I' bikeitsekésö, ese ë chekesö. E' kueki wëm dör buaë, ese er dör buaë, e' kueki ie' serke buaë, ttö yësyësé. Erë wëm dör suluë, ese er dör suluë, e' kueki ie' serke suluë, ttö suluë.

*U yuökwak böl
(Mateo 7.24-27)*

46 “¿I' kueki a' tö ye' kieke: ‘A Skëképa, a Skëképa,’ erë kë a' tö ye' ttè iuteku’? 47 Yi datse ye' ska', ta ye' ttö tteke ta iwà iuteke, súyö a' a' ichè tö wes ese dör. 48 Ese dör wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chkí töbié iskië, ká dör ák ë, ese a. Mik di' pone tajë, tkami u ki tajë, erë u kë minetser iwa, iyöule buaë e' kueki. 49 Erë yi tö ye' ttö ttsé erë kë iwà iuteku', ese dör wes wëm eköl tö u yué, erë kë wà itöbinewa iskië, tkékaitö jalëjalë iyök ë bata ki es. Mik di' pone tajë e' tkami u ki, eta u mítser iwa, kë i' ateia.

7

*Jesús tö ñippökwakpa wökir eköl e' kanè méso bua'wéne
(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)*

1 Mik Jesús tò s'wöbla'wé one, eta imía demi Cafarnaúm. 2 Eta ee Roma ñippökwakpa döka cien, e' wökir serke eköl. E' kanè méso eköl kirinewa tajë duökewatke. Iwökir éna ie' dalër tajë. 3 Mik ñippökwakpa wökir tò Jesús tté ttsé, eta ie' tò iché judiowak kuëblupa welepa a: "A yú Jesús ska' ta ichö ie' a: 'Be' we'ikè sa' tò, be' shkö ñippökwakpa wökir, e' kanè méso eköl duöke tajë, e' bua'ukne.'" 4-5 Mik ie'pa demi Jesús ska' ta ikköchéрак tajë ie' wöa:

—Ñippökwakpa wökir e' éna se' judiowak dalër tajë. Ie' wák tò se' ñi dapa'wo wé e' yuök patké' se' a. E' kuëki sa' a ta buaë idir tò be' ie' kimé.

6 Eta Jesús mía ie'pa ta. Erë mik ie'pa dökemitke ñippökwakpa wökir e' u a, eta ie' tò iyamipa welepa patké ichök Jesús a: "A kékëpa, kë be' e' tsiriuk. Be' dör kékë tajë, e' döwa ye' u a, e' kë dör ye' siarla e' a. 7 E' kuëki ye' kë dë'rö be' ska'. Erë ikéwö è mú ta ye' kanè méso buardane. 8 Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tò eköl a icheke, 'Be' yú' ta imí. Eköl a ye' tò icheke, 'Be' dou' ta ide. Ñies ye' tò icheke ye' kanè méso a, 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye' iklö'wé tò be' wa kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kuëki ye' wa ijcher tò be' tò ikéwö mé, e' ta ye' kanè méso buardane."

9 Mik Jesús tò tté e' ttsé, eta e' tò ie' tkiwéwa. Ie' wötréene ta ichéitö pè' dami ie' itöki e'pa a:

—Ye' iché a' a tò Israel aleripa kos shua, kë yi kune ye' wa erblök ye' mik wes wëm i' es.

10 Eta mik ñippökwakpa wökir yamipa dene u a, eta ie'pa tò isué tò ikanè méso kirirke, e' buanene.

Alaköl eköl schö alà blënewa e' shké'wékane Jesús tò

11 E' ukuöki ta Jesús mía ká kiè Naín ee. Ie' dami ittökatapa ta, ñies pè' dami ie'pa ta tajë. 12 Mik ie'pa de tsinet ká e' a, eta ie'pa isué tò tajë pè' datse, e' wa s'nu datse micho wötëwa. Dëütö e' mi dör schö, ie' alà eköl ème wëm, e' blënewa. Tajë ká e' wakpa tò ie' pablerami. 13 Mik Skékëpa Jesús tò isué, eta ie' wa iwër siarë ta ichéitö ia:

—Kë be' iukia.

14 E' bet ta ie' dewa tsinet ka'la ki s'nu dami e' o'mik ta ka'la kèitö. Wépa wa idami e'pa e' wöklö'wéwa. Jesús tò iché s'nu a:

—A duladula, be' a ye' tò iché, ;Be' e' köka!

15 E' bet ta s'nu shkenekane e' tkéser ta itté. Eta Jesús tò imé imí a. 16 Kos pè' tso' ie'pa ta e'pa suane tajë, Skéköl kikéka ie'pa tò tajë ta ichérakitö:

—Skéköl tteköl chök eköl, e' de se' shua.

Ñies ie'pa tò iché:

—Skéköl de se' dör ie' icha esepa kimuk.

17 Eta i wé Jesús tò e' tté buneka tajë Judea ké kos e' a, ñies ká tso' Judea pamik e' a itté tineka.

Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' ichakök

(Mateo 11.2-19)

18 Juan S'wöskuökwak ttökatapa tò i kos weke Jesús tò, e' paké Juan tso' s'wöto wé a e' a. E' kuëki ie' tò ie'pa böi kié 19 ta ichéitö ie'pa a:

—A' yú Skékëpa Jesús a ichakök tò çbe' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie yëule tò idatse e', ö yi skà panèia sa' tò?

20 Mik ie'pa de Jesús ska' ta ie'pa tò iché ie' a:

—Juan S'wöskuökwak tò sa' patké be' a ichakök tò çbe' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie yëule tò idatse e', ö yi skà panèia sa' tò?

21 E' wösha ta Jesús tò s'kirirke duè tsakië wa, esepa bua'wé tajë. Ñies s'tteke wim-blupa sulusi tò, ena s'wöbla kë wawër esepa bua'wéitö tajë. 22 E' ukuöki ta ie' tò iché Juan ttökatapa böi a:

—A' yüne Juan ska' ta i sué a' tò, i ttsé a' tò, e' kos pakö ie' a. Ichö ie' a' tò s'wöbla kë wawër esepa wöbla wawënene; s'kraulewa kë shko esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tò esepa buanene batse'nene; s'kukuö kë wattsër esepa wattsënene; s'duowa shkenekane; ñies Skéköl tté buaë e' pakane s'siarëpa a. 23 ;Yi kë yöki ye' sulune, ayëcha buaë ese!

24 Mik ie'pa míyalne, eta Jesús tò Juan tté pakémitke pè' a, ta ichéitö ie'pa a: "Mik a' dë'rö ká sir poë wé kë yi serku' ee Juan sauk, eta çima a' erbiök wëm wése suëmi a' tò? A' kë dë'rö wëm èse, kabikeitsö wí a dià a wes kua'kö wöppè siwa' tò es, ese

sauk. ²⁵ A' kě dē'rō wēm ese sauk, e' ta ζwēm wēse sauk a' dē'rō? A' kě dē'rō wēm e' paiō datsi' bua'buwa wa, ese sauk. A' wā ijcher tō wēpa e' paiō es ena iyi bua'buwa tso' iwā taiē e' ttsē'woie buaē, esepa serke blu' u a. ²⁶ Erē ζwēm wēse sauk a' dē'rō? A' dē'rō wēm dör Skëköl tteköl ese sauk. Ye' tō a' a ichè tō moki Juan dör Skëköl tteköl, erē ie' kě dör e' ě. Ie' dör Skëköl tteköl ese tsata. ²⁷ Skëköl yëkuö ki itso' kitule wé Skëköl tō ichè wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' a, e' tō ichè i' es:

'Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yöki kewe be' ñalé yuök.*

Skëköl ttè pakökwak e' dör Juan. ²⁸ Ye' ichè a' a tō s'ditsö ulitane shua, kě yi ku' Juan tsata. Erē i' blúie Skëköl tso', e' shua yi dör ësela, ese dör ie' tsata."

²⁹ (Mik pē' ulitane ñies inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa tō Jesús s'wöbla'weke e' ttsé, eta ie'pa tō iché tō Skëköl ttè dör yësyësë. Ie'pa dē' as Juan tō ie'pa wöskuö iwā kkachöie tō ie'pa tō Juan ttè klō'wé, e' kueki ie'pa tō iché es. ³⁰ Erē fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kě wā Juan ttè klōne, e' kueki ie' kě wā ie'pa wösune, es ie'pa tō Skëköl er buaē chöke ie'pa a e' watéttsa.)

³¹ Jesús tō iché: "ζima a' chëmi ye' tō? ζwes a' dör? ³² A' dör wes ttè i' tō ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke taiē ta iché iyamipa a: 'Sa' tō pulë bla'wé, erē a' kě klötëne'; sa' tō s'eriariar tseittsé, erē a' kě iine.' ³³ E' wā dör tō Juan S'wöskuökwak de batsöta', kě blo' yeta' ta a' tō iché tō aknama tso' ie' a. ³⁴ E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kě batsöta', blo' yeta', ta a' tō ye' cheke tō ye' chkö taiē, blo' yè taiē, ñies tō ye' dör inuköl shtökwakpa ena pē' sulusipa malepa, esepa sini'. ³⁵ A' tō ye' cheke es erē isuerasö bulebök ta tō wēpa serke wes Skëköl siwé tō ichè es, esepa dör yësyësë."

Jesús mía upakök Simón dör fariseowak e' ska'

³⁶ Fariseowak eköl kiè Simón, e' tō Jesús kié chkök ie' u a. E' kueki Jesús mía ie' ska' ta ie'pa e' tulésar chkök. ³⁷ Eta alaköl sulusi serke ká e' a, e' wā ijchenewā tō Jesús tso' chkök fariseowak e' u a. Ie' wā

kiö masmas de e' ukkuö yöule ák bua'buwa kiè alabastro ese wa. ³⁸ Ie' de dur Jesús ska', e' iuke Jesús tsikka, iwöriö yënane taiē Jesús klö ki, e' pasiwéitö itsà wa, ta Jesús klö wöalattsémiitö ta kiö masmas téitö Jesús klö ki. ³⁹ Mik fariseowak tō Jesús kié chkök e' tō alaköl sué, eta ibikeitséitö: "Wēm wí mú dör Skëköl tteköl moki, e'ma ie' éna iarmi alaköl wése tso' ie' kök. Ie' éna iarwami tō e' dör alaköl sulusi." ⁴⁰ Jesús iché ie' a:

—A Simón, ilè tso' ye' wā yönoie be' a.

Ie' iiuté:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ña.

⁴¹ Jesús tō iché:

—Wēm böi ñarke inuköl peitökwak ulā a. Eköl ñarke cien skeyök (500), iëköl ñarke dabom skeyök (50). ⁴² Ie'pa böi kě a ipator, e' kueki inuköl peitökwak tō inuì olo'yé ie'pa ki. Ye' tō be' a ichakè tō ie'pa böi, ζwéne êk éna inuköl peitökwak dalërmi kibiie?

⁴³ Ie' iiuté:

—Ye' a ta, wéne nuì olone kibiie e' êk.

Jesús tō iché:

—Buaē be' iiuté.

⁴⁴ Eta Jesús tō alaköl sué ta ichéitö Simón a:

—Alaköl i' saú. Mik ye' dewa be' u a, eta be' kě wā ye' a di' mène ye' klö skuoie, erē alaköl i' tō ye' klö skué iwöriö wa ta ipasiwéitö itsà wa. ⁴⁵ Be' kě wā ye' shkeone wöalattsé wa wes s'wöblar es. Erē ie' dewa ie, eta ie' tō ye' klö wöalattsémi taiē.

⁴⁶ Be' kě wā kiö ësela, e' tene ye' wökir ki wes s'wöblar es. Erē ie' tō kiö masmas tuë darërëe ese té ye' klö ki. ⁴⁷ E' kueki ye' ichè be' a tō ie' éna ye' dalër taiē e' wa iwënewā tō i' sulu wamblé ie' tō taiē, e' nuì olone ie' ki. Erē wēpa kě éna ye' dalërta' taiē, e' wa iwënewā tō esepa ki inuì olone elkela ě.

⁴⁸ E' ukuöki ta ie' iché alaköl e' a:

—I' sulu kos wamblé be' tō e' nuì olone be' ki.

⁴⁹ Imalepa kiule chkök ñies tso' ee, e'pa ñi chakerak:

—A' ichè ζyi ie' dör e' ttö es? Skëköl ě a se' nuì olo'yarmi.

⁵⁰ Erē ie' tō alaköl a iché:

—Be' erblé ye' mik, e' tō be' tsatkée. Be' yúne bërë.

* 7:27 Malaquías 3.1

8

Alakölpa tö Jesús kímé

¹ E' ukuökí ta Jesús mía ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakök ká blublu ena ká tsitsir tso' e' a. Ie' ttekölpa tsá dabom eyök kí bül, e'pa shköke ie' ta. ² Ñies alakölpa welepa buaö'ne ie' tö, e'pa shköke ie' ta. E'pa welepa bak weinuk wimblupa sulusi wa, ñies duè wa. Ie'pa eköl, kiè María Magdala wak, e' a aknamapa yè'ttsaitö dökä kul. ³ Ñies Juana dör Cuza alaköl, e' shköke ie' ta. Cuza dör Herodes dali kkö'nukwak. Ñies Susana ena alakölpa malepa taië shköke ie' ta. Ie'pa tö Jesús ena ittökatapa kimeke taië, ì tso' ie'pa wa ese wa.

*Të kuatkökwak, e' paké**(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)*

⁴ Pè' e' yélur iká kī debitū taië Jesús ska'. Ie' tö ie'pa a ittè kleé i' es: ⁵ Wëm mía eköl të kuatkök ta ie' tö iwö ppé ululu të kī* Mik ie' tso' iwö ppök, etä ditsöwö wele anewa ñala ska' ta pè' dakélor ikī, e' tö iñatélur, ñies dù debitū tö ikatéwa. ⁶ Ditsöwö wele anewa áklo a ta e' kuölö ta itskine buaë. Erë ká tsabe kë ta' ee, e' kuekī bet ta isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka ikī. ⁸ Erë ditsöwö wele ane iyök bua'buakī, ese tskine talane wöne buaë. Iklö wele wöne dökä cien eyök (100) elka elka.

Mik Jesús tö iché one, etä ikī chéitö ie'pa a aneule: “jA' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

*Ì kuekī Jesús tö s'wöbla'weke kleaule**(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)*

⁹ Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

—Ttè waklébö, ¿ima e' wà dör?

¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a: “Ì blúie Skëköl tso' e' tté blëulewa, e' kéwö meneat a' a ijchenoie. Erë pè' tso' taië kë éna ye' tté klö'wak, esepa a ye' tö ikleeke as ie'pa tö iweblö je', erë kë ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa tö ittö je', erë kë ie'pa a iwà ar.†

*Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö**(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)*

¹¹ “Ttè wakléyö e' wà dör i' es: Skëköl tté pakèsö e' dör wes ditsöwö kuatkèsö es.

¹² Pè' welepa ta itkömi wes itka ditsöwö anewa ñala ska' ñe' ta itka es. Esepa tö Skëköl tté ttsé, erë bë de ie'pa ska' ta iyétttsaitö ie'pa er a as ie'pa kë tö iklö'ù ta itsatkër. ¹³ Welepa skà ta itkömi wes itka ditsöwö anewa áklo a ñe' ta itka es. Esepa tö Skëköl tté ttsé ta iklö'wérakitö ttsé'ne buaë wa erë ekuölö è. Ie'pa kë a e' tkërwa darërë Skëköl tté a. Mik ie'pa weinemitke ie' tté kuekī, etä ie'pa anemine tottola. ¹⁴ Welepa skà ta itkömi wes itka ditsöwö anewa dika'chka shua ñe' ta itka es. Esepa tö Skëköl tté ttsé, erë ie'pa tö iyi tso' ká i' kī e' bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ena ì tso' ká ikī tö s'ttsé'weke buaë ese kī. Ese kos tö Skëköl tté kui'wéwa ie'pa er a, ta ie'pa kë sene buaë Skëköl tté a. ¹⁵ Erë welepa skà ta itköke wes itka ditsöwö anewa iyök buaë kī ñe' ta itka es. Esepa tö Skëköl tté ttsé ta iklö'wé er buaë wa mokī. Ie'pa tö iiuteke buaë ta iwà dalöiekerakitö kekraë. E' kuekī ie'pa tö ì buaë kos ese wé wes Skëköl kī ikiane es.

*Bö'wö tté**(Marcos 4.21-25)*

¹⁶ “Mik bö'wö wötskékasö, etä kë sö ipabikepawa, kë sö ipatkepawa ká dikīa. E' skéie itkekekä kákke s'yamipa datse esepa wö a ká ñi'woie. ¹⁷ Es ñies tté tso' blëulewa ì ñe' ta, ese jcherdawa sulitane wa aishkuö ta. Ì ché ye' tö, e' kë wà ane ie'pa éna ì ñe' ta, erë e' wà ardaë ie'pa éna aishkuö ta.

¹⁸ “Yi e' yuak buaë ye' tté wa, ese a ikī meraëyö as ie' éna iwà ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' tté wa, ì bikeitsé ese tö tö ane iéna, e' kos yërdattsane iyökī. E' kuekī ye' ttö kukueblö a' tö bua'ie.”

*Jesús mi ena ie' elpa debitū ie' weblök**(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)*

¹⁹ Etä Jesús mi ena iélpa ena ikutapa e'pa debitū ie' weblök. Erë ie' tkër wé pè' tso' taië e' shua, e' kuekī ie'pa kë dè'wa ie' ska'.

²⁰ E' biyö ché yile tö ie' a:

—Be' mi ena be' elpa ena be' kutapa e'pa shkö be' weblök.

²¹ Ie' tö iiuté:

* 8:5 të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' kī. † 8:10 Isaiás 6.9

—Ēkēkē, erē ye' tō a' a ichè tō wépa tō Skéköl ttè ttsé ta iwà iutéitō, esepa dör wes ye' mī ena ye' ēlpa ena ye' kutapa es.

Siwā' taiē e' wöklō'wé Jesús tō
(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)

²² Etökicha ta Jesús e' iéka kanò a ittökātapa ta, ta ichéitō ie'pa a:

—Mishka batsöri wışhet.

Etā ie'pa míyal. ²³ Ie'pa mirwāia ta ie' kapowa kanò a. E' dalewa siwā' batsineka taiē tō di' uyéka taiē ta kanò a di' iēnekami katsirkewatke. ²⁴ E' kuēki ie'pa tō itiwéka ta ichérakitō ia:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¡A s'wöbla'ukwak!
¡Se' duölurmi!

Etā ie' e' kéka ta siwā' ena di' yöli uñéitō ta iwöklönewa míane alamiē.

²⁵ E' ukuöki ta ie' tō iché ie'pa a:

—¿Wes a' erblöke ye' mik, e' de?

Erē ie'pa suanéka taiē, tkinewa taiē ta iñi chakéka:

—¿Yi dör wēm wí? ¡E' ttö dalöié di' tō ena siwā' tō!

Wēm eköl a aknamapa tso' taiē e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

²⁶ E' ukuöki ta ie'pa mía demi ká kiē Gerasa atē batsöri wışhet Galilea wöshaē eē. ²⁷ Mik Jesús e' yéttsa de ká sí ki, etā wēm eköl de ie' ska', e' a aknamapa tso'. Ie' dör Gerasa wak. Iaiāē ie' sene'mi sume, kē serku'ia u a, ie' serke pō a. ²⁸ Mik ie' tō Jesús sué, etā ie' anekā taiē ta iē' tkéwa kuchē ki. Ie' iché Jesús a:

—A Jesús, be' dör Skéköl dör iyi ulitane tsatā e' alà. ¿Iók be' de ye' tsiriuk? Ye' múat bēre. Ye' kköchö taiē be' a tō kē ye' we'ikar.

²⁹ Jesús tō ichétke wimblu sulusi a kewe: “Be' e' yóttsa wēm sē a.” E' kuēki wimblu tō ie' a iché es. Iaiāē ie' we'ikbitu aknama tō. Kēkraē aknama tō ie' wö aliwēke. E' kuēki pē' tō ie' muēke iulā a iklō a tabechka daloie wa, erē e' batsélor ie' tō tottola ta aknama tō ie' kī aliwéka patkēmi wé kē yi serku' ese ska'. ³⁰ Etā Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiē?

Ie' iüté:

—Ye' kiē Taiē Wakpa.

Ie' a aknamapa tso' taiē, e' kuēki ie' tō iüté es. ³¹ Ie'pa kköchöke taiē Jesús a: “Kē sa'

patkarmi kauk taiē tso' iskiē e' a.” ³² Tsinet kabata kuli' a köchi iēter taiē chkök, e' kuēki wimblupa kköchöke Jesús a: “Kawö mú sa' a e' tiukwa köchipa jaì a.” Jesús tō ikéwö mé ie'pa a. ³³ Etā ie'pa e' yélur wēm a ta ie' tiélur köchipa a. Köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a ta eē iduolur.

³⁴ Mik köchi kkö'nukwakpa tō isué, etā itkayalmi ta itté ppékarakitō ká e' wa'ñe.

³⁵ Pē' de taiē iweblök tō i tka. Mik ie'pa de Jesús ska', etā wēm a aknamapa yērulune taiē, e' sué ie'pa tō itkēr Jesús wörki datsi' iéne éna ká anene buaē. E' tō ie'pa suawé.

³⁶ Wépa tō i tka e' sué, e'pa tō ipaké ie'pa a tō wes wēm a aknamapa bak e' buanene.

³⁷ Ká e' wakpa ulitane suane taiē, e' kuēki ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yóttsa sa' ká a.” Etā Jesús e' iéka kanò a ittökātapa ta ta imiátke. ³⁸ Etā wēm a aknamapa yērulune e' kköché Jesús a: “Ye' shkakmi be' ta.” Erē Jesús tō iüté:

—Au, be' e' tsúat. ³⁹ Be' yúne be' u a ta i kos wé Skéköl tō be' a, e' pakö sulitane a.

Tā ie' mía, ta i kos buaē wé Jesús tō ie' a, e' pakéitō sulitane a.

Jesús tō Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitō eköl

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Mik Jesús dene batsöri ioshet, etā pē' tso' taiē ie' panuk, e' kuēki ie'pa tō ie' kiéwa ttsē'ne bua' wa. ⁴¹ Etā wēm eköl kiē Jairo e' de. Ie' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Ie' e' téwa wöwakköt Jesús wörki ta ikköchöke taiē ie' a: “Mishka bet ye' u a.” ⁴² Jairo alà dör ekla ē wák dör alaköl ki duas tso' dabom eyök ki bök ulatök (12), e' duökewatke.

Jesús miria, e' dalewa taiē pē' dami, e' tērdami ie' mik. ⁴³ E'pa shua alaköl dami eköl e' du'mi alakölpa dué wa e' ki duas de dabom eyök ki bök (12). I kos tso' ie' wa e' ewéwaitō yēs s'kapeyökwak ki, erē kē yi a ibuanene. ⁴⁴ Ie' dewa tsinet Jesús tsi kker ta idatsi' bata kéwaitō. E' wösha ta ipé wöklöne ta ibuanene buaē. ⁴⁵ Etā Jesús tō ichaké:

—¿Yi tō ye' ké?

Sulitane tō iché:

—Kē sa' wa be' kàne.

Pedro tō iché ia:

—A s'wöbla'ukwak, pë' tso' tajë e' tërdami be' mik.

⁴⁶ Erë Jesús tö iché:

—Ye' ittse tö ilè tka ye' diché wa. E' kuëki ye' wä ijcher tö yile tö ye' ké.

⁴⁷ Mik alaköl buanene, e' tö isuë tö kë ie' a e' blënukiä tä ide Jesús ska' painéka tajë suane wa. Ie' e' tkéwa kuchë ki Jesús wörki tä ie' e' chéka sulitane kukua tö i kuëki Jesús kéwaïtö. Ie' tö iché: “Mik ye' tö be' kéwa, e' wöshaë tä ye' buanene.” ⁴⁸ Jesús tö iché ia:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' kuëki be' buanene. Be' yüne bërë.

⁴⁹ Ie' ttökeia alaköl tä, e' dalewa eköl bite Jairo u a, e' debitu tä iché Jairo a:

—Be' alà busi blënewatke. S'wöbla'ukwak kë tsiriwaria.

⁵⁰ Mik e' tse Jesús tö, etä ie' tö iché Jairo a:

—Kë be' tkinuk. Be' erblö ye' mik ë, be' alà busila buardane.

⁵¹ Mik ie' pa de Jairo u a, etä Jesús kë wä yi kàne shkëkwä wë busila nu me'r ee. Pedro ena Santiago ena Juan ena alà yë ena imi, e' pa ë kiéwaïtö e' tä. ⁵² E' dalewa sulitane iuke alärke tajë. Erë Jesús tö ie' pa a iché:

—Kë a' iukia. Busila kë du'wä, ikapöme'r ë.

⁵³ Sulitane wä ijcher tö busila duowa, e' kuëki ie' pa tö ie' wayuëka jañeitséka tajë.

⁵⁴ Erë Jesús tö busila ulà klö'wëwä, tä iché ie' a:

—iA tayëla, be' e' kōka!

⁵⁵ Etä ishkenekane, e' bet tä ie' e' kéka tä Jesús tö iché ie' pa a:

—Itiö.

⁵⁶ Iyë ena imi tkirulune iweblök. Etä Jesús tö iché ie' pa a:

—Ì tka ië, e' kë char yi a.

9

Jesús tö ittökatapa patké s'wöbla'uk
(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

¹ Jesús tö ittökatapa dabom eyök kí bөл e' pa dapa'wé tä diché méitö ie' pa a aknamapa ulitane trë'woyal. Ñies kawö méitö ie' pa a s'kirirke bua'wone. ² Ipatkérak i blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakök ñies s'buaukne. ³ Tä ie' tö iché ie' pa a:

—Mik a' mi'ke, etä kë i tsarmi. Shko kéli, sku', íyi ñanoie, inuköl, datsi' skà, ese kos kë tsarmi.

⁴ Mik yile tö a' a iché a' kapörö, etä a' tso' ká e' a e' dalewa a' kapörö ie' u ë a. ⁵ Etä ká wele wakpa kë wä a' kinewä, e' tä a' e' yölur ká e' a, tä kapo tso' a' klöttö mik, e' ppö a' tö. E' tö ie' pa a ikkacheraë tö ie' pa dör Skëköl bolökpa.

⁶ Etä ie' pa míyal judiowak ké tsitsir kos a Skëköl tté buaë pakök ñies s'kirirke bua'ukne.

Herodes tö ibikeitséka tajë tö yi dör Jesús
(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷⁻⁸ Herodes dör Galilea wökir, mik e' tö i kos weke Jesús tö e' tté tse, etä ie' tö ibikeitséka tajë tö yi dör Jesús. Welepa tö icheke tö Jesús dör Juan S'wöskuökwa kōtëwä e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' dör Skëköl tteköl bak kië Elías e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' dör Skëköl ttekölpa skà bak esepa wele shkenekane. ⁹ Erë Herodes tö iché:

—Ye' wák tö Juan kuli' tökök patkë, e' tä wëm tté tseyö tso' íyi uk tajë s'tkiwë ekkë çe' dör yi?

E' kuëki Herodes éna suluë Jesús suakwä.

Pë' döka mil skeyök e' pa tié Jesús tö
(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e' pa dene, etä i kos wé ie' pa tö, e' pakéne ie' pa tö Jesús a. Etä Jesús tö ie' pa kiëmi e' tä dö tsinet ká kië Betsaida wé kë yi serku' ee. ¹¹ Erë mik pë' malepa wä ijchenewä, etä ie' pa mí itöki tä ie' pa kiéwaïtö buaë. Ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ie' tö ie' pa a ñies s'kirirke bua'wëneitö.

¹² Mik ká tuirketke, etä Jesús ttökatapa dabom eyök kí bөл (12) e' pa de ie' ska' tä ichérakitö ia:

—Ká i' kí kë i ku' katanoie ñanoie, e' kuëki ie' pa yuömi as ie' pa mi' ká tso' tsinet ena pë' serke tsinet esepa ska' chkè taük ñè ena kapökrö.

¹³ Jesús tö ie' pa a iché:

—Ie' pa tiö a' tö.

Ie' pa tö iüté:

—Sa' wa pan skel ena nima bötö e' è tso'. Kè sa' mìnè ikí tauk, e' ta' ì tso' sa' wa e' kè dökka ie'pa tajë ekkëpa tioie.

¹⁴ Wëpa tso' eë dökka mil skeyök (5000), e' kuëki ittökatapa tö iché es. Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—A' tö ie'pa kö e' tköksër iski ek tsiní ek tsiní dabom skeyök (50) dabom skeyök. ¹⁵ Es ie'pa tö iwé ta' pë' ulitane e' tkésër. ¹⁶ E' ukuöki ta' ie' tö pan skel ena nima bötö, e' klö'wé ta' iká sué ká jaí a' ta' wëstela chéitö Skököl a'. E' ukuöki ta' ie' tö pan ena nima blaté mé ittökatapa a' as ie'pa tö iwatiö pë' a'. ¹⁷ Mik ie'pa chké de wë', eta' ibata ate, e' shtérakitö iëne dökka kköla dabom eyök ki bök (12).

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

¹⁸ Etökicha ta' Jesús tso' ittökatapa è ta'. Ie' tso' S'yé ta' ttök, ta' eë ie' tö ie'pa a' ichaké:

—¿Ima pë' tö ichè tö ye' dör yi?

¹⁹ Ie'pa tö iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl tteköl bak kiè Elías e' shkenekane. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl ttekölpa bak ká iaiaë e' wele shkenekane.

²⁰ Ie' tö ie'pa a' ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tterawa

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

²¹ Erë Jesús kè wa' ie'pa kàne yi a' ichök yi dör ie'.

²² Nies ie' tö iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë tajë. Ju-diowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ye' wateratssa. Ye' tterawa, e' ki ká de mañat eta' ye' shkerdakane.

²³⁻²⁴ E' ukuöki ta' ie' tö iché ie'pa ulitane a':

—Yi e' tsatkak ittëwa yökí, ese kè ulà a' sene michoë döpa. Erë yi e' metssa ttëwa ye' dalërmik, ese ulà a' idöraë. E' kuëki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kè kàne tkinukia e' ki. E' skéie kekraë ikawöta e' chök dö ittëwa wötëulewa krus mik ekkë. Es ie' kawöta

shkök ye' itöki. ²⁵ Ýyi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë kè dè' a' ulà a, e' ta' e' dör ¿ie bua' a' a? ²⁶ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' olo wa, ñies ye' Yé olo wa, ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa olo wa, eta wëpa jaëne ye' ki, esepa ki ye' jaërdaë ñies. ²⁷ Moki ye' tö a' a' ichè tö a' tso' íe, e' welepa tö ì blúie Skököl tso' e' suëraë kam iblërlur e' yökí.

Jesús tö ilo ta' tajë e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

²⁸ E' ki ká de pàköl (8) ulatök, eta Jesús mía kabata a' ttök S'yé ta'. Pedro ena Juan ena Santiago e'pa mítser iwa e' ta'. ²⁹ Ie' tso' ttök S'yé ta', eta iwö manenetta mía kua'ki dalölöë ñies idatsi' mía saruruë wöñarke dalölöë. ³⁰ E' wöshä ta' wëpa de iëter bül tso' ttök ie' ta'. Ie'pa dör Skököl ttekölpa bak ká iaiaë kiè Moisés ena Elías e'pa. ³¹ Ie'pa olo buneka tajë dalölöë. Ie'pa iëter kapakök Jesús ta' wës ie' tterawa pë' tö Jerusalén as iwà tkö wës Skököl ki ikiane es. ³² Pedro ena iyamipa bül, e'pa tteke kapëwa tö tajë. Erë mik ie'pa tì'nekane bua'ie, eta ie'pa tö Jesús olo tajë e' sué, ñies wëpa bül iëter ttök ie' ta' e'pa suérakitö. ³³ Mik Moisés ena Elías mitkene, eta Pedro tö iché Jesús a':

—A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe. Sú sa' tö úla yuëka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

Erë ì cheke Pedro tö e' wà kè ane ie' éna. ³⁴ Pedro ttökeia, e' wö shä ta' mochka tö ie'pa kitëwa. E' tö ie'pa suawé tajë. ³⁵ Mochka shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Se dör ye' alà, e' pairi'bitubak ye' tö idi' wa a' blúie. Ie' ttö iütö.”

³⁶ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eta ie'pa tö isué tö Jesús ate dur ekörla. Erë ì ttsé ie'pa tö, ì sué ie'pa tö, e' blé ie'pa tö ier a, kè ie'pa wa ipakane yi a' dö aishkuö ta'.

Duladula eköl tteke aknama tö e'
bua'wéne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Bule es ta' ie'pa tso' kabata a' e'pa biteyal, eta tajë pë' de Jesús ñaletsuk. ³⁸ E' shua wëm tso' eköl, e' tö iché aneule:

—A s'wöbla'ukwak, be' we'ikëyö, ye' aladulaköl sa'ú, e' dör ye' alà eköl è. ³⁹ Mik wimblu sulusi tö ie' éna ká chöwéwa, eta ie' aneka tajë, painéka katötöë, ta' ikkö a

ishuya deka tajë. Kekraë ie' we'ikekeitö siarë. Wimblu kë éna ie' akwa. ⁴⁰ Ye' kköché tajë be' ttökatapa a tö wimblu trë'úshkar erë kë ie'pa a ñone.

⁴¹ Jesús tö iché ie'pa ulitane a:

—A' wakpa kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalë'ttsemirö? Be' alà tsúbitu ña.

⁴² Mik duladula de tsinet, eta aknama tö ie' éna ká chöwéwa kéu iski ta ipaineka tajë. Erë Jesús tö wimblu sulusi uñé trë'wéshkar ta duladula bua'wéneitö méneitö iyé a. ⁴³ Ì buaë wé Skëköl tö idiché tajë wa e' tö ie'pa ulitane tkiwéwa.

*Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa
(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)*

Ì buaë wé Jesús tö, e' chekeia ie'pa tö ñi a, e' dalewa ie' tö iché ittökatapa a:

⁴⁴ —Ì cheke ye' tö a' a, e' ttsö buaë, kë a' éna ichökwa: Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatsa pë' ulà a.

⁴⁵ Erë ì ché ie' tö e' blëulewa ie'pa yöki, e' kueki ie'pa kë éna iwà ane. Ñies ie'pa suane ichakök tö ima iwà dör.

*Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)*

⁴⁶ E' ukuöki ta Jesús ttökatapa ñi iütökerak tö ie'pa shua yi dömi ibua'ie imalepa tsata.

⁴⁷ Ì bikeitsök ie'pa tso', e' suéwa Jesús tö, e' kueki ie' tö alala kié eköl duésér ie' o'mik ⁴⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—A' shua yi e' wöéwa imalepa dikia diöshet ese dör ibua'ie. E' kueki yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese tö yi tö ye' patkë'bitu, e' kiéwa.

*Yi kë ku' ñippök se' ta ese tö se' bikeitseke
er bua' wa
(Marcos 9.38-40)*

⁴⁹ Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tö eköl, e' tö aknama trë'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kë ku' se' ta, e' kueki sa' tö iché ia tö kë iwaria.

⁵⁰ Jesús tö iüté:

—Yi kë ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kë iwöklö'war.

Santiago ena Juan e'pa uñé Jesús tö

⁵¹ Jesús mi'kekane ká jai a, e' kéwö dökewatke, eta Jesús tö ibikeitsé tö ye' mia

diché wa Jerusalén, ta imía. ⁵² Ie' tö wëpa wëlepa patkëmi ie' yöki kéwe u yulök kapöröie. Ie'pa mia demi ká tso' etk Samaria ee. ⁵³ Erë Samaria wakpa wa ijcher tö Jesús ena ittökatapa mi'ke Jerusalén, e' kueki ie'pa kë wa ikinewa. ⁵⁴ Mik Jesús ttökatapa kié Santiago ena Juan e'pa tö isué tö Samaria wakpa kë wa ie'pa kinewa, eta ie'pa tö Jesús a iché:

—A Skëképa, ¿be' ki ikiane tö sa' tö bö' kié ká jai a ie'pa ewowa?

⁵⁵ Erë Jesús wötréene ie'pa sauk ta ie'pa uñéitö. ⁵⁶ E' ukuöki ta ie'pa mia ká skà tso' tsinet ee.

*Wëpa mañal e' yuak Jesús ttökatapaie
(Mateo 8.19-22)*

⁵⁷ Ie'pa mirwa ñala ki ta wëm eköl tö Jesús a iché:

—A këképa, ye' mi'ke be' ta ká wa'ñe wé be' mirö ee.

⁵⁸ Jesús tö iüté:

—Bakli' u ta', ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà, e' kë wa u ta' senoie.

⁵⁹ Jesús tö iché wëm eköl skà a:

—Mishka ye' ta.

Erë wëm tö iüté:

—A këképa, kawö mú ña, mik ye' yé blërkewa e' nu wötökwa, e' ukuöki ta ye' mi'ke be' ta.

⁶⁰ Jesús tö iüté:

—Wëpa dör wes s'duulewa es Skëköl wöa, as esepa tö iyamipa nu wötö. Erë be' yú, ì blúie Skëköl tso' e' tté pakök sulitane a.

⁶¹ Wëm eköl skà tö iché Jesús a:

—Ye' e' yuak be' ttökataie, erë kéwe kawö mú ña shkoie e' chökät ye' yamipa a.

⁶² Jesús tö iüté:

—Yi e' yué ye' ttökataie ta ì kos méatitö ye' dalërmik, erë ibikeitséneitö tajë, eta ese kë ki ì blúie Skëköl tso' e' mène.

10

*Jesús tö ittökatapa dabom kuryök ki böl
(72) e'pa patké*

¹ E' ukuöki ta Skëképa Jesús tö ittökatapa skà shushtë doka dabom kuryök ki böl (72) patkëmi ie' yöki kéwe böl böl wé ie' mi'ke ese ska'.

² Ie' tö iché ie'pa a: “Moki pë' tso' tajë e' ki Skëköl tté buaë kiane ttsè. Ešepa dör wes

iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kë dör tajë. E' kueki a' tö ikiö kanë wák a' tö ishtökwakpa patkö. ³ A' yú. Ye' tso' a' patkök ye' ttë pakök pë' shuá wës obejala èmi namu tso' tajë, ese shuá es. ⁴ Inuköl skúla ena dalì skú ena klökkuö skà, ese kës kë tsarmi yës. Ñies yi kué a' tö ñalá wa, ese kë tá a' ttök tajë. ⁵ Mik a' dewá yile ska', etá kewe ichö ie'pa a' tö 'Skököl er buaë chö a' a.' ⁶ Ie'pa tö a' kiéwá er bua' wa, e' tá Skököl er buaë chöraë ie'pa a'. Erë kë idör es, e' tá Skököl kë er buaë chöpa ie'pa a'. ⁷ Ie'pa tö a' kiéwá buaë, e' tá a' e' tsúat u e' a'. Ttë tso' e' tö ichè i' es: 'Kaneblökwa chkömi ì kanewëkeitö e' ské wa.' E' kueki ì meke ie'pa tö a' a' ñè yè, e' ñú, e' yó. U e' è a' a' e' tsúat a' tso' ká e' a' dalewa. ⁸ Ká wé a' demí tá ká e' wakpa tö a' kiéwá buaë, e' tá ì mekeitö a' a' ñè e' ñú. ⁹ Ie'pa duöke, e' tá e'pa bua'üne. Ñies ichö ie'pa a': 'Í blúie Skököl tso' e' kéwö dewatke tsinet a' o'mik.' ¹⁰ Erë ká wéle wakpa kë wá a' kinewá, e' tá a' yú ie'pa ñalá wa tá ichö ie'pa a': ¹¹ 'A' kapo tso' sa' klöttö mik, e' ppée sa' tö iwà kkachoie tö a' dör Skököl bolökpa. Erë a' wá ijchenú tö ì blúie Skököl tso' e' kéwö dewatke tsinet a' o'mik.' ¹² Ye' tö a' a' ichè tö mik Skököl tö a' chakeketke inuí kî aishkuö tá, etá ká e' wakpa weirdaë siarë Sodoma wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

*Ká mañat wakpa weirdaë siarë
(Mateo 11.20-24)*

¹³ "A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwëstela ina a' tá! Ì kë or yi a' ese wé ye' tö tajë a' wörki, erë kë a' er maneone. E' úpa ye' tö Tiro ena Sidón e' wakpa wörki, e'ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tö eriane datsi' ajaë ese ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka kî iwà kkachoie tö ie'pa er mane'wé Skököl a'. ¹⁴ E' kueki ye' tö ichè tö aishkuö tá mik a' wöchakirketke a' nuí kî e' kéwö de, etá a' wömerdattsa weinuk tajë shütë Tiro ena Sidón wakpa tsata. ¹⁵ A Cafarnaúm wakpa, kë a' tö ibikeitsök tö a' mi'mitser ká jai a'. Ie' tö a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee."

¹⁶ Etá Jesús tö iché ittökatapa a': "Yi tö a' ttö ttseke tá iutekeitö, ñies ese tö ye' ttö ttseke tá iutekeitö. Yi tö a' wateke, ñies ese tö ye'

wateke. Ñies yi tö ye' wateke, ese tö Skököl tö ye' patkë', e' wateke."

*Jesús ttökatapa dabom kuryök kî böl (72)
e'pa dene*

¹⁷ E' ukuöki tá Jesús ttökatapa döka dabom kuryök kî böl (72) patkë' ie' tö, e'pa dene ttsë'nerak buaë. Ie'pa tö iché ie' a':

—A Skökëpa, aknamapa tö sa' ttö dalöie be' ttö wa.

¹⁸ Ie' tö ie'pa iuté:

—Tö. A' e' aléka Satanás kî je'. Ye' isué tö ie' bateshkar ká jai a' wës alá wöñar es.

¹⁹ Ye' tö a' a' diché mé e' aloka tkabë kî ena bachë' kî ñies e' aloka Satanás diché kî. Es kë ì tö a' we'ikepa. ²⁰ Kë a' ttsë'nuk buaë wimblupa sulusi tö a' ttö dalöie, e' è kueki. E' skéie a' kiè tso' kitule ká jai a' sene michoë yëkkuö kî, e' kueki a' ttsë'nú buaë.

*Jesús ttsë'ne buaë
(Mateo 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Jesús tso'ia' ttök ittökatapa tá, e' shuá Wiköl Batsë'r tö ie' ttsë'wé buaë shütë. Ie' tö iché: "A ye' Yé, be' dör iyi ulitane tso' ká jai a' ena ká i' a' e' Kököl. Be' tö ttë ikkë blé'wá pë' wá siwá' jcher iskië ena erbikö tajë esepa yöki. Erë ikkachéwabö s'ësela a'. Es be' kî ikiane, e' kueki be' iwé es. E' kueki be' kikékayö."

²² Jesús ttë S'yé tá one tá ichéitö pë' tso' ee e'pa a': "Ye' Yé tö iyi ulitane méat ye' ulá a'. Ye' dör Skököl Alá, kë yi wá ijcher mokî tö wës ye' dör, e' jcher ye' Yé è wá. Ñies kë yi wá ijcher mokî tö wës ye' Yé dör, e' jcher ye' è wá. Ñies wépa a' ye' éna ikkachakwa esepa wá ijchermi."

²³⁻²⁴ Etá Jesús wötréene ittökatapa kke tá ichéitö ie'pa è a': "Ye' tö a' a' ichè tö Skököl ttekölpa tajë ena blu'pa bak ká iaiaë esepa tajë tö, ì sué a' tö, e' kkeyë' siarë suè, erë ie'pa kë wá isune. Ñies ì ttsé a' tö, e' kkeyë' siarë ie'pa tö ttsé, erë ie'pa kë wá ittséne. E' kueki wépa tö ì sué a' tö e' sué, ayëcha buaë esepa."

Samariawak buaë e' pakë

²⁵ Etökicha tá s'wöbla'uk ttë dalöieño wa ese eköl debitü Jesús ska', e' tö ie' a' ichaké itsaioie:

—A s'wöbla'ukwak, ¿ì wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulá a'?

²⁶ Jesús tò ie' a ichaké ñies:

—¿Ì tso' kitule Skèköl yèkkuö kî? ¿Ìma e' wà dör be' a?

²⁷ Eta s'wöbla'ukwak tò iiuté:

—Skèköl yèkkuö tò iché: 'Skèköl dalèritsö a' er kos wa, a' wák kos wa, a' diché kos wa, ena a' erbikè kos wa.' Ñies e' tò iché: 'A' malepa dalèritsö wës a' wákpa e' dalër es.'

²⁸ Jesús tò iché ie' a:

—Be' tò iiuté buaë. Be' tò iwé es, e' ta sene michoë döraë be' ulà a.

²⁹ Erë ie' e' tsatkak ttè e' yöki, e' kueki ie' tò Jesús a ichaké:

—Eta s'yamipa ché Skèköl yèkkuö tò, ¿es-epa dör s'yamipa wése?

³⁰ Eta Jesús tò iiuté ttè i' wa:

—Wëm eköl datse Jerusalén, e' micho Jericó, eta ñalà wa akblökwakpa tò ie' klö'wéwa. Ì dami iwa kos dö idatsi' e' bléwarakitö. Ie' ppèrakitö tajë ta imíyal. Ie' méat tër ie'pa tò ñalà ska', tsir eta iduowa. ³¹ Eta judiowak eköl dör sacerdote e' dami ñalà e' kî. Mik ie' tò wëm tër shka'ule e' sué, eta ie' tkami bánet iyöki. ³² Es ñies judiowak skà eköl dör Leví aleri kanèblöke Skèköl wé a, e' dami ñalà e' kî. Mik ie' tò wëm tër shka'ule, e' sué, eta ie' ñies tkami bánet iyöki. ³³ Erë samariawakpa kë mik a' wödör, suëke a' tò suluë, esepa eköl dör wëm, e' dami ñalà e' kî. Mik ie' tò wëm tër shka'ule e' sué, eta ie' wa iwër siarë. ³⁴ Ie' de iska', ta wé ishka'ne e' paskuëitö vino wa, paikléitö kiö wa, ta ipatréwaitö datsi'tak wa. E' ukuöki ta ie' tò itkéka iwák burro kî tsémi wé s'kaporö ese wé a, ta eë ie' tò ikkö'néia ipasuëia buaë. ³⁵ Bule es ta samariawak tò s'kaporö wé, e' wák patué inuköl döka s'kanèblö ká böt e' ské ekkë, ta iché ie' a: 'Wëm shka'ule i' kkö'nú ña. Ilè kî tué be' tò ie' a, e' ta e' kî ye' tò be' patuerane mik ye' dene eta.'

³⁶ Eta Jesús tò ichaké s'wöbla'ukwak a:

—Wëm shka'wé akblökwakpa tò e' sué ie'pa mañal tò, ¿ie'pa wé tò idalèritsé moki wës s'kawöta s'yamipa dalèritsök es?

³⁷ S'wöbla'ukwak tò iiuté:

—Wé tò isué er siarë wa e'.

Jesús tò ie' a iché:

—Es be' yú ta iú wës samariawak tò iwé es.

Jesús mía Marta ena María ska' upakök

³⁸ Jesús ena ittökatapa míyal ñalà wa dö Jerusalén, ta ie'pa de ká tsir ese a. Eë alaköl serke eköl kiè Marta, e' tò Jesús kiéwa buaë ie' u a. ³⁹ Marta èl, kiè María, e' e' tkéwa tsinet Jesús ska', ta ì cheke Jesús tò e' ttsök ie' tkër. ⁴⁰ Erë Marta wa kanè tso' tajë iu a kanewè, e' kueki ie' de Jesús ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skèkëpa, ye' èl tò ye' méat ekörla u kanéuk, ¿e' kë kî be' tkine? Ichö ie' a tò ye' kímú.

⁴¹ Erë Jesús tò iiuté:

—A Marta, a Marta, tajë be' e' tkiuke kanè tso' tajë be' u a e' kî, ⁴² erë iyi etkë, e' dör ibua'ie, e' shushtë María tò wé. Kë yi tò iyepattsá iulà a.

11

Jesús tò ittökatapa wöbla'wé ttök S'yé ta (Mateo 6.9-15; 7.7-11)

¹ Etökicha ta Jesús tso' ttök S'yé ta. Mik ie' tté one, eta ie' ttökatapa eköl tò ie' a iché:

—A Skèkëpa, Juan S'wöskuökwak tò ittökatapa wöbla' ta ttök S'yé ta. Es ñies sa' wöbla'ú ttök S'yé ta.

² Jesús tò ie'pa a iché:

—Mik a' ttöke S'yé ta, eta ichö ie' a i' es: 'A Sa' Yé, as be' dalöiö sa' tò ì ulitane tsata. As be' dö sa' blúie da'aie.

³ Chkè kiane sa' kî sènoie, e' mú sa' a ká bit ekkë.

⁴ Sa' malepa kos e' nuì olo'yeta' sa' tò ie'pa kî,

e' kueki sa' nuì olo'yö sa' kî.

Kë sa' marttsá tò ì sulu tò sa' erkiöu.

⁵⁻⁶ Ñies ie' tò ie'pa wöbla'wé ttè i' wa:

—Sö ichèmi tò a' wele wa yami tso' eköl, ese ska' a' mía nañewe ká shaböts, ta a' tò iché ie' a: 'A yami, írö ye' yami datse bánet, e' debitü ye' ska', erë ye' kë wa ì ta' mè ie' a. Be' we'ikèyö, pan peitö ña mañat.' ⁷ Be' yami e' tò a' iütèmi i' es: 'Kë ye' tsiriwar. Ukkö wötènewatke. Ye' ena ye' ala'r, sa' e' téwatke kapökwa. Ye' kë e' köpaka ì muk be' a.' ⁸ Jesús tò iché ie'pa a tò u wák e' kë e' köpaka chkè muk a' a, a' dör iyami e' è kueki. Erë a' tò ikié kröröë, kë wöklör ekkë, e' ta ie' e' köraká ta ì kos kiane a' kî, e' meraëitö a' a, a' tò ie' a ikié kröröë e' kueki. ⁹⁻¹⁰ "Wépa tò iyi kié Skèköl a, esepa a imeraëitö. Wépa tò iyi yulé ie' ska' esepa tò ikueraë. Wépa tò ie'

chaké, esepa kierawaitö weshke. E' kueki ì kiane a' ki e' kiö ie' a, etä ie' tö a' a imeraë; e' yulö ie' ska', etä a' tö ikueraë; ie' chakö, etä ie' tö a' kierawa weshke.

11 “Kë alà yé wéne tö tkabë mepa ilà a nima kiéitö e' skéie. 12 Ñies kë a' wéne tö bachë' mepa ilà a dakro sia' kiéitö e' skéie. 13 A' dör pë' suluë erë e' tö íyi buaë meke a' alà a. ¡E' yita buaë S'yé tso' ká jai a e' tö Wiköl Batse'r meraë yi tö ie' a ikié ese a!”

*Judiowak tö Jesús kkaté
(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)*

14 Etökicha ta Jesús tso' aknama trë'ukshkar wëm eköl a. Aknama tö wëm e' ttö wöblö'wa. Mik aknama mía, etä wëm ttékane buaë. Wépa kos tö isuë, e'pa tkirulune iweblök. 15 Erë ie'pa welepa tö iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tö ie'pa trë'wekeyal.”

16 Ie'pa welepa skà éna Jesús tsaiak, e' kueki ie'pa tö ikié ie' a tö ì kë or yi a ese úitö iwà kkachoie tö mokí ie' patkë'bitu Skëköl tö. 17 Erë ì bikeitseke ie'pa tö, e' suéwa ie' tö, e' kueki ie' tö ie'pa a iché:

“S' serke ká etkë ki, e' ñi blabatsélor ta ñippöke iwakpa ë ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa ë ñi eukewa kë diché ta'ia. Ñies ñi yamipa ë e' kéka ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa sulunewa mía siarë. 18 Es ñies Satanás mú tö aknamapa trë'wéyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ë ta. ¿Wes ì blúie ie' tso' e' sermiia? A' icheke tö aknamapa trë'wéyal ye' tö Beelzebú diché wa, e' kueki e' ché ye' tö. 19 Ye' tö itrë'úpayal Beelzebú diché wa, e' ma ¿yi diché wa a' klépa tö itrë'wéyalmi? Ie'pa kë a itrë'nukyal Beelzebú diché wa. E' kueki ¿wes a' tö ye' kkatëmi tö ye' tö itrë'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wakpa klépa tö iwà kkacheraë tö a' ttè kë dör mokí. 20 Aknamapa trë'wéyal yö Skëköl diché wa, e' ta e' wà kiane yénoie tö ì blúie Skëköl tso', e' kéwö dewatke a' a.

21 “Mik wëm diché tajë tö iu kkö'neke buaë tabè wa, ì wa, etä ie' íyi kos tso' bléule buaë. 22 Erë mik wëm skà datse diché ta' tajë shütë ie' tsata, ñippök ie' ta, etä e' e' aléka iki ta íyi mik ierblöke e' tsatkoie ena

ì skà kos tso' ie' wa, e' yéttsa seraa iyöki, ta ikakmémitö iyamipa a.*

23 “Yi kë dör ye' sini', ese dör ye' bolök. Yi kë tö ye' kimè obeja kkö'nuk buaë, ese tö obeja po'wekemi.

*Aknama dene wëm a
(Mateo 12.43-45)*

24 “Mik wimblu sulusi trë'neshkar yile a, etä imía ká sir poë wé kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoië, erë kë ie' wa ikune. E' kueki ie' ibikeitsé: ‘Ye' míane wé ye' trë'neshkar eë senuk.’ 25 Mik ie' demine wëm e' a, etä ie' tö isuë tö wëm dör wes u shüiriule buaë maneneë es. 26 Etä ie' mía iyamipa kí yulök döka kul suluë shütë ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' míane suluë shütë kenet tsata.”

Ayëcha buaë e' dör yi

27 Jesús tso' ttök, etä alaköl eköl dur eë, e' tö iché aneule:

—¡Alaköl tö be' tsö', be' tala', ayëcha buaë e'!

28 Erë ie' iüté:

—¡Ayëcha buaë shütë, wépa tö Skëköl ttè ttsé ta idalöiekerakitö esepa!

*Wépa dör pë' suluë esepa kë tö Jesús tté klö'weta'
(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)*

29 Ie'pa kí ñi dapa'wé Jesús pamik, etä ie' tö iché ie'pa a: “A' dör pë' suluë. A' tö ye' a ikieke tö ì kë or yi a ese uyö iwà kkachoie tö mokí Skëköl tö ye' patkë'bitu. Erë ye' tö ilè weraë etökicha ëme iwà kkachoie, e' dör wes Jonás ta ibak es. 30 Ì bak Jonás ta e' tö iwà kkayë' Nínive wakpa a tö Skëköl tö ie' patkë'bitu ie'pa pattök. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' tö iwà kkacheraë a' a tö mokí Skëköl tö ye' patkë'bitu. 31 Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí ki, etä alaköl datse ká bänet diwö tskirke e' o'mik† bak iká blúie, e' e' kóraka Skëköl wörki a' kkatök tö a' dör pë' suluë. Ká iaiaë ie' dë'bitu datse kamië shütë se' blú bak kië Salomón wa íyi jcher tajë, e' ttö küttsök. Erë j'ñe ta ye' dur a' shua, e' dör Salomón tsata, erë a' kë tö ye' ttö iütë. E' kueki alaköl e' tö a' kkateraë. 32 Mik Jonás tö Nínive wakpa paut, e' tö ie'pa er

* 11:22 Ttè ì wa kiane chë tö Jesús e' aléka Satanás ki, e' kueki ie' tö aknamapa trë'wekeyal. † 11:31 diwö tskirke e' o'mik: Si'kuaie ttè e' dör sur. Kë se' wa ijcher tö ima e' chëmisö bua'ie se' ttö wa.

maneo'ttsa Skëköl a, erë i'ñe ta ye' dur ierö, e' dör Jonás tsata, erë a' kë er mane'ù Skëköl a. E' kueki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta Ninive wakpa e' kòrakä Skëköl wörki a' kkatök.

*Se' wöbla buaë ena se' wöbla suluë
(Mateo 5.15; 6.22-23)*

³³ “Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö ö ipatkéwaitö kalkuö dikia. E' skéie se' tö itkekeka kákke se' yamipa datse e'pa wö a ká ñi'woie. ³⁴ Se' wöbla dör wes bö'wö es se' chkä kos a. E' kueki se' wöbla dör buaë, e' ta se' chkä kos e' a ká olo ta' buaë. E' dör wes se' er dör buaë es, i kos yësyësë buaë, ese ki se' er me'rie. Erë se' wöbla dör suluë, e' ta se' chkä kos e' tso' stui a. E' dör wes se' er suluë es, i kos suluë, ese ki se' er me'rie. ³⁵ A' e' kkö'nú buaë as a' kë e' kitö'ù tö a' wöbla wawër buaë, erë kë iwawër buaë. ³⁶ A' wöbla dör buaë, e' ta i kos buaë, ese wër buaë a' wa. E' dör wes a' serke wë bö'wö ñarke kekraë ee es, kë ku' stui a.”

*Wëstela ina fariseowakpa ena s'wöbla'uk
ttë dalöiëno wa wakpa ta
(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas
20.45-47)*

³⁷ Mik Jesús ttë one, eta fariseowak eköl tö ie' kiemi chkök iu a. Eta ie' mia demi ee e' tkéser mesa kulé ki. ³⁸ Erë fariseowak e' tö isuë tö kë ie' wa iulà paköne wes ie'pa wöblar es, e' tö ie' tsiriwéka. ³⁹ E' kueki Jesús tö iché ie' a:

—A fariseowakpa, A' dör wes a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke ë es. A' wër buaë, erë a' er suluë. A' dör akblökwakpa. A' ki s'yamipa iyi kos e' kianettsa a' ë a. ⁴⁰ ¡A' kë éna i ane yës! ¿A' kë wa ijcher tö Skëköl tö se' chkä yö', e' ë tö se' er yö'? ⁴¹ S'siarëpa kimú a' iyi wa, eta i kos atdaë maneneë a' a.

⁴² ¡A fariseowakpa, wëstela ina a' ta! Käköla tso' iëno chkë a kië menta ena ruda ena iskà tso', ese kos tsá meke a' tö Skëköl a. Erë a' kë serku' yësyësë s'malepa ta. A' kë tö Skëköl dalëritseta', e' uk a' kawötä ñies.

⁴³ ¡A fariseowakpa, wëstela ina a' ta! Kula' tso' a' ñi dapa'wo wé a kékëpa dalöiërta' esepa a, ese ki a' wöbatsö e' tkökser. A' ki ikiar tö a' shké'wè wes kékëpa taië shké'wè es, wé pë' tso' taië, e'pa wöwa.

⁴⁴ ¡Wëstela ina a' ta! A' dör wes pö tso' kë jcher yi wa e' bata ki s'shkörami es. Ishu dör ñá taië alar suluë, e' kë alar ttsëne s'wa.

⁴⁵ S'wöbla'ukwak ttë dalöiëno wa, ese tso' eköl ee, e' tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, mik be' tö e' ché fariseowakpa a, eta ñies be' tso' sa' chök suluë.

⁴⁶ Jesús tö iütë:

—¡A s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, wëstela ina a' ta ñies! A' ttë dalöiëno taië darërëë, ese meke a' tö s'malepa a wà dalöië wes dali ekkeë ië s'ki es, erë a' ulatska ë kë tiëta'wa a' tö ie'pa kimoie.

⁴⁷ “¡Wëstela ina a' ta! A' tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiä e'pa pö yuekene pa'ali, erë a' yëpa tö ie'pa kütulur. ⁴⁸ Es a' tso' iwà kkachök tö i wamblé' a' yëpa tö, e' dör buaë a' a. A' yëpa tö ie'pa kütulur, ta i'ñe ta a' tö ie'pa pö yuekene buaë.

⁴⁹ “E' kueki Skëköl wa iyi jcher taië, e' tö iyë'atbak: ‘Ye' tö ye' ttekölpa ena ye' ttë pakökwakpa patkeraë Israel aleripa a, eta e'pa welepa tterawa ie'pa tö, ñies welepa skä we'ikeraë ie'pa tö.’ ⁵⁰ Skëköl ttekölpa taië kütulur a' yëpa tö. Mik ká i' yöne kuaë, ⁵¹ eta Abel kötwä Caín tö. E' itöki a' yëpa bak tö Skëköl ttekölpa taië kötmi. Ibata kötwarakitö e' dör Zacariás. E' kötwä ie'pa tö ka' tso' iyi mokä Skëköl a e' ena iwé e' shusha. Skëköl ttekölpa kos kütulurbak a' yëpa tö, e' nuí kierane ie' tö a' ena wépa dör a' es, e'pa a. Mokí ye' tö a' a ichè tö Skëköl ttekölpa kos kütulur a' yëpa bak e'pa tö, e' nuí kueki a' ena wépa dör wes a' es, esepa weirdaë siarë.

⁵² “¡A s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, wëstela ina a' ta! A' wa Skëköl yëkuö tso', e' dör wes ukkö yottsä tso' es as se' wa ijcher tö wes Skëköl dör. Erë e' kkëuk a' tso' a' malepa yöki. A' kë wa ijcher mokí tö wes Skëköl dör, ñies wépa ki e' kiane jchenoie, esepa wöklö'weke a' tö as ie'pa kë wa ijcher.”

⁵³ Eta Jesús e' yëttsä u e' a. S'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa uluneka taië ie' ki. Ie'pa tö ie' chakémi taië ttë darërëë wa. ⁵⁴ Ie'pa éna ie' klö'wakwa ittë ki ikkatoie.

12

A' e' kkö'nú fariseowakpa yöki (Mateo 10.26-27)

1-3 Etä pë' dapané taië Jesús ska' doka miles, e'pa tërke ñi mik taië. Jesús tö ichémi ittökatapa a kewe: “A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka yöki. E' wà kiane chè tö a' e' kkö'nú wes ie'pa ser e' yöki. Ie'pa e' wamblö suluë, erë ie' örak tö ie'pa dör buaë s'malepa tsata. Kë ì ku' blëulewà ese kë kkayërpawà aishkuö ta. Ese kos jcherdane. Ì cheke a' tö bikeitsè a' tö tö kë ittësne, ese ttserane sulitane tö. Ì kos cheke a' tö asas ukkö wötëulewà shua, ese yërdane aneule sulitane kukua. E' kueki a' e' kkö'nú as a' kë e' ö wes ie'pa es.

Yi yöki s'kawötä suanuk (Mateo 10.28-31)

4 “A ye' yamipa, kë a' suanuk yi tö s'tteta'wà esepa yöki. Ie'pa tö s'ttëwà, erë e' ukuöki ta kë wes ie'pa a se' onukia. 5 Erë süyö a' a' ichè tö yi yöki a' ké suanuk. A' suanú Skëköl yöki. Ie' tö a' ttëwami, e' ukuöki ta ie' wà diché ta' a' uyowa bö' ké a. Ye' tö iskà chène a' a, a' suanú ie' yöki.

6 “Dúla skël tuë tottola, inuköl böt wöshkila ë, erë ie'pa kë ska' Skëköl er chötä'wa. 7 Ñies a' kë ska' ie' er chöpawa. Dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wà. Ie' a' ta a' tuë taië tköka dúla tso' taië ese tsata, e' kueki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús ki (Mateo 10.32-33; 10.19-20)

8 “Yi e' chö sulitane wörki tö ie' dör ye' dör S'ditsö Alà, e' ttökata, e' ta ese cheraëyö Skëköl biyöchökwakpa wörki tö ie' dör ye' ttökata. 9 Erë yi tö iblé sulitane wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' ta ñies ibleraëyö Skëköl biyöchökwakpa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata.

10 “Yi tö, ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yëmi Skëköl tö iki. Erë yi tö Wiköl Batse'r ché suluë, e' kë ki inuì olorpa.

11 “Mik pë' tö a' klö'wéwà tsémi kkatè ye' ttë kueki judiowak ñi dapa'wo wé a' ö s'shulökwakpa wörki ö s'wökirpa wörki, etä kë a' tkinuk tö ì chémi a' dör e' tsatkoie. 12 E' wöshä ta Wiköl Batse'r tö ttë eraë a' a' ché ie'pa a.”

Inuköl blú eköl e' er me'rie inuköl ë ki

13 Pë' dapané taië e' eköl tö Jesús a' iché:
—A s'wöbla'ukwak, ichö ye' èl a' tö sa' yé iyi ukuö atë kos e' blatöo, ye' icha mú ye' a.

14 Jesús tö iüté:
—A wëm, ye' kë dör a' iyi shulökwak, ñies ye' kë dör a' iyi blatökwak.

15 Ñies Jesús tö iché:
—Sëne chök e' kë dökü' s'ulà a' iyi tso' s'wà taië ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú iyi kkechè taië ese kos yöki.

16 Etä Jesús tö ttë kleé ie'pa i' es: “Wëm eköl dör inuköl blú taië, e' tö iyi wöwé taië shütë iká ki. 17 Ie' tö ibikeitsè: ‘Ye' iyi wöne taië ¿wes e' wëmi ye' tö? Kë ichè'kaia iwé a.’ 18 Etä ie' tö ichè: ‘Ye' éna iane tö wes ye' tö iwëmi. Súyö iwé tkëttsa ské yuëkane pa'alí, bërie shütë, e' a' ye' iyiwö kos ena ì kos tso' ye' wà e' blekeyö. 19 E' ukuöki ta ie' tö ibikeitsé: iyi tso' taië ye' wà blëule, e' mik ye' sermi dö duas taië. E' kueki sú ye' enù, chkö, di'yö, ttsë'r buaë.’ 20 Erë Skëköl tö iché ie' a: ‘Be' kukuö darërëë, bëre nañewe be' duöwaraë, etä ì kos tso' be' wà blëule, e' atë pë' ku'ki ulà a.’ ” 21 Etä Jesús tö iché: “Es itköraë wé tö iyi blé taië iwák a' ká i' a, erë kë serku' wes Skëköl ki ikiane es, ese wák dör siarë Skëköl a.”

Kë a' tkinuk i ki (Mateo 6.25-34)

22 E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a: “Ye' tö a' a' ichè: Kë a' tkinuk ì kiane a' ki senoie, chkeie, datsi'ie, ñie, ese kos ki. 23 S'tso' ttsë'ka e' kë dör chkök ëme, ñies s'chkà kë dör datsi' ë ioie. 24 Dù saú a' tö. Ie'pa kë tö ì kuatketa' ì wösheta' kë tö chkè bleta', erë Skëköl tö ie'pa tieke. E' yitá ie' a' ta a' tuë taië dù kos tsata. 25 A' tkirke taië e' ki, e' kë tö a' a' kawö ki mepa senoie ekuölö ë. 26 E' dör tottola erë kë a' a' ior. ¿Wes a' tkirke iyi malè ki?

27 “A' tö ma'ma wörkua bua'buuula ese saú wes italar, kë kanëblöta', kë datsi' yueta'. Erë blu' bak kië Salomón, e' wà iyi ulitane bua'buuula bak taië, erë ye' tö a' a' ichè tö ie' datsi' bua'buuula, e' kë wër buaë wes ma'ma wër es. 28 Käkö suésö j'ñe, bule ta iñanewa, erë Skëköl tö ikitkeke buuula iwörkua wa. Ie' tö kākō kitkeke es, je' yitá ie' tö a' kianeia erblö buaë ie' mik, e' paieraë! 29 E' kueki kë a' er mukwà chkè ki, di'yè ki, ese kos kë ki a' tkinuk. 30 Pë' kë tö Skëköl

dalöie esepa tkirke tajë íyi kos ekkë kî. Erë ì kos kiane a' kî e' jchertke a' Yë wà. ³¹ E' skéie ì kos blúie Skëköl tso' e' kî a' er mú keweië. A' tò iwé es, e' tã ñies íyi ñëkkë dóraë a' ulà a."

Íyi buaë bleke ká jai a
(Mateo 6.19-21)

³² "A ye' obejapala, kě a' suanuk ì yökî. A' kě dör tajë, erë S'yë er buaë chöke a' a. Ie' tò a' shushtë as ì blúie ie' tso' e' dō a' ulà a ie' tã ñita. ³³ Ì tso' a' wà, e' wataúttsa tã iské mú s'siarëpa a. Ì dör buaë Skëköl a, e' ú, etã es a' a íyi bua'buá blërdaë ká jai a wës inuköl blësö, ì kě nurta'wà, ese a es. Eë akblökwakpa kě a iekiblë nuk, ñies powak kě a ikatanukwà. ³⁴ Wé a' íyi bua'buá tso' eë a' er me'rie ñies, e' kuëkî a' íyi blö ká jai a."

A' tso' erkî Jesús datsene e' panuk

³⁵⁻³⁶ "A' tso' erkî wës kanè mésopa tò iwökîr tso' ulabatsë këwö tkö'uk datsene, ese panè es. Ie'pa tso'tke ie' panuk datsi' iënetke ikanewoie, ibö'wö tskëkatke buaë. Mik iwökîr de tã ichaké ukkō a, etã bet tã ie'pa ukkō ppée ie' a. ³⁷ Wépa kué iwökîr tò ttsë'ka ie' panuk mik ide etã, ayëcha bua esepa. Moki ye' tò a' a ichè tò ie' e' paiöraë wës chkè watiökwak es tã ikanè mésopa keraëitō e' tkökser kula' kî tã ie'pa tieräitō chkè buaë wà. ³⁸ Kanè mésopa kué iwökîr tò ttsë'ka ie' panuk ká shaböts alè ö ká ñirketke alè etã, ayëcha buaë esepa. ³⁹ Erë a' éna ianú tò u wák mú wà ijcher tò wëkkë akblökwak datse, e' ma ie' kě tò kawö mepa yi a dökwa íyi ekiblök. ⁴⁰ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene mik a' kě ku' ye' panuk etã, wës akblökwak es. E' kuëkî a' tso' erkî."

Kanè mésopa bōl eköl dör buaë, eköl dör suluë

(Mateo 24.45-51)

⁴¹ Pedro tò Jesús a' ichaké:

—A Skëkëpa, ttë wakleébö ¿e' dör sa' ë a ö sultane a?

⁴² Ie' iüté: "Kanè méso yësyësë kabikeitsō buaë, ese mekeka iwökîr tò imalepa kuëbluie ie'pa tiök kekraë mik kě iku' e' dalewa. ⁴³ Iwökîr dene tã ikuëitō iuk wës iyëneia es, e' tã ayëcha e' dör buaë ie' a. ⁴⁴ Moki ye' tò a' a ichè tò kanè méso e' merakaitō, ie' wà íyi tso' kos, e' kuëbluie. ⁴⁵ Erë kanè méso ñe' erbikō tò 'ye' wökîr

kě döpane bet.' E' kuëkî ie' tò imalepa wëpa ena alakölpa ppémi darërëë. Ñies ie' chkémi, di'yémi tajë ena ie' ttémi blo' wà. ⁴⁶ Erë idiwö ena ikëwö kě wà ie' ku' ipanuk, etã iwökîr dörane tã iwe'ikeraitō siarë wömerattsa weinuk wës pë' kě erblöta' Skëköl mik esepa es.

⁴⁷ "Kanè méso wé wà ì kiane iwökîr kî, ese jcher buaë, erë ie' kě wà ì one yës, kě tò ittō dalöie, ese we'ikeraë iwökîr tò siarë. ⁴⁸ Erë kanè méso wé kě wà ijcher tã e' tò ì suluë wamblé, e' tã ese we'ikeraë iwökîr tò erë kě tajë. Wépa a' imène tajë kanëbloie Skëköl a, esepa a' ikieraëitō tajë. E' sù wépa a' imène tajë shutë, esepa a' ikieraëitō tajë shutë. Kos se' a' imène e' mik se' a' ichakirdaë.

Jesús ttë kuëkî se' ñi blabatsöraë
(Mateo 10.34-36)

⁴⁹ "Ye' dë'bitu ká i' a' s'aláuk wës bö' tajë wöbatska ese tò s'alawè es, e' mú wöbatskatke. ⁵⁰ Erë kewe tã ye' weirdaë siarë, e' kawöta dalë'ttsèyö, e' tò ye' eriawëke tajë dō mik itka etã. ⁵¹ ¿A' ibikeitsé tò ye' dë'bitu ká i' a' as a' ser bërë ñita? Ye' ichè, au. E' skéie ye' dë'bitu a' blabatsök. ⁵² I' tã iñak tkënewamitke, se' serke skël ñita, e' ñi blabatsöraë ye' ttë kuëkî, bōl ñippöraë mañal tã, mañal ñippöraë bōl tã. ⁵³ Iyë ñippöraë ilà wëbie tã ena ilà ñippöraë iyë tã; imi ñippöraë ilà busi tã ena ilà ñippöraë imi tã; yàk ñippöraë iyàk tã."

Ì wëke Jesús tò e' wà kě ane ie'pa éna
(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

⁵⁴ Ñies Jesús tò ie'pa a' iché: "Mik a' isuë tò kalî moneka diwö mi'ke e' ëka, etã a' tò ichekë 'kalî yërdaë', etã moki iwà yërdaë. ⁵⁵ Mik a' ittse' tò siwa' datse ká sir poë e' ëka, etã a' tò icheke 'diba ardaë', etã moki iwà ane. ⁵⁶ ¡A' e' ö suluë! A' éna iane mik kalî yërmi, mik diba armi, erë ì uk ye' tso' iwà kkachoie tò yi dör ye', ¿wës kě e' wà ane a' éna? ¡A' kě wà ì jcher tajë wës a' ibikeitseke es!"

A' ñi shulö
(Mateo 5.25-26)

⁵⁷ "¿Ì kuëkî a' kě a' ibikeits tò ì dör buaë, ì dör suluë Skëköl a? ⁵⁸ Yile tò a' kkaté nuî kuëkî e' wà a' mí s'shulök wé a, e' tã ima'ü shulë ie' tã ñala kî as ie' kě tò a' wömüttsa

s'shulökwak ulà a we'ikè. A' kè tò iwè es, e' ta s'shulökwak tò a' wömerattsa s'shkëkipa ulà a ta e'pa tò a' wöterawa s'wöto wé a. ⁵⁹Ye' tò a' a' ichè tò kè a' döpattsa dö mik a' tò nuì e' patuéttsa seraä eta. E' kuëki a' er mane'ù Skëköl a kam iwà dö a' ki e' yöki.”

13

S'kawötä er mane'uk Skëköl a

¹E' è kèwö ta pè' welepa tso' ee, e'pa tò iché Jesús a tò Galilea wakpa wëpa welepa tso' iwiwak jchök mè Skëköl a iwé a. E' dalewa Pilato tò ie'pa ttökulur patké ta ipé shütuékä iwiwak jchëne e' pè ta.

²Jesús tò iché ie'pa a: “¿Ima a' erbikö? ¿Galilea wakpa kötulur ñe'pa dö pè' sulusipa tkökä imalepa tsata, e' kuëki ie'pa weine es? ³Ye' tò iché au, kè idör es. Erè a' kè er mane'ù, e' ta ñies a' wákpa kos duölurdaë.

⁴Ñies u tso' Jerusalén kiè Siloé, e' yöule kakkëé ak wa, mik e' anebitu anekä ie'pa ki, eta ie'pa duo döka dabom eyök ki päköl (18). ¿Ima a' erbikö? ¿Ie'pa duolur ñe'pa ki inuì tso' tkökä Jerusalén wakpa malepa tsata? ⁵Ye' tò a' a' iché au, kè idör es. Erè a' kè er mane'ù Skëköl a, e' ta ñies a' duölurdaë.”

Higuera klö tté wà pakè Jesús tò

⁶Jesús tò tté kleé ie'pa a i' es: “Wëm eköl wa kal kiè higuera tso' tkëule elka idali shua. Ie' mia iwö yulök, erè kè iwö ta' yës. ⁷E' kuëki ichéitö idali kkö'nukwak a: 'T ta duas mañal, ye' de kekraë higuera wö yulök, erè kè iwö ta'. E' kuëki itöobö as kè iku' àr éanas.' ⁸Erè idali kkö'nukwak tò iché: 'A kékëpa, as iaria duas ek. Súyö iwì paiklè kapöli tkëkä iki. ⁹E' wa sö isué tò duas ètö ta iwörmi e'ma buaë idir. Erè kè iwöne, e' ta iteerasó.' ”

Alaköl eköl wököulewä e' bua'wéne Jesús tò

¹⁰Eno diwö et a Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl tté wa ñi dapa'wö wé etkue a. ¹¹Eta ee alaköl tso' eköl tteke wimblu sulusi tò wököulewä. Ie' kirirke es, e' ki duas de dabom eyök ki päköl (18). Kè ie' a e' wödurkä yësyesë. ¹²Mik Jesús tò isué, eta ikiéitö e' ska' ta ichéitö ia:

—A tayë, be' buanene. Duè tò be' kiri'weke, e' ulà a be' tkashkar.

¹³Eta ie' ulà mékä iki ta iwödunekane yësyesë ta Skëköl kikëkamiitö taië. ¹⁴Erè Jesús tò alaköl bua'wéne eno diwö a, e' kuëki judiowak ñi dapa'wö wé e' wökir ulunekä iki taië. E' kuëki ie' tò iché pè' dapane ee e'pa a:

—Domingo etö shua ká tso' kul. Ká teröl dö se' a kanebloie. Ká teröl shua a' shkö ie' bua'wéne. Kè a' kine eno diwö a bua'wéne.

¹⁵Jesús tò iché ie' a:

—¡A' e' ö suluè! Eno diwö a a' ulitane tò a' iwiwak wöttseeke ta itsekemi di' yök.

¹⁶Tayë i' dö Abraham aleri, e' tso' klöulewä Satanás ulà a döka duas dabom eyök ki päköl (18) wes iwiwak moulewa es. Erè i' ñe dö eno diwö, erè ¿wes a' kè ki ikiane tò iwöttsëyö aknama yöki?

¹⁷Mik Jesús tò e' ché, eta ibolökpa jaënekä taië. Erè pè' malepa ttsë'nerak buaë, i buaë kos wé Jesús tò e' kuëki.

Mostaza wö tté

(Mateo 13.31; Marcos 4.30-32)

¹⁸Ñies Jesús tò iché: “¿I blúie Skëköl tso' ¿wes e' dö? ¿Ttè wé wa yö ikleëmi? ¹⁹E' dö wes mostaza wö tkéwä wëm eköl tò iyök a es. Mostaza wö dö tsirlala, erè itskine talane bërie kalie, ese ulà tsakä dù u yöke.”

Pan wölöwoka tté

(Mateo 13.33)

²⁰Ñies Jesús tò iché: “¿I blúie Skëköl tso' ¿ttè wé wa yö ikleëmi? ²¹E' dö wes pan wölöwoka wötué tayë tò harinachka mañayök a es. E' tò harinachka, e' kos wölöwëkä taië.”

Ukkö tsitsir

(Mateo 7.13-14,21-23)

²²Jesús dami Jerusalén ñalé wa, eta ee ká tso' tseë, ká blublu ena ká tsitsir, e' wakpa wöbla'weke Jesús tò. ²³Eta yile tò ie' a ichaké:

—A kékëpa ¿yëne tò kè yi tsatkërpa taië?

Ie' iüté:

²⁴—Tsatkè wëkkö dö tsir. Taië pè' tò ima'weraë shkökwaia, erè kè ie'pa döpa. E' kuëki a' e' diché iö shkökwaia. ²⁵Mik u wák e' kékä tò ukkö wötéwä, eta a' tso' u'rki, e'pa tò ie' kieke ukkö a. A' tò ichakeke: 'A kékëpa, be' ukkö kköppö sa' a.' Erè ie' tò a' iütëraë: 'Kè ye' wa a' suule.' ²⁶Eta a' tò icheraë ie' a: 'Sa' chka' be' ta. Sa' di'ya'

be' ta. Be' tö sa' wöblao' sa' ká a.' 27 Erë ie' tö a' iuterae: 'Kë ye' wa' a' suule. A' dör ì sulu wamblökwakpa, a' yúshka bánet ye' yöki.' 28 Mik a' tö Abraham, Isaac, Jacob ena Skëköl ttekölpa kos e'pa sué ì blúie Skëköl tso' e' a, erë a' uyanettsa bánet, eta' a' iuraë siarë a' kà yilitdawa weine kueki. 29 S'ditsö datse ká wa'ñe, esepa döraë chkök buaë ì blúie Skëköl tso' e' a. 30 Es se' welepa kë dalöierťa' ká i' a, esepa dalöierdaë tajë aishkuö ta. E' sù se' welepa dalöierťa' tajë ká i' a, esepa atdaë ibataie aishkuö ta.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik (Mateo 23.37-39)

31 E' wösha ta fariseowakpa welepa de Jesús ska' ta ichéitorak ia:

—Herodes éna be' ttakwa, e' kueki be' yúshka ká bánet.

32 Jesús tö ie'pa iuté:

—A' yú ta ichö s'kitö'ukwak ñe' a: 'I'ñe ena bule ye' tso' aknamapa trë'ukyal, ñies s'buaukne, böiki ta ye' kanè ene.' 33 Ye' mitke i'ñe, e' shkömi bule böiki tkörö Jerusalén wé ie'pa wöblane Skëköl ttekölpa bak e'pa ttökulur ee, e' kueki ye' kë ttepawa íe.

34 iA Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa kos ttekewa a' tö kekraë! iÑies ittë pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa! iWekkë ye' erkië tö ye' mú a' dapa'wë e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wë ipik dikia es, erë kë a' ki ikiane yës! 35 Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tö a' ká kkö'nepaia. Ye' tö a' a iché tö a' kë tö ye' suepaia dö mik ye' dene eta. E' kéwö ska' ta a' tö ye' cheraë: 'iAyëcha buaë yi datse Skëköl ttö wa e'!

14

Wëm eköl iënekä tajë e' bua'wé Jesús tö

1 Etökicha ta eno diwö a Jesús mia' chkök fariseowakpa wökir eköl, e' u a. Eta ee fariseowakpa welepa tso' iweblök krereë ikkatoie ilè ki. 2 Eta wëm eköl kirirke iënekä tajë, e' de dur Jesús wörki. 3 Eta Jesús tö ichaké s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa a ena fariseowakpa a:

—iKawö ta' se' a' s'buaukne eno diwö a?

4 Erë ie'pa kë wa' ie' iuténe yës. Eta Jesús tö wëm e' klö'wé ta ibua'wëitö ta ichéitö ia:

'Be' yúshka.' 5 Eta ie' tö iché fariseowakpa a:

—A' alà ö a' baka anemi di' biule uk a eno diwö a, e' ta bet a' mia' iyöktsa.

6 Ie'pa kë a' ie' iuténe yës.

Skawöta e' ökwa s'malepa yöki

7 Jesús isué tö pë' shkeñaule chkök, e'pa welepa tö kula' tso' këkëpa dalöierťa' tajë, esepa a' ese shushtë e' tkoie. E' kueki ie' tö ie'pa patté i' es:

8 —Mik yile tö a' wele shkeñé ulabatsè kéwö tkö'uk, eta' kë a' e' tköksër kula' tso' këkëpa tajë a' ese kulé ki. Isalema këkëpa dalöierťa' tajë a' tsata ese de, 9 eta' yi tö a' shkeñé, e' tö iché a' a: 'Be' we'ikèyö, kula' se' mú këkëpa i' a' e' tkoie.' Eta' a' jaërkami tajë, miraë e' tköksër kula' tso' se' esepa a' ese ki. 10 E' skéie, mik yi tö a' shkeñé, eta' a' e' tköksër kula' tso' se' esepa a' ese kulé ki. Es mik yi tö a' shkeñé, e' de a' ska', eta' ie' tö iché be' a: 'A yami, be' yú e' tköksër kula' tso' këkëpa a, ese kulé ki.' Es pë' kos tso' ee, e'pa tö a' dalöieraë wes këkëpa tajë es. 11 Yi e' ttsökä tajë, ese ardawa diöshet, erë yi e' wöéwa, ese kikardakä tajë.

12 Wëm tö ie' shkeñé chkök, e' a' Jesús tö iché ñies:

—Mik be' tö pë' shkeñeke chkök be' ska' ö di'yök be' ska', eta' be' sini'pa ena be' elpa ena be' yamipa malepa ena inuköl blúpa serke tsinet be' pamik, esepa kos kë shkeñar. Ie'pa tö be' shkeñëmine, eta' es be' ulá a' iské detke. 13 E' skéie mik be' kawö tkö'uke, eta' s'siarëpa ena s'yulépa ena s'klö bachiulewa ena s'wöbla kë wawër, esepa shkeñú. 14 Ie'pa kë a' iské menukne be' a. Erë mik s'ser yësyësë, esepa duowa shkenekä aishkuö ta, eta' Skëköl tö be' a' iské meraë, e' tö be' ttsë'wëraë buaë.

Kéwö taië e' tkö'wé (Mateo 22.1-10)

15 Wëm eköl tkër chkök mesa ki ie'pa ta, mik e' tö ì ché Jesús tö e' ttsé, eta' ie' tö iché ia:

—Wëpa kawö tkö'wëraë buaë aishkuö ta ì blúie Skëköl tso' e' a, ayëcha buaë esepa.

16 Jesús tö ie' a' iché:

—Wëm eköl tö kawö tkö'weke tajë ta ie' tö tajë pë' shkeñé. 17 Mik ikawö tkö'uke e' diwö de, eta' ie' tö iché ikanè méso a: 'Se' kawö tkö'uke, e' tso'tke kaneoule e'

kuëki be' yú s'kiule kôs e'pa a ichök tó a shkô kawô tkô'uk.' ¹⁸ Erë ie'pa ulitane tó iché kanè méso a: 'Wéstela be' ta, erë sa wôtkerke tajë, kë sa' döpa.' Itsá tó iché ie' a: 'Erpa ye' tó ká tué e' sauk ye' mi'ke, e' kuëki ye' kë döpa. Ye' kköchö be' a tó e' olo'yö ye' ki.' ¹⁹ Iskà tó iché: 'Baka wë'ñe tuéyö kanebloie dabop, e' wà ma'uk ye' mi'ke, e' kuëki ye' kë döpa. Ye' kköchö be' a tó e' olo'yö ye' ki.' ²⁰ Iëköl tó iché: 'Írö ye' ulabatséwa, e' kuëki kë ye' döpa.' ²¹ Ikanè méso biteane iwökir ska' ta i kôs ché ie'pa tó ie' a e' chéne ie' tó. Eta u wák uluneka tajë ta ichéitö ia: 'Be' yú bet ñala kibi ki, ñies ñala malepa ki, ta s'siarëpa ena s'yulépa ena s'wöbla kë wawër ena s'klö bachiulewa, esepa tsúbitu íe kawô tkô'uk ye' ta.' ²² Bërë ta kanè méso dene, e' tó iché iwökir a: 'A këkëpa, i uk be' tó ye' patké, e' wétke ye' tó, erë be' u kam wà iër.' ²³ Eta iwökir tó iché ie' a: 'Be' skà yúne u tso' bänet ese ñalé kôs wa, eta pë' kô shkôkwa ye' u a as iwà iërka. ²⁴ Ye' tó iché tó wépa shkeña' ye' tó kewe, e'pa kë wéne kawô tkô'upa ye' ta.'

Jesús ttökataie sene e' dör darërë
(Mateo 10.37-38)

²⁵ Tajë pë' mir Jesús itöki ta ie' e' wötrée ta ichéitö ie'pa a: ²⁶ "Yi senak ye' ttökataie, erë kë iëna ye' dalër iyë, imì, ilaköl, ila'r, iëlpa, ikutapa tsata, ñies iwák tsata, e' ta ese kë döpa ye' ttökataie. ²⁷ Yi kë e' chö weinuk dö ittëwa krus mik ta iser wës ye' ttökata es, ese kë döpa ye' ttökataie. ²⁸ Ichösö tó a wele éna u yuak bërie. Kewe ie' e' tkökeser ibikeitsök tó kôs u e' tué isuoie tó inuköl dömika ö kë idöpaka iyuoie. ²⁹ Erë ie' kë wà ibikeitse kewe, e' ta ie' tó ichí tuléwa ta inuköl kë ta'ia iyuoie. Sulitane tó isuëmi, e'pa tó ie' wayueraë. ³⁰ Ie'pa tó ichèmi: 'Wëm wí u yuëmi, erë kë ie' a iyöneia.' ³¹ Ñies ká blu' wele wà ijcher tó ká kua'ki blu' datse ñippök ie' ta, e' ta ie' e' tköraser ibikeitsök kewe: 'Ye' wà ñippökwa tso' doka 10.000. Ye' bolök wà ñippökwa tso' doka 20.000. ¿Ye' e' alömika iki ö kë ye' e' alöpaka iki?' ³² Ie' isué tó ie' kë e' alöpaka ibolök ki, e' ta kam ibolök dö tsinet, e' yökí ie' tó ibiyöchökwakpa patkeraë ibolök a ichök tó '¿wës sö ishulëmi as se' ser bëre ñita?' ³³ E' kuëki yi senak ye' ttökataie

ese tó iwà bikeitsö kewe. Es a' kë e' chö i kôs tso' a' wà e' mukat, e' ta kë a' döpa ye' ttökataie.

Dayë kë kke ta'ia
(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

³⁴ "Dayë dör buaë, erë kë ikke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. ³⁵ Kë ibua'ia iyök kapey-oie. Kë ibua'ia iie. E' dör buaë këumi ë. ¿Yi éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

15

Obeja kkö'nukwak e' tté
(Mateo 18.10-14)

¹ Këkraë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, esepa döke tajë Jesús ska' ikittsök. Ñies pë' malepa cheke fariseowakpa tó tó e'pa dör pë' sulusipa, esepa döke tajë Jesús ttöke e' kittsök. ² Fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tó Jesús chémi suluë ñi a. Ie'pa tó iché:

—Ie' tó pë' sulusipa sueke buaë, ñies esepa ta ie' chköke.

³ E' kuëki tté kleé ie' tó ie'pa a i' es: ⁴ "A' isie wà obeja tso' doka cien, e' etö chowa, e' ta a' tó imalepa doka dabom suliyök ki sulitu (99), e' meraat iké a ta a' miraë ichowa e' yulök dö wé a' tó ikué eë. ⁵ Mik a' tó ikué, eta a' ttsë'rdaë buaë ta a' tó ikeraka pperaka kuli' ki. ⁶ Mik a' dene iu a, eta a' yamipa ena pë' serke a' o'mik, e'pa kiera a' tó a' u a ta a' tó icheraë ie'pa a: 'Ye' obeja chë'wa, e' kuéneyö. A' ttsë'nú buaë ye' ta.' ⁷ Es ñies ye' tó a' a' iché tó mik pë' sulusi eköl, ese er mane'wé Skököl a, eta e' tó Skököl tso' ká jaí a, e' ttsë'wé buaë shüte tköka imalepa doka dabom suliyök kí sulitu (99) e' bikeitsö tó ie'pa dör yësyësë, kë kawöta er mane'uk, esepa tsata.

Inuköl chowa, e' tté

⁸ "Ñies alaköl wà inuköl tso' doka dabop, e' chowa etk, e' ta ie' tó bö'wö tskéka iushkléttsa ta iyulé bua'iewa ta iwà kuéitö. ⁹ E' ukuöki ta ie' tó iyamipa ena pë' serke io'mik e'pa kié iu a ta ichéitö ie'pa a: '¡A' ttsë'nú buaë ye' ta! Ye' inuköl chë'wa, e' kuéneyö, e' kuëki e' kéwö tkö'üsö ñita.' ¹⁰ Es ñies ye' tó a' a' iché tó mik pë' sulusi eköl er mane'wé Skököl a, eta e' tó Skököl biyöchökwakpa ttsë'weke buaë shüte."

Alà e' wamblö suluë e' nuí olo'yé iyé tö iki, e' tté

11 Ñies Jesús tö ikleé ie'pa a tté i' wa: “Kéképa eköl alà dör böi wépa. 12 Ilà tsirla tö iché iyé a: ‘A yéwö, ì mekeat be' tö ye' a mik be' duökewatke eta, e' mútke be' tö ye' a.’ Eta iyé íyi kos, e' blabatséitö méitö ila'r böi a eköl eköl kos ikawöta imuk ia ekké. 13 Ká kè bak tajé, eta ì kos méitö ilà tsirla a, e' watuéttsa ilà tö, e' ské klö'wéitö ta imía ká kuá'ki. Eé ie' tö ie' inuköl kos we'ikéwa íyi sulu é ki. 14 Mik ie' inuköl enewa, eta bli ane tajé ká e' ki, e' kueki ie' ttémitke bli tö. 15 Eé ta ie' mía kanè yulök ká e' wakpa eköl ska'. Eta wém e' tö ie' a kanè mé köchi tiök. 16 Ie' duéwa bli wa suluë. Köchi chkè kè ñano se' a ese ñakwa ie' éna, eré kè yi tö ie' a imè. 17 Bata ekké ta ie' tö ibikeitsé: ‘¿Iök ye' e' tötkér bli wa íe? Wékké ye' yé u a kanè mésopa tso', e'pa wa chkè tso' tajé. 18 Ye' miane ye' yé ska', ta ye' tö icheraé ie' a: A yéwö, ye' tö ì sulu wamblé Skéköl ki, ñies be' ki. 19 Ye' jaéne tajé. Ye' kiök be' alà, e' kè dör ye' siarla e' a. E' skéie ye' saú wes be' kanè mésopa suékebó es.’ 20 Eta ie' e' kéká mía iyé ska'.

“Mik idökemitke iyé ska', eta iyé wö de iska' ta idoia kamié ta ie' wa iwér siaré. Ie' tunemi inaletsuk ta ipaklö'wéwaitö iwöalattséitö. 21 Eta ilà tö iché ie' a: ‘A yéwö, ye' tö ì sulu wamblé Skéköl ki ñies be' ki. Ye' jaéne tajé. Ye' kiök be' alà, e' kè dör ye' siarla e' a.’ 22 Eré iyé tö iché ikanè mésopa a: ‘Datsi' bua'ie yulö iöká ie' ki bet, ta ula'tsio iöwa ta klökkuö iöká iki. 23 Baka pupula bua'buaya yulö ta ittöwa. Ye' alà dene e' kékéwö tkö'wekesö. 24 Ye' alà i' dene, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ye' alà minea ye' yökí kè tté ttséneia ye' wa, e' dene e' kueki ikékéwö tkö'üsö.’ Eta ie'pa tö ikékéwö tkö'wémi tajé.

25 “E' dalewa ilà kibi tso' kanéblök kañika. Mik ie' datse e' de tsinet u a, eta ie' tö ittse tö iyamipa alárkerak tajé blarkerak, klötöke tajé. 26 Eta ie' tö kanè méso kié eköl ta ichakéitö: ‘¿I kékéwö tkö'weke a' tö ekké?’ 27 Eta kanè méso tö ie' iuté: ‘Be' él dene, e' kueki be' yé tö sa' patké baka pupula bua'ie ttökwa be' él dene buaé, kè wes ie' dé', e' kékéwö tkö'woie.’ 28 Eré e' tö ilà kibi uluwéka tajé. Ie' kè shkakwa weshké. E' kueki iyé

e' yéttsa u'rki ta iwöpablé tajé ta iché ie' a: ‘Be' shkówa sa' ta, kè be' ulunuk.’ 29 Eré ie' tö iyé iuté: ‘Ye' kanéblé'mi be' a e' ki duas de tajé. Ye' kè wa be' ttö dalöseoulewa yés. Eré chibola é kè meule be' wa ye' a katano ye' sini'pa ta. 30 Eré i'ñe ta be' alà e' dene. Ie' tö be' inuköl we'ikwa alakölpa sulusipa ta eta be' tö baka bua'ie ttökwa patké ie' dene e' kékéwö tkö'woie.’

31 “Iyé tö ie' iuté: ‘A alala, be' tkéria ye' ta kekraé. ì kos tso' ye' wa e' dör be' icha. 32 Eré be' él dene buaé, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ie' minea ye' yökí kè tté ttséne ye' wa, e' dene, e' kueki s'kawöta e' kékéwö tkö'uk chkè wa, di'yé wa, ttsé'ne bua' wa.’ ”

16

Inuköl blú íyi kueblu e' erbikö buaé, e' tté

1 Ñies Jesús tö tté kleé ittökatapa a i' es: “Wém bak eköl kanéblöke inuköl blú a íyi kuebluie. Etökicha ta pé' welepa tö ie' kkaté iwökir a tö ie' tso' iwökir inuköl we'ikökwa. 2 Iwökir tö ie' kié ta iché ia: ‘Ye' wa ijchenewa tö be' tso' ye' inuköl we'ikök. Be' kè a kanè ta'ia. Ye' be' tré'wékeshkar. E' yökí ì kos kanewé be' tö, e' yékkuö kkachó ye' a.’ 3 Ie' ibikeitsé: ‘Ye' wökir tö ye' tré'wékeshkar, ¿wes ye' e' ùmi? Kè ye' diché ta'ia kanè daréré woie ena ye' jaéne inuköl kakkiök. 4 Ye' éna ianetke tö wes ye' e' ùmi mik ye' tré'neshkar eta as yile tö ye' kkö'nù.’ 5 Eta ie' tö pé' kos ña'weke iwökir tö e'pa kiéttsa eköl eköl. Mik e' tsá de, eta e' a ie' tö ichaké: ‘¿Kos be' ñarke ye' wökir ulá a?’ 6 E' tö iuté: ‘Ye' ñarke ie' ulá a kiö döka galon cien (100) ekké.’ Ie' iché ia: ‘I' be' yékkuö. Be' e' tköser bet ta yékkuö se ki be' ñarke se, e' mane'úttsa ta ishtöká tö be' ñarke galon döka dabom skeyök é (50).’ 7 E' ukuökí ta ie' tö ichaké iéköl ñarke a: ‘¿Ñe be', kos be' ñarke ye' wökir ulá a?’ E' tö iuté: ‘Ye' ñarke trigowö döka saco cien (100) ekké.’ Ie' tö iché ia: ‘I' be' yékkuö. Se ki be' tö imane'úttsa ta ishtó iki saco döka dabom paryök é (80).’ 8 Mik ì wambléitö, e' jchenewa iwökir wa ta ibikeitséitö: ‘Ye' íyi kueblu kè wa ikanè one yésyésé, eré ie' kabikeitso buaé e' kimoie. E' é kueki ikikekekayö.’ ”

Jesús tò ichéne: “Es ñies yö ichè tò wépa kě tò Skéköl dalöie esepa kabikeitsö buaë e' kimoie tköka wépa dör ie' olo ta' taië e' icha esepa tsata. ⁹ E' kueki yö ichè a' a tò inuköl kě dör ibua'ie. E' wa s'malepa kimú as ie'pa tò Skéköl dalöio. A' tò iwé es e' ta aishkuö ta ie'pa tò a' kierawa buaë weshke seno wé yöbië e' a.

¹⁰ “Yi tò kanè tsitsir weke yösyësë, ñies ese tò kanè taië wëmi es. Erë yi kě tò kanè tsitsir weku' yösyësë, ñies ese kě tò kanè taië wépa yösyësë. ¹¹ E' kueki inuköl kě wakanewè a' tò yösyësë, e' ta zy erblömi a' mik i tueta' chökle, ese wakanéwoie? ¹² Ñies a' kě tò o'ka icha wakanewè yösyësë, e' ta zy tò a' icha mëmi a' a wakanewè?”

¹³ “Wé klöulewa kanè mésoie, ese kawöta iwökir è ttö dalöioök. Iwökirpa chöpa bö, e'ma ie' kawöta eköl è dalöioök ena ieköl watöktsa. Es a' kě a er menukwa Skéköl ki ena inuköl ki ñita.”

¹⁴ Iché Jesús tò e' ttsé seraa fariseowakpa tò. Ie'pa éna inuköl dalër taië, e' kueki ie'pa tò iwayué. ¹⁵ Ie' tò iché ie'pa a: “A' e' ö sulitane wörki tò a' dör pè' buaë yösyësë, erë a' er suule buaë Skéköl wa. I kikekëka s'ditsö tò taië, ese wër suluë ie' wa.

Ì kos kitule Skéköl yëkkuö ki e' wà tköraë

¹⁶ “Ì kit Moisés ena Skéköl ttekölpa tò yëkkuö ki, e' wa s'wöblaonebitu dö mik Juan S'wöskuökwak dë'bitu eta. Erë e' itöki ta i blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakarke ta sulitane tso' ima'uk darërëë diché wa dökwä e' a.

¹⁷ “Ká jai ena ká i' erta'wa. Erë Skéköl yëkkuö kitule, e' kě erta'wa yës, e' wà tköraë seraa döwa ttè bataë.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tò

(Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

¹⁸ “Wëm tò itayë éwa ese tò tayë skä tséwane, e' ta e' wa ie' tò isenewabak kewe e' dalösewéwa. Ñies tayë a'wa iwëm tò, ese tséwane wëm o'ka tò, e' ta e' wa ie' tò tayë e' senewabak kewe e' dalösewéwa.

Inuköl blú ena Lázaro, e' tté

¹⁹ “Inuköl blú bak eköl e' e' paiö datsi' bua'buä è wa. Kekraë ie' chköke, di' yöke buaë. ²⁰ Ñies s'siarë bak eköl kië Lázaro, e' e' tkökeser blu' e' u wékkö a. Ie' pa dör

smewö ëme. ²¹ Ie' éna blu' chkè po darke, e' ñakwa suluë. Chichi döke ie' smewö pakuyök. ²² Ká et ta ie' siarla blënëwa, ta Skéköl biyöchökwakpa tò ie' wimblu tsémi ká jai a chkök Abraham ta. Ñies inuköl blú ñe' blënëwa ta inu wötënewa.

²³ “Eta ie' tso' weinuk siarë wé s'wimblu weirke ee ta iwökéka ta Abraham suéitö kamië ká bánet, e' batsi' a Lázaro tkër. ²⁴ Eta ie' ar taië Abraham wöa ta ichéitö: ‘jA kékëpa Abraham, ye' saú er siarë wa! Ye' weirke taië bö' i' a. Be' we'ikëyö, Lázaro patkö iulatska bata nuukka di' a ta ipatkö ye' ku' nuukka as ipaser.’ ²⁵ Erë Abraham tò iüté: ‘Be' éna ianú tò mik be' bak ttsë'ka, eta iyi buaë kos bak be' wa. E' skéie Lázaro bak weinuk siarë. Erë i'ñe ta ie' wöpablëne buaë, e' skéie be' weirkene siarë. ²⁶ Kíie ta, káblë iskië e' tso' se' shushaë. E' kueki sa' shkak a' ska', esepa kě döpa a' ska'. Ñies a' shkak sa' ska', esepa kě döpa sa' ska'.’

²⁷ “Inuköl blú tò iché: ‘A yëwö Abraham, ye' kköchö be' a, Lázaro patkö ye' yé u a ²⁸ ye' elpa döka skel, e'pa pattök as ie'pa kě dö ká i' a wé s'weirke siarë ee.’ ²⁹ Abraham tò iché ie' a: ‘Ì kit Moisés ena Skéköl ttekölpa malepa e'pa tò yëkkuö ki, e' tso' ie'pa wa, jas ttè e' iütö ie'pa tö!’ ³⁰ Blu' tò iüté: ‘A yëwö Abraham, e' kě dör wë'. Erë se' duowa eköl shkenekane ese tò ie'pa patté, e' ta ie'pa er mane'uraë.’ ³¹ Erë Abraham tò iché ia: ‘Ttè kit Moisés ena Skéköl ttekölpa e'pa tò, e' kě iütëne ie'pa wa, e' ta s'du'wa shkenekane ese mía ie'pa pattök, e' ta ñies ie'pa kě tò ie' ttö iütëpa.’ ”

17

A' tso' wösh wa i' tò ské i' sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

¹ Jesús tò iché ittökatapa a: “Kekraë se' erkiöörke i' sulu wamblök; jerë yi tò se' erkiöweke, esepa tò inui sueraë! ² Yi tò ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké i' sulu wamblök, esepa weirdaë siarë shute tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrëemi dayë a e' tsata. ³ jA' tso' wösh wa!

“A' yami tò i' sulu wamblé a' ki, e' ta iuñú. Ie' er mane'wëne, e' ta inui olo'yö iki. ⁴ Erë ká etkë a ie' tò i' sulu wamblé a' ki döka

kuktökicha (7), erë ie' iché dōka kuktökicha: 'ye' er mane'wéne,' e' ta ilo'yó iki."

S'kí erblö Skököl mik

⁵ Etā Skökēpa Jesús ttekölpā tsá e'pa tō ie' a iché:

—Sa' kimú kī erblök Skököl mik.

⁶ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' erblōpa Skököl mik tsir wes mostaza wö dör tsirla ekkē, e'ma a' tō ichèmi kal bērie i' a: 'Be' e' yöttsā íe e' tkōwā dayē a', ta iyērdattsa.

Wes s'kawōta kanēblök Skököl a

⁷ "Ichōsō tō a' wele wā kanē méso tso' eköl, e' miā tē tōk alē ö a' iyiwak kkō'nuk alē. Mik idene u a, etā a' kē tō ichēpa ie' a: 'Weshkē, be' e' tkōšer chkök, ye' tō be' tieke.' ⁸ A' kē tō ichēpa iā es. E' skēie a' tō ichēra ie' a: 'Be' datsi' mane'ú, be' uló ye' a ta ye'tiō. Ye' panú, ye' chké one, ye' di' yane one, e' wa be' mi' chkök.' ⁹ Ie' tō iwé wes a' tō ie' ké iuk es, e' kī a' kē tō wéstela chēpa iā. ¹⁰ Es ñies mik i uk Skököl tō se' ké, ese wésō sēraa, etā ichōsō ie' a i' es: 'Í uk sa' kàne, e' è wé sa' tō. Sa' dör kanē mēsopa ēsepala è.' "

Wēpa dabop kiri'wēke lepra tō e'pa bua'wéne Jesús tō

¹¹ Jesús michoë Jerusalén, e' damitkö Samaria ena Galilea. ¹² Mik ie' dökemitke ká tsitsirla a ta eē wēpa dōka dabop kiri'wēke lepra tō, e'pa e' yéttsā iēter kamiē ¹³ ta iarkerak Jesús tsaka:

—iA Jesús, a s'wōbla'ukwak, sa' saú er siarē wa!

¹⁴ Mik ie' tō ie'pa sué, etā ichéitō ie'pa a:

—A' yú e' kkachök sacerdotēpa a as sulitane wā ijcher tō a' buanene. Ie'pa mirwāia ñalā kī e' dalewa ie'pa buanene. ¹⁵ Mik ie'pa eköl tō isué tō ibuanene, etā ibiteane Jesús ska' Skököl kikökka taiē aneule. ¹⁶ Ie' e' tkēwā kuchē kī iwō méwā íyök kī Jesús klō ska' wéstela chök. Wēm e' dör Samaria wak. ¹⁷ Jesús tō iché iā:

—¿A' buanene e' kē dör dabop? ¿Wé be' malepa sulitu (9)? ¹⁸ Wēm dör ká kuā'kī wak ¿e' è biteane Skököl kikökka?

¹⁹ Ie' tō iché wēm a:

—Be' e' kōka be' yúshkane. Be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wéne.

Ì blúie Skököl tso', wes e' kēwō dör (Mateo 24.23-28,36-41)

²⁰ Fariseowakpa tō ichaké Jesús a:

—Ì blúie Skököl tso', ¿mik e' kēwō datse? Ie' tō ie'pa iüté:

—Ì blúie Skököl tso' e' kē dör íyi suèmi sulitane tō ese. ²¹ Itso'tke a' shuā, e' kuēkī kē yi a iyērpa, 'Íe itso', ö 'Wíe itso'.

²² Ta ichéitō ittōkatapa a:

—Ikēwō dōraē mik a' tō ibikeitseraē: 'Jesús dör S'ditsö Alà, e' mú dō i' ta s'blúie. E' diwō et è kkechekesö suē.' A' tō bikeitseraē es, erē a' kē tō isuepa kam ye' dōne e' yōkī. ²³ Welepa tō icheraē: 'Íe ie' de', ö 'Diāe ie' de'; erē kē a' minuk isauk, kē a' minuk itōkī. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etā sulitane tso' ká wa'ñe e'pa tō isuepaē wes alá wōñar tō ká olo ppēe ká wa'ñe e' suēsō es. ²⁵ Erē e' yōkī kewe ye' kawōta weinuk taiē ye' bolōkpa ulā a, ie'pa tō ye' waterattsa. ²⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etā e' kēwō dōraē wes Noé kēska' es. ²⁷ E' kēwō ska' ta ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwā wes kekraē es dō mik Noé dewā ikanò bērie e' a etā. E' bet ta di' dettsa taiē ie'pa kī, e' tō ie'pa ulitane ttélur. ²⁸ Es ñies iwamblēne wēm bak kiē Lot, e' kēwō ska' ta. Sodoma wakpa tso' chkök, di'yök, ie'pa tso' íyi tauk ena íyi watauk, ie'pa tso' íyi kuatkōk ena u yuök wes kekraē es. ²⁹ Erē mik Lot e' yéttsā Sodoma, etā azufre datse ká jai a wōñarke bö'ie, ese yēne ká e' kī wes kalī es, e' tō ie'pa kos ttélur. ³⁰ Es itkōraē mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene etā.

³¹ "Mik e' kēwō de, etā yi tso' u bata kī, ese kē dōkwane weshkē íyi tsukmi. Ñies yi tso' kanēblök kañika, ese kē dōkwane weshkē. ³² Ì bak Lot alaköl ta* e' ska' a' er anú. Ie' yōnane dayē wōsiie, ie' éna íyi dalēr taiē e' kuēkī. ³³ Yi e' tsatkak ittēwā yōkī, ese ulā a sene michoë kē dōpa aishkuō ta. Erē yi e' mettsa ttēwā ye' dalērmik, ese ulā a sene michoë dōraē aishkuō ta.

³⁴ "Ye' tō a' a iché tō e' nañewe se' böl kapōke ká' etkē kī, ta eköl mira iwā ta iēköl

* **17:32** Génesis 19.26 saú. † **17:35-36** Yēkkuō kēchke wele tō versículo 36 kī kuōtkéka. E' tō iché i' es: Wēpa böl tso' kanēblök tē a, eköl mítser ta iēköl aṭe.

atdaë. ³⁵⁻³⁶ Alakölpa bül tukur ak wawök ñita ta eköl mira iwä ta iëköl atdaë.†

³⁷ Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

—A Skëkëpa, ¿wé e' wamblërmi?

Jesús tö ie'pa iüté tté i' wa:

—Sulitane wä ijcher tö wé ölö daparke tajë, ee ilè nu tër. Es ilè suëraë a' tö iwä kkachöie tö wé iwamblërmi.

18

Alaköl dör schö ena s'shulökwak eköl, e' tté

¹ Jesús éna ikkachak ittökatapa a tö s'kawöta ikiök S'yë a këkraë kë shtrirta'wa, e' kleítö ie'pa a i' es: ² “Ká et kî s'shulökwak eköl tso', e' kë suarta' Skëköl yöki, ñies ie' kë tö yi dalöieta'”. ³ Ká e' a ñies alaköl dör schö tso' eköl, e' ñippöke ibolök ta. Këkraë ie' mia s'shulökwak ñe' ska' ta ichekeitö ia: ‘Ye' kimú. Ye' bolök tö ye' we'ikeke, e' shulö ye' a’’. ⁴ E' tka ká tajë erë s'shulökwak kë wä iütëne. Bata ekkë ta s'shulökwak tö ibikeitsé: ‘Alaköl schö i' tso' ye' tsiriük ñie. Erë ye' kë suarta' Skëköl yöki, ñies kë ye' tö yi dalöieta', ⁵ erë ie' tté shulëraëyö as kë idöia ye' shtriük tajë tté e' wa.’”

⁶ Skëkëpa tö ikî ché: “Ï ché s'shulökwak suluë ñe' tö e' bikeitsö buaë. ⁷ Wëpa shukitulebak Skëköl wa, tso' ie' a ikiök ñie nañeë, ¿esepa kë tsatkepaitö? ¿Ie' tö ie'pa keraë ipanuk? ⁸ Ye' ichè, au. Ie'pa tsatkeraitö bet, kë dör ká tajë. Erë ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etä s'erblöke Skëköl mik, ¿esepa kuëmiyö ká i' a’?”

Fariseowak ena inuköl shtökwak Roma wökirpa a, e' tté.

⁹ Pë' tso' Jesús ttö kittsök, e'pa welepa e' bikeitsö tö ie'pa serke yësyësë Skëköl wöa, erë ie'pa wöska sulu s'malepa wër. Esepa a ie' tö tté kleé i' es: ¹⁰ “Wëpa bül mia Skëköl wé a ttök S'yë ta. Eköl dör fariseowak, eköl dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. ¹¹ fariseowak ttödur S'yë ta, ie' iché i' es: ‘A Skëköl, wëstela chekeyö be' a tö ye' kë dör suluë wës s'malepa es. Ie'pa dör akblökwakpa ena pë' sulusipa ena s'senewabak e' dalöseukwa wakpa. Ñies ye' kë dör suluë wës inuköl shtökwak dur wí es. ¹² Domingo bit ta ye' batsöke ká böt ká böt

këkraë. Ñies i' kos de ye' ulà a, e' blatekeyö dökä dabop, e' tsá eyök mekeyö be' a.’ ¹³ Erë inuköl shtökwak e' dur bánet, ie' eriane tajë, ie' wö ë kë kanekä ká jai sauk, ie' batsí' ë töke iulà wa ie' eriane tajë kueki. Ie' tö iché: ‘¡A Skëköl, ye' dör pë' sulusi, ye' saü er siarë wa!’

¹⁴ Jesús tö ichéne: Ye' tö a' a ichè tö yi e' ttsökä tajë ese wöardawa, erë yi e' wöëwa ese kikardakä tajë. E' kueki inuköl shtökwak ñe' miáne iu a klö'wé Skëköl tö wës pë' buaë yësyësë es. Erë fariseowak kë minene es.

Jesús tö ikié S'yë a ala'rla kî

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Pë' wä ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mukä iki. Erë mik e' sué ittökatapa tö, etä ie'pa tö pë' uñélor. ¹⁶ Erë ie' tö ittökatapa kié ta ichéitö:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wëpa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kë iwöklö'wariä. ¹⁷ Mokî ye' tö ichè tö yi kë e' wööwa wës alala es, i' blúie Skëköl tso' e' kiowa, ese kë döpawaiä.

Inuköl blú eköl tö Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiowak wökir eköl tö Jesús a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulà a’?”

¹⁹ Ie' tö iüté:

—¿Ï kueki be' ye' kié buaë? Skëköl eköl ë dör buaë. ²⁰ Tté me'atbak ie' tö dalöiëno, e' jcher be' wä buaë. E' tö iché: ‘Kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa, kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, a' yé ena a' mi dalöiö.’*

²¹ Wëm e' tö ie' a iché:

—Tté e' kos dalöië'bitu ye' tö, ye' iä du-ladula etä.

²² Ie' tö tté e' ttsé ta ie' iüté:

—Íyi etkë kianeia be' a wë, e' dör i': i tso' be' wa, e' wataüttsa seraä ta iské müttsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta iyi buaë tajë döraë be' ulà a ká jai a.

²³ Erë wëm e' dör inuköl blú tajë e' kueki mik ie' tö e' ttsé, etä ie' erianekä tajë.

²⁴ Jesús tö isué tö ieriane ta ichéitö ia:

—¡Inuköl blúpa a darërëë idir dökwa i' blúie Skëköl tso' e' a! ²⁵ Esepa a dökä ee, e'

* 18:20 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

dör darërëë tkōk̄a kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a e' tsata.

²⁶ Wépa tso' ittšök e'pa tō ichaké Jesús a:
—E' dör es, e'ma çyi tsatkërmi?

²⁷ Ie' tō ie'pa iuté:

—Ì kē or s'ditsö a, ese ormi Skëköl a buaë.

²⁸ Eta Pedro tō ie' a iché:

—Ittsö, sa' iyi kos me'at sa' tō ta sa' bite be' ta.

²⁹ Ie' tō iché ie' a:

—Mok̄i ye' tō a' a iché tō yi isie tō iu ö ilaköl ö iēpa ö iyē ö imì ö ila'r, e' méat ì blúie Skëköl tso' e' dalërmik, ³⁰ ese ulà a iské dörane taië shutē ká i' a, ñies aishkuö ta sene michoë dōraë iulà a.

*Jesús ská e' biyö ché tō itterawa
(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)*

³¹ Jesús tō ittökatapa dabom eyök k̄i bōl (12), e'pa kiémi bánat ta ichéitō ie'pa a: “Se' mirk̄a Jerusalén i', eta eē ì kos kitat Skëköl ttekölpa tō yëkkuö k̄i e' wà tkōraë, ye' dör S'ditsö Alà, e' ta. ³² Ie'pa tō ye' wōmerattsa pē' kē dör judiowak esepa ulà a. E'pa tō ye' wayueraë, cheraë suluë, iwiri tuōarak ye' k̄i. ³³ Ie'pa tō ye' pperaë, ye' tterawa; erë e' k̄i ká de mañat eta ye' shkerdakane.

³⁴ Erë ì ché ie' tō ittökatapa a, e' wà blëulewa ie'pa yök̄i, e' kuek̄i ie'pa kē a iwà ane.

Wēm eköl wōbla kē wawër tso' Jericó e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

³⁵ Mik Jesús demi tsinet Jericó, eta eē wēm tkër eköl ñala ska' inuköl kak kiök. Ie' wōbla kē wawër. ³⁶ Mik ie' tō ittšé tō pē' dami taië ñala k̄i, eta ie' tō ichaké tō çl wamblërke? ³⁷ Ie'pa tō iché ie' a tō Jesús Nazaret wak dami ñala k̄i. ³⁸ E' kuek̄i ie' tō iché aneule:

—iA Jesús, s'blú David bak e' aleri, ye' saú er siarë wa!

³⁹ Pē' dami Jesús yök̄i kewe, e' tō wēm e' uñeke as isiwa'blōwa. Erë ie' tō ik̄i ché aneule:

—iA David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁰ Jesús e' duésër ta itsuk patkëitō. Mik ide, eta Jesús tō ie' a ichaké:

⁴¹ —Çl kiane be' k̄i tō ye' tō iwë be' a?

Ie' iuté:

—A kékëpa, ye' k̄i ikiane tō ye' wōbla buarne.

⁴² Jesús tō ie' a iché:

—iBe' erblé ye' mik, e' wa be' buanene!

⁴³ E' wōshā ta ie' wōbla buanene ta imía Jesús ta e' tō Skëköl k̄ikekarami taië. Ñies wépa kos tō isuë e'pa tō Skëköl k̄ikekarami taië.

19

Jesús ena Zaqueo, e' pakè

¹ Jesús de Jericó, e' shkōdur eē. ² Ee wēm eköl serke kiè Zaqueo, e' dör inuköl shtökwapka Roma wōkirpa a, e'pa wōkir. Ie' dör inuköl blú taië. ³ Ie' k̄i Jesús kiane suë, erë ie' dör tsirlala isk̄ila, taië pē' tso', e' kuek̄i ie' kē wō dē'ka Jesús sauk. ⁴ E' kuek̄i ie' tunemi wé Jesús tkökemi eē tkaka kal ulà a ipanuk suë. ⁵ Mik Jesús dökemitke kal e' dik̄ia, eta iwökéka ta iché Zaqueo a:

—A Zaqueo, be' e' öwa bet. I'ñe ye' mi'ke be' ska' kapökrö.

⁶ Zaqueo e' éwa bet ta Jesús kiéwaitō iu a ttsë'ne buaë. ⁷ Mik pē' ulitane tō isuë, eta ie'pa tō Jesús ché suluë. Ie'pa tō iché ñi a: “Çlök ie' mi'ke pē' sulusi u a?” ⁸ Zaqueo e' duéka ta iché Skëkëpa Jesús a:

—A kékëpa, ye' ttö ttsö. Ì kos tso' ye' wa, e' shaböts meraëyö s'siarëpa a. Ñies yile iyi ekiblëyö, e' ta e' mekeneyö ie' a dōka tkëtökicha.

⁹ Jesús tō iché ie' a:

—Be' dör Abraham aleri, erë be' erblé Skëköl mik mok̄i wës Abraham es, e' kuek̄i i'ñe ta be' de Abraham alà chök̄ie. E' kuek̄i i'ñe be' tsatkëne, ñies wépa tso' be' u a erblé Skëköl mik e'pa tsatkëne. ¹⁰ Ye' dör S'ditsö Alà, e' dē'bitu, wépa chë'ulur ì sulu ulà a esepa yulök tsatkë.

Inuköl mène wakanewè, e' tté

¹¹ Jesús dökemitke Jerusalén. Pē' tso' ie' ttö k̄ittšök, e'pa tō ibikeitsé tō mik ie' de Jerusalén eta ì blúie Skëköl tso' e' kēwō dewatke da'aie. E' kuek̄i ie' tō ie'pa a ikleë i' es:

¹² “Wēm tso' eköl dör blu' ditséwö, e' mía kamië ká kuā'k̄i a iblú kibi ska' as e' tō ie' tkōka blu'ie, wé ie' bite eē. E' ukuök̄i ta ibitukeane. ¹³ Kam ie' mi', eta ie' tō ie' kanë mésopa kié dabop, e'pa a ie' tō inuköl mé

tajë ñikkëë eköl eköl a. Ie' tö iché ie'pa a: 'A' tö inuköl se wakaneú dö mik ye' done eta, isuoie kos a' tö ikí klö'wëmi.' 14 Erë pë' serke ie' kaska', e'pa éna ie' ar suluë. E' kueki ie'pa welepa patkerakitö blu' kibi ska' ichök: 'Sa' kë ki' ie' kiane sa' blúie, e' kueki kë itkarka.'

15 "Erë blu' kibi tö ie' tkéka blu'ie ta ie' míane wé ibite ee. Mik ie' dene, eta ie' tö ikanè mésopa dabop, wépa a ie' tö inuköl me'at, e'pa kiök patké isuoie tö kos inuköl kí klö'wérakitö. 16 Itsá debitu tö iché iblú a: 'A këképa, be' inuköl wakanewéyö, e' kí klö'wéyö döká dabobtökicha.' 17 Blu' tö ie' iuté: 'E' dör buaë. Be' dör kanè méso buaë. Ì elkela wakanewébö yësyësë, e' kueki ye' tö be' tkekeka ká dabop, e' wökirie.' 18 Iskà debitu tö iché: 'A këképa, be' inuköl wakanewéyö, e' kí klö'wéyö döká sketökicha.' 19 Nies blu' tö ie' iuté: 'Ye' tö be' tkekeka ká skel, e' wökirie.'

20 "Erë iëköl debitu, e' tö iblú a iché: 'A këképa, i' be' inuköl. Ye' tö ipatréwa tsamo a ta ibléyö. 21 Be' dör wëm er darërëë ese. Ì kë dör be' icha ese klö'wekewabö. Nies be' tö íyi wöshteke wé kë be' wa ikuatkëne ee. Ye' suane be' yöki, e' kueki ye' tö be' inuköl blé.' 22 Eta blu' tö ie' a iché: 'Be' dör kanè méso sulusi ese. Ye' tö be' kichaterattsá be' wák ttë wa. Be' tö iché tö ye' dör wëm er darërëë ese. Be' tö iché tö ì kë dör ye' icha ese klö'wekewayö, ñies tö ye' tö íyi wöshteke wé kë ye' wa ikuatkëne ee. 23 E' dör es, e' ta ÿi kueki be' kë wa ye' inuköl bléne inuköl bló wé a as ee ikí klör? Be' tö iúpa es, e'ma mik ye' dene, eta ye' inuköl ena ikí klöne e' de ye' ulà a.' 24 Eta blu' tö iché itso' rak ee, e'pa a: 'Inuköl yöttsá ie' ulà a, ta imú wé wa itso' dabop, e' a.' 25 Erë ie'pa tö blu' a iché: 'A këképa, erë ÿi kueki be' tö ie' a ikí meke, ie' wa itso'tke dabop?' 26 Ie' tö ie'pa iuté: 'Ye' tö a' a iché tö wé wa íyi tso', ese a ikí merdaë. Erë wé kë wa ì ku', ì tso' ese wa elkela, e' yerattsá iyöki. 27 Wépa kë ki ye' kiane blu'ie, e'pa dör ye' bolökpa; ie'pa tsúbitu íe ta ittölur ye' wörki.' "

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

* 19:38 Salmo 118.26

28 Jesús ttë paké one, eta ie' mirkaia Jerusalén ñalé ki. 29 Mik idökemitke tsinet Betfagé ena Betania ate kabata kiè Olivo kébata e' kuli' a, eta ie' tö ittökatapa böi kié 30 ta ichéitö iarak:

—A' yú kewe, u tso' se' wöshaë e' a, eta ee burro kueraë a' tö etö moule kë ki' yi e' tkëuleka ese. E' wötsöo ta itsúbitu ña. 31 Yile tö a' a ichaké: ¿Ie a' tö iwötseeke? e' ta iütö: Skékëpa ki ikiane.

32 Ittökatapa míyal ta ikuérakitö wes Jesús tö iché ie'pa a es. 33 Ie'pa tso' burro wötsöök ta burro wakpa debitu ta ichakéitö:

—¿Ie a' tö burro se' wötseeke?

34 Ie'pa tö iuté:

—Skékëpa Jesús ki ikiane e' kueki.

35 Eta ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tö ipaio kikke méka burro ki, ta Jesús kimerakitö e' tkökka iki. 36 Jesús mirkaia Jerusalén ñalé ki, ee pë' tso' tajë, e'pa tö paio kikke shuelor ñala ki kewe Jesús yöki. 37 Ie'pa mirwa Olivo kébata kuli' a wö wa'k. Iklépa tso' tajë, e'pa anemi ttsé'ne buaë wa. Skéköl kikékarakitö tajë. Ì kë or yi a ese o' Jesús tö tajë ie'pa wörki, e' kueki Skéköl kikékarakitö.

38 Ie'pa tö iché:

—¡Ayécha buaë s'blú i' datse Skéköl ttö wa! Skéköl tso' ká jai a olo ta' tajë as e' ta se' ser bërë. Ie' kikökasö.*

39 Pë' shua fariseowakpa welepa tso', e'pa tö iché Jesús a:

—Be' klépa uñú.

40 Erë ie' tö ie'pa iuté:

—Ye' tö iché a' a tö ie'pa siwa'bléwa, e' ta ák tö ye' kikeraka aneule.

41 Mik ie' de tsinet Jerusalén, eta ie' ikí sué ta ie' íe idalërmik. 42 Ie' tö ibikeitsé: ¡A' mú wa ijcher i'ñe tö wes a' sermi bërë Skéköl ta! Erë e' tso' bléule a' yöki, e' kueki a' kë a isurpa. 43 Kawö sulu döraë a' ki. A' bolökpa döraë, e'pa tö a' ká köierawa shkit as a' kë tköyal. Ie'pa miraë ñippök a' ta. 44 Ie'pa tö a' ká ena a' wakpa kos ewerawa. A' u kos olordawa, e' éki kë atpa ñi bata ki. Skéköl de a' tsatkök, e' kéwö de a' ki erë iwatëttsá a' tö. E' kueki e' kos tköraë a' ta.

Jesús tō Skëköl wé batse'wé
(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

⁴⁵ E' ukuöki ta' Jesús de Skëköl wé a, ta ie' tō iyi wataukwakpa trë'wéyalmi, ⁴⁶ ta ichéitō ie'pa a:

—Skëköl tō iyë' iyëkkuö ki: 'Ye' u dör tto ye' ta wé', erë a' tō iia'wéka akblo wéie.

⁴⁷ Këkraë Jesús tō s'wöbla'weke Skëköl wé a. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ñies judiowak wökirpa malepa, e'pa tō ileritsekerak Jesús ttowaie.

⁴⁸ Erë judiowak malepa ulitane tō ie' ttöke e' kittseke er bua' wa, e' kueki ibolökpa kë ulà dë'wä ittökwa.

20

¿Yi tō kawö mé Jesús a?

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.27-33)

¹ Etökicha ta' Jesús tso' s'wöbla'uk ena Skëköl ttë buaë e' pakök Skëköl wé a ta eë sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de. ² Ie'pa tō ichaké ie' a:

—¿Yi ttö wa be' tō iyi ikkë weke? ¿Yi tō e' këwö mé be' a?

³⁻⁴ Ie' iüté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke: ¿Yi tō Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skëköl tso' ká jai a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

⁵ Etä ie'pa ichémi ñi a: “Se' tō ichémi tō Skëköl tō Juan patkë', e' ta ie' tō se' iütëmi: ‘¿I kueki a' kë wä ie' ttë klöone?’ ⁶ Ñies pë' ulitane tō iklö'wé tō mokjé Juan dör Skëköl tteköl, e' kueki kë se' a iyënuke tō ipatkë' s'ditsö tō. Se' tō iché es, e' ta ie'pa tō se' ttëwami ák wa.” ⁷ E' kueki ie'pa tō iüté:

—Kë sa' wä ijcher tō yi tō Juan patkë' s'wöskuök.

⁸ Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kë tō a' a ichepa yi tō ye' a kawö mé iyi ikkë woie.

Uva kanéukwakpa sulusipa, e' tté
(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

⁹ E' ukuöki ta' Jesús ttëmi pë' ta ta ttë kleitö i' es: “Wëm eköl tō uva kuatké taië. Ie' tō ipeitëat wëpa welepa a as ie'pa tō ipataü ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta' ie' mía ká kuä'ki dö ká taië. ¹⁰ Mik

uwa wöline tso'tke wë'iaë shtë, etä ie' tō ikanè méso patkëmi eköl ie' icha tsuk. Erë kanéukwakpa tō ikanè méso klö'wéwä, ppé siarë, ta ipatkëmine ulà wöchka. ¹¹ Etä iwák tō ikanè méso skä patkëmine eköl. Ñies e' ché ie'pa tō suluë, ppé siarë, ta ipatkëmine ulà wöchka. ¹² Ikanè méso skä patkëmine ie' tō eköl, etä ñies e' shkä'wërakitö taië, ta itrë'wëshkar.

¹³ “Bata ekkë ta' iwák tō iché: ‘¿I wëmi ye' tō? Ye' alà dalër taië ye' éna, e' patkerami ye' tō. Isalema ie'pa tō ie' dalöiëmi.’ ¹⁴ Erë mik kanè mésopa tō kanè wák alà sué, etä ie'pa tō iché ñi a: ‘Ie' wì dör ká i' wak alà, e' a ká i' atdaë. E' kueki ittöwasö, etä es ká i' atdaë se' ulà a.’ ¹⁵ E' kueki ie'pa tō iklö'wéwä yëttsa bánet ta' ittëwarakitö.

“Ye' tō a' a ichakè: ¿Ima a' ibikeitsé? ¿I wëraë kanè wák tō? ¹⁶ Yö iché tō ie' miräë ta' kanéukwakpa tteratultur, ta' uva kanè meraneitö pë' kuä'ki a.”

Mik e' ttsé judiopa wökirpa tō, etä ie'pa tō iché:

—E' mú kë wamblër es.

¹⁷ Erë ie' tō ie'pa sué krereë, ta' ichéitö:

—¿Wes a' tō ibikeitsëmi tō e' kë tköpa a' ta? Skëköl yëkkuö tō ye' ché i' es:

‘Ák watë'ttsa u yuök'wakpa tō,

e' yönene ák bua'buaië.’* ¹⁸ Yi klastkëne ák e' mik ese parolordaë ena yi ki ák e' anekä ese yalitdawa idikia.

¹⁹ Ie'pa tō isuéwä tō kleë e' wa Jesús tō ie'pa ché. E' kueki ie'pa éna ie' klö'wakwä eë, erë ie'pa suane pë' yöki.

S'wökirpa patuë, e' tté

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

²⁰ E' kueki ie'pa tso' Jesús weblök isuöie tō i' ki ikkatërmi. Ie'pa tō wëpa welepa patkë ie' chakök ittö yoktsa, e' wa ikkatë Roma wökirpa a as e'pa tō iklö'wäwä. Wëpa e'pa e' ö tō ie'pa dör pë' buaë yësyësë ese. ²¹ Ie'pa tō ie' a' ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tō i' cheke be' tō ena ttë wa be' tō s'wöbla'weke, e' dör mokjé. Be' a sulitane dör ñies ëme. Be' tō s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. ²² ¿Ima be' tō ibikeitsé? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

* 20:17 Salmo 118.22

²³ Ie' wā ijcher tō ie'pa tso' ie' chakōk er sulu wa, e' kueki ie' iūtē i' es:

²⁴ —Inukōl tso' a' wā Roma wōkir patuoie, e' kkachō ye' a et. ¿Yi diōkōl ena yi kiē me'rka iki?

Ie'pa tō iūtē:

—Roma wōkir kibi.

²⁵ Ie' iché ie'pa a:

—E'ma kōs Roma wōkir kibi icha, ese mú ie' a. Ta kōs Skēkōl icha, ese mú ie' a. ²⁶ I kōs ché ie' tō sulitane wōrki, e' a ie'pa kē wā i kune ie' kkatoie. Ie' tō ie'pa iūtē es, e' tō ie'pa tkiwēwā. E' kueki ie'pa siwā'blélur iyōki.

¿S'duolur e'pa shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

²⁷ E' ukuōki tā saduceowakpa welepa debitu Jesús ska'. E' wakpa tō iklō'wé tō s'duowā e' kē shkenukkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

²⁸ —A s'wōbla'ukwak, Moisés tō ttē dalōiēno kitat yēkkuō ki se' a, e' tō iché i' es: Wēm blēnewā kē alā aṭe, e' tā ie' ēl kawōta ischō tsukwā as ilā kōkā iēl blēnewā e' a.

²⁹ Etōkicha wēpa bak dōkā kul ñi ēlpa. Ikibi alakōl tséwā, erē iblēnewā kē alā aṭe. ³⁰ E' ukuōki tā ie' itōki iēl tō ischō tséwā, erē ñies e' blēnewā kē alā aṭe. ³¹ Es itka iēl skā tā ñies imalepa kōs e'pa tā. Ie'pa kul blērulune kē alā aṭe yēs. ³² Bata ekkē tā ñies alakōl e' blēnewā. ³³ Wēpa kul e'pa bak alakōl ekōl ē tā. Mik s'duowā e'pa shkenekane, eṭa ¿wēne dōmi ie' wēm chōkie?

³⁴ Ie' tō ie'pa iūtē:

—S'tso'ia ká i' a tā wēpa ena alakōlpa ñi tsukewā. ³⁵ Erē aishkuō tā wēpa ki sene michoē mēne, esepa shkerdakane tā eē wēpa ena alakōlpa kē serpawaiā ñita.

³⁶ Ie'pa ser michoē kē duōtā'wā wēs Skēkōl biyōchōkwakpa kē duōtā'wā es. Skēkōl tō ie'pa shkeō'kane, e' kueki ie'pa dōraē ie' ala'rie. E' kueki ie'pa kē serpawaiā ñita. ³⁷ Ñies Moisés wák tō se' a ikkayē' tō s'duowā e'pa shkerdakane. Kal tsir wōñarke bö'ie e' paka'itō, eē ie' tō iyē' tō Skēkōl dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.†

Es isuésō tō ie'pa tso'ia ttsē'ka Skēkōl a. ³⁸ E' wā kiane chē tō s'tso' ttsē'ka ena s'duowā, e'pa kōs tso' ttsē'ka Skēkōl a

kekraē. E' kueki ie' kē dōr s'duowā e' Kēkōl. Ie' dōr s'ttsē'ka e' Kēkōl.

³⁹ Eṭa s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa welepa tō iché ie' a:

—A s'wōbla'ukwak, i ché be' tō, e' chébō buaē yēsēsē.

⁴⁰ Eṭa saduceowakpa kē kēsik dē'kaia ie' a i skā chakōk.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dōr yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

⁴¹ Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Wēs ie'pa tō ichēmi tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dōr s'blú bak kiē David e' aleri? ⁴² Erē David wák tō ie' yē'at yēkkuō kiē Salmos e' ki. Ie' tō iyē'at i' es:

'Skēkōl tō iché ye' Kēkōl a:

Be' e' tkōser ye' ulā bua'kka dalōiēno taiē

⁴³ dō mik ye' tō be' bolōkpa mērō be' klō dikia eṭa.†

⁴⁴ Es se' isuē tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kié David wák tō ie' Kēkōl, e' tā ¿wēs ie' dōr David aleri?

Jesús tō s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

⁴⁵ Sulitane tso' Jesús ttōke e' kīttsök, eṭa ie' tō iché ittōkatapa a: ⁴⁶ "A' e' kkō'nú s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa yōki. Ie'pa wōbatsō shkōk datsi' batsiē ese mik wé pē' tso' taiē ese ska' as pē' tō ie'pa shke'ū wēs kēkēpa dalōiērtā' taiē es. Ñies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawō tkō'wekerakitō, ese ska' kula' tso' kēkēpa dalōiērtā' esepa a, ese yuleke ie'pa tō e' tkoie. ⁴⁷ Ie'pa tō alakōlpa schō u yekettsa iulā a tā iwōkatekerakitō ittōkerak S'yē tā braraē e' wa. Ie'pa weirdaē siarē s'malepa tsata.

21

Alakōl ekōl siarē e' tō inukōl mé Skēkōl a
(Marcos 12.41-44)

¹ Jesús tso'ia Skēkōl wé a, eṭa ie' tso' inukōl blúpa tso' inukōl iōk kalkuō tso' iioie mè Skēkōl a ese a e'pa sauk. ² Ñies ie' tō alakōl ekōl siarēla dōr schō e' suē inukōl

† **20:37** Skēkōl dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl: E' ché Skēkōl tō ie'pa blērulunebak ká iaiāē e' ukuōki.

‡ **20:43** Salmo 110.1

wöshkila yöule cobre* wa ese böt iökwa.
 3 Etä Jesús tö iché:

—Mokj ye' tö a' a ichè tö alaköl wí siarëla dör schö e' tö inuköl iéwa kibiie imalepa kos tsata. 4 Ie'pa ulitane tö inuköl kuö ate ese ié, erë ie' siarë, e' tö ie' wa itso' senoie e' kos méttsa. E' kueki ye' tö ie' ché es.

*Jesús tö iché tö Skököl wé olordawa
 (Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)*

5 Etä Jesús ttökatapa welepa tso' ichök tö Skököl wé wër buaala, kitkëule tajë ák bua'buwa wa ena íyi bua'buwa kakmeule Skököl a tajë, ese wa. Jesús tö iché:

6 —Ikéwö döraë etä ì kos sué a' tö i', e' olordawa seraä, iékwö ë kë atpa ñi bata kï.

7 Etä ittökatapa tö ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, ¿mik e' wamblërmi? ¿I wa sö isuëmi tö iwamblërketke?

8 Ie' iiuté: “Tajë pë' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitö: ‘Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e’’. Ñies icherarakitö tö s'erkewa e' kéwö detke. Erë kë a' minuk esepa itöki. Pë' kiterarakitö tajë. E' kueki a' tso' wösh wa as kë yi tö a' kitö'ù. 9 Mik a' tö biyö ttsé tö ká wele wakpa ñippöke tajë ká kua'ki wakpa ta, etä e' kë tö a' tkiuk. Ñies mik a' tö ibiyö ttsé tö pë' ñippöke tajë iké wakpa wökirpa ta, etä e' kë tö a' tkiuk. Ese wamblërdaë kam ye' done e' yöki, erë ká i' erwa e' kam kéwö döwa.”

10 Ie' tö ie'pa a ikí ché ia: “Ká kua'ki kua'ki wakpa ñippöraë ñita. 11 Ñies í tö ká wötí'weraë tajë. Ñies ká kua'ki kua'ki kï bli tö ena dué tö pë' tteraë tajë. Ká jaì a íyi sueraësö tajë suluë iwà kkachoie, e' tö ie'pa tkiweraë tajë.

12 Kam e' kéwö tkö, e' yöki ie'pa tö a' klö'werawa, we'ikeraë siarë. A' miraë ie'pa wa se' ñi dapa'wo wé a shulè, ñies a' wötërdawa s'wöto wé a. Ie'pa wa a' miraë duéser s'blúpa ena s'wökirpa wörki ye' ttë kueki. 13 Erë es ñies a' tö ye' ttë pakeraë ie'pa a. 14 Etä kë a' tkinuk tö ima a' e' tsatkömi. 15 Ye' tö ttë eraë a' a e' tsatkoie buaë, e' kueki kë a' tkinuk e' kï. A' bolökpa kë a iwöklönuk, ñies ie'pa kë a iyënuK tö e' dör kachè. 16 A yé, a' mì, a' ëlpa, a' yamipa malepa, a' sini'pa, e'pa welepa tö

a' wömerattsa a' bolökpa ulà a. Ie'pa tö a' welepa tterawa. 17 Sulitane tö a' sueraë suluë ye' ttë kueki. 18 Erë kë a' tkinuk, a' kë weirpa kekraë, a' döraë buaë ká jaì a aishkuö ta. 19 A' e' tkéwa darërë döka bata ekkë, e' ta a' tsatkërdaë.

20 Mik a' isuë tö ká kua'ki ñippökwaKpa iëne tajë Jerusalén kköiëule e' pamik shkit ñippök Jerusalén wakpa ta, etä a' éna ianú tö Jerusalén erdawa bet. 21-22 Mik e' kéwö de, etä wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a. Skököl tö Jerusalén wakpa we'ikeraë tajë siarë. E' kueki wépa serke Jerusalén, e'pa e' yölor. Ñies wépa tso' kañika, esepa kë kinewane ee. E' kos tköraë wes itso' kitule Skököl yëkkuö kï es. 23 Kawö suluë döraë ká i' kï, iwakpa we'ikeraë siarë Skököl tö. E' kueki e' kéwö ska' ta jwëstela ina alakölpa alà kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a esepa ta! 24 Judiowak welepa tterawa tabè wa; welepa tserdami klöulewa ká wa'ne. Etä pë' kë dör judiowak, esepa tö Jerusalén klö'werawa wes iwákpa icha es, dö mik Skököl tö ikéwö mé ie'pa a ekkë.

Jesús dörane olo ta' tajë

(Mateo 24.29-35; Marcos 13.24-37)

25 “Diwö a, si'wö a ena bëkwö a íyi wërdaë tajë suluë iwà kkachoie tö ká i' erkewatke. Ñies ká i' kï dayë blardaë tajë ena iyöli busdaka tajë, ese yöki ká ulitane wakpa suardaë tajë, kë ie'pa a e' onukia wes. 26 Ì sulu tköraë ká i' kï, ese yöki ie'pa suardaë tajë, isiwa' ardararak suane ë wa. Ì kos tso' ká jaì a e' wötirdaë. 27 Etä ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a diché ta' tajë olo ta' tajë, e' wërdaë. 28 Mik íyi ikkë sué a' tö, etä bet ta a' tsatkërkette, e' kueki a' er kuú, a' wö kóka siwa' kï.”

29 Ñies ie' tö ie'pa a ikleé ttë i' wa: “Kal kiè higuera ö kal ulitane, e' bikeitsö. 30 Mik a' isuë tö erpa kal kö shlörketke, etä a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. 31 Es ñies mik a' tö isuë tö íyi ekkë wamblërke, etä a' wa ijchenú tö ì blúie Skököl tso', e' kéwö dewatke tsinet.

32 “Mokj ye' tö a' a ichè tö íyi ekkë wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam

* 21:2 cobre: E' dör tabechka ëse kë tuéta' darërë wes orochka ena inukölchka es.

erwa e' yöki. ³³ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kē erpawa yēs.

³⁴ “A' e' kkö'nú! Kē a' e' muktsá ì sulu ulà a. Kē a' e' ttökka blo' wa. Kē a' er mukwa ì tso' ká i' a, e' è kī. E' kos tō a' er darë'werawa Skëköl kī. A' e' kkö'nú as ye' datskene, e' kēwō kē tō a' klö'ù ³⁵ wēs iyiwak klör sho' a es. Kawō e' dōraë sulitane serke ká wa'ñe e'pa kī, e' kuëki a' e' kkö'nú e' yöki. ³⁶ A' senú wōsh wa. A' ikiō S'yē a' kēkraë as íyi suluë kēwō datse, e' kē dō a' kī. Nies ikiō ie' a' kēkraë as a' e' duōser buaë ye' wörki mik Ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene sulitane shulök etā.”

³⁷ Niwe ta Jesús tō s'wöbla'weke Skëköl wé a, nañewe ta ie' mía kabata kiè Olivo e' a. ³⁸ Bla'mi sulitane mi'ke Skëköl wé a Jesús tō s'wöbla'weke e' kītsök.

22

Judas ena judiowak kuēblupa tō Jesús aleritsé klö'wèwa

(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kēwō tkö'wekerakitō, e' dökewatke tsinet, ese kēwō ska' ta judiowak wöblar pan kē yöule iwölöwoka wa ese ñuk. ² Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa suane pē' yöki, e' kuëki ie'pa tso' ikéwō yulök Jesús ttowa.

³ Etā Satanás tkawa Judas er a. Judas e' kiè nies Iscariote. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kī bōl e' eköl. ⁴ Ie' mía ttök sacerdotepa wökirpa ta ena Skëköl wé shkëkipa wökirpa ta. Wēs ie' tō Jesús mëttsami ie'pa ulà a e' chéitō ie'pa a. ⁵ E' tō ie'pa ttsé'wérak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk. ⁶ E' dör buaë ie' a. E' kuëki ie' tō kawō yulémi iwömottsá mik kē yi ku' taië Jesús ta e' dalewa.

Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kēwō tkö'wé Jesús tō ittökatapa ta

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30)

⁷ Etā Pan Kē Yöule Iwölöwoka Wa e' kēwō tsá de. E' diwō a judiowak tō obeja pupula jcheke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto, e' kēwō tkö'woie. ⁸ Jesús tō Pedro ena Juan kié, ta iché ie'pa a:

—A' yú kawō tkö'wekesö, e' chké kanéuk.

⁹ Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Wé be' kī ikiane tō sa' mi' ikaneuk?

¹⁰ Ie' iüté:

—Mik a' de Jerusalén, etā eē wēm kueraë a' tō eköl, e' wa di' dami skauña a. E' itöki a' yú dō u wé a ie' demi eē. ¹¹ U e' wák a ichö: 'S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawō tkö'wekesö e' chké ñemi ie' ttökatapa ta?' ¹² Ie' tō a' a úshu bërie tso' kákke, kaneouletke buaë, e' kkacheraë. Eē ichké kanéu se' a.

¹³ Etā ie'pa mía ta íyi ulitane kuérakitō wēs ie' tō iché es. Eē chké kanewérakitō kawō tkö'woie.

¹⁴ Mik ichköketke e' diwō de, etā ie' e' tkéser chkök mesa o'mik ittekölpa tsá e'pa ta. ¹⁵⁻¹⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' tō a' a ichè tō kawō i' kē tkö'wepaiayō a' ta dō mik iwà tka mik ì blúie Skëköl tso' e' kēwō de etā. E' kuëki suluë ye' éna ikéwō bata tkö'wákia a' ta kam ye' ttōwa ie'pa tō e' yöki.

¹⁷ Etā tka' klö'wéitō, ta wéstela chéitō Skëköl a, ta ichéitō ie'pa a:

—Íkē, a' itsá yö eköl eköl. ¹⁸ Ye' a' a ichè tō vino kē yepaiayō dō mik ì blúie Skëköl tso' e' kēwō de etā.

¹⁹ E' ukuöki ta pan klö'wéitō, ta wéstela chéitō Skëköl a ta iblatéitō wà tié ie'pa a ta ichéitō:

—Pan se dör ye' chkà wömeulettsá ttëwa a' skéie e'. A' tō inú kēkraë as a' er arne ye' ska'.

²⁰ Es nies mik ie'pa chké one, etā tka' klö'wéitō ta ichéitō:

—Vino i' dör ye' pē. Ye' tterawa e' pē tērdaë a' tsatkoie. E' wa ttè pa'alī me' Skëköl tō, e' wà de. ²¹ Erë yi ye' wömekettsá, e' tkër ye' ta mesa i' o'mik. ²² Ye' dör S'ditsö Alà, e' ta itköraë wēs isuletëneatbak es, erë jwéstela ina yi ye' wömekettsá, e' ta!

²³ Etā ie'pa ñi chakémitke: “A' ichè, ¿yi ie' wömekettsá?”

¿Yi dör kékëpa taië Skëköl a?

²⁴ Jesús ttökatapa ñi iütéka tō ie'pa wé èk dör kékëpa taië imalepa tsata. ²⁵ Jesús tō iché ie'pa a: “Pē' kē tō Skëköl dalöië, esepa blúpa e' alöka ie'pa kī kēkraë, erë ie'pa e' chö tō ie'pa dör imalepa kimukwakpa buaë. ²⁶ Erë e' kē dör es a' ta. E' skéie yi dör kékëpa taië imalepa tsata a' shua,

ese kawōta e' ökwa se' eselaie. Nies a' wökir kawōta e' ökwa wes kanè méso es. ²⁷ E'ma çyi dör këkëpa taië? Çitkër chkök mesa o'mik ese ö wé tso' chkè watiök ese? Tö, itkër mesa o'mik ese dör këkëpa taië. Erë ye' tso' a' shua wes kanè méso tso' chkè watiök es.

²⁸ “Kos ye' weirke e' a a' tso' ye' ta ye' wapie. ²⁹ E' kueki ye' tö a' tkekeka blu'paie, wes ye' Yé tö ye' tkë'ka blu'ie es. ³⁰ Aishkuö ta ì blúie ye' tso' e' a a' e' tulöraser chkök di'yök buaë ye' ta. Nies a' e' tulöraser blu' kulé ki, Israel ditséwöpa döka dabom eyök kí bül (12), e'pa wëttsuk.”

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule
(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

³¹ Nies Skëkëpa Jesús tö iché:

—A Simón, a Simón, jye' ttö ttsö! Satanás tö a' kéwö kié ma'wè. Ie' tö a' ulitane wöpperaë darërëe wes iyiwö wöppè es.

³² Erë ye' ikiétke Skëköl a as be' erblö ye' mik e' kë olo'yöbö. Mik be' erbléne buaë ye' mik, eta ye' ttökatapa malepa kimú as ie'pa e' tköwa darërëe ye' mik.

³³ Simón tö ie' a iché:

—A Skëkëpa, ye' e' chétke wötënuqwa be' ta s'wöto wé a dö ttëwa be' ta.

³⁴ Ie' iüté:

—A Pedro, ye' ichè be' a tö i'ñe kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.

Jesús weirketke e' kéwö dökewatke

³⁵ E' ukuöki ta Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—Mik ye' tö a' patkë'mi Skëköl ttè pakök inuköl kë ta', chkewö kë ta', klökkuö kë ta', eta çì kianeia a' ki?

Ie'pa tö iüté:

—Kè ì kianeia sa' ki.

³⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—E' skéie, i'ñe ta, ye' tö a' a ichè tö a' wé wa inuköl ta', e' tsúmi; a' wé wa chkewö ta', e' tsúmi; a' wé kë wa tabè ta' e' tsatkoie, eta a' paio wataüttsa ta' e' ské wa tabè taüttsa.

³⁷ Ye' tté kos tso' kitule Skëköl yëkkuö ki, e' wà tköraë wes itso' kitule es, e' tö iché: 'Ie'pa tö ye' we'iké wes pè' sulusi we'iké es.* Ttè e' wà tköketke i' ta, e' kueki a' tö iú wes ye' tö a' a ichè es.

³⁸ Ie'pa tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ie' tabè tso' böt.

Ie' tö ie'pa iüté:

—Wè' idir, jkë a' ttökia!

Jesús tté S'yé ta Getsemani

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ E' ukuöki ta Jesús mia Olivo kébata a wes iwöblar es, eta ittökatapa miyal ie' ta.

⁴⁰ Mik ie'pa demi wé ie'pa mirö ee, eta ie' iché ie'pa a:

—A ikiö Skëköl a as ì sulu tö a' erkiöweke e' kë e' alöka a' ki.

⁴¹ Ie' mia bänet ie'pa yöki dö kos ak uyëmisö ekké, ee ie' e' tkéser kuchë ki ta itté S'yé ta i' es: ⁴² “A yëwö, ì tköraë ye' ta, e' dör wes iyi bacha'bachaë yëwasö es. Be' ki ikiane, e'ma be' ye' yöttsa e' ulà a. Erë kë iwar wes ye' ki ikiane es, iú wes be' ki ikiane es.”

⁴³ [E' wösha ta Skëköl biyöchökwak de eköl ie' ska' idiché ki iök. ⁴⁴ Ie' eriane taië, e' shua ie' ttëmitke S'yé ta taninië, ta ipaali wër s'pé es e' yërke taië darke iyök ki.]†

⁴⁵ Mik ie' tté one, eta idene ittökatapa ska' ta ie'pa kuëitö kapötulur. Ie'pa shtrinewa eriar è wa, e' kueki ie'pa kapolur. ⁴⁶ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Çiök a' kapötulur? A' e' köka, a' ikiö Skëköl a as ì sulu tö a' erkiöweke e' kë e' alöka a' ki.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tö

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök e' dalewa taië pè' de. Ie' ttökatapa dabom eyök kí bül, e' eköl kié Judas e' debitu ie'pa wëttsé. Ie' dewa Jesús ska' ishke'uk wöalattsé wa. ⁴⁸ Erë Jesús tö ie' a iché:

—A Judas, çwöalattsé wa be' tö ye' dör S'ditsö Alà, e' wömekettsa?

⁴⁹ Mik Jesús ttökatapa tso' ie' ta, e'pa tö isué tö ie' klörkewatke, eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—A Skëkëpa, çtabè yëttsa sa' tö ie'pa ki?

⁵⁰ Eta ie'pa eköl tö sacerdote kibi, e' kanè méso eköl kuköña ulà bua'kka tëttsa.

⁵¹ Jesús tö iché:

—Imúat; wè' idir.

Eta ie' tö kanè méso kukuöña kéwa ta ibua'wéneitö. ⁵² E' ukuöki ta sacerdotepa

* 22:37 Isaías 53.12 † 22:44 Ttè i' kë ku' yëkkuö këchke wele ki.

wökirpa ena Skëköl wé shkëkipa wökirpa ena judiowak kueblupa debitu ie' tsukmi, e'pa a ie' iché:

—¿Ì kueki a' bite ye' ñalé ki tabè ki kal wölö ki ye' klö'ukwa wës akblökwakpa klö'wèwa es? ⁵³ Këkraë ye' bak a' shua Skëköl wé a, erë a' kë wa ye' klö'ownewa. Erë i' ta a' a ikéwö de ye' klö'wowäie. Ñies bë a ikéwö de ì sulu wamblak ie' éna e' wambloie.

Pedro tö iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Etä ie'pa tö Jesús klö'wéwa tsémi sacerdoté kibi, e' u a. Pedro dami ie' itöki kamië. ⁵⁵ Etä eë pë' wëlepa tö bö' batséka upa shushäë baiklè, etä Pedro e' tkéser ie'pa ta. ⁵⁶ Etä alaköl eköl dör kanè méso, e' tö Pedro sué bö' kkö a ta isuéwa krereë ta ichéitö:

—Ñies ie' wí dör Jesús klé.

⁵⁷ Erë Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—A tayë, ye' kë wa wëm e' suule.

⁵⁸ E' ukuöki kukuie ta wëm eköl tö Pedro sué ñies ta ichéitö:

—Be' ñies dör Jesús klépa eköl.

Erë Pedro tö iüté:

—A wëm, kë ye' dör ie'pa eköl.

⁵⁹ E' ukuöki hora de et ta iskà tö iché:

—Wëm se dör Galilea wak e' kueki moki ie' dör Jesús klé eköl.

⁶⁰ Pedro tö iché:

—A wëm, ì cheke be' ye' a, e' kë jcher ye' wa.

Pedro ttökeia e' wösha ta dakro ane. ⁶¹ Etä Skëképa Jesús wötrée, ta Pedro suéitö ék. Etä Pedro éna ianewa tö ttè i' ye' Jesús tö ye' a: “I'ñe kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.” ⁶² Etä Pedro e' yétsa kañika ta ije siarë.

Jesús wayué ie'pa tö

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

⁶³ Wëpa ulà a Jesús tso' klöulewa, e'pa tö ie' wayué suluë, ippé taië. ⁶⁴ Ñies ie'pa tö iwöbla pamuéwa datsi'tak wa, etä ie'pa tso' ippök, e' dalewa ie'pa tö ie' a ichakeke:

—Be' dör Skëköl tteköl, e'ma sa' a ichöka ¿yi tö be' ppé?

⁶⁵ Etä ie'pa tö ie' skà cheke suluë ttè ulitane wa kuä'ki kuä'ki.

Jesús mítser ie'pa wa judiowak kueblupa wörki

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ Mik ká ñine, etä judiowak kueblupa ena sacerdotépa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús tsémi wé judiowak wökir kibipa ñi dapa'uke eë. Ta ie'pa tö ie' a ichaké:

⁶⁷ —Ichö sa' a ¿moki be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö au?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichémi tö, erë kë a' tö ye' ttö klö'wëpa. ⁶⁸ Ñies ye' tö a' a ilè chakèmi, e' ta a' kë tö ye' iütëpa. ⁶⁹ Erë ye' dör S'ditsö Alà, i' ukuöki ta ye' e' tköraser Skëköl diché dör iyi ulitane tsata, e' ulà bua'kka dalöiërta' taië.

⁷⁰ Ie'pa ulitane tö ie' a ichaké:

—¿E'ma be' e' chö tö be' dör Skëköl Alà?

Jesús tö ie'pa iüté:

—Tö, wës a' tö iché es idir.

⁷¹ Etä ie'pa iché:

—¿Ie se' ki ikkatökwakpa ki kiarmiia? Ì ché ie' tö, e' ttsé se' wákpa tö.

23

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Etä ie'pa ulitane e' kéka ta Jesús tsémirakitö Pilato ska' as ishulöitö. Pilato dör ká e' wökir patkë' Roma wökir kibi tö.

² Ie'pa tö Jesús kkatémi Pilato a ta ichéraitö:

—Sa' wa ijcher tö wëm i' tö taië sa' judiowak mekeka ñippök s'wökirpa ta. Ie' iché tö sa' kë kawöta inuköl patauk Roma wökir kibi a. Ñies ie' iché tö ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Ie' e' chö tö ie' dör sa' judiowak blú.

³ Pilato tö ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wës be' iché, e'ma es idir.

⁴ Etä Pilato tö iché sacerdotépa wökirpa a ena pë' tso' eë, e'pa a ñies:

—Ye' kë wa ì nuí kune wëm i' ki.

⁵ Erë ie'pa tö ikí kkateke aneulë ta ichek-erakitö:

—Ttè wa ie' tō s'wōbla'wēke, e' tō sa' wakpa mekeka ñippök ñita. Ie' tō itsā paka'bitu Galilea, ñe ta ide ie' Judea.

Pilato tō Jesús patkēmi Herodes ska'

⁶ Mik e' ttsé Pilato tō, etā ichakéitō: ¿wēm i' dör Galilea wak? ⁷ Mik ie' wā ijchenewā tō Jesús dör Galilea wak, etā ie' tō ipatkēmi Herodes ska' as e' tō ishulō, e' dör Galilea wōkir e' kueki. E' kēwō ska' ta ie' tso' Jerusalén. ⁸ Mik ie' tō Jesús sué, etā e' tō ie' ttsé'wé buaé. Bānet ie' éna isuak. Ie' wā itté jchenewā tō, ñ kē or yi a ese wēkeitō, e' wā paneke ie' tō sué. ⁹ Ie' tō Jesús chaké taië, eré Jesús kē wā ie' iütēne yēs. ¹⁰ Ñies sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa tso'ñak eē. Ie'pa tō Jesús kkatēke taië ie' a. ¹¹ Ie' ena ñippökwakpa, e'pa tō Jesús sué sulué, ta ie'pa tō datsi' bua'buā, blu' datsi' sū, ese iéka iki iwayuoie. E' ukuōki ta ie' tō ipatkēmine Pilato ska'. ¹² Herodes ena Pilato dör ñi bolökpa, eré e' diwō shā ta ie'pa er buanene ñi ki.

Jesús méttṣa ttèwā

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)

¹³ Sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa ena judiowak taië, e'pa kiéttṣa Pilato tō e' dapa'uk ek tsini éme. ¹⁴ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' wā wēm i' de ye' ska' kkatè. A' tō iché tō ie' tō a' wakpa mekeka ñippök sa' ta. Eré ye' tō ie' a' ichaké a' wōrki, etā ñ ki a' tō ie' kkaté, e' kē nuí kune ye' wā ie' ki yēs. ¹⁵ Ñies Herodes kē wā ñ nuí kune ie' ki, e' kueki ie' tō ipatkébitune ye' ska'. E' kueki a' tō isué tō ie' kē wā ñ sulu nuí ki ittèwami ese wamblēne. ¹⁶⁻¹⁷ Súyō ippök patkè tṣa'bata daloie wa iwe'ikoie bērebēre, e' ukuōki ta ye' tō ie' ekemine.*

¹⁸ Eré ie'pa ulitane anemi ñikkēē:

—Jesús ttōwā ta Barrabás ómine sa' a!

¹⁹ Barrabás e' tō iyamipa dapa'ka ñippök ká e' wōkirpa ta, ñies ie' wā s'kótulewā. E' kueki ie' tso' wötēulewā s'wōto wé a. ²⁰ Pilato éna Jesús akmine, e' kueki ie'

tō iskà chéne Jesús tsatkoie. ²¹ Eré ie'pa ki arkeka taië:

—¡Iwötōwā krus mik! ¡Iwötōwā krus mik!

²² Pilato tō iskà chéne ie'pa a, i' ta ide mañatökicha:

—¿I' kueki? ¿I' sulu wambléitō? Ye' kē wā ñ sulu kune ie' wōmottsā ttèwā. Súyō ippök patkè tṣa'bata daloie wa iwe'ikoie, e' ukuōki ta ye' tō ie' ekemine.

²³ Eré ie'pa ki arkeka taië shute: “¡Iwötōwā krus mik!” Bata ekké ta Pilato tō ie'pa ttè iüté. ²⁴ Ie' tō iwé wēs ie'pa ki ikiane es. ²⁵ Es wēm tso' wötēulewā ñippè s'wōkirpa ta kueki, ñies s'ttèwā kueki, e' émine Pilato tō. Etā Jesús ttökwa patkéitō wēs judiowak ki ikiane es.

Jesús wötēne krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 10.17-27)

²⁶ Mik Roma shkēkpa wā Jesús dami, e'pa tō isué tō ie' kē ki krus dē'kaia, etā ie'pa tō wēm eköl kié Simón e' klō'wéwā ta iké krus ppökka tsēmi Jesús itōki. Wēm e' dör Cirene wak. Ie' tso' bānet, erpa e' de Jerusalén.

²⁷ Taië pē' mirwā Jesús itōki. E'pa shua alakölpa tso' taië iṣramirak taië ie' iéitsök. ²⁸⁻²⁹ Jesús wotrēne ie'pa sauk ta ichéitō:

—A' Jerusalén alékölpa, kawō sulué dōraé a' ki, e' kueki kē a' iuk ye' iéitsök. E' skéie a' wákpa e' iéitsó, ñies a' ala'r iéitsó. Aishkuō ta iyērdaé: ‘Ayēcha buaé alakölpa kos kē dōta' alàé. Ayēcha buaé alakölpa kos kē alà ta.’ ³⁰⁻³¹ Ye' dör wēs kal pa'alí es e' weirke i' es, e' ta ¿i' kē wamblērpa a' dör wēs kal sí es, e'pa ta? E' kueki e' kēwō ska' ta iyērdaé kabata a: ‘Be' anúka sa' ki as sa' duōwā wötēulewā íyök a.’†

³² Ñies wēpa bōl dör pē' sulusipa e'pa mirwarak iwā Jesús ta wötèwā krus mik.

³³ Mik ie'pa demirak ká kié S'wōkirdiche eē, etā ie'pa tō Jesús wóté krus mik. Ñies wēpa bōl sulusipa wótérakitō, eköl iulā bua'kka, eköl bakl'kka. ³⁴ [Jesús tō iché: “A yēwō, ñ wambleke ie'pa tō ye' ta, e' kē ane ie'pa éna, e' kueki e' nuí olo'yō ie'pa ki.”]‡

* **23:16-17** Yēkkuō kēchke wēle tō kuōtkéka. E' tō iché i' es: Pilato wōblar s'wötēulewā e' ómi eköl mik judiowak tso' Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk etā. † **23:30-31** Oseas 10.8 ‡ **23:34** Ttè tso' iwakyōule i' es...e' shua, e' kē ku' yēkkuō kēchke wēle ki.

Etā Roma shkēkīpa iné ñi ma'woie suè tò wēs ie'pa tò Jesús datsi' blatemi ñi a. ³⁵ Pē' iēter Jesús sauk. Dō judiowak wōkirpa tso' ie' wayuök suluè, ie'pa tò icheke:

—Mokī ie' dōr wē pairine'bitū idi' wa s'blúie shukit Skēkōl tò e' e'ma as iwák e' tsatkō wēs o'kapa tsatkéitō es.

³⁶ Ñies Roma shkēkīpa tò ie' wayué. Ie'pa de tsinet ie' ska' ta blo' shkōshkō watké ie'pa tò ie' a. ³⁷ Ie'pa iché:

—iMokī be' dōr judiowak blú, e'ma be' wák e' tsatkō!

³⁸ Kaltak kī itso' kitule tò iché: “I' dōr judiowak blú e'”, e' batsulewā Jesús tsakā.

³⁹ Etā wēm ekōl àr wötēulewā ikrus mik Jesús o'mik, e' tso' ie' chök suluè. Ichéitō ia:

—iMokī be' dōr wē pairine'bitū idi' wa s'blúie e', e'ma be' e' tsatkō, ñies sa' tsatkō!

⁴⁰ Erē iēkōl tso' wötēulewā ie' o'mik, e' tò iēkōl uñé ta ichéitō:

—Be' wōmenettsā ttēwā wēs ie' es, erē wēsua be' kē suar ta' Skēkōl yōkī. ⁴¹ Mokī se' weirke se' wák kuēkī, se' nuī kuēkī. Erē ie' kē wā i sulu wamblēne yēs.

⁴² E' ukuōkī ta ie' tò iché Jesús a:

—A Jesús, mik be' detkene s'blúie, etā kē be' éna ye' chōkwa.

⁴³ Ie' tò iūté:

—Mokī ye' tò be' a iché tò i'ñe be' dōrawā ká buaala tso' ká jai a e' a ye' ta.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-46; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

⁴⁴ Mik diwō de bata a, etā ká míā ttsetseè ká wa'ñe, dō tsālī diwō de mañat ekkē. ⁴⁵ Diwō kē dalōbuneia, etā Skēkōl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shukuar u blatoie, e' jchēnane shushaè. ⁴⁶ Etā Jesús tò iché aneule:

—A yēwō, ye' wikōl méat be' ulā a.

E' chéitō ta isiwa' bata tké.

⁴⁷ Roma ñippōkwak ekōl dōr capitán, mik e' tò isué, etā Skēkōl kīkékaitō ta ichéitō:

—Mokī, wēm wī sene' yēsyesē.

⁴⁸ Pē' daparke taiē isauk, mik e'pa tò isué tò wēs Jesús blēnewā, etā ie'pa erianekā taiē ta es imíyalnerak iu a. ⁴⁹ Erē wēpa wā Jesús suule buaè ena alakōlpa manetwā ie' ta Galilea, e'pa kos iēter ie' kī sauk erē kamiē.

Jesús nu wötēne

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wēm tso' ekōl kiè José, e' dōr ká kiè Arimatea e' wak. Arimatea atē Judea. Ie' dōr wēm buaè yēsyesē. Ñies i blúie Skēkōl tso' e' kēwō panuk ie' tso'. Ie' dōr judiowak wōkirpa e' ekōl, erē ie' tò ibikeitsé tò wēs imalepa tò Jesús wē e' dōr suluè. ⁵² Ie' míā Pilato ska', etā Jesús nu kiéitō. ⁵³ Ie' tò Jesús nu yéttsā krus mik éwa iski ta ipatréwaitō datsi' ukuō bua'buasaruru ese wa. E' ukuōkī ta ie' tò Jesús nu bléwā ákuk bine pa'alī s'nu blóie ese a. ⁵⁴ Ká tuirketke etā eno diwō batseitsekemitke, e' kuēkī ie' kawōta Jesús nu wötōkwā bet.

⁵⁵ Etā alakōlpa manetwā Jesús ta Galilea, e'pa mirwañak isauk tò wē Jesús nu mekwā. Ie'pa tò isué tò wēs ie' nu blēne ákuk a. ⁵⁶ Mik ie'pa dene u a, etā kiō masmas tso' tē s'nu kī, ese kanewérakitō. Ie'pa tò eno diwō batseitsé wēs Skēkōl ttē dalōiēno tò iché es.

24

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

¹ Erē domingo ká ñirketke, etā alakōlpa míane Jesús pō a kiō masmas kanewétke ie'pa tò, e' mí ie'pa wā tē Jesús nu kī. ² Mik ie'pa de, etā ie'pa tò isué tò ák bērie bastkēr pō kkō a, e' rratune bánet. ³ Erē mik ie'pa dewā ákuk a, etā ie'pa tò isué tò Jesús nu kē ku'. ⁴ Ie'pa tso'ia ibikeitsök tò wēk Jesús nu mí, e' bet ta ie'pa tò isué tò wēpa bōl de iēter ie'pa o'mik, e'pa datsi' wōñarke dalölöe. ⁵ E' tò alakōlpa suawéka taiē ta iwō éwarak dō iski. Erē wēpa e'pa tò iché ie'pa a:

—iLöka' tò ie' tso' ttsē'ka, e' yuleke s'nupa shua? ⁶ Ie' kē ku' ie, ishkenekane. I' yē'bakitō a' a mik ibak Galilea etā, e' anú a' éna. ⁷ Ie' tò a' a iyē'bak tò ie' dōr S'ditsō Alā, e' wōmerdattsā pē' sulusipa ulā a ta iwötērdawā krus mik, e' kī ká de mañat etā ishkerdakane. ⁸ Etā i yē' Jesús tò, e' anewane ie'pa éna.

⁹⁻¹⁰ Alakōlpa dare Jesús pō a, e'pa kiè María Magdala wak ena Juana ena María dōr Santiago mì. Ñies alakōlpa skā tso'ñak

ie'pa ta. Ì sué ie'pa tö pö a, e' pakéne Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kī eköl (11) e'pa a, ñies imalepa a. ¹¹ Erë ì paké alakölpa tö e' kē wà ta' ie'pa a, e' kuekī ie'pa kē wà iklöone. ¹² Erë Pedro tunemi pö a isaük. Mik ie' demi ta ie' tö isué ákuk shua, eta datsi' wa Jesús nu parratewa, e' ë tkëter. Eta ie' biteane u a, e' tö ibikeitsèro tö ¿wëk imí?

Jesús ttökatapa bül tö ie' suéne Emaús ñalé kī

(Marcos 16.12-13)

¹³ E' diwö wa Jesús ttökatapa bül e' yéttsa Jerusalén michoë ká kiè Emaús ee. E' ñalé dör kamië kilómetro döka dabom eyök kī et (11), e' ulatök. ¹⁴ Ì tka Jesús ta Jerusalén, e' kos pakerami ie'pa tö ñi a. ¹⁵ Ie'pa kapakörami ñita, eta Jesús tö ie'pa kué eta ishkémi ie'pa ta. ¹⁶ Ie'pa tö isué, erë ie'pa kē a ikkayënewa tö yi idir.

¹⁷ Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì pakerami a' tö?

Eta ie'pa e' wöklö'wé iëter. Ie'pa eriarke tajë e' wënewa iwö kī. ¹⁸ Ie'pa eköl kiè Cleofás, e' tö Jesús iüté:

—Wësua se' kos dë'rö Jerusalén kawö tkö'uk e' shua be' ë kē wà ijcher tö ì bak ee chki bökli.

¹⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì bak?

Ie'pa iüté:

—Ì bak wëm kiè Jesús dör Nazaret wak e' ta e'. Ie' dör Skököl tteköl buaë, diché ta' tajë Skököl wöa. Ì kē or yi a ese wé ie' tö tajë sulitane wörki. Ñies s'wöbla'wéitö ttè buaë moki wa. ²⁰⁻²¹ Sa' tö ie' pana' tö isalema Skököl tö ie' patkë' se' dör Israel aleripa e' tsatkök. Erë sacerdotepa wökirpa ena s'wökirpa malepa, e'pa tö ie' wöméttsa ttèwa wötëulewa krus mik. E' kīie ta, ì kos wamblène, e' kī ká de mañat eta ¿ì panemiä sa' tö? ²² Ñies alakölpa welepa tso' sa' ska', e'pa tö sa' tkiwëwa. Ì ñe bla'mi ie'pa dare Jesús pö a ²³ erë ie' nu kē ku' ee. Ie'pa tö sa' a iché tö Skököl biyöchökwakpa de ie'pa ska', ta ichéitö ie'pa a tö Jesús tso'ne ttsë'ka. ²⁴ E' ukuökī ta sa' wakpa welepa dare isaük ta ie'pa tö ikué wës alakölpa tö iché es, erë ie'pa kē wà Jesús sune.

²⁵ Eta Jesús tö iché ie'pa a:

—A' kuköña darërëë. A' kē wöblar bet. Ì kos yë'atbak Skököl ttekölpa tö e' kē klöne a' wa bet. ²⁶ Skököl yëkkuö tö iché tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawöta weinuk es kam ie' dö sulitane wökirie olo ta' tajë e' yöki.

²⁷ Eta ie' wák tté tso' kitule Skököl yëkkuö kī, e' kos wà pakémiitö ie'pa a. Kewe ì kit Moisés tö, e' wà pakéitö. E' ukuökī ta ì kit Skököl ttekölpa kos e'pa tö, e' wà pakéitö ie'pa bül a.

²⁸ Mik ie'pa demi wé ie'pa mörö ee, eta iwër tö Jesús kī mi'keia ñala kī, ²⁹ erë ie'pa tö ie' kiémi kröröë kapökrö ie'pa ska'. Ie'pa tö iché ia:

—Ká tuirketke, e' kuekī be' e' tsuat sa' ska' kapökrö.

E' kuekī ie' dewa ie'pa ta weshke. ³⁰ Mik ie'pa e' tuléwa mesa o'mik chkök, eta ie' tö pan klö'wé ulá a ta wéstela chéitö Skököl a ta iblatéitö méitö ie'pa a. ³¹ E' wö shä ta ie'pa tö isuéwa tö Jesús idir; erë bet ta ie' kē ku'ia ie'pa ta. ³² Eta ie'pa tö iché ñi a:

—Wëe', mik ie' kapaköratse se' ta ñala wa, Skököl yëkkuö wà pakeratseitö, e' tö se' ttsë'wé buaë ichök.

³³ E' wöshä ta ie'pa e' yéttsa míyalne Jerusalén. Mik ie'pa demi ee, eta ie'pa tö Jesús ttökatapa tsá döka dabom eyök kī eköl (11) ena imalepa, e'pa kué ee ñita. ³⁴ E' a ie'pa iché:

—Moki Skökëpa Jesús shkenekane. Ie' e' kkaché Simón a.

³⁵ Eta wëpa bül tö ì kos tka ie'pa ta ñala wa e' paké imalepa a. Ñies wës ie'pa tö Jesús suéwa, mik ie' tö pan blaté eta, e' pakéitörak.

Jesús e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

³⁶ Ie'pa tso'ia ipakök, eta Jesús de dur ie'pa shua, e' tö ie'pa shke'wé ttè i' wa:

—As a' kawö tkö buaë.

³⁷ Ie'pa tkirulune tö ibikeitsé tö ie'pa tso' s'wimblu saük. ³⁸ Erë Jesús tö iché ie'pa a:

—¿Ì kuekī a' tkirulune? ¿Ì kuekī a' ibikeitsè bötböt? ³⁹ Ye' ulá kī itö saü. Ye' klö kī itö saü. Ye' kö, e' wa a' isueraë tö ye' kē dör wimblu. S'wimblu kē chkà ta',

kě dichéwö ta', erë a' isué tö ye' chka ta' ye' dichéwö ta'.

⁴⁰ E' chök ie' tso' ie'pa a, ta ie' tö iulà ena iklö kkaché ie'pa a. ⁴¹ Ie'pa iëteriä ttsë'nerak buaë tkirulune taië, e' kuëki darërë ie'pa a iklö' tö mokì idir. E' kuëki Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì tso' a' wa ñè? ⁴² Eta ie'pa tö nima katuule bö' a, e' mé ia. ⁴³ Ta ie' tö ikaté ie'pa wörki. ⁴⁴ Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Ì tka ye' ta, e' yè' ye' tö a' a, mik ye' bak a' ta eta. Ye' tö a' a iyè' tö ye' tté kos kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yëkkuö ki ñies Salmos yëkkuö ki, e' kos kawöta wà tkök.

⁴⁵ Eta ie' tö ie'pa er ñi'wé as ì chë Skököl yëkkuö tö, e' wà ar ie'pa éna. ⁴⁶ Ta ichéitö ie'pa a:

—Itso' kitule Skököl yëkkuö ki i' es: wé pairine'bitu idi' wa a' blúie e' kawöta ttèwa, mik e' ki ká de mañat eta ishkerdakane.

⁴⁷ Ñies tö iché i' es: Ttè buaë pakardaë ye' ttö wa Jerusalén wakpa a kewe, e' itöki ipakardaë ká ulitane wakpa a. Ttè buaë e' dör tö wépa er mane'wé Skököl a, esepa ki ie' tö ì sulu wamblérakitö e' nuí olo'yeraë.

⁴⁸ Ì kos tka ye' ta, e' sué a' tö, e' pakök a' kawöta sulitane a. ⁴⁹ Ye' yé kablè' Wiköl Batse'r muk a' a, e' patkeraë ye' tö a' a. Ie' datse ká jai a, e' döraë a' ki idiché taië wa, e' panú ie' Jerusalén.

*Jesús míane ká jai a
(Marcos 16.19-20)*

⁵⁰ E' ukuöki ta Jesús wa ittökatapa mítser tsinet Betania. Ee Jesús ulà kéká ta ie' er buaë ché ie'pa a. ⁵¹ Ie' tso'ia ie'pa a er buaë chök ta ie' butséka míá ká jai a ie'pa wörki.

⁵² Ie'pa tö ie' dalöié taië, e' ukuöki ta ie'pa míane Jerusalén ttsë'nerak buaë. ⁵³ Këkraë ie'pa tso' Skököl kikökka iwé a.

Jesús Tté Buaë Kit Juan tö Juan

Yëkkuö i' kit Juan tö e' dör Jesús ttökatapa dabom eyök k_i bö_l e' eköl. Yëkkuö i' k_i Juan tö Jesús ttökata eköl tté cheke (13.23; 19.26; 20.2,21; 7.7, 20, 24). E' kièitö “Jesús ttökata dalër tajë iéna e'.” Ibikeitsèsö tö Juan wák tso' e' chök es. Ie' dör Israel aleri. Ie' ena iël Santiago e'pa ki' Jesús tö ittökataie. Ie'pa bak kaneb_lök nima kli'uk. Ie'pa bak senuk batsöri tajë me'r Galilea e' o'mik tsinet. Iklö'wésö tö yëkkuö i' kit ie' tö Jesús k_une' e' k_i duas de dabom paryök ena suliyök e' shü ulat (80-90 DC).

Ie'pa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Israel aleripa bak senuk bánet Israel esepa a. Juan 20.31 ee' ie' tö se' a ikkachè tö iie' ie' tö yëkkuö i' kit. E' tö ichè i' es: yëkkuö i' kitule as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alá pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Nies ikitule as sene michoë dö a' ulá a' a' erblö ie' mik e' wa. Es Juan tö ikit. Yëkkuö i' k_i ie' tö se' a ikkachè bua'iewa tö Skëköl dör Jesús Yé.

Mik Juan wötënewa s'wöto wé a dayë nane kiè Patmos ee' etá ie' dewatke kékëlaie. Mik ie' bak ee', etá Jesús tö ie' ka' yëkkuö kiè Apocalipsis e' shtök. Nies ie' tö yëkkuö tsitsirla skà kit döká mañat.

Skëköl Ttö yöne s'ditsöie

¹ Tsawe ta eköl kiè Skëköl Ttö e' tso'tke. Ie' tso' Skëköl ta, nies ie' dör Skëköl. ² Kenet ie' tso'tke Skëköl ta. ³ Skëköl tö iyi ulitane yö' ie' ta ñita. Kë i' ku' ká i' k_i, e' kë yöneñak ie' wa. ⁴ Ie' dör sene michoë e' wák. Ie' dör wes bö'wö es, e' tö se' er ñi'weke. ⁵ Bö'wö ñe' tö se' er suluë tso' wes stui a es e' ñi'wemir. Kë i' sulu e' alöpaka iki.

⁶ Wëm eköl patkë'bitü Skëköl tö e' kiè Juan. ⁷ E' dë'bitü yi dör bö'wö ñe' ttekölie ittë pakök as sulitane erblö imik Juan tö ittë pakeke e' wa. ⁸ Ie' wák kë dör bö'wö ñe', erë ie' dë'bitü ittë pakök.

⁹ Yi dör bö'wö ñe' e' dör bö'wö chök_le datse ká jaì a sulitane er ñi'woie e'. ¹⁰ Ká i' kos yö' Skëköl tö ie' ta ñita, erë mik idë'bitü ká i' a, etá ká i' wakpa kë éna iane tö yi dör ie'. ¹¹ Ie' dë'bitü iwák ká a ena iwák ditséwöpa a, erë

e'pa kë wa ikinewa. ¹² Erë wépa tö ikiéwa ta ierblé imik, esepa a kawö méitö as idörak Skëköl ala'rie. ¹³ Ie'pa de Skëköl ala'rie, erë e' kë dör wes se' ala'r kurke yé wa mi wa es. Ie'pa de Skëköl ala'rie ie' wák er wa.

¹⁴ Wé kiè Skëköl Ttö ñe' yöne s'ditsöie ta isene' sa' shua. Ie' dör Skëköl Alá eköl è e'. Ie' wa Skëköl er buaë chö se' a ena wes Skëköl dör moki, e' kos kkayëne se' a. E' su' sa' tö. ¹⁵ Juan tö ie' tté paka' ta ichéitö aneule: “Wëm i' yé'yö a' a mik ye' iché tö wëm eköl daiä ye' ukuöki s'pattök ye' skéie, e' tso'tke ká iaiaë ye' yöki, e' kueki ie' dör buaë ichök_le ye' tsata.”

¹⁶⁻¹⁸ Skëköl tté dalöiëno e' mène Moisés wa. Erë kos Skëköl er buaë chö se' a ena wes ie' dör moki e' jchenewa sa' wa Jesucristo wa. Kë yi wa Skëköl suule iwöbla wa, erë ilá eköl è tkërie iyé ta, e' dör nies Skëköl, e' tö iyé kkaché se' a. E' kueki ie' dör er buaë chökwak. Ie' er buaë k_i ché se' a tajë shute.

Juan dör S'wöskuökwak e' tö Jesucristo tté pakè

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

¹⁹ Judiowak wökirpa tö sacerdotepa ena Leví aleripa, e'pa welepa patké Juan ska' ichakök: “¿Yi dör be'? ¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?” ²⁰ Juan kë wa iblène. Ie' tö ie'pa iuté yësyësë:

—Ye' kë dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

²¹ Ie'pa tö iskà chaké:

—E'ma ¿be' dör yi? ¿Be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías e'?

Juan tö ie'pa iuté:

—Au, ye' kë dör ie'.

Ie'pa tö iskà chaké:

—¿Be' dör Skëköl tö iyé'at tö itteköl skà datse e'?

Etá Juan tö iuté:

—Au, ye' kë dör ie'.

²² Etá ie'pa tö iskà chaké ia:

—E'ma, ¿be' dör yi? Sa' k_i ikiane jchenowa yësyësë chène yi tö sa' patké e'pa a. E' kueki ichö sa' a tö ¿yi dör be'?

²³ Juan tö ie'pa iuté:

—Ye' dör wé yé' Skëköl tteköl Isaías tö e'. Ie' tö iyé': ‘Ká sir poë wé kë yi serku' ee' yile ttöraë aneule, e' tö icheraë: A' er mane'u

Skököl datse e' yöki. E' dör wes ñala yuèsö yësyèsë ie' yöki es.*

²⁴ Eta wépa patké fariseowakpa tö ttök Juan ta, ²⁵ e'pa tö ie' a iskà chaké:

—Be' kë dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', be' kë dör Elías, be' kë dör Skököl tteköl ñe', e'ma ¿ì kuëki be' tö s'wöskueke?

²⁶ Ie' tö iüté:

—Ye' s'wöskueke di' a, erë eköl dur a' shua kë ijcher a' wa tö yi idir, ²⁷ e' doraë ye' ukuöki kanëblök ye' skéie. Ie' dör këkë tajë ye' tsata, e' kuëki ie' klökkuö kicha ë kë wötsënanuk ye' siarla e' a.

²⁸ E' kos tka Betania. Ká e' atë di' kië Jordán e' wishet. Eë Juan tso' s'wöskuök.

Jesús dör Skököl obeja jchëne e'.

²⁹ Bule es ta Juan tö Jesús sué tö idatse ie' ska' ta ichéitö: “Isaú. Wì idatse e' dör Skököl obeja pupula patkébitu jchë ì sulu wambleke sulitane tö e' nuí olo'yoie e'.

³⁰ Ie' wì paka' ye' tö a' a mik ye' tö iyë': ‘Eköl doia ye' ukuöki, e' tso'tke ká iaiaë ye' yöki, e' kuëki ie' dör buaë ichökke ye' tsata.’

³¹ Ye' wák kë wa ijcher bua'iewa tö yi dör ie', erë ye' tö s'wöskueke as Israel aleripa wa ijcherwa tö yi dör ie'.”

³² Nies Juan tö iché: “Ye' isué tö Wiköl Batse'r datse ká jaì a nubölie, e' atë ie' a. ³³ E' yöki ye' kë wa ijcher tö yi idir, erë Skököl tö ye' patké s'wöskuök di' a, e' tö ye' a iyë': ‘Yi ki Wiköl batse'r de atë ie' a, e' dör wé tö a' iekewa Wiköl Batse'r a e' wák.’ ³⁴ E' sué ye' tö, e' kuëki ye' tö iché a' a tö ie' dör Skököl Alà ichökke.”

Jesús ttökatapa tsá

³⁵ Bule es ta Juan durne eë ta ie' ta ittökatapa de böl. ³⁶ Mik Juan tö isué tö Jesús damia e' wa, eta ie' tö iché ie'pa a:

—¿Wëm wì dör Skököl obeja pupula patkébitu jchë se' skéie e'!

³⁷ Ì ché Juan tö, e' ttsé Juan ttökatapa böl tö, eta e'pa míyal Jesús itöki. ³⁸ Jesús e' wötréne ta isué tö idatserak ie' itöki ta ichakéitö:

—¿Ì kiane a' ki?

Ie'pa tö iüté:

—A Rabí (judioie ttë e' wà kiane chë s'wöbla'ukwak), ¿wé be' serke?

³⁹ Eta ie' tö ie'pa iüté:

—A' shkó isauk.

Eta ie'pa míyal ie' ta, ta wé ie' serke, e' sué ie'pa tö. Mik ie'pa míal ie' ta eta diwö detke tkël. Ie'pa e' tséat ie' ska' dö katuirketke ekkë.

⁴⁰ Ittökatapa böl tö Juan ttö ttsë' ta imineyal Jesús itöki, e' eköl kië Andrés, e' dör Simón Pedro ël. ⁴¹ E' ukuöki bet ta Andrés tö iël Simón e' kué ta ichéitö ia:

—Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kué sa' tö. (“Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie” e' kië judioie “Mesías” ena griegoie ikië “Cristo”).

⁴² E' ukuöki ta Andrés wa Simón mítser wé Jesús tso' eë. Mik Jesús tö Simón sué, eta ie' tö iché ia:

—Be' dör Simón, Juan alà, erë be' kirdaë Cefas (griegoie s'kië Pedro, e' wà kiane chë ák.)

Felipe ena Natanael e'pa kié Jesús tö ittökatapaie

⁴³ Bule es ta Jesús tö ibikeitsé tö “ye' mi'keá Galilea.” Kam ie' mi' e' yöki ta ie' tö Felipe kué ta ichéitö ia:

—Be' shkó ye' ta ye' ttökataie.

⁴⁴ Felipe dör ká kië Betsaida e' wak. Andrés ena Pedro e'pa serke ñies Betsaida.

⁴⁵ Felipe tö Natanael kué ta ichéitö ia:

—Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yëkküö ki, e' wák kué sa' tö. Ie' dör Jesús, José serke Nazaret, e' alà.

⁴⁶ Natanael tö iché:

—¿Ì buaë dötsami Nazaret?

Felipe tö iché ia:

—Be' shkó sa' ta, ta iwà saú.

⁴⁷ Mik Jesús tö isué tö Natanael datse ta ichéitö:

—Wëm wì e' je' dör Israel aleri bua'ie. Ie' kë kachötá.

⁴⁸ Natanael tö ie' a ichaké:

—¿Ì be' a ichök tö ye' dör es?

Ie' tö iüté:

—Ye' kë ku' dur ee, erë kam Felipe tö be' kiö, e' yöki ye' tö be' su' higuera klö dikia.

⁴⁹ Natanael tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, ¿Be' dör Skököl Alà ichök! ¿Be' dör Israel aleripa blú ichök!

⁵⁰ Jesús tö ie' iüté:

* 1:23 Isaías 40.3

—Ye' be' a iché tö “ye' be' su' higuera klö dikia,” ¿e' è kueki be' erblé ye' mik? Erë e' tsatä be' tö ikí sueraia.

⁵¹ Ñies ie' tö iché:

—Moki ye' tö a' a iché tö ká jaì sueraë a' tö áie ta' a' isueraë tö ye' dör S'ditsö Alà e' dör wes klökata† es shkokaie ká jaì a, e' ki Skököl biyöchökwakpa shköke wo'k wa'k.

2

Ulabatsè kéwö tkö'weke Caná

¹ Böiki es ta' ulabatsè Caná ate Galilea ee, ee Jesús mì tso'. ² Ñies Jesús ena ittökatapa kiule, e'pa de ulabatsè e' kéwö tkö'uk. ³ Mik ie'pa vino enewa, eta Jesús mì tö iché ie' a:

—Vino enewa.

⁴ Jesús tö ie' a iché:

—¿Iök be' tö e' ché ye' a? Kam ye' kéwö dö iwà kkachöie tö yi dör ye'.

⁵ Eta imì tö iché iyi watiökwakpa a:

—Ì kos chekeitö a' a, e' ú a' tö es.

⁶ Ee skaü tso' teröl (6) judiowak e' batse'ukerak Skököl a, e' dí dapa'woie. Skaü ek è a di' choka galon doka dabom böyök (20) ö dabom mañayök (30) ekké.

⁷ Jesús tö iché watiökwakpa a:

—Skaü ikképa wà iökä chië di' wa.

Ta' watiökwakpa tö iwà iékarak es. ⁸ Eta Jesús tö iché iarak:

—I' ta' itsá yöttsa elkela ta' itsúmi ikéwö tkö'uk wökir a pattsé.

Es ie'pa tö iwé. ⁹ Eta iwökir tö di' yöne vinoie e' pattsé. Ie' kë wa ijcher tö wé vino e' datse (erë watiökwakpa tö di' yéttsa, e'pa è wa ijcher tö wé idatse.) E' kueki ie' tö wëm ulabatske, e' kié ¹⁰ ta' ichéitö ia:

—Sulitane wöblane vino bua'iewa, ese watiök kéwe. Mik s'kiulepa tö iyé taië, eta vino èse watieke. Erë be' tö vino bua'ie blé, ikké erpa be' tö iwatieke.

¹¹ I' wé Jesús tö Caná ate Galilea ee, e' dör ì kë or yi a ese tsá o' ie' tö. E' wa ie' tö ilo taië, e' kkaché ie'pa a, ta' ittökatapa erblé ie' mik.

¹² E' ukuöki ta' ie' mía imì ta, iëlpa ta, ñies ittökatapa ta, ká kië Cafarnaúm ee. Ee ie'pa e' tséat ká böt ká mañat ekké alé.

Jesús tö Skököl wé batse'wé
(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

¹³ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wè dökewatke tsinet, e' kueki Jesús mía Jerusalén kawö e' tkö'uk. ¹⁴ Mik ie' de Skököl wé pamik, eta ie' tö obeja ena bakala pupula ena nuböl ese wataukwakpa kué. Ñies inuköl mane'ukwakpa* kuéitö tuldak imesa o'mik. ¹⁵ Ta' ie' tö tsa' tréwa, e' wa ie' tö iyi wataukwakpa kos tré'wéyal iobeja ibakala tso' kos e' ta. Ñies inuköl mane'ukwakpa inuköl tulétsaitö ta imesa trélurka. ¹⁶ Ie' tö iché nuböl wataukwakpa a:

—¿Iyi i' yölor sera! ¿Kë ye' Yé u klö'warwa a' iyi watuoie!

¹⁷ E' ukuöki ta' ittökatapa éna ianewa tö Skököl yëkuö tö iché: “Be' u dalër taië ye' éna, e' tsatkeräe ye' tö dö ye' duöwa ekké.”

¹⁸ Judiowak wökirpa tö ichaké Jesús a:

—Ì kë or yi a ¿e' wése wëmi be' tö sa' a iwà kkachöie tö be' wa kawö ta' iyi ikké woie?

¹⁹ Ie' tö iüté:

—U i' tkéttsa a' tö, e' ta' böiki es ta' ye' tö iyuékane.

²⁰ Ie'pa tö iché ia:

—U i' kané dör duas dabom tkëyök kí teröl (46), eta ¿wes iyuékami be' tö ká mañat è?

²¹ Erë u cheke ie' tö, e' dör iwák e' chöke. ²² E' kueki mik ie' shkenekane, eta ittökatapa éna ianewa tö ie' tö iyé' es. E' kueki ie'pa tö Skököl yëkuö ena ì yé' Jesús tö e' klö'wé.

Jesús wa sulitane er suule buaë

²³ Mik Jesús tso' Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk, eta ì kë or yi a ese weke ie' tö taië. E' kueki taië pè' erblé ie' mik. ²⁴ Erë ie' wa ie'pa er suule buaë, e' kueki kë ie' erblène ie'pa mik. ²⁵ Ie' wák wa ijcher buaë wes sulitane er dör. E' kueki kë yi a ì yënuke ie' a tö wes se' er dör.

3

Jesús ena Nicodemo tté ñita

† 1:51 Génesis 28.11 saú. * 2:14 inuköl mane'ukwakpa: Inuköl tso' Skököl wé a, e' dör ku'a'ki, kë dör inuköl tso' judiowak wa iyi tuöie bánet ese. E' kueki yi tö iyi tuëke ee, ese kawötä ie'pa inuköl mane'uk inuköl fie'se wa.

¹ Wëm tso' eköl kiè Nicodemo, e' dör ju-diowak wökirpa eköl. Ie' dör fariseowak.

² Ká et nañewe ie' de Jesús ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, i kë or yi a ese weke be' tö. Skököl kë kúpa be' ta, e'ma kë be' a i onuk. E' kueki sa' wa ijcher tö ie' tö be' patké' sa' wöbla'uk.

³ Jesús tö iché ia:

—Moki ye' be' a ichè tö yi kë skà kunene etökichane, ese kë döpa_w i blúie Skököl tso' e' a.

⁴ Nicodemo tö ie' a ichaké:

—Mik s'de këchke, eta ¿wes s'kurmine etökichane? ¿Wes s'mi'miwa_wne s'mi shua, e' kurmi etökichane?

⁵ Jesús tö iüté:

—Moki ye' be' a ichè tö yi kë kune di' wa ena Skököl Wiköl wa, ese kë döpa_w i blúie Skököl tso' e' a. ⁶ S'kune s'mi wa s'yé wa ese ser wes s'ditsö ser es, erë yi kune Skököl Wiköl wa, ese ser wes Skököl ser es. ⁷ Ye' tö be' a ichè tö be' kawöta kunukne etökichane. ¿Wes e' tö be' tkiwemi?

⁸ I wakaneweke Skököl Wiköl tö se' a, e' dör wes siwa' bitsirke ká wa'ñe es. E' blar ttsésö, erë wé idatse ena wé imirö e' kë jcher s'wa. Es itköke sulitane kune Skököl Wiköl wa e'pa ta. Se' wa ijcher tö ie'pa kunene Skököl Wiköl wa, erë kë se' wa ijcher wes iwà tköke.

⁹ Nicodemo tö iskà chaké:

—¿E'ma ima iwà dör?

¹⁰ Eta Jesús tö iüté:

Be' dör s'wöbla'ukwak dalöier_ta' tajë Israel aleripa shua ese, erë ¿wes be' kë wa iyi ikké jcher? ¹¹ Moki ye' tö be' a ichè tö i jcher sa' wa, e' cheke sa' tö a' a, ñies i sué sa' tö, e' pakeke sa' tö, erë a' kë éna sa' ttö klö'wak yës. ¹² İyi tso' ká i' ki, ese wa ye' tö ikleeke a' a, erë e' kë klö'wé a' tö. Ye' mú tö ipaké iyi tso' ká jai a ese wa kë kleaule, e'ma ¿wes e' klö'wèmi a' tö?

¹³ “Kë yi mine'ka ká jai a ese dene ká i' a. Erë ye' dör S'ditsö Alà, e' datse ká jai a, e' kueki iyi tso' ee e' jcher sera_w ye' wa buaë.

¹⁴ Mik Israel aleripa bak ká wé kë yi serku', ese ké a, eta Moisés tö tabechka yué tkabë diökölíe,* e' batséwa_itö kalka mik ta itkéka.

Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' kawöta tkéka kal mik ¹⁵ as wépa erblé ye' mik, esepa ulà dö sene michoë e' ska'.” Es Jesús tö iché Nicodemo a.

Skököl éna sulitane dalër

¹⁶ Skököl éna ká ulitane wakpa dalër tajë. E' kueki ie' alà eköl ë, e' me'ttsaitö ttëwa se' skéie, as yi erblé imik esepa kë duöwa aishkuö ta, e' skéie sene michoë dö iulà a. ¹⁷ Skököl kë wa ilà patkéne ká i' a se' kichatöktsa. E' skéie ipatké'itö se' tsatkök.

¹⁸ “Yi erblé Skököl Alà mik, ese kë kichatëne. Erë yi kë erblène imik, ese kë erblène Skököl Alà eköl ë e' mik, e' kueki ikichatënettsatke. ¹⁹ Skököl Alà dë'bitu ká i' a, e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie. Erë s'tso' i sulu wamblök, esepa dör wes s'tso' stui a es, e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie. Ie'pa kë ki ie' kiane. E' kueki wépa kë erblène ie' mik, esepa kichatënetke. ²⁰ Wépa tö i sulu wambleke, esepa éna suluë Skököl Alà ar. Ie'pa kë ki Skököl Alà ttè kiane ttsè as i sulu wamblekerakitö, ese wà kë kkayërwa. E' dör wes s'tso' stui a kë shkakwa bö'wö olo ska' es. ²¹ Erë wépa serke wes Skököl ttè moki tö ichè es, esepa ki Skököl Alà kiar buaë. Ie'pa dewa buaë Skököl Alà dör wes bö'wö es e' ska' iwà kkachoie tö i weke ie'pa tö, e' wekerakitö Skököl batamik.”

Juan S'wöskuökwak tö iché tö Jesús dör ie' tsata

²² E' ukuöki ta Jesús mía Judea ittökatapa ta. Ee ie' e' tséat ká tajë ie'pa ta s'wöskuök.

²³ Ñies Juan tso' s'wöskuök ká kiè Enón ee, ee di' tso' tajë e' kueki. Ká e' atë tsinet Salim. Pè döke ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöskueke.

²⁴ (Íyi ikké kaneone kam ie' wötërwa s'wöto wé a, e' yöki.)

²⁵ Erë ie' ttökatapa welepa ñi iütémi ju-diowak eköl ta, ie'pa e' batse'uke di' wa, e' tté ki. ²⁶ E' kueki ie'pa míyal Juan ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, wëm dë' be' ska' Jordán di' wishet yé' be' tö, e' wák tso' s'wöskuök ta sulitane mi'ke ie' ta. ¿E' kë tö be' tsiriwè?

²⁷ Juan tö iüté:

* **3:14** Moisés tö tabechka yué tkabë diökölíe: Israel aleripa ukyëne Skököl ki ena Moisés ki. E' nuñie Skököl tö tkabë patké' ie'pa ttökulur. Erë Skököl tö iyé' Moisés a tö tabechka yuö tkabë diökölíe ta ibatsöwa kalka mik as wépa duökewatke esepa isa_w ta ibuarne. Números 21.4-9 saú.

—Au, e' kě tō ye' tsiriwè. Skèköl kě wa se' a ikéwō mène, e' tã kě se' a ì onuk yēs. ²⁸ Ye' tō iyè' tō 'ye' kě dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', erè ye' patkène'bitu ie' yōki keweie,' e' ttsè' a' wákpa tō buaë. ²⁹ Mik ulabatske, etã alaköl dör iwëm icha. Etã iwëm sini' tso' eë, ese tō wëm ttō ttsé, etã e' tō ie' ttsè'wé buaë. Ye' dör wēs wëm sini' es. E' kueki ye' ttsè'ne buaë i'ñe tō sulitane mi'ke Jesús ta. ³⁰ Ie' kawōtã kikèka taiè ye' tsãta, e' skéie ye' ké e' wōökwa diōshet.

Jesús datse ká jai a

³¹ Yi datse ká jai a, e' dör sulitane tsãta. Wépa tso' ká i' kī, esepa dör ká i' wakpa, ì tso' ká i' kī, ese è cheke ie'pa tō. Erè yi datse ká jai a e' dör sulitane tsãta. ³² Ì suule ie' wa ena ì ttsèule ie' wa ká jai a ese pakekeitō, erè pè' kibiiepa kě wa ie' ttè klōone. ³³⁻³⁴ Yi patkè'bitu Skèköl tō e' a Skèköl Wiköl mène taiè shute, e' kueki ie' tō Skèköl ttō pakekene. E' kueki wépa tō ie' ttè klō'wé, e' wa esepa tso' ichök tō Skèköl ttè dör mokië. ³⁵ S'yé éna ilà dalër taiè, e' kueki íyi ulitane méatitō iulà a. ³⁶ Wé erblé Skèköl Alà mik, ese ser michoë. Erè wé kě tō Skèköl Alà ttō iütè, ese kě ulà dōpa sene michoë ska'. E' skéie Skèköl kèsik me'rie iki.

4

Jesús ttè alaköl eköl ta Samaria

¹⁻³ Fariseowakpa tō ittse' tō Jesús klépa kí iërke ena s'wōsurkerak taiè Juan tō s'wōskué e' tsãta. (Erè Jesús wák kě wa s'wōsune, ittōkatapa tō s'wōskué.) Mik ì cheke ie'pa tō e' ttsé Jesús tō, etã ie' e' yéttsã Judea míane Galilea.

⁴ Erè ie' ittse' tō ie' kawōtã shkōktkō Samaria. ⁵ Ie' ena ittōkatapa de ká atē Samaria kiè Sicar eë. Eë tsinet ká me' Jacob tō ilà José a, e' atē. ⁶ Di' bi' Jacob tō ká iaiãe e' tso' eë. Eë Jesús demi tã ishtrinewa. Ie' e' tkésër di' biule e' kkōmik etã diwō dōketke bata a. ⁷⁻⁸ Jesús ttōkatapa míyal Sicar chkewō tãuk ñè. E' dalewa alaköl eköl dör Samaria wak, e' debitū di' tsuk tã Jesús tō iché ia:

—A tayè, be' we'ikèyō, di' kakmú ña yè.

⁹ Ie' tkinewa tã iütéitō:

—Be' dör judiowak, ye' dör Samaria wak. ¿Wēs be' tō ye' a di' kieke? (Judiowak

ena Samaria wakpa kě wō dör ñi mik, kě dōtã'wã ñi ska', e' kueki alaköl tō iüté es.)

¹⁰ Jesús tō iüté:

—Ì meke Skèköl tō se' a éme ena yi dör ye', e' jchenúpa be' wa, e'ma be' tō ye' a di' kieraë tã di' tō sene meke siã ese meraëyō be' a.

¹¹ Alaköl e' tō Jesús a iché:

—A kékèpa, be' kě wa tka' ku' di' i' yottsã, ñies di' i' tso' iskië. ¿Wé be' tō di' e' kuèmi mē ye' a? ¹² ¿Ima be' tō ibikeitsè? Se' yé bak dör Jacob, e' tō di' i' me'at sa' a. Di' i' ya' ie' wák tō ena ila'r tō ñies iiyiwak. ¿Be' tō ibikeitsè tō be' dör ie' tsãta?

¹³ Jesús tō ie' iüté:

—Wépa tō di' i' yé esepa er sirdane. ¹⁴ Erè wépa tō di' meke ye' tō e' yé, esepa kě er sirpaiane yēs. Di' e' dör ie'pa er a wēs di' tskirke wōtuō taiè es, e' tō sene michoë meraë ie'pa a.

¹⁵ Etã alaköl tō iché ia:

—A kékèpa, di' e' mú ye' a as kě ye' er siriã, ñies as kě ye' dōia di' watsuk íe.

¹⁶ Jesús tō iché ia:

—Be' yú, be' wëm kiök tã be' kiéne.

¹⁷ Etã alaköl tō iüté:

—Ye' kě wëm tã'.

Jesús tō iché ia:

—Buaë be' iché tō kě be' wëm tã'. ¹⁸ Be' ulabatsule sketökicha tã i'ñe tã be' wa itso', e' kě tã' be' ulabatsule. Ì ché be' tō, e' dör moki.

¹⁹ Etã alaköl tō iché ie' a:

—A kékèpa, ye' tō isué tō wēsua be' dör Skèköl tteköl. ²⁰ Sa' dör Samaria wakpa, e' kékèpa bak ká iaiãe, e'pa tō Skèköl dalöie e' wakaneō' kabata i' kī. Erè a' judiowak tō icheke tō s'kawōtã e' kanéuk Jerusalén è.

²¹ Etã Jesús tō iüté:

—A tayè, ye' ttō klō'ú. Kawō dōraë tã Skèköl dalöie e' wakaneōrdaë ká wa'ñe, kě dör kabata i' è kī ö Jerusalén è a. ²² A' tō Skèköl dalöieke, erè e' kě jcher a' wa buaë. Erè s'atskër tté e' datse sa' dör judiowak ditséwō wa, e' kueki sa' wa ie' jcher buaë. ²³ S'yé dalöiökwapka chōkle, esepa tō ie' dalöieraë mokië iWiköl wa. E' kéwō dōketke, moki idetke i' tã. ²⁴ Skèköl dör wiköl, kě wértã'wã, e' kueki wépa tō ie' dalöieke esepa ké idalöiök mokië wēs ie' kī kiane es iWiköl wa.

²⁵ Etā alaköl tō iché:

—Ye' wā ijcher tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' datse (e' kiè “Cristo” griegoie ena “Mesías” hebreoie). Mik ie' de etā ie' tō iyi ulitane wà pakeraë se' a.

²⁶ Jesús tō ie' a iché:

—E'ma e' dör ye' tso' ttök be' ta' e'.

²⁷ E' wöshā tā ittökātapa debitune. E'pa tō Jesús sué kapakök alaköl tā, e' tō ie'pa tkiwéwā taië. Erë kë yi kësik dë'ka ichakök ie' a tō “¿ì kiane be' ki?” ö “¿iök be' tso' kapakök alaköl se' ta'?” ²⁸ Etā alaköl tō iskaū méat tkër eë tā imiáne wé iu tso'rak eë, tā ichéitō e' wakpa a:

²⁹ —Mishka wëm dur eköl e' sauk. Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitō ye' a seraa. ¿Ie' alè dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'?

³⁰ Etā ká e' wakpa biteyal Jesús weblök.

³¹ E' dalewa Jesús ttökātapa tō iché ia:

—A S'wöbla'ukwak, be' chkö.

³² Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' wā chkè tso', e' kë suule a' wā.

³³ Ie'pa ñi chakérak:

—¿Yile wā chkè debitū ie' a ñè?

³⁴ Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' chkè dör, yi tō ye' patkë', e' ttö iütök ena kanè me'itō ye' a, e' eukwa seraa. ³⁵ A' wā ttè tso' e' tō iché: ‘Kawö kianeia si' tkël etā iyiwö tso'tke shtë'; erë ye' tō a' a iché tō pè' datse taië e'pa weblö. Ie'pa dör wes iyiwö alinetke tso'tke wë'iaë ténuk es. Ie'pa tso'tke erblök ye' mik. ³⁶ Wépa tō ie'pa kimeke erblök ye' mik, esepa dör wes iyiwö shtökwakpa es, e' ské döraë ie'pa ulà a. Ñies wépa shteke ie'pa tō, esepa ulà a sene michoë döraë. Es wépa dör wes iyi kuatkökwakpa es ena wépa dör wes iyiwö shtökwakpa es, esepa ttsë'rdaë buaë ñita. ³⁷ Pè' tō ichéke: ‘wele tō ikuatkeke, skà tō iwöshteke.’ Ttè e' dör mokì. ³⁸ Ye' tō a' patkë'mi iyiwö shtök wé a' kë wā ikuatkëule eë. Eë o'ka kanèblè', erë iwà de buaë a' ulà a.

³⁹ Alaköl e' tō ipaké Samaria wakpa a: “Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitō ye' a seraa.” E' kuekì Samaria wakpa taië serke ká e' a, e'pa erblé Jesús mik. ⁴⁰ Etā mik Samaria wakpa de Jesús ska', etā ie'pa kköché ie' a tā ichérakitō ia:

—Be' e' tsuat sa' ta.

Ie' e' tséat ie'pa tā ká böt. ⁴¹ Ie' kapaköke ie'pa tā, e' kuekì ie'pa kí dapané taië erblök ie' mik. ⁴² Etā ichérakitō alaköl a:

—Sa' erblé ie' mik e' kë dör be' tō sa' a iché, e' è kuekì. I'ñe tā' sa' wákpa tō ittö ttsé, e' kuekì sa' tō iklö'wé tō mokì ie' dör sulitane tsatkökwak.

Jesús tō blu' kanè kueblu eköl e' alà bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-10)

⁴³ Böiki es tā Jesús e' yéttsā Samaria e' michone Galilea. ⁴⁴ Ie' tō iyè': Skököl tteköl kë dalöiërta' iwák ká ki. ⁴⁵ Mik ie' demi Galilea etā ká e' wakpa tō ikiéwā er bua' wa. Mik ie'pa dë'rö Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'uk, etā ì kos buaë o' Jesús tō, e' su' ie'pa tō. E' kuekì ie'pa tō ikiéwā er bua' wa.

⁴⁶ Jesús dene Caná atē Galilea wé ie' tō di' yö' vinoie eë. Ká e' blú kanè kueblu eköl tso' Cafarnaúm, e' alà kirinewā taië. ⁴⁷ Mik ie' wā ijchenewā tō Jesús tso' Judea, e' dene Galilea, etā ie' míā Jesús ska' tā ikköché ia:

—Mishka Cafarnaúm ye' alà duökewatke e' bua'ukne.

⁴⁸ Ie' tō iüté:

—Wësua ì kë or yi a ese kë one ye' wā a' a iwà kkachöie tō yi dör ye', e' tā kë a' erblöpa ye' mik.

⁴⁹ Erë blu' kanè kueblu tō iché ia:

—A këkëpa, mishka bet kam ye' alà duöwā e' dalewa.

⁵⁰ Jesús tō iché ia:

—Be' yúne be' u a. Be' alà serdaia.

Ie' tō Jesús ttö klö'wé mokìe tā ie' míane iu a. ⁵¹ Kam idömine u a, etā ikanè mésopa tō ikué ñalā ki tā ie'pa tō ie' a iché:

—Be' alà buanene.

⁵² Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Diwö wëkkë ye' alà buanémine?

Ie'pa tō iüté:

—Chkì diwö bata rrate ekkë.

⁵³ Iyè éna iane tō diwö ekkë Jesús tō iyè' ie' a tō be' alà serdaia. E' kuekì ie' ena iyamipa kos e'pa erblé imik.

⁵⁴ Jesús tso' Galilea, i' tā, ì kë or yi a ese wéitō bötökicha eë.

5

Jesús tō wëm kraulewā bua'wéne

¹ E' ukuöki ta judiowak tso' kawö tkö'uk Jerusalén, ee Jesús mía. ² Jerusalén di'dape kuoie me'r ukkö kiè Obeja Ukkö e' o'mik tsinet. Di'dape e' kiè hebreoie Betsata, e' kkömik úla tso' skel. ³⁻⁴ Úla ekkë a taië s'kirirke esepa tso'. E'pa welepa kë wöbla wawër, welepa kë shko, welepa kraulewa. Ie'pa tso' ipanuk tö as di' wötir.* ⁵ Ie'pa shua wëm tër eköl kraulewa. Ie' kirinemi e' ki' duas de dabom mañayök ki' pàköl (38). ⁶ Jesús tö isué tër ee. Ie' wa ijchenewa tö ka iaiaë ikirinemi. Eta ie' tö wëm kraulewa e' a ichaké:

—¿Be' ki' ikiane tö be' buarne?

⁷ Eta ikirirke tö ie' iuté:

—A këkëpa, kë yi ku' ye' kimuk e' iowa di' a mik iwötirke eta. Bitökicha ye' e' iakwa, eta yile e' iéwatke ye' yöki kewe.

⁸ Jesús tö ie' a iché:

—Be' e' koka, be' ka'la koka ta be' shkómi.

⁹ E' bet ta wëm buanene ika'la kékaitö ta ishkémi ekka. Erë e' diwö dör judiowak eno diwö. ¹⁰ E' kueki judiowak wökirpa tö iché wëm buanene e' a:

—I'ñe dör eno diwö, e' kueki be' kë a kawö ta' ka' se tsukmi i'ñe.

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—Yi tö ye' bua'wéne, e' tö ye' a iché: 'Be' ka' shtöka ta be' shkómi.'

¹² Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Yi tö be' a iché tö 'be' ka' shtöka ta be' shkómi'?

¹³ Jesús mía pë' tso' taië e' shua, kë wëneia, e' kueki wëm buanene e' kë wa ijcher yi tö ie' bua'wéne. ¹⁴ E' ukuöki ta Jesús tö ie' kué Skököl wé a ta ichéitö ia:

—Ye' ttö ttsö. Be' buanene, e' kueki i' sulu kë wamblaria dö' i' sulu ki' döbitüne be' ki.

¹⁵ Eta wëm e' mía judiowak wökirpa ska' ta ichéitö, 'Jesús tö ye' bua'wéne.' ¹⁶ Jesús tö i' kë or yi a ese wé eno diwö a, e' kueki judiowak wökirpa tö ie' suémitke suluë. ¹⁷ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' yé kaneblöke këkraë, es ñies ye' kaneblöke.

¹⁸ Ttë e' tö judiowak wökirpa ki' uluwéka, éna ie' ttakwa éme. Ie'pa kë ulune ie' ki, ie' tö eno diwö dalösewéwa, e' ë kueki. Erë ie'

icheke tö Skököl dör ie' yé, es ie' e' chö tö ñies ie' dör Skököl, e' tö ie'pa ki' uluwé taië ie' ki.

Skököl tö ilà a diché taië mé

¹⁹ Jesús tö iché ie'pa a: "Moki ye' tö a' a iché tö ye' dör Skököl Alà, e' kë a i' onuk ye' wák er wa. I' kos weke ye' Yé tö, e' sué ye' tö, e' ë weke ye' tö. I' weke ye' Yé tö, e' kos weke ye' tö. ²⁰ S'yé éna ye' dör ie' Alà e' dalër taië, e' kueki i' kos wekeitö, e' kkachekeitö ye' a. Ñies ilè ki' kkacheraeitö taië ye' a, e' tö a' tkiwerawa taië. ²¹ S'yé tö s'duulewa e' shkeweta'kane ta sene mekeneitö ie'pa a. E' sué ye' dör ie' Alà, e' tö sene meke wépa a ye' ki' ikiane më esepa a. ²² Ñies S'yé kë tö yi shuleta' ichoie tö yi kichatërdaë ö yi ser michoë, e' kéwö méitö ye' a as ye' tö s'shulö. ²³ Ie' tö iwé es as sulitane tö ye' dalöiö wes ie'pa tö ie' dalöieke es. Wépa kë wa ye' dalöiëne, ñies esepa kë wa S'yé tö ye' patkë'bitü e' dalöiëne.

²⁴ "Moki ye' tö a' a iché tö wépa tö ye' ttë iuteke ena ierblökerak yi tö ye' patkë'bitü, e' mik, esepa ulà a sene michoë detke. Ie'pa kë kichatërpatsa. Ie'pa kë ku'ia wes s'duulewa es, ie'pa ulà detke sene chökle ska'. ²⁵⁻²⁶ Ye' Yé dör sene mukwak ñies ye' dör sene mukwak, e' kéwö me' ie' tö ye' a e' kueki. Wépa kë wa sene michoë ku', esepa dör wes s'duulewa es Skököl a. Kawö döraë ta ie'pa tö ye' dör Skököl Alà e' ttö ttseraë. Wépa tö ye' ttö ttsé ta iklö'wéitö moki, esepa ser michoë. Moki ye' tö a' a iché tö e' kéwö datse, ñies e' de i' ta. ²⁷ Ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' kueki ie' tö kawö mé ye' a sulitane shuloie. ²⁸⁻²⁹ Kawö datse aishkuö ta, ta s'duulewa kos tö ye' ttö ttseraë ta ie' yöratsarak pö a. Wépa tö i' buaë o', esepa shkerdakane sene michoë a. Erë wépa tö i' sulu wamblé', esepa shkerdakane kichatënoie. Ttë e' kë tö a' tkiukwa.

Wes se' wa ijcher tö Jesús ttë dör mokië

³⁰ "Kë ye' a i' onuk ye' wák er wa. Ye' kë ki' i' kiane wé ye' wák er wa. E' skéie i' kiane wé Skököl tö ye' patkë'bitü, e' ki, ese wekeyö. E' kueki ye' tö s'shuleke wes ye' Yé

* **5:3-4** Ttë i' kë ku' Juan yëkuö këchke kibipa e' ki. E' tö iché i' es: Mikle ta mikle ta Skököl biyöchökwak eköl e' ökewa di' wötiuk. Di' wötirke eta yi míwa di' a kewe, e' buanene. Kë itkine tö duè wése tö ie' tteke. E' kueki s'kirirke tso' ipanuk tö as di' wötir.

tö ye' a icheke es. E' kueki ye' tö s'shuleke yësyësë. ³¹ Ye' wák e' chõpa tö ye' ttõ dör moki, e'ma e' kë wà ta'. ³² Erë itso' eköl e' tö ye' tté cheke, e' dör Skëköl. Ye' wà ijcher tö ima ie' tö ye' tté cheke, e' wà ta'. ³³ A' tö ye' chakök patkë' Juan a ta ie' tö ye' tté yë', e' dör mokië ñies. ³⁴ Erë s'ditsö tö ye' tté cheke, e' kë ska' ye' tkine. Erë ì yë' Juan tö, e' chéyö a' a as a' tsatkër e' ë kueki. ³⁵ A' a Juan dör wës bö'wö wõnarke olo burke es. Kuaë a' tö ie' tté klö'wé buaë ttsë'ne bua' wa, erë ekuölö ë. ³⁶ Erë ì skà tso', e' tö ye' tté cheke buaë, ì yë' Juan tö, e' tsata. E' dör, ì kë or yi a ese wekeyö tajë wës ye' Yë tö ye' patkë' iuk es. E' tö sulitane a ikkacheke tö moki ye' Yë tö ye' patkë' bitu. ³⁷ Ñies ye' Yë tö ye' patkë' bitu, e' tö ye' tté cheke, erë a' kë wà ie' ttõ ttsëule, ñies a' kë wà ie' suule. ³⁸ Ie' tö ye' patkë' bitu, erë a' kë erblëne ye' mik. E' kueki a' kë tö ye' tté klö'wëta' moki a' er a. ³⁹ A' tö ibikeitseke tö Skëköl yëkkuö tö ichëmi tö wës sene michoë dömi a' ulà a, e' kueki a' tö isuëkewà bua'iewà. Erë yëkkuö e' tö ye' tté cheke. ⁴⁰ Erë a' kë erblak ye' mik as sene michoë dö a' ulà a.

⁴¹ "S'ditsö tö ye' kikëka, e' kë ska' ye' tkine. ⁴² Erë ye' wà a' suule buaë tö wës a' dör. Ye' wà ijcher tö kë a' éna Skëköl dalër. ⁴³ Ye' dë' bitu ye' Yë ttõ wa, erë kë a' wà ye' kinewà. Erë o'ka bitúpa iwák ttõ wa, e'ma e' kiéwà a' tö buaë. ⁴⁴ A' wakpa ñi kikökeka, e' wa a' wöbatsö bua'ie. Erë a' kë ki ikiane tö Skëköl eköl ë, e' tö a' kiköka, e' ta ¿wës a' erblömi ye' mik? ⁴⁵⁻⁴⁶ Moisés tö ye' tté kitat yëkkuö ki, e' kueki moki a' tö ie' tté klö'wé, e'ma ñies a' tö ye' tté klö'wëmi. E' kueki kë a' ibikeitsök tö ye' tö a' kkatëmi ye' Yë a. Ì kit Moisés tö ká iaiaë e' mik a' erblöke, e' je' tö a' kkatëraë. ⁴⁷ Erë ì kitbak ie' tö, e' kë klöne a' wà, e'ma ¿wës ì cheke ye' tö, e' klö'wëmi a' tö?"

6

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö (Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

¹ E' ukuöki ta Jesús miá batsöri kië Galilea e' wishet. Batsöri e' kië ñies Tiberias. ² Ì kë or yi a ese weke ie' tö tajë. Ie' tö s'kirirke esepa bua'wëne, e' sué pë' tö, e' kueki tajë

pë' mir ie' itöki. ³ Ie' miá ittökatapa ta kabata a ta ee ie' e' tkëser ie'pa ta. ⁴ Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' këwö dökewatke tsinet tkö'wë. ⁵ Mik ie' tö isué tö pë' de tajë ie' itöki, eta ichéitö Felipe a:

—¿Wé se' mi'mi iyi taük pë' kos ikkëpa a ñè?

⁶ E' chéitö Felipe a isuöie tö ima Felipe tö ie' iutëmi. Erë ie' wák wà ijcher buaë tö ì wëmi ie' tö.

⁷ Felipe tö iüté:

—S'kanëblömi dö ká cien böyök, erë e' ské kë dör wë' iyi tuöie më ie'pa a elke elke.

⁸ Ittökata eköl kië Andrés dör Simón Pedro ël, e' tö iché ia:

⁹ —Ië duladula tso' eköl, e' wà pan yöule cebada wa tso' skël ena nima bötö; erë e' kë döpaká s'tso' tajë e' ki.

¹⁰ Jesús tö iüté:

—Ichö ie'pa ulitane a tö a' e' tulúser iski.

(Ká e' a tajë ta'tsi tso'.) Eta pë' ulitane e' tuléser. Eë wëpa ë döka mil skeyök (5.000). ¹¹ Jesús tö pan klö'wé ta wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki ta iblatéitö méitö ittökatapa a as iwatiörakitö. Ñies iwéitö nima ta es. Eta ie'pa tö iné kos ie'pa ki ikiane ekkë. ¹² Mik ie'pa chké de wë' eta Jesús tö iché ittökatapa a:

—Ibata ate e' shtë as kë iweirwa.

¹³ Eta ittökatapa tö pan yöule cebada wa döka skël, e' bata ate, e' shtë iëne döka kköla dabom eyök ki bök (12). ¹⁴ Mik pë' isué tö, ì kë or yi a ese wé Jesús tö, eta ie'pa iché:

—Moki wëm wì dör Skëköl tteköl cheke ká iaiaë tö idatse e'.

¹⁵ Erë Jesús wà ijchenewà tö ie'pa wà ie' mi'ketser diché wa tkëka blu'ie, e' kueki ie' miáne kabata a e' tsukat ekörla.

Jesús shkë di' kí

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Mik ká tuirketke, eta Jesús ttökatapa biteyalne dö batsöri a. ¹⁷ Jesús ichétke ie'pa a tö kë ye' panar. Ká ttsenewatke eta Jesús kam döne, e' kueki ie'pa e' iékarak kanò a ta imichorak batsöri wishet dö Cafarnaúm. ¹⁸ E' wöshà ta siwà' bitsineka tajë, e' tö di' uyeke tajë. ¹⁹ Mik ishkérak dö kilómetro skël ö teröl e' ulatök, eta ie'pa isué tö Jesús shkóratse ie'pa kker di' ki. E' tö ie'pa suawé.

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—¡Kë a' suanuk! Ye' idir.

²¹ Ie'pa ttsë'ne buaë ie' ikiökwa kanò a, e' wöshā tā idemirak wé imi'kerak eē.

Pë' tö Jesús yuleke

²² Bule es tā, pë' atē batsöri wishet, e'pa wā ijchenewa tö Jesús ttökatapa mineyal kanò àr eē etö ë, e' kī, erë Jesús kë minea ittökatapa tā. ²³ Etā kanò skà datse tseë Tiberias, e' irine tsinetkla wé ie'pa pan ña' mik Jesús wëstela yë' Skëköl a pan kī etā eē. ²⁴ Mik pë' isuë tö ie' ena ittökatapa kë ku'ia, etā ie'pa e' iéka kanò demi taië ese kī tā imíyal Cafarnaúm iyulök.

Jesús dör chkè tö sene michoë meke e'

²⁵ Mik pë' demi batsöri wishet, etā ie'pa tö Jesús kué tā ie' a ichakérakitö:

—A S'wöbla'ukwak, ¿mik be' dë'bitu ié?

²⁶ Ie' iüté:

—Mokī ye' tö a' a ichè tö a' kë ku' ye' yulök, i kë or yi a ese wéyö, e' wà ane a' éna e' kueki. A' tö chkè ña' taië, e' ë kueki a' tso' ye' yulök. ²⁷ Kë a' kanëblök chkè ertā'wa ese skéie. A' kanëblö chkè kë ertā'wa tö sene michoë meke a' a, ese skéie. Chkè e' meraë ye' dör S'ditsö Alà e' tö, ye' Yë dör Skëköl e' tö ikéwö me' ye' a e' kueki.

²⁸ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿I wëmi sa' tö as i kiane Skëköl kī ese ü sa' tö?

²⁹ Ie' tö iüté:

—Skëköl tö ye' patkë' e' kī ikiane tö a' erblö ye' mik. E' ë kiane ie' kī.

³⁰ Ie'pa tö iché ie' a:

—I kë or yi a ¿e' wése wëmi be' tö as sa' tö isaü tā sa' erblö be' mik? ¿I wëmi be' tö?

³¹ Se' yëpa bak ká iaiaë e'pa tö i kië maná e' ña' ká sir poë wé kë yi serku' eē. E' tso' kitule Skëköl yëkkuö kī wé ichè: 'Moisés tö ie'pa dë' chkè datse ká jaì a e' wa.'

³² Jesús tö ie'pa iüté:

—Mokī ye' tö a' a ichè tö Moisés kë wā chkè datse ká jaì a e' mène a' yëpa bak e'pa a. Ye' yë tö chkè e' me' ie'pa a. Erë chkè chökle datse ká jaì a e' watkeke ie' tö a' a. ³³ Chkè chökle meke Skëköl tö, e' dör yi datse eköl ká jaì a tö sene michoë mëmi sulitane a e'.

³⁴ Ie'pa tö Jesús a iché:

—A këkëpa, chkè e' mú sa' a këkraë.

³⁵ Ie' tö ie'pa a iché:

—Ye' dör chkè tö sene michoë meke e'. Yi bituke ye' ska' ena ierblöke ye' mik, ese kë tepaia bli tö, ñies ese kë ersirpaia. ³⁶ Erë e' dör wes ye' tö a' a ichétke tö erë a' wā ye' sūle a' wöbla wa, erë a' kë erblökü' ye' mik. ³⁷ Wëpa me' ye' Yë tö ye' a, esepa kos bituraë ye' ska' tā wëpa bituke ye' ska', esepa kë watepattsayö. ³⁸ Ye' datse ká jaì a, e' kë dë'bitu i kiane ye' wák kī e' uk. Ye' dë'bitu i kiane yi tö ye' patkë' e' kī e' uk. ³⁹ Yi tö ye' patkë', e' kī ikiane tö wëpa kos me'itö ye' a, esepa kë wéne we'ikdöyö. E' kueki ie'pa kë watepattsayö. E' skéie ie' kī ikiane tö ie'pa kos shkë'wëkaneyö aishkuö tā mik ká i' enewa e' kéwö ska'. ⁴⁰ Ye' Yë kī ikiane tö wëpa tö ye' sué ena erblé ye' mik, esepa kos ser michoë këkraë. Ie'pa shkë'werakaneyö aishkuö tā mik ká i' enewa e' kéwö ska'.

⁴¹ Jesús tö ichétke: "Ye' dör chkè datse ká jaì a e'." E' kueki ie'pa ukyënemi ie' kī suluë.

⁴² Ie'pa tö iché:

—¿I' kë dör Jesús dör José alà e'? Iyë ena imi sūle se' wā buaë. ¿Wes ie' tö ichèmi tö ie' datse ká jaì a?

⁴³ Ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' ukyënukia ye' tā. ⁴⁴ Kë yi bitüpa ye' ska', ye' Yë tö ye' patkë', e' kë wā idë' e'ma. Wëpa bite ye' Yë wā, e'pa shkë'werakaneyö mik ká i' erkewatke etā.

⁴⁵ Skëköl yëkkuö kitule ittekölpa wā e' tö ichè: 'Skëköl tö ie'pa kos wöbla'weraë.' Es wëpa tö ye' Yë ttö ttseta', ñies e' wöblautā' ie' wa, esepa kos bituraë ye' ska'.

⁴⁶ "Kë yi wā Skëköl sūle. Erë ye' dë'bitu ie' ska', e' kueki ye' ë wā ie' sūle. ⁴⁷ Mokī ye' tö ichè a' a tö wëpa erblé ye' mik, esepa ser michoë këkraë. ⁴⁸ Ye' dör chkè tö sene michoë meke e'. ⁴⁹ A' yëpa bak ká iaiaë, e'pa tö chkè kië maná e' ña' ká wé kë yi serku' ese ska', erë ie'pa durulune. ⁵⁰ Erë chkè datse ká jaì a, e' cheke ye' tö a' a. Wëpa tö chkè e' ñé, e'pa kë duöpawā. ⁵¹ Erë chkè tö sene michoë meke datse ká jaì a, e' dör ye'. Wëpa tö chkè e' ñé, e'pa ser michoë. Chkè meraëyö ie'pa a, e' dör ye' wák chkā, e' merattsayö ttëwā as ká ulitane wakpa isiepa erblé ye' mik, esepa ser michoë."

⁵² Etā ie'pa ñi iütémi:

—¿Wes ie' tö ichkà mëmi se' a katè?

⁵³ Ie' tö ie'pa iüté:

—Mokí ye' tó a' a ichè tó a' kě tó ye' dör S'ditsö Alà, e' chká katè, e' pè yè, e' tã sene michoë kě dõpa a' ulà a. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ye' chká e' dör chké chökle, ye' pè, e' dör di'yè chökle. E' kuëkí wépa tó ye' chká katé, ye' pè yé, esepa ulà a sene michoë detke. Aishkuö tã mik ká i' erkewatke, etã ie'pa shké'wërakanyö. ⁵⁶ Wépa tó ye' chká katé, ye' pè yé, esepa båtse buaë ye' mik. Nies ye' båtse buaë ie'pa mik. ⁵⁷ Ye' yé tó ye' patkè' e' serke iwák mik. Ie' mik ye' serke. Ès nies wépa tó ye' chká katé esepa serke ye' mik. ⁵⁸ Chké dè'bitü ká jaì a, e' chök ye' tso' a' a. Chké e' kě dör wës chké kiè maná ña' a' yépa bak ká iaiäe e'pa tó e' es. Ie'pa tó iña' erè ie'pa durulune. Erè wépa tó chké cheke ye' tó a' a e' ñe, esepa ser michoë.

⁵⁹ Ttè e' wa Jesús tó ie'pa wöbla'wé judiowak ñi dapa'wo wé tso' Cafarnaüm e' a.

Jesús ttè batamik se' ser michoë

⁶⁰ Pè' shköke taië Jesús tã, e'pa tó ttè ñe' ttsé tã ichérakitö:

—Ttè e' dör darèrè. ¿Yi tó iklö'wèmi?

⁶¹ Ima ie'pa tso' ichök e' suéwãitö. E' kuëkí ie' tó ie'pa a' ichaké:

—¿Ttè e' kuëkí a' éna ye' wataksa? ⁶² Ye' dör S'ditsö Alà, e' mikane ká jaì a wé ye' datse ee, e' mú sué a' tó, e'ma e' je' tã ¿a' erblömi ye' mik? ⁶³ Wiköl Batse'r tó sene michoë meke sia. Ì weke s'ditsö tó, ese kě dör iie bua'. Ttè wa a' pattekeyö e' wà datse Wiköl Batse'r wa. Ttè e' klö'wé a' tó, e' tã a' ser michoë. ⁶⁴ Erè a' wëlepa kě erblöku' ye' mik.

Wépa kě erblöku' ie' mik ena yi tó ie' mekettsã e' jchertke ie' wã kewe, e' kuëkí ie' tó ichè es. ⁶⁵ Ie' tó ikí ché:

—E' kuëkí ye' tó a' a ichè tó kě yi bitüpa ye' ska', ye' Yé kě wã imène e' tã.

⁶⁶ E' ukuöki tã taië pè' shköke Jesús tã, e' kibiiepa tó iméat, kě shkõia' ie' tã. ⁶⁷ Etã Jesús tó ittökatapa dabom eyök kí bõl (12), e'pa a' ichaké:

—¿A' shkakmi nies ye' yöki?

⁶⁸ Etã Simón Pedro tó iiuté:

—A Skékëpa, ¿yi tã sa' mi'mi? Be' ttè è wa sa' ser michoë. ⁶⁹ Sa' erblétke be' mik. Sa' wã ijcher mokië tó be' dör yi dör batse'r patkè'bitü Skéköl tó e'.

⁷⁰ Jesús tó ie'pa iuté:

—A' dabom eyök kí bõl (12), e' shukit ye' tó, erè a' eköl dör bë icha.

⁷¹ Mik Jesús tó e' ché etã Judas chéitö. E' dör Simón Iscariote e' alà. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kí bõl (12) e' eköl erè ie' tó Jesús wömekettsa.

7

Jesús ëlpa kě erblène ie' mik

¹ E' ukuöki tã Jesús shköke Galilea. Judiowak wökirpa éna ie' ttakwã, e' kuëkí ie' kě shkak Judea. ² Erè judiowak tó kawö tkö'weke kiekerakitö Úla Kéwö, e' kéwö tkö'wekerakitö Judea, e' dewatke tsinet. ³ E' kuëkí Jesús ëlpa tó ie' a' iché:

—Kě be' e' tsukat íe. Be' yú Judea as ì kě or yi a' ese weke be' tó, e' wà saü be' ttökatapa serke ee e'pa tó. ⁴ Yi kí ikiane tó s'malepa tó ikikèkã taië, ese tó iyi kos wé sulitane wörki. Mokí ì kě or yi a' ese ormi be' a, e' tã iú sulitane wörki.

⁵ Jesús ëlpa kě erblène ie' mik, e' kuëkí ie'pa tó iwayué es. ⁶ Ie' tó iché ie'pa a:

—Kam ye' kéwö döka, erè a' kawö kos ese dör buaë. ⁷ Wépa kě tó Skéköl dalöie esepa kě a' a' sunuk suluë. Erè ye' tso' ie'pa a' ichök tó ì wambleke ie'pa tó, ese dör suluë. E' kuëkí ie'pa éna ye' ar suluë. ⁸ A' yúshka Úla kéwö tkö'wekerakitö e' a. Ye' kéwö kam döka, e' kuëkí kam ye' mi'.

⁹ E' chéitö tã ie' e' tséat Galilea.

Jesús míã Jerusalén Úla kéwö tkö'uk

¹⁰ Jesús ëlpa míyal, e' ukuöki tã nies ie' míã. Erè ie' míã bërè, kě e' kkeyëule. ¹¹ Kéwö tkö'weke, e' shua judiowak wökirpa tso' ie' yulök. Ie'pa tó ichaké:

—¿Wé ie' tso'?

¹² Pè' dapane taië ee, e'pa tó Jesús cheke ñi a' bër ñi kukuö a. Wëlepa tso' ichök: “Jesús dör buaë.” Erè wëlepa tso' ichök: “Ie' kě dör buaë. Ie' tó se' kiteke.”

¹³ Erè ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kuëkí ie'pa kě ttöku' darèrè.

¹⁴ Mik ikéwö tkö'wekerakitö, e' döketke shaböts, etã Jesús dewã Skéköl wé a' tã ie' tó s'wöbla'wèmi. ¹⁵ Etã judiowak wökirpa tkirulune iweblök ikittsök tã ichérakitö:

—Ie' kě yöule ¿wes e' wã ttè jcher taië?

¹⁶ Jesús tó iiuté:

—Ttè wa a' wöbla'weke ye' tö, e' kë dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tö ye' patkë' e' ttè. ¹⁷ Yi e' chétke ì kiane Skëköl k̄i e' wà uk, ese wà ijcherdaë tö ttè wa s'wöbla'wekeyö, e' dör Skëköl ttè. Ie' kë tö ibikeitsepa tö e' dör ye' wák ttè ë. ¹⁸ Yi ttöke iwák er wa, ese k̄i ikiane tö pë' tö ie' k̄ikëka. Erë wé k̄i ikiane tö yi tö ipatkë' e' k̄ikarka, ese ttö mok̄i kë kachöta'.

¹⁹ “Sulitane wà ijcher tö Moisés tö Skëköl ttè dalöiëno e' méat se' a. Erë a' ulitane kë tö iwà dalöië. ¿Ì kuek̄i a' k̄i ye' kiane ttèwà?”

²⁰ Eta pë' tso' taië ee, e'pa tö iüté:

—Be' a aknama tso'. ¿Yi éna be' ttakwa?

²¹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Ì kë or yi a ese wé ye' tö etökicha eno diwö a, e' tö a' ulitane tkiwéwà. ²² Moisés tö ttè dalöiëno me'at a' a tö a' ala'rla wëpa kos wakyuö itóttola kkuölitla tèt tsir e' wa ká de ik̄i pàköl (8) eta. (Ñermata se' wà ijcher tö ttè e' kë mène Moisés wà, imène a' yépa bak ká iaiaë Moisés yök̄i e'pa a.) Nies Skëköl yëkkuö tö ichè tö kë a' kawö ta' kanëblök eno diwö a. Erë mik ká de ala'rla k̄i pàköl, e' ane eno diwö a, eta a' tö a' ala'rla wakyueta' eno diwö a. ²³ A' a kawö ta' alala wakyuök eno diwö a Moisés ttè dalöioie, e' ta ¿wes a' ulurmi ye' k̄i, ye' tö wëm eköl bua'wéne wa'ñe eno diwö a e' k̄i? ²⁴ Kë s'kkatar is iwër e' ë wa. E' skéie itö yulö yësyësé.

Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

²⁵ Jerusalén wakpa welepa tö ichaké:

—¿Wëm w̄i kë yuleku' s'wökirpa tö ttèwà?

²⁶ Isaú, w̄i idur ttök sulitane wörki eta ie'pa kë tö ì ché ie' a yës. ¿A' iché, s'wökirpa tö iklö'wé tö mok̄i ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'? ²⁷ Erë se' wà ijcher buaë tö wé ie' datse. E' skéie mik wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse, eta kë yi wà ijcherpa tö wé idatse.

²⁸ Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl wé a. Mik e' tö ttè e' ttsé, eta ichéitö aneule:

—A' ibikeitseke tö a' wà ye' s̄ule buaë. A' ibikeitseke tö a' wà ijcher buaë tö wé ye' datse. Erë ye' kë dë'bitu ye' wák er wa. Yi tö ye' patkë'bitu e' mik s'erblömi, ie' kë s̄ule a' wà. ²⁹ Erë ye' datse ie' ska', e' kuek̄i ye' wà ie' s̄ule buaë. Ie' tö ye' patkë'bitu.

³⁰ Ie'pa tö ima'wé klö'wèwà, erë kam ie' kéwö döka, e' kuek̄i kë yi ulà dë'wà iska'.

³¹ Erë taië pë' erblé ie' mik e'pa tö iché:

—Kë yi skà a ì kë or yi ese onuk tköka Jesús tö iwé e' tsata. Ie' wake' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Fariseowakpa éna Jesús klö'wakwà

³² Jesús cheke pë' tö bërë ñi kukuö a, mik e' ttsé fariseowakpa tö, eta ie'pa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö Skëköl wé shkëkipa patké iklö'ukwà. ³³ Jesús tö iché:

—Ye' tso'ia a' ta bërber ëme ta ye' míane yi tö ye' patkë'bitu e' ska'. ³⁴ A' tö ye' yuleraë, erë a' kë tö ye' kuepa. A' kë döpakà wé ye' mírö ee, e' kuek̄i a' kë tö ye' kuepaia.

³⁵ Ta judiowak wökirpa ñi chaké:

—¿Wé ie' w̄i mi'keá, e' kë kuepa se' tö? ¿A' iché imi'keá wé judiowak mineyal senuk ká kua'k̄i wakpa shuá ese ska' pë' kë dör judiowak, esepa wöbla'uk? ³⁶ Ie' tö iché: 'A' tö ye' yuleraë, erë a' kë ye' kuepa. A' kë döpakà wé ye' mírö ee, e' kuek̄i a' kë tö ye' kuepaia.' ¿Ima e' wà kiane ché?

Se' er a ituöraë taië wes di' klöka tuö es

³⁷ Ikéwö tkö'weke judiowak tö, e' kéwö bata e' dör ibua'ie, e' kéwö Jesús e' kéka ta ichéitö aneule:

—Wépa ersine, esepa shkö ye' ska' di'yök. ³⁸ Wépa erblé ye' mik, esepa ta itköraë wes Skëköl yëkkuö tö iché es, e' tö iché: “Ie'pa er a ituöraë taië wes di' klöka tuö es.”

³⁹ Mik Jesús tö di' klöka ché, eta ie' tso' Skëköl Wiköl merdaë wépa erblé ie' mik esepa a, e' chök. Erë e' kéwö ska' ta kam Jesús mi'kane iyé ska' olo ta' taië, e' kuek̄i kam Skëköl Wiköl mer.

Judiowak ttè chilineka Jesús batamik

⁴⁰ Wépa tö ttè e' ttsé, e'pa welepa tö iché:

—Mok̄i wëm w̄i dör Skëköl tteköl datse e'.

⁴¹ Welepa skà tö icheke:

—Ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Erë welepa skà tö icheke:

—Au, kë idör e'. Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kë bitupa Galilea. ⁴² Skëköl yëkkuö tö iché tö ibituraë se' blú bak David e' ditséwö wa, nies ibituraë Belén wé David bak senuk ee.

⁴³ Es ie'pa ttè chilineka Jesús batamik.
⁴⁴ Ie'pa welepa éna iklö'wakwa, erë kë yi ulà dë'wa ie' ska'.

Judiowak wökirpa kë erblëne Jesús mik

⁴⁵ Skëköl wé shkëkipa dë'bitu Jesús klö'ukwa, e'pa dene fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa ska', etä e'pa tö ichakérak ishkëkipa a:

—¿I kuëki a' kë wa Jesús dë'?

⁴⁶ Ishkëkipa tö iüté:

—iSa' kë wa yi ttsëule ttök wes wëm e' ttö es!

⁴⁷ Fariseowakpa tö iché ie'pa a:

—¿Ñies a' e' mettsa kitö'wè? ⁴⁸ ¿Ima a' ibikeitsè tö s'wökirpa ö fariseowakpa e'pa wele erblé ie' mik? ⁴⁹ Pë' èsepa kë wa Moisés ttè dalöiëno suule, esepa e' mukettsa kitö'wè. Erë ie'pa kichatënettsatke.

⁵⁰ Erë fariseowak eköl kië Nicodemo dë'rö Jesús sauk nañewe, e' tö iché ie'pa a:

⁵¹ —Ttè mène se' a dalöiëno, e' tö ichè kë se' kawö ta' yi wömuksa we'ikè kam itö yulöttsasö buaë e' yöki. Es se' wa ijcher tö i sulu wambléitö ö kë iwä iwamblëne.

⁵² Ie'pa tö ie' iüté:

—iWësua ñies be' dör Galilea wak! Skëköl yëkkuö saú bua'ie, etä be' isueraë tö Skëköl tteköl kë karpaka yës Galilea.

Alaköl eköl tö isenewabak dalösewéwa

⁵³ [Etä ie'pa ulitane míane iu a.

8

¹ Erë Jesús mía Olivo kébata a. ² Bule es bla'mi ie' dene Skëköl wé a ta' pë' ulitane debitu ie' ska'. Ie' e' tkëser ie'pa wöbla'uk.

³ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa de ie' ska'. Ie'pa wa alaköl eköl kunewa isenewabak dalöseukwa e' debitu. Ie'pa tö iké e' duökser sulitane wörki. ⁴ Ie'pa tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, alaköl i' kunewa isenewabak dalöseukwa. ⁵ Ttè dalöiëno me'at Moisés tö se' a, e' tö se' ké alaköl i'se ttökwa ak wa. ¿Ima e' chë be' tö?

⁶ Ie'pa tö Jesús a ichaké ima'woie tö ima ie' tö iütëmi ikkatoie. Erë Jesús e' wöewa iski ta' iulatska wa ishtëmiitö iski wes íyi shtësö yëkkuö ki es. ⁷ Ie'pa tö iki chaké ia. Ie' wöduéka ta' ichéitö:

—A' wé kë wa i sulu wamblëule yës, ese tö ak tsá uyö ie' ki.

⁸ Etä Jesús e' wöéwane iski ta' ishtëmineitö iski. ⁹ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, etä i sulu wambleke ie'pa tö, ese ane ie'pa éna ta imíyal eköl eköl. Ikëkëpa míyal kewe, e' itöki iduladulapa. Bata ekkë ta' alaköl è atë dur Jesús wörki. ¹⁰ Etä Jesús e' wöduékane ta' ie' a ichakéitö:

—A tayë, ¿wé ie'pa? ¿Yi atë be' kkatök?

¹¹ Ie' tö iüté:

—A këkëpa, kë yi atë.

Jesús tö iché ia:

—Ye' ñies kë tö be' kkatè. Be' yúshka. Kë i sulu skà wamblaria.]*

Jesús dör wes ká olo es sulitane a

¹² Etä Jesús tö iskà chéne pë' a:

—Ye' dör ká ulitane wakpa a wes ká olo es. Wépa e' yué ye' ttökataie, esepa ser michoë ká olo e' a. Ie'pa kë serpaia wes s'shkö stui a es.

¹³ Fariseowakpa tö iché ie' a:

—Be' wák tso' e' tté chök, e' kuëki be' ttö kë wà ta'.

¹⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—E' yëne tö ye' e' tté chöke, erë ima ye' e' chöke e' wà ta'. Ye' wa ijcher wé ye' datse, ñies wé ye' michoë, erë e' kë jcher a' wa. E' kuëki ima ye' e' chö e' wà ta'. ¹⁵ A' tö ye' bikeitseke wes a' wakpa kabikeitsö es, e' kuëki a' tö ye' kcateke tö ye' dör kachökwak. Erë ye' kë tö yi bikeitseta' es. Ye' kë dë'bitu yi shulök, ye' dë'bitu s'tsatkök. ¹⁶ Erë mik ye' tö s'shulë, etä ye' kë tö s'shuleta' ekörla, e' kuëki ye' tö s'shuleraë yësyësë. Ye' yé tö ye' patkë', e' tso' ye' ta' s'shulök. ¹⁷ Ttè dalöiëno tö ichè tö s'ditsö böi tso' ittekölie, e'pa tö iché ñikkëe, e' ta' ie'pa ttè wà ta'. ¹⁸ Es e', ye' dör ye' wák tteköl. Ñies ye' Yé tö ye' patkë', e' dör ye' tteköl. E' kuëki ye' ttekölpa dör böi.

¹⁹ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wé be' yé tso'?

Ie' iüté:

—A' kë wa ye' suule, ñies a' kë wa ye' Yé suule. A' mú wa ye' suule, e'ma ñies a' wa ye' Yé suule.

²⁰ Ttè ikké ché Jesús tö itso' s'wöbla'uk e' dalewa. Ie' tkër s'wöbla'uk Skëköl wé a

* **8:11** Isalema ttè i' kë ku' yëkkuö këchke kit Juan tö. E' ukuöki ta' yile skà tö ime'ka iki.

wé kalkuö tso' inuköl ioie mè Skëköl a eë. Erë kam ie' këwö doka, e' kueki kë yi wä iklönewa.

A' kë döpa wé ye' mîrö eë

²¹ Jesús tö iskà ché ie'pa a:

—Ye' mía ta a' tö ye' yuleraë, erë a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tö e' a. E' kueki kë a' döpakā wé ye' mîrö eë.

²² Eta judiowak wökirpa tö iché:

—Ie' iché tö sa' kë döpakā wé ie' mîrö eë. Ie' e' ttökewa alé, e' kueki ie' iché es.

²³ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' dör ká i' wakpa ë, erë ye' dör ká jai wak. A' dör ká ie wakpa, erë ye' kë dör ká ie wak. ²⁴ E' kueki ye' tö a' a iché tö 'a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tö e' a.' A' kë wä iklöne tö ye' dör yi yë'bitu ye' tö a' a e', e' ta a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tö ese a.

²⁵ Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Yi be' dör?

Ie' tö iüté:

—Ye' dör yi yë'bitu ye' tö a' a kuaë e'. ²⁶ Taië ye' wä ttè tso' a' kkatoie. Erë ì kos cheke ye' tö sulitane a e' ttsëule ye' wä yi tö ye' patkë' e' kkö a. Ie' ttè dör mokjë.

²⁷ Erë ie'pa kë éna iwà ane tö ie' tso' iyë dör Skëköl, e' chök. ²⁸ E' kueki ie' tö iché ie'pa a:

—S'ditsö Alà, e' dör ye'. Mik a' tö ye' batsékā krus mik, eta a' tö isueraë tö yi dör ye'. Ye' kë tö ì wëpa ye' wák er wa. Ì cheke ye' Yë tö ye' a tö ichö, e' ë chekeyö. ²⁹ Yi tö ye' patkë' e' tso' ye' ta. Ì wër buaë ie' wa, e' ë wekeyö, e' kueki kë ie' wä ye' meuleat ekörla.

³⁰ Mik e' ché Jesús tö, eta taië pë' erblé ie' mik.

Se' yënettsa ì sulu ulà a Jesús batamik

³¹ Jesús tö iché judiowak erblé ie' mik, e'pa a:

—A' serke kekraë ye' ttè dikia, e' je' ta a' dör ye' ttökatapa chökle. ³² A' wä Skëköl ttè moki e' jcherdaë buaë ta e' tö a' yerattsa, ì ulà a' klöulewā e' yöki.

³³ Ie'pa tö ie' iüté:

—Sa' dör Abraham aleripa. Sa' kë klöulewā ì ulà a. ¿Wes be' tö ichëmi tö sa' yërdattsa?

³⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—Moki ye' tö a' a iché tö wëpa tö ì sulu wambleke, esepa tso' klöulewā sene sulu ulà a. ³⁵ Erë s'klöulewā kanè mésoie ese serke iwökir ska', erë kë idör iwökir yami ekka. Iwökir alà e' dör iyami ekka kekraë. ³⁶ Ye' dör Skëköl Alà. Ye' tö a' yëttsa sene sulu ulà a, e' ta moki a' yënettsa. ³⁷ Ye' wä ijcher tö a' dör Abraham aleripa, erë a' kë tö ye' ttè klö'wë, e' kueki a' ki ye' kiane ttëwā. ³⁸ Ì kkacheke ye' Yë tö ye' a, ese cheke ye' tö a' a. Es ñies a' tö iwambleke wes a' yë tö a' a ikkacheke es.

³⁹ Ie'pa tö iüté:

—Sa' yë bak ká iaiaë e' dör Abraham.

Erë ie' tö ie'pa a iché:

—A' mú dör Abraham aleripa, e'ma a' sermi wes ie' sene' es. ⁴⁰ Ye' tö ttè moki ché a' a wes Skëköl tö ye' a ikkaché es. E' ë wëyö, erë a' ki ye' kiane ttëwā. Ese kë wamblëne Abraham wā. ⁴¹ A' e' wamblö wes a' yë e' wamblö es.

Ie'pa tö ie' a iché:

—¿Sa' kë dör ñala alé! ¿Sa' yë dör eköl ë e' dör Skëköl!

⁴² Ie' tö ie'pa a iché:

—Ye' datse Skëköl ska', e' tso' ie. Ye' kë dë' ye' wák er wa. Ie' tö ye' patkë'. E' kueki moki ie' chöpa a' yë, e'ma ye' dalërmi a' éna.

⁴³ ¿Ì kueki a' kë éna ye' ttè wä ane? A' kë ki ye' ttè kiane klö'wë, e' kueki a' kë éna ye' ttè wä ane. ⁴⁴ A' yë dör bë. A' dör ie' ala'r. A' dör ie' icha ta a' e' wamblö wes ie' ki ikiane es. Kekraë ie' dör s'ttökwak. Ie' ttö kos e' dör kachè wöchka, e' kueki Skëköl ttö moki, e' kë wa ie' wöbatsö. Ie' dör kachökwak, ie' wák dër es, e' kueki ie' kachö taië. Ie' dör kachè këköl. ⁴⁵ Erë ye' tö ttè moki ché a' a, e' kueki a' kë tö ye' ttè klö'wë. ⁴⁶ ¿A' wé tö ikkachëmi tö ye' tö ì sulu wamblé? Ye' tö ttè moki cheke a' a, e' ta ¿i kueki a' kë tö ye' ttè klö'wë? ⁴⁷ Yi dör Skëköl icha, ese tö ie' ttè ttsè er bua' wa. Erë a' kë dör ie' icha, e' kueki a' kë éna ie' ttè ttsak.

Abraham kam kur e' yöki Jesús tso'tke

⁴⁸ Eta judiowak kë erblëne Jesús mik, e'pa tö iché ie' a:

—Mik sa' iché tö be' dör Samaria wak suluë, e' a aknama tso', eta sa' tö iché yësyësë.

⁴⁹ Jesús tö ie'pa iüté:

—Au, kë ye' a aknama ku'. Ye' tö ye' Yë dalöieke, erë a' kë tö ye' dalöie. ⁵⁰ Ye' kë ku' ì

yulök ye' wák a e' kikoka. Erë itso' eköl, e' ki ikiane tö a' tö ye' kikëka. E' dör s'shulökwak.
⁵¹ Moki ye' tö a' a' ichè tö yi tö ye' ttè iuteke mokië, ese kë duöpawä.

⁵² Ie'pa tö iché ie' a:

—I'ñe je' sa' tö ikl'wé moki tö be' a ak-nama tso'. Abraham ena Skëköl ttekölpa kos durulune. ¿Wes be' tö iché tö yi tö be' ttè iuteke, esepa kë duöpawä? ⁵³ ¿Ima be' erbikö tö be' dör se' yé Abraham e' tsata? Ie' blënewä ñies Skëköl ttekölpa kos blërulune. ¿Ima be' erbikö tö be' dör yi?

⁵⁴ Ie' tö ie'pa iuté:

—Ye' wák e' kikökeka, e'ma e' kë dör ìe bua'. Erë ye' Yé tö ye' kikekeka, e' wák cheke a' tö tö e' dör a' Këköl. ⁵⁵ Erë a' kë wä ie' sùule. Ye' je' wä isùule. Ye' ichöpa tö ye' kë wä ie' sùule, e'ma ye' kachö suluë wes a' es. Moki ye' wä isùule. Ie' ttè iutekeyö.
⁵⁶ Abraham dör a' yé bak ká iaiaë e' tö ye' datse, e' kèwö sueraë, e' kueki ie' ttsë'ne buaë. Ie' tö isü' ta e' tö ie' ttsëo' buaë.

⁵⁷ Ie'pa tö ie' a' iché:

—Kam be' ki duas dö dabom skeyök (50), etä ¿wes be' ichèmi tö be' wä Abraham sùule?

⁵⁸ Jesús tö ie'pa iuté:

—Moki ye' tö a' a' ichè tö ye' tso'tke Abraham bak ká iaiaë e' yöki kewe.

⁵⁹ Etä ie'pa tö ák klö'wé taië Jesús toie. Erë Jesús e' bléwä ie'pa shuä e' yéttsä Skëköl wé a.

9

Jesús tö s'küne eköl wöbla kë wawër e' bua'wéne

¹ Jesús shkörämi e' tö wëm küne' wöbla kë wawër ese sué eköl. ² Etä ittökäta tö ie' a' ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿yi tö ì sulu wamblë', e' nuí kueki wëm i' küne' wöbla kë wawër, ie' wák ö iyë ö imì?

³ Ie' tö ie'pa iuté:

—Kë idör tö ie' ö iyë ö imì tö ì sulu wamblë' e' nuí kueki. Ie' küne' es as Skëköl diché taië e' wawër iki. ⁴ Yi tö ye' patkë', e' kanè kawötä wè se' tö kawö ta'ia se' a e' dalewa. E' dör wes se' kanëblö ñiwe es. Se' blënewä etä kë se' a' ì kanëoneia. E' dör wes katuine s'ki es, kë se' a' kanëblënukia. ⁵ Ye'

tso'ia ká i' ki, e' dalewa ye' dör wes ká olo es sulitane er ñi'woie.

⁶ Ie' tö iché one ta' ie' wiritué iyök ki, e' wa ie' tö döchka yué. Ta' wëm kë wöbla wawër e' wöbla ki döchka e' tiéitö. ⁷ Ta' ichéitö ie' a:
 —Be' yú wöskuök di'dape kiè Siloé eë. (Siloé e' wä kiane ché: “patkëule”).

Wëm wöbla kë wawër e' mía ta' iwöskuée ta' iwöbla wawënene buaë ta' imía iu a. ⁸ Pë' serke ie' o'mik ena pë' wä ie' sùule inuköl kak kiök e'pa ñi' chaké:

—¿Wëm wí kë dör wëm e' tkökeser inuköl kak kiök e'?

⁹ Welepa tö iché:

—Tö, ie' idir.

Erë welepa skà tö iché:

—Au, kë dör ie' erë ie' sù idir.

Erë ie' wák tö iché:

—Tö, ye' je' idir.

¹⁰ Etä ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wes i' ta' be' wöbla wawënene?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—Wëm kiè Jesús e' tö döchka yué, e' tiéitö ye' wöbla ki ta' ichéitö ña: ‘Be' yú wöskuök di'dape kiè Siloé e' a.’ Etä ye' mía wöskuée ta' ye' wöbla wawënene.

¹² Etä ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wé wëm e'?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Kë ye' wä ijcher.

Wëm wöbla buanene e' kí chaké taië fariseowakpa tö

¹³⁻¹⁴ Mik Jesús tö döchka yué ena wëm wöbla kë wawër e' bua'wéneitö, e' kèwö dör eno diwö. E' kueki wëm buanene e' tsémirakitö fariseowakpa ska'. ¹⁵ E'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wes be' wöbla buanene?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Wëm eköl tö döchka tié ye' wöbla ki ta' ye' wöskuée ta' ye' wöbla buanene.

¹⁶ Ie'pa welepa tö iché:

—Wëm wé tö e' wé e' kë wä eno diwö dalöiëne, e' kueki e' wák kë patkëne Skëköl wa.

Erë welepa skà tö iché:

—Ie' chöpa pë' sulusi, e'ma ¿wes ì kë or yi a' ese ormi ie' a'?

Es ie'pa ttè chilineka.

¹⁷ Ie'pa tö iskà chakéne wëm buanene e' a:

—Ie' tō be' wöbla bua'wéne, ¿ima e' wák bikeitsè be' tō?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Ye' a ta ie' dör Skëköl tteköl.

¹⁸ Erë ie'pa kë éna iklö'wak tō ie' bak wöbla kë wawër ta iwasuéitō. E' kueki ie'pa tō imì ena iyë tsuk patké ¹⁹ ta ie'pa a ichaké:

—¿Wëm i' dör a' alà? A' ichè tō ie' kune' wöbla kë wawër, e' ta ¿wes i'ñe ta iwöbla wasuéitō?

²⁰ Iyë ena imì tō iché ie'pa a:

—Sa' wa ijcher buaë tō ie' dör sa' alà. Nies sa' wa ijcher tō ikune wöbla kë wawër.

²¹ Erë wes i'ñe ta ie' wöbla buanene e' kë ijcher sa' wa. Nies kë sa' wa ijcher yi tō ie' wöbla bua'wéne. E' chakö ie' wák a. Ie' detke këchke. ¿Ie' wák tō ichèmi a' a! ²² Iyë ena imì e'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa tō iché es. Judiowak wökirpa tō iyë'bak ñi a tō wépa iklö'wé tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e' ta esepa yekelur ie'pa tō ie'pa ñi dapa'wo wé a, kë kièwaia yës. ²³ E' kueki iyë ena imì tō iché: “Ie' detke këchke. Ie' wák tō ichèmi a' a.”

²⁴ Eta ie'pa tō wëm buanene, e' skà kiéne ta ie' a ichaké:

—Be' ttö mokië Skëköl wörki. Sa' wa ijcher tō wëm tō be' bua'wéne, e' dör pè' sulusi.

²⁵ Wëm tō iüté:

—Kë ye' wa ijcher tō wëm e' dör pè' sulusi ö au. Erë ye' wa ijcher buaë tō ye' bak wöbla kë wawër, erë i'ñe ta ye' tō iwasué. E' è jcher ye' wa.

²⁶ Ie'pa tō iskà chakéne ie' a:

—¿Wes be' wéitō? ¿Wes ie' tō be' wöbla bua'wéne?

²⁷ Ie' tō ie'pa iüté:

—E' chétkeyö a' a, erë a' kë éna itt sak. ¿Ie a' ki ikiane tō ye' tō iskà ché? Wësua nies a' e' yuak ie' kléie.

²⁸ Ie'pa tō ie' ché suluë ta ichérakitö ia:

—Be' dör wëm e' ttökata, erë sa' dör Moisés ttökatapa. ²⁹ Sa' wa ijcher tō Skëköl ut Moisés ta, erë wëm e', kë jcher sa' wa wé ie' datse.

³⁰ Ie' tō ie'pa iüté:

—¿I' ché a' tō, e' tō ye' wökrawéwa! Ie' tō ye' wöbla bua'wéne ta ¿wes a' kë wa ijcher wé ie' datse? ³¹ Se' wa ijcher tō pè' sulusipa ttö kë iüteta' Skëköl tō. Erë wépa tō Skëköl

dalöieke ena iserke wes ie' ki ikiane es esepa è ttö iuteke ie' tō. ³² Ká i' tsá yöne e'tami kë yi wa ittseule tō se' kune wöbla kë wawër esepa wöbla buarta'ne. ³³ Ie' kë patköpa Skëköl tō, e'ma kë i' orpa ie' a.

³⁴ Ie'pa tō iüté:

—Be' kune', be' talane i' sulu è a. ¿Wes be' kësik deka sa' wöbla'uk?

Eta ie'pa tō itrè'wëshkar.

Wëm wöbla buanene e' erblé Jesús mik

³⁵ Jesús ittse tō wëm wöbla buanene e' trè'wëshkar ie'pa tō Skëköl wé a. Mik ie' tō ikué ta ie' a ichakéitö:

—¿Be' erblé S'ditsö Alà mik?

³⁶ Ie' tō iüté:

—A këkëpa, ichö ña yi idir as ye' erblö imik.

³⁷ Jesús tō iüté:

—Be' wa isulebak; e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

³⁸ Eta ie' e' tkéwa kuchè ki idalöiök ta iché ia:

—A Skëkëpa, be' mik ye' erblé.

³⁹ E' ukuöki ta Jesús tō iché:

—Ye' dè'bitu ká i' a s'shulök as wépa dör wes s'wöbla kë wawër es esepa wöbla wawër. Nies ye' dè'bitu wépa e' chö tō iwöbla wawër buaë esepa mukat wes iwöbla kë wawër es.

⁴⁰ Mik fariseowakpa welepa tso' ie' ska', e'pa tō tté e' ttsé, eta ichérakitö ia:

—¿I'ma be' sa' bikeitsè? ¿Sa' dör wes s'wöbla kë wawër es?

⁴¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' mú wöbla kë wawër, e'ma i' sulu nuí kë ku' a' ki. Erë a' tō icheke tō a' wöbla wawër, e' kueki a' ki i' sulu nuí tso'ia.

10

Obeja kkö'nukwak e' tté

¹ Eta Jesús tō iché: “Moki ye' a' a iché tō obeja ekiblökwapka, esepa kë shkötawa wé obeja tso' wötëule, e' wékkö chökle a. E' skéie ie'pa shkökewá banet. Esepa dör akblökwapka. ² Erë wé shkökewá obeja wékkö chökle a, ese dör obeja kkö'nukwak chökle. ³ Obeja wékkö kkö'nukwak, ese tō obeja wékkö kköppeeke obeja kkö'nukwak a ta e' tō iobeja kieke ikiè wa etö etö. Obeja tō ie' ttö ttséwa buaë, ta ie' tō iyekelur wé itso'rak wötëule eë. ⁴ Obeja tō ie' ttö ttséwa buaë, e'

kuęki mik ie' tō iyélur seraa, eta imi'kerak ie' itōki. ⁵ Yi kě sūule ie'pa wā, ese kě tōie ie'pa tō. Ie'pa kě wā ese ttō ttsēule, e' kuęki ie'pa poneka iyōki.”

⁶ Ttē e' pakē Jesús tō judiowak a, erē ie'pa kě éna iwà aņe.

Jesús dör wēs obeja kkō'nukwak buaē es

⁷ Ie' tō iskà ché ie'pa a: “Moki ye' tō a' a ichē tō ye' wák dör wēs obeja wötēule ese wékkō es. ⁸ Pē' dē'bitū ye' yōki kewe s'wōbla'uk kache ttē wa, esepa dör wēs obeja ekiblōkwakpa es, ie'pa dör pē' suluē. Erē wēpa dör wēs ye' obeja es, esepa kě wā ie'pa ttō ttsēne. ⁹ Ye' dör wēs obeja wékkō es, wēpa shkōkewā ye' wa, esepa tsatkērdaē. Ie'pa dōraē wēs obeja shkōkewā dōkettsane chkōk kkō'naule buaē ese es.

¹⁰ “Obeja ekiblōkwakpa datse iekiblōk ena ittōkukur ie' ukwa, e' ē wamblōk esepa datse. Erē ye' dē'bitū ká i' a sene bua'ie muk a' a, e' dör sene michoē chōkle. ¹¹ Ye' dör wēs obeja kkō'nukwak buaē es, e' e' murattsā ttēwā iobeja tsatkoie. ¹² Erē wé kanēblōke inukōl dalērmik, ese kě dör ikkō'nukwak chōkle. Ie' kě dör obeja wák, e' kuęki mik chichi kañiru datse, eta ie' tō obeja méat tā itkashkar tā chichi kañiru tō obeja ttēwā tā imalepa poneka. ¹³ Wēm e' kě tkine obeja kī. Ie' tkirke inukōl ē kī, e' kuęki itkashkar.

¹⁴⁻¹⁵ “Ye' wák dör wēs obeja kkō'nukwak buaē es. Ye' Yē wā ye' sūule buaē, es ñies ye' wā ie' sūule. Wēpa dör ye' icha e'pa dör wēs ye' obeja es, ie'pa sūule ye' wā buaē, ñies ie'pa wā ye' sūule. Ye' e' murattsā ttēwā ie'pa tsatkoie. ¹⁶ Ñies ye' wā ye' icha skà tso' bānet, esepa dör ye' obejapa ñies, erē ie'pa kě dör a' ditsēwō. Ie'pa dōraē ye' wā ye' ska' tā ie'pa tō ye' ttō iūteraē tā iērdawarak ye' icha tso' iē e'pa tā ñita echka ēme. Ye' ē dōraē ie'pa kōs e' kkō'nukwakie.

¹⁷ “Ye' e' murattsā ttēwā e' shkerdakane, e' kuęki ye' Yē éna ye' dalēr tajē. ¹⁸ Kě yi a ye' duōkwā. Ye' e' murattsā ttēwā ye' wák er wa. Ye' a kawō mēne e' mottsā ttēwā ena shkenokane wēs ye' Yē tō ye' patkē' iwà uk es.”

¹⁹ Mik judiowak tō ttē e' ttsé, eta ie'pa ttē chiliwékane. ²⁰ Ie'pa kibiiepa tō icheke:

—İe' dör aljie! İe' a aknama tso'! İlie a' tō ittō ttseke?

²¹ Erē imalepa tō icheke:

—İyi a aknama tso', ese kě ttō es! Aknama kě a s'wōbla buanukne.

Judiowak kě erblēne Jesús mik e'pa tō iwatéttsa

²² Tskiri kēwō de, eta Jerusalén wakpa tso' Skēkōl wé batse'one ká iaiaē, e' kēwō tkō'uk. ²³ E' shūa Jesús shkōdur Skēkōl wé ūle kiē Salomón ūle e' a. ²⁴ Eta judiowak kě erblēne Jesús mik, esepa iēnewā ie' pamik tajē tā ie'pa tō ie' a' ichaké:

—İkos sa' tō be' ttē panemirō? Iwà chō sa' a yēsēsē tō be' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ö kě be' dör e'.

²⁵ Ie' tō ie'pa iūtē:

—Ye' tō ichétke a' a, erē a' kě erblēne ye' mik. İ kě or yi a ese wéyō ye' Yē ttō wa. E' tō ikkaché buaē sulitane a' tō yi dör ye'. ²⁶ Erē a' kě dör ye' obeja, e' kuęki a' kě erblōku' ye' mik. ²⁷ Ye' obeja tō ye' ttō ttseke. Ye' wā ie'pa sūule buaē ena ie'pa datse ye' itōki. ²⁸ Sene michoē mekeyō ie'pa a' tā ie'pa kě duōpawā aishkuō tā. Ie'pa kě yērpattsāia yi a ye' ulā a. ²⁹ Ye' Yē tō ie'pa me' ye' a e' dör iyi ulitane tsata. E' kuęki kě yi a' ie'pa yērpattsā ie' ulā a. ³⁰ Ie' ena ye', sa' dör ekōl ē.

³¹ Eta judiowak kě erblēne Jesús mik, e'pa tō ák skà klō'wéne tajē ie' toie. ³² Ie' tō ie'pa a' iché:

—Ye' Yē batamik iyi buaē wé ye' tō tajē a' wōrkī İe' wé kuęki a' kī ye' kiane ttēwā ák wa?

³³ Ie'pa tō iūtē:

—Sa' kě éna be' ttakwā iyi buaē wé be' tō ese kuęki. Sa' éna be' ttakwā be' tō Skēkōl ché suluē e' kuęki. Be' dör s'ditsō ē, erē be' e' chō tō be' dör Skēkōl.

³⁴⁻³⁶ Ie' iūtē:

—İwēs a' tō ye' kkateke ttē e' kī? İA' kě éna iane tō ká iaiaē Skēkōl tō iyē' a' shulōkwakpa bak e'pa a: “a' dör kēkōlpa”?* Ttē e' tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī. Se' wā ijcher tō yēkkuō e' dör moki kēkraē. Ie'pa wēpa a' Skēkōl tō ittē me'bak s'shulōk, esepa kī ie' tō kēkōlpa, e' yita ye' kirmi buaē ie' alà. E' wā dör tō ie' wák tō ye' klōō' tā ye' patkē'bitūtō ká i' a. İwēs a' ichēmi tō ye' tō

* 10:34-36 kēkōlpa: Si'kuaie ttē e' dör dioses.

ie' ché suluë mik ye' iché tö ye' dör ie' alà eta? ³⁷ Ì kiane ye' Yé k̄i tö ye' tö iwè, e' mú kē uk ye' ku', e' ma kē a' erblök ye' mik. ³⁸ A' kē erblökü' ye' mik, erë ì wekeyö, e' mik a' erblö as a' wā ijcher moki tö ye' Yé ena ye' sa' dör eköl è.

³⁹ Judiowak tö Jesús skà ma'wé klö'wèwā, erë ie' tkashkar ie'pa yöki.

⁴⁰ E' ukuöki ta Jesús míane Jordán wışhet wé Juan bak s'wöskuök ee. Ee ie' e' tséat.

⁴¹ Taië pè' de ie' ska' ta ichekerakitö:

—Juan kē wā, ì kē or yi a ese one, erë wëm i' paka' Juan tö kos e' dör moki.

⁴² Eta taië pè' tso' ká e' a, e'pa erblé Jesús mik.

11

Lázaro blēnewā

¹ Wëm tso' eköl duöke kiè Lázaro serke Betania. Ee María ena iël kiè Marta e'pa serke.

² María e' dör Lázaro kutà tö Skëkëpa Jesús klö k̄i kiö masmas tē'ka ta ipasio'waitö itsakö wa e'. ³ Ie' ena Marta e'pa tö Jesús a ichök patké:

—A Skëkëpa, Lázaro dalër taië be' éna, e' duöke.

⁴ Mik Jesús tö ittsé ta ichéitö:

—Duè e' kē e' alöpaka iki da'a. E' dör buaë Skëköl olo kkachoie, ñies ye' dör ie' Alà e' olo kkachoie.

⁵ Marta ena iël ena Lázaro, e'pa dalër taië Jesús éna. ⁶ Erë mik ie' ittsé tö Lázaro duöke, eta ie' kē mīne iska'. Ie' e' tséatia dö ká böt wé itso' ee. ⁷ E' ukuöki ta ie' iché ittökatapa a:

—Mishkane Judea.

⁸ Ie'pa tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, i' kukuie se' dē'rö ee, ta judiowak k̄i be' kiane ttèwā ak wa. ¿Wes ee be' shkakne?

⁹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Kē a' tkinuk e' k̄i. Kam ye' kēwö dōka, e' kuëki kē ì tkōpa ye' ta. E' dör wes ttè i' tö iché es: Ká ñiwe a diwö tso' dōka dabom eyök k̄i böt (12). Ñiwe ta ká olo buaë, e' kuëki se' shkōke ñiwe, e' ta kē se' klastkërpawā. ¹⁰ Erë s'shkōke ká ttsetse a, e' ta se' klastkërdaë. Ye' tso'ia shkök wes s'shkōke ñiwe es, e' kuëki kē ì tkōpa ye' ta.

¹¹ E' ukuöki ta ie' tö ichéne:

—Se' yami Lázaro kapowā, erë ye' mi'ke ishke'ukkane.

¹² Eta ittökatapa tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ie' kapowā, e' ta ibuarmine.

¹³ Ie' tö Lázaro blēnewā e' ché ie'pa a es. Erë ittökatapa tö ibikeitsé tö é ikapowā. ¹⁴ E' kuëki ie' tö ie'pa a iché yēsyesë:

—Lázaro blēnewā. ¹⁵ Erë a' kuëki ye' ttsē'ne buaë tö ye' kē ku' ee as a' erblö ye' mik. Mishka isaük.

¹⁶ Eta Tomás (e' kiè ñies Dídimo) e' tö iché imalepa a:

—Mishka as se' ttōwā ie'pa tö Jesús ta.

Jesús dör s'duulewā ese shke'ukkanewak.

¹⁷ Mik Jesús demi Betania, eta Lázaro nu wötēnewā, e' k̄i ká de tkël. ¹⁸ Betania aṭe tsinet Jerusalén o'mik kilómetro mañat ekkë. ¹⁹ Marta ena María akē blēnewā, e' kuëki taië judiowak dē'bitü ie'pa pablök. ²⁰ Mik Marta wā ijchenewā tö Jesús döketke ta imía iñaletsuk, erë María aṭe u a. ²¹ Ie' tö iché Jesús a:

—A Skëkëpa, be' chōpa tkër ie, e' ma ye' akē kē blēnewā. ²² Ie' blēnewatke, erë ye' wā ijcher tö ì kié be' tö Skëköl a, e' meraëitö be' a.

²³ Ie' tö ie' a iché:

—Be' akē blēnewā e' shkerdakane.

²⁴ Marta tö iché ia:

—Ye' wā ijcher tö ie' shkerdakane aishkuö ta mik ká i' erkewatke eta.

²⁵ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' dör s'duulewā e' shke'ukkane wak. Ye' dör sene michoë e' mukwak. Yi erblé ye' mik erë iblēnewatke, erë ishkerdakane ta iser michoë. ²⁶ Yi serke ye' mik erblöke ye' mik, ese kē duōpawā aishkuö ta. ¿E' klö'wé be' tö?

²⁷ Marta tö iiuté:

—A Skëkëpa, iklö'wéyö. Ye' tö iklö'wé tö be' dör Skëköl Alà, be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie cheke ká iaiä tö idatse ká i' k̄i e'.

Jesús ié wé Lázaro nu blēne ee

²⁸ Marta tö ttè e' ché one, ta imía iël María kiök, ta iché ie' kukuö a:

—S'wöbla'ukwak detke. Ie' tö be' kié.

²⁹ Mik e' ttsé María tö, eta bet ie' e' kéka mía Jesús saük. ³⁰ Jesús tso'ia wé ie' ttè Marta ta ee. Kam ie' dōwā wé ie'pa serke ee. ³¹ Mik wépa tso' María u a ipablök, e'pa

tö isué tö ie' e' kéka mía bet, eta ie'pa mía itöki. Ie'pa ibikeitsé tö ie' mía iuk idëütö nu blëne ee.

³² Mik María demi Jesús ska', eta ie' e' tkéwa kuchë ki iklö ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skëképa, be' chöpa tkër ië, e'ma ye' akë kë blënewa.

³³ Mik Jesús tö isué tö María iuke ena wépa debitu ie' ta e'pa iukeñak, eta e' tö ie' chkewéwa taië shute. ³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Wé a' tö inú blë'wa?

Ie'pa tö iüté:

—A Skëképa, be' shkõ isaük.

³⁵ Eta Jesús ië. ³⁶ Ie'pa tö iché:

—Isaü. Ie' éna Lázaro dalër taië.

³⁷ Erë ie'pa welepa tö iché:

—Ie' tö wëm wöbla kë wawër, e' buaone ta ¿i kueki ie' kë wa ì one as Lázaro kë blërwa?

Jesús tö Lázaro shke'wékane

³⁸ Eta Jesús skà erianeka ta idemi wé Lázaro nu blëne ee. E' dör ákuk bërie. Ák bërie bastkër, e' wa ákuk wötëulewa. ³⁹ Jesús tö iché:

—Ák bastkër ákuk kkõ mik, e' sköttsa bánet.

Marta dör dëütö kutà e' tö iché:

—A Skëképa, ká detke tkël inú ki, e' kueki suluë inú alanewatke.

⁴⁰ Ie' tö iüté:

—Ye' tö be' a ichétke tö be' erblé ye' mik, e' ta moki be' tö Skëköl olo taië e' sueraë.

⁴¹ Eta ie'pa tö ák skéu bánet ta Jesús wökéka ká jai a ta ichéitö:

—A yëwö, ì kiéyö be' a e' ttsébö. E' kueki wëstela chekeyö be' a. ⁴² Ye' wa ijcher tö kekraë ì kiekeyö be' a, e' ttsekebö. Erë ikiéyö be' a pë' tso' taië ië, e'pa kukua as ie'pa tö iklö'ü tö moki be' ye' patkë'.

⁴³ E' chéitö one ta ie' iché aneule:

—A Lázaro, jbe' e' yöttsa se!

⁴⁴ Eta Lázaro blënewa e' dettsa ttsë'ka. Ie' ulà, ie' klö parratulewa datsi'tak wa. Nies iwö parratulewa datsi'tak wa. Jesús tö iché iarak:

—Iparratulewa datsi'tak wa, e' wötsöo as imi'a.

Judiowak tö Jesús ileritsé klö'wëwa

(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Judiowak dë'bitu María wapiöuk, e'pa tö ì wé Jesús tö e' sué, e' kueki ie'pa taië erblé ie' mik. ⁴⁶ Erë ie'pa welepa mía, ì wéitö, e' chök fariseowakpa a. ⁴⁷ Eta fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö judiowak wökirpa kié ta ñni dapa'wéka ta ichéraitö ñi a:

—¿Wes se' tö Jesús wëmi? Ì kë or yi a ese wekeitö taië. ⁴⁸ Se' tö ie' méat es, e' ta sulitane erblöraë ie' mik ta itkërdaka se' blúie. E' mú ttsé Roma wökirpa tö, e'ma ie'pa bituraë ta Skëköl wé tskerawarakitö, ñies se' judiowak ewerawarakitö.

⁴⁹ Erë ie'pa shua wëm tso' eköl kié Caifás, e' dör sacerdote kibi duas e' wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' kë wa ì jcher yës. ⁵⁰ Ttsësquia a' kë éna iane tö wëm eköl ë duöwa se' judiowak skéie, e' dör bua'ie se' kos erwa e' skéie.

⁵¹ Erë e' kë yëne Caifás wa iwák er wa. Ie' dör sacerdote kibi duas e' wa, e' kueki Skëköl tö ie' ké ichök es ittekölie. Ie' tö iché Skëköl ttekölie tö Jesús tterawa judiowak ulitane skéie. ⁵² Kë idör judiowak ë skéie, ñies itterawa Skëköl ala'r ulitane serke ká wa'ne e'pa skéie as ie'pa dö judiowak ta ñita wes wakpa etökicha ë es. ⁵³ E' diwö ta judiowak wökirpa tö kawö mé ñi a Jesús ttowa.

⁵⁴ E' kueki ie' kë shkõia sulitane wösha judiowak shua. Ie' e' yëttsa mía ká kié Efraín ee. Ká e' atë ká sir poë wé kë yi serku' ese ska' tsinet. Eë ie' e' tsëat ittökatapa ta.

⁵⁵ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke tsinet tkö'wë. Judiowak serke bánet e'pa taië dökemitke Jerusalén e' batse'ukne ikawö tkö'uke e' yöki wes ie'pa wöblar es. ⁵⁶ Ie'pa tso'ie Jesús yulök. Ie'pa ñi chakökerak Skëköl wé a:

—¿Ima a' tö iché, Jesús dömi kawö tkö'uk ö kë idöpa?

⁵⁷ Fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö iché sulitane a tö yi wa ijcher tö wé Jesús tso', e' ta ibiyö chö sa' a iklö'wowa.

12

Alaköl eköl tö kiö masmas téka Jesús klö

ki

¹ Kawö kianeia teröl Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'woie ta Jesús

mía Betania wé Lázaro serke eē. Lázaro du'wā e' shkeo'kane ie' tō e' ska' ie' mía. ² Eē ie'pa ulérak, chkérak buaē Jesús kikoka. Marta tso' iwatiök. Lázaro tkēr ie'pa shua mesa kī chkök Jesús ta. ³ Eta María wā kiō masmas kiè nardo chökle tuè darerē, ese debitu litro shaböts, e' téitō Jesús klō kī. E' ukuökī ta ipasiwéwaitō itsakō wa. Kiō e' tō úshu kos alappowéka buaē jamamaē. ⁴ Eta Jesús ttökata eköl kiè Judas Iscariote tō iwömekettsa e' tō iché:

⁵ —Kiō masmas se tuè kanè duas ek ské ekkē. ¿Ì kuekī kē iwatonettsa s'siarēpa kimoie?

⁶ Erē e' kē yēne ie' wā, ie' éna s'siarpa dalēr taiē e' kuekī. Ie' dör akblökwak, e' kuekī ie' tō iché es. Ie' dör Jesús ttökatapa inuköl blökwak, e' kak ekibleke ie' tō iwák a. ⁷ Jesús tō iché ia:

—Imúat. Kiō e' bleke tē se' nu kī, erē itē ie' tō ye' kī kam ye' ttōwā e' yöki. ⁸ S'siarēpa tso' kekraē a' shua as a' tō ikimù, erē ye' kē ku' kekraē a' ta.

Sacerdotepa wökirpa kī Lázaro kiane ttèwā

⁹ Taiē judiowak wā ijchenewā tō Jesús tso' Betania ta imiyal eē, kē dör Jesús ē sauk. Nies ie'pa kī Lázaro shkeo'kaneitō e' kiane suè. ¹⁰⁻¹¹ Lázaro batamik taiē ie'pa erblé Jesús mik, ta sacerdotepa wökirpa ttē kē iutēia ie'pa tō. E' kuekī sacerdotepa wökirpa tō ibikeitsétke Lázaro ttowā nies.

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹² Taiē pē' de Jerusalén Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkö'uk. Bule es ta ie'pa wā ijchenewā tō Jesús datse nies Jerusalén. ¹³ E' kuekī ie'pa sī kō télor tsémi shuélor ie' datse e' ñalé kī idalöioie ta imiyal iñaletsuk. Ie'pa tō iché aneule:

—Skököl kikokasö! ¡Ayēcha buaē se' Israel aleripa blú datse Skököl ttō wa e'!*

¹⁴ Eta Jesús tō burro pupula kué etō, e' kī ie' e' tkéka wēs ikitule Skököl yēkkuō kī es, e' tō iché:

¹⁵ A Sión wakpa, kē a' suanuk.

Isaú, a' blú datse

e' tkéuleka burro pupula kī.†

Es Skököl yēkkuō tō iché.

¹⁶ Ima Jesús ttē tso' kitule Skököl yēkkuō kī e' wā tka ie' ta. Erē e' kēwō ska' ta ie' ttökatapa kē éna iwā ane tō Skököl yēkkuō kitule ká iaiā e' tō Jesús ttē pakeke. Erē ie' míkane ká jai a' olo ta' taiē, e' ukuökī ta ie'pa éna iwā ane tō i' kos wé pē' tō ie' ta, e' tso'tke kitule Skököl yēkkuō kī.

¹⁷ Wépa tso' mik Jesús tō Lázaro shkeo'kane eta, e'pa tō ttē e' pakeke imalepa a. ¹⁸ E' kuekī pē' wā taiē ttē e' jchenewā, e' kuekī imiyal Jesús ñaletsuk. ¹⁹ Erē fariseowakpa tō iché ñi a:

—¡Isaú, sulitane mi'ke Jesús ē itöki! ¡Se' tsaiēne buaē!

Griegowak welepa tō Jesús yulé

²⁰ Pē' mīne Jerusalén Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkö'uk, e' shua griegowak welepa tso'ñak. ²¹ Griegowak e'pa debitu Felipe ska'. Felipe dör ká kiè Betsaida e' wak. Ká e' atē Galilea. Ie'pa kköché taiē:

—A kēkēpa Felipe, sa' kī Jesús kiane suè.

²² Eta Felipe mía ichök Andrés a' ta ie'pa bōl miyal ichök Jesús a. ²³ Jesús tō iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' olo taiē e' kkayérketke. ²⁴ Mokī ye' tō a' a' iché tō iyiwō etkla kē tkēnewā íyök a, e' ta iatdaē ekörla, kē wō ta'. Erē iyiwō etkla tkēnewā íyök a, ese shölöne ta iwödaló duowā, e' ta itskine wördaē taiē. ²⁵ Wé e' dalēr taiē kē duakwā, ese weirdaē aishkuō ta. Erē wé e' mettsa ttèwā ká i' a, ese tsatkērdaē ser mīchoē. ²⁶ Yi kanēblak ye' a, ese kawōta shkök ye' ta; wé ye' tso' eē ye' kanè mēsopa tso' nies. Yi kanēblöke ye' a, ese kikerakā ye' Yé tō.

Jesús ttekewatke, e' ché ie' tō

²⁷ “Ye' ittsé i' ta, taiē ye' eriane. ¿Ì chēmiyö? ¿Yö ichēmi ye' Yé a: ‘A yéwō, ye' tsatköō i' tköketke ye' ta e' yöki?’ Au, e' kē chepayö. ¡Ye' wák e' dē'bitu ttèwā! ²⁸ A yéwō, be' olo taiē e' kkachō as be' kikarka.”

Eta ká jai a' ttō ttsēne e' tō iché: “Ye' olo taiē e' kkachétkeyö be' kī, ta iskà kkacheraneyö.”

²⁹ Pē' tso' ittsök eē, e'pa tō iché tō alá blane, erē welepa tō iché:

—Skököl biyöchökwak wele ttē ie' ta.

³⁰ Jesús tō iché ie'pa a:

* **12:13** Salmo 118.25 † **12:15** Zacarías 9.9

—Ttö ttsé a' tö, e' kë dör ye' a, e' dör a' kimioie. ³¹ Kä i' wakpa shulè kéwö detke. Bë dör kä i' wakpa wökir, e' uyardattsa i' ta. ³² Mik ye' wötënewa krus mik e' tkëneka, eta ye' wa sulitane bituraë ye' ska'.

³³ Es ie' tö wes itterawa e' ché. ³⁴ Pë' tö iüté:

—Se' wa ijcher tö Skëköl yëkkuö ki ikitule tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ser michoë. ¿Wes be' tö ichè tö S'ditsö Alà, e' kawöta tkëka krus mik? S'ditsö Alà ¿e' dör yi?

³⁵ Jesús tö iché ie'pa a:

—Yi shköke stui a, ese kë wa ijcher wé imirö. Ye' dör wes ká olo es, erë ye' tso'ia a' shua ekuölö ë. E' kueki a' shkö ye' olo a' as kë stui tö a' kùwa. ³⁶ Ye' dör wes ká olo es, e' tso'ia a' shua. Ye' mik a' erblö as a' dö ye' ichaie.

E' ché one Jesús tö ta imía e' bléwa ie'pa yöki.

Ì kueki judiowak kë erblö Jesús mik

³⁷ Ì kë or yi a ese wé Jesús tö taië judiowak wörki, erë ie'pa kë erblène ie' mik. ³⁸ E' kos wamblène wes Skëköl tteköl Isaías e' tö ikit Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè:

“A Skëköl, ttè paka' sa' tö wësua kë yi wa iklöne.

Be' diché taië e' kkayë' be' tö ie'pa a, erë ie'pa kë wa sa' ttö iütëne.”†

³⁹ Es ie'pa kë a Skëköl ttè klör. Nies Isaías ikitat tö ì kueki ie'pa kë wa Skëköl ttè klöone. E' tö ichè:

⁴⁰ “Ie'pa er darërëë, kë éna Skëköl ttè klö'wak yës.

E' kueki ie'pa wöa Skëköl tö ká chówéwa.

Ie' tö ie'pa méat wes s'wöbla kë wawër es.

Ie' tö ie'pa er darë'wéwa as ie'pa kë éna iwà ar.

Skëköl tö ichè tö ye' tö iwé es

as ie'pa kë er mane'ü ye' a ta ie'pa bua'wëneyö.”§

⁴¹ Isaías tö Jesús olo taië e' su' ena ie' tö Jesús cheke, e' kueki ie' tö iché es.

⁴² Erë taië judiowak wökirpa erblé Jesús mik. Erë ie'pa suane fariseowakpa yöki, e' kueki kë ie'pa ichéka sulitane kukua. Ie'pa kë ki ikiane tö fariseowakpa tö ie'pa trë'wëshkar ie'pa ñi dapa'wo wé a.

⁴³ S'ditsö tö ie'pa kikekeka e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie, Skëköl tö ie'pa kikekeka e' skéie.

Ì ché Jesús tö e' wa se' kichatërdaë

⁴⁴ Jesús tö iché aneule: “Wépa erblé ye' mik, esepa kë erblène ye' ë mik. Ie'pa erblé ye' Yé tö ye' patkë' e' mik ñies. ⁴⁵ Wépa tö ye' sué, esepa tö ye' Yé tö ye' patkë' e' sué ñies. ⁴⁶ Ye' dör wes ká olo es. Ye' dë'bitu ká i' a as wépa erblé ye' mik, esepa kë ku'ia wes s'tso' stui a es. ⁴⁷ Wépa tö ye' ttö ttsé, erë kë iwà iwà iütëne, esepa kë kichatëpa ye' wák tö. Ye' kë dë'bitu ká i' a s'ditsö kichatök. Ye' dë'bitu s'ditsö tsatkök. ⁴⁸ Wépa tö ye' watekettsa, kë tö ye' ttö dalöie, esepa kkatökwak tso'tke, e' tö ie'pa kichaterattsa. Ttè yë'bak ye' tö, e' kë klöne ie'pa wa, e' kueki mik ká i' erkewatke, eta ie'pa kichatërdattsa. ⁴⁹ Ye' kë wa ì yëule ye' wák er wa. Ì cheke ye' tö, e' chekeyö wes ye' Yé tö ye' patkë'bitu, e' tö ye' patkë' ichök es. E' kueki ye' ttö dör mokië. ⁵⁰ Ye' wa ijcher tö ì ché ie' tö e' tö sené michoë mé. Es ì chekeyö, e' chekeyö wes ye' Yé tö ye' ké ichök es.”

13

Jesús tö ittökatapa klö skué

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke bule es. Jesús wa ijcher tö ie' tö ká i' mekeattke ta imichone iyé ska', e' kéwö dewatke. Wépa dör ie' icha tso' ká i' a, e'pa dalër kekraë ie' éna. Es ie'pa dalër michoë ie' éna kekraë.

² Jesús ena ittökatapa tso' chkök nañewe. Ie'pa eköl kié Judas, e' dör Simón Iscariote e' alà. Bë tö ie' këtke ibikeitsök Jesús wömúttsa. ³ Erë Jesús wa ijcher tö iyé tö ì kos kéwö mé iulà a. Nies ie' wa ijcher tö ie' dë'bitu Skëköl ska' e' mitkene ee. ⁴ Es ie' e' kéka wé ie'pa tso' chkök ee, ta ipaio kikke yëttsaitö ta datsi' ukuö e' pasiwoie, ese muéwaitö e' kipa mik. ⁵ E' ukuöki ta di' téitö kulë' a ta ie' tö ittökatapa klö skuémi. Datsi' ukuö tso' iwà moule e' kipa mik, e' wa ittökatapa klö pasiwéitö.

⁶ Mik Jesús mi' Simón Pedro klö skuök, eta e' tö ie' a iché:

† 12:38 Isaías 53.1 § 12:40 Isaías 6.10

—A Skëkëpa, be' dör sa' wöbla'ukwak.
¿Wes e' tō ye' klō skuèmi?

⁷ Jesús tō iūtē:

—Ì uk ye' tso' e' wà kē ane be' éna i'ñe, erē
i' ukuōki tã be' éna iwà ardaë.

⁸ Etã Pedro tō iché ie' a:

—iKē ye' tō kawō mepa be' a as be' tō ye'
klō skuō!

Jesús tō iūtē:

—Ye' kē tō be' klō skuè, e' tã be' kē döpaia
ye' ttökataie.

⁹ Simón Pedro tō iché ia:

—A Skëkëpa, e' dör es e'ma ye' klō skuō.
iÑies ye' ulà ena ye' wökir e' kos skuō!

¹⁰ Erē Jesús tō iūtē:

—Yi kuétke ñiköl pa sunetke maneneë,
ese kē kawōtã kuöwëne, iklö ë kiane skuè.
A' kibiiepa tso'tke maneneë, erē eköl dur a'
shua, e' kē dör manene.

¹¹ Ie' wã ijcher tō yi tō iwömekettsã, e'
kuëki ie' tō iché: “eköl dur a' shua, e' kē dör
manene.”

¹² Jesús tō ittökatapa klō skué one tã ipaio
kikke iékanetitō tã imía e' tkéserne mesa
o'mik tã ichéitō:

—¿Ì wé ye' tō a' a, e' wà ane a' éna? ¹³ A'
tō ye' kiè S'wöbla'ukwak ö Skëkëpa, es je'
idir, ye' dör e'. ¹⁴ Ye' dör a' wöbla'ukwak, ye'
dör a' kékëpa, erē ye' e' wöéwa dö diöshet a'
klō skuök wes kanè méso es. E' yitã a' kē
e' wöökwa dö diöshet ñi yöki ñi kimuk. ¹⁵ Ì
wé ye' tō a' wörki, e' wà kkachéyö a' a as
a' tō iwakaneu es. ¹⁶ Moki ye' tō a' a iché
tō kanè mésopa kos, esepa kē dör iwökirpa
tsatã. Ñies yi patkéule, ese kē dör yi tō ipatké
ese tsatã. ¹⁷ Ttè e' wà ane a' éna tã iwawé a'
tō es, e' tã ayëcha e' dör buaë a' a.

¹⁸ “Kē ye' ku' a' ulitane chök. Ye' tō a'
shukitbak, e' kuëki ye' wã ijcher buaë wes
a' dör. Erē Skëköl yëkkuö tō iché: ‘wépa
chköke ye' tã, e' isie alè eköl míane ye'
bolökie.’ Ttè e' kawōtã wà tkök es. ¹⁹ E'
ché ye' tō a' a kam iwà tkö e' yöki. Es mik
iwà tka, etã a' tō iklö'weraë moki tō Skëköl
tō ye' patké'bitu. ²⁰ Moki ye' tō a' a iché
tō yi tō yi patkekeyö, ese kiekewã er bua'
wa, ese tō ye' kiekewã er bua' wa. Ñies yi
tō ye' kiekewã er bua' wa, ese tō yi tō ye'
patké'bitu e' kiekewã er bua' wa.”

Jesús tō iché Judas tō ye' wömerattsã
(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lu-
cas 22.21-23)

²¹ Jesús tō iché one tã ichkenewã tã
ichéitō ittökatapa a yësyësë:

—Moki ye' tō a' a iché tō a' eköl tō ye'
wömerattsã.

²² Ittökatapa ñi suéka. Ie'pa kē wã ijcher
tō yi chök ie' tso'. ²³ Ie'pa eköl dalër tajë
Jesús éna, e' tkër io'mik tsinet ie'pa chköke
e' dalewa. ²⁴ Ie' a Simón Pedro ulà kkaché
tō ichakö yi cheke Jesús tō. ²⁵ Ie' ki e' skéwa
tsinet Jesús skà tã ichakéitō ia:

—A Skëkëpa, ¿yi idir?

²⁶ Jesús tō iūtē:

—Ye' tō pan takla nuweke udiö a, tã yi a
yö imé e' idir.

E' bet tã ie' tō pan takla nuwéka tã iméitō
Judas dör Simón Iscariote alà e' a. ²⁷ Judas
tō pan takla ñé tã bet Satanás tkawã ie' er
a. Jesús tō iché ia:

—Ì weke be' tō e' ú bet.

²⁸ Erē ie'pa tso' chkök mesa o'mik, e'pa kē
éna iane ì kuëki Jesús tō iché es. ²⁹ Judas
dör inuköl blökwak, e' kuëki Jesús ttökatapa
welepa tō ibikeitsé tō Jesús tō Judas kē ilè
tauk ikawö tkö'wëkerakitö e' a ö ilè kak-
muk s'siarëpa a.

³⁰ Es Judas tō pan ñé tã imía. Mik imía,
etã kã detke nañewe.

Jesús tō ttè dalöiëno pa'alí mé ittökatapa a

³¹ Judas mía e' ukuōki tã Jesús tō iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà e'. I'ñe ye' olo wërdaë,
ñies Skëköl wák olo wërdaë ye' ki. ³² Skëköl
olo wërdaë ye' ki, e' tã ie' wák tō ye' olo
kkacheraë sulitane wörki, e' weraëitö bet.
³³ A ala'r, kē ye' serpaia a' tã kã tajë. A' tō ye'
yuleraë, erē i yë'bak ye' tō judiowak wökirpa
a, e' cheke ye' tō a' a ñies: a' kē döpa wé
ye' mi'ke eë. ³⁴ Ye' tō ttè pa'alí meke a' a
dalöië, e' dör i': a' ñi dalëritsö. A' kawōtã ñi
dalëritsök wes ye' tō a' dalëritseke es. ³⁵ A' ñi
dalëritsöke es, e' tã sulitane wã ijcherdaë tō
a' dör ye' ttökatapa.

Pedro icheraë tō ie' kē wã Jesús suule
(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lu-
cas 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro tō ichaké Jesús a:

—A Skëkëpa, ¿wé be' mi'ke?

Ie' tō iūtē:

—Kê be' döpami ye' itöki wé ye' mi'ke ee, erë aishkuö tã be' dömi ye' itöki.

³⁷ Pedro tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ¿i kuëki ye' kê mi'pa be' itöki i' ta? ¡Ye' e' chétke duökwa be' tsatkök!

³⁸ Jesús tö iüté:

—¿Moki be' e' chétke duökwa ye' tsatkök? Ye' be' a iché yësyësë tö kam dakro ar, e' yöki bö icheraë mañatökicha tö be' kê wã ye' suule.

14

Shkowã Skëköl ska' e' ñalé dör Jesús

¹ E' ukuöki tã Jesús tö iché ittökatapa a:

“Kê a' tkinuk. A' erblö Skëköl mik. Ñies a' erblö ye' mik. ² Ye' yé u blatëule tajë. Ye' mi'ke iwakanéuk kewe a' yöki. E' kê chöpa es, e' ma kê ye' wã iyëne. ³ Ye' mía tã mik iwakanëone, etã ye' datskene a' tsukmi as a' mi' senuk wé ye' tkër ee. ⁴ Wé ye' mi'ke e' ñalé suule a' wã buaë.”

⁵ Tomás tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, kê sa' wã ijcher wé be' mi'ke tã ¿wes sa' a' ñalé armi?

⁶ Ie' tö iüté:

—Ye' dör ñalã e'. Ì dör mokië ena sene michoë e' dör ye'. Kê yi döpa S'yé ska', e' kê dör ye' wa e' tã. ⁷ A' wã ye' suule mokië, e' tã es a' wã ye' Yé suule. I' tamí a' wã ie' suule, mokië isuétke a' tö.

⁸ Felipe tö iché ia:

—A Skëkëpa, S'yé kkachö sa' a' tã e' ë dör wé'.

⁹ Jesús tö iüté:

—A Felipe, kã tajë ye' sené a' tã, ¿wes kê be' wã ye' suule? Yi tö ye' sué, ese tö S'yé sué ñies. ¿Wes be' ichëmi, 'S'yé kkachö sa' a'?' ¹⁰ A Felipe, ¿be' kê wã iklöone tö ye' ena S'yé, sa' böi dör eköl ë? Ì chekeyö a' a, e' kê cheku' ye' wã ye' wák er wa. Ì kos kanewekeyö, e' kaneweke S'yé serke ye' a' e' tö. ¹¹ Iklö'ú tö ye' ena S'yé sa' böi dör eköl ë. Ì chekeyö a' a, e' kê klö'wè a' tö, e' tã iklö'ú i' kê or yi a, ese wéyö e' wa. ¹² Moki ye' tö a' a' iché tö wépa erblé ye' mik, esepa tö i weke ye' tö, e' weraë ñies. Erë ye' mi'ke S'yé skã e' kuëki i' oule ye' wã, ese weraë ie'pa tö, ye' wã ioule e' tsata. ¹³ Ì kos kieke a' tö ye' ttö wa, e' weraëyö as S'yé olo tajë e' kkayër

ye' dör ilã e' wa. ¹⁴ Ì kos kieke a' tö ye' a, e' weraëyö.

Jesús kablé Wiköl Batse'r patkök

¹⁵ “A' éna ye' dalër, e' ma ye' ttè dalöiëno e' dalöieraë a' tö. ¹⁶ Ye' tö ikieraë S'yé a' tã ie' tö iskã patkeraë eköl a' kimuk, e' dör Sulaiökwak, ie' tso'ie a' tã kekraë. ¹⁷ Ie' dör Skëköl Wiköl. Ie' tö S'yé ttö moki e' kkacheraë a' a. Wépa kê tö Skëköl dalöië esepa kê a' iWiköl wënuke ena ie'pa kê wã isuule, e' kuëki ie'pa kê a' ikinukwã e' kimoie. Erë a' wã ie' suule. Ie' serke a' tã, ñies ie' serdaë a' er a.

¹⁸ “Ye' kê tö a' mepaät s'jchu'rlaie. Ye' datskene a' ska'. ¹⁹ Kukur tã wépa kê dör ye' icha esepa kê tö ye' suëpaia. Erë a' tö ye' suërane. Ye' duowã shkenekane, e' batamik sene michoë döraë a' ulã a. ²⁰ Mik e' kèwö de, etã a' wã ijcherdaë tö ye' ena S'yé sa' böi dör eköl ë. Ñies a' wã ijcherdaë tö a' ena ye', se' dör wes wák eköl ë es. ²¹ Wépa tö ye' ttè dalöiëno klö'weke tã iwã iüteke, esepa éna ye' dalër. Wépa éna ye' dalër, esepa dalërdaë ye' Yé éna. Ñies ye' éna ie'pa dalërdaë ena ye' e' kkachöraë ie'pa a.

²² Etã eköl skã kiè Judas, kê dör Judas Iscariote, e' tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, ¿wes be' e' kkachömi sa' a, erë be' kê e' kkachöpa sulitane a?

²³ Ie' iüté:

—Wépa éna ye' dalër, esepa tö ye' ttè iüteraë. Ie'pa dalëritseraë ye' Yé tö. Ie' ena ye', sa' döraë ie'pa ska' senuk ie'pa tã. ²⁴ Wépa kê éna ye' dalër, esepa kê tö ye' ttè iütepa. Ttè chekeyö a' a, e' kê dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tö ye' patkë', e' ttè.

²⁵ “I' kos chekeyö a' a, e' chekeyö ye' tso'ia a' ta e' dalewa. ²⁶ Erë Sulaiökwak, e' dör Wiköl Batse'r, e' patkeraë Skëköl tö a' a' ye' ttö wa. Ì kos yè' ye' tö a' a, e' wa ie' tö a' wöbla'weraë as a' éna iarne.

²⁷ “Sene bèrë méatyö a' a, e' datse ye' wã. E' dör ichök kê dör wes sene bèrë cheke wépa kê tö Skëköl dalöië esepa tö es. E' kuëki kê a' tkinuk, kê a' suanuk. ²⁸ A' wã ittëule tö ye' tö a' a' iché tö 'ye' mi'ke erë ye' datskene a' ska'. A' éna ye' dalër moki, e' tã a' ttsë'rdaë buaë tö ye' mi'ke S'yé ska', e' dör ye' tsata e' kuëki. ²⁹ I' tã ye' tö ichétke a'

a kam iwà tkō e' yōkī aš mik iwà tka, eṭa a' erblō ye' mik.

³⁰ “Bé dōr ká i' wōkir, e' datsetke bet, e' kuēkī ye' kē a kawō ta'ia ttōk a' ta tajē. Ie' kē diché ta' e' aloka ye' kī yēs. ³¹ Erē ye' tō iwé wēs ye' Yē tō ye' ka' iuk es aš sulitane tō isaū tō ye' Yē dalēr ye' éna.

“Se' e' yōlur íe, mishkatke.

15

Jesús dōr wēs uva kicha es

¹ “Ye' dōr uva kicha chōkle, e' kaneweke ye' Yē tō. ² Iulà wé kē wōr, ese télor ye' Yē tō. Iulà wōr ta' kōs, ese paikléloritō buaē maneneē aš ikī wōr tajē. ³ A' pairiuletke maneneē ttē wa ye' tō a' wōbla'wé e' wa. ⁴ A' senú ye' ta' nīta, eṭa ye' serdaē a' ta' nīta. Mik ulà kē ku'ia iwí mik, eṭa kē iwōria. Kē iwōnuk iwák ē mik. Es nīes a' kē ku' ye' mik, eṭa kē a' wōrpa.

⁵ “Ye' dōr uva kicha. A' dōr iulà. A' kē ku' ye' mik, eṭa kē i' onuk a' a' yēs. E' kuēkī wēpa serke ye' mik, nīes ye' serke e'pa a, esepa wōrke tajē. ⁶ Wēpa kē serku' ye' mik, esepa tērdattsa kéu bānet ta' isinewa wēs uva kicha ulà sir es. Iulà ese shtekeka uyēwa bö' a' ta' iñanewa.

⁷ “A' serke ye' mik, nīes ye' ttē tso'ie a' er a, e' ta' i' kōs kiane a' kī, e' kiō Skēkōl a' ta' imeraëitō a' a. ⁸ Mik i' kiane Skēkōl kī, ese wé a' tō, eṭa e' dōr wēs uva wōr es. E' tō ye' Yē kīkekeka tajē. E' wa iwēnewa tō mokī a' dōr ye' ttōkatapa. ⁹ Ye' éna a' dalēr wēs ye' Yē éna ye' dalēr es. A' senú kekraē ye' mik aš ye' tō a' dalëritsō kekraē. ¹⁰ Ye' ttē dalōiēno e' dalōieke a' tō, e' ta' ye' tō a' dalëritsē michoë. E' dōr wēs ye' tō ye' Yē ttē dalōiēno e' dalōieke ta' ie' tō ye' dalëritsē michoë es.

¹¹ “I' kōs chekeyō a' a' aš a' tts'er buaē wēs ye' es. Ye' kī ikiane tō a' tts'er buaē shūte. ¹² Ye' ttē dalōiēno e' dōr i': a' nī dalëritsō wēs ye' tō a' dalëritseke es. ¹³ Se' e' mettsa duōkwa yile dalēr se' éna, e' skéie, e' ta' kē se' éna yi dalēnuk e' tsata. ¹⁴ I' uk ye' tō a' ké, ese wēke a' tō, e' ta' a' dōr ye' sini'pa. ¹⁵ I' bikeitseke i' kaneweke kanè wōkir tō, ese kē jcher ikanè méso wa. Iwōkir kē tō ipaketa' ie' a. Erē i' kōs yē' ye' Yē tō ye' a, e' chēneyō a' a, e' kuēkī a' kē kiēiyō ye' kanè méso, a'

kiekeyō ye' sini'pa. ¹⁶ A' kē wa ye' shukite, e' skéie ye' tō a' shukit. Ye' tō a' patkeke aš a' mi' wōnuk buaē wēs uva ulà es, erē iwō ese tso'ie kekraē. Es i' kōs kié a' tō ye' Yē a ye' ttō wa e' meraëitō a' a. ¹⁷ Ye' ttē dalōiēno dōr i': a' nī dalëritsō.

Pē' kē erblēne Jesús mik esepa tō Jesús ttōkatapa sueraē suluē

¹⁸ “Wēpa kē tō Skēkōl dalōiē esepa tō a' suēke suluē, e' ta' a' éna ianú tō ie'pa tō ye' su'bak suluē a' yōkī kewe. ¹⁹ A' chōpa wēs ie'pa es, e' ma ie'pa tō a' dalëritsēmi wēs ie'pa nī dalēr es. Erē ye' tō a' shukit ie'pa shua, e' kuēkī i'ñe ta' a' kē dōr wēs ie'pa es. E' kuēkī ie'pa éna suluē a' ar. ²⁰ Ye' tō iyē'bak a' a' tō 'ikanè méso kē dōr iwōkir tsata, e' anú a' éna. Ie'pa tō ye' we'iké siarē, e' ta' ie'pa tō a' we'ikeraē siarē. Ie'pa tō ye' ttō dalōiē, e' ta' nīes ie'pa tō a' ttō dalōieraē. ²¹ A' dōr ye' ichapa. Ie'pa kē wa ye' Yē tō ye' patkē' e' suule. E' kuēkī i' kōs suluē wambleraē ie'pa tō a' kī.

²² “Ye' kē dōpa ká i' a, ye' kē ttē pakōpa ie'pa a, e' ma ie'pa kē kī i' sulu nuí ta'. Erē i'ñe ta' ie'pa kē tkōpashkar inuí ulà a. ²³ Wēpa tō ye' suēke suluē, esepa tō ye' Yē suēke suluē nīes. ²⁴ I' kē or yi a' ese kē úpayō ie'pa wōrkī, e' ma ie'pa kē kī i' nuí ta'. Erē ie'pa tō isu'bak erē ie'pa tō ye' sué suluē, nīes ye' Yē sué suluē ie'pa tō. ²⁵ Erē itka es aš i' tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī, e' wà tkō es, e' tō ichè: 'Ie'pa tō ye' sué suluē kē wà ta'.'*

²⁶ “Ye' tō Sulaiōkwak tso' ye' Yē ska', e' patkeraē a' a, e' dōr Skēkōl Wikōl. Ie' dōr Skēkōl ttō mokī chōkwak. Mik ie' de, eṭa ie' tō ye' ttē cheraē. ²⁷ A' manetwa ye' ta' kuaē, e' kuēkī a' tō ye' ttē cheraē nīes.

16

¹ Ttē e' kōs chéyō a' a' aš a' erblō ye' mik e' kē olo'yō a' tō. ² Ie'pa tō a' uyerattsa se' nī dapa'wo wé a. Mokī kawō dōkewatke ta' yile tō a' ttéwa, e' ta' e' tō ibikeitseraē tō es ie' tso' Skēkōl kanè uk. ³ Ie'pa kē wa ye' ena ye' Yē suule mokī, e' kuēkī ie'pa e' wamblō es. ⁴ Erē ttē e' chéyō a' a' aš mik ikéwō de, eṭa a' éna iar.

I' wēke Wikōl Batse'r tō, e' pakē

* 15:25 Salmos 35.19; 64.4

Ye' tso'ia a' ta, e' kueki kuaë ttè e' kè yène ye' wa a' a. ⁵ Erè i'ñe ta ye' mitkene, ye' Yé tò ye' patkè, e' ska'. Erè a' kè tò ye' a' ichakè tò '¿Wé be' mi'ke?' ⁶ E' skéie a' erianeḡa tajë, i' ché ye' tò a' a' e' kueki. ⁷ Mokië ye' tò a' a' ichè tò buaë idir a' a' tò ye' mia. Ye' kè mène, e' ma Sulaiökwak kè döpa a' a. E' kueki ye' tò a' a' ichè tò buaë idir a' a' tò ye' mia. Ye' mia, e' ta ye' tò Sulaiökwak patkeraë a' a. ⁸ Mik ie' de, eta ie' tò ikkacheraë wépa kè tò Skéköl dalöie esepa a' tò ie'pa e' wamblö sulu. Nies ie' tò ikkacheraë ie'pa a' tò ye' eköl è dö r yësyësë Skéköl wöa. Nies ie' tò ikkacheraë ie'pa a' tò ie'pa kichatërdaë aishkuö ta. ⁹ Ie'pa kè erblöku' ye' mik, e' kueki ie'pa dö r i' sulu wamblökwakpa. ¹⁰ Ye' mi'kene ye' Yé ska', e' kueki kè ye' suepaia a' tò. E' wa ikkayëne ie'pa a' tò ye' eköl è dö r yësyësë Skéköl wöa. ¹¹ Bè dö r ká i' wakpa wökir e' kichatënetke, e' wa ikkayëne tò nies ie'pa kichatërdaë.

¹² "Tajë ye' wa iyi tso'ia ché a' a, erè i' ta kè a' a iwà anak. ¹³ Erè mik Skéköl Wiköl ttö mokië e' de, eta ie' kè ttöpa iwák er wa. I' ttseke ie' tò Skéköl ska', ese cherane ie' tò a' a. E' kueki ie' tò a' wöbla'weraë ttè moki kos ese wa. I' tköraë aishkuö ta, ese cheraëitö a' a. ¹⁴ I' tso' ye' er a, ese cheraneitö a' a. Es ie' tò ye' kikeraka. ¹⁵ I' kos tso' ye' Yé er a, nies e' tso' ye' er a. E' kueki ye' tò a' a' iché tò, i' tso' ye' er a, ese cherane Wiköl Batse'r tò a' a.

Ittökatapa eriane e' manerdattsane ttsë'rdane buaë

¹⁶ "Bërbër setcha, eta kè a' tò ye' suepaia. Erè e' ukuöki setcha, eta a' tò ye' suëmine."

¹⁷ Ie' ttökatapa welepa ñi chaké:

—Ie' tò iché, 'Bërbër setcha eta a' kè tò ye' suepaia. Erè ekuölö ta a' tò ye' suëmine.' ¿I' cheke ie' tò es? ¿Ima iwà dö r? Nies ie' tò iché tò 'Ye' mi'ke ye' Yé ska'.' ¹⁸ Ie' iché 'Bërbër setcha' ¿ima e' wà kiane ché? ¿I' ché ie' tò, e' wà kè ane se' éna!"

¹⁹ Jesús wa ijcher tò ie'pa éna ie' chakak, e' kueki ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' tò iché a' a: 'Bërbër setcha, eta a' kè tò ye' suepaia. Erè e' ukuöki setcha, eta a' tò ye' suëmine.' ¿E' wà chakeke a' tò ñi a?

²⁰ Moki yö iché a' a' tò a' iuraë kköchöraë

siarë, erè wépa kè tò Skéköl dalöie esepa ttsë'rdäe buaë. Erè a' eriaräe, erè e' manerdattsane ttsë'rdane buaë. ²¹ Mik alaköl alä kurketke, eta eriane tajë, ikirine e' kèwö de, e' kueki. Erè mik ilä kune, eta ittse'nene buaë. Ie' alä kune e' tò ie' ttsë'weke buaë. E' kueki ikirine weine siarë e' chowa ie' éna. ²² E' sù i'ñe ta a' eriarke siarë, erè se' ñi saurane, e' tò a' ttsë'werane buaë shüte. Ttsë'ne buaë e' kè yënuksa yi a' er a.

²³ "Mik e' kèwö de, eta kè i' kiepaia a' tò ye' a. Moki ye' tò a' a' ichè tò i' kos kié a' tò ye' Yé a' ye' ttö wa, e' meraëitö a' a. ²⁴ Ikkè ta a' kè wa i' kiule Skéköl a' ye' ttö wa, erè i' ta ikiömitke ie' a, ikiö ie' a' kekraë eta imerdaë a' a' as a' ttsë'r buaë shüte.

Jesús e' alékatke pè kè erblène ie' mik esepa ki

²⁵ "I' kos chéyö a' a, e' chéyö ttè kleaule wa. Erè kawö döraë eta kè ye' tò ichéia a' a es. Ye' tò ye' Yé ttè pakeraë a' a' wes idör es kè kleaule. ²⁶ Mik e' kèwö de, eta i' kiane a' ki e' kieraë a' wákpa tò ye' Yé a' ye' ttö wa. E' wà kiane ché tò kè ikianukia tò ye' tò i' kos kiane a' ki e' kiö ye' Yé a. Ie' wák éna a' dalër tajë, e' kueki i' kiane a' ki, ese kiëmi a' wákpa tò ie' a' ye' ttö wa. ²⁷ Ie' éna a' dalër, e' kueki a' wákpa tò ikiëmi ie' a. A' éna ye' dalër, nies a' tò iklö'weke tò ye' dé'bitu ie' ska', e' kueki ie' éna a' dalër. ²⁸ Ye' datse ie' ska' e' dé' ká i' a, i'ñe ta ye' mitkene ie' ska'."

²⁹ Ittökatapa tò iché ie' a:

—I' ta be' tso' ichök sa' a' wes idör es kè kleaule. Be' kè ku' ichökia ttè kleaule wa. ³⁰ Ire' sa' wa ijcher tò be' wa iyi kos e' jcher. Dö i' chakak sa' éna be' a, e' jchertke be' wa. E' kueki sa' tò iklö'wé tò be' datse Skéköl ska'.

³¹ Jesús tò iiuté:

—¿Ire' a' tò iklö'wé? ³² A' tò ye' meraät ekörla. A' michone eköl eköl a' u a. Kawö e' datse, e' detke i' ta. Erè moki ye' kè ku' ekörla. Ye' Yé tso' ye' ta. ³³ E' kos chéyö a' a' as a' ser bëre a' batsulewa ye' mik e' wa. Ká i' ki a' weirdäe siarë. Erè a' er kuú, iye' e' ali'kabak i' sulu diché ki!

17

Jesús ikié S'yé a' ittökatapa ki

¹ Ttè ekkè ché Jesús tò ɔne tã iká sué ká jai a tã ichéitò: “A Yéwöla, ye' kéwö detke. Ye' dör be' alà, e' olo kkachö as be' olo kkayër sulitane a ye' wa. ² S'ditsö ulitane kéwö me' be' tò ye' a as sene michoë mù ye' tò, wépa kos me' be' tò ye' a, esepa a. ³ Sene michoë e' dör tò ie'pa bats buaë be' dör Skéköl chökle eköl ë e' mik, ñies ye' dör Jesucristo patkë' be' tò e' mik.

⁴ “Kanè me' be' tò ye' a wè ká i' a, e' wétkeyö. E' wa ye' tò be' olo kkayë'bitu. ⁵ E' kueki i' tã, a yéwöla, ye' tò be' a ikiè tò mik ye' dene be' ska', etã ye' olo kkachö, wes be' tò ye' olo kkayë' mik ye' bak be' tã kam ká i' yör e' yöki etã es.

⁶ “Wépa shukitbak be' tò ká i' wakpa shua më ye' a, e'pa a ye' tò ikkaché tò be' dör yi. Be' ichapa idir, e'pa me' be' tò ye' a. Ie'pa tò be' ttè iuteke. ⁷ I'ñe tã ie'pa wã ijcher tò ì kos wéyö, ñies ì kos chéyö, e' me' be' tò ye' a. ⁸ Ttè me' be' tò ye' a pakè, e' pakéyö ie'pa a, tã ie'pa tò iklö'wé. Ie'pa wã ijcher tò mokì ye' datse be' ska' patkë' be' tò.

⁹ “Ye' tso' be' a ikiök ie'pa ki. Ye' kë ku' ikiök wépa kë tò be' dalöietã esepa ki. Ye' tso' ikiök wépa me' be' tò ye' a esepa ki, ie'pa dör be' icha e' kueki. ¹⁰ Wépa kos dör ye' icha, esepa dör be' icha. Ñies be' icha kos esepa dör ye' icha. Ie'pa wa ye' olo taië e' kkayëne.

¹¹ “Kë ye' serpaia taië ká i' ki. Ye' mitkene senuk be' ska'. Erë ie'pa atë ká i' ki. A Yéwöla batse'r, be' dalö taië, be' diché taië me' be' ye' a, e' wa ie'pa kkö'nú as ie'pa ser ñitã wes wák eköl ë es wes be' ena ye' es. ¹² Mik ye' tso'ia ká i' a ie'pa tã, etã ye' tò ie'pa kkö'né tsatké diché me'bö ña e' wa. Ie'pa kos tsatkéyö. Wé wömenettsabak weinuk, e' ë e' yë'ttsa sa' shua. Ie' ë weinewa as iwà tkö wes be' yëkuö tò ichè es.

¹³ “Írö ye' mitke be' ska', erë ttè i' chekeyö, ye' tso'ia ká i' a e' dalewa, as ie'pa ttsë'r buaë mokìë wes ye' es. ¹⁴ Be' ttè yë'yö ie'pa a, erë wépa kë tò be' dalöie esepa tò ie'pa suëke suluë. Ye' kë dör wes ká i' wakpa es, e' sù ye' ttökatapa kë dör wes ie'pa es. E' kueki ká i' wakpa tò ie'pa suëke suluë. ¹⁵ Ye' kë ku' ikiök be' a tò ie'pa yöttsa ká i' ki. Ye' tso' be' a ikiök tò ie'pa blö bë yöki. ¹⁶ Ye' kë

dör wépa kë tò be' dalöie esepa eköl, ñies ye' ttökatapa kë dör ie'pa es. ¹⁷ Ie'pa klöübö be' wák ë a be' ttè wa. Be' ttè dör mokì. ¹⁸ Ye' tso' ie'pa patkök ká i' wakpa shua, wes be' tò ye' patkë' ká i' wakpa shua es. ¹⁹ Es ye' e' müttsa be' a as ie'pa e' müttsa mokì be' a ñies.

²⁰ “Ye' kë ku' ikiök be' a ie'pa ë ki. Erë wépa erblömi ye' mik ie'pa ikképa ttö batamik, ñies esepa ki ye' tso' be' a ikiök. ²¹ Ye' tò be' a ikiè as ie'pa dö wes wák eköl ë es. Be' ena ye', se' dör wák eköl ë. Es ye' tò be' a ikiè tò ie'pa dö wes wák eköl ë es se' tã wes se' dör eköl ë es, as ká i' wakpa tò iklö'ù mokì tò be' tò ye' patkë'. ²² Diché me' be' tò ye' a, e' mé ye' tò ie'pa a as ie'pa dö wes wák eköl ë es, wes be' ena ye', se' dör eköl ë es. ²³ Ye' batsë buaë ie'pa mik, ñies be' batsë buaë ye' mik. Es idir as ie'pa dö mokìë wes wák eköl ë es. E' dör es, e' tã ká i' wakpa wã ijcherdaë tò be' tò ye' patkë'. Ñies ie'pa wã ijcherdaë tò be' éna ye' ttökatapa dalër taië wes be' éna ye' dalër es.

²⁴ “A yéwö, be' tò ie'pa me' ye' a. Ye' ki ikiane tò aishkuö tã ie'pa dömi ye' tã, wé ye' tso' eë, as ie'pa tò olo me' be' tò ye' a, e' saù. Kam ká i' yör, etã wake' be' éna ye' dalër taië, e' kueki olo e' me'bak be' tò ye' a. ²⁵ A Yéwö, be' dör yësyësë. Wépa kë tò be' dalöie esepa kë wã be' sùle, erë ye' wã be' sùle. Ñies ie'pa ikképa wã ijcher tò be' tò ye' patkë'bitu. ²⁶ Ye' tò ie'pa a ikkayë' tò be' dör yi, e' kkachekeiyö ie'pa a as ie'pa ñi dalëritsdö wes be' tò ye' dalëritseke es, ñies as ye' dö senuk ie'pa er a.”

18

Judiowak tò Jesús klö'wéwa
(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

¹ Jesús ttè S'yé tã ɔne, tã imia ittökatapa tã di'la kiè Cedrón, e' wışhet. Ie'pa de wé kal klö tso' tkëule eë. ² Eë Jesús krá ñi dapa'uk ittökatapa tã, e' kueki Judas tò ie' wömekettsa, e' wã ká e' sùle buaë. ³ E' itöki Judas demi eë Roma ñippökwakpa tã taië. Ñies Skéköl wé, e' shkëkipa de ie' tã. E'pa patké judiowak sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tò. Ie'pa de Judas tã bö'wö ki ena kuàtak sí wöñarke taië ese ki, ñies tabè

damirak iwa tajë. ⁴ Ì wamblërketke ie' ta, e' kos jcher buaë ie' wa, e' kueki ie' dettsa ta ichaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

⁵ Ie'pa iiüté:

—Jesús Nazaret wak, e' yuleke sa' tö.

Jesús tö iché:

—Ye' idir.

Judas tö ie' wömekettsa, e' tso' ñippökwakpa ta. ⁶ Mik Jesús tö iché: “Ye' idir”, e' wösha ta ie' skéurak tsikka ta ianerörak iski. ⁷ Jesús tö iskà chaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

Ie'pa tö iiüté:

—Jesús Nazaret wak.

⁸ Jesús tö iskà iüté:

—Ye' tö ichétke a' a tö ye' idir. A' ye' yuleke, e' ma wépa tso' ye' ta, e' pa múat bër.

⁹ Ie' tö iché es as ttè yè'itö iyé a, e' wà tkö. Ie' tö iyé': “wépa mé be' tö ye' a, esepa kë weinuk yës.” ¹⁰ Eta Simón Pedro wa tabè shkö, e' yéttsaitö ta sacerdote kibi kanè méso, e' kukuöña ulà bua'kka téttsa, e' kiè Malco. ¹¹ Jesús tö iché Pedro a:

—Be' tabè blöwane ikkuölit a. Ye' Yë tö iyi bacha'bacha i' mé ye' a, e' ta ¿wes e' kë yepawayö?

Jesús mítser Anás wörki

(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54; Lucas 22.54)

¹² Eta Roma ñippökwakpa ena iwökir kibi ena Skököl wé shkëkipa tö Jesús klö'wéwa muéwa iulà a. ¹³ Ta itsémirakitö kewe Anás u a. Anás dör Caifás nuaki. Dwas e' wa Caifás dör judiowak sacerdote kibi. ¹⁴ Caifás e' tö iyé' judiowak wökirpa a tö buaë idir ie'pa a tö wëm eköl ë ttèwa ie'pa ulitane skéie.

Pedro iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro ena Jesús ttökata skà eköl, e'pa böl mirwa Jesús itöki. Ittökata tso' Pedro wapieie, e' suule buaë sacerdote kibi wa, e' kueki ie' dewa buaë Jesús ta sacerdote kibi upa a. ¹⁶ Erë Pedro atë dur u'rkj ukkö tkër kañika ee. Eta ittökata suule sacerdote kibi wa, e' biteane ttök tayë tso' ukkö kkö'nuk e' ta as Pedro döwa. Eta es

Pedro dewa. ¹⁷ Eta tayë dur ukkö kkö'nuk, e' tö Pedro a ichaké:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé?

Ie' tö iiüté:

—Au, ye' kë dör iklé.

¹⁸ Ká dör seseë, e' kueki sacerdote kanè mésopa ena Skököl wé shkëkipa tö bö' batséka baiklè. Eë Pedro de bö' baiklök ñies ie'pa ta.

Sacerdote kibi tö Jesús chaké

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

¹⁹ Anás bak sacerdote kibi e' tö Jesús chaké ittökatapa ki ena ttè wa ie' s'wöbla'weke, e' ki. ²⁰ Jesús tö iiüté:

—Këkraë ye' tté sulitane kukua. Këkraë ye' tö s'wöbla'wé se' ñi dapa'wo wé kos a ena Skököl wé a wé sulitane ñi dapa'uke ee. Kë ye' wa ì yëule akir. ²¹ ¿Iök be' tö ye' chaké? Ì chéyö e' jcher wépa wa ye' ttsëule ichök, esepa wa. Ie'pa a ichakö.

²² Mik e' ché Jesús tö, eta Skököl wé shkëkipa eköl tö ie' ppé iwö ki iulatö wa ta iché ia:

—¿Wes be' tö sacerdote kibi iütèmi es?

²³ Jesús tö iiüté:

—Ì chéyö, e' dör suluë, e' ma ichö wé isulune. Erë ì ché ye' tö e' dör moki, e' ta ¿i ki be' tö ye' ppé?

²⁴ E' ukuöki ta Anás tö Jesús patkëmi moule Caifás ská', e' dör judiowak sacerdote kibi.

Pedro tö ibléne tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

²⁵ E' dalewa Pedro duria bö' baiklök ta ichakérakitö:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé eköl?

Ie' iiüté:

—Au, ye' kë dör ie' klé.

²⁶ E' ukuöki ta sacerdote kibi kanè méso kukuöña tea' Pedro tö, e' yami eköl tö ie' a iché:

—Ye' tö be' sué ie' ta, kal klö tso' tkëule ee.

²⁷ Pedro tö iskà bléne ta e' wösha ta dakro ane.

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

²⁸ Bla'mi, diwö tskirketke, eta Jesús yéttsarakitö Caifás u a tsëmi judiowak

wökir kiè Pilato, e' ska'. E' kë dör judiowak. Ie' tkëuleka Roma wakpa wä judiowak wökirie. Eë ie'pa tö Jesús tsémi. Judiowak éna ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wak, e' kueki ie'pa kë e' ia'wakka. Ie'pa a ta shkëwa yi kë dör judiowak ese u a e' dör ñá, e' kueki ie'pa kë dë'wa Pilato u a. ²⁹ E' kueki ie' dettsa ie'pa ta ttök, ta ie'pa a ichakéitö:

—¿I ki a' tö wëm e' kcateke?

³⁰ Ie'pa tö iiuté:

—Wëm e' kë tö iyi sulu wamblöpa, e'ma sa' kë wä ie' mène be' ulà a.

³¹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Itsúmine ta ishulö wes a' wakpa ttè dalöieno e' tö iché es.

Erë judiowak wökirpa tö iché:

—Kë sa' a kawö mène s'ttökwa.

³² Mik e' ché ie'pa tö es, etä e' wa Jesús tö wes ie' duörawa e' yé', e' wä tka.* ³³ Pilato míane weshke ta Jesús kiéitö ta ichakéitö:

—¿Be' dör judiowak blú?

³⁴ Jesús tö iché ie' a:

—¿E' chaké be' tö be' wák er wa, ö yile tö ye' ché be' a e' kueki?

³⁵ Pilato tö iiuté:

—¿Ttsësua ta ye' dör judiowak? Be' wák ditséwöpa ena sacerdote wökir kibipa, e'pa wä be' debitu ye' a shulè. ¿I sulu wamblébö?

³⁶ Jesús tö iiuté:

—Moki ye' dör blu', erë i blúie ye' tso' e' kë dë'ka ká i' ki. Imú dör es, e'ma ye' ttökatapa ñippömi as judiowak wökirpa kë tö ye' klö'wëwa. Erë i blúie ye' tso' e' kë dë'ka ká i' ki.

³⁷ Etä Pilato tö ie' a ichaké:

—¿E'ma moki be' dör blu'?

Jesús tö iiuté:

—Tö, wes be' iché e'ma es idir. Ye' dör blu'. Ye' kune' ká i' a ttè moki e' choie, e' kueki ye' dë'bitu. Wépa éna ttè moki dalër esepa kos tö ye' ttè iüteraë.

³⁸ Pilato tö ie' a ichaké:

—¿I dör ttè moki?

Pilato tö iché tö Jesús ttöwa

(Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

Pilato tö ichaké one ta ie' skà dettsa ttök judiowak ta, ta ichéitö ie'pa a:

—Ye' kë wä i sulu kune Jesús ki. ³⁹ Erë a' wöblanewatke tö mik A' Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'weke, etä s'wötëule e' yekettsa èmine ye' tö eköl. ¿A' ki ikiane tö a' blú e' èmiyö?

⁴⁰ Ie'pa tö iiuté aneule:

—¿Ie' kë wöttsaar! ¡Barrabás wöttsöö sa' a! (Barrabás e' dör akblökwak.)

19

¹ Etä Pilato tö Jesús ppök patké tsa' bata daloie wa. ² Roma ñippökwakpa tö dika'kicha yué wöshkie ta itkékarakitö Jesús wökir ki blu'ie. Ñies ie'pa tö datsi' daloshdalosh ese iéka iki blu'ie iwayuoie. ³ E' ukuöki ta idewarak tsinet ie' o'mik ta iché ia:

—¿Be' dör judiowak blú! ¡Be' mú kawö tkö buaë!

Taië ie'pa tö ippé iwö ki.

⁴ Pilato dettsane ta iskà ché judiowak a:

—Isaú, ye' mía itsukbitu as a' wä ijcher tö ye' kë wä ttè kune ie' kkatöie.

⁵ Etä Jesús dettsa dika'kicha yöule wöshkie, e' tkëuleka iwökir ki ta ipaiëule blu' datsi' daloshdalosh ese wa. Pilato tö iché:

—I' dör wëm e'. A' tö isaú.

⁶ Mik sacerdotepa wökirpa ena Skököl wé shkëkpa tö Jesús sué, etä ie'pa tö iché aneule:

—¿Iwötöwa krus mik! ¡Iwötöwa krus mik!

Pilato tö iché ie'pa a:

—Ye' kë wä i ttè kune ie' ki, e' kueki itsúmine, iwötöwa a' wákpa tö krus mik.

⁷ Judiowak wökirpa tö iché ie' a:

—Sa' wä ttè dalöieno tso', e' tö iché ie' kawöta ttëwa, ie' e' yé' tö ie' dör Skököl Alà e' kueki.

⁸ Mik e' ttsé Pilato tö, etä ie' kí suane taië.

⁹ Ie' míane u shüa ta Jesús a ichakéitö:

—¿Wé be' datse?

Erë Jesús kë wä iiütène yës. ¹⁰ Pilato tö iché ie' a:

—¿Iök be' kë ttö ye' ta? ¿Be' kë wä ijcher tö ye' a kawö tso' be' wötöwa krus mik ö be' omine?

¹¹ Jesús tö iiuté:

—Skököl kë wä kawö meule be' a, e'ma be' kë a wes ye' onuk. E' kueki wépa tö ye' me'ttsa be' ulà a, e'pa ki inuí tso' be' tsata.

* 18:32 Juan 3.14 ena 12.32 saú.

¹² Etā Pilato tō ibikeitséka tajē tō wes ie' a Jesús armimine, erē judiowak tō iché ie' a aneule:

—Be' ie' émine, e' ta be' mía romawak wökir kibi e' bolókie. Wé e' chō tō ie' dör blu', ese dör se' wökir kibi e' bolök.

¹³ Mik e' ttsé Pilato tō, etā Jesús tsuk patkéitō u'rki. E' ukuöki ta ie' e' tkéser s'shulo kulé ki. E' atē uitō ki kiè hebreoie Gabatá eē (e' wà kiane chē uitō yöule ák wa). ¹⁴ E' dör Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwō tkō'weke e' chki es, diwō detke bata ā ekkē. Etā Pilato tō iché ie'pa ā:

—¡I' dör a' blú!

¹⁵ Erē ie'pa tō iché aneule:

—¡ittōwā! ¡ittōwā! ¡iwötōwā krus mik!

Pilato tō ie'pa ā iché:

¿Ima a' ibikeitsè tō ye' tō a' blú ttèwami?

Sacerdotepa wökirpa tō iüté:

—Sa' blú eköl è, e' dör romawak wökir kibi.

¹⁶ Etā ie' tō iwé Jesús ta wes ie'pa ki ikiane es. Ie' tō iméttsa ñippökwakpa ulā ā wötèwā krus mik ta ie'pa wā imítser.

Jesús wötèwarakitō krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷ Etā Jesús e' yéttsa Jerusalén, krus kueramitō michoè ká kiè S'wökirdiche eē (ká e' kiè hebreoie Gólgota). ¹⁸ Eē ie'pa tō iwöté krus mik. Ñies wēpa bōl sulusipa wötène krus mik wí'kē iō'kē, Jesús atē ie'pa shushäe. ¹⁹ Pilato tō ishtök patké kaltak ki, e' batséwarakitō Jesús krus mik. Ikitule e' tō ichè: “I' dör Jesús Nazaret wak dör judiowak blú e'.” ²⁰ Wé ie' wötèwarakitō krus mik, e' atē Jerusalén tsinet, e' kueki tajē judiowak tō ikitule e' sué. Ikitule ttè mañatökicha wa: hebreoie, latinie ena griegoie. ²¹ E' kueki judiowak sacerdotepa wökirpa tō iché Pilato ā:

—Kè ishtar tō ie' dör judiowak blú. Ishtō tō ie' e' chō tō ie' dör judiowak blú.

²² Erē Pilato tō iüté:

—Ì shtétke ye' tō, e' shtétkeyö, iméattkeyö es.

²³ Roma ñippökwakpa tō Jesús wötèwā krus mik, e' ukuöki ta ie'pa tō idatsi' blatélor ie'pa tkèl ā. Erē Jesús datsi' batsiè

e' atē. Datsi' e' yöule alabo, ²⁴ e' kueki ie'pa tō iché ñi ā:

—Kè se' tō ijchèlor. Mishka inuk ákwöla wa isuoie tō yi ulā ā iatmi.

Es itka wes itso' kitule Skèköl yèkkuö ki es, e' tō ichè: “Ye' datsi' blabatsélor ie'pa tō ñi ā, ta inérak ákwöla wa isuoie tō yi ulā ā ye' datsi' batsiè e' atmi.”* Es Roma ñippökwakpa tō iwé.

²⁵ Krus o'mik Jesús mì ena imila ena María dör Cleofás alaköl ena María Magdala wak e'pa ièter. ²⁶ Mik Jesús tō imì ena ittökata dalèr tajē ie' éna, e'pa sué ièter eē, etā ichéitō imì ā:

—A tayè, se' be' alà dur.

²⁷ Etā ie' tō iché ttökata ñe' ā:

—Sè be' mì dur.

Es ittökata ñe' wā Jesús mì mítser kk'ò'nè ie' u ā.

Jesús duowā

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

²⁸ Jesús wā ijcher buaè tō ì uk ie' dè'bitü, e' wakaneone. Ñies ttè kitule Skèköl yèkkuö ki, as e' wà tkö, e' kueki ie' tō ichè: —Ye' er sine.

²⁹ Etā eē tkā' tkër, e' ā vino shköshköe tso'. E' wa ie'pa tō suiyök nuwéka, ta itkéka kal kiè hisopo, ese ulatska ki, ta itkéwā ie' kkö ā. ³⁰ Ie' tō ikuyé ta ichéitō:

—Ì kos uk ye' dè'bitü, e' wakaneonetke.

E' ukuöki ta ie' e' wöewa ta iwiköl émiitö, es iduowā.

Jesús nu tkérakitō ichane ā kuaböt wa

³¹ Kawö e' wa, judiowak e' katablöke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kéwō tkö'wekerakitō bule es, e' yöki. Bule es e' dör eno diwö. Erē eno diwö e' batseitseke tajē shuté ie'pa tō, e' kueki ie'pa wökirpa kè ki ikiane tō pè' wötèulewā krus mik, esepa nu mèat dö bule es. E' kueki ie'pa tō ikié Pilato ā tō itu' puklor patkö as iduölur bet ta inú öwarakitō iski wötèwā. ³² Etā Roma ñippökwakpa mía, ta wëm kéwe e' tu' péwā, e' ukuöki ta ñies ièköl wötènewā Jesús ta krus mik, e' tu' péwā. ³³ Erē mik ie'pa de Jesús ska', etā ie'pa tō isué tō iduowatke. E' kueki ie'pa kè wā itu' panewā.

* 19:24 Salmo 22.18

³⁴ Erë ñippökwak eköl, e' tö Jesús nu àr e' tké kuaböt wa ichane a ta pè ena di' dettsa. ³⁵ E' kos tka, e' sué ye' tö ye' wák wöbla wa, e' chök ye' tso' a' a. Ì chekeyö, e' dör moki. Ye' wa ijcher tö e' dör moki. Ipakekeyö a' a as a' erblö ie' mik. ³⁶ E' kos tka as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö ki e' wà tkö, e' tö ichè: “Ie' diché kë parpawa yës.”† ³⁷ Ikitule skà tö ichè: “Ie' tkëule kuaböt wa, e' sueraë ie' pa tö.”‡

Jesús nu wötéwa ie' pa tö pö a
(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

³⁸ E' ukuöki ta wëm de eköl kiè José Arimatea wak, e' dör Jesús klé eköl, erë ie' suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie' dör iklé eköl kë jcher yi wa ese. Ie' tö Pilato a kawö kié Jesús nu tsukmi blè. Pilato tö ie' a ikéwö mé, eta ie' mía ta Jesús nu mítser iwa. ³⁹ Nicodemo dë'rö ttök Jesús ta nañewe, e' wák debitu José ta. Kapöli tso' s'nu patioie as kë inurwa bet, e' debitu Nicodemo wa dö kilo dabom mañayök (30) ekkë. Kapöli e' shutule kiö masmas kiè mirra ena áloe ese wa. ⁴⁰ Ie' pa böi tö Jesús nu patrëwa datsi'tak batsjë bua' bua saruru nuuleka kapöli e' wa wes judiowak wöblar es. ⁴¹ Wé Jesús du'wa krus mik, ee tsinet kal klö tso' tkëule. E' a ákuk tso' biule et s'nu blóie, erë kam s'nu blëria. ⁴² Pö e' ate tsinet wé Jesús dunewa ee, ñies judiowak eno diwö döketke, e' kueki ie' pa tö Jesús nu blé ee.

20

Jesús shkenekane
(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Eno diwö, e' bule es bla'mi, ká ià ttsettseë ta María Magdala wak mía wé Jesús nu blëne ee. Ie' tö isué tö ák wa ákuk kkö wötëule, e' sinettsa bánet. ² Ie' tunemi bet wé Simón Pedro ena Jesús ttökata skà tso' ee. Ittökata e' dalëritsök ie' bak tajë. Ta ichéitö ie' pa a:

—iYile wa Skëképa nu minetsër! iKë sa' wa ijcher tö wes ie' pa tö iwé!

³ Ie' pa míyal pö a. ⁴ Ie' pa böi tunemirak, erë Jesús ttökata ñe' tunemi bet Pedro tsata,

e' kueki ie' demi kewe pö a. ⁵ Ee ie' e' wöéwa ta iká sué ákuk shua. Jesús nu kë ku'. Ie' tö datsi' wa Jesús nu parratewa e' è sué, erë kë ie' minewa ákuk a iweblök. ⁶ Ie' itöki Simón Pedro debitu míwa ákuk a ta ñies e' è suéitö. ⁷ Ñies datsi'tak wa Jesús wökir monewa, e' suéitö wörrat tër bánet. ⁸ Jesús ttökata de kewe, e' míwañak ákuk a ta isuéitö ta iklö'wéitö tö moki Jesús shkenekane. ⁹ Kam ie' pa éna iwà arwa tö Jesús kawöta shkenukkane wes ikitule Skëköl yëkkuö ki es. ¹⁰ E' ukuöki ta ittökatapa böi míyalne wé ikapökerö ee.

María tö Jesús sué shkeulekane
(Marcos 16.9-11)

¹¹ María iù dur ákuk kkö a. Ie' iukeia ta ie' e' wöéwa ká sauk ákuk a. ¹² Eta Skëköl biyöchökwakpa suéitö böi idatsi' saruruë, e' pa tulur wé Jesús nu bak tër ee. Eköl tkër wé iwökir bak tër ee, iëköl tkër wé iklö bak tër ee. ¹³ Ie' pa tö María a ichaké:

—A tayë, ¿ì ieitseke be' tö?

Ie' tö ie' pa iuté:

—Ye' Këképa nu minetsër yile wa. Kë ye' wa ijcher tö wes ie' pa tö iwé.

¹⁴ E' wösha ta María wötrée ta ee Jesús dur. Ie' tö isué erë ie' kë wa isunewa tö Jesús idir. ¹⁵ Jesús tö ie' a ichaké:

—A tayë, ¿ì ieitseke be' tö? ¿Yi yuleke be' tö?

María tö ibikeitsé tö ee idur e' dör kal klö tso' tkëule, e' kanéukwak, e' kueki ie' tö iché ie' a:

—A këképa, be' wa iminetsër, e' ta ichö ña wé be' tö iblé, as ye' mi' itsuk.

¹⁶ Eta Jesús tö iché ie' a:

—iA María!

Ta María e' wötrée ta ichéitö ie' a hebreoie:

—iRabuni! (e' wà kiane ché: “S'wöbla'ukwak”)

¹⁷ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' öwa. Kam ye' mi'ka ye' Yé ska', e' kueki kë ye' wöklö'waria. Erë be' yú ichök ye' ttökatapa a tö ye' mi'kekane ye' Yé ska', e' dör a' Yé ñies. Ie' dör ye' Këköl, a' Këköl ñies.

¹⁸ Eta María Magdala wak mía Jesús ttökatapa ska', ta ichéitö: “Ye' tö Skëképa sué.” Ñies ì kos ché Jesús tö ie' a, e' pakéneitö Jesús ttökatapa a.

Jesús e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)

¹⁹ Eno diwö, e' bule es nañewe ta Jesús ttökatapa tular ñita u etkue ë a. Ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa u wékkö wötë'tkër darërë. Erë e' bet ta ie'pa tö isuë tö Jesús de dur ie'pa shua. Ie' tö ie'pa shke'wé ttë i' wa:

—iA' senú bërë!

²⁰ Mik e' ché one ta ie' tö iulà ena ichane shka'ule, e' itö kkaché ie'pa a. Eta ittökatapa ttsë'ne buaë tö Skëkëpa suëne ie'pa tö ttsë'ka. ²¹ Ie' tö iska ché ie'pa a:

—iA' senú bërë! Wes ye' Yë tö ye' patkë'bitu ká i' a ie' ttë pakök, es ye' tö a patkëmi ye' ttë pakök.

²² Ie' tö ie'pa wöiké siwa' wa ta ichéitö ie'pa a:

—Wiköl Batse'r kiöwa buaë a' tö a' er a.

²³ Yi ki iyi sulu nuí tso', ese olo'yé a' tö, e' ta ñies Skëköl tö ilo'yeraë iki. Yi ki iyi sulu nuí tso', ese kë olo'yane a' wa, e' ta ñies Skëköl kë tö ilo'yepa iki.

Tomás tö Jesús suëne ttsë'ka

²⁴ Jesús ttökatapa dabom eyök ki böi (12), e' eköl kië Tomás, e' kië ñies Dídimó. Ie' kë ku' imalepa ta mik Jesús dë'dur ie'pa shua eta.

²⁵ E' kueki ie'pa tö iché ie' a:

—Sa' tö Skëkëpa suë.

Erë Tomás tö ie'pa a iché:

—Ye' kë wa iulà shka'ule clavo wa, e' itö sune, ye' kë wa ye' wák ulatska patkënewa itö a, ye' kë wa ye' ulà patkënewa ichane shka'ule e' a, e'ma ye' kë tö yi ttë klö'wëpa yës.

²⁶ Ká de paköl, eta Jesús ttökatapa skà iënene iu a, eta Tomás tso'ñak ie'pa ta. U wékkö wötë'tkër, erë Jesús skà dedurne ie'pa shua, ta ichéitö ie'pa a:

—iA' senú bërë!

²⁷ E' ukuöki ta ichéitö Tomás a:

—Be' ulatska patkówa ye' ulà shka'ule a, eta isaú. Be' ulà patkówa ye' chane shka'ule e' a. Kë ibikeitsaria bötböt. iklö'ú!

²⁸ Eta Tomás tö iiuté:

—iBe' dör ye' Blú! iBe' dör ye' Këkö!

²⁹ Jesús tö iché ie' a:

—Be' ye' suë, e' kueki be' erblé ye' mik. Erë wëpa erblé ye' mik, erë kë iwa ye' sune, jayëcha buaë esepa!

Yëkkuö i' wà dör i' es

³⁰ I kë or yi a ese o' tajë Jesús tö ittökatapa wörki ikkachoie tö yi dör ie', ese kibiie kë kitule yëkkuö i' ki. ³¹ Erë yëkkuö i' shtekeyö as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ñies ishtekeyö as sene michoë dö a' ulà a, a' erblö ie' mik e' wa.

21

Ittökatapa kul tö Jesús suëne ttsë'ka

¹ E' ukuöki ta Jesús e' kkachéne ittökatapa a batsöri kië Tiberias, e' kkömik. E' pakë dör i' es: ² Ittökatapa ñi dapa'wé ee, e'pa dör Simón Pedro, Tomás (e' kië ñies Dídimó), Natanael (e' dör ká kië Caná ate Galilea e' wak), Zebedeo ala'r böi tso'ñak, ñies Jesús ttökatapa skà böi tso'ñak. ³ Simón Pedro tö iché ie'pa a:

—Ye' mía nima klö'uk kla' wa.

Ie'pa tö iiuté:

—Sa' mi'keñak be' ta.

Eta ie'pa míyal ta ie' iékarak kanò a. Erë e' nañewe ie'pa kë wa nima klö'one yës. ⁴ Mik ká ñirketke, eta Jesús demi batsöri kkömik, erë ittökatapa kë wa ijcher tö ie' idir. ⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—A wëpa, ¿a' nima klöne?

Ie'pa tö iiuté:

—Au, kë sa' wa iklöne yës.

⁶ Eta ie' iché:

—A' kla' uyó ulà bua'kka kke, eta nima klördaë.

Eta ie'pa tö iuyé ta iwà klöne tajë, kë dë'kaia ie'pa ki. ⁷ Eta ittökata dalër tajë ie' éna, e' tö iché Pedro a:

—iSkëkëpa Jesús idir!

Mik Simón Pedro tö ittés tö Skëkëpa Jesús idir, eta bet idatsi' iékanëitö, ie' dur kiparuó ë mik kanëblök e' kueki. Eta ie' e' ppée di' a ulaiklémi dömi Jesús ska'. ⁸ Jesús ttökatapa malepa wa kanò datse batsöri kkömik, kla' wà deka chië, e' kueratse enaëna. Ie'pa tso' kukuie batsöri kkö a, cien metro ekkë, e' kueki ie'pa tö kla' kueratse. ⁹ Mik ie'pa e' yëttsa kanò a, eta ie'pa tö isuë bö' ñarke, e'

ki nima me'r etö. Ñies pan tso'. ¹⁰ Etä Jesús tö iché:

—Nima klö'wé a' tö, e' wele tsúbitu.

¹¹ Simón Pedro e' iéka kanò a' ta ikla' wà deka chié nima blublu è wa, e' yétsaitö ká sí ki. Nima dōka cien eyök kí dabom skeyök kí mañatö (153). Nima e' dör taië, erë ikla' kë butsolone. ¹² Jesús tö ie'pa a' iché:

—A' shkò chkök.

Ie'pa wà ijcher tö Skëképa Jesús idir, e' kueki ie'pa kë wà ie' a' ichakine tö ¿be' dör yi? ¹³ E' ukuöki ta ie' mía bö' kkömik ta pan ena nima klö'wéitö blaté méitö ittökatapa a.

¹⁴ I' ta mañatökicha Jesús e' kkachéne ittökatapa a ishkenekane e' ukuöki.

Jesús tté Pedro ta

¹⁵ Ie'pa chké one ta Jesús tö ichaké Simón Pedro a:

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalëne, ye' ttökatapa malepa éna ye' dalër, e' tsata?

Pedro tö iüté:

—A Këképa, be' wà ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché ia:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁶ Jesús tö iskà chakéne:

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalëne?

Pedro tö ie' a' iché:

—A Skëképa, be' wà ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁷ Jesús tö Pedro a' iskà chakéne i' ta ide mañatökicha.

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalëne?

Jesús tö Pedro a' ichaké mañatökicha, e' kueki Pedro erianeka. Ie' tö Jesús iüté:

—A Skëképa, ì qos jcher be' wà. Be' wà ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö ie' a' iché:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es. ¹⁸ Moki ye' tö be' a' ichè tö mik be' bak duladula, etä be' wák e' paiöke ena be' mi'ke wé be' wák shkak eë. Erë mik be' dewà wö'kela siarëla, etä be' ulà

shulöraë ta o'ka tö be' ki datsi' ieraë ta be' tseramiitö wé be' kë shkak eë.

¹⁹ Ttè e' wa Jesús tö iwaché Pedro a' tö wës ie' duörawa, e' wa ie' tö Skëköl kikeraka. E' ukuöki ta Jesús tö iché ia:

—Be' e' tkōwà darërë ye' ttökataie këkraë.

Ittökata dalër taië Jesús éna, e' paké

²⁰ Pedro e' wötrée tö isué tö Jesús ttökata dalër taië ie' éna, e' datse ie'pa itöki. Mik Jesús ttökatapa bata chka' ie' ta, etä ittökata e' e' tkéser tkër Jesús o'mik ta ie' a' ichakéitö, “A Skëképa, ¿yi tö be' wömerattsa?” ²¹ Mik Pedro tö isué Jesús ttökata e' datse ie'pa itöki, etä ie' tö Jesús a' ichaké:

—A Skëképa, be' ttökata datse se' itöki ¿ì tkömi e' ta?

²² Ie' tö iüté:

—Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki? Be' e' tkōwà darërë ye' ttökataie këkraë.

²³ Ttè e' kueki Jesús ttökata e' tté tineka iyamipa shua, tö kë iduöpawà. Erë Jesús kë wà iyëne tö kë iduöpawà. È ie' tö iché: “Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki?”

²⁴ Jesús ttökata e' tso' ttè i' pakök a' a, e' tso' ttè i' shtök yëkkuö i' ki. Sa' wà ijcher tö ttè i' dör mokië.

²⁵ Jesús tö ì skà o' taië, e' qos shtëpa yëkkuö ki, e'ma ye' iklö'wé tö yëkkuö kitule e' qos kë chöpaka ká i' a.

Ì ɔ' Jesús ttekölpa tsá e'pa tö e' pakè Hechos

Yëkküö i' dör yëkküö skà kit Lucas tö Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì ɔ' Skëkëpa Jesús tö e' pakè. Ie' mine'ka ká jai a e' ukuöki ta ì kî ɔ' ie' tö ká i' kî ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tö yëkküö i' kî.

Kam Jesús mi'kane ká jai a e' yöki ie' tö ittekölpa tsá e'pa patké tté i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tö diché meraë a' a ye' tté pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wañe dö wé iyök erkerö ee. E' tso' kitule yëkküö i' kî 1.8 ee. E' ukuöki ta ì ɔ' Skëköl tö Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' tté tso' kitule yëkküö i' kî.

E' ukuöki ta Pablo tö Jesús tté buaë paka' ká taië wakpa a e' tté kit Lucas tö yëkküö i' kî. Yëkküö i' wa Lucas tö se' a ikkachè tö Jesús dör sulitane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkë ta ká kos wé Pablo dè'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuëki Lucas tö isu' iwák wöbla wa tö wes Skëköl kanèblè' Pablo wa. E' tté tso' kitule yëkküö i' kî.

Skëköl tö iWiköl patkeraë

1-2 A kékë Teófilo, ì ɔ' Jesús tö ena ì wa s'wöbla'itö kuaë dö mik imineka ká jai a, e' kos paka' ye' tö be' a yëkküö tsá kityö e' kî. Kam ie' mi'kane ká jai a, e' yöki ì kiane ie' kî tö ittekölpa tsá shukitbakitö, e'pa tö iwè, e' uk ie'pa kéitö Wiköl Batse'r wa. 3 Ie' kōtewā shkenekane, e' ukuöki ta ie' wák e' kkayëne taië ie'pa a dōka ká dabom tkéyök (40) ekkë. Es ie' tö ie'pa a ikkaché tö mokî ie' tso'ne ttsè'ka. Nies ie' tö ì blúie Skëköl tso' e' tté paké ie'pa a. 4 Ká et ta ie' tso' ittekölpa tsá e'pa ta, ta ichéitö iarak:

—A' kè kane e' yöktsa Jerusalén. Ye' Yé kablè' iWiköl patkök a' a yè' ye' tö a' a, e' panú dö mik ide eta. 5 Juan tö s'wösuk di'

* 1:6 Israel aleripa e' wökirpaie: Jesús ttekölpa tso'ia ibikeitsök tö ie' e' tkökekä Israel aleripa blúie ie'pa ká kî ta ie'pa tkekekä ie' kayupaie. † 1:12 shkoie eno diwö a ekkë: E' dör kilómetro etk ulatök.

a, erë ká kè tköpa taië ta Skëköl tö a' ierawa iWiköl Batse'r a.

Jesús mineka ká jai a

6 Mik Jesús ttekölpa tsá ñi dapa'wéka ie' ta, eta e'pa tö ie' a ichaké:

—A Skëkëpa, çî' ta be' tö se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wökirpaie?*

7 Ie' tö iiüté:

—E' kèwö kè mène a' a jchenoie. E' kèwö tso' ye' Yé wā klöuletke. 8 Erë mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tö diché meraë a' a ye' tté pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wañe dö wé iyök erkerö ee e'pa a.

9 Mik ie' tö e' ché one, eta ibutséka miá ká jai a ie'pa wörki ta ichowa mò shua kè wër ta'ia. 10 Ie'pa tso' ká sauk ká jai a krereë tö wes imichoka, e' dalewa bet wëpa bül datsi' saruruë de iëter ie'pa ɔ'mik. 11 E'pa tö iché iarak:

—A Galilea wakpa çïök a' iëteria ká sauk ká jai a? Jesús bak a' shua e' mítser Skëköl wa. Wes a' tö isuë tö imia ká jai a, e' suë idörane ká i' kî.

Matías ate Judas skéie

12 Eta Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' Olivo kébata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dör wekkë ulat kawö mène judiowak a shkoie eno diwö a ekkë.† 13 Mik ie'pa dene Jerusalén ta ie'pa tkaka u etküö kî wé ikapökerak ee. Eë itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, ñies Judas Santiago alà. 14 Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraë ttök S'yé ta. Alakölpa welepa ena María, Jesús mi, ena Jesús elpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta ttök S'yé ta.

15 Jesús mik erblökwakpa e' dapa'uke e'pa dōka cien eyök kî dabom böyök ekkë ulatök (120). E' kèwö ska' ta Pedro e' kēka ie'pa wörki ta ichéitö: 16 “A yamipa, ima Judas yé' Wiköl Batse'r tö se' blú bak David e' wa, e' wā tka wes itso' kitule Skëköl yëkküö kî es. Judas wā pè' míne Jesús klö'ukwā. 17 Ta ie' bak Jesús kléie wes se' es, ie' bak kanèblök Jesús ta wes se' es. 18 (Ie' tö ì sulu wamblè',

e' ské wa ie' tō ká tué et. E' ukuöki ta ie' anebitu wöwakköt ñawi tskinewa ta ñhattse yërulune. ¹⁹ Mik Jerusalén wakpa tō ttè e' ttsé, eta ká e' kiè mékarakitō iwákpa ttè wa Hacéldama e' wà kiane ché S'pé Ké). ²⁰ Es itso' kitule Skëköl yëkkuö kiè Salmo e' ki e' tō iché i' es:
 'As ie' u weir
 ñies as kë yi seriä e' a.' †

Ñies ichéitō:
 'O'ka múka iskéie ie' kanè méat e'
 kanéukne.' "§

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki.

²¹ "Wëpa tso' ie' e'pa manetwa se' ta kekraë Jesús bakiä se' shua eta. ²² Mik Juan tō Jesús wösuk e' kos ta ie'pa tso'ñak se' ta dō mik Jesús mineä ká jaì a eta. Se' kawōta wëpa ekkëpa shushtök eköl se' kiië as itō Jesús shkenekane, e' tté pakō se' ta."

²³ Es ie'pa tō wëpa shushté bö. Eköl kiè José, e' kiè Justo ñies. E' kkabata dör Barsabás. Iëköl kiè Matías. ²⁴ Eta ie'pa tō ikié S'yé a i' es: "A Skëköl, be' wä sulitane er sule buaë. E' kueki ikkachō sa' a wëne shushté be' tō ²⁵ as iať Jesús ttekölpa tsá e' kiië Judas skéie. Judas e' wamblé sulu, e' kueki ie' tō kanè e' méat ta imiä weinuk wé ikawōta weinuk ee."

²⁶ Eta ie'pa iné isuoie tō wëpa bö shushtétke ie'pa tō e' wëne kiè dömittsa. Eta Matías kiè dettsa. Es ie' ať Jesús ttekölpa tsá e' kiië imalepa dōka dabom eyök ki eköl (11) e'pa ta.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa ki

¹ Mik Pentecostés kéwö* de, eta Jesús mik erblökwakpa kos tso' dapaule ek tsini éme. ² E' bet ta ká jaì a i' blane taië wes siwa' darërëë es, e' blane u shu kos a wé ie'pa tso' ee. ³ Eta ie'pa tō isué tō idebitu taië ku'ie bö' wörkua suë, e' ane ie'pa ulitane ki et et. ⁴ Eta ie'pa a Wiköl Batse'r iënewa ta eköl eköl ttémi ká bānet wakpa ttō wa kuä'ki kuä'ki wes Wiköl Batse'r tō ie'pa ké ttök es.

† **1:20** Salmo 69.25 § **1:20** Salmo 109.8 * **2:1** Pentecostés kéwö: Pentecostés wà kiane ché Ká Dabom Skeyök kéwö. Judiowak tō Ie'pa Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö tkō'wé one, e' ki ká de dabom skeyök, eta kawō skā tkō'weke ie'pa tō e' kiekerakitō Pentecostés. Ñies e' kéwö kiërakitō Iyiwō Shtök Kéwö. Kawō e' dör wëstela choie Skëköl a iyiwō kite' e' ki. Éxodo 23.16 saü.

⁵ E' kéwö ska' ta judiowak tō Skëköl dalöieta' datse ká ulitane ki, esepa tso' taië Jerusalén. ⁶ Mik ie'pa tō Jesús mik erblökwakpa aláneka taië e' ttsé, eta ie'pa e' dapa'wéka ikí ttsök bua'ie. Ie'pa tō ittse eköl eköl iwákpa ttō wa kuä'ki kuä'ki es. E' kueki ie'pa tkinewa taië. ⁷ Ie'pa wökranewa ta ichéraitō ñi a:

—¿A'ka ie'pa kë dör Galilea wakpa tso' ttök? ⁸ ¿Wes se' ulitane tso' ittök tō ie'pa ttöke se' ulitane ttō kuä'ki kuä'ki wa? ⁹ Ie se' shua se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Panfilia, Egipto ena ká tso' Libia ať tsinet Cirene kke. Ñies pë' datse Roma serke ie' esepa tso' ie'. ¹¹ Se' welepa dör judiowak chökle. Welepa kë dör es, esepa e' yö'bak judiowakie. Ñies se' tso' ie' datse Creta ena Arabia. Erë i' kos kaneö' Skëköl tō buaë e' chök ie'pa tso' e' ane buaë se' éna se' wákpa ttō kuä'ki kuä'ki e' wa.

¹² E' kueki ie'pa ulitane wökrarulune taië ikittök. Ie'pa wōä ká chowa. Ie'pa ñi chakérak:

—Íyi ikké, ¿ima e' wà kiane ché?

¹³ Erë welepa tō Jesús mik erblökwakpa wayué sulu ta ichéraitō:

—Ie'pa tteke blo' tō.

Pedro tō tté paké

¹⁴ Eta Pedro e' duéka shkë'ka Jesús ttekölpa tsá malepa dōka dabom eyök ki eköl (11), e'pa ta. Ie' tō iché sulitane a aneule: "A yamipa judiowak, ñies a' ulitane serke Jerusalén. Íyi ikké e' wà pakekeyö a' a. Ye' ttō ttsó buaë a' tō. ¹⁵ Sa' kë tteku' blo' tō wes a' tō ibikeitsè es. Erpa diwö de sulitu (9) bla'mi, diwö ikké kë yi e' ttōta'ka blo' wa. ¹⁶ Erë i' tköke sa' ta, e' dör wes Skëköl tteköl kiè Joel, e' tō iyë'atbak es. Ie' tō iyë'at i' es: ¹⁷ 'Skëköl tō iché tō mik ká i' erkewatke, eta ye' tō ye' Wiköl patkeraë sulitane ki. E' kueki a' ala'r, wëpa ena alakölpa, ekkëpa kos ttöraë wes ye' ttekölpa es. A duladulapa a ilè kkayërdaë kabsueie ie'pa kë ku' kapökwa e' dalewa.

Ñies a' këkëpa a ilè kkayërdaë kabsue a.

18 Ñies e' kέwō ska' t̄a ye' Wikōl patkeraēyō ye' kanè mēsopa k̄i, wēpa ena alakōlpa. Es ie'pa tō ye' ttè pakerane imalepa a.

19 Ká jai a ye' tō iyi taiē suluē kkacheraē, kē suule a' wā ese.

Ká i' k̄i ñies iyi kkacheraēyō as a' isaù: s'pě sueraē a' tō, bō' sueraē a' tō, shklē taiē sueraē a' tō ñies.

20 Diwō ttserdawa. Si'wō iardawa batsē wēs s'pě es.

E' kōs tkōraē kam Skēkōl kέwō dō e' yōk̄i.

Kawō e' dōr buaē shute, e' olo t̄a taiē.

21 E' kέwō ska' t̄a yi kōs tō e' tsatkē kié Skēkōl a,

ešepa ulitane tsatkērdaē.' †

Es Joel tō iyē'at.

22 “A Israel aleripa, ye' ttō ttsō. A' wā ijcher tō mik Jesús Nazaret wak sene' ká i' k̄i, et̄a ì kē or yi a ese wéitō taiē se' shuā Skēkōl batamik kkayēnoie. Es Skēkōl tō se' a ikkaché tō ie' tō ipatkē'. 23 Erē Jesús menettsa a' a klō'wēwa wēs Skēkōl tō isuletē'atbak kuaē es, ñies wēs ie' k̄i ikiane es. A' tō wēpa sulusipa ké ie' ttōkwa wōtēulewa krus mik. 24 Ie' weine siarē ie' kōtewa, erē Skēkōl tō ie' shkeō'kane. Duewa kē a ie' wōklōne yēs. 25 E' kuek̄i ká iaiaē blu' David ut Skēkōl t̄a ima Jesús ttōmi e' yē'itō i' es:

‘Ye' wā ijcher tō kekraē be' tso' ye' t̄a.

Be' tso' ye' t̄a ye' ulà bua'kka ye' k̄imuk,

e' kuek̄i kē ì a ye' orpa wēs.

26-27 E' kuek̄i ye' ttsē'r buaē,

ye' ttsō kanēē.

Be' kē tō ye' mepaat pō a,

e' kuek̄i ye' enuraē iwà panuk bērē.

Ye' dōr be' kanè méso batse'r e',

e' kuek̄i be' kē tō imepaat as ye' nurwa.

28 Be' tō sene michoē ñalē e' kkayē' ye' a.

Ye' tso' be' wōrk̄i, e' kuek̄i be' tō ye' ttsē'weraē buaē.' †

Es David tō iyē'at.

29 “A yamipa, ye' tō icheke a' a yēsyesē. Se' blú kēkē David bak ká iaiaē, e' du'wabak t̄a inú wōtēnewa. Ie' pō tso'ia dō ikkē t̄a iē.

30 Erē David bak Skēkōl ttekōlie. E' kuek̄i ie' wā ijcher tō Skēkōl kablē' ie' a iwák ttō wa ttē i' wa: ‘Ye' tō be' aleri tkeraka ekōl blu'ie wēs be' es.’ 31 E' jcher David wā, e' kuek̄i

ie' tō Cristo shkenekane e' yē'. Ie' tō iyē' tō inú kē atuk pō a, kē inurpawa. 32 Es iwà tka. Skēkōl tō Jesús shkeō'kane, e' suē sa' ulitane tō sa' wákpa wōbla wa. 33 Skēkōl tō ie' tsémika t̄a itkékaitō iulà bua'kka dalōiērt̄a taiē. Ie' Yē tō iWikōl mé ie' a wēs ikablē' imuk es. E' ukuōk̄i t̄a ie' tō iWikōl Batse'r patké sa' k̄i. E' suē a' tō, e' ttsé a' tō enia.

34 Erē David kē mine'ka ká jai a wēs Jesús es. Ie' wák tō iyē'at:

‘Skēkōl tō ichē ye' Kēkōl a:

Be' e' tkōka ye' ulà bua'kka,

35 e' dalewa ye' tō be' bolōkpa merarō be' klō dik̄ia.' †

Es David tō iyē'.

36 “A Israel aleripa ulitane. Ijchenú buaē a' wā tō ye' tso' Jesús chōk. E' kōtwa a' tō wōtēulewa krus mik, erē e' wák tkéka Skēkōl tō se' wōkirie ñies se' blúie.”

37 Mik ie'pa tō ttē e' ttsé, et̄a ie'pa erianeka taiē. Ie'pa tō Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wēs sa' e' ùmi?

38 Ie' tō iiuté:

—A' er mane'ú Skēkōl a t̄a a' e' wōskuōō ekōl ekōl Jesucristo ttō wa as a' nuì olo'yar a' k̄i. A' tō iwé es, e' t̄a Skēkōl tō iWikōl Batse'r meraē a' a. 39 Kablē e' dōr a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke ká kamiē, ešepa a ñies. Kablē e' dōr wēpa kōs kieke Kēkē dōr Se' Kēkōl e' tō ešepa a.

40 Es ttē e' wa ena ttē skà taiē wa Pedro tō ichē iarak darērēē, ipatté taiē t̄a ichéitō iarak:

—A' e' tsatkō ì tkōraē pē' sulusipa t̄a e' yōk̄i.

41 Es wēpa tō ì ché Pedro tō, e' klō'wé, e'pa wōskuérakitō. E' diwō Skēkēpa Jesús icha erule e' k̄i iēne taiē dōka mil mañayōk ulatōk (3000). 42 Et̄a ie'pa e' ché ttē wa Jesús ttekōlpa tsá e'pa tō s'wōbla'weke, e' ttsōk kekraē er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi k̄imuk ì tso' ie'pa wā e' wa. Ñies kekraē ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kōtewa e' kέwō tkō'woie. Ñies ie'pa e' ché ttōk S'yē t̄a.

Wēs Jesús mik erblōkwakpa tsá e'pa ser

43 Et̄a ì kē or yi a ese weke taiē Jesús ttekōlpa tsá e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé taiē. 44 Wēpa erblé Jesús

mik e'pa kos serke wes wák eköl ð es. Ì tso' ie'pa wá ese kakmekerakitö ñi a. ⁴⁵ Es íyi tso' ie'pa wá, ká ò ilè skà, ese watueke ie'pa tò ta iské blatekerakitö imalepa kímè kiane esepa a. ⁴⁶ Diwö bit ta ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skèköl wé a. Ñies u a u a ie'pa chköke ñita er bua' wa ttsè'rdak buaë. Jesús kötewá e' kèwö tkö'weke pan ñè wa ñita. ⁴⁷ Skèköl kikekèkà ie'pa tò. Sulitane wa ie'pa wër buaë. Ká bit ekkè Skèköl tò s'tsatkeke tajè, e' kueki ie'pa kí daparke tajè.

3

Pedro tò s'kraulewá eköl e' bua'wéne

¹ Ká et tsáli diwö de mañat ta Pedro ena Juan míyal ttök Skèköl ta iwé a. Diwö e' dör ttoie ie' ta. ² Eta ee wëm tkër eköl kune' klö kraulewá. E' datse iyamipa wá itkekeser kekraë Skèköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a as inuköl kak kiðitö sulitane dökewá ee esepa a. ³ Mik ie' tò Pedro ena Juan dökewatke e' sué, eta inuköl kak kiéitö ie'pa a. ⁴ Eta ie'pa tò ie' suéwá krereë iwö ki ta Pedro tò iché ia:

—Sa' saú.

⁵ Eta ie' tò ie'pa sué ta ibikeitséitö tò ilè kakmekeitö ye' a. ⁶ Erè Pedro tò iché ia:

—Kè ye' wá inuköl ta'. Kè ye' wá oro ta'. Erè ì tso' ye' wá e' mekeyö be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa, be' e' kóka ta be' shkö.

⁷ Eta Pedro tò iklö'wéwá iulà bua'kka ta ibatséka. E' wöshá ta iklö a idiché iène ⁸ ta ituneká e' duékaie ta ishkémi wi'kè io'kè. E' ukuöki ta imíwá Skèköl wé a Pedro ena Juan ta iwák klö wa. Ie' turkeka, es Skèköl kikekaramiitö. ⁹ Eta pè' tso' kos e'pa tò isué tò ishkörami ta Skèköl kikekaramiitö. ¹⁰ Ie'pa tò ie' suéwá tò ie' dör wëm e' tköke inuköl kak kiök Skèköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a e'. E' tò ie'pa tkiwéwá tajè. Ie'pa wökranewá iweblök.

Pedro tò s'patté Skèköl wé a

¹¹ Skèköl wé e' ùle kiè Salomón ùle, ee wëm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklò'uk. E' dalewa pè' kos datse tuneule wé ie'pa tso' ee ta ie'pa tkinewá tajè isaük. ¹² Mik e' sué Pedro tò, eta ie' tò ie'pa a iché: “A Israel aleripa ÷ì kueki a' tkirke?

÷ì kueki a' tso' sa' sauk krereë wësua sa' wák tò wëm i' bua'wéne shköwéne sa' wák diché wa ò sa' serke yésyèsè Skèköl a e' kueki? ¹³ Erè Skèköl dör Abraham, Isaac, Jacob ena se' yépa malepa bak ká iaiaë, e'pa Kèköl, e' tò ie' kanè méso kiè Jesús, e' kikéka íyi ulitane tsata, e' dör yi me'ttsa ttewá a' tò e'. Ie' watè'ttsa a' tò Pilato wörki erè e' tò ibikeitsbak iökshka. ¹⁴ Jesús dör batse'r ena yésyèsè warma a' tò iki' tò e' yöttsa. Erè e' skéie a' tò pè' sulué e' yöktsa ka'. ¹⁵ Es sene mukwak e' kötwa a' tò, erè ishkeo'kanè Skèköl tò. E' kos su' sa' tò sa' wöbla wa. ¹⁶ Wëm i' kraulewá e' suule a' wa buaë. Ie' diché iènene sa' erblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblè, e' tò wëm i' bua'wéne buaë a' wörki.

¹⁷ “A yamipa, ye' wá ijcher tò mik a' ena a' wökirpa tò Jesús kötwa, eta a' kè wá ijcher moki tò ì wamblök a' tso'. ¹⁸ Erè ì yè'atbak Skèköl tò ittekölpa ulitane kkö wa tò wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawöta ttewá es, e' wawé Skèköl tò es. ¹⁹ E' kueki ì sulu watöttsa. A' er mane'ú Skèköl a as a' nuì olo'yöitö a' ki. ²⁰ Eta es ie' tò a' er pablaraë ta Jesús pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' patkeraneitö se' a. ²¹ Erè i' ta ie' kawöta senuk ká jaì a dō mik Skèköl tò ì kos yuéne buaë wes kenet es eta. Es Skèköl tò iyè'bak ká iaiaë ittekölpa batse'r e'pa wa. ²² Moisés tò Jesús yè' se' yépa bak ká iaiaë, e'pa a' i' es: ‘A shua Skèköl tò itteköl keraka eköl wes ye' es. E' ttö kos dalöio a' tò. ²³ Wépa kè wá ie' ttö dalöiene, esepa ulitane skerattsá se' wakpa yöki bánet, ie'pa erdawa seraa.’* Es Moisés tò iyè'at.

²⁴ “Es ñies Samuel ena Skèköl ttekölpa malepa dè'bitu ie' itöki, e'pa kos tò ì tköke kawö ikké ta, e' yè'atbak. ²⁵ Ì uk Skèköl kablè' ká iaiaë ittekölpa wa, e' wá döraë se' ulà a. Ñies ttè me'atbakitö se' yépa bak ká iaiaë e'pa a, e' wá döraë se' ulà a. Ie' tò iyè'atbak Abraham a' i' es: ‘Be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’ ²⁶ E' kueki mik ie' tò ilà Jesús shkè'wékane, eta ipatkéitö se' a kewe se' a er buaë choie as se' ser sulu ese olo'yösö eköl eköl.”

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wökirpa wörki

¹ Etä Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shua sacerdotepa biteshka Skököl wé shkëkipa wökir ta ena saduceowakpa ta.

² Pedro ena Juan tso' s'wöbla'uk tö Jesús kötëwä e' shkenekane. E' wa iwä kkachëitö tö s'duowä e'pa shkerdakane. E' tö sacerdotepa ena ie'pa malepa uluwëkä taië.

³ Ie'pa tö Pedro ena Juan klö'wëwä. Kä detke tsáli, e' kueki iméarakitö s'wöto wé a dö bule es. ⁴ Erë wëpa tso' Pedro ttö ttsök, e'pa shua taië ie'pa tö Jesús tté buaë klö'wé. Es Jesús mik erblökwakpa wëpa ë esepa deka mil skeyök e' ulatök (5000).

⁵ Bule es ta judiowak wökirpa ena ikuëblupa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa e' dapa'wëkä Jerusalén. ⁶ Nies sacerdote kibi kië Anás e' tso'. Nies Caifás, Juan, Alejandro ena imalepa döer sacerdote kibi e' ditsëwö e'pa kos tso'. ⁷ Ie'pa tö Pedro ena Juan tsuk patké ta iduëserak ie'pa wörki ta iwä chakerakitö:

—¿Yi diché wa, yi ttö wa wëm klö kraulewä e' bua'wëne a' tö?

⁸ Etä Pedro a Wiköl Batse'r iënewä taië ta iütëitö:

—A s'wökirpa, a s'kuëblupa. ⁹ Sa' tö s'kirirke e' kime' er bua' wa, e' chaké a' tö sa' a. A' ki ikiane jchenuk tö wes ibuanene. ¹⁰ Iñe ta sa' tö ichè a' wörki, nies Israel aleripa ulitane e'pa wörki tö wëm i' buanene sulitane wörki Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa. E' wák kötwa a' tö krus mik erë Skököl tö ishkeo'kane. ¹¹ Skököl yëkkuö ki itso' kitule: “Ák watë'ttsä u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaië.”* Ák e' döer Jesucristo chë. ¹² Ie' döer S'tsatkökwak. Skököl kë wä yi skä patkëule ká i' ki s'tsatkoie. E' kueki Jesucristo eköl ë wa s'tsatkërmi.

¹³ Mik iwökirpa tö isué tö Pedro ena Juan döer skle siarla, kë wöblaule yëkkuö wa erë ittöke buaë kë suane, etä ie'pa tkinewä. Ie'pa éna ianewä tö ie'pa bak shkök Jesús ta ittökatapaie. ¹⁴ Wëm buanene e' dur Pedro ena Juan ta, e' kueki ie'pa kë a iyënuk tö e' döer kache. ¹⁵ Etä ipatkémirakitö u'rki ta ie'pa atë ileritsök. ¹⁶ Ie'pa iché ñi a:

—¿Wes sö wëpa i' wëmi? Kos Jerusalén wakpa wä ijcher tö i' kë or yi a ese wé ie'pa tö etk. E' kë yënuk se' a tö e' döer kache. ¹⁷ Erë ipauñusö as i'tami Jesús tté i' kë paköia ie'pa tö yi a, es kë ittë bunukka ká wa'ñe.

¹⁸ Etä ikiérakitö ta iché iarak:

—Kë a' kawö ta'ia Jesús tté pakök yi a. Nies a' kë kawö ta'ia yi wöbla'uk ttë e' wa.

¹⁹ Erë Pedro ena Juan tö iütérak:

—A' wákpa tö ibikeitsö tö Skököl wöa yi ttö dalöië döer buaë sa' a, a' ttö ö ie' ttö. ²⁰ Erë i' su' sa' tö ena i' ttsë' sa' tö, e' pakeraë sa' tö kekraë sulitane a.

²¹ Etä iwökirpa tö ie'pa kí pauñé darërëe ta iémirakitö. Wëm kraulewä buanene e' kueki pë' kos tso' Skököl kikökka. E' kueki iwökirpa kë ulä dë'wä Pedro ena Juan we'ikök. ²² Wëm buanene Skököl diché wa e' ki duas tso' dabom tkëyök (40) kíta.

Jesús mik erblökwakpa tö ikië Skököl a

²³ Etä Pedro ena Juan émirakitö ta imíyal wé imalepa tso' ee. I' kos yë' sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa e'pa tö e' pakérakitö imalepa a seraa. ²⁴ Mik e' ttsé ie'pa tö, etä ie'pa ulitane kköché ñita Skököl a i' es: “A Skököl, ká jai ena ká i' ena dayë ena i' kos tso' iki, e' yö' be' tö. ²⁵ Ká iaiaë be' tö sa' këkëpa David döer be' kanë méso, e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tö iyë' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka taië troka taië Skököl ki?

¿Iök ie'pa ileritseke ñippök ie' ta? Kë e' wamblënuk ie'pa a.

²⁶ Ká wökirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka ie' ta.

Ie'pa ileritseke ñippök ie' ta ena wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' ta.’† Es David tö iyë'.

²⁷ “Ttë e' döer mokië. Iwä sué sa' tö tö s'wökirpa kië Herodës ena Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wëkä ká i' a Israel aleripa ta ena pë' kë döer Israel aleripa esepa ta ñita Jesús we'ikök. Ie' döer be' kanë méso batse'r pairi'bitü be' tö idi' wa s'blúie e'. ²⁸ Es i' kos wé ie'pa tö ie' ta e' wé ie'pa tö wes be' tö isuletë'atbak es. ²⁹ A Skököl, e' kueki ie'pa tso' sa' pauñuk darërëe, e' ttsö. Sa' döer be' kanë méso e'pa a diché kí mú Jesús tté pakoie kë suane. ³⁰ Be' diché kkachö.

* 4:11 Salmo 118.22 † 4:26 Salmo 2.1-2

S'kirirke bua'üne, ì kě or yi a ese ú iwà kkachöie, ñies íyi ese ú taië Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttö wa.”

³¹ Mik ie'pa tō ikië one, etā wé ie'pa tso' e' ké wötí'ne. Etā ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iënewā tā ie'pa tō Skëköl tté paké kě suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kimé

³² Jesús mik erblökwakpa dör taië. Ie'pa kabikeitsöke ñikkëe, ulitane er ttsë'r ñittsëe. Kě yi tō icheku' tō ie'pa íyi e' dör ie'pa ë icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkëe. ³³ Jesús ttekölpa tsá e'pa tō Jesús shkënekane, e' tté kí pakeke diché taië wa. Skëköl tō ie'pa kos kimeke taië. ³⁴⁻³⁵ Yi wā ká tso' ö ilè skà tso'rak iwā, ese watuekerakitō tā iské mekerakitō Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatè wépa dör siarë esepa a wes e'pa kiane kimè eköl eköl es. E' kueki kě yi weirku' siarë ie'pa shuā. ³⁶ Ie'pa shuā wëm tso' eköl dör Leví alerí datse ká kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá tō ikië méka Bernabé (e' kiane yëno s'pablökwak). ³⁷ Wëm e' wā ká tso'. E' watuéitō tā iské méitō Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tō s'siarëpa kimù iwa.

5

Ì sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tō e'pakè

¹ Erë wëm bak eköl kiè Ananías, e' tayë kiè Safira. E'pa tō ká watuétsa. ² Etā wëm e' tō iká ské tsá yétsa iwákpa a tā iëyök méitō Jesús ttekölpa tsá a wes ká ské seraā es. E' jcher ilaköl wā seraā. ³ Etā Pedro tō iché ie' a:

—A Ananías, ¿iök be' e' mettsa Satanás a kitö'wè tā be' kéitō kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuébö e' ské kak tséatbö. ⁴ Kam be' tō iwataüttsa etā be' icha idir. Tā be' tō iwatuétsa, etā iské dör be' icha. ¿iök be' ibikeitsé wamblé es? Be' kě kayëne s'ditsö a. Be' kaché Skëköl a.

⁵ Mik e' ttsé Ananías tō etā ianewa duowaie. Etā ie'pa kos wā ijchenewa, e'pa suane taië. ⁶ Etā duladulapa welepa debitu tā inú patrëwarakitō tsémi blëwā.

⁷ Hora tka mañat e' ulatök, etā Ananías tayë dewā Pedro ska'. Wes iwëm de e' kě jcher ie' wā. ⁸ Tā Pedro tō ie' a ichaké:

—Ichö ña. ¿Moki a' tō ká watué kos a' tō iché ekké?

Safira tō iüté:

—Tö, ekké je'.

⁹ Pedro tō iché ia: ¿iök a' tō kawö mé ñi a Skëköl Wiköl wötsiriük? Wépa wā be' wëm nu mí blëwā, se e' wakpa doyalne tā irö ie'pa wā be' nu michoë blëwā ñies.

¹⁰ E' bet tā Safira anewa tā iduowa Pedro klö ska'. Mik duladulapa dewā tā Safira nu tēr tā ie'pa wā inú mítser blëwā iwëm o'mik.

¹¹ Etā Skëképa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wā ijchenewa, e'pa suanerak taië.

Ì kě or yi a ese wé taië Jesús ttekölpa tsá tō

¹² Jesús ttekölpa tsá e'pa tō ì kě or yi a, ese weke taië pè' shuā iwà kkachöie. Jesús mik erblökwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón ùle a. ¹³ Pè' èltëpa tō ie'pa dalöieta' erë kě diché dè'ka e' tiukwā ie'pa shuā. ¹⁴ Erë wépa erblé Jesús mik, wépa ena alakölpa, esepa kí iërkerak taië kekraë. ¹⁵ Pè' tō s'kirirke tsémirak katā shuélor ñalā kkömik as Pedro tkö tā ilo mú ar esepa wele kí as ibuarne. ¹⁶ Ñies ká tso' kos Jerusalén pamik, e' wakpa de taië s'kirirke wëttsë. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wëttsë. Etā e'pa ulitane buanene seraā.

Jesús ttekölpa tsá wötënewā s'wöto wé a

¹⁷ Etā sacerdote kibi ena iklépa kiè saduceowakpa, e'pa ukyënekā taië Jesús ttekölpa tsá e'pa kí. ¹⁸ E' kueki iklö'wëwarakitō wötëwā s'wöto wé a. ¹⁹ Erë nañewe tā Skëköl biyöchökwak eköl tō s'wöto wékkö ppée tā iyétsarak tā iché ia: ²⁰ “A' yüne Skëköl wé a. Ee a' e' duöka sene pa'ali Jesús tā, e' tté pakök sulitane a.” ²¹ Bule es bla'mi tā idewarak Skëköl wé a tā ië' kékarak s'wöbla'uk wes ie'pa a iyëne es.

Etā sacerdote kibi ena iklépa tō Israel aleripa wökirpa ulitane kiétsa e' dapa'ukka ie'pa tā. Etā Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkërahitō. ²² Erë mik ishkëkipa demirak s'wöto wé a, etā kě iwā ikunerak. Tā idebiturak ibiyö mukne ²³ tā ichërahitō:

—Sa' tō s'wöto wékkö kué wötëule buaë. Ñies shkëkipa tso'rak iwékkö kkö'nuk. Erë mik sa' tō iwékkö ppée, etā kě sa' wā yi kune ee.

²⁴ Mik Skëköl wé shkëkipa wökir ena sacerdote wökir kibipa, e'pa tō tté e' ttsé etā ie'pa éna ká chowa tā ñni chakërak: “¿Wes

iwà döttsami?” ²⁵ E' ukuöki ta bet eköl de ibiyö muk ta iché iarak:

—Wëpa wötë'wä a' tö s'wöto wé a, e'pa tso'ne Skëköl wé a s'wöbla'uk.

²⁶ Eta shkëkipa wökir mîa iyulök ishkëkipa ta. Iklö'wëwarak erë ie'pa suane dö' pë' tö s'tè ák wa, e' kueki ie'pa kë wä iweineia. ²⁷ Mik ideminerak eta itsémirakitö judiowak wökirpa wörki. Eta sacerdote kibi tö iché ie'pa a:

²⁸ —Sa' tö a' a iyë' etkëme tö wëm e' ttë kë pakar yës. Eta çì wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wöbla'weke ttë e' wa. Ñies a' tso' ichök tö wëm e' kötëwä, e' nuí tkënewä sa' mik.

²⁹ Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá malepa tö iiutérak:

—Sa' kawöta Skëköl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsata. ³⁰ A' tö Jesús ttökwa ka' wötëulewä krus mik. Erë se' wakpa bak iaiaë e' Këköl e' wák tö Jesús shkeo'kane. ³¹ Skëköl tö ibatsékami e' ska' tkësër iulà bua'kka s'wökirie ena s'tsatkökwakie as Israel aleripa er mane'ü ta ie'pa ki ie'pa nuí olo'yarmi. ³² Ýyi ikkë kos su' sa' tö e' pakök sa' tso' a' a. Ñies Wiköl Batse'r mène wëpa tö Skëköl ttö dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

³³ Mik ie'pa tö e' ttsé eta ie'pa uluneka tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur. ³⁴ Erë ie'pa shua wëm tso' eköl e' dör fariseowak kië Gamaliel. Ie' dör s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ese eköl. Sulitane tö ie' dalöieke tajë. Ie' e' duéka ta iché: “Jesús klépa yölur kañika ekuölö.” Eta ie'pa tö iyélur.

³⁵ E' ukuöki ta ichéitö imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaú bua'ie tö ì weke a' tö wëpa wikkëpa ta. ³⁶ A' éna ianú tö barbane wëm kië Teudas e' e' ka'ka ichök tö e' dör wëm tajë ese. Wëpa döka cien tkëyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wä kötulewä ta iklépa pone'mi wì a dià a. Es ilone'. ³⁷ E' ukuöki ta mik s'wökirpa s'kië shtök patkë', e' këwö ska' ta wëm skà eköl kië Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pë' welepa e' yué ie' klépaie. Erë ñies ie' kötëwä ta iklépa pone'mi sërää wì a dià a ta ee ilone'. ³⁸ E' kueki ye' tö ichë a' a tö wëpa wì múat bërë. Kë ì sulu wamblar ie'pa ta. Ì

aleritseke ie'pa tö ena ì weke ie'pa tö e' dör ttë ësë, e' ta bet ta kë ita'ia. ³⁹ Erë Skëköl ttë idir, e' ta kë a' e' alöpaka iki. A' isaú buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta.

Ie'pa tö Gamaliel ttö iuté. ⁴⁰ Ie'pa tö Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkéne ta ippök patkérakitö ta iché iarak: “Kë a' a kawö ta'ia Jesús ttë pakök.” E' ukuöki ta iémirakitö. ⁴¹ Es Jesús ttekölpa tsá e'pa e' yélur judiowak wökirpa wé a. Skëköl tö ie'pa mé weinuk Jesús ttë kueki, e' tö ie'pa ttsë'wé buaë. ⁴² Es kekraë ká bit ekkë Skëköl wé a ñies u a u a ie'pa tö s'wöbla'weke s'patteke Jesús dör wë pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ttë buaë wa.

6

Wëpa kul shushtérakitö Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' këwö ska' ta Jesús ttökatapa kí darke tajë e'pa dör judiowak. Ie'pa welepa ttöke griegoie, esepa tö imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tö icheke:

—Mik chkë blatërke kekraë, eta sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekkë.

² E' kueki Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí bö (12), e'pa tö Jesús ttökatapa ulitane kié e' dapa'uk ta ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tö Skëköl ttë wa e' kané mukat ýyi watioie e' ë kueki. ³ E' kueki a' shua wëpa yulö kul as kané e' ü ie'pa tö. Wëpa suule sulitane wä tö ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë ena ikabikeitsö buaë, esepa shushtö ta sa' tö ie'pa mekeka kané ñe' uk. ⁴ Eta sa' e' ché kekraë ttök Skëköl ta ena s'wöbla'uk ie' tö wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tö Esteban shushté. E' erblé buaë Skëköl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' tajë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushté ie'pa tö. Nicolás dör Antioquia wak, e' e' yö'bak judiowakie. ⁶ Eta itsémirakitö wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' ee. Eta ie'pa ulà méka wëpa ñekkëpa ki ta ie'pa tö ikié S'yé a tö ikímú.

⁷ Es Skëköl ttë kí pakanemi tajë. Ñies Jesús ttökatapa kí darparké tajë Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotëpa tajë tö ttë mik se' erblöke e' wà klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Etā Skököl er buaë ché Esteban a taië ta diché méitö ia taië. E' wa ì kē or yi a ese wekeitö taië pē' shuā iwà kkachoie tō Jesús ttē dör moki. ⁹ Erē wēpa wēlepa tō Esteban chémi suluë. Ie'pa wēlepa dör judiowak ñi dapa'wo wé kiè Kanè Mésopa Auleshka Esepa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klölewa kanēblök erē iyērulunebak.) Ñies judiowak wēlepa tso' datse Cirene, Alejandría, Ciliacia ena Asia, e'pa kos wōñarke Esteban ki. ¹⁰ Erē Wiköl Batse'r tō Esteban a ttē mé ttoie buaë, e' kueki ie'pa kē a e' alirka ie' ki. ¹¹ E' kueki ie'pa tō wēpa wēlepa patuë kachök: “Sa' ittsé tō Esteban tso' Moisés ena Skököl chök suluë.” ¹² E' wa ie'pa tō pē' uluwéka taië Esteban ki. Ñies judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttē dalöiëno wa wakpa uluwékarakitö Esteban ki. E' kueki ie'pa de Esteban ska' ta iklö'wēwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'. ¹³ Ñies wēpa yulérakitö kachoie, e'pa tō iché:

—Kekraë wēm wí tō Skököl wé dör batse'r i' ena Moisés ttē dalöiëno e' cheke suluë. ¹⁴ Ñies sa' tō ie' ttsé ichök tō Jesús Nazaret wak e' tō Skököl wé tskerawa ena sene me'at Moisés tō se' a e' mane'wekettsaitö.

¹⁵ Etā judiowak wökirpa kos tulur ee, e'pa tō isuë tō Esteban wö wēr dalölöë wēs Skököl biyöchökwak wö wēr es.

7*Esteban e' tsatké*

¹ Sacerdote kibi, e' tō Esteban a ichaké:

—Ì ki be' kkatērke ¿e' dör moki?

² Ie' iiüté: “A yamipa, a yēpa, ye' ttö ttsö. Mik se' kēkēpa Abraham bak iaiaë Mesopotamia, kam imi' senuk Harán, etā ee se' Kököl olo ta' taië, e' e' kkayë' ie' a. ³ Etā ichéitö ia: ‘Be' ká ena be' yamipa, e' múat ta' be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a ee.’ ⁴ Es Abraham e' yē'ttsa Caldea ate Mesopotamia ee, ta imía senuk Harán. Iyë blēnewa e' ukuöki ta Skököl tō ie' patké' senuk ie, wé se' serke i'ñe ta ee. ⁵ Kuaë Skököl kē wā ká i' mēne ie' a yēs, elkela wē'ia è kē ie' a imēne. Erē e' kēwö ska' ta ie' kē ala'r ta', erē Skököl kablē' ie' a ttē i' wa: ‘Ká i' meraeyö be' aleripa a be' blēnewa e'

ukuöki ta.’ ⁶ Ñies Skököl tō iché ie' a: ‘Be' aleripa serdaë ká kua'ki ki wēs ká kua'ki wakpa es. Ee ie'pa klördawa kanè mésoie kē patuëta' ese. Iweirdarak siarē dōka duas cien tkëyök (400).’ ⁷ Erē Skököl tō iché ia: ‘Ká wé wakpa tō ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö siarē. E' ukuöki ta ie'pa e' yörattsa ká e' a as ye' dalöiörakitö ká i' ki.’ ⁸ Etā Skököl tō iché ia: ‘A ala'r wēpa kurke kos esepa tottola kkuölitla tōö tsir. E' ú kekraë iwà kkachoie tō ye' tō ttē me' be' a.’ E' kueki mik ie' alà kiè Isaac ki ká de pāköl, etā itöttola kkuölitla téeitö tsir. Es ñies Isaac tō iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tō iwé ila'rla dabom eyök kī bōl (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditséwöpa dabom eyök kī bōl e' yēpa tsá.

⁹ “Erē se' yēpa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta. E' kueki ie'pa tō iwato'ttsa ta yi tō itué e' wā imítser Egipto. Erē Skököl tso' ie' ta. ¹⁰ Ie' tō itsatké kekraë kos iweirke e' shuā. Ñies kabikeitsè buaë méitö ia. Ñies ie' tō Faraón ké isauk er bua' wa (Egipto wakpa tō iblúpa kos kiè Faraón). E' kueki Faraón tō ie' tkéka Egipto iyi kos e' wökirie ñies ie' wák u wökirie.

¹¹ “E' ukuöki ta ketba anekā Egipto ena Canaán, e' kos a. E' wakpa weine siarē. Se' yēpa tsá kē wā ì kune ñanoie katanoie. ¹² Erē mik Jacob wā ijchenewa tō iyiwö tso' Egipto, etā ie' tō ila'r dör se' yēpa tsá, e'pa patkémi iyiwö ta'uk ee, e' dör ie'pa tsá dē'rö. ¹³ Mik ie'pa skà dē'rö etā José tō ie'pa a iché: ‘ye' dör a' èl.’ Es Faraón wā ijchenewa tō yi ditséwö José dör. ¹⁴ E' ukuöki ta ie' tō iyē Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idöbitu Egipto. E'pa dōka dabom kuryök ki skel (75). ¹⁵ Es Jacob minea senuk Egipto. Ee iblēnewa. Ee ie' ala'r dör se' yēpa tsá, e'pa blērulune ñies. ¹⁶ Ie'pa nu minene Siquem wötéwa iwakpa pō a. Ká e' wato' Hamor ala'r tō Abraham a pöie.

¹⁷ “Erē Skököl kablē' Abraham a ttē i' wa: ‘Be' aleripa yerattsane ye' tō Egipto.’ Mik e' kēwö dökewatke, etā se' yēpa kī alöne taië. ¹⁸ E' kēwö ska' ta Egipto blú ské tkēneka, e' kē wā José pakè jcher. ¹⁹ Blu' e' tō se' yēpa kitö'wé we'iké siarē. Ie' tō ie'pa ké kēsik wa ila'rla wēpa kune erpa esepa kos watöktsa

* 7:8 Jacob: E' kiè ñies Israel.

as iduölur. ²⁰ E' kēwō ska' ta Moisés kune', e' dör buaala shuṭe. Iyē ena imì tò ikkō'né u a dōka sí mañat. ²¹ E' ukuōki ta ie'pa kawōta iwatōktsa as iduōwa erē Egipto blú alà busi tò ikuéwa tsémi u a tala'wē wēs iwák alà es. ²² Es Moisés yöne taiē íyi jcher Egipto wakpa wa, kos e' wa. Ittō ē ki ittsēnewa, ñies ì wekeitō e' ē ki iwēnewa tò ie' dör wēm taiē ese.

²³ “Mik ie' ki duas de dabom tkëyök, (40) etā ibikeitséitō: ‘Ye' mía ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.’ ²⁴ Etā ie' isué tò egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kueki ie' mishka itsatkök ta egiptowak ttéwaitō iskieie. ²⁵ Ie' ibikeitsé tò iyamipa Israel aleripa éna iarmi tò Skëköl tò ie' patké ie'pa tsatkök. Erē kē iwà ane ie'pa éna. ²⁶ Bule es ta ie' tò Israel aleripa kué bōl ñippök. Ie' ki ikiane tò ie'pa mú er buarne ñi ki, e' kueki ichéitō iarak: ‘A' dör ñi yamipa. ¿Iök a' ñi we'ikö?’ ²⁷ Etā eköl tò iyami we'ikeke, e' tò Moisés patkéumi ta ichéitō ia: ‘¿Yi tò be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie? ²⁸ ¿Be' éna ye' ttakwa wēs chki be' tò egiptowak kötwa es?’ ²⁹ E' ttséwa Moisés tò ta itkashkar ká bánet kiè Madián ee. Eē isené wēs ká kua'ki wak es. Eē ila'rla kéka bōl.

³⁰ “Eē ie' sené dō duas dabom tkëyök (40). Ká et ta Skëköl biyöchökwak eköl e' kkaché ie' a Sinaí kébata a tsinet ká sir poē wé kē yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wōñarke bö'ie e' shua. ³¹ Moisés wökranewa iweblök. Erē mik ie' e' skéwa isauk bua'iewa ta Skëköl ttō tséitō, e' tò iché ia: ³² ‘Ye' dör be' yépa bak iaiaē kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl.’ Etā Moisés painéka taiē suane kueki. Ie' kē diché dē'kaia isauk. ³³ Etā Skëköl tò iché ia: ‘Wé be' dur, e' ké dör batse'r, e' kueki be' klökkuö yöttsa. ³⁴ Mokí ye' isué tò wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' ttséyö. E' kueki ye' dē'ttsa ie'pa tsatkök. E' kueki ittsō: Ye' tò be' patkerami Egipto.’

³⁵ “Israel aleripa tò iyē' Moisés a: ‘¿Yi tò be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie?’ Erē ie'pa tò ie' watē'ttsa, erē Skëköl tò patké' ie'pa wökirie ena ie'pa tsatkökwakie. E' bak mik Skëköl biyöchökwak e' k kayé'wa ie' a kal

tsitsirla shua etā. ³⁶ Es Moisés tò se' yépa yē'ttsa Egipto a. Egipto ena dayē kiè Dayē Mat ee ie' tò ì kē or yi a ese wé taiē. Ñies e' wéitō duas dabom tkëyök ekké ká sir poē wé kē yi serku' ee. ³⁷ Ie' wák tò iché ie'pa a: ‘Skëköl tò itteköl keraka eköl a' shua wēs ye' es.’ ³⁸ Mik Israel aleripa tso' rak echkaie ká sir poē wé kē yi serku' ee, etā Moisés tso' ie'pa shua. Ñies Skëköl biyöchökwak tté ie' ta Sinaí kébata a. Skëköl tté tò sene meke sia e' yöne ie' a ee, e' pakéne ie' tò se' a.

³⁹ “Erē se' yépa kē wa ie' tté dalöiëne'. Ie'pa tò ie' tté watē'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto. ⁴⁰ E' kueki ie'pa tò iché Aarón a: ‘Moisés tò se' yē'ttsa Egipto a. Kē sa' wa ijcher ì tka ie' ta. E' kueki íyi diököl yuö se' a böt mañat dalöië skëkölíe as e' mi' se' wëttsuk.’ ⁴¹ Es ie'pa tò baka pupula diököl yué dalöië. Ta iyiwak jcherakitō mè baka diököl a idalöioie. Ie'pa tò e' kēwō tkö'wé taiē, baka diököl yuéakitō iwákpa ulà wa, e' dalöioie. ⁴² E' kueki Skëköl e' skéttsa ie'pa yöki. Ie' tò ie'pa méat as bēkwō dalöiorakitō ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa tò ikit iyëkkuö ki. Ie'pa tò iché:

‘A Israel aleripa,
mik a' sene' ká sir poē wé kē yi serku' ee
duas dabom tkëyök (40) ekké,
etā a' tò iyiwak jchē' erē e' kē dör ye'
dalöioie.
⁴³ Wé dalöieke pē' tò skëkölíe kiè Moloc, e'
diököl wéla dami a' wa.
Ñies wé dalöieke pē' tò skëkölíe kiè Refán e'
diököl bēkwöie, e' dami a' wa.
E' kos diököl yué a' wákpa tò, esepa dami a'
wa dalöië.
E' kueki ye' tò a' patkeraë kamië weinuk
siarë Babilonia wí'kie.’†
Es ikiteat.

⁴⁴ “Es mik se' yépa bak senuk ká sir poē wé kē yi serku' ee, etā ie'pa wa datsi'kuö dami e' shukuekear Skëköl wéie. E' a ie' bak e' kkachök ie'pa a. U e' yöne wēs ie' tò Moisés ka' iyuök es, wēs ie' tò ikkayé' ia es. ⁴⁵ E' ukuōki ta u e' méat se' yépa bak e'pa tò ileripa a. Mik ie'pa demi Josué ta pē' kua'ki wakpa ká klö'ukwa, etā u e' mirwarak iwa. Skëköl tò pē' kua'ki wakpa uyéttsa ie'pa yöki. E' ukuōki ká taiē ta David

tkënekā blu'ie. E' kēwō ska' t̄a u yöne iaiāē datsi'kuō wa, e' tso'ia. ⁴⁶ David wër buaē Skëköl wa t̄a ie' a David tō kawō kiē ie' dalōio wé yuoie Ísrael aleripa a. ⁴⁷ Erë David alà kiē Salomón, e' tō Skëköl wé e' yué. ⁴⁸ Erë Skëköl dör iyi ulitane tsata e' kē ser u yué s'ditsö tō ese a. Es itteköl eköl tō iyē'at, e' tō ichè:

⁴⁹⁻⁵⁰ 'Skëköl tō ichè:

Ká jai e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klō tkoser.

Ye' wák tō iyi kos yö',

e' kueki ¿wes a' tō u yuèmi ye' a?

¿Wes a' tō ká mèmì ye' a enoie?†

Es ikiteat.

⁵¹ “Erë a' kē tō Skëköl dalōieta'. A' er darërë. A' kukuōña darërë. Këkraë Wiköl Batse'r wökl'wè a' tō. A' dör wes a' yépa bak ká iaiāē es. ⁵² Ie'pa tō Skëköl ttekölpa kos we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tō yi dör Yësyësë Chökke e' datse, e'pa kötulur ie'pa tō. I'ñe t̄a yi dör Yësyësë Chökke ñe' detke, erë iwatuétt̄sa a' tō ttèwā. ⁵³ A' ulà a Skëköl ttè dalōièno dè' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kē tō idalōiè.”

Esteban ttéwā ie'pa tō

⁵⁴ Mik iwökirpa tō ì pakè Esteban tō e' ttsé, etā ie'pa ulunekā iki tajë. Ie'pa kà wötewā ulune è kueki. ⁵⁵ Erë Esteban ki Wiköl Batse'r kī de tajë t̄a iwö kékā ká jai a t̄a Skëköl olo tajë e' suéitō. Ñies ie' tō Jesús sué dur Skëköl ulà bua'kka. ⁵⁶ Ie' tō iché:

—¡Isaú! Ye' tso' isaúk tō ká jai wékkö ar áie. Ñies Jesús dör S'ditsö Alà e' saúk ye' tso' tō idur Skëköl ulà bua'kka.

⁵⁷ Erë ie'pa e' kukuōña wötewā as kē iwattsër. Etā ianekararak tajë t̄a imishkararak seraa Esteban ki. ⁵⁸ T̄a iyétt̄sarakitō Jerusalén a mítser u'rki ee, t̄a ie'pa tō ie' témi ák wa ittowaie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kié Saulo e' a blè.

⁵⁹ Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tō ikié Skëköl a i' es: “A Skëképa Jesús, ye' wiköl tsúmi be' ska'.” ⁶⁰ E' ukuöki t̄a ie' e' tkéwā kuchè kī t̄a ianekā tajë: “A Skëképa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yö ie'pa kī.”

Mik e' chéitō t̄a iduowā.

† 7:49-50 Isaiás 66.1-2

8

¹ Esteban ttéwā ie'pa tō e' tō Saulo ttsé'wé buaë.

Saulo tō Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà t̄a Skëképa Jesús icha erule tso' Jerusalén e'pa we'ikémitke pè' tō. Ie'pa kos tkayalmi dō Judea ena Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá e'pa kē mineyal. ² Wëpa wëlepa tō Skëköl dalōieke tajë, esepa tō Esteban nu bléwā t̄a ie' ieitsérakitō tajë. ³ Erë Saulo tō Skëképa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarë. Ie' mirwā u a u a ie'pa yöktsā kuulemi patkèmi wötewā s'wōto wé a wëpa ena alakölpa ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a

⁴ Erë wëpa bakyalmi Jerusalén, e'pa tō Jesús tté buaë pakémir ká wa'ñe wé imirwararak ee. ⁵ Es Felipe miā Samaria. Ee ie' tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' tté pakémi ká e' wakpa a. ⁶ Mik ie'pa tō ie' ttöke e' ttsé ñies ì kē or yi a ese wëkeitō, e' suérakitō etā ie'pa tō ittō kittseke bua'iewā. ⁷ Es pè' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wéneitō tajë. Wimblupa sulusi yërulune arkekararak tajë. Es ñies s'kraulewā tajë ena s'bachiulewā tajë, esepa buanene buaë. ⁸ E' kueki ká e' wakpa kos ttsé'ne buaë.

⁹ Etā ká e' a wëm tso' eköl kié Simón. Ie' kanèblè'mi iaiāē wes awá es. E' wa ie' tō Samaria wakpa kitè' tajë. Es ie' e' kkeö tō ie' dör imalepa tsata. ¹⁰ Ká e' wakpa ulitane, siarëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tō ie' ttö klö' buaë. Ie'pa tō iyè': “Skëköl kié Diché Tajë, e' e' yué Simónie.”

¹¹ Bànèt ie' tō ie'pa kitè'bitū ikanè wa. E' kueki ie'pa tō ie' ttö iütè' buaë. ¹² Erë mik Felipe tō ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ñies Jesucristo tté buaë paké, etā ie'pa tō iklö'wé t̄a ie' wöskuélor wëpa ena alakölpa. ¹³ Ñies Simón wák erblé Jesús mik t̄a iwöskué. Ie' michoë Felipe t̄a këkraë. Es ie' isué tō ì kē or yi a ese wëke Felipe tō tajë, e' tō ie' tkiwéwā.

¹⁴ Mik Jesús ttekölpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wā ijchenewā tō Samaria wakpa tō Skëköl ttè klö'wé, etā ie'pa tō Pedro ena Juan patkèmi ee. ¹⁵ Mik idemirak, etā ikiéraitō S'yé a Samaria wakpa tō iklö'wé,

e'pa k_i as Wiköl Batse'r dö ie'pa k_i. ¹⁶ Kam Wiköl Batse'r döbitu ie'pa ulitane k_i. Ie'pa wösuule Skëkëpa Jesús ttö wa, e' ë o' ie'pa tö. ¹⁷ E' kuek_i Pedro ena Juan ulà mék_a ie'pa k_i ta Wiköl Batse'r de ie'pa k_i.

¹⁸ Simón tö isué tö mik Jesús ttekölpa tsá ulà mék_a ie'pa k_i eta Wiköl Batse'r debitu ik_i. E' kuek_i ie' tö inuköl watké Pedro ena Juan a, ¹⁹ ta ie' tö iché iarak:

—A' w_a diché tso' se, e' mú ye' a as yi k_i ye' ulà mék_a ta ese k_i Wiköl Batse'r döbitu wes a' tö iweke es.

²⁰ Pedro tö iüté:

—Be' tö ibikeitsè tö ì kakmè Skëköl tö e' tormi inuköl wa, e' kuek_i be' inuköl weinú kekraë be' wák ta. ²¹ Be' er kë dör yësyësè Skëköl wö_a, e' kuek_i diché i' kë menuk be' a. ²² Be' er mané'ú ì sulu wamblekebö i', e' yöki. Skëköl a ikiö as ì bikeitsébö suluë isalema e' nuí olo'yèmiitö be' k_i. ²³ Ye' tö isué tö be' er dör suluë kësik ëme. E' w_a be' wák kos tso' klöulew_a.

²⁴ Simón tö iüté:

—Skëköl a ikiö as ì kos ché a' tö e' kë tkö ye' ta.

²⁵ Eta ì o' Skëköl tö ie'pa ta e' ttè paké Pedro ena Juan tö. Nies s'pattérakitö Skëkëpa Jesús tté wa. E' ukuök_i ta ie'pa míyalne Jerusalén. Ta ñal_a wa Samaria shu_a k_a tso' taië, e' wakpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakerami wes imirdak es.

Felipe tö Etiopía wák eköl wöbla'wé

²⁶ E' ukuök_i ta Skëköl biyöchökwak eköl tö iché Felipe a: “Be' yúshka dayè ñak kke Jerusalén ñalé wa dö Gaza.” Ñal_a e' tkökemi k_a sir poë wé kë yi serku' e' kke. ²⁷ Eta Felipe mí_a ta ñal_a e' k_i wëm kuëitö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie' dör ik_a wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e' inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skëköl dalöiök. ²⁸ Ie' mirwane ikaska' karreta k_i, e' a itkër yëkkuö kit Skëköl tteköl kiè Isaías tö, e' sauk.

²⁹ Eta Wiköl Batse'r tö iché Felipe a: “Be' yú, be' e' sköw_a karreta se o'mik.” ³⁰ Mik Felipe e' skéw_a karreta o'mik, eta ie' tö ittsé tö Etiopía wak tö Skëköl yëkkuö kit Isaías tö, e' aritserami. Felipe tö ie' a ichaké:

—Yëkkuö se aritseke be' tö ze' wà ane be' éna?

³¹ Ie' tö iüté:

—Kë yi ku' ye' wöbla'uk ta zes ye' a iwà armi?

Ie' tö Felipe kié e' tkök_{k_a} ie' o'mik. ³² Ie' tö iaritserami wé ichéitö:

“Ie' dör wes obeja urula tsèmi ttèw_a es.

Wes obeja pupula kë art_a' mik iköyök tërke eta,

es ñies kë ie' w_a ì yëne.

³³ Ie'pa tö ijaëwé siarè ta ikichatëttsarakitö, erè ì k_i ikichatënets_a e' kë dör mok_i.

Ie' ttéwarakitö as kë iseria k_a i' k_i,

e' kuek_i kë ie' alà ate.”*

³⁴ Etiopía wak tö Felipe a ichaké:

—Be' we'ikèyö, ichö ña, zyi cheke Skëköl tteköl Isaías tö ttè i' wa? zIe' wák e' chöke ö o'ka chekeitö?

³⁵ Eta ttè aritsétkeitö, e' wa Felipe tö ie' a Jesús tté buaë pakémi. ³⁶⁻³⁷ Es ittöramirak ñal_a wa ta eë di' kuérakitö. Eta Etiopía wak tö iché Felipe a:

—Ie di' tso'. zI kuek_i be' kë tö ye' wöskuè?†

³⁸ Eta Etiopía wak tö iché karreta ñakökwak a tö karreta wöklö'úw_a. Ta ie'pa e' éwa ta imíyal bölè di' a. Eë Felipe tö Etiopía wak wöskuée. ³⁹ Mik ie' yélune di' a eta Skëköl Wiköl tö Felipe batsékami bet k_a bánet a, Etiopía wak kë w_a isuneia yës, erè imía ttsè'ne buaë kaneë. ⁴⁰ Eta Felipe tö isué tö ie' demi dur k_a kiè Azoto eë. Eta ie' mí_a Jesús tté buaë pakök k_a tso' ñal_a k_i ese wakpa a dömi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia Skëkëpa ttökatapa pauñuk ttèw_a. E' kuek_i ie' mí_a sacerdote kibi ska' yëkkuö kiök shkowajie judiowak ñi dapa'wo wé tso' Damasco eë. Yëkkuö e' k_i kawö mène ia s'tso' ttè kiè Jesús dör Ñal_a Pa'al_i e' dikia esepa yulök klö'wow_a tsèmi Jerusalén, kë tkine tö alakölpa ö wëpa idir. ³ Erè mik Saulo dökemitke tsinet Damasco e' bet ibiteshka k_a jai a bö'wöie e' olo bune taië ipamik. ⁴ Ta

* **8:33** Isaías 53.7-8 † **8:36-37** Yëkkuö kitule k_a iaiaë keweie imalepa yöki esepa kë w_a 8.37 kitek_a. Ttè e' tö ichè: Felipe tö ie' a iché: —Be' tö ttè i' klö'wé mokjë e' ta be' wösurmi. Eta wëm tö iüté: —Ye' tö iklö'wé tö Jesucristo dör Skëköl Alà e'.

ie' anere iski. Eta ttō ttséitō tō iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iök be' tō ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tō ie' a ichaké: “A Skëképa, ¿be' dör yi?” Eta iüténeitō: “Ye' dör Jesús we'ikeke be' tō e'. ⁶ Erë be' e' kōka. Be' yú Damasco. Eë be' a iyërmi tō i uk be' ké.”

⁷ Eta Saulo wapiepa tkirulune taië. Ie'pa tō yile ttō ttsé, erë kë ie'pa wā yi sune. ⁸ E' ukuökī tā Saulo e' kēka tā iwöbla shuppée, erë kë iwawër. E' kuëki itsémirakitō ulā iërule dō Damasco. ⁹ Eë ie' sené ká mañat kë wöbla wawëne, kë wā ñ ñane, kë wā ñ yane yës.

¹⁰ Jesús ttökata eköl kiè Ananías serke Damasco e' a Skëképa Jesús e' kkachéwā kabsueie tā iché ia: “¡A Ananías!” Ie' iüté: “A Skëképa Jesús, ichö ña.”

¹¹ Skëképa tō iché ia: “Be' yú ñala kiè Yësyësë e' ki dō Judas u a. Eë wëm tso' kiè Saulo datse Tarso, e' yulö. Ie' tso' ttök S'yë tā. ¹² Ie' tō isué kabsueie tō wëm kiè Ananías dewā ie' ska' iulā méka iki as iwöbla wawërne, e' dör be'.”

¹³ Ie' iüté: “A Skëképa Jesús, erë ye' a iyëule taië ie'pa wā tō wëm e' tō be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa we'ikeke siarë.

¹⁴ I'ñe tā e' de ie. Sacerdotepa wökirpa tō kawö mé ie' a as wépa tō be' a e' tsatkè kiè esepa kos klö'uluritō.”

¹⁵ Erë Skëképa Jesús tō iché ia: “Be' yú. Ye' tō wëm e' shukitbak as ie' tō ye' tté pakö pë' kë dör Israel aleripa esepa a ena iblúpa a ñies Israel aleripa a. ¹⁶ Ye' wák tō ikkcheraë ie' a tō ie' kawötā weinuk ye' tté kuëki.”

¹⁷ Eta Ananías demi Saulo ska' tā iulā méka iki tā iché ia:

—A yami Saulo, Skëképa Jesús e' kkayë'wā be' a ñala ki be' dë'bitū e' wa, e' tō ye' patké as be' wöbla wawërne ñies as Wiköl Batse'r iërwa be' a.

¹⁸ E' bet tā ñ tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sū, e' darolone tā iwöbla wawënene. Eta ie' e' kēka tā imía tā ie' e' wöskué. ¹⁹ E' ukuökī tā ichkéne tā idiché iënene. Eta ie' e' tséat Jesús ttökatapa welepa tso' Damasco e'pa tā ká elke ulatök.

Saulo tō Jesús tté paké Damasco

²⁰ E' ukuökī tā bet Saulo tō Jesús tté pakémi judiowak a ie'pa ñi dapa'wo wé kos a. Ie'pa a ichékeitō tō Jesús dör Skëköl

Alā chökle. ²¹ Wépa kos tō ie' ttō ttsé, e'pa wökrarulune ittök tā ñi chakérak:

—¿Ie' wí kë dör wépa tō e' tsatkè kiè Jesús a tso' Jerusalén esepa we'ik siarë? ¿Kë ie' wëbi wí dë'bitū ie'pa esepa tso' ie' e'pa klö'ukwā wömëttsa sacerdotepa wökirpa ulā a?

²² Erë Saulo tō Jesús tté pakéwāie kīta kīta, kë suane. Ie' tō ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tō mokī Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. Ttè e' wa ie'pa siwā blöwélur ie' tō.

Saulo tkashkar judiowak yöki

²³ Ká taië ukuökī tā judiowak tté ñita Saulo ttowa. ²⁴ Erë e' jchenewā ie' wā. Ñië nañeë ie'pa tso' ipanuk ttéwā ká wékkö dökettsa ese ska'. ²⁵ Erë nañewe iklépa tō ie' iéka kkö blublu a tā iëmi ká tso' kköiëule shkit kakkeë e' mik enaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

²⁶ Mik ie' demi Jerusalén, eta ie' dapa'wak Jesús ttökatapa tā. Erë ie'pa kë wā iklöone tō mokī ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyökī. ²⁷ Erë Bernabé wā ie' mítser kkaché Jesús ttekölpa tsá e'pa a. Bernabé tō ipaké ie'pa a tō Saulo tō Skëképa Jesús su' ñala ki tā eë itté ie' tā. Ñies ichéitō tō Saulo kapakétke Damasco Jesús ttō wa kë suane. ²⁸ Es Saulo e' tséat Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá e'pa tā. Kekraë ie' tō Skëképa Jesús tté pakeke kë suane. ²⁹ Ñies ie' tō itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erë ie'pa ñi iütéka taië ie' tā. E' kuëki ie'pa tō ima'wé ttéwā. ³⁰ Mik e' jchenewā iyamipa wā, eta ie'pa wā imítser Cesarea, eë tā ipatkémi dō Tarso.

³¹ E' ukuökī tā Skëképa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atene bërë, kë yi tō ie'pa we'ikéia. Ie'pa yörke buaë Skëköl tté dikia. Ñies ie'pa tō Skëköl dalöieke taië. Wiköl Batse'r tō ie'pa kimeke as iki iërdak taië kekraë.

Eneas buanene

³² Pedro shköke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Eta ide ñies ká kiè Lida s'batse'rpa serke eë e'pa pakök. ³³ Eta eë wëm eköl kuëitō kiè Eneas e' kraulewa

me'r ka' ki e' ki duas de pàköl (8). ³⁴ Pedro tö iché ia:

—Jesucristo tö be' bua'wéne. Be' e' kōka ta be' ka' pashuō.

E' bet ta ie' e' kéka. ³⁵ E' ukuōki ta pē' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tö ie' sué. E' kuēki ie'pa er mane'wé Skēkēpa Jesús a.

Dorcas shkenekane

³⁶ E' kēwō ska' ta ká kiè Jope eē alaköl serke eköl dör Jesús ttökata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dör Dorcas*). Kēkraē ie' bak i buaē uk ena s'siarēpa kīmuk. ³⁷ Ká e' ulatök ta ie' kirinewa ta iduowa. Inú pasunetke ta iméka úshu kákke ese a. ³⁸ Jope atē Lida o'mik wé Pedro tso' eē. Jesús ttökata pa serke Jope, e'pa wa ijcher tö ie' tso' Lida, e' kuēki ie'pa tö wēpa patké bōl ichök ie' a: “Be' shkō bet Jope.”

³⁹ Es ie' mīa ie'pa ta. Mik idemirak, etā ie' tsémi u shua wé Dorcas nu me'r eē. Alakölpa schō† kōs iuke taiē. E'pa iēnewa ie' pamik. Etā ie'pa tö paio ena datsi' yō' Dorcas tö mik ibak ttsē'ka etā, e' kkaché Pedro a. ⁴⁰ Etā Pedro tö ie'pa ké e' yökulur ta ie' e' tkēwa kuchē ki ta itté S'yé ta. E' ukuōki ta ie' tö inú sué ta iché:

—A Tabitá, be' e' kōka.

Etā ie' wōbla shuppée. Mik Pedro suéitō etā ie' e' tkéser. ⁴¹ Pedro tö iklō'wéwa iulā a duéka. E' ukuōki ta ie' tö alakölpa schō ena s'batse'r malēpa kié ta Tabitá kkachéitō ie'pa a ttsē'ka. ⁴² E' jchenewa Jope wakpa kōs wa ta ie'pa taiē erblé Skēkēpa Jesús mik. ⁴³ Ta Pedro e' tséat taiē Jope wēm kiè Simón e' ska'. Wēm e' dör iyiwak kkuōlit kanéukwak.

10

Pedro tö Jesús tté buaē paké Cornelio a

¹ Ká kiè Cesarea eē wēm serke eköl kiè Cornelio, e' dör Roma ñippōkwakpa eruleē kiè Italiano e' capitán. ² Ie' ké dör judiowak erē ie' dör wēm yēsýēsē Skēköl wōa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tö Skēköl dalōieke taiē. Ñies ie' tö inuköl kakmeke taiē judiowak kimoie. Kēkraē ie' ttōke Skēköl ta. ³ Ká et tsáli ta diwō de mañat, etā ie' tö isué buaē kabsueie tö Skēköl biyōchōkwak eköl dewa

wé ie' tso' eē ta ichéitō ia: “A Cornelio.” ⁴ Ie' tkinewa ta Skēköl biyōchōkwak suéwaitō krereē ta ie' tö iché ia: “A kēkē, ¿I kiane be' ki?” Etā Skēköl biyōchōkwak tö ie' iüté: “Be' ttōke Skēköl ta ena s'siarēpa kimeke, e' wēr buaē ie' wa. ⁵ E' kuēki yile patkōmi Jope. Ee wēm tso' kiè Simón, kiè ñies Pedro e' kiök patkō. ⁶ Ie' tso' wēm eköl kiè ñies Simón dör iyiwak kkuōlit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayē kkōmik.”

⁷ Mik Skēköl biyōchōkwak ttē one Cornelio ta e' mīa etā Cornelio tö ikanè mésopa kié bōl ena iñippōkwak kiéitō eköl ñies. Ñippōkwak e' tö Skēköl dalōieke taiē. Ie' dör Cornelio kīmukwak bua'ie. ⁸ Cornelio tö i kōs tka ie' ta e' paké ie'pa a. E' ukuōki ta ie'pa patkémiitō dō Jope.

⁹ Bule es diwō de bata a ta Cornelio kanè mésopa dami ñalā wa döketke tsinet Jope. E' dalewa Pedro tkaka u bata ki ttök Skēköl ta. ¹⁰ Pedro dué bli wa erē ulirkeia ie' a, e' dalewa isuéitō kabsueie. ¹¹ Ie' tö isué tö ká jai kkōbunane ta datsi' ukuō bērie suē iklōulewa ibata tkēl a, e' bitewa dō iski. ¹² Datsi' ukuō e' shua iyiwak klōka, e' skōke ibatsi' ki ena dù dör ñá judiowak a esepa tkērki tsakiē. ¹³ Etā ie' tö ttō ttsé ta ichéitō ia: “A Pedro, be' e' kōka. Iyiwak se ttō ta ikatō.”

¹⁴ Erē ie' tö iüté: “Au. A Skēköl, iyiwak dör ñá ese ké kataule ye' wa yēs.” ¹⁵ Ta ttō e' tö ichéne Pedro a: “I batse'wétke Skēköl tö e' ké kiariā ñá.”

¹⁶ E' tka mañatōkicha ta datsi' ukuō mīkane ká jai a. ¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök taiē i suéyō kabsueie ¿ima e' wā kiane chē? E' wōshaē ta wēpa patké' Cornelio tö, e'pa tö Simón u kué ta iēter Simón ukkō a. ¹⁸ Ie'pa tö ichaké: “¿Ie wēm kiè Simón kiekerakitō ñies Pedro, e' tso'?”

¹⁹ Pedro tso'ia i suéitō kabsueie e' bikeitsök, etā Wiköl Batse'r tö iché ia: “Ittsō. Wēpa mañal tso' be' yulök. ²⁰ Be' e' ówa ta be' yú ie'pa ta. Kē ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa patkébitu be' tsukmi.”

²¹ Etā Pedro e' éwa ta iché ie'pa a:

—Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. ¿I dör iwà?

²² Ie'pa iüté:

* **9:36** Dorcas: S'kiè e' wā kiane chē sulj. † **9:39** schō: E' dör alakölpa wēm blēulewa kam serwane ese.

—Wëm kiè Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán eköl, e' tō sa' patké' be' yulök. Ie' dör wëm yësyësë. Skëköl dalöiekeitō tajë. Judiowak ulitane ki ie' kiar tajë. Skëköl biyöchökwak batse'r e' eköl tō iyë' ie' a: “Pedro kiö as ie' bitu be' u a. Ì kōs cheke ie' tō be' a, e' ttsö.”

²³ Etā Pedro tō ie'pa kiéwā weshkë. Ee ie'pa kapére. Bule es tā ie' miā ie'pa tā. Ñies s'yamipa serke Jope e'pa welepa miā ie' wapieie. ²⁴ Bökki es tā idemirak Cesarea. Ee Cornelio tō iyamipa ena pë' suule iwā buaë e'pa ki' e' dapa'ukka Pedro ttō ttsök. E'pa kōs de ie' panuk. ²⁵ Mik ie' de Cornelio u a etā Cornelio dettsā ishke'uk tā ie' e' tkéwā kuchë ki ie' wōshāë idalöioie. ²⁶ Erë ie' tō iké e' duökka tā iché iā:

—Be' e' duōka. Ye' dör s'ditsö ñies wës be' es.

²⁷ Pedro ttōramiā Cornelio tā etā idewarak weshkë tā ie' isuë tō tajë pë' dapanewā. ²⁸ Ie' tō iché ie'pa a:

—A' wā ijcher tō sa' judiowak kë a kawō tā pë' kë dör judiowak esepa pakök ena shkök pë' esepa tā. Erë Skëköl tō ikkaché ye' a tō kë ye' kawō tā iā ichök tō yile dör ñā. ²⁹ E' kuëki mik ye' kine, e' bet tā ye' biteā, kë wā ì chakine. Ye' tō a' a ichakë çïök a' tō ye' kié?

³⁰ Cornelio tō iiütë:

—Tkali ikëkkë tā ye' tkër ttök Skëköl tā ye' u a wës ye' wöblar ká bit ekkë diwö de mañat etā. E' bet tā wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöë. ³¹ E' tō ye' a iché: ‘A Cornelio, be' ttöke Skëköl tā e' ttsé ie' tō. Be' tō s'siarëpa kimeke e' wër buaë ie' wa. ³² Yile patkömi Jope Simón kiè ñies Pedro, e' kiökbitu. Ie' tso' wëm skà kiè Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayë kkömik.’ ³³ E' bet tā ye' tō be' tsuk patké tā be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé ië Skëköl wōā ì chök ie' tō be' ké sa' a e' ttsök.

Pedro tō Skëköl ttë buaë paké Cornelio ska'

³⁴ Etā Pedro ttëmi tā ichéitō ie'pa a:

—I'ñe tā ye' éna iane tō moki sulitane dör ñies ëme Skëköl a. ³⁵ E' kuëki ká wa'ñe wépa tō ie' dalöieke tā iserke yësyësë esepa kiar ie' ki. ³⁶ Ie' er buarmine se' ki Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' ttë buaë

pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wā. ³⁷ Ñies ì bak judiowak ké kōs a e' jcher buaë a' wā. Juan tō iyë' tō s'kawōtā e' wōskuök. E' ukuökī tā Jesús tō s'pattëmi Galilea. ³⁸ Ñies a' wā ijcher buaë tō Skëköl tō iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki idiché tajë. Ie' shkë këkraë pë' ulitane shua iyi buaë kanéuk. Ñies s'we'ikeke bë tō esepa bua'wëneitō Skëköl tso' ie' tā e' kuëki. ³⁹ Ì wé ie' tō Jerusalén ena judiowak ká malepa a, e' kōs sué sa' tō. E' ukuökī tā ittëwarakitō wötëulewā krus mik. ⁴⁰ Erë e' ki ká de mañat tā Skëköl tō ishke'wékane tā ikkachéitō sa' a. ⁴¹ Ie' kë e' kkayëne sulitane a. Sa' ë a ie' e' kkaché. Skëköl tō sa' shukitbak as sa' tō Jesús saù sa' wák wöbla wa. Ie' shkenekane e' ukuökī tā sa' chké sa' di'yé ie' tā. ⁴² Ie' tō sa' patké ittë buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tō ie' tkéka Skëköl tō s'ttsé'ka ena s'duulewā, e'pa shulökwakie. ⁴³ Ká iaiäë Skëköl ttekölpa ulitane tō Jesús paka'atbak tā iyë' atrakitō tō yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa ki ie' batamik.

Pë' kë dör judiowak esepa ki Wiköl Batse'r de

⁴⁴ Pedro tso'ia ipakök ie'pa a tā e' shua Wiköl Batse'r debitu ie'pa kōs tso' ie' ttō kittsök, e'pa ki. ⁴⁵⁻⁴⁶ Etā Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dë'bitu Pedro tā e'pa tō isuë tō wës Wiköl Batse'r debitu pë' kë dör judiowak, esepa ki ñies. Ie'pa tō ittse tō ittökerak ttō kua'ki kua'ki wa. Ñies Skëköl kikökka itso'rak. E' tō ie'pa tkiwéwā. ⁴⁷ Etā Pedro tō iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wës sa' ki itsá dë'bitu es. E' kuëki kë yi a iwöklönuk tō kë ie'pa wöskuar di' a.

⁴⁸ Ie' tō ikérak e' wöskuök Jesucristo ttō wa. E' ukuökī tā ie'pa tō ie' a ikié tajë: “Be' e' tsuät sa' tā ká böt mañat.”

11

Pedro tō Cornelio ttë paké Jerusalén

¹ Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tō ittse tō pë' kë dör judiowak, ñies esepa tō Skëköl ttë kl'wé. ² Mik Pedro dene Jerusalén, etā Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa welepa tō ie' ché suluë. ³ Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Iòk be' dare pè' kè dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa ta?

⁴ Ie' tö ì kòs tka e' paké ie'pa a seraa ta iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope ta ye' ttöke Skëköl ta, e' shua ye' tö ì sué kabsueie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bërie sué klöulewa ibata tkël a. E' bitewa ká jai a dö wé ye' tso' ee. ⁶ Eta ye' tö isué bua'iewa isuöie tö ì tso' ishua. Ye' tö iyiwak klöka, iyiwak kañiru, iyiwak e' sköke ibatsi' ki ena dù, esepa sué. ⁷ Eta ye' tö ttö ttsé e' tö iché ye' a: 'A Pedro, be' e' koka. Iyiwak se ttö ta ikatö.' ⁸ Ye' iüté: 'Au. A Skëköl, ye' kè wa iyiwak dör ñá ese kataule yës.' ⁹ Ta ttö datse ká jai a, e' tö ichéne ye' a: 'Ì batse'wétke Skëköl tö ese kè kiaria ñá.' ¹⁰ E' tka mañatökicha ta imikane sekka ká jai a. ¹¹ E' wöshaë ta, wëpa mañal patkëule datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkër e' wé a. ¹² Wiköl Batse'r tö ye' a iché: 'Kè ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta.' Ñies s'yamipa teröl i' dare ye' ta. Sa' kòs dewa Cornelio u a. ¹³ Ie' tö sa' a ipaké tö wes ie' tö Skëköl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tö iché ia: 'Yile patkömi dö Jope ee wëm tso' kiè Simón, e' kiè ñies Pedro, e' kiöbitu. ¹⁴ Ie' tö icheraë be' a wes be' ena be' yamipa kòs e'pa tsatkërmi.' ¹⁵ Mik ye' tö Jesús tté pakémi ie'pa a, eta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes idë'bitu sa' ki kuaë es. ¹⁶ Eta ì yé' Skëkëpa Jesús tö ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tö ye' a iyé': 'Juan tö s'wöskué di' a, erë a' iërdawa Wiköl Batse'r a.' ¹⁷ Iwënewa tö Skëköl tö iWiköl mé ie'pa a wes imenebak se' a kuaë mik se' erblé' Skëkëpa Jesucristo mik eta es. E' kueki zye' dör yi Skëköl wöklö'woie?

¹⁸ Mik ì ché Pedro tö e' ttsé ie'pa tö, eta isiwa'bléwarak ta Skëköl kikëkarakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wa ijcher tö pè' kè dör judiowak, esepa a ñies Skëköl tö imé as ie'pa er mane'ü ie' a sènoie michoë.

Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' Antioquia e' pake

¹⁹ Esteban kötwarakitö e' ukuöki ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke taië pè' tö. E' yöki ie'pa welepa tkayal. Welepa míyal dö Fenicia. Welepa míyal dö Chipre. Iskà mírak dö Antioquia. Ká ekkëpa a ie'pa tö

Jesús tté buaë pakeke judiowak è a. ²⁰ Erë Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquia. Ee Skëkëpa Jesús tté buaë pakérakitö pè' kè dör judiowak esepa a. ²¹ Eta Skëkëpa tö ie'pa kimé taië. E' kueki taië ká e' wakpa erblé Skëkëpa Jesús mik ta ier mane'wérak ie' a.

²² Mik Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tö tté e' ttsé, eta Bernabé patkémirakitö tkörö Antioquia. ²³ Mik ie' demi, eta ie' tö isué wes Skëköl er buaë ché ie'pa a. E' tö ie' ttsé'wé buaë. Ie' tö ie'pa kí patté as ie'pa e' tköwa darërë kekraë ier kòs wa ie'pa erblö Skëkëpa mik e' a. ²⁴ Ie' dör wëm yësyesë. Ie' a taië Wiköl Batse'r tso'. Ie' tö Jesús bikeitseke bua'iewa. Es taië pè' kí de erblök Skëkëpa mik.

²⁵ E' ukuöki ta ie' mí Tarso Saulo yulök. ²⁶ Mik ikuéitö, eta itsémi Antioquia e' ta. Ee ie' tséarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Skëkëpa Jesús icha erule e'pa ta. Ká e' wakpa taië wöbla'wekerakitö. Ká e' a Jesús ttökatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' kéwö ska' ta Skëköl ttekölpa welepa tso' Jerusalén míyal Antioquia. ²⁸ E'pa shua eköl kiè Agabo, e' e' duéka ta ichéitö Wiköl Batse'r wa tö bli datse ká wa ñe ki. E' debitu mik Claudio bak Roma wökir kibi e' kéwö ska'. ²⁹ Eta Jesús ttökatapa tso' Antioquia e'pa tö iché ñi a: "Mishka inuköl shtök patkè se' yamipa serke Judea, e'pa kimoie kòs se' a imer ekkë." ³⁰ Es ie'pa tö iwé. Eta ipatkémirakitö Bernabé ena Saulo ulà a as ie'pa tö imù Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulà a.

12

Pedro wötéwarakitö s'wöto wé a

¹ E' kéwö ska' ta blu' kiè Herodes, e' tö Skëkëpa Jesús icha welepa klö'wéwa we'ikè.

² Ie' tö Santiago dör Juan èl, e' ttökwa patké tabè wa. ³ Mik ie' isué tö e' wër buaë judiowak wa, eta ie' tö Pedro klö'ukwa patké. E' wéitö mik judiowak tö Pan Kè Yöule Iwölöwoka Wa e' kéwö tkö'wekerakitö eta. ⁴ Mik Pedro klönewa, eta Herodes tö iwötéwa s'wöto wé a. Ee ñippökwakpa döka dabom eyök ki teröl (16) e'pa tö ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'weke tkël tkël kukur kukur. Herodes tö ibikeitsé tö kawö

tkö'wekerakitö, e' ukuöki ta iyekettsaneyö shulè sulitane wöa. ⁵ E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a. Erë Skëkëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skëköl a darërëe ie' kī kekraë.

Skëköl biyöchökwak tö Pedro yéttsa s'wöto wé a

⁶ Herodes tö Pedro yekettsa shulè, e' nañewe Pedro kapötër ñippökwakpa böl shusha moulewa tabechka kichaië bötö wa. Nies ñippökwakpa böl tso' s'wöto wé ukkö kkö'nuk. ⁷ E' bet Skëköl biyöchökwak de dur ie' ska' ta bö'wö olo buneka dalölöe s'wöto wé a. Eta ikéwaitö ichane a as iti'rka ta iché ia: “iBe' e' kōka bet!” E' bet ta imoulewa tabechka kichaië wa e' wöyërulune. ⁸ Eta Skëköl biyöchökwak tö iché ia: “Be' datsi' iōka, be' klökkuō iōka.” Ta ie' tö iwé es. Skëköl biyöchökwak ikī ché ia: “Be' paio kīkkuō iōka ta be' shkō ye' itōki.”

⁹ Eta Pedro mīa itōki, erë ie' kë éna iane tö ì weke Skëköl biyöchökwak tö e' dör moki. Ie' tö ibikeitsè tö ie' tso' kabsauk. ¹⁰ Eta ie'pa tkami wé ñippökwakpa iëter ukkö kkö'nuk eë. E' ukuöki ta wé ñippökwakpa skà iëter eë itkamirak ñies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a yöule tabechka wa ate ñala kke, eta e' kköbunane er wa. Eta ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö ta Skëköl biyöchökwak tö iméat eköl.

¹¹ Ekkë ta ie' éna iane tö ì suéitö e' dör moki. Ie' ibikeitsè: “Iñe ta yö isué tö moki Skëköl tö ibiyöchökwak patké ye' tsatkök Herodes ulà a ena ì kos wamblak judiowak éna ye' kī, e' ulà a ñies.”

¹² Mik ie' éna ianewa bua'iewa ta imīa María u a. María dör Juan mì. Juan kiè ñies Marcos. Eë ie'pa daparke taië ttök Skëköl ta. ¹³ Mik Pedro de dur ukkö a ie'pa chakök, eta busi eköl dör kanè méso kiè Rode e' mīa iweblök tö yi idir. ¹⁴ Mik ie' ttö ttséwa Rode tö, eta ittsé'neka buaë kë deia ukkö ppök ta itunemine weshke ichök tö Pedro de dur ukkö a. ¹⁵ Ie'pa tö iché ia:

—iBe' alīneka!

Erë ie' iuté:

—Moki ye' ttöke.

Ie'pa ie' a iché:

—Au, e' kë dör ie'. E' dör Skëköl biyöchökwak patkéule ikkö'nuk e'.

¹⁶ E' dalewa Pedro tso' ia ichakök ukkö a. Mik ukkö kköppéerakitö, eta isuéerakitö tö ie' e' idir ta itkinewarak taië. ¹⁷ Erë ie' tö ikkaché ulà wa tö a' siwa'blö. E' ukuöki ta ie' tö ipaké ie'pa a tö wes Skëköl tö iyéttsa s'wöto wé a ta ichéitö:

—Ttè e' pakö Santiago a ena s'yamipa malepa a.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa mīa bánet.

¹⁸ Mik ká ñine eta s'wöto wé a ñippökwakpa shutineka taië Pedro kë ku' e' kueki. ¹⁹ Herodes tö Pedro yulök patké. Erë mik ie'pa kë wa ikune, eta ie' tö inuí tkéwa ñippökwakpa mik ta ie' tö ie'pa ttökwa patké.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa Judea mīa senuk Cesarea.

Herodes du'wa

²⁰ E' kéwö ska' ta blu' Herodes ulurke taië Tiro ena Sidón wakpa kī. E' kueki ie'pa kawö mé ñi a shkowaie ie' ska' ttök ie' ta. Ie'pa tö wëm kiè Blasto e' pablë'bak as ie' mi' ie'pa ttekölie ttök Herodes ta. Ie' kanëblöke Herodes a iu kuebluie. Ie' ttö wa ie'pa tö kawö kiè Herodes a tö ie'pa múat bëre, ie'pa tö chkewö tuëke Herodes ká a e' kueki.

²¹ Ká et ta Herodes tö ie'pa kiéttsa. Mik e' kéwö de, eta ie' tö blu' datsi' iéka ta ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé a e' kī ta eë ikapaké ie'pa ta. ²² Ie'pa tö Herodes ché aneule i' es: “iIttöke i', e' kë dör s'ditsö, e' dör këköl wele ttöke!” ²³ E' ttsër buaë ie' kukua ta ie' e' kīkéka taië, kë wa Skëköl kikaneka. E' kueki e' wöshaë ta Skëköl biyöchökwak eköl tö duè méka iki. Ie' katéwa öña tö ta iduowa.

²⁴ E' dalewa ta Skëköl ttè pakarke ëme ká wañe.

²⁵ Mik Bernabé ena Saulo e'pa tö ì uk ie'pa dë' Jerusalén e' wawé one, eta ie'pa mīyalne Antioquia. Ie'pa wa Juan kiè ñies Marcos, e' mitserñak.

13

Wiköl Batse'r tö Bernabé ena Saulo patké Jesús tté buaë pakök

¹ Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa shua Skëköl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso'rak eë. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kiè ñies Dalor'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú

kiè Herodes e' ta ñita), ñies Saulo tso'ñak.
² Ká et ta ie'pa tso' Skëköl dalöiök batsè wa ta e' shuá Wiköl Batse'r tó iché ie'pa a: “Kanè kuá'kí tso' ye' wá Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtétkeyö iwakanéwoie e' kuéki ie'pa böl yóttsa ye' a kanè e' woie.”

³ Ie'pa batsé ena tté S'yé ta one, ta iulà mékarak ie'pa böl kí e' dalewa ikié S'yé a iki. E' ukuöki ta ipatkémirakitö iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tó Jesús tté paké Chipre wakpa a

⁴ Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkéule Wiköl Batse'r wá. Ta eé ie'pa e' iéka kanò a míyal ká kiè Chipre eé.
⁵ Idemirak Chipre wé kanò irirke eé, e' ké kiè Salamina. Mik idemirak eé, eta ie'pa tó Skëköl tté pakémi judiowak a ñni dapa'wo wé kos a. Juan mirwá ie'pa ta ie'pa kimuk.
⁶⁻⁸ Chipre kos a itkarak demirak ká kiè Pafos eé. Eé ie'pa tó judiowak kué eköl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas). E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e' chö tó ie' dör Skëköl tteköl. Ie' yé'arie kekraé ká e' wökir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsö buaé, ie' kí Skëköl tté kiane ttsè. E' kuéki ie' tó Bernabé ena Saulo tsuk patké. Eré awá ñe' ké kí ikiane tó Sergio Paulo tó tté mik se' erblöke e' klö'wè. E' kuéki ie' tó Bernabé ena Saulo ma'wé wöklö'wè. ⁹ Eta Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' kí Wiköl Batse'r debitu taié. Eta Elimas suéwaitö krereé ¹⁰ ta iché ia:

—Be' kachö. Be' e' wamblö sulué. Be' dör wes bë es. Sené yésyèsè kos, e' bolök be' dör. ¿Kos be' tó Skëköl ñalé yésyèsè e' shku'iwémirö? ¹¹ I' ta Skëköl tó be' we'ikeraé. Be' wöbla ké wawërpaia. Ká tköraé taié be' kí ta be' ké tó diwö olo suepaia.

E' bet ta Elimas wöa ká mía ttsetseé, iwöbla ké wawëneia, e' kuéki yile yulekeitö as tó iulaiö. ¹² Mik ká e' wökir tó e' sué, eta ie' erblé Jesús mik. Ie' wökranewa wes Skëképa tté dör e' kittäök.

Pablo ena Bernabé tó Jesús tté paké Antioquia ate Pisidia ee

¹³ Pablo ena ishköwapa e' iékarak kanò a Pafos ta imíyal Perge ate Panfilia eé. Eta Juan tó ie'pa méat eé, ta imíane Jerusalén.

¹⁴ E' ukuöki ta imíyal Antioquia ate Pisidia

ee. Eta eé judiowak eno diwö ta ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a e' tulésér. ¹⁵ Eta wele tó i kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tó yëkkuö kí, e' aritsé dö ekuölö. E' ukuöki ta ñi dapa'wo wé wökirpa tó ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—A yamipa, a' wá ilè tso' sa' pattoie, e' ta sa' pattö.

¹⁶ Eta Pablo e' kéká ta ikkaché ulà wa tó a' siwa'blö ta ichéitö:

—A Israel aleripa ñies ká kuá'kí wakpa tó Skëköl dalöieta', a' tó ye' ttö ttsö. ¹⁷ Skëköl dör Israel aleripa e' Këköl, kuaé e' tó se' bak ká iaiaé, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sené' Egipto wes ká kuá'kí wakpa es. Eé ie' tó ie'pa kimé taié alöne taié. E' ukuöki ta ie' tó ie'pa yéttsa ká e' kí idiché wa. ¹⁸ Ie' tó ie'pa dalé'ttsé ká sir poé wé ké yi serku' e' a döka duas dabom tkëyök (40). ¹⁹ Pè' ditséwöpa döka kul bak senuk Canaán e'pa eowaitö ká mè se' yépa bak ká iaiaé, e'pa a. ²⁰ E' kos kí duas bak cien tkëyök kí dabom skeyök (450) ekké.

“E' ukuöki ta Skëköl tó ie'pa shu kéká eköl eköl imalepa wëttsöie dö itteköl Samuel e' kéwö ska'. ²¹ E' ukuöki ta ie'pa tó Samuel a blu' kié eköl. Es Skëköl tó Saúl méka ie'pa blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwö. Saúl sené ie'pa blúie döka duas dabom tkëyök (40). ²² E' ukuöki ta Skëköl tó Saúl uyéttsa ta David mékaitö blu'ie iskéie. David ché Skëköl tó i' es: ‘Ye' tó David dör Jesé alà, e' sué. Ie' wër buaé ye' wa, ie' erbikö wes ye' erbikö es. Ì kiane ye' kí wè, e' wakaneweraeitö.’ ²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skëköl tó se' dör Israel aleripa e'pa tsatkök wes ie' kablè' es. ²⁴ Eré kam Jesús döbitü e' yöki Juan S'wöskuökwak tó se' Israel aleripa ulitane patté tó se' kawöta er mane'uk Skëköl a. Ñies se' kawöta e' wöskuöklor di' a. ²⁵ Mik Juan kanè erkewatke ta ie' tó iché: ‘Wëm datse eköl e' kinuk a' tso', e' ké dör ye'. Ie' datseia ye' itöki. Ie' dör ye' tsata, e' kuéki ie' klökkuö kicha é ké wötsënanuk ye' siarla e' a.’

²⁶ “A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wépa ké dör ie' aleripa eré Skëköl dalöieta' esepa, se' ulitane a' s'atskè tté e' patkënetke.

²⁷ Jerusalén wakpa ena iwökirpa e'pa ké wa

ijcher tō Jesús dör S'tsatkōkwak. Ñies eno diwō bit tā ie'pa tō ie' tté kitule yēkkuō kī Skēkōl ttekōlpa wā, e' aritseke, erē e' kē wā ane ie'pa éna. Mik ie'pa tō Jesús wōmēttsa ttēwā etā e' wa ie'pa tō ie' tté tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī e' wā tkō'wé. ²⁸ Ie'pa kē wā ì sulu kune ikī ittowa erē ikkatérakitō Pilato a as ittōkwa patkōitō krus mik. ²⁹ Es Jesús ttēwarakitō. Mik ie'pa tō ì kos kitule Skēkōl yēkkuō kī, e' wawé one, etā inú éwarakitō krus mik tā iwōtéwarakitō pō a. ³⁰ Erē Skēkōl tō ie' shkē'wékane. ³¹ E' ukuōkī tā ie' e' kkachéne ká taiē wēpa manetwā ie' wapie Galilea dō Jerusalén, e'pa a. I'ñe tā e'pa kos dör ie' ttekōlpa judiowak ulitane wörki.

³² “Es sa' tso' ttē buaē i' pakōk a' a. E' dör ì uk Skēkōl kablē' sa' yēpa bak ká iaiaē e'pa a ³³ e' wā tka sa' dör ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skēkōl tō Jesús shkē'wékane etā. Itka wēs itso' kitule Salmo bōt kī es wé ichéitō: ‘Be' dör ye' alà. I'ñe yō ikkachétke tō ye' dör be' yé.’* ³⁴ Ñies Jesús yē'at Skēkōl tō iyēkkuō kī: ‘Wēs ye' tō ye' ttē yēsyesē batse'r taiē e' me' David a tō ye' er buaē chōraē ie' a, es ye' er buaē chōraē be' a.’† E' wā dör tō Skēkōl tō ie' shkē'werane as kē ichkà nurwā. ³⁵ E' kuekī ñies itso' kitule: ‘Be' kanè méso batse'r, e' kē mepaātbo as ichkà nurwā.’‡ ³⁶ Es David, se' blú bak iaiaē, e' tō imalepa bak e' kēwō ska', e'pa wēttsé wēs Skēkōl tō iyē'ia es. E' ukuōkī tā idu'wā tā itōbinewā iyēpa pō a tā inunewa. ³⁷ Erē wé shkē'kane Skēkōl tō e' chkà kē nune'wā. ³⁸ A yamipa, a' wā ijchenú tō se' nuì olo'yarmi se' kī Jesús batamik, e' ttē pakeke sa' tō a' a. ³⁹ Ttē méat Moisés tō dalöiēno, e' kē a se' nuì olonuk. Erē wēpa erblé Jesús mik esepa nuì olordaē ie'pa kī. ⁴⁰ A' tso' erkī as a' kē tā itkō wēs Skēkōl ttekōlpa tō ikī es wé Skēkōl tō ichē:

⁴¹ ‘A ye' wayuōkwakpa, ye' ttō ttsō.

Ì weraēyō a' kēwō ska' tā, e' dör taiē kē klōonuk a' a ekkē.

Erē a' a ipakarmi erē kē a' tō iklö'wēpa.

E' kuekī a' tkinú. A' enúwa.’”§

⁴² Etā Pablo ena Bernabé e' yélur ñi dapa'wō wé a. Etā pē' tō iché ie'pa a' a

kiéne ttē ekkēpa skà pakōkne sa' a eno diwō ètō wa. ⁴³ Mik ie' dapa'wérak e' one, etā judiowak, ñies pē' e' yué judiowakie esepa taiē míyal Pablo ena Bernabé tā. Pablo ena Bernabé tō ie'pa patté tō a' e' tkōwā darērēē Skēkōl er buaē chōke se' a e' a.

⁴⁴ Eno diwō ètō wa etā ká e' wakpa iekkē tā idettsarak seraa Skēkōl ttē kittsök. ⁴⁵ Erē mik judiowak tō isué tō pē' dapanē taiē Pablo ttō kittsök, etā ie'pa yōkī isulune tā ie' kékarak ichök tō ì cheke ie' tō e' dör kache. Ie'pa tō ie' ché suluē. ⁴⁶ Erē ie' ena Bernabé kē suane tā iché iarak:

—Sa' kawōtā a' dör judiowak e'pa pattoie kewe Skēkōl ttē wa, erē a' kē wā iklōne. Wēsua a' ibikeitseke tō sene michoē kē mēne a' kī. E' kuekī sa' míyal ipakōk pē' kē dör judiowak esepa a. ⁴⁷ Es Skēkōl tō sa' patké. Ie' yēkkuō tō ichē:

‘Be' tkékayō wēs bö'wō wōñar stui a es.

Es ye' tō be' patkeraē ká ulitane wakpa pattök,

Ie'pa tsatkē e' ttē pakeraēbö ká wa'ñe dō wé ká i' erkerō ee.’*

⁴⁸ Mik pē' kē dör judiowak e'pa tō ttē e' ttsé etā ie'pa ttsēnekarak buaē. Ie'pa e' kékarak Skēkēpa Jesús tté kikōkka. Wēpa kos suletēneat senuk michoē, esepa erblé Jesús mik. ⁴⁹ Es Skēkēpa Jesús tté pakane ká e' wa'ñe a. ⁵⁰ Erē alakōlpa dalöiērtā' taiē ká e' kī esepa tō judiowak ttē dalöieke buaē, ñies wēpa dalöiērtā' taiē ká e' kī, esepa shutiwéka judiowak tō as Pablo ena Bernabé we'ikōrakitō as ie' yōttsarak ká e' kī. ⁵¹ Etā Pablo ena Bernabé tō iklö po ppée ikkachoie ie'pa a tō ie'pa kī inuí ane tā imíyal Iconio. ⁵² Erē Jesús ttōkatapa ate e'pa ttsē'ne buaē ñies ie'pa a Wikōl Batse'r tso' taiē.

14

Pablo ena Bernabé tō Jesús tté paké Iconio wakpa a

¹ Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, etā ie'pa dewā judiowak ñi dapa'wō wé a wēs ie'pa wöblar es. Ie'pa tō Jesús tté paké buaē. Es judiowak ñies pē' kē dör judiowak, esepa taiē erblé Jesús mik. ² Erē judiowak kē erblēne imik, e'pa tō pē' kē dör

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10 § 13:41 Habacuc 1.5 * 13:47 Isaías 49.6

judiowak, esepa shutiwéka ena iluwéka taië s'yamipa ki as iwe'ikörakitö. ³ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat ká taië ee. Ie'pa tö Skëkëpa ttë pakeke kë suane. Skëköl tö diché mé ie'pa a ì kë or yi a ese woie iwà kkachoie tö ie' er buaë chöke sia e' ttë dör mokj. ⁴ Erë ká e' wakpa ñi blabatsélor, shabötspa wa judiowak ttë wër buaë, shabötspa wa Jesús ttekölpa tsá e'pa ttë wër buaë. ⁵ Judiowak ena pè' kë dör judiowak, e'pa tö kawö mé ñi a iwökirpa ta Pablo ena Bernabé we'ikoie, tè ák wa ittowaie. ⁶⁻⁷ Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wa ijchenewa, eta ie'pa tkayalmi dömi ká kiè Licaonia ee. Ká kiè Listra ena ká kiè Derbe atë ee. Ká e' wa'ñe ie'pa tö Jesús ttë buaë paké.

Pablo tène ák wa ittowaie ká kiè Listra ee

⁸⁻⁹ Eta wëm tso' eköl Listra, e' kune' klö bachiulewa. Ie' kë shko. Ie' tkër Pablo ttöke e' ttsök. Pablo tö isuéwa krereë. Ie' wa ijcher tö wë' ierblé Jesús mik as ibuarne.

¹⁰ Eta ie' tö iché ia aneule:

—jBe' e' kóka, be' e' duóka!

Eta wëm e' kéká tuneká tsut ta ishkémi. ¹¹ Mik pè' tö, ì wé Pablo tö e' sué, eta ie'pa tö ichémi aneule ie'pa Licaonia ttö wa:

—jWépa dalöiekesö skëkölíe e'pa dettsa se' shua s'ditsöie!

¹² Pablo kapaké kibiie, e' kueki ie'pa tö ie' klö'wé ie'pa këköl kiè Hermes e' skéie. Bernabé klö'wérakitö ie'pa këköl kiè Zeus e' skéie.* ¹³ Zeus wé merka ká e' ñalé ukuö o'mik tsinet. Zeus sacerdote wa baka wë'ñe ena ma'ma wörkua debitu taië. Ie' ena pè' ulitane éna baka wë'ñe jchak mè Pablo ena Bernabé a idalöioie ikëkölpae. ¹⁴ Erë mik Bernabé ena Pablo wa ijchenewa, eta ie'pa e' datsi' jchée ikkachoie tö e' dör suluë ie'pa a. Ta ie'pa mía pè' shua ta ichérakitö aneule:

¹⁵ —A këkëpa, ¿ì uk a' tso'? Sa' dör s'ditsö wes a' es. Sa' debitu ttë buaë pakök a' a as a' tö iyi ikkë kë wà ta' ese kos watöttsa ta' er mane'ù Skëköl chök e' a. Ie' tö ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso' iki e' yö'at. ¹⁶ Ká iaiaë dö ikkë ta sulitane serke wes iwák ki ikiane es, e' dalë'ttsë'bitu Skëköl tö. ¹⁷ Erë e' dör es, erë ie' dör buaë se' ta kekraë, e' wa

ie' tö iwà kkaché sia tö ie' dör Skëköl chök. Ie' tö kalí patkeke a' a. Ie' tö iyiwö weke a' a. Ie' tö chkë meke a' a ñanoie a' ttsë'woie buaë.

¹⁸ Erë ie'pa tö ì kos ché iarak, erë iekkë ta baka wë'ñe jchérakitö Pablo ena Bernabé dalöioie wes Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shà ta judiowak welepa datse Antioquia ena Iconio, e'pa debitu ta Listra wakpa dakiñérakitö Pablo ttökwa. Iklö'wéwarakitö ta itérakitö taië ák wa. Ibikeitsérakitö tö iduowa, e' kueki ie'pa tö ikuémi méat tär Listra ké kkö a wí'kie. ²⁰ Erë mik Jesús ttökatapa malepa e' dapa'wéka ipamik, eta ie' e' kéká míane Listra. E' bule es ta ie' mía Bernabé ta dö ká kiè Derbe ee.

²¹ Ie'pa demi Derbe ta Jesús ttë buaë pakérakitö ká e' wakpa a. Taië ie'pa e' yué Jesús ttökataie. E' ukuöki ta ie'pa debitu Listra ena Iconio ena Antioquia. ²² Ká ekkë kos a ie'pa tö Jesús ttökatapa er diché ié ena ipablérakitö as ie' tköwarak darërëe ttë mik se' erblöke e' a. Ie'pa tö iché iarak: “Se' wake' weirdaë ká i' ki dowae aishkuö ta ì blúie Skëköl tso' e' a.” ²³ Nies ká kos e' ki ie'pa tö wépa shushté kanëblök Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpaie. E'pa ki ie'pa ikié S'yé a ena batsé, e' ukuöki ta iméarakitö Skëkëpa mik ie'pa erblöke e' ulá a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquia ate Siria ee

²⁴ E' ukuöki ta Pablo ena Bernabé tkami ká kiè Pisidia demirak Panfilia. ²⁵ Ie'pa tö Jesús ttë buaë paké ká kiè Perge e' wakpa a. E' ukuöki ta ie'pa mía ká kiè Atalía ee. ²⁶ Ee ta ie'pa e' iéka kanò a míane Antioquia iyamipa tö ie'pa patkë'mi Jesús ttë pakök e'pa ska'. Ee iyamipa tö ie'pa me' Skëköl er buaë chöke se' a e' ulá a ì kanéuk ie'pa dare e' woie. ²⁷ Mik ie'pa demine Antioquia, eta Skëkëpa Jesús icha erule e' dapa'wékarakitö. Ta ì kos wé Skëköl tö ie'pa ta, ñies wes ie' tö ikkayë' pè' kë dör judiowak, esepa a tö ie'pa erblömi ie' mik wes judiowak es, e' kos pakérakitö iyamipa a. ²⁸ Eta ie'pa e' tséat ká taië Jesús ttökatapa tso' Antioquia, e'pa ta.

* **14:12** Zeus ena Hermes: E'pa dalöiök griegowak bak skëkölíe ká iaiaë. Ie'pa a Zeus dör skëköl bua'ie imalepa tsata. Ie'pa tö iklö'wé tö Hermes dör Zeus tteköl. Romawak tö Zeus kiè méka Júpiter ena Hermes kiè mékarakitö Mercurio.

15

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñi dapa'wé Jerusalén

¹ E' k^éwö ta, w^épa w^elepa e' y^éttsa Judea demi Antioquía. Ie'pa tö s'yamipa wöbla'wémi ttè i' wa: “A' w^épa k^os kawöta tottola kkuölit t^ée tsir w^es Moisés ikitat es. E' k^é kaneone a' w^a, e' ta k^é a' tsatkërpa.”

² E' ku^ekⁱ Pablo ena Bernabé ñi iutéka darërëe ie'pa ta. E' ku^ekⁱ iyamipa tö Pablo ena Bernabé ena w^elepa skà, e'pa shushtë as imi'yal Jerusalén ttè ñe' shulök Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ta.

³ Es Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa tö Pablo ena imalepa patk^émi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Et^a ipakeramirakitö iyamipa a tö w^es p^é' k^é dör judiowak, esepa er mane'wé Skëköl a. Ttè e' tö ie'pa ttsè'wé buaë.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, et^a ee Skëkëpa Jesús icha erulee e'pa k^os ena iwökirpa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa tö ie'pa kiéw^a buaë. Et^a ì k^os o' Skëköl tö ie'pa wa e' pakérakitö imalepa a. ⁵ Erë Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa w^elepa e' k^eka ta ichéitörak:

—S'yamipa k^é dör judiowak esepa w^épa kawöta itóttola kkuölit t^ée tsir. Ñies ie'pa a ikawöta ch^é tö Moisés ttè kitulebak e' dalöiök ie'pa kawöta.

⁶ Et^a Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ñi dapa'wéka ttè e' bikeitsök bua'iew^a. ⁷ Ie'pa tö ipaké taj^é, e' ukuökⁱ ta Pedro e' k^eka ta ichéitö:

—A yamipa, a' w^a ijcher tö k^a iaiaë Skëköl tö ye' shukitbak a' shu^a Jesús ttè buaë pakök, p^é' k^é dör judiowak, esepa a as ie'pa erblö imik. ⁸ Ie' w^a se' er s^ule buaë, ie' tö Wiköl Batse'r mé ie'pa a w^es se' a ime'itö es. Es ie' tö se' a ikkaché tö ñies ie' tö ie'pa klö'wé ie' ichaie. ⁹ Ie' tö ie'pa er paiklé ie'pa erblé Jesús mik e' wa. Es se' w^a ijcher tö ie'pa ena se' dör ñies ëme ie' wöa.

¹⁰ A' tö ie'pa ké Moisés ttè darërëe e' dalöiök, erë e' k^é dalöiëne' se' a, ñies se' bak k^a iaiaë e'pa k^é a idalöiëne'. I' ñe' ta çⁱök a' tso' Skëköl wöñatkök es? ¹¹ E' k^é dör es. Se' tö iklö'wé tö

se' tsatkëne Skëkëpa Jesús er buaë chöke sia e' ë wa. E' suë ie'pa tsatkëne ñies.

¹² E' ukuökⁱ ta ie'pa ulitane siw^a' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapaköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tö w^es ì k^é or yi a ese wérakitö Skëköl batamik p^é' k^é dör judiowak, esepa shu^a Skëköl diché kkachoie.

¹³ Ie'pa kapaké one et^a Santiago tö iché:

—A yamipa, ye' ttö ttsó. ¹⁴ Simón tö se' a ipaké w^es Skëköl tö, p^é' k^é dör judiowak, esepa tsá kimé er bua' wa as ie'pa w^elepa dö ie' wák ichaie. ¹⁵ Ñies e' sini'kué Skëköl ttekölpa bak k^a iaiaë e'pa tö. Ie'pa tö iy^é:

¹⁶ Skëköl tö iché: ‘Aishkuö ta ye' datsene.

Et^a David jchúlipa kerakayö iwák suë.

Ie'pa dörane diché ta' taj^é w^es iaiaë es

¹⁷ as p^é' malepa k^é dör judiowak dör ye'

icha

esepa tö ye' yulö.

¹⁸ Es ye' tö ttè i' chétke.

K^a iaiaë ttè i' me'atbakyö a' a.*

¹⁹ “Ttè i' ku^ekⁱ ye' ibikeitsé tö, p^é' k^é dör judiowak er mane'wé Skëköl a, esepa k^é tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa. ²⁰⁻²¹ E' ku^ekⁱ y^ekkuö patk^ömisö ie'pa a e' kⁱ ichösö tö íyi meule íyi diököl tso' dalöië skëkölise ese a, ese k^é kar, ese k^é katar. Ñies ie'pa k^é kàne trënu^k. Iyiwak ttéw^a kuli' siuleka ese ch^kà k^é katar ñies ip^é k^é katar. K^a iaiaë ttè i' pakanemi k^a wa'ñe se' ñi dapa'wo wé a eno diwö bit ekk^é. E' ku^ekⁱ íyi ekk^é ë shtömisö ie'pa a.”

Yëkkuö patkëne s'yamipa k^é dör judiowak, esepa a

²² Skëkëpa Jesús icha erulee e'pa k^os ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iw^ér buaë tö w^épa w^elepa shushtë ie'pa shu^a as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dömi Antioquía. Es ie'pa tö Judas kiè ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. W^épa e'pa dalöieke taj^é s'yamipa ulitane tö. ²³ Et^a y^ekkuö shté iwökirpa tö e' mé ie'pa a as iwa imi'rak. Yëkkuö e' tö iché i' es:

“Sa' dör Skëkëpa Jesús icha erulee e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' y^ekkuö i' shtök a' dör sa' yamipa erë k^é dör judiowak serke Antioquía ena Siria ena Cilicia e'pa a. A'

* 15:18 Amós 9.11-12

shkë'wémi sa' tö. ²⁴ Sa' wä ijchenewa tö sa' yamipa welepa e' yé'ttsa sa' shüa, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsirio' iwákpa ttë wa. E' tö tajë a' wökir tsiriwéka. Kë sa' wä kawö mène ie'pa a' a' wöbla'woie ì wa. ²⁵ E' kueki sa' ulitane wa iwër buaë wëpa welepa shushtök sa' shüa as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër tajë sa' éna. ²⁶ Ie'pa e' me'ttsa weinuk tajë. Ie'pa kë suane ttëwä Skëképa Jesucristo ttë kueki. ²⁷ Sa' tö Judas ena Silas patkémi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyësë wës yëkkuö i' kï ikitule es. ²⁸⁻²⁹ Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kë kawöta judiowak ser e' blök seraä. I' ë blök a' ké: Chkë meule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' kë katar. Ñies ipë kë katar ena iyiwak ttëwä kuli' siuleka ese chkà kë katar. Kë a' kàne trënu. Íyi ekkë ë kawöta blè a' tö. A' tö iwé es, e' ta e' dör buaë. Skëköl tö a' kímè.”

³⁰ Eta ie'pa e' chéat ta imíyal Antioquia. Mik ie'pa demi ee ta ie'pa iyamipa dapa'wéka, e'pa a' yëkkuö mirdak iwa e' méitö. ³¹ Mik iyamipa tö yëkkuö aritsé, eta e' tö ie'pa er pablé tajë, e' kueki ittse'nerak buaë. ³² Judas ena Silas, e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kueki ie'pa tö iyamipa patté tajë. E' tö iyamipa er pablé tajë, ikimé tajë. ³³⁻³⁴ Ie'pa sené ee kukuie. Mik ie'pa mitkene itö wane eta iyamipa tö iché iarak a' shkó wöbla wa. ³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat Antioquia. Ie'pa ena imalepa tajë e'pa tso'rak Skëképa Jesús ttë buaë pakök. Ñies ttë e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë kaneblöku'ia ñita

³⁶ Kawö tka tajë, e' ukuöki ta Pablo tö iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos kï se' bak Skëképa Jesús ttë pakök e' ane s'yamipa sauk tö is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé kï Juan kiane tsëmi ie'pa ta. Juan e' kiè ñies Marcos. ³⁸ Erë Marcos tö ie'pa me'at ká kiè Panfilia ee. Ie' kë kaneblëniä ie'pa ta. E' kueki Pablo kë éna ie' tsakmi ie'pa ta. ³⁹ Iñi iutérak darërëë erë kë ishuline. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wä Marcos mítser e' ta ta ie'pa míyal kanò kï dö Chipre. ⁴⁰ Pablo tö wëm

kiè Silas e' kiémi e' wapie. Iyamipa tö ie'pa méat Skëköl er buaë chö sia e' ulà a. Eta ie'pa e' yé'ttsa ee ⁴¹ tkamirak Siria ena Cilicia. Ie'pa tso' Skëképa Jesús icha erule erule tso' ká e' kï e'pa diché kï iök Jesús ttë wa.

16

Timoteo míq Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuöki ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Listra. Eë wëm kiè Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mï dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyë dör griegowak. ² S'yamipa serke Listra ena Iconio, e'pa tö icheke tö Timoteo dör pë' buaë. ³ Pablo kï ie' kiane tsëmi e' wapie. Erë judiowak serke ká e' kï e'pa ulitane wä ijcher tö Timoteo yé e' dör griegowak. E' kueki Pablo tö ie' ké itóttola kkuölit tök tsir as judiowak kë ulurka iki. ⁴ Ká kos wé ie'pa dami ee ì uk patké' Skëképa icha erule tso' Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tö, e' wä paké ie'pa tö s'yamipa ulitane a. ⁵ Es Skëképa Jesús icha erule erule e'pa kos diché kï iëne Jesús ttë a. Ñies pë' kï iërke tajë kekraë.

Pablo tö wëm dör Macedonia wak e' sué kabsueie

⁶ Eta Wiköl Batse'r kë wä kawö mène ie'pa a' Jesús ttë buaë pakök ká kiè Asia ee. E' kueki ie'pa tkami ká kiè Frigia ena Galacia ⁷ demi ká kiè Misia e' kköröwä ee. Eta ie'pa tö ima'wé shkókwä ká kiè Bitinia e' a, erë Jesús Wiköl kë wä kawö mène ie'pa a. ⁸ E' kueki ie'pa tkami yësyësë Misia kker demi ká kiè Tróade dayë kkö a wé kanò irirke ee. ⁹ Eta nañewe Pablo tö ì sué kabsueie. Ie' tö wëm sué eköl, e' dör ká kiè Macedonia e' wak. E' dur shkë'ka ta ikköché ia: “Be' shkótkö Macedonia sa' kímuk.” ¹⁰ Pablo tö e' sué one ta bet sa' dali iémi mitke Macedonia. Sa' wä ijcher buaë tö Skëköl kï ikiane tö sa' tö Jesús ttë buaë paké ká e' kï.

Alaköl kiè Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Eta sa' e' iéka kanò a Tróade, míyal yësyësë ká kiè Samotracia ee. Bule es ta sa' demi ká kiè Neápolis ee. ¹² Eë ta sa' míyal klö kï dö ká kiè Filipos ee. Ká e' a romawak tso' tajë. E' dör ká bua'buata Macedonía. Eë

sa' sené ká tkël ká skel ulatök. ¹³ Judiowak eno diwö ta sa' e' yélur míyal di' kkömik wé sa' tó ibikeitsè isalema judiowak wá ká tso' ttoie Skëköl ta eë. Mik sa' tó ikué, etá eë sa' e' tulésér Jesús tté buaë pakök alakölpá ñi dapa'wéká e'pa a. ¹⁴ Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'buá daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tó Skëköl dalöieke taië. Skëképa tó ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'uitö mokië. ¹⁵ Etá ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa ta. E' ukuökí ta ie' tó sa' a iché kröröë:

—A' ibikeitsè tó mokië ye' dör Jesús mik erblökwak, e' ta a' klönúia ye' ska'.

Es ie' tó sa' ké klönukia ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewá s'wöto wé a Filipos

¹⁶ Ká et ta sa' mirwane wé s'ttöke S'yë ta eë. Sa' mirwaia ta pë' busi kuéwa sa' tó eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa íyi tötkekeitö. Wëpa welepa tó ie' to'ttsa ie'pa a kanëblök íyi tötök, e' ské klö'weke ie'pa tó taië e' a. ¹⁷ Busi e' shkëmi Pablo ena sa' itöki. Ie' ardatse:

—Wëpa ikképa dör Skëköl íyi ulitane tsata e' kanë mésopa. Ie'pa tó s'tsatkë ñalé e' tté pakeke a' a.

¹⁸ E' wambléitö ká taië, bata ekkë ta Pablo uluneka taië. Ie' e' wötréene ta ichéitö wimblu sulusi tso' busi a e' a:

—Jesucristo ttö wa ye' tó be' a iché be' e' yöttsa ie' a.

E' wöshaë ta wimblu sulusi e' yéttsa ia.

¹⁹ Mik busi wökirpa tó isué tó inuköl kë dë'ia ie'pa ulá a busi batamik, etá ie'pa tó Pablo ena Silas klö'wéwa tsémirak wé tté shulökwakpa tso' eë. ²⁰ Ie'pa tó ikkatérak tté shulökwakpa a ta ichérakitö:

—Wëpa ikképa dör judiowak. Taië ie'pa tso' sa' shutiuk. ²¹ Sa' dör romawak, e' kuëki kë sa' a kawö mène ie'pa tó s'wöbla'weke sene wa e' klö'uk ena e' wá uk.

²² Etá ká e' wakpa bitëshka Pablo ena Silas ki. Etá ishulökwakpa tó idatsi' yöktsa ké iki ta ippök ké darërëë kal wa. ²³ Ibunerak siarë wötëwarakitö s'wöto wé a. Ta ichérakitö s'wöto wé wökir a tó ikkö'nú bua'iewá as kë itköyal. ²⁴ Mik ie' a kawö e' mène, etá ie' tó Pablo ena Silas wötéwa

iwé wötëulewá bua'iewá, ese a. Ie' tó ie'pa klö tiéwá kaltak wöbiule s'klö wötowá ese a. Es iméarakitö.

²⁵ Ká de ká shaböts etá Pablo ena Silas tso' ttök Skëköl ta ena ittseittsök. Imalépa tso' ittök. ²⁶ E' wösha ta í tka darërëë. S'wöto wé wöppéitö darërëë. E' wöshaë ta ukkö ulitane kköburolone. Í kos wa ie'pa tso' moulewá, e' wötsérolone. ²⁷ S'wöto wé wökir ti'neka. Mik ie' isué tó ukkö kos tso' áie ta ibikeitséitö s'tso' wötëule e' kos tkayal. E' kuëki itabé kuëttsaitö e' ttowáie. ²⁸ Erë Pablo aneka:

—Íkë be' e' ttökwa! Sa' tso'ia ulitane.

²⁹ Etá s'wöto wé wökir tó bö'wö kié ta itunewá Pablo ena Silas ska'. Eë ie' e' tkéwá kuché ki ie'pa wöa painéka suane taië. ³⁰ Etá ie' tó ie'pa yéttsa u'rki ta ie'pa a ichaké:

—A këképa, ñi uk ye' kawöta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iuté:

—Skëképa Jesús mik be' erblö etá be' tsatkërdaë ñies be' yamipa tsatkërmi es.

³² Etá ie'pa tó Skëképa tté paké ie' a ena iyamipa kos tso' iu a, e'pa a. ³³ Etá e' nañewe ulatök s'wöto wé wökir tó ie'pa tsémi e' ta. Ie'pa shka'ule taië e' kapeyéitö. Etá ie' ena iyamipa kos e' wöskuélor. ³⁴ E' ukuökí ta ie' tó itsémirak iu a ta itiérakitö. Ie' ena iyamipa e'pa erblé Skëköl mik, e' kuëki ie'pa kos ttsë'ne buaë.

³⁵ Ká ñine ta ishulökwakpa tó ishkëkipa patkëmi ichök s'wöto wé wökir a tó Pablo ena Silas ömine. ³⁶ S'wöto wé wökir tó iché Pablo a:

—Sa' shulökwakpa tó ye' a kawö mé a' ökmine. E' kuëki a' yúne bërë.

³⁷ Erë Pablo tó iché ia:

—Sa' dör romawak* Ie'pa tó sa' buk sultane wöshaë kam sa' shulir e' yöki. Sa' wötë'waitö s'wöto wé a. Í'ne ta ie'pa ki sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë a kawö ta' iwoie es. As ie'pa wákpa bitu sa' ökmine.

³⁸ Etá shkëkipa tó tté e' chéne ishulökwakpa a. Mik ie'pa ittse tó Pablo ena Silas dör romawak, etá taië ie'pa suane. ³⁹ Etá ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta ichérakitö:

—Í sulu wamblé sa' tó a' ki e' olo'yö sa' ki.

* **16:37** Romawak: Pablo ditséwö dör judiowak erë ie' yami bak e' wele e' yö' romawakie, e' kuëki ñies ie' dör romawak.

Etā iémine tā ikköchérak ia: “A' e' yölur sa' ká k̄i.” ⁴⁰ Etā Pablo ena Silas yénettsa s'wöto wé a míyal Lidia u a iyamipa weblök. Ie'pa pablérakitö etā imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús tté kueki

¹ Pablo ena Silas tkami ká kiè Anfípolis ena ká kiè Apolonia demirak ká kiè Tesalónica wé judiowak wā ñi dapa'wo wé tso' ee. ² Etā Pablo dēwā e' wé a eno diwö wa wes ie' wöblar es. Eē ie' kapaké ie'pa tā Skököl yēkkuö wa eno diwö mañat. ³ Ie' tö ikkaché ie'pa a tö itso' kitule Skököl yēkkuö k̄i tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tterawā tā ishkerdakane. Ie' tö iché ie'pa a:

—Jesús pakök ye' tso' a' a, e' wák dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, tā ie'pa de Pablo ena Silas k̄ie. Ñies griegowak tö Skököl dalöieke wes judiowak es, esepa taië erblé Jesús mik ena alakölpa dalöier̄ta' esepa taië erblé imik ñies. ⁵ Erë e' tö judiowak malepa uluwéka taië. Etā wēpa sulusipa tso' éme ñala k̄i, esepa kiérakitö pē' dapa'uk taië, e'pa k̄i uluwérakitö tā imíyal kēsik wa pē' malepa uluukka. Etā itkawarak kēsik wa Jasón u a Pablo ena Silas yulök yēttsa mè imalepa ulurke taië e'pa ulā a. ⁶ Erë kē iwā ikunerak ee. E' kueki Jasón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitö ká e' wökirpa wōa tā ichéitörak aneule:

—Wēpa ikkēpa tö ká ulitane wakpa tsiriö', e'pa de ié ñies. ⁷ Jasón tö ie'pa kiéwā iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tö se' blú kibi dör kuā'k̄i, e' kiè Jesús. Ie'pa tö sa' blú kibi e' tté dalösewēwā.

⁸ Mik pē' ulitane ena iwökirpa tö tté e' ttsé, etā ie'pa shutineka taië. ⁹ Erë Jasón ena iyamipa kérakitö inuköl mukat iwā kkachoie tö ie'pa datskene ishulök tā iéminerakitö.

Pablo ena Silas tö Jesús tté paké Berea wakpa a

* **17:18** epicúreo wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wā bua'ie dör ttsē'ne buaë. Ttè e' wa s'wöbla'wēke ie'pa tö.

† **17:18** estoico wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wā bua'ie dör se' e' kkö'nù'ì sulu qos e' yök̄i. Ttè e' wa s'wöbla'wēke ie'pa tö.

¹⁰ Ká tuinetke etā bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tö Pablo ena Silas patkēmi ká kiè Berea ee. Ie'pa demi Berea etā imíyal judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹¹ Judiowak e'pa er dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsata. Ie'pa tö Jesús tté k̄i ttsé er bua' wa. Kēkraë ie'pa tö Skököl yēkkuö suēkewā bua'iewā isuöie tö ì ché Pablo tö e' yēne ö kē iyēne. ¹² Es taië ie'pa erblé Jesús mik. Ñies taië griegowak erblé imik alakölpa dalöier̄ta' ena wēpa ñies. ¹³ Erë mik judiowak serke Tesalónica e'pa wā ijchenewā tö Pablo tso' ñies Berea Skököl tté pakök, etā imíyal ee. Ie'pa tö Berea wakpa dapa'wēmi shutiwēmi Pablo k̄i. ¹⁴ Erë s'yamipa tso' Berea, e'pa tö Pablo kē e' yöktsa tā ipatkēmi dayē kkōmik. Erë Silas ena Timoteo e' tséat Berea. ¹⁵ Wēpa wā Pablo mirwā, e'pa wā imí dö ká kiè Atenas ee. E' ukuök̄i tā ie'pa biteyalne. Pablo tö ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a tö “a' kiè bet.”

Pablo tö Jesús tté paké Atenas wakpa a

¹⁶ Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tö isué tö ká e' wakpa wā iyi diököl tso' dalöie, ese tso' taië. E' tö ie' tsiriwéka taië. ¹⁷ E' kueki judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapaköke judiowak tā ena pē' kē dör judiowak erë Skököl dalöieta' esepa tā. Ñies ie' kapaköke kēkraë Atenas wakpa tā wé ie'pa döke taië iyi tauk ee. ¹⁸ Ñies ie'pa wöbla'ukwakpa welepa kiekerakitö epicúreo wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñi iutēmi Pablo tā. Ie'pa welepa tö ie' cheke i' es:

—¿Ì kabeweke s'ñeñe diö tö?

Ie'pa welepa skà tö icheke:

—Ttsēsquia e' dör kēkölpa tsakië dalöieke ká bár wakpa tö e'pa tté pakökwa.

Pablo tso' Jesús kötewā shkenekane e' tté buaë pakök e' kueki ie'pa tö ie' ché es. ¹⁹ E' kueki ie' tsémirakitö wé ie'pa e' dapa'uke tté tsakië pakarke ese ttsök ee. Ká e' kiè Areópago. Tā ichakérakitö:

—Ttè pa'al̄i pakeke be' tö, ¿e' pakēmibö sa' a? ²⁰ Ttè pakeke be' tö, e' kē ttsēule sa'

wa, e' kueki e' kiane jchenukwa sa' ki zima e' wa dör?

²¹ Atenas wakpa kos ena ka ku'a ki wakpa serke Atenas, e' pa ulitane tö ttè pa' ali ttseke ese è pakeke ñi a kekraë.

²² Eta Pablo e' duéka ie' pa shua Areópago wé a ta ichéitö:

“A Atenas wakpa, i kos suéyö, e' wa ye' wa ijcher tö a' tö këkölpä tsakië dalöieke.

²³ Mik ye' tkami a' ka shua, eta wé a' tö këkölpä ñe' dalöieke ese ké suéyö tajë. E' shua ye' tö ka' tso' idalöioie ese kué et e' ki itso' kitule i' es: 'Skököl eköl kë jcher se' wa tö yi idir, e' dalöioie'. Ie' dalöieke a' tö, erë a' kë wa ijcher tö yi idir. Skököl e' pakeke ye' tö a' a.

²⁴ “Ie' tö ka' ulitane ena iyi ulitane tso' iki e' yö'at. Ie' dör ka' jai ena ka' i' e' kos wák. Ie' kë serku' Skököl wé yöule s'ditsö wa ese a. ²⁵ Sulitane serke ie' mik. Ñies iyi ulitane kiane se' ki senoie, e' mekeitö se' a kekraë. E' kueki ie' kë ki ikiar tö se' ie' kimè i wa.

²⁶ “Wëm eköl è wa ie' tö se' ditsöwö ulitane alöwé. Ie' tö se' ké senuk ka' wa'ñe. Mik ie' tö ka' i' yö', eta ie' tö se' katatë'atbak tö mik se' sermi, wé se' sermi ditséwö wa ditséwö wa. ²⁷ Ie' tö se' katatë'at es as se' tö ima'u yulè isalema sö ikuëmi. Erë moki ie' kë ku' kamië se' yöki. ²⁸ E' dör wes yile tö iché es, e' tö iché: 'Skököl mik se' serke se' shköke, ie' wa se' tso'.' Ñies e' dör wes a' wákpa ttsököl eköl tö iyè'at es, e' tö iché: 'Sulitane dör Skököl aleripa.' ²⁹ Se' dör Skököl ditséwö, e' kueki kë se' kane ibikeitsök tö ie' dör wes iyi diököl yöule se' wa orochka wa ö inukölchka wa ö ákchka wa es. E' kos yuésö wes se' ibikeitsé es wes se' wákpa a iyör es. Erë Skököl kë dör es. ³⁰ Iaiäe ta' kë se' wa ijcher tö wes ie' dör, e' kueki e' nu' tkö'atbak ie' tö ie' pa ki. Erë i'ñe ta' ie' tso' ichök ka' ulitane wakpa a tö a' kawöta er mane'uk. ³¹ Skököl tö idiwö me'atbak wekké alè ta' ie' tö sulitane shuleraë yésyèsë wëm eköl tkë'kaitö e' wa. Wëm e' köte'wa erë ishkeo'kane Skököl tö, e' wa ie' tö iwà kkaché sulitane a tö mokië wëm ñe' tkë'kaitö.”

³² Erë mik Atenas wakpa tö ittsé tö Pablo tö s'du'wa shkenekane e' ché, eta ie' pa welepa tö ie' wayué, erë welepa skà tö iché:

—Ï pakeke be' tö, e' skà ttsèmi sa' tö iëtökichane.

³³ Eta Pablo mía. ³⁴ Erë wëpa welepa míyal Pablo ta, ta e' pa erblé Jesús mik. Ie' pa e' shua Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Ñies alaköl eköl kiè Dámaris ena pè' skà tso'ñak ishua.

18

Pablo mía Corinto

¹ E' ukuöki ta' Pablo e' yéttsa Atenas mía Corinto. ² Eë wëm kuéwaitö eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ka' kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie' pa bak senuk Roma a' Italia ee. Ie' pa dë'bitu erpa Corinto. Ka' tso' tseë romawak ttè dikia e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tö judiowak kos serke Roma e' yökulur patké. E' kueki Áquila ena ilaköl e' yè'lur Roma demi Corinto. Pablo mía ie' pa pakök. ³ Ie' kanè dör ie' pa kanè ese è, e' kueki ie' e' tséat ie' pa ta' kanëblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke üie tsèmi ese kané. ⁴ Eno diwö bit ekké Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wo wé a. Eë ie' tö Jesús ttè pakeke ie' pa ulitane a. Ie' tö judiowak ena pè' kë dör judiowak e' pa ulitane pableke as ie' pa erblö Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e' pa demirak Corinto, eta Pablo kë kanëblëneia Áquila ta. E' skéie ie' e' mé Jesús tté buaë e' è pakök kekraë. Ñies ie' tö judiowak pablé kekraë tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ⁶ Erë ie' pa wötkémi Pablo ta' ta' iché suluë. E' kueki ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tö ie' kë ki' inuí ku' ta' iché iarak:

—A' weirdaë siarë, e' wiie a' wákpa iane. E' kë wëneia ye' wöki. I'tami ye' mía pè' kë dör judiowak esepa pattök.

⁷ Eta Pablo e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé a' mía wëm kiè Ticio Justo, e' u a' senuk. Wëm e' tö Skököl dalöieke tajë. Ie' serke judiowak ñi dapa'wo wé o'mik. ⁸ Wëm kiè Crispo, e' dör judiowak ñi dapa'wo wé, e' wökir. Ie' erblé Skökëpa Jesús mik iyamipa kos e' ta. Es ñies tajë Corinto wakpa tö Jesús ttè ttsé ta' ierblérak imik ta' ie' wöskuélor. ⁹ Ka' et nañewe Skökëpa Jesús tö Pablo a' iché kabsueie: “Kë be' suanuk. Ye' tté ki' pakö kekraë. Kë be' siwa'blök. ¹⁰ Ye' tso' be' ta.

Kè yi a ì sulu wamblènu^k be' k_i yès. Ye' wà pè' tso' taiè ká i' k_i." ¹¹ Es Pablo a^te duas ek k_i shabòts Corinto ie'pa wòbla'uk Skèkòl ttè wa.

¹² Mik Galiòn bak Acaya wòkirie, età judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wéka Pablo naméie ie' tsémi ttè shulo wé a. ¹³ Ie'pa tò Pablo kkaté Galiòn a ta iché ia:

—Wèm i' tso' sa' pablök tò Skèkòl dalöiö sa' tò, erè kè dör wés ttè dalöièno meneat sa' a e' tò ichè es.

¹⁴ Pablo ttémitke ta Galiòn tò iché judiowak a:

—Mok_i ì sulu wamblö^paitö, e' ma ye' tò a' ttö ttsèmi. ¹⁵ Erè a' tso' ñi wònatkòk ttè k_i ena wépa wélepa kiè k_i, ena a' wákpa ttè dalöièno e' k_i, e' kuek_i e' shulö a' wákpa tò. Ye' kè tò ttè ese shulè.

¹⁶ Età Galiòn tò ie'pa uyéttsa ttè shulo wé a. ¹⁷ Età pè' tso' taiè e'pa tò wèm kiè Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wòkir, e' klö'wéwa ppérakitö ttè shulo wé wòshaè. Erè e' k_i Galiòn kè tkine yès.

Pablo dene Antioquia

¹⁸ Pablo e' tséatia taiè Corinto. E' ukuök_i ta ie' e' chéat iyamipa a ta imía ká kiè Cencreas wé kanò irirke ee. Età ee ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' ta ñies. Kam ie' e' iöká kanò a, età ie' tsá téé manene. E' wéitö ittè me'itö Skèkòl a e' blóie wés iyè'itö es. ¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kiè Éfeso ee, età Pablo mía judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús tté buaè pakök judiowak ñi dapa'uke ee, e'pa a. Ie'pa tò iché ia taiè: “Be' e' tsúatia sa' ta.” Erè kè ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a ta ichéitö: “Skèkòl k_i ikiane, e' ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuök_i ta Pablo e' iéka kanò a ta imía. ²² Mik idemí Cesarea ta imía Jerusalén Skèkèpa Jesús icha erule e'pa shke'uk. E' ukuök_i ta imía Antioquia. ²³ Ee ie' sené ekuölö. E' ukuök_i ta iskà míane Galacia ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttókatapa er diché k_i iök.

Apolo tò Jesús tté paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' kéwö ska' ta wèm eköl kiè Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kiè Alejandria ee. Ie' dör wèm ttö buaè ese. Ie' wà

Skèkòl yèkkuö suule buaè. ²⁵ Ie' yöule buaè Skèkòl ñalé tté wa. Ie' tò s'wòbla'weke kaneè yèsyèsé Jesús tté wa. Erè ie' kè wà Jesús tté jcher sèraa. Ie' wà Juan S'wòskuòkwak, e' ttè è suule. ²⁶ Ie' ttémi judiowak ñi dapa'wo wé a, kè suane. Età mik Priscila ena Áquila tò ie' kapaköke e' ttsé, età ikiémirakitö iu a. Ta ee ie'pa tò ie' k_i wòbla'wé buaè Skèkòl ñalé tté wa. ²⁷⁻²⁸ E' ukuök_i ta ie' shkak ká kiè Acaya ee. E' kuek_i iyamipa serke Éfeso, e'pa tò ie' k_imé. Yèkkuö shtérakitö Jesús ttókatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tò ie' kiöwa buaè. Mik ie' demi Acaya ta wépa erblè'bak Jesús mik Skèkòl er buaè ché ie'pa a e' kuek_i, esepa k_imé taiè ie' tò. Ie' e' alöke judiowak k_i ie' ttè wa sulitane wòrk_i. Ie' tò ie'pa siwa'blöweke. Ie' tò ikkacheke yèsyèsé Skèkòl yèkkuö wa tò mok_i Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Es ie' tò iyamipa k_imé.

19

Pablo tò Jesús tté buaè paké Éfeso wakpa a

¹ Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Ee ie' tò Jesús ttókatapa wélepa kué. ² Ie' tò ie'pa a ichaké: Mik a' erblè' Jesús mik età ¿Wiköl Batse'r dè' a' k_i?

Ie'pa tò iüté:

—Kè sa' wà ittsèule tò Wiköl Batse'r tso'.

³ Pablo tò ie'pa a ichaké:

—Età ¿wòskuè wése wa a' wòsune?

Ie'pa iüté:

—Juan s'wòskuè e' wa.

⁴ Ie' tò iché iarak:

—Wépa er mane'wé Skèkòl a, esepa wòsuk Juan tò. Erè ie' tò iyè' ie'pa a tò wèm datse ie' itök_i e' mik ie'pa ké erblök.

⁵ Ttè e' ttsérakitö ta iwòskuélor Skèkèpa Jesús ttö wa. ⁶ Pablo ulà méka ie'pa k_i ta Wiköl Batse'r debitü ie'pa k_i ta ie'pa ttémi ttö kuak_i kuak_i wa. Ñies ì mé Skèkòl tò ie'pa a ché, e' ché ie'pa tò. ⁷ Sèraa ie'pa doka dabom eyök k_i bøl (12) wépa.

⁸ Si' mañat Pablo shkére judiowak ñi dapa'wo wé a, ee Jesús tté pakéitö kè suane. Ie' tò ie'pa pableke taiè as ie'pa e' tiüwa ì blúie Skèkòl tso' e' tté dikia. ⁹ Erè ie'pa wélepa wòkir darèrèè, e' kuek_i ie'pa kè wa

ttè e' klöne. Ie'pa tō Jesús dör se' ñala e' tté ché suluë sulitane kukua. Eta Pablo e' skéttsa ie'pa yöki. Wépa detke Jesús ttökatapaie e'pa tsémi e' ta dö wé wém kiè Tirano e' wa u tso' s'wöbla'woie ee. Ee Jesús tté pakeke Pablo tō kekraë. ¹⁰ Es iwéitō dö duas bök. Sulitane serke Asia, judiowak ena pé' kē dör judiowak, e'pa tō Skékēpa Jesús tté ttsé. ¹¹⁻¹² Ì kē or yi a ese wé Skéköl tō kibiiie Pablo wa tkōka imalepa tsata dö tsamo ena datsi' done ie' mik ese mi'kerak iwa wépa kirirke esepa ska' ta ibuanene ta wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

¹³ Erë judiowak welepa shkōrami ñala ki wimblupa sulusi yökulur pé' a. E'pa tō iché 'ima'üsö Skékēpa Jesús ttö wa.' Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a i' es: "iA' e' yölor Jesús pakeke Pablo tō, e' ttö wa!"

¹⁴ Es wém kiè Esceva e' ala'r dōka kul e'pa tō ima'wémi ñies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wōkirpa e' eköl. ¹⁵ Erë etökicha ta wimblu sulusi tō ie'pa iuté: "Yi dör Jesús e' jcher ye' wa. Ñies yi dör Pablo e' jcher ye' wa. Erë ja' dör yi?"

¹⁶ E' wōshaë wém a wimblu sulusi tso', e' uneka ie'pa ki. Ie' e' aléka ie'pa ki idiché taië wa. Ie'pa ppéitō siarë. Ie'pa e' yélur tkayal sume shka'ule taië. ¹⁷ Éfeso wakpa kos, judiowak ena kē judiowak, e'pa wa ijchenewa. Taië ie'pa suane. Es Skékēpa Jesús tté ki buneka taië.

¹⁸ Taië pé' erblé Jesús mik esepa debitu ì kos wamblë'rakitö suluë e' chökka sultane kukua. ¹⁹ E'pa shua taië ie'pa awápa tso'ñak. E'pa kos wa iyëkkuö tso'rak iwa wakanewë, ese debitu ta iña'wéwa sulitane wōshaë. Ie'pa tō iyéttsa kos yëkkuö e' ské dör ta idettsa inuköl taië. E' dör ie'pa inuköl dōka 50.000 ekkë. ²⁰ Es Skékēpa Jesús tté ki buneka taië. Sulitane tō isuë tō tté e' diché ta' taië.

²¹ E' ukuöki ta Pablo ibikeitsé: "Ye' mi'ke ka kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuöki ta ye' michoë dö Jerusalén. Ee ta ye' kawōta shkök dö Roma ñies."

²² E' ukuöki ta ie' kimukwakpa bōl, Timoteo ena Erasto, e'pa patkëmiitö dö Macedonia, e' dalewa ie' atëia Asia ekuölö.

²³ E' kēwö ska' Éfeso wakpa shutineka taië Jesús dör Se' ñala e' tté kueki. ²⁴ Wém tso' eköl kiè Demetrio e' dör iyi diököl yuök inukölchka wa e' sté. E' tō Éfeso wakpa Kéköl kiè Artemisa wak dör alakölie, e' wé diököl yueke inukölchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inuköl klö'uke taië. ²⁵ Ikanè mésopa dapa'wékaitö imalepa kanëblöke kanè ese e' a e'pa ta, ta ichéitö: "A kékēpa, a' wa ijcher tō kanè i' wa se' inuköl klö'uke. ²⁶ Erë a' isuë, a' ittésé tō Pablo e' tso' ichök tō iyi diököl yuekesö dalöie skékölie, e' kē dör skéköl moki. Taië pé' tō tté e' klö'wétke ie' Éfeso ñies Asia kos e' a. ²⁷ E' dör suluë. E' tō se' kanè sulu'wëmiwa. Ñies Artemisa, se' kéköl taië, e' wé dalösewëwamiitö. Se' kéköl taië dalöierita' taië Asia ena ka wa'ne, e' dalösewewaraitö."

²⁸ Mik tté e' ttsérakitö, eta ilunekararak taië. Eta ianekararak: "Artemisa dör Éfeso wakpa kéköl, e' dör kéköl taië."

²⁹ Eta Éfeso wakpa kos aláneka taië. Wépa datse bōl Macedonia. Eköl kiè Gayo iëköl kiè Aristarco, e'pa dör Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak ee. Éfeso wakpa tō ie'pa bōl klö'wéwa kuëmi dö wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a. ³⁰ Eta Pablo shkakwa ee ttök ie'pa ta, erë Jesús ttökatapa malepa kē wa ianemi. ³¹ Ñies Asia wōkirpa welepa éna Pablo dalër taië, e'pa tō tté patké Pablo a: "Kē be' minukwa ee." ³² E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shutineka taië. Ie'pa arkekararak taië. Ikibiiepa kē éna iwa ane iök ie' dapa'wérak. E' kueki eköltëpa arke kua'ki, iëköltëpa arke kua'ki. ³³ Eta judiowak tō wém kiè Alejandro e' tsémi patkëule duéser sulitane wörki, e' kueki pé' welepa tō ibikeitsé tō ie' wōki iwërke. Eta ie' tō ikkaché ulà wa tō "A siwa'blö. Ye' ttöke judiowak tsatkoie." ³⁴ Erë mik ie'pa wa ijchenewa tō ie' dör judiowak, eta ie'pa skà e' kékane anuk: "Artemisa dör Éfeso kéköl. E' dör kéköl taië." Es ie'pa arkerak dö hora böt.

³⁵ E' ukuöki ta ka wōkirpa yëkkuö shtökwak, e' tō pé' ké siwa'blökwa. Ie' tō iché ie'pa a: "A Éfeso wakpa, ka ulitane wakpa wa ijcher tō se' dör Éfeso wakpa e'pa dör se' kéköl taië Artemisa e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl anebitu ka jaì a, e' kkö'nukwakpa."

Éfeso wakpa shutineka taië

³⁶ Kê yi a iyërpa tō kē idör es. E' kueki a siwa'blölor. Kê i wamblar kē bikeitsule buaë. ³⁷ Wëpa i' debitu a' wa, e'pa kē wa i blëulewa se' kēköl wé a. Ie'pa kē wa se' kēköl yëule suluë. ³⁸ E' kueki Demetrio ena ikanè mësopa, ie'pa éna yile kkatak, e' ta as imi'rak ikkatök ttè shulökwakpa a ena s'wökirpa a. E'pa tso' kanëblök ttè shulo wé a. Eë ie' tsatkömirak ñi wöshaë. ³⁹ Erë i skä kianëia a' ki yënoie, e' ta e' choie a' kawötä mik se' daparke wës ikanewëkesö es etä. ⁴⁰ Ì tka ierö i'ñe, e' ki s'wökirpa tō se' kkatëmi. Kê iwà ta' mokië, e' kueki ie'pa tō se' kkatë iki, e' ta kē se' a e' tsatkënuke iyöki." ⁴¹ Ie' tté one ta ichéitö ie'pa a, "A' yúshka."

20

Pablo mía Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shuṭineka, e' olone ta Pablo tō Jesús ttökatapa kiéttsa pattè. E' ukuöki ta ie' e' chéat ie'pa a ta imía Macedonia. ² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tō ie'pa er kuwé tajë. E' ukuöki ta ie' mía Grecia. ³ Eë ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanò klö'uk shkomi dö Siria, e' shua ta ie' wa ijchenewa tō judiowak ileritsétke ie' ttowa. E' kueki ie' míane klö wa tkamine Macedonia. ⁴ Ie' wapiepa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak, iyë kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè Timoteo. Ñies wëpa böl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Trófimo. ⁵ Wëpa ekkëpa mía kewe sa' yöki sa' kinuk ká kiè Tróade eë. ⁶ Pan Kê Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tka, etä sa' e' yélur Filipos mía kanò ki dö Tróade. Ká skel ukuöki ta sa' demi Tróade, etä ie'pa kué sa' tō eë. Eë sa' e' tséat ká kul.

Pablo tō ttè bata paké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Eno diwö tuinetke ta sa' e' dapa'wéka ñita Jesús kötëwa e' kèwö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa ta kapakök. Ie' kawötä e' yöktsa bule es, e' kueki ie' kapaké dö ká shaböts. ⁸ Sa' dapanëka u kakkeë e' a. Tajë bö'wö tso' wötskiuleka eë. ⁹ Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki, e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök tajë e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkë ta

ikapowa ta ibrutanemi döttsa iski. Etä ikéka ie'pa tō erë iduowaie. ¹⁰ Etä Pablo dur kákke, e' e' éwa ta ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wëwaitö ta ichéitö:

—Kê a' tkinukia. Itso' ttsë'ka.

¹¹ E' ukuöki ta Pablo tkakane kákke ta Jesús kötëwa e' kèwö tkö'wéitö ie'pa ta. Etä ie' kapakéia dö ká ñine ekkë ta imía. ¹² Etä duladula tsémirakitö ttsë'ka iu a. E' tō ie'pa ulitane ki ttsë'wéka buaë.

Pablo e' yéttsa Tróade mía Mileto

¹³ Sa' míyal kewe Pablo yöki kanò ki dö ká kiè Aso eë. Pablo wák shkak klö wa dö eë, e' kueki sa' kawö me'attke ie' ta ñi kinuk eë. ¹⁴ Mik sa' tō ie' kué, etä ie' e' iéka sa' ta kanò ki ta sa' míyal ká kiè Mitilene eë. ¹⁵ Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kiè Quío, e' wöshaë. E' bule es ta sa' demi wé kanò irirke kiè Samos eë. E' bule es ta sa' mía Mileto. ¹⁶ Pablo shkakmi bet dö Jerusalén Pentecostés kèwö tkö'uk, e' kueki sa' mineyal es. Pablo kē e' wöklö'wak tajë Asia, e' kueki ie' kē dē' Éfeso.

Pablo kapaké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta

¹⁷ Pablo tso' Mileto e' tō Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta. ¹⁸ Mik idebiturak, etä Pablo tō iché iarak:

—Wës ye' sené a' shua ye' tsá dë'bitu Asia e'tami, e' jcher buaë a' wa. ¹⁹ Erë judiowak ileritseke ye' tsaiök e' ye' rreweke tajë, erë kekraë ye' e' wöawa diöshet ta Skëkëpa Jesús kanè uk ye' bak a' shua ië wa i wa. ²⁰ Ñies a' wa ijcher tō ttè buaë a' kimoie, ese kē blënewa ye' wa yës a' yöki. Ese wa ye' bak a' wöbla'uk sulitane wörki, ñies u a u a. ²¹ Ye' bak ichök wö yësyësë wa judiowak a ena pë' kē dör judiowak esepa a: 'A' ké er mane'uk Skëköl a. A' ké erblök Skëkëpa Jesús mik mokië.' ²² I'ñe ye' mitke Jerusalén. Ye' ittse tō es Wiköl Batse'r ki ikiane. Kê ye' wa ijcher wës ye' wëmirakitö eë. ²³ Ká wa'ñe wé ye' dë'ule eë Wiköl Batse'r tō ye' a icheke: 'be' wötërdaë, be' weirdaë siarë,' e' ë jcher ye' wa. ²⁴ Ye' a ta ye' ttëwa ö ye' tso' ttsë'ka, kē e' ki ye' tkine. Kanè me' ye' a Skëkëpa Jesús tō, e' ë ewakwa

ye' éna er bua' wa. Kanè e' dör Skëköl er buaë chöke sia, e' tté buaë pakök.

²⁵ Ì blúie Skëköl tso' e' tté pakéyö a' a. I'ñe ye' wä ijcher buaë tö a' ulitane kë tö ye' suepaiane. ²⁶ E' kueki i'ñe ta yö iché a' a mokié tö a' wépa kë tsatkëne, e' ta kë ye' iane iwiie. ²⁷ Ì kiane kanewè Skëköl ki, e' tté pakéyö a' a se. Kë ye' wä tté wéne blënewa yës a' yöki. ²⁸ E' kueki a' e' kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tö a' tkë'ka Skëköl ichapa erule e'pa wökirpaie ikkö'nukrak, e' kueki ie'pa kkö'nú buaë a' tö. Ie'pa to'ttsa Skëköl tö iwák pé wa. ²⁹ Ye' wä ijcher tö mik ye' mía e' ukuöki ta pé' dörae s'yamipa eukwa wes chichi sulusi tö iwiwak ewèwa es. ³⁰ Ñies a' shua welepa e' kōrakā s'wōbla'uk kache tté wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ë itöki. ³¹ A' tso' erkī. A' éna ianú tö duas mañal, ñiwe nañewe, kekraë ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl iè wa i wa.

³² Es ye' tö a' méat Skëköl ulà a. Ñies a' méatyö Skëköl er buaë chöke se' a e' tté a. Ie' wä diché ta' a' er diché kī ioie. Ñies ie' wä diché ta' i kōs buaë moie a' a wes ikablè' imuk ie' icha batse'r esepa a es. ³³ Kë ye' wä yi inuköl ena yi datsi' kkeyëule yës. ³⁴ Erè a' wä ijcher buaë tö ye' kë bak senuk yi ulà mik. E' skéie ye' kanèblè' ye' wák ulà i' wa e' kkö'noie. Ñies e' wa ye' tö ye' wapiepa kímé. ³⁵ Es ye' bak a' wōbla'uk kekraë tö s'kawōta kanèblök darèrèe wépa kë a kanèblèr, esepa kimoie. Kë se' éna ichökwa tö Skëképa Jesús wák tö iyè': "Se' tö ikakmé e' dör ibua'ie se' a, kë dör ikaktsè."

³⁶ Mik Pablo tté one, etā ie' e' tkéwa kuché ki ta itté Skëköl ta ie'pa ulitane ta. ³⁷ Ie'pa ulitane tso' e' chōkat Pablo a iūke taiè ta ie'pa tö ipaklō'wémi iwōalattsémi. ³⁸ Pablo tö ichétke ie'pa a: "A' kë tö ye' suepaiane." E' tö ie'pa eriauwé taiè. E' ukuöki ta ie'pa mía iñalemuk dö wé kanò irirke eè.

21

Pablo mía Jerusalén

¹ Mik sa' tö sa' yamipa méat, etā sa' e' iéka kanò a. Sa' míyal yësyèsè ká kiè Cos eè. E' bule es ta sa' míyal ká kiè Rodas eè ta sa' míyal ká kiè Pátara eè. ² Etā sa' tö kanò kué Pátara mi'ke ká kiè Fenicia, e' a sa' e' iéka ta

sa' míyal. ³ Sa' tkami ta sa' tö ká kiè Chipre e' sué, e' aṭe ulà bakli'kka. Etā sa' mir dö Siria. Dalì mir kanò a e' mekeat Tiro, e' kueki sa' demi eè. ⁴ Etā Jesús mik erblökwapka serke eè, e'pa yulé sa' tö ta ikué sa' tö. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tö iché Pablo a Skëköl Wiköl wa: "Be' mú kë mi' Jerusalén." ⁵ Erè ká kul tka sa' ki etā sa' e' yéttane. Ie'pa kōs, ilakölpa ena ila'r, e' yéttā ie'pa ká a míyal sa' ñalemuk dömi dayé kkömik. Eè sa' e' tuléwa kuché ki ttök Skëköl ta. ⁶ E' ukuöki ta sa' e' chéat ie'pa a ta sa' e' iéka kanò a. Etā ie'pa míyalne iū a.

⁷ Sa' e' yéttā Tiro demi ká kiè Tolemaida eè. Sa' tö s'yamipa serke eè e'pa shké'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et. ⁸ E' bule es ta sa' e' yéttane demi klō wa Cesarea. Eè sa' mí Felipe dör Jesús tté buaë pakökwa e' u a. Ie' dör wépa kul shukitulebak Jesús ttekölpa tsá e'pa kímuk, e' eköl. Ie' ska' sa' e' tséat. ⁹ Ie' ala'r busipa dōka tkél kam iserdak wépa ta. Ie'pa kōs dör Skëköl ttekölpa. ¹⁰ Sa' sené ie' ska' elkeè etā wém debitu eköl datse Judea, e' kiè Agabo. Ie' dör Skëköl tteköl. ¹¹ Ie' dewa sa' o'mik ta Pablo kipamo klō'wéwaitō. Ta e' wa ie' e' muéwa iklō a ena iulà a ta ichéitō:

—Wiköl Batse'r tö iché: "I' es judiowak tö kipamo i' wák, e' muerawa Jerusalén. Ta imerattsa ie'pa tö pé' kë dör judiowak, esepa ulà a."

¹² Mik sa' tö tté e' ttsé, etā sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' ta, e'pa ulitane kköché taiè Pablo a: "Kë be' minuk Jerusalén."

¹³ Erè Pablo tö iūtè:

—¿I' kueki a' iūke? E' tso' ye' eriauk taiè. Ye' e' méttatke monukwa, ñies ttéwa Skëképa Jesús tté kueki Jerusalén.

¹⁴ Ie' kë wä sa' ttō iūtène, e' kueki kë sa' wä i kī yène iā. Sa' iché:

—As Skëképa tö iū wes ie' ki ikiane es.

¹⁵ E' ukuöki ta sa' dalì ié míyal Jerusalén. ¹⁶ Jesús ttōkatapa tso' Cesarea, e'pa welepa míyal sa' ta. Ie'pa wä sa' mítser wém kiè Mnasón, e' u a kapōkrō. Wém e' datse ká kiè Chipre eè. Ie' dör wépa tsá erblè' Jesús mik esepa eköl.

Pablo mía Santiago pakök

¹⁷ Mik sa' deka Jerusalén, etā s'yamipa tso' eè, e'pa tö sa' kiéwa buaë, ittse'nerak

buaë. ¹⁸ E' bule es ta Pablo mía sa' ta Santiago pakök. Nies Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa tso'ñak Santiago ska' seraa. ¹⁹ Ie' tö ie'pa shke'wé ta i kos wéitö Skëköl batamik, pé' kë dör judiowak, esepa shua, e' pakéitö ie'pa a yësyesë. ²⁰ Mik e' ttsé ie'pa tö, eta Skëköl kikëkarakitö tajë. Ie'pa tö iché ia:

—A yami Pablo, be' isuë buaë tö ie'pa judiowak doka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsa da'a Moisés ttè dalöiëno e' tsatkök. ²¹ Ie'pa a iyëno tö be' tö judiowak tso' ká kua'ki kua'ki ki, esepa wöbla'weke tö ttè e' olo'yö. Nies ichekerakitö tö be' tö icheke tö ila'r kurke wëpa, esepa tottola kkuölit kë tar. Nies ichekerakitö tö be' tö s'wöbla'weke tö se' judiowak ser e' kë dalöiaria. ²² Ie'pa ulitane wa ijcherdawa tö be' de'bitu. E' kueki çì wëmi be' tö ie'pa siwa'blöwowa? ²³ Ì cheke sa' tö be' a e' ú. Ie' sa' shua wëpa tso' tkël kawö me'bak Skëköl a, e' orketke. ²⁴ E'pa tsümi e' ta, ta be' e' batse'ú ie'pa ta. Kos e' patuë e' pataúbö as ie'pa tsà töttsa manene iwà kkachoie tö kawö me' ie'pa tö Skëköl a e' one. Be' tö iwé es, e' ta judiowak ulitane isueraë tö i kos ki pé' tso' be' chök suluë e' dör kache. Ie'pa tö isuëmi tö Moisés ttè dalöiëno e' dalöieta' be' tö nies. ²⁵ Erë s'yamipa kë dör judiowak, esepa a i bikeitsé sa' tö e' kitmibak sa' tö yëkkuö ki. E' ki sa' tö ie'pa a iyë' tö ie'pa kë kàne chkè meule íyi diököl tso' dalöië ese a ese katök. Iyiwak pé' kë katar. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chkà kë katar. Nies ie'pa kë kàne trënu.

Pablo klö'wëwarakitö Skëköl wé pamik

²⁶ Es Pablo e' yëttsa wëpa tkël, e'pa ta. E' bule es ta ie' e' batse'wé ie'pa ta. E' ukuöki ta ie'pa tkawa Skëköl wé a. Eë Pablo tö ibiyö ché tö mik ta ie'pa batse'ne e' diwö ene ta ie'pa íyi meke Skëköl a iwakpa bil ekkë.

²⁷ Kawö kul shua ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke eta judiowak welepa datse Asia, e'pa tö Pablo suë Skëköl wé a. Ie'pa tö imalepa shutiwéka ta imishkarak Pablo ki iklö'wëwarakitö. ²⁸ Ie'pa anekarak: “A yamipa, sa' kimú. Wëm i' shköke ká wa'ñe s'wöbla'uk tö se' judiowak ser, e' kë dör buaë. Ie' icherami tö Moisés ttè dalöiëno

ena Skëköl wé i' kë dör buaë. I'ñe ta pé' kë dör judiowak esepa welepa debitu ie' wa ie' Skëköl wé a. E' tö ká i' dör batse'r e' ia'wëka.”

²⁹ Wëm kië Tróximo e' su' ie'pa tö Jerusalén ie' dör Éfeso wak. Ie'pa tö ibikeitsé tö Pablo wa imí Skëköl wé a, e' kueki ie'pa tö iché es.

³⁰ Ká e' wakpa kos shutineka debitu tuneule. Ta Pablo klö'wëwarakitö kuëmi u'rki. E' bet Skëköl wé wëkkö ulitane wötëwarakitö. ³¹ Ie'pa tö ittekewatke eta ttè de Roma ñippökwakpa eruleë e' comandante a tö Jerusalén wakpa ulitane shutineka tajë. ³² Eta ie' tö ñippökwakpa dapa'wé ikayuapa ta, eta itunemirak wé pé' daparke eë. Mik pé' tö ñippökwakpa ena icomandante suë, eta ie'pa tö Pablo méat, kë ippëia. ³³ Eta comandante debitu, e' tö Pablo klö'wëwa ta imaukwa ké tabechka kichaie bötö wa. E' ukuöki ta ie'pa a ichakéitö: “çì' dör yi? çì' wambléitö?”

³⁴ Erë welepa tö iché kua'ki aneule, ieltëpa iché kua'ki aneule. Tajë ie'pa arkerak kua'ki kua'ki, e' wa kë ishulir, e' kueki ie' tö itsukmi ké ñippökwakpa wé a. ³⁵ Pé' éna ie' klö'wakwa kësik wa, e' kueki mik idemirak ñippökwakpa wé klékata ki, eta ñippökwakpa tö Pablo batsékami. ³⁶ Pé' kos arke Pablo itöki: “çittöwa!”

Pablo e' tsatké judiowak wörki

³⁷ Mik Pablo dökewatke ñippökwakpa wé a eta ie' tö comandante a iché:

—Kawö mú ña ttök be' ta.

Eta comandante tö iütë:

—Ye' kë wa ijcher tö be' ttö griegoie.

³⁸ E'ma be' kë dör Egipto wak de'bitu eköl e' ka'ka ñippök sa' ta e'. Ie' mía ká wé kë yi ku' eë s'ttökwa wakpa ta doka mil tkëyök (4000).

³⁹ Eta ie' tö iché ia:

—Au, ye' dör judiowak kune Tarso, ká e' dör ká kibi ate Cilicia. Kawö mú ye' a ttoie ie'pa ta.

⁴⁰ Eta comandante tö kawö mé ia. Eta ie' dur shkë'ka ñippökwakpa wé klékata ki ta iulà kkaché pé' tso' tajë, e'pa a tö a' siwa'blölor. Mik isiwa'blëwarak, eta ie' tté ie'pa ta hebreoie. Ta ichéitö iarak:

22

¹ “A yamipa, a kəkēpa, ye' e' tsatkōke, e' ttsō.”

² Mik ie'pa tō ittse tō Pablo ttōke ie'pa ta iwákpa ttō wa, eṭa ie'pa kí siwá'blélur. Ie' tō iché:

³ “Ye' dōr ñies judiowak wes a' es. Ye' kune' Tarso aṭe Cilicia ee. Erē ye' talane íe Jerusalén. Gamaliel tō ye' yō' yēsyesē wes se' ttē dalōiēno kiteat íaiaē e' tō iché es. Kēkraē ye' tso'ie Skēkōl dalōiök ye' er kos wa kos a' ulitane tō idalōieke í'ñe ekkē. ⁴ Mik se' wépa tō Jesús dōr Se' ñala e' ttē klō'wé, eṭa esepa tōtiuk ye' bak ttēwa, klō'wēwa, wōtēwa s'wōto wé a. Kē ye' tkine tō wēm idir ö alaköl idir. ⁵ Ñies sacerdote kibi ena s'kuēblupa ulitane, e'pa tō a' a ichēmi tō e' dōr mokiē. Ie'pa tō ye' a yēkkuō me' tsēmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yēkkuō e' tō kawō me' ye' a Jesús mik erblōkwakpa esepa tsobitū dō Jerusalén we'ikē.

⁶ “Erē ye' miriā ñala kí. Diwō de bata a ta ye' dōkemitke Damasco tsinet, e' bet ta ì biteshka ká jai a bö'wōie e' olo bune taiē ye' pamik. ⁷ Ee ye' anere iski. Eṭa ittō tseyō tō iché ña: ‘A Saulo, a Saulo žiök be' tō ye' we'ikeke?’ ⁸ Eṭa ichakéyo: ‘A Skēkēpa, žbe' dōr yi?’ Eṭa ie' tō iiuté: ‘Ye' dōr Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tō.’ ⁹ Itso'rak ye' ta, e'pa tō bö'wō sué, erē ì yēne ye' a, e' wākē ane ie'pa éna. ¹⁰ Eṭa ye' tō ie' a ichaké: ‘A Skēkēpa Jesús, ž ì wēmiyō?’ Ta ie' tō iché ye' a: ‘Be' e' kōka. Be' yú Damasco. Ee ì kos wēmi be' tō, e' yērdaē be' a.’ ¹¹ Bö'wō olo tō ye' wōbla batuwéwa, e' kueki ye' wapiepa tō ye' ulā íemirak dō Damasco.

¹² “Ee wēm tso' eköl kiē Ananías, e' tō Skēkōl dalōieke taiē. Moisés ttē dalōiēno kitule e' dalōiekeitō yēsyesē. Judiowak kos serke Damasco e'pa tō ichēke tō ie' dōr wēm buaē. ¹³ Ie' debitū ye' ska' ta ye' a iché: ‘A yami Saulo, be' wōbla buanú.’ E' wōshāe ta ye' wōbla buanene iwawēnene Ananías suéyo iwa. ¹⁴ E' ukuōki ta ie' tō ye' a iché: ‘Skēkōl dalōiök se' yēpa bak ká íaiaē, e' tō be' shukitatbak as ì kiane wē ie' ki e' jcher be' wa. Ñies be' shukititō as yi dōr Yēsyesē e' saübō ena ie' wák ttō ttsōbö. ¹⁵ Be' dōraē ie' ttekōlie. Ì kos su' be' tō, ì kos ttsē' be' tō, e' cheraēbö sulitane a. ¹⁶ I' ta kē bö ipanukia.

Be' e' kōka. Be' e' wōskuō. Skēkōl a ikiō as ì sulu kos wamblēbö e' nuí olo'yōitō be' ki.’

¹⁷ “Mik ye' dene Jerusalén eṭa, ye' mía ttōk Skēkōl ta iwé a, ee ye' tō ì sué kabsueie. ¹⁸ Skēkēpa Jesús suéyo ta ichéitō ña: ‘Be' tō ye' ttē pakēmi judiowak a, e' kē klō'wēpa ie'pa tō. E' kueki be' e' yōttsa bet Jerusalén.’ ¹⁹ Eṭa ye' iché ía: ‘A Skēkēpa, ie'pa wákpa wa ijcher tō ye' bak ie'pa ñi dapa'wo wé kos a, be' mik erblōkwakpa, esepa yulök ppē, wōtēwa s'wōto wé a. ²⁰ Mik Esteban dōr be' kanē méso bak be' ttē pakök, e' kōtwa ie'pa tō, eṭa ye' tso' ee. E' wēne buaē ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkō'nuk.’ ²¹ Erē ie' tō ye' a iché: ‘Be' shkōmitke ñala kí. Ye' be' patkeke kamiē pē' kē dōr judiowak esepa a.’ ”

Pablo aṭe comandante ulā a

²² Pablo ttōke e' ttsök ie'pa tso' buaē, erē mik pē' kē dōr judiowak e' aritséitō, eṭa ie'pa ñi kēka anuk darērēe: “iWēm ese kē kawōta senukia! iIttōwasō!” ²³ Ie'pa arkekarak taiē, ta idatsi' wōti'wekerakitō kashuk a, ñies ká po uyekekerakitō kashuk a kēsik wa. ²⁴ E' kueki comandante tō Pablo tsukmi ké weshke ñippōkwakpa wé a ta ippök ké as itō ichōka ì kueki pē' wōñarke ie' kí taiē. ²⁵ Erē mik ie'pa tō Pablo muéwatke ppē tsa'bata daloie wa, eṭa ie' tō capitán dur ee, e' a ichaké:

—¿A' a kawō mēne wépa dōr romawak esepa ppök kam ishulir e' yōki?

²⁶ Mik e' ttsé capitán dur ee e' tō, eṭa imía icomandante a ibiyō chök ta iché ía:

—¿Wes be' iwēmi? Wēm e' dōr romawak.

²⁷ Eṭa comandante debitū Pablo ska' ta ie' tō ie' a ichaké:

—¿Moki be' dōr romawak?

Pablo iiuté:

—Tō, es idir.

²⁸ Eṭa comandante tō iché:

—Ñies ye' dōr romawak, e' pato'yō inuköl taiē wa.

Ta Pablo iiuté:

—Erē ye' dōr romawak ye' kune' es e' kueki.

²⁹ Mik ittserakitō, eṭa ippōkwakpa tō Pablo méat bēre. Mik comandante wa ijchenewa tō Pablo dōr romawak, eṭa ie' suane tō iök ie' tō imaukwa patkē'.

Pablo e' tsatké judiowak wökirpa wörki

³⁰ Comandante ki ikiane jchenowa mokië tö i ki Pablo kcateke judiowak tö. E' kueki bule es ta ie' tö sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuöki ta ie' tö Pablo wötsöök patké ta iyéttsaitö tsëmi duésër ie'pa wörki.

23

¹ Eta Pablo tö ie'pa suéwa krereë iwö ki ta iché iarak:

—A yamipa, ikké ye' senére, eta ye' er ké wa ye' kkatëne i ki Skëköl wöa.

² Eta sacerdotë kibi kië Ananías, e' tö, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkö ki. ³ Erë Pablo tö iiütë:

—iBe' dör e' ökwak, e' pperaë Skëköl tö! Së be' tkër ye' shulök Moisés ttë dalöiëno e' wa. Erë çïök ye' ppök kébö? E' wa ttë ñe' dalösewéwa be' tö.

⁴ Itso'rak ee, e'pa tö iché Pablo a:

—iBe' tso' Skëköl sacerdotë kibi e' chök suluë!

⁵ Pablo tö iché:

—A yamipa, ye' ké wa ijcher tö ie' dör sacerdotë kibi. Skëköl yëkkuö tö iché: 'Yi tso' s'wökirie, ese ké char suluë.'

⁶ Mik Pablo wa ijchenewa tö iwökirpa shabötspa dör saduceowakpa, shabötspa dör fariseowakpa, eta ie' tö ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dör fariseowak. Ñies ye' yépa kos dör fariseowakpa. S'duowa shkerkane, e' wà panekeyö kröröë, e' ki a' tso' ye' kkatök.

⁷ Mik Pablo tö ttë e' ché, eta fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wöñanemi ñi ki. Eta ie'pa ñi blabatsélor. ⁸ Saduceowakpa tö icheke tö s'duowa ké shkerta'kane. Ñies ichekerakitö tö Skëköl biyöchökwakpa ké ta', wimblupa sulusi ké ta'. Erë fariseowakpa tö iyi ekkë kos klö'wé tö itso'. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. ⁹ Ie'pa ulitane arkerak taië. Fariseowakpa dör s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa e' kéka ta ichéraitö:

—Wëm i' ké wa i sulu wamblëne. Isalema wimblu ö Skëköl biyöchökwak wele utule ie' ta.

¹⁰ Erë ie'pa ki shutirkeka taië kësik wa, e' kueki comandante suane dö' Pablo ttëwarakitö. E' kueki iñippökwakpa tsuk

patkéitö Pablo yottsä ee tsëmi ñippökwakpa wé a.

¹¹ E' nañewe ta Skëkëpa Jesús debitu e' tö Pablo a iché: “Be' er kuü. Wes be' tö ye' ttë paké ie' Jerusalén es ñies be' kawöta ipakök Roma.”

Judiowak kawö mé ñi a Pablo ttökwa

¹² E' bule es ta judiowak welepa tö kawö mé ñi a Pablo ttökwa. Ie'pa tö ittë mé Skëköl a ttë i' wa: “Kë sa' chköpa, ké sa' di' yöpa dö mik Pablo ttëwa sa' tö eta.” ¹³ Wëpa tö ittë mé es, e'pa döka dabom tkëyök (40).

¹⁴ Eta ie'pa míyal sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa ska' ta iché iarak:

—Sa' tö ttë me' Skëköl a tö ké sa' chköpa, Pablo kam ttöwa sa' tö e' yöki. E' ké wà one sa' wa, e' ta as Skëköl tö sa' we'ikö.

¹⁵ E' kueki a' ena s'wökirpa malepa, a' ichö comandante a tö Pablo tsúbitu bule. A' e' ö tö a' ki ie' kiane chakë bua'iewa ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikinuk ñala ki ttëwa kam idö a' ska' e' yöki.

¹⁶ Erë Pablo nauyö wa ijchenewa ta imía ñippökwakpa wé a ta ibiyö méitö Pablo a.

¹⁷ Eta Pablo tö capitán kié eköl ta iché ia:

—Duladula i' tsúmi comandante ska'. Ie' wa ilè tso' yënoie ie' a.

¹⁸ Eta capitán e' tö itsëmi comandante ska' ta iché ia:

—Pablo tso' wötëule, e' tö ye' kié ta ikköché ye' a tö duladula i' tsúmi be' ska'. Ie' wa ilè tso' yënoie be' a.

¹⁹ Eta comandante tö iklö'wéwa iulà a ta itsëmi bánet. Eë ie' a ichakéitö:

—i' cheke be' tö ye' a?

²⁰ Ie' tö iché ia:

—Judiowak kawö métkë ñi a be' a ichök tö bulepa Pablo tsúmi wé judiowak wökirpa e' dapa'uke ee. Ie'pa e' öke tö Pablo ttë kiane shulè bua'ie ie'pa ki. ²¹ Erë ie'pa ttë ké klö'war. Judiowak wëpa döka dabom tkëyök (40) kita, e'pa tso' blëule Pablo panuk. Ie'pa kablë' Skëköl a ttë i' wa: “Kë sa' chköpa, ké sa' di' yöpa dö mik sa' tö Pablo ttëwa eta.” Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' ë panuk.

²² Eta comandante tö ipatkémine ta iché ia: “Kë yi a ichar tö e' ché be' tö ye' a.”

Pablo patkémi Judea wökir kië Félix e' ska'

23 Eta comandante tö ikimukwakpa kié bȫl ta ichéitö ie'pa a: “Ñippökwakpa mi'ke klö wa esepa klö'ú döka cien böyök (200). Ñies ñippökwakpa mi'ke kabaio ki esepa shtö döka dabom kuryök (70). Ñies ñippökwakpa wa kët mi'ke esepa klö'ú döka cien böyök (200). Kaŕtuine de sulitu (9:00 pm) eta e'pa kos dapa'ú as imi'rak Cesarea.” 24 Ñies ichéitö: “Kabaio yulö Pablo tsōmi. Itsúmi kkö'nú buaë dömi s'wökir Félix ska.” 25 Ie'pa ta comandante tö yëkkuö patkémi më Félix a. Ikitule yëkkuö ki e' tö iché i' es:

26 “A Félix, s'wökir kibi. Ye' dȫr Claudio Lisias. Yëkkuö i' shtéyö be' a. Be' shke'wéyö. 27 Judiowak wökirpa tö wëm i' klö'wa iminerak ittökwa. Erë mik ye' wa ijchenewa tö ie' dȫr romawak, eta ye' mía ye' ñippökwakpa ta ta itsatkée sa' tö. 28 Ye' ki ikiane jchenukwa tö i ki ie'pa tö ikkateke. E' kueki itsémiyö judiowak wökirpa wörki. 29 Ie'pa tö ikkaté ie'pa ttè dalöiëno kitule, ese ki. Erë kë ye' wa i sulu kune ie' ki ittowaie ö iwötoie s'wöto wé a. 30 Erë ye' wa ijchenewa tö judiowak welepa kawö mé ñi a ittowaie, e' kueki ye' tö ipatkébitu be' a. Ñies ye' tö ichétke ikkatökwakpa a tö i ki ie'pa éna ikkatak, e' chö be' wöshaë.”

31 Eta ñippökwakpa wa Pablo mítser nañewe wes ie'pa a ikéwö mëne es. Ie'pa demi ká kiè Antípatris eë. 32 Bule es ta ñippökwakpa dami klö wa, e' éltépa biteane ñippökwakpa wé a. Eta iéltépa dami kabaio ki, e'pa wa Pablo mítser. 33 Mik ie'pa demirak Cesarea eë, eta ie'pa tö yëkkuö mé iwökir kibi a. Ñies Pablo méitörak ia. 34 Iwökir kibi tö yëkkuö sué one eta ie' tö Pablo a ichaké: “¿Wé be' datse?” Mik ie' wa ijchenewa tö idatse Cilicia, 35 eta iché ia:

—Mik be' kkatökwakpa debitu eta be' ttè ttseraëyö.

Eta ie' tö Pablo wötökwa patké s'wöto wé tso' u bërie yö' blu' Herodes tö ká e' wökirpa a e' a. Eë iwötéwarakitö.

* 24:6-7 Yëkkuö kitule ká iaiaë welepa tö ttè i' kí méka ttè i' wa: Sa' ki ikiane shulè wes sa' ttè dalöiëno tö iché es. 7 Erë shkékpa wökir kibi kiè Lisias, e' debitu ta iyétsa sa' ulá a kësik wa. 8 Ie' tö sa' a iché tö Pablo kkatökwakpa kawöta ikkatök be' wörki.

24

Pablo e' tsatké Félix wörki

1 Ká de skel eta sacerdote kibi kiè Ananías, e' demi Cesarea judiowak kueblupa welepa ta Pablo kkatök. Ñies wëm eköl kiè Tértulo, e' de ie'pa wa ie'pa ttekölie Pablo kkatök Félix a. 2 Mik Pablo debitu eta Tértulo tö ikkatémi. Ie' tö Félix a iché:

A këképa s'wökir kibi, be' ttè dikia ká taië sa' serke bëre ñita. Be' erbikö buaë, e' wa be' tö sa' wakpa kimé taië. E' kueki sa' tö wéstela ché be' a. 3 A Félix, këképa taië, be' tö sa' kimeke taië, e' kueki kekraë ká ulitane ki sa' tö wéstela ché taië be' a. 4 Kë ye' éna be' kawö chöwak taië, erë be' we'ikéyö, sa' ttö tso' bërbër è er bua' wa. 5 Sa' wa ijchenewa tö wëm i' dȫr pë' suluë. Ie' shköke ká wa'ñe judiowak shutiuk ñi ki as iñi blabatsölor. Ie' dȫr Jesús Nazaret wak e' klépa eruleë e' wökir eköl. 6-7 Ñies ie' éna Skököl wé ia'wakka ñaie. E' kueki sa' tö iklö'wéwa.* 8 Be' wák a ie' chakirmi, es be' wa ijchermi tö i ki sa' tö ikkateke, e' dȫr mokie.

9 Judiowak tso' eë, e'pa ulitane tö Pablo kcateke ñittsëë. 10 Eta Félix tö ie' a kawö mé ttoie ta ie' tö iché:

—Ye' wa ijcher tö ká iaiaë be' dȫr ká i' wakpa ttè shulökwak. E' kueki ye' tse'ne buaë e' tsatkök be' wörki. 11 Be' wák wa ijchermi tö ye' dë'röka Jerusalén Skököl dalöiök, e' ki ká detke dabom eyök ki böt (12). 12 Ie'pa kë wa ye' kune yi ta ñi chök. Ie'pa kë wa ye' sune pë' shutiukka Skököl wé a, ñies judiowak ñi dapa'wo wé malepa a, ñies Jerusalén kos a. 13 I kos ki ie'pa tö ye' kcateke, e' kë yërpa ie'pa a yësyësë be' a. 14 Erë ye' tö be' a iché tö Jesús dȫr ñala chökle, e' tté wa ye' tso' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa Kököl dalöiök. Ie'pa tö iché tö ttè e' kë dȫr buaë. Erë ñies i kos kitatbak yëkkuö ki Moisés ena Skököl ttekölpa tö, e' klö'wé ye' tö. 15 Ñies ye' erblöke Skököl mik wes ie'pa es tö se' yësyësë ena se' suluë duowa e' shkerdakane. 16 E' kueki kekraë ye' e' chöke

senuk buaë Skëköl wöa ena sulitane wöa as kë ye' er tö ye' kkatö i' kî.

17 “Ye' mine sené duas taië kë dë'ia ie, e' ukuökî ta ye' dene ie ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Nies ye' dene iyi muk Skëköl a idalöioie. 18 E' kanéuk ye' tso' Skëköl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tö. Ye' e' batse'wétke wes sa' ttè kitule tö ichè es. Ee pë' kë ku' taië. Kë yi shutineka. 19 Erë judiowak welepa datse Asia, e'pa tso' ee. E'pa éna ye' kkatok ilè kî, e' ta warma ie'pa kawöta shkökrö ie ye' kkatök. 20 Ie'pa kë shkakrö, e' ta as ie' itso'rak e'pa tö ichö tö i sulu kué ie'pa tö ye' kî mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta. 21 Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta ttè i' ë yë' ye' tö aneule: ‘S'duowa e' shkerkane e' klö'wéyö, e' kî a' tso' ye' kkatök i' ñe.’”

22 Jesús dör ñala chökle e' ttè jchertke buaë Félix wa. E' kuëki mik i' ché Pablo tö, e' ttséitö ta ie' kë kî ttè i' kianeia tse. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kiè Lisias, e' de, e' wa ye' tö a' ttè shulè.

23 Eta Félix tö capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wöto wé a, erë ichéitö ia:

—Ikkö'nú er bua' wa wes kë s'wötëule es. Kawö mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

24 Bökkî es ta Félix debitune ilaköl kiè Drusila e' ta. E' dör judiowak. Félix tö Pablo tsuk patké. Pablo tö s'kawöta erblök Jesucristo ë mik e' wà paké Félix a. E' ttsök ie' tso'. 25 Erë mik Pablo tö sene yësyësë ena e' kkö'nè sene sulu yöki ena s'shulir aishkuö ta e' wà paké, eta e' tö Félix tkiwéwa. Ie' tö iché Pablo a:

—Be' yúne. Mik ye' kawö kune e' wa ye' tö be' kiene.

26 Nies Félix tö ipaneke tö Pablo mú tö inuköl watkè ia iomine bër, e' kuëki ie' tö Pablo kiekerö kekraë ttök ie' ta. 27 Es itka dö duas bök. E' ukuökî ta Félix kë kanëblöia s'wökirie. Ie' skéie wëm kiè Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak ta, e' kuëki Pablo méatitö wötëule s'wöto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

* **25:11** Pablo dör romawak e' kuëki ie' a kawö ta' ikiök Roma wökir kibi a tö e' tö ishulö. Roma wökirpa tsitsir kë a iwöklönuk.

1 Festo demi Cesarea kanëblök s'wökirie e' kî ká de mañat ta imía Jerusalén. 2 Ee ta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wëpa kibipa, e'pa tö Pablo kkaté Festo a. 3 Ie'pa tö ikié ie' a: “Sa' kimú er bua' wa. Kawö mú Pablo tsobitu ie' Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa ñala kî. 4 Erë Festo tö iüté:

—Pablo tso' Cesarea wötëulewa s'wöto wé a. Ee ye' mi'ke kukuie. 5 I' sulu wamblé ie' tö, e' ta as a' wökirpa mi' ye' ta Cesarea ie' kkatök ee.

6 Festo sené Jerusalén ká paköl (8) ká dabom (10) e' ulatök ta imiane Cesarea. E' bule es ta ie' e' tkéka ikula' kî ttè shulo wé a. Eta Pablo tsuk patkéitö shulè. 7 Mik Pablo dewa, eta judiowak datse Festo ta Jerusalén, e'pa dewa ie' o'mik ta ikkaté iyi suluë taië ese kî. Erë ie'pa kë a iwöklönuk yës tö e' dör mokî. 8 E' ukuökî ta Pablo tté e' tsatkoie. Ie' tö iché ia:

—Ye' kë wa i' sulu wamblène yës judiowak ttè dalöieno kî, ñies Skëköl wé kî, ñies Roma wökir kibi e' ta. Ekkëpa kë yëule ye' wa suluë.

9 Erë Festo atak buaë judiowak ta, e' kuëki ie' tö Pablo a ichaké:

—¿Be' shkak Jerusalén as ye' tö be' shulö ee?

10 Ie' tö iüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' ttè shulo wé a. Ie' a' kawöta ye' shulök. Be' wa ijcher buaë tö ye' kë wa i' sulu wambléule judiowak ta. 11 Erë ilè sulu wambléyö, ese kué a' tö, e' kî ye' kawöta ttëwa, e' ta ye' ttöwa. Erë i' kos kî ie'pa tö ye' kcateke, e' kë yëne, e' ta kë yi kawöta ye' muktsa ie'pa ulà a. E' kuëki ye' tö ikié tö Roma wökir kibi as e' wák tö ye' shulö*

12 Eta Festo tté ipattökwakpa ta eta ichéitö Pablo a:

—Buaë be' ikiétke tö Roma wökir kibi tö be' shulö. E' kuëki ye' tö be' patkekemi Roma as ie' be' shulö.

Festo tö Pablo tté paké blu' Agripa a

13 Ká tka wekké alè e' ukuökî ta blu' kiè Agripa e' demi Cesarea ikutà kiè Berenice e' ta Festo tkëneka ká wökirie e' kéwö tkö'uk.

14 Ie'pa e' tséat ká taië. E' dalewa Festo tö i'

tköke Pablo ta e' paké blu' Agripa a: Ie' tö iché ia:

—Íe wëm tso' eköl méat Félix tö wötëule s'wöto wé a. ¹⁵ Mik ye' bak Jerusalén, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa debitu wëm e' kkatök ye' a. Ye' a ikiérakitö as ye' iwömüttsa ttëwa. ¹⁶ Ye' tö ie'pa iuté tö romawak wökirpa kë yi tteta'wa, kam ie' tsatkö ikkatökwakpa ta ñi wöshaë e' yöki. ¹⁷ E' kueki mik ie'pa debitu íe, eta kë ye' kawö chöone. E' bule es ta ye' e' tkéka ye' kula' ki ttë shulo wé a ta wëm e' tsuk patkéyö. ¹⁸ Erë mik ikkatökwakpa debitu, eta ie'pa kë wa ikkatëne iyi sulu ki wes ye' ibikeits es. ¹⁹ Ie'pa tö ikkaté wes ie'pa Skököl dalöieke ese ki. Ñies wëm kötëwa kië Jesús, e' ché Pablo tö tö itso' ttsë'ka, ese ë ki ie'pa tö ikkaté. ²⁰ Ye' kë wa ijcher wes yö ttë e' wë, e' kueki ye' tö Pablo a ichaké: “¿Be' shkak Jerusalén as ee be' shulir ttë i' ki?” ²¹ Erë ie' ikié tö as se' wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö ikéwö mé tö as itkër wötëule dö mik ye' tö ipatkekemi eta.

²² Eta Agripa tö iché Festo a:

—Ye' éna wëm e' ttö ttsak ñies.

Ta Festo tö iüté:

—Bule bö ittseraë.

²³ Bule es ta Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawa u a shkörami wes këké taië es. Ñippökwakpa wökirpa ena ka e' këképa dalöiërta' taië, esepa debitu ie'pa ta ñies. Eta Festo tö Pablo tsuk patké ²⁴ ta ichéitö:

—A blu' Agripa ena këképa ulitane tso' íe se' ta, íe wëm dur eköl kië Pablo. Judiowak kos tö ie' kcateke ye' a Jerusalén ñies íe Cesarea. Ie'pa kë shtrirta'wa ye' a ikiök aneule tö ikéwö múttsa ttëwa. ²⁵ Erë ye' a ta ie' kë wa i wamblëne i ki yö ittökwa ipatkëmi. Erë ie' wák tö ikié as Roma wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö ibikeitsbak patkëmi ee. ²⁶ Erë kë i kune ye' wa shtëmi yëkuö ki mëmi s'wökir kibi a ikkatoie. A Agripa, e' kueki ye' wa idebitu a' wörki, bua'ie be' wörki, as be' ichakö. Ima be' iché, e' ukuöki ta iyëkuö shtëmiyö. ²⁷ ¿Wes ye' tö yi patkemimi shulë kë wayëule tö i ki ikkatërke?

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wörki

¹ E' ukuöki ta Agripa tö Pablo a iché:

—Be' ttö e' tsatkoie.

Eta Pablo ulà kéka ta ittëmitke i' es: ²⁻³ “A blu' taië Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher buaë be' wa. Ñies ttë i' ki sa' ñi chöke, e' jcher buaë be' wa. E' kueki i' ñie ta ye' ttsé'ne buaë e' tsatkök be' wörki i kos ki judiowak tö ye' kcateke, e' yöki. Es ikiéyö be' a tö ye' ttö ttsö enaë.

⁴ “Se' wakpa kos wa ijcher buaë tö wes ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula eta. ⁵ Ñies ie'pa wa ijcher buaë tö këkraë ye' dör fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skököl ttë dikia yësyësë se' wakpa malepa tsata. Ie'pa ki ikiane, e' ta ie'pa tö ichëmi tö mokí ye' dör fariseowak. ⁶ Skököl kablë' se' yépa bak ka iaiaë e'pa a tö s'duowa e' shkerdakane, e' wà panekeyö mokí, e' ki ie'pa tso' ye' kkatök i' ñie ta. ⁷ Se' dör Israel aleripa e' ditsëwöpa döka dabom eyök ki bö (12), e'pa tö iwà paneke ñies er mokí wa. E' kueki ie'pa tö Skököl dalöie e' wakanewekerakitö ñie nañeë këkraë. A blu' Agripa, s'duowa shkerdakane, e' panekeyö wes se' wakpa malepa es, e' ta ¿i ki ie'pa tso' ye' kkatök? ⁸ ¿I kueki a' ibikeitseke tö s'duowa e' kë shkenukkane Skököl a?

⁹ “Ye' wák bak ibikeitsök tö ye' kawöta i kos or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' ttë wöklö'woie. ¹⁰ Es ye' tö iwamblë' Jerusalén. Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' iwambloie. S'batse'rpa taië wötë'wa ye' tö s'wöto wé a. Kë dör e' ë, ñies mik ie'pa ttekerakitö, eta ye' a ta e' dör buaë. ¹¹ Taië ie'pa we'ikyö se' ñi dapa'wo wé ulitane a ie'pa koie ie'pa erblö Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blë' ie'pa ki taië. Ye' tö ie'pa tötë'rö tkörö ka bár ki we'ikë.

¹² “Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' ena ye' patké' ese wamblök Damasco, e' wakanéuk ye' mirwa. ¹³ Erë, a blu', ñala ki dibata a ta ka jai a ye' tö i sué bö'wöie e' tköka diwö olo tsata. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' ta e'pa pamik ñies. ¹⁴ Sa' kos anere iski ta ittö ttséyö e' tö iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, ¿iök be' ye' we'ikeke? I sulu wamblekebö ye' ki e' wa be' wák e' mukettsa we'ikë wes iyiwak kë shkak ppèsö kal wa es.’ ¹⁵ Ye'

tö ie' a ichaké: 'A Skëképa, ¿be' dör yi?' Ie' ye' iüté: 'Ye' dör Jesús, e' we'ikekebö. ¹⁶ Erë be' e' duókā. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kanëblök ye' a. Ì kōs suébö i'ñe ena ì kōs kkacheraëyö be' a, e' pakerabö sulitane a. ¹⁷ Ye' tö be' patkeraë be' yamipa a ena pë' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö be' tsatkeraë ie'pa ulà a. ¹⁸ Ye' tö be' patkeraë ie'pa wōā kā ñi'uk aš ishkōrak Skëköl tā kā ñi' a, kë ku'ia klōulewā stui a Satanás ulà a; ñies aš inuì olo'yardak iki aš idōrak Skëköl icha batse'r e'pa kīie ierblérak ye' mik e' wa.'

¹⁹ "A blu' Agripa, ì yēne ña kā jai a e' wawéyö. ²⁰ Jesús tté buaë tsá pakéyö Damasco wakpa a, e' ukuöki tā yō ipaké Jerusalén wakpa a ñies kā malè tso' Judea e' kōs wakpa a. Ñies ipakéyö pë' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö ie'pa kōs patté: "A' er mane'ú Skëköl a. A' senú buaë yēsēsē ikkachoie tö mokī a' er mane'wétke ie' a." ²¹ E' kueki se' yamipa judiowak e'pa tö ye' klōō'wā Skëköl wé a ttèwa. ²² Erë dō ikkè tā Skëköl tö ye' kīmè, e' kueki ye' tso'ia ie' tté pakök sulitane a, s'dalöiërta' taië esepa a, ñies se' èsepa a. Ì yē'atbak Skëköl ttekölpa ena Moisés, e'pa tö tö itkōraë, e' è pakekeyö. Kë ye' wā ttè kuā'ki pakane. ²³ Ie'pa tö iyē'at tö wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' kawōtā ttèwa. E' ukuöki tā ie' shkerdakane keweie sulitane yōki, tā s'tsatko tté pakeraëitō judiowak a ena kā ulitane wakpa a. Ttè e' dör wēs bö'wō es se' er ñi'woie."

Pablo tö Agripa shkeñe erblök Jesús mik

²⁴ Es Pablo e' tsatkōke e' shuā Festo tö iché ie' a aneule:

—iA Pablo, be' alineka! Be' e' yué yëkkuō wa taië, e' tö be' aliwéka.

²⁵ Erë ie' iüté:

—A këképa Festo. Ye' kë alineka. Ì chéyö e' kë dör alipa ttè, e' dör ttè mokī. ²⁶ Se blu' Agripa tkër. Ie' wā ttè ikkè suule buaë. E' kueki kë ye' tkine ttök ie' wörki. Íyi ikkè kōs kë wamblène bléulewā. E' kueki ye' wā ijcher tö ie' wā íyi ikkè jcher buaë. ²⁷ A blu' taië Agripa, ye' wā ijcher buaë tö be' tö ì yē'atbak Skëköl ttekölpa tö, e' klō'wé.

²⁸ Agripa tö iüté:

—Kë be' ibikeitsök tö be' ye' kèmi e' mane'uk Cristo kléie i' tā.

²⁹ Pablo tö iché:

—I' tā ö i' ukuöki tā, erë Skëköl mú ki ikiar tö be' ena a' kōs tso' i'ñe ye' ttō ttsök, e'pa mú dör wēs ye' es, erë kë moulewā tabechka kicha wa wēs ye' es.

³⁰⁻³¹ Etā blu' ena s'wōkir kibi ena Berenice ena kōs itulur eë, e'pa ulitane e' kēka míyal bánet ttök ñitā Pablo tté ki. Ie'pa tö iché ñi' a:

—Wëm i' kë wā ì sulu wamblène ì ki ittèwasö, warma kë ie' kawōtā wötèwā.

³² Etā Agripa tö iché Festo a:

—Wëm i' kë tö ichōpa: 'ye' patkōmi Roma wōkir kibi a shulè', e'ma sō iēmimi.

27

Pablo patkémirakitō Roma

¹ Mik ie'pa tö ibikeitsétke tö sa' patkekemi Italia, etā Pablo ena pë' skà tso' wötèule, e'pa mérakitō wëm eköl kiè Julio e' ulà a. Wëm e' dör ñippōkwakpa eruleë kiè Emperador Icha, e' capitán. ² Etā sa' e' iéka kanò a. Kanò e' datse kā kiè Adramitio ee michoë Asia wé kanò irirke dayë kkōmik ese a. Wëm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' tā ñies. Ie' datse Tesalónica aṭe Macedonia ee. ³ Bule es tā sa' demi Sidón. Julio tö Pablo sué er bua' wa. Ie' tö iémi s'yamipa serke eë, e'pa pakök aš ì kiane ie' ki e' mù ie'pa tö ie' a. ⁴ Sa' e' yéttsā Sidón mir wōwí, erë siwā' bitsirke darërëë wōiá. E' kueki sa' míyal dayë nane kiè Chipre e' kke wé siwā' kë bitsirku' taië e' èka. ⁵ Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira aṭe Licia ee.

⁶ Etā eë capitán tö kanò datse Alejandría, e' kué etō. E' mi'ke Italia. Eë sa' e' mane'wé kanò e' ètō a tā sa' míyal. ⁷ Siwā' kueki sa' mirwā kanò ki enaë, kanè taië wa. Kā böt ö kā mañat alè etā sa' demi kā kiè Cnido wōshaë. Siwā' bitsirkeia sa' kke, e' kueki sa' tkami Salmona wōshaë tā sa' tkami dayë nane kiè Creta e' wishet. ⁸ Sa' mí kanò ki dayë kkō è wa kanè taië wa. Etā sa' demi kā kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chè wé kanò irirke buaë), e' aṭe tsinet kā kiè Lasea ee.

⁹ Sa' ki kawō chó taië tā yuëdiö dewatke. E' këska' tā kë se' a shkanukia dayë ki dö' ì sulu tkō s'tā. E' kueki Pablo tö ipattérak:

¹⁰ —A këképa, yō isué tö se' mirwā i' etā ì sulu tkōmi. Kanò i' ena dalì i', e' weirwami, ñies dö' se' wákpa duölur.

11 Erë capitán kě wā Pablo ttō iūtēne. Ie' tō kanò wák ena kanò ñakökwakpa wökir, e'pa ttō iūté. 12 Wé ie'pa kanò irine e' kě dör buaē yuēdiö tkö'woie. E' kueki kanò wakpa kibiiēpa tō ibikeitseke tō se' mú dömi Fenice yuēdiö tkö'uk ee, e' dör bua'ie. Ká e' aṭe dayē nane kiè Creta ee. Ee dayē aṭe noroeste ena sudoeste.

Siwā' bitsirke tajē dayē ki

13 Eta siwā' datse sur kke, e' bitsinemitke bērebēre. Ie'pa tō ibikeitse tō se' tkömimi, e' kueki ie'pa e' yēttsa míyal Creta dayē kkō ē mik kanò ki. 14 E' ukuöki bet ṭa sērke bitsineka tajē datse nordeste kke, e' tērke kanò mik. 15 E' tō kanò uyémi. Sa' kě a kanò wöklöneia siwā' kke. E' kueki sa' tō iémi as siwā' wā imítser sa' ṭa. 16 Sa' tkami dayē nane tsitsir kiè Cauda, e' tsikka, wé kě siwā' bitsirku' darēre shūṭe ee. Sa' kaneblé darēreē, e' wa sa' tō kanóla tso' s'tsatkoie e' muéwā buaē as kě imi'a dayē a. 17 E' ukuöki ṭa ie'pa tō kanò kibi etō kí payuéwā buaē tsa' wa. Ie'pa suane dö' kanò tkērka tsa'wö tso' tajē kiè Sirte, e' ki. E' kueki ie'pa tō datsi' ukuö tso' kanò shkōwoie, e' iéwā dayē a kanò wöklö'woie as imi' enaē. Ṭa ie'pa tō iémi as siwā' wā imi'. 18 Bule es ṭa siwā' bitsirkeia tajē, e' kueki ie'pa tō dalì damirak iwā kanò a, e' tuléttsami dayē a. 19 Böiki es ṭa ie'pa tō íyi tajē tso' kanò shkōwoie, e' kibiiē tuléttsa dayē a iwákpa ulà wa. 20 Ká tka tajē eta diwö kě wēneia bēkwö kě wēneia. Sērke tajē tērkeia sa' ki. E' kueki sa' tō ibikeitse tō sa' duölurdaē, kě sa' tsatkērpaia.

21 Sa' tka ká tajē kě chkaule. E' kueki Pablo e' kékā ie'pa tso' kos e' shūa ṭa ichéitō:

—A kēkēpa, a' tō ye' ttō tso'pa, e'ma kě se' e' yēnettsa Creta ena ì sulu tka se' ṭa, e' kě bak se' ṭa. Ñies kě se' íyi weinewa. 22 Erē i'ñe ṭa a' er kuú. Kě yi duōpawā. Erē kanò ē weirwami. 23 Enia ñañewe Skököl dör ye' blú dalöieke ye' tō, e' tō ibiyöchökwak patké ye' ska', 24 e' tō ye' a iché: 'A Pablo, kě be' suanukia. Be' kawōṭa shkōkrö Roma wökir kibi e' ska'. Skököl er buaē ché be' a. E' kueki pē' kos tso' be' ṭa kanò a, e'pa tsatkeraeitō.' 25 A kēkēpa, e' kueki a' er kuú. Ye' erblöke Skököl mik. Ye' wā ijcher buaē tō ì kos tkōraē wes Skököl biyöchökwak tō ye'

a iché es. 26 Erē siwā' tō se' patkeraē dö ká wele dayē kkömik.

27 Dayē kiè Adriático e' ki sa' dami siwā' wā wī'kē io'kē. E' ki ká de domingo bötö e' ñañewe ká shāböts eta kanò ñakökwakpa éna iane tō sa' döketke ká sí ki. 28 Ie'pa tō dayē shū ma'wé tō wekkē idir döttsa iski ṭa ide metro döka dabom mañayök ki teröl (36). E' ukuöki ṭa wī'kie iska ma'wēnerakitō ṭa ide metro dabom böyök ki kul (27). 29 Ie'pa suane dö' ák tso' blubluē ese mik kanò tēr, e' kueki tabechka tso' kanò wöklö'woie e' émirakitō tkēl kanò ñakka dayē shūa. Ṭa ikiérakitō Skököl a tō sa' kimú ká ñirke e' dalewa. 30 Erē kanò ñakökwakpa tō ibikeitse: se' tköyalmi as se' e' tsatkō. E' kueki ie'pa tō kanóla éwami dayē a. Ie'pa e' é tō ie'pa mí tabechka tso' kanò wöklö'woie, e' ökmi kanò wökka dayē shūa. 31 Erē ì weke ie'pa tō e' biyö ché Pablo tō ñippökwakpa a ena capitán a. Ie' tō iché:

—Ie'pa tkayal, e' ṭa a' kě tsatkērpa.

32 Eta ñippökwakpa tō kanóla e' ttsé télor ṭa iémirak dayē a.

33 Ká ñirketke eta Pablo tō ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tō ì tkömi, e' ki domingo de bötö e' dalewa kě ì ñane a' wā yēs. 34 A' keyö ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' ṭa a' kawōṭa ilè ñuk. Kě a' weirpa yēs. 35 Pablo tté one, eta pan klö'wéitō et, ṭa wéstela chéitō Skököl a. Sulitane wörki iblatéitō ṭa ie' wák tō itsá ñé. 36 Eta e' tō imalepa erkiowé ṭa ichkérak ñies. 37 Sa' döka cien böyök ki dabom kuryök ki teröl (276) seraa. 38 Ie'pa chké one kos ie'pa ki kiane ekkē ṭa dalì eyök aṭe e' tuléttsarakitō dayē a as kanò aṭ öböbla. Dalì e' dör trigowö.

Kanò jchēnane

39 Ká ñine ṭa kanò ñakökwakpa kě wā dayē kkō suule. Erē ie'pa tō isué tō tsa'wö buaē ulat tēr kanò ikloka. E' kueki ie'pa tō ibikeitse tō kanò ma'üsö klēka ee. 40 Eta íyi tso' kanò wöklö'woie, e' ttsé télor ie'pa tō émi dayē a. Eta kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttsélor ie'pa tō. E' ukuöki ṭa datsi'kuö skékarakitō kanò wökka ṭa idökemitke dayē kkömik. 41 Erē tsa'wö tkērka dayē dikia, e' ki kanò tkēne kuj. Ṭa kanò wökka bunewa

ttsa'wö a, kë yënettsaia. E' dalewa dayë tërke kanò ñakka e' tō kanò tskélor tajë.

⁴² Wépa mir klöulewā e'pa kiane ñippökwakpa kī ttélur as kë itköyal ùkule. ⁴³ Erë capitán éna Pablo tsatkak, e' kuëki ie' kë wā ikéwö mène ittökulur. Ie' tō iché: “Wépa ukuo, e'pa e' ppölor kewe dayë a as e'pa döttsa ká sí kī. ⁴⁴ As imalepa mi' kanò tak kī.” Es sa' ulitane dettsa ká sí kī buaë.

28

Pablo sené si' mañat ká kiè Malta ee

¹ Mik sa' dettsa eta sa' wā ijchenewā tō ká e' kiè Malta. ² Ká e' wakpa tō sa' kiéwā buaë seraa. Kase suluë ena kalī yërke, e' kuëki bö' batsékarakitö tajë ta sa' kiérakitö bö' baiklök. ³ Eta Pablo tō bö' ulatska shtë, e' tuleke bö' a. E' wöshaë ta tkabë sulusi e' yéttsa bö'ba yöki, e' tō Pablo kuéwā iulà kkue a, kë èwa. ⁴ Mik ká e' wakpa tō isuë tō tkabë moar Pablo ulà mik, eta ichérakitö ñi a: “Wëm i' wā s'kötulewā alè. Erë dayë a itsatkene, erë s'shulökwak tso' ká jai a e' kë wā kawö mène ia as iser.”

⁵ Erë Pablo ulà wöppé ta tkabë anewa bö' a. Kë wes Pablo dë'. ⁶ Wëkkë Pablo iërkeka ö wëkkë Pablo duömiwā etkëme, e' panuk ie'pa tso' seraa. Erë ie'pa tō ipané tajë. Mik ie'pa tō isuë tō kë i' bak ie' ta, eta ie'pa ibikeitséne kuä'kī. Ie'pa tō ichémi tō Pablo dör këköl wele.

⁷ Eë tsinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e' icha. Ie' tō sa' kiéwā ena sa' suë buaë dö ká mañat. ⁸ Ta Publio yë, e' duöke duè dalölö wā ena ishütërke tajë. E' ie' teme'r. Eta Pablo míā iweblök ta ie' tō ikié S'yë a ta iulà méka iki ta ibua'wéneitö. ⁹ E' ukuökī ta imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kōs debitū ta ibuanerak ñies. ¹⁰ E' kuëki ká e' wakpa tō iyi kakmé sa' a tajë. Mik sa' mitkene kanò kī ta i' kōs kiane sa' kī shkoie, e' kakmé ie'pa tō sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat ta sa' e' iéne kanò iëtö a. Eë kanò e' tō yuëdiö tköo'. E' datse Alejandría. Kanò e' kiè ie'pa këkölpa dalöiekerakitö dör klö e'pa kiè wa. ¹² Sa' míyal kanò e' kī ká kiè Siracusa ee. Eë sa' sené ká mañat. ¹³ E' ukuökī ta sa' míyal ká kiè Regio ee. E' bule es ta sa' e' yélur Regio a. Siwā bitsirke buaë datse sur kke,

e' wa ká böt ta sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke ee. ¹⁴ Eë sa' tō s'yamipa welepa kué. Ie'pa tō sa' ké e' tsukat ie'pa ta domingo etö. Bata ekké ta sa' demi Roma. ¹⁵ S'yamipa tso' Roma, e'pa wā ijchertke tō sa' datse. E' kuëki ie'pa de sa' ñaletsuk dö wé dalì wé tso' tajë kiekerakitö Apio ee. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kiè S'kaporö Wé Mañat ee. Mik Pablo tō ie'pa suë ta wéstela chéitö Skököl a ta ittse'nekā buaë. ¹⁶ Mik sa' demi Roma, eta Roma wökirpa tō ie' ké senuk u etkue a ekörla, erë ishkëki méarakitö eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tō Jesús tté paké Roma

¹⁷ Pablo demi Roma, e' kī ká de mañat, eta ie' tō judiowak wökirpa tso' Roma, e'pa kiök patkë. Mik ie'pa e' dapa'wéka ie' ska' ta ie' tō iché iarak:

—A yamipa judiowak, kë ye' wā i' sulu wamblëne se' wakpa kī. Ñies kë ye' wā i' sulu wamblëne se' yépa bak ká iaiaë e'pa sene e' kī. Erë ye' tso' Jerusalén e' me'ttsarakitö Roma wakpa ulà a. ¹⁸ Roma wakpa tō ye' ichaké iskië, erë kë ie'pa wā i' sulu kune ye' kī ye' ttowaie. E' kuëki ie'pa éna ye' akmi. ¹⁹ Erë judiowak kë kī ikiane tō ye' èmi ie'pa tō. E' kuëki ye' kawötā ikiök tō ye' patkó Roma wökir kibi a as ie' tō ye' shulö. Erë ye' kë wā i' ta' se' judiowak kkatoie. ²⁰ I' paneke se' dör Israel aleripa e'pa tō, e' kuëki ye' tkër ié moule. Ñies e' kuëki ye' tō a' kiök patké a' suöie ena ttoie a' ta.

²¹ Ie'pa tō iché ia:

—Judea wakpa kë wā yëkkuö patkëule sa' a be' choie yës. Ñies sa' yamipa datse Judea, e'pa kë wā i' sulu yëule sa' a be' kī. ²² Sa' wā ijcher tō ttè pa'alī i' pakè be' tō e' cheke suluë sulitane tō ká wa'ñe. E' kuëki sa' kī ikiane ttsè tō çima be' tō ibikeitseke?

²³ Ie'pa tō kawö skà mé ñi a kapakoie. Mik e' kéwö de, eta ie'pa dapanekā tajë Pablo ska'. Ie' tō i' blúie Skököl tso' e' tté paké bla'mi dö tsáli. I' kit Moisés ena Skököl ttekölpa tō yëkkuö kī e' wa ie' tō ie'pa pablé tajë as ie'pa tō iklö'ù tō Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. ²⁴ Ie'pa welepa tō ttè paké Pablo tō, e' klö'wé. Erë welepa kë wā iklö'one. ²⁵ Ie'pa kë

wa ibikeitse ñikkëë, e' kueki imítkerak erë Pablo tö ttè i' bata ché iarak:

—Ì yè' Wiköl Batse'r tö a' yépa bak iaiaë, e'pa a, itteköl bak kiè Isaías e' wa, e' dör moki. Skëköl tö iché ia:

²⁶ 'Be' yú ta ichö ká i' wakpa a.

A' tö ittseraë je', erë kë a' éna iwà anak.

A' tö iwebleraë je', erë kë a' tö isuepa.

²⁷ Es ie'pa dör, ie'pa wökir suluë, e' kueki.

Ie'pa tö ikukuö wötéwa as kë iwattsér.

Ie'pa tö iwöbla tsimiwéwa as kë iwawër.

Ie'pa kë éna iwà anak.

Ie'pa kë shkakne ye' ska' as ye' tö ibua'ùne.*

Es Isaías tö iyé'at. ²⁸⁻²⁹ A' wa ijchenú tö i' ukuöki ta Skëköl tö s'tsátkè e' tté tso'tke pakè pé' kë dör judiowak esepa a. Ie'pa e' tö iklö'weraë.

³⁰ Pablo e' tséat duas bök wa'ñe wé u patuekeitö ee. Sulitane mi'ke ie' weblök ta ee ie' tö ikiéwa. ³¹ Ie' tso'ie ì blúie Skëköl tso' e' tté pakök ena s'wöbla'uk Skëképa Jesucristo tté wa. Kë yi wa ie' wöklöone. Kë yi wa ie' tsirione yës.

* **28:27** Isaías 6.9-10

Yëkkuö kit Pablo tö Roma wakpa a Romanos

Yi tö yëkkuö i' kit, e' wák kiè Pablo. Welepa tö ibikeitsè tö yëkkuö i' kit ie' tö eta ie' wák tso' Corinto. Ie' tö ikit duas dabom skeyök ki kul (57) Cristo kune'bak e' ukuöki ta. Ie' ikkeyè' taië shkökmi Jesús mik erblökwakpa tso' Roma e'pa pakök. Erë kë ie' a kawö kune shkoie. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit patkëmi ie'pa a as ie'pa wa ijcher tö i' o' Jesús tö ie'pa dalërmik. Ie'pa kibiiepa kë dör Israel aleripa erë Israel aleripa erblé Cristo mik esepa e' ie'wa ie'pa ta. Israel aleripa erblé Cristo mik esepa tö ibikeitsè tö ie'pa klö'bak Skëköl tö keweie e' kueki ie'pa dör ibua'ie pè' kë dör ie'pa ditséwö esepa tsata. E' kueki ie'pa kë ñi sini'kune.

E' kueki Pablo ki ikiane kkachè ie'pa a yëkkuö i' ki tö sulitane dör ñies è Skëköl wöa. Israel aleri ö kë idör ileri e' dör ñies ème. Kewe Pablo tö ie'pa a ikkaché tö sulitane tö Skëköl wat'ttsa e' kueki e' nuí tso' sulitane ki. E' ukuöki ta ie' tö ie'pa a ikkaché tö Jesús tté buaè e' è wa Skëköl tö se' tsatkëmi ñikkëè, Israel aleripa ena kë idör ileripa esepa ñies. E' kkaché ie' tö ie'pa a. Ñies Pablo tö ikkaché tö erblè Jesús mik e' wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Israel aleripa tö ibikeitsè tö Moisés tté dalöiëno e' dalöiè wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Erë Pablo tö ie'pa a iché tö e' kë dör es. Se' kë a i' onuk Skëköl ttsé'woie buaè as se' tsatköitö. Erë Jesús mik erblè e' wa ie' tö se' tsatkeke. Es Pablo tö ichè yëkkuö i' ki.

Shke'wè

1 Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús kanè méso klöule ie' ttekölpa tsá e' ekölie. Ñies ye' klöule tté buaè kkayè' Skëköl tö e' pakök.

2 Ká iaiäè Skëköl kablè' tö tté buaè ñe' kkayërdaè, e' kit ittekölpa tö iyëkkuö batse'r e' ki. 3 Tté buaè ñe', e' dör ilà Skëképa Jesucristo e' tté. S'ditsö wa ta ie' dör Israel blú bak kiè David e' aleri. 4 Erë mik ishkenekane, eta e' wa ikkayëne Wiköl

Batse'r wa tö ñies ie' dör Skëköl Alà diché ta' taië e'.

5 Ie' batamik Skëköl er buaè ché ye' a. Ie' ye' tkè'ka kaneblök Jesucristo a ittekölpa tsá e'pa ekölie as ká wa'ñe pè' kë dör judiowak esepa kur ie' ttö iütök erblè ie' mik e' wa. 6 Ñies a' tso' ie'pa shua. A' klöule Jesucristo ichaie. 7 Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dalër taië Skëköl éna serke Roma e'pa a. A' klöule ie' wa s'batse'rpa kíe. S'yé dör Skëköl ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaè chö ena sene bèrè mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a

8 Kewe ye' ichè tö a' erblé Jesús mik e' tté buneka ká wa'ñe. E' kueki wëstela chekeyö Skëköl a Jesucristo ttö wa a' ulitane ki. 9 Skëköl a ye' kaneblöke ye' er kos wa ie' alà tté buaè e' pakök, e' wák wa ijcher tö kekraè ye' er arke a' ska'. 10 Kekraè ie' a ikiekeyö tö ie' ki ikiane, e' ma as bata ekké ta ie' kawö mù ye' a shkoie a' pakök. 11 Sulu ye' éna a' suak. Ye' éna a' kimak as a' er diché kí iër buaè Skëköl Wiköl wa. 12 E' wà dör tö se' erblöke Jesús mik eköl eköl, e' wa se' ñi er diché iö buaè.

13 A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö taië ye' ileritsé shkoie a' pakök, erë dö ikké ta ye' wötkërke. Ye' ki ikiane tö kanè me' Skëköl tö ye' a e' wà dötsa buaè a' shua wës ká malepa wakpa shua idè'ttsa es. 14 Ye' ittésé tö ye' ki kanè tso'ia Jesús tté buaè pakök sulitane a. Kë ye' tkine tö s'dalöiër ta' taië ese idir ö s'ësepa idir ö s'yöule ö kë s'yöule idir. 15 E' kueki ñies ye' shkak Roma Jesús tté buaè pakök a' wakpa shua.

Jesús tté buaè dör Skëköl diché taië s'tsatkoie e'

16-17 Jesús tté buaè e' wa Skëköl a wépa kos tö iklö'wé esepa tsatkërmi. E' kueki ye' kë jaëne tté e' ki. Tté e' pakane judiowak a kewe, e' itöki pè' kë dör judiowak esepa a. Tté e' tö ikkaché se' a tö wës Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Se' klö'wëitö es se' erblé Jesús mik e' wa. E' è wa ie' tö se' klö'wëmi es. E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè: "Yi dör yësyèsè ierblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaè."*

Sulitane ki i' sulu nuí tso' Skëköl wöa

* 1:16-17 Habacuc 2.4

18 Skëköl tso' ká jaì a, e' tso' wépa tò ì sulu wambleta' ena kě ser yěsyēsē esepa we'ikök. E' wa ie' tso' ikēsik kkachök. Ì sulu kos wambleke ie'pa tò, ese tò ie' ttè moki e' wöklö'weke. 19 Kos s'ēna iane tò wes ie' dör, e' kkayē' ie' wák tò ie'pa a, e' kuęki buaē ie'pa wa ijcher. 20 Kewe ta ie' tò ká i' yō'at, e'tami sulitane wa ijcher tò wes ie' dör. Ie' kě wërta' erē ì kos yō'itō e' wa iwēnewa buaē tò ie' dör Skëköl, ñies tò ie' diché kě erta'wa. E' kuęki kě ie'pa a iyēnuk tò kě sa' wa ijcher. 21 Erē ie'pa wa ijcher buaē tò ie' tso'tke, erē ie'pa kě wa ikikaneka wes ikawōta kikēka es. Ñies ie'pa kě wa wěstela yēne ie' a. E' skéie ì bikeitseke ie'pa tò ese kě wà ta'. Ie'pa erbiköke kos ese dör sulu ěme. 22 Ie'pa e' chō tò ie'pa wa íyi kos ese jcher buaē, ñermata ie'pa ianewa kě kabikeitsōta'. 23 Ie' olo ta' taiē kě erta'wa, e' kě dalōiēne' ie'pa wa. E' skéie ie'pa tò s'duōta'wa ese diököl dalōieke. Dō kal ò ák yōule dùie ò bakaie ò talokie ese dalōiekerakitō ie' skéie.

24 E' kuęki Skëköl tò ie'pa émi e' ia'ukka sene sulusi wa wes ie'pa ki ikiane es. Es ie'pa ñì dalōsewēwa íyi s'jaēwē taiē ese wa. 25 Ie' ttè mokijē e' olo'yérakitō, e' skéie kache ttè ě klō'wekerakitō. Íyi yō'at ie' tò ese ě dalōiekerakitō skëkölíe, kě dör ie' wák dalōiē. Ie' ě ki kikēka mēne buaē kēkraē. Es e' idir.

26 E' kuęki Skëköl tò ie'pa émi e' ya'uk wes ie'pa er sulu ki ikiane es. Dō alakōlpa e' mane'wéttsa kě senakia wēpa ta wes imeneat es. Ie'pa senéka ñita iwakpa ě. 27 Es ñies wēpa kě senakia alakōlpa ta. Ie'pa e' mane'wéttsa. Suluē ie'pa éna senakka iwákpa ě ñita. E' dör jaē taiē. Ie'pa e' ya'u sulu es, e' nuí ki iwákpa weirke siarē wes ikiane we'ikē es.

28 Ie'pa kě éna Skëköl bikeitsak, e' kuęki ie' tò ie'pa émi ì suluē e' ě bikeitsök as ì kě wamblök s'kane ese wamblōrakitō. 29 Es ie'pa er sulunewa da'áie. Ì sulu kos e' wambleke ie'pa tò taiē. Ie'pa wōttserke taiē. Ie'pa e' wamblöke suluē. Ie'pa ukyērke imalepa ta. Ie'pa s'ttekewa ena ñì wōñakköke suluē ena s'kitō'weke taiē. Kēkraē ie'pa er me'rie ì sulu ě ki. Ie'pa biyöblöke ñì ki. 30 Ie'pa tò s'malepa cheke suluē. Sulu ie'pa éna Skëköl ar. Ie'pa e'

kkeökeka taiē e' ttsökeka taiē ena kě tkirku' imalepa ki. Íyi sulusi bikeitseke ie'pa wákpa tò, ese wamblekerakitō. Ie'pa kě tò imì ena iyē ttō dalōieta'. 31 Ì dör buaē e' kě ane ie'pa éna. Ì uk ie'pa kablé e' kě wawēta'itō. Ie'pa kě éna yi dalërta'. Kě yi sueta' er siarē wa. 32 Erē ie'pa wa ijcher buaē tò Skëköl ttè dalōiēno tò ichē tò wépa tò íyi ekkē wambleke esepa ki duēwa kiane, erē ie'pa tò iwamblekeia. E' kíie ta ie'pa wa buaē iwēr tò s'malepa tò iwamblē.

2

Skëköl tò sulitane shuleraē ñikkēē

1 A' isie* tò pē' chéyō ñe'sepa kichatekettsa, esepa kě a ì yēnuk e' tsatkoie Skëköl wörki. Ì sulu kos wambleke ie'pa tò ese wambleke a' tò ñies. E' kuęki mik a' tò ie'pa kichatéttsa, eta' e' wa a' wákpa tso' e' kichatöktsa. E' kuęki kě a' a' e' tsatkēnuk. 2 Se' wa ijcher tò Skëköl tò s'shulē yěsyēsē, e' tò se' e' wamblō sulu es esepa kos kichaterattsa. 3 A' tò ì sulu wamblé wes wépa kichatéttsa a' tò es, e' ta' ¿wes a' ibikeitsēmi tò Skëköl kě tò a' kichatepattsa ñies? 4 A' tò ibikeitseke es, e' ta' e' wa ie' er buaē se' ta, e' watöktsa a' tso'. Ie' tò se' anewekeia taiē, ie' kě tò se' we'ikē bet. Ie' er buaē a' ta, e' tò a' dalē'ttsekeia buaē, e' wa ie' tso' a' ulaiök as a' er mane'ū ie' a, ¿e' kě jcher a' wa? 5 Erē a' er darērēē. A' kě éna er mane'wak ie' a, e' nuí ki a' tso' Skëköl kēsik e' kí kiök e' ki. Mik ie' s'shuleraē e' kēwō de eta' ie' tò s'shuleraē yěsyēsē. 6-11 Sulitane dör ñies ěme ie' a, e' kuęki ie' tò iské meraē eköl eköl a wes s'ser es. Wépa e' chöke kēkraē ì buaē uk, tso' ilo ena ikikēka ena sene michoē yulök, esepa ulā a sene michoē dōraē. Erē wépa tkirke iwák ě ki, e' wamblō sulu, kě tò ie' ttè moki dalōiē, esepa we'ikeraēitō kēsik wa da'a. Wépa e' wamblō suluē esepa kos weirdaē siarē kewe judiowak e' ukuōki ta sulitane, e' dalērdarak imik taiē. Erē wépa serke yěsyēsē esepa kos a ilo ena ikikēka ena sene bēre e' merdaē taiē kewe judiowak a e' ukuōki ta sulitane a.

12 Pē' kě dör judiowak esepa kě ku' Moisés ttè dalōiēno e' dikia. Ie'pa tò ì sulu wamblé, e' ta' iweirdaē siarē erē ie'pa kě

* 2:1 Versículo i' a Pablo ttökemi judiowak ta. E' wēnewa bua'ie verículo 12 ena itōki itso' e' ki.

shulirpa ttè ñe' wa. Erë judiowak tso' ttè e' dikia, e'pa tò ì suluë wamblé e' ta ttè e' wa ie'pa shulirdaë. ¹³ Wépa tò ttè dalöiëno e' ttsé, e' è kueki ie'pa kë klö'wépa Skëköl tò wës pé' buaë yësyësé es. E' skéie wépa tò ttè e' wà dalöié esepa klö'weraëitö es. ¹⁴⁻¹⁵ Pè' kë dör judiowak esepa kë wä Skëköl ttè dalöiëno kit Moisés tò yëkkuö ki e' jcher. Erë mik ie'pa tò ttè ñe' wà dalöié iwákpa wä ijcher e' kueki, etä e' wa iwënewä tò ttè dalöiëno tso' ie'pa er ä. Ttè e' dikia ie'pa tso'. Ttè e' è wa ie'pa er tò ie'pa ä icheke tò ì dör buaë ì dör suluë. Ttè e' wa mikle ta ie'pa er tò ie'pa kkateke, mikle ta ie'pa tsatkeke. Ttè e' wa ie'pa shulirdaë. ¹⁶ E' tköraë aishkuö ta mik Skëköl tò ì kos tso' blëulewä se' er ä e' shuleraë Cristo Jesús batamik etä, wës ttè buaë pakekeyö e' tò ichè es.

¹⁷ Erë a' wëlepa dör judiowak, esepa erblöke Moisés ttè dalöiëno e' mik. A' e' ttsöka tò a' dör Skëköl icha. ¹⁸ Ì kiane ie' ki ese jcher buaë a' wä. A' yöule buaë ie' ttè wa, e' kueki ì dör ibua'ie e' shukitmi a' ä wè. ¹⁹ A' ibikeitseke tò o'ka pautmi a' ä buaë. E' dör wës s'wöbla kë wawër esepa ulaië es ö wës se' tso' stui ä esepa ä bö'wö kkachè es. ²⁰ A' wä ttè dalöiëno tso', e' dör ttè moki ena iyi jcher taië e' tté. E' kueki a' ibikeitseke tò a' ä se' kam yöre esepa yörmie ena wépa kë wä ì jcher esepa wöblarmi. ²¹ E' dör es, e' ta ¿wës a' kë e' wöbla'ù? A' tò s'patteke tò kë s'kàne akblök ta ¿wës a' akblöke? ²² A' icheke tò kë s'kawötä s'senewabak dalöseukwä ta ¿wës a' tò idalöseweke? İyi diököl tso' dalöie e' ar suluë a' éna ta ¿wës iyi tso' iwé ä e' ekibleke a' tò? ²³ Ttè dalöiëno meneat a' ä, e' wa a' e' ttsöka taië ta ¿wës a' kë tò idalöie? E' wa a' tò ie' dalösewéwä. ²⁴ Wëe' Skëköl yëkkuö tò ichè: “Pè' kë dör judiowak, esepa tò Skëköl cheke suluë a' ukuömik.”†

²⁵ Moki wépa tò Moisés ttè dalöiëno e' iuteke, esepa ä itöttola kkuölit tëule tsir e' dör buaë. Erë yi kë tò iütè, esepa ä kë idör ìie bua', e' dör wës kë s'wakyöule es. ²⁶⁻²⁹ ¿Wépa dör judiowak chökke? E' kë dör iditséwö è wa. E' kë dör iwakyöule iyese alè ki e' wa. Judiowak chökke e' dör wépa er yësyësé Skëköl wöa esepa, e' dör wës ie'pa wakyöule ier ä es. E' kë onuk ttè dalöiëno e'

a. E' ormi Wiköl Batse'r è ä. Esepa wër buaë Skëköl wa, kë dör s'ditsö wa. E' kueki pé' kë dör judiowak, kë wakyöule, kë wä Moisés ttè dalöiëno e' ku', esepa tò idalöie buaë, e' ta ie'pa suëraë Skëköl tò wës judiowak wakyöule es eré kë iwakyöule moki. Pè' tò ttè dalöiëno e' dalöie, eré kë iwakyöule ichkä ki, esepa tò judiowak kë tò iütè esepa kkateraë iki aishkuö ta, eré iwakyöule ena ttè dalöiëno tso' iwä.

3

¹ Yile tò ichakèmi: “E' dör es, e' ta ¿lie bua' idir tò se' dör judiowak? Se' tottola kkuölit tëule tsir ¿lie bua' e' dör?” ² Ye' iüté tò e' dör buaë shütè ena iwà dör taië. Ibu'ie dör tò Skëköl tò ittè me'atbak judiowak ulä ä. ³ Yëne tò ie'pa wëlepa tò ttè ñe' dalösewéwä, eré e' è kueki ¿ichémisö tò Skëköl kë ttö mokië? ⁴ Au, kë idör es. Eré sulitane kachömi suluë, eré ie' ttö mokië këkraë. E' dör wës itso' kitule ie' yëkkuö ki es, e' tò ie' ché i' es:

“Sulitane isuëraë tò be' ttö mokië.

Be' tté shulirmi, e' ta be' e' alörakä be' kkatökwakpa ki.”*

Es Skëköl yëkkuö tò ichè.

⁵ Pè' wëlepa kë wä ijcher yësyësé, esepa tò icheke tò s'ser suluë, e' wa iki wënewä bua'ie tò Skëköl dör yësyësé sulitane tsatä. E' kueki ie'pa tò icheke tò e' nuí ki s'we'ikéitö, e' kë dör yësyësé. ¿Es idir? ⁶ Au, kë idör es. Skëköl chöpa kë dör yësyësé, e'ma ¿wës ie' ä sulitane shulirmi yësyësé?

⁷ Es yile tò ichakèmi: “Ye' kache wa Skëköl ttö mokië e' kïkarkeka taië, e' ta ¿ì kueki e' nuí ki ye' kkatekeiaitö?” ⁸ E' chöpa es, e'ma sö ichèmi tò “ì sulu kí wamblösö as e' wa ì buaë kí dö taië.” Wëlepa tò icheke tò ttè ese wa ye' tò s'wöbla'wëke. Ie'pa éna ye' wöakwa, e' kueki ie'pa tò ye' cheke sulu es. Eré ie'pa esepa kichatëttsä kiane.

Kë yi dör yësyësé Skëköl wöa

⁹ E'ma ¿ì chémisö? Sa' dör judiowak ¿esepa dör buaë sulitane tsatä? Au, kë idör es. Ikkachétkeyö a' ä tò sulitane, judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos tso' sene

† 2:24 Isaiás 52.5; Ezequiel 36.22 * 3:4 Salmo 51.4

sulu dikia. ¹⁰ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: “iKē yi ku' eköl wē'ia dör yēsyesē Skëköl wōa!

¹¹ İ dör buaē Skëköl a ese kē ane yi éna yēs. Kē yi ku' Skëköl yulök.

¹² Sulitane tsi trōuke ie' yōki; Ie'pa er sulunewā suluē.

Kē yi ku' eköl wē'ia i buaē ese uk. †

¹³ Ie'pa ttō suluē, e' dör wes s'nu kélkuö kkōppēe alar suluē es.

Ie'pa kkō kī s'kitō'wē me'rie. †

Ie'pa kapakō e' dör wes tkabē ichök kapöli es. §

¹⁴ Ie'pa tso'ie alibchök s'malepa kī kēsik wa.*

¹⁵ Ie'pa er me'rie s'ttēwā ē kī.

¹⁶ Wē ie'pa dami eē s'we'ikē ena s'eriawē siarē ese mekearakitō.

¹⁷ Sene bēre ñalé e' kē sūle ie'pa wā. †

¹⁸ Skëköl dalöie e' kē eri tā' ie'pa wā yēs.” † Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

¹⁹ Se' wā ijcher tō i kos chē Skëköl ttē dalöiēno tō, e' chētō wēpa tso' idikia, esepa a. Ttē e' wa sulitane siwā'blōwēkewā Skëköl tō. Ñies ttē e' tō ikkacheke tō sulitane kī nu' tso' ie' wōa. ²⁰ Ttē dalöiēno e' dör ikkacheke se' a tō se' dör i sulu wamblōkwakpa. E' kueki kē yi a iyēnukka: “ttē dalöiēno iutēyō seraā, e' kueki Skëköl kawōtā ichök tō ye' dör pē' buaē yēsyesē.”

Wes Skëköl tō se' klō'wēmi wes pē' buaē yēsyesē es

(3.21-31)

²¹⁻²³ Erē i'ñe tā Skëköl tō se' a ikkachétke tō wes ie' tō se' klō'wēmi wes pē' buaē yēsyesē es. E' kē dör ttē dalöiēno iutēsō e' wa. E' dör se' erblé Jesucristo mik e' wa. Wēpa kos erblé ie' mik, esepa klō'wē Skëköl tō wes pē' buaē yēsyesē es. Ñies Skëköl yëkkuö kos e' tō isini'kué tō mokī idir. Sulitane dör i sulu wamblōkwak. Kē se' serku' buaē yēsyesē wes Skëköl olo tā' tajē e' ser es. E' kueki sulitane dör ñies ie' wōa. ²⁴ Erē Cristo Jesús tō se' yē'ttsa i sulu ulā a. E' wa Skëköl tō se' klō'wē wes pē' buaē yēsyesē es. E' kē kī se' ñarku', e' dör éme. Es ie' er

buaē chē se' a. ²⁵ Ie' tō Jesucristo me'ttsa ttēwā se' skéie e' pē' tēne tajē se' nu' olo'yoie. E' de se' ulā a se' erblé Jesús mik e' wa. E' wa ie' tō ikkaché tō ie' dör yēsyesē. Kā iaiāē ie' tō sene suluē dalē'ttsē'bitū enaē. ²⁶ E' kēwō ska' tā ie' kē wā se' weine wes s'kawōtā weinuk es. Erē se' nu' patōne Jesucristo weine e' wa. E' wa Skëköl tso' ikkachök i'ñe tā tō ie' dör yēsyesē. Ñies ie' tso' ikkachök tō wes ie' tō wēpa erblé Jesús mik esepa klō'wēmi wes pē' buaē yēsyesē es.

²⁷ E' dör es, e' tā i wa se' e' ttsōkami Skëköl wōa? iKē i wa! Se' erblé Jesús mik, e' kueki ie' tō se' klō'wē wes pē' buaē yēsyesē es. Kē idör ttē dalöiēno iutēsō e' kueki. E' kueki kē se' a e' ttsēnukka i wa yēs. ²⁸ Es se' tō ibata chēat tō Skëköl tō se' klō'wē wes pē' buaē yēsyesē es se' erblé Jesús mik e' kueki. Kē idör ttē dalöiēno e' iutēsō e' kueki.

²⁹ Erē i Skëköl dör judiowak ē Këköl? iIe' kē dör pē' malepa Këköl? Tō, ie' dör pē' kē dör judiowak esepa Këköl ñies. ³⁰ Ie' dör eköl éme. Wēpa erblé Jesús mik esepa klō'wēitō wes pē' buaē yēsyesē es. Kē ie' tkine tō judiowak idir ö kē idir judiowak. ³¹ Se' tsatkërmi se' erblé Jesús mik e' wa, eta i sō ichēmi tō Moisés ttē dalöiēno e' kē diché tā'ia? iAu, e' kē dör es! E' skéie se' tō ikī chē mokī tō idiché tso'ia iwák es.

4

Abraham erblé Skëköl mik

¹ Eta sa' judiowak yē bak kiē Abraham, iima e' chēmisō? iI jchenewā ie' wā erblé Skëköl mik e' wa? ²⁻³ Skëköl tō Abraham klō'ūpa wes pē' buaē yēsyesē es i buaē wēitō e' kueki, e' ma buaē ie' a e' ttsērmika. Erē Skëköl yëkkuö tō ichè: “Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklō'wēitō wes pē' buaē yēsyesē es.”* E' kueki ie' kē a e' ttsēnukka yēs Skëköl wōa. ⁴ E' dör wes s'kaneblétke ese patuē es, e' kē dör kakmeule. E' dör ikanebletke e' ské. ⁵ Erē yile erblé Skëköl tō s'sulusipa klō'wēmi wes pē' buaē yēsyesē es e' mik, e' tā ese klō'weraē Skëköl tō es, erē kē iwā i buaē one e' tsatkoie. ⁶ Ñies e' sini'ku' David tō. Ie' iché tō ayēcha buaē wē klō'wē

† 3:12 Salmo 14.1-3; 53.1-3 † 3:13 Salmo 5.9 § 3:13 Salmo 140.3 * 3:14 Salmo 10.7 † 3:17 Isaías 59.7-8
 † 3:18 Salmo 36.1 * 4:2-3 Génesis 15.6

Skëköl tō wes pē' buaē yēsyesē es, kē dōr ì buaē wēitō e' kuëki. ⁷ Ie' tō iyē':

“Wépa kī inuì olo'yé Skëköl tō ena itkōwée ikī, jayëcha buaë esepa!

⁸ Wépa kē chakepaia Skëköl tō inuì kī, jayëcha buaë esepa!”†

Es itso' kitule.

⁹ Ye' ichakè tō wépa yē' David tō ayëcha buaë esepa dōr wépa wakyöule itóttola kkuölit tēule tsir e' wa esepa ë? Au. Nies ie'pa dōr wépa kē wakyöule esepa. Ye' ichétke tō Abraham erblé Skëköl mik, e' kuëki iklō'itō wes pē' buaē yēsyesē es.

¹⁰ Erë çmik Skëköl tō iklō' es? çE' dōr iwakyöne e' ukuöki ö e' yöki? Kē idör e' ukuöki, e' dör e' yöki. ¹¹ Ie' tō iklō'wé es ierblé imik e' kuëki. E' ukuöki ta ie' kéitō e' wakyüök iwà kkachöie tō iklō'wéitō wes pē' buaē yēsyesē es. Es ie' de wépa erblé Skëköl mik erë kē iwakyöule, esepa kos yé tsaweie. Es ie'pa kos klō'wé Skëköl tō wes pē' buaē yēsyesē es. ¹² Nies ie' dōr wépa wakyöule ena ierblö Skëköl mik wes ie' es kam iwakyüö e' yöki, esepa kos yé.

Skëköl tō ttè me' Abraham a

¹³ Skëköl kablè' Abraham a ttè i' wa: “Ye' tō ká ulitane meraë be' a ena be' aleripa a.” Erë ie' kē wà imène Abraham a ttè dalöiëno e' iütè wa. Iméitō ia ierblé imik e' wa. E' wa Abraham klöne wes pē' buaē yēsyesē es. ¹⁴⁻¹⁵ Mik Skëköl ttè dalöiëno dalösewéwasö, etä e' nuì kī se' we'ikeraëitō. Erë ttè ñe' kē kunúpa, e'ma kē ì ta' dalösewèwä. E' kuëki ì uk Skëköl kablè' Abraham a e' wà mú dö wépa tō ttè dalöiëno e' wà iütè esepa a, e'ma erblè Skëköl mik ena ie' kablè' Abraham a e' kē dör ìie bua'.

¹⁶ E' kuëki ì uk Skëköl kablè' Abraham a, e' wawéitō éme wes íyi kakmeule es ie' erblé imik e' wa. Ie' tō iwé es er buaë choie sulitane a as iwà dö Abraham aleripa ulitane ulà a. E' wà dör tō ì yène Abraham a, e' kē dör wépa tso' ttè dalöiëno dikia esepa ë a. Nies e' dör wépa kos erblé Skëköl mik wes Abraham es esepa a. Es Abraham de se' ulitane erblé Skëköl mik esepa yéie. ¹⁷ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es. E' kī Skëköl tō iché Abraham a: “Ye' tō be' tkéka ká taië wakpa yéie.”‡ Skëköl dör s'duowa

shke'ukkanewak e'. Ì kē ku' e' yuèmiitō ittö ë wa. Skëköl e' mik Abraham erblé.

¹⁸ Ì yé' Skëköl tō Abraham a wësua kē iwà tköpa suë. Erë Abraham tō iklō'wé mokjë ta iwà panéitō. E' kuëki ie' de ká kua'kī taië e' wakpa yéie wes ie' a iyënebak es. Skëköl tō ie' a iyé': “Be' aleripa alördaë taië.”§ ¹⁹ Tsir etä ie' kī duas de cien eyök (100). Ie' wà ijcher tō ie' ena ilaköl Sara dewatke kékëpa alula kē döpaia alàë. Erë erblè Skëköl mik e' kē olo'yane ie' wà yës. ²⁰ Ie' kē wà ibikeitseka bötböt. Skëköl kablè' ie' a e' kē bikeitse ie' wà tō kē iwà tköpa. E' skéie ie' kī erblé Skëköl mik ta ikikékaitō. ²¹ Ie' tō iklō'wé mokjë tō Skëköl wà diché tso' ì uk ie' kablè' ese wöie. ²² E' kuëki Skëköl tō iklō'wé wes pē' buaē yēsyesē es.

²³ “Skëköl tō iklō'wé wes pē' buaē yēsyesē es.” Ttè e' kē kiteat yëkkuö kī Abraham ë a. ²⁴ Nies ikiteat se' a. Skëköl tō Skëkëpa Jesús shkeo'kane e' mik se' erblé, e' ta ñies ie' tō se' klō'weraë wes pē' buaē yēsyesē es. ²⁵ Jesús wömenettsa ttèwä se' nuì kī, e' ukuöki ta ishkeo'kaneitö as se' klör wes pē' buaē yēsyesē es.

5

Skëköl er buanene se' kī

¹ Se' erblé Jesucristo mik e' wa Skëköl tō se' klō'wé wes pē' buaē yēsyesē es. E' kuëki ì ñe' ta ie' er buanene se' kī Skëkëpa Jesucristo batamik. ² Jesucristo batamik ie' er buaë ché se' a, se' erblé ie' mik e' wa. Ie' er buaë chö se' a, e' a se' e' tkéwä darërè. Se' wà ijcher tō se' dörami ie' ska' olo ta' taië ie' ta ñita. E' wà paneke se' tō kröröë, e' tō se' ttsè'weke buaë. ³ Erë kē dör e' ë, ñies se' ttsè'rke buaë mik se' weirke etä. E' wà dör tō se' wà ijcher tō mik se' weirke, etä e' tō se' kī diché ieke idalè'ttsök er bua' wa. ⁴ Ì kos dalé'ttsésö er bua' wa e' wër buaë Skëköl wa. Se' wër buaë ie' wa, e' ta e' tō se' kē iwà kī panuk kröröë. E' kuëki se' ttsè'rke buaë se' weirke e' shüa. ⁵ Wiköl Batse'r mène se' a e' tō se' a ikkacheke tō Skëköl éna se' dalër taië, e' kuëki ipanè ñe' e' kē tō se' eriwépa.

⁶ Mik Skëköl tō ikéwö me' e' de, etä Cristo kótewä se' nuì skéie se' tso'ia kē a e' tsatkër e' dalewa. ⁷ Darërè idir se' a e' muktsa ttèwä

† 4:8 Salmo 32.1-2 ‡ 4:17 Génesis 17.5 § 4:18 Génesis 15.5

o'ka skéie, eré imú dör pè' buaë yësyësë ese. Isalema yile e' mumittsa ttèwà pè' buaë shùte ese skéie. ⁸ Eré Cristo e' me'ttsa ttèwà se' skéie, se' bakia e' wamblök suluë e' dalewa. E' tò se' a ikkacheke tò kos Skèköl éna se' dalër. ⁹ Ie' kötèwà ipé tène tajë e' wa Skèköl tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es. E' yitá buaë ie' wa se' tsatkërdaë Skèköl kësik yöki. ¹⁰ Mik se' bak Skèköl bolökpaie, etá ie' wák tò ier bua'wéne se' ki ilà ttèwà e' batamik. Eré i'ñe ta ie' er buanene se' ki, e' yitá buaë se' tsatkërdaë Cristo tso'ne ttsé'ka e' diché wa. ¹¹ Eré kë dör e' è. Skèkèpa Jesucristo batamik Skèköl er buanene se' ki, e' kuëki se' ttsé'rke buaë ie' batamik.

Adán ena Cristo

¹² Wëm tsá yöne kiè Adán, e' wà sene sulu tsá dè'bitu ká i' a. Ie' dör sulitane yéie. E' kuëki mik ie' tò ì sulu tsá wamblé', etá e' dör wës sulitane tò iwamblé' ie' ta ñita es. E' tò sulitane wöme'ttsa ì sulu wamblök ena e' nuíki duökwa. E' kuëki duèwà de sulitane ki. ¹³ Kam ttè dalöiëno mer Moisés a, e' yöki ì sulu wamblënemibak je'. Eré e' kèwö ska' ta ttè dalöiëno kë ta', e' kuëki kë yi kkatène inuì ki. ¹⁴ Eré Adán kèwö ska' dō Moisés kèwö ska' sulitane blërke. Ñies wépa kë wà Skèköl ttò dalöseonewà wës Adán es, esepa blërulune. Ie' dör wëm eköl doia ie' itöki e' klíla.

¹⁵ Ì sulu wamblé' Adán tò ena ì buaë o' Skèköl tò se' a e' dör kua'ki. Adán tò ì sulu wamblé', e' kuëki tajë s'blërulune. Eré wëm eköl skà, e' dör Jesucristo, e' batamik Skèköl er buaë ché se' a éme kë tuè ta'. E' dör buaë ichökle, e' wa s'tsatkërke tajë. ¹⁶ Adán tò ì sulu wamblé' etökicha éme, e' nuíki sulitane kichatè'ttsa Skèköl tò. Eré Skèköl er buaë ché se' a, e' kuëki ie' tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es, eré se' tò ì sulu wambleke tajë. E' kuëki ì buaë o' ie' tò se' a, e' kë dör wës ì sulu wamblé' Adán tò es. ¹⁷ Es wëm eköl è tò ì sulu wamblé', e' wa duèwà e' aléka sulitane ki. E' yitá ì o' Jesucristo tò, e' wa wépa a Skèköl er buaë ché klö'wéitö wës pè' buaë yësyësë es, esepa kos ulà a sene pa'alí döraë ta ie'pa e' alöraká ie' ta ñita. E' dör tajë tköká ì wamblé Adán tò e' tsata.

¹⁸ Ì sulu wamblé Adán tò etökicha, e' wa sulitane kichatënettsa. Eré ì yësyësë wé Jesucristo tò etökicha, e' wa sulitane klörmi

wës pè' buaë yësyësë es as iser michoë. ¹⁹ Adán tò Skèköl ttò tsá dalöseowà e' wa sulitane wömenettsa ì sulu wamblök. Eré Jesucristo tò Skèköl ttò dalöie, e' wa se' tajë klördaë wës pè' buaë yësyësë es.

²⁰ Skèköl tò ttè dalöiëno mé se' a as ì sulu wamblekesö kos e' jcherwà se' wà yësyësë tò e' dör suluë. Eré mik ijchenewà se' wà, etá se' éna iwà armi bua'ie tò kos Skèköl er buaë ché se' a. E' dör tajë ì sulu kos wamblekesö e' tsata. ²¹ Mik se' bak klöulewà duèwà ulà a, etá sene sulu e' ali'ka se' ki. Eré Skèköl er buaë ché se' a, e' dikia se' tso' i'ñe ta wës se' bak kuaë sene sulu dikia es. Ie' er buaë ché se' a Skèkèpa Jesucristo batamik, e' wa se' klö'wéitö wës pè' buaë yësyësë es ta sene michoë méitö se' a.

6

Se' dör wës s'duulewà es sene sulu yöki

¹ E' dör es e'ma ¿ima sö ichèmi? ¿Ì sulu kí wambléiasö as Skèköl er buaë kí chö se' a tajë shùte? ² Au, e' kë dör es. Se' dör wës s'duulewà es sene sulu yöki. ¿Wës ì sulu wamblëmiasö? ³ ¿A' kë wà ijcher tò se' wösune e' tò iwà kkacheke tò se' batsulewà Cristo Jesús mik? E' dör wës se' ttèwàñak ie' ta es. ⁴ Se' wösune e' wà kiane ché tò se' töbinewà ie' ta. E' dör es as se' serne kua'ki wës Cristo shkenekane S'yé olo ta' tajë e' wa e' ser es.

⁵ Se' batsulewà ie' mik ie' dunewà eerö, es ñies se' shkerdakane wës ie' shkenekane es. ⁶⁻⁷ Se' wà ijcher tò s'duulewà kë ku'ia ì sulu wamblök. Es ñies wës se' dör kuaë e' dunewà Cristo ta wötèulewà krus mik. E' tka es as s'wák dër suluë e' diché erwa ta s'tkõshkar sene sulu ulà a kë ku'ia klöulewà. ⁸⁻⁹ Se' wà ijcher tò Cristo shkenekane, e' kuëki ie' kë duöpawane. Duewà kë e' alöpakaia ie' ki. E' kuëki se' duulewatke ie' ta, e' ta se' tò iklö'wé mokié tò se' serdane ie' ta. ¹⁰ Mik ie' kötwa, etá ikötwa etökicha éme se' nuíki, kë iskà duöpawaiane. Eré ishkenekane serkene Skèköl a. ¹¹ Es ñies a' e' ttsó mokié tò a' duulewà sene sulu yöki, eré a' tso' ttsé'ka senoie yësyësë Skèköl a' a' batsulewà Cristo Jesús mik e' wa.

¹² E' kuëki kë a' kawö mukia sene sulu a as kë ie' alöká a' ki ta ì sulu kos wamblak a' éna ese wamblé a' tò. ¹³ Kë a' e' muktsaia

sene sulu ulà a as e' kě tò a' klö'ùwa ì sulu wambloie. E' skéie a' e' múttsa Skèköl a wes s'duulewa shkenekane es. A' e' múttsa wa'ñe Skèköl a senuk yěsyēsē. ¹⁴ A' kě ku'ia Moisés ttè dalöiēno dikia. A' tso' Skèköl er buaē chöke se' a e' dikia. E' kueki a' e' múttsa senuk yěsyēsē ta es sene sulu kě e' alöpakā a' ki.

Skawöta senuk buaē yěsyēsē Skèköl a

¹⁵ E' dör es, e' ta çima sö ichèmi? Se' kě ku'ia ttè dalöiēno e' dikia. Se' tso' Skèköl er buaē chö se' a e' dikia. E' ma e' kueki çì sulu wamblösö? Au, kě idör es. ¹⁶ A' wa ijcher buaē tò yi ttö iutekesö, ese ulà a se' tso' klöulewa wes s'klöulewa kanè mésoie tso' iwökir ulà a es. Es sene sulu ttö iutekesö, e' ta e' ulà a se' tso' klöulewa wes kanè méso es ta e' nuí ki se' duoralur weir michoë. Erè Skèköl ttö iutekesö, e' ta e' ulà a se' tso' ta e' wa se' serdaē yěsyēsē. ¹⁷ A' bak klöulewa sene sulu ulà a wes kanè méso es. Erè wéstela Skèköl a tò i'ñe ta ttè buaē pakane a' a e' iuté a' tò er mokì wa. ¹⁸ Es a' yéulettsatke sene sulu ulà a ta i'ñe ta a' de sene yěsyēsē e' ulà a. ¹⁹ (A' ià katötö Skèköl ttè a, e' kueki ttè i' kleekeyö a' a kanè méso ttè wa.) Kenet a' e' me'ttsa e' ia'ukka sene sulusi wa ena ì sulu è kì wamblök. Erè e' sù i'ñe ta a' e' múttsa senuk yěsyēsē as a' ser batse'r.

²⁰ Mik a' bakia klöulewa sene sulu ulà a, eta kě a' tkine sene yěsyēsē kì. ²¹ E' wa çì bua' dè' a' ulà a? E' ulà a a' mîne duökulur weir michoë. I'ñe ta ì sulu wamblè' a' tò ese tò a' jaéwéne. ²² Erè a' yénettsa sene sulu ulà a. A' de Skèköl kanè mésopaie. E' ulà a a' serke batse'r, e' bata dör sene michoë. ²³ Ì sulu wamblekesö ese skéie s'duörawa. Erè wépa batsulewa Skèképa Cristo Jesús mik, esepa a sene michoë meraē Skèköl tò éme.

7

Se' du'ulur ttè dalöiēno yöki

¹ A yamipa, Moisés ttè dalöiēno, e' sùle buaē a' wa. A' wa ijcher tò ttè e' dikia s'tso', s'tso'ia ttsè'ka e' dalewa. ² E' dör wes alaköl senewabak es. Ese kě kawöta iwëm ökwa iwëm tso'ia ttsè'ka e' dalewa. Erè mik iwëm blènewa, eta e' tté olone ie' ki. ³ Alaköl ese sené wëm o'ka ta iwëm chökle tso'ia ttsè'ka e' dalewa, e' ta ttè e' dalösewéwaitö. Erè iwëm chökle blènewa, e' ta ie' kě ku'ia ttè e'

dikia. Ie' a serwamine buaē wëm skà ta, e' kě dör trè.

⁴ A yamipa, es idör se' a ñies. Se' batsulewa Cristo mik, e' kueki se' du'ulur ie' ta ttè dalöiēno e' yöki. Ñies se' shkenekane ie' ta as se' ser wes Skèköl wa iwër buaē es.

⁵ Mik se' bak senuk s'wák dër sulu e' dikia, eta ttè dalöiēno tò se' wörieikeke ì sulu kì wamblök. E' ulà a se' mîne duökulur. ⁶ Se' bak klöulewa ttè dalöiēno e' dikia, erè i'ñe ta se' durulune ttè e' yöki. Se' yénettsa ttè e' ulà a as se' kanèblö Skèköl a ku'a'ki sene pa'ali mé iWiköl tò se' a e' wa. E' kě dör wes se' bak kanèblök ie' a ttè dalöiēno kitule yèkkuö kì e' iuté wa es.

Sene sulu ta ñippök

⁷ Es idir, e' ma çima sö ichèmi? Moisés ttè dalöiēno kitule çe' dör suluë? Au, kě idör es. Ttè e' kě kunúpa, e' ma ye' kě wa ijcher tò ì dör suluë. Ttè e' kě tò ichöpa: “Kě a' kawö ta' o'ka íyi kkechök,” e' ma ye' kě wa ijcher tò e' dör suluë. ⁸ Erè ttè dalöiēno kě kunúpa, e' ma sene sulu kě diché ta'. E' kueki ttè dalöiēno e' wa sene sulu tò ye' erkiöwéka ì sulu tsakië wamblök. ⁹ Ká iaiaë kam ye' wa ttè dalöiēno jcherwa, e' yöki ye' ttsè'ne' buaē. Erè mik ye' wa ttè e' jchenewa, eta sene sulu tso' ye' a e' diché iēne ta ye' éna ianewa tò ye' dör ì sulu wamblökwak ¹⁰⁻¹¹ kichatèulettsa. Ttè dalöiēno batamik sene sulu tò ye' kitö'wé as ì sulu wamblöyö, ese tò ye' kichatéttsa. Es ttè e' tò warma sene michoë mēmi ye' a, e' skéie ye' kichatéttsaitö.

¹² Es Moisés ttè dalöiēno e' dör buaē, e' dör yěsyēsē, e' dör batse'r. ¹³ Eta çe' yēne tò ttè buaē e' tò ye' kichatéttsa? Au, kě idör es. Ttè buaē e' batamik, ì sulu wamblekeyö, ese tò ye' kichatéttsa. Ttè dalöiēno e' tò se' a ikkacheke mokie tò ì sulu wamblekesö, ese dör suluë ichök. Es ttè dalöiēno dör buaē, e' wa sö isuēmi tò mokie ì sulu wamblekesö ese dör sulu éme.

¹⁴ Se' wa ijcher tò ttè dalöiēno e' dör Skèköl wák ttè. Erè ye' dör siarè kě diché ta' klöulewa sene sulu ulà a ikanè mésoie. ¹⁵ Ì wamblekeyö ese kě ane ye' wák éna. Ì buaē wak ye' éna ese kě wèyö. Erè ì ar suluë ye' éna, ese wamblekeyö. ¹⁶ Ì kě wamblak ye' éna ese wambléyö, e' ta e' wa ye' icheke tò ttè dalöiēno e' dör buaē. ¹⁷⁻¹⁸ Ì buaē wak

ye' éna, ese kë or ye' a, e' wa ye' wa ijcher tö ì dör buaë e' kë ku' ye' er a. Sö ichöma kë ì bua' ku' ye' wák dër sulu e' a. Es idir e' kuëki ye' kë tö ì sulu wambleku' ye' wák er wa. Sene sulu tso' ye' er a, e' tö ye' ké iwamblök. ¹⁹ Ì buaë wák ye' éna, ese kë wëyö. Ñies ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wamblekeyö. ²⁰ Es ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wambléyö, e' ta e' kë dör tö ye' tö iwambleke ye' wák er wa. E' dör tö sene sulu tso' ye' éna, e' tö ye' keke iwamblök.

²¹ Es ye' éna iane tö erë ì buaë wák ye' éna erë ye' a sene sulu tkër. ²² Ttè dalöiëno me'at Skëköl tö, e' wa ye' wöbatsö taië. ²³ Erë ilè skà tso' ye' a, e' ttséyö tö e' tso' ì buaë wák ye' éna ese wöklö'uk. E' dör sene sulu tso' ye' er a e', e' ulà a ye' tso' klöulewa.

²⁴ Ye' dör siarëla. Ì sulu tso' ye' er a, e' tö ye' kichatëttsa. E' yöki çyi tö ye' tsatkëmi? ²⁵ Skëköl tö ye' tsatké Skëképa Jesucristo batamik. E' kuëki wëstela chéyö ia.

Es ye' éna ttè dalöiëno me'at Skëköl tö e' è iutak. Erë ye' wák dër suluë, e' tö ye' ké ì sulu wamblök.

8

Se' sermi buaë yësyësë Skëköl Wiköl wa

¹⁻² Cristo Jesús batamik Skëköl Wiköl tö sene michoë meke se' a, e' tö ye' yëttsa sene sulu ena duëwa e' ulà a. E' kuëki i'ñe ta wépa batsulewa Cristo Jesús mik, esepa kë kichatepa Skëköl tö yës. ³ Ì kë onuk Moisés ttè dalöiëno a, e' wé Skëköl tö. Se' wák dër sulu e' kë tö se' kè ttè dalöiëno iutök buaë, e' kuëki e' kë a se' tsatkënu. Erë Skëköl tö iwák alà patkë'bitu s'ditsöie ttëwa se' skéie se' nuì patuoie. Es ie' tö sene sulu tso' se' er a e' kichatëttsa. ⁴ E' wé ie' tö as se' klö'uitö wës pè' buaë yësyësë es wës ttè dalöiëno yësyësë e' tö se' a ikië es. Se' klöne es, esepa serke wës Skëköl Wiköl ki ikiane es. Ie'pa kë serku'ia wës s'wák dër sulu ki ikiane es.

⁵ Wépa serke wës s'wák dër sulu ki ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' ki ese è ki. Erë wépa serke wës Skëköl Wiköl ki ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' ki ese è ki. ⁶ Ì kiane s'wák dër sulu ki, ese ki se' er me'rie, e' ta e' bata dör se' duöwa. Erë se' er me'rie ì kiane Skëköl Wiköl ki, ese ki, e' ta e' bata dör sene michoë, ñies sene bèrë Skëköl ta e'. ⁷ Erë

wépa er me'rie ì kiane s'wák dër sulu ki, ese ki, esepa kë tö Skëköl ttè dalöiëno e' dalöie, moki ie'pa kë a idalöiër. E' kuëki ie'pa dör Skëköl bolökpa. ⁸ Wépa serke wës s'wák dër sulu ki ikiane es, esepa kë a ì onuk wër buaë Skëköl wa.

⁹ Erë Skëköl Wiköl tso' se' a, e' ta se' kë ku'ia s'wák dër sulu ulà a. E' skéie se' tso' Skëköl Wiköl ulà a. Yi kë a Cristo Wiköl ku', ese kë dör ie' icha. ¹⁰ Erë Skëköl tö se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es, e' kuëki Cristo tso' se' a. E' dör es, e' ta erë s'chkà nurdawa se' nuì kuëki, erë se' wiköl ser michoë. ¹¹ Skëköl tö Cristo Jesús shkeo'kane, e' Wiköl tso' se' a, e' ta aishkuö ta ie' tö se' nu shke'weraka iWiköl tso' se' a e' wa.

¹² A yamipa, e' kuëki kë se' kane senukia wës s'wák dër sulu ki ikiane es. ¹³ Se' serke es, e' ta se' duörawa. Erë se' e' aléka iki Skëköl Wiköl wa, e' ta se' ser michoë.

¹⁴ Wépa wëttseke Skëköl Wiköl tö, esepa dör Skëköl ala'r. ¹⁵ Skëköl kë wa iWiköl mène se' a se' klö'wowa kësik wa as se' suarne. E' skéie iWiköl wa se' de ie' ala'rie. Ie' Wiköl wa ie' a ichëmisö: “A yëwöla.”

¹⁶ Ñies ie' Wiköl tö se' ké ittök se' er a tö se' dör ie' ala'r. ¹⁷ Es se' dör ie' ala'r. Se' weirke Cristo ta ñita, e' je' ta ñies se' kirdawa buaë ie' ta ñita ie' olo ta taië e' ska'. Aishkuö ta ì kos tso' blëule Skëköl wa mè se' a, e' döraë se' ulà a Cristo ta ñita.

Ì tso' se' a aishkuö ta e' dör buaë chökle

¹⁸ Ye' a ta ie' olo taië e' a se' dörañak aishkuö ta, e' dör buaë shute. E' o'mik ta se' weirke kos ká i' ki e' kë dör ì. ¹⁹ Aishkuö ta ikkayërdaë wöshaë tö se' dör Skëköl ala'r. E' kèwö paneke kröröë íyi ulitane yö'at Skëköl tö ese tö. ²⁰ Íyi ulitane yö'at Skëköl tö ese kos sulunewa. Ì kos yöule e' kë wák e' suluonewa. Erë Skëköl wák tö iwöme'ttsa es. Erë ibua'weneraëtö aishkuö ta. ²¹ Ie' wák tö iyë'at: “Aishkuö ta íyi kos yö'at ye' tö e' yerattsaneyö iweirke taië e' ulà a as itsatkënar ena ilókarka taië ye' olo wa ye' ala'r ta ñita.” E' kuëki íyi ulitane yö'atitö e' tso' kawö e' panuk kröröë. ²² Se' wa ijcher tö dö ikkë ta íyi ulitane yö'atitö e' rrerkeia ena iweirkeia wës alaköl alà kurketke weir es. ²³ Erë kë e' è rrerku' kawö e' panuk. Ñies se' a Skëköl Wiköl menetke wës íyi tsá kadmè sia es, e'pa rrerkeia kawö e'

panekesö e' dalewa. E' kèwö ska' ta Skèköl tö se' tseratkö da'a ila'rie, ta se' chka mane'werattsaneitö buaë kè duöta'waia. ²⁴ Se' tsatkëne erë se' tsatkërkette da'aie e' panekesö. Ì tso'tke s'wa ese kè paneku'sö. E' kueki mik se' tö iché tö e' kèwö panekesö, eta e' wà kiane chè tö kam sö isaü. ²⁵ Erë ì kam saüsö ese panekesö, e' ta se' kawöta ipanuk bèrè s'weirke kos e' dalè'ttsè wa.

²⁶ Es ñies se' kè diché ta', e' kueki Skèköl Wiköl tö se' kimeke. Kè se' wöblar buaë ttök Skèköl ta wes se' kè ttök ita es. Erë ie' wák Wiköl tso' se' tté chök ie' a taië kköchè wa ena ttè kè yër siä ese wa. ²⁷ Ie' wa se' er suule buaë. Ie' Wiköl tö ikieke ie' ichapa batse'r ki wes ie' ki ikiane es. E' kueki ì cheke iWiköl tö ie' a e' ane buaë ie' éna.

Se' e' aléka iyi ulitane ki Cristo batamik

²⁸ Se' wa ijcher tö wépa éna Skèköl dalër, ñies iklö'bakitö wes ie' wák tö ibikeitsbak es, esepa ta ì kos tköke, e' a ie' ulà ter ie'pa kimoie as idöttsa buaë wes ie' ki kiane es. ²⁹ Wépa shukitbakitö e'pa bikeitsbakitö tö idöraë wes ie' Alà es as ie' Alà dö ie'pa taië e' shua wes ikok es. ³⁰ Wépa bikeitsbakitö e'pa kiéitö ñies. Wépa kiéitö e'pa klö'wétö wes pè' buaë yësyësè es. Wépa klö'wétö es, esepa döraë ie' ta ñita ilo taië e' a.

³¹ E' dör es, e' ta kè ì kianeia chè. Skèköl tso' se' ta, e' ta ì e' alömika se' ki? ³² Ie' kè wa iwák Alà kkeone, e' me'ttsaitö ttèwa se' ulitane skéie ie' yita ì kos meraëitö se' a ilà ta ñita! ³³ ¿Yi tö wépa shukitbak Skèköl tö esepa kkatemi? Kè yi. Ie' wák tö ie'pa klö'wétke wes pè' buaë yësyësè es. ³⁴ ¿Yi a ie'pa kichatèrmi? Kè yi. Cristo Jesús kötwa se' skéie, e' kiiie ta ishkenekane tker Skèköl ulà bua'kka se' tté chök. ³⁵ ¿Ì tö se' yettsami Cristo éna se' dalër taië e' ulà a? ¿Se' weir taië alè? ¿Ì darèrèe alè? ¿Se' weir Jesús tté batamik alè? ¿Se' duöke bli wa alè? ¿Kè se' datsi' ta' alè? ¿Ilè tkö se' ta alè? ¿S'ttèwa alè? Au. Kè ì a se' yèrpattsä ie' ulà a. ³⁶ E' dör wes Skèköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè:

Be' dalèrmik wekkè alè ta sa' tterawa pè' tö. Sa' sueke ie'pa dör wes obeja tsèmi ttèwa es.*

Es Skèköl yëkkuö tö ichè.

³⁷ Erë e' shua se' dör e' alökwakpa tsata, Cristo éna se' dalër taië e' batamik. ³⁸ E' kueki ye' wa ijcher buaë tö kè ì tö se' yepattsä Skèköl éna se' dalër taië e' ulà a. Duewa, sene, ie' biyöchökwakpa, iyi wökir kè wërta'wa, ì tköke se' ta i'ñe ta, ì tkömi se' ta aishkuö ta, ì skà tso' diché ta', ³⁹ ì kos tso' ká jai a, ì kos tso' ká diöshet, ekkè kos ena ì skà yö'atitö, e' kos kè a se' yèrpattsä ie' éna se' dalër taië e' ulà a. Ie' éna se' dalër taië, e' kkachéitö se' a Skèkëpa Cristo Jesús e' wa.

9

Skèköl tö Israel aleripa shukitbak ie' ala'rie

¹ Ì cheke ye' tö a' a e' dör mokie. Ye' dör Cristo icha, kè ye' kachö. Ñies Wiköl Batse'r wa ye' er tö ye' a icheke tö e' dör mokie. ²⁻³ Mokie ye' chkenewa siarè, taië ye' eriarke kekraë ye' wák ditséwöpa kueki. Ye' wák mú kichaté Skèköl tö yettsä Cristo ulà a as ie'pa tsatkër ye' skéie. ⁴ E'pa dör Israel aleripa. Ká iaiaë Skèköl tö ie'pa tse'tkö ie' ala'rie. Ie'pa a ie' tö ilo taië e' kkayè. Ie' ena ie'pa ttè me' ñi a tsakie ñies ittè dalöiëno e' me'itö ie'pa a. Wes iyi wakanewè ie' dalöioie e' wa ie'pa wöbla'itö. Ñies ie' kablè' ie'pa a er buaë chök. ⁵ Ie'pa dör sa' yépa bak ká iaiaë dalöiërta' taië, e'pa aleripa. Ñies wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' kune' ie'pa ditséwö wa, e' dör Skèköl dör iyi ulitane tsata kikarkeka kekraë e'. Es e' idir.

⁶ Kè ye' ku' ichök tö Skèköl kablè' er buaë chök ie'pa a e' kè wà bak. E' kè dör es. E' dör tö kè ie'pa seraä dör Israel aleripa chökle Skèköl a. ⁷ Ñies Abraham aleripa, e'pa kibiiepa kè dör ie' aleripa chökle Skèköl a. Skèköl tö iyè' ie' a: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa."* ⁸ E' wà kiane chè tö kè yi dör Skèköl ala'r s'ditséwö wa. E' skéie wépa tö ì uk Skèköl kablè' e' klö'wé wes Abraham tö iklö'wé es, esepa è dör Abraham aleripa chökle Skèköl a. ⁹ Skèköl kablè' ie' a ttè i' wa: "Kawö ikkè ta duas iëk ye' döranè ta be' alaköl Sara alà ta'tke."† E' klö'wé Abraham tö.

¹⁰ Erë kè dör e' è. Sara alà kune' ñe' dör sa' yé bak ká iaiaë kiè Isaac e'. Ie' alà ka'ka itayè Rebeca ta e'pa dör klö'wakpa

* 8:36 Salmo 44.22 * 9:7 Génesis 21.12 † 9:9 Génesis 18.10,14

wëm. 11-13 Erë kam ie'pa kur, kam ie'pa tö ì buaë ù ò ì sulu wamblö, e' yökì Skëköl tö iyè' Rebeca a: "Ikibi êk dôraë itsirla kanè mésoie." † E' dör wës iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' kî ie' tö ichè: "Jacob dalène ye' éna, erë Esaú watéttsayö." § Es iātətke tö wéne shushtak ie' wák éna, ese shushtéitö as iwà döttsa wës ie' kî ikiane es. Kë dör ì wésö ese kuekî.

14 Es idir, e' ta çsö ichèmi tö Skëköl kë dör yësyësè? Au, kë idör es. 15 Ie' tö iyè' Moisés a: "Wé a ye' er buaë chak, ese a ye' er buaë chöraë. Nies wé suak ye' éna er siarè wa, ese suerayö er siarè wa."* 16 E' kuekî ie' kë er buaë chö se' a, se' kî ikiane ö ì wëkesö e' kuekî. Erë wépa suëke ie' tö er siarè wa, esepa a ie' er buaë chöraë. 17 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es. E' kî Skëköl tö iché Egipto blú a: "Ye' tö be' tkéka ká i' blúie, e' wà ta' ye' wà. E' dör ye' diché kkachöie be' wa as yi dör ye' e' tté pakar ká wañe." † 18 Es yi suak Skëköl éna er siarè wa, ese sueraëitö er siarè wa. Nies yi er darè'wakwà ie' éna, ese er darè'wërawà ie' tö.

19 Erë isalema a' wele tö ye' a ichèmi: "Mokî tö ì kiane wè Skëköl kî ese kë wöklönuk yi a çwës ie' tö se' chakèmi se' nuì kî?" 20 Erë ye' iütèmi: A wëm çima be' erbikö be' dör yi, e' tö Skëköl iütè er sulu wa? Skaü kë tö ichèpa iyuökwak a: "Çì kuekî be' tö ye' yué i' es?" 21 Skaü yuökwak e' a iyörmi wës ie' éna iyuak es. Skaüchka e' è yörmì skaü bua'buaié ena skaü èsieie ñies.

22 Es ñies Skëköl tö iwèmi wës ie' kî ikiane es. Ie' éna ie' kësik ena ie' diché kkachak ì sulu wamblökwakpa wömeulettsa weinuk esepa ewèwa wa, e' ta e' wèmi ie' tö. Erë e'pa kôs dalè'ttsekeia ie' tö bèrè enaë 23 as ie' olo taiè shütèe e' kkachöitö se' shükitbakitö e'pa a. Ká iaiaë ie' tö se' shükitbak suè er siarè wa ñies se' klö'bakitö as se' dö ie' ska' olo ta' taiè ie' ta ñita. 24 Es judiowak ena pè' kë dör judiowak, e'pa shua ie' tö se' klö'bak ie' wák a. 25 E' dör wës Oseas tö ikit iyëkkuö kî es. E' kî Skëköl tö ichè:

"Wépa kë dör ye' icha, esepa kieraëyö ye' icha.

Wépa kë dalër ye' éna, esepa a icheraëyö: 'ye' éna a' dalër.' †

26 Nies ká wé kî ye' tö iyè': 'a' kë dör ye' icha' ká e' è kî ye' icherane: 'Ye' dör Skëköl chök e' ala'r a' dör.' "§

27-28 Isaías tö Israel aleripa yè' i' es:

"Ká wa'ñe wépa wömeulettsa kichatënuke e' wakanewëraë Skëköl tö bet kë wötkënuke yës.

E' kuekî erë Israel aleripa dör taiè wës dayè tséwö es,

erë ie'pa wëlepa è tsatkërdaë, kë dör taiè."*

29 E' dör wës Isaías tö iyè' es. Ie' iché:

"Skëköl diché ta' íyi ulitane tsata, e' kë tö se' aleripa múpaat,

e'ma se' enewa sëraa wës Sodoma ena Gomorra wakpa enewa es." †

Jesús tté buaë e' dör Israel aleripa a ñies

30 Es sö isué tö pè' kë dör Israel aleripa, kë ku' sene yësyësè e' yulök, esepa klö'wé Skëköl tö wës pè' buaë yësyësè es ie'pa erblé Jesús mik e' wa. 31 E' skéie Israel aleripa kî ikiane tö Skëköl tö ie'pa klö'wè wës pè' buaë yësyësè es ttè dalöiëno e' dalöiè wa, erë e' kë ska' ie'pa ulà dè'. 32 Çì kuekî e' kë dè' ie'pa ulà a? Ie'pa kë erblène Jesús mik e' kuekî. Ie'pa erblé ì buaë wëkerakitö e' mik. E' kuekî ie'pa tène Jesús mik wës s'klastkër ák mik es. 33 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè:

"Ye' ttö ttsó. Ák tkè'atyö et Sión,

e' mik pè' klastkërdaë, ák e' tö ie'pa eröraë iski.

Erë wépa erblé ák e' mik, esepa kë eriarpa." †

Es Skëköl yëkkuö tö ichè. Ák e' tö Jesús ché.

10

1 A yamipa, Israel aleripa mú tsatkër e' kkechekeyö taiè ye' er a, e' kiekeyö Skëköl a. 2 Ye' ichè tö mokî ie'pa kanèblak darërèe Skëköl a. Erë ie' ttè mokîe e' wà kë ane ie'pa éna buaë. 3 Ie'pa kë éna iane tö ie' tö s'klö'wëke wës pè' buaë yësyësè es s'erblé Jesús mik e' wa. Ttè e' watéttsa ie'pa tö.

† 9:11-13 Génesis 25.23 § 9:11-13 Malaquías 1.2-3 * 9:15 Éxodo 33.19 † 9:17 Éxodo 9.16 † 9:25 Oseas 2.23 § 9:26 Oseas 1.10 * 9:27-28 Isaías 10.22-23 † 9:29 Isaías 1.9 † 9:33 Isaías 8.14; 28.16

Ie'pa atak buaë yësyësë ie' wöa ie'pa serke es e' wa. ⁴ Erë Moisés ttë dalöiëno e' wà dör Cristo kkachè. E' kueki mik ie' de, eta ttë e' wà de. E' kueki wépa erblé ie' mik esepa ulitane klö'wëraë Skëköl tö wës pë' buaë yësyësë es.

⁵ Se' wër yësyësë Skëköl wa sene yësyësë wa, e' yë' Moisés tö i' es: “Yi tö ttë dalöiëno e' dalöie yësyësë seraa, ese ser michoë ttë e' wa.”* ⁶ Erë se' wër yësyësë Skëköl wa se' erblé Jesús mik, e' yë' Moisés tö i' es: “Kë a' tö ibikeitsar tö çyi mi'mi ká jaì a?” —E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ibitune ká i' ki.— ⁷ “Ñies çyi mi'mi ká dià kaska?” —E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ishkerkane s'duulewa tso' esepa shua.— ⁸ Erë ttë e' tö ichè: “Ttë buaë e' tso' tsinet se' ska' ena se' kkö a ena se' er a.”† Ttë buaë e' dör as a' erblö Jesús mik, e' ttë pakeke sa' tö. ⁹⁻¹⁰ Se' er a ttë e' klö'wësö as Skëköl tö se' klö'ù wës pë' buaë yësyësë es. Ñies s'wák kkö wa ichésö tö Jesús dör Skëképa eköl ë e' as se' tsatkër. E' kueki iché a' tö a' wák kkö wa tö Jesús dör Skëképa eköl ë e', ñies iklö'wé a' tö a' er a tö Skëköl tö ishkerkane, e' ta' a' tsatkërdaë.

¹¹ Skëköl yëkkuö tö ichè: “Yi erblé ie' mik esepa kë eriarpa.”‡ ¹² Skëképa ñe' ë dör sulitane Këköl. Judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos Këköl ie' dör. E' kueki ie'pa dör ñikkëë ie' wöa. Wépa kköchöke ie' a as ie'pa tsatköitö, esepa a ie' er buaë chö tajë. ¹³ E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Yi kos tö e' tsatkè kié Skëköl a, esepa ulitane tsatkërdaë.”§ ¹⁴ Erë kë s'erbléne ie' mik, e' ta' çwës s'kköchömi ie' a? Ñies kë s'wä ie' ttë ttsëule, e' ta' çwës s'erblömi ie' mik? Ñies kë yi wä ie' ttë pakane sia, e' ta' çwës ittsemisö? ¹⁵ Ñies ie' ttë pakökwakpa kë patkëne yi wä, e' ta' çwës e'pa dömi ie' ttë pakök sia? E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Wépa wä ttë buaë datse sia, esepa de e' dör buaë shute.”*

¹⁶ Erë kë sulitane wä ttë buaë e' klöne. Es Isaías tö iyë'bak: “A Skëköl, ttë paka' sa' tö

wësua kë yi wä e' klöne.”† ¹⁷ Es sö isuè tö se' erblé Skëköl mik, e' datse ie' ttë ttsésö, e' wa. Ttë e' dör Cristo ttë.

¹⁸ Erë ye' ichakè: çA' ichè, kë iwarak ttë e' ttsëule? Erë ye' e' iütöne tö, ie'pa wä ittseule je'. E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es wé ichèitö:

“Skëköl ttë pakökwakpa, e'pa tka ká wa'ñe, Ttë i' de dö wé ká i' erkerö ee.”‡ Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

¹⁹ Ye' iskà chakène: çA' ichè Israel aleripa kam éna iwà ar? E' iüté' Moisés tö mik ie' tö iyë' ie'pa a tö Skëköl tö iyë' i' es:

“Ye' tö a' keraë sabinukka pë' kë dör i, esepa wa. Ye' tö a' keraë ulunukka pë' kë éna i ane, esepa ki.”§

²⁰ E' ukuöki ta' Isaías diché dë'ka ichök tö Skëköl tö pë' kë dör Israel aleripa esepa yë' i' es:

“Wépa kë ku' ye' payulök, esepa tö ye' kué. Wépa kë ku' ye' chakök, esepa a ye' e' kkaché.”*

²¹ Ñies Isaías tö iskà yë' tö Skëköl tö Israel aleripa yë' i' es:

“Ie'pa tö ye' ttö dalösewéwa ñippöke ye' ta, esepa a kekraë ye' tö ikimè watkè.”† Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

11

Skëköl er buaë chöraë Israel aleripa a

¹ I' ta' ye' ichakè: çA' ichè, Israel aleripa watëttsa Skëköl tö seraa? Au, kë idör es. Ye' wák dör Israel alerí eköl. Ye' dör Abraham alerí eköl Benjamín ditséwö wa. ² Kuaë Skëköl tö Israel aleripa shukitbak iwák ichaie. Kë ie'pa watëulettsa ie' wä. Elías ttë tso' kitule Skëköl yëkkuö ki wé Israel aleripa kkaté'kaitö Skëköl a, çe' kë jcher a' wä? Ie' iché Skëköl a: ³ “A Skëköl, ie'pa tö be' ttekölpa malepa kos ttélur. Ñies ka' tso' íyi mokä be' a, e' kos tkéttsarakitö. Ye' ë atéat ttsë'ka erë ye' ttakwa ie'pa éna ñies.”* ⁴ Erë Skëköl tö ie' iüté: “Wépa döka mil kuryök (7.000) e'pa kë e' tkëulewä kuchë ki Baal dalöioie ekképa tso'ia ye' wä.”† ⁵ Es ñies i'ñe ta' Israel aleripa tso' tajë, erë e' shua wépa

* **10:5** Levítico 18.5 † **10:8** Deuteronomio 30.14 ‡ **10:11** Isaías 28.16 § **10:13** Joel 2.32 * **10:15** Isaías 52.7 † **10:16** Isaías 53.1 ‡ **10:18** Salmo 19.4 § **10:19** Deuteronomio 32.21 * **10:20** Isaías 65.1 † **10:21** Isaías 65.2 * **11:3** 1 Reyes 19.10,14 † **11:4** 1 Reyes 19.18

a Skëköl er buaë yë' ta ishukititö, esepa kë dör tajë. ⁶ Ie'pa shukititö ie' er buaë ché ie'pa a e' kueki, e' ta e' wà kiane ché tö e' kë dör i buaë wé ie'pa tö e' kueki. Ichöpa es, e'ma kë ie' er bua' yëne.

⁷ E' kueki sö isuë tö Israel aleripa bak tsatkè yulök, e' kë dë' ie'pa ulitané ulà a. Erë ie'pa welepa shukit Skëköl tö, e'pa ulà a ide, erë imalepa er darërulune. ⁸ E' dör wes Skëköl yëkküö tö ichè es. E' ichè: “Skëköl tö ie'pa ké er chökwa ie' ska'. E' dör wes ie'pa wöbla ta', erë kë iwawër es. E' dör wes ie'pa kuköña ta' erë kë iwattsër. Dö i'ñe ta' ie'pa dör es.”† ⁹ Es ñies David tö ie'pa yë' i' es:

“Mik ie'pa tso' kawö tkö'uk kaneë, etä as ee ibolökpa tö iklö'üwä kësik wa as ie'pa klastkër ta' iweirdak.

¹⁰ Iwöbla mú kë wawëriä.

Itsiwö mú körwä dali ekkeë dikia kekraë.”§

Pë' kë dör Israel aleripa esepa tsatkërdaë

¹¹ I' ta ye' ichakè: A' ichè Israel aleripa tö Jesús watëttsa ze' wà kiane ché tö ie'pa kë tsatkërpa? Au, e' kë dör es. E' skéie i sulu wamblé ie'pa tö ñe' batamik pë' malepa tsatkërmi. E' tka es as ie'pa sibirka pë' malepa ki ta ierkirdak erblök Jesús mik. ¹² I sulu wamblé' ie'pa tö, e' batamik pë' malepa a Skëköl er buaë ché tajë ká wa'ñe. E' yitá buaë sulitane a ie' er buaë kí chöraë tajë shütë mik judiowak tajë erblé Jesús mik etä.

¹³ Erë a' kë dör judiowak, esepa a ye' tö ilè cheke. Skëköl tö ye' a kanè i' me' Jesús ttekölie pë' kë dör judiowak esepa a ttè pakök. Kanè e' dalër tajë ye' éna. ¹⁴ Isalema kanè e' wa ye' tö ye' wák ditséwöpa welepa mú ukyëwëka ta' ie'pa ñies erblömi Jesús mik as itsatkër. ¹⁵ Ie'pa watëttsa Skëköl tö e' batamik ie' ena ká wa'ñe wakpa malepa er buarmine ñi ki. E' yitá mik ie' tö ie'pa skà kiéwane buaë, etä e' dör buaë shütë. E' dör buaë wes s'duulewä e' shkenekane es. ¹⁶ Harinachka tsá meule Skëköl a* e' dör batse'r, e' ta iëyök dör batse'r ñies. Ñies kal wikicha dör batse'r, e' ta kal e' kos

dör batse'r ñies. Es judiowak yépa tsá dör Skëköl icha, e' kueki ileripa dör ie' icha ñies.

¹⁷ Skëköl tö judiowak watëttsa, e' dör wes kal uru kiè olivo e' ulà téé es. Pë' kë dör judiowak esepa dör wes olivo klö kañiru ulà tkéwä olivo uru ulà tëule ese skéie es. E' batamik i'ñe ta' a serke buaë olivo klö uru e' wì mik. ¹⁸ E' kueki olivo uru ulà tëule, e' kë ki a' e' ttsökka. Erë a' e' tsakka, e' ta' éna ianú tö ulà serke iwí mik; iwí kë serku' iulà mik.

¹⁹ Isalema a' ichèmi: “E' yëne erë iulà uru tërolone as sa' tkërwane iskéie.” ²⁰ E' yëne erë ie'pa tërolone ie'pa kë erbléne Jesús mik e' kueki. Erë a' erblé Jesús mik, e' ë kueki a' tkéulewä olivo klö uru mik. E' kueki kë a' e' ttsökka. Warma a' kawöta Skëköl dalöiök. ²¹ Ie' kë wä kal chök e' ulà meneat, e' yitá kë ie' tö a' mepaat. ²² A' éna ianú tö wes Skëköl dör. Ie' er buaë chömi se' a, erë ñies ie' a' s'kichatërmi. Wépa anemi i sulu a, esepa kichaterattsaitö. Erë ie' er buaë ché a' a. A' erblökeia ie' mik, e'ma buaë idir. Erë a' kë serku'ia es, e' ta a' tërdattsä ñies. ²³ Judiowak kë erbléne Jesús mik. Erë e' kë wambléia ie'pa tö ta ierblé imik, e' ta Skëköl wä diché tso' ie'pa tkowane iwákpa kéli mik, e' kueki itkërdawarak. ²⁴ E' wà dör i' es: a' kë dör judiowak, e'pa dör wes olivo kañiru ulà tëule tkéulewä olivo uru mik es. Erë e' kë wetä'sö es, erë es Skëköl tö iwé a' a. E' yitá buaë judiowak dör wes ulà chök es, esepa tkërwane buaë iwákpa kéli mik.

Israel aleripa tsatkërdaë tajë

²⁵⁻²⁶ A yamipa, kenet ta' ttè tso' bléule, ese chekeyö a' a. Ye' ki ikiane tö ttè e' jcherwä a' wä as a' kë e' ttsökä tö a' wä iyi jcher Israel aleripa tsata. Ttè bléule e' dör i': i'ñe ta' Israel aleripa kibiiepa er darërulune dö mik pë' malepa shukitbak Skëköl tö e' kos tsatkëne etä. E' ukuöki ta' ie'pa kos tsatkërdaë wes Skëköl yëkküö tö ichè es, e' tö ichè:

“S'tsatkökwaq datse Sión, e' tö sene sulu kos yerattsä Jacob aleripa shua.

²⁷ Ttè e' meraëyö ie'pa a mik ie'pa nuì olo'yéyö ie'pa ki etä.”†

† 11:8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10 § 11:10 Salmo 69.22-23 * 11:16 Harinachka tsá meule Skëköl a: Pablo tso' ichök tö judiowak dör wes harinachka es. Harinachka tsá e' dör wes judiowak yépa tsá Abraham ena Isaac ena Jacob es. Harinachka iëyök e' dör wes ileripa datse itökis es. † 11:27 Isaías 59.20-21; 27.9

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

²⁸⁻²⁹ Mik Skëköl tö s'shushtë er buaë choie sia, eta e' kë mane'wepaitö. Israel aleripa tö Jesús tté buaë watëttsa, e' kueki i'ñe ta ie'pa dör Skëköl bolökpa. Erë ká iaiaë ie'pa yépa bak e'pa shukititö er buaë choie ie'pa a. E' kueki ie'pa aleripa dalërkeia ie' éna. E' tka es ie'pa ta as a' tsatkër. ³⁰⁻³² Sulitane tö ie' tté dalösewéwa, e' nuí ulà a se' tso' klöulewa. E' me'atbakitö es as ie' a sulitane sur er siarë wa ñikkëë. E' kueki kenet a' tö ie' dalösewéwa, erë i'ñe ta a' suëtö er siarë wa, ie'pa tö ie' dalösewéwa e' kueki. Es ñies i'ñe ta ie'pa tö ie' dalösewékewa, erë e' dör as a' saütö er siarë wa, ñies as ie'pa saüneitö er siarë wa.

³³ Skëköl er buaë ché taië shüte se' a. Ie' wa iyi ulitane jcher buaë sulitane tsata. Ie' kabikeitsö taië iskië. Ì bikeitseke ie' tö ese kë wà pakanuk yi a. Ì wekeitö ese kë anuk yi éna. ³⁴⁻³⁶ Ì kos e' wì dör ie'. Ì kos tso' ie' batamik. Ì kos tso' ie' wák a. E' kueki Skëköl yëkkuö tö ichè:

“Skëköl erbikö e' kë jcher yi wa.

Kë yi a ie' pautuk.

Kë yi a ì menuk ie' a keweie as ie' tö iské mune ia.”

¡Skëköl kíkokaşö kekraë! ¡Es e' idir!

12

Wes se' kawöta senuk Skëköl ala'rie

¹ A yamipa, Skëköl er buaë ché se' a taië, e' kueki ye' kköchö a' a tö a' e' múttsa eköl eköl ie' a kekraë wes ì batse'r meule ie' a wër buaë ie' wa es. Es se' tö ie' dalöie e' wakanewëmi mokie. ² Kë a' senukia wes wépa kë tö ie' dalöie esepa ser es. E' skéie a' erbikè mane'üttsa pa'alí ta e' wa a' sermi buaë yësyësë. Es ì kiane ie' ki ese jchermi buaë a' wa wawè. E' wà dör ì dör buaë, ì wër buaë ie' wa ena ì dör yësyësë ese.

³ Ie' er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tö kanè me' ye' a Jesús ttekölie. E' wa ye' tö a' kos a' ichè tö kë a' e' bikeitsökka tköka kos s'ké e' bikeitsök e' tsata. E' skéie se' e' bikeitsö yësyësë kos Skëköl tö imé se' a erbloie ie' mik ekkë. ⁴ E' dör wes se' dör es. Se' wöbla ta', ulà ta' ena s'yese skà tso' taië kua'ki kua'ki, erë e' kos wöieulewa ñita s'wák eköl è a. ⁵ E' sù se' erblöke Cristo mik esepa dör

taië kua'ki kua'ki, erë se' kos dör wes wák eköl è es, se' kos batsulewa ie' mik e' wa.

⁶ Es Skëköl tö imé se' a kua'ki kua'ki ñi kimoie wes ie' ki ikiane es. E' kueki wépa a iméitö ttoie ittekölie, esepa ttö es, ie'pa erblö Skëköl mik e' wa. ⁷ Wépa a imé Skëköl tö s'kimoie, esepa tö s'kimú. Wépa a iméitö s'wöbla'woie Skëköl tté wa, esepa s'wöbla'ú. ⁸ Wépa a imène s'er diché ioie, esepa tö s'er diché iö. Wépa a imène iyi kakmoie, esepa ikakmú er bua' wa kë dör ì skéie. Wépa a imène s'wëttsöie, esepa s'wëttsú kanëë. Wépa a imène s'malepa suoie er siarë wa, esepa tö iwà ú ttsé'ne buaë wa.

Jesús mik erblökwa kpa ñi dalër

⁹ A' ñi dalëritsö er mokí wa. Sene sulu kos e' watöttsa. E' skéie sene yësyësë kos e' a a' senú kekraë. ¹⁰ A' ñi dalëritsö wes ñi elpa ñi dalër es. A' ñi dalöiö taië.

¹¹ Ì kos weke a' tö, e' ú kanëë. Kë a' bikënik. Skëköl kanè ú ttsé'ne buaë meke iWiköl tö se' a e' wa.

¹² Ì buaë panekesö, e' kueki a' senú ttsé'ne bua' wa. A' weirke e' dalè'ttsö er bua' wa. A' ttö S'yë ta kekraë.

¹³ S'batse'rpa malepa weirke ki ilè kiane, esepa kimú. Yi de a' pakök, ese kiöwa er bua' wa.

¹⁴ Wépa tö a' we'ikeke Jesús tté kueki, kë esepa ki alibchök, e' skéie er buaë chö iarak.

¹⁵ Wépa ttsé'rke buaë, esepa ta a' ttsé'nú buaë. Wépa iuke, esepa ta a' iú.

¹⁶ A' senú bërë ñita. Kë a' e' ttsökka s'malepa tsata. E' skéie a' e' batsö se' esepala ta buaë. Kë a' e' bikeitsökka tö a' wa iyi jcher taië.

¹⁷ Yi tö ì sulu wamblé a' ki, e' ta kë iské wamblarne. Ì kos dör buaë yësyësë sultane a' ese ú. ¹⁸ A' senú bërë sulitane ta kos a' dirmí ekkë. ¹⁹ A yamipa dalër ye' éna, kë ì sulu ské wamblarne yi ki. E' skéie imúat Skëköl kësik ulà a. Ie' tö ichè iyëkkuö ki i' es: “Ye' è wöki iské wërke wè. Yi tö ì sulu wamblé, e' ské wërayö iki.”* ²⁰ Ñies ichè: “A' bolökpa dué bli wa, e' ta itiö. Ie' er sine, e' ta di' mú ia yè. A' iwé es, e' ta ie'pa jaërdaë.”† ²¹ Kë sene sulu kar e' alökka a' ki. E' skéie a' e' alökka sene sulu ki sene yësyësë wa.

* 12:19 Deuteronomio 32.35 † 12:20 Proverbios 25.21-22

13

¹ Sulitane kawōtā kā wōkirpa ttè dalöiök. Skököl tō kawō me' ie'pa a s'wëttsöie. Itso'rak kōs e'pa tkē'ka ie' tō. ² E' kueki wépa kē tō ie'pa dalöie, esepa ñippöke wépa tkē'ka ie' tō esepa tā. Ese wakpa weirdaë iulā a. ³⁻⁴ S'wōkirpa kē tkēnekā s'ser yēsyesē esepa we'ikōk as isuardak. Ie'pa dör Skököl kanè mésopa a' kimoie. Ie'pa tso' s'ser suluë esepa we'ikoie. Esepa je' kawōtā suanuk. A' senak kē suar tā' s'wōkirpa yöki, e' tā a' senú yēsyesē tā ie'pa tō a' kikerakā. Erè wépa serke suluë, esepa je' kawōtā suanuk. Kē é ichök ie'pa a kawō mēne s'we'ikoie. Ie'pa tso' kanēblök Skököl a s'ser sulu we'ikoie wes kawō meneat ie'pa a es.

⁵ E' kueki se' kawōtā ie'pa ttè iütök, e' kē dör as kē itō s'we'ikō e' é kueki. E' dör tō se' er tō se' a icheke tō e' dör buaë yēsyesē e' kueki. ⁶ E' kueki ñies inuköl patauk ie'pa tō se' keke ese patuekesö. Ie'pa dör Skököl kanè mésopa kanēblöke ie' a s'wōkirpaie. E' dör ie'pa kanè, e' kueki ie'pa patuë e' dör buaë. ⁷ E' kueki imusö ie'pa a eköl eköl wes s'kawōtā imuk es. Ilè kawōtā patuë eta ipataú. Wépa kawōtā dalöie esepa dalöiö.

⁸ A' wā nuì tso' kōs e' pataú. Erè nuì tso'ia se' ki kekraë, e' dör ñi dalëritsè, e' kē patonuktsā se' a. S'malepa dalëritsesesö, e' tā e' wa ttè dalöiëno me'at Moisés tō e' wā kōs dalöiésö. ⁹ Ttè e' tō ichè: “Kē a' kawō tā' s'senewabak dalöseukwā; kē a' kawō tā' s'ttökwa, kē a' kawō tā' akblök; kē a' kawō tā' o'ka iyi kkechök.”* Ttè e' ena imalepa kōs e' wöiēnewā ttè etkē a, e' dör i': “A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es.”† ¹⁰ S'malepa dalëritsesesö, e' tā kē i sulu wamblepasö yi tā. Es ttè dalöiëno kōs e' dalöiekesö mokië yēsyesē.

¹¹ A' senú es. S'tsatkè kēwō kī dewatke tsinet se' erblë' Jesús mik kuaë e' tsatā. E' kēwō a se' tso' i'ñe tā, e' anú a' éna. E' kueki kē a' senukiā wes s'kapötër nañewe es. ¹² Sene sulu kēwō erkewatke tā se' tsatkeke e' kēwō dökewatke wes ká ñirketke s'ki es. E' kueki kē se' e' wamblöia suluë wes pē' tso'ia stui a e' wamblö es. E' skéie se' senú yēsyesē, e' dör wes s'ser ká ñi a es. Se' e' duöser ñippök sene sulu

tā wes ñippökwakpa es. ¹³ Se' senú buaë yēsyesē wes s'ser ká ñi a es. Kē se' kàne e' wamblökiā bloblopa es. Kē se' kàne trë nuk, e' ya'uk sulu. Kē se' kàne ñippök. Kē se' kàne ukyë nuk s'malepa tā. ¹⁴ E' skéie a' senú buaë yēsyesē wes Skökëpa Jesucristo kī kiane es. Kē a' tō ibikeitsök tō wes a' a s'wák dër sulu e' wöpatërmi.

14

Kē a' ñi bikeitsök suluë

¹ Wépa erblöke Jesús mik, erè kam ierblö bua'ie, esepa kiōwā er bua' wa. Ttè bikeitseke a' tō kua'ki kua'ki ese kē kī a' ñi iütök. ² A' wēlepa tō ibikeitseke tō Jesús mik erblökwakpa a iyi ulitane katarmi. Erè a' wēlepa skā kam erblö bua'ie Jesús mik, esepa tō iklö'wé tō iyiwak chkā kē katar. ³ Wépa tō iyi ulitane katé, esepa kē kàne wépa kē ikatè esepa chök iki. Ñies wépa kē ikatè, esepa kē kàne wépa tō ikaté esepa chök iki, Skököl tō ie'pa klö'bak ie' ichaie e' kueki. ⁴ Se' dör Skökëpa Cristo kanè mésopa. Wes se' wër ie' wa eköl eköl, e' wërke ie' wák wöki. Ie' a se' kimermi as se' wër buaë ie' wa, e' kueki se' wërdaë ie' wa buaë. E' kueki ¿wes s'yamipa chëmisö suluë?

⁵ Ñies se' shuā wēlepa tso' tō ibikeitseke tō s'kawōtā diwö wēle batseitsök imalepa tsata. Erè iëltēpa tō ibikeitseke tō diwö ulitane dör ñies ëme. Se' kawōtā wā ijchenuk eköl eköl tō i klö'wésö e' dör yēsyesē. ⁶ Wépa tō iklö'wé tō s'kawōtā diwö wēle batseitsök bua'iewā, esepa tō batseitseke Skökëpa Cristo dalöioie. Ñies wépa tō iyi ulitane katé esepa tō ikateke Skökëpa Cristo dalöioie tā wëstela chekeitö Skököl a iki. Wépa kē tō iyiwak chkā katëia, esepa tō ilo'yé Skökëpa Cristo dalöioie tā wëstela chekerakitö Skököl a i ñekerakitö e' kī.

⁷ Se' dör Skökëpa Cristo icha, e'pa tso' ttsë'ka ö e'pa duowā e' dör ie' dalöioie, kē idör se' wák dalöioie. ⁸ Mik se' tso'ia ttsë'ka, eta se' serke ie' a. Mik se' duowā, eta se' duowā ie' a. Se' tso' ttsë'ka ö se' duowā, erè se' dör ie' icha. ⁹ Ie' kötēwā e' shkenekane as ie' dö s'durulune ena s'tso' ttsë'ka e'pa kōs Këkölie.

* **13:9** Éxodo 20.13-17 † **13:9** Levítico 19.18

10 Se' ulitane dōraē Skēkōl tkēr s'shulo kulé kī e' wōrkī. E' kuekī çïök a' ñi chō ò ñi saū suluē? 11 Skēkōl tō ichè iyēkkuō kī i' es: "Ye' wák ser wa yō ichè:

Sulitane e' tulōrawā kuchē kī ye' wōrkī.

Sulitane tō ye' kikerakā."*

Es Skēkōl yēkkuō tō ichè. 12 Es sō isuē tō wēs se' serke e' kī Skēkōl tō se' chakerane ekōl ekōl.

13 E' kuekī kē se' kàne ñi chōkiā suluē. E' skéie a' e' tkōwā darērē i tō s'yamipa wōklō'wēmi ò i tō iēmimine sene sulu a, ese kē wār. 14 Ye' wā ijcher buaē tō kē chkē wēne tō s'ia'wēpa ñáie Skēkōl wōa. Ye' erblōke Skēkēpa Jesús mik, e' wa ye' iklō'wé yēsēsē tō es idir. Erē wēpa tō iklō'wé tō chkē wēle tō s'ia'wēmi ñáie, e' tã es idir esepa a. 15 E' kuekī a' tō s'yami wēle siawēwā i kateke a' tō e' batamik, e' tã e' kē dalēritseku'ia a' tō. Ñies ie' skéie Cristo kōtewā, e' kē sulu'warwā i kateke a' tō e' batamik. 16-18 Ì blúie Skēkōl tso' e' wà kē dōr chkē ena di'yè. E' wà dōr sene yēsēsē ena sene bēre ena ttsē'ne buaē Wikōl Batse'r wa. Yi tō Cristo kanè wēke es, ese wēr buaē Skēkōl wa ñies sulitane wa. E' kuekī i tō a' yamipa kēmi a' chōk suluē i dōr buaē a' a e' kī, ese kē wār.

19 Es i kōs tō se' kīmeke senuk bēre ñita ena ñi diché iök Skēkōl a, ese ùsō. 20 Ì buaē wētke Skēkōl tō a' er a, e' kē sulu'warwā chkē ē kuekī. Mokī chkē ena di'yè kōs dōr batse'r. Erē sulu idir tō s'yamipa armine sene sulu a se' ukuōmik i katésō i yésō ese wa. 21 Buaē idir tō iyiwak chkā mú kē katésō ò blo' mú kē yēsō ò i kōs mú kē wēsō. Erē kē idōr buaē tō s'yamipa armine se' ukuōmik. 22 Ima a' ttē i' bikeitse e' blō a' er a Skēkōl ē a. Wēpa tō i wēr buaē ie'pa wa ese wé tã ittsé tō kē ikī i nuí ku', jayēcha buaē esepa! 23 Erē yi tō i katé tã ibikeitsékaitō bōtbōt dō' ye' tso' i sulu wamblök, e' tã e' nuí tso' ikī. Ie' kē wā iklōne mokī tō buaē idir, e' kuekī e' dōr suluē ie' a. Ì kōs wēsō e' kē one se' wā yēsēsē wēs iklō'wēsō es, e' tã e' dōr suluē se' a.

15

S'kawōtã s'malepa kīmuk

* 14:11 Isaías 45.23 * 15:3 Salmo 69.9 † 15:9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49 ‡ 15:10 Deuteronomio 32.43 § 15:11 Salmo 117.1 * 15:12 Isaías 11.10

1 Se' wēpa erblōke buaē Cristo mik, esepa kē wēpa kam erblō buaē tso'ia katōtō esepa sauk wēs se' wák katōrwā es. Kē se' kàne i tō se' wák ttsē'wēke buaē ese ē bikeitsök.

2 Se' kōs kē i tō s'malepa ttsē'wēmi buaē ese bikeitsök ekōl ekōl ikīmoie ena idiché ioie buaē Skēkōl a. 3 Cristo wák kē wā i tō ie' ttsē'wēke buaē ese ē bikeitse. E' skéie ie' tã itka wēs Skēkōl yēkkuō tō ichè es, e' tō ichè: "A Skēkōl, wēpa tō be' cheke suluē esepa tō ye' cheke suluē ñies."* 4 Ì kōs kite ká iaiaē Skēkōl yēkkuō kī, e' kite s'wōbla'woie as se' e' tkōwā darērē ena as se' er pablō. E' wa i buaē panekesō e' kē olo'yepasō. 5 Skēkōl tō se' kē e' tkōwā darērē ñies se' er pablekeitō.

As ie' tō a' kīmù senuk bēre ñita wēs Cristo Jesús ser es. 6 A' serke es, e' tã Skēkōl dōr Skēkēpa Jesucristo Yē e' kikerakā a' ulitane tō sekka ñita.

7 Es a' ñi kiōwā er bua' wa wēs Cristo tō a' ki'wā es as sulitane tō Skēkōl kikōka.

8 Mokī ye' ichè a' a tō Cristo dē'bitū judiowak kīmuk ikkachoie ie'pa a tō i uk Skēkōl kablē' sa' yēpa bak ká iaiaē e'pa a, e' wawéitō. 9 Ñies idē'bitū as pē' kē dōr judiowak, esepa tō Skēkōl kikōka ie'pa suéitō er siarē wa e' kuekī. E' dōr wēs Skēkōl yēkkuō tō ichè es wé ichéitō:

"E' kuekī ye' tō be' kikerakā pē' kē dōr judiowak esepa ulitane shūa.

Ye' ttsōraē be' kikokaie buaē."†

10 Ñies itso' kitule i' es:

"iA' kē dōr judiowak esepa ttsē'nú buaē wēpa dōr Skēkōl icha esepa tã ñita!"‡

11 Ñies ichéitō:

"iA pē' kē dōr judiowak Skēkōl kikōka!

iA ká ulitane wakpa, Skēkōl kikōka!"§

12 Ñies Isaías tō ikitat iyēkkuō kī i' es:

"Jesé aleri ekōl dōraē se' shūa, e' tkērdakā ká ulitane wakpa wēttsōie. Pē' kē dōr judiowak esepa tō ie' ē paneraē e' tsatkoie."*

Es itso' kitule.

13 Ì buaē kōs doia se' a e' panekesō krōrōē e' wì dōr Skēkōl. As e' tō ttsē'ne buaē ena sene bēre mù a' kōs erblé ie' mik e'pa a. As ie' tō a' kīmù iwà kī panuk buaē Wikōl Batse'r diché batamik.

14 A yamipa, moki ye' iklö'wé tö a' serke buaë yësyësë. Nies ye' iklö'wé tö a' wä iyi jcher taië. A a ñi pautmi buaë. 15 Erë yëkkuö i' ki ye' er deka a' pattök wöshaë tté wésele wa as kë a' éna ichöwa. Skököl er buaë ché ye' a e' wa kanè me'itö ye' a, e' kueki ye' a kawö ta' a' pattoie es. 16 Ye' dör Cristo Jesús kanè méso ie' tté buaë kkayë' Skököl tö se' a e' pakoie pë' kë dör judiowak esepa moie Skököl a batse'oule Wiköl Batse'r wä. E' dör wes iyi mè sacerdotepa tö Skököl dalöioie wër buaë ie' wa es.

17 Ye' batsulewä Cristo Jesús mik, e' kueki ye' kanëblöke Skököl a e' tö ye' ttsë'wëke buaë. 18 Ye' kë er dë'ka kabenukka i' kë one Cristo wä ye' wa ese ki. Ie' batamik ye' tö pë' kë dör judiowak esepa ulaié Skököl tté iütök. E' wé ye' tö ipakè wa ena iwakanewë wa 19 ena Skököl Wiköl diché wa. Nies i' kë or yi a ese wëyö taië ie'pa wörki ikkachoie tö i' chéyö e' dör moki. Es kanè mène ye' a Cristo tté buaë pakoie e' wawétkeyö ká tso' kos Jerusalén dö Iliria e' shüa. 20 Kekraë ye' e' mukettsa tté buaë e' pakök wé kë yi tö Cristo dalöieta' ese ska'. Ye' iwé es as ye' kë dör wes yi tö u yuéka u chki tulu'wabak o'ka tö ese ki es. 21 E' skéie ye' éna iwak wes Skököl yëkkuö tö iché es, e' tö iché:

“Wépa a ie' tté kë pakaule, esepa a ká ardaë;
Wépa kë wä ie' tté ttsëule, esepa éna iardaë.”†

Pablo shkak Roma

22 Kekraë ye' shkak a' weblök, erë kanè i' tö ye' wöklö'wëke. 23 Erë i'ñe ta' ye' kanéone ká ikképa ki. Bänet ye' tö a' kkeyë'mi pakè, 24 e' kueki ye' mú tkömi Roma a' pakök mik ye' mi'ke España eta. Erë ye' kë a kawö kunuk taië a' ska' senuk, erë ye' ttsë'rmi buaë. E' ukuöki ta' a' mú ye' kimè as ye' dö España. 25 Erë i'ñe ta' ye' mitke Jerusalén s'batse'r malepa serke ee e'pa kimuk. 26 E' dör tö s'yamipa serke Macedonia ena Acaya e'pa tö inuköl kitbak iwákpa er wa patkëmi s'batse'rpa dör siarë tso' Jerusalén e'pa kimoie. 27 E' wé ie'pa tö iwákpa er wa, erë moki ie'pa ki inuí tso'. E' kueki buaë idir tö ie'pa tö judiowak kimè. E' dör tö i' buaë de judiowak ulä a Cristo

wa, e' de ie'pa ulä a ñies judiowak wa. E' kueki buaë idir tö i' tso' ie'pa wä e' kakmè s'yamipa dör judiowak esepa a. 28 Es mik ye' tö inuköl kitule kos ie'pa a e' mé ie'pa ulä a, eta ye' mía España e' tkökemi a' pakök. 29 Ye' wä ijcher tö mik ye' demi a' ska', eta se' ñi er diché iöraë buaë Cristo er buaë chö sia e' kos wa.

30 A yamipa, Skökëpa Jesucristo ttö wa, ñies se' ñi dalëritsöke Skököl Wiköl wa, e' wa ye' kköchö a' a' tö a' e' chö darërë ye' ta' ñita kanè mène ye' a e' wä uk. E' wëmi a' tö, a' tö Skököl a' ikië ye' ki e' wa. 31 Ikiö ie' a' as ie' tö ye' tsatkö Judea wakpa kë tö Jesús tté iütè esepa yöki. Nies ikiö ie' a' tö i' kos mi'ke ye' wä s'batse'rpa tso' Jerusalén e'pa kimoie as ie'pa tö e' tsü er bua' wa. 32 Es ikiö ie' a' as ye' dömi a' ska' ttsë'ne buaë wa enuk a' pakekeyö e' dalewa, es ie' ki ikiane e'ma. 33 Ie' dör sene bërë mukwak as e' tö a' wapiöü. Es e' idir.

16

Roma wakpa shké'wëmi Pablo tö

1 Tayë eköl kiè Febe dör s'yami, e' tté chekeyö a' a. Ie' dör Skökëpa Jesús icha erule tso' Cencreas e' kimukwak eköl. 2 Ie' kiöwä buaë Skökëpa Jesús ttö wa wes s'batse'rpa ñi kiöwä es. Ie' tö s'yamipa taië e'pa kimé, ñies ye' wák kiméitö. E' kueki mik ie' ki ilè kiane eta ie' kimú.

3 Prisca ena Áquila e'pa shké'ú ña. Ie'pa bak kanëblök ye' ta' Cristo Jesús kanè a. 4 Ie'pa e' me'ttsa ye' tsatkök, kë tkine tö dö' ittëwä. Wëstela chekeyö ie'pa a, erë kë dör ye' è. Skökëpa Jesús icha erule erule kos kë dör judiowak, e'pa tö wëstela cheke ie'pa a ñies. 5 Nies Skökëpa icha erule daparke Prisca ena Áquila u a, e'pa shké'ú ña. Nies ye' yami dalër taië ye' éna kiè Epéneto, e' shké'ú ña. Ie' dör s'tsá erblë' Cristo mik Asia e'. 6 María shké'ú ña. Ie' kanëblé taië a' a. 7 Wépa böi kiè Andrónico ena Junias, e'pa shké'ú ña. Ie'pa dör judiowak wes ye' es. Ie'pa bak wötëule s'wöto wé a ye' ta. Ie'pa dör Jesús ttekölpa kkeaulekə buaë imalepa wä. Ie'pa erblë' Cristo mik ye' yökü kewe.

8 Ampliato shké'ú ña. Ie' dör ye' yami Skökëpa Jesús ttö wa, e' dalër taië ye' éna.

† 15:21 Isaías 52.15

9 Urbano shke'ú ña. Ñies ie' kanablöke Cristo a wes sa' es. Ñies Estaquis shke'ú ña. Ie' dalër tajë ye' éna. 10 Apeles shke'ú ña. Ie' wër buaë Cristo wa. Ñies wépa dör Aristóbulo icha, e'pa shke'ú ña. 11 Herodiön, e' shke'ú ña. Ie' dör judiowak wes ye' es. Ñies wépa dör Narciso icha erblé Skékëpa mik e'pa shke'ú ña. 12 Tayëpa kiè Trifena ena Trifosa shke'ú ña. Ie'pa kanablöke Skököl a. Ñies tayë dalër se' éna kiè Pérside e' shke'ú ña. Ie' kanablöke tajë Skököl a. 13 Rufo shke'ú ña, e' dör Jesús mik erblökwak buaë suule sulitane wa. Ñies ie' mì e' shke'ú ña. Ie' dör wes ye' wák mì es. 14 Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ena s'yamipa kos tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña. 15 Ñies Filólogo, Julia, Nereo ena ikutà, Olimpas ena s'batse'r malepa tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña.

16 A' ñi shke'ú ñi dalër wa. Cristo icha erule erule e' kos tö a' shke'wémi.

17 A yamipa, ye' kköchö a' a tö wépa éna se' blabatsak ena se' akmine sene sulu a, esepa yöki a' e' kkö'nú. Ie'pa se' a icheke tö ttè wa se' wöblaule kewe e' kë dör mokië. Esepa yöki a' e' skö. 18 Ie'pa kë ku' Skékëpa Cristo kanëuk. E' skéie ie'pa tso' iwákpa ë kanëuk. Se' kam éna iar buaë esepa dakiñekerakitö ttè ttsër buaë ese wa. E' kueki esepa yöki a' e' skö. 19 Sulitane wa ijcher tö Skököl ttè mokië e' dalöieke a' tö buaë. E' tö ye' ttsë'weke buaë. Ye' ki ikiane tö a' mú wöblar ttè buaë yësyësé wa wawë. Erë a' mú kë e' wöbla'ù kache tté wa i sulu wambloie. 20 A' serke es, e' ta betka Skököl dör sene bèrë mukwak, e' tö Satanás shtowerawa a' klö dikia. As Skékëpa Jesús er buaë chö a' a.

21 Ye' yami Skékëpa Jesús kanè a kiè Timoteo e' tö a' shke'wémi. Ñies Lucio ena Jasón ena Sosípatro, e'pa tö a' shke'wémi. Ie'pa dör judiowak wes ye' es.

22 Ye' dör Tercio, e' tso' Pablo ttöke e' shtök yökkuö i' ki. Ñies ye' tö a' shke'wémi Skékëpa ttö wa. I' ta i cheke Pablo tö e' shtekeneyö.

23-24 Gayo tö a' shke'wémi, e' u a ye' serke. Eë Skékëpa Jesús icha erule tso' ká i' ki e'pa daparke. Erasto tö a' shke'wémi. Ie' dör ká i' inuköl kueblu. Ñies s'yami kiè Cuarto, e' tö a' shke'wémi.

Pablo tö Skököl kikéka

25 ¡Skököl kikökasö! Ie' a a' kimermi e' tkökwa darërë Jesucristo ttè buaë pakekeyö e' a. Ká iaiaë ttè buaë e' bléule se' yöki. 26 Erë i'ñe ta ikkayënewa se' a i kit Skököl ttekölpa tö yökkuö ki e' wa. Skököl yöbië e' tö ie'pa ka' ishtök. Ttè buaë ñe' kkayënewa as ká ulitane wakpa erblö imik ta iwà iütö.

27 Skököl e' dör Skököl eköl ëme e'. Ie' erbikö tajë sulitane tsata. ¡As e' kikarka kekraë Jesucristo wa! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Corinto wakpa a 1 Corintios

Mik Pablo bak kanëblök Éfeso etá ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto e'pa a. Pablo kèwö ska' ta Corinto dör Grecia ká bua'ie. Pè' bak senuk iki doka 650.000. E'pa shua 400.000 klöulewá kanëblök é. Pablo wák tö tsawe Corinto wakpa a Jesús tté buaë paka'. E' tté tso' kitule Hechos 18.1-17 e' ki.

Alaköl eköl kiè Cloe e' yami wele de Pablo pakök ie' tso' Éfeso ee. E' tö ie' a iyè' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa ñippöke tajë ena welepa tso' íyi sulusi wamblök tajë, e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' tö ikit ilè chaki' ie'pa tö ie' a e' iutoie ie'pa kimoie ena ipattoie.

Kam Corinto wakpa erblö Jesús mik etá ie'pa tö íyi tajë dalöieke Skëköl skéie, e' dör kabene et. Ì dalöieke ie'pa tö e' a ie'pa tö iyiwakjcheke e' chkà katekerakitö iyamipa ta ì dalöiekerakitö e' dalöioie. E' cheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Ñies ì dalöieke ie'pa tö e' wé kos a alakölpa sulusi datse ta wëpa serkerak ita. Erë mik wëpa ñekkëpa erblé' Jesús mik etá ie'pa kë éna iane tö wes ie'pa ké senuk. E' kueki Pablo tö ikkaché tö wes wëpa alaköl ta' ena alaköl kë ta' e'pa kawotá senuk.

Kíie ta pé' wele bak ñi dapa'uk Jesús mik erblökwakpa ta, e'pa tö ie'pa wöbla'weke kache tté wa. Ese ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl tö ye' klöo'bak iwák er wa Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa ekölie. S'yami kiè Sóstenes tso' ye' ta. ² A' dör Skëköl icha erule serke Corinto, e'pa a sa' tso' yëkkuö i' shtök. A' batse'oule a' batsulewá Cristo Jesús mik e' wa. A' klöo' Skëköl tö ie' icha batse'rpaie wëpa kos tso' ká wa'ñe tö e' tsatkè kié Skëkëpa Jesucristo a e'pa ta ñita. Jesucristo dör ie'pa ena se', e' Këköl. ³ Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa

Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bèrè mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a

⁴ Skëköl er buaë ché tajë a' a Cristo Jesús batamik, e' kueki ye' tso' wëstela chök ie' a kekraë. ⁵ A' batsulewá Cristo mik, e' wa ì kos kiane a' ki wakanewè Skëköl a, e' mène a' a tajë. Skëköl tö ieri mé a' a iwà pakoie buaë, ñies iwà jchenowá buaë. ⁶ E' wa iwënewá a' shua tö moki a' tö Cristo tté klö'wé buaë. ⁷ Es ì kos kiane a' ki kanëbloie Skëköl a, ese métke ie' tö a' a iWìköl wa. E' wakanewëke a' tö a' tso' Skëkëpa Jesucristo datskene e' panuk, e' dalewa. ⁸ Ñies ie' tö a' kimeræ buaë as a' e' tköwá darërëe ie' mik dö bata ekkè. Es a' kë ki ì nuí ta' ie' wöa mik Skëkëpa Jesucristo datskene e' kèwö ska'. ⁹ Skëköl ttö mokié e' tö a' klöo'bak as a' ser batsulewá ie' alá Jesucristo dör Skëkëpa e' mik.

Jesús mik erblökwakpa ñi blabatsélor

¹⁰ A yamipa, ye' tö a' a ichè Skëkëpa Jesucristo ttö wa tö a' kos erbikö ñikkëe. Kè a' ñi blabatsök. A' senú buaë ñita. A' kabikeitsö ñikkëe wes wák eköl é es. ¹¹ A yamipa, tayë kiè Cloe, e' yamipa welepa tö ibiyó ché ye' a tö a' tso' ñippök tté ki. E' kueki ye' tso' a' a ichök es. ¹² Ie'pa tö ye' a' iché tö a' kos ñippöke ñita i' es: A' welepa tö icheke: "Ye' dör Pablo klé." Welepa skà tö icheke: "Ye' dör Apolo klé." Iëkölpa tö icheke: "Ye' dör Cefas* klé." A' skà tö icheke: "Ye' dör Cristo klé." ¹³ ¿Ima a' ibikeitsè tö Cristo tso' blabatsule? Au, kë idör es. ¿Ye' kötewá krus mik a' skéie? Au. ¿A' wösune ye' ttö wa? Au. ¹⁴ Wëstela chekeyö Skëköl a tö ye' kë wá a' wösune tajë. Wëpa kiè Crispo ena Gayo, e'pa é wösuk ye' tö. ¹⁵ Kè yi a iyënuke tö ye' tö a' wösuk ye' ttö wa. ¹⁶ Ye' éna ianewá i' ta tö ñies ye' tö wëm kié Estéfanos e' wösuk ena ie' yamipa ekká. Kè ye' éna iane tö yi skà wösuk ye' tö. ¹⁷ Cristo kë wá ye' patkëne s'wösukö, ie' tö ye' patké ie' tté buaë pakök. Ye' kë tö tté e' paketa' tté iskié wa wes s'yöule tajë esepa kapakö es. Ye' tö ipakeke tté wöshakla wa as Cristo kötewá krus mik e' tté diché kë chöwa.

Skëköl diché tajë ena ie' siwé iskié, e' wá dör Cristo

* 1:12 Cefas: E' é kiè ñies Pedro.

18 Wépa weirdaë aishkuö ta, esepa a Cristo kötewä krus mik, e' tté dör alipa ttèie. Erë se' tsatkërke, esepa a Skëköl diché tajë, e' tté idir. 19 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè:

“Skëköl tö ichè: Wépa wä siwä' jcher iskië, esepa meraatyö wes kë wä ì jcher es.

Wépa kabikeitsö tajë,

esepa éna ká chöwerawayö.”†

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

20 Es idir e' kuekî s'ditsö wä siwä' jcher iskië, ¿wes esepa de? S'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa, ¿wes esepa de? Wépa a s'ditsö íyi tté wä pakar ñî a buaë ¿wes esepa de? Skëköl a ta siwä' iskië jcher s'ditsö wä, e' kë wä ta', e' dör wes alipa tté es. 21 Tté e' wä dör i' es: Skëköl wä íyi jcher iskië, e' kuekî ie' kë wä imeneat tö se' tsatkër ì jcher s'ditsö wä iskië ese wa. E' skéie ie' tö ime'at tö wépa erblé Cristo mik itté pakarke e' wa, esepa ë tsatkërdaë erë ittsër alipa ttèie.

22 Ì kë or yi a ese kiane suè judiowak kî tté klö'woie. Griegowak tö siwä' iskië ese yuleke tajë. 23 Erë Cristo kötewä krus mik, e' tté pakeke sa' tö. Tté e' sulune judiowak yöki. Pë' kë dör judiowak, esepa a ta e' dör alipa tté. 24 Erë wépa kos klö'bak Skëköl tö iwák a, judiowak ö pë' kë dör judiowak, esepa a Cristo dör Skëköl diché tajë ena ie' siwé iskië e'. 25 Ì wé ie' tö e' wër wes ì wé aliwakpa tö es. Ñermata ie' wä siwä' jcher iskië tköka sulitane tsata. Iwër wësua tö ie' kë diché ta', ñermata ie' diché ta' tajë tköka sulitane tsata.

26 A yamipa, mik Skëköl tö a' klö'bak, eta ¿wes a' dör? E' anú a' éna. Ká i' wakpa a ta a' kibiiepa kë wä siwä' iskië jcher. A' kibiiepa kë ttö dalöiërta'. A' kibiiepa kë dör këkëpa tajë ese ditséwö. 27 Erë wépa cheke ká i' wakpa tö tö kë iwä ì jcher, esepa shukit Skëköl tö wöbla wa, wépa wä siwä' jcher iskië, esepa jaëwoie. Wépa kë dör këkëpa tajë ká i' wakpa a, esepa shukit ie' tö wöbla wa, wépa dör këkëpa tajë, esepa jaëwoie. 28 Wépa wateulettsa, wépa bikeitseke ká i' wakpa tö tö kë idör ìie bua', wépa kë dör ì, esepa shukit ie' tö, wépa dalöiërta' tajë ká i' kî, esepa wöowaie diöshet. 29 Es kë yi

a e' ttsënuka Skëköl wörki. 30 Erë Skëköl wák tö a' bätswä Cristo Jesús mik. Cristo batamik ie' tö se' ké siwä' moki jchenukwä iskië. Ñies Cristo batamik ie' tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es, ñies se' de ie' wák ichaie batse'r yënettsa sene sulu ulà a. 31 E' kuekî s'kawöta senuk wes Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Yi e' ttsakka as ese e' ttsöka ì wé Skëköl tö ese wa.”‡

2

Cristo kötewä wötëulewä krus mik, e' tté paké Pablo tö

1 A yamipa, mik ye' dë' kewe Skëköl tté buaë pakök a' a, eta kë ye' wä iwä pakane siwä' iskië ese wa wes a' wakpa yöule tajë esepa tö s'wöbla'weke es. 2 Mik ye' bak a' shua, eta ye' kë kî ì bár tté kianeia. Ye' ibikeitsétke Jesucristo kötewä wötëulewä krus mik e' tté ë pakök. 3 Mik ye' dë'bitü a' ska', eta ye' ttsë'rke alabëbë kë diché ta' tajë, ye' suarke tajë painuke tajë. 4 Ye' tö Skëköl tté buaë e' paké a' a, erë kë ye' wä ipakane siwä' iskië s'ditsö a' ese wa a' dakiñoie. E' skéie ì pakéyö a' a, e' wä kkaché a' a Skëköl Wiköl tö idiché wa tö mokië idir. 5 Skëköl tö iwé es as a' kë erblö siwä' iskië ese mik, e' skéie as a' erblö ie' diché mik.

Se' wä Skëköl siwé jcher iWiköl wa

6 Erë wépa tkëulewatke darërë Cristo mik, esepa je' éna iane tö tté pakeke sa' tö, e' dör siwä' iskië chökle. Erë e' kë dör s'ditsö ena iwökirpa siwä' ese; esepa diché erkewatke. 7 Siwä' pakeke sa' tö, e' dör Skëköl siwä' bak blëulewä s'ditsö yöki e'. Ká iaiaë kam ká i' yö, e' yöki ie' tö ibikeitsbak tö sene michoë olo ta' tajë, e' meraëitö se' a' ie' siwä' wa. 8 Siwä' e' kë ane s'ditsö wökirpa éna. Ie'pa éna ianúpa, e' ma ie'pa kë wä Skëkëpa Jesús olo ta' tajë e' kötewä. 9 Erë e' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè:

“Ì buaë kë sùule yi wä,

ì buaë kë ttsëule yi wä,

ì buaë kë bikeitsule yi wä,

ese tso' Skëköl wä mè wépa éna ie' dalër esepa a.”*

† 1:19 Isaiás 29.14 ‡ 1:31 Jeremías 9.24 * 2:9 Isaiás 64.4

¹⁰ Erë e' kōs wà kkachéitō se' a iWikōl wa. Iwikōl tō íyi ulitane shuyulekettsa sekka dō Skëkōl erbikō iskië eseë.

¹¹ Se' wikōl tso' se' a, e' ã wà ijcher ì tso' se' er a. Es ñies Skëkōl Wikōl ã wà ijcher ì tso' ie' er a. ¹² Ie' tō iWikōl mé se' a, e' kuëki kē se' kabikeitsōia wēs s'ditsō kabikeitsō es. Ie' tō iWikōl mé se' a as ì buaë kōs méitō se' a er bua' wa e' wà ar se' éna. ¹³ E' kuëki kē sa' tō s'wōbla'wëku' ká i' a siwa' tso' ese wa. S'wōbla'wëke sa' tō ttë kkaché Skëkōl Wikōl tō sa' a e' wa. Es sa' tō Skëkōl Wikōl íyi e' wà pakeke ttë méitō sa' a ese wa.

¹⁴ Wépa kē a Skëkōl Wikōl ku', esepa a ie' íyi e' dōr alípa íyi, e' kuëki ie'pa kē kī ikiane. Ñies ie'pa kē éna iwà ar, ttë e' wà arke se' éna Skëkōl Wikōl ã wa e' kuëki. ¹⁵ Erë wépa a Skëkōl Wikōl tso', esepa éna ie' íyi ulitane wà armi buaë. Erë ì wëke ie' tō ie'pa a e' kē wà anuk yi éna. ¹⁶ E' dōr wēs itso' kitule Skëkōl yëkkuō kī es, e' tō ichè: “Skëkōl erbikō e' kē jcher yi wà. Kē yi a ie' pautuk.”† Erë se' èltëpa wà Cristo erbikè tso'.

3

Se' kōs dōr Skëkōl kanè mésopa

¹ A yamipa, mik ye' bak a' shua, età ye' kē a kapakar a' ta wēs s'wëttseke Skëkōl Wikōl tō esepa ta kapakè es. E' skéie ye' kawōta kapakōk a' ta wēs ye' kunúpa kapakōk s'tso'ia s'wák dër sulu dikia ö ala'r tsitsirla kē yöule buaë Cristo ttë wa esepa ta kapakè es. ² Ttë wa ye' tō a' wōblao' e' dōr tottola wēs tsu'diö mè ala'rla a es, kam a' a chkè darërè katar e' kuëki. †Erë ikkè ta kam a' a chkè darërèè katar, ³ a' serkeia wēs s'wák dër sulu kī ikiane es e' kuëki! A' ñippōke, a' ukyërke ñi kī taië, e' wà kiane chë tō a' seria wēs s'wák dër sulu kī ikiane es, wēs pë' kē a Wikōl Batse'r ku' es. ⁴ A' wëlepa tō icheke: “ye' dōr Pablo klé.” A' wëlepa skà tō icheke: “ye' dōr Apolo klé.” A' ttōkeia es, e' wa iwënewa tō a' dōr wēs pë' kē a Wikōl Batse'r ku' es.

⁵ Età ichö ye' a tō ¿Apolo dōr yi? ¿Pablo dōr yi? Sa' dōr Skëkōl kanè mésopa ã. Sa' tō Jesús ttë buaë paka' a' a, e' batamik a' de erblök Jesús mik. Kanè me' ie' tō sa' bōl a kuä'kī kuä'kī, e' wakanewé sa' tō. ⁶ Jesús ttë buaë e' tsá tkéyö a' er a, wēs íyi kuatkè es.

Apolo tō ikkö'né as italar, erë Skëkōl wák tō iwà tala'wëke. ⁷ Yi tō íyi kuatkeke, ñies yi tō ikkö'neke, esepa kē dōr ì. Skëkōl tō iwà tala'wëke, e' dōr íbua'ie. ⁸ Yi tō íyi kuatkeke, ñies yi tō ikkö'neke, esepa dōr ñies ãme ie' a. Ie' tō iské meraë ie'pa a eköl eköl wēs iwakanewëkerakitō es. ⁹ A' dōr wēs ie' tē es, e' a sa' bōl kanëblöke ie' a. Ñies a' dōr wēs u yörike ie' a es. ¹⁰⁻¹¹ Ie' er buaë ché ye' a, e' wa ime'itō ye' a ichkí tkökwa wēs u yuökwa bua'bu es. E' ukuöki ta u yuökwa skà de ikí yuökmi. U yörike Skëkōl a e' chki tkënewatke e' dōr eköl ã, e' dōr Jesucristo. Kē yi a ichkí kuä'kī tkënuwane. E' kuëki se' ulitane eköl eköl kawōta e' kkö'nuk buaë tō wēs iwà kī yuekemisö. ¹² Se' tō iwà yuëmi orochka wa, inukölchka wa ena ák bua'bu wa ö iwà yuëmisö kaltak wa, kakö wa ena kuaköl wa. ¹³ Mik Jesucristo datskene, età iwërdaë tō is iwà yuésö. E' këwö ska' ta se' kanè ma'ordaë bö' wa isuoie tō is idir. ¹⁴ U chkí tulunewa, e' kī se' tō iwà yué, e' ta e' kē ñanewa bö' a ta esepa a iské merdaë. ¹⁵ Erë ì yuésö e' ñanewa, e' ta kanè e' weirdawa. Erë esepa tsatkërdaë bö' yöki, erë kē ì atë ie'pa ulà a wēs s'tkōshkar u ñarkewa yöki es.

¹⁶ ¿A' kē wà ijcher tō a' wákpa dōr Skëkōl wé, ie' Wikōl serke a' shua e' kuëki? ¹⁷ Ie' wé dōr batse'r, e' dōr a' wákpa. E' kuëki e' olo'yéwa yi isie tō, e' ta ese olo'yerawa ie' tō.

¹⁸ Kē a' e' kütö'ukia. A' wëlepa e' bikeitsö tō a' wà siwa' iskië jcher wēs s'ditsö tō ibikeitseke es, e' ta esepa kawōta e' ökwa alíie as siwa' moki jcherwa iwa. ¹⁹ Ì dōr siwa' iskië s'ditsö a, ese dōr alípa ttë Skëkōl a. E' dōr wēs ie' yëkkuö tō ichè es: “Wépa wà siwa' iskië jcher taië, esepa klö'wërawa Skëkōl tō iwákpa erbikō s'dakiñoie e' wa wēs iyiwak klö'wëwasö sho' wa es.” ²⁰ Ñies ichéitö i' es: “Skëkōl wà ijcher buaë tō ì tso' ká i' a, ese siwé jchermi s'wa taië, e' kē dōr ìie bua'.” ²¹⁻²³ Erë a' dōr Cristo icha ena Cristo dōr Skëkōl icha. E' wà kiane chë tō íyi ulitane mé Skëkōl tō a' a a' kimoie. Ye' ena Apolo ena Pedro, e'pa tso' a' kimuk. E' kīie ta ì kōs tköke i'ñe ta, ñies aishkuö ta, s'ser ena s'duōwa, ekkè kōs tso' a' kimuk. E' kuëki kē a' kàne s'ditsö wële kkeökka taië tō e' dōr íbua'ie as s'mi' ikléie.

† 2:16 Isaiás 40.13

4

Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa kanè

¹ Sa' bikeitsö tö sa' dör Cristo kanè mésopa. Skèköl ttè bak blèulewà e' wà pakè wërke sa' wöki wës iyi kuèblu es. ² İyi kuèblu kawötà iwakanéuk yësyësë wës iwökir tö iuk patké es. ³ Es idir, e' kueki ima a' tö ö yile skà tö is ye' kanèblöke Cristo a' e' bikeitseke, e' kë kī ye' tkine. E' kīie ta ima ye' wák tö ye' kanè bikeitseke, e' kë kī ye' tkine. ⁴ Ye' er kë wà ye' kkatène, erè kë e' wa yö ichepa tö kë ì sulu ku' ye' kī. Skèkèpa Jesucristo tö ye' shuleraë, ima e' tö ye' bikeitseke, e' è kī ye' tkirke. ⁵ Mik ie' dene età sulitane shuleraëitö. Ì kos tso' blèulewà se' er a, ñies ì dalèrmik se' serke, ese kos kkacheraëitö wöshak sulitane wörki. E' kèwö ska' ta se' kos kanèblöke buaë ie' a, e'pa kikerakà ie' tö. E' kueki kë s'kkatar, kam s'shulir kèwö doka e' yöki.

⁶ A yamipa, ye' tö ye' wák ena Apolo ché a' a' kimoie as e' wa a' tö iwà saù tö kë a' kàne ì tso' kitule Skèköl yèkkuö kī chétkeyö ñe' dalöseukwà. Kè a' kàne e' ttsökà tajë sa' eköl wa ena sa' eköl wöökwa diöshet. ⁷ ¿Wës a' tö ichèmi tö a' dör s'malepa tsata? Ì kos tso' a' wà, ì buaë eri ta' a' wà, wës a' kabikeitsö, e' kos me' Skèköl tö a' a. ¿Iók a' e' ttsökà tajë tö wësua iyi kos e' dè'bitu a' wákpa wà, a' wákpa er wa?

⁸ Wësua a' ibikeitseke tö Skèköl siwà' jcher tajë a' wà, e' dör wè', kë ì kī kianeia a' kī. A' e' ttsö tö a' s'wëttsémitke blu'paie, erè kam sa' doka ekkè. Moki a' mú s'wëttsémitke blu'paie, e'ma sa' detke a' ta ñita s'wëttsuk. ⁹ Erè ye' a' ta, wësua sa' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa méat Skèköl tö s'ditsö malepa bataie. Ye' ittse tö ká ulitane wakpa ñies Skèköl biyöchökwakpa ulitane e'pa tso' sa' weirke e' weblök. Sa' dör wës s'bolökpa tö s'klö'wéwà tsèmi sulitane wörki ttèwà es. ¹⁰ Cristo tté kueki sa' wër aliie, erè a' e' bikeitsö tö a' wà siwà' iskië jcher buaë a' batsulewà Cristo mik e' kueki. Iyërke tö sa' kë diché ta', erè a' diché ta' tajë. A' dalöiërta' tajë, erè sa' kë dalöiërta'. ¹¹ Dö ikké ta' sa' tekeia bli tö ersir tö; kë sa' datsi' ta' buaë; pè' tö sa' we'ikeke siarè; sa' wákpa kë wà u ta' senoië; ¹² sa' kanèblöke darèrèe sa' wák ulà wa dö sa' shtrinewà da'a ekkè. Mik pè' alibchöke sa' kī, età e'pa a' sa' er buaë chöke.

Mik ie'pa tö sa' we'ikeke, età e' dalè'ttseke sa' tö er bua' wa. ¹³ Mik pè' tö sa' cheke suluë, età e' iutekene sa' tö ttè bua' wa. Dö ikké ta' ká i' wakpa wa sulu sa' wër. Ie'pa a' sa' dör wës ushña uyanettsa u'rki es.

¹⁴ Ye' kë wà ttè i' kite a' a' a' jaëwoie, è ye' tso' a' pattök wës iyé éna ila'r dalèr ese pattèitö es. ¹⁵ Cristo Jesús tté buaë paka' ye' tö a' a' kewe, e' wa a' batsewà ie' mik. E' kueki moki ye' dör wës a' yé es. A' mú wà s'wöbla'ukwakpa Cristo tté wa tso' doka 10.000, erè ye' eköl è dör wës a' yé es. ¹⁶ E' kueki ye' tö a' pattè tö a' senú wës ye' serke es. ¹⁷ E' kueki ye' tö Timoteo patkémi a' ska'. Ie' dör wës ye' wák alà es Skèkèpa wa. Ie' dör ye' ttökata yësyësë dalèr tajë ye' éna. Wës ye' dör Cristo Jesús mik erblökwak e' ser, e' ttè wa ye' tö ie' icha kos tso' erule erule ká wa'ne, e'pa wöbla'wèke. Ttè e' ska' Timoteo tö a' er erane.

¹⁸ A' wèlepa e' ttséka tajë tö ibikeitseke tö ye' kë döpa a' ska'. ¹⁹ Erè Skèkèpa kī ikiane, e' ta ye' mi'ke a' pakök bet. Mik ye' de età ye' tö isueraë tö a' wépa e' ttséka tajë, esepa wà Skèköl diché ta' ö ie'pa kabërke è. ²⁰ Ì blúie Skèköl tso' e' wà wènewà idiché tajë e' kī, kë dör ttè è wa. ²¹ ¿Ì kiane a' kī? ¿A' kī ikiane tö ye' dö kësik wa a' uñuk? ö ¿a' kī ikiane tö ye' dö a' ska' er bua' wa, a' dalèritse wa?

5

Sene sulu watöttsasö

¹ Ye' itté ttsé tö a' shua wëm tso' eköl e' trërke suluë tkökà pè' kë tö Skèköl dalöie, esepa tsata. Ie' wà iyé alaköl tso'. ² Ì sulu e' tköke a' shua, erè e' wa a' e' ttsökekaiä tajë. E' skéie ¿wës e' kë wà a' jaëne? ¿Wës e' kë wà a' eriane? Warma wëm ñe' uya'ttsabak a' tö a' shua. ³⁻⁴ Erè ye' wák kë ku' a' ta, erè ye' ttöke wës ye' wák tso' a' ta es. Wëm ñe' shulétke ye' tö Skèkèpa Jesús ttö wa wës ye' wák tso' a' ta es. Mik a' ñi dapa'uke età ee ye' tso'ñak a' ta Wiköl Batse'r wa. Ñies Skèkèpa Jesucristo diché tso' a' ta. ⁵ E' wöshà ta wëm ñe' wömúttsa a' tö Satanás ulà a' as iwák dër suluë e' wöklör ta iwák tsatkër mik Skèkèpa datskene e' kèwö ska'.

⁶ A' e' ttsökà tajë sene sulu wa, e' kë dör buaë. ¿Kè a' wà ijcher tö pan wölöwoka elkela tö harinachka kos wölöwéka? ⁷ Sene

sulu e' dör wes pan wölöwoka kēchke* es, e' tō a' sulu'wēkewā. E' kuēki ese kōs uyōttsā a' shuā. Es a' dōraē buaē yēsēsē kē a' i sulu tā'ia wes pan yöule kē a' iwölöwoka iēne es. Cristo kōtewā se' nuī skēie. Ie' dör wes obeja jcheke Judiowak Yēpa Yērulune Egipto, e' kēwō tkō'woie es. E' kuēki ñermata a' batse'oule Skēköl wōa Cristo batamik. ⁸ Es kē se' kane Cristo kōtewā se' skēie, e' kēwō tkō'uk pan yöule iwölöwoka wa ese wa. Itkō'ūsō pan kē yöule iwölöwoka wa ese wa. E' wā kiane chē tō itkō'ūsō kēkraē sene mokī yēsēsē ese wa. Kē se' kane itkō'uk sene sulu tō s'sulu'wēkewā ese wa.

⁹ Yēkkuō iēt patkē' ye' tō a' a, e' ki ye' iyē' tō a' kē kane e' batsök trēr wakpa tā. ¹⁰ Erē pē' kē tō Skēköl dalōiē dör trēr wakpa ö iyi kkechök tajē ese wakpa ö akblökwakpa ö iyi diököl dalōiökwakpa, esepa kē chök ye' ku' a' a. Esepa chōpa ye' tō, e'ma a' kawōtā duökwa as kē a' e' batsō esepa tā. ¹¹ Wēpa yē' ye' tō a' a yēkkuō ki, esepa dör wēpa e' chō tō ie'pa erblöke Jesús mik esepa. Erē ie'pa dör trēnukwakpa ö iyi kkechök tajē wakpa ö iyi diököl dalōiökwakpa ö s'chök suluē wakpa ö bloblopa ö akblökwakpa. Kē a' e' batsök esepa tā, ñies kē a' chkök esepa tā. ¹²⁻¹³ Wēpa kē dör Skēkēpa Jesús icha ¿wes esepa shulēmi ye' tō? Skēköl wāk tō ie'pa shuleraē. Erē wēpa dör Skēkēpa icha ñi dapa'uke a' tā, esepa kawōtā shulē a' tō. E' kuēki a' tō iū wes itso' kitule Skēköl yēkkuō ki es, e' tō ichē: “Yi tō i sulu wamblé, e' uyōttsā a' shuā.”

6

A' ñippöke e' shulö a' wákpa tō

¹ Mik a' wēle tō i sulu wamblé iyami eköl ki, eta ¿wes ese mi'ke ie' wā kkatē s'shulökwakpa kē tō Skēköl dalōiē, esepa ska'? ¿lök e' kē shulē a' wákpa dör batse'r e'pa tō? ² ¿A' kē wā ijcher tō se' batse'r, e'pa tō ká i' wakpa shuleraē aishkuō tā? E' dör es, e' tā ¿wes i'ñe tā iyi tsitsirla ese ē kē shulir a' a? ³ ¿A' kē wā ijcher tō ñies Skēköl biyöchökwakpa shuleraēsö? Ie'pa shuleraēsö, e' tā ¿wes a' kē a' ñippē tso' ká i' ki ese shulir? ⁴ E' kuēki a' wēlepa ñippöke ñita,

e' tā ¿wes ese mi'ke a' wā shulē pē' bānet ska'? ⁵ I' chéyö a' jaēwoie. Yi a' a' shulirmi ¿ese kē ku' a' shuā da'a? ⁶ Erē e' skēie a' mi'ke ñi kkatök s'shulökwakpa kē erblōtā Jesús mik esepa ska'.

⁷ A' ñi kkatöke s'shulökwakpa ska', e' ē wa iwēnewa tō sene sulu e' alékatke a' ki. Idalē'ttsök bēre ¿e' kē dör ibua'ie? ¿As itō se' iyi ekiblō! ⁸ Erē e' skēie a' wákpa tō i sulu ñe' wambleke ñi tā dō s'yamipa erblöke Cristo mik esepa iyi ekibleke a' tō.

⁹ ¿A' kē wā ijcher tō wēpa dör i sulu wamblökwakpa, esepa kē dōpa i blúie Skēköl tso' e' a? Kē a' e' kitō'uk. Wēpa dör trēnukwakpa, wēpa dör iyi diököl dalōiökwakpa, s'senewabak dalöseukwa wakpa, wēpa trēr wēpa tā, alakölpa trēr alakölpa tā, esepa kōs kē dōpa i blúie Skēköl tso' e' a. ¹⁰ Ñies wēpa dör akblökwakpa, wēpa dör iyi kkechök tajē wakpa, bloblopa, s'chök suluē wakpa, esepa kōs kē dōpa i blúie Skēköl tso' e' a. ¹¹ A' wēlepa bak senuk iyi ekkē wamblök, erē Skēköl tō a' pakōa'bak, a' batseo'bak, a' klōo'bak wes pē' buaē yēsēsē es iWiköl wa Skēkēpa Jesucristo ttō wa.

Skēköl kē wā se' tsatkēne as se' tō i sulu wamblöia

¹² A' wēlepa tō icheke: “se' wā kawō tso', i kōs kiane wē se' ki, ese woie.” Erē ye' ichē tō kē i ulitane dör buaē se' a wē. Ye' wā kawō tā' i ulitane woie, erē kē ye' e' müpattsā as ilē e' alōka ye' ki. ¹³⁻¹⁴ A' wēlepa tō icheke: “chkē dör s'ñawi a, ñies s'ñawi dör chkē a.” E' yēne erē aishkuō tā iyi böt ñe' ewerawa Skēköl tō. Erē s'chkā kē dör trēnoie. Skēköl tō s'chkā shke'werakane aishkuō tā idiché tajē wa wes ie' tō Skēkēpa Jesús shkeo'kane es. E' kuēki s'chkā kē meneat trēnoie wes a' tō ibikeitseke es, ime-neat i buaē woie Skēkēpa a, ñies ie' tō s'chkā kkō'neke.

¹⁵ ¿A' kē wā ijcher tō se' batsulewā Cristo mik, e' kuēki se' chkā dör etkē ie' chkā tā? E' dör es, e' tā ¿wes se' tō s'chkā dör Cristo icha e' ia'wēmika senukka alaköl sulusi tā ese wa? ¿Kē se' kane e' ia'ukka yēs! ¹⁶ ¿A' kē wā ijcher tō mik yi sené alaköl sulusi tā, e' tā ie'pa bōl mīa wes wāk eköl ē es? E' dör wes

* **5:7** pan wölöwoka kēchke: Judiowak wöblar pan wölöwoka tso' ie'pa u a e' kōs uyōktsā Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēketke ie'pa tō e' yöki.

itso' kitule Skëköl yëkkuö k_i es. E' tö wëm ena ilaköl e' chë i' es: "Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mía wës wák eköl ë es."* 17 Erë yi batsulewä Skëkëpa Jesús mik, ese dör wës wák eköl ë es ie' ta.

18 E' kueki a' tköshkar trë yöki. Sene sulu skà kos, e' kë tö s'chkà dalösewëwä wës trë es. Mik se' trërke, etä s'chkà dör Cristo icha, e' méttasö o'ka kë dör Cristo icha, ese a. E' wa s'wák chkà dalösewëwasö. 19-20 ¿A' kë wä ijcher tö a' chkà dör Wiköl Batse'r e' wé? Skëköl tö iWiköl mé a' a, e' tso' a' a. Ie' tö a' to'ttsabak, e' ské dör darërëë. A' kë dör a' wákpa icha, a' dör ie' icha. E' kueki a' ké senuk yësyësë as ie' kikarka.

7

Se' serwä ñita e' pakë

1 Ì chaki a' tö ye' a yëkkuö k_i, e' wä iuteke ye' tö i'ñe. A' tö ye' a ichaki' tö ¿buaë idör tö se' kë serwä alakölpa ta? 2 Erë ye' ichë a' a tö tajë trë tso', e' yöki a' kos maso tsúwä eköl eköl. 3 A' wëpa kos kawötä senuk ilaköl ta, es ñies a' alakölpa kos kawötä senuk iwëm ta. 4 Alaköl chkà kë meneat ie' wák ë a, e' meneat ñies iwëm a. Es ñies iwëm chkà kë meneat ie' wák ë a, e' meneat ñies ilaköl a. 5 Ie'pa kë kàne ichkà kkeük ñi yöki. Erë ie'pa kawö mé ñi a e' batsöktsa ñi yöki ekuölö ë ttoie S'yë ta, e' ta e' ë dalewa kë ie'pa ñi köpawä. Mik ká e' tka, etä ie'pa ñi köwane dö' Satanás tö ie'pa erkiöwë trë nuk, kë ie'pa diché dë'ka e' kkö'nuk e' kueki. 6 Erë ye' kë ku' a' a ichök tö a' kawötä ñi batsöktsa ñi yöki es, a' k_i ikiane, e' ta a' tö iwëmi es. 7 Ye' a ta sulitane mú dör wës ye' es, kë alaköl ta'. Erë Skëköl tö imé sulitane a kua'k_i kua'k_i ñi kimoie.

8 A' wëpa tso'ia ekörla ñies a' wëpa dör schö, esepa a ye' ichë tö buaë idör tö ie'pa mú ser kekraë ekörla wës ye' es. 9 Erë ie'pa kë e' kkö'nuku' trë yöki, e' ta ie'pa mú maso yulöne senowaie. S'serwä e' dör bua'ie maso kkechekesö ñie e' tsata.

10 A' wëpa senewabak, esepa a ye' tö ttë dalöiëno i' meke: a' kë kàne ñi ökwa. Ttë e' kë dör ye' ttë, e' mé Skëkëpa Jesús tö se' a. Alakölpa kë kàne iwëm ökwa. 11 Erë ie' tö iéwä, e' ta ie' kë kàne senukwä wëm o'ka ta, ie' kawötä senuk ekörla kë wëm ta'. Ie'

kë senak es, e' ta ie' ké er bua'ukne iwëm k_i. Ñies wëpa alaköl ta', esepa kë kàne ilaköl ökwa.

12-14 A' malepa senewabak, erë e' maso kë erblöta' Jesús mik, esepa a ttë dalöiëno kë meneat Skëkëpa Jesús wä. Erë esepa a ye' ichë tö a' masopa kë arwa. Iwëm kë erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmilaköl olomik. Ñies alaköl kë erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmilaköl olomik. Ie'pa ñi éwa, e' ta ie'pa ala'r dör wës pë' kë erblöta' Jesús mik esepa ala'r es, ie'pa tsatkë e' dör darërë. Erë iyë ena imi serke ñita, kë ñi anewa, e' ta isalema ie'pa tsatkërmilaköl olomik. E' kueki ye' ichë tö a' maso senakia a' ta, e' ta kë iarwa. 15 Erë a' maso kë erblöta' Jesús mik, e' éna a' akwa krö wa, e' ta kë iwöklö'war a' kë klöulewä iulä a. Erë Skëköl tö se' klöo'bak senuk bërë ñita. 16 E' kueki ibua'ie dör tö a' sermiia bërë ñita. A wëm ¿i tö be' a ichök tö be' alaköl kë tsatkërpa be' olomik? A alaköl ¿i tö be' a ichök tö be' wëm kë tsatkërpa be' olomik?

17 E' dör wës ttë wa ye' tö Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa ulitane wöbla'weke ká wa'ñe es. Ye' tö ie'pa a ichë tö wës a' ku' Skëköl tö mik a' klöo'itö iwák a etä, es a' atú bër. Ie' tö ieri mé a' a seno eköl eköl es. 18 Wëpa tottola kkuölit tēule tsir, mik ie'pa klöo' Skëköl tö iwák a etä, esepa kë kàne e' mane'ukne wës. Es ñies wëpa kë wakyöule es, mik Skëköl tö ie'pa klöo' etä, esepa kë kàne e' wakyuök. 19 Se' wakyöule ö kë se' wakyöule e' ska' Skëköl kë tkine yës. Ie' ttë dalöiëno, e' dalöiekesö, e' je' k_i ie' tkirke. 20 A' kos e' tsúat wës a' dör mik ie' tö a' klöo' iwák a etä es. 21 Mik ie' tö a' klöo', etä ¿a' klöulewä kanè mésoie? e' ta kë a' tkinuk e' k_i. Erë a' a kawö tso'ia e' yöktsa e' ulä a, e' ta a' e' yöttsa. 22 Mik ie' tö a' klöo', etä a' klöulewä kanè mésoie, e' ta e' yë'ttsa ie' tö sene sulu ulä a kanebloie Skëkëpa Jesús a. Es ñies mik Skëköl tö a' klöo', etä a' kë dör kanè méso ñe'se, e' ta e' klöo' Cristo tö ie' wák kanè mésopaie. E' kueki a' klöulewä kanè mésoie, e' ta kë a' tkinuk e' k_i. 23 Skëköl tö a' to'ttsabak, e' kueki kë a' e' tiukne yile skà ttë dikia. 24 A yamipa, wës a' ku' Skëköl tö mik a' klöo'itö etä, es a' atú bër. A' senu

* 6:16 Génesis 2.24

buaë yësyësë ie' a, sene me'itö a' a e' a.

²⁵ Ima a' tö ye' chaki' yëkkuö k_i wépa tso'ia ekörla, esepa k_i, e' iuteke ye' tö i'ñe. Ese ttë kë mène ye' a Skëkëpa Jesús wä. Erë ima ibikeitsëyö, e' chekeyö a' a. Skëköl ye' sué er siarë wa e' wa ieri méitö ye' a iwà jchenowä buaë. E' kuek_i i chekeyö e' mik a' erblömi. ²⁶ I'ñe ta se' serke kawö darërë a, e' kuek_i ye' a ta buaë idir tö se' kos e' tsuat wes s'tso' es. ²⁷ Wëm senewabak, ese kë tö ilaköl ökwa. Wëm duria ekörla, ese tayë kë yular. ²⁸ Erë wëm senéwa, e' ta buaë idir. E' wa ie' kë wä i sulu wamblëne. Nies alaköl kam serwa, ese senéwa, e' ta e' dör buaë. E' wa ie' kë wä i sulu wamblëne. Erë wépa senewabak, esepa we'ikëmi ká i' k_i s'weirke ese tö tkökä wépa kë senewabak esepa tsata. E' yöki ye' éna a' tsatkak, e' ä kuek_i ye' ichè tö buaë idir tö a' ser ekörla.

²⁹⁻³¹ A yamipa, ye' ichè tö kë se' a kawö ta'ia taië. Wes ká i' dör i'ñe ta e' erkewatke. E' kuek_i i'ñe ta ena kekraë kë se' kâne senukia er me'rie i tso' ká i' k_i ese k_i. Se' senewabak, esepa kë er mukwä e' k_i. Se' iuke siarë, esepa kë er mukwä e' k_i. Nies se' ttsë'rke buaë, esepa kë er mukwä e' k_i. Se' tö i tué ta', esepa kë er mukwä i tso'rak iwä ese k_i. Se' serke buaë i tso' ká i' k_i ese mik, esepa kë er mukwä ese k_i.

³² Ye' k_i ikiane tö a' mú ttsë'r buaë, kë tkir i k_i. Wépa serke ekörla, esepa wä kawö tso' kibiie Skëköl íyi sauk ena i wër buaë ie' wa ese uk. ³³ Erë wépa senewabak, esepa kawötä i tso' ká i' k_i ese sauk as iwër buaë itayë wa. ³⁴ Es ie'pa k_i íyi böt kané tso'. Es nies alakölpa dör schö ena busipa wëm kë ta', esepa wä kawö tso' kibiie Skëköl íyi sauk. Ie'pa e' mumittsa senuk batse'r. Erë alakölpa senewabak, esepa kawötä i tso' ká i' k_i ese sauk as iwër buaë iwëm wa. ³⁵ Ttë ekkë chéyö a' kimoie, kë dör a' wöklö'woie. Ye' k_i ikiane tö a' ser buaë yësyësë Skëköl ä a, kë wötkeku' i tö.

³⁶ Wépa ttë meuletke tayë a senukwä, esepa wele tö ibikeitsë: "Tayë duéswö detke senowä, nies ye' kë a seneia ekörla. Bua' idir ye' a senukwä ie' ta", e' ta esepa a ye' ichè tö a' senakwä, e' ta a' senúwa, e' kë dör suluë. A' senúwa. ³⁷ Erë wépa ttë meuletke tayë a senukwä, erë esepa kë éna senakwäia, e' ta esepa a ye' ichè tö e' dör buaë tö a' kë

serwa. Erë a' kawötä ibikeitsökwa bua'iewa kewe tö a' wákpa er wa a' kë senakwä. Nies a' kawötä isauk buaë tö kë yi ku' a' a ichök tö kë a' senukwä. A' tö ibikeitsétke tö a' senak ekörla kekraë, e' ta bua' idir tö a' kë serwa. ³⁸ Es ye' tö ichè tö wépa senéwa, esepa tö iwé buaë. Erë wépa kë sene'wa, esepa tö iwé bua'ie.

³⁹ Alaköl senewabak, e' kawötä senuk iwëm ä ta dö mik iwëm blënewä eta. Iwëm blënewä e' ta ie' serwamine wëm o'ka ta. Erë ie' kawötä senukwä wëm erblé Skëkëpa mik ese ä ta. ⁴⁰ Erë ye' ichè tö bua' idir ie' a tö ie' mú ser ekörla, kë senewane. E' tö ie' ttsë'weraë buaë shutë. Ye' tö iklö'wé tö ye' a Skëköl Wiköl tso' nies, e' kuek_i ye' tö a' a ichè es.

8

Iyiwak jchëule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' pake

¹ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a, ese k_i a' tö ye' a ichaki' yëkkuö k_i, e' iutekeyö i'ñe.

Ima a' tö íyi diököl ñe'se ché, e' dör moki e' jcher se' wä. Erë kë a' éna ichökwa tö se' wä íyi jcher, e' tö se' kèmi e' ttsökka taië s'malepa k_i. Erë s'malepa dalëritsekësö, e' tö ie'pa diché k_i ieraë. ² Yi e' bikeitsö tö ie' wä íyi jchertke taië, e' wa iwënnewä tö kam ie' wä ijcher wes ikawötä jchenuk es. ³ Erë yi tö Skëköl dalëritseke, ese mik ie' bätse buaë.

⁴ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a ese katèsö, e' k_i a' tö ye' a ichaki'. Se' wä ijcher buaë tö íyi diököl ñe'se wák kë ta', e' kuek_i kë idör lie bua'. Skëköl chökle, e' dör eköl ä. ⁵ Pë' kë tö Skëköl dalöie, esepa tö iklö'wé tö i dalöiekerakitö, esepa tso' taië serke ká ja i a ö ká i' a. Esepa kiérakitö këköl ö skëkëpa. Moki esepa tso', ⁶ erë Skëköl dalöieke se' tö, e' dör Skëköl eköl éme e'. Ie' dör S'yé. Ie' dör íyi ulitane wì, nies se' tso' ie' ä a. Nies Skëkëpa dör eköl ä, e' dör Jesucristo. Íyi ulitane tso' ie' mik, nies se' tso' ie' mik.

⁷ Erë kë s'yamipa ulitane éna iwà ane buaë tö íyi diököl tso' dalöie, ese kos kë wä ta'. Ie'pa bak íyi diököl ñe'se dalöiök, e' kuek_i e' tso'ia ie'pa er a dö ikkë ta. Mik ie'pa tö chkè meule íyi diököl a, ese katé,

eta e' ki ier tö ikkaté. Ie'pa diché kë dē'ka ierbikō es, ese wöklō'woie. E' kueki ie'pa tö ittsé tö iianekane ñáie. ⁸ Se' bats Skököl mik e' kë dör chkè wa. Ì katekesö ö ì kë katèsö e' kë a se' onuk buaë ö suluë ie' wöa. ⁹ E' jcher a' wä, e' kueki a' tö iklö'wé tö chkè kos katèmi a' tö. E' yène, erè a' e' kkö'nú as kë a' ukuömik s'yamipa kam éna iwà ar buaë, esepa ardöne sene sulu a. ¹⁰ Ichösö tö be' éna iane buaë, e' mía e' tkésér chkè meule íyi diököl a, ese katök iwé a. Erè e' dalewa s'yami kam éna iwà ar buaë ese eköl tö be' sué chkök ta' e' tö ie' erkiöwéka ta' imía ta' ikatétö ñies. ¹¹ Be' tö iwé es, e' ta' e' wa be' tö se' yami, kë diché dē'ka wè', e' émine sene sulu a ta' isulurdawä be' ukuömik. Ie' dör s'yami, ñies Cristo e' mettsä ttèwä ie' skéie. Be' tö iwé es, e' ta' be' tö ì sulu wamblé s'yami ki. ¹² Se' tö s'yamipa kam éna iwà ar buaë, esepa ki ì sulu wamblé es, e' ta' ñies se' tso' ì sulu wamblök Cristo ki. ¹³ E' kueki ye' ichè tö s'yami wele armine sene sulu a ye' ukuömik, iyiwak chkà katéyo e' kueki, e' ta' kë ye' tö ikatepaiane.

9

Pablo tö ikanè tsatké

¹ ¿Wes a' tö ibikeitsèmi tö ye' kë a kawö ta' ì woie wes ye' ki ikiane es? Wésua a' tö ibikeitseke tö ye' kë dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. Erè ye' tö Sköképa Jesús su' ye' wák wöbla wa, e' kueki mokí ye' dör ie'pa eköl. A' dör ye' kanebloke Sköképa a' e' wà. ² A' wakpa ki iwènewä tö mokí ye' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. O'kapa tö ichèmi tö ye' kë dör es, erè e' kë yènuke a' a.

³ Wépa tö ye' ché es, esepa yöki ye' e' tsatköke i' es. ⁴ ¿Wes a' ibikeitsèmi tö wépa wöbla'wekeyö, esepa kë kawötä ye' kimuk inuköl wa chkoie di' yoie? ⁵ Ñies ¿ima a' ibikeitsè tö ye' kë a kawö ta' senukwä tayè erblöke Jesús mik ese ta' tsèmi e' ta' wes Jesús ttekölpa malepa ena Jesús elpa ena Pedro e'pa tö iweke es? ⁶ ¿ima a' ibikeitsè tö ye' ena Bernabé, sa' bölä è kawötä kaneblok sa' wákpa ulä wa e' kkö'noie? ⁷ ¿Wé a' wä isuule tö ñippökwakpa mi'ke, erè iwákpa e' kkö'nuke ichkè wa idi'yè wa? ¿Wé a' wä isuule tö iyiwö tkèsö, erè kë sö iwà katépa? ¿Wé a' wä isuule tö yi tso' chibo kkö'nuk, erè

ese kë tö chibo tsu'diö yépa? ⁸⁻⁹ Ì chök ye' tso' a' a, e' kë bikeitse s'ditsö è wä, ñies itso' kitule Moisés ttè dalöièno ki, e' tö ichè i' es: “Baka wè'ñe tso' kanebloie trigo wöttsoie, e' kë kawö ta' kkö payuèwä itso' kaneblok e' dalewa as trigowö katöitö.” ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ttè dalöièno e' me'at Skököl tö baka wè'ñe è kkö'noie? ¹⁰ Au, ie' tö ime'at se' a' ñies. Wépa tö iyiwö tkeke ena wépa tö ishteke, esepa tö iwakaneweke ie'pa tö iwö kak paneke e' kueki. ¹¹ Es ñies sa' tö Wiköl Bats'e' íyi tsá paka' a' a, e' dör wes iyiwö tkèsö es, e' kueki kë idör suluë tö a' tö sa' kimü ì tso' a' wä ese wa, e' dör wes iyiwö shtekesö es. ¹² A' wöbla'ukwakpa skà e' kkö'nuk a' kawötä, e' yitā buaë a' kawötä sa' kkö'nuk.

Erè e' wä kë kine sa' wä a' a. Mik sa' bak a' ska', eta sa' kë wä a' íyi kàne e' kkö'noie. Sa' kaneblé' sa' wákpa ulä wa e' kkö'noie. E' dör darèrè sa' a, erè e' kos dalè'ttsè' sa' tö as kë ì tö a' wöklö'ü Cristo ttè buaë e' klö'uk. ¹³ A' wä ijcher tö wépa kanebloke Skököl wé tso' Jerusalén e' a, esepa serke ì kaneweke ie'pa tö ese mik. E' wä dö tö iyiwak jcheke ie'pa tö ka' tso' imokä Skököl a' e' ki, ese chkà kak tsekeat ie'pa tö katè. ¹⁴ Es ñies Sköképa Jesús tö iyè'at tö wépa kanebloke ie' a' ittè buaë pakök, esepa serdaë kanè e' mik. ¹⁵ Erè ye' kë wä íyi ikkè kine a' a yès. Ñies ye' kë ku' i' chök a' a as a' tö ye' a' imü. Ye' tö Jesús ttè buaë pakeke éme, e' tö ye' ttsè'weke buaë shütè. E' kë yepattsä yi tö ye' ulä a. Ye' a' ta' buaë idir tö ye' duöwä, erè ye' kë tö a' ulä a ì klö'wépa.

¹⁶ Erè ye' patküle Jesús ttè buaë pakök, e' kueki e' wa ye' kë a' e' ttsènuke yès. Ye' kawötä iwà pakök. Ye' kë tö ipakè, e' ta' iwèstela ina ye' ta! ¹⁷ Ipaköpayö ye' wák er wa, e' ma ye' wä kawö ta' s'ña'woie iki. Erè kanè e' me'at Skököl tö ye' ulä a, e' kueki ye' kawötä ipakök. ¹⁸ E' dör es e' ma ¿ì dör iské ye' a? Ye' ttsè'ne buaë ipakök éme e' dör iské ye' a. E' wä kiane ché tö erè ye' wä kawö ta' senuk ye' kanè e' wa, erè e' kë ki ye' s'ña'weku' yès. E' tö ye' ttsè'weke buaë shütè.

¹⁹ Erè ye' kë dör yi kanè méso, erè ye' e' mettsä sulitane kanè mésoie as kos ie'pa erblömi Jesús mik, ekképa dö erblök imik. ²⁰ Mik ye' tso' judiowak shua, eta ye' serke

wes sa' judiowak ser Moisés ttè dalöiëno dikia es as ie'pa erblö Jesús mik. Eré ye' kë ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia, eré mik ye' tso' ie'pa shua, eta idalöiekeyö as ie'pa erblö Jesús mik. ²¹ Es ñies mik ye' tso' pè' kë dör judiowak esepa shua, eta ye' serke wes ie'pa ser es as ie'pa erblö Jesús mik. (Eré kë ì sulu wambleku'yö. E' wà dör tö eré ye' kë ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia, eré ye' tso'ia Skëköl ttè dalöiëno e' dikia, ye' tso' Cristo ttè dikia e' kueki.) ²² Mik ye' tso' s'yamipa kam éna Jesús tté wà ar buaë, esepa shua, eta ye' serke wes ie'pa ser es, as ye' a ie'pa kimer as ie'pa éna iwà ar buaë. Es mik ye' tso' pè' shua eta ye' serke wes ie'pa es as wes alé ie'pa welepa tsatkër. ²³ Ì kos wekeyö e' dör Jesús tté buaë kí shkõwoie as iwà döñak ye' ulà a.

²⁴ A' wà ijcher tö mik se' turke tseë isuoie tö wé e' alömi, eta iturkerak seraa, eré eköl é e' alömi, ese ulà a iské döraë. E' sù a' senú Skëköl a buaë as iské dö a' ulà a wes wé e' alé ese ulà a iské de es. ²⁵ Tunukwakpa ulitane e' kkö'nuke, e' yuöke kekraë e' aloka imalepa ki. Ì kos tö ie'pa wöklö'wèmi, e' olo'yeke ie'pa tö. E' kos weke ie'pa tö as kal kö yuekerakitö wöshkie* tkèka iwökir ki, ese dö ie'pa ulà a ie' alérak e' skéie. Iské e' chklörta'wà, eré se' iyuleke, e' dör yöbië kë chklörta'wà. ²⁶ Ye' serke Skëköl a wes yi tur e' aloka ese es, kë dör wes tunukwak turke éanas ese es. Ye' kë dör wes ñippökwak tö iulà tsiní uyeke é siwa' ki, kë wà ta' ese es. ²⁷ Ye' e' wöklö'uke darèrè, ye' chkà kekeyö kèsik wa as tö iù wes Skëköl ki ikiane es. E' wekeyö es dö' ye' s'patté tajë Skëképa tté wa, eré ye' wák kë ulà a iské dö.

10

Kë a' minuk íyi diököl dalöië ese wé a

¹ A yamipa, ye' kë ki ikiane tö a' éna ichöwa tö ì bak se' yamipa bak ká iaiaë Moisés kéwö ska' e'pa ta. Ie'pa kos wèttse' Skëköl tö mò àr tajë e' wa. Ñies Skëköl diché wa ie'pa kos baktsa klö wa dayë kiè Dayë Mat, e' shua kë nune'ka dayë wa. ² E' dör wes ie'pa wösunerak mò a ena dayë a es iwà kkachoie tö ie'pa batsulewà Moisés

mik. ³ Es ñies chkè mé Skëköl wák tö ie'pa a, e' é ñé ie'pa ulitane tö. ⁴ Ñies di' mé ie' wák tö ie'pa a, e' é yé ie'pa ulitane tö. Di' e' döwèttseitö ákkuö a. Ákkuö e' tö Cristo wà ché, e' mir ie'pa ta kekraë ikimukrak. ⁵ Eré ie'pa kibiiepa kë wër Skëköl wa buaë. E' kueki ie'pa kibiiepa durulune, nu ate tkëter ká wa'ñe ká sir poë e' ki.

⁶ E' kos tka ie'pa ta se' a iwà kkachoie tö kë se' kàne ì sulu kkechök wes ie'pa tö ikkeyè' es. ⁷ Se' kë kàne íyi diököl dalöiök wes ie'pa welepa tö idalöië' es. Ì wamblè' ie'pa tö e' tso' kitule Skëköl yèkkuö ki. E' tö ichè: "Ie'pa e' tuléwà chkök di'yök tajë buaë íyi diököl dalöioie. E' ukuöki ta ie' kékarak klötök trënuke ì sulu wamblök tajë e' ttsè'wokarak buaë."* ⁸ Kë se' kàne trënuke wes ie'pa welepa trënerak es, e' nuí ki ie'pa tajë e'pa durulune ká etké a döka 23,000. ⁹ Kë se' kàne Cristo wöñatkök ì sulu wa wes ie'pa welepa iwöñatké' es, e' nuí ki ie'pa kötulur tkabè wa. ¹⁰ Kë se' kàne kköchökka Skëköl wöa wes ie'pa welepa kköyè'ka es, e' nuí ki S'ttökulurwak tö ie'pa kötulur.

¹¹ Íyi ekké kos tka s'yamipa bak ká iaiaë, e'pa ta iwà kkachoie se' a tö se' kë kàne ì sulu wamblök wes ie'pa es. E' kos kiteat Skëköl yèkkuö ki se' serke i'ñe ta ká i' erkewatke e' kéwö ska', esepa a ikkachoie tö wépa tö Skëköl watéttsa, esepa weirdaë inuí ki.

¹² A' welepa e' bikeitsö tö "ye' e' tkéwà darèrè Jesús mik, kë ye' arpamine ì sulu a." Ese wakpa kawöta senuk erki as kë iarmine ì sulu a. ¹³ Se' erkirke ì sulu wamblök, ese kos tköke sulitane ta. Eré Skëköl ttö mokië, ie' kë tö se' mepattsa tö ì sulu tö se' erkiöwè tajë shuté kë se' a iwöklör ekké. Mik se' erkiöwéke ì sulu tö, eta ie' tö se' a ikkacheraë wes se' tköshkarmi iulà a as se' a iwöklör.

¹⁴ A yamipa, a' dalèr tajë ye' éna, íyi diököl tso' dalöië ese kos yöki a' tköshkar bänet. ¹⁵ A' kabikeitsö buaë, e' kueki ì chekeyö a' a, e' bikeitsö ta a isueraë tö mokië idir. ¹⁶ Mik se' ñi dapa'uke Cristo kötewà e' kéwö tkö'uk, eta wéstela chèsö Skëköl a vino yekesö ñita tka' etké a e' ki.

* **9:25** kal kö yöule wöshkie: E' merke tunukwakpa e' alé esepa a, e' kkecheke ie'pa tö tajë. Wé ki itkènekà ese wák dalöiërta' tajë. * **10:7** Éxodo 32.6

Vino ñe' tō ie' pē tēne tajē s'tsatkoie e' wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. Ñies pan etō ē blatekesō ñi a e' ñekesō ñita. E' tō ie' chkà wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. ¹⁷ Se' dōr tajē, e' kōs tō pan etō ē e' ñeke, e' kuēkī se' kōs dōr wēs wák ekōl ē es.

¹⁸ Ì weke Israel aleripa tō e' wà bikeitsō. Mik ie'pa tō iyiwak jcheke ka' tso' imoka Skēkōl a e' kī, etā wēpa tō ese chkà kak kateke, esepa kōs tso' ie' dalōiōk ñita. Es ñies a' mi'ke íyi diōkōl dalōio wé a, tā chke meule íyi diōkōl a, ese kak katé a' tō, e' tā a' tso' idalōiōk ie'pa tā ñita. ¹⁹ E' wa ye' kē ku' ichōk tō íyi diōkōl ese ena chke meule iā ese diché tā'. ²⁰ Au, kē idōr es. Ye' tso' ichōk tō pē' kē tō Skēkōl dalōiē esepa tō iyiwak jcheke mē íyi diōkōl a, ñermata e' meule aknamapa a, kē meule Skēkōl ichōk e' a. Ye' kē kī ikiane tō a' e' tiū aknamapa íyi shuā yēs. ²¹ A' kē a Skēkēpa Jesús tka' ena aknamapa tka' e' wà yanuk ñita. A' kē a Skēkēpa chke ena aknamapa chke katanuk ñita. ²² Iwēsō es, e' tā s'tso' Skēkēpa tsiriuk as isibirka s'kī. Ie' uluneka s'kī, e' tā ¿wēs e' dalē'ttsērmi siā?

Ì kōs ú Skēkōl ē kīkoka

²³ A' wēpa tō icheke tō “se' wā kawō tso', ì kōs kiane se' kī wē, ese wōie.” E' yēne erē kē ì ulitane e' dōr buaē se' a wē. Ì kōs kiane se' kī wē, e' wēmisō, erē kē ì ulitane a s'yamipa er diché iēnuk. ²⁴ Se' kē kane tkinuk se' wák ē kī. Ñies s'kawōtā tkinuk s'malepa kī.

²⁵⁻²⁶ Skēkōl yēkkuō tō ichē: “Ká i' ena íyi kōs tso' ikī, e' dōr Skēkōl icha.”† E' kuēkī iyiwak chkà watorke iwé a, ese kōs katēmiso. Kē iwà chakar tō imeule íyi diōkōl a ò au as s'er kē tō s'kkatō ikī.

²⁷ Yi kē erblōtā' Jesús mik, ese ekōl tō a' wēle kié chkōk ie' tā, tā a' shkak, e' tā a' yú. Ì kōs wà a' dēne e' katō bēre kē ichakar as a' er kē tō a' kkatō ikī. ²⁸ Erē o'ka tō a' a' iché: “Iyiwak chkà se meule íyi diōkōl a”, e' tā kē ikatar ie' dalērmik, ñies erbikē dalērmik. ²⁹ Ye' tso' ie' erbikē chōk, ye' kē ku' a' erbikē chōk.

Ye' a' kawō tā' iyiwak chkà ulitane katōk, ¿wēs e' kē katepayō, imēne sulu o'ka kī e' ē

kuēkī? ³⁰ Ì kateke ye' tō, ese kī ye' tō wēstela cheke Skēkōl a, e' tā ¿wēs e' sulurmi o'ka yōkī? ¿Wēs e' kī ie' tō ye' chēmi suluē?

³¹ E' kuēkī ì kōs yekesō, ñekesō, ñies ì kōs wēkesō, e' usō as Skēkōl kīkarka. ³² A' senú wōsh wa as kē yi wōklōr a' ukuōmik. Judiowak idir ò kē idōr judiowak ò wēpa dōr Skēkōl icha ese idir, ese kōs kē wōklō'war. ³³ A' senú wēs ye' serke es. Ye' wák e' ché senuk kekraē as e' wēr buaē sulitane wa. Ye' kē tkirkū' ye' wák kī. Ye' tkirke sulitane kī ie'pa kīmoie as itsatkērdak.

11

¹ A' senú wēs ye' serke es. Ye' serke wēs Cristo ser es.

Wēs alakōlpa kawōtā e' uk mik se' ñi dapa'uke etā

² Kekraē a' er arke ye' ska'. Ñies ì kōs wa ye' tō a' wōblao', e' wēkeia a' tō. E' kuēkī ye' tso' a' kīkōkka. ³ Erē ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō Cristo dōr wēpa dōr ie' icha esepa kōs wōkir. Ñies wēm dōr alakōl wōkir. Ñies Skēkōl dōr Cristo wōkir. ⁴ Mik a' ñi dapa'uke ttōk Skēkōl tā, etā a' wēpa wēlepa ttōke ie' tā ò ilē chekerakitō ie' ttekōlie tā iwōkir pabakekewaitō, e' tā e' wa yi dōr iwōkir e' dalōsēwēkewaitō. ⁵ E' skēie kē dōr es alakōlpa a. Ie'pa ttōke Skēkōl tā ò ilē chekerakitō ie' ttekōlie, kē wōkir pabakulewā, e' tā e' wa ie'pa tō yi dōr iwōkir e' dalōsēwēwā. Ie'pa dōr wēs alakōlpa tsā tō dabebe esepa es. ⁶ Alakōl wēle kē éna iwōkir pabakakwā, e' tā ese mú tō itsā tēe wēs wēm es. Erē e' dōr jaē tajē ie' a. E' kuēkī buaē idir ie' a tō iwōkir pabakōwā. ⁷⁻⁹ Skēkōl tō wēm yō' wēs ie' wák es, e' kuēkī wēs ie' dōr e' wērke wēm kī. E' kuēkī wēpa kē kane iwōkir pabakōkwā mik ittōke ie' tā e' dalewa. Erē alakōl dē'ka wēm wa, e' kē dōr tō wēm dē'ka alakōl wa. Ñies alakōl yōne wēm kuēkī ikīmoie, e' kē dōr tō wēm yōne alakōl kuēkī. E' kuēkī wēs wēm dōr e' wērke alakōl kī. ¹⁰ E' kuēkī alakōlpa ké e' wà kkachōk iwōkir pabakēwā wa. Ñies ie'pa ké e' uk Skēkōl biyōchōkwakpa kuēkī. ¹¹ Erē alakōlpa ena wēpa batsulewā Skēkēpa mik esepa kē meneat ulawa ulawa ñi yōkī. E' skēie imeneat ñi kīmuk ñi dalōiōk. ¹² Moki

† 10:25-26 Salmo 24.1

tö alaköl tsá dë'ka wëm tsá wa. Erë ñies e' ukuöki ta wëpa ulitane kurke alaköl wa. Erë se' kôs ena íyi kôs, e' dë'ka Skëköl wa.

13 A' wakpa tö ibikeitsö. ¿Buaë idir tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir kë pabakule? 14 Sulitane wa ijcher tö iwake' meneatbak tö wëm tsà batsì, e' dör jaë. 15 Erë alaköl tsà batsì, e' mène ie' a iwökir pabakoie, e' kueki e' mène buaë ie' ki ikikoka. 16 Yile kë wa ye' sini'kune, e' ta ese éna íanú tö se' dör Skëköl icha erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe, e'pa kôs wöblar tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir pabakulewa.

Wës se' ké Skëképa kötëwa e' kéwö tkö'uk

17 Ì cheke ye' tö a' a i' ta, e' kë ki ye' a a' peñanuk. Mik a' ñi dapa'uke, eta e' wà dettsa suluë ichök i buaë tsata. 18 Keweie yö ichè tö ye' wa ibiyö jcher tö mik a' ñi dapa'uke, eta a' ñi blabatsélor. Wele ta ye' iklö'wé tö e' dör moki. 19 Moki e' dör buaë tö a' ñi blabatsö as iwërwa a' shua tö a' wëpa wër moki Skëköl wa buaë. 20-21 Mik a' ñi dapa'uke Skëképa kötëwa e' kéwö tkö'woie chkè wa di'yè wa, eta a' wákpa tö a' chkè ñëwa kë wa iyamipa kë wa i ta' esepa bikeitse. Bataie ta a' welepa ate kë chkaule welepa e' ttëka taië blo' wa. E' wa i ché a' tö tö ikéwö tkö'weke a' tö e' dalösewëwa a' tö. 22 Wësua a' kë u ta' chkoie di'yoie. Wësua se' dör Skëköl icha e'pa dalösewëkëwa a' tö. Wësua a' éna s'yamipa dör siarë, esepa jaëwakká. ¿Ì chëmiyö a' a' íyi ekkë kueki? ¿A' ki ikiane tö ye' tö a' peñè iki? Au, ye' kë tö iwëpa.

23 Skëképa Jesús tté meneat ye' a paka'neyö a' a, e' dör i' es: Nañewe kam ie' merttsa, e' yöki ie' tö pan klö'wé. 24 E' ki wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki ta iblatéitö ta iché: “Pan i' dör ye' chká merdattsa a' tsatkoie e'. I' ú kekraë as a' er arne ye' ska'.” 25 Es ñies mik ie'pa chké one ta tka' a vino tkër, e' klö'wéitö ta iché: “Vino i' dör ye' pë. Ye' tterawa e' pë tërdaë, e' wa ttè pa'alí me' Skëköl tö, e' wà de. Bitökicha a' tö iyeke, eta a' er anú ye' ska'.” 26 Es bitökicha a' tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, e' wa a' tso' ichök tö ie' kötëwa se' skéie. Es a' tö ichè michoë dö mik ie' datskene eta.

27 E' kueki yi isie tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, erë kë iserku' wës kawö tkö'weke ñe'

wà kiane ché es, e' ta esepa tso' Skëképa chká ena ipé dalöseukwa. 28-29 Inésö ena iyésö, erë s'yamipa malepa dör wës wák eköl è es se' ta Skëképa batamik, esepa dalösewëwasö, e' ta Skëköl wö kiekésö e' ki. E' kueki se' kôs eköl eköl kawöta e' sauk kewe tö is s'tso', e' ukuöki ta pan ñú ena vino yö. 30 Erë a' kë ku' iwà dalöiök es. E' kueki a' taië kirirke ianëwa alabëbë, ñies a' welepa duolur. 31 Se' e' sué buaë, e' ma Skëképa kë tö se' shulepa. 32 Erë ie' tö se' shuleke, e' ta e' dör se' kimoie as se' kë kichatër aishkuö ta wëpa kë tö ie' dalöieta' esepa ta ñita. 33 A' yamipa, mik a' ñi dapa'uke chkök ñita Skëképa kötëwa e' kéwö tkö'woie, eta a' ñi panú. 34 A' wëpa dué bli wa, e' ta esepa chköbitü iwák u a as a' kë tö Skëköl wö kiö e' ki a' ñi dapa'uke chkök ñita e' wa. Íyi malè kianeia shulè, ese shulekeyö mik ye' dene a' ska' eta.

12

Ì merke Wiköl Batse'r wa e' pakè

1 A' yamipa, i' ta ye' tö i merke Wiköl Batse'r wa se' a e' tté pakeke a' a. Ye' ki ikiane tö a' éna ttè e' wà ar buaë. 2 A' wa ijcher buaë tö kenet ta kam a' tö Skëköl dalöiö, e' yöki a' bak e' muktsa wëttsè wës alè íyi diököl kë ttö ta', ese dalöiök. 3 E' kueki i' ñe ta ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö wëpa ttöke Skëköl Wiköl wa, esepa kë tö ichëpa: “Jesús mú kichatër!” E' sù wëpa kë ttökü' Wiköl Batse'r wa, esepa kë tö ichëpa moki: “Jesús dör sulitane Këköl!”

4 Ì mène se' a ñi kimoie ese dör kua'ki kua'ki, erë e' wì dör Skëköl Wiköl eköl è. 5 E' sù kanè tso' se' wa s'kimoie ese dör kua'ki kua'ki, erë e' wì dör Skëképa Jesús eköl è. 6 E' sù i wëkesö ese wà dökettsa kua'ki kua'ki, erë e' wì dör Skëköl eköl è, e' tö iwakaneweke se' a as iwà döttsa wës ie' ki ikiane es. 7 Se' kôs eköl eköl a imène Skëköl Wiköl wa s'malepa kimoie. 8 Welepa a imerke Skëköl Wiköl wa Skëköl siwé iskië e' pakoie. Welepa ská a Wiköl e' è wa imerke ttè blëule ese wà pakoie. 9 Welepa ská a imerke Wiköl e' è wa erbloie Skëköl mik bua'ie. Welepa ská a imerke Wiköl e' è wa s'duöke ese bua'wone. 10 Welepa ská a imerke i kë or yi a ese woie. Welepa

skà a imerke ttoie Skèköl ttekölie. Welepa skà a imerke isuöie tö yile kapaköke ese dör Skèköl ttè mokì ö au. Welepa skà a imerke ttoie ttö kua'ki kua'ki wa. Welepa skà a imerke wépa ttöke ttö kua'ki kua'ki wa, ese wà pakone. ¹¹ Erè ekkè kos dör Skèköl Wiköl eköl è e' kanè. Ie' tö imeke se' kos a eköl eköl wes ie' kì ikiane es. ¹²⁻¹³ Se' dör Cristo icha e'pa dör wes wák eköl è es. Se' ulà ta', klö ta' ena se' yese skà tso' tajë, erè e' kos wöiëulewà etkëme. Es ñies se' dör kua'ki kua'ki. Se' welepa dör judiowak, se' welepa skà kè dör judiowak, se' welepa klöulewà kanè mésoie, se' welepa skà kè dör es. Erè se' kos iënewà Skèköl Wiköl a, e' è a se' kos tso'. E' wa se' de wes wák eköl è es Cristo ta' ñita.

¹⁴ S'chkà kè dör etkëme, iyese tso' tajë kua'ki kua'ki. ¹⁵ Ichöso tö s'klö mú tö ichè: "Ye' kè dör ulà, e' kuekì ye' kè ku' chkà mik." Ie' tö ichèmi es, erè ie' tso' chkà mik. ¹⁶ S'kukuöña mú tö ichè: "Ye' kè dör wöbla, e' kuekì ye' kè ku' chkà mik." Ie' tö ichèmi es, erè ie' tso' chkà mik. ¹⁷ S'chkà kos e' mú dör wöbla è, e'ma ¿wes ì ttsèmiso? S'chkà kos e' mú dör kukuöña è, e'ma ¿ì wa íyi alar ttsèmiso? ¹⁸ Erè Skèköl kè wa se' chkà yöne es. Ie' tö ì kos tso' s'chkà mik, e' méat wé ie' kì ikiane méat eë as ikanablö buaë ñita. ¹⁹ Es s'chkà ulitane mú dör wöbla è ö kukuöña è, e'ma s'chkà kè dör mokì. ²⁰ Erè kè idör es. S'yese tso' tajë.

²¹ E' kuekì s'wöbla kè a iyënuke s'ulà a: "Be' kè dör ìie bua' ye' a." Es ñies s'wökir kè a iyënuke s'klö a: "Be' kè dör ìie bua' ye' a." ²² E' skéie, s'chkà wésele bikeitsekese tö kè ia ì or buaë, e' kè ta' età kè se' serpa. ²³ S'chkà wésele kì se' jaërke, kè kkayër ta', ese paiekesö buaë datsi' wa kkö'neke buaë. ²⁴ Erè s'chkà wésele kè kì se' jaërku', e' kè paieku'sö datsi' wa. S'chkà wésele bikeitsekese tö kè idör buaë chöke, ese kkö'nekesö bua'ie. Es Skèköl tö s'chkà tulu'wà. ²⁵ Ie' tö iwé es as s'chkà kè ñi blabatsö e' skéie ñni kkö'nurak buaë ñikkë. ²⁶ Se' yese alè dalène s'mik, e' ta' s'chkà kos e' tö ittse. Ñies se' yese alè peñarke buaë, e' ta' s'chkà kos e' ttsé'ne buaë.

²⁷ A' kos eköl eköl tso' batsulewà Cristo mik wes wák eköl è es. ²⁸ Se' dör Skèkëpa

Jesús icha e'pa shua Skèköl tö se' tkè'ka kanè kua'ki kua'ki uk. Kewe ie' tö Jesús ttekölpa tsá, e'pa tkè'ka. E' ukuökì ta ittekölpa malepa tkëneka. E' ukuökì ta s'wöbla'ukwakpa ittè wa esepa tkëneka. E' ukuökì ta ì kè or yi a ese ukwakpa tkëneka, ñies s'duöke ese bua'ukwakpa ena s'kimukwakpa ena s'wëttsukwakpa esepa tkëneka. Ñies wépa ttöke ttö kua'ki kua'ki wa, esepa tkëneka. ²⁹ Se' ulitane kè dör Jesús ttekölpa tsá. Se' ulitane kè dör Skèköl ttekölpa. Se' ulitane kè dör s'wöbla'ukwakpa. Se' ulitane kè dör ì kè or yi a ese ukwakpa. ³⁰ Se' ulitane kè dör s'duöke ese bua'ukwakpa. Se' ulitane kè ttöpa ttö kua'ki kua'ki wa. Ì chekerakitö ttö kua'ki kua'ki wa, ese wà kè pakanukne se' ulitane a. ³¹ Erè ì merke se' a Wiköl Bats'e'r wa, e' bua'ie yulö a' dör poë.

Se' ñi dalëritsö e' dör ñala bua'ie

Erè ñala bua'ie shute, e' kkachekeyö a' a i' ta.

13

¹ S'ttö kua'ki kua'ki dö Skèköl biyöchökwakpa ttö e' kos mú yër ye' a, erè s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' ye' dör wes tabechka ppésö ese blar es ö wes panakkuö ppésö ese blar es kè wà ta'. ² Ye' mú ttö Skèköl ttekölie, ñies ie' siwé blëule e' kos mú ar ye' éna ñies íyi kos mú jcher ye' wà ñies ye' mú erblö Skèköl mik tajë dö kabata skéu ekkè, erè s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' ye' kè dör ì. ³ Ì kos tso' ye' wà e' mú mëttsayö s'siarëpa a, ñies ye' wák mú e' müttsa we'ikè siarë Skèköl ttè kuekì e' ttsoka*, erè s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' e' kè dör ìie bua' ye' a.

⁴ Se' ñi dalëritsöke, e' ta' ì kos dalè'ttsekese bërè, ñies se' er buaë chöke s'malepa a. Se' ñi dalëritsöke, e' ta' kè se' ukyërta' ñi kì, kè se' e' ttsöta'ka s'malepa kì, kè se' e' bikeitsöta'ka tö se' dör pè' tajë. ⁵ Se' ñi dalëritsöke, e' ta' kè s'malepa suèsö er sulu wa, kè se' er muta'wà se' wák è kì, kè se' ulurta'ka bet, ì sulu wamblërke se' ta, e' ta' ese nuí olo'yekese. ⁶ Se' ñi dalëritsöke, e' ta' ì sulu wamblërke ese kè tö se' ttsé'wepa buaë. E' skéie mik s'malepa serke wes ttè mokì tö

* **13:3** ye' wák mú e' müttsa we'ikè siarë: Yëkkuö këchke wele tö ichè: ye' mú e' müttsa ña'wëwa

ichè es, e' ta ese je' tò se' ttsè'weke buaë. ⁷ Se' ñi dalëritsöke, e' ta i kos dalë'ttsekösö, se' erblö michoë Skëköl mik, i buaë ye' Skëköl tò se' a ese kos wà panekesö kröröë, i kos wöklö'wëkesö.

⁸ Se' ñi dalëritsöke e' kë erta'wa. I'ñe ta imerke ttoie Skëköl ttekölie, erë aishkuö ta e' kë merpaia es. I'ñe ta imerke ttoie ttö kua'ki kua'ki wa, erë aishkuö ta e' kë ku'ia. I'ñe ta imerke iyi blëule ese jchenoie Wiköl Batse'r wa, erë aishkuö ta e' erdawa. ⁹ E' wà dör tò i mène se' a jchenoie i'ñe ta ese kë dör Skëköl iyi wa'ñe, e' dör ikakla ë. Nies i chekesö Skëköl ttekölie, ese kë dör seraa. ¹⁰ Ese kos erdawa mik i dör ibua'ie e' de seraa eta.

¹¹ E' dör i' es: Mik ye' ià alala, eta ye' ttöke wes alala es, ye' erbiköke wes alala es, iyi suekeyö wes alala es. Erë mik ye' kibineone, eta ye' kë dör alala, e' kuëki ye' kë seria wes alala es. ¹² I'ñe ta se' wà Skëköl jcher wes iyi olo suèsö wösuö nula wa es. Erë aishkuö ta isuerasö ñi wöshaë. I'ñe ta ie' kak jcher ye' wà, erë aishkuö ta ijcherdawa ye' wà buaë wes ie' wà ye' jcher buaë es.

¹³ I'ñe ta se' erblöke Skëköl mik. Nies i ye'atbakitö, ese wà panekesö kröröë. Nies se' ñi dalëritsöke. İyi mañat ekkë wawëkesö i'ñe ta, erë ibua'ie dör se' ñi dalëritsö.

14

Imène ttoie ttö kua'ki kua'ki wa, e' pakè

¹ A' e' chö ñi dalëritsök buaë. Nies i merke se' a Wiköl Batse'r wa ñi kimoie ese yulö poë. Erë ttök Skëköl ttekölie e' yulö bua'ie imalepa tsata. ² E' wà dör tò yi a imène ttoie ttö kua'ki wa ese kë ttöku' imalepa ta, ittöke Skëköl ë ta. Kë yi skà éna ittöke e' anuk. Erë ttë blëulewa ese chekeitö Skëköl Wiköl wa. ³ Erë yi a imène ttoie Skëköl ttekölie, ese ttöke imalepa ta ie'pa er diché kí ioie, ie'pa pattoie ena ie'pa er pabloie. ⁴ Yi ttöke ttö kua'ki wa Wiköl Batse'r wa, ese tò iwák ë er diché kí ieke. Erë yi ttöke Skëköl ttekölie, ese tò Skëképa Jesús icha malepa er diché kí ieke. ⁵ Ye' ki ikiane tò a' ulitane mú a imer ttoie ttö kua'ki kua'ki wa. Erë a' mú ttö Skëköl ttekölpaie, e' dör ibua'ie ttök ttö kua'ki kua'ki wa ese tsata. Erë a' ttöke ttö kua'ki kua'ki wa ta yile tò iwà pakè

imalepa a as ie'pa er diché kí ier, e' ta e' dör buaë wes yi ttöke Skëköl ttekölie ese es.

⁶ A yamipa, e' wà pakekeyö a' a i' es. Ichösö tò ye' de, e' ttöke a' ta ttö kua'ki wa, e' ta çe' tò a' kimèmi? Au, e' kë dör iie bua'. Erë ilè kkayëne ye' a ese chényö a' a ö ilè jcher ye' wà ese pakényö ö ilè chéyö Skëköl ttekölie ö a' wöbla'wéyö ttè wésele wa ese kos chéyö a' wákpa ttö wa, e' ta e' je' tò a' kimèmi buaë. ⁷ E' dör wes ma'ma tso' blarta' pulè sù ö ma'ma kicha ta' sù ese blar es. Kë iblane wes ikawötä bla'wè es, e' ta çì se' a ichök tò i bla'wëkerakitö? ⁸ Nies duk bla'weke ñippökwa kioie ñippök ibolökpa ta, e' kë blane wes ibla'weke es, e' ta ñippökwa kë bitüpa ñippök. ⁹ E' sù a' ta itköke. A' ttöke ttö kua'ki kua'ki wa, e' ta çwes e' wà armi yi éna? A' ttöke ë, wes yi ttö ekörla ese es. ¹⁰ S'ttö daklilië, e' tso' taië ká i' a, ese kos wà ane iwákpa éna. ¹¹ Erë wele ttöke iwákpa ttö wa, kë wà ane ye' éna, e' ttséyö, e' ta ie' dör ká kua'ki wak ye' a, ñies ye' dör ká kua'ki wak ie' a. ¹² I meke Skëköl tò se' a iWiköl wa, ese kos yuleke a' tò poë. E' kuëki yö ichè a' a, e' wése tò se' malepa dör Skëképa icha e'pa er diché kí ieke, ese kos yulö bua'iewa.

¹³ E' kuëki yi ttöke ttö kua'ki wa ese wák tò ikiö Skëköl a as imütö ie' a iwà pakone imalepa a. ¹⁴ Ichösö tò ye' tso' ttök Skëköl ta ttö kua'ki wa, e' ta moki ye' tso' ttök ie' ta, erë iwà kë ane ye' wák éna. ¹⁵ Çwes ye' iwèmi? Ye' iweke i' es: ye' ttöke Skëköl ta ttö kua'ki wa, ñies ye' ttöke ie' ta ttö ane ye' éna ese wa. E' sù ye' ttsöke ie' kikokaie ttö kua'ki wa, erë ñies ye' ttsöke ttö ane ye' éna ese wa. ¹⁶ Ichösö tò a' wele tso' wéstela chök Skëköl a ttö kua'ki wa a' malepa kukua, erë iwà kë ane a' éna, e' ta çwes a' ichèmi, “Es e' idir”? ¹⁷ Moki ie' tò wéstela ché buaë Skëköl a, erë e' kë wà a' er diché kí iène. ¹⁸ Ye' ttöke ttö kua'ki wa taië a' tsata, e' ki ye' tò wéstela cheke Skëköl a. ¹⁹ Erë mik se' ñi dapa'uke, eta ee ye' a ta ye' kapaköke ttè böt mañat wà ane se' éna ese wa, e' dör buaë ye' kapaköke ttè taië ttö kua'ki wa dökä 10.000 kë ane yi éna e' skéie.

²⁰ A yamipa, kë a' kabikeitsökiä wes ala'rla es. A' kabikeitsö wes s'kibinetke es. Erë buaë idir tò sene sulu yöki a' kabikeitsö wes ala'rla es. ²¹ Skëköl tò ichè iyëkuö ki i'

es: “Erë ye' ttöraë ká i' wakpa ta s'ttö kuá'ki kuá'ki wa ena ká kuá'ki kuá'ki wakpa wa, erë ie'pa kě tö ye' ttö iutepa.” ²² E' wa isuésö tö s'ttöke ttö kuá'ki wa e' dör ilè kkachoie wépa kě erblöta' Jesús mik esepa a, kě idör se' erblö Jesús mik esepa a. Erë se' ttöke Skëköl ttekölie e' je' dör se' erblö ie' mik esepa a. ²³ E' wà dör i' es: A' ñi dapa'uke e' kos tso' ttök ttö kuá'ki kuá'ki kě ane yi éna ese wa, e' wösha pé' kě yöne Jesús ttè wa kě erblöta' ie' mik, esepa dewa a' shua, e' ta ie'pa tö ibikeitseraë tö a' dör aljie. ²⁴ Erë e' skéie a' ulitane ttöke Skëköl ttekölie wà ane sulitane éna ta pé' kě erblöta' Jesús mik kě yöne ie' ttè wa esepa dewa, e' ta ie'pa éna iardaë tö nuì tso' ie'pa ki ta ie'pa e' shulöraë. ²⁵ Ì tso' blëule ie'pa er a, ese yëneká sulitane kukua ta ie'pa e' tköralur kuchë ki Skëköl dalöioie ta icheraërakitö, “Moki Skëköl tso' a' ta.”

A' ñi dapa'ú bèrè kě chiliwarka

²⁶ A yamipa, ttè ikkë kos bata dör i' es: Mik a' ñi dapa'uke, eta a' ulitane wa ilè bitumi eköl eköl s'malepa er diché ioie. A' wele wa Salmo bitumi ttsoie. A' wele skà wa ttè tso' s'wöbla'woie. A' wele skà wa ttè kkaché Skëköl tö ese tso' chë. A' wele wa ilè skà tso' chë ttö kuá'ki wa. A' wele wa ì yëne ttö kuá'ki wa, e' wà pakè tso'ne. E' kos ú ñi er diché ioie. ²⁷ A' wépa ttöke ttö kuá'ki kuá'ki wa, e' ta buaë idir tö böl è ttö, isalema mañal, erë e' dör wë'. Ñies esepa kawöta ttök eköl eköl. Ñies ì chekerakitö e' wà pakökne yile kawöta. ²⁸ Erë kě yi ku' iwà pakökne, e' ta ie'pa kawöta siwa'blökwa. As ie'pa ttö Skëköl ta ttö kuá'ki wa bánet ekörla. ²⁹ Es ñies wépa a imène ttoie Skëköl ttekölie, esepa ttö böl ö mañal, e' ukuöki ta a' malepa tö iwà bikeitsö isuöie tö moki idir ö au. ³⁰ Erë a' wele ttöke Skëköl ttekölie, e' dalewa a' wele skà tkër ee, ese a Skëköl tö ittè é ñies, e' ta wé tso' ttök ese siwa'blö as iëköl tö icha chö. ³¹ Es a' ulitane ttömi Skëköl ttekölie eköl eköl as a' ulitane wöblar ena a' ulitane a diché kí iër. ³²⁻³³ Skëköl dör sene bèrè mukwak e' kě chilirta'ka. E' kueki ie' ki ikiane tö se' ñi dapa'ú bèrè, kě chilirta'ka wes s'batse' rpa erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe es. E' kueki wépa a imène ttoie Skëköl ttekölpaie, esepa a e' wöklörmí as ittö eköl eköl.

³⁴ Mik a' ñi dapa'uke, eta alakölpa kos kě siwa'blökwa. Ie'pa kě kàne ttök, e' skéie ie'pa kě ittök bèrè wes Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es. ³⁵ Ie'pa ttöke mik a' ñi dapa'uke, e' dalewa e' dör jaë. E' kueki ie'pa éna ilè chakak, e' ta as ichakörakitö iwëm a iu a.

³⁶ ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Skëköl ttè de a' batamik? ¿A' è ulà a ide? Au. ¡A' e' kité! ³⁷ Yi e' bikeitsö tö ie' dör Skëköl tteköl ö Wiköl Batse'r tö ie' kě ichök, e' ta ese kawöta ichök tö ì shteke ye' tö a' a e' dör ì uk se' patkë' Skëkëpa Jesús tö e'. ³⁸ Erë yi tö ttè i' watëttsa, ese watërdattsa.

³⁹ A yamipa, es ye' tö a' a ichè tö ttök Skëköl ttekölie, e' yulö poë. Ñies wépa ttöke ttö kuá'ki wa, esepa kě wöklö'war. ⁴⁰ Erë íyi kos ese ú a' tö buaë yësyësë, kě chiliwarka.

15

Cristo shkenekane, e' pake

¹ A yamipa, Jesús ttè buaë paka' ye' tö a' a, e' skà pakekeneyö a' a i' ta as e' ska' a' er döne. Ttè ñe' klöo'bak a' tö, e' a' a' tso' tkëulewa darërëë. ² A' e' tkéwa michoë ttè buaë ñe' a yësyësë wes ye' tö a' a iwà paka' es, e' ta e' wa a' tsatkëne. Kě idör es, e' ta è ichök a' erblé imik.

³ Ttè meneat ye' a, e' è paka'neyö a' a. E' bua'ie dör i' es: Cristo kótewa se' nuì ki wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es. ⁴ Ñies ie' wötënewa pö a, e' ki ká de mañat, eta ishkenekane wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es. ⁵ Ñies ie' kkaché Cefas a. E' ukuöki ta ie' kkaché ittekölpa tsá dabom eyök kí böl (12), e'pa a. ⁶ E' ukuöki ta ie' kkaché s'yamipa döká cien skeyök (500) kíta, e'pa a mik ñi dapa'wé ek tsjní ème eta. Ie'pa ekkëpa welepa blërulunetke, erë ikibiiepa dobyërkeia. ⁷ E' ukuöki ta ie' e' kkaché Santiago a. E' ukuöki ta ie' e' kkaché ittekölpa kos a.

⁸ Bata ekkë ta ie' e' kkaché ye' a. Ye' dör ittekölpa tsá e'pa yulé, erë ñies ie' e' kkaché ye' a. ⁹ Skëköl icha, e'pa we'ikök ye' bak. E' kueki ye' dör ittekölpa malepa dikia diöshet. Ye' kiök ie'pa eköl, e' kě dör ye' siarla e' a. ¹⁰ Erë Skëköl er buaë ché ye' a, e' kueki ye' dör ie'pa eköl. Ie' er buaë ché ye' a e' kě dör ème. E' wakanewéyö tajë ie'pa malepa tsata. Ñermata kě dör tö ye' wák tö

iwakanewé. Iwakanewéyö Skëköl er buaë chõ ye' a e' batamik. ¹¹ Erë Jesús tté buaë, e' dör etkëme, e' paka' sa' tö a' a, e' mik a' erblé. Ye' tö ipakè ö ie'pa tö ipakè, e' kè dè' wes.

Se' duulewà shkerdakane

¹² Sa' tö ipakeke tö Cristo kötëwà, e' shkenekane. Erë a' wëlepà tö icheke tö s'duulewà kè shkerta'kane. ¿Wes e' chëmi ie'pa tö? ¹³ S'duulewà kè shkerta'kane, e'ma Cristo kè shkenekane. ¹⁴ Ie' kè shkenúpakane, e'ma é ye' tö ie' tté buaë pakeke. Ñies é a' erblöke ie' mik. ¹⁵ Sa' tö ipakeke tö Skëköl tö ie' shkeo'kane, erë s'duulewà kè shkerta'kane, e'ma ie' kè shkenekane. E' mú dör es, e'ma tté pakeke sa' tö Skëköl ttö wa e' dör kache. ¹⁶ S'duulewà kè shkerta'kane, e'ma Cristo kè shkenekane. ¹⁷ Ie' kè shkenúpakane, e'ma é a' erblöke ie' mik. Se' tso'ia se' nuì ulà a. ¹⁸ Ñies e' mú dör es, e'ma wëpà erblé' ie' mik blërulune, esepa tso'tke weinuk. ¹⁹ Se' tö Cristo paneke, e' kè wà tköpa aishkuö ta, e'ma se' dör siarë chökle s'malepa dikia.

²⁰ Erë mokì Cristo shkenekane! Ie' dör se' shkerkane e'pa tsá, e' kuëki se' wà ijcher tö ñies se' shkerdakane. ²¹ E' wà dör i' es: Wëm eköl wa s'duöwà e' ali'ka sulitane ki. E' sù wëm skà eköl wa s'duulewà shkerdakane. ²² Sulitane dè'ka Adán wa, e' kuëki sulitane wömenettsà duökwa wes ie' es. Erë se' batsulewà Cristo mik e'pa kos shkerdakane wes ie' shkenekane es. ²³ Erë e' kos mir wes ikawötà minuk es. Cristo shkenekane kewe. E' itökì mik idene, età se' dör ie' icha, e'pa kos shkerdakane. ²⁴ Età ká i' erdawa. E' kèwö ska' ta Cristo e' alörakà iyi wökir, iyi wák, iyi kèköl wà diché ta' ese kos ki. Ì kos blu'ie ie' tso' e' merattsaitö Skëköl dör S'yé e' ulà a. ²⁵ Erë i' ñe ta' ie' tso'ia iyi kos wëttsuk blu'ie dö mik ibolökpa kos menewà ie' klö dikia età. ²⁶ Ie' bolök bata, e' dör s'duöwà, e' ki ie' e' alörakà bataie. ²⁷ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè: “Íyi ulitane menewà ie' klö dikia.” Erë se' éna iane tö mik iyëne “Íyi ulitane” età Skëköl kè ku' e' shua, ie' wák tö ì kos mërö Cristo klö dikia e' kuëki. ²⁸ Erë mik iyi ulitane mërötke

Skëköl tö Cristo dör ilà e' klö dikia, età ñies Cristo e' murattsà iyé ulà a as iyi ulitane dö ie' dikia.

²⁹ S'duulewà kè shkerta'kane, e'ma wëpà wösune s'duulewà skéie* ¿iök e' wëkerakitö? S'duulewà kè shkerta'kane, e'ma ¿iök ie'pa wösune esepa skéie? ³⁰ S'duulewà kè shkerta'kane, e'ma ¿iök se' e' mùmi weinuk kekraë tté e' pakök? ³¹ A yamipa, ká bit ta ye' ki idalö me'rie ttsësquia ye' ttëmiwà yile tö. E' dör mokì wes a' tso' batsulewà Skëkëpa Cristo Jesús mik, e' tö ye' ttsë'wëke buaë e' dör mokì es. ³² Íe Éfeso ye' bolökpa tso' ñippök ye' ta wes iyiwak sulusi es. Kè se' shkerta'kane, e'ma ¿iök e' dalè'ttsekeyö? E' kè dör ìe bua' ye' a. Mokì tö s'duulewà kè shkerta'kane, e'ma iüsö wes wëlepà tö icheke es. E' dör i' es: “Bulepa s'duöralur, e' kuëki i' ñe se' chkö, se' di'yö buaë kaneë.”

³³ Kè a' e' muktsà e' kitö'uk es. E' dör wes yile tö iyé' es, e' dör i' es. “S'yamipa e' wamblö sulu esepa tö s'ser yësyësé esepa sulu'wëkewà.” ³⁴ A' erbiköne buaë yësyësé. Ì sulu kè wamblaria a' tö. A' wëlepà kè batsë Skëköl mik yës. E' chéyö a' a jaëwoka.

Se' duulewà shkerdakane ¿is e' chkà dör?

³⁵ Isalema a' wëlepà tö ichakëmi: “Se' duowà, ¿wes e' shkermikane? ¿Is e' chkà dör?” ³⁶ Í chaké a' tö wes kè s'kabikeitsö ese ì chakè es! Iyiwö tkësö, e' kè dè'kane, ikuala deka ta iwö dalola nunéwà. ³⁷ Mik se' tö trigo wö tkéwà, età kè se' wà itkëne kuáie. Se' tö iwö dalola tké. ³⁸ E' ukuöki ta ikua deka wes Skëköl ime'atbak es. E' sù iyiwö ulitane dörakà iwakmik iwakmik wes imeneat es.

³⁹ S'ditsö ena iyiwak klöka ena dù ena nima e' wák dör kuà'ki kuà'ki ñies ichkà dör kuà'ki kuà'ki. ⁴⁰ Ñies ì meneat ká jai a ena ì meneat ká i' a e' dör kuà'ki kuà'ki. E' kos dör buaala, erë iwër kuà'ki kuà'ki. ⁴¹ Diwö si'wö bëkwö e' kos dalöburke kuà'ki kuà'ki. Ñies bëkwö kos e' wák dalöburke ek ek kuà'ki kuà'ki.

⁴² Mik se' shkenekane, età se' manenettsatke wes iyiwö tkëne e' manerttsà es. Se' chkà i' nurtà'wà, erë mik ishkenekane, età kè

* **15:29** s'wösune s'duulewà skéie: E' dör ì uk ie'pa wëlepà wöblar es. Kè iyëne Skëköl wà tö iü es.

inurpawaia. ⁴³ S'chkà i' dör ësela, erë ishkerdakane olo ta' taië. S'chkà i' kë diché ta', erë ishkerdakane diché ta' taië. ⁴⁴ S'chkà i' dör buaë sēnoie i'ñe ta, erë mik ishkenekane, etā imanenettsa sēnoie buaë aishkuō tā Wikōl Batse'r ta. ⁴⁵ E' dör wēs Skēkōl yēkkuō tō ichè es, e' tō ichè: “Wēm tsá kiè Adán, e' yöne se'ie ttsē'ka.”† Erë wēm skà de ekōl Adán es, e' dör Cristo, e' yöne sene michoë mukwak. ⁴⁶ Erë s'chkà sēnoie aishkuō ta, e' kë mēne Skēkōl wā se' a kewe. S'chkà i' me'itō se' a kewe. E' itōki chkā sēnoie aishkuō tā Wikōl Batse'r ta ese merdaë se' a. ⁴⁷ Wēm tsá yöne íyök wa, e' kueki e' dör ká i' wak. Erë wēm skà de Adán es, e' datse ká jai a. ⁴⁸ Wépa dör ká i' wakpa, esepa dör wēs wēm tsá yöne íyök wa ñe' es. Erë wépa dör Skēkōl tso' ká jai a e' icha esepa dör wēs wēm datse ee es. ⁴⁹ Se' tō wēm datse ká jai a e' kītseraë wēs wēm yöne íyök wa ñe' kītse'sō es.

⁵⁰ A yamipa, ye' tō a' a ichè tō se' chkā i' duōta'wā nurta'wā e' kë döpa'wā i' blúie Skēkōl tso' e' a. ⁵¹⁻⁵² Ye' ttō ttsō. Ttè bak bléulewā ese chekeyō a' a i' ta: Kë se' ulitane duōpa'wā erë mik Skēkōl duk blane iwà kkachoie tō kawō i' enewatke etā se' kōs maneordattsa bet wēs s'wōbla tsimiū es. Mik duk ñe' blane, etā s'duulewā kōs shkerdaka, kë duōpawaia. Ñies se' tso'ia ttsē'ka, e' chkā maneordattsa. ⁵³ Se' chkā i' nurta'wā, e' maneordattsa chkā kë nurta'wā ese wa. Se' chkā i' duōta'wā, e' maneordattsa chkā kë duōta'wā, ese wa. ⁵⁴ Mik se' chkā i' manenettsa kë duōpawaia, kë nurpawaia, etā i' tso' kitule Skēkōl yēkkuō ki, e' wà de, e' tō ichè: “Duēwā ki Skēkōl e' aléka.‡ ⁵⁵ A Duēwā, ¿wé be' diché taië e'? ¿Wé be' e' alō taië e'? Be' kirébata tso' se' rrewoie taië, ¿wé e' i' ta?”§ ⁵⁶ Se' ser sulu kueki duēwā tō se' rrewēke ena sene sulu diché iēne ttè dalöiēno wa. ⁵⁷ Erë se' nuì olo'yane se' ki Skēkēpa Jesucristo batamik, e' kueki kë se' suaneia s'duōwā yōki. E' kueki kekraë wēstela chekesō Skēkōl a.

⁵⁸ E' kueki, a yamipa dalër ye' éna, a' e' tkōwā darërë kekraë Skēkēpa ttè a, kë a' e' skōktsa bánet. A' wā ijcher tō i' kōs kanewé a' tō ie' a, e' kë weirpa éme. E' kueki a' kí

kaneblō buaë kekraë ie' a.

16

Inukōl shteke s'siarēpa kimoie, e' pake

¹ Inukōl shteke a' tō s'batse'rpa serke Jerusalén e'pa kimoie, e' pakeke ye' tō a' a i' ta. Inukōl shtō wēs ye' tō iyē' Skēkēpa icha erule erule tso' Galacia, e'pa a es. ² Domingo bit ta a' wakpa bik ekkē tō a' inukōl shta'ú tō kōs a' ulā a ide. Etā kōs a' a imermi, e' blō bánet. A' tō iwé es, etā mik ye' de a' ska', etā kë a' kawōta inukōl shtōk, a' wā itso'tke bléule e' kueki. ³ Mik ye' de a' ska', etā wépa shushtétke a' tō patkēmi Jerusalén inukōl ñe' muk, e'pa ttè choie yēkkuō shtekemiyō e' mi'ke ie'pa wā. Es ye' tō ie'pa patkeke Jerusalén. ⁴ A' ibikeitsé tō buaë idir tō ye' mi'ñak ie'pa ta, e' ta ye' mi'mi.

Pablo tō ishkak e' aleritsé

⁵ Ye' kawōta minuk Macedonia, e' ukuōki ta ye' mi'ke a' ska'. ⁶ Isalema ye' e' tsukeat a' ska' si' et si' bōt ulatōk ö isalema ye' e' tsūmiat dō yuēdiō tka ekkē. Es a' a ye' kimermi i' kiane ye' ki shkoie ese wa as ye' mi' buaë wé ye' mi'mirō ee. ⁷ Ye' kë shkak a' pakōk shkaule. Ye' mú ser a' ska' ká taië, Skēkēpa ki ikiane e'ma. ⁸ Erë ye' e' tsukeat iē Éfeso dō Pentecostés kéwō tka ekkē. ⁹ Iē buaë ye' a' kawō kune Jesús ttè buaë pakoie. Ye' bolōkpa tso' taië, erë ñies taië pē' éna Jesús ttè buaë tsak. E' kueki kë ye' e' yaktsa i' ta iē.

¹⁰ Timoteo kaneblōke Skēkēpa a' wēs ye' es, e' kueki ie' de a' ska', e' ta ikiōwā buaë. ¹¹ Kë yi kàne ie' dalōseukwā. E' skéie ie' kimú as ie' dōne bërē ye' ska'. Ye' tso', ie' ena s'yamipa urke ie' ta, e'pa panuk.

¹² Ye' tō s'yami Apolo e' cheke a' a i' ta. Ye' kkōyē' ie' a' taië tō ie' yúñak s'yamipa mi'ke a' pakōk e'pa ta. Ie' kë shkak i' ta, erë wēkkē alè ta ie' a' kawō kurmi, etā ie' mi'mi.

Pablo tō ie'pa bata patté

¹³ A' senú erki. A' e' tkōwā darërë a' erblōke Jesús mik e' a. A' e' tkōwā wēbla suē, kë a' suanuk. A' erblō darërë ie' mik. ¹⁴ I' wēke a' tō kōs ese ú ñi dalëritsé wa.

† 15:45 Génesis 2.7 ‡ 15:54 Isaías 25.8 § 15:55 Oseas 13.14

¹⁵ A yamipa, a' wā ijcher tō Estéfanas ena iyamipa e'pa dör Acaya wakpa tsá erblë' Jesús mik e'pa. Ie'pa e' ché buaë s'batse'r malepa kımuk. ¹⁶ Ye' tō a' a ikië tajë tō ie'pa esepa ttō dalöiö er bua' wa. Ñies yi isie tso'ñak kaneblök Skëkëpa kanè a esepa ttō dalöiö.

¹⁷ Ye' ttsë'ne buaë tō Estéfanas ena Fortunato ena Acaico e'pa de ye' ska'. Ie'pa tso' ye' kımuk tajë a' kë ku' e' skéie. ¹⁸ Ie'pa tō ye' er pablé wes a' er pablérakitö es. Buaë idir ie'pa esepa kıkökkä.

Pablo e' chéat

¹⁹ Skëkëpa Jesús icha erule erule kōs tso' Asia, e'pa tō a' shke'wémi. Áquila ena Prisca ena Skëkëpa icha ñi dapa'uke ie'pa u a, e'pa tō shkene patké tajë a' a Skëkëpa ttō wa.

²⁰ S'yamipa kōs tso' íe, e'pa tō a' shke'wémi. A' ñi shke'ú ñi dalër wa.

²¹ Ye' dör Pablo e' tō shkene i' shtë ye' wák ulà wa.

²² Yi kë éna Skëkëpa dalër, e' tã as ese kichatër. ¡A Skëkëpa, be' shköne bet!

²³ As Skëkëpa Jesús er buaë chō a' a.

²⁴ Ye' éna a' dalër Cristo Jesús batamik. Es e' idir.

Yëkkuö skà kit Pablo tō Corinto wakpa a, i' ta ide böt 2 Corintios

Mik Pablo bak kanablök Macedonia etä ie' tō yëkkuö skà kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto ena ipamik e'pa a. Wëm kië Tito e' kanablöke Pablo ta Jesús tté pakök. Ie' tso' Corinto, mik ie' dene Pablo ska' etä ie' tō Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kabërke ñita e' paké Pablo a. E' kueki Pablo tō yëkkuö i' kit. Ì tköke Corinto wakpa ta e' dör i': Welepa e' chö tō ie'pa dör Jesús ttekölpa erë kë idör moki. Esepa dë'mi Corinto ta Jesús mik erblökwakpa tō iki'warak buaë. Ie'pa ñekkëpa tō s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa e' ù tō ie'pa dör buaë Pablo tsata. Ie'pa tō icheke tō Pablo dör siarë kë dör këkëpa tajë. Es ie'pa tso' Jesús mik erblökwakpa kitö'uk. Pablo éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë e' kë kiane ie' ki tō imi'yal ñalā sulusi ki kachökwakpa itöki. E' kueki ie' tō yëkkuö i' kit ie'pa a as ie'pa tso' ttsë'ka kachökwakpa yöki ena er bua' wa ì kkayëne ie'pa a e' dalöiök. Ñies ie' tō ie'pa a iché tō ie' dör Jesús tteköl moki.

E' kije ta kam ie' tō yëkkuö i' shtö etä ie' tō inuköl ki' ie'pa a Jesús mik erblökwakpa siarëpa tso' Jerusalén e'pa kimoie. S'kitö'ukwakpa tō iyë' tō Pablo tō inuköl e' tsekëtkö iwák a, erë ie' tō iché tō e' kë dör es. Ie' mi'ke betka Jerusalén pakök e' kueki Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kawötā inuköl ki' shtök tsëmi Jerusalén.

Shke'wë

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. S'yami kië Timoteo, e' tso' ye' ta ië. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skëköl icha erule serke Corinto, e'pa a. Ñies sa' tso' yëkkuö i' shtök s'batse'r malepa serke ká malepa atë Acaya, e'pa ulitane a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo weirke e' shua Skëköl kikékaitö

³ Skëköl dör Skëkëpa Jesucristo yë, e' kikökasö tajë. Ie' dör S'yé e' tō se' sueke er siarë wa ena se' er pableke këkraë. ⁴ Sa' weirke kos Cristo tté kueki, e' shua sa' er pableke Skëköl tō as s'malepa weirke esepa er pablö sa' tō wes ie' tō sa' er pableke es. ⁵ Cristo weine tajë, e' ukuö miriā sa' ki tajë. Erë ñies ie' batamik sa' er pablërke tajë shute. ⁶ Sa' weine es, etä e' dör a' er pabloie, a' tsatkoie. Ñies Skëköl tō sa' er pablé, etä ñies e' dör a' er pabloie as a' weirke wes sa' es ese dalë'ttsö a' tō er bua' wa. ⁷ Sa' wa ijcher tō a' weirke wes sa' es, erë ñies a' er pablërke wes sa' er pablërke es. E' kueki sa' wa ijcher buaë tō a' kë tō sa' eriwëpa.

⁸ A yamipa, sa' ki ikiane tō a' wa ijcher tō sa' weine Asia e' dör darërë sa' a. Sa' diché kë dë'ka iwöklö'woie. Sa' ibikeits tō kë sa' döpattsa ttsë'ka. ⁹ Sa' e' ttsë' wes s'wömenettsa ttëwa es. Erë e' wamblëne sa' ta as kë sa' erblö sa' wákpa mik, e' skéie as sa' erblö Skëköl tō s'shkë'wëkane e' wák mik. ¹⁰⁻¹¹ Sa' ttekëlur ñe' e' ulā a' ie' tō sa' tsatkë'ttsa ena sa' tsatkeraëitö. Ie' dapömik sa' moneka darërë. A' sa' kimé S'yé a' ikiök sa' ki, e'ma ie' tō sa' tsatkë michoë. A' tajë tō iwé es, e' ta ie' tō sa' kimeräe e' ki wëstela cheraë ie' a' se' tajë tō.

Ì kueki Pablo kë dë' Corinto

¹² Sa' er kë tō sa' kkatè ì ki, e' tō sa' ttsë'weke buaë. Këkraë Skëköl tō sa' a' imë sënö yësyësë e' batseitsök buaë er moki wa sulitane wö wa ena bua'ie a' wö wa. Sa' ser es, e' kë dör siwa' iski tso' ká i' a' ese wa, e' dör Skëköl er buaë chö se' a' e' wa. ¹³⁻¹⁴ Yëkkuö kos kitmi sa' tō a' a, e' wà kë dör tté blëulewa ese, iaritsmi a' a' ena iwà armi a' éna. Erë wes sa' dör e' kë ane a' éna bua'ie, erë ye' ipaneke tō wëkkë alè ta a' éna iardaë sëraa. E' dör es, e' ta mik Skëkëpa Jesús datskene, etä e' kéwö ská' a' e' ttsörakā buaë sa' wa wes sa' e' ttsörakā buaë a' wa es.

¹⁵ Ye' ibikeitsé tō a' e' ttséka ye' wa buaë, e' kueki warma ye' ibikeitsé tō ye' mi' a' pakök bötökicha as a' ttsë'r buaë bötökicha.

¹⁶ Ye' ibikeitsé tō mik ye' mi'ke Macedonia, etä warma ye' tkökemi a' pakök. Ye' datskene, e' ta ye' damitköne a' pakök. Es a' a' ye' kimermi shkoie Judea. ¹⁷ Erë kë ye' wa iöne es. Ye' dë' a' pakök etökicha ë, e' kueki

¿a' ibikeitsé tö ye' kë wä iwà bikeitse buaë kewe? ¿A' ibikeitsé tö ye' ttö bötböt wes s'ditsö ëse es? ¹⁸ Erë Skëköl ttö mokjë, e' ttö wa ye' ichè a' a' tö ye' kë ttö a' ta bötböt. ¹⁹ E' wà dör tö Jesucristo dör Skëköl Alà, e' kë ttö bötböt, ie' ttö etkëme. Ie' tté buaë paka' ye' ena Silvano ena Timoteo, e'pa tö a' a'. ²⁰ Ì kos uk Skëköl kablè', e' wéitö Cristo wa. E' kuëkì mik se' ñi dapa'uké Skëköl kïkökka, etä se' tö icheke: "Es e' idir" Cristo Jesús ttö wa. ²¹ Yi tö a' ena sa' kkö'neke as se' turlurie Cristo mik, e' dör Skëköl. Ie' tö se' shukitbak iwák a'. ²² Ie' tö se' er wakyué ie' wák a'. Ñies iWiköl méitö se' a' wes iyi tsá patuésö es ikkachoie tö se' tsatkeraëitö da'a.

²³ Ie' wä ye' sùule buaë e' wöwa ye' ichè a' a' tö kam ye' döne Corinto warma wes ye' ibikeitsé es, e' wà dör tö kë ye' éna a' kï eriawak. ²⁴ Sa' wä ijcher tö a' erblöke buaë Jesús mik, e' wa a' tkënewä darërë. E' kuëkì sa' tso' a' kimuk er bua' wa as a' ttsè'r buaë. Kë sa' ku' a' patkök kësik wa a' erblöke e' iütök.

2

¹ E' kuëkì ye' ibikeits tö ye' kë shkakne a' pakök a' eriawoie. ² A' ë tö ye' ttsè'wèmi buaë. Erë a' eriawéyö, e' ta ¿yi tö ye' ttsè'wèmi buaë? ³ Warma a' ye' ttsè'wè buaë, e' kuëkì yëkkuö iët kitmiyö a' a' e' kï a' pautyö darërë as a' e' shulö, etä es a' kë tö ye' eriawepa. Ye' iklö' yësyèsè tö a' ulitane ttsè'rdaë buaë ye' ta ñita. ⁴ Mik ye' tö yëkkuö ñe' kit, etä ye' eriane siarë, ye' chkenewä tajë dö ye' iëttsaie ekkë. Erë kë ye' wä ikite a' eriawoie. E' skéie ye' ikitmi as a' éna iar tö a' dalër tajë ye' éna.

Yi tö ì sulu wamblè' e' nuí olo'yé Pablo tö

⁵ Wëm tö kabene tski'ka a' shua ì sulu wambléitö e' wa, e' kë wä ye' ë eriaone. Isalema ye' tso' ikì kuötkökka, erë ye' ichè tö wes alè ie' tö a' ulitane eriawé. ⁶ Kos a' kibiiepa tö ie' kï inuí métke e' dör wè'. ⁷ I'ñe ta a' tö inuí olo'yö ikì ta ikimú as kë ieriar tajë kë er pablëneia ekkë. ⁸ E' kuëkì ye' kköchö a' a' tajë tö ikkachöne ie' a' tö mokì a' éna ie' dalër. ⁹ Yëkkuö ñe' kitmiyö a' a' isuoie tö ye' ttö iuté a' tö seraä ö au. ¹⁰ Yi isie nuí olo'yé a' tö ikì, ñies ese kï ye' tö ilo'yeke. Mokì yö ichè Cristo wöwa ena

a' dalërmik tö ilè nuí tso' kiane olo'yè, e' ta e' olo'yétkeyö ¹¹ as Satanás kë e' alöka se' kï. Wes ie' éna se' sulu'wakwa, e' ane se' éna buaë.

Tito kë dè' Tróade

¹² Mik ye' de ká kiè Tróade Cristo tté buaë pakök ee, etä ye' isué tö Skëképa tö ye' a' ñala yuétke buaë itté pakoie. ¹³ Erë s'yami Tito wä a' biyö done ye' a, e' kë kune ye' wä wes ikablè' es. E' tö ye' tkiwé kabikeitséka tajë. E' kuëkì ye' e' chéat Tróade wakpa a' ta ye' mía Macedonia ie' yulök.

Íyi ulitane kï se' e' alökami Cristo wa

¹⁴ ¡Erë wéstela Skëköl a! Këkraë ie' tö sa' wéttseke e' aloka iyi ulitane kï Cristo ta ñita. Sa' wa ie' tö Cristo tté buaë pakeke ká wa'ñe, e' dör wes kiö masmas alabur es. ¹⁵ Sa' tö Cristo tté pakeke, e' dör wes iyi alar masmas ña'wè Cristo tö Skëköl a' ikikoka es. Sa' dör wes kiö masmas alar es. Erë wépa tsatkërke ena wépa kë tsatkërkü' es-epa böltëpa wöa ilär kua'kï kua'kï. ¹⁶ Wépa kë tsatkërkü' esepa a' tté pakeke sa' tö e' dör wes s'nu alar es, e' wa ie'pa duöralur e' kuëkì. Erë wépa tsatkërke esepa a' e' dör wes iyi alar buaë es, e' wa sene michoë döraë ie'pa ulà a' e' kuëkì. ¿Yi dirmi tté i' wakanéuk? ¹⁷ Tajë pè' tö Skëköl tté pakeke inuköl ë klö'woie, erë sa' kë dör es. Ie' tö sa' patké ipakök, e' kuëkì sa' tö ipakeke er mokì wa ie' wöwa Cristo dalërmik.

3

Skëköl tté pa'alì e' wakanéukwakpa sa' dör

¹ ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' wákpa e' tté chöke a' a'? ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' kï yëkkuö kiane sa' tté choie a' a' ö a' tö yëkkuö mèmi sa' a' sa' tté choie wes wele tö iweke es? Yëkkuö ese kë kiane sa' kï. ² A' wakpa dör wes sa' tté choie yëkkuö es. E' kitule sa' er a' sùule ena aritsule sulitane wä. ³ Iwënewä wöshak tö a' dör wes yëkkuö kitmi Cristo tö patkëne sa' ulà a' es. Yëkkuö e' kë kitule tinta wa, e' skéie ikitule Skëköl ichökle e' Wiköl wa. E' kë kitule ákkue kï wes tté dalöiëno kitë ákkue kï es. E' skéie ikitule a' er a'.

⁴ Sa' erblöke Skëköl mik Cristo batamik, e' ë kuëkì sa' tö a' ché es. ⁵ Sa' kë a' iyënuke tö kanè wé sa' tö a' shua, e' dör sa' wákpa diché wa. Skëköl tö sa' a' ierì mé iwakanéwoie.

⁶ Ie' tō sa' a ieri mé ie' ttè pa'ali mène se' a e' wakanéuk. Ttè e' kě datse ttè dalöiëno mène ká iaiäe e' wa. E' skéie idatse Skéköl Wiköl wa. Ttè dalöiëno ñe' tō s'kichateta'ttsa erë Skéköl Wiköl tō sene michoë meke se' a.

⁷ Ttè dalöiëno kěchke kitule ákkue ki, e' mène ká iaiäe Israel aleripa a. Mik ttè e' tsá mène, eta Skéköl olo bune taië. E' klöne Moisés wō ki dalölöe dō imalepa kě wō dē'wa ie' wō sauk ekkē. Erë dalō e' chowamine enaena. Ttè ñe' mène olo ta' taië ikkachoie tō e' dör ttè dalō ta' taië ese. ⁸ Ie' yita Skéköl Wiköl kanè e' olo tkōka taië ttè ñe' tsata! ⁹ E' wà dör tō ttè tō s'kichateta'ttsa ñe' mène dalō ta' taië, ie' yita ttè wa Skéköl tō s'klö'wemi wes pē' buaë yēsēsē es e' pakè olo ta' taië shute tkōka ttè tsá mène e' tsata! ¹⁰ Mokī ttè pa'ali e' olo ta' taië shute, e' o'mik ttè iët olo kě dör i. ¹¹ Ttè kě dör yöbië e' de olo ta' taië, ie' yita ttè dör yöbië e' olo ta' taië shute!

¹² Ttè e' wà paneke sa' tō kröröe, e' kueki sa' tō iwà pakeke sulitane kukua kě suarta'. ¹³ Sa' kě tō iwēku' wes Moisés tō io' es. E' wō pabakéwa datsi'tak wa as Israel aleripa kě tō isaù tō ie' wō dalō bune e' chowamine seraa. ¹⁴ Erë ie'pa er darē'newa, kě éna iwà ane. Ie'pa er pabakulewa wes Moisés wō pabakwa es. Es ñies i'ñe ta' ie'pa aleripa er pabakulewa mik ie'pa tso' ttè kěchke mène iyēpa bak e'pa a e' aritsök eta. Ie'pa er pabakulewa e' sirmittsa erblē Cristo mik, e' è wa. E' kueki ie'pa icha kam sirttsa. ¹⁵ Dō ikkē ta, mik ie'pa tō yēkuō kit Moisés tō e' aritseke, eta ie'pa er tso'ia pabakulewa. ¹⁶ Erë mik se' er mane'wé Skékēpa a, eta se' er pabakulewa, e' sinettsa. ¹⁷ Skékēpa e' dör Skéköl Wiköl. Wé e' tso', eta ee se' yēnettsa ttè dalöiëno ulà a. ¹⁸ Es se' dör wes s'wō kě pabakulewa es, esepa kos ki Cristo olo wërke buaë wes wōsuō es. Se' maner michoë as se' dō wes Skékēpa olo ta' taië es. E' kos wakanewēke Skéköl Wiköl tō.

4

Sa' dör Jesucristo ttekölpa tsá

¹ Skéköl tō sa' suē er siarē wa, e' batamik kanè i' méitō sa' a. E' kueki kě sa' e' chkeuwa. ² E' skéie kě sa' tō iwakanewēku' blēule wes i' dör jaë ese es. Sa' kě ku'

s'kitō'uk. Sa' kě ku' Skéköl ttè shutuōkka kache tté wa. E' skéie ttè mokī pakeke sa' tō yēsēsē Skéköl wōa as sulitane wa ijcher tō i' ché sa' tō, eta es idir. ³ Erë Jesús ttè buaë pakeke sa' tō, e' pabakulewa, e' ta ipabakulewa wēpa kichatērke esepa è yöki. ⁴ Ie'pa kě erblōta' Cristo mik. Bě dör ká i' kéköl, e' tō ie'pa er pabakéwa da'aie as kě ie'pa éna Cristo dör Skéköl wák suē olo ta' taië e' tté buaë wà ar. ⁵ Sa' kě tō sa' wákpa tté pakeku'. Sa' tō Jesucristo dör Skékēpa, e' tté pakeke. Sa' e' chō tō sa' dör wes a' kanè mēsopa es a' kimoie Jesús dalērmik. ⁶ Mik Skéköl tō ká i' yö', eta ie' iyē': "ká ñinú," eta ká ñine. Ie' wák tō se' er ñi'wé as ie' olo taië burke Jesucristo wō ki, e' ar se' éna. E' kueki sa' tō ie' tté buaë e' pakeke sulitane a.

Se' weirke ká i' ki, e' dör bērbēr è

⁷ Jesús tté buaë, e' dör wes íyi bua'buá ské darērē es, e' meneat sa' a wakanewē. Erë sa' kě diché ta'. Sa' dör tottola wes skau es. E' dör iwà kkachoie tō diché wa sa' tō iwakanewēke e' meke Skéköl tō sa' a, e' kě dör sa' diché. ⁸ Erë kabene tso' sa' ki taië kēkraë, erë e' kě e' alineka sa' ki. Erë sa' kě wa ijcher wes sa' e' ùmi, erë kě sa' e' öwa e' yöki. ⁹ Erë sa' bolökpa tō sa' tötieke, erë Skéköl kě wa sa' meneat. Erë sa' dettsa iski, erë sa' e' kökekane. ¹⁰⁻¹¹ Se' tso'ia ttsē'ka ká i' a, e' dalewa sa' chōke sa' bolökpa ulà a sa' ttekelur Jesús tté kueki wes ie' kötwarakitō es. Sa' weirke es as iwērwa sa' ki tō mokī ie' shkenekane, e' tso' sa' ta. ¹² Duewa dalō me'rie sa' ki, es sa' weirke a' dalērmik as sene michoë dō a' ulà a. ¹³ Itso' kitule Skéköl yēkuō ki wé yile tō iyē': "Ye' erblē imik e' kueki ye' iché."* Es ñies sa' erblōke Skéköl mik wes yi ñe' es, e' kueki sa' tō ie' tté pakeke. ¹⁴ Sa' wa ijcher tō ie' tō Skékēpa Jesús shkeo'kane ñies ie' tō sa' shke'wera'kane wes Jesús shkeo'kaneitō es, sa' batsulewa Jesús mik e' kueki. Aishkuō ta' ie' wa sa' miraë a' ta' ñita wé ie' tso' ee. ¹⁵ Sa' weirke kos e' dör a' kimoie as se' taië tō wéstela chō Skéköl a' ier buaë ché se' taië a' e' kueki. E' wa ie' kikardaka taië. ¹⁶ E' kueki sa' kě e' chkeuwa. Erë sa' chkà mir wa'k è, erë sa' er diché ki iērke kita kita ká bit ekkē. ¹⁷⁻¹⁸ I' kos suēkesō s'wōbla wa ese erta'wa. Erë i' kos kě wërta' ese dör yöbië.

* 4:13 Salmo 116.10

E' kueki kē sa' er menewa ì suekesö ese ki. E' skéie sa' er me'rie ì kē wërta' ese ki. E' kueki sa' weirke siarē, e' kē dör taiē sa' a, e' dör ekuölö ē. E' wà dör tō e' wa ì dör buaē, olo ta' taiē yöbiē, e' dōraē sa' ulà a taiē shutē tkōkà kōs sa' weine e' tsata.

5

¹ S'chkà dör wes úla es, e' dör buaē senoie ká i' ki ē. Se' wà ijcher tō mik se' úla i' panane, eta u yöbiē tso'tke Skéköl wà se' a ká jai a. E' dör se' chkà pa'alì ser michoē yöule ie' wà e'. ² E' kueki mokì ká i' ki se' rrerke. S'chkà pa'alì merke se' a aishkuö ta ká jai a, e' kkecheke se' tō poē. Se' éna s'chkà i' mane'waktke s'chkà pa'alì wa wes datsi' mane'wèsö es. ³ E' kiane se' ki as se' wiköl kē at aishkuö ta kē chkà ta' wes se' sume es. ⁴ Se' tso'ia se' úla i' a eta se' kköchöke se' serke chkeulewà wes dalì ekkeē e' dikia es. Kē dör tō se' duakulurtke senoie chkà kē ta'. E' skéie se' éna s'chkà i' mane'waktke chkà pa'alì ñe' wa as ì duöta'wa ese manerttsane ì ser michoē ese wa. ⁵ Skéköl wák tō se' kanewétke maneonuk ñe' es. Ie' tō iWiköl mé se' a wes íy tsá patuèsö es iwà kkachoie tō iwà dōraē se' ulà a wake'.

⁶ E' kueki kē se' tkirku' ì ki, erē se' wà ijcher tō se' tso' kamiē Skékēpa yöki, se' tso'ia ttsē'ka ká i' a e' dalewa. ⁷ I'ñe ta' ie' kē sunuk se' a, erē se' serke se' erblé ie' mik e' wa. ⁸ Kē se' tkirku' ì ki. Se' a ta' s'chkà i' mú mèatsö, e' ta' es se' míā senuk ie' ska', e' dör ibua'ie. ⁹⁻¹⁰ Se' ulitane kawöta' dökwa Cristo tkēr s'shulo kulé ki e' wörki. Eē ì kōs wé se' tō ká i' ki, buaē ena suluē, ese kkayërdaē ta' e' ské meraëitö se' a eköl eköl. E' kueki se' tso'ia ttsē'ka ö se' míā ie' ta', erē kekraē se' e' chöke senuk yösyēsē as ie' wa iwër buaē.

Skéköl er buarne se' ki e' pakè

¹¹ Sa' tō Skékēpa dalöieke taiē, e' kueki sa' e' chöke darērē s'malepa pablök as ñies ie'pa tō ie' dalöiö. Skéköl wà ijcher buaē tō sa' er yösyēsē, e' mú jcher a' wà ñies. ¹² Sa' kē skà ku'ne e' tté chök a' a. E' skéie sa' tso' a' a kawö skà mukne e' ttsökà sa' wa. E' wa a' tō sa' tsatkēmi wēpa tō sa' cheke suluē, esepa yöki. Ie'pa esepa e' ttsökà taiē is imalepa wa iwër ese wa, kē dör is ie'pa er dör Skéköl wōa ese wa. ¹³ Sa' wër aliie, e' ta'

e' dör Skéköl dalërmik. Kē sa' wër es, e' ta' e' dör a' kimoie. ¹⁴ Sa' éna iane tō Cristo éna se' dalër taiē, e' tō sa' kē senuk ie' a. Sa' éna iane tō ie' eköl ē kōtewà sulitane skéie, e' wà kiane chē tō e' dör wes sulitane kōtewà es. ¹⁵ Ie' kōtewà sulitane skéie as se' tso'ia ttsē'ka esepa kē seriā wes se' ki ikiane es, e' skéie as se' ser wes ie' kōtewà shkenekane se' skéie e' ki ikiane es.

¹⁶ E' kueki kē sa' ku'ia s'malepa bikeitsök wes ká i' wakpa tō ibikeitseke es. Kenet sa' tō Cristo bikeits es. Sa' ibikeits tō ie' dör se' èse ē. Erē i'ñe ta' sa' kē tō ie' bikeitseku'ia es. ¹⁷ E' kueki yi batsulewà Cristo mik, esepa er maneonettsa yöne pa'alì. Wes ie'pa bak senuk e' kē ku'ia, e' skéie isenémine pa'alì. ¹⁸ E' kōs wé Skéköl tō. Ie' er buanene se' ki Cristo batamik. Ñies tté buaē pakè e' kané me'itö sa' a. ¹⁹ Tté buaē ñe' dör i' es: Skéköl er buarmine ká ulitane wakpa ki Cristo batamik kē ie'pa wöchakeku' inu' ki. Ñies ie' tō tté buaē e' me' sa' a wà pakè sulitane a. ²⁰ Sa' dör Cristo ttekölpa. E' dör wes Skéköl wák kköchöke a' a sa' wa es. E' kueki sa' kköchöke a' a Cristo ttö wa tō a' er bua'üne Skéköl a. ²¹ Cristo kē wà ì sulu wamblēne yēs, erē Skéköl tō ie' su' wes ì sulu wamblökwak es se' skéie. Ie' tō iwé es as se' batsulewà Cristo mik e'pa saütö wes iwák dör yösyēsē es.

6

¹ Sa' kanēblöke Skéköl ta' ñita, e' kueki sa' kköchöke a' a tō ie' er buaē ché a' a, e' kē tsar ē. ² E' wà dör tō ie' tō ichē iyēkkuö ki i' es:

“Mik ye' er buaē chō be' a e' kēwö de, eta be' kköchöke e' ttséyö. Mik be' tsatkè e' kēwö de, eta be' kiméyö.”*

Ye' ttö ttsö: Skéköl er buaē chō a' a, e' kēwö detke. Ie' tō a' tsatkè e' kēwö de i'ñe.

³ Sa' e' kkö'nuke buaē kekraē sulitane wörki as kē yi tō Skékēpa Jesús watöttsa sa' ukuömik. E' kē dör es, e' ta' sa' kanēblöke Skéköl a' e' yërmi suluē. ⁴⁻⁵ E' skéie ì ulitane wa sa' tō ikkacheke tō mokì sa' dör Skéköl kané mésopa. Mikle ta' sa' weirke, mikle ta' sa' kē wa ì ta', mikle ta' kawö darērē tköke sa' ta. Mikle ta' sa' burke siarē, sa' wötërke,

* 6:2 Isaiás 49.8

pë' iërkeka tajë sa' ki. Sa' kanablöke darërëë tajë shütë, wõñirke tajë, tteke bli tö. Erë e' kos dalë'ttseke sa' tö bërë. ⁶ Ñies sa' tö ikkacheke sa' ser batse'r ena i jcher se' wa e' wa. Ì kos paneke sa' tö bërë er bua' wa. Sa' er buaë chöke s'malepa a. E' kos wa sa' tö ikkacheke tö moki sa' dör Skëköl kanë mësopa. Iwënewa tö Wiköl Batse'r tso' sa' ta. S'malepa dalëritseke sa' tö er moki wa. ⁷ Ttë moki pakeke sa' tö. Ì kos weke sa' tö diché meke Skëköl tö sa' a e' wa. Sa' serke yësyësë, e' dör sa' a wes tabè tso' ñippökwapka wa ñippoie ena e' tsatkoie es. ⁸ Mikle ta sa' dalöierke, mikle ta kë sa' dalöierku'. Mikle ta sa' kikekeka buaë, mikle ta sa' cheke suluë. Sa' ttö moki, erë mikle ta sa' sueke kachökwapkaie. ⁹ Ie'pa wa sa' suule buaë, erë ie'pa tö sa' sueke wes ie'pa kë wa sa' suule es. Wësua sa' duökelurtke, erë sa' tso'ia ttsë'ka. Ie'pa tö sa' we'ikè siarë, erë kë itö sa' ttélur. ¹⁰ Sa' eriarke tajë, erë sa' ttsë'rke buaë kekraë. Wësua sa' dör siarëpa, inuköl kë ta', erë Skëköl ttè wa sa' tö s'blu'weke tajë. Wësua sa' kë wa i ta', ñermata i ulitane tso' sa' wa.

¹¹ A Corinto wakpa, sa' ttöke a' ta yësyësë. A' dalër tajë sa' éna. ¹² E' kë blëne sa' wa a' yöki, erë a' je' tö iblé sa' yöki. ¹³ E' kueki ye' kköchöke a' a wes alà a iyë kköchö es, sa' bikeitsö er bua' wa wes sa' tö a' bikeitseke es.

A' e' batsöttsa i sulu kos e' yöki

¹⁴ Kë a' e' batsök wépa kë erblöta' Jesús mik esepa ta. ¿Wes sene yësyësë batsmi sene sulu ta? ¿Wes ká ttsetse ena ká ñi a e' shuirimika ñita? ¹⁵ ¿Wes Cristo ena bé sermi bërë ñita? Yi erblöta' Jesús mik ena yi kë erblöta' imik ¿wes esepa batsmi ñi mik? ¹⁶ Se' dör wes Skëköl ichök e' wé moki es. E' kueki ¿wes e' ñi sini'kumi iyi diököl tso' dalöie ese ta? E' ye' Skëköl tö i' es:

“Ye' serdaë ie'pa shua,
Ye' shköraë ie'pa ta ñita;
Ye' döraë ie'pa Këköl
ena ie'pa döraë Ye' icha.”†

¹⁷ E' kueki ñies Skëköl tö iyë':
“A' e' yöttsa, a' e' sköttsa bánet pë' kë tö ye'
dalöie esepa yöki.
Ì kos dör ñá ese kë kar

e' ta Ye' tö a' kierawa buaë.

¹⁸ A' serke es, e' ta Ye' döraë a' yëie ena Ye' tö a' klö'weraë Ye' ala'rie. Ye' dör Skëköl diché ta' tajë iyi ulitane tsata, e' wák tö ichè es.”‡

7

¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, es se' a Skëköl kablë' e' kueki se' e' paiklö sene sulusi kos tö se' er ena se' chkà ia'wëmi, e' yöki. Se' e' chö senuk batse'r kekraë, ie' dalöie tajë e' wa.

Pablo ttsë'wé buaë Corinto wakpa tö.

² Sa' bikeitsö er bua' wa! Kë sa' wa i sulu wamblëne yi ta. Kë sa' wa yi weine yës. Kë sa' wa yi kitëne kache tté wa. ³ A' dalër tajë sa' éna, e' kueki kë ye' ku' ttè i' chök a' kkatoie. Ye' tö a' a iyë'baktke kuaë tö sa' tö a' bikeitsè michoë dö sa' duolur ekkë. ⁴ Ye' erblöke buaë a' mik. A' wa ye' e' ttséka tajë. Sa' weirke kos e' shua ye' er kunene buaë. Ye' ttsë'ne buaë shütë.

⁵ Sa' de Macedonia ta kë sa' wa kawö kune enoie. E' skéie kabene kí de tajë sa' ki. Tajë sa' tsiriwé sa' bolökpa tö. Ñies sa' suane tajë. ⁶ Erë Skëköl tö s'er pableke, e' tö sa' er pablé s'yami Tito de sa' ska' e' wa. ⁷ Kë dör tö ie' de e' è kueki. Ñies wes a' tö ie' er kuwé e' biyó tö sa' er pablé tajë. Ie' tö sa' a iché tö suluë a' éna ye' suak. Ñies ie' iché tö i wamblé a' tö sulu, e' tö a' eriauwé tajë ta i'ñe ta a' tso'ne ye' tsatkök. Ttè e' tö ye' ki ttsë'wé buaë.

⁸ Yëkkuö patkë'miyö a' a, erë e' tö a' eriauwé, erë kë ye' tkine tö iök ye' tö ipatkë'mi. Tsawe ta ye' ttsë'wéitö sulu, erë i'ñe ta kë ye' ttsërku'ia es. Moki yëkkuö e' tö a' eriauwé, erë e' dör ekuölö è. ⁹ I'ñe ta ye' ttsë'ne buaë. E' kë dör tö ye' tö a' eriauo' e' kueki. E' dör tö a' eriane es, e' tö a' er mane'wéne Skëköl a. A' eriane wes Skëköl ki ikiane es, e' kueki sa' kë wa a' suluone yës. ¹⁰ Mik se' eriane wes ie' ki ikiane es, eta e' dör se' er mane'woie ie' a as se' tsatkër. E' kueki kë se' kane ttsë'nuk suluë se' eriar ese ki. Erë se' eriar èse, kë mène Skëköl wa, ese tö duëwa tskeke. ¹¹ A' eriane wes Skëköl ki ikiane es, e' saú, jiwà dettsa buaë! E' wà bikeitsö. E' batamik a' er téwa darërë ta a' ñi kékarak wëm tö i sulu wamblé a'

† 6:16 Levítico 26.12; Jeremías 32.38 ‡ 6:18 2 Samuel 7.14; Isaías 52.11; Ezequiel 20.34,41

shua, e' shulök. E' wa a' tö ikkaché tö a' kë kü' ì sulu e' a. Iwënewa tö a' e' tuléwaie darërë. Ì sulu e' tö a' uluwé a' suawéitö. Iwënewa tö a' éna ye' dalène taië. Iwënewa tö a' tso'tke ì sulu shulök. E' kos wa iwënewa tö moki a' kë kü'ñak ì sulu ñe' a. ¹²Ye' kë wä yëkkuö ñe' kitemi a' a wëm tö ì sulu wamblé' ñe' kkatoie. Ñies ye' kë wä ikitemi yi ta iwambléitö e' tsatkoie. E' skéie ye' tö ikitmi as a' wákpa éna iar buaë Skëköl wöa tö moki a' tö sa' bikeitseke taië. ¹³Ì wé a' tö, e' tö sa' er kí kuwéne buaë.

E' kúie ta a' tö Tito er kuwé taië. Ie' tts'e'ne buaë e' tö sa' kí ttsé'wé buaë. ¹⁴A' kika'kayö ie' a ta a' kë wä ye' jaëone. Këkraë sa' ttö moki a' ta, ñies ima sa' e' ttséka a' wa Tito kukua, e' suéitö tö e' dör moki. ¹⁵A' tö ie' kiéwa suane wa painè wa ena a' tso'tke ie' ttö dalöiök, mik e' ska' ie' er ane eta e' tö ie' ké a' kí dalëritsök taië. ¹⁶Ye' erblömi a' mik e' tö ye' ttsé'weke buaë.

8

Se' er buaë chö siarëpa kimoie

¹A yamipa, sa' éna a' a ipakak tö wës Skëköl er buaë ché Skëképa icha erule erule ñi dapa'uke Macedonia kos a, e'pa a. ²Ie'pa weine siarë íyi ulitane ulà a, erë e' shua ie'pa ttsé'rke buaë. Ie'pa dör siarë, kë ì ta' taië, erë ie'pa tö inuköl kakmé er bua' wa. Wësua ie'pa dör inuköl blúpa. ³Ye' tö a' a ichè tö ie'pa imé kos ie'pa a imermi, e' tsatä iwákpa er wa. ⁴Ie'pa kköché taië sa' a tö ñies kawö mú sa' a s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimoie inuköl wa. ⁵Ie'pa tö imé taië shütë, sa' kë wä ibikeitse tö ie'pa a imermi ekkë. Kewe ie'pa wákpa e' mé Skëképa a, e' ukuöki ta ie'pa e' ché sa' a wës Skëköl kí kiane es. ⁶E' kueki sa' tö ikié Tito a tö ie' mi'ne a' ska' inuköl tsá kititö a' shu a e' bata shtöksa s'siarëpa kimoie. ⁷Ì kos wëke Skëköl a e' wëke a' tö taië. A' erblö buaë Jesús mik. A' tö tté pakè buaë. A' wä íyi jcher taië. Sulu a' éna s'malepa kimak. Sa' dalër taië a' éna. E' sù sa' kí ikiane tö ñies a' er buaë chö taië s'siarëpa a.

⁸Ye' kë kü' ichök a' a a' patkoie. E' skéie ye' éna isuak tö moki a' éna s'malepa dalër wës s'yamipa tso' Macedonia e'pa éna s'malepa

dalër es. ⁹A' wä ijchertke buaë tö Skëképa Jesucristo er buaë ché a' a taië. Ie' íyi tso' taië ká jaì a, e' me'atitö dë'bitu ká i' a siarëpaie a' dalërmik as a' blur ie' íyi taië wa.

¹⁰A' tö ibikeits kewe sulitane yöki tö a' éna s'siarëpa kimak. Dwas suköt bak e' wa a' tö iwà kimémi kewe. E' kueki ima ye' tö ibikeitse, e' chekeyö a' a. ¹¹Kanë buaë o'mi a' tö, e' eúwa er bua' wa wës tsawe a' tö ibikeits es. Inuköl shtö s'siarëpa kimoie kos a' a' ikit ekkë. ¹²Ì kë ta' se' wä, ese kë kiekü' Skëköl tö se' a. Erë ì tso' se' wa ese kakmésö er bua' wa kos se' a imer ekkë, e' ta' e' wër buaë ie' wa.

¹³Ye' kë kü' ichök tö a' íyi kakmú eta a' atne weinuk kë wä ì ta'. E' skéie buaë idir tö a' ñi kimù ñikkë. ¹⁴Ì ñe' ta' a' wä íyi tso' taië, e' kueki buaë idir tö a' tö s'yamipa kë wä ì ta', esepa kimù. Es aishkuö ta' mik a' kë wä ì ta' taië, erë ie'pa wä itso', eta ie'pa tö a' kimémi. Es a' ulitane ñi kimùmi ñikkë. ¹⁵E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kí es, e' tö ichè: "Wé tö ishtë taië, e' icha kë bata atë. Wé tö ishtë bërëbërë, e' icha deka wë'."*

Tito ena iwapiepa

¹⁶Skëköl tö Tito erkiöwé a' kimuk wës sa' éna a' kimak es. E' kueki ye' tö wéstela cheke Skëköl a. ¹⁷Mik sa' tö ikié Tito a tö ie' mi' a' ska' a' kimuk inuköl shtök, eta ie' éna a' kimak taië, e' kueki ie' e' ché iwák er wa minuk a' ska'. ¹⁸Tito ta' s'yami skà patkekemi sa' tö eköl. E' tö Jesús tté buaë pakeke buaë ká wa'ñe. E' kueki ie' tté cheke buaë Skëképa Jesús icha erule erule tso' ká wa'ñe e'pa tö. ¹⁹E' kúie ta' ie'pa kos tö ie' shushtë as imi' sa' ta' Jerusalén, inuköl shteke sa' tö e' muk. E' kaneweke sa' tö buaë Skëképa kikoka' éna iwà kkachoie tö moki sa' éna ie'pa kimak. ²⁰⁻²¹Sa' e' chöke iwakanéuk buaë Skëképa wörki ñies sulitane wörki. E' kueki wëm ñe' mi'ke sa' wä, e' wa kë yí a' sa' kkaténuk inuköl shteke taië sa' tö e' kí.

²²Ñies sa' tö s'yami skà patkeke ie'pa böl ta. E' er me'rie kanëblök buaë këkraë. Bànë sa' tö ie' su'bitu, e' kueki ie' suule buaë sa' wä. Ñies ie' isué tö a' dör pè' buaë, e' kueki ie' e' ché sa' kimuk kanë i' wa. ²³Tito dör ye' wapie e' kanëblöke ye' ta' a' kimuk. S'yamipa böl ñe' mi'ke ie' ta,

* 8:15 Éxodo 16:18

e'pa patké Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa tō. Ie'pa wa Cristo kīkarkeka. ²⁴ E' kueki ikkachō ie'pa a tō ie'pa dalër a' éna as Skëkëpa icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa kos wā ijcher tō mokī a' tō s'dalëritsetā'. Ikkachō ie'pa a tō wëe' sa' e' ttsōka tajë a' wa.

9

¹⁻² Ye' wā ijcher tō s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kīmak a' éna er bua' wa. E' kueki inuköl shteke sa' tō ie'pa a, e' kī ye' kë kawōta a' a yëkkuō skà shtökne. Këkraë ye' e' ttsōkeka a' tté pakök Macedonia wakpa a. Ye' iché ie'pa a tō duas suköt bak e' wa a' dör Acaya wakpa, e'pa éna inuköl mak er bua' wa. E' tō ie'pa kibiie erkiöwé. ³ Erë s'yamipa mañal ñe' patkekeyö a' ska' as ye' e' ttsōkeka a' wa e' kë dör ë. E' skéie ye' kī ikiane tō a' wā inuköl tso'tke kitule wà mè ë wes ye' tō a' pakè es. ⁴ Dö' Macedonia wakpa döbitū ye' ta e'pa tō isuéwā tō kam a' tō inuköl e' shtō. E' tō sa' jaëweraë tajë sa' iklö'wé tō a' tō ishtétke e' kueki. ¿Wes e' kë tō a' jaëwepañak? ⁵ E' ë kueki ye' ibikeitsé tō buaë idir s'yamipa mañal ñe' a' ikiök tō ie'pa mi' ye' yōkī kewe a' kīmuk inuköl muk a' kablë' e' shtöktsa. Es inuköl meke a' tō e' tso'tke kitule mik ye' de eta, iwà kkachoie tō a' imeke er bua' wa, kë dör kkë'blè wa.

⁶ Ttè i' anú a' éna: “Yi tō i' kuatké elkela, ese ulà a' iwà wördane elkela. Erë yi tō i' kuatké tajë, ese ulà a' iwà wördane tajë.” ⁷ A' ulitane eköl eköl tō imú kos a' ibikeitsé mè ekkë. Wépa tō imeke ttsë'ne bua' wa esepa dalër Skëköl éna, e' kueki kë imar er sulu wa ö diché wa. ⁸ Kë a' tkinuk. Skëköl er bua' kī chōmi a' a' tajë as i' kos kiane a' kī senoie ese dö a' ulà a' wë' këkraë. Ñies ie' tō ikī mēmi a' a' tajë shute as a' ulà a' idō tajë i' buaë kos e' wōie. ⁹ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es. E' tō, yi tō i' meke er bua' wa, ese chë i' es:

“Ie' tō ikakme' tajë er bua' wa s'siarëpa a; i' buaë wéitō e' ska' Skëköl er arke këkraë.”* Es Skëköl yëkkuō tō ichè. ¹⁰ Skëköl tō iwō meke kuatké ena chkè mekeitō se' a' ñè, ñies e' ë tō i' kos kiane se' kī s'kimoie, ese kī meraëitō a' a' tajë as a' tō i' buaë ese kī ü tajë. ¹¹ Këkraë ie' tō a' a' íyi kī meraë buaë wë' as a' tō s'malepa kīmù buaë këkraë. Ie'

tō iwëraë es as wëstela yër tajë ie' a' inuköl mēmi a' tō sa' ulà a' e' kī. ¹² Es i' meke a' tō i' Skëköl dalöioie, e' wa s'batse'r malepa kīmè kiane, esepa ulà a' i' kiane ie'pa kī ese döraë. E' kīie ta' ie'pa tō wëstela cheraë tajë ie' a' ttsë'ne bua' wa. ¹³ I' buaë weke a' tō ie'pa kīmoie, e' wa iwërdawā tō mokī a' tso' Cristo tté buaë cheke a' tō tō mokī idir e' wā iütök. Ñies iwërdawā tō a' tō ie'pa ena sulitane kīmeke tajë er bua' wa. E' kos kueki ie'pa tō Skëköl kīkerakā tajë. ¹⁴ E' kīie ta' ie' er buaë ché a' a' tajë shute, e' kueki ie'pa tō ikieraë ie' a' a' kī a' dalëritsè tajë e' wa. ¹⁵ Wëstela chösö Skëköl a' ilà méitō se' a' e' kī, e' dör buaë shute kë se' a' iyënukekë.

10

Pablo tō kanè me' Skëköl tō ie' a, e' tsatké

¹⁻² Ye' dör Pablo, e' wák kköchöke a' a' bërë er bua' wa wes Cristo es tō ye' ttō ttsö. A' wëlepa tō sa' cheke tō sa' kanëblöke e' kë dör Skëköl a, e' dör sa' wákpa a' wes s'ditsö malepa es. Ie'pa icheke tō mik ye' tso' a' ska', eta ye' kësik kë ta' a' uñoie. Erë mik ye' tso' yëkkuō shtök ká bānet, e' je' ta' ye' kësik deka. Erë e' kë yëne. Ye' kësik ta' yi isie tso' ye' chök ese uñoie darërëë. E' kueki ye' kköchöke a' a' tō a' e' shulö as kë ye' kawōta a' uñuk darërëë mik ye' de a' ska' eta. ³ Mokī sa' dör s'ditsö wes sulitane es, erë kë sa' ñippöku' wes s'ditsö ñippöke es. ⁴ I' tso' sa' wā e' aloka i' sulu kī, e' kë dör wes i' tso' s'ditsö wā e' aloka ibolökpa kī es. E' skéie e' dör i' meke Skëköl tō sa' a' diché ta' tajë e' aloka i' sulu diché kī ese. E' wa sa' tō kache tté ewëkewa. ⁵ Ñies tté kos pakarke e' ttsëka wa s'wöklö'wōie as kë s'wā Skëköl jcher, ese chöwëkewa sa' tō. Erbikè kos klö'wëkewa sa' tō mekerö Cristo klö dikīa as itō ittō iütō. ⁶ Mik a' de sa' ttō iütök buaë, eta sa' tso'tke wépa kë éna iütak, esepa kos we'ikök.

⁷ A' tō pë' suëke ikikke ë, e' kë dör buaë. A' wëlepa e' bikeitsö tō e'pa ë dör Cristo icha, e' ta' as esepa tō ibikeitsöne. Ñies sa' dör Cristo icha wes ie'pa es. ⁸ Skëköl tō ye' a' ikëwö me' a' wöbla'wōie. Isalema e' wa ye' e' ttsōka tajë shute. Erë e' këwö mēne ye' a' a' er diché kī ioie, kë dör a' sulu'wōie. E' kueki kë ye' jaëne e' ttsökka ikëwö mēne ye' a' e'

* 9:9 Salmo 112.9

wa. ⁹ Kê a' tō ibikeitsar tō ye' éna a' tkiwak yëkkuō shtekeyō a' a e' wa. ¹⁰ Welepa tō icheke: “Yëkkuō kos kitbitu Pablo tō se' a, e' kī ie' tō se' uñébitu daréré ttsëskua ie' kësik deka buaë se' uñuk. Erë mik itso' se' ska' etā ikësik kê ta' yës. Wes ie' kapakō e' kê wa yi wā ie' dalöiene.” ¹¹ Wépa tō icheke es, esepa wā ijchenú tō mik sa' demi a' ska' etā i kit sa' tō yëkkuō kī ká bánet, e' waweraë sa' tō.

¹² Ie'pa esepa ñi kikökeka taië. Kê sa' diché dë'ka e' chök tō sa' dör buaë wes ie'pa e' chō es. Ie'pa wákpa tō itské ier wa tō i dör buaë wë. Wes ie'pa wakpa serke e' wéwa ie'pa ñi saü. ¡E' kueki ie'pa dör me'ukuöie! ¹³ Kanè me' Skëköl tō sa' a, e' è wa sa' a e' ttsërmika. Kê sa' a e' ttsënuka i skà wa. Kanè mène sa' a ñies e' wà dör a'. ¹⁴ E' kueki kê sa' ku' e' ttsökka taië shute. Sa' kê döpa kewe kanëblök a' shua, e' ma è sa' e' ttsökka. Erë sa' tō Cristo tté buaë e' paka' a' a tsawe. ¹⁵ Ñies sa' kê e' ttsökka o'ka kanè wa, e' kèwö kê mène Skëköl wā sa' a e' kueki. E' skéie sa' kī ikiane tō sa' kanè a' shua e' mú kī ier buaë wes a' kī erblö mir Skëkëpa mik es. Erë kê sa' kanëblöpa kos sa' a ikéwö mène e' tsata. ¹⁶ Ñies Jesús tté buaë e' kī pakak sa' éna a' serke eë ká bánet tso' diwö mi'kewa e' kke eë. Erë kê sa' éna ipakak ká wé o'ka tso' ipakök eë as kê sa' e' ttsökka o'ka kanè wa.

¹⁷⁻¹⁸ Wépa e' ttséka taië, esepa kê wër buaë Skëköl wa. Erë wépa kikéka ie' wák tō, esepa je' wër buaë ie' wa. Wëe' itso' kitule iyëkkuö kī i' es: “Yi e' tsakka as ese e' ttsökka i wé Skëköl tō ese wa.”*

11

Pablo tō s'kitö'ukwakpa ché

¹ Ye' ttöke aliwakpaie erë a' mú tō ye' dalë'ttsèia bërber è. A' we'ikèyö, ye' ttö kī ttsö ekuölö è. ² Ye' éna a' dalër taië. Ye' éna a' kkö'nak wes Skëköl tō se' kkö'neke es. Ye' kī ikiane tō a' e' tköwā kekraë darërë Jesús è a. E' dör wes ye' tō a' mé senukwa wëm eköl è ta' es as a' dö wes busi batse'r dö imaso ulà a es. A' maso e' dör Cristo. ³ I'ñe ta' a' tso' tkëulewā buaë darërë Cristo è a, erë ye' suane dö' a' e' müttsa e' kitö'uk wes Eva kitö'okā Satanás e' a' tkabëie e' tō

kache wa es. Ye' suane dö' a' er tso' buaë etkëme Cristo è a, e' watè a' tō. ⁴ Welepa de a' ska' Jesús tté pakök, erë kê idör imoki wes sa' tō ipakeke es. Erë e' ttseke a' tō buaë. Wiköl tté pakeke ie'pa tō, e' kê dör Wiköl Batse'r dë'wā a' er a e'. Ttè buaë pakeke ie'pa tō, e' kê dör imoki wes sa' tō ipaka' a' a es. Erë esepa kiekewā a' tō buaë. E' kueki ye' suane dö' a' erblö Cristo mik, e' olo'yène a' tō. ⁵ Ie'pa de a' ska' sa' itöki e' chök tō ie'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewā, erë ye' kê e' ttsë'ne ie'pa dikia diöshet yës. ⁶ Isalema ye' kê a' ipakar buaë wes ie'pa icha pakö es. Erë tté pakeke ye' tō e' wà jcher buaë ye' wā. E' wà kkayë'bitu sa' tō a' a taië iyi ulitane shua.

⁷ Mik ye' tō Skëköl tté buaë e' paka' a' a, etā ye' kê wā a' ña'one e' kī yës. E' kueki isalema a' tō ibikeitsé tō tté pakeke ye' tō a' a, e' kê dör buaë. Erë es ye' e' wöewa diöshet as a' dalöier. ¿Ima a' tō ibikeitsé? ¿I wéyö es e' dör suluë? ⁸ Skëkëpa icha erule erule ñi dapa'uke ká bánet, e' dapömik ye' moneka kanëbloie éme a' shua. E' dör wes ie'pa iyi ekiblèyö a' kimoie es. ⁹ Mik ye' sene' a' shua, etā ilè kiane ye' kī senoie, e' ta' ye' kê wā a' tsirione ese wa. Erë s'yamipa datse Macedonia, e'pa wā i kos kiane ye' kī e' de ye' a. Es ye' kê wā i kine a' a, ñies kê yö i kiepa. ¹⁰ Ye' e' ttsö es e' kê yënuksa ye' ulà a' a' dör Acaya wakpa e' kos a. E' dör moki wes Cristo tso' ye' a e' dör moki es. ¹¹ Ye' ttö es, ¿e' dör tō ye' kê éna a' dalër? Au, e' kê dör es. ¡Skëköl wák wā ijcher buaë tō ye' éna a' dalër!

¹² Ye' kanëblöraë a' shua wes ye' io'bitu es as ie'pa ñe' kê e' ttsökka tō ie'pa kanëblöke wes sa' es. ¹³ Ie'pa kê dör Jesús ttekölpa tsá moki esepa. Ie'pa dör s'kitö'ukwakpa. Ie'pa e' ö tō ie'pa dör Cristo ttekölpa tsá moki, erë e' kê dör es. ¹⁴ E' kê dör i kê suule se' wā ese. Satanás wák e' ö tō ie' dör Skëköl biyöchökwak olo ta' taië ese. ¹⁵ E' kueki kê se' tkine tō ie' kanè mésopa e' ö tō ie'pa tso' sene yësyesë e' tsatkök. Bata ekkë ta' ie'pa ulà a' iské döraë wes ie' wamblörak es.

Pablo weine ie' dör Cristo tteköl e' kueki

¹⁶ Ye' tō iskà chène a' a, kê a' tō ye' bikeitsök tō ye' dör aliie. Erë a' welepa tō ye' bikeitsè es, etā kawö mú ña bërber è

* 10:17-18 Jeremías 9.24

e' ttsoka wēs aliwak es. ¹⁷ Ye' e' ttsökeka, e' ttè kē mēne Skēkēpa Jesús wā ye' a. Ye' wák tō icheke aliie. ¹⁸ Tajē itso'rak e' ttsökka iwákpa íyi wa, es ñies ye' e' ttsökeka wēs ie'pa es. ¹⁹ ¡Aj! A' dör íyi jcher tajē ese wakpa. Erē s'kukuō darērē esepa dalē'ttseke a' dör er bua' wa. ²⁰ Wēpa de a' ska' a' klō'ukwā wēs ie'pa icha es, esepa kiekewā buaē a' tō. Ie'pa de a' kitō'uk a' íyi yottsā a' ulā a. Ie'pa e' ttsöke tajē a' kī, a' ppeke a' wō kī, a' cheke erē ie'pa kiéwā a' tō er bua' wa. ²¹ ¡Aj! ¡Ye' wák e' jaēüne mik ye' ichè tō sa' diché kē dē'ka a' sauk es eta!

Ie'pa diché deka e' ttsoka tajē, e' ta ñies ye' diché deka e' ttsoka. Ye' wák a ta ye' ttō es, e' dör wēs aliwakpa ttō es. ²² Ie'pa dör hebreowak, e' wa ie'pa e' ttsökeka tajē. Erē ñies ye' dör ie'pa ditséwō. Ie'pa e' chō tō ie'pa dör Israel aleripa, erē ñies ye' dör Israel aleri. Ie'pa e' ttsökeka tajē tō ie'pa dör Abraham aleripa. Ñies ye' dör Abraham aleri. ²³ Ie'pa e' chō tō ie'pa dör Cristo kanè mēsopa. Es ye' dör ñies, erē ye' dör ikanè méso bua'ie ie'pa tsata. Ye' ttō es e' dör wēs aliwak ttō es, erē Cristo a kanèblè e' wa ye' e' aléka tajē ie'pa kī. Ye' wötèule s'wōto wé a tajē ie'pa tsata. Ye' buule ttsa'bata daloie ese wa tajē shūte ie'pa tsata. Tajē ye' bakshkar ye' duōwā e' ulā a. ²⁴ Sketökicha judiowak tō ye' buk ttsa'bata wa. Bitökicha ie'pa tō ye' ppé, eta ie'pa tō ye' ppé dō dabom tkéyök tsá yēnettsā et ekkē* ²⁵ Mañatökicha romawak tō ye' buk kal wa. Etökicha ye' tē'rakitō ák wa ye' ttowā. Mañatökicha kanò kī ye' mirwā, e' wötunewā dayē a. E' shūā etökicha ye' bak àr kaltakla kī dayē kī ká et ñiē nañeē. ²⁶ Ye' shké tajē, e' shūā di' tajē ena akblökwakpa tō ye' tkiwé siarē. Ye' wák ditséwōpa ena o'kapa, e'pa tō ye' we'ikeke, e' dalō tajē e' shūā ye' shké. Wé pē' serke tajē ena wé pē' kē serku' tajē, ñies dayē kī, ese ska' ye' shké wōsh wa. Ñies wēpa e' ò tō ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, esepa dalō mēne tajē ye' kī. ²⁷ Ye' kanèblé tajē darērēē. Ye' wōñine tajē, ye' bli dalē'ttsē' tajē, ye' ersi dalē'ttsē' tajē. Mikle ta ye' kē wā ì kune ñanoie, tteke

kase tō tajē, kē datsi' ta' wē' e' patroie.

²⁸ E' kī skā tso', e' dör tō Skēkēpa Jesús icha erule erule, e'pa kōs bikeitsekeyō kekraē tō is ie'pa mir. ²⁹ Mik ie'pa wēlepa diché kē dē'kaia buaē e' tkowā darērē Jesús mik, eta ye' mik e' dalēne. Mik yile tō ie'pa kē ì sulu wamblök, eta e' tō ye' uluwé suluē. ³⁰ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ì tō ikkacheke tō ye' kē diché ta' ese wa ye' e' ttsōmika. ³¹ Skēköl dör Skēkēpa Jesús Yē ena ikēköl kīkarka kekraē, e' wā ijcher tō ye' kē ku' kachök. ³²⁻³³ Mik ye' bak Damasco, eta ká e' wōkir kanèblöke iblú kiè Aretas e' a, e' tō ishkekīpa patké ye' klō'ukwā ká e' kkōiēule shkit kakkeē, e' wékkō a. Erē s'yamipa wēlepa tō ye' iéka kkō a ta ttsa' wa ye' émi enaena iwékkō tsitsir tso' ese a dōttsā iski. Es ye' tkashkar ie' yōki.

12

Ìkkaché Skēkēpa tō Pablo a kabsueie

¹ Kē dör ìie bua', erē ye' kawōta kī e' ttsökkaia e' tsatkoie. Ìkkaché Skēkēpa Jesús tō ye' a kabsueie e' pakekeyō a' a ì' ta. ² Wēm suule ye' wa eköl dör Cristo ttökata, e' minetser ká jai a, e' kī duas de dabom eyök kī tkél (14). Ye' kē wā ijcher tō ie' mine'ka chkaē ò wikölie, e' jcher Skēköl ē wā. ³⁻⁴ Wēm e' suule ye' wā, e' minetser ká jai a e' dör ká buaala eē. Eē ttè kē yēnuk se' a ena kē se' a ikéwō mēne chē, ese ttséitō. Íska chekeneyō a' a tō ye' kē wā ijcher tō imine'ka chkaē ò wikölie, e' jcher Skēköl ē wā. ⁵ Wēm ese kikēmika ye' tō, erē ye' wák kē e' kikōpaka. Erē ye' diché kē ta' e' ē wa ye' e' kikōmika. ⁶ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ye' a e' ttsērmika ttè mokī wa, e' kuēkī e' kē dör suluē. Erē kē ye' e' ttsōta'ka as kē yi ibikeitsō tō wēs ye' wēr ena wēs ye' ttō e' tsata ye' dör. ⁷ Íyi tajē buaē kkayēne ye' a ká jai a, ñe' kuēkī ilè mēne ye' a ye' wōowaie as kē ye' e' ttsōka ì buaē su'yō e' wa. E' dör wēs dika' tkērwa ye' chkā a es, e' wa ye' rreweke Satanás tō kekraē. ⁸ Mañatökicha ye' kkōyē' Skēkēpa a tō iyōttsā ye' a. ⁹ Erē ie' ye' iuté: “Mik be' diché kē ta', eta e' kī Ye' diché wēnewā bua'iewā. E' kuēkī ye' er

* **11:24** dabom tkéyök tsá yēnettsā et: E' kēwō ska' ta judiowak ttè dalōiēno tō ichè tō kē kawō ta' s'ppök dōka dabom tkéyök tsata. Ie'pa wōblane pē' sulusipa ppök dōka dabom mañayök kī sulūtu as kē itkōka dabom tkéyök tsata.

buaë chõ be' a, e' è dör wë' be' a.” E' kueki buaë idir ye' a e' ttsökka ye' diché kě ta' e' wa as Cristo diché taië e' wërwa bua'iewa ye' ki. ¹⁰ Mik ye' ttsë'r tö ye' diché kě ta', e' je' ta ye' diché ta' taië. E' kueki mik ye' diché kě ta', mik ye' yërke suluë, mik ye' kě wa ì ta', mik ye' we'ikeke siarë pë' tö, mik ye' kawö tköke suluë, mik ese kos tköke ye' ta' Cristo dalërmik, eta ye' ttsë'ne buaë.

¹¹ Erë ye' kě dör yi, erë wëpa cheke a' tö tö e'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewa, e'pa kě dör ye' tsata. A' tö ye' tsatköpa ie'pa yöki erë e' kě one a' wa. E' kueki a' tö ye' kě e' ttsökka taië wes aliwak es. ¹² Mik ye' bak senuk a' shua, eta ye' weine kos e' dalë'ttséyö bërë er bua' wa. Nies ì kě or yi a ese wéyö taië a' wörki Skököl diché taië wa s'tkiwë ekkë. E' wa iwënewa tö moki ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. ¹³ Ye' kě wa a' kane ye' kanëuk. E' è wa a' wöanewa Skökëpa icha erule erule malepa e' dikia diöshët. A' we'ikëyö, e' nuí olo'yö ye' ki.

Pablo kablé ie'pa pakök

¹⁴ Ye' tso'tke shkök a' pakök. I' ta ide mañatökicha. I' ètökicha wes kekraë kě ye' e' maupaka a' mik as a' tö ye' kkö'nü. Ye' kě tkirku' a' iyi ki, ye' tkirke a' wákpa ki. A' dör wes ye' ala'r es. Ila'r kě kawöta iyë kkö'nuk, e' skéie iyë kawöta ila'r kkö'nuk. ¹⁵ E' kueki ye' e' chétke ì kos tso' ye' wa e' eukwa er bua' wa a' kimoie dö ye' wákë. Ye' tö a' dalëritseke kíta kíta, eta a' éna ye' dalër ¿e' mir wa'k è?

¹⁶ A' ye' sini'kué buaë tö mik ye' bak a' ska', eta ye' kě e' moneka a' mik. Erë a' wëpa tö icheke tö ye' tö a' kitö'wé a' inuköl klö'woie akir. ¹⁷ ¿Ima a' erbikö tö wëpa patkë'yö a' ska', e'pa wa ye' tö a' kitö'wé? ¹⁸ Ye' kköyë' taië Tito a' tö ie' mi' a' ska', eta s'yami skà eköl patkë'miyö ie' ta. ¿Tito tö a' kitö'? Au, ie' sene buaë yësyësë a' shua wes ye' es. Sa' bül sené a' shua ñi suë.

¹⁹ Isalema a' tso'ia ibikeitsök tö sa' e' tsatköke a' yöki. E' kě dör es. Nermata sa' tso' ttök Skököl wörki wes s'batsulewa Cristo mik esepa ttö es. A yamipa dalër ye' éna, ì kos wëke sa' tö e' dör a' er diché kí ioie. ²⁰ Moki ye' suane dö' mik ye' de a' ska', eta ye' kě tö a' suë wes ye' ki a' kiane suë es. Nies ye' suane dö' a' kě tö ye' suë wes a' ki

ye' kiane suë es. Ye' suane dö' ye' ikué tö a' ñippöke, a' ukyërke ñi ki, a' ulurke ñi ki, a' er me'rie a' wákpa è ki, a' biyöblöke ñi ki, a' ñi chöke suluë, a' e' ttsökeka taië, a' ñi chiliuke.

²¹ Nies ye' suane dö' mik ye' dene a' ska' eta Skököl tö ye' jaëwë a' kueki. Dö' a' taië kě er maneone. Dö' a' e' ia'ukekaiä sene sulusi wa. Dö' a' tso'ia trënuke ena a' tso'ia ì sulu skà kukuëña a' wa e' a. E' dör es, e' ta' Skököl tö ye' iuwëraë siarë a' wa.

13

¹ I' ta mañatökicha ye' mi'ke a' pakök. I' tso' a' wa shulë, e' shuleraësö wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichë: “Ttë kos shulekesö eta ittekölpa kiane bül ö mañal ichoie tö moki idir ö au.” ² Mik ye' bata dë'rö a' ska', eta wëpa tö ì sulu wamblé, e'pa a' ye' iyë' tö a' kawöta ilo'yök. I'ñe ta ye' kě ku' a' ska', erë ye' tö iskà chekene ekkëpa a' ena a' malepa tso' ì sulu wamblök, esepa a' tö mik ye' dene, eta a' shuleraëyö darërëë. ³ A' ichë tö a' ki ikiane suë tö moki ye' ttöke Cristo diché wa. Mik ye' de a' ska', eta a' isueraë tö es idir. Cristo diché ta' taië, e' tso' iwakanëuk a' shua, ie' kě dör wes se' kě diché ta' es. ⁴ Moki ie' këtewa wötëulewa krus mik wes se' kě diché ta' es, erë ie' serkene Skököl diché taië e' wa. Es ñies sa' batsulewa ie' mik, e' kueki wësua sa' kě diché ta', erë Skököl diché wa sa' serdaë a' kimoie.

⁵ A' wakpa e' saü tö moki a' erblöke Jesucristo mik. A' ibikeitsö buaë. ¿A' kě wa ijcher tö ie' tso' a' er a? E' kě dör es, e' ta e' wà kiane chë tö a' kě dör ie' icha. ⁶ A' mú wöa iwëne tö sa' kaneblë' a' shua e' wà dettsa buaë. ⁷ Sa' tso' ikiök Skököl a' tö a' kě tö ì sulu wamblökia. Sa' kě ku' e' kiök as iwër tö ye' kaneblë' a' shua e' wà dettsa buaë. E' skéie sa' ki ikiane tö a' ser buaë yësyësë wes Skököl ki ikiane es, erë wëpa wa iwër tö sa' kaneblë' e' kě wà dë'ttsa buaë. ⁸ Mik a' serke buaë wes Skököl ttë moki tö ichë es, eta e' ki kě sa' a' ì yënuke. E' skéie e' kikekeka taië sa' tö. ⁹ Sa' kě diché ta', erë mik a' e' tkëulewa darërë Skökëpa ttë a, eta e' tö sa' ttsë'wëke buaë. Sa' tö ikië michoë Skököl a' tö a' mú dö senuk buaë yësyësë kekraë wes ie' ki ikiane es. ¹⁰ Mik ye' de a' ska', eta kawö mène ye' a' a' ki, e' kě wà shulak ye' éna darërë kësik wa. Skökëpa

Jesús tō e' kēwō me' ye' a, se' er diché ioie, e' kě dōr se' sulu'woie. E' kuēki ye' tso' yēkkuō i' shtōk a' a kām ye' dō a' ska' e' yōki as ì kōs tso' shulè, e' shulō a' tō kām ye' dō e' yōki.

Pablo e' chéat

¹¹ A yamipa, bataie yō ichè tō a' ttsē'nú buaë. A' e' chō senuk yēsēsē. A' er kuú. A' kabikeitsō ñikkēē. A' senú bēre ñita. A' serke es, e' ta Skēkōl dōr dalēritsōkwak ena sene bēre mukwak, e' serdaë a' ta kekraë.

¹² A' ñi shke'ú ñi dalēritsè wa. S'batse'rpa kōs tō a' shke'wēmi.

¹³⁻¹⁴ As Skēkēpa Jesucristo er buaë chō a' a. As Skēkōl tō a' a ikkachō tō a' dalēr tajē ie' éna. Ñies as Wikōl Batse'r tō a' kō senuk wēs wák ekōl è es.

Yëkkuö kit Pablo tö Galacia wakpa a Gálatas

Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' ká kiè Galacia e' shuà ká wa'ñe e'pa a ikimoie. Iekkëta ie'pa kos e' kè dör Israel aleripa. E' kueki kam ie'pa erblö Jesús mik etä ie'pa kè tö Moisés ttè dalöiëno e' dalöiè. Mik Pablo dë'rö Jesús ttè buaë kkachök ie'pa a etä ie' tö ie'pa a iché tö kè se' tsatkërpa Moisés ttè dalöiëno e' dalöiè wa.

Erë mik ie' mineane etä Israel aleripa shuà pè' demi e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa. E'pa tö ie'pa wöbla'weke sulu ikitöwoie. Ie'pa tö iché tö se' kè tsatkërpa Jesús mik erblè e' è wa. E' kueki ñies se' kawöta Moisés ttè dalöiök. Ì sulu e' wöklö'woie Pablo tö yëkkuö i' kit. Jesús mik erblökwakpa tö s'wöbla'uk kache tté wa, e'pa ki'wa buaë, e' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit as ie'pa tso' ttsë'ka iyöki ena ie'pa shulir er bua' wa. S'wöbla'uk kache tté wa e'pa tö icheke tö Pablo kè dör Jesús tteköl chökke ie' kè wa Moisés tté e' dalöiëne e' kueki.

Pablo tö iché Jesús mik erblökwakpa a tö Jesús wák tö ie' klö' kaneblok ittekölie. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblè e' è wa Skököl tö se' klö'wëmi wës pè' buaë yësyësë es. Kè dör Moisés ttè dalöiè wa Skököl tö se' tsatkeke. E' skéie ie' er buaë ché se' a e' wa ie' tö se' tsatkeke senoie ie' a iWiköl wa. E' kkacheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' kè kine s'ditsö wa ñies ye' kè patkëne s'ditsö wa. E' skéie Skököl dör S'yé tö Jesús shkë'kane, e' ena Jesucristo, e'pa tö ye' patkë' ie' tté buaë pakök. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök Skökëpa Jesús icha erule erule kos tso' Galacia e'pa a. Ye' ena s'yamipa kos tso' ye' ta ie, e'pa tö a' kos shkë'wëmi. ³ Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bèrè mù a' a. ⁴ Jesucristo e' me'ttsa ttëwa se' nuì skéie wës Skököl dör S'yé e' ki ikiane es.

E' o' ie' tö se' yottsä sene sulu kos tso' ká i' a e' ulà a. ⁵ Ie' kikökasö kekraë! Es idir.

Jesús tté buaë, e' dör etkëme

⁶ Ye' tö a' me'at, e' itöki bet ta, Skököl olo'yé a' tö. Ie' tö se' klö'bak. Ie' er buaë ché taië se' a Cristo batamik. Erë ie' olo'yé a' tö. E' skéie a' tso'ne tté kua'ki klö'uk. E' tö ye' tkiwëwa eriwëka taië. Welepa tö icheke tö tté e' dör Jesús tté buaë, ⁷ erë e' kè dör es. Jesús tté buaë moki, e' dör etkëme. Pè' welepa de a' wökir a ká chökwa tté kua'ki wa. Ie'pa tö Cristo tté buaë, e' ki kuötkëka. Es ie'pa tö ie' tté buaë moki e' shkuli'weke. ⁸ Erë ye' tö a' a iché tö yi tö tté kua'ki pakeke a' a Jesús ttéie, kè dör wës sa' tö a' a ipaka' kuaë es, e' ta as ese wák kichatër. Kè ye' tkine tö ye' wák alè tö ipakè ö Skököl biyöchökwak wele datse ká jai a, ese tö tté kua'ki pakè a' a, as esepa kichatër. ⁹ Ye' tö a' a iska chène: Yi tö tté kua'ki paké a' a Jesús ttéie, kè dör ie' tté buaë paka' sa' tö a' a e', kè dör tté klö' a' tö kewe e', e' ta as ese wák kichatër. ¹⁰ Ima a' ibikeitsè? Ye' ttöke es, ze' wa ye' atak buaë Skököl ta ö s'ditsö ta? Ye' mú atak buaë s'ditsö ta, e' ma ye' kè dör Cristo kanè méso moki.

Jesús tté buaë, e' kè dë'bitu s'ditsö wa

¹¹ A yamipa, a' wa ijchenú tö Jesús tté buaë pakekeyö, e' kè dë'bitu s'ditsö wa. ¹² Tté e' kè yëne yi wa ye' a, kè yi wa ye' wöblane iwa, e' skéie Jesucristo wák tö ikkayè ye' a.

¹³ Wës ye' bak senuk judiowak tté dikia, e' ttsëule a' wa buaë. Ye' bak Skököl icha e'pa we'ikök siarè töiök kësik wa. Ye' éna ie'pa ewakwa sëraa. ¹⁴ Mik ye' bak judiowak tté dikia, etä ye' tö sa' yépa bak e' ser kos iuté buaë yësyësë, iwakpa bak kos ye' ta e' këska', e'pa taië tsata. ¹⁵⁻¹⁶ Erë Skököl er buaë ché ye' a taië, e' kueki ie' tö ye' shukitbak iwák a, kam ye' kur e' yöki. Ie' tö ye' klö'bak kaneblok ie' a. Mik ie' éna ilà kkachak ye' a, etä ie' tö ye' a ikkaché as ye' tö ilà tté buaë e' pakö pè' kè dör judiowak esepa a. Mik ie' tö ilà kkaché ye' a, etä ye' kè dè' s'ditsö ska' e' yuök. ¹⁷ Ñies ye' kè dè' Jerusalén, wëpa dör Jesús ttekölpa tsá ye' yöki kewe, e'pa ska' e' yuök ie'pa tté wa. E' skéie bet ye' mia Arabia, e' ukuöki ta ye' dene Damasco.

18 Dwas de mañal, e' ukuöki ta ye' mía Jerusalén Pedro, kë suule ye' wa, e' sauk. Erë kë ye' sene ie' ska' ká taië, domingo bötö ë. 19 Nies Santiago dör Skëképa Jesús ël, e' suéyo. Erë kë ye' wa Jesús ttekölpa tsá, e'pa malepa sune. 20 Moki ye' tö a' a ichè Skëköl wörki tö ì shtekeyö yëkkuö i' ki, e' dör moki.

21 E' ukuöki ta ye' mía bánet Siria ena Cilia. 22 E' kèwö ska' ta Cristo icha erule erule tso' Judea, e'pa wa ye' tté jcher, erë ie'pa kë wa ye' suule. 23 Ie'pa tö ittsé: "Pablo bak se' we'ikök, tté mik se' erblöke e' olo'yakwa ie' éna, erë ì'ne ta ie' tso'ne ipakök." 24 E' kuëki ie'pa tö Skëköl kikéka taië ye' kuëki.

2

1 Dwas de dabom eyök kí tkël (14), e' ukuöki ta ye' skà míane Bernabé ta Jerusalén. Nies Tito mía ye' ta. 2 Skëköl tö ye' a ikkayé' tö ye' kawötä shkök Jerusalén ttök Skëképa Jesús icha kos e'pa wökirpa ta, e' kuëki ye' mía. Se' ulitane wa ie'pa suule tö ie'pa dör se' wökirpa. Mik ye' de Jerusalén, etä tté buaë pakekeyö pé' kë dör judiowak esepa a, e' wa pakéneyö se' wökirpa ulitane e'pa ë a bánet isuöie tö iyëne ö kë iyëne. Ye' kë ki ikiane tö yi tö ichè tö Jesús kanè kos o'bituyö, e' dör ë.

3 Ie'pa tö iché tö tté pakekeyö, e' dör buaë yësyësë, kë ì skà kianeia. Tito mirwa ye' ta, e' dör griegowak, e' kuëki ie' tottola kë kkuölit tëule tsir wes judiowak wöblar es. Erë ie'pa kë wa ie' kàne itóttola kkuölit tök tsir. 4 Erë pé' welepa tso' eë e' chö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, erë kë idör es. Ie'pa kë ichöpa tö Tito tottola kawötä kkuölit tëe tsir, e'ma s'wökirpa kë wa ì yëne. Pé' esepa tso' se' shua se' weblök bër tö wes se' ser buaë, ttsè'r buaë Cristo Jesús tté a. Ie'pa a ta kë idör buaë tö kë se' tö judiowak tté dalöiëno e' iütèia. Ie'pa ki ikiane tö se' klörwane tté ñe' ulà a. 5 Sa' ki ikiane tö Jesús tté buaë mokië, e' ë klö'ù a' tö kekraë. E' kuëki sa' kë wa ie'pa tté iütène yës.

6 Se' wökirpa kièsö skëképa taië, e'pa iché tö tté pakekeyö e' dör buaë. Ie'pa kë wa ikí kuötkëne yës. (Skëköl a ta se' ulitane dör nies ëme, e' kuëki ë yö ichè tö ie'pa dör këképa taië ö kë idör es, e' kë ki ye' tkine.)

7 Ie'pa éna iane tö Skëköl tö kanè me'at ye' ulà a Jesús tté buaë pakök, pé' kë dör judiowak, esepa a, wes ie' tö kanè me'at Pedro ulà a ipakök judiowak a es. 8 Skëköl tö Pedro patkë' Jesús tté buaë pakök judiowak a, e' ë tö ye' patkë' ipakök pé' kë dör judiowak esepa a. 9 Santiago ena Pedro ena Juan, e'pa suule se' ulitane wa tö ie'pa dör se' wökirpa kibiie. Ie'pa éna iane tö Skëköl er buaë yé' ye' a kanè i' wa. E' kuëki ie'pa ulà mé ye' a ena Bernabé a iwà kkachöie tö ie'pa tö sa' klö'wé ie'pa kíe. Ie'pa éna iane tö Skëköl tö sa' patkë' Jesús tté buaë pakök pé' kë dör judiowak esepa a, erë ie'pa patkë'itö ipakök judiowak a. Es buaë idir ie'pa a. 10 Ýyi etkë kié ie'pa tö sa' a, e' dör tö s'yamipa siarëpa serke Jerusalén, esepa kimè sa' tö. E' wawekeyö kekraë er bua' wa.

Pedro uñé Pablo tö Antioquia

11-12 Erë e' ukuöki ta mik Pedro demi Antioquia sa' pakök, etä kewe ie' chköke buaë Jesús mik erblökwakpa kë dör judiowak, esepa ta. Erë s'yamipa dör judiowak datse Jerusalén, patkë' Santiago tö, e'pa de. E'pa tö iklö'wé tö s'yamipa kë dör judiowak, esepa kawötä itóttola kkuölit tök tsir. Nies ie'pa tö iklö'wé tö esepa kawötä senuk wes judiowak ser es. Pedro suane ie'pa yöki, e' kuëki mik ie'pa de, etä ie' e' batséttsa wépa kë dör judiowak, esepa yöki. Ie' kë chköia ie'pa ta ñita. 13 Nies judiowak malepa tö Pedro e' a ñe' es, e' wambléñak dö Bernabéë. 14 E' kuëki, mik ye' isué tö Pedro kë ku' iwà iütök yësyësë wes Jesús tté buaë moki tö ichè es, etä ye' tö ie' a iché sulitane kukua: "Be' tso' e' ök. Be' dör judiowak, erë be' kë serku' wes judiowak ser es. ¿Iök be' tö, pé' kë dör judiowak, esepa keke senuk wes judiowak ser es? 15 Se' böi dör judiowak se' ditséwö wa. Se' kë dör pé' sulusipa kë tö Skëköl dalöië esepa. 16 Erë se' wa ijcher tö Skëköl kë tö se' klö'wépa wes pé' buaë yësyësë es, Moisés tté dalöiëno e' iütèsö e' batamik. Se' wa ijcher tö se' erblé Jesucristo mik, e' kuëki ie' tö se' klö'wé wes pé' buaë yësyësë es. Ie' ichè tö ie' kë tö se' klö'wépa wes pé' buaë yësyësë es, tté dalöiëno e' iütèsö e' batamik. E' kuëki se' böi erblétke Jesucristo mik as Skëköl tö se'

klò'ù wēs pē' buaē yēsēsē es. E' kē dōr tō Moisés ttē dalōiēno, e' iūtēsō buaē e' batamik.” Es ye' tō iché Pedro a.

17 E' ukuōkī tā ye' tō ie'pa ulitane a iché: “Se' erblōke Cristo mik, e' batamik Skēkōl tō se' klō' wēs pē' buaē yēsēsē es, e' wā paneke se' tō. Es se' kē erblōku'ia Moisés ttē dalōiēno e' mik. E' kuekī judiowak tō se' chēmi tō se' dōr ì sulu wamblōkwakpa wēs pē' kē dōr judiowak es. E' kuekī ¿sō ichēmi tō Cristo tō se' ké ì sulu wamblōk? Au, kē idōr es. 18 Se' éna iane tō Skēkōl kē tō se' tsatkepa ttē dalōiēno e' batamik. E' kuekī se' kē erblēneia ttē e' mik e' tsatkoie. Erē se' erblēne ttē dalōiēno e' mik e' tsatkoie, e' tā e' je' tō se' a ikkacheraē tō mokī se' dōr ì sulu wamblōkwakpa, se' kē a iwā iūtēnuk seraa e' kuekī. 19 Mik ye' bak erblōk Moisés ttē dalōiēno e' mik e' tsatkoie, etā ye' éna iane tō ye' kē a ttē e' iūtēnuk yēsēsē wēs s'kawōtā iūtōk es. E' kuekī ye' éna iane tō nuì tso' ye' kī, e' kī Skēkōl tō ye' kichat-erattsa. E' kuekī i'ñe tā ye' kē erblōia ttē dalōiēno e' mik e' tsatkoie. Ye' a tā e' dōr wēs ye' du'wā ttē dalōiēno e' yōkī es. I'ñe tā ye' erblōke Cristo ē mik as ye' ser yēsēsē Skēkōl a. Cristo kōtēwā krus mik ye' skéie ye' nuì patuoie, 20 e' kuekī e' dōr wēs ye' kōtēwā ie' tā krus mik es. I'ñe tā e' dōr wēs kē ye' serku'ia es, erē Cristo serke ye' er a iWikōl wa. Ie' tō ye' dalēritsé, ie' e' mettsa ttēwā ye' skéie. E' ē mik ye' erblōke, e' mik ye' serke ká i' kī. 21 Es Skēkōl er buaē ché ye' a, e' kē watepa ye' tō yēs. Erē sene yēsēsē mú dō se' ulā a ttē dalōiēno e' iūtē wa, e' ma e' wā kiane chē tō Cristo kōtēwā éme, kē wā tā.” Es ye' tō iché Jesús mik erblōkwakpa tso' Antioquía, e'pa a.

3

*Skēkōl tō iWikōl mé se' a, se' erblō Jesu-
cristo mik, e' batamik*

1 ¡A Galacia wakpa, wēsua a' kē kabikeitsōtā! ¿Yi alibché a' kī, e' tō a' wōliwéka taiē es? Jesucristo kōtēwā krus mik se' skéie, e' ttē wa sa' tō a' wōblaō' buaē yēsēsē, e' wā ane buaē a' éna kuaē. Etā ¿wēs ttē e' olo'yakne a' éna? 2 I' chakeke ye' tō a' a, e' iūtō: ¿Ì batamik Skēkōl Wikōl dē'

a' kī? ¿E' dōr Moisés ttē dalōiēno e' iūtē a' tō e' batamik? Au, kē idōr es. Ie' dē' a' kī mik a' tō Jesucristo ttē buaē e' ttsē' tā a' erblē' imik etā. 3 ¡A' kē kabikeitsōtā! Kuaē Skēkōl tō se' yuē ie' ala'rie iWikōl wa, erē ¿wēs a' tō ibikeitsē i'ñe tā' tō se' kawōtā Moisés ttē dalōiēno e' iūtōk se' wákpa diché wa as se' at buaē yēsēsē ie' wōa? 4 Es idōr, e' tā éme se' weine taiē Jesús ttē buaē kuekī. ¡Ayēcha, e' kē weinewa éme! 5 Ye' tō iskà chakéne a' a: ¿Skēkōl tō iWikōl me' se' a, ñies ì kē or yi a ese o'itō a' shua, e' dōr Moisés ttē dalōiēno e' iūtēsō, e' batamik? Au, kē idōr es. E' kos o' Skēkōl tō, se' tō Jesucristo ttē buaē e' ttsē' tā se' erblē' imik e' kuekī.

*Abraham erblē Skēkōl mik, e' kuekī
Skēkōl tō ie' klō'wé wēs pē' buaē yēsēsē es*

6 Es ibak ñies sa' yē bak kiē Abraham e' tā. Skēkōl yēkkuō tō iché: Abraham erblē Skēkōl mik, e' kuekī iklō'wéitō wēs pē' buaē yēsēsē es. 7 E' kuekī a' wā ijchenú tō wēpa erblō Skēkōl mik, esepa dōr Abraham aleripa chōk. 8 Ká iaiāē Skēkōl ibikeitsbak tō mik pē' kē dōr judiowak, esepa erblē ie' mik, etā ie' tō ie'pa klō'weraē wēs pē' buaē yēsēsē es. E' kuekī ttē buaē e' tso' kitule ie' yēkkuō kī wé ie' tō iyē' Abraham a' i' es: “Be' batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a.”* 9 Es se' isuē tō wēpa kos erblōke ie' mik wēs Abraham es, esepa kos a' ie' er buaē chōraē wēs ie' er buaē yē' Abraham a' es. Esepa ē a' ie' er buaē chōraē.

10 Skēkōl yēkkuō tō iché i' es: “Wēpa kē tō ì kos tso' kitule ttē dalōiēno yēkkuō kī e' wā dalōieku' yēsēsē, esepa kos kichat-eraē Skēkōl tō.”† Erē kē yi tō iwā iūtēpa es, e' kuekī se' wā ijcher tō wēpa erblē ttē dalōiēno mik e' tsatkoie, esepa kos kichateraēitō. 11 Ñies ie' yēkkuō tō iché i' es: “Yi dōr yēsēsē ierblō Skēkōl mik e' batamik, ese serdaē.”‡ Es se' wā ijcher tō kē yi tsatkēnuk Moisés ttē dalōiēno iūtē wa. 12 Ñies Skēkōl yēkkuō tō iché i' es: “Yi tō ttē dalōiēno e' dalōié yēsēsē seraa, ese ser michoē ttē e' wa.”§ Ttē e' tō se' a' ikkachē tō ttē dalōiēno, e' tō se' ké idalōiōk seraa. Erē se' erblō Cristo mik, e' kē dōr es, e' kī erblē ē kiane ie' mik. E' kuekī ttē e' kē shutunukka

* 3:8 Génesis 12.3 † 3:10 Deuteronomio 27.26 ‡ 3:11 Habacuc 2.4 § 3:12 Levítico 18.5

Moisés ttè dalöiëno e' wa, e' dör ttè kua'kij e' kueki.

13 Skëköl yëkkuö tö ichè: “Yi ttéwa kichatkëule kal mik, e' wa iwënewa tö ese kichatëttsa Skëköl tö.”* Es Cristo kötëwa krus mik, e' wà kiane chè tö ikichatëttsa Skëköl tö. Erë ikichatënettsa se' skéie, Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewéwasö e' nuì kji. Es Cristo tö se' yë'ttsa se' nuì ulà a. 14 Es ibak ie' ta as Skëköl kablè' er buaë chök Abraham a, e' wà dö ñies pè' kè dör judiowak esepa ulà a Cristo Jesús batamik. E' dör tö Skëköl kablè' iWiköl muk se' a, se' erblö Cristo mik, e' batamik.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kè dè' ttè dalöiëno e' batamik

15 A yamipa, se' a ta mik se' tö se' ttè mé ñi a, e' shtësö yëkkuö kji ta s'kiè shtësö iki, eta ttè e' kè maneorpattsane yës, kè iki kuötkërpakajia yës. 16 Es i uk Skëköl kablè' Abraham a ena ileri eköl a, e' dör. Skëköl yëkkuö tö Abraham ditséwö eköl è e' cheke, kè dör sera. Abraham ditséwö chekeitö e' dör Cristo. 17 I chök ye' tso' e' dör i: Skëköl tö ittè me'tke Abraham a ta ikkachéitö ia tö mokij iwawëraëitö. E' ukuökij ta duas tka doka cien tkëyök kji dabom mañayök (430) ta ie' tö ittè dalöiëno me' Moisés a as Israel aleripa tö idalöiö. E' wa isuésö tö ttè mène Abraham a, e' mène ia kewe, ttè dalöiëno mène Moisés a e' yöki. E' kueki ttè dalöiëno mène Moisés a, e' kè a i uk Skëköl kablè' Abraham a, e' wöitukwa. 18 I uk Skëköl kablè' se' a, e' wà döpa se' ulà a, Moisés ttè dalöiëno e' iütésö e' batamik, e'ma e' kè dè'ttsa se' a wës i kablëule es. Erë Skëköl kablè' Abraham a imuk éme.

19 E' dör es, e' ta çij kueki Skëköl tö ittè dalöiëno me' Israel aleripa a? Ie' kablè' Abraham a, e' ukuökij ta ittè dalöiëno méitö ie'pa a i sulu wamblekerakitö, e' wà kka-choie dö mik Abraham aleri eköl yëne ie' a, e' de eta, e' dör Cristo. Ttè dalöiëno e' me' Skëköl biyöchökwakpa tö Israel aleripa a Moisés dör itteköl e' wa. 20 Erë Skëköl wák kablè' Abraham a, e' kè dör itteköl wele wa. E' kueki se' wa ijcher tö ttè e' dör kibiie, ttè dalöiëno mène Moisés a e' tsata.

çij kueki Skëköl tö ittè dalöiëno me' Israel aleripa a?

* 3:13 Deuteronomio 21.23

21 E' dör es, e' ta çej wà kiane chè tö ttè dalöiëno, e' kè ñi sini'kune Skëköl kablè' Abraham a e' ta? ¡Au, kè idör es! Ttè dalöiëno tö sene michoë múpa se' a, e'ma se' dömi buaë yësyësë Skëköl wörkij ttè ñe' dalöiësö e' wa. 22 Erë e' kè dör es. Skëköl yëkkuö tö ichè tö s'ditsö kos klöulewa sene sulu ulà a, kè se' a e' tsatkënuuk. E' dör es as Skëköl kablè', e' wà dö se' ulà a, se' erblö Jesucristo mik e' wa.

23 Kam Cristo döbitu s'tsatkök se' erblö ie' mik e' wa, e' yöki se' bak klöulewa ttè dalöiëno dikia wës s'wötëwa s'wötö wé a es. Erë se' kè a e' yënuksa ttè e' dikia dö mik Cristo dè'bitu ikkachök se' a tö s'kawöta erblök ie' mik e' tsatkoie eta. 24 Ñies ichëmisö tö Skëköl tö se' méwa ttè dalöiëno dikia s'kkö'noie dö mik Cristo de eta. E' dör wës alà yé tö yi yulè ilà kkö'noie es. Skëköl tö iwé es as ie' tö se' klö'ü wës pè' buaë yësyësë es, se' erblö Cristo mik e' wa. 25 I'ñe ta se' erblö Jesucristo ttè buaë e' mik, e' kueki ttè dalöiëno kè ku'ia se' kkö'nuk wës alà kkö'nukwak es. 26 A' kos dör Skëköl ala'r, a' erblé Cristo Jesús mik e' wa. 27 A' wëpa kos wösune iwà kkachoie tö a' erblé Cristo mik, esepa kji Cristo ser iëne wës se' datsi' iö es. E' kueki a' serke buaë wës Cristo ser es. 28 Se' kos batsulewa Cristo Jesús mik, e' kueki se' dör wës wák eköl è es. E' kueki se' dör judiowak ö se' kè dör es, se' klöulewa kanè mésoie ö se' kè dör es, se' dör wëm ö se' dör alaköl, e' kè dè' wës Skëköl a. 29 Se' dör Cristo icha, e' ta se' dör Abraham aleripa chök. Ñies i uk Skëköl kablè' Abraham a e' wà döraë se' ulà a.

4

Se' kè ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia

1-2 Ye' tö ikleeke a' a ttè i' wa: Ichösö tö pè' eköl dör inuköl blu' taië e' blënewa. Ie' iyi kos méatitö ilà ulà a. Erë ie' alà ià tsirlala, kè a ikaneonuk. E' kueki o'ka tso'ne ie' kkö'nuk, ie' wëttsuk. Ie' kawöta ie'pa ttè iütök dö mik wëkkë iyé tö ikéwö me'at ekkë. Erë ie' dör iyé blënewa e' dali kos e' wák, erë kam ikéwö dö e' yöki ie' dör wës s'klöulewa kanè mésoie tso' iu a es. Erë mik iyé blënewa e' tö ikéwö me'at e' deka, eta iyé dali kos döraë iulà a. 3 E' sù sa' judiowak bak wës alala ñe' es. Kam Skëköl

tò ilà patkō e' yōkī sa' bakia klōulewā ttè ēse tso' kái' a ese dikīa idalōiōk. ⁴ Erē mik kawō bikeitsitō e' de, etā ie' tò ilà patké ká i' kī, e' kune' s'ditsōie sene' Moisés ttè dalōiēno e' dikīa. ⁵ Ilà debitū sa' bak klōulewā ttè e' ulà a, e'pa yōktsā as sa' dō Skēkōl ala'rie. ⁶ A' erblé Cristo mik, e' kuekī a' dōr Skēkōl ala'r ñies wēs sa' es. E' kuekī ie' tò ilà Wikōl patké senuk se' er a, e' wa se' kkōchōke buaē Skēkōl ska', ie' wa se' tò icheke buaē Skēkōl a: “¡A yēwōla!” ⁷ Es se' kē ku'ia wēs s'klōulewā kanè mésoie es. E' skéie se' detke Skēkōl ala'rie, e' kuekī i' kōs tso' ie' wā e' dōr se' icha ñies.

⁸ Kenet tā a' kē e' batsōtā' ie' mik, e' kēwō ska' tā a' bak klōulewā skēkōlpa dalōiōk a' bak esepa ulà a. Ñermata ie'pa kē dōr Skēkōl ichōkle e'. ⁹ Erē i'ñe tā a' bātse buaē Skēkōl chōk e' mik —ō ichēmīsō bua'ie tò ie' bātse buaē a' mik — ¿wēs i'ñe tā a' e' maktsane ttè ēse kōs e' ane? Ttè ekkēpa kē a se' tsatkēnuk. Ttè e' kē dōr ñie bua' se' a. Kē se' senukne ttè ese dikīa. ¹⁰ Judiowak tò idiwō tkō'weke, isi'wō tkō'weke, ikēwō tkō'weke ñies idués'wō tkō'weke. ¿Iōk se' tò e' wakaneweke es? ¹¹ Ye' suane dō' kanè kōs wēyō a' shūa, e' weirwa ē.

Kenet tā Galacia wakpa tò Pablo kiēwā buaē

¹² A yamipa, ye' dōr judiowak erē ye' kē serku'ia judiowak ttè dikīa. ¿Wēs i'ñe tā a' e' tiakwā ttè e' dikīa? E' kē war a' tò es. Ye' kkōchō a' a' tò a' senū wēs ye' es. Mik ye' bak a' ska' kuaē, etā a' kē wā i' sulu wamblēne ye' tā. ¹³ Mik ye' tò Jesús tté buaē tsá paka' a' a, etā ye' kirirke taiē, e' kuekī ye' e' tséat a' ska'. ¹⁴ Ye' kirirke, e' dōr darērēē a' a, erē e' kuekī a' kē wā ye' watēnettsā. E' skéie a' tò ye' suē buaē wēs Skēkōl biyōchōkwak suē es. A' tò ye' kiēwā buaē wēs Cristo Jesús kiēwā a' tò es. ¹⁵ A' ttsē'ne buaē ye' tā kuaē, ¿wēs e' de i'ñe tā? Ye' ichè tò a' wák wōbla mú yēr'ttsā a' a' tkēwā ye' icha skéie, e' ma a' tò iō' es. Es a' kikékayō. ¹⁶ Erē i'ñe tā wēsua a' ye' suē a' bolōkie, ttè mokī chéyō a' a' e' ē kuekī.

¹⁷ Pē' tso' a' wōbla'uk judiowak ttè wa, e'pa tò iché tò ie'pa kī a' kiar taiē, erē e' kē dōr er bua' wa. Ie'pa kī kiane tò a' tò sa' watōttsā tā es a' mi' ie'pa ē ttè iūtōk. ¹⁸ Ie'pa tò a' saūpa, a' kimūpa er bua' wa mik ye'

tso' a' tā ö ye' kē ku' a' tā, e' ma buaē idir ye' a. Erē ie'pa tso' a' wōbla'uk ttè kē dōr mokī ese wa. E' kuekī ye' yōkī isulune. ¹⁹ A ye' ala'r, ye' skā weirke taiē a' dalērmik wēs alakōl alà kurke weir es dō mik a' de senuk wēs Cristo ser es etā. ²⁰ I' tā ye' mú dō a' ska' ttōk bua'ie a' tā as a' isaū tò a' dalēr taiē ye' éna. Ì wambleke a' tò es, e' tò ye' tkiwēwā suawé taiē.

Agar ena Sara, e' pakē

²¹ A' welepa senak judiowak ttè dikīa, erē i' tso' kitule Moisés yēkkuō kī, ¿e' jcher a' wā? ²² E' tò ichè tò Abraham ala'r bōl. Ekōl kune' alakōl kiē Agar, e' tā. E' kiē Ismael. Agar dōr Abraham alakōl kiē Sara e' kanè méso tōulettsā ese. Iēkōl kune Sara tā. E' kiē Isaac. Sara kē dōr yi kanè méso. ²³ Kanè méso ñe' alà kune' wēs se' ēsepa kur es. Erē Sara kē dōtā' alàē, e' alà kune' mik idetke kēkēpalatke etā, wēs Skēkōl kablē' Abraham a' es. ²⁴⁻²⁵ E' tò ilè kleeke se' a. Alakōlpa bōl ñe' tò ttè mēne bōt e' wā chē. Agar bak kanè méso e' tò ttè dalōiēno mēne Israel aleripa a' Sinaí kēbata a' Arabia, e' wā chē. E' wā dōr tò Israel aleripa erblé ttè dalōiēno e' mik e' tsatkoie. E' dōr wēs ie'pa tso' klōulewā ttè e' dikīa wēs kanè méso tso' klōulewā iwōkir ulà a es. E' kuekī wēpa kōs tso' klōulewā ttè dalōiēno e' ulà a, esepa dōr wēs Agar ala'r es. Ñies Sinaí kēbata, e' tò Jerusalén tso' ká i' kī i'ñe tā e' wā chē. Ee judiowak serke. Ie'pa tso' klōulewā Moisés ttè dalōiēno dikīa wēs kanè méso es. ²⁶ Erē Sara alà kune' e' tò ttè mēne Abraham a, e' wā chē. Se' kē ku' klōulewā Moisés ttè dikīa, e' kuekī se' dōr wēs Sara alà es. Se' dōr Jerusalén èt tso' ká ja' a' e' wakpa. ²⁷ E' dōr wēs itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es, e' tò ichè i' es:

A alakōl, be' kē dōtā' alàē,
is alala kur, e' kī alakōlpa weir, e' kē ttsēule
be' wā.

Erē be' dōraē alàē taiē
tkōkā alakōl dōtā' alàē e' tsata.
E' kuekī be' ttsē'nú buaē.

Be' anú taiē ttsē'ne bua' wa.*
Es Skēkōl yēkkuō tò ichē.

²⁸ A yamipa, se' dōr wēs Isaac es. Isaac kune' wēs Skēkōl kablē' Abraham a' es. Es ñies se' erblé Cristo mik, esepa de Skēkōl

* 4:27 Isaiás 54.1,2

ala'rie wēs ie' kablē' es. ²⁹ Agar alà kune' wēs s'ditsō kur es, erē Isaac kune' Skēkōl Wikōl batamik. E' kēwō ska' tā Agar alà tō Isaac we'ik taiē. E' sù i'ñe tā wēpa tso' klōulewā Moisés ttē dikīa, esepa tso' se' dōr Skēkōl ala'r, esepa we'ikōk. ³⁰ Erē Skēkōl yēkkuō tō ichē i' es: "Iyē iyi tso' mè alakōl kē dōr kanē méso, e' alà a, e' kē kawō tā blatē alakōl dōr kanē méso e' alà a. E' kueki iyuōshkar alàē."† ³¹ E' kueki, a yamipa, se' kē dōr wēs alakōl dōr kanē méso e' ala'r es. Se' dōr wēs alakōl kē dōr kanē méso, e' ala'r es.

5

Se'yēnettsā ttē dalōiēno dikīa

¹ Cristo tō se' yē'ttsā Moisés ttē dalōiēno e' yōki as se' kē ku'ia klōulewā ttē e' ulà a. E' kueki se' e' tkōwā darērē erblōk Cristo ē mik. Kē se' e' tiukwāne ttē dalōiēno dikīa wēs s'klōulewā kanē mésoie es.

² A' tō ye' ttō ttsō. Ye' dōr Pablo. Ye' wák tō ichē a' a tō a' wēpa e' mettsā itóttola kkuōlit tōk tsir wēs judiowak wōblar es e' tsatkoie, e' tā Cristo kē tō a' kimepa yēs. ³ Ye' tō iskā chēne wēpa ulitane e' mettsā itóttola kkuōlit tōk tsir, esepa a tō ie'pa kawōtā Moisés ttē dalōiēno e' wà dalōiōk seraā. ⁴ A' ulitane éna ttē dalōiēno, e' iutak as a' dō yēsyesē Skēkōl wōa, esepa kōs e' batséttsā bānet Cristo yōki. Es Skēkōl er buaē chē se' a' Cristo batamik, e' watéttsā ie'pa tō seraā. ⁵ Erē se' erblōke Cristo mik, esepa wā ijcher Skēkōl Wikōl wa tō ie' tō se' klō'weraē wēs pē' buaē yēsyesē es, se' erblé Cristo mik, e' batamik. E' wà panekesō ttsē'ne bua' wa. ⁶ Se' batsulewā Cristo Jesús mik, e' tā yi tottola kkuōlit tēule tsir ö kē itēule e' kē ska' Skēkōl tkine. Se' erblō Cristo ē mik, e' tō se' kē ñi dalēritsōk, e' dōr ibua'ie.

⁷ Kuaē tā a' mir buaē. ¿Yi tō a' wōklō'wē as a' kē tō ttē mokī iutō? ⁸ E' kē dōr Skēkōl tō se' klō'bak iwák a e'. ⁹ A' taiē e'pa sulu'wērawā ttē suluē elkela ē tō wēs pan wōlōwōkā elkela tō harinachka kōs wōlōwekēka es. ¹⁰ Erē ye' erblōke Skēkēpa Jesús mik tō a' kē mi'pa ttē sulu e' itōki. Wē tso' a' tsiriuk ttē ese wa, e' we'ikera Skēkōl tō. Kē kī ie' tkine tō yi idir.

¹¹ Erē a yamipa, ye' mú tso'ia ipakōk tō wēpa kawōtā itóttola kkuōlit tōk tsir, e'ma ¿i kueki judiowak tō ye' we'ikekeia taiē? Ye' tō ttē e' pakōpaia, e'ma ie'pa kē ulurkū' ye' kī mik ipakekeyō tō Cristo kōtēwā krus mik se' skēie etā. ¹² Erē wēpa tso' a' wōkir a ká chōukwa ttē ese wa, jeseпа mú e' biōttsaie i' tā!

Ñi dalēritsē

¹³ A yamipa, Skēkōl tō se' klō'bak as se' kē seriā ttē dalōiēno dikīa. Erē e' kē dōr i sulu wambloie wēs s'wák dēr sulu kī ikiane es. E' skēie se' ñi kimù, ñi dalēritsē kueki. ¹⁴ Moisés ttē dalōiēno kōs e' wōiēnewā ttē etkē a, e' tō ichē: "A' malepa dalēritsō wēs a' wákpa e' dalēr es."* ¹⁵ A' e' kkō'nú. A' ñi saukeia suluē, a' ñippōkeia taiē wēs iyiwak sulusi es, e' tā a' wákpa ē ñi eūrawa.

Sene Wikōl Batse'r wa

¹⁶ Es ye' tō a' a ichē tō se' senù Skēkōl Wikōl wa. Se' serke es, e' tā i sulu kiane s'wák dēr sulu e' kī wamblē, ese kē wamblepasō. ¹⁷ I kiar s'wák dēr sulu e' kī, ese kē kiar Skēkōl Wikōl kī. Ñies i kiar Skēkōl Wikōl kī, ese kē kiar s'wák dēr suluē e' kī. S'wák dēr suluē ena Skēkōl Wikōl e'pa ñi wōklō'uke, e' kueki i kiar se' kī wē ese kē or se' a. ¹⁸ Erē Skēkōl Wikōl tō se' wēttsēke, e' ta se' kē ku'ia ttē dalōiēno dikīa.

¹⁹ Wēpa tso' iwák dēr sulu e' iutōk, e' wērwa wōshak. Esepa trēr ena e' ia'uke sene sulusi wa. İyi sulu ese skā kakuetēwārakitō darērēē. ²⁰ Ie'pa tō iyi diōkōl dalōieke. Ie'pa dōr alibchōkwakpa. Ie'pa ñi saù suluē, ñi wōñatkō ñiē, ñippō taiē, ukyēr ñi kī. Ie'pa ulurkā bet. Ie'pa e' ttsōkā imalepa tsatā. Ie'pa dōr s'blabatsōkwakpa. Wēpa e' batsōke ie'pa mik, e'pa ē tā ie'pa ser buaē. ²¹ Ie'pa kē wōbatsō tō i kiane ie'pa kī, ese tso' s'malepa wā. Ie'pa e' ttōke blo' wa, e' kueki i sulu kī wamblekerakitō taiē. E' sù iyi skā suluē wambleke ie'pa tō. Ye' tō a' a ichekene wēs ye' tō iyē'bak es tō wēpa serke es, esepa kē dōpa i blúie Skēkōl tso' e' a.

²² Erē mik se' serke Skēkōl Wikōl wa, etā se' ñi dalēritsōke, se' ttsē'rke buaē, se' serke bēre, i kōs dalē'ttsekesō er bua' wa, se' ñi saù er bua' wa, se' er buaē chō s'malepa a, se' ttō mokī, ²³ kē se' e' ttsōkā taiē, se' e'

† 4:30 Génesis 21.10 * 5:14 Levítico 19.18

kkö'nù buaë. Se' serke es, e' ta ttè dalöiëno kos, e' kë dalöseonewā se' wā. ²⁴ Se' wák dër suluë, ñies ì kos suluë wamblak se' éna, ese kos watéttsa se' dör Cristo Jesús icha e'pa tō. E' dör wes se' tō ese kos ttéwā wötëulewā krus mik es.

²⁵ Se' serke Skëköl Wiköl mik, e' kueki se' e' mù as ie' tō se' wëttsü. ²⁶ Kë se' e' ttsökka tajë, kë se' ñi tsiriuk, kë se' ukyë nuk ñi ki.

6

Se' kawötā ñi kimuk

¹ A yamipa, a' wele anemine ì sulu wamblè a, e' ta a' serke Wiköl Batse'r wa, esepa ké ie' kimuk er bua' wa as ie' e' kökane. Erë a' e' kkö'nù dö' ì sulu tō a' erkiowè ta a' armì ì sulu wamblè a wes ie' es. ² A' welepa kawö tköke suluë, e' ta a' ñi kimú. A' tō iwé es, e' ta a' serke wes Cristo ttè dalöiëno tō ichè es. ³ A' wele e' bikeitsö tō buaë idir imalepa tsata, ñermata kë dör ì, e' ta ie' kitö'uke.

⁴⁻⁵ Is se' ser buaë ö suluë ese wërke se' wöki eköl eköl. E' kueki se' ulitane ké e' sauk tō is se' ser, e' wa se' e' kkö'nù. Se' serke buaë yësyësë, e' ta se' tsë'rdaë buaë se' wák a. Erë kë se' kàne e' kkö'nuk wes s'malepa serke es.

⁶ Ì buaë kos tso' a' wā ese kakmú wépa tō a' wöbla'weke Skëköl ttè wa esepa a.

⁷ Kë se' e' kitö'uk tō se' a Skëköl wayörmi kë nuí ta'. Ì kuatkésö buaë ö suluë, e' wà wöweranesö. ⁸ Ì sulu kiane s'wák dër suluë e' ki wamblè, ese wamblésö, e' ta e' wà dörane s'ki ta se' weir michoë. Erë ì buaë kiane Skëköl Wiköl ki wè ese wésö, e' ta e' wà dörane s'ki ta sene michoë dōraë se' ulà a. ⁹ Ì buaë wëkesö kekraë, kë ilo'yeta', e' ta aishkuö ta mik ikéwö de, eta iské dōraë se' ulà a. E' kueki kë se' shtrinuk ì buaë uk kekraë. ¹⁰ E' kueki mik se' a ì buaë ormi, eta iüsö sulitane a, bua'iewā s'yamipa erblöke Cristo mik, esepa a.

Pablo e' chéat

¹¹ Ttè bata i' shtök ye' tso' ye' wák ulà wa. A' isaú tō ikite bërie, es a' wā ijchermi tō mokí ye' tso' ishtök. ¹² Wépa tō a' keke a' wépa tottola kkuölit tók tsir, e'pa tō iweke es as ie'pa at buaë judiowak malepa ta. Ie'pa tō ichöpa tō se' tsatkërke, Cristo kötewā

krus mik se' skéie, e' batamik, e'ma judiowak tō ie'pa we'ikera siarë. ¹³ Erë ie'pa wákpa tottola kkuölit tëule, e'pa kë tō Moisés ttè dalöiëno e' iutè seraä. Ie'pa tō a' keke a' tottola kkuölit tók tsir e' ttsokā iwákpa a tō ie'pa tō a' ké e' wakyuök wes judiowak es. ¹⁴ Erë ye' i', e' kë e' ttsöpaka ì ulitane ki. Skëképa Jesucristo kötewā krus mik, e' è kikekekayö. E' batamik ì sulu kos tso' ká i' a ese dunewabak ye' a, ñies ese a ye' dunewabak. ¹⁵ S'tottola kkuölit tëule tsir ö kë tëule, e' kë ki Skëköl tkine. Ie' tō se' er mane'wé pa'alí iWiköl wa, e' è kiar ie' ki. ¹⁶ Wépa kos serke wes ttè i' tō ichè es, as esepa a ie' tō sene bërë mù ena isaú er siarë wa. Esepa dör ie' ala'r chök, esepa dör Israel aleripa chök ie' a.

¹⁷ Ye' weine kos Jesús ttè kueki, e' tō tso' ye' wā ye' chkà ki. E' wa ye' tō iwà kkacheke tō ye' dör ie' kanè méso mokí. E' kueki i'tami kë yi tō ye' tsiriwariä ttè e' ki.

¹⁸ A yamipa, as Skëképa Jesucristo er buaë chö a' ulitane a. Es e' idir.

Yëkkuö kit Pablo tö Éfeso wakpa a Efesios

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma wötëulewā s'wōto wé a Jesús tté buaë paké kuëki e' tā. Ì bak ie' tā e' tso' kitule yëkkuö Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso ena ipamik e'pa a. E' kēwō ska' tā Éfeso dör ká bua'ie ena eē tajë u tso' ì dalöioie ie'pa tö Skëköl skéie e' dalöioie. E' bua'ie dör ie'pa kéköl eköl kiè Artemisa e' dalöioie (Hechos 19.23-31). Mik Pablo shka' Jesús tté buaë pakök, e'tā ie' dē'mi Éfeso (Hechos 18.18-21). Erë ee ie' sené bērbēr è tā iminea. E' ukuöki tā iskā mineane tā isené eē duas mañal Skëköl tté kkachök. E' tso' kitule Hechos 19 ki.

Jesús mik erblökwakpa kē wā kabene ku' tajë. E' kuëki Pablo kē wā ì kite tajë e' ki. E' skéie ì buaë tsakië o' Skëköl tö se' a, ier buaë yē' sia e' batamik, e' ki ie' tö ikit kibiie. Ie' tö ichè tö e' kuëki se' kawōtā senuk Skëköl kíkokaie. E' kit ie' tö yëkkuö i' ki.

Jesucristo wa Skëköl tö se' ulitane tsatkē' Israel aleripa ena pē' ulitane, ñies e'pa er bua'wëitō ñi ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök s'batse'rpa e' tkëulewā darērë Cristo Jesús mik serke Éfeso, e'pa a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaë chō ena sene bēre mù a' a.

Skëköl tö se' tsatké Jesucristo batamik

³ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yē, e' kíkokašö tajë. Se' batsulewā Cristo mik, e' kuëki Skëköl er buaë ché se' a ì kos buaë tso' ie' wā ká jai a e' wa. ⁴ Kam ie' tö ká i' yuö, e' yökí se' shukitbakitō as se' dō batse'r, kē ki ì sulu tā' yēs ie' wōa, se' batsulewā Cristo mik e' batamik. Ie' éna se' dalër tajë, ⁵ e' kuëki ie' tö ibikeitsbak tö se' tseratköitō ila'rie Jesucristo batamik, e' kiane ie' wák ki, ñies e' tö ie' ttsē'weke buaë. ⁶ Ie' tö iwé es as se' tö ie' kíkoka michoë ie' er buaë ché se' a tajë shute e' kuëki. E' kos wē ie' tö ilà dalër tajë ie' éna, e' batamik. ⁷⁻⁸ Cristo kötewā se'

skéie, ie' pé tēne, e' wa se' yēnettsa sene sulu ulà a ena se' nuì olo'yé Skëköl tö se' ki. E' wa se' isué tö ie' er buaë ché tajë shute se' a. Ñies ie' tö erbikè buaë mé se' a as ì weke ie' tö e' wā ar se' a. ⁹ Ì bikeitsbak ie' tö wē, e' wawéitō ì o' Cristo tö e' batamik. Kuaë ta iblè'waitō sulitane yökí, erë iwà kkachéitō se' a. ¹⁰ Ie' ibikeitsbak tö mik ikéwō de, e'tā ie' tö Cristo tkerakā íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' wökirie.

¹¹ Ì kos weke Skëköl tö, e' weke ie' tö iwák er wa wēs ie' ki ikiane es, wēs ie' tö ibikeitseke es. Es sa' dör judiowak e'pa shukitbak ie' tö as sa' dō ie' ichaie, sa' batsulewā Cristo mik e' batamik wēs ie' tö ibikeitsbak es. ¹² Ie' tö iwé es as sa' erblè' kewe Cristo mik e'pa tö ie' olo tajë e' kíkoka. ¹³ Es a' ñies, mik a' tö s'tsatkè tté buaë mokí e' ttsé tā a' erblé imik, e'tā a' batsewā Cristo mik ena Wiköl Batse'r muk ikablè' e' méitō a' a iwà kkachoie tö a' dör ie' icha. ¹⁴ Wiköl Batse'r tso' se' a, e' dör iwà kkachoie tö ì kos yé' Skëköl tö tö imeke, se' dör ie' icha, e'pa a aishkuö tā, e' meraëitō se' a. E' kuëki se' wā ijcher tö ie' tö se' tsatkeraé da'a. E' kuëki ie' olo tā' tajë, e' kíkokašö.

Pablo tté Skëköl tā Éfeso wakpa ki

¹⁵ E' kuëki, mik ye' tö a' tté ttsé tö a' erblöke mokíe Skëképa Jesús mik, ñies mik ye' ittse tö s'batse'r malepa kos dalëritseke a' tö tajë, ¹⁶ e'tami wéstela yē'miyö Skëköl a a' dalërmik kekraë mik ye' ttöke ie' tā e'tā. ¹⁷ Ie' dör Skëképa Jesucristo e' Kéköl. Ie' dör S'yé olo tā' tajë e'. Ie' a ye' tso'ie ikiök tö ie' tö a' kimè iWiköl wa as ie' íyi wā ar buaë a' éna, ñies as a' wā ijcher bua'iewā tö yi dör ie'. ¹⁸ Ie' tö se' klöo' ikablè' se' a e' wā panuk kröröë. E' tso' ie' wā mè se' dör ie' icha batse'rpa esepa a. Ye' tso'ie ie' a ikiök tö a' er ñi'úitō as kos kablè ñe' bua' dör ena olo dör e' wā ar a' éna. ¹⁹ Ie' diché tā' tajë íyi ulitane tsata. Ì kos ormi ie' a. Idiché e' wa ie' tso' se' erblöke Cristo mik, e'pa kimuk. Ye' tso'ie ikiök ie' a tö a' er ñi'úitō as e' kos wā ar bua'ie a' éna. Diché e' dör tajë shute, ²⁰ e' wa Cristo kötewā, e' shkeo'kane ie' tö. Diché e' wa ie' tö Cristo tkéka ká jai a iulà bua'kka íyi ulitane wökirie. ²¹ Eē Cristo tkerka diché tā' tajë íyi wökir, íyi wák, íyi kéköl wā diché tā', ese kos tsata. Ie' tkéneka íyi ulitane tsata. Ie' dör ì kos tso' i'ñe tā ena

aishkuö ta e' tsata. ²² Skëköl tö ì kôs méwa ie' klö dikia. Nies ie' tö iméka se' dör ie' icha e'pa kôs wökirie. ²³ Se' dör wës Cristo wák chka es, ta ie' dör wës s'wökir es. Ie' tö se' wëttseke ì kôs kiane ie' kî wè ká i' kî, e' uk. Ie' tso' ká wa'ñe, kè ì a ie' wöklönuk.

2

Skëköl er buaë ché se' a se' tsatkoie

¹ Kam a' erblö Cristo mik, e' yöki a' bak e' wamblök suluë, e' kueki a' bak wës s'duulewä es Skëköl a. ² E' kéwö ska' ta a' bak senuk suluë wës wépa kè tö Skëköl dalöie esepa ser es. Wimblu sulusi dör ì sulu kôs tso' ká i' a e' wökir e' ttö iütök a' bak. Ie' tso' Skëköl ttè dalöseukwä wakpa esepa wörieikök. ³ Se' kôs bak senuk wës ie'pa es. Ì sulu kôs kiane s'wák dër suluë e' kî wamblè, ese wamblök se' bak. Se' erbikè sulu, e' è wà wamblök se' bak s'wák ttsè'woie buaë. Se' bak wömeulettsa weinuk Skëköl ulà a wës pè' malepa es. ⁴⁻⁵ Se' bak duulewä se' nuì kî, erè Skëköl tö se' suè er siarè wa tajè. Ie' tö se' dalëritsé tajè. E' kueki ie' tö sene michoë mé se' a. E' dör wës ie' tö se' shké'wékane Cristo ta es. Ie' er buaë ché se' a tajè, e' kueki se' tsatkëne. ⁶ Se' batsulewä Cristo Jesús mik, e' kueki e' dör wës Skëköl tö se' shké'wékane Cristo ta ñita es. Nies ie' tö se' tkéka Cristo ta ñita ká jai a. ⁷ E' kôs wé ie' tö es iwà kkachoie aishkuö ta tö kôs ie' er buaë ché se' a ì wé Cristo Jesús tö se' dalërmik e' batamik. E' dör tajè shute kè wöet ta' ekkè. ⁸⁻⁹ Skëköl er buaë ché a' a, e' batamik a' tsatkëne, a' erblöke Jesucristo mik e' kueki. E' kè dör ì buaë wé a' tö ie' wörki ese skéie. Ie' tö a' a imé éme wës iyi kakmè es. Ie' tö iwé es as kè yi e' ttsöka tö ie' tsatkée ì buaë wéitö ese batamik. ¹⁰ Ie' tö se' er mane'wé pa'alì se' batsulewä Cristo Jesús mik e' batamik. Ie' tö iwé es as se' tö ì buaë kôs ese ù. E' kôs bikeitsbakitö as se' ser wës ie' kî ikiane es.

Judiowak ena wépa kè dör es, esepa de wës wák eköl è es Cristo batamik

¹¹ A' wépa kè dör judiowak, kè a' éna ichökwa tö wës a' bak kam a' erblö Cristo mik e' yöki. Judiowak wépa kôs esepa tottola kkuölit tëule tsir iwà kkachoie tö ie'pa dör Skëköl icha. Pè' kè dör judiowak, esepa kiè ie'pa tö tottola kkuölit kè tëule ese

wakpa. Es ie'pa tö a' cheke suluë. Ie'pa a' a' dör ñá. ¹² A' éna ianú tö a' bak e' butsuletttsa bánet Cristo yöki. A' kè bak Israel aleripa shua. Ì uk Skëköl kablè' ie'pa a' ena ttè mène ie'pa a' tsakië e' shua a' kè bak. A' bak senuk ká i' a Skëköl chök kè ta', kè a' ì paneta'. ¹³ Erè ìñe ta' a' batsulewä Jesucristo mik. E' kueki a' dewä Skëköl ska' buaë, Cristo Jesús kōtewä a' skéie, ie' pè' tëne a' tsatkoie, e' batamik.

¹⁴ Cristo tö judiowak ena pè' kè dör judiowak, esepa er bua'wé ñi kî. Se' bak ñi bolökpaie, erè Cristo tö se' er bua'wé ñi kî. Ie' tö se' wöiwä ká etkè wakpaie. Ì tö se' wé ñi bolökpaie ese shulé ie' tö ikōtewä krus mik se' skéie e' wa. ¹⁵ Ttè me'atbak Skëköl tö judiowak a' dalöieno, e' tö se' me'ka ñi bolökpaie. Erè Cristo kōtewä se' skéie e' kueki ttè e' kôs kè diché ta'ia. Skëköl tö iwé es as sa' dör judiowak ena a' kè dör judiowak, e'pa dō ñi yamipaië batsulewä Cristo mik wës wák eköl è es. Es ie' tö se' er bua'wé ñi kî. ¹⁶ Ì tö se' wé ñi bolökpaie, ese shulé Cristo tö. Ie' kōtewä krus mik se' skéie, e' wa ie' tö Skëköl er bua'wé judiowak kî ena pè' kè dör judiowak esepa kî. Es se' de wës wák eköl è es Skëköl a. ¹⁷ Sene bèrè Skëköl ta, e' ttè buaë pakök Cristo de, pè' kè dör judiowak e' butsuletttsa bánet Skëköl yöki, esepa a, ñies judiowak kè e' butsuletttsa bánet esepa a. ¹⁸ Cristo batamik se' kôs dōwami buaë S'yé ska', iWiköl dör eköl è, e' wa. ¹⁹ E' kueki ìñe ta' a' kè dör wës ká ku'ki wakpa es. A' de s'batse'rpa kîie. Nies a' de Skëköl ala'rie. ²⁰ Se' dör wës u es. Jesús ttekölpa tsá ena Skëköl ttekölpa, e'pa dör wës u kukulëwö es. Jesucristo wák dör wës u chki es. ²¹ Cristo dör u wöklö'ukwak. Se' kôs dör u e' yese alè. Cristo batamik u e' yörmir dō ide u etkue batse'r Skëképa a ekkè. ²² Se' batsulewä Cristo mik, ñies se' batsulewä ñi mik, es se' kôs dō wës Skëköl wé es, e' a Skëköl serke iWiköl wa.

3

Pablo klöne Cristo tté pakök pè' kè dör judiowak esepa a

¹ Ye' wák tso' wötëulewä s'wöto wé a Cristo Jesús tté pakè kueki a' kè dör judiowak esepa kimoie. Skëköl er buaë ché a' a tajè, e' kueki ie' a ye' tso' ikiök a' kî. ² Ye' wa ijcher

tö a' wä ittsëule tö Skëköl er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tö kanè i' me' ye' a Jesús tté pakök a' kè dör judiowak esepa a. ³ Ibikeitsbak Skëköl tö wë, e' blë'waitö erë iwà kkayë'itö ye' a. E' wà shtétke ye' tö a' a yëkkuö i' ki böt mañat. ⁴ Yëkkuö i' sué a' tö, eta a' éna iwà armi tö Cristo tté blëulewä se' yöki kuaë, e' wà ane ye' éna buaë. ⁵ Ibikeitsbak Skëköl tö wë Cristo batamik, e' blëulewä kuaë. Erë i'ñe ta ie' tö iwà kkaché iWiköl wa sa' dör Cristo ttekölpa tsá e'pa a, ñies Skëköl ttekölpa batse'r e'pa a. ⁶ Ttè e' blëulewä se' yöki kuaë, e' wà dör i' es: A' kè dör judiowak, esepa kieke Skëköl tö Jesús tté buaë e' wa as i' kôs tso' ie' wä mè sa' a, e' mùitö a' a ñies, as a' döñak sa' ta ñita wës wák eköl è es, as i' kôs muk Skëköl kablé' sa' a e' dö a' ulà a' ñies, a' batsulewä Cristo Jesús mik e' kueki. ⁷ Skëköl er buaë ché ye' a, e' kueki ie' diché wa ie' tö ye' me'ka tté buaë ñe' wakanéuk.

⁸ S'batse'rpa kôs, e' sulula ye' dör. Erë Skëköl er buaë ché ye' a, ie' tö ye' shushtë Cristo tté buaë e' pakök pè' kè dör judiowak esepa a. I' tso' Skëköl wä ie'pa a Cristo batamik, e' dör buaë shüte, kè se' a iwà bikeitsuk ekkë. ⁹ Ñies i' bikeitsbak Skëköl tö wë Cristo wa, e' wà pakök sulitane a ie' tö ye' patké. Ttè e' bak blëulewä ká iaiaë, ie' dör iyi ulitane yuökwak e' wä. ¹⁰ Ie' kè wä ikkayëne yi a ká iaiaë ta, ie' tso' se' dör Skëkëpa Jesús icha e'pa panuk e' kueki. Se' wa ie' tö iwà kkaché i'ñe ta iyi wökir ena iyi wák tso' kè wërta'wä ese kôs a as ie'pa éna iar tö ie' siwä' dör iskië tsakië iyi ulitane tsata. ¹¹ E' kôs wé ie' tö Cristo Jesús dör Skëkëpa e' wa, wës ie' tö iwà yöbië e' bikeitsbak es. ¹² Se' batsulewä Cristo mik, se' erblöke ie' mik, e' kueki se' dömiwä buaë ttök ie' ta kè suarta', kè wöklör i' a. ¹³ Ye' weirke kôs a' dalërmik, e' wa a' ké e' ttsökka. E' kueki ye' tö a' a ichè tö kè a' e' siaukwä.

Pablo tténe Skëköl ta Éfeso wakpa ki

¹⁴ İyi ekkë kôs kueki ye' e' tkéwä kuchë ki S'yé wörki ttök ie' ta. ¹⁵ I' kôs dör ttsë'ka ká jai a ena ká i' a, e' tso' ie' è batamik. ¹⁶ Ie' olo ta' taië shüte, e' a ye' tö ikieke tö ie' tö a' er diché iö iWiköl wa. ¹⁷ Ñies ye' tö ikieke ie' a tö Cristo mú ser a' er a, a'

erblöke ie' mik e' kueki. Ye' tö ie' a ikieke tö a' e' tköwä darërë ñi dalëritsök ñies Skëköl dalëritsök. ¹⁸ Ye' tö ikieke ie' a es as a' ena s'batse'r malepa, e'pa kôs éna iwà ar tö kôs Cristo éna se' dalër, e' dör taië, shoë, batsië, kakkeë, iskië, kè enukwa. ¹⁹ Ye' ki ikiane tö a' éna iwà anü buaë tö kôs Cristo éna se' dalër, e' tkökä kôs se' kabikeitsö e' tsata. Es ye' ki ikiane as a' ser buaë yësyësë, kabikeitsö buaë mokie wës Skëköl wák es.

²⁰ Skëköl diché ta' taië, e' tso' iwakanéuk se' er a. Ie' tö i' buaë wëmi se' a, i' kôs kiekese ena i' kôs bikeitsekese e' tsata, e' kueki ie' kikökasö. ²¹ As Skëköl kikökä se' dör Skëkëpa Jesús icha e'pa tö. Ñies ikikökasö Cristo Jesús kueki kekraë. Es e' idir.

4

Se' dör wës ñiyamipa es Wiköl Batse'r wa

¹ Ye' tso' wötëulewä Skëkëpa Jesús tté kueki. Skëköl er buaë ché a' a taië Cristo batamik, e' kueki ye' kköchö a' a tö a' senü buaë yësyësë wës Skëköl tö a' klö'bak senuk es. ² A' e' wöowa bërë, a' senü buaë ñita kè kësik wa. A' ñi dalëritsö, ñies a' ñi dalë'ttsö er bua' wa. ³ A' kôs dör wës ñi yamipa es Skëköl Wiköl wa. A' e' chö darërë as a' kè ñi blabatsölor ñi yöki. A' senü bërë ñita. ⁴ Se' kôs dör wës wák eköl è es. Skëköl Wiköl tso' se' ta e' dör eköl è. Skëköl tö se' kôs klö' as se' ser michoë ie' ta, e' wä paneke se' kôs tö ñita ttsë'ne buaë wa. ⁵ Se' Këköl dör eköl è, tté mik se' erblöke e' dör etkë. S'wöskuè etkë a' se' ulitane wösune. ⁶ Skëköl dör eköl è, e' dör se' ulitane yë. Ie' dör se' ulitane wökir. Ie' tso' iwakanéuk se' ulitane wa, ñies ie' tso' se' ulitane ta.

⁷ Se' kôs dör wës wák eköl è es, erë Cristo tö imé se' a eköl eköl kanebloie ie' a kuä'ki kuä'ki wës ie' ki ikiane es. ⁸ E' dör wës itso' kitulé Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè:

“Mik ie' e' aléka ibolökpa ki

eta ie' míkane ká jai a.

Ibolökpa klö'wëwaitö taië, e'pa mítser iwä e' ta,

ñies i' buaë méitö iwakpa a.”*

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

⁹ Wé ichéitö tö “ie' míkane kákke”, eta çima e' wä dör? E' wä dör tö ie' dë'rö kewë ká dià kaska'. ¹⁰ E' wä kiane ché tö ie' dë'rö

* 4:8 Salmo 68.18

ká dià kaska', e' è mine'kane ká jaì a íyi ulitane tsatá ká kos wà ioie ie' olo taië e' wa.

¹¹ Cristo tò diché mé se' a eköl eköl kanebloie ie' a. Se' welepa shushtë ie' tò kaneblok ie' a ittekölpa tsáie. Se' welepa skà shushtë ie' tò Skëköl ttekölpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tò itte buaë pakökwa'paie. Se' welepa skà shushtë ie' tò itte klö'ukwakpa wökirpaie ena s'wöbla'ukwakpaie itte wa. ¹² Esepa kanè dör s'batse'r malepa kos wöbla'uk kaneblok buaë ie' a ena ñi kimuk buaë. Se' serke wes ie' kî ikiane es, e' ta se' kos dör wes Cristo chkà es, e'pa er diché kî iërdaë Cristo tté a. ¹³ Es se' kos döraë erblök ñikkëë Jesús dör Skëköl Alà, e' mik. Ñies se' kos wa ijcherdaë ñikkëë se' er a tò wes ie' dör. Se' döraë wes wëm kibineone es. Se' serdaë buaë yësyësë wes Cristo es. ¹⁴ Es se' kè döpaia wes alala es kitër tottola ttè ulitane wa. Esepa dör wes dichawö ppé siwa' tò es. S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa erbikö taië, ie'pa tò ttè pa'alî yuëmi s'kitö'woie. Mik se' kibine Cristo ttè a, eta esepa kè kitöonukia yi a. ¹⁵ Kè se' e' muktsa kitö'wè kache tté wa. E' skéie ttè moki, ese chekesö ñi a se' ñi dalëritsö e' kueki. Se' tò iwé es, eta se' diché iërke buaë Cristo dör s'wökir, e' ttè kos a. ¹⁶ Cristo batamik se' kos dör wes s'chkà es. S'chkà a s'dichéwö tso', s'kicha tso' ena s'yese skà tso' tsakië, e' kos tso' iëulewa buaë ñikkëë, kanebloke buaë ñikkëë ñita. Es se' dör taië, e'pa kanebloke Cristo a eköl eköl kanè dör kua'kî kua'kî, erë Cristo batamik se' dör wes chkà etkë es, iëulewa buaë ñita, kanebloke buaë ñita. Es se' mir buaë, ñi kî diché iöke buaë ñikkëë ñi dalër wa.

Kè se' senukia wes pè' kè tò Skëköl dalöie es

¹⁷ Skëkëpa Jesucristo ttö wa ye' tò a' a ichè tò kè se' seria wes pè' kè tò Skëköl dalöie ser es. Ì kos bikeitseke ie'pa tò, e' wà kè dör ñie bua'. ¹⁸ Ie'pa erbikè ttsenewatke. Skëköl ttè moki, e' wà kè ane ie'pa éna yës. Ie'pa er darërëë, e' kueki sene moki meke Skëköl tò se' a, e' kè dè' ie'pa ulà a. ¹⁹ Ie'pa er burinewa. Ie'pa e' mettsa ì sulu kukuétökwa darërëë. Ie'pa e' ia'uke sene sulusi wa, kè e' wöklö'uta' yës.

²⁰ Erë Cristo ttè kè wa se' wöblane senuk es. ²¹ Moki a' tò ie' ttè ttsé, a' e' yué ie' ttè

moki wa. ²² E' kueki se' bak senuk suluë, ese kos olo'yösö. Ñies se' wák dër suluë, e' olo'yösö. E' tò se' kitö'weke ì sulu wamblök. Se' tò iüté es, e' ta se' er sulurdawa. ²³ Erë se' erbiköne kua'kî buaë yësyësë. ²⁴ Skëköl tò se' wák dër suluë, e' mane'wëttsa pa'alî wes ie' wák es, e' kueki se' senü yësyësë ena batse'r wes ttè moki tò ichè es.

²⁵ E' kueki a' kè kachökia ñi kî. Se' kos dör wes wák eköl è es, e' kueki ì cheke a' tò ñi a, e' chö ttè moki wa.

²⁶ A' ulune, e' ta kè iwà wamblar. A' er buanúne kam katuirwa e' yöki. ²⁷ Kè kawö mar bé a as ie' tò a' kö ì sulu wamblök.

²⁸ Yi bak akblök, e' kè akblökia. E' skéie ese kaneblo iwák ulà wa as iulà a iwà dö ta ikakmèitö s'siarëpa a.

²⁹ Ttè sulusi kè charia. E' skéie a' tò ttè buaë ese è chö s'malepa kukua as ie'pa kî er towa Skëköl mik darërëë. Es a' tò ie'pa kimëmi buaë mik ie'pa kî ikiane eta.

³⁰ Skëköl tò iWiköl me' se' a iwà kkachöie tò se' dör ie' icha. Es se' wa ijcher moki tò Skëköl tò se' bleraë buaë dö mik se' tsatkërdattsa aishkuö ta, e' kèwö ska' ta. E' kueki kè ì sulu wamblaria as Wiköl Batse'r kè eriar. ³¹ Kè a' kësik blökia ñi kî. Kè a' ñi saukia suluë. Kè a' ulunukia ñi kî. Kè a' wöñanukia ñi kî. Kè a' ñi chökia suluë. Ese kos olo'yö. ³² E' skéie ì buaë è ú ñi a. A' ñi saú er siarë wa. Ì sulu wambleke a' tò ñi kî, ese nuí olo'yö ñi kî wes a' nuí olo'yé Skëköl tò a' kî Cristo batamik es.

5

¹ A' dör Skëköl ala'r dalër taië ie' éna, e' kueki a' senü buaë yësyësë wes ie' ser es. ² A' ñi dalëritsö kekraë wes Cristo tò se' dalëritsé es. Ie' e' mettsa ttèwa se' skéie. E' wër buaë Skëköl wa wes íyi mekesö ie' a ala'r buaë masmas es. ³ A' senü wes s'batse'rpa ké senuk es. Kè a' kàne trënuke. Kè a' kàne e' ia'ukka sene sulusi wa. Kè a' kàne íyi kkechök. Íyi ese yöki a' e' kkö'nú bua'iewa as kè yi tò a' kkatö iki. ⁴ Ttè sulusi kos, ttè kè wà ta' kos, ttè tsuleie kuluie kos, ese kè char. E' skéie Skëköl è kikóka. ⁵ A' wa ijchenü buaë tò wépa trërke ena wépa tò íyi sulusi wambleke, ñies wépa tò íyi kkecheke (e' dör wes íyi diököl dalöie skëkölíe es), esepa kos kè döpa ì blúie Cristo ena Skëköl e'pa tso' e' a.

Sene buaë yësyësë

⁶ Ýi sulu ekkë kos kuëki wépa tö Skëköl ttè dalösewéwa, esepa ki Skëköl kësik ardaë. E' kuëki kë a' e' muktsa yi a kitö'wè ttè kë wà ta' ese wa. ⁷ Kë a' e' tiuk ie'pa esepa ta, a' e' skö ie'pa yöki bánet. ⁸ A' bak senuk suluë, e' dör wes a' bak senuk ká ttsettseë a es. Erë i'ñe ta a' tso' batsulewä Skëkëpa Jesús mik, e' dör wes a' serke ká ñi a es. E' kuëki a' senú wes s'ser ká ñi a es. ⁹ S'serke wes ká ñi a es, esepa er buaë, ser yësyësë ena ttö mokië. ¹⁰ A' e' chö e' wöbla'uk i wër buaë Skëkëpa wa ese wa. ¹¹⁻¹² Ý sulu wambleke wépa ser wes ká ttsettseë a es, esepa tö, ese kë dör ie bua'. Ý sulu wambleke ie'pa tö akirie, ese pakè tö s'jaewë ekkë. E' kuëki kë i sulu wamblaria yës wes ie'pa es. E' skéie i buaë kí ú kekraë. E' tö ie'pa a ikkachèmi tö i wambleke ie'pa tö e' dör suluë. ¹³⁻¹⁴ Erë ká ñiwe tö ýi ulitane kkachëwä buaë mía ñiweie. E' kuëki mik i sulu wambleke ie'pa tö e' kkachésö ie'pa a, e' ta ie'pa welepa éna iarimi tö e' dör suluë ta ier mane'umi ta imía ser buaë wes ká ñiwe wakpa es. E' kuëki ttè tö ichè i' es: "A' dör wes s'kapötkëter es, esepa ti'nú, a' dör wes s'duulewä es, esepa shkenúkane, etä Cristo tö a' er ñi'weraë."

¹⁵ E' kuëki a' ser kkö'nú a' tö. Kë a' senukia wes wépa kë er ta' esepa ser es. E' skéie a' senú yësyësë. ¹⁶ Taië pè' tö ýi sulu wambleke i'ñe ta, e' kuëki i buaë ormi se' a, e' ta iüsö kos se' a iormi ekkë. ¹⁷ Kë a' senuk wes kë se' erbiköta' buaë es. Erë i kiane Skëkëpa Jesús ki tö se' tö iwë, ese wà anú a' éna. ¹⁸ Kë a' e' ttökkaia blo' wa yës. E' tö s'sulu'wëkewä da'a. E' skéie a' senú buaë yësyësë kekraë Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ Mik a' ñi dapa'uke, etä a' ttsö ñita Salmo wa ena Skëköl ttsé wa, ñies ttsé meke iWiköl tö a' a ese wa. A' ttsö Skëköl a ikikokaie a' er kos wa. ²⁰ Wëstela chö kekraë Skëköl dör S'yé e' a Skëkëpa Jesu-cristo ttö wa.

Wes se' ké senuk ñita

²¹ Cristo dalöieke a' tö, e' kuëki a' ñi dalöiö. ²² Alakölpa ké iwëpa dalöiök wes ie'pa tö Skëkëpa dalöieke es. ²³ Alaköl wëm dör ie' wökir wes Cristo dör ie' ichapa wökir

es. Ie' dör ie'pa tsatkökwak. Ie'pa dör wes ie' chka es. ²⁴ E' kuëki alakölpa ké iwëpa dalöiök i kos a wes wépa dör Cristo icha esepa tö ie' dalöieke es.

²⁵ A wëpa, a' alakölpa dalëritsö wes Cristo tö se' dör ie' icha esepa dalëritseke es. Ie' e' mettsa ttëwä se' skéie. ²⁶ Ie' tö iwé es se' batse'woie. Ie' tö se' paiklé ittè wa as se' dö maneneë Skëköl wöa. E' wà suekesö mik se' wösune etä. ²⁷ Ie' tö iwé es as se' dö ie' wák wörki batse'r, kë ki i sulu ta' yës, olo ta' taië wes alaköl ulabatsöketke es, ese paiëule buaë, kë iauleka, idatsi' kë wökiouleka. ²⁸⁻³⁰ Es ñies wëpa ké ilakölpa dalëritsök wes ie'pa e' dalëritsö es. Kë yi e' sauta' suluë. E' skéie se' e' kkö'nú buaë, e' tiö buaë. E' kuëki wëm tö ilaköl dalëritseke, e' wa ie' wák e' dalëritsö. Es ñies se' dör Cristo icha, e'pa dör wes ie' chka es, e' kuëki ie' tö se' kkö'neke buaë. ³¹ Itso' kitule Skëköl yëkkuö ki i' es: "Wëm kë serpaia iyé ena imi e'pa dapömik, e' skéie iserdawä ilaköl ta. Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mía wes wák eköl ë es."* ³² Ttè e' dör taië iskië, kë se' éna iwà ar bet. Erë ye' a ta, ttè e' tso' Cristo ena se' dör ie' ichapa e'pa chök. ³³ Erë ñies ttè e' tso' se' a ichök tö wëpa kos ké ilakölpa dalëritsök wes iwákpa e' dalëritsö es. Ñies alakölpa kos ké iwëpa dalöiök.

6

¹ A ala'rla, a' yé ena a' mi, e'pa ttö dalöiö Skëkëpa Jesús dalërmik, e' dör buaë yësyësë e' kuëki. ²⁻³ Ttè dalöiëno me'atbak Skëköl tö e' et tö ichè: "A' yé ena a' mi e'pa dalöiö. A' tö iwé es, e' ta a' kawö tköraë buaë ena a' serdaë ká taië ká i' ki."* Ttè e' dör ttè dalöiëno tsá kablé se' a ilè uk iütè skéie e'.

⁴ A' dör ala'rla yëwöpa ena imiwöpa, kë a' tö a' ala'r uluukka. E' skéie ie'pa tala'ú buaë, ie'pa shulö er bua' wa. Ñies ie'pa wöbla'ú Skëkëpa Jesús ttè wa.

⁵ A' klöulewä kanè mésoie, a' wökirpa tso' ká i' ki, e'pa ttö iütö er moki wa. Ie'pa dalöiö suane wa painè wa. A' kanëblö ie'pa a buaë wes a' chöpa kanëblök Cristo a es. ⁶ A' kanëblö buaë ie'pa a kekraë, kë dör mik ie'pa tö a' sueke e' ë ta ie'pa wökatoie tö a' dör kanè mésopa buaë ese. Moki a' dör Cristo kanè mésopa, e' kuëki a' kanëblö

* **5:31** Génesis 2.24 * **6:2-3** Deuteronomio 5.16

ie'pa a kaneë wēs Skëköl kī ikiane es. ⁷ A' kaneblö ie'pa a kaneë wēs Skëkëpa Jesús wák a s'kaneblö es, kë dör wēs s'kaneblö s'ditsö a es. ⁸ A' wā ijcher tō wēpa tso' klöulewā kanè mésoie ena wēpa kë dör es, esepa kōs a Skëkëpa Jesús tō iské meraë eköl eköl wēs ì buaë wēsö es.

⁹ A' dör kanè wökirpa, a' kanè mésopa dalöiö ñies. Kë ie'pa pauñar. A' éna ianú tō a' ena ie'pa, e'pa kōs wökir dör Skëköl tso' ká jai a e'. Se' kōs kawōtā ie' ttè dalöiök. Se' dör kanè wökirpa ö se' dör kanè mésopa esepa, esepa kōs dör ñies ëme ie' a.

Se' e' tsatkö bë yöki

¹⁰ A yamipa, ibataie tā ye' tō a' a icheke tō a' e' diché iö këkraë a' batsulewā Skëkëpa Jesús tā e' wa, ñies ie' diché taië e' wa. ¹¹ Ì kōs mé Skëköl tō a' a' e' tsatkoie ì sulu yöki, e' dör wēs ì kōs tso' ñippökwakpa wā e' tsatkoie es. E' iö a' tō as a' e' tsatkö, e' wa a' e' tkōwā darërë bë éna se' kītō'wak e' yöki. ¹² Kë se' ñippökü' s'ditsö tā. E' skéie se' ñippöke íyi sulusi diché tā' kë wërta'wā esepa tā. E'pa dör íyi wökir ena íyi wák tso' ì sulu kōs tso' s'pamik wēs stui a es ese wëttsuk. ¹³ E' kuëki ì kōs mé Skëköl tō a' a' e' tsatkoie, e' iö a' tō, e' klö'ú as mik ì sulu datse a' erkiöyk ì sulu wamblök, etā a' a' iwöklör. A' tō iwé es këkraë, e' tā a' e' alörakā ì sulu kī tā a' a' e' tkërdawā darërë mokjë.

¹⁴ E' kuëki a' tso' erki ñippök ì sulu tā. Skëköl ttè mokī e' klö'ú a' tō, e' dör wēs ñippökwakpa kipamo es. A' senú yësyësë Skëköl a, e' tō a' kimeräë wēs íyi daloie ieke ñippökwakpa tō ibatsi' kī e' tsatkoie es. ¹⁵ Skëköl tō a' er bua'wéne ie' kī Cristo batamik, e' ttè buaë klö'wé a' tō, e' dör a' a' wēs ñippökwakpa klökkuö iökā as kë ikulirttsā es. ¹⁶ Ñies a' erblö këkraë Skëkëpa Jesús mik, e' dör wēs ì tso' klöule ñippökwakpa wā iulā a shoë e' tsatkoie es. E' wa a' tō ì sulu kōs patkeke bë tō a' kī ese kōs wöklö'weraë. E' dör wēs kuaböt wöñarke bö'ie uyeke ñippökwakpa kī, e' wöklö'wéke wöshteke ì tso' ie'pa wā iulā a e' wa es. ¹⁷ Skëköl tō a' tsatkeraë, e' bikeitsö a' tō këkraë, e' dör wēs íyi daloie tkekeka ñippökwakpa tō iwökir kī e' tsatkoie es. Ñies a' er múwā ie' ttè kī, e' dör wēs ie' Wiköl tabè es. ¹⁸ Ì kōs a tā ikiö ie' a tō ie' tō a' kimè.

Ie' tā a' ttö këkraë iWiköl wa, kë ilo'yar yës. Ñies ie' a ikiö s'batse'r malepa kōs kī. ¹⁹ Ñies ikiö ie' a tō ye' a ttè mèitö wā pakè as ye' tō Jesús ttè buaë blëulewā ká iaiaë, e' wā pakö kë suarta'. ²⁰ Ye' patkëule ttè buaë e' pakök, erë ì ñe tā ye' tso' wötëulewā s'wöto wé a ttè e' kuëki. A' ikiö Skëköl a ye' kī as ye' tō iwā pakö buaë kë suarta'.

Pablo e' chéat

²¹⁻²² Ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō is ye' tso' ena ì wēke ye' tō. E' kuëki ye' tō yëkkuö ì' patkeke Tíquico ulā a. Ie' dör s'yami dalër taië sa' éna. Ie' dör Skëkëpa Jesús kanè méso yësyësë ese. Ie' tō a' a' ichèmi tō is ye' tso'. Ñies ie' tō a' er diché ièmi.

²³ Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa tō sene bërë mù s'yamipa kōs a. Ñies as Skëköl tō ie'pa kimù ñi dalëritsök buaë. Ñies as ie'pa erblö Skëköl mik këkraë. ²⁴ As Skëköl er buaë chö wēpa éna Skëkëpa Jesucristo dalër këkraë kë manerta'ttsā esepa kōs a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filipos wakpa a Filipenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit, etä ie' tso' Roma wötëulewä s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kueki. E' tso' kitule Hechos 28.14-31 e' ki. E' yöki mik Pablo dë'rö Filipos Silas ena Timoteo e'pa ta Jesús tté buaë pakök, etä tajë pë' erblë' Jesús mik (Hechos 16.11-40). Mik Jesús mik erblökwakpa wä ijchenewä tö Pablo tso' wötëulewä, etä ie'pa tö inuköl ena ilè skà patkë'mi Epafrödito ulà a ikimoie. E' ki wëstela ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Filipos wakpa weirke Jesús mik erblë e' kueki. E' kueki Pablo tö ie'pa a ikkaché tö erë ie' weirke, erë ie' ttsë'rke buaë. Ie' tö ie'pa a iché tö ie'pa ké senuk wës Jesús sené es. Ie' e' wöawa diöshet s'malepa kimoie. Es se' kawöta senuk ñi kimoie.

E' kiië ta ie' tö ie'pa a ibiyö ché tö Israel aleripa welepa tso' s'wöbla'uk suluë. E' yöki ie'pa kawöta e' kkö'nuk. Ie'pa ñekkëpa s'wöbla'weke tö kë se' tsatkërpa erblë Jesús mik e' ë wa. Erë Pablo tö iché tö e' kë idör es.

Shke'wë

¹ Ye' dör Pablo. Ñies Timoteo tso' ye' ta ië. Sa' dör Cristo Jesús kanè mésopa. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r batsulewä Cristo Jesús mik serke Filipos e'pa a, ñies a' wökirpa ena ie'pa kimukwakpa e'pa kos a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö a' a ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a Filipos wakpa dalërmik

³ Bitökicha ye' er ane a' ska', etä ye' tö wëstela cheke Skëköl a' a' dalërmik. ⁴ Këkraë mik ye' tö ikieke Skëköl a' a' ki, etä ye' ttsë'ne buaë. ⁵ Kuaë dö ikkë ta, buaë a' tö ye' kimeke Jesús tté buaë pakè e' kané wa. E' kueki ye' ttsë'ne buaë a' dalërmik. ⁶ Ye' wä ijcher buaë tö i' buaë tsá tkéwamitke Skëköl tö a' er a, e' wä kí wëraëitö buaë dö mik Jesucristo döne etä. ⁷ A' dalër tajë ye' éna, e' kueki e' dör buaë tö ye' tö a' bikeitsë es. Këkraë a' er tso' ye' ska'. Erë ye' tso' wötëule

s'wöto wé a Jesús tté buaë kueki, erë a' er tso' ye' ska'. Ñies mik ye' kë ku' wötëule tso' Jesús tté buaë tsatkök ena ichök tö e' dör moki, etä a' er tso' ye' ska'. Skëköl er buaë ché ye' a' e' kueki kanè méitö ye' a' Jesús tté buaë pakök. Kanè e' a' a' ulitane tso' ye' ta ñita. E' kueki buaë idir tö ye' tö a' bikeitsë es. ⁸ Skëköl wä ijcher buaë tö kos ye' éna a' dalër wës Cristo Jesús éna a' dalër es. ⁹ Ye' tö Skëköl a' ikieke tö a' kí ñi dalërirtsö tajë. Ñies ye' tö ie' a' ikieke tö as a' kí erbiökö yësyësë ena a' kí éna ká ar buaë ¹⁰ as i' dör ibua'ie ese shushtö a' tö wë këkraë. Es a' sermi batse'r, kë ki i' nuí ta' dö mik Cristo döne etä. ¹¹ Es Jesucristo batamik a' sermi yësyësë, e' wërdaë buaë wës kal bua'bu wör buaë ese wër es. E' dör es, etä Skëköl dalöierdaë buaë ikikardakä tajë a' batamik.

Pablo tso' wötëule erë Jesús tté buaë kí pakarke

¹² A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wä ijcher tö i' sulu tköke ye' ta, moki e' kë wä Jesús tté buaë wöklöne. E' skéie iki pakarke tajë. ¹³ Shkëkipa kos tso' ië ká i' wökir kibi u a, ñies imalepa kos tso' ië, e'pa wä ijcher tö ye' tso' wötëule Cristo tté kueki. ¹⁴ Ñies ye' tso' wötëulewä moulewä, e' tö tajë s'yamipa tso' ká i' a, e'pa kí erkiöwé tté pakök kë suarta'ia, ie'pa kí erblöke Skëkëpa mik e' wa.

¹⁵ Moki s'yamipa welepa ukyërke ye' ki, ie'pa wötköke ye' ki, e' kueki ie'pa tö Cristo tté pakeke. Erë welepa tö ipakeke er moki wa. ¹⁶ Ie'pa éna ye' dalër tajë, ñies ie'pa wä ijcher buaë tö ye' tso' wötëulewä ië, e' dör Jesús tté buaë tsatkoie. E' kueki ie'pa tö Cristo tté pakeke. ¹⁷ Erë welepa skà tso' e' ë bikeitsök, esepa tö ipakeke, erë e' kë dör er moki wa. Ie'pa éna ye' kí we'ikak ye' tso' s'wöto wé a' e' dalewa. ¹⁸ Erë ipakarke er sulu wa ö er moki wa, e' kë dë' wës ye' a. Ibu'ie dör tö Cristo tté buaë e' pakarke, e' tö ye' ttsë'weke buaë.

Etä ye' kí ttsë'rdaë buaë. ¹⁹ E' wä dör tö ye' wä ijcher tö ye' yërdattsane e' kieké a' tö Skëköl a' e' batamik, ñies Jesucristo Wiköl tso' ye' kimuk e' batamik. ²⁰ Moki yö iklö'wé tö ye' kë jaënukkä Cristo ki s'shulökwakpa wörki. Ye' wä ijcher tö mik ye' e' tsatköke ie'pa wörki, etä ye' ttöraë ie'pa

ta kë suane wēs kekraë ye' tō Cristo tté pakeke es as ie' kīkarka tajē ye' wa. Ye' serkeia ö ye' ttèwā e' wa Cristo kīkarkeka. ²¹ Ye' a ta, ye' serkeia, e' dör Cristo kīkōkka. Erē ye' blēnewā, e' ta ye' e' alé. ²² Ye' serkeia ká i' a, etā es ye' kaneblōmia Cristo a ta e' wà kī dōrattsa buaë. Ye' wák kë wā ijcher tō wēne dör ibua'ie. ²³ Darērē ishukit ye' a. Sulu ye' shkakmitke Cristo ska', e' dör ibua'ie ichōkle. ²⁴ Erē a' a buaë idir tō ye' serkeia a' kīmoie. ²⁵ Ye' wā ijcher buaë tō e' dör moki, e' kueki ye' wā ijcher tō ye' serkeia ká i' a a' kīmoie as a' kī ttsē'r buaë tté mik se' erblōke e' a. ²⁶ Ñies ye' serkeia ká i' a e' dör as a' tō Cristo Jesús kīkōkka tajē mik a' tō isué tō ie' wā ye' dene a' ska' etā.

Sene wēs Cristo kī ikiane es

²⁷ I bua'ie dör tō a' senú yēsyesē wēs Cristo tté buaë tō ichè es. Ye' de a' ska' ö ye' kë dē' a' ska', erē ye' kī ikiane tō a' ser es as ye' tō a' tté ttsō tō a' er méwā ñita ñikkē. Ñies as ye' tō ittsō tō a' e' tkéwā darērē ñita Jesús tté buaë mik se' erblōke e' tsatkōk. ²⁸⁻²⁹ Skököl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tō kawō mé se' a erblōk Cristo mik ñies weinuk idalērmik. E' kueki kë a' suanuk se' bolōkpa yöki. Ie'pa tō se' we'ikeke, e' dalē'ttsésō er bua' wa, e' ta e' tō ikkacheke ie'pa a' tō ie'pa weirdaë siarē aishkuō ta, erē se' tsatkērdaë. E' kos dör Skököl kanē. ³⁰ I'ñe ta a' weirke wēs a' tō isu' tō ye' weine mik a' ta ye' bak etā es. Ñies i'ñe ta a' tō ittsé tō ye' tso'ia weinuk.

2

Se' ké e' wōōkwa diōshet wēs Cristo e' wōōwa es

¹ Cristo tō a' er kuweke. Ie' éna a' dalēr tajē e' tō a' er pableke. A' batsulewā ñi mik Skököl Wiköl wa. Ñies a' ñi saù er bua' wa, er siarē wa. ² E' kueki ye' tō a' a' ikiè tajē tō a' er múwā ñita ñikkē. A' ñi dalēritsō ñikkē. A' erbikō ñikkē Skököl a. A' senú buaë ñita ñikkē, e' wa a' tō ye' ttsē'ú buaë. ³ Kē i' wā wōtkoie ñita. Kē i' wā e' ttsōka ñi kī. E' skéie a' e' wōōwa bēre. Ibikeitsō tō s'malepa dör buaë a' tsata. ⁴ Kē a' e' tkiuk a' wákpa iyi ē kī. A' ké s'malepa kī tkinuk ikimē wa isué wa.

⁵ Se' erbikō wēs Cristo Jesús erbikō es, e' dör i' es:

⁶ Ie' wák dör Skököl je', erē ie' kë tkine e' kī tō iwák dör Skököl.

⁷ E' kos méatitō iwák er wa, ie' de ká i' a yöne s'ditsöie wēs kanē méso es. Ie' kune' s'ditsöie.

⁸ Mik ie' bak ká i' a, etā i' kos kiane Skököl kī e' iutē'itō seraa dō ie' e' me'ttsa ttèwā wōtēulewā krus mik wēs pē' sulusi es. Ekkē ie' e' wōa'wa.

⁹⁻¹¹ E' kueki Skököl tō ie' tkéka iyi ulitane tsata.

Ñies ikiè mékaitō Kököl iyi ulitane tsata.

Ie' tō iwé es as i' kos tso' ká jai a, ena ká i' a ena ká diōshet e'pa kos e' tulōwā kuchē kī Jesús wōrkī idalōioie, ñies as sulitane tō ichōka tō Jesucristo dör Skököl, Skököl dör S'yé e' kīkōka tajē.

Sene yēsyesē pē' sulusipa shua

¹² A ye' yamipa dalēr tajē ye' éna, Cristo tō Skököl tté iutē buaë, e' kueki ye' tō a' a' ichè tō a' tsatkēne e' wā ú suane wa painē wa. Mik ye' bak a' ska' etā kekraë a' tō Skököl tté iutē buaë, erē i'ñe ta ye' kë ku' a' ta, etā ikī iutō bua'iewā. ¹³ Skököl wák tō a' erkiōwé i' kiane ie' kī wē ese wōie. Ñies ie' tō idiché mé a' a' iwakanéwōie. E' kueki a' tō iwakanewēmī buaë.

¹⁴ I'kos weke a' tō, e' ú bēre, kë dör kabene wa, kë dör ukyēne wa. ¹⁵ Iú es as kë i' sulu tté kūr a' kī. Es a' sermi pē' sulusipa shua yēsyesē kë kī i' nuí ta' wēs Skököl ala'r es. Ie'pa shua a' dör wēs bēkwō wōñar ká ttsettse a' es. ¹⁶ Jesús tō sene michoë mè se' a, e' tté wā pakō ie'pa a. A' tō iwakanewé es, e' ta ye' ttsē'rdaë buaë mik Cristo dene etā. Es ye' tō isuēraë tō ye' kaneblé darērē e' kë weine é. ¹⁷ A' erblōke Jesús mik, a' tō Skököl tté iuteke buaë. Ñies a' e' mettsa weinuk ie' tté kueki. E' dör wēs iyiwak jchē sacerdote tō mè Skököl a' es. Isalema ie'pa tō ye' ttèwāmi Jesús tté kueki. E' wā tka ye' ta, e' ta ye' dōraë wēs vino tekettsa iyiwak jchēne mè Skököl a' e' kī es. Ie'pa tō ye' ttèwāmi, erē ye' ttsē'r buaë a' ta ñita. ¹⁸ Es ñies a' ttsē'nú buaë ye' ta ñita.

Timoteo

19 Skëkëpa Jesús ttō wa ye' mú tō Timoteo patkëmi bet a' ska'. Ie' tō a' a' ye' biyō meraë buaë, e' tō a' ttsë'wëraë buaë. Ñies ie' wā a' biyō dōraë ye' a' as ye' ttsë'r buaë. 20 Kë yi skà ku' ye' tã tkirke a' kī moki wës ie' es. 21 Imalepa tkirke ì kiane ie'pa wákpa kī, ese ë kī, kë tkirtã' ì kiane Jesucristo kī ese kī. 22 Erë a' wā ijcher tō Timoteo tō ikkayë'bak tō ie' dör Jesús kanë méso buaë. Ie' kanëblëule buaë ye' tã Jesús tté buaë pakök wës ye' wák alà es. 23 E' kuekī mik ye' wā ijchertke tō wës ye' dōmi ië, etã ye' mú tō Timoteo patkëmi a' ska'. 24 Ñies ye' erblöke Skëkëpa mik tō ye' dōmine a' ska' kukuie.

Epafrodito

25 Ñies ye' tō ibikeitsè tō ye' kawōtã s'yami Epafrodito patkōkmine a' ska'. Ie' dör wës ye' ël es. Ie' kanëblöke buaë ye' tã. Ie' tō Jesús tté tsatkeke buaë ye' tã. A' tō ie' patkë'bitu ye' kīmuk a' skéie.

26 Ie' kī a' kiane suë kröröë. Mik ie' wā ijchënewã tō a' tō ibiyō ttsë' tō ie' duöke, etã e' tō ie' eriawéka tajë. 27 Moki ie' kirinebak. Tsir etã ie' blënewã, erë Skëköl tō isué er siarë wa, e' kuekī ie' buanene. Es Skëköl tō ye' suë er siarë wa ñies. Epafrodito duöpawã, e'ma ye' kī eriane tajë. 28 E' kuekī sulu ye' éna ipatkakmi bet a' ska' as a' ttsë'rne buaë isaũkne, ñies as ye' kë kī eriarĩa. 29-30 A' tō ie' kiōwã ttsë'ne bua' wa wës Jesús mik erblökwapka ñi kiōwã es. Tsir etã ie' blënewã Cristo kanë wë kuekī. Wës a' kë a' ye' kīmer, e' kuekī ie' tō ye' kīmé a' skéie. Eë iekkë tã ie' blënewã. E' kuekī se' esepa dalöiö.

3

Cristo dör buaë ichökle ì ulitane tsata

1 A yamipa, e' kīie tã ye' tō ichè a' a' tō a' ttsë'nú buaë Skëkëpa Jesús batamik. Ì kitbak ye' tō yëkkuö kī a' a, e' skà shtekeneyö a' a' i' tã. Ye' kë shtrine iskà chökne a' a. E' dör buaë a' a' tsatkoie wëpa éna a' kīt'wak esepa yöki. 2 A' e' kkö'nú pë' sulusipa datse wës chichi sulusipa es esepa yöki. Ie'pa e' wamblörak suluë. Ie'pa icheke tō wëpa tottola kkuölit tēule tsir wës Moisés tō ikitat es, esepa ë dör Skëköl ala'r chökle. Ie'pa éna a' er sulu'wakwã ttè ese wa. E'

kuekī a' e' kkö'nú esepa yöki. 3 E' kë dör wës ie'pa tō ichè es. Se' tō Skëköl dalöieke iWiköl batamik, esepa je' dör Skëköl ala'r chökle. Kë se' erblöku' se' wákpa mik e' tsatkoie. E' skéie se' erblöke ì o' Cristo Jesús tō e' mik, e' wa se' e' tsökeka tajë. 4 Yile e' ttsökã tō itsatkërmi iwák batamik, e' tã ye' e' ttsökami tajë e' tsata. 5 Mik ye' kī kã deka pàköl (8) etã ye' tottola kkuölit tēne tsir wës Moisés tō ime'at es. Ye' dör Israel aleripa e' eköl. Ye' dör Benjamín ditsëwö. Ye' dör hebreo ditsëwö chökle. Ye' bak fariseowakie e' kuekī Moisés tté kitule dalöiëno e' dalöiök ye' bak buaë wës fariseowakpa es. 6 E' këwö ska' tã ye' bak ttè e' tsatkök darërë dō Skëkëpa Jesús icha esepa we'ikök siarë. Sene yësyësë kieke ttè ñe' tō se' a' e' wã iutëule ye' wã seraa, kë kī ì sulu tté tã yës. 7 Ye' bak ibikeitsök tō iyi ekkëpa kos e' dör buaë ye' a' e' tsatkoie, erë i'ñe tã ye' éna iane tō e' kos kë dör iie bua' ye' a. E' kuekī e' kos kë wã tã'ia ye' a' Cristo dalërmik. 8 E' kīie tã, Cristo Jesús dör ye' Këköl, e' mik ye' bätse buaë, moki e' dör buaë ye' a' iyi ulitane tsata. Ie' dalërmik iyi malë kos watëttsayö, e' dör ushñaie ye' a' as ye' ulà dō ie' ska' 9 ena ye' bätswã ie' mik da'ãie. Es Skëköl tō ye' klö'wë wës pë' buaë yësyësë es ie' wörki, e' kë dör Moisés ttè dalöiëno e' dalöiëyö buaë e' kuekī. E' skéie ie' tō ye' klö'wë wës pë' buaë yësyësë es ye' erblé Cristo mik e' kuekī. E' wã dör tō mik ye' erblé Cristo mik etã, e' kuekī Skëköl tō iché tō ye' dör pë' buaë yësyësë ie' a. Ñies ie' tō ye' kīmé senuk yësyësë ie' a. 10 Ye' kī e' batsak Cristo mik bua'iewã. Ie' kötwa pë' tō e' shkeo'kane Skëköl tō ie' diché tajë wa, e' diché kiane ye' kī ye' er a. Ye' e' chak weinuk ie' dalërmik wës ie' weine ye' dalërmik es. Ye' e' chak ttëwã ie' dalërmik wës ie' kötëwã ye' dalërmik es. 11 Ye' senak es as Skëköl tō ye' shke'ükane aishkuö tã.

Kam se' ser yësyësë wës Cristo es

12 Ye' kë tō icheku' tō e' kos wëtkeyö. Ye' kë tō icheku' tō ye' dekatke ser yësyësë wës Cristo Jesús ser es. Erë ie' tō ye' klöo'bak as ye' dō wës ie' es. E' kuekī ye' e' tkëwã darërëë as ye' dō wës ie' es. 13 A yamipa, ye' kë ibikeitsè tō iyi ekkë kos detke ye' ulà a. Ì o' ye' tō, ese kë bikeitseku' iayö. E' skéie ì

tso' Skëköl wa ye' a aishkuö ta, ese ë yuleke ye' tö darërëë. ¹⁴Ye' e' tkéwa darërëë këkraë dö mik ye' demi ká jai a eta as iské dö ye' ulà a. E' dör sene michoë Skëköl ta. E' tso' ie' wa bil yi klöule ie' wa Cristo Jesús batamik esepa a. ¹⁵Se' ulitane erblö buaë Cristo mik, esepa kawöta ibikeitsök ñe' es. A' welepa tö ilè bikeitseke ku'a'ki eta Skëköl tö a' er ñi'werane. ¹⁶Erë ibua'ie dör tö se' ulitane ké senuk yësyësë kos se' a ikkayëne eköl ekkë.

Se' dör ká jai wakpa

¹⁷A yamipa, a' senuk wës ye' serke es. Ñies wépa serke wës sa' serke es esepa weblö ta a' senuk es. ¹⁸Ye' tö a' a iyë' tajë tö pë' tso' e' chö tö ie'pa erblöke Jesús mik, erë ie'pa serke wës Cristo kötëwa krus mik e' bolökpa es. E' skà chëneyö a' a i' ta jë wa. ¹⁹Ie'pa ekkëpa michoë ewëwa. Ì kiane ie'pa ki ese dör ie'pa këköl. Warma ì tö ie'pa ké jaënuke tajë, ese wa ie'pa e' ttsökeka. Ie'pa er me'rie ì tso' ká i' a ese ë ki. ²⁰Erë se' dör ká jai wakpa. Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkëkwak tso' ká jai a, e' datskene, e' paneke se' tö kröröë. ²¹Ie'wa diché tso' tajë e' aloka íyi ulitane ki. Idiché wa ie' tö se' chkà nurta'wa e' mane'werattsa as idö wës ie' wák chkà olo ta' tajë es.

4

¹A yamipa, a' e' tkówa darërë Skëkëpa Jesús a këkraë. Suluë ye' éna a' suakne, a' dalër tajë ye' éna. A' tö ye' ttsë'weke buaë. A' dör wës ye' kaneblöke Skëköl a e' ské es.

Evodia ena Síntique

²A Evodia ena Síntique, a' böi dör Skëkëpa Jesús icha, e' kuëki ye' kköchö a' a tö a' erbikö ñikkëë. ³Eköl tso' a' shua, e' dör ye' kimukwak buaë, e' a ye' ikië tö alakölpä e'pa kimú er buanukne ñi ki. Ie'pa bak kaneblök buaë ye' ta Jesús tté buaë pakë wa. Ie'pa ena Clemente ena imalepa bak kaneblök darërëë ye' ta, e'pa kië kos tso'tke kitule sene michoë yëkkuö ki.

A' ttsë'nú buaë këkraë

⁴A' ttsë'nú buaë këkraë a' dör Skëkëpa Jesús icha e' kuëki. Ye' tö iskà chëne a' a tö a' ttsë'nú buaë. ⁵Sulitane saü er bua' wa këkraë. Skëkëpa Jesús datskene bet.

⁶Kë ì tö a' eriauk, e' skéie ì kiane a' ki, ese kos mú Skëköl ulà a, ie' a ikië wa ena kköchë wa. Ñies wëstela chö ia. ⁷A' tö iwë es, e' ta sene bërë meke ie' tö e' meraëitö a' a. E' dör tajë iskië kë se' éna iwà ar ekkë. E' tö a' er ena a' erbikë kkö'neraë Cristo Jesús batamik.

⁸A yamipa, ibataie ta ye' tö a' a icheke tö ì kos dör mokië, ì kos dalöiërta', ì kos dör yësyësë, ì kos dör batse'r, ì kos dör buaala, ì kos kikauleka buaë, íyi ese kos ki a' er múwa këkraë. Ì kos dör buaë ena ì kos kikarkata', ese bikeitsö këkraë.

⁹Ì kos wa ye' tö a' wöblao', ttè kos yë' ye' tö a' a, e' ttsë' a' tö. Wës ye' serke, e' su' a' tö. A' senuk es, e' ta Skëköl dör sene bërë mukwak, e' tso' a' ta' këkraë.

Pablo tö ie'pa a wëstela ché

¹⁰Ye' ttsë'ne buaë tö bata ekkë ta a' er dene ye' ska'. Ì patké a' tö ye' a, e' wà de ye' ulà a, e' tö ye' ké wëstela chök Skëkëpa Jesús a. Ye' éna iane tö moki a' kë er chë'wa ye' ska', erë a' kë ulà dë' wës ipatkoie ye' a. ¹¹Ye' kë ku' e' chök a' a ilè ki kianeia ye' ki e' kuëki. Ye' wöblanewatke ttsë'nuk buaë ì kos tköke ye' ta e' a. ¹²Ye' wöblanewatke senuk mik ye' wa íyi tso' tajë eta, ñies mik ye' kë wa íyi ta' yës eta. Ye' wöblanewatke ì kos tköke ye' ta e' dalë'ttsök. Íyi tso' ye' wa ñè ö íyi kë ta' ye' wa ñè, erë ye' ttsë'rke buaë. Ì tso' ye' wa tajë ö ì kë ta' ye' wa yës, erë ye' ttsë'rke buaë. ¹³Íyi kos dalë'ttsërmi ye' a buaë Cristo batamik, e' tö ye' a diché meke e' kuëki. ¹⁴Erë buaë idir tö a' tö ye' kimé ye' weirke tajë e' shua.

¹⁵A yamipa, a' wa ijcher buaë tö mik a' tö Jesús tté buaë e' tsá ttsë', e' kéwö ska' ta ye' e' yë'ttsa Macedonia ta a' erule serke Filipos e'pa ë tö ye' kimé inuköl wa. Kë imalepa skà wa ye' kimène wës a' es. ¹⁶E' kúie ta mik ye' bak Tesalónica, eta a' tö íyi patké' ye' a e' kimoie bötökichakkë. ¹⁷Ye' kë ku' ì kakmeke a' tö ye' a e' ë bikeitsök. Ì buaë ki merke a' a ká jai a ì kakmé a' tö ye' a e' skéie, ese bikeitsök ye' tso' bua'ie. ¹⁸A' wa ijchenú tö ì kos patké' a' tö ye' a, e' dë' ye' ulà a, e' kuëki tajë ye' wa itso'. E' kúie ta ì ipatké' a' tö Epafrodito ulà a, e' kos ta ye' wa itso' tajë shute. Ì wé a' tö e' wër buaë Skëköl wa wës

íyi meule ie' a ala'r buaë masmas es. Ese kiar ie' k̄i. ¹⁹E' kuek̄i ye' K̄ek̄öl t̄ö ì k̄os kiane a' k̄i senoiē ie' a ese meraë a' a ì tso' ie' wa buaë taiē shuteë e' wa Cristo Jesús batamik. ²⁰¡Sk̄ek̄öl d̄ör S'yě, e' k̄ik̄ok̄as̄ö taiē k̄ek̄raë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

²¹Jesucristo icha batse'r e'pa k̄os shke'ú ye' a. Ñies s'yamipa tso' ye' ta, e'pa t̄ö a' shke'wémi. ²²Ñies s'batse'rpa serke ie, e'pa k̄os t̄ö a' shke'wémi. Sa' shuā wépa kaneblöke Roma wökir kibi a, e'pa t̄ö a' shke'wémi bua'iewa.

²³As Sk̄ek̄epa Jesucristo er buaë ch̄ö a' a.

Yëkkuö kit Pablo tö Colosas wakpa a Colosenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit etä ie' tso'ia wötëulewā Roma s'wōto wé a. Wēs ì bak ie' ta e' tso' kitule Hechos 28.17-31 e' kī. Pablo wák kē wā Jesús tté buaë pakane Colosas. Wēm eköl kiē Epafra, e' tö Colosas wakpa a ipaka'. E' ukuökī ie' dē'rō Pablo weblök s'wōto wé a ta ie' tö Pablo a ipaké tö Colosas wakpa shūa kabene tso' tajē.

Epafra tö ie' a ipaké tö pē' wēle tso' s'wōbla'uk Jesús tté wa erē kē dör yēsyesē. Pē' ñe'pa tö s'wōbla'wēke tö Skëköl kē wā iyi kōs yöne Cristo wa. Ñies ie'pa tö icheke tö Jesús kē dör kēkēpa tajē ese. E' skéie Jesús mik erblökwakpa kawōta tkinuk bua'ie ì kī Israel aleripa tkirke ese kī, es ie'pa tö s'wōbla'wēke.

E' kuekī Pablo tö yëkkuö i' kit ñippoie ie'pa ñekkēpa ta Jesús tté buaë tsatkoie. Ie' tö ichē tö Jesús ē a se' tsatkēmi. E' kuekī Skëköl tö ie' tkē'ka sulitane ena iyi ulitane tsata. Ñies ie' ichē tö ì kkacheke pē' esepa tö e' kē dör ìie bua' ena e' kē a se' tsatkēnuk. E' kīie ta ie' tö ikkaché tö wēs se' kawōta senuk Skëköl wörki.

Shke'wē

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ñies s'yami Timoteo e' tso' ye' ta iē. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r serke Colosas e'pa a. A' dör s'yamipa e' tkëulewā darerē Cristo mik. Skëköl dör S'yé as e' er buaë chō ena sene bërē mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a ie'pa dalërmik

³ Kekraë mik sa' tö ikieke Skëköl a' kī, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör Skëkēpa Jesucristo Yē e' a a' dalërmik. ⁴ Sa' tö a' tté ttsé tö a' tso'ia erblök buaë Cristo Jesús mik. Ñies sa' tö ittés tö a' tö s'batse'r malepa kōs dalëritseke buaë. E' kuekī sa' tso' wëstela chök ie' a a' dalërmik. ⁵ Mik Jesús tté buaë mokiē e' dē' a' ska' kuaë, etä a' tö ittés tö Skëköl wā ì buaë tso' blëule a' a, e' tso' a' panuk ká jai a. E' wā paneke a' tö

kröröe, e' kuekī a' erblöke Cristo mik ena a' ñi dalëritsöke buaë kekraë. ⁶ Tté buaë e' pakarke tajē ká wa'ñe, e' klö'wēke pē' tö tajē. E' tö ie'pa er mane'wēke as iser buaë yēsyesē. Es ñies ibak a' ta kuaë mik a' tö ittés tö a' iklö'o'mi moki tö Skëköl er buaë ché se' a' Cristo batamik. Kuaë dö ñe ta tté e' wakaneorkear buaë a' shūa. ⁷ Tté e' paka' Epafra tö a' a, ie' dalër tajē se' éna. Ie' dör Cristo kanè méso wēs sa' es. Ie' dör Cristo kanè méso yēsyesē a' kimoie. ⁸ Ie' wā a' tté de sa' ska' tö a' tö sa' dalëritseke tajē Skëköl Wiköl wa.

⁹ E' kuekī mik sa' tö a' tté ttsē' kuaë, etä sa' utmi S'yé ta a' kī. E' kē olo'yeta' sa' tö dö ikkē ta. Sa' tö ikiear Skëköl a' tö ie' Wiköl tö a' er ñi'ú kabikeitsoie buaë, as ì kiane ie' kī tö a' iwē e' wā ar buaë a' éna. ¹⁰ E' ane buaë a' éna, e' ta a' serdaë buaë yēsyesē wēs wēpa dör Skëkēpa Jesús icha, esepa ké senuk es. A' serke es, e' ta ì kōs wēke a' tö, e' wër buaë ie' wa. Ì buaë kōs weraë a' tö tajē wēs kal wör tajē buaë es. Ñies wēs Skëköl dör, e' wā kī ar michoë a' éna buaë. ¹¹⁻¹² Sa' tö ikieke S'yé a' tö ie' tö a' er diché iō, ie' olo tajē, ie' diché tajē, e' wa. Es idir, e' ta a' weirke kōs e' dalë'ttsërmi a' a er bua' wa. Ñies ì kōs wé S'yé tö a' a, e' kī wëstela cheraë a' tö ie' a' ttsē'ne bua' wa. Ì tso' ie' wā mè se' dör ie' icha batse'rpa e'pa a' ilo bur tajē e' a, e' yök a' yuétkeitō as idō a' ulā a' ñies. ¹³ Ie' tö se' yéttsa ì sulu kōs dör wēs stui es, ese ulā a' ta se' tsémiitō wēpa blúie ilā dalër iéna e' tso' esepa kīie. ¹⁴ E' batamik se' tsatkéitō ena se' nuì olo'yéitō se' kī.

Skëköl er buanene se' kī Cristo batamik

¹⁵ Skëköl kē wërta'wā, erē Cristo wa ie' e' kkayē' s'ditsö a. Kam iyi ulitane yö, e' yöki Cristo tso'tke. Ie' dör iyi ulitane kōs e' tsata. ¹⁶ Ì kōs tso' ká jai a' ena ká i' a, e' yö' Skëköl tö Cristo ta ñita. Ì wërta'wā, ñies ì kē wërta'wā iyi wökirie ena iyi kékölíe ena iyi wákíe wā diché ta' ese kōs yö' ie' tö Cristo ta ena Cristo kikoka. ¹⁷ Kam iyi ulitane yö, e' yöki Cristo tso'tke. İyi ulitane yöne ie' ta ñita ta ñe ta e' kōs kicha a'tser ie' wa. ¹⁸ Ñies se' dör ie' icha, e'pa wökir ie' dör. Se' dör wēs Cristo wák chkà es, etä ie' dör wēs s'wökir es. Ie' kōtewā, e' shkenekane se' tsáie as ie' dö iyi ulitane tsata. E' kuekī ie' dör se' sene

michoë, e' wì kicha bua'ie. ¹⁹ Wes Skèköl dör, e' kòs wènewa Cristo kì, es Skèköl tò ibikeitsbak. ²⁰ Nies ie' tò ibikeitsbak tò iyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a ena ká wa'ñe e' dörane ie' ulà a Cristo batamik. Es ie' tò se' er bua'wéne ie' wák kì Cristo kòtewa krus mik, ipé tène tajë se' nuì skéie e' wa.

²¹ Kenet se' bak ì sulu wamblök ena ì sulu bikeitsök, e' kuekì se' bak Skèköl bolökpa siulettsa bánet ie' yökì. ²² Erë ie' tò se' er bua'ne ie' kì Cristo kòtewa se' nuì skéie e' wa as se' dowa ie' wörkì batse'r, kè kì ì sulu ta, kè kì ì nuì ta'. ²³ Erë se' kawöta e' tkökwa darërëë kekraë se' erblö Cristo mik e' a. Ttè buaë tse' a' tò wà paneke a' tò e' kè oló'yar, e' ta iwà doraë a' ulà a. Ttè buaë e' pakane sulitane a ká wa'ñe ñies ye' tso'ñak ipakök.

Kanè mène Pablo a

²⁴ Erë ye' weirke a' dalërmik, erë ye' tse'rke buaë. Cristo weine ie' icha dalërmik. Ie'pa dör wes ie' chkà es, e' kuekì ie'pa weirke e' dör wes ie' wák tso'ia weinuk es. E' kuekì ye' weirke kòs a' dalërmik, e' dalë'ttsök ye' tso'. Es ye' tso'ñak weinuk Cristo ta. E' tò ye' tse'weke buaë. ²⁵ Skèköl tò kanè mé ye' a Skèkèpa Jesús icha e'pa kanéuk. Ie' tò ye' patké ie' tté buaë kòs e' pakök a' a. ²⁶ Se' bak ká iaiaë, e'pa yökì ttè buaë e' bak blèulewa, erë ì'ñe ta ikkayène ie' icha batse'rpa a. ²⁷ Ie' tò ibikeitsbak tò ttè e' kkacheraë ie'pa a. Ttè e' dör buaë shuteë, e' wa ie' er buaë chömi pé' kòs kè dör judiowak esepa a. Ttè buaë blèulewa, e' dör tò Cristo tso' se' er a, e' batamik se' dorañak Skèköl olo ta' tajë, e' ska'. E' wà paneke se' tò kröröe.

²⁸ E' kuekì sa' tò Cristo tté pakeke sulitane a. E' wa sa' tò sulitane patteke wöbla'weke kabikeitsè buaë yesyésé wa as sa' tò ie'pa kòs mù Skèköl ulà a yöuletke buaë batsulewa Cristo ta ñita. ²⁹ E' kuekì ye' e' tkéwa darërëë kanèblök diché tajë meke Cristo tò ye' a, e' kòs wa.

2

¹ Ye' kì ikiane tò a' wà ijcher tò ye' tso' kanèblök darërëë a' dalërmik kè shtrirta'wa. Nies ye' tso' kanèblök s'yamipa serke Laodicea e'pa dalërmik ena s'yamipa malepa kè wà ye' suule, e'pa kòs dalërmik. ² Ye' kanèblöke darërëë ie'pa dalërmik as

ie'pa er diché kì iër buaë, ñies as ie'pa kì ñi dalëritsö tajë wes s'yamipa ekka ñi dalëritsö es. E' dör es, e' ta ttè buaë blèulewa Skèköl wà kuaë, e' wà kòs ardaë ie'pa ena buaë. Ttè buaë e' dör Cristo wák. ³ Skèköl erbikö kòs, ena Skèköl wà iyi jcher kòs, e' tso' Cristo a blèule wes iyi bua'buatue darërë blèsö es. ⁴ Ye' tò a' a ichè es as kè yi tò a' kitö'ù ttè tse'r buaë, erë kè dör ttè moki, ese wa. ⁵ Ye' wák kè ku' a' ta, erë e' dör wes ye' wák tso' a' ta es. Ye' wà ijcher tò a' e' tkéwa darërë ñikkè a' erblö Cristo mik e' a wes wák eköl è es. E' tò ye' tse'weke buaë.

Sene pa'ali Cristo a

⁶ A' tò Jesucristo klö'wétke e' kèkölíe, e' kuekì a' senú wes ie' kì ikiane es. ⁷ A' e' tköwa darërëë ie' mik wes kal wì kicha klörwa es. A' talanú ie' mik wes kal talar iwí mik es. A' kì erblö ie' mik kekraë wes a' wöbla'ne es. Wéstela mú kekraë ie' a.

⁸ A' tso' erki as kè yi tò a' kitö'ù ttè kè wà ta' ese wa. Ttè e' tse'r buaë erë iwà kè dör moki, ese dör s'ditsö ttè è. Ttè ese kòs pakane'bitu ká iaiaë, e' dör ttè èse tso' ká i' kì ese kè idör Cristo ttè. ⁹ Cristo dör s'ditsö erë wes Skèköl dör, e' kòs wènewa ie' kì. ¹⁰ A' batsulewa ie' mik, e' kuekì kè ì skà kianeia a' kì Skèköl wörkì. İyi wökir wà diché ta' kè wërta'wa ese kòs tsata ie' dör. E' kuekì kè a' e' kitö'uk ttè ku'kì wa.

¹¹ A' batsulewa Cristo mik, e' tò a' wák dër sulué yéttsa. Es ie' tò a' wakyué a' er a iwà kkachoeie tò a' dör ie' icha. E' dör wes sa' judiowak wöblar iwèpa tottola kkuölitla ttök tsir es iwà kkachoeie tò ie'pa dör Skèköl icha.

¹² A' tò iklö'wé moki tò Cristo shkeo'kane Skèköl tò idiché tajë wa. E' kuekì mik a' wösune, eta e' dör wes a' wötènewa ena a' shkenekane Cristo ta es. ¹³ Kenet ta a' dör ì sulu wamblökwakpa, e' kèwö ska' ta a' kè dör Skèköl icha, e' kuekì a' dör wes s'duulewa es ie' a. Erë ie' tò a' shkeo'kane, sene moki méitö a' a Cristo ta ñita. Sene sulu e' nuì kòs oló'yéitö a' kì. ¹⁴ Ie' ttè dalöiëno, e' dalöse'wa se' tò, e' nuì kòs e' kì se' kkatène. E' dör wes se' nuì kòs tso' kitule yèkkuö kì es. Erë ie' tò e' nuì kòs patuéttsa Cristo kòtewa e' batamik. E' dör wes ie' tò se' nuì yèkkuö wötè'wa krus mik Cristo ta ñita es. ¹⁵ Cristo batamik ie' tò iyi wökir ena iyi wák wà diché ta' kè wërta'wa esepa

diché yè'lur. Ie' e' ali'ká ie'pa k_i ta ijaëo'itö wes s'klölewä ñippè shua jaewè sulitane wörki yi e' aléka ik_i e' tō es.

Ì tso' ká jai a ese k_i a' er múwä

¹⁶ E' kuek_i kē yi kar a' kkatök chkè k_i di'yè k_i. Ñies kawö tkö'weke judiowak tō duas bit ena si' pa'al_i bit ena eno diwö bit ekkè, ese kē tkö'wè a' tō e' kē k_i yi kar a' kkatök. ¹⁷ E' kos me'atbak Skököl tō ie'pa a iwà kkachoiè tō ì weraë Cristo tō mik ide etä. Erè Cristo dē'bak. Es ttè e' kos wà tka. E' kuek_i ttè dalöiëno kēchke ese kē dalöiaria. ¹⁸ Wépa e' ö tō ie'pa dör pē' buaë ser bërè, esepa tō Skököl biyöchökwakpa dalöieke. Ñies ie'pa e' chö tō Skököl tō íyi kkacheke ie'pa a kab-sueie. E' wa ie'pa e' ttsökeka taië. Erè ie'pa ttè kē wà ta', e' dör iwákpa kabikeitsö è. Kē a' e' muktsa e' kitö'uk ie'pa esepa ttè wa. ¹⁹ Ie'pa esepa kē ku'ia e' batsökwa Cristo dör s'wökir e' mik. Cristo dör wes s'wökir es, etä se' dör wes ie' chká es. Se' wöbla ta', se' kukuöña ta' ena s'yese skà tso' taië kua'k_i kua'k_i, e' kos iëulewä buaë ñikkèè ta' ikaneblöke buaë ñita. Erè iwökir kē ta' etä s'chkà kos e' kē dör iie bua'. Es se' dör Cristo ta' ñies. Se' batsulewä Cristo ta, e' ta se' kos ser buaë ñita, ñi tsatköke buaë wes s'chkà etkè es. E' dör es, e' ta se' er diché k_i iërdaë buaë wes Skököl k_i ikiane es.

²⁰ A' duulewabak Cristo ta ñita ttè èse tso' ká i' a ese kos yöki. A' kē ku'ia idikia. ¿Wes a' tō iütekeia? Ttè ese dör i' es: ²¹ Chkè se kē kar; chkè w_i kē katar, kē ñar; chkè diö kē kar. ²² Ì kos dör ñá cheke ttè ese tō, e' erta'wa. Mik ichké one, di'yé one, etä kē ita'ia. Ttè ese kos e' dör ttè dalöiëno me' s'ditsö tō ese è. ²³ Kuaë ta ittèsö tō ttè ese dör mok_i, wà ta'. Wépa tso' ttè ese iütök, esepa wër wësua ie'pa tō Skököl dalöieke buaë mok_i. Ie'pa e' ö taië, suèsö tō wësua mok_i idir. Ie'pa wák e' we'iköke taië. E' kuek_i iwër tō ttè ese dör buaë, erè kē idör es. Ttè ese kē a' ì wamblak s'wák dër suluë éna ese wöklönuk yès.

3

¹ Se' shkeulekane Cristo ta ñita, e' kuek_i ì kos tso' ká jai a, e' k_i se' er múwä. Eë Cristo tkër Skököl ulà bua'kka dalöiërta' taië. ²⁻⁴ Se' duulewä Cristo ta ñita. Se' sene mok_i e' tso' blëule Skököl wä Cristo ta ñita,

e' kuek_i kam ikkayërwa da'aie. Cristo dör sene mok_i se' a. Mik ie' dene ká i' a, etä ikkayërdaë sulitane a. Se' kkayërdaë ie' ta' ñita olo ta' taië. E' kuek_i se' er múwä kekraë ì tso' ká jai a ese k_i. Kē se' er mukwä, ì tso' ká i' a, ese k_i.

Wépa dör Cristo icha, esepa serke wes ie' k_i ikiane es

⁵ E' kuek_i, ì sulu tso' ká ì a tō se' erkiöweke, ese kos olo'yö a' tō. Trè kos, sene sulusi kos, s'er me'rie trè k_i, s'erbikö sulusi kos, ese olo'yö a' tō. Ñies íyi kkechè taië, e' olo'yö a' tō (e' dör wes íyi diököl dalöie skökölie es). ⁶ Íyi ekkè kos kuek_i, wépa kē tō Skököl ttè iüteta', esepa k_i Skököl kēsik ardaë. ⁷ A' bak senuk ì sulu kos ese diché dikia. ⁸ Erè i'ñe ta' a' kawötä ì sulu skà tso' kos e' olo'yök. Ülune, kēsik, ñi wamblö sulu, ese kos olo'yö a' tō. Kē a' ñi chökia suluë. Kē a' tō ttè sulusi chökia. ⁹ A' wák dër suluë ena wes e' ser, e' olo'ya' a' tō, e' kuek_i kē a' kachök ñita. ¹⁰ A' wák dër suluë, e' maneonebak sene pa'al_i wa. Skököl tō a' er yuëne pa'al_i. Ie' tō a' er mane'wè michoë kekraë as a' er dö wes ie' wák er es. E' uk ie' tso' as a' dö ie' sini'pa chök_i. ¹¹ Se' dör Cristo icha, e' shua s'tso' dör judiowak ena s'tso' kē dör judiowak. Se' shua s'tso' datse ká bánet, ñies s'tso' kē yöule taië esepa. Se' shua s'tso' klöulewä kanè mésoie ese ena s'tso' kē dör es. E' kos kē dē' wes se' a. Cristo batamik se' kos dör ñikkèè. Ie' dör íyi ulitane tsata, ñies ie' tso' se' kos er a.

¹² Skököl tō a' shukitbak iwák a. A' bat-seo'itö ena a' dalër taië ie' éna. E' kuek_i a' ñi saú er siarè wa, er bua' wa. A' e' öwa diöshet ñi yöki. A' senú bërè. Íyi kos panú a' tō énaë. ¹³ A' ñi dalë'ttsö er bua' wa. Yile tō ì sulu wamblé a' ta, etä e' nuí olo'yö a' tō ik_i. A' nuí olo'yö a' tō ñi k_i wes Sköképa tō a' nuí olo'yé es. ¹⁴ Íyi ulitane ekkè tsata, a' ñi dalër_itsö kekraë, e' dör iwí bua'ie. A' ñi dalër_itsöke es, e' ta a' serdaë buaë ñita wes wák eköl è es. ¹⁵ Mok_i Skököl tō a' klö'bak senuk bërè ñita wes wák eköl è es. E' kuek_i a' e' mú as Cristo tō a' wëttsü senuk bërè ñita kekraë. Ñies wéstela chö a' tō ie' a' kekraë.

¹⁶ Cristo ttè blö a' tō a' er a' kekraë. A' ñi wöbla'ú iwa, a' ñi pattö iwa erbikè buaë kos meke Skököl tō a' a, ese wa. Wéstela chö a' tō

kekraë Skëköl a' er a Salmo wa ena Skëköl ttsé wa ena ttsë meke Wiköl Batse'r tō se' a ese wa. ¹⁷ Ì kos weke a' tō, ñies ì kos cheke a' tō, e' kos ù ena ichö Skëkëpa Jesús ttō wa. Kekraë wëstela chö a' tō Skëköl dör S'yë e' a Cristo batamik.

Wes se' ké senuk ñita

¹⁸ A alakölpa wëm tã', a' wëm ttō dalöiö wes Skëkëpa mik erblökwakpa kawöta iuk es. ¹⁹ A wëpa, a' alaköl dalëritsö, kë kësik blök iki.

²⁰ A ala'r, a' yë ena a' mî, e'pa ttō dalöiö, e' wër buaë Skëkëpa wa e' kueki. ²¹ A iyëpa, kë a' tō a' ala'r uluwarka é ichökke as ie'pa kë eriar tajë shute.

²² A klöulewã kanè mésoie, a' wökirpa ttō dalöiö kekraë. A kanëblö buaë ie'pa a kekraë, kë dör tō mik ie'pa tō a' sueke e' è tã ie'pa wökatoie. E' skéie a' kanëblö ie'pa a er mokî wa, Skëkëpa dalöieke a' tō e' kueki. ²³⁻²⁴ Ñermata a' dör Cristo kanè mésopa, ie' dör a' wökir mokî. A' kanëblöke buaë kã i' a' a' wökirpa a, e' tã e' ské meraë Cristo tō a' a' aishkuö tã. E' kueki ì kos weke a' tō e' ù kanëë wes a' tso' iuk Skëkëpa wák a es, kë dör wes s'ditsö a' iwè es. ²⁵ Erë Skëköl a' sulitane dör ñies ëme, e' kueki wëpa tō ì sulu wambleke, ese nuí kî ie' tō ie'pa we'ikeraë aishkuö tã.

4

¹ A' wëpa wã kanè mésopa tso', esepa tō ie'pa saú er bua' wa yësyësë. A' éna ianú tō a' wã wökir tso' ñies, e' dör Skëkëpa tso' kã jai a e'.

Se' e' chö ttök Skëköl tã

² A' e' chö ttök Skëköl tã kekraë, kë ilo'yar. Mik a' ttöke ie' tã, etã e' è wà bikeitsö, ñies wëstela chö ie' a. ³ Ye' tso' wötëule ie' s'wöto wé a' Cristo tté buaë blëulewã kuaë, e' pakë kueki. E' kueki ikiö Skëköl a' tō ie' tō sa' kimú Cristo tté kî pakök buaë kã wa'ñe as kë ì tō sa' wöklö'ù. ⁴ Ikiö Skëköl a' tō ye' mú ipakë buaë yësyësë wes ye' kawöta ipakök es as sulitane éna iwà ar buaë.

⁵ Mik a' tso' pë' kë dör Jesús mik erblökwakpa, esepa tã, etã a' senú buaë wes Skëköl ala'r ké senuk es. Kë a' kawö chöuk é. Kawö yöttsã kapakök ie'pa tã. Cristo tté buaë pakö ie'pa a. ⁶ A' ké ttök ie'pa tã tté bua' buaë wa as ie'pa tō a' ttō ttsö er bua'

wa. A' tso' erkî ì kos chakeke ie'pa tō a' a eköl eköl, e' iütök yësyësë.

Pablo e' chéat

⁷ Tíquico tō ye' biyö cheraë a' a. Ie' dör s'yami dalër tajë sa' éna ese. Ie' dör ye' kimukwak yësyësë ese. Ie' dör Skëkëpa Jesucristo kanè méso ye' tã. ⁸ E' kueki ye' tso' ie' patkök a' ska' as ie' tō a' a' ichö tō is sa' tso', ñies as a' er kuütö. ⁹ Ie' tã Onésimo mi'ke ñies. Ie' dalër sa' éna, ie' dör s'yami e' tkëulewã darërë ese. Ie' datse a' kã a. Ie'pa bül tō a' a' icheraë tō is sa' kawö tköke.

¹⁰ Aristarco tso' wötëule ye' tã s'wöto wé a, e' tō a' shke'wémi. Ñies Marcos dör Bernabé duö', e' tō a' shke'wémi. A' a' iyënetke tō ie' de a' pakök, etã ikiöwã buaë. ¹¹ Jesús kië ñies Justo, e' tō a' shke'wémi. Wëpa tso' ye' tã ì blúie Skëköl tso' e' kanè a' e'pa shua ie'pa mañal é dör judiowak. Ye' er pablérakitö tajë. ¹² Epafras dör a' wakpa eköl, e' tō a' shke'wémi. Ie' dör Cristo Jesús kanè méso. Kekraë ie' kköchöke Skëköl a' a' dalërmik tō a' mú e' tkéwã darërëë Cristo tté a' kë ibikeitsë bötböt ena e' meulettsã da'ãie ì kiane Skëköl kî ese woie. ¹³ Ye' wák tō ie' cheke mokî tō ie' kanëblöke darërëë a' dalërmik, ñies Jesús mik erblökwakpa tso' Laodicea ena Hierápolis, e'pa dalërmik. ¹⁴ Lucas tō a' shke'wémi. Ie' dör s'kapeyökwak dalër tajë se' éna. Ñies Demas tō a' shke'wémi.

¹⁵ S'yamipa serke Laodicea, e'pa shke'ú sa' a. Ñies Ninfa ena Skëkëpa icha erule ñi dapa'uke ie' u a, e'pa shke'ú sa' a. ¹⁶ Yëkküö i' aritsé one a' tō sulitane kukua, e' ukuökî tã ipatkömi a' tō Skëkëpa icha erule ñi dapa'uke Laodicea, e'pa a' as ie'pa tō iaritsö ñies. Ñies yëkküö patkë' ye' tō Laodicea wakpa a, e' saú mik ide a' ska' etã. ¹⁷ Ichö Arquipo a' tō Skëkëpa Jesucristo kanè mène ie' a' wè, e' wà ù ie' tō seraã buaë.

¹⁸ Ñies ye' dör Pablo, e' tō shkene i' shtë ye' wák ulà wa. Kë a' éna ichökwa tō ye' tso' wötëule s'wöto wé a. As Skëköl er buaë chö a' a.

Yëkkuö Tsá Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a 1 Thesalonicens

Pablo tö yëkkuö i' kit duas dabom skeyök ena skeyök kī et Jesús kune'bak e' ukuöki (50-51 AC) e' shu ulat. E' kueki i' dör yëkkuö tsá kit ie' tö e'. Mik ie' skà dë'rö Tesalónica Skëköl tté buaë e' pakök etá Timoteo ena Silvano e'pa mir ie' ta. Mik Pablo tö Skëköl tté paka' ká e' a, etá tajë pë' uluneka ie' kī, e' kueki ie' bakshkarmi dö Atenas. E' ukuöki ie' shkakmine kanablökne Tesalónica Jesús mik erblökwakpa kimuk, erë kë ie' dë'röne. Erë Jesús mik erblökwakpa we'ikeke tajë pë' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa tö, e' kueki Pablo tö Timoteo ë patkë'mi yëkkuö i' muk ie'pa a ier diché ioie (Hechos 12.1-14).

Ì kit Pablo tö yëkkuö i' kī e' dör i' es: Et: Ie' tö wëstela mé Skëköl a ì buaë o' ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a e' kī. Ñies Pablo tö ie'pa a ieri mène tö Skëköl tso' ie'pa ta.

Böt: Pablo tö ie'pa a ieri mène tö wës ie' bak senuk ie'pa shua ena wës ie' tö ie'pa dalërits. Ie' tö ikit es ie'pa er diché ioie senuk Jesús a.

Mañat: Pablo tö ie'pa er diché ié senuk kekraë Jesús a. Ñies ì tköraë Jesús mik erblökwakpa ta mik iblërulune etá, e' paké ie' tö ie'pa a. Ñies ie' tö ikkachè tö wës se' kawöta Jesús datskene e' panuk kröröë.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ié. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skëköl dör S'yé e' mik, ñies Skëkëpa Jesucristo mik. As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Tesalónica wakpa dalërmik

² Kekraë sa' tö wëstela cheke Skëköl a' dalërmik. Mik sa' ttöke ie' ta, etá kekraë sa' tö ikieke a' kī. ³ Sa' éna iane tö a' erblöke Jesús mik, e' kueki a' tö ì kos buaë weke. S'yé dalër tajë a' éna, e' kueki a' kanablöke darërë ie' a. Skëkëpa Jesucristo datskene,

e' paneke a' tö mokië, e' kueki a' e' tkéwa darërë ie' mik. E' kos kueki kekraë mik sa' ttöke Skëköl ta, etá sa' tö wëstela cheke ie' dör S'yé e' a' a' dalërmik. ⁴ A' yamipa dalër tajë Skëköl éna, sa' wa ijcher tö ie' tö a' shukitbak ie' ala'rie. ⁵ Mik sa' tö Jesús tté buaë paka' a' a, etá kë sa' wa ipakane tté ë wa. Ñies Wiköl Batse'r diché e' kkayë' sa' tö a' a. A' tö isué tö ì ché sa' tö, e' ché sa' tö er mokië wa. A' wa ijcher buaë tö sa' bak senuk yësyësé a' shua iwà kkachoie tö a' kawöta senuk es.

⁶ Es a' dë'bak senuk yësyësé wës sa' ser es, ñies wës Skëkëpa Jesús ser es. Mik a' tö Jesús tté buaë klöo'bak, etá e' kueki pë' tö a' we'ik siarë, erë a' tö tté e' klö'wekeia ttsë'ne bua' wa Wiköl Batse'r batamik. ⁷ E' wa a' tö iwà kkaché Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia ena Acaya, e'pa kos a' tö wës s'kawöta senuk Skëköl a. ⁸ A' batamik Skëkëpa Jesús tté buneka Macedonia ena Acaya. Ká wa'ñe, wé ye' mirwa, eë pë' kos wa ijcher tö a' erblöke Skëköl mik. E' kueki kë ì ku'ia ché yi a' tté e' kī. ⁹ Sulitane tö sa' a' icheke tö a' tö sa' ki'wa buaë. Ñies ie'pa tö icheke tö iyi diököl tso' dalöie, ese kos watëttsa a' tö kanebloie Skëköl chökle eköl ë e' a. ¹⁰ Ñies ie'pa tö icheke sa' a' tö a' tso' Jesús datse ká jai a, e' panuk er moki wa. Ie' dör Skëköl Alà. Ie' kötëwa, erë Skëköl tö ie' shkeo'kane. Ie' tö se' tsatkée, se' weirdaë siarë aishkuö ta, e' yöki.

2

Ì o' Pablo tö Tesalónica

¹ A' yamipa, a' wa ijcher buaë tö sa' sene' a' shua, e' wà kë dör éme, e' tö a' kime' buaë. ² A' wa ijcher tö kam sa' dö a' ska' e' yöki Filipos wakpa tö sa' yé' suluë, sa' we'ik siarë. Ñies a' ká a' pë' bak e'pa éna sa' wöklö'wak erë Skëköl tö sa' kime'. Ie' tö diché mé sa' a' Jesús tté buaë pakoie a' a. ³ Sa' kë tö s'patteta' kache tté wa ö iyi sulusi dalërmik ö s'kitö'woie. ⁴ Sa' kë tö s'patteta' es. Skëköl tö sa' er webleke, e' tö sa' shukit. Ie' tö kanè me'at sa' ulà a' Jesús tté buaë pakök. E' kueki sa' ipakeke as sa' wër buaë ie' wa, kë dör s'ditsö wa. ⁵ A' wa ijcher tö sa' kë dë'rö a' ska' a' kikökka kache tté wa. Kë sa' wa a' pautule inuköl kiane sa'

ki e' kueki. Skëköl wä ijcher tö sa' kë wä iwamblëne es. ⁶ Sa' kë dë'rö a' ska' as a' tö sa' kiköka ö yi skä tö sa' kiköka. ⁷ Sa' dör Cristo ttekölpa tsá, e' kueki sa' wä kawö ta' as a' tö sa' saü buaë, erë e' kë kine sa' wä a' a. Sa' tö a' suë wës alà mì tö ila'rla suë es. ⁸ Sa' éna a' dalër taië, e' kueki sa' ttsë'ne buaë a' pattök Skëköl tté buaë wa. Kë dör e' ë wa, ñies sa' e' mumittsa weinuk a' dalërmik. ⁹ A yamipa, a' éna iane tö mik Skëköl tté buaë paka' sa' tö a' a, e' dalewa sa' kaneblë' darërë. Sa' kaneblë' ñië nañeë as sa' kë tö a' ulà panù sa' tioie.

¹⁰ A' wä ijcher, ñies Skëköl wä ijcher, tö sa' sene' batse'r yësyësë kë ki ì sulu tté ta' a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa shua. ¹¹⁻¹² A' wä ijcher tö sa' tö a' paut, a' er pablë' eköl eköl wës iyé tö iwë iwák ala'r ta' es. Ñies sa' tö a' a iyë' këkraë tö a' senú yësyësë wës Skëköl ki ikiane es. E' tö se' klöo'bak as se' dö ì blúie ie' tso' olo ta' taië e' kúie.

¹³ Mik sa' tö Skëköl tté paka' a' a, eta' a' kë wä itsène wës s'ditsö tté es. E' skéie a' tö itse' wës Skëköl tté mokì es, ta' es je' idir. E' kueki këkraë sa' tso' wëstela chök Skëköl a' a' dalërmik. Ie' tté batamik, iwanewëkeittö a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa er a. ¹⁴ A yamipa, a' wakpa ditséwöpa e'pa tö a' we'ik siarë. Es ñies ibak Skëköl icha erule erule erblö Cristo Jesús mik tso' Judea e'pa ta. Judiowak malepa tö ie'pa we'ik siarë ñies. ¹⁵ Judiowak tö iwakpa we'ik Jesús tté kueki, e' wakpa ë tö Jesús kötwa wës ká iaiäe ie'pa tö Skëköl ttekölpa kötulurbak es. Ñies ie'pa ë tö sa' trëo'yal. ¡ie'pa kë wër buaë Skëköl wa! ¡ie'pa kë wödör yi mik! ¹⁶ Mik sa' tö Skëköl tté pakeke pë' kë dör judiowak esepa a' as ñies ie'pa tsatkër, eta' judiowak ñie'pa tö sa' ma'wé wöklö'wë as kë sa' tö tté e' pakö, erë ie'pa kë ulà dë' iska'. Es ì sulu nuí, e' kú kieke ie'pa tö e' kú taië. Bata ekkë ta' Skëköl tö ie'pa kichatëttsatke.

Pablo shkakne ie'pa weblök

¹⁷ A yamipa, sa' manétyal, sa' kë ku'ia a' ta' ñita, erë sa' er me'rie a' ki. Sa' manétyal erë bet ta' sa' éna shkakne suluë a' weblökne. ¹⁸ Sa' tö ima'wé, ye' wák tö ima'wé tsee erë Satanás tö sa' wöklö'wé. ¹⁹ Mik Skëképa Jesús dene, eta' çyi tö sa' ttsë'wëmi buaë mokie ie' wöa? ¡E' dör a'! Ì buaë paneke

sa' tö Jesús wörki a' batamik. A' dë' Skëköl ala'rie, e' tö sa' ttsë'wëraë buaë Jesús wörki. ²⁰ Yëne e', a' wa sa' e' ttsökeka, a' tö sa' ttsë'wëke buaë.

3

Timoteo patkémine Tesalónica wakpa ska'

¹ Bata ekkë ta', mik sa' kë a' idalë'ttsëneia, eta' sa' tö ibikeits tö "sa' bölä ate íe Atenas ² ta' s'yami Timoteo e' patkekemi sa' tö a' weblök." Ie' dör Skëköl kanë méso Cristo tté buaë pakök wës sa' es. Sa' tö ie' patkë'mi a' kimuk as a' diché kú iër Jesús tté a' ena a' erblöia mokie imik. ³ Sa' kë ki ikiane tö a' wele eriauwë, a' weirke siarë Jesús tté kueki, e' tö. E' tköraë se' ta' wake'. ⁴ Mik sa' bak a' ska', eta' sa' tö a' a iyë' taië tö se' weirdaë pë' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa ulà a. A' wä ijcher buaë tö iwà tka es. ⁵ E' kueki mik ye' wák kë a' idalë'ttsëneia, eta' Timoteo patkë'miyö a' tté ttsök tö çis a' erblöke Jesús mik e' mir? Ye' suane siarë dö' Satanás tö a' erkiöwë ta' a' èmine ta' kos sa' tö a' patté e' weirdawa ë.

⁶ Erë Timoteo tso' a' ska', írö ie' dene. Ie' wä biyö buaë debitu sa' a. Ie' ichè tö a' erblökeia Cristo mik, ñies a' ñi dalëritsökeia buaë. Këkraë a' tö sa' bikeitseke er bua' wa. A' éna sa' suakne suluë wës sa' éna a' suakne es. ⁷ A yamipa, a' erblöke Jesús mik buaë, e' tö sa' er pableke taië sa' eriarke kos sa' weirke kos e' shua. ⁸ Mik sa' ittse' tö a' e' tkéwa darërë Skëképa mik, eta' sa' er dekane. ⁹ A' tö sa' ttsë'wé buaë ichökle Skëköl wöa. Këkraë sa' tö wëstela cheke ie' a' taië a' ki, erë e' kë dör wë'. ¹⁰ Sa' tö ie' a' ikieke taië ñië nañeë as kawö mütö sa' a' a' suoie a' kú wöbla'woie as a' kú yör erblök Jesús mik.

Pablo tté Skëköl ta'

¹¹ Skëköl dör S'yé e' ena Skëképa Jesús e'pa a' sa' tö ikieke tö sa' kimú shkoie a' ska'. ¹² As Skëképa tö a' kö ñi kú dalëritsök taië shutë ñies sulitane dalëritsök wës sa' tö a' dalëritseke es. ¹³ As ie' tö a' er diché kú iö as a' dö Skëköl dör S'yé e' wörki batse'r, kë ki ì sulu tté ta', mik Skëképa Jesús datskene ie' icha batse'rpa ta' eta. Es e' idir.

4

Sene wër buaë Skëköl wa ese

¹ A yamipa, sa' tō a' wōblaḡ tō a' senu wēs Skēkōl wa iwēr buaē es, e' iuteke buaē a' tō. I' t̄a sa' tō a' a' ikieke, sa' tō a' patteke Skēkēpa Jesús ttō wa, tō a' kī senu yēsēsē kēkraē.

² Ì uk a' ka' ye' tō Skēkēpa Jesús ttō wa, e' jcher buaē a' wā. ³ Skēkōl kī ikiane tō a' ser batse'r, e' wā kiane chē tō a' e' skōttsā trē kōs yōkī. ⁴ A' e' wōbla'ū e' kō' nuk batse'r dalōiērtā'. ⁵ A' kē kane senuk wēs pē' kē e' batsōtā' Skēkōl mik es. Ie'pa trēr taiē wēs iwākpa kī ikiane es. ⁶ A' dōr ñi yamipa Jesús ttē wa, e' kuēkī kē a' kane ñi tsiriuk a' alakōlpa wa. A' ñi wamblō es, e' t̄a a' ñi dalōseukewā. Sa' tō a' a' iyē'bak tō wēpa tō iwambleke es esepa we'ikeraē siarē Skēkēpa Jesús tō. ⁷ Skēkōl kē wā a' klōone e' ia'ukka sene sulusi wa. Ie' tō a' klōo' senuk batse'r ie' a. ⁸ E' kuēkī yi tō ttē i' watēttsa, ese kē wā s'ditsō ttē watēnettsa, ie' tō Skēkōl tō Wikōl Batse'r mé se' a, e' ttē watēttsa.

⁹ Skēkōl wāk tō a' wōbla'wē ñi dalēritsōk, e' kuēkī kē i' shteku'ia sa' tō ttē e' kī. ¹⁰ A yamipa, e' yēne tō Jesús mik erblōkwakpa serke Macedonia, e'pa kōs dalēr taiē a' éna. Erē sa' tō a' kī patteke tō a' kī ñi dalēritsō taiē shūte. ¹¹ Ñies a' e' chō senuk bēre. Pē' kē tsiriwar kanē wa, ttē wa, i' wa. A' wakpa íyi ē wā sa' wā shulō. A' kanēblō a' wākpa ulā wa wēs sa' tō a' iyē' es. ¹² A' tō iwé es, e' t̄a pē' kē erblō Jesús mik, esepa tō a' dalōieraē. Ñies a' tō iwé es, e' t̄a i' kōs kiane a' kī senoie, e' dōraē a' ulā a' as a' kē tō yile ulā panū a' kanéwoie.

Skēkēpa Jesús datskene

¹³ A yamipa, sa' kī ikiane tō a' wā ijcher tō i' tkōraē se' blērulunebak esepa t̄a as a' kē eriar wēs wēpa kē ku' i' panuk, esepa eriar es. ¹⁴ Se' tō iklō'wē tō Jesús kōtewā shkenekane, e' kuēkī ñies se' tō iklō'wē tō wēpa batsulewā ie' mik blērulunebak, esepa tserabitū Skēkōl tō Jesús t̄a mik idatskene etā.

¹⁵ E' kuēkī i' kkayē' Skēkēpa tō sa' a' e' chekene sa' tō a' a, e' dōr tō mik ie' dene, etā se' dōr ie' icha tso' ttsē'ka, esepa kē mīne se' malepa blēnewā, esepa yōkī kewe. ¹⁶ Mik Skēkēpa wāk bitukene ká jaì a, etā ittōraē aneule darērē ttersaē sulitane tō. Ñies

Skēkōl biyōchōkwakpa wōkir kibi, e' ardaē t̄a Skēkōl duk bla'weraēitō taiē. Etā wēpa batsulewā Cristo mik blērulunebak, esepa shkerdakane kewe. ¹⁷ E' ukuōkī t̄a se' tso' ttsē'ka ká i' a, esepa kōs busdakā ie'pa t̄a ñita mò a' t̄a Skēkēpa Jesús kueraēsō kashuk a, etā es se' tso'ie ie' t̄a kēkraē. ¹⁸ E' kuēkī a' ñi er diché iō ttē e' wa.

5

¹⁻² A yamipa, a' wā ijcher buaē tō mik Skēkēpa Jesús datskene, etā kēwō e' datse kē biyō yēule wēs akblōkwakpa dōwā se' u a' nañewe es. Kē yi wā ijcher tō mik idatskene, e' kuēkī e' kēwō kē kituk sa' a' yēkkuō kī a' a. ³ Mik sulitane tō iché: "Ire' sulitane serke bēre ñita, kē pauirku", e' bet t̄a i' sulu dōraē ká i' kī t̄a s'ditsō weirdaē siarē. Ie'pa kē tkōpashkar iulā a' wēs tayē alā kurke e' kē tkōpashkar iweir taiē e' ulā a' es. ⁴ Erē a yamipa, a' kē serku'ia ká ttsetse a' wēs ie'pa es. E' kuēkī e' kēwō kē dōpa a' kī wēs akblōkwakpa dōwā es. ⁵ A' kōs serke yēsēsē Jesús ttē dikia, e' dōr wēs se' serke ká ñiwe a' es. Skēkēpa Jesús kēwō, e' tō a' ttsē'weraē buaē. Kē se' tō i' sulu wambleku'ia wēs ká ttsetse wakpa es. ⁶ E' kuēkī kē se' kane senuk wēs ie'pa es. Ie'pa dōr wēs se' kapōtulur es, kē ku' i' panuk. Erē se' kawōtā senuk wōsh wa, kabikeitsōke buaē wēs s'tso' kkáme es. ⁷ Wēpa kapōtkēter, esepa kapōtkēter nañewe. Wēpa tteke blo' tō, esepa tteke blo' tō nañewe. ⁸ Erē se' dōr wēs ká ñiwe wakpa es, esepa kē kabikeitsōk buaē wēs s'tso' kkáme es. Se' erblō Jesús mik, ñies se' ñi dalēritsō, e' tō se' bleraē wēs íyi daloie ieke ñippōkwakpa tō ibatsi' kī kuabōt yōkī es. Ñies se' tsatkērdaē, e' panusō krōrōē, e' tō se' tsatkeraē wēs íyi daloie tkekeka ñippōkwakpa tō iwōkir kī e' tsatkoie es. ⁹ Skēkōl kē wā se' klōone ie' alā'rie se' we'ikoie. E' skéie se' klōo'bakitō se' tsatkoie Skēkēpa Jesucristo batamik. ¹⁰ Cristo kōtewā se' skéie as se' ser michoē ie' t̄a ñita. Se' blēnewā o' se' tso'ia' ttsē'ka, e' kē dē' wēs ie' a' mik ie' datskene etā. ¹¹ E' kuēkī a' ñi er pablō, a' ñi diché iō, ttē ikkē wa wēs a' tso' iwā uk es.

Pablo tō ie'pa kī patté

¹² A yamipa, wépa tso' kaneblök darërë a' wökirpaie Skëkëpa Jesús ttè a, esepa tö a' kkö'neke, a' patteke as a' ser buaë yësyësë Skëköl a. E' kuëki sa' tö a' a' ikieke tö ie'pa dalöiö. ¹³ Ie'pa dalöiö tajë. Ie'pa dalëritsó ie'pa kanè kuëki. A' senú bërë ñita.

¹⁴ Ñies sa' tö a' pattè tö a' wépa bikëne, kë éna kaneblak, esepa uñú. Wépa eriarke, esepa er pabló. Wépa kë ku' tkëulewá darërë erblök Jesús mik, esepa kimú. Sulitane dalë'ttsó er bua' wa.

¹⁵ A' e' kkö'nú. Mik yi tö ì sulu wamblé a' ki, etá kë a' tö ì sulu wamblökne ie' ki iskéie. E' skéie a' e' chö kekraë er buaë chök ñi a' ena sulitane a.

¹⁶ A' ttsë'nú buaë kekraë. ¹⁷ A' ttö me'rie Skëköl ta. ¹⁸ Ì kos ki wëstela chö Skëköl a. A' dör Cristo Jesús icha, e' kuëki Skëköl ki ikiane tö a' ser es.

¹⁹ Ì weke Skëköl Wiköl tö a' shua, e' kë wöklö'war. ²⁰ Ttè Skëköl ttekölie, ese kë watarttsa. ²¹ Iwà kos bikeitsó bua'iewa. Wé dör buaë ese blö. ²² Ì sulu kos, ese yöki a' e' sköttsa.

²³ Skëköl dör sene bërë mukwak, as e' tö a' kimù senuk batse'r. Ñies as ie' tö a' chkà, a' er, a' wiköl, a' wák wa'ñe kkö'nù kë ki ì sulu tté ta' yës dö mik Skëkëpa Jesucristo datskene etá. ²⁴ Yi tö a' klö'bak, e' ttö mokjè. Ie' tö ese kos wawëraë.

Pablo e' chéat

²⁵ A yamipa, a' tö ikiö Skëköl a sa' ki.

²⁶ S'yamipa kos shke'ú sa' a' ñi dalër wa.

²⁷ Ye' tö a' ké Skëkëpa Jesús ttö wa yëkkuö i' sauk s'yamipa kos a.

²⁸ As Skëkëpa Jesucristo er buaë chö a' a.

Yëkkuö Skà Kit Pablo tō Tesalónica wakpa a, i' ta ide böt 2 Thesalonicenses

Mik Pablo bak Corinto etā ie' tō yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a. I' dör yëkkuö skà kit ie' tō ie'pa a, i' ta ide böt. S'wöbla'ukwakpa wele tō iché tō Jesús skà dē'röbakne e' kueki kē s'kawōta kanablök. Jesús mik erblökwakpa welepa tō e' klöq', e' kueki ie'pa kē kanablōia chke yuloie. E' kueki Pablo tō Jesucristo skà datskene e' paké ie'pa a.

Pablo éna ie'pa a ichak yësyësë tō Jesús kam döne e' kueki ie' tō yëkkuö i' kit. Ie' tō ie'pa a iché tō Jesucristo datsketkene e' yöki wëm döraë eköl sulitane kitö'uk. E' kanablöraë Satanás diché wa. Nies ie' tō ie'pa a iché tō mik Jesús dene etā pē' kos kē erblēne ie' mik e' we'ikeraë Skëköl tō.

Erë kam Jesús döne etā ie' mik erblökwakpa kawōta senuk yësyësë ena ie'pa kawōta kanablök e' kkö'noie. Es Pablo tō ie'pa a iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ié. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewā Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo e'pa mik. ² As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Mik Jesús dene, etā pē' suluë we'ikeraëitö

³ A yamipa, kekraë sa' kawōta wëstela chök Skëköl a' a' dalërmik. A' erblöke Jesús mik, e' kī mir buaë. E' sū a' nī dalëritsöke, e' kī mir buaë. E' tō sa' ké wëstela chök Skëköl a. ⁴ Sa' tō a' tté ppéka buaë Skëköl icha eruleë kos e'pa shūa. Erë a' weirke siarë s'bolökpa ulā a, a' töierke siarë Jesús tté kueki, erë a' e' tkéwā darërëë, a' erblökeia Jesús mik buaë, e' kueki sa' tō a' kikéka. ⁵ E' kos wa iwënewā tō Skëköl tō s'shulè yësyësë. Ie' dör se' blú, e' tté kueki a' weirke. E' wa iwënewā tō ie' tō ibikeitseke tō a' je' didir i' blúie ie' tso' e' kīie.

⁶ Skëköl tō s'shuleke yësyësë kekraë, e' kueki buaë idir tō wépa tō a' we'ikeke

eseпа we'ikeraë ie' tō siarë. ⁷ Ta a' weirke siarë e'pa enuraë sa' ta nīta. E' kos tköraë mik Skëkëpa Jesús datskene ie' biyöchökwakpa diché ta' taië e'pa ta ena bö'wö närke taië e' shūa etā. ⁸ Wépa kē e' batsöta' Skëköl mik, kē wā Skëkëpa Jesús tté buaë e' iutëne, esepa kos we'ikök ie' datse. ⁹ Ie'pa weir michoë siarë busdattsa bánet Skëköl diché ta' taië olo ta' taië, e' yöki. ¹⁰ E' kos tköraë mik Skëkëpa Jesús datskene etā. E' kēwö ta' ie' icha batse'rpa kos tō ie' kikeraka. Se' erblé ie' mik, esepa kos tō ie' dalöieraë. A' tō tté yè' sa' tō a' a, e' klö'wé e' kueki a' tso'ñak e'pa shūa.

¹¹ E' kueki sa' tō Skëköl a' ikieke kekraë a' kī. Sa' tō ikieke ie' a' as ie' tō a' saü tō a' serke yësyësë wës ie' tō a' klöq'bak senuk es. Nies sa' tō ikië ie' a' tō ie' tō a' kimù i' buaë kos kiane wè a' kī e' wā uk buaë ie' diché wa. E' kos wak a' éna a' erblöke Jesús mik e' kueki. ¹² Sa' tō ikieke es as Skëkëpa Jesús kīkarka a' batamik, nies as Skëköl tō a' kiköka buaë. Ie' ena Skëkëpa Jesucristo e'pa er buaë chö a' a, e' kueki ie'pa tō a' kīmeraë iwā uk buaë.

2

Wëm Sulusi Ichökle

¹ A yamipa, mik Skëkëpa Jesucristo datskene, etā se' busdaka kashuk a' nī dapa'uk ie' ta, e' tté pakeke sa' tō a' a' i'ñe. Sa' tō a' a' ikieke kröröë tō ² yile iché tō Skëkëpa Jesús datskene, e' kēwö detke, e' ta kē a' e' kitö'uk e' tkiuk tté ese wa. Isalema yile tō a' a' icheke tō Wiköl Batse'r tō sa' a' ikkaché tō Jesús denetke. Isalema yile tō icheke tō sa' tō ie'pa a' iyë' ö sa' tō ikit yëkkuö kī tō Skëkëpa Jesús denetke ká i' a. Yile tō iché es, e' ta e' dör kache. ³ Kē a' e' kitö'uk tté ese wa yës. Skëkëpa Jesús kam döne e' yöki taië pē' tō Skëköl waterattsa. Nies wëm sulusi ichökle wömenettsabak weinuk e' döraë. ⁴ I' kos tso' dalöie skëkölíe, ese kē kiarpa ie' kī. Ie' wák e' ttsöraka ese kos tsata. Ie' kī ikiane tō sulitane tō ie' e' dalöie. Ie' e' tköraka Skëköl wé kibi a' ta' ie' chöraë: “ye' dör íyi ulitane kéköl.”

⁵ Mik ye' bak a' ska', etā íyi ekké yè'yö a' a, ye' a' ta' e' ane a' éna. ⁶ I' tō wëm sulusi ñe' wöklö'wekeia as kē idö kam ikéwö dö

e' yöki e' jcher a' wa. ⁷ Erë i'ñe ta Satanás tso'tke iwakanéuk bër akirie as s'ditsö tö Skököl ttè watöttsa. Erë wëm sulusi ñe' kē dōpa dō mik yi tso' iwöklö'uk e' yēnettsa eta. ⁸ Mik iyēnettsa, eta wëm sulusi e' dōraē sulitane wörki. Erë mik Skökēpa Jesús de, eta ie' e' alōrakā iki ilo tajē wa ta itterawaitö ikkō siwé ē wa. ⁹ Mik wëm sulusi ñe' de (kam Jesús tö ittōwā e' yöki), eta ie' dōraē Satanás batamik. Satanás diché wa, ie' tö i kē or yi a ese kos weraē s'kitō'woie. ¹⁰ I sulu kos wa ie' tö s'wōmeulettsa weinuk aishkuö ta esepa kitō'weraē. Ie'pa kē wā Jesús ttē moki e' dalēritse e' tsatkoie, e' kueki ie'pa wōmeulettsa weinuk. ¹¹ E' kueki Skököl tö ie'pa wōmerattsā as ie'pa e' kitō'ū Wēm Suluē Ichökle e' kache wa. ¹² Es ie'pa kē tö ttē mokiē ñe' klō'wē. E' skēie ie'pa ttsē'r buaē i sulu wamblök, e' kueki Skököl tö ie'pa wōmerattsā weinuk aishkuö ta. Esepa kos ki inuí dōraē.

S'yě tö se' shukitbak tsatkè

¹³ Erë, a yamipa, a' dalër tajē Skökēpa Jesús éna. Tsawē ta Skököl tö a' shukitbak tsatkè iWiköl tö a' batse'wē e' batamik. Ñies a' tsatkēne ttē mokiē klō'wē a' tö e' batamik. E' kos kueki sa' kawōta wēstela chök Skököl a' kekraē a' ki. ¹⁴ Sa' tö Jesús ttē buaē paka' a' a, e' wa Skököl tö a' klō'bak as a' ser michoē Skökēpa Jesucristo ta ñita e' olo tajē e' a.

¹⁵ A yamipa, e' kueki, ttē wa sa' tö a' yö' mik sa' bak a' shuā eta, ñies mik sa' tö yēkuö kit a' a eta, ttē e' kos blō buaē a' er a, kē ilo'yar. ¹⁶ Skökēpa Jesucristo ena Skököl dör S'yě, e'pa éna se' dalër tajē. Ie'pa er buaē chē se' a, e' tö se' er pablē michoē. Ñies ie'pa kablē' sene michoē muk se' a, e' panuk kröröe se' tso'ie. ¹⁷ As ie'pa tö a' er pablō. As ie'pa tö a' er diché kī iō as a' tö i buaē kos ù ttē wa ena iwawatke.

3

S'yě a ikiö sa' ki

¹ A yamipa, bata ekkē ta, a' tö Skököl a' ikiö sa' ki as Skökēpa Jesús ttē pakeke sa' tö, e' kī pakar bet ká ulitane wakpa a ta e'pa tö iklō'wē wēs a' tö iklō' es. ² Ñies pē' tso' tajē kē erblökü' Jesús mik, e' kueki a' ikiö Skököl a' tö ie' tö sa' tsatkö pē' sulusi yöki. ³ Erë

Skökēpa Jesús ttō mokiē, ie' tö a' se'weraē tkēulewā darērē ie' mik ta a' tsatkeraēitö i sulu yöki. ⁴ Sa' e' mué ie' mik tö ie' tö a' kimeraē. E' kueki sa' wa ijcher tö i uk a' kē sa' tö, e' wawé a' tö ta a' iwē michoē. ⁵ As Skökēpa tö a' kimù kos Skököl éna se' dalër e' wā anuk. Ñies as a' kimuitö a' weirke kos e' dalē'ttsök wēs Cristo tö ie' icha dalē'ttsē' es.

Se' kawōta kaneblök

⁶ A yamipa, Skökēpa Jesucristo ttō wa sa' tö a' a' ichēke tö s'yamipa wēlepa bikērke, esepa yöki a' e' skō. Wēpa kē tö ttē me'at sa' tö e' iuteku', esepa yöki a' e' skō, kē iūtār. ⁷ A' wā ijcher buaē tö a' kawōta senuk wēs sa' bak senuk a' ska' es. A' kē wā sa' sune bikēnuk. ⁸ Sa' kē wā yi chke ñane kē patoule. E' skēie sa' bak kaneblök darērē ñie ñañē shtrine wa i wa chkoie, di' yoie as sa' kē tö yi tsiriü e' tiē wa e' kanewē wa. ⁹ Mik sa' bak a' ska' warma a' kawōta sa' sauk, sa' kkō'nuk, erë sa' kē wā i kine a' a es. Es sa' kaneblē' a' ska' as a' wöblar kaneblök wēs sa' tö a' a' iwā kkayē' es. ¹⁰ Mik sa' bak a' ska', eta ttē i' yē' sa' tö a' a: "Yi kē kaneblak, ese kē tiar." ¹¹ Sa' tö ittsé tö a' wēlepa bikērke tajē. Ie'pa kē kaneblökü' yēs, e' skēie wēpa kaneblöke esepa tsiriwēkerakitö ñie. ¹² Pē' esepa pattē sa' tö, ñies ie'pa kē sa' tö Skökēpa Jesucristo ttō wa kaneblök darērē bërē e' kanéwoie.

¹³ Erë, a yamipa, kē a' shtrinuk i buaē uk kekraē. ¹⁴ Ttē shtéyö yēkuö i' ki, e' kē iutē yile tö, e' ta ichö a' malepa a. Ie' yöki a' e' skō as ijaērka ta ier mane'üne. ¹⁵ Erë kē ie' suar suluē wēs s'bolök es, e' skēie ipattö er bua' wa wēs s'el es.

Pablo e' chéat

¹⁶ Skökēpa Jesús dör sene bërē mukwak, as e' tö sene bërē mü a' a kekraē i kos tköke a' ta e' shuā. As ie' tkérie a' ulitane ta kekraē.

¹⁷ Ye' dör Pablo, e' tö shkēne i' shté ye' wák ulā wa wēs ye' tö ishteke yēkuö kos shtéyö ese ki es. Es sulitane wā ijcher tö ye' wák tö ishté. ¹⁸ As Skökēpa Jesucristo er buaē chō a' ulitane a' tajē.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a 1 Timoteo

Pablo tö yëkkuö kit mañat Jesús mik erblökwakpa wökirpa a, e' et e' dör itsá kititö Timoteo a e'. Yëkkuö i' dör ie' pattoie wes ie'pa kawöta s'wëttsuk s'wökirpaie.

Timoteo dör Pablo wapiöuk ikanè a. Mik ie' bak duladula eta Pablo tö ie' klöo' kaneblok ie' ta. Timoteo bak senuk ká kiè Litra ate Asia ee. Ie' yé dör griegowak ena imi dör Israel aleri. Mik Pablo tö Jesús tté buaé paka' Litra eta Timoteo erblé' Jesús mik. E' ukuöki mik Pablo skà bak Litra eta ie' tö Timoteo shukit kaneblok ie' ta (Hechos 16.1-4). E' ukuöki Timoteo kaneblé' taié Pablo ta Jesús tté buaé pakök ká kua'ki kua'ki a. E' ukuöki ta Timoteo bak Jesús mik erblökwakpa wëttsuk Éfeso. Pablo tö yëkkuö i' kit Timoteo a ie' kimoie wes ie' ké senuk kaneblok.

E' kieta se' wése ké kaneblok Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena e'pa kimukwakpaie, e' kit Pablo tö Timoteo a. Nies Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso e'pa shua kabene tso' taié. Pè' welepa tö s'wöbla'weke kache tté wa, esepa ki talarke taié, e' ché Pablo tö Timoteo a tö wes ie' kawöta tté ese shulök.

Yëkkuö i' tö se' kimèmi taié i'ñe ta. Yëkkuö i' tö se' a ikkachè tö se' wése kawöta shushtë s'wökirpaie, nies se' wése kawöta shushtë s'wökirpa kimukwakie. E' kieta wes s'wökirpa ké kaneblok e' tso' kitule yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a e' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Skököl dör S'tsatkókwak ena Cristo Jesús mik se' erblöke, e'pa ye' ka' kanè e' wà uk. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dör wes ye' alà chök es tté mik se' erblöke e' wa. Skököl dör S'yé ena Sköképa Cristo Jesús, as e'pa er buaé chö be' a ena be' saü er siarè wa nies sene bèrè mù be' a.

Se' wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa wöklö'ú

³ Mik ye' minea Macedonia, eta ye' kköyè' be' a: "Be' e' tsuat Éfeso pè' welepa tso' ee e'pa a ichö tö ké s'wöbla'war kache tté wa." ⁴ Ie'pa kawö chöke taié se' ditséwö bak ká iaiaë e' tté pakè wa. Ttè e' ké erta'wa, e' dör tté ese. Ichö ie'pa a tö ké yi wöbla'waria kache tté ese wa. Ttè ese ki sulu s'ni chö. Ttè ese tö, i weke Skököl tö se' erblé ie' mik e' wa, ese wöklö'weke.

⁵ Ye' ki ikiane tö s'yamipa ni dalëritsö er maneneë wa, erbikè bua' wa. Mik ie'pa ni dalëritsö es, eta e' wa iwënewa tö moki ie'pa erblöke Jesús mik. E' kuëki ye' tö be' ké s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa wöklö'uk, ké kar s'wöbla'uk. ⁶ Ie'pa welepa tö tté moki méat ta ittemirak biraraë. ⁷ Ie'pa erkiöke s'wöbla'uk tté dalöiëno wa. Erë ipakekerakitö wes ichöpa éna iwà anerak buaé es, erë iwákpa ké éna iwà ane.

⁸ Se' wa ijcher tö tté dalöiëno e' dör buaé, erë se' kawöta iwà jchenukwa tö i kuëki imeneat. ⁹ Se' wa ijcher tö tté dalöiëno, e' ké meneat s'ser yësyësë esepa shuloie. E' skéie imeneat wépa ké senak yësyësë, wépa tö tté dalösewekewa, wépa dör pé' sulusi, wépa e' wamblö sulu, wépa ké tö Skököl ena ie' siwé dalöie, wépa tö imi ö iyé ttéwa, wépa dör s'ttökwakpa, ¹⁰ wépa trër, wépa serke wépa ta alakölpa skéie, wépa tö s'ditsö eki-bleke watuè, wépa dör kachökwa, wépa tö s'kkateke kache wa, nies wépa tö i skà ké dör tté yësyësë sini'kuè ese wambleke, esepa kos shuloie tté dalöiëno meneat. ¹¹ Es tté buaé ichökle e' tö se' a ikkacheke. Ttè e' pakè kané me'at Skököl kikauleka taié, e' tö ye' ulà a.

Pablo tö wëstela ché Cristo a

¹² Sköképa Cristo Jesús tö ye' er diché ieke. Ie' isuéwa tö ye' ttö mokië, e' kuëki ye' me'kaitö kaneblok ie' a. E' kuëki wëstela chëyö ie' a taié. ¹³ Ye' bak ie' chök suluë. Nies ye' bak ie' ttökatapa chök suluë, we'ikök siarè. Erë Skököl tö ye' sué er siarè wa, kam ye' erblö ie' mik e' kuëki. I wamblè' ye' tö ie' ta, e' wà ké ane ye' éna tö e' dör suluë, e' kuëki ie' tö ye' sué er siarè wa. ¹⁴ Es Sköképa Jesús er buaé ché ye' a taié shute as ye' erblö ie' mik, nies as ye' tö s'malepa dalëritsö buaé Cristo Jesús ttö wa.

¹⁵ Cristo Jesús dë'bitu ká i' a pë' sulusipa tsatkök. Ttè e' dör yësyësë je', sulitane ké iklö'uk. Ye' bak e' wamblök suluë sulitane tsata. ¹⁶ Erë Skëköl tō ye' sué er siarë wa, ie' tō ye' tsatkëe sulitane a ikkachoie tō kos Jesucristo tō se' dalë'ttseke enaë er bua' wa. Ie' tō iwé es as sulitane erblö Jesús mik wes ye' es ta sene michoë dö ie'pa ulà a. ¹⁷ Skëköl dör s'blú yöbië, kë duöta'wa, kë wërta'wa, e' dör eköl ëme. ¡As sulitane tō ie' dalöiö tajë, ie' kiköka tajë këkraë!

¹⁸ A Timoteo, be' dör wes ye' alà es, ye' tō be' ké iwakanéuk wes Skëköl tteköl tō iyë'bak be' a es. Be' e' tköwa darërë wes ñippökwak bua'buwa ñippö es. ¹⁹ Be' erblö michoë Jesús mik. Be' erbikö buaë e' wà iütö. Welepa kë wà ierbikö buaë e' wà iütëne, e' kuëki ie'pa erblöke Jesús mik e' olo'yé ie'pa tō. ²⁰ Esepa tso' bül kië Himeneo ena Alejandro. Ie'pa méttsa ye' tō Satanás ulà a as iwötkirdak tō Skëköl kë yërta' suluë.

2

Skëköl a ikiösö sulitane ki

¹ A Timoteo, ttè i' cheke ye' tō be' a e' dör ttè bua'ie: Jesús mik erblökwakpa kawöta Skëköl a ikiök sulitane ki këkraë. Ichö ie'pa a tō ie' a ikiö tō ie' tō sulitane kimè, ñies wëstela chö ie' a sulitane ki. ² Ie' a ikiö wëpa tso' se' blúpaie se' wökirpaie esepe kos ki as ie'pa s'wëttsü buaë. Ie'pa tō iwé es, e' ta se' serdaë bërë buaë Skëköl dalöiök ë, kë ñi chöta' suluë. ³ E' dör buaë, ñies iwër buaë Skëköl dör S'tsatkökwak e' wa. ⁴ Ie' ki ikiane tō sulitane tsatkër. Ñies ie' ki ikiane tō sulitane éna ttè mokië e' wà ar. ⁵ Ttè e' dör i' es:

Skëköl dör eköl ëme.

Ñies wëm tso' eköl ëme, e' tso' se' ttè chök Skëköl a,

e' dör Cristo Jesús.

⁶ Ie' wák e' me'ttsabak ttëwa sulitane nuí skéie.

E' bak mik Skëköl tō ikéwö me'wa eta, as sulitane wa ijcher tō moki ie' éna se' tsatkak.

⁷ Ttè e' wà pakök Skëköl tō ye' klö'bak Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. Ie' tō ye' patkë' pë' kë dör judiowak esepe wöbla'uk ttè moki mik se' erblöke e' wa. I' ché ye' tō e' dör mokië, e' kë dör kache.

⁸ Bitökicha a' ñi dapa'uke ká wa'ñe, eta ye' ki ikiane tō wëpa ttö Skëköl ta er batse'r wa, kë ulune yi ki, kë ñi chöta'. ⁹ Ñies ye' ki ikiane tō alakölpa e' paiö buaë, kë dör ichkà kkachök. Alakölpa kë kàne íyi tulökka tajë itsà ki. Ñies ie'pa kë kàne e' kitkökka tajë íyi wöñarke dalöiöë oroie ñie ese wa. Datsi' tuë darërë ese kë iër e' ttsoka tajë. ¹⁰ E' skéie ie'pa ké e' kitkökka i buaë wëkerakitö ese wa wes alakölpa e' chö tō ie' tkëulewa darërë Skëköl ttè a esepe ké senuk es. ¹¹ Ie'pa kawöta s'wöblarke e' kittsök bërë dalöie wa. ¹²⁻¹⁴ Skëköl tō Adán yö' kewe, e' ukuöki ta Eva yö'itö. Ñies Adán kë kitëne, Eva kitëne, es ie' tō Skëköl ttè dalöse'owa. E' kuëki mik a' ñi dapa'uke Skëköl dalöiök, eta ye' ki ikiane tō alakölpa tular bërë. Ye' kë tō kawö mè ie'pa a s'wöbla'uk. Ñies ye' kë tō kawö mè ie'pa a e' alökka wëpa ki. ¹⁵ Erë alakölpa tō ila'r kaneweke buaë ena ierbilöke Jesús mik ena s'dalëritseke ena iserke batse'r ena ierbiköke buaë yësyësë e' kos a itkërie, e' ta itsatkërdarak.

3

Skëképa Jesús ichapa erule e'pa wökirpa

¹ Ttè i' dör yësyësë: Yi éna kanëblak Skëképa Jesús ichapa erule e'pa wökirie, e' ta ese éna kanë buaë wak. ² E' kuëki esepe ké senuk yësyësë, kë ki i sulu kuëpa yi tō ikkatoie. Esepe ké alaköl tsukwa eköl ë, e' dalöiök tajë, kë kàne trënuke. Esepe ké e' kkö'nuk buaë, kabikeitsök buaë, ñies senuk yësyësë as idalöiër. Esepe ké s'yamipa datse bänet, esepe kiökwa buaë iu a. Esepe a buaë s'wöblar Skëköl ttè wa. ³ Esepe kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepe kë dör kësik tsiriwëta', e' skéie ie' er buaë chö sulitane a ta iserke bërë. Esepe kë er me'rie inuköl ki. ⁴ Esepe dör iu wökir buaë. Ñies esepe ala'r wöblane buaë ie' ttö dalöiök, ñies sulitane dalöiök. ⁵ Esepe kë dör iwák u wökir buaë, e' ta ¿wes idömi Skëköl ichapa erule e'pa wökirie buaë? ⁶ Wëpa míwa erpa Skëköl ttè a, esepe kë menukka s'wökirpaie dö' ie' ttsöka tajë ta iwömerttsa weinuk wes bë es. ⁷ Ñies e' wakpa ké senuk yësyësë as wëpa kë dör Skëképa Jesús ichapa esepe tō idalöiö. Kë dör es, e' ta ie'pa tō iwayuëmi ta ijaërkami ta iarmine wes bë ki ikiane es.

Skëkëpa Jesús icha wökirpa e'pa kimukwakpa
 8 Es ñies Skëkëpa Jesús ichapa erule wökirpa e'pa kimukwakpa ké senuk yësyësë as idalöier. Esepa ké ttök moki. Esepa ké kàne e' ttökka blo' wa. Esepa ké kàne inuköl klö'uk kache wa. 9 Esepa ké e' tkökwa darërë ttè mik se' erblöke kkayëne se' a, e' a erbikè maneneë wa. 10 Wëpa merkeka iwökirpa kimukwakpaie, eseпа kawöta suë kewe tö is iserdak. Kë iki i nuí ta', e' ta' imerkami kimukwakpaie. 11 Esepa alakölpä ñies ké senuk buaë as idalöier. E'pa ké kàne biyöblök, ké kàne e' ttökka blo' wa. E'pa ké i kos uk yësyësë. 12 Wëpa kanëblak kimukwakpaie, eseпа ké alaköl tsukwa eköl ëme, e' dalöiök taië, ké kàne trënu. Esepa wöblane buaë ila'r wëttsuk ñies ie' dör iwák u wökir buaë. 13 Kimukwakpa tö iwakaneweke buaë, e' ta' ie'pa dalöierdaë, ñies Cristo Jesús tté mik se' erblöke, e' pakeraëitö kë jaëne.

Jesucristo siwé kkeyë' Skëköl tö se' a

14 Ye' mú mi' bet be' weblök. Ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a 15 dö' ye' wöklör etä be' wa ijcher tö wes se' dör Skëköl yamipaie eseпа kawöta senuk. Se' dör Skëköl chök e' ichapa, e'pa dör wes u chkí bua'ie es ttè mokië e' tsatkoie iwöklö'woie. 16 Jesucristo siwé e' kkeyë' Skëköl tö se' a, ttè e' dör mokië buaë shuteë. Ttè e' dör i' es:

Jesucristo yöne s'ditsöie.
 Ie' dör yësyësë e' kkeyë' Skëköl Wiköl tö.
 Ie' su' Skëköl biyöchökwakpa tö.
 Ie' tté buaë e' pakane ká wa'ñe wakpa a.
 Ie' mik pë' erblöke ká wa'ñe.
 Ie' kinewa buaë ká jai a olo ta' taië ee.

4

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

1 Skëköl Wiköl tö ichè yësyësë tö mik ká i' erkewatke, etä taië pë' tö ierblö Jesús mik e' wateratssa. E' skéie ttè datse wimblupa tö s'kitö'weke eseпа wa ena aknamapa wa ese klö'wekerakitö. 2 Pë' e' ö sulu kachö taië erbikè burinewatke esepa iutekerakitö. 3 Pë' ñe'sepa ké tö s'kè senukwa. Ñies ie'pa tö icheke tö chkè wésele ké katar, ké ñar. Erë chkè kos me'atbak Skëköl tö se' a katanoie ñanoie.

E' kueki se' dör Jesús mik erblökwakpa wa ttè mokië e' jcher, e'pa wa kawö ta' chkè ulitane katök ñuk wëstela chekesö ie' a e' wa. 4-5 I kos yö' ie' tö e' dör buaë, ké se' kàne iwatöksa. Chkè kos batse'ormi ie' ttè wa ena ie' a ikië wa. E' kueki ie' a wëstela chésö iki, e' ta' inëmisö.

Jesucristo kanè méso buaë

6 Ttè ekkè wa be' tö se' yamipa wöbla'wé, e' ta' be' döraë Cristo Jesús kanè méso buaë ese. Ñies iwënewa tö be' er diché iërke buaë ttè moki mik se' erblöke e' kos wa. Ttè e' wä iutë'bitü be' tö buaë dö ikkè.

7 Erë kapakè ëse, ké wä ta', ké tö Skëköl dalöië, ese kos ké iutar. E' skéie be' e' paulau' kekraë senuk wes Skëköl ki ikiane es. 8 Se' e' diché iöke e' pa ké'woie e' dör bërëbërë buaë se' a ká i' ki ë. Erë sene wes Skëköl ki ikiane es, e' tö sene buaë shuteë e' meraë se' a ká i' ki ñies aishkuö ta. 9 Ttè e' dör yësyësë, sulitane ké iklö'uk. 10 Se' erblétke Skëköl chök e' mik, e' kueki se' dobchöke darërë kanëblök ie' a. Ie' dör sulitane tsatkökwak, erë bua'iewa ie' dör wëpa erblé ie' mik eseпа tsatkökwak.

11 Ttè ekkè wa s'yamipa wöbla'ú ta' ikö iwä iutök. 12 Kë be' e' muktsa watè be' dör duladula e' kueki. E' skéie be' ttö wa, be' ser wa, be' s'dalëritsè wa, be' erblö wa ena be' ser batse'r wa ikkachö s'malepa erblöke Jesús mik eseпа a tö wes se' ké senuk. 13 Kam ye' dö e' yöki be' e' chö Skëköl yëkkuö aritsök s'yamipa a mik a' ñi dapa'uke etä. Ie'pa wöbla'ú iwa, ie'pa pattö iwa. 14 Mik Skëkëpa Jesús icha e' wökirpa ulà me'kabak be' ki, etä Skëköl ttekölpa tö iyë' be' a tö i me' Wiköl Batse'r tö be' a kanëbloie Skëköl a, e' wakaneú ie' a buaë, ké iwe'ikar. 15 Be' e' chö ttè ekkè kos e' wakanéuk as sulitane tö isaü tö be' ki yörike buaë Cristo ttè wa. 16 Wes be' ser ena wes s'wöbla'wëbö e' kkö'nú. Be' tö iwé es kekraë, e' ta' be' ena wëpa tö be' ttöke e' ttsé, e'pa kos tsatkërdaë.

5

Wes be' ké senuk Jesús mik erblökwakpa ta

1 Wëpa këkëpatke eseпа ké uñar kësik wa, e' skéie ie'pa pattö er bua' wa wes s'yëwö es. Duladulapa pattö wes s'ëlpa es. 2 Es ñies alakölpä këkëpatke, e' pattö wes s'mì es. Ñies busipa pattö wes s'kutapa es er yësyësë wa.

³ Alakölpa schö siarëla, kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa dalöiö, esepa kkö'nú.
⁴ Erë schöpa wä ala'r ta' ö uyökpa ta' ö wı'chkepa ta' esepa ala'r ö isibayökpa kawöta e' wöbla'uk iwıkelä ö imi ate siarë e' kkö'nuk imipa tö ie'pa kköna' e' skéie. E' wër buaë Skököl wa. ⁵ Alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, serke ekörla, morke Skököl ë mik, ttöke ie' ta' ñië nañeë, esepa kawöta kimè. ⁶ Erë alakölpa schöpa e' mettsa i sulu wamblök e' ttsë'woie buaë esepa tso' ttsë'ka, erë Skököl a ie'pa dör wes s'duulewä es. Esepa kë kawö ta' kimè. ⁷ Ttè e' wä iütök s'yamipa kö as kë yi tö i sulu kü ie'pa ki ikkatoie. ⁸ Es yi kë tö iyamipa kkö'nè, kë tö iyamipa ekka kkö'nè bua'iewä, ese tö ttè mik se' erblöke e' watëttsa. Ie' dör suluë tkökä pè' kë erblöta' Jesús mik esepa tsata.

⁹ Alakölpa schö ki duas de dabom teryök (60) ö ki ta, senewabak wëm eköl ë ta, esepa ë kiè shtö kimè. ¹⁰ E' kiië ta ijcher sulitane wä tö ie'pa s'kimeke buaë, ie'pa ala'r talaö' buaë, ie'pa tö ipakökwakpa datse banet esepa ki'wä buaë, kë ie'pa tkine kanè ese uk s'batse'r malepa kimoie, ñies s'weirke esepa kimeke ie'pa tö, ie'pa e' muke iyi buaë kos ese uk e' waweke ie'pa tö. Alakölpa schö esepa kiè shtök se' kawöta yëkkuö ki ikimoie.

¹¹⁻¹² Erë alakölpa schö kam ki duas dö dabom teryök (60) esepa kiè kë shtar yëkkuö ki, esepa kë kawöta kimè. Ie'pa tö ichèmi Cristo a tö kë sa' serpawane, erë ie'pa erkiöwéne wëpa tö, e' ta' ie'pa serdawane. Es ie'pa ttè me' kuaë, e' kë dalöiëne ie'pa wä, e' ta' e' nuı' ate ie'pa ki. E' kueki esepa kiè kë shtar yëkkuö ki as kë itkö ie'pa ta' es. ¹³ Ñies a' tö alakölpa schö esepa kimé eta' ie'pa bikërdakä tajë, michoë upakök u'ët u'ët biyöblök suluë, e' tiü mir mir s'yamipa tsiriuk, ttè kë yër ta' ese cherami shabatshabat. ¹⁴ E' kueki alakölpa schö iä busipa, esepa a' ye' tö ichè tö a' senúwane, a' ala'r kökane, a' wákpa u'kaneü. Ie'pa tö iwé es eta' pè' kë wöbatsö Jesús ttè wa e'pa kë tö se' chepa suluë. ¹⁵ Alakölpa schö welepa anemibakne Cristo ttè yöki tso'ne Satanás ttö iütök, e' kueki ye' tö ichè es.

¹⁶ Alaköl isie dör Jesús mik erblökwak, e' yamipa alè dör alakölpa schö, eta' ie' ké

ie'pa kkö'nuk as kanè e' kë arka Skökëpa icha malepa ki. Es imalepa tö alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa kkö'nemi.

¹⁷ Skökëpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpa tö se' wëttseke buaë, esepa kawöta dalöië tajë patuë buaë. Ie'pa wëpa e' ché s'pattök s'wöbla'uk Skököl ttè wa, esepa kawöta pasuë bua'iewä. ¹⁸ Skököl yëkkuö tö ichè: "Baka wë'ñe tso' kanebloie trigo wöttsoie, e' kë kawö ta' kkö payuëwä itso' kaneblok e' dalewa as ie' tö trigowö katö." Ñies ichèitö: "Kaneblokwa'pa kawöta patuë." E' kueki s'wökirpa pasauk buaë se' kawöta.

¹⁹ Yile debitu s'wökirpa eköl kkatök, ese kë iutar. Erë mik idebiturak bül mañal ikkatök ta' iché tö ie'pa tö isuë, eta' ttè e' wä chakö tö iyëne ö kë iyëne. ²⁰ S'wökirpa tö i sulu wamblekeia, kë éna ilo'yak, esepa wöuñú s'yamipa ulitane wörki as imalepa suarka ta' ie'pa kë tö iyi sulu wamblö.

²¹ Ye' tö be' a' icheke Skököl wörki ñies Jesucristo wörki ñies Skököl biyöchökwakpa shukitule e'pa wörki tö ttè ekkëpa wä iütö ñikkë s'wökirpa ulitane ta. Ie'pa saü ñikkë. ²² Kë yi marka betbet s'wökirie. Mik be' tö imekëkä, eta' iwä bikeitsöwä buaë kewe. Wëm tö i sulu wamblé, ese mékabö s'wökirie e' ta' ie'pa tö ichèmi tö be' tso' ie' pabakök. Ñies be' sueraë suluë ie'pa tö. Be' e' kkö'nú batse'r i sulu kos e' yöki.

²³ Be' shü dalër ñië, e' kueki kë be' kàne di' ë yök. Mikle ta' vino yö elkela kapöliie.

²⁴ I sulu wambleke welepa tö ese jcherwä sulitane wä bet, kam ishulir e' yöki. Erë i sulu skà tso' ese kë jcherwä yi wä dö aishkuö ta' mik ishuline eta. ²⁵ Es ñies i buaë wëkesö ese wërwa bet. Erë kë iwëne bet, e' ta' iwërdaë aishkuö ta, kë iblënik. E' kueki kë yi marka betbet s'wökirie kam iwä bikeitswä buaë e' yöki.

6

¹ Wëpa tso' klöulewä kanè mésoie, esepa a' ichö tö ie'pa kawöta iwökirpa dalöiök er bua' wa as iwökirpa kë tö Skököl chö suluë, ñies as ie'pa kë tö ttè buaë wa se' tö s'wöbla'wëke, e' chö suluë. ² Ie'pa wökirpa dör Jesús mik erblökwakpa, e' ta' ie'pa kë kàne idalöseukwä, ie'pa de ñi yamiie Jesús ttè wa e' kueki. E' skéie ie'pa ké kaneblok

bua'iewa. E' wà dör tō iwökirpa dör ñies Jesús mik erblökwakpa. Ie'pa dör ñi yamipa ñi dalër tajë. Ttè ekkë wa s'wöbla'ú, ichö sulitane a tō iütö.

Se' er me'rie inuköl kī, e' dör suluë

³ Ttè buaë wa se' wöblao' Skëkëpa Jesucristo tō, e' tō se' a ikkacheke tō wës seneke yësyësë Skëköl a. Ttè e' wa se' tō s'wöbla'weke. Yile tso' s'wöbla'uk ttè kua'kī wa, kē dör wës ttè wa se' tō s'wöbla'weke es, ⁴ e' ta' ie' e' ttsökā tajë, erë ie' kē wā i jcher yës. Ttè kē wā ta, ese ã tso' ie'pa er a, e' kabewekerakitō ñië se' tsiriwoie. Wëpa tō ie'pa ttè iuteke, esepa ukyërke s'malepa ta, ñi blabatsökelor, ñi chöke suluë ena ñi bikeitsöke suluë. ⁵ Këkraë iñi tsiriukerak ttè kuëki. S'wöbla'ukwakpa ttè kua'kī wa, esepa er me'rie i sulu ã kī. Ttè mokī ese kē ku'ia ie'pa wā. Ie'pa tō ttè kua'kī pakeke e' blu'woie ãme. ⁶⁻⁷ Erë ye' tō a' a ichè tō mik se' kune, etā se' kē wā i dë'ka. Ñies mik se' blënewa, etā kē se' wā i mine yës. E' kuëki se' serke yësyësë wës Skëköl kī ikiane es ena se' ttsë'r buaë, i tso' se' wā e' ã wa, e' ta' e' dör buaë shutë se' a inuköl tajë tsata. ⁸ E' kuëki se' wā chkè ta' datsi' ta', e' ta' se' kē ttsë'nuk buaë, e' dör wë' se' a. ⁹ E' skëie wëpa e' blu'wakka tajë, esepa erkirke i sulu wamblök ta' ianemine i sulu ulà a wës dúla klörwā sho' a es. Ie'pa klöulewā sene sulu a, erë ese tō ie'pa sulu'weke, erë ie'pa tō iwawëkeia, bata ekkë ta' ie'pa yilitewā idikia weinuk. ¹⁰ Inuköl dalër s'ëna e' dör i sulu tsakië e' wi. Welepa tō inuköl kkecheke tajë, e' ukuömik ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitō ta' iweirke eriarke siarë.

Pablo tō Timoteo bata patté

¹¹ Erë be' dör Skëköl kanè méso buaë. Be' e' sköttsa i sulu kos ekkë yöki. E' skëie be' e' chö senuk yësyësë wës Skëköl kī ikiane es. Be' erblö Jesús mik këkraë. S'malepa dalëritsö. Be' weirke kos e' dalë'ttsö er bua' wa. S'malepa sa'ú er bua' wa. ¹² Be' erblöke Jesús ttè buaë e' mik, e' kuëki be' e' tköwā darërë ñippök i sulu datse be' kī e' ta. Mik be' erblë' Jesús mik kuaë, etā e' yë'ka be' tō pë' tso' tajë e' kukua. E' këwö ska' ta' Skëköl tō be' klö'bak senuk michoë ie' ta, ttè e' mik be' e' klö'ú darërë këkraë, kē arwa as iwà dō be' ulà a. ¹³ Skëköl dör sene mukwak

e' wörki, ñies Cristo Jesús e' tsatkë' ttè mokī wa Poncio Pilato ska', e' wörki ye' tō be' a ichè tō ¹⁴ i uk ye' tō be' kē e' wā iütö yësyësë as kē yi tō i sulu kü be' kī be' kkatoie dō mik Skëkëpa Jesucristo datskene olo ta' tajë etā.

¹⁵ Mik ikëwö de, etā Skëköl tō Jesucristo patkerane kkachè sulitane a.

Skëköl kīkarkeka tajë, e' eköl ã dör iyi ulitane tsata.

Ie' dör blu'pa kos e'pa Blú ena skëkölpa kos e'pa Këköl.

¹⁶ ¡Ie' eköl ã kē duötā'wa!

Ie' serke ie' olo ta' tajë e' shua, kē yi döpa'wa e' ska'.

Kē yi wā ie' sulu iwöbla wa,

ñies kē yi a ie' sunukwā.

¡Ie' ã kawötā kīkëka këkraë!

¡Ie' ã diché ta' tajë këkraë! ¡Es e' idir!

¹⁷ A Timoteo, inuköl blúpa a ichö tō ie'pa kē kane e' ttsökka tajë. Inuköl erta'wa, chötā'wa e' kuëki ichö ie'pa a tō ie'pa kē kane e' maukka inuköl mik. E' skëie ie'pa a ichö tō a' e' maúka Skëköl ã mik. Ie' tō se' a iyi buaë meke tajë senuie, se' ttsë'woie buaë. ¹⁸ Ichö ie'pa a tō i buaë ú tajë s'kimoie. A' kē kane kkë'blök. S'kimú a' inuköl wa er bua' wa. ¹⁹ Ie'pa tō iwé es, e' ta' iské merane buaë Skëköl tō ie'pa a aishkuö ta. Es sene chökle e' döraë ie'pa ulà a.

Pablo e' chéat

²⁰ A Timoteo, Skëköl ttè buaë mène be' ulà a, e' wakaneú er mokī wa. Kapakè kē wā ta', kē dör Skëköl dalöioie, ese kos yöki be' e' sköttsa. Ie'pa wákpa tō iché tō e' dör ttè mokīë. Ie' chörak tō ie'pa wā iyi jcher tajë, erë e' dör kache. ²¹ Se' welepa tō iché tō ttè ese sini'kuérakitō ta' ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitō. E' kuëki be' e' sköttsa bánet ttè ese kos yöki.

As Skëköl er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö skà kit Pablo tö Timoteo a, i' ta ide böt 2 Timoteo

Pablo bak wötëulewà Roma s'wöto wé a, e' yënetsa duas dabom teryök ena teryök kī böt Jesús kune'bak e' ukuöki (60-62 DC) e' ulatök. E' ukuöki ta ie' skà minea Jesús tté buaë pakök i' ta ide tkëtökicha. E' kēwō ska' ie' tö yëkkuö tsá kit Timoteo a ena Tito a. E' ukuöki ta wēm kiè Nero e' yöne Roma blúie eta Pablo skà wötënewane s'wöto wé a. Mikie' tso' wötëule e' dalewa ie' tö yëkkuö i' kit Timoteo a. I' ëtökicha Pablo wötënewa kua'ki. Kewe ie' bak wötëule iwák u a. I' ëtökicha ie' wötënewa ká suluë ena sēsē ese a. Nies ie' monewa tabechka kicha wa. Ie' wà ijcher tö e' dör ie' kanè bata, e' kuëki yëkkuö i' kit ie' tö Timoteo a. I' es ie' tö ikit. Et: Pablo ittse' tö ie' atë ekörla e' kuëki ie' siänewa. Wëpa kiè Figelo ena Hermógenes dör ie' wapiepa e'pa tö ie' méat. Nies wēm kiè Demas e' ena imalepa skà tö ie' méat. E' kuëki ie' kī ikiane tö Timoteo bitu bet ie' kimuk.

Böt: Jesús mik erblökwakpa we'ikeke siarë Roma blú ñe' tö, e' kī Pablo tkirke tajë. E' kuëki ie' tö Timoteo patté tajë tö ie' kawōta e' tkökwa darërë Jesús tté a. Nies ie' tö Timoteo a ichè tö ie' kawōta Jesús tté buaë e' kī wa s'wöbla'uk. E' kīeta ie' tö Timoteo a ichè tö ie' kawōta e' chöktke weinuk Jesús tté buaë kuëki.

Yëkkuö i' tö se' a ikkachè tö wēs se' kawōta senuk Jesús a. Nies se' a ichèitö tö se' kawōta e' chök weinuk Jesús mik erblè kuëki. Welepa tö ibikeitsé tö i' dör yëkkuö bata kit Pablo tö e'.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skököl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ie' kablé sene michoë muk wëpa batsulewà Cristo Jesús mik esepa a, e' tté pakök ye' patkë'itö.

² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dalër tajë ye' éna wēs ye' wák alà es. Skököl dör S'yé ena Skökëpa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa ñies sene bërë mù be' a.

Pablo wëstela ché Skököl a Timoteo dalërmik

³ Skököl dalöieke ye' tö erbikè maneneë wa wēs ye' yëpa bak ká iaiaë idalöiök es. Këkraë mik ye' ttöke ie' ta ñië nañeë, eta ye' er arke be' ska' ta wëstela chekeyö be' dalërmik. ⁴ Mik ye' minea, eta be' ii' siarë. Mik e' anewa ye' éna, eta ttsësua ye' mú be' suëne as ye' ttsë'rne buaë. ⁵ Nies ye' éna iane tö be' erblöke Jesús mik er mokī wa. Ye' wà ijcher buaë tö be' erblöke Skököl mik wēs be' wī'kela Loida ena be' mi Eunice e'pa erblè imik kewe be' yöki es.

Kë be' jaënuK Jesús tté buaë pakök

⁶ E' kuëki i' me' Skököl tö be' a kanebloie ie' a mik ye' ulà me'ka be' kī eta, e' kë olo'yar, e' kī wakaneü bua'iewa. ⁷ Skököl kë wà se' a iWiköl mène as se' suar. E' skéie iWiköl tö se' a diché mé sēnoie yēsyesē ie' a, ñi dalëritsoie, ñies erbikoie buaë yēsyesē. E' kuëki be' kaneblo Skököl a kë suarta'. ⁸ Kë be' jaënuK Skökëpa Jesús tté buaë pakök. Nies ye' tso' wötëule Jesús tté pakè kuëki, e' kë kī be' jaënuK. E' skéie ye' tö be' a ichè tö be' e' chö se' weirke Jesús tté kuëki e' dalé'ttsök ye' ta Skököl diché wa.

⁹ Skököl wák tö se' tsatkë'ttsa ñies ie' tö se' klöo' senuk batse'r ie' a. E' kë dör tö se' tö i' buaë wé ie' a e' skéie. E' dör tö ie' wák tö ibikeitsé es ta iwawéitö, ie' er buaë ché se' a, e' kuëki. Kam ká i' yör e' yöki ie' tö ibikeits tö ie' er buaë chöraë se' a Cristo Jesús batamik.

¹⁰ Cristo Jesús dör S'tsatkökwaK e' dë'rö ká i' a se' a ikkachök tö Skököl er buaë ché se' a. Ie' kōtewà shkenekane, e' wa ie' tö iwà kkaché

tö ie' e' aléka duèwa kī. Ie' tté buaë e' tö se' a ikkacheke tö se' kë duöpawà da'a, e' skéie sene michoë dōraë se' ulà a ie' tté buaë e' batamik.

¹¹ Tté buaë e' wà pakök ena s'wöbla'uk iwa Skököl tö ye' klöo' Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. ¹² E' kuëki erë ye' weirke, erë ye' kë jaëne e' kī. Yi mik ye' erblöke, e' mik ye' batsë buaë, e' dör Jesús. Ye' wà ijcher buaë tö kanè me' Skököl tö ye' a e' kkö'neraë ie'

wák tō dō mik Skëkëpa Jesús datskene eta. E' kueki ye' kē jaēne weinuk ie' dalërmik.

¹³ Ttè yësyësë wa ye' tō be' wöbla' e' wà iutō. Be' e' tkōwā darërëe erblök Jesús ë mik. Ñies s'malepa dalëritsō Cristo Jesús batamik. ¹⁴ Ttè mokië mène be' a, e' wà kkō'nú buaë Wiköl Batse'r tso' se' a e' wa as kē yi tō imane'üttsa.

¹⁵ Be' wā ijcher buaë tō s'yamipa serke Asia, e'pa seraa iekkë tã ye' watë'ttsa, e'pa bōl kië Figelo ena Hermógenes. ¹⁶ Erë Onesíforo kē jaēne ye' tso' wötëule e' ki. Këkraë ie' tso' ye' er pablök. As Skëkëpa Jesús tō ie' ena iyamipa saù er siarë wa. ¹⁷ Mik ie' de íe Roma, eta ie' tō ye' yulé poë tã ye' wakuëitō. ¹⁸ Skëkëpa Jesús datskene, mik e' kēwō de eta as ie' tō Onesíforo saù er siarë wa. Be' wā ijcher buaë tō wekkë ie' tō se' kime' Éfeso.

2

Be' weirke Jesús ttè kueki e' dalë'ttsö

¹ A Timoteo, be' dör ye' alàie, Skëköl er buaë chō se' a Cristo Jesús batamik, e' mik be' e' diché iō. ² Wëpa ttō mokië dirmi buaë s'wöbla'uk esepa yulō tã ì yë'yō s'yamipa tajë e' kukua, ttsë' be' tō ese wa ie'pa wöbla'ú as ie'pa tō s'malepa wöbla'ù iwa.

³ Se' weirke Cristo Jesús ttè kueki, ese dalë'ttsō darërëe wës ñippökwak buaë tō iweirke kos e' dalë'ttseke es. ⁴ Mik ñippökwakpa tso' ikanè a, eta ie'pa kē ku' e' tiuk ì ku'ki a as iwër buaë iwökir wa. ⁵ Es ñies wëpa inuke esepa kawōtã ittë iutök buaë. Kē iwā iutëne, e' tã kē e' alōpaka. ⁶ Wëpa kaneblöke darërë iyi kuatkök, esepa ulà a iyiwō tsá dōraë kewe. ⁷ Ì cheke ye' tō be' a ttè i' wa, e' wà bikeitsō buaë tã Skëkëpa Jesús tō be' kimeräe as be' éna iwà kos ar buaë.

⁸ Be' tō Jesucristo bikeitsō me'rie. Ie' dör se' blú bak ká iaiäe kië David e' aleri. Cristo kōtewā shkenekane, e' ttë buaë pakeke ye' tō. ⁹ Ttè buaë e' kueki ye' weirke siarë. Ye' tso' wötëulewā moulewā s'wōto wé a wës pë' sulusipa es. Erë Skëköl ttè e' kē ku' wötëulewā. ¹⁰ E' kueki ye' tō ì kos dalë'ttseke wëpa shukitbak Skëköl tō esepa kimoie as ie'pa tsatkër ena olo yōbië dō ie'pa ulà a Cristo Jesús batamik.

¹¹ Ttè i' dör yësyësë:

Se' bätsewā Cristo kōtewā, e' tã ñita, e' tã se' ser michoë ie' tã ñita.

¹² Se' weirke Cristo dalërmik, e' dalë'ttsésö, e' tã ñies se' dōraë s'wökirpaie ie' tã ñita. Se' tō iché s'malepa a tō se' kē dör Cristo icha, e' tã ñies ie' tō icheraë aishkuō tã tō se' kē dör ie' icha.

¹³ Ie' wák kē a e' watënuke, e' kueki erë se' tō ie' watëmittsa, erë ie' kē tō se' watepattsa.

Be' kaneblö as be' wër buaë Skëköl wa

¹⁴ Be' tō ttè ekkëpa chō ie'pa a as ie'pa er arne iska' këkraë. Ie'pa pattō Skëköl wörki tō a' kē kàne ñi wötkök ñië ttè ëse ki. E' kē dör ìie bua'. E' tō wëpa tso' ittök esepa sulu'wekewa. ¹⁵ Be' e' chō kaneblök Skëköl a buaë as ie' wa be' wër buaë. S'wöbla'ú yësyësë ttè mokië e' wa, kē shiliwar shilitshilit as be' kē jaërka be' kanè ki. ¹⁶ Kapakë kē dör Skëköl dalōioie, kē wà tã, ttè ese kos yōki be' e' sköttsa. Ttè ese tō se' wëttsëmi ì sulu ë a, kē tō Skëköl ttè iutëia. ¹⁷ Ttè ese tō s'sulu'wëwami wës smewō tō s'katè es. Wëpa bōl kië Hime-neo ena Fileto e'pa s'wöbla'weke kache ttë wa. ¹⁸ Ie'pa tō ttè moki watëttsa. Ie'pa tō s'wöbla'weke kache ttë wa. Ie'pa tō icheke tō mik se' wöskuëe, eta e' dör wës se' wiköl du'wā shkenekānetke Skëköl a es. E' kueki mik se' duowā, eta se' nu kē shkerpakāne aishkuō tã. Ttè e' wa ie'pa tso' wëlepa er sulu'uk tã kē ierblöiarak Jesús mik. ¹⁹ Ie'pa tō s'wöbla'weke kache ttë wa, erë Skëköl ttè dör moki e' kē manerta', e' kē wötirta' wës ak blubluë kē wötirta' es. Itso' kitule Skëköl yëkkuō ki, e' tō ichë: “Wëpa dör Skëköl icha, esepa suule ie' wā buaë.” Ñies e' tō ichë: “Wëpa iché tō ie'pa dör Skëköl icha, esepa kawōtã ì sulu kos wamblekerakitō e' olo'yök.”

²⁰ Inuköl blu' u a tka' tso' daklilië wëlepa yöule orochka wa, inukölchka wa, ese dör tka' bua'buā ikawō tkō'uke buaë ese tkëie. Ñies u e' a tka' ëse tso' yöule skauchka wa, ñies kal yöule tka'ie ese dör tka' ëse. ²¹ Es se' dör. Se' e' kkō'nuke ì sulu ñe' yöki, e' tã se' dömi wës tka' bua'buā maneneë es,

batse'ule, dör buaë se' Blú a iyi ulitaneie tso'tke i kōs buaë ese woie ie' a.

²² Ì sulu wamblak duladulapa éna, ese kōs yöki be' tkōshkar. E' skéie be' e' chō senuk yēsyesē. Be' kī erblō Jesús mik. S'malepa dalërītsö. Ñies be' senu bërē silitane tā. E' kōs yulō s'malepa tō Skëkëpa chakè er maneneë wa esepa kōs tā ñita. ²³ Ttè kē wà tā', ese kabewekerakitō, e' kē iutar be' tō. Be' wā ijcher buaë tō ttè ese tō sulu se' kē ñippök. ²⁴ Skëkëpa Jesús kanè méso kē kawōtā e' tiuk ñippè a. E' skéie ese kē senuk bërē silitane tā. Ese a s'wöblarmi buaë Skëköl ttè wa, silitane dalë'ttsekeitō er bua' wa. ²⁵ Wépa kē éna ttè mokī iutak, esepa kawōtā shulëitō er bua' wa, isalema wekkè alè tā ie'pa er mane'umi Skëköl a tā iyörmine ttè mokī wa. ²⁶ Ie'pa er mane'wéne, e' tā es éme ie'pa tkōmishkar bë ulà a. Ie' wā ie'pa tso' klöulewā wēs dúla klöulewā sho' a es as ie'pa e' wamblō wēs ie' kī ikiane es.

3

Mikká i' erkewa, eta s'ditsö e' wamblöraë suluë

¹ Be' kawōtā wā ijchenuk tō mik ká i' erkewatke, eta kawō suluë datse taië s'kī. ² Pè' wák è e' dalërītsöraë. Ie'pa er murawā inuköl kī. Ie'pa e' ttsörakā taië, kē tkirpa yi skā kī. Ie'pa ñi chōraë suluë. Iyë ena imì, e'pa ttō kē iuteparakitō. Ie'pa er suluë, kē wéstela chepa yi a. Ie'pa kē tō Skëköl dalöiepa. ³ Kē er ttsë'rpa buaë yi kī, kē er buarpane yi kī. Ie'pa biyöblöraë taië. Ì sulu datse ie'pa er a, ese wà wambleraë ie'pa tō. Ie'pa tō s'we'ikeraë siarë. Ì buaë kōs sueraë suluë ie'pa tō. ⁴ Ýyi sulu wambleraë akirie, ýyi wambleraë kē ulé klöule. Ie'pa e' ttsörakā taië shuteë. Skëköl kē dalëritsepaitō, e' skéie ì tso' ká i' a s'ttsë'weke buaë, ese è wa ie'pa wöbatsöraë taië. ⁵ Ie'pa e' ö tō mokīë Skëköl dalöiekerakitō, erë wēs ie' wamblörak e' wa iwënewā tō e' dör kache.

Esepa yöki be' e' kkö'nú. ⁶ Wépa esepa welepa micho u èt u èt tā iwachekerakitō tō itso' s'pattök, erë e' dör kache. Ie'pa tso' alakōlpa kitër tottola esepa dakīñuk. Alakōlpa esepa tso' klöulewā ì sulu wamblekerakitō ese ulà a. Ì sulu wa ie'pa

wöbatsö, ese tō ie'pa erkiöweke taië. ⁷ Ie'pa e' yuak ttè kua'kī wa mirmir kekraë, erë Skëköl ttè mokī kē ska' ie'pa er dë'. ⁸ Ie'pa esepa tō Skëköl ttè mokī cheke suluë wēs ká iaiäë Janes ena Jambrés tō Moisés yë' suluë Skëköl ttè kueki es. Ie'pa kē a kabikeitsia buaë. Ie'pa kē erblöku'ia mokīë Jesús mik. ⁹ Erë ì wambleke ie'pa tō, ese wà kē kī ká döpa taië. Bet tā silitane wā ijcherdawā tō ie'pa ttè e' kē wà tā' wēs ibak ká iaiäë Janes ena Jambrés e'pa tā es.

Pablo tō Timoteo bata patté

¹⁰ Erë ttè wa ye' s'wöbla'weke e' jcher buaë be' wā. Ñies wēs ye' ser, ì kiane ye' kī, wēs ye' erblō Jesús mik, wēs ye' tō s'dalë'ttseke er bua' wa, wēs ye' tō s'dalëritseke, wēs ye' weine e' kōs dalë'ttsë'yö, e' kōs jcher buaë be' wā. ¹¹ Wēs ye' yë'bak suluë pë' tō, wēs ie'pa tō ye' we'ik siarë Antioquia ena Iconio ena Listra, e' kōs suule buaë be' wā. Ye' weinebak taië siarë erë Skëkëpa Jesús tō ye' tsatkë' e' kōs yöki. ¹² Ttè i' dör mokī: yi senak yēsyesē wēs Cristo Jesús kī ikiane es, esepa kōs weirdaë siarë ie' ttè kī. ¹³ Erë pë' sulusipa ena s'kitō'ukwakpa esepa kī e' wamblöraë suluë shute, s'kitō'uk ena e' kitō'uk.

¹⁴ Erë be' e' tkōwā darërëë kekraë ttè wa be' wöblaone e' a. Ttè e' dör mokī e' jcher yēsyesē be' wā. Wépa tō be' wöbla' iwa e'pa suule bua' be' wā, e' kueki be' e' tkōwāia kekraë. ¹⁵ Es ñies, mik be' ià alala, eta Skëköl yëkkuö batse'r e' suule be' wā, e' a be' talane. Ttè e' tō be' a ikkachëmi tō Skëköl tō se' tsatkëmi se' erblë Cristo Jesús mik e' batamik. ¹⁶ Skëköl yëkkuö kōs, e' kitule yēsyesē wēs ie' wák tō ibikeits es. E' dör buaë se' a s'wöbla'woie, s'wouñoie, s'shuloie, ñies ikkachoie se' a wēs seneke yēsyesē ¹⁷ as wépa dör Skëköl icha, esepa yör buaë da'äie tso'tke ì buaë kōs ese uk.

4

¹ Cristo Jesús datskene s'blúie ká i' a olo tā' taië s'blërulunebak kōs ena s'tso' ttsë'ka kōs esepa shulök. Ie' wōa ena Skëköl wōa, ye' tō be' a ichè tō be' kē ² ie' tté buaë pakök kröröë, be' éna ipakak ö be' kē éna ipakak, erë ipakó kekraë. S'shulö, s'uñú, s'pattö, s'wöbla'ú enaë er bua' wa. ³ Kawō datse

eta pē' kē tō Jesús tté mokī e' ttsepaia. E' skéie s'wöbla'ukwakpa yuleke ie'pa tō tajē ie'pa wöbla'woie tté wése ttsak ie'pa éna ese ē wa. ⁴ Ttè mokīē e' waterattsarakitō ta kapakē ēse kos ese klö'werarakitō. ⁵ Erē be' e' tkōwā darērēē. Be' erbikō buaē yēsyesē. Kos be' weirke e' dalē'ttsō buaē. Jesús tté buaē pakō. Kanē kos me'at Skēkōl tō be' a, e' wakaneū er bua' wa.

⁶ Ye' duökewā, e' kēwō dökewatke. Ye' a ta e' dör wes iyi mekesō Skēkōl a idalōioie es. ⁷ Ye' e' tkéwā darērēē kanē me' Skēkōl tō ye' a e' a, e' wawéyō buaē, ye' e' batseitsé iwawoie kekraē. ⁸ E' kueki sene yēsyesē ské, e' tso' blēule ye' a. Mik ikéwō de, eta imeraē ye' a Skēkēpa Jesús dör s'shulökwak yēsyesē e' tō. Kē dör ye' ē a, ñies e' dör wēpa éna ie' dalēr tajē ena itso'rak ie' datskene olo ta tajē e' panuk esepa kos a.

Pablo tté bata ché Timoteo a

⁹⁻¹¹ Demas tō ye' méat, i tso' ká i' kī e' dalärmik ta imía Tesalónica. Ñies Crescente mía Galacia ena Tito mía Dalmacia. Lucas ē atē ye' ta. E' kueki be' shkō bet ye' weblök, kē be' e' wöklö'uk i wa. Marcos yulō ta ikiöbitu e' ta. Ye' kī ie' kiane e' kimuk ye' kanē wa. ¹² Tíquico patkémíyō Éfeso. ¹³ Be' we'ikèyō, mik be' datse, eta ye' paio kikküō me'atyō Tróade Carpo u a, e' tsúbitu ña. Ñies ye' yēkkuō me'at tseē, e' shua wēle tso', e' dör iyiwak kkuōlit yöule yēkkuōie, ese kos kiane ye' kī, tté bua'iewā tso' kitule iki e' kueki, e' kos tsúbitu ña.

¹⁴ Alejandro dör iyi yuökwak tabechka wa, e' e' wamblé suluē ye' ta. Skēkēpa Jesús tō ie' patueraē wes ie' e' wamblé es. ¹⁵ Ttè buaē pakekesō e' ché ie' tō suluē. E' kueki be' e' kkō'nú ie' yöki ñies.

¹⁶ Ye' tsá mine shulè s'wökirpa ska' eta kē yi dē' ye' kimuk. Sulitane tō ye' méat ekörla. Skēkōl mú kē tō ie'pa we'ikè e' kī. ¹⁷ Erē Skēkēpa Jesús tō ye' kímé, ie' tō ye' a idiché mé as ye' tō S'tsatkōkwak tté pakō sulitane tso' ee, kē dör judiowak, e'pa kukua. Es Skēkēpa Jesús tō ye' tsatkée ye' bolökpa éna ye' ttakwā e'pa ulà a. ¹⁸ Ñies ie' tō ye' yerattsā i sulu kos e' ulà a. Ie' tō ye' tserami ká jaì a wé ie' tkēr s'blúie ee, es ye' tsatkeraeitō. ¡Ie' kikōkasō tajē kekraē! Es e' idir.

Pablo e' chéat

¹⁹ Prisca ena Áquila ena Onesíforo yamipa, e'pa shke'ú ña. ²⁰ Erasto e' tséat Corinto. Trófimo kirirke, e' me'atyō Mileto. ²¹ Be' mú bitu kam tskiridiö döwā e' yöki. Eubolo, Pudente, Lino, Claudia ena s'yamipa kos tso' ierō e'pa tō be' shke'wémi.

²² As Skēkēpa Jesucristo tso'ie be' ta. As Skēkōl er buaē chō a' ulitane a tajē.

Yëkkuö kit Pablo tö Tito a Tito

Mik Pablo bak klöulewä Roma e' yënettsa, etä yëkkuö i' kititö Tito a duas dabom teryök kī mañal ena teryök kī skel Jesús kune'bak e' ukuökī (63-65 DC) e' ulatök. S'wä ijcher tö Tito erblë' Jesús mik Pablo ttö wa. E' ukuökī tā ie' kaneblé Pablo ena Timoteo e'pa tā ñitā. Mik Pablo tsá bak klöulewä e' yënettsa etä ie' kaneblé Tito tā kánane blubluë tso' dayë kiè Mediterráneo e' a e' et kiè Creta ee. E' ukuökī tā Pablo minea bánet tā ie' tö Tito méat e' skéie. Pablo ena Tito bak senuk e' kèwö ska' tā Creta wakpa bak senuk suluë. E' kuekī Pablo tö yëkkuö i' kit Tito a ipattoie tö se' wése kawöta shushtë Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena ikimukwakpaie.

Ñies Pablo tö ie' patté tö wes ie' tö wépa kë kī Jesús tté buaë kiane, esepa wöklö'wèmi. E' kīie tā Pablo tö ie' a ichè tö s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa döraë s'kitö'uk.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Skököl kanè méso. Ñies ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá e'pa eköl. Ie' tö ye' patkë' wépa shukitbakitö, esepa kimuk as ikī erblörak bua'ie ie' mik ena siwä' mokī e' kī wä ar buaë ie'pa éna. ² Es ie'pa ser michoë aishkuö tā Skököl tā, e' wä paneke ie'pa tö kröröë. Skököl kë kachö tā'. Kam ká i' yör e' yökī ie' kablë' sene michoë muk se' a. ³ Mik kèwö me'bakitö e' de, etä ie' tö Jesucristo tté buaë e' wä kkaché sulitane a. Ttè e' wä pakök ye' ka' Skököl dör S'tsatkökwak e' tö. ⁴ A Tito, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ttè mik se' böi erblöke e' wa be' dör wes ye' alà chök es. Skököl dör S'yë ena Jesucristo dör S'tsatkökwak, as e'pa er buaë chö ena sene bèrè mù be' a.

Wes Skökëpa Jesús ichapa wökirpa ké senuk

⁵ Ye' tö be' méat Creta, kanè kianeia wè, e' eukwa. Ñies ye' tö be' méat ee as be' tö wépa tkökä Skökëpa icha wökirpaie wé itso'rak erule erule ee Creta kos a wes ye' tö be' a iyë' es. ⁶ Wépa serke yësyësë, kë yi

tö i' sulu kuepa ie'pa kī ikkatoie, esepa yulö. Esepa ké alaköl tsukwä eköl è, e' dalöiök taië. Esepa ala'r kos ké erblök Jesús mik buaë, kë kkatënuk i' kī. Esepa ala'r ké ie'pa ttö dalöiök buaë. Wépa esepa tkökä be' tö Skökëpa Jesús icha erule erule wökirpaie. ⁷ Skökëpa icha erule erule e'pa wökirpa dör wes Skököl kanè kueblupa es. E' kuekī esepa ké senuk yësyësë, kë yi tö i' sulu kuepa ie'pa kī ikkatoie. Esepa kë e' ttsö tö ie'pa è wä íyi jcher taië sulitane tsatā. Esepa kë dör kësikie, kë e' ttötā'ka blo' wa. Esepa kë kàne ñippök yi tā. Esepa kë kàne inuköl klö'uk kache wa s'kitö'wè wa. ⁸ E' skéie ie'pa ké s'yamipa datse ie'pa pakök, esepa kiökwa er bua' wa. Esepa tsë'r buaë i' buaë kos e' uk. Esepa ké erbikök buaë, senuk yësyësë ena batse'r ena e' kkö'nuk. ⁹ Jesús ttè yësyësë wa ie'pa wöbla'ule, e' a ie'pa ké e' tkökwa darërë, kë kàne ilo'yök. Es esepa tö s'malepa kimèmi Jesús ttè mokī wa. Ñies wépa tö ttè mokī cheke suluë, esepa a ikkayërmi tö wes ie'pa tö ibikeitseke, e' dör suluë.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹⁰ Jesús mik erblökwakpa serke Creta e'pa shua taië s'tso' kë éna Jesús ttè mokī e' iutak. Ie'pa esepa kibiiepa dör judiowak tö s'wöbla'weke tö Jesús mik erblökwakpa kawöta senuk wes judiowak ser es. Ttè pakeke ie'pa tö, e' kë wä tā'. Ie'pa tö s'kitö'weke. ¹¹ Ie'pa mir u èt u èt s'wöbla'uk kache tté wa, es ie'pa tö u wákpa welepa tso', e' kos wöa kachöwekewa kache tté wa. Ie'pa tö s'wöbla'weke es inuköl è klö'woie. E' kuekī ie'pa esepa kawöta wöklö'wè.

¹² Ká iaiaë wëm bak eköl Creta e' wä íyi jcher taië, ie' tö iwakpa yë' i' es: "Creta wakpa kachö taië kekraë. Ie'pa dör wes iyiwak kañiru es, ie'pa bikër taië, chkö taië."

¹³ I' yë' ie' tö, e' yëne, e' kuekī ie'pa uñú darërëë as ie'pa tö ttè mik se' erblöke e' iutö yësyësë. ¹⁴ Es ie'pa tö judiowak tö kache ttè pakeke kë wä tā', ese kë iutepaia. Es ñies wépa tö ttè mokīe e' watëttsa, esepa ttè dalöiëno kë dalöiepaia ie'pa tö. ¹⁵ Wépa er maneneë, esepa a i' kos dör maneneë. Erë wépa er suluë, kë erblö Jesús mik, esepa a kë i' dör maneneë. Ie'pa er ena ie'pa erbikë dör suluë. ¹⁶ Ie'pa e' chö tö ie'pa batse buaë

Skëköl mik, erë wes iserdak sulu, e' wa iwënewa tö e' dör kache. Ie'pa dör suluë ichök, kë tö Skëköl ttö dalöierak, kë iarak ì buaë or yës.

2

Wes se' kawötä senuk Skëköl a

¹ Erë be' ké s'wöbla'uk këkraë Jesucristo ttè mokj wa. ² Wëpa këkëpatke, esepa wöbla'ú tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene sulu yöki. Ie'pa ké senuk buaë yësyësë as sultane tö idalöiö. Ie'pa ké erbikök buaë yësyësë. Ie'pa ké e' tkökwa darërë tö mik se' erblöke e' a. Ie'pa ké s'dalëritsök mokjë ena ì kos dalë'ttsök er bua' wa. ³ Es ñies tayëpa këkëpatke, esepa wöbla'ú senuk Skëköl dalöië a. Ie'pa kë kàne blo' kukueblökwa. Ie'pa kë kàne biyöblök. E' skéie ie'pa ké s'wöbla'uk senuk buaë. ⁴ Ie'pa ké tayëpa wöbla'uk tö ikawötä imaso ena ila'rla e'pa dalëritsök buaë. ⁵ Ie'pa ké erbikök yësyësë. Ie'pa ké senuk kë trërtä'. Ie'pa ké iu kanëuk buaë. Ñies ie'pa ké iwëm dalöiök buaë as kë yi tö Skëköl ttè chö suluë.

⁶ Ñies duladulapa pattö tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene suluë kos yöki. ⁷⁻⁸ Be' senu yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser wes be' ser es. Mik be' tso' ie'pa wöbla'uk, etä iwöbla'ú yësyësë er mokj wa Skëköl dalöioie, es kë yi a ì sulu yërpa be' ki. Es be' bolökpa kë a ì sulu kunuk be' ki, e' kueki ie'pa jaërdakä se' ki.

⁹ S'tso' klöulewa kanë mésoie, esepa pattö tö ie'pa ké iwökirpa ttö kos e' iütök er bua' wa as iwërdak buaë iwökirpa wa. Ie'pa kë kàne iwökirpa iütök kësik wa. ¹⁰ Ie'pa kë kàne iwökirpa íyi ekiblök, e' skéie ie'pa ké ì kos wekerakitö e' uk buaë yësyësë iwà kachöie ì kos wa tö Skëköl dör S'tsatkökwak, e' ttè dör buaë.

¹¹ Skëköl tö s'tsatkè, e' watkekeitö sultane a. Es ie' tö se' a iwà kkacheke tö ie' er buaë ché se' a. ¹² Mik se' éna iane tö kos Skëköl er buaë ché se' a, etä kë se' éna ì sulu wamblakia wes wëpa kë tö ie' dalöië esepa es. Ie'pa er me'rie ì suluë ë ki. E' skéie se' erbikak buaë. Se' senak yësyësë ena batse'r ie' a wes ie' ki ikiane es, se' serkeia ká i' ki e' dalewa. ¹³ Se' tso'ia ká i' ki etä se' tso' Jesucristo datskene olö ta' taië, e' panuk, e' tö se' ttsë'weke buaë. Ie' dör S'tsatkökwak, ie' dör Se' Këköl taië e'. ¹⁴ Ie' e' me'ttsä ttëwa se'

skéie se' yottsäie ì sulu kos e' ulà a, ñies se' er paikloie manene. Es se' de ie' wák a, es se' er de ì buaë uk këkraë.

¹⁵ A Tito, ttè e' chö ie'pa a, ie'pa pattö, ie'pa uñú diché wa. Es kë yi tö be' wätepattsa.

3

Wes Jesús mik erblökwapä ulitane kawötä senuk

¹ A Tito, iskà chöne ie'pa a tö ká wökirpa ena s'shkëkipa, e'pa dalöiö, ie'pa ttè iütö. Ichö ie'pa a tö a' tso' erki ì buaë kos e' woie.

² Ie'pa kë kàne yi chök suluë; ie'pa ké senuk bërë, sultane a er buaë chök. Ie'pa ké sultane sauk er bua' wa.

³ Se' bak senuk suluë, kë kabikeitsötä' buaë, kë Skëköl ttè iütetä'. Se' bak senuk kitöule; se' bak klöulewa ì sulu ulà a. Ì sulu kiane se' ki wamblè, ese ë wamblök se' bak. Ì sulu tö se' ttsë'weke buaë, ese ë wamblök se' bak. Se' bak senuk ì sulu ë a. Se' bak ukyënuk ñi ki. Se' sauk suluë s'malepa bak, ñies ie'pa sauk suluë se' bak. ⁴ Erë Skëköl dör S'tsatkökwak, e' er buaë ché sultane a, ie' éna se' dalër taië, e' kkachéitö se' a Jesucristo wa. ⁵ Ie' tö se' tsatké ie' wák er wa, kë dör tö se' serke yësyësë e' kueki. Ie' se' sué er siarë wa, e' ë kueki ie' tö se' tsatké. Skëköl tö Wiköl Batse'r mé senuk se' a, e' tö se' er paiklé mane'wé yué pa'alí. Sene pa'alí méitö se' a. ⁶ Skëköl tö iWiköl mé se' a taië Jesucristo dör S'tsatkökwak, e' batamik. ⁷ Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es ie' wöa, ie' er buaë ché se' a, e' kueki. Ie' tö iwé es as se' ser michöie ie' ta. E' wà paneke se' tö kröröe, ttsë'ne buaë wa. E' kos kueki ie'pa ké senuk buaë yësyësë Skëköl a.

⁸ Ttè ikkë dör yësyësë. Ye' ki ikiane tö be' tö ttè ikkë wa s'ki wöbla'wë taië buaë as wëpa erblöke Skëköl mik, esepa tso'ie ì buaë uk. Íyi ikkë dör buaë sultane a s'kimioie buaë. ⁹ Erë be' e' skötttsä ttè tö suluë s'blabatsélor ñi yöki ese kos yöki. Pë' wëlepa éna s'bak ká iaiaë, esepa ditséwö ese tté pakak këkraë, esepa yöki be' e' skö. Ñies pë' wëlepa ñi uñuke kësik wa këkraë ttè dalöiëno mène Moisés a e' ki, esepa yöki be' e' skö ñies. Ñi uñë esepa kos kë wà ta', kë dör ìie bua', kë a s'kimer ì wa. ¹⁰ Yi tö Jesús mik erblökwapä blabatsélor, ese

wöuñú darërëë etökicha bötökicha. Kë itö iiutè, etä ie' uyöttsa a' shüa. ¹¹ Be' wä ijcher buaë tö pë' ese er sulu'wéwä ì sulu tö. Ì sulu wambléitö, ese tö ikichatëttsatke.

Ttè bata yëne Tito a

¹² Artemas ö Tíquico, e' eköl patkekeyö be' ska'. Mik ie' de, etä be' kawö yöttsa tä be' shkö kröröë Nicópolis wé ye' tso' ee. Ee ye' tö ibikeitsétke tskiridiö tkö'uk. ¹³ Zenas dör s'shulökwak ena Apolo, e'pa kimú buaë ì kiane ie'pa kī kōs e' wa, as imi'rak buaë. ¹⁴ Se' icha wöbla'ú buaë ì kōs buaë e' uk. Ñies ie'pa wöbla'ú s'siarëpa kimuk. Es ie'pa sermi buaë Skököl wörki.

Pablo e' chéat

¹⁵ Ie'pa kōs tso' ye' ska', e'pa tö be' shke'wémi. Wépa éna sa' dalër ttè mik se' erblöke e' dalërmik, e'pa shke'ú ña. As Skököl er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filemón a Filemón

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma s'wöto wé a etä. E' kèwö ska' ta ie' tö yëkkuö kit Éfeso ena Filipos ena Colosas wakpa a. Ie' tö yëkkuö i' kit iklé eköl kiè Filemón e' a. Ie' serke Colosas ee. Ie' tö kanè méso kë patueta' ese to'ttsa eköl e' kiè Onésimo. E' ukuöki ta Onésimo tö ie' íyi blélur ta ibakshkarmi. E' kèwö ska' ta akblökwakpa ttekelur. E' kueki Onésimo bakshkarmi dö Roma. Ee Pablo tso' wötëulewä Jesús tté buaë pakè kueki. Pablo tö Onésimo a Jesús tté buaë pakè ta ierblé Jesús mik. E' kueki ie' shkakmine iwökir Filemón ska' ie' a kët kët chökne.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit Filemón a as ie' kë ulurka Onésimo ki. Pablo tö iché Filemón a tö Jesús éna ie' daléne tajë ena ì sulu nuí tso' ie' ki e' olo'ya'itö ta iki'wa buaë. Es ñies ie' kawöta Onésimo ki inuí olo'yök ta ikiökwa wes iyami ekka es.

S'kiè Onésimo griegoie e' wà kiane ché kanenamé buaë. Erë yëkkuö i' tö iché tö kam Onésimo tö Jesús tté klö'ù etä ie' kë dö kanenamé buaë. Es Pablo tso' ichök tö Jesús batamik Onésimo dömi wes ikiè wà kiane ché es.

Shke'wè

¹ A Filemón, ye' dö Pablo tso' wötëule Cristo Jesús tté pakè kueki, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' ena s'yami Timoteo, e'pa tö be' shke'wémi. Be' dalër tajë sa' éna, ñies be' tso' kaneblok Cristo a wes sa' es. ² Ñies sa' tö s'yamipa kiè Apia ena Arquipo, e'pa shke'wémi. Arquipo dö Jesucristo tté buaë e' tsatkökwak buaë wes sa' es. Ñies Skékëpa Jesús icha erule daparke be' u a, e'pa kos shke'wémi sa' tö. ³ Skéköl dö S'yé ena Skékëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a a.

Pablo tö wëstela ché S'yé a Filemón ki

⁴⁻⁵ Ye' tö be' tté ttsé tö be' erblöke buaë Skékëpa Jesús mik, ñies s'batse'r malepa kos dalër be' éna. E' kueki mik ye' ttöke Skéköl ta, etä kekraë wëstela chekeyö be' dalërmik.

⁶ Ttè mik se' erblöke e' a be' e' tköwä buaë s'yamipa ta ñita. Ye' tso' ikiök Skéköl a tö e' wa ì buaë kos wëmisö Cristo dalërmik, e' ar be' éna. ⁷ A yami, s'batse'r malepa kos er pableke be' tö buaë, ie'pa dalër tajë be' éna. E' tö ye' ttsé'wëke buaë, ttsësquia ye' er dekane.

Pablo tö Onésimo tté ché Filemón a

⁸⁻⁹ E' kueki ye' tö be' a ikiè er bua' wa tö ì kiekeyö be' a, e' wà ú. Cristo tö ye' a kawö mé be' kök iuk. Erë se' ñi dalër tajë, e' kueki ye' tö be' a ikieke er bua' wa. Ye' dö Pablo këkëpatke tso' wötëulewä Cristo Jesús tté pakè kueki e'. ¹⁰ Ye' be' a ikiè tö Onésimo saüne er bua' wa. Ie' erblé Jesús mik ye' ttö wa íe wé ye' tso' wötëule ee. E' kueki ie' dö wes ye' alá es.

¹¹ Kuaë ta ie' bak be' wa toulettsa be' kanè mésoie kë dö ìe bua' be' a, erë i'ñe ta ie' dö buaë be' a ñies ye' a. ¹² Ie' dalër tajë ye' éna, erë ye' tö ie' patkémine be' a. ¹³ Ye' a ta imú e' tsuat ye' ta ye' kimoie be' skéie ye' tso'ia wötëulewä Jesús tté buaë pakè kueki e' dalewa. ¹⁴ Erë kë ye' éna ì wak kam be' tö ikéwö mù e' yöki. Ye' ki ikiane tö ì wëke be' tö, e' übö be' wák er wa, kë dö tö ye' tö be' ké iuk e' kueki. ¹⁵ Isalema ie' minea be' yöki ekuölö è as idöne tso' be' ta kekraë. ¹⁶ Erë ie' dene e' kë dö kanè mésoie è, ie' dene be' yamiie Jesús tté wa dalër tajë be' éna, e' dö buaë shute kanè méso èse tsata. Ie' dalër tajë ye' éna, erë ie' dö be' kanè méso, ñies ie' dö wes be' èl es Jesús wa. E' kueki be' ké idalëritsök, ye' tö idalëritseke e' tsata.

¹⁷ Be' tö ye' klö'wé be' yamiie Jesús mik erblé e' wa, e' ta ie' klö'ú wes ye' wák es. ¹⁸ Ie' tö ilè sulu wamblè' ö be' tö ie' ña'wëke ilè kueki, etä ye' ña'ú iskéie. ¹⁹ Ye' dö Pablo tso' yëkkuö i' shtök ye' wák ulä wa, e' wák tö ie' nuí patueraë. Kë ye' éna ichak, erë kë be' éna ichökwa tö ye' ttö wa be' tö Jesús tté klö', e' kueki be' wa nuí ta'ia ye' a. ²⁰ A yami, be' we'ikèyö, be' mú er buaë chö ye' a Skékëpa Jesús dalërmik. Ye' er pablö Cristo batamik.

²¹ Ye' wä ijcher buaë tö be' tö ye' iuteraë, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna iane buaë tö ì kiéyö be' a, e' tsata be' tö iwëraë. ²² Ñies Skéköl mú tö kawö mè ye' a

a' pakoie wes a' tso' ie' a ikiök es. E' kueki u yulö ye' a.

Pablo e' chéat

²³ Epafras tö be' shké'wémi. Ie' tso' wötéule ye' ta Cristo Jesús tté pakè kueki.

²⁴ Ñies Marcos, Aristarco, Demas ena Lucas, e'pa kanablöke Skököl a ye' ta, e'pa tö be' shké'wémi ñies. ²⁵ As Sköképa Jesucristo er buaë chö be' a.

Yëkkuö kitule hebreowak a Hebreos

Yëkkuö i' kite Israel aleripa erblé Jesús mik e'pa a. Ñies ie'pa kiè hebreowak ena judiowak. Kë yi wa ijcher yi tö yëkkuö i' kit. Pë' wele tö ibikeitsè tö Pablo tö ikit. Wele skà tö ichè tö Bernabé tö ikit. Wele tö ichè tö Apolo tö ikit erë kë s'wa ijcher yi tö ikit. Wele tö ibikeitsè tö ikite Roma wakpa tö Jerusalén sulu'wa e' yöki duas dabom kuryök Jesús kune'bak e' ukuöki (70 D.C.).

Israel aleripa erblé' Jesús mik e' kueki e'pa bak weinuk. Ie'pa welepa éna ierblö Jesús mik e' olo'yak ta ishkakne Moisés ttè dikja. E' kueki yëkkuö i' kite ie'pa a ikimorak e' tkökwa darërëe Jesús mik. S'kitökwakpa tö ie'pa wöbla'weke tö Jesús kë diché ta' ie'pa kimoie, e' kueki ie'pa kawöta ie'pa erblö imik e' olo'yök. E' kueki yëkkuö i' kite Jesús mik erblökwakpa a Jesús kkachoie ie'pa a i' es: Skököl e' kkaché se' a Jesús wa as se' éna iar buaé. Kä iaiaë ta ie' utbitu se' ta ittekölpa wa ena ibiyöchökwakpa wa ena Moisés wa, erë bataie ta iut se' ta ilà eköl ë Jesucristo e' wa.

E' kije ta ká iaiaë Skököl tö iyë'bak tö ie' kablorane Israel aleripa a. E' wà tka Jesucristo wa e' ché yëkkuö i' tö. Ñies sacerdotepa tö iyiwak jcheke Jerusalén ká bit ekké judiowak nuì olo'yoie. Iyiwak jcherke e' kë diché ta' se' nuì paiklottsa da'aje. E' kueki ie'pa tö ijcheke kekraë erë e' kë dör buaé shute Skököl wöa. E' kueki Jesucristo kötewä etökicha ë se' nuì paiklottsa, e' je' dör buaé shute Skököl wöa. E' kueki Jesús dör ibua'ie. E' kueki se' kawöta erblök ie' mik ena ie' ë kawöta ttö iutè. I'ñeta ie' tkër Skököl wörki se' tté chök Skököl a. Ie' dör ibua'ie e' kueki Israel aleripa erblé ie' mik e'pa kë kawöta ie' olo'yök. Ie' wa iyé tö ñala yö' se' a döka ikaska'. E' kueki se' kawöta senuk e' meulettsa weinuk erblé Jesús mik e' kueki. Se' tö ie' watéttsa e' ta Skököl tö se' shuleraë wes ie' tö Israel aleripa shuli' es.

Skököl ut se' ta ilà wa

* 1:5 Salmo 2.7 † 1:5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13 Salmo 45.6-7

¹ Skököl utbitu taië se' yépa bak ká iaiaë e'pa ta ittekölpa wa. Ie' utbitu ie'pa ta taië kua'ki kua'ki. ² Erë i'ñe ta, mik ká i' erkewatke e' kēwō ska' ta, ie' tté se' ta iwák alà patkè'itō ká i' ki e' wa. Tsawe ta ie' tö iyi ulitane yö' ilà ta ñita. Ñies ie' tö ilà tkë'kabak as iyi ulitane dö ie' ulà a aishkuö ta. ³ Skököl Alà dör iyé olo taië e'. Wes Skököl dör e' suë ie' dör. İyi ulitane kicha a'tser ie' wa ittè diché taië e' wa. Se' nuì paikléttaitō e' ukuöki ta ie' tkéka ká jaì a dalöiërta' taië Skököl ulà bua'kka.

Skököl Alà olo ta' taië shute Skököl biyöchökwakpa tsata

⁴ E' wa iwēnewa tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa tso' ká jaì a, e'pa kos tsata. Es ñies wes Skököl tö ie' kiè iwák alà, e' dör bua'iewa wes ie' tö ibiyöchökwakpa kiè e' tsata. ⁵ Skököl yëkkuö ki itso' kitule tö Skököl tö iché ilà a:

“Be' dör ye' alà;

i'ñe yö ikkachétke tö ye' dör be' yé.”*

Erë tté e' kë yëule ie' wa ibiyöchökwakpa isie a. Ñies Skököl yëkkuö ki Skököl tö ilà tté ché i' es:

“Ye' tö icheraë tö ye' dör ie' yé,

eta ie' dör ye' alà.”†

Erë Skököl kë wa ibiyöchökwakpa isie tté yëule es. ⁶ Ñies mik ie' tö ilà eköl ëme, e' patkeketke ká i' a, eta ie' tö itté yé' i' es:

“Ye' biyöchökwakpa ulitane kawöta ie' dalöiök taië.”‡

Tté ekké kos kueki se' wa ijcher tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa ulitane tsata.

⁷ Mik Skököl tö ibiyöchökwakpa tté cheke, eta ie' tö iché i' es:

“Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeke wes siwa' batsir es,

e'pa dör ye' kanè mésopa patkekeyö wes bö' wörkua wöñar es.”§

⁸ Erë ie' tö ilà tté cheke i' es:

“¡A Skököl, be' tö s'wëttseke s'blúie e' dör yöbië!

Be' tö s'wëttseke yësyësë.

⁹ Sene yësyësë dalër be' éna, erë sene sulu ar suluë be' éna;

‡ 1:6 Deuteronomio 32.43 § 1:7 Salmo 104.4 * 1:9

e' kueki, ye' dör be' Këköl, e' tö be' klö'wé
 ta ttsë'ne buaë méyö be' a taië be'
 malepa ulitane tsata.”*

10 Ñies Skëköl tö ilà tté cheke i' es:
 “A Këköl, tsawe ta be' tö ká i' yö',
 ñies ká jaì ena ì kòs tso' iki e' yö' be' wák tö.

11-12 E' kòs chörawa erdawa wës datsi'
 nurwa ta ierwa es,
 e' kòs manerdattsa wës s'datsi' mane'wè ta
 iwötrèwa es.

Erë be' tso'tke kènet. Be' kë manerpattsa,
 be' ser michoë.”†

13 Skëköl tö iché ilà a i' es:
 “Be' e' tköser ye' ulà bua'kka
 dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia
 eta.”‡

Erë Skëköl kë wa ttè e' yëule ibiyöchökwakpa
 isie a. 14 Skëköl biyöchökwakpa dör wës
 siwa' es kë wërta'. E'pa kòs kanèblöke
 Skëköl a. Ie' tö ie'pa patkeke wépa
 tsatkërdaë, esepa kimuk. E' kueki ie' kë wa
 ttè ese yëule ie'pa isie a.

2

Skëköl Alà tté buaë e' kawötä dalöie

1 Skëköl Alà dör iyi ulitane tsata, e' kueki
 se' ké e' tkökwa darërë ie' tté buaë moki
 ttsëule se' wa, e' a as kë se' mi'ne wës kanö
 èmi di' ki es. 2 Skëköl tö ittè dalöiëno, e'
 me'atbak ibiyöchökwakpa wa se' yépa bak
 ká iaiaë e'pa a. Wépa kòs kë wa ttè e'
 dalöiëne', e' nuí ki ie'pa weine wës ikawötä
 weinuk es. 3-4 Es ibak ie'pa ta, erë Skëköl
 Alà tté buaë, e' è wa se' tsatkërmi, e' dör ttè
 bua'iewa ttè ulitane tsata. S'tsatko tté, e' tsä
 yé' Skëképa Jesús wák tö. Wépa tö ttè e' ttsë',
 e'pa tö iyë'ne se' a ta iwà kkachéraitö tö e'
 dör ttè moki. Ñies ì kë or yi a ese o' Skëköl tö
 ie'pa wa taië kuä'ki kuä'ki iwà kkachoie tö
 ì ché ie'pa tö e' dör moki. Ñies Wiköl Batse'r
 wa ie' tö imé se' a kanèbloie buaë ie' a taië
 kuä'ki kuä'ki wës ie' ki ikiane es. E' wa ie' tö
 iwà kkaché tö ie'pa ttè dör moki. Ttè e' wà
 kë dalöiëne se' wa, e' ta ¿wës se' tkömishkar
 inuí ulà a?

Jesús dë'bitü se' yamiie

5 Aishkuö ta ká i' mane'werattsane
 Skëköl tö buaë pa'alí, e' chök sa' tso'. Skëköl

tö ibikeitsbak tö ká pa'alí e' kë merpa
 ibiyöchökwakpa a as ie'pa dö iwökirpaie. 6 Kë
 idör es. Ie' tö ibikeitsbak tö imerdaë s'ditsö
 ulà a. E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö
 ki es, e' tö ichè:

“A Skëköl, ¿S'ditsö dör yi? ¿Iök e' ska' be' er
 de?

¿Wës ie'pa ki be' tkine?

7 Erë ekuölö è ie'pa yö' be' tö be'
 biyöchökwakpa dikia diöshet tsir.
 Erë ie'pa yö'bö olo ta' taië dalöiërta' taië.

8 Ie'pa tkë'ka be' tö iyi ulitane yö'bö e'
 wökirie.”*

Yëkkuö e' ichè tö Skëköl tö se' tkë'ka iyi
 ulitane yö' ie' tö e' wökirie. “Íyi ulitane” e'
 wà kiane ché tö kë ì ku', e' kë ku' se' ulà a.
 Erë ì ñe ta kam se' tö isaüwa es. 9 Erë se' wa
 ijcher tö ì ché yëkkuö e' tö, e' wà tka Jesús
 wa. Ie' yöne s'ditsöie, e' wöanewa Skëköl
 biyöchökwakpa dikia diöshet tsir ekuölö è.
 Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tö
 Jesús me'ttsä ttèwa sulitane nuí skéie. Jesús
 weine siarë kötèwa se' skéie, e' kueki Skëköl
 tö ie' kika'ka taië, tkë'ka iyi ulitane blúie
 dalöiërta' taië.

10 Skëköl dör iyi ulitane wì, e' kòs tso' ie'
 wa ñies ie' a. Ie' ki ikiane tö se' taië dör ie'
 ala'r esepa dö ie' ta ñita olo ta' taië. E' wawé
 ie' tö Jesucristo wa. E' kueki buaë idir ie'
 a tö Jesús weine kötèwa s'tsatkoie. Es ì kòs
 kiane Skëköl ki tö Jesús tö iwè s'tsatkoie, e'
 wéitö sèraa.

11 Jesús ena se' batse'wèkeitö, e'pa Yé dör
 eköl è, e' dör Skëköl. E' kueki Jesús dör
 Skëköl Alà, e' kë jaëne ichök tö se' dör ie'
 èlpa ena ie' kutapa. 12 Es itso' kitule Skëköl
 yëkkuö ki wé ie' tö ichè Skëköl a i' es:

“A Skëköl, ye' tö be' tté cheraë ye' èlpa ena
 ye' kutapa a.

Mik ie'pa ñì dapa'uke, eta ye' tö be'
 kikeraka ttsè wa ie'pa kukua.”†

13 Ñies iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö ki wé
 Jesús tö iché i' es:

“Ye' erblöraë Skëköl è mik.”‡

Ñies ichéitö:

“Ie ye' dur, wépa me' Skëköl tö ye' a ala'rie,
 e'pa ta.”§

† 1:11-12 Salmo 102.24-27 ‡ 1:13 Salmo 110.1 * 2:8 Salmo 8.4-6 † 2:12 Salmo 22.22 ‡ 2:13 Isaías 8.17
 § 2:13 Isaías 8.18

14-15 Se' dör Jesús icha. Erë se' dör s'ditsö ã. Se' ulitane serkeia ta sulu se' suar s'duöwä yöki, e' wä se' tso' klöulewä. E' kueki Jesús yöne s'ditsöie. Ie' dë'bitu e' muktsa ttëwä se' skéie e' alokaie bé iane s'duöwä wiie e' ki. Es ie' tö se' tsatkée, se' suar s'duöwä yöki, e' ulä a. 16 Iwënewä buaë tö Jesús kë dë'bitu Skëköl biyöchökwakpa kimuk. Ie' dë'bitu se' dör se' yë bak ká iaiaë Abraham, e' aleripa kimuk. 17 E' kueki ie' yöne s'ditsöie wës se' es as ie' dö sacerdote kibiie se' tté chök Skëköl a e' wakanewëkeitö yësyësë. Ie' dör s'ditsö wës se' es, e' kueki ie' tö se' sueke er siarë wa. Ie' wák e' me'ttsa ttëwä se' skéie as se' nuì olo'yar se' ki. 18 Ie' weinebak ñies ie' erkiöone ì sulu wamblök, e' kueki i'ñe ta wëpa erkiöörke ì sulu wamblök, esepa kimermi buaë ie' a.

3

Jesús dör Moisés tsatq

1 A yamipa, a' batseo' Skëköl tö. Ie' tö a' klöo'ñak as a' dö ie' ichaie. Jesús bikeitsö bua'ie. Se' tö ichekeka tö ie' dör Skëköl tteköl bua'ie ena se' sacerdote kibi mik se' erblöke e'. 2 Skëköl tö ie' tkë'ka kanëblök se' sacerdote kibiie e' wakanewëitö yësyësë wës Moisés tö, kanë me' Skëköl tö ie' a, e' wakaneö' yësyësë es. Kos ì kiane wë Skëköl wë a e' o' Moisés tö yësyësë. 3 Erë Jesús dalöiertä' tajë tköka Moisés tsatq wës u wák dalöier tköka u tsatq es. 4 Se' wä ijcher tö u ulitane yué yile tö, erë Skëköl dör iyi ulitane yuökwak. 5 Mokì Moisés kanëblë' yësyësë Skëköl wë a ikanë mésoie. Ì o' ie' tö, e' wa ie' tö ì buaë kkachera Skëköl tö aishkuö ta Cristo wa e' klea'. 6 Erë Cristo dör Skëköl wák alà, e' kanëblöke yësyësë se' dör wës Skëköl wë es e'pa wökirie. Ì buaë yë' Cristo tö tö idoiä se' a, e' wä panekesö kröröë ttsë'ne bua' wa kë tö ilo'yè, e' ta mokì se' dör Skëköl icha.

A' e' kkö'nú Skëköl kë watarttsa

7 E' kueki, ì ché Wiköl Batse'r tö Skëköl yëkkuö ki, e' wä iutó buaë. E' tö ichë i' es: "Ì cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta, 8 etä kë a' er darë'ukwä iyöki wës a' yëpa bak ká iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik Skëköl wöa. Ie'pa tö ie' wöñatkë' ká sir poë wë kë yi serku' tajë e' ké a.

9 Skëköl tö iché tö duas döka dabom tkëyök (40),

e' dalewa ye' tö ì kë or yi a ese wë tajë ie'pa se'woie, ie'pa kkö'noie, erë ie'pa tö ye' wöñatkë' tajë.

10 E' kueki ye' uluneka tajë ie'pa ki etä ye' tö ie'pa ché i' es:

'Këkraë ie'pa kë ki ikiar tö ye' ie'pa wëttsë, ie'pa kë senak wës ye' ki ikiane es.'

11 E' kueki ye' uluneka ie'pa ki etä ye' iché tö ie'pa kë döpawä wë warma ie'pa enuweke ye' tö ee."*

12 A yamipa, a' e' kkö'nú dö' a' isie er sulurwä ta a' kë erblöia Skëköl chök e' mik ta a' e' batsöttsa iyöki. 13 E' skéie a' ñi er diché iö këkraë s'tatkë këwö tso'ia i'ñe ta e' dalewa. A' tö iü es as kë a' isie e' kitö'ù sene sulu wa ta a' er darërwa Skëköl yöki. 14 Se' erblö Cristo mik buaë këkraë dö ibata ekkë wës kuaë es, e' ta mokì se' tso' ie' ta. E' kueki a' ñi er diché iö buaë. 15 Skëköl yëkkuö tö iché i' es:

"Ì cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta, etä kë a' er darë'ukwä iyöki wës a' yëpa bak ká iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik Skëköl wöa."†

16 Wëpa tö Skëköl ttö ttsë' erë ie'pa e' o' ie' wöa kësik kësik, ¿e' wakpa dör yi? ¿Kë dör ie'pa ulitane yë'ttsa Skëköl tö Egipto Moisés wa, e'pa ë? 17 ¿Yi ki Skëköl ulune dö duas dabom tkëyök (40)? ¿Kë dör ie'pa tö ì sulu wamblë' ká sir poë wë kë yi serku' e' a e'pa ë? E' nuì ki idurulune. 18 ¿Yi a Skëköl tö ichétke: "A' kë döpawä wë warma a' enuweke ye' tö ee"? ¿Kë dör ie'pa tö ie' ttë dalöseo'wä e'pa ë? 19 Es se' tö isuë tö ie'pa kë erblëne ie' mik, e' kueki ie'pa kë dë'wä wë warma Skëköl tö ie'pa enuweke ee.

4

1 Ñies Skëköl kablë' se' a' tö se' döwami ie' tö se' enuweke e' a. E' kueki e' tso'ia e' dalewa se' kawöta e' kkö'nuk tajë dö' se' wële kë ulä a idö. 2 Se' a Skëköl tté buaë e' pakane wës ie'pa bak ká iaiaë, e'pa a ipakane es. Erë ie'pa kë erblëne imik, e' kueki tté buaë ttsë' ie'pa tö, e' kë dör ie' bua'

* 3:11 Salmo 95.7-11 † 3:15 Salmo 95.7-8

ie'pa a. ³ Se' erblé Skéköl mik, e'pa dörawa ie' tö se' enuweke e' a. Eré wépa kë erblöku' ie' mik, esepa ché Skéköl tö iyëkkuö kî i' es: "Ye' uluneka ie'pa kî eta yö ichétke ie'pa kë döpawa wé warma ie'pa enuwekeyö ee."*

ie' tö iché es, eré ie' kanè enewa mik ká i' yöne one eta. ⁴ Skéköl tö iyi ulitane yö' dö ká teröl. Ká de kul ta ie' eni'. Es itso' kitule wele Skéköl yëkkuö kî. E' tö ichè:

"Ká de kul eta ì kos yö'bituitö e' yöne one, e' kueki diwö e' wa ie' kë kaneblène."† E' kueki se' wa ijcher tö mokî Skéköl tö se' enuweke e' tso'tke. ⁵ Eré ttè kitule chétkeyö, e' kî Skéköl tö ichè:

"Ie'pa kë döpawa wé warma ie'pa enuwekeyö ee."‡

⁶ Es se' wa ijcher tö Skéköl tö se' enuweke e' tso'tke se' a. Eré wépa a ttè buaë e' pakane kuaë, e'pa kë dë'wa, ie'pa tö idalöse'wa e' kueki. ⁷ E' ukuöki ta duas tka taië eta Skéköl tö ttè e' ë skà pakène se' a ì kit se' blú bak kiè David e' tö e' wa. Ttè kitule ñe' chétkeyö, e' dö' i' es:

"Ì cheke Skéköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta, e' ta kë a' er darë'ukwa iyöki."

Es se' isué tö ikéwö skà mé Skéköl tö se' a as se' döwa ie' se' enuweke e' a, e' kéwö dö' i'ñe. ⁸ Josué tö Israel aleripa enuüpa ie' kéwö ska' ta, e' ma Skéköl kë wa ene skà yënene. ⁹ E' wà kiane ché tö Skéköl tö se' enuwèmi wes ie' eni' mik ká i' yö'itö eta es, e' tso'ia wépa dö' ie' icha esepa a. ¹⁰ Wépa dewa Skéköl ene e' a, esepa enuraë wes ie' eni' es. ¹¹ E' kueki se' ké e' diché iök shkowa ene e' a as se' kë isie tö ñe'pa kë wa Skéköl ttè iütène e'pa waköu.

¹² Skéköl ttè dö' ttsé'ka, diché ta' taië, e' tö iwakaneweke buaë tköka tabè kà yaule di'dië wî'ké iö'ké e' tsata. Idökewa buaë dö' se' er a, se' wiköl a. Ì kos dalèrmik se' serke tso' blèule se' er a, ena ì kos bikeitsekös, ese weblekettsaitö tö buaë idir ö sulu idir. ¹³ Se' e' chöraka Skéköl a. Ie' yöki ì kos yö'itö e' kë a e' blénukwa. Ì kos tso' áie ie' wörki. E' kueki se' e' tköwa darèrè ie' ttè a.

Jesús dö' se' sacerdote kibi buaë shute

¹⁴ Se' wa sacerdote kibi tso' eköl, e' dö' sacerdotepa ulitane tsata. E' dö' Jesús, ie' dö' Skéköl Alà. Ie' mineatke tso' ká jaì a se' ttè chök Skéköl a. E' kueki se' kawöta e' tköwa darèrè ie' ttè buaë klö'wekesö, e' a. ¹⁵ Se' sacerdote kibi e' wa se' wër siarè. Mik ie' bak senuk ká i' kî, eta eré ie' ma'oule ì sulu kos wamblök wes se' es, eré ie' kë wa ì sulu wamblène yës. E' kueki ie' wa ijcher buaë tö is s'ttsèr mik se' ma'orke ì sulu wamblök eta. ¹⁶ E' kueki a' shköwa Skéköl wörki. Mik s'kimè kiane eta ikiösö ie' a, kë suar ta'. Ie' tö se' sueke er siarè wa, e' kueki ie' tö se' kimeräe er bua' wa.

5

¹ Wépa dö' sacerdotepa kibipa e'pa kos tso' shukitule iwakpa shua kanebloie imalepa ttè chök Skéköl a. Ie'pa kanè dö' iyiwak jchëule ena ilè skà merke Skéköl a, ese wakanéuk imalepa nuì olo'yoie. ² Ie'pa dö' wes imalepa es. Ie'pa diché kë dë'ka buaë ì sulu wöklö'woie. Ie'pa weirke siarè wes imalepa weir ì sulu ulà a es. E' kueki imalepa kë wöblaule iyi buaë wa, arkedö ì sulu a kekraë, esepa wërmi siarè ie'pa wa. ³ Ñies ie'pa wakpa tö ì sulu wambleta', e' kueki ie'pa kawöta iyiwak jchök mè Skéköl a ie'pa nuì kî ñies imalepa nuì kî. ⁴ Kaneblök Skéköl a sacerdote kibiie, e' dö' kanè buaë, dalöiertä' taië. Kë yi yörtä' sacerdote kibiie iwák er wa. E' shushteke Skéköl ë tö ta itkéka sacerdote kibiie wes ie' tö Aarón tké'ka es. ⁵ E' sù Cristo kë e' tkèneka sacerdote kibiie iwák er wa e' kikoka. E' skéie Skéköl tö iché ie' a:

"Be' dö' ye' alà;

i'ñe ye' tö ikkacheke tö ye' dö' be' yë."*

⁶ Ttè kitule skà tö ichè i' es:

"Be' dö' sacerdote kekraë wes Melquisedec ese es."†

⁷ Mik Jesús tso'ia ká i' kî, eta ie' kköyè' Skéköl a taië aneule wî'wië ië wa ì wa. Skéköl ë a ie' yèrmittsa duëwa ulà a, e' kueki ie' tö iki' Skéköl a tö ye' yöttsa iulà a. Ie' tö Skéköl dalöieke taië, ittè iuteke buaë, e' kueki ì kiéitö e' iüté Skéköl tö. ⁸ Eré ie' dö' Skéköl Alà, eré ie' weine taië, e' wa ie' éna iane tö wes s'weir Skéköl ttè dalöie kueki. ⁹ Mik ì uk ie' patkène e' wéitö

* 4:3 Salmo 95.11 † 4:4 Génesis 2.2 ‡ 4:5 Salmo 95.11 * 5:5 Salmo 2.7 † 5:6 Salmo 110.4

seraa, eta ie' de S'tsatkōkwakie. Wépa tō ie' ttè iuteke, esepa kōs tsatkè michoë ie' tō. ¹⁰ Ñies Skëkōl tō ie' tkékā sacerdote kibiie wēs Melquisedec ese es.

A' erblōke Cristo mik, e' kē olo'yar a' tō

¹¹ Ttè ese tso'ia sa' wā yēno tajē, erē kē a' éna ianuk bet, e' kuēkī iwà pakē a' a e' dōr darērē. ¹²⁻¹³ Kā iaiaē a' erblē'mi Cristo mik, ikkē tā warma a' de-tke s'wōbla'ukwakpaie. Erē a' skā kianene wōbla'wē Skëkōl ttè tsawe tottola ese wa. A' dōr wēs ala'rla es kē a' chkè darērē ñar, tso' tsu' ē mik. Kam a' a' iwēr tō i' dōr buaē i' dōr suluē. ¹⁴ E' skéie chkè darērē ese dōr s'wōblauetke esepa a. Ie'pa a' iwēnetke tō i' dōr buaē i' dōr suluē. E' kuēkī ie'pa éna iane mik tā buaē idir mik tā sulu idir.

6

¹ E' kuēkī Cristo ttè tsá wa s'wōblane, e' ē kē chariā kekraē. E' skéie Cristo ttè kī tso' tajē, ese wa se' kī e' yuō as se' yōr iskiē wēs se' kibirwā es. Kē se' kàne e' wōbla'ukne Cristo ttè tsá jchertke se' wā, ese wa. Se' wā ijchertke tō s'kawōtā i' sulu nuí kī s'duōwami, ese kōs olo'yōk. Se' wā ijchertke tō s'kawōtā erblōk Skëkōl ē mik. ² S'wōskuē ttè ena s'ulā mùkā s'yamipa kī ese ttè wa se' wōbla'netke. S'duulewā shkerdakane ena s'weir michoë ese ttè jchertke se' wā. ³ E' kuēkī kē se' e' wōbla'ukia ttè ese wa. E' skéie se' kī e' yuō Cristo ttè skā tso'ia ese wa. Skëkōl tō ikéwō mé se' a, e' tā iwēraēsō es.

⁴ Wépa wōā ká ñine'bak Cristo ttè wa, erē e'pa tō ilo'yé, e' tā ¿wēs kawō mermine ie'pa a er mane'ukne? I' buaē mé Skëkōl tō se' a, e' kak ttsēule ie'pa wā. Wikōl Batse'r dē'ñak ie'pa kī. ⁵ Ie'pa éna iane tō Skëkōl ttè dōr buaē. Skëkōl kēwō olo tā' tajē datske aishkuō tā, e' diché kak suule ie'pa wā. ⁶ E' kōs ttsēule ie'pa wā, e' watéttsā ie'pa tō, e' tā ¿wēs ie'pa dōmine e' ska'? E' dōr wēs ie'pa tso'ne Skëkōl Alà ttōkwane wōtēwane krus mik es. Ie'pa tso' ie' wayuōk sulitane wō wa. ⁷ Se' dōr wēs tē es. Íyi kuatkēne iki, kali yēne iki buaē, warma e' wā tskirmi buaē wā wōrmi buaē wēs iwák kī ikiane es. Tē ese a' Skëkōl er buaē chōraē. ⁸ Erē tē e' kī dika'chka tskine, kualkō tskine, i' tskine, e'

tā e' kē dōr i'ie bua'. Kukur tā iwayēnarketke i' sulu a' tā iñardawā.

⁹ A yamipa dalēr tajē sa' éna, sa' ttōke a' ta es, erē mokī sa' iklō'weke tō a' shkōke buaē s'tsatkè ñalé kī. A' kē dōr wēs wépa tō Cristo watéttsā esepa es. ¹⁰ Skëkōl dōr yēsyesē. A' kanablōke buaē ie' a. A' tō s'batse'r malepa kimeke buaē, e' wekeia a' tō buaē. E' wa iwēnewā tō mokī a' éna Skëkōl dalēr. E' kōs kē ska' ie' er chōpawa. ¹¹ Erē sa' kī ikiane tō a' ulitane tō, i' buaē weke a' tō, ese kī i' er bua' wa dō ibata ekkē. Es i' buaē kōs panekesō, e' wā dōraē a' ulā a' da'áie. ¹² Sa' kē kī ikiane tō a' bikēr. E' skéie sa' kī ikiane tō a' dō wēs wépa erblōtā' mokī Skëkōl mik esepa es. I' muk Skëkōl kablē' se' a, e' wā panekesō énaē, e' wa iwā dōraē se' ulā a.

Se' erblōmi Skëkōl kablē' se' a, e' mik

¹³ Mik Skëkōl kablē' Abraham a, eta ie' kē kablēne yi skā ttō wa. Ie' kablē' iwák ttō wa, kē yi ku' ie' tsata e' kuēkī. ¹⁴ Ie' tō iyē' Abraham a: "Mokī ye' ichē tō ye' er buaē chōraē be' a' tajē. Be' aleripa alōweraeyō tajē."* ¹⁵ Ttè e' wā pané Abraham tō énaē tā Skëkōl kablē'ia, e' wā de iulā a. ¹⁶ Mokī mik se' tō ttè mé yi a, eta imekesō yi dōr se' tsata, ese ttō wa. Mik se' tō ttè métke es, eta ttè e' kī kē i' skā ku'ia chē. ¹⁷ Es ñies Skëkōl kī ikiane kkachē wōshak wépa a' ikablē' esepa a' tō mokī iwā dōraē ie'pa ulā a, kē imane'wepaneitō yēs. E' kuēkī ikablē' iwák ttō wa. ¹⁸ Es se' éna iane buaē tō Skëkōl tō ittè mé se' a' iwák ttō wa, e' kē mane'wepaneitō yēs, ie' kē kachōtā' e' kuēkī. Ie' tō ittè mé se' a' iwák ttō wa tō se' erblōke ie' mik e'pa tsatkeraeitō. E' tō se' er pableke buaē. Ttè e' wā paneke se' tō krōrōē, e' a' se' e' tkōwā darērē kekraē. ¹⁹⁻²⁰ Ttè e' wā paneke se' tō, e' tō se' tkēwā darērēē wēs tabechka tso' kanō wōklō'woie dayē shuā es. Jesús mīkane se' yōkī kewe ká jaí a. Eē ie' tso' Skëkōl wé kibi e' úshu batse'r tajē shute, e' a. Úshu e' kkōiēule àr datsi' buririē shukuar e' wa, e' etmik ie' tso' se' ttè chōk kekraē Skëkōl wōrkī. Es ie' de se' sacerdote kibi kekraē wēs Melquisedec ese es.

* 6:14 Génesis 22.17

7

Jesús dör sacerdote kibi wës Melquisedec ese es

¹ Melquisedec bak ká kiè Salem e' blúie. Ñies ie' kanablè' sacerdoteie Skèköl dör iyi ulitane tsata e' a. Abraham e' ali'ka blu'pa skel wà ilayök Lot minetser e'pa ki. Mik Abraham dotkene iu a, età Melquisedec dettsa ie' ñaletsuk ta ikié Skèköl a as e' er buaë chö ie' a. ² Ñies dali kos dë'ne Abram ulà a ñippè shua, e' blatéitö dökä dabop, e' eyök méitö Melquisedec a. S'kiè Melquisedec, e' wà kiane ché "sene yësyësë e' blú." Ñies ie' dör ká kiè Salem, e' blú. Salem, e' wà kiane ché "sene bërë," e' kueki ñies ie' dör sene bërë blú. ³ Kë se' wà ijcher tö yi dör iyé, yi dör imi, yi dör iditséwö, mik ikune ö mik idu'wa. E' kos kë ku' kitule Skèköl yëkkuö ki. E' kueki se' tö ichèmi tö ie' dör sacerdote kë ertà'wa wës Skèköl Alà es.

⁴ Ibikeitsö buaë, e' ta a' wà ijcherdaë tö Melquisedec dalöiërta' tajë sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa kos tsata. Abraham dör se' yé bak ká iaiaë dalöiërta' tajë ese. Ñippè shua ibolökpa dali de ie' ulà a, e' blatéitö dökä dabop, e' eyök tsá méitö Melquisedec a. ⁵ Leví aleripa yé tsá dör Abraham wës Israel aleripa malepa es. Leví aleripa è meneat sacerdotepaie. Ie'pa dör Israel aleripa malepa yamipa, erë itso' kitule Moisés ttè dalöiëno, e' ki tö Israel aleripa kos kawöta iyyi kos blatök dökä dabop, ta e' eyök tsá muk Leví aleripa a. ⁶ Skèköl kablè' Abraham a tö ie' döraë skèkëpa tajë. Erë Melquisedec kë dör Leví aleri, erë e' a Abraham tö iyyi tsá mé. Ñies Melquisedec tö ikié Skèköl a as e' er buaë chö Abraham a. ⁷ Sulitane wà ijcher tö yi tö e' ché o'ka a, ese wák dör yi a iyène e' tsata. ⁸ Israel aleripa tö iyyi tsá meke sacerdotepa duöta'wa esepa a. Erë Skèköl yëkkuö tö Melquisedec ché wës ie' tso'ia ttsë'ka es. ⁹⁻¹⁰ Mik Abraham tö iyyi tsá mé Melquisedec a, età Leví kam kur. Erë se' tö ichèmi tö Leví aleripa bak tö iyyi tsá mé Melquisedec a Abraham wa, Abraham dör ie'pa yé tsá e' kueki.

¹¹ Ttè dalöiëno me' Skèköl tö Israel aleripa a Moisés wa, e' iché tö Leví aleripa è meneat sacerdotepaie Israel aleripa ttè chök Skèköl a as e' tö ie'pa nuì olo'yö. Erë e' mú a nuì olo'yarmi se' ki seraa, e'ma kë sacerdote ské kua'ki kianeia. E' kueki Skèköl tö sacerdote ské patké. E' kë dör Leví aleripa e' eköl wës Aarón es. Ie' dör sacerdote wës Melquisedec ese es. ¹² Sacerdote wésepa ské maneone kua'ki, e' ta ñies ttè dalöiëno tsá e' kawöta mane'wëttsa. ¹³⁻¹⁴ Sacerdote ské patké' Skèköl tö chëyö a' a, e' dör Skèkëpa Jesús. E' kë dör Leví aleripa eköl. Sulitane wà ijcher buaë tö ie' dör Judá aleri. Moisés kë wà i yëule tö Judá aleripa dömi sacerdoteie. E' kueki kë ie' aleri isie tkëuleka sacerdoteie.

¹⁵ Sacerdote ské tkënekane kua'ki wës Melquisedec ese es, e' ta se' éna iwà ane tö ñies ttè dalöiëno meneat Moisés a e' maneonettsa. ¹⁶⁻¹⁷ Skèköl yëkkuö ki itso' kitule tö ie' tö Jesús a iché i' es:

"Be' dör sacerdote këkraë wës Melquisedec ese es."*

E' kueki se' wà ijcher tö Jesús kë tkëneka sacerdoteie ie' ditséwö wa wës Moisés ttè ki itso' kitule es. Ie' de sacerdoteie ie' ser michoë, kë duöta'wa, e' diché wa. ¹⁸⁻¹⁹ Moisés ttè dalöiëno bak kenet, e' kë a yi onuk buaë yësyësë Skèköl wöa. E' kë diché ta', kë dör iie bua' ese wöie. E' kueki ttè e' maneonettsa. E' skéie ttè pa'alì wà panekesö kröröe e' dör ibua'ie ttè këchke tsata, e' wa se' e' batsowami buaë Skèköl mik kë ki i sulu nuí ta'ia.

²⁰ Ñies mik Skèköl tö Jesús tkè'ka sacerdoteie, età ie' kablè'ia iwák ttö wa tö ikaneblö michoë sacerdoteie. Ie' kë kablène es sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa a. ²¹ Erë mik ie' tö Jesús tkè'ka sacerdoteie, età ie' kablè'ia iwák ttö wa ttè i' wa:

"Be' dör sacerdote këkraë.

Ye' kablé be' a ye' wák ttö wa, e' kë olo'yepayö yës."†

²² Es Skèköl kablè' Jesús a, e' wa se' wà ijcher mokì tö ttè pa'alì mène se' a, e' dör bua'iewa ttè këchke mène Israel aleripa a e' tsata. Jesús wa se' wà ijcher yësyësë tö iwà suerasö.

* 7:16-17 Salmo 110.4 † 7:21 Salmo 110.4

²³ Ñies sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa duöta'wä, e' kueki ie'pa kë ä kanablène këkraë. E' kueki ie'pa ské tkëulekä tajë. ²⁴ Erë Jesús ser michoë, e' kueki ie' kë skéie yi tkënučkä. ²⁵ Wépa kos shkökewä Skëköl wörki Jesús batamik, esepa ttë chök ie' tso'ie këkraë Skëköl ä, e' kueki ie'pa kos tsatkermi ie' ä buaë këkraë.

²⁶ Es se' isuë tö Jesús dör sacerdote kibiie chökke. Ie' dör batse'r. Kë ì sulu ku' iki, kë iaulekä sene sulusi wa. Ie' butsulëttsä pë' sulusipa yöki. Skëköl tö ie' tkéka ká jai ä iyi ulitane tsata. Sacerdote ese kiane se' ki. ²⁷ Ie' kë dör wes sacerdote kibi malepa es. Ká bit tä ie'pa kawöta iyiwak jchök më Skëköl ä ie'pa nu' kueki. E' ukuöki tä iyiwak ki jchekerakitö më Skëköl ä imalepa nu' kueki. Erë e' kos skéie Jesús e' me'ttsä ttëwä etökicha ë se' nu' patuoie, e' kë skä tköpaia. ²⁸ Wépa tkëulekä sacerdotepa kibiie Moisés ttë wa, mokí e'pa dör wes s'malepa es, kë diché dë'kä e' kkö'nuk buaë yësyësë. Erë Moisés ttë kite, e' ukuöki tä Skëköl kablë' iwák ttö wa tö ie' alä tkërdakä se' sacerdote kibiie, e' dör se' sacerdote kibi yöbie bua'iewä yësyësë e'.

8

Jesús dör ttë pa'ali me' Skëköl tö, e' wakanëukwak

¹ Ì kos cheratse sa' tö e' wä dör i': Jesús tso' se' wä sacerdote kibiie. Ie' tkër dalöiertä' tajë ká jai ä Skëköl ulä bua'kka. ² Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' tso' iwakanëuk Skëköl wé batse'r chökke tso' ká jai ä e' ä. E' kë yöne s'ditsö wä, e' yö' ie' wák tö.

³ Sacerdote kibi kos tkënekä iyiwak tso'rak iwä jchë më Skëköl ä ena ì skä mekerakitö, e' wakanëuk imalepa tsatkoie ie'pa nu' ulä ä. E' kueki Jesucristo kawöta ñies ilè muk Skëköl ä se' tsatkoie. ⁴ Erë ie' kë tö ikanewëku' ká i' ä, iwakanewëkeitö ká jai ä. Moisés ttë dalöiëno tö ichè tö Leví aleripa ë tkërkami sacerdoteie. E' kueki Jesús mú tö iwakanewëke ká i' ä, e' ma ie' kë tkënučkä sacerdoteie, ie' kë dör Leví aleri e' kueki. ⁵ Ì kanewëke sacerdotepa tö ká i' ä, ese dör ibua'ie tso' ká jai ä, e' kleeke ie'pa tö ká i' ä. E' dör wes ibak Moisés tä

es. Mik Moisés tö u yueketke Skëköl ä, eta Skëköl tö ichè ie' ä: "Ittsö, ì kos yuö wes be' ä ikkayëne Sinaí këbata ä e' suë." E' kueki se' wä ijcher tö Skëköl wé kibi tso' ká i' ä, e' dör ichökke tso' ká jai ä e' klí ë. ⁶ Erë Jesús tkënekä se' sacerdote kibiie, e' wakanewëkeitö buaë sacerdotepa tso' ká i' ä e'pa tsata. Ñies ie' batamik ì muk Skëköl kablë' se' ä ttë pa'ali wa, e' dör ibua'ie. E' kueki ttë e' dör buaë shute ttë këchke tsata.

Ttë tsä mène Israel aleripa ä, e' kë dalöta'ia

⁷ Ttë tsä mène Israel aleripa ä, e' mú dör wë' as Skëköl tö se' kiöwä buaë, e' ma ttë skä pa'ali kë kianukia. ⁸ Erë ie' isuë tö ie'pa kë wä ttë tsä mène ie'pa ä, e' wä iütëne buaë. E' kueki itso' kitule Skëköl yëkküö ki e' tö ie'pa chë i' es:

"Skëköl tö ichè: Aishkuö tä kawö döraë, e' këwö ska' tä ye' tö ttë pa'ali meraë Israel wakpa ä ena Judá wakpa ä.

⁹ Ttë e' kë dör wes ttë tsä me' ye' tö ie'pa yëpa bak ká iaiaë e'pa ä es.

Ttë e' me'yö ie'pa ä mik ie'pa ulaië'yö er bua' wa ibak klölewä Egipto e' yottsäie eta.

Erë ttë me'yö ie'pa ä, e' wä kë iütëne ie'pa wä,

e' kueki ye' tö ie'pa me'at.

¹⁰ Ñies Skëköl tö ichè:

Ttë pa'ali meraëyö Israel aleripa ä aishkuö tä, e' dör i' es:

Ye' ttë dalöiëno e' merdaë ie'pa er ä,

tä ie'pa tö iiüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

Ye' döraë ie'pa Këköl,

tä ie'pa döraë ye' icha.

¹¹ Ie'pa kos, tsitsirpa dö këkëpa,

e'pa batsdaë ye' mik.

E' kueki kë ikiarpaia tö yi tö iyamipa ö o'ka wöbla'weia as ibats ye' mik.

¹² Ì sulu kos wamblekerakitö, e' nu' olo'yeraëyö ie'pa ki,

kë ibikeitsepaiayö."*

¹³ Es Skëköl tö ichè tö ttë pa'ali meraëitö se' ä. E' wa ie' tso' ichök tö ttë tsä mène, e' dör këchke wöitewä. Ì kos ianewatke këchke, e' bet tä kë iku'ia.

* 8:12 Jeremías 31.31-34

9

Cristo dewa Skëköl wé a ká jai a se' tté chök

¹ Tté dalöiëno tsá me' Skëköl tö Israel aleripa a, e' a tté tso' tö wes ie'pa kawöta Skëköl dalöië e' wakanéuk. Nies ie'pa wa u tso' etkue batse'r ká i' a iwakanéwoie. ² Ie'pa tö u yö' Skëköl dalöië e' wakanéwoie, e' blatérakitö böt. Úshu kewe e' kiè úshu batse'r. Úshu e' a bö'wö taloka tso' et, nies ka' tso' et, e' ki pan meke Skëköl a, ese me'r. ³ Úshu skà tso' datsi' buririë shukuar, e' etmik, e' kiè úshu batse'r taië shute. ⁴ Úshu e' a ka' tso' yöule orochka wa íyi masmas ña'woie Skëköl a e'. Nies kalkuö tkër ek, e' paiëulewa orochka wa. Kalkuö e' shua tka' tso' etk yöule orochka wa. Tka' e' a chkè me' Skëköl tö Israel aleripa a kiè maná, e' kak tso' blëule. Nies kalkuö ñe' shua Aarón shko kéli përi tskineka, e' tso' blëule. Nies ishua ák tak tso' böt, e' ki Skëköl tö ittè dalöiëno kit. Kalkuö e' kiè Tté Mène Nì A Kélkuö. ⁵ Kalkuö e' bata ki Skëköl biyöchökwak pik ta' kiè kërub, e' diököl tulur böt. E' tö se' a iwà kkacheke tö Skëköl olo tso' ee. Ipi meuleka kalkuö kköshto bata ki, ee Israel aleripa nuì olo'yarke. Erë i' ta' íyi ekkè kè wà pakanuktsa ye' a iskië.

⁶ Es íyi ulitane bak kaneoule buaë Skëköl wé a, ta' sacerdotepa bak shkökwa kekraë úshu batse'r e' a iwakanéuk. ⁷ Erë sacerdoté kibi, e' è a kawö tso' shkowá úshu skà tso' dör batse'r taië shute e' a. Eë ie' döwami etökicha è duas wa duas wa. Mik ie' mi'kewa ee, eta' ie' wa iyiwak pé mi'ke mè Skëköl a e' nuì ki, nies i' sulu wamblé pé' malepa tö kè wà jcher ie'pa wa, ese nuì ki. ⁸ E' kos wa Wiköl Batse'r tö se' a iwà kkacheke tö úshu batse'r, e' wakanéorkéia, e' dalewa kè sulitane döpa wa úshu batse'r taië shute e' a. ⁹⁻¹⁰ I' kos kaneweke judiowak sacerdotepa tö tté dalöiëno tsá mène ie'pa a, e' wa, e' dör chkeie, di'yeie, se' batse'woie, ese kos dör s'pa kikke è batse'woie. E' tö se' kimeke kam tté manerne e' dalewa è. E' kueki i' meke ie'pa tö Skëköl a idalöië e' wakanéwoie, nies iyiwak kos jcheke mè ie' a se' nuì ki, ese kos kè a wépa tö ie' dalöieke es, esepa erbikè pairinuk. Ie'pa ittse' tö inuì tso'ia' ie'pa ki. Erë i'

kos kaneweke ie'pa tö Skëköl wé a, e' tö tté pa'ali mé Skëköl tö se' a Jesús batamik, e' wà kkacheke i'ñe ta.

¹¹ Cristo dë'bitubak. Ie' dör se' sacerdoté kibi. Ie' dör tté buaë pa'ali me' Skëköl tö se' a e' wakanéukwak. Ie' dur iwakanéuk Skëköl wé tso' ká jai a, e' a. Skëköl wé e' kè yöne s'ditsö wa, e' kè dör wes íyi tso' ká i' a es. E' kueki Skëköl wé e' dör buaë shute itso' ká i' a e' tsata. ¹² Etökicha ème Cristo dewa Skëköl wé tso' ká jai a e' shu batse'r taië shute, e' a s'tsatkoie. I' wé ie' tö ee, e' dör wè', kè ie' mi'pane iskà kanéukne. Mik ie' dewa ee, eta' kè ie' wa chibo ö baka pé mène mè Skëköl a se' nuì ki. E' skéie ie' wák kötewa e' pé mí ie' wa. Es ie' tö se' yëttsa michoë se' nuì ulà a. ¹³ Wépa bak tté kèchke dikia, esepa iane ñá, e' ta chibo pé ö baka wè'ñe pé ese sklippeke sacerdotepa tö ie'pa ki ö isalema baka alaki pupula ña'weke ese muluchka diöbléka di' wa e' sklippekerakitö ie'pa ki. Moki e' tö ie'pa pa kikke batse'wéne paiklé. ¹⁴ Erë e' dör es, e' yita buaë Cristo pé diché ta' taië iyiwak pé tsata. Skëköl Wiköl yöbië, e' batamik ie' wák e' me'ttsa ttéwa se' skéie wes iyiwak kè ki i' sulu ku' mè Skëköl a ese es. Ie' pé tö se' erbikè paiklémi i' sulu nuì ki s'duöwami ese yöki as se' tö Skëköl chök e' dalöiö.

¹⁵ Jesucristo dör tté pa'ali me' Skëköl tö se' a, e' wakanéukwak. I' sulu kos wamblé' wépa bak tté tsá mène e' dikia e'pa tö, e' nuì ulà a ie'pa yënettsa Jesús kötewa krus mik e' batamik. Nies e' batamik i' buaë yöbië muk Skëköl kablé' wépa klö'bakitö as idö ie' ichaie esepa a, e' döraë ie'pa ulà a. ¹⁶⁻¹⁷ Ye' tö iwà pakè a' a i' es: Kam s'duöwa e' yöki s'wöblane i' mekesö s'yamipa a, ese yëkkuö mukat. Yëkkuö e' wà kè merpa, yi tö imé ese tso'ia' ttsé'ka e' dalewa. Iwak blënewa, e' è ta imermi. E' kueki s'kawöta isaukwa bua'ie tö yi tö imé, ese wák blënewatke yëkkuö e' wakanéwomi. ¹⁸ Es nies tté tsá mène, e' mène iyiwak jchëule e' pé tène ese wa. ¹⁹ Tté tsá mène dalöiëno, e' wà paka' Moisés tö Israel aleripa kos a. E' ukuöki ta' chibo ena baka wè'ñe pé shutuékaitö di' wa. E' sklippéitö yëkkuö ki Skëköl tté dalöiëno tso' kitule e' ki, nies e' sklippéitö Israel aleripa kos ki kal kiè hisopa e' ulatska mik datsi'tak

batsë rratulewā e' wa. ²⁰ E' wekeito tā icheramiiito i' es: “Pë i' dör iwā kkachioie tō ttè mé Skëköl tō se' a e' tsá kaneonemitke.” ²¹ E' sù Skëköl wé ena ì kos tso'ia Skëköl dalöie e' wakanéwoie, ñies ese kī Moisés tō pë sklippé. ²² Moki ttè dalöiëno tsá mène, e' wa tā tsir etā íyi ulitane batse'wekene pë wa. Ñies e' tō ichè tō iyiwak jchëule ese pë kë tène, e' tā se' nuì kë olonuk se' kī. ²³ Íyi tso' Skëköl wé tso' ká i' a e' a, e' dör ì tso' Skëköl wé tso' ká jaì a, e' klí ě. Íyi ekkë kawōtā batse'wè iyiwak jchëule mè Skëköl a, ese pë wa. Erë Skëköl wé a íyi tso' ká jaì a, e' kawōtā batse'wè ì dör buaë shūte iyiwak pë tsata, ese wa.

²⁴ Ì buaë e' dör Cristo. Ie' kë dë'wā Skëköl wé shū batse'r yöne s'ditsö wā tso' ká i' a, e' a. E' dör ibua'ie tso' ká jaì a, e' klí ě. E' skéie ie' de ká jaì a Skëköl wé chökle e' a, eë ie' tso' Skëköl a se' tté chök. ²⁵ Judiowak sacerdotepa kibipa, e'pa kawōtā shkōkwā Skëköl wé shū batse'r taië shūte, e' a iyiwak pë muk Skëköl a se' nuì kī duas bik ekkë etökicha etökicha. Erë Jesús kë dë'wā taië wës ie'pa es. ²⁶ Imú dör es, e'ma ká i' yöne dō ikkë tā, etā ie' kawōtā e' muktsā ttèwā duas bit ekkë. Erë e' kë dör es. E' skéie, i'ñe tā mik ká i' erkewatke, etā ie' de e' muktsā ttèwā se' skéie etökicha ě se' nuì kos paiklottsa. ²⁷ Sulitane a kawō meneat duōkwā etökicha ě, e' ukuōkī tā se' shulirdaë. ²⁸ Es ñies Cristo e' me'ttsa ttèwā etökicha ě, se' taië e' nuì paiklottsa. Ie' skà dörane, erë e' kë dör se' nuì shulök. Ie' dörane wépa tso' ie' panuk esepa tsatkök.

10

Ttè dalöiëno kë a se' nuì pairinuktsa

¹ Ttè dalöiëno mène ká iaiaë Moisés wa, e' dör ì bua'ie doia se' a Cristo batamik aishkuō tā, e' biyō yöne. E' dör wës ilo es, kë dör iwā chök. E' kuekī ttè e' kë a wépa dökewā Skëköl ska' iyiwak jchök mè ie' a kekraë duas bik ekkë esepa batse'onuk da'a. ² Ttè e' mú a ie'pa nuì pairinuktsa moki, e'ma ie'pa er kë tō ie'pa kkatépaia tā ie'pa kë tō iyiwak jchepaia mè Skëköl a. ³ Erë e' kë dör es. E' skéie mik ie'pa tō iyiwak jcheke mè Skëköl a duas bit ekkë,

etā e' tō ie'pa er awékene ì sulu wamblek-erakitō ese ska'. ⁴ E' wā dör tō se' nuì kë pairirpattsā baka wè ñe pë wa ena chibo pë wa.

⁵ E' kueki mik Cristo dökette ká i' a, etā ì tso' kitule Skëköl yëkkuō kī, e' chéitō Skëköl a, e' tō ichè i' es:

“Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a, e' kë kiane be' kī. Erë be' tō ye' yueketke s'ditsöie chkà tā' diché tā'.

⁶ Iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a ena ilè skà tso' mè be' a nuì paikloie, e' kë wër bua' be' wa.”

⁷ E' ukuōkī tā Cristo tō iché Skëköl a: “A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' woie, wës ye' tté tso' kitule be' yëkkuō kī es.”*

⁸ Kewe ie' tō iché Skëköl a: “Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a, ñies iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a nuì paikloie, ese kos kë kiane be' kī, kë iwër bua' be' wa.” Erë ie' tō iché es, erë ese kos yè'atbakitō dalöie Skëköl ttè dalöiëno tso'tke kitule e' kī. ⁹ E' ukuōkī tā ie' tō iché: “A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' woie.” E' wa se' éna iane tō iyiwak jcheke ie'pa tō tté tsá dikia ese kos skéttsā Skëköl tō iské pa'alī mokane, e' dör Cristo kōtewā se' skéie e'. ¹⁰ Ì kiane Skëköl kī e' wā o' Jesucristo tō. Ie' wák e' me'ttsa ttèwā se' skéie etökicha ě, kë skà tteta'wāia. E' kuekī Skëköl tō se' batseq'.

¹¹ Kekraë judiowak sacerdotepa tō iwakaneweke. Ká bit tā ie'pa tō iyiwak jcheke mè Skëköl a sene sulu nuì kī. E' ě kaneweke ie'pa tō taië kekraë, erë e' kë a nuì pairinuktsa. ¹² Erë Jesucristo e' me'ttsa ttèwā se' nuì skéie etökicha ě, kë skà tteta'wāia, e' ukuōkī tā ká jaì a ie' tkè'ka dalöiërta' taië Skëköl ulà bua'kka. ¹³ Eë ie' tkër Skëköl e' aléka ibolökpa kos kī, e' mekerō ie' klō dikia e' panuk. ¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttèwā se' skéie etökicha ě, e' wa wépa dör ie' icha, esepa batse'wéitō buaë ichökle Skëköl a etökicha ě, kë batse'wè kianeia.

¹⁵ Ñies Wiköl Batse'r tō ichè tō e' dör moki. Ie' tō iché Skëköl yëkkuō kī i' es:

¹⁶ “Kawō dōraë tā ye' tō tté pa'alī meraë ie'pa a, e' tō ichè i' es: Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a,

* 10:7 Salmo 40.6-8

eta ie'pa tö iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

17 Ie'pa e' wamblö sulu kos,

kë e' bikeitsepaia ye' tö.”†

18 Es se' éna iane tö se' nuì olo'yane se' kî, kë se' kawötaia i skà muk Skëköl a se' nuì kî.

Se' a kawö mène shkowa Skëköl wörki

19 A yamipa, e' kueki i'ñe ta se' döwami buaë Skëköl dör batse'r taië shute e' ska', kë suarta', Jesús kötewa ipé tene taië, e' batamik. 20 Kë yi dötawa Skëköl wörki éanas wes kë yi dë'wa éanas Skëköl wé úshu nanetkëar datsi' buririë wa e' etmik es. Erë Jesús kötewa se' skéie e' chë datsi'ukuö jchënane e' tö. E' wa ñala pa'ali dö Skëköl ska', e' kköyë'ttsa ie' tö se' a, e' dör sene michoë e' ñalé. 21 Jesús dör se' sacerdote taië. Ie' dör se' dör Skëköl icha, e'pa kos wökir. 22 E' kueki se' shkōwa Skëköl wörki er mokî wa ena erblé ie' mik yësyësë e' wa. Se' erbike sulu e' pairiulettsa. Se' batse'ouletke, e' dör wes s'pa skuè buaë manene di' maneneë wa es. 23 Skëköl ttö mokîë. I uk ie' kablë' se' a, e' weraëitö. E' wà panekesö kröröë. E' kueki se' e' tkōwa darërë ttë e' a, kë tö ibikeitsë böt böt. 24 A' tö ibikeitsö tö wes a' a ñi kimermi as a' kî ñi dalëritsö buaë, ñies as a' tö i buaë kî ü taië ñi kimoie. 25 Se' ñi dapa'uke, e' kë olo'yar a' tö wes se' welepa wöblane iwamblök es. E' skéie a' er kî diché ió ñita. E' yita mik se' tö isué tö Skëkëpa Jesús datskene, e' kéwö dökewatke, eta a' er kî diché iërmi ñita.

26 Ttë mokîë e' jchertke se' wa, erë e' ukuöki ta i sulu wamblekeiasö wöbla wa, e' ta kë i ku'ia jchë mè Skëköl a e' nuì olo'yoie se' kî. 27 Iwamblésö es, e' ta s'pauirke shulë wa, e' ë tso' se' panuk. E' dör bö' ñarke taië wa Skëköl tö ibolökpa ewerawa e'. 28 Ká iaiaë yi tö ttë dalöieno me'at Moisés tö, e' dalösewéwa ta ikkatökwakpa dör bö' ö mañal, e' ta ese wák ttekewa kë ulé klöule. 29 E' dör es, e' ta wépa tö Skëköl Alà dalösewéwa ¿wes esepa kë weirpa taië shute? Jesús pé wa ttë pa'ali mène se' a e' wakaneone, e' pé tuë taië e' wa ie'pa batse'one, erë isuëkerakitö wes se' ëse pé es. Ñies Skëköl Wiköl er buaë ché se' a, e' chekerakitö suluë. ¿Wes ie'pa tkömişkar e'

nuì ulà a? 30 Skëköl mik se' bàtse e' tö ichë iyëkuö kî i' es: “Ye' ë wöki iské wërke wë. Yi tö i sulu wamblé ese ské wërayö iki.”‡ Ñies ichéitö: “Skëköl icha kos esepa shuleraë ie' tö.”§ 31 ;Se' arwa Skëköl chök ulà a weinuk, e' dör siarë ichök!

32 Erë a' éna ianú tö mik kuaë Skëköl tö a' er ñi o' Jesús tté buaë wa, e' kéwö ska' ta pé' tö a' we'ik siarë Jesús tté buaë kueki. Erë e' kos dalë'ttsë' a' tö er bua' wa. 33 Mikle ta pé' tö a' yë' suluë, ie'pa tö a' we'ik siarë sulitane wörki. Mikle ta a' wák er wa a' e' ché weinuk wépa weirke es esepa ta. 34 Wépa wötene s'wöto wé a' Jesús tté kueki, esepa su' a' tö er siarë wa, ie'pa kime' a' tö. A' wa ijcher tö i bua'ie kë erta'wa ese tso' taië a' wa ká jai a, e' kueki mik pé' tö a' íyi kos yë'lur a' yöki, eta e' dalë'ttsë' a' tö ttsë'ne bua' wa. 35 A' kë e' ökwa a' weirke e' yöki, e' ské merdaë a' a' taië, e' kueki iwöklö'ú a' tö darërë. 36 A' weirke e' dalë'ttsök a' kawöta bërë er bua' wa as a' tö iü wes Skëköl kî ikiane es, ñies as i buaë muk a' a' ie' kablë' e' müitö. 37 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkuö kî es, e' tö Cristo tté chë i' es:

“Wé kawöta dök e' datse kukuie, e' kë kî kawö tköpa taië.

38 Erë wépa dör ye' icha serke yësyësë, esepa erblé buaë ye' mik, e' kueki ie'pa ser michoë. Erë ie'pa wépa suanéka ta ye' ttë olo'yérakitö,

e' ta kë ye' wa ie'pa wërpaia buaë.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkuö kî. 39 Erë se' kë dör wes wépa tö Jesús tté buaë e' olo'yé esepa es. Ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta. Se' erblöke buaë Jesús mik, e' kueki se' tsatkërdaë.

11

Se' erblö Skëköl mik wes këkëpa bak ká iaiaë erblë' imik es

1 Erblë Skëköl mik, e' wà kiane chë tö se' tö iklö'wé mokîë tö i muk ie' kablë' panekesö, e' meraëitö se' a. Erë e' kë wërta' i'ñe ta, erë se' tö iklö'wé yësyësë tö iwà suerasö. 2 Se' yépa bak ká iaiaë, e'pa bak erblök Skëköl mik, e' kueki ie'pa yë' ie' tö tö ie'pa dör buaë ie' wöa.

† 10:17 Jeremías 31.33,34 ‡ 10:30 Deuteronomio 32.35

§ 10:30 Deuteronomio 32.36

* 10:38 Habacuc 2.3-4

³ Se' erblöke Skëköl mik, e' kueki se' wa ijcher tö ie' tö iyi ulitane yö' iwák ttë wa. E' wà kiane chè tö ì kos wërta' suésö ì ñe ta, e' yöne ì kë wërta', e' ë wa.

⁴ Abel erblë' Skëköl mik, e' kueki ì mé ie' tö Skëköl a inuì ki, e' dör bua'ie ì mé Caín tö, e' tsata. Abel erblë Skëköl mik, e' kueki Skëköl tö ie' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es. Ñies ì mé ie' tö Skëköl a e' wër buaë Skëköl wa. Ie' blënewabak ká iaiaë, erë ie' erblë Skëköl mik, e' ttë pakarkeia ì ñe ta.

⁵ Enoc erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' kë blënewa. Ie' minetser ttsë'ka Skëköl wa, e' kueki kë yi wa ie' nu kune. Skëköl yëkkuö ichè tö kam Enoc mi'tser Skëköl wa, e' yöki ie' wër buaë Skëköl wa. ⁶ Yi isie shkakwa Skëköl wörki, ese kawöta iklö'uk tö moki Skëköl tso'. Ñies ie' kawöta iklö'uk tö wëpa tö Skëköl yuleke er moki wa, esepa ulà a iwà döraë. E' kueki kë se' erblöku' Skëköl mik, e' ta kë se' a ì onuk wërmi buaë ie' wa.

⁷ Noé erblë' Skëköl mik, e' kueki mik Skëköl tö ie' a iché tö ì sulu tköraë ká i' ki kë sùle yi wà ese, età ie' tö ittè iuté. Ie' tö kanò bërie yué etö, e' a ie' ena iyamipa e' ë tsatkëne. E' wa ikkayëne tö imalepa ki nuì tso'. Ñies sene yësyësë dömi se' ulà a s'erblë Skëköl mik e' wa, e' de ie' ulà a.

⁸ Abraham erblë' Skëköl mik, e' kueki mik e' tö iché ia: "Be' yú ká yë'yö tö imeraë be' a e' a," età iütéitö. Erë ie' kë wà ijcher tö ká wé a ie' mîrö, erë bet ta ie' yëttsa iwák ká a. ⁹ Ie' erblë Skëköl mik, e' kueki mik ie' de ká yëne ie' a eë, età ie' sené wës s'dami shkal ser es. Ie' sené úla yöule datsi'tak wa, ese a. Ie' alà Isaac ena itala Jacob, e'pa ñies sené wës ie' es. Ñies ie'pa a ká e' muk Skëköl kablë'. ¹⁰ Ká bua'ie kë erta'wa bikeitsbak Skëköl tö, yö'itö ká jai a, e' wà pané Abraham tö. E' kueki ie' sene' wës s'dami shkal ser es, e' dalë'ttséitö er bua' wa.

¹¹ Skëköl tö iyë' ie' a: be' alà köraka be' alaköl Sara e' ta. Erë ie' dewatke këkëpala aluë, ñies Sara wake' kë döta' alàë, erë ie' iklö'wé tö Skëköl kablë' ie' a e' weraëitö. E' kueki diché mène ie' a alà koka. ¹² Ie' dewatke këkëpala aluë, erë es ie' de alàë. Ilà e' wa ileripa dë'bitu tajë kë shtar ekkë wës bëkwö tso' tajë ö tsa'wö tso' tajë dayë kkömik kë shtar es.

¹³ Ie'pa ekkëpa kos erblë' Skëköl mik, kë ilo'yane ie'pa wa, es ie'pa blërulune. Ká muk Skëköl kablë ie'pa a, e' wà kë dë' ie'pa ulà a ie'pa tso'ia ttsë'ka e' dalewa. Erë ie'pa tö iklö'wé tö iwà döraë ie'pa ulà a aishkuö ta. E' dör ie'pa a wës ilo suë kamië es. E' kueki ie'pa tö iyë' tö ie'pa ser ká i' ki wës ká kua'ki wakpa dami shkal es. ¹⁴ Wëpa tö ichè es, e' wa iwënewa tö ie'pa tso'ia ká yulök iwákpa a. ¹⁵ Ie'pa mú tso'ia wé ie'pa manete, e' ké bikeitsök, e'ma ie'pa mi'mine buaë ká e' a. ¹⁶ Erë ie'pa tö ká bua'ie e' kkecheke, e' dör ká tso' ká jai a. Skëköl tö ká e' yö'bak ie'pa a, e' kueki Skëköl kë jaëne tö ie' kiè ie'pa Këköl.

¹⁷⁻¹⁹ Skëköl kablë' Abraham a ttë i' wa: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa." Erë e' ukuöki ta ie' tö iché ia: "Isaac ttöwa mè ye' a ye' dalöioie." Ie' ki ikiane suë tö moki Abraham erblöke ie' mik, e' kueki ie' ima'wé es. Abraham erblë Skëköl mik, e' kueki moki ie' tö Isaac mekettsa wës Skëköl tö ie' a iyë' es. Ie' tö ibikeitsé tö ie' tö ilà ttëwa, e' ta Skëköl a ishkerkamine, e' kueki ie' tö ittekewa. Erë bata ekkë ta Skëköl tö ie' wöklö'wé. E' kueki ichëmisö tö e' dör wës Isaac kötëwa shkenëkane es.

²⁰ Isaac erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' tö iyë', ila'r Jacob ena Esaú, e'pa a tö aishkuö ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a.

²¹ Jacob erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewa, e' këwö döketke, età ie' tö iyë' italapa dör José ala'r e'pa a eköl eköl tö Skëköl er buaë chöraë ie'pa a. Ñies Skëköl dalöié ie' tö ie' e' duedur ishko kéli mik e' dalewa.

²² José erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewatke, età ie' tö iché tö aishkuö ta Israel aleripa e' yörattsarak Egipto. Es ie' ichéat tö mik a' e' yëttsa ká i' a età ye' nu tso' blëule e' tsúmi a' tö blëwa wé a' mîrö eë.

²³ Ñies Moisés yë ena imì, e'pa erblë' Skëköl mik. Mik ie' kune', età ie'pa tö isuë tö alala buaala kune. Egipto blú tö iyë' tö Israel aleripa alala kurke wëpa, e'pa kos ttekelur. Erë Moisés yë ena imì, e'pa erblë Skëköl mik, e' kueki ie'pa kë suane blu' ttë yöki. Ie'pa tö Moisés blé döka si' mañat itsatkoie.

²⁴ Moisés talane Egipto blú duöchkeie dalöiërta' tajë. Erë ie' erblë Skëköl mik, e'

kuęki mik ie' de kęchke, eta e' kos watętsa ie' tō. Ie' kę kī ikiane tō ie' kirwā Egipto blū duōchke. ²⁵ Ie' a ta weinuk wępa dōr Skękōl icha, esepa ta, e' dōr buaę tkōka sene sulu tō s'ttsę'weke buaę ekuōlō ě, ese kos tsata. ²⁶ Ī buaę dōraę ie' ulā a aishkuō ta iskeie, e' ě kī ie' er me'rie. E' kuęki ie' tō bikeitsę tō iweir kos wę pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ttę kī, e' dōr buaę shute, ĩyi bua'buā tso' Egipto ese kos tsata.

²⁷ Moisés erblę' Skękōl mik, e' kuęki ie' e' yętsa Egipto, kę suane Egipto blū ulune yōki. Ie' e' tkęwā daręre Skękōl kę węrtā e' mik kę ilo'yane ie' wā. ²⁸ Ie' erblę Skękōl mik, e' kuęki ie' tō Israel aleripa patkę Ie'pa Yępa Yęrulune Egipto e' kęwō tkō'uk. Ie' tō ie'pa patkę obeja pupula ttōkwā ta ipę sklippōk ie'pa ukkō kos e' mik. Ie'pa tō iwę es as Skękōl biyōchōkwak patkę Skękōl tō s'ttōkukur, e' kę mi'wā u a alā wēm tsā kune, esepa kos ttōkukur.

²⁹ Israel aleripa erblę' Skękōl mik, e' kuęki ie'pa tkami Dayę Mat shuā węs iyōk ě kī shkę es. Erę mik Egipto wakpa mī ie'pa itōki, eta e'pa kī dayę unekā tō ie'pa kos ttętur.

³⁰ Israel aleripa erblę' Skękōl mik, e' kuęki ie'pa shkę ká kię Jericó kkōięule e' pamik dōka ká kul. E' ukuōki ta ká e' kkōięule kos, e' tkęnettsa iski. ³¹ ĩies alakōl sulusi kię Rahab, e' erblę' Skękōl mik. E' kuęki mik wępa bōl patkę' Josué tō Jericó weblōk bęr akir, eta e'pa ki'waitō bęrę blę' itsatkoie. E' kuęki ie' kę dunewañak wępa tō Skękōl ttę dalōsęwęwā esepa ta.

³² Ye' a ikī yęrmi taię. Gedeón ena Barac ena Sansón ena Jeftę ena David ena Samuel ena Skękōl ttekōlpa kos, e'pa kos ttę pakarmi ye' a, erę ye' kę kawō kune i' ta ipakoie sęraa. ³³ Ie'pa ena pę' skā erblę' Skękōl mik węs ie'pa es, e' wa e'pa węlepa e' alęka ká kuā'ki kuā'ki wakpa kī. ĩies ie'pa węlepa ttę dalōięno e' wakanewę yęsyęsę. ĩies Skękōl kablę' ie'pa a, e' wā de ie'pa ulā a. Ie'pa węlepa tō ma'name kkō tsatęwā. ³⁴ Ie'pa węlepa kę kī bō' dakanekā. Ie'pa węlepa ttekewatke tabę wa, e' tsatkęe Skękōl tō. Ie'pa węlepa kę dichę ta', erę idichę ięne. Ie'pa węlepa ĩippę daręre ta ie' alęka ká

kuā'ki ĩippōkwakpa kī. ³⁵ ĩies alakōlpa bak erblōk Skękōl mik, e'pa węlepa dęutōpa shkęnekane menene ie'pa a.

Pę' węlepa skā erblę' Skękōl mik, e'pa klō'węwā pę' tō ta iwe'ikęrakitō taię siarę dō iduowā ekkę. Erę ie'pa erblę Skękōl mik, e' kę watęnettsa ie'pa wā. Ie'pa wā ijchę tō ie'pa shkęrdakane aishkuō ta sęnoie buaę shute, e' kuęki ie'pa ekemine áie, e' kę kinewā ie'pa wā. ³⁶ Ie'pa węlepa wayōne taię, bune siarę. Ie'pa węlepa skā monewā tabechka yōule ttsa'ie ese wa, es iminerak s'wōto wę a. ³⁷ Ie'pa węlepa ttętur ák wa. Węlepa ttętur jchęulettsa shushaę. ĩies węlepa ttętur tabę wa. Ie'pa bak shkōk wī a diā a paięule obeja kkuōlit ö chibo kkuōlit wa. Ie'pa dōr siarę, tōięne siarę, weine taię. ³⁸ Ie'pa dōr buaę shute, kę dōr bua' tō ie'pa ser imalepa serke ká i' kī e' shuā. Erę ie'pa bak shkōk wī a diā a ká sir poę wę kę yi serku' taię ese ska' ö kabata a. Ie'pa bak senuk siarę ákuk a ö kawk a.

³⁹ Ie'pa ekkępa kos erblę' Skękōl mik buaę, e' kuęki ie' wa ie'pa węne buaę. Erę ie' kablę' ie'pa a, e' wā kam mer ie'pa a, ⁴⁰ ie' tō iskā bikeitsęne bua'ie se' batamik e' kuęki. Ī buaę meke ie' tō se' a aishkuō ta, e' kiane ie' kī tō ie'pa ena se', e'pa ulā a idō ĩita. E' kuęki kam idō ie'pa ulā a.

12

A' erblō Skękōl mik węs Jesús es

¹ A yamipa, se' erblōke Skękōl mik ena se' serke ie' a, e' dōr węs s'tur e' aloka as ĩ merke sia e' dō se' ulā a es. Wępa erblę' Skękōl mik ká iaiaę e'pa durulunebak, e' dōr węs ie'pa tūne e' ali'kabak es. Ie'pa ekkępa dōr taię, e' kos erblę' buaę Skękōl mik, e' dōr węs ie'pa ięne se' turke e' sauk es, tō is se' mir. E' kuęki ĩ kos tō se' wōklō'weke ese ulā watōsō. Ī sulu wamblekesō, ese dōr węs ttsa' mulitswā s'klō mik es, e' kuęki ilo'yōsō. Eta se' tunū daręre dō mik se' deka wę se' mī'kerō ee.

² Se' er mūwā Jesús ě kī. Se' erblōke Skękōl mik e' węrke Jesús wōki tsawę dō bataie. Ie' kōtęwā krus mik, e' dōr jaę taię, erę e' kę kī ie' tkine yęs. Ie' wā ijchę tō ie' ttsę'rdaę buaę aishkuō ta, e' kuęki idalę'ttsęitō er

bua' wa. I'ñe ta ie' tkërka dalöier̄ta' tajë Skëköl tkër ikulé ki e' ulà bua'kka.

³ Pë' sulusipa tö ie' we'ik tajë, e' kos dalë'ttséitö. E' bikeitsö buaë as a' kë shtrirwa erblök Skëköl mik ta ilo'yè. ⁴ Moki a' tso' ñippök sene sulu ta, e' kueki a' weirke tajë, erë kam a' weir dö a' duöwa pë tër tajë ekkë wes Jesús es. ⁵⁻⁶ Skëköl yëkkuö ki ie' tö a' pattè wes ie' ala'r es, wësua e' chowa a' éna, e' tö iché i' es:

“A ye' alà, wépa kos dalër Skëköl éna, esepa paruekeitö.

Wépa klö'wé ie' tö ila'rie, esepa uñkeitö.

E' kueki mik ie' tö be' parueke, eta' e' kë watöksa be' tö.

Mik be' uñkeitö, eta' kë be' erianuk.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki.

⁷ A' weirke kos, e' wa Skëköl tso' a' paruök, e' kueki e' dalë'ttsö er bua' wa. A' parueke e' wà kiane chë tö ie' tö a' sué wes ie' ala'r es. ¿Wé a' wà isuule tö alala kë parueta' iyé tö? ⁸ Skëköl kë tö a' paruè wes ila'r ulitane es, e' ta e' wà kiane chë tö a' kë dör ie' ala'r chökle, a' dör wes ñala alé es. ⁹ Mik se' bak ala'rla, eta' se' yé tso' ká i' ki, e'pa tö se' parueta' ta ie' dalöie se' tö. E' dör es, e' yita buaë se' kawöta S'yé tso' ká jai a' e' dalöiök tajë as sene michoë dö se' ulà a. ¹⁰ Se' yé tso' ká i' ki, e'pa tö se' parueta' ekuölö è wes ie'pa wa iwër buaë es. Erë Skëköl tö se' parueke se' kimoie as se' ser batse'r wes ie' es. ¹¹ Mik se' padurke, eta' e' kèwö ska' ta kë ittse'r buaë idalène s'mik. Erë s'wöblane iwa, e' ta s'serdaë bèrè yësyèsè.

¹² E' kueki a' er diché iöne. A' erblöke Jesús mik, e' kë armi a' tö a' shtrine kueki. ¹³ A' shkò kekraë ttè yësyèsè e' ñalé wa as a' wépa kë erblöku' buaë Jesús mik, shkøkeia wes s'klö kranewa shkò es, esepa kë ki ardö, e' skéie ie'pa buarne ta ishkömi buaë.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kë watarttsa

¹⁴ A' e' mú senuk bèrè sulitane ta. Nies a' e' mú senuk batse'r wes Skëköl ki ikiane es. Yi isie kë serku' es, ese kë tö Skëkëpa Jesús suepa. ¹⁵ A' ñi kkö'nú buaë as Skëköl er buaë chöke se' a, e' kë watöttsa yi tö. Yi tö iwatëttsa, ese dör a' shua wes kalkua sulusi tsirkä es. Mik ideka, eta' imalepa tajë sulu'wéwaitö. ¹⁶ A' kë kàne trënuke. A'

kë kàne ì dör batse'r ese dalöseukwa wes Esau es. Ie' dör iyé alà tsá, e' kueki iyé iyi kuö meke ie' a. Erë e' wato'ttsa ie' tö iël a chké tka' etkë, e' è skéie. ¹⁷ A' wà ijcher tö e' ukuöki ta ie' ki ikiane tö iyé mú er buaë chö ie' a wes ie'pa wöblar alà wëm tsá kune ese a er buaë chök es. E' kiéitö iyé a iè wa kköchè wa tajë, erë kë wes ie' a ionukia, iwake' watënettsa.

¹⁸ I'ñe ta a' kë döku' Skëköl wörki wes ká iaiaë se' yépa dè'rö ie' ska' es. Mik ie'pa dökewatke Sinai kébata a, eta' ká ttsenewa mia ttsettseë, e' shua bö' tajë ñarke kabata ki, siwa' bitsirke darërè, e' kos ttsé ie'pa tö sué ie'pa tö. ¹⁹⁻²⁰ Duk blarke tajë ttsé ie'pa tö. Nies Skëköl ttöke e' ttsé ie'pa tö. Ì ché ie' tö ie'pa a, e' yöki ie'pa suane tajë. Ie' iché ie'pa a: “Yi deka kabata i' ki, se' ö iyiwak, ese kawöta ttèwa ák wa.” Ttè e' kë dalë'ttsënuke ie'pa a. E' kueki ie'pa kköché tajë tö mú kë ittöia ie'pa ta. ²¹ Moki ì sué ie'pa tö, ì ttsé ie'pa tö e' tö ie'pa suawé tajë. Nies Moisés wák kköchöwéitö ta ichéitö: “i'Tajë ye' painéka suane è wa!”

²² Erë i'ñe ta kë idör es a' a. E' skéie a' detke kabata kë wërta' kiè Siön kébata ee, e' dör Jerusalén tso' ká jai a e'. Eë Skëköl chök serke. Eë ie' biyöchökwakpa tso' tajë, kë shtarä' ekkë, e'pa daparke ie' kikökka. ²³ Eë wépa kos de Skëköl alà tsáie esepa tso' ñi dapa'uk ttsë'ne bua' wa. Ie'pa kiè tso' kitule yëkkuö tso' ee e' ki, e'pa shu a' dör. Eë a' detke Skëköl dör sulitane shulökwak, e' wörki. Nies a' detke pë' bak senuk yësyèsè ká i' ki, esepa ta ñita. Ie'pa yuétke Skëköl tö yësyèsè, kë ì kianeia ie'pa ki. ²⁴ Nies a' detke Jesús ska', ie' dör ttè pa'alì me' Skëköl tö se' a, e' kanéukwak. Ie' kötëwa ipé tène tajë, e' wa se' batse'wé Skëköl tö. Ie' kötëwa e' dör s'tsatkoie, e' kë dör wes Abel kötëwa, e' nuí ki iël tsaiène es.

²⁵ E' kueki a' e' kkö'nú. Skëköl ttöke a' ta, e' kë watarttsa. Ká iaiaë wépa ta ie' ut ká i' ki, e' watë'ttsa ie'pa tö, e' nuí kë ulà a ie'pa bakyal, e' ta ¿wes se' tköyalmi i'ñe ta ie' ttöke ká jai a e' ttö watëttsasö e' nuí ulà a? ²⁶ Ká iaiaë mik ie' ut ie'pa ta, eta' e' tö ká i' wötio' darërè. Erë i'ñe ta ie' iché: “kawö döraë ta ká i' wötì'weraëyö etökichane, erë

* 12:5-6 Proverbios 3.11-12 † 12:26 Hageo 2.6

kě dör ká i' ě, ñies ká jaì kòs wötì'weraëyö."†
 27 Mik ie' tō iché es, etā e' wā kiane chē tō iyi kòs yō'itō wötirtā', ese wötì'weraëitō, skerattsaitō as ì kē wötirtā' kē ertā'wa, ese ě atne iskéie.

28-29 Ì blúie Skéköl tso' e' a se' tso', e' kē wötirtā' kē ertā'wa. E' kuekì wěstela chösö ie' a. Ie' dalō tā' tajē wēs bö' ñar tajē es, e' kuekì ie' dalöiösö tajē suane wa, wēs ie' wa iwēr buaë es.

13

Wēs Jesús mik erblökwakpa kawōta senuk

1 A' ñi dalëritsö buaë kekraë ñi elpaie, kē ilo'yar.

2 Yi kē suule a' wā, ese de a' u a, etā ikiōwā buaë. Welepa tō io' es etā Skéköl biyöchökwakpa dē'wā ie'pa u a, erē e' kē ane ie'pa éna. E' kuekì kē a' éna ichökwa s'malepa kiökwa buaë a' u a.

3 S'yamipa tso' wötëule s'wōto wé a, esepa kimú wēs a' wákpa tso' wötëule ie'pa tā ñita es. S'yamipa welepa weirke Jesús ttē kuekì, etā a' tō ibikeitsö wēs a' wákpa weirke es.

4 S'senewabak e' ttē dalöiö. Wépa tō ttē e' dalösewéwā trē wa ì wa esepa wömerattsa weinuk Skéköl tō. E' kuekì kē a' trēnuk yēs. Kē a' tō s'senewabak dalöseukwā.

5 Kē a' er mukwā inuköl kì yēs. Skéköl tō iyē'bak i' es: "Ye' kē tō be' mepaāt yēs, ye' tō be' kkö'nè michoë."* E' kuekì ì tso' a' wā, as e' tō a' ttsé'ù buaë. 6 Se' erblöke Skéköl mik, e' kuekì kē se' suane ì yökì. Se' tō ichèmi wēs itso' kitule Skéköl yëkkuö kì es, e' tō ichè:

"Skéköl dör ye' kimukwak,
 e' kuekì ì wèmi s'ditsö tō ye' tā, e' kē yökì ye' suane."†

7 A' wökirpa bak a' wöbla'uk Skéköl ttē wa, e'pa ska' a' er anúne. Wēs ie'pa bak senuk kòs ena wēs ie'pa blēnewā, e' bikeitsö buaë tā a' erblö Jesús mik wēs ie'pa es.

8 Jesucristo kē manertā'. Wēs ie' dör ká iaiaë, es ie' dör i'ñe, ñies es ie' dōraë aishkuö tā kekraë. 9 E' kuekì kē a' e' muktsa e' kitö'uk ttē kuā'kì kòs kē dör Jesús ttē mokì ese wa. Ttē dalöiëno wele tō ichè tō chke wésele kē katar. Ttē ese kòs kē dör ìie bua' se' er diché ioie. Wépa tō ttē ese dalöieke, e' kē tō ie'pa kimepa. Erē Skéköl er buaë chöke se' a, e' je' tō se' er diché ièmi buaë.

10 Sacerdotepa bak ka' tso' iyi moka Skéköl a e' wakanéuk, e'pa a kawö mène iyyiwak ña'wekewa ka' e' kì ese chkà kak katök. Erē se' erblöke Jesús mik, e' dör wēs ka' ñe' wakanewekerakitö es, ie' wa se' tsatkërmi. Erē wépa tso'ia erblök ka' ñe' mik, esepa kē a e' tsatkëruk. 11 Iyyiwak jchök sacerdote kibi bak duas bik ekkē nuì olo'yoie, ese pē tsukmi ie'pa bak Skéköl wé shü batse'r tajē shüte eë. Erē iyyiwak ese nu ña'ukwa ie'pa bak ie'pa ká dōwā e' wishet. 12 Es ñies Jesús kötewā Jerusalén kköiëule e' wishet se' batse'woie ipē wa. 13 E' kuekì kē se' erblöia judiowak ttē dalöiëno e' mik. Mishka bánet Jesús tā weinuk jaëruk wēs ie' weine jaëne es. 14 E' wā dör tō ká i' a kē se' wā ká tā' wēs Jerusalén es. E' skéie ká yöbië doia aishkuö tā, e' panuk se' tso' kröröë. 15 E' kuekì Skéköl kikökasö kekraë Jesucristo batamik. E' dör buaë wēs iyyiwak jchèsö mè ie' a idalöioie es. E' kuekì ikikökasö s'wák kkö wa. 16 Kē a' éna ichökwa ì buaë uk ena ñi kimuk. E' dör buaë ñies wēs iyi mekesö Skéköl a es. A' tō iwé es, e' tā e' wēr buaë ie' wa.

17 A' wökirpa wöñirke tajē a' kkö'nè batamik. Ie'pa éna iane tō e' kì ie'pa chakerane Skéköl tō. E' kuekì ie'pa ttō iutö ena idalöiö. E' ú as ie'pa ttsé'ù buaë ikanè tō, kē kköchökü'. A' kē tō iwé es, e' tā e' kē dör buaë a' a.

18 A' tō ikiö Skéköl a kekraë sa' kì. Sa' wā ijcher tō sa' er kē tō sa' katekù' ì kì. Kekraë sa' e' ché senuk buaë yësyësë. 19 Ñies ye' kköchö a' a tō a' ikiö Skéköl a as ie' tō ye' a ikéwö mù tō ye' mi'ne bet a' weblök.

Yëkkuö shtökwak e' chéat

20-21 Skéköl dör sene bërë mukwak e' tō Skékëpa Jesús shkeo'kane. As ie' tō ì kòs kiane a' kì senoie wēs ie' kì ikiane es, e' mù a' a. Ñies ì wër buaë ie' wa as ese kòs uk ie' tō a' kō Jesucristo diché wa. Jesús tō ttē pa'alì yöbië mène se' a, e' kane' ie' pē wa. Ie' dör se' kkö'nukwak kibiie. ¡Cristo kikökasö tajē kekraë! Es e' idir.

22 A yamipa, ttē böt mañat i' shtéyö a' pattoie, e' mú klö'ù a' tō er bua' wa. 23 Ñies ye' kì ikiane tō a' wā ijchenú tō s'yami Timoteo bak wötëule, e' yënettsane. Ie' de

* 13:5 Deuteronomio 31.6 † 13:6 Salmo 118.6-7

bet ye' ska', eta ye' wa ie' mi'ke e' ta mik ye'
mi'ke a' weblök eta.

²⁴A' wökirpa kōs ena s'batse'r malepa kōs
shke'ú ña. Nies s'yamipa dör Italia wakpa
tso' ye' ta, e'pa tö a' shke'wémi.

²⁵As S'yě er buaë chō a' ulitane a.

Yëkkuö kit Santiago tö Santiago

Yëkkuö i' kit Santiago tö. Welepa tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl. Ie' bak senuk Jerusalén ena eë ie' bak Jesús mik erblökwakpa wökirie. Nies mik Jesús ttekölpa tsá ena Jesús mik erblökwakpa wökirpa malepa e'pa ñi dapaö' Jerusalén Pablo kanè pakoie, eta Santiago tso' iwökirie (Hechos 15 saú). Mateo 13.55,56 tö Jesús ëlpa ena ikutapa e'pa chë.

Israel aleripa erblë' Jesús mik esepa tajë bak senuk ká bánet kua'kí kua'kí a o'kapaie. E'pa a Santiago tö yëkkuö i' kit. Yëkkuö i' kit ie' tö kabene kua'kí kua'kí cheke erë e' yökí ie' tö iché: Mik se' serkeia ká i' kí eta se' weirdaë Jesús mik erblë kueki, e' wa Skëköl tö se' kimeke senuk yësyësë ie' a. E' kueki kè se' kàne tkinukwa se' weirke e' wa. Se' ké ttsë'nuk buaë mik s'weirke eta. Es Santiago tö iché.

E' kúie ta ie' tö iché wës se' serke ena i' weke se' tö, e' wa iwënewa tö mokí se' erblöke Jesús mik ö au. Wës se' tö s'malepa sueke e' dör ibua'ie. S'siarëpa kí Skëköl tkirke ena ie' wöa ta sulitane dör nies. E' kueki kè se' kàne inuköl blúpa sauk bua'ie s'siarëpa tsata.

E' kíeta Santiago tö iché tö inuköl blúpa tö s'siarëpa watëttsa ena kè ipatuë buaë, esepa kí tajë kabene tso' S'yë wöa, e' tö iwe'ikeraë s'siarëpa we'ikè e' nuí kí.

Shkë'wë

¹ Ye' dör Santiago. Ye' dör Skëköl ena Skëkëpa Jesucristo, e'pa kanè méso eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skëköl icha* e'pa a. A' shkë'wëmiyö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

² A ye' yamipa, mik i' sulu tköke a' ta tsakíë a' ma'woie, eta a' ibikeitsö: “iAyëcha buaë ye' ta!” ³ E' wà dör tö a' wa ijcher tö mik se' erblöke Skëköl mik e' ma'orke, eta e' tö se' kimeke e' tkökwa darërëë. ⁴ E' kueki a' e' tköwa darërëë erblök Skëköl mik, kè

ilo'yar as a' er kurwa buaë darërëë wës ie' kí ikiane es, kè i' kiarpaia a' kí ie' wöa.

⁵ Erë a' welepa kè éna iane tö i' dör bua'ie wë, e' ta ikiö Skëköl a' ta ie' tö a' kimeräë as a' éna iwà ar buaë. E' kiësö ie' a, e' kè tö ie' tsiriwë. Ie' tö i' buaë meke sulitane a' tajë kè erta'wa ekkë. E' kueki ikiö ie' a. ⁶ Erë mik a' tö ilè kié ie' a, eta a' erblö darërëë ie' è mik, kè ibikeitsar bötböt. Yi ibikeitséka bötböt, ese dör wës dayë uyë siwa' tö wí a dià a es, kè merta'wa bërë. ⁷⁻⁸ Yi dör es, ese erbiköke bötböt kekraë, kè erbikö etkëme. E' kueki ese kè tö ibikeitsök tö Skëköl tö i' mëmi ie' a.

⁹ S'yamipa siarëpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shütë, Skëköl tö ie'pa tkéka pë' tajë ie' a e' kueki. ¹⁰ Es nies s'yamipa inuköl blúpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shütë, Skëköl tö ie'pa wöëwa diöshët e' kueki. Ie'pa ta itköraë wës ma'ma wörkua es. ¹¹ Mik diwö deka ba'baë, eta e' tö ma'ma wörkua alabëwëwa anewa, kè wëria buaë wës kuaë es. E' suë itköraë inuköl blúpa ta, ie'pa iyi tso' tajë, e' shua iblërdawarak.

¹² Wépa ma'orke e' dalë'ttsekerakitö er bua' wa, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dettsa buaë, e' ta sene michoë merdaë ie'pa a iskieie. E' muk Skëköl kablë' wépa éna ie' dalër esepa kos a.

¹³ Mik yi erkié i' sulu wamblök, e' ta kè ichar: “Skëköl tö ye' erkiöwé i' sulu wamblök.” Kè yi a Skëköl erkinuk i' sulu wamblök. Nies Skëköl kè tö yi erkiöwëpa i' sulu wamblök. E' kueki kè yi kàne ichök: “Skëköl tö ye' erkiöwé i' sulu wamblök.” ¹⁴ E' skéie, se' wák dër suluë, e' tö se' erkiöwëke i' sulu wamblök ta sulu se' éna iwamblak. ¹⁵ E' ukuökí ta iwawamblésö. E' ukuökí ta se' wöblanewatke i' sulu è wamblök, e' nuí kí s'duörawa.

¹⁶ A yamipa dalër tajë ye' éna, kè a' e' kitö'uk. ¹⁷ I' kos dör buaë yësyësë tso' se' wa, ese meke se' a S'yë tso' ká jai a, e' tö. I' kos dalöburke ká jai a, e' yö' ie' tö. Iyi ekkë kos e' olo maneorta'ne, erë ie' kè e' mane'uta'ne. Ie' wák dër buaë yësyësë kekraë. ¹⁸ Ie' wák er wa, ie' tö ibikeits se' er mane'uk pa'alí ie' ala'rie, se' tö ie' ttë mokí klö'wé e' batamik.

* 1:1 a' dör Skëköl icha: Griegoie ttë i' dör: ditséwö dabom eyök kí böi bakyalmi ká wa'ñe.

Ie' tō iwé es as se' dō íyi kos yō' ie' tō ese tsá bua'ie.

Skököl ttè iutösö

¹⁹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsö. Mik yile ttöke a' ta, etä ikukueblö bua'ie, kë iutar bet ena kë a' ulunukka bet. ²⁰ Se' ulur e' kë tō se' kè senuk yësyësë Skököl wörki. ²¹ E' kuëki e' ya'wë kos ena ì sulu skà tso' tajë, ese kos watöttsa uyöttsa a' tō seraa. E' skéie Skököl ttè tso' se' er a, e' klö'ú, e' wà iutö bèrë er bua' wa. Ttè e' tkëule a' a wës íyi kuatkësö es. Ttè e' a' tsatkërmi.

²² Erë kë a' tō Skököl ttè kittsar kukuö ë wa, iwà iutö mokië. A' kë tō iwè es, e' ta a' e' kitö'uke. ²³ Yile tō Skököl ttè ttsé kukuö ë wa, erë kë itö iwà iutè, e' ta ese dör wës wëm e' saü wösuo wa es. ²⁴ Ie' e' sué wösuo wa ta imía, erë bet iéna ichowa tō ì suéitö iwö ki. Ta ¿iök ie' e' wö sué? ²⁵ Erë yi er me'rie ttè dalöiëno yësyësë tso' s'yottsa ì sulu ulà a e' ki, ta e' a ie' tkökewa darërë ena iwà iutekeitö buaë, kë ichöta'wa iéna, ese a Skököl er buaë chöraë ì kos wekeitö e' a.

²⁶ Yi e' bikeitsö tō ie' dör Skököl dalöiökwaq mokië, erë kë ikkö ki ì sulu blërta'wa chë, e' ta ese e' kitö'uke siarë. Ie' e' bikeitsö tō ie' dör Skököl dalöiökwaq, erë e' dör kache, kë wà ta'. ²⁷ Erë Skököl dör S'yë, e' wöa wépa tō ie' dalöieke yësyësë, kë ì sulu ta', esepa tō jchu'rlapa ena alakölpa schöpa weirke siarë, esepa kimeke. Nies ie'pa kë e' ia'uta'ka ì sulu tso' ká i' a ese wa.

2

Sulitane dalöiösö ñikkëë

¹ A yamipa, se' erblöke Skökëpa Jesucristo olo ta' tajë e' mik, esepa ké sulitane sauk ñikkëë. ²⁻³ Iwà kkachekeyö a' a i' es: ichösö tō wëm inuköl blú debitu eköl wé a' ñi dapa'uke ee, paiëule buaë datsi' bua'buwa wa, nies ula'tsio iéitö dalölöë. E' kiéwa a' tō weshke ta ishke'wé buaë ta iché ia: “be' e' tköser íe kula' buaë i' ki.” E' wösha ta s'siarë debitu eköl datsi' nula sulu dō è ta a' tō iché ie' a: “Be' e' duódur see ö be' e' tköser iski.” ⁴ A' tō iwé es, e' ta a' e' wamblö suluë. A' er suluë, e' kuëki a' kë tō s'dalöieta' ñikkëë.

⁵ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsö: wépa dör siarë ká i' a esepa shukitbak Skököl tō as ie'pa dō erblë ie' mik e' blúie.

Nies ie'pa shukitbakitö as idörak wépa blúie ie' tso' e' kúie wës ie' kablë' wépa éna ie' dalër esepa a es. ⁶ Erë ie'pa dalösewëkewa a' tō. E' skéie inuköl blúpa sueke a' tō buaë dalöieke tajë, erë esepa tō a' we'ikeke siarë. Ie'pa wa a' mi'ke kkatè s'shulökwaqpa wörki. ⁷ A' dör Jesucristo icha erë inuköl blúpa tō ie' cheke suluë. ¿Wës esepa dalöiëmi a' tō s'siarëpa tsata?

⁸ Skököl ttè dalöiëno bua'ie kitule iyëkkuö ki, e' tō ichë, “A' malepa dalërítsö wës a' wákpa e' dalër es.”* Ttè e' wà iuté a' tō moki, e' ta e' dör buaë. ⁹ Erë a' kë tō sulitane suë ñikkëë, e' ta a' tso' ì sulu wamblök. E' wa a' tso' ttè dalöiëno bua'ie e' dalöseukwa. ¹⁰ Yi tō ttè dalöiëno e' dalöieke iekkë ta seraa, erë e' et dalösewéwaitö, e' ta e' dör wës ie' tō ttè kos dalösewéwa es. E' nuí kos ane ie' ki. ¹¹ E' wà dör tō Skököl tō iyë: “kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa,” nies e' wák tō iyë: “kë a' kawö ta' s'ttökwa.” Kë se' wa s'senewabak dalöseonewa, erë s'ttéwasö, etä e' wa se' ianewa ttè dalöiëno e' dalöseukwawak. ¹² Ttè e' me'at Skököl tō se' tsatkoie se' er sulu e' yöki. Ttè e' wa ie' tō s'shuleraë aishkuö ta. E' kuëki a' ttö, a' senú wës ttè e' tō ichë es. ¹³ Kë sö s'malepa suë er siarë wa, e' ta mik se' shulirketke, etä Skököl kë tō se' suepa er siarë wa. Erë s'malepa suekesö er siarë wa, e' ta idörattsa buaë se' a mik se' shulirketke etä.

Ì buaë wésö s'malepa a e' wa iwënewa tō moki se' erblöke Skököl mik

¹⁴ A yamipa, yi e' chö: “ye' erblöke Skököl mik”, erë ese kë tō ì buaë wëku' s'malepa kimoie iwà kkachöie, e' ta ie' e' chö es, e' kë dör iie bua'. ¿Wës ie' tsatkërmi? ¹⁵ E' wà kkachekeyö a' a i' es: ichösö tō s'yami eköl, wëm ö alaköl, ese tso' siarë, datsi' kë ta', chkewö kë ta', ¹⁶ etä a' wele tō iché ie' a: “Be' shkö wöbla wa, Skököl be' kimè. Be' e' paiö buaë, be' chkö buaë.” A' tō iché ie' a es, erë ì kiane ie' ki e' kë mène a' wa ie' a, e' ta e' wa ¿ì buaë wé a' tō? ¹⁷ Es nies se' e' chö tō se' erblöke Skököl mik, erë se' kë tō ì buaë wëku' s'malepa a iwà kkachöie, e' ta se' e' chö es, e' kë dör iie bua'.

¹⁸ A' wele tō ichëmi ye' a: “ye' tsatkërdaë ye' erblöke Skököl mik e' è batamik.” A'

* 2:8 Levítico 19.18

wele skà tò ichèmi ye' a: “ye' tsatkërdaë ì buaë wekeyö e' ë batamik.”

Ye' tò ie'pa iutèmi i' es: S'erblöke Skëköl mik ena ì buaë wekesö, e' mir ñita. Se' kë wà ì buaë one, e' tã kë se' a iwà kkayënuke tò se' erblöke Skëköl mik. Erë se' tò ì buaë weke, e' tã e' wa se' tso' iwà kkachök tò moki se' erblöke Skëköl mik. ¹⁹ Se' e' chö tò iklö'wésö tò Skëköl dör eköl ëme, etã e' dör buaë. Erë ñies aknamapa tò iklö'wé es, etã e' tò ie'pa suawekeka painuwekeka taië.

²⁰ Kë a' senuk wes kë se' er tã es. A' éna iwà anú tò yi e' chö tò ierblöke Skëköl mik, erë kë itö ì buaë weku', e' tã ie' chö es e' kë dör ìe bua'. ²¹ Se' yë bak kã iaiãë kië Abraham, e' tò ilà kië Isaac, e' méka kã yö'itö iyi moka Skëköl a e' ki ttëwã ña'wëwa wes Skëköl tò iuk patkë' es. Moki ie' mí e' wà uk erë Skëköl tò iwöklö'wé. Skëköl tò isué tò moki ie' mí ittö wà iutök. E' kueki ie' tò iklö'wé wes wëm yësyësë es. ¿E' kë jcher a' wã? ²² Es a' éna iarmi tò moki ie' erblé Skëköl mik. Ie' tò Skëköl ttö wà iuté, e' tò iwà kkaché tò moki ie' erblé imik. ²³ Es ì tso' kitule Skëköl yëkkuö ki e' wà ane se' éna, e' tò ichè: “Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklö'wéitö wes pë' buaë yësyësë es.”† E' kueki ie' kine Skëköl sini'. ²⁴ Es se' wã ijcher tò Skëköl tò se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es, ì buaë wekesö iwà kkachoie tò se' erblöke ie' mik ese batamik. E' kë dör tò se' erblöke ie' mik e' ë batamik.

²⁵ Es ñies ibak kã iaiãë alaköl trër taië kië Rahab, e' tã. Josué tò wëpa patké Jericó weblök tò wes iulà dömi iska'. Kã e' a e'pa kiéwã Rahab tò buaë ie' u a itsatkoie. E' ukuöki tã ie' tò ñalã kuã'ki kkaché ie'pa a as e' wa itköshkardak. Es ie' tò iwà kkaché tò ie' erblé Skëköl mik. E' batamik Skëköl tò ie' klö'wé wes alaköl yësyësë es.

²⁶ Mik se' duowã, etã se' wiköl miã tã s'nu ë atë. E' sù mik se' e' chö tò se' erblöke Skëköl mik, erë kë ì buaë weku'sö iwà kka-choie, e' tã se' e' chö es, e' dör wes s'nu es, kë dör ìe bua'.

3

S'kkö paklòüsö as kë sö ì sulu chö

¹ A yamipa, a' wã ijcher tò sa' wëpa tso' a' wöbla'uk Skëköl ttè wa, esepa chakeraë aishkuö tã Skëköl tò taië s'malepa kë

dör s'wöbla'ukwakpa esepa tsata. E' kueki kë a' e' yuökka s'wöbla'ukwakpaie taië. ² Sulitane tò ì sulu wambleta' taië. Erë wé kë tò ì sulu cheta' yës, ese dör buaë yësyësë. Ie' a e' wöklörmi as kë itö ì sulu kos wamblö. ³ Kabaio diché taië, erë ikkö payuekewasö ttsa'ukuöla wa tã iwëttsëmisö wes se' ki ikiane es. ⁴ Ñies kanò blubluë shköke dayë ki, ese bikeitsö. E'pa dör bërie, e' uyeke siwã' tò darërëë, erë ñakoie e' dör tsirlala, e' wa ñakökwak tò ñakeke buaë dö wé ie' ki ikiane tò imi' eë. ⁵ Es s'kkö dör tsirlala, erë e' a ì taië wamblërmi wes bö'wö tsir tò tã taië ña'wëwa es. ⁶ S'kkö dör wes bö' es, e' dör ì sulu chök tso' se' a. Se' tso'ia ttsë'ka, e' dalewa e' tò se' wák kos e' sulu'wekewã kekraë wes bö' s'ña'wë es. Bö' e' datse bö' ké a. ⁷ Iyiwak ulitane urutërmi se' a. Iyiwak kañiru kos, dù, tkabë, ñies ì tso' dayë a, e' kos urutöoule se' wã. ⁸ E' skéie kë yi a ikkö paklönuk as kë itö ì sulu chö. S'kkö a ì sulu dökettsã kekraë, kë wöklör se' a. E' tò s'sulu'weke wes kapöli sulusi tò s'ttëwã es. ⁹ S'kkö wa se' tò Skëköl dör S'yë e' kikekeka e' ë wa se' alibchöke s'malepa yö'itö wes ie' wák es e'pa ki. ¹⁰ Se' er buaë chöke, se' alibchöke s'kkö e' ë wa. A yamipa, kë se' kàne e' wamblök es. ¹¹ ¿Wé a' wã isuule tò di' tum etkë a yëri tskirke ena di' sesë tskirke? ¹² A' wã ijcher buaë tò higo klö kë wörtã' olivoie ö uva kicha kë wörtã' higoie. A yamipa, es ñies di' sesë ena yëri kë tskirku' di' tum etkë a.

Skëköl siwé moki, e' tò se' ké senukyësyësë

¹³ A' welepa e' bikeitsö tò a' wã siwã' meke Skëköl tò e' jcher taië iwà ane buaë a' éna, e' tã e' wà kkachö sene yësyësë e' wa. A' senú kë e' ttsötã'ka wes wëpa wã siwã' yësyësë jcher esepa ser es. ¹⁴ Erë a' ukyërkeia ñita, a' kköwërkeia ñita, ese tso'ia a' er sulu'ukwã, e' tã kë a' e' ttsökka tò a' wã siwã' yësyësë jcher. A' e' ttsökã es, e' tã a' tso' kachök. ¹⁵ Siwã' ese kë mène Skëköl tso' kã jai a e' wã. E' dör siwã' tskirke kã i' ki s'ditsö er a ese. E' meke se' a bë tò. ¹⁶ Mik se' ukyërke kköwërke ñi tã etã eë taië se' ñi chiliuke, eë ì sulu kos wamblërke. ¹⁷ E' skéie, wëpa tò Skëköl siwã' datse kã jai a e' iuteke, esepa serke yësyësë. Esepa serke bëre ñita. Ie'pa er buaë ñi ki. Ie'pa

tö s'malepa sueke er siarë wa tajë. Ie'pa tö ì buaë weke kekraë sulitane a ñikkëë er moki wa. ¹⁸ Wépa tö s'patteke er bua'ukne ñi kī, esepa dör wes íyi kuatkökwak es. Sene bërë kuatkeke ie'pa tö tã e' wà dörattsa sene yësyësëie.

4

Yi éna sene sulu dalër, ese dör Skëköl bolök

¹ ¿Ì tö a' ké ñi tsiriuk ñippök ñita? E' dör tö a' éna ì sulu wamblak e' ttsé'woie buaë, ese tso' ñippök, ì buaë tso' a' er a, ese tã. ² Ilè kkecheke a' tö tajë, erë e' wà kē dō a' ulà a, e' kueki a' tso'tke s'ttökwa. Ilè tö a' ukyëweke, erë e' kē dō a' ulà a, e' kueki a' ñi tsiriuke ñippöke ñita. Erë ì kiane a' kī, ese kē kiè a' tö Skëköl a, e' kueki kē idō a' ulà a. ³ Mik ilè kié a' tö Skëköl a, etã kē a' wã ikine er moki wa. A' éna iwà we'ikakwa a' wákpa kī e' ttsé'woie buaë. E' kueki kē a' ulà a idè'. ⁴ ¡A' kē tö Skëköl dalöiè wes trër wakpa kē tö imaso dalöiè es! ¿A' kē wã ijcher tö ì sulu tso' ká i' a, ese wa se' wöbatsö, e' tã se' mía Skëköl bolökíe? Iskà chekeneyö, yi tö ì sulu tso' ká i' a ese sini'kué, e' tã ese wák mía Skëköl bolökíe. ⁵ Kē a' tö ibikeitsök tö è Skëköl yëkkuö tö ichè: “Skëköl tö se' wiköl me'at senuk se' er a, e' ulatska tkënettã se' kī, e' tö se' sibirtseke tajë.” ⁶ Erë ì sulu wamblak se' éna ese wöklö'uk Skëköl tö s'kimeke tajë. Es itso' kitule ie' yëkkuö kī wé ichèitö: “Wépa e' ttsökã tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tö. Erë wépa e' wöéwa diöshet, esepa a ie' er buaë chō.”* ⁷ E' kueki a' e' mú Skëköl ttè dalöiök. Bé kē iutar tã ie' tkörashkar a' yöki. ⁸ A' e' batsö Skëköl mik tã ie' e' batsöra a' mik. ¡A' pë' sulusipa, sene sulu olo'yö, a' er batse'ú! A' er bikökeia bötböt, e' olo'yö, e' skéie a' er bikö etkëme Skëköl è a. ⁹ ¡A' erianú, a' kköchö tajë, a' iú siarë! ¡Kē a' jañukia, e' skéie a' iú siarë! ¡Kē a' ttsé'nukia buaë, e' skéie a' erianú! ¹⁰ A' e' öwa bërë Skëköl wöã tã ie' tö a' kikerakã.

Kë se' ñi chök suluë

¹¹ A yamipa, kē a' ñi chök suluë. Yi tö iyami cheke suluë ö iwatekeitö, e' dör wes Skëköl ttè dalöiëno cheke suluë ena iwateke es. Es ese tö idalösewéwã. A' tö iwé es, e' tã a' e' tkéka iwà shulök, kē dör iwà dalöiök. ¹² Skëköl eköl è tö ittè dalöiëno me'at se' a.

Ie' è dör s'shulökwak. Ie' è a se' tsatkërmi. Ie' è a se' kichatërmi. Etã ¿yi tö a' a kawö mé s'malepa kichatök?

Kë se' e' ttsökka

¹³ Ye' ttö ttsö. A' welepa tö ichèmi i' es: “Bulebök sa' mi'ke ká kua'ki, etã ee sa' serke duas ek tã sa' kanëblömi tajë, inuköl klö'weraë sa' tö tajë e' blu'woie.” ¹⁴ A' tö ichèmi es, erë ì tkömi a' tã e' kē ijcher a' wã. A' dör wes mochka es, bla'mi tã sö isué, erë bet tã kē iku'ia. ¹⁵ A' kawöta ichök i' es: “Skëköl kī ikiane, e' tã sa' sermiia tã kanë wésele wëmi sa' tö.” ¹⁶ Erë a' e' ttsökã tajë, e' kueki a' kē tö icheta' es. A' ibikeitseke tö a' serke a' wákpa è mik. Se' e' ttsökã es, e' kos dör suluë. ¹⁷ Ì dör buaë wë, ese jcher se' wã, erë kē se' wã ionë, e' tã e' dör suluë.

5

Inuköl blúpa pattè

¹ ¡A inuköl blúpa, ye' ttö ttsö! ¡Skëköl tö a' we'ikeraë, e' kèwö döketke a' kī! ¡E' kueki a' iú, a' kköchö tajë! ² Ì bua'buatso' a' wã tajë, ese sulunewatke, a' datsi' katétke powak tö. ³ Ñies a' orochka, a' inukölchka kos, e' döli tokatke weirketke. Döli e' tö iwà kkacheke tö a' kkë'blö suluë. E' kueki aishkuö tã a' weirdaë bö' ké a. Ká i' erkewatke, erë a' tso'ia íyi blök tajë a' wákpa a. ⁴ A' tö ittso. Wépa kanëblöke a' a' iyiwö shtök, e'pa kē patone a' wã. E' tö ie'pa kköchöweke tajë, e' ttsé Skëköl diché tã' tajë e' tö. ⁵ Ká i' a a' wã íyi bua'buatso' tajë e' ttsé'woie buaë. Ñermata a' dör wes köchi kiéiesö ttèwã es; köchi kē éna iane tö ì sulu datse iki. ⁶ Pë' ser yësyësë kē a' e' tsatkër a' yöki, esepa kkaté a' tö wömëttsã ttèwã.

Se' weirke dalë'ttsösö bërë er bua' wa

⁷ A yamipa, a' weirke kos, e' dalë'ttsö er bua' wa bërë dö mik Skëképa Jesucristo datskene etã. Íyi kuatkökwakpa saú wes ie'pa tö iwörke e' wã paneke bërë er bua' wa es. Ñies ie'pa tö kalí paneke bërë er bua' wa as iyiwö tskir, talar buaë, wöne tajë. ⁸ Skëképa datskene e' kèwö döketke tsinet, e' kueki e' wã panú bërë. A' e' tköwã darërëe ie' a.

⁹ A yamipa, kē a' ñi chök suluë as a' kē we'ikö Skëköl tö. Jesucristo dör

* 4:6 Proverbios 3:34

s'shulökwak, e' dökette tsinet wēs yi dökewatke ukkō a es. ¹⁰ A yamipa, Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë, e'pa weine tajë, e' dalë'ttsë'rakitö bërë er bua' wa. E' saü, etä iwà ú es. ¹¹ Se' tö ichè: “Wépa weine siarë, e' dalë'ttsë'rakitö bërë er bua' wa, ayëcha buaë esepa.” A' wä ittseule tö ká iaiaë wëm bak eköl kiè Job, e' weine tajë, erë ie' tö idalë'ttsë' bërë er bua' wa. Nies a' wä ijcher tö mik iweine siarë e' tka, etä Skëköl er buaë yë' ie' a tajë. Skëköl er dör buaë, se' wër siarë ie' wa, e' kueki ier buaë yë' Job a tajë.

¹² A yamipa, ttè chekeyö i' e' dör ibua'ie: Mik a' tö ì cheke, etä kë ichar: “Ì chéyö e' dör mokì Skëköl tö ká jai ena ká i' yö' e' wöwa” ö yile skà wöwa. A' ttö etkë. Mik a' icheke, “tö”, etä es idir; mik a' icheke, “au”, etä es idir. A' ichö es as kë a' kichatër.

Ikiösö Skëköl a ñi ki

¹³ A' wele weirke eriarke siarë, e' ta ese ttö Skëköl ta. A' wele ttsë'rke buaë, e' ta ese tö Skëköl kiköka ittse wa. ¹⁴ A' wele duöke, e' ta ese tö Skëkëpa Jesús icha erule e'pa wökirpa tsuk patkó, as e'pa bitu ikiök Skëköl a iki ena kiö tök iki Skëkëpa ttö wa. ¹⁵ Ie'pa tö ikié Skëköl a erblë imik mokì e' wa, e' ta ibuardane ta Skëkëpa tö ikerakane. Nies ì sulu nuí tso' iki, e' ta e' olo'yeraëitö iki. ¹⁶ E' kueki a' e' kkatöka ñi a ta ikiö Skëköl a ñi ki as a' buarne. Mik s'ser yësyësë, esepa tö ì kié Skëköl a er mokì wa, etä ie' tö iwà iüteraë buaë tajë. ¹⁷ Skëköl tteköl bak ká iaiaë kiè Elías, e' dör s'ditsö wēs sulitane es. Erë ie' tö iki' Skëköl a er mokì wa tö as kalì kë yër, etä kalì kë yëne dö duas mañal kì shaböts. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö ikiéne Skëköl a tö as kalì yërne, etä mokì kalì yënene ta iyi kuá qos talane buaë.

Ì sulu wamblökwakpa kimusö ilo'yök

¹⁹ A yamipa, a' wele tö ttè mokì, e' olo'yé, erë a' wele skà tö ikimé as idöne iüütökne, e' ta e' dör buaë. ²⁰ A' éna ianú tö wépa tö pë' sulusi kimé ì wambléitö e' olo'yök, esepa tö ie' tsatkée ikichatër yöki, ñies inuì tajë e' qos olo'yane iki.

Yëkkuö tsá kit Pedro tö 1 Pedro

Pedro, kiè ñies Simón, e' tö yëkkuö i' kit. Jesús ttökatapa shuá ie' dör kéké tajë imalepa tsata. Erë mik Jesús klönewa ttèwa eta Pedro ë tö iyë' tö ie' kë wa Jesús suule. E' ukuöki ta ie' eriane tajë ta ie' e' me' Jesús dalöiökne. Kë s'wa ijcher wé ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit eta. Ie' tö iché tö ie' bak senuk Babilonia (1 Pedro 5.13) erë ká bak böt kua'ki kua'ki Babilonia. Roma wakpa tajë bak senuk suluë Skëköl wöa wes Babilonia wakpa bak senuk es. E' kueki ie'pa ká kiè ñies Babilonia. E' kueki pë' tajë tö ibikeitsè tö mik Pedro tö yëkkuö i' kit, eta ie' tso' Roma.

Ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa bak senuk ká kua'ki kua'ki tso' Asia Menor shuá e'pa a. I'ñe ta ká e' kiène Turquía. Ie'pa bak weinuk, e' kueki Pedro éna ikimak senuk batse'ne këkraë Jesús a mik ie'pa weirke e' dalewa. Ñies ie' tö ie'pa a iché tö Skëköl wák tö ie'pa klö'bak iwák ichaie, e' kueki ie'pa tuë tajë Skëköl a. E' kueki ie'pa kë kàne tkinuk iwák ë ki. E' skéie ie'pa ké senuk tso'tke e' meulettsa er bua' wa weinuk Jesús dalërmik wes ie' weine ie'pa dalërmik es. Mik ie'pa weirke Jesús kueki eta ie'pa ké ttsë'nuk buaë Wiköl Batse'r tso' mokië ie'pa a e' kueki. Es Pedro tö iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pedro. Ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa shukitbak Skëköl tö iwák a mineyal senuk Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ñies Bittinia, esepa a.

² Skëköl dör S'yé e' tö se' shukitbak wes ie' tö ibikeitsbak kuaë es. Iwiköl wa ie' tö se' batseq' as se' tö Jesucristo ttë iütö, ñies as se' er pairir Jesucristo pë wa se' nuü yöki. As Skëköl er buaë chö ena sene bëre mù a' a tajë.

Skëköl kikökasö

³⁻⁴ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yé, e' kikökasö tajë. Ie' tö se' sué er siarë wa. Jesucristo kötëwa shkenekane, e' batamik

ie' tö se' a sene pa'ali mé. Aishkuö ta ì buaë kos tso' ie' wa blëule se' a ká jai a, e' döraë se' ulà a, e' wà panekesö kröröë. E' kos kë nurta'wa, kë sulurta'wa, kë erta'wa yës. ⁵ A' erblöke Jesucristo mik, e' kueki Skëköl tso' a' kkö'nuk ie' diché wa as ie' tö a' tsatkë, e' dö a' ulà a. E' tso'tke kkachè sulitane a ká erkewatke eta.

⁶ Isalema a' kawöta weinuk ekuölö wü sù diö sù Cristo ttë kueki, erë e' dalewa a' ttsë'rke buaë a' wa ijcher tö Skëköl tö a' tsatkeraë aishkuö ta e' kueki. ⁷ A' erblö Jesucristo mik, e' ské dör orochka weirta'wa, e' ské tsata. Se' tö orochka ma'weke bö' wa iwà kkachoie tö moki oro wöchka idir. Ì kë dör oro wöchka ese ñarkewa. E' sù a' weirke, e' dör a' ma'woie iwà kkachoie tö moki a' erblöke Jesucristo mik. A' dettsa buaë, e' ta mik Jesucristo datskene, eta Skëköl tö a' ttë keraka, a' kikeraka buaë.

⁸⁻⁹ A' kë wa Jesucristo suule a' wöbla wa, erë a' éna ie' dalër. I'ñe ta a' kë ku' ie' sauk, erë a' erblöke ie' mik, e' wà tö a' tsatkeraë. E' kueki a' ttsë'rke buaë shute, kë ttë ta' iwà choie ekkë.

¹⁰ Ká iaiaë Skëköl ttekölpa tö s'tsatkë ñe' bikeits ena itö yulö'ttsarakitö. Ñies ì kos meraë Skëköl tö se' a ie' er buaë ché se' a e' dalërmik, e' yë'rakitö. ¹¹ Cristo Wiköl tö ie'pa ka' ijchenuk tö Cristo weirdaë siarë, e' ukuöki ta ilo kardaka tajë. Erë kë ie'pa éna iwà ane tö yi idir ö mik ö wes iwà tkömi. ¹² Erë Skëköl tö ie'pa a iwà kkayë' tö ttë e' kë wà tköpa ie'pa kéwö ska', e' skéie iwà tköraë se' kéwö ska'. Ttë buaë yé' ie'pa tö, e' dör Jesucristo ttë buaë ttsë'bak a' tö e'. Ipakökwakpa tö a' a ipaka' Wiköl Batse'r patkëulebitu ká jai a e' diché wa. Íyi ikké jchenakwa suluë Skëköl biyöchökwakpa wa.

Skëköl tö se' kié senuk buaë yësyësë

¹³ E' kueki a' erbikö buaë yësyësë, a' e' kkö'nú, a' tso' erki. Mik Jesucristo datskene, eta Skëköl er buaë ché a' a, e' wà döraë a' ulà a. E' wà panú kröröë, e' ki a' er múwaie këkraë. ¹⁴ Skëköl ttë iütö wes ala'rla buaë tö s'ttö iütö es. Kë a' e' muktsane a' bak ì sulu wamblök ese ane wes a' bak kenet kë wa ie' ttë moki jcher es. ¹⁵ E' skéie a' senú batse'r këkraë, Skëköl tö a' klö' e' dör batse'r e' kueki. ¹⁶ Skëköl yëkkuö

* 1:16 Levítico 11.44-45

tö ichè i' es: “Skèköl tö ichè: Ye' dör batse'r, e' kueki a' senú batse'r.”* Es iyè'itö.

¹⁷ Skèköl tö sulitane shuleke yësyësë ñikkëë wës se' serke es, e' kieke a' tö “S'yë”, e' ta a' kawöta ie' dalöiök suane wa a' serkeia ká i' ki e' dalewa. ¹⁸ A' wá ijcher tö ie' tö a' yé'ttsa a' ser suluë wës a' yépa bak senuk suluë es, e' nuí ulà a. E' ské kë patone íyi erta'wa wës orochka ö inukölchka ese wa. ¹⁹ E' skéie ipatone Cristo kótewa pë tène taië, e' wa. Ie' pë tuè taië kë tonuk yi a. Ie' dör wës obeja wë'ñe pupula jchè judiowak tö mè Skèköl a es. Obeja e' dör bua'buäe kë iki ì sulu ku' yës. E' sù Cristo kë ki ì sulu ta' yës, erë ie' e' me'ttsa ttèwa se' skéie. E' kueki Skèköl dalöiöso kekraë. ²⁰ Kam ká i' yör, e' yöki ie' tö Cristo wöme'ttsabak ttèwa, erë i'ñe ta mik ká i' erkewatke, eta iwà tka a' tsatkoie. ²¹ Cristo batamik a' erblöke ie' mik. Ie' tö Cristo shkeo'kane s'duulewa shua ta ilo me'itö ie' a buäe. Ie' tö io'bak es as a' erblö ie' mik, ñies as ì weraë ie' tö, e' wà panù a' tö.

²² I'ñe ta ttè moki e' dalöie a' tö, e' batamik a' batse'one ñi dalëritsoie er moki wa. Es a' kí ñi dalëritso a' er kos wa. ²³ A' a sene pa'ali mène, e' dör wës a' kurne erpa etökichane es. Erë e' kë dör wës s'kur erpa s'mì wa s'yé wa es, e' duöta'wa. A' kune' etökichane Skèköl ttè dör ttsë'ka tso' kekraë e' wa. ²⁴ E' dör wës Skèköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “S'ditsö ulitane dör wës kakö es, Ie'pa dör wës ma'ma wörkua es. Kakö sinewa ta iwörkua anewa, ²⁵ erë Skèköl ttè e' tso' kekraë.”†

Ie' ttè e' dör Jesús tté buäe pakane a' a e'.

2

¹ E' kueki, sene sulu kos olo'yö. Kë a' kachökiä ñi ki. Kë a' e' ökiä tö a' dör pë' buäe. Kë ukyënukiä. Kë yi chariä suluë a' tö. ²⁻³ Skèkëpa Jesús er buäe ché se' a, e' kke ttsétke a' tö, e' kueki ie' ttè wák wöchka yulö poë wës alala kune erpa ese tö imì tsu' yulë es as a' er kí diché iër buäe as a' tsatkër.

Cristo dör wës ák kibi tso' u katabloie es

⁴ A' shkōwā Skèkëpa Jesucristo ska', ie' dör wës ák tso' u yuoie es erë ttsë'ka. E'

watë'ttsa s'ditsö tö wës u yuökwakpa tö ák kë dör buäe u yuoie ese këu es. Erë Skèköl a ta ie' dör wës ák shukitule tuè darërë es. ⁵ Es ñies se' dör wës ák tso' u yuoie es erë ttsë'ka. Se' wa Wiköl Batse'r tso' iwé yuök. U e' a se' dör wës sacerdotepa batse'r es. Ee se' tö ì wër buäe Skèköl wa ese meke ie' a Jesucristo batamik. Ì wër buäe ie' wa, e' dör tö se' tö ie' dalöiö Wiköl Batse'r wa se' er wa ena se' ser kos e' wa. ⁶ E' dör wës itso' kitule Skèköl yëkkuö ki es. E' ki Skèköl tö Cristo ché i' es:

“Ittsö. Ye' tö ák kibiie tkéat ye' u katabloie Sión, e' dör ák buä'ie shukitule tuè darërëe ese. Yi erblöke imik, ese kë eriarpa.”*

⁷ Ák e' dör Jesucristo. Se' erblöke ie' mik, esepa kikeraka Skèköl tö. Erë wépa kë erblöku' ie' mik, esepa a ta e' kë dör es. Itköke ie'pa ta wës itso' kitule Skèköl yëkkuö ki es, e' tö ichè:

“Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buäie.”†

⁸ Ñies e' tö ichè:

“Ák e' mik pë' klastkërdaë, ie'pa ardarö iski ák e' kueki.”‡

Ie'pa kë wá Jesucristo tté buäe e' iütène, e' kueki ie'pa weirdaë e' nuí ki. E' dör wës ie'pa klastkër Jesucristo mik es. Skèköl tö ie'pa wöme'ttsabak as itkö ie'pa ta es.

⁹ Erë a' kë dör es. Skèköl tö a' shukit as a' dö ie' wák ichaie. Ie' dör a' blú ena a' dör ie' sacerdotepa. A' dör batse'r ie' a. A' bak senuk ì sulu dikia wës s'ser stui a es, erë ie' tö a' yé'ttsa e' ulà a senioie ie' olo buäe taië e' a. Ie' tö iwé es as ì buäe kos wé ie' tö, e' wà pakö a' tö sulitane a. ¹⁰ Kenet ta a' kë dör ie' icha, erë i'ñe ta a' dör ie' wák icha. Kenet ta ie' kë wá a' sune er siarë wa, erë i'ñe ta ie' tö a' sueke er siarë wa.

Se' senú wës Skèköl ki ikiane es

¹¹ A ye' yamipa dalër taië ye' éna, se' tso' bërberla ë ká i' ki wës upakè shkal es. Se' ká buä'ie e' dör ká jai a. E' kueki a' wák dër suluë tö a' erkiöweke ì sulu wamblök, e' kë iutar. E' tö a' wöklö'weke as a' kë tö Skèköl ttö iütè. ¹² A' senú yësyësë kekraë pë' kë tö Skèköl dalöie esepa wörki. Erë i'ñe ta ie'pa

† 1:25 Isaiás 40.6-8 * 2:6 Isaiás 28.16 † 2:7 Salmo 118.22 ‡ 2:8 Isaiás 8.14

tö a' kKateke wes a' chöpa pë' sulusipa es, erë ie'pa tso' a' serke yësyësë e' wà sauk. E' kuëki aishkuö ta mik Skëköl de s'chakök se' nuí kî, etä ie'pa tö ie' kikerakä wes a' serke e' kî. E' kuëki a' senú buaë yësyësë këkraë.

¹³ S'wökirpa kos ttë iütö a' tö Skëkëpa Jesús batamik. Kä wökir kibi, e' ttë iütö, ie' dör s'wökir kibi ká i' kî e' kuëki. ¹⁴ Nies wépa patkeke ie' tö s'wökirpaie, esepa ttë iütö a' tö. Ie' tö ie'pa patkeke wépa tö i sulu wambleke esepa we'ikök ena wépa tö i bua' weke esepa kikökka. ¹⁵ Skëköl kî ikiane tö a' tö i buaë wë, pë' tö ie' ttë watëttsa, kë wä iwä jcher yës, esepa siwä'blöwowaie as ie'pa kë tö a' chöia suluë.

¹⁶ A' senú wes pë' tsatkëulettsa es. A' bak klöulewä i sulu ulä a, e' yöki a' tsatkë'ttsa Skëköl tö, erë e' kë klö'war a' tö i sulu wambloie. E' skéie a' senú yësyësë ie' kanë mésopaie. ¹⁷ Sulitane dalöiö. S'yamipa malepa dalëritsö. Skëköl dalöiö. Nies ká wökir kibi, e' ttë dalöiö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

¹⁸ A' wépa klöulewä kanë mésoie, esepa tö a' wökirpa ttö iütö. Wépa er buaë tö a' suëke buaë, nies wépa er suluë tö a' suëke kësik wa, esepa ttö iütö er bua' wa. ¹⁹ A' kë kî i nuí ta', erë a' wökir tö a' we'ikeke éme, e' dalë'ttseke a' tö bërë, a' er me'rie Skëköl kî e' kuëki, e' ta' e' wër buaë ie' wa. E' kuëki a' wökirpa ttö iütö. ²⁰ Se' weirke i sulu wamblekesö ese nuí kî, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' Skëköl kë tö se' kikepakä yës. Erë se' weirke i buaë wésö ese kuëki, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' e' je' wër buaë ie' wa. ²¹ Ie' tö se' klö'bak as se' tö idalë'ttsö es. Cristo weine tajë se' dalërmik, e' dalë'ttsë' ie' tö bërë. Es ie' kî ikiane tö se' tö se' weirke ese dalë'ttsö bërë wes ie' tö idalë'ttsë' es. ²² Cristo kë wä i sulu wamblëne yës, ie' kë kayëne yës. ²³ Mik ie'pa tö ie' yë' suluë iwöshaë, etä ie' kë wä ie'pa yëne sulu. Mik ie'pa tö ie' we'ik tajë, etä ie' kë wä yi pauine. E' skéie e' me'atitö, Skëköl tö s'shüleke yësyësë, e' ulä a. ²⁴ Cristo kötewä wötëulewä krus mik se' nuí kos patuoie as se' ser yësyësë, nies as i sulu kë wamblöiasö. Ie' shka'ne ichkà kî tajë, e' batamik a' buanene. ²⁵ A' bak wes obeja chöwa es, erë i'ñe ta' a' dene Cristo

ska'. Ie' dör a' kkö'nukwak buaë, ie' tö a' kkö'neke er bua' wa.

3

Wes s'senewabak esepa ké senuk ñita

¹ A tayëpa, a' wépa ttö iütö er bua' wa. A' tö iwé es, e' ta' a' wépa wélepa kë erblöku' Jesús mik, esepa erblömi alë Jesús mik, a' serke buaë ie'pa ta, e' ë batamik, kë wä pakaule ie'pa a. ² A' wépa tö isuë tö a' serke yësyësë, Skëköl ttë dalöieke mokjë, e' tö ie'pa erkiöwëmi erblök Jesús mik. ³ A' tayëpa, ¿moki a' e' ttsakka buaala? e' ta' kë a' e' kitkarka tajë a' chkà kî. Kë i tularka tajë e' kî ena a' tsä kî wöñarke dalölöë oroie iie. Kë a' e' paiökka datsi' tuë darërëë ese wa. Ese kos weirta'wa. ⁴ E' skéie er buaë nies sene bërë, ese wa a' e' kitkö. E' kë weirta'wa nies e' wër buaë shute Skëköl wa. ⁵ Alakölpa bak ká iaiaë tö Skëköl dalöieta', esepa bak e' kitkök es. Ie'pa bak e' maukka Skëköl mik, nies ie'pa bak iwépa ttë iütök buaë. ⁶ Sara tö iwëm Abraham ttë iütë' buaë ta' iki'itö këkëpa. A' tö i buaë weke, kë suarta' i yöki, e' ta' a' dör wes Sara es.

⁷ A wépa alaköl ta', a' senú itä bërë er bua' wa. Ie'pa diché kë ta' tajë wes se' wépa es. Nies ie'pa ulä a sene michoë döraë se' ta' ñita Skëköl er buaë ché se' a' e' wa. E' kuëki ie'pa dalöiö. Iú es as i kieke a' tö Skëköl a, ese kë wöklör.

Jesús mik erblökwakpa ké senuk buaë sultane ta

⁸ Es bata ekkë ta' ye' tö ichë a' ulitane a, a' senú buaë ñita bërë. A' ñi saú er siarë wa. A' ñi dalëritsö buaë ñi ëlpaie. A' ñi saú er bua' wa. A' e' öwa ñi yöki diöshet. ⁹ Yi tö i sulu wamblé a' kî, ese kë kî iské wamblarne. Yi tö a' ché suluë, ese kë ské charne suluë. E' skéie esepa a' a' er buaë chöne. Skëköl tö se' klö'bak er buaë choie se' a, e' kuëki a' er buaë chö s'malepa a. ¹⁰⁻¹² E' dör wes Skëköl yëkkuö tö ichë es, e' tö ichë: "Skëköl wöbla me'rie s'ser yësyësë, esepa kî ikkö'nuk.

I kieke ie'pa tö ie' a, ese meraëitö ie'pa a. Erë wépa e' wamblö sulu, esepa suëkeitö ibölökpaie. E' kuëki yi kî ikiane tö ikawö tkö buaë ttsëne bua' wa këkraë,

ese wák kawöta e' kkö'nuk as kë itö ì sulu chõ,

as kë itö yi kitö'ù.

Ese wák kawöta ì sulu kos olo'yök,

kawöta senuk yësyësë.

Ie' ké e' chök senuk bërë kekraë sulitane ta.”*

¹³ A' e' tkéwa darërëë senuk yësyësë kekraë, e' ta kë yi a a' sulunukwa da'a.

¹⁴ Erë a' serke yësyësë, e' ki a' weirmi alè, e' ta ayëcha e' dör buaë. Kë a' suanuk wépa tó a' we'ikeke esepa yöki. Kë a' tkinuk ì yöki.

¹⁵ E' skéie Cristo dalöiö a' tó e' blúie. Yile tó a' chaké Cristo paneke a' tó kröröë, e' ki, e' ta a' tso'tke erkí kekraë iwà iütök. ¹⁶ Erë iwà iütö bërë er bua' wa. A' senú yësyësë as a' er kë tó a' kkatö ì ki. E' dör es, e' ta mik pè' tó a' ché suluë a' dör Cristo mik erblökwakpa e' kueki, eta e'pa jaërdaka ì ché ie'pa tó e' dör kache e' kueki.

¹⁷ Se' weirke ì buaë weke se' tó ese ki, Skëköl ki ikiane alè es, e' ta e' dör buaë. Erë se' weirke ì sulu wamblekesö ese ki, e' ta e' dör suluë.

¹⁸ Nies Cristo weine siarë se' nuì patuoie. Ie' kötëwa etökicha ëme kë duötä'wajä yës. Ie' dör yësyësë, erë ie' e' mettsa ttëwa se' kë dör yësyësë e'pa skéie se' tsomi Skëköl ska'. Mokí ie' kötëwa pè' tó, erë ie' shkeo'kane Skëköl tó iWiköl wa. ¹⁹ Nies Wiköl Batsë'r wa ie' dè'rö wé wimblupa tso' wötëule eë, ie' e' ali'ka e' chök ie'pa a.

²⁰ Kä iajä ie'pa tó Skëköl ttö dalöseö'wa Noé késka'. Noé bak kanò tajë e' yuök, e' dalewa Skëköl tó ipana' enaë tó pè' er mane'ù ie' a, erë ie'pa kë wa ionë. E' kueki Noé ena iyamipa pàköl wa'ne, e'pa ë tsatkëne kanò a di' tajë yöki.

²¹ Di' tajë bakmi Noé késka', e' tó di' a s'wöskueke e' tsatkoie i'ñeta e' klea' se' a. S'wöskue e' kë dör s'chka paskuoie. E' skéie iwà kkachekeitö tó se' tso' ikiök Skëköl a tó se' nuì olo'yö s'ki as se' er kë tó s'kkatöia. E' tó se' tsatkeke Jesucristo shkenekane e' batamik. ²² I'ñe ta Jesucristo mine'kane ká jai a e' tkër Skëköl ulà bua'kka† Skëköl biyöchökwakpa ulitane, nïes ì ulitane tso' s'wökirie wa diché ta' kë wërta'wa esepa kos tso' ie' klö dikia.

²³ I'ñe ta Jesucristo mine'kane ká jai a e' tkër Skëköl ulà bua'kka† Skëköl biyöchökwakpa ulitane, nïes ì ulitane tso' s'wökirie wa diché ta' kë wërta'wa esepa kos tso' ie' klö dikia.

* **3:10-12** Salmo 34.12-16 † **3:22** ulà bua'kka: E' kèwö ska' ta yi tkër blu' ulà bua'kka ese wák dalöiërta' tajë imalepa tsata.

4

¹ Cristo weine tajë se' skéie, e' kueki a' e' chõ a' weirke kos e' dalè'ttsök er bua' wa wes Cristo es. Yi weine ì buaë wëitö e' kueki, esepa kë éna ì sulu wamblakia. E' kueki a' e' chõ weinuk. ² Wépa dör es, ese wakpa serkeia ká i' a eta kë ie'pa éna ì sulu wamblakia wes s'malepa tó iwambleke es. E' skéie ie'pa senak buaë yësyësë kekraë wes Skëköl ki ikiane es. ³ Kenet ta a' kë wa Skëköl suule, e' kèwö ska' ta a' bak ì sulu ë wamblök tajë wes pè' malepa kë wa ie' suule esepa ser es. A' bak trënuke tajë. Ì sulu kukuétë'wa darërëë. A' bak e' ttökka blo' wa tajë. A' bak nì dapa'uk blo' yök tajë. E' kèwa a' tó ì sulu kí wambleke tajë. Nies íyi diököl tó s'dako'wè ekkë, ese dalöiök a' bak tajë skëkölle. ⁴ Erë i'ñe ta a' kë mineia pè' kë tó Skëköl dalöië esepa ta ì sulu wamblök wes ie'pa tó iwambleke kë wöklörta' es. E' tó ie'pa tkiwëwa, e' kueki ie'pa tó a' cheke suluë. ⁵ Skëköl dör s'duulewa ena s'tso'ia ttsé'ka, e'pa kos shulökwak. Aishkuö ta ì sulu wamblë' ie'pa tó, e' kos ki ie'pa kawöta e' chökka ie' wörki. ⁶ Cristo tté buaë e' pakanebak nïes s'durulune esepa a. Ie'pa durulune ì sulu wamblë' ie'pa tó e' kueki, wes Skëköl tó ime'at tó sulitane kawöta duökwa es. Erë Cristo tté buaë e' pakanebak ie'pa a as ie'pa wikölpa ser michoë wes Skëköl ser es.

Se' ké nì kimuk

⁷ Kä i' erkewatke, e' kueki a' tso' erkí, a' e' kkö'nú buaë as a' a s'yëyer buaë. ⁸ Íyi kos tsata a' nì dalëritsö a' er kos wa. A' nì dalëritsöke es, e' ta wes alè s'yamipa e' wamblö suluë a' ki, ese kë ki a' tkirpa.

⁹ A' tó s'yamipa kiöwa er bua' wa a' u a, kë isuar suluë. ¹⁰ Skëköl er buaë ché a' a, e' kueki ie' tó imé a' a kua'ki kua'ki nì kimoie, e' kueblupa a' dör. E' kueki ì mène a' eköl eköl a s'malepa kimoie ese wà kaneü.

¹¹ A' welepa a imène ttè pakök, e' ta esepa kawöta Skëköl ttè ë pakök. A' welepa a imène s'kimuk, e' ta esepa kawöta s'kimuk kos Skëköl tó e'pa a diché métke ekkë. Ì kos wekesö e' üsö buaë as Skëköl kikarka tajë Jesucristo batamik. Jesucristo diché ta'

tajë, olo ta' tajë íyi ulitane tsata kekraë. Es e' idir.

Se' ttsë'nù buaë se' weirke eta

¹² A yamipa dalër tajë ye' éna, mik a' weirke siarë Cristo ttë kueki, eta kë e' ki a' tkinuk. Kë a' tö ibikeitsök tö a' ta itkömi wes ì kë sùle yi wa tkö s'ta es. ¹³ E' skéie a' ttsë'nù buaë. Cristo weine kos e' bata de a' ki ñies, e' kueki a' ttsë'nù buaë. E' tköke a' ta es as a' ttsë'r buaë shute mik Cristo dene olo ta' tajë eta. ¹⁴ Ayëcha buaë mik ie'pa tö a' ché suluë Cristo kueki, e' wà dör tö Skököl Wiköl olo ta' tajë e' tso' a' ta. ¹⁵ A' weirke s'ttëwa kueki, akblë kueki, i sulu wamblë kueki ö ulà tië o'ka íyi a e' kueki, e' je' ta a' jaënú. ¹⁶ Erë a' weirke se' dör Cristo icha e' kueki, eta kë e' ki a' jaënu. E' skéie Skököl kiköka a' tö ie'pa tö a' kië Cristo icha e' kueki.

¹⁷ Skököl tö sulitane shuleketke, e' kéwö dökewatke. Erë ie' tö iwák icha shuleraë kewe. Se' weirke i'ñe ta, e' dör sulitane weirdaë e' tsá, e' ta çì kë tköpa wépa kë tö ttë buaë me' Skököl tö e' dalöieta' esepa ta? ¹⁸ E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichè:

“Pë' serke yësyësë, iekkë ta esepa kë tsatkëne, e' ta çì kë tköpa pë' sulusipa ena pë' e' wamblö sulu esepa ta?”*

¹⁹ Wépa mé Skököl tö weinuk ie' ttë kueki, esepa ké ì buaë wekerakitö, ese kí uk. Ie' se' yö', ie' ttö mokjë, e' kueki se' e' mü bërë ie' ulà a.

5

Skökëpa Jesús icha wökirpa esepa patté Pedro tö

¹ I'ñe ye' tö ilè cheke a' dör Skökëpa Jesús icha wökirpa esepa a. Ñies ye' dör Jesús icha wökir eköl. Cristo weine siarë, e' su'yö ye' wák wöbla wa. Mik ie' datskene, eta ie' olo tajë e' kkayërdaë sulitane a, e' a ye' tso'ñak a' ta. E' kueki ye' tö a' a ichè tö ² wépa me' Skököl tö a' ulà a kkö'nè wes obeja es, esepa kkö'nù buaë, er buaë wa wes ie' ki ikiane es. Kë dör tö a' kë éna iwak, erë a' tö iweke. E' skéie iwakaneú er bua' wa. Ñies kë ie'pa kkö'nar inuköl ë dalërmik, e' skéie ikkö'nù er bua' wa ie'pa kimoie. ³ Kë a' tö

ie'pa wëttsuk kësik wa. Kë a' e' ttsökka tajë ie'pa ki. E' skéie a' senú buaë yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser buaë wes a' ser es. ⁴ A' tö iwé es, e' ta mik Cristo dör se' ulitane wökir kibi e' datskene, eta iské buaë olo ta' tajë, kë sulurta'wa e' meraëitö a' a.

Jesús icha malepa patté Pedro tö

⁵ A duladulapa, a' kékëpa ttö iütö buaë. Ñies a' ulitane e' wöowa diöshet ñi yöki, a' ñi dalöio er bua' wa. Skököl yëkkuö tö ichè: “Wépa e' ttsökka tajë, esepa wöklö'weke Skököl tö.

Erë wépa e' wöowa diöshet, esepa a ie' er buaë chö.”*

⁶ E' kueki a' e' wöowa diöshet ie' diché ta' tajë e' yöki, as ie' tö a' kiköka mik ikéwö de eta. ⁷ Ie' er me'rie a' ki a' kkö'noie, e' kueki kë a' tkinuk ì ki. Ì kos tö a' tkiweke, a' tsiriweke, e' múat ie' ulà a.

⁸ A' tso' erki, a' e' kkö'nù! Bë dör a' bolök. Ie' tso' a' tötiuk wes ma' name arke tajë, e' tö iyiwak tötieke katëwa es. ⁹ A' e' tköwa darërë a' erblöke Skököl mik e' a, es a' tö Satanás wöklö'weraë. A' wa ijcher tö ká wa'ñe s'yamipa tso' weinuk wes a' es. E' kueki a' e' tköwa darërë Skököl a. ¹⁰ Ie' er buaë ché se' a tajë shute. Ie' tö se' shukitbak as se' döñak ie' olo yöbië e' a, se' batsulewa Cristo mik e' wa. Se' weirke ekuölö ë ká i' a, mik e' tka, eta ì sulu tso'ia se' a, e' yerattsaitö sekka. Ie' tö se' tkewaraë darërë. Ie' tö se' er diché ieraë, kë ì e' alöpakaia se' ki. ¹¹ Ie' diché ta' tajë íyi ulitane tsata. Ie' dör íyi ulitane wökir kekraë. Es e' idir.

Pedro e' chéat

¹² Ye' tö Silvano ké yëkkuö i' shtök. Ye' wa ijcher tö ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Yëkkuö i' shtéyö a' a a' er diché kí ioie. Skököl er buaë ché se' a tajë, e' shtéyö yëkkuö i' ki. Ye' tö ichè tö e' dör ttë mokjë, e' a a' e' tköwa darërë.

¹³ Jesús mik erblökwakpa kos tso' Babilonia, e'pa tö a' shké'wëmi. E'pa shukit Skököl tö wes ie' tö a' shukit es. Ñies Marcos dör wes ye' wák alà es, e' tö a' shké'wëmi. ¹⁴ A' ñi shké'ú er bua' wa.

A' kos dör Cristo icha, e'pa senú bërë.

* 4:18 Proverbios 11.31 * 5:5 Proverbios 3.34

Yëkkuö skà kit Pedro tö, i' ta ide böt 2 Pedro

Yëkkuö skà i' kit Pedro tö. Ie' wà ijchenewa tö iblërkewatke, e' yë'itö 2 Pedro 1.12-15 e' kî. Jesús mik erblökwakpa weirke ierblö ñe' kuëki, e'pa a Pedro tö yëkkuö i' kit ie'pa er one Jesús tté mokîe e' ska' as iserdak yësyësë ena kekraë Jesús a. E' kîieta i' tö ie'pa a ieri mène tö pë' e' ð tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa esepa döraë ie'pa shuà ikîtöukrak. Ie' tö ie'pa a iché tö wes s'kitö'ukwakpa ñe'sepa serdaë. Ñies ie' tö ie'pa a iché tö s'kitö'ukwakpa we'ikeraë Skëköl tö. E' kîieta i' tkömi ká i' erkewatke eta e' eri mène Pedro tö ie'pa a. Ie' tö iché ká i' erkewa e' këwö dewatke tsinet, e' këwö ská' ta ie'pa kawötá senuk yësyësë Jesús kîkokaie.

Ñies Pedro tö iché tö mokîe Jesús datskene erë Skëköl tö sulitane sueke er siarë wa ena ie' kî ikiane tö se' er mane'ù ta se' erblö Jesús mik. E' paneke ie' tö er bua' wa, e' kuëki kam ie' tö Jesús patköne.

Shke'wè

1 Ye' dör Simón Pedro. Ye' dör Jesucristo kanè méso. Ñies ye' dör ittekölpa tsá, e'pa eköl. Jesucristo dör Skëköl ena S'tsatkökwa. Ie' dör yësyësë, e' batamik sa' de erblök ie' mik. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa de erblök ie' mik buaë mokîe wes sa' es, esepa a.

2 Skëköl ena Skëképa Jesús as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a tajë, a' kî batsmir buaë ie'pa mik e' a.

Se' er diché iö senuk yësyësë Skëköl a

3 Jesús tö se' klö'bak as se' dö ie' ta ñita ie' olo tajë e' a, ñies as se' ser wes ie' ser es. Se' bàtse ie' mik, e' wa i' kos kiane se' kî senoie wes ie' kî ikiane es e' me'tkeitö se' a ie' diché tajë e' wa. 4 Íyi ekkë kos wa ie' kablë' se' a as se' dö wes ie' wák dër es, as se' tköshkar i' sulu tso' ká i' a wamblak se' éna tö se' sulu'wëwami ese ulà a. Skëköl kablë' se' a, e' me'tkeitö se' a, e' dör tajë buaë shute. 5 E' kuëki a' e' diché iö a' erblöke Cristo mik, e' kîie senuk yësyësë. Sene yësyësë, e' kîie

Skëköl íyi anuk. 6 Skëköl íyi ane, e' kîie e' kkö'nuk. E' kkö'nè, e' kîie íyi panuk bërë. Íyi panè bërë, e' kîie er mukwá Skëköl è kî. 7 Er mèwá Skëköl è kî, e' kîie ñi sauk er bua' wa wes ñi èlpa es. Ñi suè er bua' wa, e' kîie ñi dalëritsök. 8 Íyi ekkë kos weke a' tö, ñies ikî weke a' tö kekraë, e' ta e' wà kiane ché tö mokî a' bàtse buaë Skëképa Jesucristo mik. A' serke es, e' ta i' kos weke a' tö Skëköl a, e' wà döratssa buaë. 9 Erë wépa e' chö tö ie'pa erblö Cristo mik, erë ie'pa kë tö íyi ekkë wawè, esepa dör wes s'wöbla kë wawër buaë es. Ie'pa kë éna iwà ane buaë. Wësua ie'pa éna ichowa tö i' sulu wamblë' ie'pa tö, e' pairi'ttsa Skëköl tö ie'pa kî. 10 A yamipa, a' e' diché iö senuk buaë yësyësë kekraë, e' wa iwà kkayërdaë tö mokî Skëköl tö a' klö'bak, a' shukitbakitö iwák a. A' tö iwé es, e' ta a' erblöke Cristo mik, e' kë olo'yepa a' tö yës. 11 E' wa aishkuö ta a' kirdawá buaë i' blúie Skëképa Jesucristo dör S'tsatkökwa, e' tso' e' a. E' dör yöbië.

12 Íyi ekkë jcher a' wá buaë. Tté mokî wa a' e' wöblao', e' a' a' tso' e' tkëulewá darërëë. Erë ye' tö a' a' ikî ché michoë as a' kë éna ichöwa. 13 Ye' tso'ia' ttsë'ka, eta ye' a' ta buaë idir tö ye' tö a' a' ttè i' kî ché as a' tö íyi ekkë wà bikeitsö kekraë. 14 Skëképa Jesucristo tö ye' a' iyè' tö wëkkë alè ta ye' kë ku'ia' ká i' kî. 15 Ye' tö i' kos weraë as ttè i' kë chöwa a' éna yës i' ñe ta ñies mik ye' blënewatke e' ukuökî ta.

16 Skëképa Jesucristo olo ta' tajë, e' su' sa' tö sa' wákpa wöbla wa. E' kuëki mik sa' tö a' wöblao' ie' diché ta' tajë ena ie' datskene e' tté wa, eta kë sa' wá ipakane a' a' ttè kë wà ta' wes sa' wákpa tö ibikeitsè ché es a' kî'tö'woie. 17-18 Mik sa' dë'rö ie' ta kabata batse'r, e' tukir kî, eta ee Skëköl dör S'yé, e' tö ie' kîkëka tajë. Ttö datse Skëköl olo ta' tajë e' ska', e' tö ie' ché i' es: "Se' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute." E' kos su' sa' tö. Ttö ñe' datse ká jai a, e' ttsë' sa' tö, sa' tso'ñak ie' ta ee e' kuëki.

19 I' su' sa' tö, i' ttsë' sa' tö, e' tö ikî cheke se' a' tö Jesús tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kî ká iaiaë ittekölpa wá, e' yëne mokî. E' kuëki ttè kit ie'pa tö yëkkuö kî, e' wà iütök a' kawötá bua'iewá. Tté e' dör wes bö'wö batsëka stui a' tö ká olo ppeeke ese es. E' tö se' er ñi'weke as se' éna iar tö i' dör mokî,

ì dör kache. Ttè e' tò se' kimeraë dō mik Skëkëpa Jesucristo datskene etā. Mik ie' de, etā ì kos ardaë buaë se' éna, e' dör wes ká ñir s'kī es. Jesucristo dör wes bëkwō bërie wërke bla'mi e' es. ²⁰⁻²¹ Erë ì kos tsata a' wa ijchenú tò ì yè' Skëköl ttekölpa tò, tso' kitule Skëköl yëkkuö kī, e' kë yëne ie'pa wā ie'pa wákpa er wa. Erë Skëköl tò ie'pa ké ichök wes ie' kī ikiane es Wiköl Batse'r wa. E' kuekī ì kit Skëköl ttekölpa tò ká iaiaë, e' kë yëne ie'pa wā iwákpa er wa, e' dör Skëköl ttè moki.

2

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹ Ká iaiaë Israel aleripa shua kachökwakpa e' ka'ka e' chök tò ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Es ñies j'ñe ta a' shua kachökwakpa e' kōrakā e' chök tò ie'pa dör s'wöbla'ukwakpa Skëköl ttè wa. Ie'pa e' ò tò ie'pa tso' ttè moki pakök, erë ttè wa ie'pa tò s'wöbla'weke, e' tò s'er sulu'wëwami e' iütésö, e' ta Skëköl tò s'we'ikeraë. Skëkëpa Jesucristo tò ie'pa nuì to'ttsa, erë e' wák watétsa ie'pa tò. E' kuekī ie' tò ie'pa we'ikeraë bet. ² Erë tajë s'yamipa ardarö kache ttè e' a itrërdarak tajë wes iwöbla'ukwakpa es. Ie'pa kuekī ttè moki e' cheraë suluë pè' malepa tò. ³ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa kī inuköl ë kiane tajë, e' kuekī ie'pa tò a' inuköl yerattsa ttè kë wà ta' pakeke ie'pa tò ese wa. E' kuekī ká iaiaë ie'pa esepa wöme'ttsabak weinuk Skëköl tò, e' kë chë'wa ie' éna.

⁴ Ká iaiaë Skëköl biyöchökwakpa welepa tò ì sulu wamblë' ie' kī, e' nuì kë olo'yane ie' wā ie'pa kī. Ie' tò ie'pa batrëlor bö' ké a, eë ie'pa tso' wötëule moulewa stui a' ie'pa kichateraëitö aishkuö ta e' panuk. ⁵ Ñies ká iaiaë wakpa bak senuk Noé këska' ta, e'pa tò ì sulu wamblë' tajë, e' nuì kë olo'yane ie' wā ie'pa kī. Noé tò ipaka' ie'pa a' tò ie'pa kawötā senuk yësyësë, erë ie'pa kë wā ie' ttè iütëne. E' kuekī Skëköl tò ie'pa ewëwa di' tajë wa. Noé ena imalepa dōka kul (7), e'pa ë tsatké Skëköl tò di' tajë yōkī. ⁶⁻⁸ Ñies ká iaiaë ká böt kië Sodoma ena Gomorra, e' wakpa dör pè' sulusi. E'pa shua wëm serke eköl kië Lot, e' serke yësyësë. Ie'pa trër tajë, e' tseke, e' sueke ie' tò kekraë, e' tò ie' dör buaë e' eriaweke siarë. Ie'pa

nuì kī Skëköl tò ie'pa wöméttsa ewëwa. Ie' tò ie'pa ena ie'pa ká e' kos ña'wëwa seraa imuluchka ë atë. Erë Lot, e' ë tsatkétsaitö. Ie' tò ie'pa ewëwa es iwà kkachöie sulitane a' tò es itkōraë pè' sulusipa kos esepa ta.

⁹ E' kos bak ká iaiaë, e' wa se' wā ijcher tò wëpa serke buaë yësyësë, esepa tsatkërmi buaë Skëköl a' ì kos tò ie'pa we'ikeke e' ulā a. Ñies se' wā ijcher tò wëpa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa tso' blëule ie' wā ishulirkerak e' këwö panuk. ¹⁰ Wëpa e' mettsa e' ia'ukka sene sulusi wa wes ie'pa wák dër sulu kī ikiane es ena Skëköl ttè watétsarakitö, esepa kos we'ikeraëitö tajë s'malepa tsata.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa e' wamblörak kësik kësik, kë tò ì ulé klö'wëta', iwökir darërë. Ie'pa kë suane wëpa olo ta' tajë, esepa chök suluë. ¹¹ Skëköl biyöchökwakpa diché ta' tajë, olo ta' tajë s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tsata, erë ie'pa kë tò imalepa dör suluë esepa cheta' Skëköl a' suluë as ikichatër. ¹² Erë ì sulu wambleke s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tò, e' wamblekerakitö kë wà bikeitsule wes iyiwak kañiru kë a' ká artā' tso' klö'wëwa ttëwā es. Ì kë ane ie'pa éna, e' kos cheke suluë ie'pa tò. Ie'pa duörawā wes iyiwak kañiru ttëwā es. ¹³ Ie'pa tò s'malepa we'ikeke, e' skéie ie'pa weirdaë siarë. Ì sulu tò ie'pa ttsë'weke buaë, ese kos wambleke ie'pa tò tajë ñiwe kë jaër ta'ia, ese tò ie'pa ttsë'weke buaë. Mik a' ñi dapa'uke chkök ñita di'yök ñita, etā ie'pa tso' a' shua ì sulu wamblök e' ttsë'woie buaë. Ese wa ie'pa éna a' kitö'wak. Es ie'pa tò a' kawö sulu'wëkewa. Ie'pa tò a' jaëwekëka tajë. ¹⁴ Ie'pa er me'rie trë ë kī. Ie'pa kë shtrirtā'wā ì sulu wamblök. Wëpa kë e' tkënewā darërë S'tsatkökwaak ttè a, esepa dakiñekerakitö as ie'pa tò ì sulu wamblöne wes ie'pa es. Ie'pa tò inuköl ë kkecheke tajë kekraë. Ie'pa wöme'ttsabak kichatéë Skëköl tò. ¹⁵⁻¹⁶ Ie'pa dör wes s'cholur es. Ñalā yësyësë e' olo'yé ie'pa tò e' wambloie wes ká iaiaë Beor alā kië Balaam dör Skëköl tteköl, e' e' wamblë' es. Ie' mí ì sulu wamblök inuköl ë dalërmik, erë Skëköl tò ie' burro ké ttökka ie' ta' ta' iuñëitö ta' ichëitö ia: ¿Ì wambleke be' tò aliie? E' tò

Balaam wöklö'wé.

¹⁷ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa dör wes di' tum itö kë a di' ta' es. Ie'pa dör wes kaļi morka mochka a uyè siwa' tō kë wà yërta' es. Ie'pa wömeulettsa weinuk mi-choë stui ké a. ¹⁸ Ttè pakeke ie'pa tō e' ttsè'r buaë, erë kë iwà ta'. Ì sulu kukuéña ie'pa wà ena ì sulu kiane s'wák dër sulu e' ki, e' wa ie'pa tō wépa e' yéttsa tsaririë iserkerak kitëule e' ulà a, esepa erkiöwekekane as iarminé ì sulu a. ¹⁹ Ie'pa tō icheke: “A' tō sa' ttè iuté, e' ta' a' kë ku'ia klöulewà ì ulà a, a' sermi wes a' wákpa ki ikiane es.” Ie'pa tō icheke es, erë ie'pa wákpa tso' klöulewà ì sulu ulà a, ie'pa kë a e' yèrpattsà wes. Mik se' kë a e' yènettsà ì ulà a, età e' wà dör tō se' tso' klöulewà iulà a. ²⁰ Skëképa Jesucristo dör S'tsatkōkwak e' mik se' e' batsé, e' wa sene sulusi tso' ká i' a e' olo'ya'sö. Erë se' anemine ì sulu ulà ane, kë tō ilo'yeta', e' ta' se' a e' dör sulu ichökle kewe tsata. ²¹ Se' tō sene yësyësë e' tté klöo'bak buaë kewe. Erë e' ukuöki ta' ttè dalöiëno batsè'r mène se' a, e' olo'yésö, e'ma buaë idir tō kë sō iklö'upa. ²² E' dör wes ttè moki i' tō iché es: “Chichi chöli tuéttsa, e' ukuöki ta' inéwaneitö.”* Nies skà tō iché: “Köchi kuöwésö buaë, e' mia kuekane dö a.”

3

Skëképa Jesús dörane

¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' tō yëkkuö tsá kit a' a, e' skà shtekeyö a' a, i' ta' ide böt. Yëkkuö böt e' ki ye' tso', ttè jchertke a' wà, e' chökne a' a a' pattök as a' er arne iska' ta' iwà bikeitsö bua'iewa yësyësë. ² Ì yè' Skëköl ttekölpa batsè'r e'pa tō ká iaiaë, e' ska' a' er anú. Nies ttè dalöiëno me'at Skëképa dör S'tsatkōkwak e' tō, e' ska' a' er anú. Sa' dör ittekölpa tsá, e'pa tō ttè e' yè' a' a.

³ A' wà ijchenú bua'iewa tō ká i' erkewatke e' kèwö ska' ta' pè' serke suluë esepa döraë. Ie'pa tō ì sulu è wambleke wes ier sulu tō ikieke ia es. Ie'pa tō a' wayueraë ⁴ ta' a' a ichakeraë: “Jesucristo kablè' dökne ¿wes e' de? Ikkè ta' kë iwèr ta, ¿wé idir? Se' këképa blèrulunebak, età iyi kōs mir iwák suë wes iyöne kuaë es.” ⁵ Erë ie'pa wà ijcher tō

ì cheke ie'pa tō e' kë yëne. Ie'pa kë ki ikiane ttsëno tō ká iaiaë Skëköl tō ká jaì ena ì kōs tso' ia, e' yö' ittö è wa. Nies ká i' ena ì kōs tso' iki, e' yö' ie' tō ittö è wa. Ká i' dè'ka ie' wà di' a, es di' tso' ká i' pamik shkit. ⁶ Ie'pa kë ki ikiane ttsëno tō ì ulitane bak senuk ká i' a, e' eö'wa Skëköl tō di' tajë bak e' wa. ⁷ Erë ká jaì ena ká i' tso' i'ñe ta, e' kicha a'ria ie' wà iwák ttè wa dö mik ie' tō iewekewa bö' wa aishkuö ta' età. E' kōs tköraë mik pè' sulusipa shulirke kichatèrkettsa e' kèwö de età.

⁸ A yamipa dalër tajë ye' éna, kë a' éna ichökwa tō Skëköl a ká etkë, e' dör wes duas dōka mil eyök es, nies duas dōka mil eyök, e' dör wes ká etkë es. ⁹ Skëképa Jesús kablè', e' wà tköraë. Ie' datskene sulitane shulök mik Skëköl ki ikiane età. E' kë dör tō ie' kablè' e' chowa ie' éna wes pè' welepa tso' ibikeitsök es. E' kë dör es. Ie' kë ki ikiane tō yi weir aishkuö ta. Ie' ki ikiane tō sulitane er mane'ù ie' a. E' wà panuk ie' tso' énaë. E' kuëki ie' kam döne.

¹⁰ Erë ie' dörane, kë tkōpa. Mik ie' datskene, età e' kèwö döraë kë e' biyö yèule wes akblökwakpa döwa nañewe es. Mik ie' de, età ká jaì kōs blardaë tajë ta' ichōrawa kë wërpaia. Ì kōs tso' ká jaì a, e' ñardawa diardawa. E' sù ká i' ena ì kōs tso' iki, e' ñardawa sekka, kë ì atukia. ¹¹ E' kōs erdawa es, e' ta' ¿wes kë se' serpa batsè'r e' tkëulewà darèrëë Skëköl è a? ¹² E' kèwö panuk se' tso' poë, e' dalewa se' e' chö senuk wes Skëköl ki ikiane es as ikèwö e' dö bet. Mik e' kèwö de, età ká jaì ñardawa ena ì kōs tso' ia, e' diardawa erdawa bö' wa. ¹³ Erë Skëköl kablè' ká jaì pa'alì ena ká i' pa'alì e' yuök se' a. Wépa serke yësyësë, esepa è serdaë eë. Eë ì sulu kë ta'. E' wà paneke se' tō poë.

¹⁴ A yamipa dalër tajë ye' éna, a' tso' iyi ekkè wà panuk, e' dalewa a' e' tkōwà darèrëë senuk as mik e' kèwö de, età ie' tō a' kù senuk bèrè ñita, kë iauleka, kë ki ì sulu tté ta'. ¹⁵ A' éna ianú tō Skëképa Jesús kam dö, ie' tso' ia' ipanuk as s'tsatkèr. Nies ttè e' kitat a' a yëkkuö ki s'yami Pablo dalër tajë se' éna e' tō. Ie' tō ikitat erbikè tajë me' Skëköl tō ie' a e' wa. ¹⁶ Ttè i' kit Pablo tō yëkkuö kōs kit ie' tō ekkè ki. Ie' ttè wele dör darèrë, kë wà ar se' éna bet.

* 2:22 Proverbios 26.11

Pë' wēlepa kē yöule buaë, kē e' tkēulewā buaë Jesucristo ttè a, esepa tō Pablo ttè darërë, e' wà shkūlī'wēkewā wēs ie'pa tō Skëköl ttè kitule yëkkuō kī malepa, e' wà shkūlī'wēkewā es. E' nuí kī ie'pa weirdaë siarë.

Ttè bata

¹⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, íyi ekkë kos jchertke a' wā buaë. E' kuëkī a' e' kkö'nú pë' sulusi ñe'sepa yöki as a' kē tō ie'pa ttō iutō. A' tso' erkī as a' e' tkēulewā buaë S'tsätkökwak mik, e' kē olo'yō a' tō. ¹⁸ Skëkëpa Jesucristo dör S'tsätkökwak, e' er buaë ché se' a, e' ttè wa a' kī e' yuō. Ie' mik a' kī e' batsō bua'ie. ¡As ie' kīkarka tajë i'ñe ta ena kekraë! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Juan tö 1 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö ikit Jesús mik erblökwakpa serke Asia e'pa a. I'ñe ta ká e' kiè Turquía. Ie' tö ikit e'pa ie' dewatke kékëla. Ñies yëkkuö skà kit ie' tö döká tkël, e' böt dör tsitsir, böt dör blublu. Yëkkuö blublu e' et kiè 'Jesús Tté Buaë kit Juan tö' ena iët kiè 'Í Kkayë' Jesucristo tö Juan a e' Pakè.'

Skököl éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë ena iyi tajë buaë o' ie' tö ie'pa a Jesucristo batamik, e' pakè Juan tö yëkkuö i' kî. Ñies ie' tö iché tö mik se' ñi dalëritsöke e'pa se' wá ijcher tö Skököl dör se' wák, e' kuekî se' kawötá ñi dalëritsök.

E' kîie ta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa biyö choie. Ie'pa tö s'wöbla'weke tö Jesús kë dör wes s'ditsö es. Ie'pa tö iché tö ie' wër se' sù erë kë idör se' es. Jesús mik erblökwakpa kë kàne ie'pa ttö ttsök. Ie'pa dör s'kitö'ukwak. Skököl Wiköl e' je' tö Skököl ena ilà Jesucristo e'pa tté mokî e' kkacheraë se' a. Es Juan tö iché yëkkuö i' kî.

Sene michoë mukwak

¹ Itso' eköl dör tté tö sene michoë meke se' a e'. E' tté pakeke ye' tö a' a yëkkuö i' kî. Tsawemi ta ie' tso'tke, erë i'ñe ta sa' tö iché a' a tö ie' ttö ttsë' sa' tö, ie' sù' sa' tö ena i' o' ie' tö e' sù' sa' tö, ñies ie' ka' sa' tö sa' ulà wa. ² Ie' dör sene michoë mukwak, e' patkë'bitu S'yé tö ká i' a s'ditsöie e' kkachök se' a, e' sù' sa' tö. E' kuekî sa' tö ie' tté mokî e' pakeke a' a. Sa' tö iché a' a tö ie' tö sene michoë meke se' a. Ie' bak S'yé ta ñita kuaë kekraë, erë S'yé tö ie' kkayë' sa' a. ³ Es ie' sù' sa' tö, ittö ttsë' sa' tö, e' tté pakeke sa' tö a' a i' ta as a' batswá sa' mik wes sa' batsulewá S'yé mik ena ilà Jesucristo mik es. ⁴ Yëkkuö i' shteke sa' tö a' a as a' ttsë'r buaë mokîe.

Sene yësyësë

⁵ Tté wa Jesucristo tö sa' wöbla', e' wá pakeke sa' tö a' a, e' dör i': Skököl dör buaë yësyësë, kë kî i' sulu ta' wes ká ñi kë a ká ttsettse ta' es. ⁶ E' kuekî se' e' chö tö se' batsulewá ie' mik, erë se' tso'ia i' sulu

wamblök, e' ta se' tso' kachök. Se' kë tö tté mokî e' iutekú'. E' dör wes se' serkeia ká ttsettse a es. ⁷ E' skéie, se' serke yësyësë wes ie' ser yësyësë es, e' ta se' bätse buaë ñi mik. Ñies ie' alà Jesucristo, e' pé wa se' pairirke se' nuí kos e' kî.

⁸ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambleta', e' ta se' wák e' kitö'uke, ñies tté mokî kë ku' se' er a. ⁹ Erë Skököl ttö mokîe ena ie' dör yësyësë. E' kuekî se' e' kkatéka ie' a, e' ta se' nuí olo'yeraëitö se' kî, ñies sene sulu nuí kos paikleraëitö se' er a. ¹⁰ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambleta', e' ta se' tso' ichök tö Skököl kachötá, ñies iwënewá tö ie' tté kë ku' se' er a.

2

¹ A' ye' ala'rla, ye' tso' tté ikké shtök a' a as a' kë tö i' sulu wamblö. Erë se' wele tö i' sulu wamblé, e' ta s'atsatök'kwak tso' eköl S'yé ska', e' dör Jesucristo dör yësyësë e'. ² Jesucristo e' me'ttsa ttëwá se' skéie sene sulu nuí olo'yoie se' kî. Erë ie' kë kötëwá se' é nuí kî, ñies ie' kötëwá ká ulitane wakpa nuí kî.

Se' kawötá ñi dalëritsök

³ Skököl tté dalöieno e' dalöiekesö, e' ta e' wa se' wá ijcher buaë tö se' bätse ie' mik. ⁴ Yi e' chö: "Ye' bätse buaë Skököl mik", erë ese kë tö itté dalöieku', e' ta ie' tso' kachök, kë ittö mokî. ⁵ Erë yi tö ie' tté dalöieke, ese je' éna ie' dalër mokîe. Es se' wá ijcher tö se' batsulewá ie' mik. ⁶ Yi e' chö: "Ye' tkërie Skököl mik", ese ké senuk wes Jesucristo sene' es.

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, tté dalöieno shtekeyö a' a i', e' kë dör tté pa'alí a' a. Tsawe ta tté e' yënebak a' a. Tté e' meneat ká iaiaë, e' ttsëuletke a' wá, e' dör i': se' kawötá ñi dalëritsök. ⁸ Tté e' meneat ká iaiaë, erë e' kéwö ska' ta se' er tso'ia wes ká ttsettse a es, e' kuekî kë se' éna iwà ane buaë. Erë i'ñe ta se' er a ká ñirketke Cristo tté mokî e' kuekî. Wes Cristo éna se' dalëne, ñies wes a' ñi dalër, e' wa iwër wësua tö tté e' dör pa'alí.

⁹ Yi e' chö: "Cristo tté tö ye' er ñi'wé", erë ese éna iyami ar suluë, e' ta ie' er kam ñir, ie' er tso'ia ká ttsettse a. ¹⁰ Erë yi éna iyami dalër mokî, ese er a ká ñine buaë, kë i' tö ie' epamine sene sulu a. ¹¹ Erë yi éna iyami ar suluë, ese er tso'ia ká ttsettse a. Ie' e' wamblö suluë, kë ie' wá ijcher i' dör suluë.

Ie' dör wes s'shköke ká ttsettse a es. Ká ttsettse kë tö ie' kawö mè ká sauk, e' kueki kë ie' wä ijcher wë ie' mîrö.

A' kë kàne er mukwä i kos tso' ká i' a ese ki

¹² A ala'rla, a' nuì kos olo'yane a' ki Jesús batamik, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. ¹³ A' dör kékëpatke, a' bàtse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' ali'ka bé ki, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a.

A ala'r, a' dör wes ye' ala'rla es, a' bàtse S'yé mik, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. ¹⁴ A' dör kékëpatke, a' bàtse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' tkéwa darèrè Skëköl ttè a, e' tso' a' er a, ñies a' e' ali'ka bé ki, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a.

¹⁵ Kë a' er mukwä ká i' ki ena i' tso' iki ese ki. Yi er méwä iki ese kë éna S'yé dalërta'.

¹⁶ ¿Ì tso' ká i' a? E' dör i' kos tö s'wák dër sulu ttsë'weke buaë ese. Ñies e' dör i' kos wa s'wöbatsö kkechekesö tajë ese. Ñies e' dör iyi tso' se' wä wa se' e' ttsöka tajë ese. Ýi ekkë kos tso' ká i' a, ese kë menebitu S'yé wä se' a, e' datse i' sulu tso' ká i' a ese wä. E' kueki kë se' er mukwä iyi ekkë ki. ¹⁷ Ká i' erkewatke, ñies i' sulu kos tso' iki tö se' erkiöweke ese erkewatke. Erë wépa tö i' kiane Skëköl ki ese weke, esepa ser michoë.

¹⁸ A ye' ala'rla, ká i' erkewa e' kèwö döketke. A' éna iane tö sa' tö a' a iyè' tö mik ká i' erkewatke, etä eköl idatse kiè Cristo Bolök. Es i'ñe ta a' tö isueke tö tajë Cristo bolökpa tso', e' kueki se' wä ijcher tö ká i' erkewa e' kèwö döketke. ¹⁹ Ie'pa bak se' èltëpa ta, erë ie'pa e' yélurne. E' wa iwënëwä tö ie'pa kë dör moki se' èltëpa. Ie'pa chöpa se' èltëpa moki, e' ma ie'pa tso'ia se' ta. Erë ie'pa e' yélurne, e' wa iwënëwä wöshak tö ie'pa kë dör se' èltëpa.

²⁰ Cristo dör yi dör batse'r ichökle, e' tö a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' kueki a' wä Cristo ttè moki e' jcher. ²¹ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a, e' wä kë dör tö a' kë wä Cristo tté jcher. E' skéie a' wä ie' tté jcher buaë, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A' wä ijcher tö kachökwakpa kë tö ttè moki paketa'. ²² Etä ¿wépa dör kachökwakpa? Wépa tö icheke tö Jesús kë

dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dör kachökwakpa. Esepa dör Cristo bolökpa, ie'pa tö S'yé ena ilà watëttsa e' kueki. ²³ Wépa tö icheke tö Cristo kë dör Skëköl Alà, esepa tso' ie' watöktsa, ñies ie'pa tso' S'yé watöktsa. Erë wépa tö icheke tö Cristo dör Skëköl Alà, esepa tso' buaë S'yé ta.

²⁴ Cristo ttè moki ttsè' a' tö mik a' tö iklö' tsawe ta, e' seú a' er a kekraë. E' wé a' tö es, e' ta a' serdaë batsulewä S'yé ena ilà mik kekraë. ²⁵ I muk Jesucristo kablè' se' a e' dör i': sene michoë e'.

²⁶ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a as a' e' kkö'nü s'kitö'ukwakpa yöki. ²⁷ Erë Cristo tö a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' tso'ie a' a, e' kueki ye' wä ijcher tö ie'pa kë tö a' kitö'wëpa. Wiköl Batse'r mène a' a, e' tö a' er ñi'weke as ttè ikkë kos wä ar buaë a' éna. Ttè wa ie' tö a' wöbla'weke, e' dör ttè moki, kë dör kache. E' kueki a' kë ki ikiane tö yi skà bitu a' wöbla'uk. Es a' senü batsulewä Cristo mik wes Wiköl Batse'r tö a' wöbla'weke es.

A' kë e' muktsa e' kitö'uk yi a i' sulu wambloie

²⁸ A ala'rla, a' senü batsulewä Cristo mik kekraë as a' kë suar ena a' kë jaër ie' wörki mik idatskene etä.

²⁹ A' wä ijcher tö Cristo ser yësyësë, e' kueki a' wä ijcher ñies tö wépa serke yësyësë, esepa dör Skëköl ala'r.

3

¹ A' ittso tö wekkë Skëköl dör S'yé e' éna se' dalër, ie' tö se' kiè iwák ala'r. Moki se' detke ie' ala'rie. Erë wépa kë tö ie' dalöie, esepa kë e' batsöta' ie' mik, e' kueki ie'pa kë éna iwà ane tö se' dör ie' ala'r. ² A yamipa dalër tajë ye' éna, i'ñe ta se' tso'tke Skëköl ala'rie, aishkuö ta ie' tö se' mane'wëraë bua'ie, erë kam se' éna iwà ar tö wes se' maneormi. Mik Cristo datskene, etä se' tö ie' wák sueraë, e' kueki se' wä ijcher buaë tö se' döraë wes ie' wák es. ³ Wépa kos tso' ttè e' wä panuk, esepa e' batse'uke senoie yësyësë wes Cristo ser es.

⁴ Yi tö Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewekewä, ese tö i' sulu wambleke. E' kueki wépa tö i' sulu wamblekeia, esepa tö Skëköl ttè dalöiëno, e' dalösewekewä. ⁵ A' wä ijcher

buaë tō Jesucristo dē'bitu ká i' a se' nuì olo'yök. Ie' kē tō ì sulu wambleta' yēs. ⁶ E' kuēki wépa tkérie Cristo mik, esepa kē ku'ia ì sulu wamblök. Erē wépa tō ì sulu wamblekeia, esepa kē wā Cristo suule moki, ie'pa kē bats ie' mik. ⁷ A ye' ala'rla, a' kē e' muktsa e' kitō'uk yi a ì sulu wambloie. Yi serke yēsyesē, ese dör yēsyesē wes Cristo dör yēsyesē es. ⁸ Erē yi tō ì sulu wambleke, ese dör bē icha. Ie' e' wamblö sulu kuaēmi', es ie' dör kekraē. E' kuēki yi tō ì sulu wambleke, ese dör ie' icha. Erē Skököl Alà dē'bitu e' wà dör bē kanē kos e' olo'yökwa. ⁹ Wépa erblé Jesucristo mik, esepa kunene etökichane Wiköl Batse'r wa, ie'pa dör Skököl ala'r, e' kuēki ie'pa wák dēr wes Skököl wák es. E' kuēki ie'pa kē serku'ia klöulewā ì sulu ulà a. Ie'pa dör Skököl ala'r e' kuēki ie'pa kē a ì sulu wamblenukia. ¹⁰ ¿Ì wa isuëmisö tō wépa dör Skököl ala'r ö bē ala'r? Wépa kē ser yēsyesē, kē tō s'yamipa dalëritsè, esepa kē dör Skököl ala'r.

Se' ñi dalëritsö

¹¹ Kuaë, mik a' tsá erblé' Cristo mik, e'tami ttè i' ttsé'bitu a' tō: se' ñi dalëritsö. ¹² Kē se' kàne ñi sauk suluë wes Caín tō iël su' suluë es. Ie' dör bē icha. Ie' tō iël kötwa. Ie' e' wamblö suluë erē iël ser yēsyesē, e' kuēki ie' tō ikötwa.

¹³ A ye' yamipa, wépa kē tō Skököl dalöie esepa tō a' suēke suluë, e' tã kē e' ki a' tkinuk. ¹⁴ Se' ñi dalëritsöke e' wa iwënewā tō Skököl tō se' er mane'wëttsa pa'alí. Kam se' erblö Skököl mik, etã se' dör wes s'duulewā es ie' a, erē i'ñe tã se' dör ttsé'ka ie' a. Yi kē tō iyami dalëritsè, ese tso'ia wes s'duulewā es ie' a. ¹⁵ Ie' a wépa kos tō s'yamipa suēke suluë, esepa dör s'ttökwa wakpa. A' wā ijcher tō s'ttökwa wakpa kos kē wā sene michoë tã'. ¹⁶ Jesucristo e' me'ttsa ttèwā se' skéie, e' wa ie' tō iwà kkaché tō wes se' kawötã ñi dalëritsök. E' kuēki se' kawötã e' muktsa s'yamipa kimuk se' wák er wa dö s'ttèwā ie'pa skéie ekké. ¹⁷ E' kuēki yi wā íyi tso' ká i' a, ese tō s'yamipa sué tō iweirke, erē ie' er téwā darèrè iyöki, kē tō ì kakmè ia, e' tã ¿wes ie' ichèmi tō ie' éna Skököl dalër? ¹⁸ A ye' ala'rla, kē se' kàne ñi dalëritsök kkö è wa, e' skéie se' kawötã ñi dalëritsök mokië iwawatke.

¹⁹⁻²⁰ Se' ñi dalëritsöke, e' wa se' wā ijcher mokië tō se' serke buaë wes Skököl ttè moki tō ichè es. Mikle tã se' wák er tō se' kcateke tō kē se' ku' iwà iütök buaë. Erē Skököl dör se' er tsatã, ie' wā íyi ulitane jcher. E' kuēki se' ñi dalëritsöke, e' tã se' er ttsé'rdaë buaë ie' wöa kē suane. ²¹ A yamipa dalër taië ye' éna, se' er kē tō se' kkatè, e' tã se' ttsé'rmi buaë Skököl wöa kē suane. ²² Ie' ttè iütokesö ena ì wër buaë ie' wa ese wëkesö, e' tã ì kos kiekésö ie' a, e' meraëitö se' a. ²³ Ie' ttè dalöiëno, e' dör i': se' kawötã erblök ie' alà Jesucristo mik, ñies se' kawötã ñi dalëritsök wes Cristo tō se' a iyë'at es. ²⁴ Wépa tō ie' ttè dalöieke, esepa serke batsulewā ie' mik, ñies ie' tso' batsulewā ie'pa mik. Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wā ijcher tō ie' tso' batsulewā se' mik.

4

A' ké ttè ulitane wà sauk buaë tō moki idir

¹ A yamipa dalër ye' éna, taië kachökwakpa tso' ká wa'ñe e' chök tō ie'pa dör Skököl ttekölpa. Esepa weblö buaë tō ie'pa dör Skököl icha ö au. ² Wépa tō ichekeka tō Jesucristo yöne s'ditsöie, esepa dör Skököl icha. Es a' wā ijchermi tō wépa a Skököl Wiköl tso'. ³ Erē wépa kē tō Jesús ché es, esepa kē a Skököl Wiköl ku'. E' skéie Cristo Bolök wiköl tso' iarak. A' wā ittseüle tō ie'pa esepa datske, itso'raktke i'ñe tã ká i' a.

⁴ A ala'rla, a' dör Skököl icha. Ie' Wiköl tso' a' a, e' diché taië tköka yi tso' wépa kē tō ie' dalöieta' esepa a e' tsatã. E' kuēki a' e' aléka kachökwakpa ñe'pa ki. ⁵ Ie'pa kē tō Skököl dalöie, e' kuēki ie'pa tō s'wöbla'weke ttè ese wa. Imalépa tō ie'pa ttè ttseke buaë. ⁶ Erē se' kē dör es, se' dör Skököl icha. Wépa batsé ie' mik, esepa tō se' ttè ttseke buaë. Wépa kē dör ie' icha, esepa kē tō se' ttè ttsepa. E' wa sö isuëmi tō yi tō s'wöbla'weke ttè moki wa Wiköl Batse'r wa, ö yi tō s'wöbla'weke kache tté wa.

Skököl tō se' dalëritseke taië

⁷ A yamipa dalër taië ye' éna, Skököl tō se' a diché mé ñi dalëritsoie, e' kuēki se' ké ñi dalëritsök. Wépa ñi dalëritsöta', esepa dör ie' icha, ñies ie'pa batsé ie' mik. ⁸ Skököl wák éna s'dalër, es ie' dör, e' kuēki wépa kē ñi dalër, esepa kē bats ie' mik. ⁹ Ie' tō ilà

eköl ãme e' patkë' ká i' a as sene michoë dö se' ulà a ilà batamik, e' wa ie' tō se' a iwà kkaché tō se' dalër ie' éna. ¹⁰ Skëköl dalër se' éna, e' kë dö iwà. Iwà dö tō ie' tō se' dalëritsé tã ilà patkëitō ttëwã se' skëie as se' nuí olo'yar.

¹¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ekkë Skëköl tō se' dalëritsé, e' kuëkí se' ké ñi dalëritsök. ¹² Kë yi wã ie' suule iwöbla wa, erë se' ñi dalëritsöke mokië, e' tã e' wa iwënewã tō ie' batsulewã se' mik ena se' ñi dalëritsöke wes ie' kí ikiane es. ¹³ Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tō se' batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã se' mik. ¹⁴ Ñies sa' tō isü' tō S'yë tō ilà patkë' ká i' a sulitane tsatkök. Ì cheke sa' tō, e' dö moki. ¹⁵ Wëpa tō iklö'wë tã icheke tō Jesús dö Skëköl Alà, esepa mik Skëköl batsulewã, ñies ie'pa batsulewã ie' mik.

¹⁶ Es se' wã ijcher ena iklö'wësö tō Skëköl éna se' dalër tajë. Kekraë ie' wák éna se' dalër tajë. Wëpa éna s'malepa dalër ena ie' dalër, esepa batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã ie'pa mik. ¹⁷ Se' ñi dalëritsö wes ie' kí ikiane es, e' tã es se' serke yësyësë ká i' a wes Jesucristo ser es. Se' serke es as kë se' suar s'shulirke e' këwö yöki. ¹⁸ Se' suane Skëköl yöki, e' tã e' wã kiane chë tō se' éna iane tō se' weirdaë ì sulu wamblekesö ese nuí kí. Erë wëpa éna ie' dalër ena s'malepa dalër, esepa kë suane ishulirketke aishkuö tã e' yöki. E' kuëkí wëpa suane e' yöki, e' wã kiane chë tō kam ie'pa éna ie' dalër ena s'malepa dalër buaë wes ie' kí ikiane es.

¹⁹ Skëköl tō se' dalëritsé kewe, e' kuëkí se' ñi dalër. ²⁰ Se' e' chö tō se' éna ie' dalër, erë s'yamipa erblöke Jesús mik, esepa suëkesö suluë, e' tã se' tso' kachök. S'yami suësö, ese kë dalër se' éna, e' tã ¿wes Skëköl kë sunë s'wã e' dalërmí se' éna? E' kuëkí se' wã ijcher tō se' e' chö es, e' tã s'tso' kachök. ²¹ Ie' tō ttë i' me'at se' a dalöie: yi éna Skëköl dalër, ese ké iyamipa dalëritsök ñies.

5

Se' erblö wa se' e' alöka ì sulu tso' ká i' a ese kí

¹ Wëpa kos tō iklö'wë mokië tō Jesús dö wë pairine'bitü idi' wa s'blúie e', esepa dö Skëköl ala'r mokië. Yi tō iyë dalëritseke, ese tō ila'r dalëritseke ñies. ² Skëköl dalër se' éna

ena ittë dalöieño e' wã iutekesö, e' wa se' wa ijcher tō moki se' tso' Skëköl ala'r dalëritsök ñies. ³ Skëköl dalër se' éna e' wã dö tō ittë dalöieño e' wã iutekesö. Ie' ttë dalöieño, e' kë dö darërë se' a iutë. ⁴ E' wã dö tō wëpa dö Skëköl ala'r, esepa e' alöka ì sulu tso' ká i' a ese kí. Se' erblöke Jesús mik, e' wa se' a diché mène e' aloka ì sulu kos ese kí. ⁵ Wëpa tō iklö'wë mokië tō Jesús dö Skëköl Alà, esepa e' alöka ì sulu kos tso' ká i' a ese kí.

⁶ Jesucristo dë'bitü ká i' a, e' wösuk Juan tō di' a, ñies ie' kötëwã krus mik ipë tène tajë; e' wa se' tō isueke tō ie' dö Skëköl Alà. Ie' kë dë'bitü wöskuë e, ñies ie' dë'bitü ttëwã pë tène tajë. Skëköl Wiköl tō se' a ikkacheke tō mokië idir, ie' ttö mokië kekraë e' kuëkí. ⁷ Jesucristo dö Skëköl Alà, e' wã kkayëne se' a íyi mañatökicha wa. ⁸ Skëköl Wiköl tō icheke se' a tō moki idir, ñies ie' wösune di' a, ñies ie' kötëwã krus mik ipë tène; ttë mañat e' tō icheke ñikkëë. ⁹ S'ditsö ttë klö'wësö, e' yitã Skëköl ttë klö'wëmisö buaë, e' dö ibua'ie e' kuëkí. E' dö ie' Alà chëitö se' a e' ttë. ¹⁰ Yi erblöke ie' alà mik, ese wã ijcher buaë tō moki Jesús dö ie' Alà wes ie' tō iyë' es. Erë yi kë tō iklö'wë, ese tō Skëköl sueke kachökwakie, ie' kë tō ittë klö'wë e' kuëkí. ¹¹ Ttë e' dö i' es: Skëköl tō sene michoë meke se' a ie' Alà batamik. ¹² Yi batsulewã ie' Alà mik, ese wã sene michoë tso'. Erë yi kë ku' batsulewã imik, ese kë wã itã'.

Ttë bata

¹³ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' erblöke Skëköl Alà mik esepa a as a' éna iar buaë tō a' wa sene michoë tso'.

¹⁴ E' dö es, e' tã kë se' suane ilë kiök Skëköl a. E' wã dö tō se' wã ijcher tō ilë kiësö ie' a e' dö ì kiane ie' kí ese, e' tã ie' tō ittésë. ¹⁵ Se' wã ijcher tō ie' tō ittésë, e' tã se' wã ijcher tō ì kiësö ie' a, e' detke se' ulà a.

¹⁶ Yile tō isué tō iyami erblöke Cristo mik, ese tso' ì sulu wamblök, erë e' kë kí ie' kichatënuke aishkuö tã, e' tã a' kawötã ikiök Skëköl a iki tã ie' tō inuí olo'yeraë iki tã sene michoë meraëitö ia. Erë ì sulu tso' et, e' nuí kë olo'yepa Skëköl tō se' kí, e' nuí kí se' kichatërdaë wake'. Ye' kë tō icheku' tō a' tō ikiö yi tō ì sulu e' wamblé ese kí. ¹⁷ Ì sulu kos wamblekesö, e' dö suluë S'yë wöã. Ì sulu wamblekesö kos e' nuí olo'yëmitö se'

ki. Erë ì sulu chéyö ñe' ě nuí kě olo'yepaitö se' ki.

¹⁸ Se' wā ijcher tö wépa wā Skököl tso' iYéie, esepa kkö'neke Skököl Alà tö as bé kě a ie'pa or wes, e' kuęki ie'pa kě tö ì sulu wamblèia. ¹⁹ Se' wā ijcher tö se' dör Skököl icha, ñies se' wā ijcher tö pē' malepa kōs tso' klöulewā bé ulà a. ²⁰ Ñies se' wā ijcher tö Skököl Alà dē'bitu ká i' a, e' tö se' er ñi'wé as se' e' batsö yi dör Skököl ichökle e' mik. I'ñe ta se' serke batsulewā yi dör ichökle e' mik, se' batsulewā ilà Jesucristo mik e' wa, e' dör Skököl ichökle ena sene michoë e' mukwak. ²¹ A ala'rla, a' e' kkö'nú, íyi diököl tso' dalöie ese kōs yöki.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide böt 2 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö yëkkuö skà kit doka tkël. Pë' welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit alaköl eköl ena ila'rla e'pa a. Erë iëltëpa tö ibikeitsè tö “alaköl” ena “ala'rla” e' wà kiane chè Skëképa Jesús icha erule wele. E' kueki welepa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Skëképa icha erule wele a.

S'kitö'ukwakpa dë'mi Jesús mik erblökwakpa sepa e'pa kë tö s'wöbla'weku' Jesús ttë buaë e' wa. Ie'pa éna Jesús mik erblökwakpa tsakmi ñala sulusi ki. E' kueki Juan tö yëkkuö i' kit pë' ñëkkëpa biyö choie ie'pa a. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblökwakpa kawöta ñi dalëritsök.

Shke'wè

¹ A tayë*, be' shukitbak Skëköl tö. Ye' kiè a' tö blë'kekëpa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a ena be' ala'r a. Mokië a' dalër tajë ye' éna. Ñies wépa tö Skëköl ttë moki e' klö'wé, esepa kos éna a' dalër tajë. ² Ttë moki e' tso' se' kos er a, e' tso' se' ta kekraë, e' kueki sa' éna a' dalër tajë. ³ Skëköl dör S'yé ena ilà Jesucristo, as e'pa er buaë chö a' a ena a' saù er siarë wa. As ie'pa tö sene bërë mù a' serke ttë moki a ena ñi dalëritsè a, esepa kos a.

Se' kawöta ñi dalëritsök

⁴ Ye' wà ijchenewà tö be' ala'r welepa tso' S'yé ttë mokië, e' wà dalöiök buaë wës ie' tö ime'at se' a es. E' tö ye' ttsë'weke buaë. ⁵ A tayë, ye' tö be' a ichè tö se' ulitane kawöta ñi dalëritsök. Ttë e' kë dör ttë dalöiëno pa'ali shtekeyö a' a. E' dör ttë yënebitu se' a tsawe e'. ⁶ Se' serke yësyësë wës Skëköl ttë dalöiëno tö ichè es, e' ta se' tso' Skëköl dalëritsök mokië. Ie' ttë dalöiëno tö ichè tö se' kawöta ñi dalëritsök. Ttë e' ttsë'bitu a' tö tsawe.

S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa

⁷ Tajë s'kitö'ukwakpa tso' ká wa'ñe. Ie'pa tö icheke tö Jesucristo dë', erë kë

idë'bitu s'ditsöie. Yi tö icheke es, ese dör s'kitö'ukwak ena Cristo Bolök. ⁸ A' e' kkö'nú pë' esepa yöki as sa' kanëblë' a' shua, e' kë wà weirwa éme. Ye' ki ikiane tö iské mú dö a' ulà a seraa.

⁹ Ttë wa Cristo tö s'wöbla', e' kë klö'weku'ia yile tö erë iki kuötkékaitö tajë kos Cristo tö iyë', e' tsata, e' ta ese kë batsulewà Skëköl mik. Erë yi e' tkéwa darërëë Cristo ttë moki a, ese batsulewà S'yé mik ena ilà mik. ¹⁰ Yile de a' ska' kë wà Cristo ttë moki mir, eta kë ese a weshke char, kë ishke'war. ¹¹ Yi tö ishke'wé, ese tö i sulu wamblekeitö e' kimeke. E' kueki esepa kë shke'war.

Juan e' chéat

¹² Tajë ye' wà iyi tso' chè a' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö ki. Ye' mú mi' a' ska' ta se' tö iwà chèmi ñi a. Es se' ttsë'rdaë buaë shute.

¹³ Be' ël shukitbak Skëköl tö, e' ala'r tö be' shke'wémi.

* 1:1 tayë: Es Juan tö Skëképa icha erule a ie' tso' yëkkuö i' shtök e'pa kiè.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide mañat 3 Juan

Juan tö yëkkuö et ena böt kit e' wák tö i' kit. Ie' tö ikit isini' eköl kiè Gayo e' a. Ie' tö yile patkë' Gayo ska' Jesús tté buaë pakök erë wëm eköl e' ttsöka tajë kiè Diótrfes e' kë éna Juan tö ipatkë' e'pa kiakwa. E' kë mène buaë Juan a, e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit Gayo a. Ie' wöa iwëne buaë tö Gayo tö s'wöbla'ukwakpa kiekewa buaë e' chak ie' éna Gayo a ena ie' kï ikiane tö e' kï wë Gayo tö es. E' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wë

¹ A Gayo, ye' dör blë'këkëpa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna be' dalër tajë Jesús tté mokï e' kuëki.

Juan tö Gayo kíkëka buaë

² A yami dalër tajë ye' éna, ye' tso' ikiök Skëköl a tö be' mú mir buaë i' kos tso' be' wä e' a, ena be' mú tso' buaë kë duöta' wës be' er tso' buaë Skëköl ta es. ³ Mik s'yamipa welepa dë' ye' ska', etä e'pa tö ye' a iyë' tö be' serke buaë këkraë yësyësë wës Skëköl tté mokïë tö ichè es. E' tö ye' ttsë'wëke buaë. ⁴ Këkraë mik ye' tö ittse' tö wëpa dör wës ye' ala'r es, esepa serke buaë yësyësë wës Skëköl tté mokï tö ichè es, etä e' tö ye' ttsë'wëke buaë tköka íyi ulitane tsata.

⁵ A yami, be' dalër tajë ye' éna, s'yamipa shköke ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök, esepa kiekewa be' tö buaë këkraë, bua'iewa wëpa kë suule be' wä esepa. ⁶ Ie'pa welepa dene sa' ska', e'pa tö be' paké Skëkëpa Jesús icha erule e'pa a tö be' éna ie'pa dalër tajë. Ye' tö be' a ichè tö ie'pa esepa kï kimú. I' kos kiane ie'pa kï shkoie Jesús tté buaë pakök, ese kos wa ie'pa kimú. Ie'pa kimú er bua' wa wës Skëköl kï ikiane es. ⁷ Ie'pa mi'ke ká wa'ñe kanëblök Jesucristo a, ie'pa kë tö i' kieta' pë' kë tö Skëköl dalöieta' esepa a. E' kuëki ie'pa kimú. ⁸ Se' ulitane kawöta' ie'pa kimuk, i' kos kiane ie'pa kï e' wa. Es se' kos tö ie'pa kimekeñak Jesús tté mokï e' wä pakök.

Diótrfes dör se' e' ttsöka tajë ese

⁹ Skëkëpa Jesús icha erule serke a' ká a, e'pa a ye' tö yëkkuö kit. Erë wëm tso' eë eköl kiè Diótrfes, e' wöbatsö e' tköka imalepa wökirie, e' kuëki kawö mène ye' a Jesús ttekölie, e' watëttsaitö. ¹⁰ E' kuëki mik ye' de a' ska', etä i' sulu wamblé ie' tö, e' cherakayö a' ulitane kukua. Ie' tso' kachök ye' ta. E' kïie ta mik s'yamipa de a' weblök, etä e'pa kë kiëwa ie' tö. A welepa éna ie'pa kiakwa e'pa wöklö'wëkeitö, uyekettsaitö Skëkëpa Jesús icha erule e' shüa.

¹¹ A yami dalër tajë ye' éna, i' sulu wambleke pë' tö, ese kë wamblar be' tö. E' skéie pë' ser buaë yësyësë, es be' senú buaë yësyësë. Yi serke yësyësë, ese dör Skëköl icha. Yi e' wamblö sulu, ese kë bätse Skëköl mik.

¹² Sulitane tö icheke tö wëm kiè Demetrio, e' dör pë' buaë. Ie' serke buaë yësyësë wës Skëköl tté mokï tö ichè es. E' wa iwënewa tö ie' dör pë' buaë. Ñies sa' tö ichè tö ie' dör pë' buaë. Be' wä ijcher tö i' kos cheke sa' tö e' dör mokï.

Juan e' chéat

¹³ Ye' wä íyi tso' tajë chë be' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö kï. ¹⁴ Ye' mú mi' be' ska' bet, e' wa ye' tö be' a iwà chë.

¹⁵ As be' ttsë'r buaë. Íe s'yamipa tö be' shke'wëmi. S'yamipa tso' be' ska', e'pa shke'ú ña eköl eköl.

Yëkkuö kit Judas tö Juan

Yëkkuö i' kit Judas tö. Kë s'wä ijcher mokië tö yi dör ie'. Erë welepa tö ibikeitsè tö Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Judas cheke Lucas tö (Lucas 6.16; Hechos 1.13), e' tö ikit. Pë' taië tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl wës Santiago es. Mateo 1.55 ena Marcos 6.3 e' tö Jesús ël kiè Judas e' chë, e' kueki welepa tö ibikeitsè es.

Judas tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a, ie'pa a s'wöbla'uk kache ttë wa, esepa biyö choie. Pë' esepa dë'bitu e' chök tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa erë ie'pa dör s'kitö'ukwakpa ëme. Ie'pa ki Jesús mik erblökwakpa kiane tsëmi ñala sulu ki. E' chök Judas tso' ie'pa a tö a' e' kkö'nú iyöki. Ie'pa esepa tö s'wöbla'weke tö Skëköl éna se' dalër taië ena i sulu nuí tso' se' ki e' olo'ya'itö s'ki, e' kueki se' a i sulu ki wamblërmi. Judas tö iché tö e' kë dör es. Ká iaiäé wépa bak e' wamblök suluë e'pa we'ik Skëköl tö siarë. E' sù ie' tö s'kitö'ukwakpa ñe' we'ikeraë. E' kkachak Judas éna Jesús mik erblökwakpa a e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wë

¹ Ye' dör Judas, ye' dör Jesucristo kanë méso, ñies ye' dör Santiago ël, e' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Skëköl dör S'yé e' tö a' klö'bak ie' ala'rie. Taië a' dalër ie' éna. Jesucristo tso' a' tsatkök i sulu kos yöki. ² As Skëköl tö a' saù er siarë wa ena sene bërë kí mù a' a. Ñies as a' kí ñi dalërirtsö taië.

Jesús ttë buaë, e' tsatkö

³ A yamipa, a' dalër taië ye' éna. Kewe ta ye' ibikeitsé yëkkuö shtök a' a se' tsatkëne e' ttë pakoie. Erë ye' ittse tö ye' kawöta kköchök a' a tö ttë mik se' erblöke e' tsatkö kekraë. Ttë e' meneat etökicha ëme s'batse'rpa a' kkö'nè kekraë. ⁴ Pë' welepa dewa a' shua, erë a' kibiiepa kë wa ijcher tö e'pa dör s'kitö'ukwakpa. E' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Esepa kë tö Skëköl dalöietä' moki. Ie'pa tö icheke tö ie' er buaë ché se' a, e' kueki i sulu kos wamblak se' éna, e' wamblëmisö, kë ulé klöule. Erë kë

idör es. Ttë e' wa ie'pa tö Skëkëpa Jesucristo dör se' blú eköl ë, e' dalösewéwa. Ká iaiäé Skëköl tö iyë'bak iyëkkuö ki tö esepa kos wömeulettsatke weinuk aishkuö ta. E' kueki ye' tso' a' a ichök tö Jesús ttë buaë tsatkö ie'pa esepa yöki.

Skëköl tö i sulu wamblökwakpa we'ikeraë

⁵ A' wa ijchertke buaë, erë ye' éna ichakne a' a, as a' éna iarne tö Skëköl tö Israel aleripa tsatkë'ttsa egiptowak ulä a, yë'ttsa Egipto. E' ukuöki ta ie'pa wépa kë erblëne ie' mik e'pa eo'waitö. ⁶ Ñies a' éna ianú tö Skëköl biyöchökwakpa, e'pa welepa tö kanë mène ie'pa a, e' olo'yé ta ie' yélur wé ie'pa bak senuk ee. E' kueki ie' wa ie'pa tso' wötëule stui ké a. Ee ie'pa tso' moule tabechka kë butsta'ttsa yöbië ese wa. Ee ie'pa tso' ikichatërke e' kéwö panuk. ⁷ Es ñies a' éna ianú tö Sodoma ena Gomorra wakpa, ñies ká tso' tsinet ie'pa o'mik e' wakpa, e'pa bak trënuke taië ena e' ya'uk suluë. E' kueki Skëköl tö ie'pa kos we'ik michoë bö' wa. Ie'pa wa ie' tö ikkaché tö i tköraë i sulu wamblökwakpa ta'.

⁸ Es ñies wépa chök ye' tso' a' a, esepa e' wamblö suluë. Ie'pa e' ia'ukeka trë wa ta ichekerakitö tö e' kkayëne ie'pa a kab-suë a. Ñies Skëköl ttë watekerakitö ena ibiyöchökwakpa olo ta' taië, e'pa chekerakitö suluë. ⁹ Ká iaiäé mik Moisés blënewa, eta bë ki inú kiane, erë Skëköl biyöchökwak wökir eköl kiè Miguel, e' kë tö imè ie' a, e' kueki ie'pa ñi iuté iki. Miguel dör Skëköl biyöchökwak olo ta' taië ese, erë ie' kë wa bë yëne suluë as ikichatër. Ie' tö iché ia: "Skëköl tö be' unú." E' ë ché Miguel tö ie' a. Eta ¿wës wépa chök ye' tso' esepa tö Skëköl biyöchökwakpa chëmi suluë? ¹⁰ I kë ane ie'pa éna, i kë jcher ie'pa wa, ese kos cheke suluë ie'pa tö. Erë i jcher ie'pa wa iwákpa er wa, ese wambleke ie'pa tö kë wä bikeitsule wës iyiwak es. E' kueki ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta.

¹¹ ¡Wëstela ina ie'pa ta! Ie'pa e' wamblö suluë wës Caín e' o' es. Ie'pa tö ttë moki olo'yé inuköl klö'woie wës Balaam es. Ie'pa tö Skëköl dalösewéwa wës Coré tö Moisés dalöse'wa es. E' kueki aishkuö ta ie'pa weirdaë siarë wës Coré es. ¹² Mik a' ñi dapa'uke chkök di'yök ñita er bua'

wa Cristo kötewā e' kēwō tkō'uk, etā e' sulu'wēkewā ie'pa tō wēs ie' wamblōrak ese wa. Ie'pa kē jaēr ì sulu wamblök kawō e' a. Ie'pa er me'rie iwákpa ē kkō'nuk. Ie'pa dör s'kītō'ukwakpa wēs kalī dami siwā' wa tajē, erē kē iwà yēr yēs es. Ie'pa dör wēs kal kē wör tā' mik iwörke e' kēwō ska' es. Ie'pa dör wēs kal ponettsā iwīē e' sirwā es. ¹³ Ie'pa tō ì sulu wambleke kē jaēr tā', e' uyekerakitō wēs dayē tō íyi tso' kos ie' a e' uyēttsā u'rkī es. Ie'pa dör wēs bēkwō kē ku'ar ek tsiní ěme es. Skēköl wā ká tso' ie'pa a ttsettseē, eē ie'pa wötērdawā kē yērpattsaia.

¹⁴ Adán aleripa de ie' itōkī dōka kul, e' shuā wēm eköl bak, e' kiē Enoc. Ie' tō pē' sulusi esepa yē' i' es Skēköl ttekölíe: “Ye' ttō ttsō. Skēköl dōraē ibiyōchōkwakpa batse'r tajē shūte e'pa tā ¹⁵ sulitane shulök. Pē' sulusipa kē tō ie' dalōieku' tō ì sulu wambleke tō ie' cheke suluē, esepa kos wōmerattsā ie' tō weinuk.” ¹⁶ Wēpa chök ye' tso' a' a, esepa wa íyi ulitane wēr suluē, íyi ulitane tō ie'pa kkōchōweke. Ì sulu kiane ie'pa kī wamblē ese wamblekerakitō. Ie'pa e' ttsōkā tajē. Ñies s'malēpa dakiñekerakitō ttē ttsē'r bua' ese wa as tō iū wēs ie'pa kī ikiane es.

A' e' tkōwā darērēē Skēköl ttē a

¹⁷ Erē a yamipa, a' dalēr tajē ye' éna. Ì yē' Skēkēpa Jesucristo ttekölpa tsá e'pa tō, e' ska' a' er anú. ¹⁸ Ie'pa tō se' a iyē': “Mik ká i' erkewatke, etā s'wayuōkwakpa datse tajē. Ie'pa serdaē wēs ie'pa wák dēr suluē kī ikiane senuk es.” ¹⁹ Ye' tō a' a ichē tō pē' esepa tso' a' shuā a' blabatsök. Ie'pa serke wēs ie'pa er tō ikieke ia es. Skēköl Wiköl kē ku' ie'pa tā.

²⁰ Erē a yamipa dalēr tajē ye' éna, ttē batse'r ichōkle mik se' erblōke, e' a a' kī er diché iō. A' ttō Skēköl tā Wiköl Batse'r wa. ²¹ Skēkēpa Jesucristo tō se' suē er siarē wa, e' kuekī sene michoē dōraē se' ulā a aishkuō tā, e' wā panuk se' tso' er bua' wa. E' dalewa kē a' éna ichōkwa tō Skēköl éna se' dalēr tajē, e' a a' e' tkōwā darērēē.

²² A' wēpa erblōke Jesús mik, erē ibikeit-sekeia bōtbōt, esepa saú er siarē wa tā ie'pa kímú. ²³ A' wēpa skā mi'ketke ì sulu a, esepa tsatkō wēs s'ñarkewa ese tsatkēsō es. A' wēpa skā tso' ì sulu wamblök tajē ichök,

esepa saú er siarē wa tā ikímú, erē a' tso' erkī dō' a' armi ì sulu wambleke ie'pa tō e' a. Ì sulu wambleke ie'pa tō, e' yōkī a' suanú tajē; e' kē kiarwā a' a elkela wē'ia.

Ttē bata

²⁴ Skēköl ē a se' kkō'narmi as kē s'armine ì sulu a. Ie' ē a se' nuì olo'yarmi as se' dō ie' olo tajē e' wörkī ttsē'ne buaē wa, kē kī ì sulu tā' yēs. E' kuekī ie' kīkōkasō ttē bua' wa. ²⁵ Ie' kīkōkasō Skēkēpa Jesucristo batamik. Ie' dör eköl ěme. Ie' dör S'tsatkōkwak. Tsawe ta, i'ñe tā, ñies dō kekraē ie' olo tā' tajē, ie' diché tā' tajē íyi ulitane tsata. Ie' dör se' blú tajē. As sulitane tō ie' kīkōka er bua' wa kekraē. Es e' idir.

Ì kkayë' Jesucristo tö Juan a, e' tté pakè Apocalipsis

Jesús ttekölpa tsá eköl kiè Juan e' tö yëkkuö i' kit. Ie' bak klöulewá dayënanè kiè Patmos eë. Eë ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit etä.

Jesucristo wák tö Juan ka' ishtök. Ì kos kkayëne ie' a ena yëne ie' a kabsueie, e' shtök Jesucristo tö ie' ka'. Mik Jesucristo e' kkayë' ie' a kabsueie etä e' tö ika' yëkkuö i' shtök Skëkëpa icha erule erule döká kul serke ká kuá'ki kuá'ki tso' Asia shuá e'pa a.

E' kíie tá Satanás ñippöke Skëköl tá wës e' ukuö miriá Juan kéwö ska' ena e' ukuöki, e' paké ie' tö yëkkuö i' ki as Jesús mik erblökwakpa wá ijcher tö Skëköl ena Jesucristo e' alöraká da'áie Satanás ena iklépa ki.

Shké'wè

¹ Ttè shtök ye' tso' yëkkuö i' ki e' dör ì kkayë' Skëköl tö Jesucristo a as ie' tö ikkachöne ikanè mésopa a as ie'pa éna iar tö ì tköraë bet. Ye' kiè Juan, ye' dör Cristo kanè méso. Ie' tö ibiyöchökwak patké' eköl ye' ska' íyi ikké kkachök ye' a. ² Ì kos sué ye' tö, e' shteke ye' tö yëkkuö i' ki sërää. Ye' tö a' a ichè tö e' dör Skëköl ttè mokí, ñies e' dör ttè mokí kkayë' Jesucristo tö e'.

³ Ì shteke ye' tö yëkkuö i' ki, e' wà dökette bet. E' kueki wépa tö iaritseke ena ittseke ena iwà iuteke, ayécha buaë esepa.

⁴⁻⁵ Ye' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha eruleë serke ká kuá'ki kuá'ki döká kul atë Asia e'pa a. Skëköl ena iWiköl ena Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a. Skëköl e' tso'tke tsawe tá, í'ñe tá, ñies këkraë. Wikölpa Kul* tso' wé Skëköl tkër s'blúie e' wörki. Jesucristo tö Skëköl ttè cheke yësyësë këkraë. Ie' dör s'duulewá e' tsá shkenekane sulitane yöki kéwe e'. Ie' dör ká ulitane blúpa e'pa blú. Ie' éna se' dalër taië. Ie' kötëwá, ie' pé tëne se' skéie, e' wa ie' tö se' tsatkée sene sulu nuí ulá

* **1:4-5** Wikölpa Kul: Mik yëkkuö i' tö Wikölpa Kul cheke, etä e' wà kiane chë Wiköl Batse'r. Isalema Juan tö ikié es ichoie tö ì kaneweke Wiköl Batse'r tö ese dör tsakjé buaë kë ì kianeia iki. Apocalipsis 3.1; 4.5; 5.6 saú. † **1:14** suiyök ena mochka: Si'kuaie e' dör lana ena nieve.

a. ⁶ Ie' tö se' shukit as se' dö s'blúpaie ena sacerdotepaie kanëblök Skëköl dör ie' yé e' a. Jesucristo olo tá' taië, ie' diché tá' taië, as sulitane tö ie' kiköká këkraë. Es e' idir.

⁷ ¡Ittsó! Jesucristo datse mò a. Sulitane tö ie' sueraë, ñies wépa tö ie' kötëwá, ie' tkë'rakitö kuaböt wa, e'pa tö isueraë. Mik ká ulitane wakpa tö isué, etä ie'pa iuraë siarë suane yöki. Es iwà tköraë. Es e' idir.

⁸ Skëköl diché tá' taië íyi ulitane tsata, ie' tso'tke tsawe tá, í'ñe tá, ñies këkraë. Ie' tö ichè: “Ye' dör íyi wì ena íyi bata.”

Juan tö Jesucristo sué kabsueie

⁹ Ye' dör a' yami Juan, e' batsulewá Jesús mik e' wa ye' tso'ñak a' tá wépa blúie Skëköl tso' esepa shuá. Ñies ye' tso'ñak weinuk a' tá ena idalë'ttsök a' tá er bua' wa. Ye' tö s'wöbla'wé Skëköl ttè wa, ñies ye' tö Jesús tté paké sulitane a, e' kueki ie'pa tö ye' uya'mi senuk dayë nane kiè Patmos e' a. ¹⁰ Skëkëpa Jesús diwö, e' dör Domingo, e' kéwö ska' tá Skëköl Wiköl de ye' ki taië, etä ye' ittse ye' tsikka tö yi tté ye' tá, e' ttö dör darëréë wës duk blar es. ¹¹ Ie' tö ye' a' ichè: “Ì sueke be' tö, e' shtö yëkkuö ki tá ipatkömi Skëkëpa Jesús icha eruleë serke Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia ena Laodicea e'pa kos a.”

¹² Ye' wötrée isaúk tö yi ttöke ye' tá, etä bö'wöla wöbastulur döká kul, e' sué ye' tö. E' tultur ituloká yöule orochka wa e' ki. ¹³ Bö'wöla kul shuá, ye' tö isué tö ì dur s'ditsö sué. Ie' datsi' dör batsjè döttsa iklökue ki. Ikiparuo àr icho' mik e' dör oro. ¹⁴ Ie' tsakö dör saruru shuteë wës suiyök es wës mochka saruru es † Ie' wöbla wër wës bö'wö wöñar es. ¹⁵ Ie' klö wër dalölöë wës tabechka bua'buá ba'wè bö' a ena ipaikle tá iwër dalölöë es. Ie' ttö ttsër wës di' blar taië ákttö mik es. ¹⁶ Ie' ulattö bua'kka a' ie' wá bëkwö tso' döká kul. Ie' kkö a' tabè dettsa kaoule di'dië wí'ké iö'ké. Ie' wö wër dalölöë wës mik diba arke buaë etä diwö wër es.

17 Mik ye' tō ie' sué, eta ye' anewa wōwakkōt ie' klō ska' wes s'duowa es. Erē ie' ulà bua'kka méka ye' kī tā ichéitō ye' a: “Kē be' suanuk. Ye' dōr ttē tsá ena ttē bata. 18 Ye' dōr sene michoë e' wák. Ye' du'wā e' tso'ne ttsè'ka kēkraë. Ye' wā diché tso' s'duōwā kī. S'wimblu ké e' wékkō yottsā tso' ye' wā. Ie'pa shkēormika ye' a. 19 Ì tso' i'ñe tā ena ì kos datseia sueke be' tō e' shtō yēkkuō kī. 20 Bēkwō dōka kul sué be' tō ye' ulattō bua'kka a ñies bō'wōla tuloka yöule orochka wa, e' wā cheke ye' tō be' a i' tā. Bēkwō kul, e' tō Skēkōl biyōchōkwakpa dōka kul e'pa wā chē. E'pa dōr Skēkēpa Jesús icha eruleë serke ká kul a ñe' kkō'nukwakpa. Bō'wōla dōka kul, e' tō Skēkēpa Jesús ichapa eruleë serke ká kul a ñe' wā chē.”

2

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Éfeso, e'pa a

1 Eta ie' tō ye' a iché: “Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Éfeso, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Yi wā bēkwō kul tso' iulatō bua'kka a, ñies yi shkōdur bō'wōla tuloka yöule orochka wa, e' shūa, e' tō ichè a' a i' es: 2 Wēs a' serke e' kos jcher ye' wā. A' kanēblōke darērēë, a' weirke kos ye' kueki, e' dalè'ttseke a' tō er bua' wa, e' kos jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō pē' sulusipa kē wēr a' wa buaë. Wépa de a' ska' e' chōk tō ie'pa dōr ye' ttekōlpa erē ikachōrak, esepa ma'wé a' tō tā a' isué tō ie'pa dōr kachōkwakpa. 3 A' weirke taië ye' tté kueki, e' dalè'ttseke a' tō er bua' wa, kē ilo'yane a' wā. 4 Erē ye' wā ilè tso' kī a' kkatè: a' kē ñi dalèritsōku'ia ena a' kē ye' dalèritsèia wēs kuaë es. 5 E' kueki wēs kuaë tā a' éna ye' dalër, ñies wēs kuaë tā a' ñi dalèrits e' anú a' éna. A' er mane'úne tā a' senúne wēs a' sene' kuaë es. A' kē er maneone, e' tā ye' datskene bet a' ska' tā a' bō'wōla tuloka e' yerattsā ye' tō. 6 Erē ì sulu wambleke Nicolaiwakpa tō e' sueke a' tō suluë wēs ye' tō isueke es, e' tō ye' ttsè'wé buaë. 7 Ì cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wépa e' aléka ì sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa

kos a ye' tō kawō meraë sene michoë e' kéli wō katōk. E' kéli àr ká buaala tso' ká jai a ee.' ”

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Esmirna, e'pa a

8 E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Esmirna, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Yi dōr ttē tsawe ena ttē bata. Yi kōtēwā e' shkenekane, e' tō ichè a' a i' es: 9 A' weirke siarē ye' tté kueki ñies a' kē wā ì tā, e' kos jcher ye' wā, erē a' dōr Skēkōl icha e' kueki a' dōr wēs inukōl blúpa es. Ñies ye' wā ijcher tō pē' welepa tō a' cheke suluë. Ie'pa e' chō tō ie'pa dōr Skēkōl icha, ñermata ie'pa dōr Satanás icha. 10 A' weirdaë kos, e' kē yōki a' suanuk. Ye' ttō ttsō: Bē tō a' welepa uyerawā s'wōto wé a, a' erblōke ye' mik e' ma'woie. A' weirdaë siarē dōka ká dabop è. Ie'pa tō a' ttēwāmi ye' tté kueki, erē a' erblōke ye' mik, e' kē olo'yar a' tō yēs, e' tā sene michoë meraëyō a' a' iskéie. 11 Ì cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleë esepa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wépa e' aléka ì sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kē duōpawā bötökicha.’ ”*

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Pérgamo, e'pa a

12 E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Pérgamo, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Yi wā tabè tso' kaoule di'dië wī'kē iō'kē, e' tō ichè a' a i' es: 13 Ye' wā ijcher tō a' serke wé Satanás tkēr blu'ie ee, erē a' e' tkéwā darērēë ye' a. Erē ye' tté chōkwak ekōl yēsyesè kiè Antipas, e' kōtwā ie'pa tō a' kē a' wé Satanás serke ee, erē a' kē wā a' erblōke ye' mik e' olo'yane. 14 Erē ilè tso' ye' wā böt mañat kī a' kkatè: A' shūa welepa tso', e'pa tso' tté sulu iütōk. Ttē e' dōr wēs ttē wa Balaam bak s'wōbla'uk es. Ká iaiäë Balaam tō Balac wōbla' as ie' tō Israel aleripa kō ì sulu wamblōk. Balaam tō Israel aleripa dakiñé chke meule iyi diökōl tso' dalöie ese a, ese katōk ñies trēnuk taië. 15 Es ñies a' shūa welepa tso', e'pa kē éna

* 2:11 kē duōpawā bötökicha: S'duōwā bötökicha e' dōr se' uyèwā bō' ké a' wé s'weir michoë ee e'. Apocalipsis 20.16 saú.

Nicolaiwakpa ttè olo'yak. ¹⁶ E' kueki a' er mane'üne Skëköl a. A' kë tö iwè es, e' ta bet ye' datske ñippök ie'pa ta tabè tso' ye' kkö a e' wa. ¹⁷ Ì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! Wépa e' aléka ì sulu ki, kë wa ye' ttè olo'yaule, esepa kos tieraëyö chke tso' blëulewa kiè maná ese wa. Ñies ákwöla sarurula meraëyö ie'pa a eköl eköl, e' ki kiè pa' ali tso' kitule. Kiè e' kë jcher yi wa. Yi a imène, ese è wa ijcherdaë.' ”

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Tiatira, e'pa a

¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö iché ye' a: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Tiatira, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Skëköl Alà, e' wöbla wër wes bö'wö wöñar es. Ie' klö wër dalölöë wes tabechka bua'buwa paiklèsö ta iwër dalölöë es, e' tö ichè a' a i' es: ¹⁹ Wes a' serke e' kos jcher ye' wa. Ye' wa ijcher tö a' ñi dalëritsöke buaë ena a' erblöke ye' mik. Ñies ye' wa ijcher tö a' ñi kimuke ñikkëë buaë ena a' weirke kos, e' dalë'ttseke a' tö er bua' wa. I'ñe a' tö ikí weke bua'ie, kuaë a' tö io' e' tsata. ²⁰ Erë ye' wa ilè tso' ki a' kkatè: alaköl tso' a' shua kiè Jezabel, e' a a' tö kawö meke s'wöbla'uk. Ie' e' chö tö ie' dör Skëköl tteköl, erë ie' tö s'wöbla'weke, e' wa ie' tö ye' kanè mésopa dakiñeke as itrër ñies as itörak chke meule iyi diököl dalöiè ese a, ese katö. ²¹ Ye' tö ie' pané taië as ie' tö iyi suluë e' olo'yö ta ier mane'ù ye' a, erë ie' kë er mane'wak yës. ²² E' kueki súyö duè patkè ie' ki darërëe as kë ikarkaia. Ñies wépa kos trëne ie' ta, esepa we'ikerayö. Ie'pa kë er mane'ù, kë tö ì sulu e' olo'yè, e' ta bet ye' tö ie'pa we'ikeraë. ²³ Ñies ye' tö alaköl e' klépa tteralur. Es ye' icha eruleë serke ká wa'ñe, e'pa wa ijcherdaë tö ye' wa sultane er suule buaë tö wes idir, wes iser. Ye' tö a' ulitane a' iské meraë eköl eköl wes iser es. ²⁴ Erë a' malepa tso' Tiatira, a' kë ku' ttè sulu e' iütök. Ttè e' kiè ie'pa tö “Satanás ttè blëulewa se' esepa yöki.” Ttè e' dör suluë. E' kë iütène a' wa, eta e' dör buaë. E' kueki ye' tö a' a' ichè tö ye' kë tö ttè dalöièno darërëe ese skà ki meku' a' a

dalöiè. ²⁵ Erë ye' ttè tso'tke a' wa klöule, e' a a' e' tköwa darërë michoë dö mik ye' datskene eta. ²⁶⁻²⁷ Wépa e' aléka ì sulu ki, kë wa ye' ttè olo'yaule, wépa serke wes ye' ki ikiane es dö mik s'ënewa ekkë, esepa a ye' tö kawö meraë s'blüpaie wes ye' Yé tö ye' a imé es. Ie'pa tkeraka ye' tö ká ulitane wakpa wökirpaie. Ie'pa tö ká ulitane wakpa wëttseraë yësyësë kë janéweta' yës. Wépa tö ie'pa ttè dalösewéwa, esepa olordawa wes skauña olorwa es. ²⁸ Ñies ye' tö bëkwö kiè dukir wërke bla'mi e' meraë ie'pa a. ²⁹ Ì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

3

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Sardes, e'pa a

¹ E' ukuöki ta ie' tö ye' a' ichè: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Sardes, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi wa Skëköl Wikölpa Kul* tso'. Ñies yi wa iulatö a bëkwö tso' döka kul, e' tö ichè a' a i' es: Wes a' serke e' kos jcher ye' wa. Sultane tö ibikeitseke tö a' serke buaë ye' a erë ye' wa ijcher tö e' kë dör es. A' kë serku'ia ye' a buaë. Ye' a ta a' dör wes s'duulewa es. ² Ye' tö isuë tö a' serke Skëköl a, e' kam döka wè' ie' wöa. E' kueki a' ti'nüne, a' senüne ye' a buaë. Ì buaë tso'ia a' a' elkela, e' a a' e' diché iöne kam ichöwa da'a e' yöki. ³ Ttè buaë wa a' wöblane, e' ska' a' er anüne. Ttè e' iütöne. Ì sulu wamblé a' tö, ese olo'yö ta a' er mane'ù ye' a. A' kë tö iwè es, e' ta ye' döraë a' ska' wes akblökwak es a' we'ikök, e' kéwö kë jcherpa a' wa. ⁴ Erë a' tso' Sardes, e'pa welepa kë e' iaoneka sene sulu wa. E'pa serke yësyësë ye' a, e' kueki aishkuö ta ie'pa shkoraë ye' ta paiëule buaë datsi' saruru wa. ⁵ Es ñies wépa e' aléka sene sulu ki, kë wa ye' ttè olo'yaule, esepa ki datsi' saruruë iërdaë. Ie'pa kiè kë yepattsayö sene michoë e' yëkkuö ki. E' skéie ye' tö icheraë Skëköl wörki ena Skëköl biyöchökwakpa wörki tö ie'pa dör ye' icha. ⁶ Ì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

* 3:1 Apocalipsis 1.3 saü.

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Filadelfia, e'pa

⁷ E' ukuöki ta ie' tò ye' a ichè i' es: “Yèkkuö shtö Skèköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Filadelfia, e'pa kkö'nuk e' a. Yèkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi dör batse'r ena ttö mokië e' ulà a s'blú bak kiè David e' ké ukkö yottsä tso'. Ie' wä kawö ta' íyi ulitane ki. Mik ie' tò iukkö yéttä, eta kë yi a iwötënuwane. Mik ie' tò iukkö wötéwa, eta kë yi a ikkö yënuksane. Ie' tò ichè a' a i' es: ⁸ Wës a' serke e' kos jcher ye' wa. Ye' wä ijcher tò erë a' kë dalöier'ta' taië, erë a' tò ye' ttè iuté buaë, a' kë wä ye' watënettsä. E' kueki ukkö yéttä ye' tò a' a, kë yi a iwötënuwane. ⁹ Ye' ttö ttsö. A' shüa welepa tso', e'pa dör Satanás icha. Ie'pa e' chö tò ie'pa dör Skèköl icha, erë ie'pa kachö. Ie'pa keraë ye' tò e' tulökwa kuchë ki a' wörki. Es ie'pa wä ijcherdaë tò ye' tò a' dalëritseke. ¹⁰ A' weirke ye' ttè kueki, e' dalë'ttsé a' tò er bua' wa wës ye' tò a' patkë' iwà uk es. E' wä iuté a' tò buaë, e' kueki ye' tò a' tsatkeräë mik s'weirke taië e' kéwö de ká ulitane wakpa ki ima'woie eta. ¹¹ Ye' datsene bet. Ye' ttè wa a' wöblane, e' a' a' e' tköwa darëre këkraë as kë yi tò a' ulà a' iské buaë e' yöttsä. ¹² Wépa e' aléka sene sulu ki, kë wä ye' ttè olo'yane, esepa döraë wës u chkí bua'ie es Skèköl wé tso' ká jai a' e' a. Eë ie'pa ser michoë këkraë. Skèköl kiè shteraëyö ie'pa mik. Nies Skèköl ké, e' kiè shteraëyö ie'pa mik. Ká e' kiè Jerusalén Pa'alí, e' datse ká jai a. Nies ye' wák kiè pa'alí, e' shteraë ye' tò ie'pa mik. ¹³ Ì cheke Skèköl Wiköl tò ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö!’ ”

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Laodicea, e'pa

¹⁴ E' ukuöki ta ie' tò ye' a iché i' es: “Yèkkuö shtö Skèköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Laodicea e'pa kkö'nuk e' a. Yèkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi dör ì kos yë' Skèköl tò e' wà, yi tò ie' ttè cheke yësyësë këkraë, yi ta ie' tò íyi ulitane yö', e' tò ichè a' a i' es: ¹⁵ Wës a' serke e' kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tò a' tò ye' ttè dalöieke bërëbërë ë, kë bua'ie. A' dör wës di' bashbash es, kë dör ba'baë, kë dör sësëë, a' dör bashbash ë. ÌA' mú dör ba'baë ö sësëë!

¹⁶ Erë a' dör wës di' bashbash es ye' a. A' kë dör ba'baë, nies a' kë dör sësëë. E' kueki ye' tò a' tuerattsä ye' kkö a. ¹⁷ A' tò ichè tò a' dör inuköl blúpa. A' tò ichè tò a' kawö tköke buaë, kë ì kí kianeia a' ki. Erë a' kë wä ijcher tò ñermata ye' a ta a' dör wës pë' weirke siarë es. A' dör wës se' wër siarë s'yamipa wa es. A' dör wës pë' kë wä ì ku'ia es. A' dör wës pë' wöbla kë wawër es. A' dör wës pë' kë wä datsi' ta' es. ¹⁸ E' kueki ye' tò a' patteke tò a' tò orochka taú ye' ska'. Oro ese dör oro bua'bu diaoule bö' wa ibua'bu yottsä ese. E' je' tò a' blu'wëmi buaë. Nies datsi' saruruë ese taú ye' ska'. E' wa a' e' paiömi buaë as a' kë jaëria. Nies a' tò kapöli taú ye' ska' a' wöbla bua'woie as iwawër buaë. ¹⁹ Wépa dalër ye' éna, e'pa kos uñeke ye' tò shurueke ye' tò as iserdak buaë. E' kueki ye' dalöio er bua' wa. Ì sulu wambleke a' tò, ese watöttsä. A' er mane'ú bua'iewa ye' a. ²⁰ ÌYe' ttö ttsö! Ye' dör wës wëm dur eköl ukkö a' a' a' ikiök tò ye' a' kawö mú shkowa es. Yi tò ye' ttö ttsé ta ye' kiéwaitö weshke, e' ta ye' döräwa ta ye' chköraë ie' ta. ²¹ Ye' e' aléka íyi ulitane ki ta ye' e' tkéka ye' Yé ta wé ie' tkër blu'ie eë. Es nies wépa e' aléka ì sulu ki, kë wä ye' ttè olo'yane, esepa a' kawö meraë ye' tò e' tkökser ye' ta wé ye' tkër blu'ie eë. ²² Ì cheke Skèköl Wiköl tò ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö!’ ”

4

Skèköl kïkarkeka buaë ká jai a

¹ E' ukuöki ta ye' tò íyi skà sué kabsueie. Ye' isué tò ká jai a ukkö tso' áie ta s'ttö ttsé' ye' tò kewe wës duk blar es, e' tò ye' a' ichè: “Be' shköka íe, eta ì wamblërmi i' ukuöki ta, e' kkacheke ye' tò be' a.”

² E' wösha ta Skèköl Wiköl de ye' ki taië, ta ye' tò blu' kulé tso' ká jai a e' sué et. E' ki itkër eköl. ³ Yi tkër kula' e' ki, e' dalöburke dalölöë wës ák bua'bu dalöbur es, e' wöaule spaşa ena mat wës ák bua'bu kiè diamante ena rubí es. Ie' kula' pamik shkaba' tkërke oloburke dalölöë, e' wöaule spaşa wës ák bua'bu kiè esmeralda es. ⁴ Nies ie' kula' pamik blu' kulé skà suéyö döka dabom böyök kí tkël (24). E' ki këkëpa tulus döka dabom böyök kí tkël

(24), e'pa paiëulewà datsi' saruruë wa, ñies ie'pa wà orochka tso' yöule tkëulekà iwökir kî wës blu'pa es. ⁵ Blu' kulé sué ye' tö kewë, eë alá wõnarke tajë, talachke blarke tajë. Kula' e' wõshaë bö'wö ñarke kul wës kuàtak wöbatsesö es. Bö'wö kul, e' tö Skëköl Wiköl chè. ⁶ Kula' e' wõshaë ì me'r dayëie kkueie wër sarërëë wës widrio es.

Ì ttsë'ka tso' kula' pamik dökà tkël e'pa wöbla dör tajë tsikka wökka. ⁷ Itsá e' wökir wër ma'naame suë. Iëtö wökir wër baka wë'ñe suë. Iëtö skà wö dör s'ditsö wö suë. Ibata wër wës pu ur àr es. ⁸ Itsá pik dör teröl, es imalepa kôs pik dör teröl ñies. Ie'pa pa kôs e' dör wöbla ë döttsa ipik dikia. Ñië nañeë ie'pa tso' Skëköl ttseittsök, kè ie' wöklö'uta rak tà ichekerakitö i' es:

“Skëköl dör batse'r tajë, ie' dör batse'r tajë,
ie' dör batse'r tajë.
Ie' diché tà' tajë iyi ulitane tsata.
Ie' tso'tke tsawe tà, i'ñe tà, ñies kekraë.”

Es ie'pa tö icheke kekraë.

⁹ Skëköl yöbië tkër kula' e' kî, e' pamik ì ttsë'ka tso' tkël, e'pa tso' ie' kîkökka, ie' olo kîkökka, ie' a wëstela chök kekraë. ¹⁰ Mik ie'pa tso' e' uk, e' dalewa kékëpa dökà dabom böyök kî tkël (24) tulur ie' pamik, e'pa e' tulökeser iski wöwakköt itkër kula' kî e' dalöioie. Ie'pa tso' Skëköl ser michoë e' dalöiök, e' dalewa ì tkër ie'pa wökir kî yöule orochka wa, e' kôs mekewarakitö iski Skëköl kula' wõshaë tà ichekerakitö:

¹¹ “A Sa' Këköl, iyi ulitane yö' be' tö.

Iyi ulitane tso' be' wák ttö wa.

E' kueki sa' ulitane kawötà ichök tö be' olo tà' tajë.

Sa' ulitane kawötà be' dalöiök ñies be' diché kîkökka.”

5

Yëkkuö kitule wörratule ena Obeja Pupula, e' pakè

¹ E' ukuökî tà ye' tö isuë tö itkër kula' kî, e' wà yëkkuö wörratule a'tser iulà bua'kka, e' kî itso' kitule ikikke ena ishüa. Yëkkuö e' kkö wöbatsulewà dökà kul. ² Eta Skëköl biyöchökwak sué ye' tö eköl, e' diché tajë,

* **5:6** Apocalipsis 1.3 saü.

e' tö ichaké aneule: “¿A yi wëë, yi e' didir yëkkuö wöbatsulewà, e' kkö batsöök wë iwöbatsulewà eë tà ishuppöök?” ³ Erë ká jai a ena ká i' kî ena ká dià kaska' kè yi didir yës yëkkuö e' shuppöök ena iwà sauk. ⁴ Ye' iuke tajë, kè yi didir yëkkuö e' shuppöök ena iwà sauk e' kueki. ⁵ Eta skëkëpa tso' eë dabom böyök kî tkël (24), e' eköl tö ye' a iché: “Kè be' iukia. Ittsö, eköl kiè Ma'naame e' dör judawak ditsëwö, ie' kéköl dör blu' bak ká iaiaë kiè David e'. Ie' e' ali'kabak ibolökpa kôs kî. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewà kul e' kkö batsöök ena ishuppöök.”

⁶ Eta ye' tö obeja wë'ñe pupula sué etö, e' pa kî itö tso' wësua ijchëulea mè Skëköl a, ese shkenekane. E' dur itkër kula' kî e' o'mik, ì ttsë'ka dökà tkël ena kékëpa dökà dabom böyök kî tkël (24) e'pa shusha. Obeja e' dula' dökà kul ñies iwöbla dökà kul. Iwöbla dökà kul e' wà dör tö Skëköl Wiköl Kul* patké Skëköl tö ká wa'ñe. ⁷ Obeja Pupula e' de itkër kula' kî e' ska' tà yëkkuö a'tser itkër kula' kî e' ulà bua'kka, e' klö'wëitö. ⁸ Mik ie' tö yëkkuö klö'wé, eta ì ttsë'ka dökà tkël ena kékëpa dökà dabom böyök kî tkël (24), e'pa kôs e' télur wöwakköt Obeja Pupula wörki. E'pa kôs wà ma'ma tso' blanco kicha tà' kiè arpa. Ñies tkà' yöule orochka wa, ese tso' ie'pa kôs wà. Tka' e' a iyi masmas tso' ña'wè Skëköl a, ese tso' chikchië. E' tö s'batse'rpa ttöke ie' tà e' wà chè. ⁹⁻¹⁰ Ì ttsë'ka dökà tkël ena kékëpa dökà dabom böyök kî tkël, e'pa kôs ttsémi ttsé pa'ali wa Obeja Pupula kîkokaie. Ie'pa tö ittseittsé i' es:

“Be' kütulewà, be' pé tène tajë

wës obeja pupula jchè mè Skëköl a es,

e' wa be' tö s'ditsö ttö ku'a'kî ku'a'kî ena ditsöwö ku'a'kî ku'a'kî ena ká ku'a'kî ku'a'kî wakpa to'ttsa

as ekkëpa ulitane shua se' dö tajë Skëköl ichaie.

E'pa klö'wé be' tö as ie'pa kaneblö Skëköl a blu'paie ena sacerdotepaie.

Ie'pa döraë ká ulitane wakpa blúpaie, es ie'pa tö s'wëttseraë.

E' kueki be' je' didir mokî yëkkuö wörratule së, e' klö'uk ena ikkö batsökök wë iwöbatsulewà eë.”

11 E' ukuöki ta ye' wökéka eta ye' tö isué tö Skéköl biyöchökwakpa tso' tajë, kë ishtanuk yi a, e'pa ttö ttsé ye' tö. Ie'pa tso' itkër kula' ki ena ì ttsé'ka döka tkël ena këkëpa döka dabom böyök ki tkël, e'pa pamik. 12 Ie'pa tö ittseittsé wi'wië i' es:

“Obeja Pupula kötulewa, e' je' ki sulitane ie' kikëka e' mène buaë.
Ie' olo ta' tajë, ie' dör íyi ulitane wák, ie' wa íyi ulitane jcher, ie' diché ta' tajë,
e' kueki sulitane kawöta ie' dalöiök, ie' kikökka.”

13 Ñies ye' tö ittse tö íyi ulitane yö' Skéköl tö tso' ká jai a ena ká i' ki ena ká dià kaska' ena dayë a, e' kos tö iché i' es:

“Itkër kula' ki ena Obeja Pupula, e'pa olo ta' tajë, diché ta' tajë íyi ulitane tsata,
e' kueki sulitane kawöta ie'pa kikökka, ie'pa dalöiök këkraë.”

14 Ì ttsé'ka döka tkël e'pa tö iché: “¡Es e' idir!” Këkëpa döka dabom böyök ki tkël, e'pa e' télur wöwakköt Skéköl ena Obeja Pupula wörki ie'pa dalöiök.

6

Yëkkuö wörratule e' kkö batsulewa döka kul e' batsée Obeja Pupula tö etk etk

1 E' ukuöki ta ye' tö isué tö Obeja Pupula tö yëkkuö wörratule e' kkö batsulewa döka kul e' tsá batsée. Eta ì ttsé'ka döka tkël, e' eköl ttö ttséyö, e' ttö darërëë wës alá blar es. Wépa tso' ipatkërke e' panuk e' eköl a ie' tö iché: “¡Be' yú!” 2 Ye' wökéka ta kabaio saruru suéyö etö. Yi tkërka iki, e' ulà a shkame' àr, ñies ì tkekeka wökir ki iwà kkachoie tö ie' dör e' alökwak ese mène ie' a et. Ie' mía ki e' alökka ibolökpa ki.

3 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewa, e' skà batsée et, eta ye' tö ittse tö ì ttsé'ka döka tkël, e' skà tö iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' skà a: “¡Be' yú!” 4 Eta kabaio batsé dettsa. Yi tkërka iki, e' a kawö mène sene bërë ñita e' yöttsa ká i' a as pè' ñi ttöwa. Ie' a tabè bërë mène.

5 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide mañat, eta ye' tö ittse tö ì ttsé'ka döka tkël, e' skà tö iché

wépa tso' ipatkërke e' panuk e' skà a: “¡Be' yú!” Ye' wökéka eta ye' tö kabaio dalolo sué etö. Yi tkërka iki, e' wa íyi es ma'woie dami iulà a. 6 Ì ttsé'ka döka tkël, e' shua ye' tö ttö ttsé tö iché: “Harinachka kilo elka ë e' tordaë s'kaneblö ká et e' ské ekkë. Ñies cebada kilo mañalka tordaë s'kaneblö ká et e' ské ekkë; erë olivo kié ena vino e' kë sulu'warwa be' tö.”

7 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide tkël, eta ye' tö ittse tö ì ttsé'ka döka tkël, e' bata tö iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' skà a: “¡Be' yú!” 8 Ye' wökéka eta kabaio tskrittskris suéyö etö wër suluë. Yi tkërka iki, e' kié dör S'duöwa. E' itöki eköl skà datse e' kié dör S'wimblu Ké. Ie'pa a kawö mène ká ulitane wakpa e' mú blatèsö tkël tsini ta e' et tsini eukwa tabè wa, bli wa, duè wa ena iyiwak dör se'name ese wa.

9 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide skël, eta s'kötulewa Skéköl ttè paka' ie'pa tö taninië e' kueki, e'pa wimblupa suéyö ka' tso' íyi moká Skéköl a e' dikia. 10 Ie'pa tso' ichök Skéköl a aneule: “A Sa' Këköl, be' dör íyi ulitane tsata, be' dör batse'r, be' ttö mokië. ¿Dö mik be' tö wépa serke dià iyök ki tö sa' kötulur esepa dalë'ttsekerö? ¿Mik be' tö ie'pa wömekettsa weinuk ì wamblë'rakitö sa' ki, e' nuí skéie?” 11 Eta ie'pa wakpa bil ekkë e'pa a datsi' saruru mène iè. Skéköl tö iché ie'pa a: “A' enúia bërber ë dö mik pè' tö a' malepa dör ye' kanè mésopa kianeia ttélur, e'pa kos ttekeluria wës a' kötulurakitö es eta. E'pa panúia tsir.”

12 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide teröl, eta í tka darërëë. Diwö ttsenewa mía ttsettseë wës datsi' daloloë es. Si'wö mía batsé wës pé es. 13 Bëkwö darolone iyök ki wës kalwö tkëttsa siwa' tö mik ibitsirke tajë eta es. 14 Eta ká jai, e' wörratëwa wës yëkkuö wotrëwasö es, kë iwërtaia. Kabata ulitane, dayë nane ulitane, e' kos e' skélur bánet. 15 Eta ká blúpa kos, pè' tajë kos, ñippökwa wökirpa kos, inuköl blúpa kos, s'dalöiër ta' tajë esepa kos, ñies s'klöulewa kanè mésoie, ñies kanè mésopa malepa, esepa kos e' blélur ákuk a ena ák blublu tso' kabata a ese dikia e' tsatkoie. 16 Eta ie'pa tö

iché aneule kabata a ena ák blublu a: “¡Sa' bló a' dikia, sa' kkö'nú Skököl tkër ikula' kî ká jai a e' yöki! Nies Obeja Pupula kësik yöki sa' kkö'nú. ¹⁷ Ie'pa tö sulitane we'ikeraë siarë e' kèwö detke, kë yi tköpashkar e' ulà a.”

7

Skököl kanè mésopa wakyöule ie' a

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skököl biyöchökwakpa sué doka tkël, e'pa iëter wé ká i' erkerö e' kkö mik. Ból iëter diwö tskirke e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Ból iëter diwö mi'kewa e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Ie'pa tso' siwa' kos bitsirke e' wöklö'uk as kë ibitsiria ká i' kî, dayë kî, kal kî, i kî yës. ² Ie'pa a kawö mène ká i' ena dayë sulu'ukwa. Nies ye' tö Skököl biyöchökwak skà sué eköl, e' datse diwö tskirke e' kke. E' ulà a iyi tso' s'wakyuoie Skököl chök wa, e' a'tser. Ie' ane imalepa tkël tsaka ta ichéitö ie'pa a: ³ “¡A' kë tö ká sulu'ukwa, dayë sulu'ukwa, kal sulu'ukwa kam sa' tö Skököl kanè mésopa wakyuö iwötsa kî e' yöki!”

⁴⁻⁸ Eta bil wakyöule e' yëne ye' a. Wépa wakyöule e'pa dör se' yé bak ká iaiaë kiè Israel, e' ala'r dabom eyök kî böl (12), e'pa aleripa shukite iditséwö wa iditséwö wa. Ie'pa ditséwö kiè Judá, Rubén, Gad, Aser, Neftalí, Manasés, Simeón, Leví, Isacar, Zabulon, José ena Benjamín. Ekképa ditséwö shukite doka 12.000 iditséwö wa iditséwö wa. Ishukite e'pa dör seraä 144.000 ekké.

⁹ E' ukuöki ta ye' wö kéká ta ye' isué tö s'ditsö dapane taië kë shtanuk yi a ekké. E'pa dör ká ulitane wakpa, ttö kuá'kî kuá'kî, ditsöwö kuá'kî kuá'kî. Ie'pa iëter, itkër kula' kî ena yi kiè Obeja Pupula, e'pa wörki. Ie'pa kos datsi' ié saruruë. Ie'pa ulitane wa sí kó dami iulà a. ¹⁰ Ie'pa tö iché aneule:

“¡S'tsatkè e' datse Skököl tkër kula' kî ena Obeja Pupula e'pa wa!”

¹¹ Kéképa doka dabom böyök kî tkël (24) ena i' ttsé'ka doka tkël, e'pa pamik Skököl biyöchökwakpa kos iëter. E'pa kos e' télur

wöwakköt, itkër kula' kî, e' dalöioie ¹² eta ichérakitö:

“¡Es e' idir!
Be' dör sa' blú yöbië, sa' tö be' kikekeka kekraë.

Be' olo ta' taië, be' wa iyi ulitane jcher buaë. Sa' tö wéstela cheke be' a kekraë.

Be' dalöieke sa' tö kekraë.

Be' diché ta' taië iyi ulitane tsata, be' ë a i kos or,

¡Es e' idir!”

¹³ E' ukuöki ta kéképa doka dabom böyök kî tkël (24), e'pa eköl tö ye' a ichaké: “¡Ie'pa paiëule datsi' saruru wa, e'pa dör yi? ¿Wé ie'pa datse?” ¹⁴ Ye' tö ie' iüté: “A kéképa, ye' kë wa ijcher, ichö ye' a.” Eta ie' tö ye' a iché: “Ie'pa dör wépa weine siarë sulitane weirke taië e' kèwö ska' e'pa. Erë e' dalé'ttsé' ie'pa tö buaë. Ie'pa tö idatsi' skué yi kiè Obeja Pupula e' pë wa eta idatsi' mia saruruë.

¹⁵ “E' kueki ie'pa iëter Skököl tso' ikulé kî, e' wörki.

Ñië nañë ie'pa tso' ie' dalöie e' wakanéuk iwé a.

Ie'pa tso' ie' ta ena ie' tö ie'pa kkö'neraë kekraë.

¹⁶ Ie'pa kë duöpaia bli wa, ie'pa kë er sirpaia.

Diba kë tö ie'pa ña'wepaia, kaba kë tö ie'pa we'ikepaia.

¹⁷ Obeja Pupula tso' Skököl kula' o'mik, e' dör ie'pa kkö'nukwak, e' kueki ie'pa kë weirpaia yës.

Obeja Pupula tö ie'pa wëttseraë di' tum tö sene michoë meke se' a, e' di' yök.

Skököl tö ie'pa wöriö kos e' paikleraë as ie'pa ttsé'r buaë.”

8

Obeja Pupula tö yëkkuö wörratule e' kkö batsulewa doka kul, e' bata batsé

¹ Mik Obeja Pupula tö yëkkuö wöbatsulewa, e' bata kkö batsé, eta ká jai a ká mia mejmeë dö hora shaböts ekké.

² E' ukuöki ta Skököl biyöchökwakpa doka kul iëter Skököl wörki, e'pa suéyö. Ie'pa a duk mène eköl eköl. ³ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà de wé ka' tso' iyi moka

Skëköl a e' wörki. Ie' wā iulà a tka' yöule orochka wa ese a'tser. Ie' a iyi masmas mène tajë s'batse'rpa qos e'pa ttöke Skëköl tã e' kī ioie as ie' tō iña'ũ kã yöule orochka wa iña'woie tso' Skëköl kulé wö shaë, e' kī. ⁴ Etã ie' tō iyi masmas ña'wé kã ñe' kī, e' shklë tka ie' ulà mik deka Skëköl wörki s'batse'rpa ttöke ie' tã e' tã ñita. ⁵ Ie' tō itkã' wà iéka bö' wörkua tso' ka' ñe' kī, e' wa. Bö' wörkua e' uyémi ie' tō ýök kī. Etã kã wa'ñe kī alá wöñane tajë, iblane tajë, kã wötí'wé tajë í tō.

Duk dōka kul

⁶ Skëköl biyöchökwakpa dōka kul, e'pa wā duk tso' iwakpa bil ekkë, ie'pa tso'tke iduk bla'weke e' panuk.

⁷ Etã Skëköl biyöchökwak eköl tō iduk bla'wé kewe. Etã mò wöli wösi seseë, ñies bö'wö shutuule pë tã, ese dane tajë ýök kī wës kalí yër es. Kã i' ena kal e' ñanewa tajë. Kã i' ena kal qos e' mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní ñanewa. Ñies kakö qos tso' kã i' kī e' ñanewa seraa.

⁸ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé. Etã ì biteshka kabataie bërie wöñarke bö'ie, e' anewa dayë a. Etã dayë mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní mía péie. ⁹ Iyiwak qos serke dayë a ena kanò qos shkòke dayë kī, e' mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní enewa.

¹⁰ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé, i' tã ide mañatökicha. Etã bëkwö bërie wöñarke wës kuàtak wöñar es, e' biteshka anewa di' a ena di' tum a tajë. Di' tso' qos ena di' tum tso' qos, e' mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní a bëkwö anewa. ¹¹ Bëkwö e' kiè Bacha'bachaë. Wé bëkwö e' anewa, e' di' qos mía bacha'bachaë. Di' e' tō s'ttélur tajë.

¹² E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé, i' tã ide tkëtökicha. Etã diwö ena si'wö ena bëkwö, e' qos mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní qos ttsenewa. E' kuëki ñiwe ena nañewe, e' mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní ttsenewa.

¹³ E' ukuöki tã ye' wökéka tã ye' tō pu sué et ur àr kashuk a, e' tō iché aneule: “¡Ayëwëë, ayëwëë, ayëwëë! ¡Wéstela ina kã ulitane wakpa tã, mik Skëköl biyöchökwakpa tso'ia mañal e'pa tō iduk bla'weke etã!”

9

¹ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé, i' tã ide skëtökicha. Etã bëkwö et anewabak, e' suéyö iski. Eë kauk ter tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë. Kauk e' kkö wötëule, e' kköyottsã mène bëkwö suéyö iski, e' a. ² Mik ie' tō kauk kköyëttsã, etã e' a ishklé deka tajë wës bö' wöñar tajë e' shklë es. E' tō kashuk ttsewéwã, e' kuëki diwö kë olo bunea. ³ Shklë e' shua ditski blubluë dettsã tajë ýök kī, ponekã kã wa'ñe, kã ulitane wà iéwã. Ie'pa a kawö mène s'we'ikök wës bachë' tō s'kuèwã tã idalë'r es. ⁴ Ie'pa kë a kawö mène kakö qos, kalkö qos, e' katök. Ie'pa a kawö mène, wépa kë wakyöule Skëköl wã iwö tsã kī, esepa ë we'ikök. ⁵ Erë ie'pa kë a kawö mène ittökulur. Ie'pa a kawö mène irreuk idalë'r tajë wa dō si' skël ekkë. E' dalër tajë wës bachë' s'kuèwã es. ⁶ E' kèwö ska' tã s'ditsö tō duèwã yuleraë poë, erë duèwã wák, e' tkörashkar ie'pa yöki.

⁷ Ditski e' wër wës kabaio tso' ñippoie ese payöule es. Iwökir kī itkëuleka, ì tkëka blu' tō iwökir kī yöule orochka wa ese suë. Iwö wër wës s'ditsö wö wër es. ⁸ Itsã batsië wës alakölpa tsã es. Ikã dör wës namu kã es. ⁹ Tabechka àr ibatsi' mik wës ñippökwakpa tō ieke e' tsatkoie e' sù. Ipik blar tajë wës carreta skè kabaio tō tuneule michoë ñippök es. ¹⁰ Ikirë dör wës bachë' kirë es, e' diché wa ie'pa tō s'we'ikeke dō si' skël ekkë. ¹¹ Ie'pa blú e' dör Skëköl biyöchökwak dör kauk iskië, e' wökir. Hebreoie e' kiè dör Abadón. Griegoie e' kiè dör Apolión (kiè e' wà kiane chè: Se' eukwawak).

¹² Ýyi sulu e' tsã tka et, erë iskã kianeia böt.

¹³ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé, i' tã ide tektökicha. Ye' tō s'ttö ttsé datse kã' tso' yöule orochka wa iyi moka Skëköl a eë. Kã e' bata tkël a iyöule dula'ie, e' shua s'ttö ttséyö. ¹⁴ E' tō iché Skëköl biyöchökwak tō iduk bla'wé író e' a: “Skëköl biyöchökwakpa dōka tkël tso' moulewã di' tajë kiè Éufrates e' kkömik, e'pa wöttsölor be' tō.” ¹⁵ Skëköl biyöchökwakpa dōka tkël e'pa tso'tke Skëköl wã iwakanéwoie i' kèwö ska'. Ie'pa kanè dör pë' tajë eukwa. Pë' ulitane mú blatèsö mañat tsíní tã e' et tsíní erdawa seraa ie'pa ulà a. Etã Skëköl biyöchökwakpa

dōka tkël wōttsērolone iwakanéuk. ¹⁶ Etā ye' a iyēne tō ñippōkwakpa dami kabaio kī, e'pa dōka 200.000.000.

¹⁷ Ñippōkwakpa ekkēpa dami kabaio kī, e' sué ye' tō, e'pa wā tabechka àr ibatsi' mik e' tsatkoie, e' wōaule batsē wes bö' wōrkua suēsō es ena siè wes ák bua'buakiè jacinto es, ena tskiriri wes azufre es. Kabaio ekkēpa wōkir wēr wes namu wōkir es. Ñies ikkō a bö' ena shklē ena azufre, e' dōkettsa. ¹⁸ Bö' ena shklē ena azufre dōkettsa kabaio ekkēpa kkō a, e' dör ì mañat suluē dōke pē' kī e'. E' tō pē' ewéwa tajē. Pē' ulitane mú blatēsō mañat tsiní ta e' et tsiní enewa seraa. ¹⁹ E' wà dör tō kabaio ekkēpa wā diché tso' ikkō a ena ikirē a s'we'ikoie. Ikirē bata dör tkabē chōk wōkir es, e' wa s'shka'wekeitō.

²⁰ Erē pē' malepa aṭe kē durulune ì sulu tka e' wa, e'pa kē wā ì sulu wamblekerakitō ese olo'yane. Ñies aknamapa ena íyi diököl dalöiekerakitō esepa kē olo'yanerak iwa. Íyi diököl ñe'pa yöule orochka wa, inukölchka wa, broncechka wa, ákchka wa ena kal tak wa, ese kōs wōbla kē wawēr, kē kukuō wattsēr, kē shko, erē ie'pa tso'ia idalöiök ikékölie. ²¹ Ie'pa kē er maneone. Ie'pa s'ttekewaiā, alibchōkeia, trērkeia, akblōkeia.

10

Skököl biyöchökwak e' wā yēkkuō a'tser iulà a

¹ E' ukuōki ta ye' tō Skököl biyöchökwak sué eköl, e' diché ta' tajē. Ie' datse ká jai a paiëulewā buaē mò wa. Shkaba' tkēnear iwōkir tsaka. Ie' wō dalöburke wes diwō es. Ie' klölobo wa'ñe wēr wes bö' wōñar es. ² Ie' wā yēkkuō tsitsirla a'tser iulà a shubukaule. Ie' klö bua'kka tkékaitō dayē kī, iklö bakli'kka tkékaitō ká sí kī. ³ Etā ie' ane tajē wes ma'name ar es. Mik e' one, etā alá blane dōka kuktökicha. ⁴ Ì ché alá tō e' shtök ye' mí yēkkuō kī, erē ttō ttséyō datse ká jai a e' tō iché: “Kē ishtar, iblōwābō bēre.”

⁵ Etā Skököl biyöchökwak suéyō iklö et tkērka dayē kī, iklö et tkērka ká sí kī, e' ulà bua'kka kēka ká jai a ⁶ ta ichéitō: “Skököl ser michoē e' tō ká jai ena ká i' ena dayē ena ì kōs tso'ia, e' yö'. Ie' wōrkī ye' tō iché tō ì cheke ye' tō e' dör moki. Skököl kē tō ì

panepaia. ⁷ Ì tso' Skököl wā ier a blēule wē, e' yē'bakitō ikanè mésopa dör ittekölpa e'pa a, e' wā ordaē mik Skököl biyöchökwak bata tō iduk bla'wé etā.”

⁸ Etā s'ttō ttsé'yō datse ká jai a, e' tténe ye' ta ta ichéitō: “Be' yú Skököl biyöchökwak klö et tkērka dayē kī etā iklö et tkērka ká sí kī, e' ska', etā yēkkuō a'tser iulà a shubukaule, e' klö'ú.” ⁹ Etā ye' mí Skököl biyöchökwak dur e' ska' ta yēkkuō e' kiéyō ie' a. Ie' tō ye' a iché: “Íkē, ikatōwābō. Be' kkō a be' tō ittseraē tō blo'bloē idir wes bulali es, erē be' shūa imiaraē bacha'bachaē.”

¹⁰ Etā yēkkuō a'tser Skököl biyöchökwak ulà a, e' klö'wéyō ta ikatéwayō. Ye' kkō a ta blo'bloē idir wes bulali es, erē mik ide ye' shūa, etā imiā bacha'bachaē. ¹¹ Etā ttē i' yēne ye' a: “Ì wamblēirmi ká kua'kī kua'kī wakpa tajē ta, ñies ditsōwō kua'kī kua'kī wakpa tajē ta, ñies s'ttō kua'kī kua'kī wakpa tajē ta, ñies ká blúpa tajē ta, e' kōs chök be' kawōta Skököl ttekölie.”

11

Skököl ttekölpa bö

¹ Etā ye' a kua' mēne ká ma'woie. Ye' a iyēne: “Be' yú, Skököl wé kibi, e' ma'uk. Ñies ka' tso' íyi moka Skököl a, e' ma'ú. Bil s'tso' Skököl dalöiök iwé a, e' shta'úttsa. ² Erē Skököl wé kibi upa aṭe u'rki e' meule pē' kē dör judiowak esepa a, e' kuēki e' kē ma'war be' tō. Ie'pa tō Skököl kē, e' dör Jerusalén dör batse'r e', e' klö'werawa, sulu'werawa ì sulu wa dō si' dōka dabom tkéyök kī bōt (42) ekkē. ³ Etā ee ye' tō ye' ttekölpa patkeraē bö ye' tté pakök ká dōka mil eyök kī cien böyök kī dabom teryök (1.260 días) ekkē. Ie'pa paiëule datsi' kra'kraē wa s'ká datsi' sù.”

⁴ Olivo klö böka ena bö'wōla tulur ituloka kī dōka bōt tso' Skököl wōrkī ká jai a, e' yē'bak ká iaiaē Zacarías tō, e' wà dör ttekölpa bö e'. ⁵ Yi datse ie'pa bö we'ikök suluē kiane ppē, kiane ttēwa, e' ta ese ewerawa ie'pa tō bö' dōkettsa ie'pa kkō a e' wa. ⁶ Ie'pa tso' Skököl ttē pakök ittekölpaie, e' dalewa ie'pa a kawō mēne kalī wōklö'ukwā as kē iyēr. Ñies ie'pa a kawō mēne di' mane'uktsane péie. Ñies kawō mēne ie'pa a ì sulu kōs mukka ká i' wakpa kī bitökicha ie'pa kī ikiane ekkē.

7 Erë mik ie'pa tö Skëköl ttè paké one, età iyiwak sulusi aknamaie e' dōrakā kauk tajë iskië e' a. E' ñippōræ ie'pa tā, età ie' alōrakā ie'pa kī, età itteraluritō. 8 Ie'pa nu ardaë tkēter Jerusalén ká shushaë silitane wōrkī. Ká e' a ie'pa Këköl kötwarakitō wōtēulewā krus mik. Skëköl a ká e' dōr suluë wēs Sodoma ena Egipto es. 9 Pë' datse ká wa'ñe, ditsëwō kua'kī kua'kī, ttō kua'kī kua'kī ena ká kua'kī kua'kī wakpa e'pa tö Skëköl ttekōlpa nu sueraë dō ká mañat kī shabōts ekkë. Ie'pa kë tö kawō mepa yi a inú wōtōkwā. 10 Ká ulitane wakpa ttsë'rdaë buaë, ie'pa bōl duolur e' kuekī. Skëköl ttekōlpa bōl tö ie'pa we'ik siarë, e'pa duolur, e' tö ie'pa ttsë'weraë buaë, e' kuekī ie'pa íyi kakmeraë ñi a.

11 Mik ká mañat kī shabōts e' tka, età Skëköl tö ittekōlpa bōl duolur, e'pa shke'wékane tā ie'pa e' duéka. Wépa tö e' sué, e'pa kōs suane iyōkī tajë. 12 E' ukuōkī tā ttō darërë datse ká jai a, e' ttsé ittekōlpa tö, e' tö iché: “¡A' shkōkā íe!” Età ie'pa míka ká jai a mò shua, e' sué ibolōkpa tö. 13 E' wōsha tā í tka darërë, e' tö Jerusalén mú blatèsō dōkā dabop tā e' et tsiní chōraë í ulà a. Iwakpa duolur dōkā mil kuryōk (7.000). Imalepa atē ttsë'ka, e'pa kōs suanerak tajë. Ie'pa tö Skëköl tso' ká jai a, e' kīkékā.

14 Es ì suluë skà tka, i' tā ide bōtōkicha. Ì suluë skà datseia bet, e' tā ide mañatōkicha.

Duk blane, i' tā ide kuktōkicha

15 Età Skëköl biyōchōkwak bata tö iduk bla'wé, i' tā ide kuktōkicha. Età s'ttō ttsëne tajë darërë ká jai a, e'pa tö iché:

“I' tā ká ulitane wakpa ena iwōkirpa, e'pa de Skëköl ena wé pairine'bitū idi' wa s'blúie, e'pa ulà a.

Ie'pa tö s'wëttsè michoë blu'ie.”

16 E' ukuōkī tā kékēpa dōkā dabom böyōk kī tkël (24) tular ikula' kī Skëköl ska', e'pa e' télur wōwakkōt Skëköl wōrkī idalōiōk. 17 Ie'pa tö iché:

“A sa' Këköl, be' diché tā' tajë íyi ulitane tsatā.

Be' tso'tke tsawe tā, be' tso' i'ñe tā, ñies be' tso' aishkuō tā kekraë.

Be' e' tkéka ká ulitane wakpa blúie be' diché tajë wa,

e' kuekī sa' tö ícheke wéstela be' a.

18 Ká ulitane wakpa wépa dōr be' bolōkpa, esepa we'ikeketke be' tö kēsik wa, e' kēwō de i' tā.

E' kuekī ie'pa ulune tajë be' kī.

S'duulewā kōs e' shulirke, e' kēwō detke.

Ñies be' kanè mēsopa ena be' ttekōlpa ena s'batse'r malepa tö be' dalōieke, pë' dalōiërtā' esepa ena pë' esepa,

e'pa kōs a iské meketke be' tö, e' kēwō de.

Wépa tö s'ditsō ewéwa ká i' kī,

esepa ewekewa be' tö, e' kēwō detke.”

19 Età Skëköl wé tso' ká jai a, e' wékkō bunane, e' shua Skëköl tö ittë me' se' a, e' kélkuō suéyō. Età alá wōñane blane tajë, e' ttséyō. Í tka darërë, ñies mò wōsi sēsëë blubluë, e' dane tajë kalie.

12

Alaköl eköl ena bë dōr këtali kékōlie e'

1 E' ukuōkī tā ilè tajë suéyō ká jai a ilè wà kkachōie. E' dōr alaköl eköl parratulewā diwō wā. Si'wō tso' ie' klō dikīa. Iwōkir kī ì tkërka wēs blu' wōkir kī itkèka es, e' yöule bëkwō dōkā dabom eyōk kī bōt (12) e' wa.

2 Alaköl batsōketkër buklú, e' kirinemitke, e' tö ie' kkōchōweke tajë.

3 E' ukuōkī tā ye' tö ilè skà sué ká jai a ilè wà kkachōie. E' dōr iyiwak sulusi aknamaie blubluë, e' dōr këtali kéköl wák batsë e'. Iwōkir dōkā kul, e' kī idula' tularkā dōkā dabop. Ñies iwōkir kōs kī itulurkā wēs blu' wōkir kī itkër es. 4 Bëkwō kōs mú blatèsō mañat tsiní tā e' et tsiní kalétsaitō dō ká i' kī ikirë wa. Ie' e' duéka alaköl alá kurketke, e' wōshaë ipanuk ilà kurketke e' katowaie.

5 Alaköl alá kune wëm, e' suletënebak ká ulitane wakpa wëttsuk iblúie. Ie' tö ie'pa wëttseraë yësyësë idiché tajë wa. Erë alá e' yënëttsā imi ulà a, minetser wé Skëköl tkër ikulé kī eë. 6 Alaköl e' tkashkar këtali kéköl yökī tā imía ká sir poë wé kë yi serku' tajë ese ska'. Eë Skëköl tö ká me'baktke ie' a. Eë ie'pa tö alaköl se'weke ká dōkā mil eyōk kī cien böyōk kī dabom teryōk ekkë (1260).

7 E' ukuōkī tā ie'pa ñippémi tajë ká jai a. Skëköl biyōchōkwak kibi kië Miguel, e' ena imalepa, e'pa ñippé tajë këtali kéköl tā. Këtali kéköl ena iklépa, e'pa ñippé tajë

ñies, ⁸ erë Miguel e' aléka ie'pa k̄i. E' kueki k̄etali k̄eköl ena iklépa, e'pa k̄e a kawö mène senukia k̄á jai a. ⁹ Es k̄etali k̄eköl b̄erie uyéttsarakitö k̄á jai a döttsa k̄á i' k̄i iklépa kos eta. K̄etali k̄eköl e' dör tkabē bak k̄á iaiāē kiē Bē ena Satanás e'. Ie' dör k̄á ulitane wakpa k̄itō'ukwak as ie'pa tō ì sulu wamblō.

¹⁰ E' ukuök̄i ta t̄tō darērēē ttséyö k̄á jai a tō iché:

“Bata ekkē ta Sk̄eköl tō se' tsatkéé, ie' e' tkékatke ì ulitane blúie diché ta' taiē. Wé pairi'bitu ie' tō idi' wa s'blúie e' detke k̄á ulitane wakpa wōkirie. Satanás bak s'yamipa kkatök ñiē nañēē Sk̄eköl a, erë bata ekkē ta ie' uyéttsaitō.

¹¹ Obeja Pupula kötewā, e' p̄e tēne se' sk̄éie, ie' mik s'yamipa erblé, e' ttē buaē pakē ie'pa tō, e' kueki ie'pa e' aléka Satanás k̄i. Ie'pa k̄e tkine ttē buaē e' dalermik ittewā e' k̄i.

¹² ¡A Sk̄eköl biyöchökwakpa serke k̄á jai, a' ttsē'nú buaē! Erë ¡wéstela ina wépa tso' k̄á i' k̄i ena dayē k̄i esepa ta! Bē wā ijcher tō ie' k̄ewö dökewatke tsinet, e' kueki ie' ulune taiē, ie' dē'ttsa a' we'ikök.”

¹³ Mik k̄etali k̄eköl tō isué tō ie' uyanettsa döttsa k̄á i' k̄i, eta ie' tō alaköl alá kune', e' tōtiēmi. ¹⁴ Erë alaköl a pu pik mène as iur kamiē k̄etali k̄eköl yōki ie' k̄á tso' k̄á sir poē wé k̄e yi serku' ee. Ee ie'pa tō ie' se'weraē dō duas mañal k̄i shabōts. ¹⁵ Eta k̄etali k̄eköl tō di' tué ikkō a taiē as e' tō alaköl katōmi. ¹⁶ Erë íyök tō alaköl kimé. Íyök tskinane ta di' tué k̄etali k̄eköl tō ikkō a, e' yéwa íyök tō. ¹⁷ E' tō k̄etali k̄eköl uluwéka taiē alaköl k̄i. E' kueki ie' míā ñippök alaköl e' aleripa datse ie' itōki e'pa ta. Ie'pa dör wépa tō Sk̄eköl ttē dalöiēno, e' iuteke buaē e'pa. Ñies ie'pa e' tkéwā darērēē kekraē Jesús ttē mok̄i e' a k̄e olo'yeta'. ¹⁸ Eta k̄etali k̄eköl demi e' duéka dayē kkō mik.

13

Iyiwak sulusi aknamaie e' deka dayē a

¹ Eta ye' tō isué tō iyiwak sulusi aknamaie deka etō dayē a, e' wōkir dōka kul, idula' tulturka dabop. Idula' kos k̄i itulturka wes itk̄er blu' wōkir k̄i es. Ie' wōkir bik ekkē k̄i kiē kitule et et, e' kos tō Sk̄eköl cheke suluē. ² Iyiwak sulusi sué ye' tō, e' dör wes namu es, iklō dör wes sini'urri b̄erie klō es, ikkō dör wes ma'name kkō es. Iyiwak sulusi e' a k̄etali k̄eköl tō idiché ena kawö mé s'blúie s'wéttsōie. ³ Iyiwak sulusi e' wōkir dōka kul, iwōkir ek shka'ule taiē wēsua ittewāmiütō ekkē. Erë e' buanene bet. E' tō k̄á ulitane wakpa tkiwéwā taiē. E' kueki ie'pa tō ie' klō'wé iblúie. ⁴ K̄etali k̄eköl tō idiché me'baktke iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a, e' kueki ie'pa tō idalöié ik̄ekölíe. Ñies ie'pa tō iyiwak sulusi e' dalöié. Ie'pa tō iché: “K̄e yi dör wes ie' es. K̄e yi e' alōpaka ie' k̄i.”

⁵ Iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a kawö mène e' ttsökka taiē, Sk̄eköl chök suluē. Ñies kawö mène ie' a blu'ie s'wéttsuk si' dōka dabom tk̄eyök k̄i böt ekkē (42). ⁶ Eta es ie' tō iwā wamblé. Ie' tō Sk̄eköl ena Sk̄eköl kiē e' ché suluē. Ñies ie' tō Sk̄eköl wé ena wépa serke k̄á jai a, e' kos ché suluē. ⁷ Ñies kawö mène ie' a ñippök s'batse'rpa tso' k̄á i' k̄i e'pa ta e' alökka ie'pa k̄i. Kawö mène ie' a blu'ie k̄á ulitane wakpa, s'ttō kuā'k̄i kuā'k̄i, ditsowō kuā'k̄i kuā'k̄i, e'pa kos wéttsuk. ⁸ Wépa dör Obeja Pupula kötulewā se' sk̄éie, e' icha, esepa kiē tso' kitule iyēkkuō k̄i kuaē, mik Sk̄eköl tō k̄á i' yō' e' yōki. Yēkkuō e' dör sene michoē e' yēkkuō. Wépa kiē tso' kitule yēkkuō e' k̄i, esepa k̄e wā iyiwak suluē e' dalöiēne'. Erë k̄á ulitane wakpa malepa, wépa kiē k̄e ku' kitule sene michoē yēkkuō k̄i, esepa kos tō iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' dalöié ik̄ekölíe.

⁹ Ì cheke ye' tō, e' ttsō a' ulitane tō:

¹⁰ “Wépa suletē'bak Sk̄eköl tō klō'wéwā, esepa tserdami klōulewā.

Wépa suletē'bak Sk̄eköl tō duökwa tabē kkō a, esepa tterawā tabē wa.”

E' wa s'batse'rpa e' tkōwā darērē ena ierblō ie' mik e' wērdaē.

Iyiwak Sulusi aknamaie deka etō íyök a

11 E' ukuöki ta ye' tö iyiwak sulusi ak-namaie skà sué etö, e' deka íyök a. Idula' dör bötö wes obeja wë'ñe dula' es, ittö wes këtali kéköl ttö es. 12 Ie' wa kawö tso' ì kos wöie wes iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' wa itso' es. Ie' kanëblöke iyiwak sulusi dë'ka dayë e' a. Ie' kanë dör ká ulitane wakpa kök iyiwak sulusi dë'ka dayë a shka'ule taië iwökir kî wësua ittëwamiitö, e' dalöiök. 13 Ì kē or yî a, ese wëitö taië dōka bö' kiéitö ká jai a, e' ta ibitëshka taië dōttsa ká i' kî sulitane wörki. 14 Ì kē or yî a, ese wé taië ie' tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' wörki. E' wa ie' tö ká ulitane wakpa kē dör Skéköl icha, esepa kos kitö'wé taië. Ie' tö ie'pa a iché: “Iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' shka'ule taië iwökir kî tabè wa erë ishkenekane e' diököl yuö iwák suë idalöioie.” 15 Iyiwak sulusi dë'ka íyök a e' a kawö mène siwa' muk iyiwak dë'ka dayë a e' diököl yöne e' a as ittōka, ñies as tö wépa kē tö idalöie, esepa ttōkwa patkō. 16 Ñies iyiwak sulusi dë'ka íyök a, e' tö ká ulitane wakpa ké e' muk wakyuè iulà bua'kka kî ö iwōtsa kî. Pë' esepa ena pë' dalöiërta', pë' siarëpa ena pë' inuköl blúpa, pë' klöulewá kanë mésoie ena pë' kē dör es, e'pa kos kawōta e' muk wakyuè. 17 Wépa wakyöule es, esepa ë a kawö mène íyi taük ena íyi wataük. Ie'pa kos wakyöule iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kiè wa ö ikiè e' número wa.

18 A' kawōta iwà bikeitsökwa buaë as a' éna iar tö ì kiane yënuke. Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna iwà armi buaë. Iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' número dör s'ditsö eköl e' número, e' dör cien teryök kî dabom teryök kî teröl (666).

14

Obeja Pupula ena wépa tsatkëne esepa

1 E' ukuöki ta ye' tö Obeja Pupula sué tö idur kabata kiè Sión e' wöbata kî. Ie' ta pë' tso' taië dōka 144.000 ekkë. Ie'pa kos wōtsa kî Obeja Pupula ena iyë, e'pa kiè tso' kitule.

2 E' ukuöki ta ye' tö ittse tö ì blarke taië ká jai a, e' blar wes di' blar taië áktö mik es, wes alá blar taië es, e' dör wes s'blar taië ma'ma kiè arpa wa es. 3 Pë' tso' taië dōka 144.000, e'pa iëter Skéköl kulé wōshaë ñies itso' ttsë'ka dōka tkël ena kékëpa dōka

dabom böyök kî tkël (24), e'pa wōshaë ie'pa iëter. Ie'pa tso' ttsök ttsè pa'alí wa. Ká ulitane wakpa shua e'pa ë tsatkëne, e' kuekî kē yi skà a e' yōnuk ttsè e' wa. 4 Ie'pa dör yësyësë, kē e' iaouleká trë wa yës. Ie'pa michoë Obeja Pupula itöki wé imi'ke ee. Ie'pa tsatkëne, ie'pa dör wes íyi tsá mène Skéköl a ena Obeja Pupula a es. 5 Ie'pa kē kayëule yës. Ie'pa kē kî ì sulu ta' Skéköl wōa.

Skéköl biyöchökwakpa dōka teröl

6 E' ukuöki ta ye' tö Skéköl biyöchökwak skà sué eköl urkear kashuk a. E' wa Skéköl tté buaë yöbië e' dami wá pakè ká ulitane wakpa a, s'ditsöwö ulitane a ena s'ttö kua'kî kua'kî ulitane a. 7 Ie' tö iché aneule: “Skéköl tö sulitane shüleketke, e' kēwö detke. E' kuekî Skéköl dalöiö, ie' kikōka. Kashuk ena ká i' ena dayë ena di' ulitane, e' kos yö'itö, e' kuekî idalöiö sulitane tö.”

8 Eta Skéköl biyöchökwak skà debitu idë'bitu kewe, e' itöki, e' tö iché: “Ká kibi taië bua'iewá kiè Babilonia, e' enewa sēraa, sulunewa. Babilonia wakpa tö ká malepa wakpa erkiöwé ì sulu wamblök ie'pa ta wes s'ttëka blo' wa senokka ita es. E' kuekî ká e' wakpa enewa.”

9 Eta Skéköl biyöchökwak skà debitu itöki, e' tö iché: “Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' ena idiököl dalöié ta ie' mérak wakyuè iwōtsa kî ö iulà kkue kî, 10 esepa we'ikeraë Skéköl tö. Ie' kēsik taië e' ardaë sēraa ie'pa kî. E' dör wes ie' tö ie'pa ké ì bacha'bachaë e' yökwa sēraa es. Ie' tö ie'pa we'ikeraë taië kekraë bö' wōñarke azufre ta e' wa ibiyöchökwakpa batse'r e'pa wörki ena Obeja Pupula wörki. 11 Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' dalöié, ñies idiököl dalöiërakitö, e'pa e' me' wakyuè iyiwak sulusi e' kiè wa, esepa weirke bö' ké a, e' shkle batrö michoë kē iwōitta'wá ñië nañeë.”

12 S'batse'rpa tö ie' tté dalöiëno, e' iüté buaë, ñies ie'pa tkëulewá darërëë Jesús mik. E' wa ie'pa diché wërdaë.

13 E' ukuöki ta ye' tö ttö datse ká jai a e' ttsé. E' tö ye' a iché: “I'ñe ta ena aishkuö ta wépa erblë' Jesús mik ta idurulune es, ayëcha buaë esepa.” Ñies Skéköl Wiköl tö iché: “E' dör mokî, ie'pa kanëblë' darërëë Skéköl a ká i' kî, e'pa enuraë aishkuö ta. Ì buaë kos o' ie'pa tö, e' ské dōraë ie'pa ulà a.”

¹⁴ E' ukuöki ta ye' tö mò saruru sué, mò saruru e' ki yi tkër eköl wër tö ie' dör S'ditsö Alà. Ie' wökir ki itkëuleka ì tkekeka blu' wökir ki yöule orochka wa ese. Tabè kà di'diè tso' iwiwö toie, ese a'tser ie' wà. ¹⁵ Età Skëköl biyöchökwak eköl e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a, età iché aneule yi tkër mò bata ki e' a: “Ká ulitane wakpa dör wës iwiwö es, e' kéwö detke wöshtè wës íyi wöshtësö es. E' kuëki e'pa wöshtö be' tabè wa.” ¹⁶ Età yi tkër mò bata ki, e' tö itabè waté ká i' ki, età iwà wöshtéitö.

¹⁷ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a. Ie' wà tabè kà di'diè a'tser. ¹⁸ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tso' e' dör ka' tso' íyi moka Skëköl a e' bö kanéukwak. Ie' dettsa ta ichéitö aneule wé wà tabè dami e' a: “Uwawö kos tso' ká dià a e' detke wöshtè, e' kuëki uwawöli kicha tö tabè wa.” ¹⁹ Età Skëköl biyöchökwak, e' tö uwawöli kos kicha té ta iékaitö ákuk a wé iwöli ñateke idiö yottsai e' a. Ákuk e' wà kiane ché tö Skëköl tö ibolökpa we'ikeraè ikësik wa wës uwawö ñatèsö es. ²⁰ Ákuk e' tso' Jerusalén bánet, e' a iwöshté Skëköl biyöchökwak tö e' iène. Mik ñinatène, età s'pé tène taiè wër wës di' taiè suèsö es. Ibatsí dör kilómetro doka cien mañayök (300) ekkè, ishóló dör metro et ki shaböts.

15

Ì sulu bata datse

¹ E' ukuöki ta ye' tö ì skà sué ká jai a ilè wà kkachöie, e' tö ye' tkiwéwà. E' dör Skëköl biyöchökwakpa doka kul, e'pa wà ì sulu bata datse doka kul ká i' wakpa ki, e' dami. Mik ì sulu ikképa tka, età Skëköl kësik taiè e' wöklöne.

² Nies ye' tö isué tö ì me'r bérie dayè sué, e' wër wösüochka sué sarèrèè shütuule bö' wörkua wa. Nies wépa e' ali'kabak iwiwak sulusi dè'ka dayè a e' ki ena idiököl ki, esepa suéyö. Ie'pa kë e' menettsa wakyuè iwiwak sulusi kiè e' número wa. Ie'pa ièter dayè e' kkömik. Ma'ma blarta' kiè arpa me' Skëköl tö ie'pa a, e' a'tser ie'pa wà. ³ Skëköl kanè méso kiè Moisés e' ttsè, ñies Obeja Pupula ttsè, e' ttseittseke ie'pa tö, e' tö ichè i' es:

“A Skëköl, be' diché ta' taiè íyi ulitane tsata.

Ì kos wé be' tö, e' dör taiè buaè, e' tö sa' tkiwéwà.

Be' è dör ká ulitane wakpa blú.

Be' dör yësyësè, be' ttö etkë.

⁴ A Skëköl, sulitane tö be' dalöieraè.

Sulitane tö be' kikeraka.

Be' è dör batse'r.

Sulitane wà ijcher tö be' tö s'shüleke yësyësè,

e' kuëki ká ulitane wakpa döraè be' ska' be' dalöiök.”

⁵ E' ukuöki ta Skëköl wé tso' ká jai a, e' úshu dalöiërta' taiè shüte, e' suéaryö áie, e' shua ttè me'bak Skëköl tö se' a e' tso' bléule. ⁶ Skëköl biyöchökwakpa doka kul wà ì sulu datse ká i' ki e' damirak iwa iulà a, e'pa dettsa Skëköl wé e' a. Ie'pa datsi' yöule datsi' kiè lino ese wa e' dör saruruè wöñarke dalalae, ikiparuo àr iwa icho' mik, e' dör oro. ⁷ Ì tso' ttsè'ka doka tkël, e' eköl tö tka' yöule orochka wa, e' mé Skëköl biyöchökwakpa kul a eköl eköl. Tka' e' a Skëköl ser michoè e' kësik iène chiè. ⁸ Età Skëköl wé e' wà iènèka Skëköl olo taiè ena idiché taiè e' shkle wa. Kë yi döpa wà Skëköl wé e' a dö mik, ì sulu dami Skëköl biyöchökwakpa kul wà, e' wà tka età.

16

¹ Ye' tö yile ttö ttsé darèrèè Skëköl wé a, e' tö iché Skëköl biyöchökwakpa kul a: “¡A' yú ta a' tka' wà iène Skëköl kësik wa, e' wà tköttsa ká dià ki!”

Tka' wà iène Skëköl kësik wa doka kul

² Skëköl biyöchökwak tsá, e' tö itka' wà tkéttsa ká i' ki, età wépa wakyöule iwiwak sulusi dè'ka dayè a e' kiè wa ñies idiököl dalöiérakitö, esepa kos ki s'méwö sulusi tsk-ine dalèr taiè.

³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa dayè ki. Età dayè mía péie wës wëm kötulewà pé es. Iwiwak kos tso' dayè a duolur yës.

⁴ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa di' kos ki. Età di' kos mía péie. ⁵ E' ukuöki ta ye' tö ittse tö Skëköl biyöchökwak dör di' kkö'nukwak, e' tö iché:

“A Skëköl, be' dör batse'r,

be' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta ena kekraè.

Kekraè be' tö s'shüleke yësyësè,

e' kueki e' dör buaë tö be' tso' ie'pa we'ikök es.

⁶ Ie'pa tö s'batse'rpa ena be' ttekölpa, e'pa kötulur pë tène tajë, e' kueki e' dör buaë tö be' tö ie'pa we'ikè es.

I'ñe ta be' tö ie'pa ské kéne pë yök. Es ie'pa ki inuí ské dene.”

⁷ E' ukuöki ta ka' tso' íyi moka Skéköl a eë ttö ttséyö se' ttöie e' tö iché: “A Skéköl, be' diché ta' tajë íyi ulitane tsata, ayëcha e' dör mokjé, be' tö ie'pa nuí shulé mokjé yësyësë.”

⁸ E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane diwö ki. Eta diwö a kawö mène s'ditsö ña'ukwa iba tajë e' wa. ⁹ Diba e' tö sulitane pa shayo'wéttsa tajë. Í sulu ikké kos patké Skéköl tö ie'pa ki, erë ie'pa kë éna ì sulu wambleke ie'pa tö ese olo'yak, ie'pa kë er mane'wak ie' a. Ie'pa kë éna ie' kikakka. E' skéie ie'pa tö ie' ché suluë.

¹⁰ E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane wé iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' tkërka e' ki. Eta ie' ká kos tssenewa wes stui es. Ká ulitane wakpa tö iku' kuele ipà dalër tajë e' ë kueki. ¹¹ Erë ì sulu wambleke ie'pa tö, ese kë olo'yè ie'pa tö. Ie'pa pa dalër tajë ñies ie'pa tteke smewö sulusi tö, e' kueki ie'pa tö Skéköl tso' ká jai a e' ché suluë.

¹² Skéköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane di' tajë kiè Éufrates e' a. Eta di' tajë e' sinewa as blu'pa datse diwö tskirke e' wa, esepa tkömi buaë ñippökwakpa ta. ¹³ E' ukuöki ta ye' tö wimblupa sulusi sué bukuë'ie mañat. Et dettsa këtali kéköl e' kkö a. Et dettsa iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kkö a. Ibata ët dettsa iyiwak sulusi e' tteköl kkö a. ¹⁴ Bukuë' e'pa dör aknamapa. Í kë or yi a, ese ormi ie'pa a. Ie'pa mi'ke blu'pa tso' ká wa'ñe, e'pa dapa'uk ñippök Skéköl diché ta' tajë íyi ulitane tsata, e' ta, mik ikéwö de sulitane shulök eta.

¹⁵ Skékëpa Jesucristo tö iché i' es: “Ye' ttö ttsó. Mik ye' datsene, eta ye' datse kë e' biyö yëule wes akblökwak döwa es. Wépa tso' erkí ye' panuk, idatsi' tso'tke buaë iënoie, ayëcha buaë esepa. Es ie'pa kë shköpa sume sulitane wörki ta ijaërkarak.”

¹⁶ Eta aknamapa mañal, e'pa tö blu'pa dapa'wéka ká kiè hebreoie Armagedón eë.

¹⁷ Eta Skéköl biyöchökwak bata tö itka' wà tkéttsa, e' ane kashuk a. Eta se' ttöie darërëë ttsé ye' tö datse blu' kulé tso' Skéköl wé a e' ska', e' tö iché aneule: “íYe' tö iwakanewétke!” ¹⁸ Eta alá wöñane tajë iblane tajë. Í tka darërëë, e' tö ká wöti'wé tajë kos í bakule ká i' ki e' tsata. ¹⁹ Ká wa'ñe wé s'ditsö serke, e' ké kos enewa. Ká kibi tajë bua'iewa kiè Babilonia, e' tskinewa atë mañat tsini. Es Babilonia ki Skéköl kësik suluë blé, ì sulu wamblekerakitö ese nuí kueki. E' dör wes Skéköl tö ie'pa ké ì bacha'bachaë yökwa seraq es. ²⁰ Dayë nane kos, kabata kos, e' cholur. ²¹ Ñies mò wöli wösi sësëë, e' wösi es tköka dabom tkëyök (40) kilo tsata, ese dane tajë s'ditsö ki wes kali yër es. E' tö s'ditsö we'iké tajë e' kueki ie'pa uluneka Skéköl ki ta ie' ché suluë.

17

Alaköl trër tajë e' weirdaë

¹ Skéköl biyöchökwakpa döka kul wa tka' tso', e' eköl de ye' ska' ta ye' a ichéitö: “Be' shkó ye' ta, súyö be' a ikkachè wes Skéköl tö alaköl trër tajë kkeauleka tajë, e' we'ikè. Alaköl e' tkërka di' tso' tajë e' bata ki. ² Ká ulitane blúpa e' mettsa trënuke ie' ta. Ñies ká ulitane wakpa e' mettsa ì sulu wamblök wes ie' es kë wöklörtá' wes s'tteke blo' tö es.”

³ E' ukuöki ta Skéköl Wiköl de tajë ye' ki ta Skéköl biyöchökwak wa ye' mítser ká sir poë wé kë yi serku' tajë ese ska'. Eta eë ye' tö alaköl sué eköl tkërka iyiwak sulusi dë'ka dayë a wák batsé e' ki. Iyiwak sulusi e' pa kos ki kiè tso' kitule tajë kua'ki kua'ki. Kiè e' wà kos tö Skéköl cheke suluë. Iwökir döka kul, idula' döka dabop. ⁴ Alaköl e' paiëule buaë idatsi' dör siëlsiel ena batsé. Ikítkéule buaë tajë oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kiè perla ese wa. Tka' yöule oro wa, e' a'tser iwa wà iëule chië blo' wa. Blo' e' tö ì kos wër suluë Skéköl wa ena alaköl e' ia'wéka trë wa e' ché. ⁵ Ie' wötsa ki ttè tso' kitule. Ttè e' wà blëulewa se' yöki, e' tö iché: “Ye' dör ká kibi tajë kiè Babilonia. Ye' dör alakölpa trër suluë esepa kos mi. Ñies ye' dör ì kos tso' ká i' ki wër suluë Skéköl wa ese mi.” ⁶ Eta ye' tö isué tö alaköl tteke blo' tö. Blo' e' dör s'batse'rpa kötulur ie'pa tö

Jesús tté kueki, e'pa pë. E' tö alaköl e' tteke blo'ie. Mik ye' tö ie' sué etä ye' tkinewä tajë. ⁷ Etä Skököl biyöchökwak tö ye' a ichaké: “ÿ! kueki be' tkinewä? Alaköl e' ena iyiwak sulusi wökir döka kul, idula' döka dabop, e' ki alaköl tkërka, e' wà pakeke ye' tö be' a. ⁸ Iyiwak sulusi sué be' tö, e' bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' döra kawk tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë, e' a. E' ukuöki ta Skököl tö ie' we'ikök patkeraë kekraë. Wépa kië kë ku' kitule kuaë sene michoë yëkkuö ki kam Skököl tö ká i' yuö e' yöki, esepa kos tkirdawarak mik ie'pa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué etä. Iyiwak sulusi e' bak senuk, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörane.

⁹ “Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna ì cheke ye' tö a' a e' wà armi buaë. Iyiwak sulusi e' wökir döka kul, e' wà kiane chë kabata döka kul, e' ki alaköl sulusi tkërka. Nies e' wà kiane chë blu'pa döka kul. ¹⁰ E' skël blërulunebak, e' eköl tso' blu'ie, blu' bata doia itöki erë e' kë kanëblöpa ká tajë blu'ie. ¹¹ Iyiwak sulusi bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, mik ie' dene blu'ie, etä ide paköl, ie' döer blu' bak kul e' eköl nies. Erë ie' dene blu'ie weinuk ë.

¹² “Idula' döka dabop sué be' tö, e' wà kiane chë tö blu'pa döka dabop e'pa doia. Ie'pa a kawö merdaë s'wëttsöie iyiwak sulusi e' ta ekuölö ëme. ¹³ Blu'pa döka dabop, e'pa er mé ñikkë iwákpa bil ekkë, kawö ena diché tso' ie'pa wä s'wëttsöie, e' muk iyiwak sulusi e' a. ¹⁴ Ie'pa ñippöraë Obeja Pupula ta, erë e' e' alörakä ie'pa ki. Ie' döer skökölpa ulitane e' këköl, nies ie' döer blu'pa ulitane e' blü, e' kueki ie' e' alörakä ie'pa ki. Wépa tso' ie' ta, e'pa klöo'bak Skököl tö, nies ie'pa shukitbakitö. Ie'pa döer Obeja Pupula ttökatapa e' tkökewä darërëe ie' a ese.”

¹⁵ Nies Skököl biyöchökwak tö ye' a iché: “Di' tso' tajë sué be' tö, e' bata ki alaköl trër tajë, e' tkërka, e' wà kiane chë, ká tso' tajë e' wakpa s'tso' tajë ttö kua'ki kua'ki e'. ¹⁶ Idula' döka dabop ena iyiwak sulusi, e'pa tö alaköl trër tajë e' sueraë suluë. ÿ kos tso' ie' wä, e' yerattsarakitö iulä a, imeraarakitö sume. Ie'pa tö ie' chkä katerawä etä ikuö atë e' ña'wërawa ie'pa tö. ¹⁷ Skököl wák tö blu'pa dabop er méwä ñikkë as ie'pa wä kawö tso' s'wëttsöie, e'

mütörak iyiwak sulusi e' a. Es ie'pa tö iwëraë dö mik iwà tka wës Skököl tö iyë'at es. ¹⁸ Alaköl trër tajë sué be' tö, e' wà döer ká kibi tajë. Ká e' wakpa e' alëka ká malë blüpa ki.”

18

Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skököl biyöchökwak skä sué eköl datse ká jai a, e' diché ta' tajë. Ilo tajë, e' bunëka ká i' kos ki. ² Ie' tö iché aneule:

“ÿBabilonia wakpa enewa ta iké sulunewa! Ká e' sulunewa miáne aknamapa kéie. Eë wimblupa sulusi tsakjë e' dapa'wëka senuk.

E' döer iyiwak sulusi döer ñá ena dù döer ñá, ese wé.

³ Ká ulitane wakpa erkiöwëka Babilonia wakpa tö

trënuke wës s'tteke blo' tö es.

Ká ulitane blüpa senëka ie' ta.

ÿ sulu kos tueke ie' tö ÿ sulu wambloie,

e' tö dalì wataukwakpa ulitane blu'wëka tajë.”

⁴ Ttö skä ttsé ye' tö datse ká jai a, e' tö iché:

“Wépa döer ye' icha, e'pa kos e' yölur Babilonia as a' kë tö ÿ sulu wamblërke eë e' wamblöñak.

Nies a' e' yölur as ÿ sulu datse ie'pa ki e' kë dö a' ki.

⁵ ÿ sulu wamblé ie'pa tö, e' döer tajë shute, e' mú dapa'wësö, e'ma ideka ká jai a.

ÿ sulu wamblé ie'pa tö, e' jcher buaë Skököl wä.

⁶ Etä ttö ttsé ye' tö e' iché inamépa a:

ÿ sulu wamblé ie'pa tö pë' malepa ki,

e' nuí ské patköne ie'pa ki tajë dö bötökicha.

ÿ sulu wamblé ie'pa tö pë' malepa ki,

e' döer wës ie'pa tö pë' malepa ké ÿ bacha'bachaë yök es.

E' kueki ibaché döka bötökicha,

e' ské yökwa ie'pa kó inuñie.

⁷ Ie'pa e' kkeöka tajë, ie'pa wä iyi bua'buatso' tajë shute,

ekke ie'pa we'ikö tajë shute.

Ie'pa e' bikeitsö:

‘Se' tso' buaë wës alaköl döer blu' es,

se' kě dör wēs schö es weir siarē.'

⁸ Ie'pa e' bikeitsō es, e' kueḱi ì suluē dōraē ie'pa kī bet.

Ie'pa teraē bli tō, ie'pa weirdaē siarē, ie'pa duōralur, ie'pa ñardawa bö' a.

Skēköl diché ta' taiē íyi ulitane tsata, e' wa ie' tō ie'pa wōme'ttsabak weinuk."

⁹ Ì sulu wambleke Babilonia wakpa tō, ese wamlē'ñak ká blúpa tō ie'pa ta. Ñies íyi bua'buā tso' taiē Babilonia, e' tō ie'pa ttsē'wé buaē. Mik ie'pa tō Babilonia ñarkewa e' shkle sué, etā ie'pa eriardaē taiē, iuraē siarē. ¹⁰ Ie'pa suardaē dō' ì sulu e' dō ie'pa kī ñies. E' kueḱi ie'pa e' tsuraarak kamiē ikī sauk ta icherarakitō:

“jWěstela ina Babilonia wakpa ta!
Ie'pa dör pē' taiē. Ie'pa ká dör taiē buaē.
jÌ sulu wamlé ie'pa tō e' nuí de ie'pa kī bet, ekuöläie ie'pa enewa, ie'pa ká sulunewa!”

¹¹ Dalì wataukwakpa tso' ká i' kī e'pa eriardarak siarē iurarak taiē, kě yi ku'ia Babilonia ie'pa dalì tauk e' kueḱi. ¹² Dalì watuēke ie'pa tō e' dör orochka, inukölchka, ák bua'buā, ákwōla bua'buā kiè perla, datsi' bua'buā kiè lino ena seda, ñies datsi' bua'buā wōaule sielsiel ena batsē; ñies kal ulitane alar jamamaē; ñies íyi ulitane bua'buāē yöule marfil*, ena kaltak bua'buā wa, ena tabechka kiè hierro e' wa ena tabechka kiè bronze e' wa, ena ák bua'buā kiè mármol e' wa; ¹³ ñies canela klō e' kkuölit, ñies íyi poie alar jamamaē ena íyi masmas ña'wè, kiō masmas kiè mirra ena íyi masmas poie tuè darērē kiè olibano; ñies vino ena kiō, ñies harina bua'buā ena trigowō; ñies baka ena obeja ena kabaio ena carreta; ñies pē' klōulewā kanè mésoie ena pē' skà tso' watuē ese. Íyi ekkē kōs watuēke ie'pa tō. ¹⁴ Dalì wataukwakpa tō icheraē:

“A Babilonia wakpa, ì kōs bua'buāē kiarke a' kī taiē,
e' kě ku'ia a' wā.
Íyi bua'buā kōs wēr buaē wōñarke dalölöe,
e' kōs kě dē'ia a' ulā a.”

* **18:12** marfil: E' dör iyiwak kiè elefante ese kà talēki wā.

¹⁵ Dalì wataukwakpa e' blu'wé Babilonia wakpa wa, e'pa e' tsuraarak kamiē ikī sauk. Ie'pa suane dō' ì sulu tka Babilonia wakpa kī, e' dō ie'pa kī ñies. Ie'pa eriardaē siarē, iuraē taiē. ¹⁶ Ie'pa tō icheraē:

“jWěstela ina Babilonia wakpa ta!
A' e' paiēule datsi' bua'buā kiè lino ese wa ñies datsi' wōaule sielsiel ena batsē ese wa. A' e' kītkēule buaē oro wa ena ák bua'buā wa ena ákwōla bua'buā kiè perla ese wa.
¹⁷ jKá etkē ta' wā íyi tso' bua'buāē taiē, a' blune taiē, e' enewa!”

Es ñies kanò blubluē shkōke taiē dayē kī, e' wōkirpa kōs ena ikaneblökerak kōs ena wépa shkōke kanò shuā, wépa kōs inuköl klō'wēke kaneblok kanò wa, esepa kōs e' tséat kamiē Babilonia kīsauk. ¹⁸ Mik ie'pa tō ká e' ñanewā e' shkle sué, etā ie'pa ane taiē: “jKá wé skà dör buaē taiē wēs Babilonia es?” ¹⁹ Ie'pa tō ká po tkéka e' wōkir kī iwà kkachoie tō ie'pa erianerak taiē ta iuke taiē ta icherakitō aneule:

“jWěstela ina ká e' buaē taiē, e' wakpa ta!
Sa' kōs wā kanò tso', e'pa blune taiē ie'pa batamik.
jKá etkē ta' ká e' sulunewa!”

²⁰ jA a' tso' ká jai a,
Skēköl tō Babilonia wakpa ewéwa,
e' kueḱi a' ttsē'nú buaē!
A' dör batse'rpa,
ñies Jesús ttekölpa tsá,
ñies Skēköl ttekölpa, je'pa kōs ttsē'nú buaē!
Skēköl tō Babilonia wakpa we'iké,
ì sulu wamlé ie'pa tō a' kī, e' nuí ské de ie'pa kī,
e' kueḱi a' ttsē'nú buaē.

²¹ E' ukuökī ta' Skēköl biyöchökwak skà de eköl diché ta' taiē. E' tō ák bērie kéka, ák e' dör kōs ák tso' wawè ekkē, e' uyémiitō dayē a ta ichéitō:

“A Babilonia wakpa, a' chōrawa wēs ák i' chowa dayē a es,
kě yi tō a' suépaia.

22 Ma'ma tso' bla'wè kiè arpa ena flauta ena duk,
ese kë blarpaia a' ká a.
A' kanè mésopa kos kë ku'ia.
Ák tso' wawè ese kë blarpaia a' ká a.
23 Bö'wö ñarke e' kë wõnarpaia a' ká a.
Kë yi ku'ia ulabatsök.
A' dalì wataukwakpa e'pa kkeauleka taië,
ie'pa dör pè' taië ká i' kî.
Es a' tò ká ulitane wakpa kitö'wé alibchö wa,
e' kueki i'yi ikkè sulu de a' kî.”

24 Skëköl ttekölpa ena s'batse'r malepa kos kótulur Babilonia wakpa tö, e'pa pè tène ie'pa ká kî. Ñies pè' malepa taië kótulur ie'pa tö. E' kueki e' nuí de ie'pa kî.

19

1 E' ukuöki ta ye' tò ittsé tò ká jai a pè daparke taië, e'pa tté darèrè ta ichérakitö aneule:

“Skëköl tò s'shulè yësyësè ttè moki wa,
e' kueki i'kikökasö!
Ie' dör S'tsätökökwak.
Ie' olo ta' taië, ie' diché ta' taië íyi ulitane tsata. 2 Babilonia wakpa dör wes alaköl trèr taië es.
Ie'pa bak ká ulitane wakpa erkiöuk ì sulu wamblök wes ie'pa es.
Ie'pa tö Skëköl kanè mésopa kótulur.
E' nuí kî Skëköl tò ie'pa ká sulu'wéwa ta iwakpa ewéwaitö.
E' kueki se' wa ijcher tö ie' s'shuleke yësyësè mokië.”

3 E' ukuöki ta ie'pa tö iskà chéne:
“¡Skëköl kikökasö!
Babilonia shklè dià e' batrö michoë.”

4 Këkëpa doka dabom böyök kî tkël (24) ena ì ttsè'ka doka tkël, e'pa e' télur iski wöwakköt ta Skëköl tkërka ikulé kî, e' dalöierakitö. Ie'pa tö iché: “¡Es e' idir! ¡Skëköl kikökasö!” 5 Skëköl tkër e' ska' ttö ttsé ye' tö, e' iché:

“¡A' ulitane tò se' Këköl kiköka,
se' tsitsipa ñies se' blublupa.
A' dör ie' kanè mésopa tö ie' dalöieke,
e'pa kos tò Skëköl kiköka!”

Obeja Pupula ulabatsöke e' kéwö tkö'uk

6 Eta ye' tò ittsé tò ì blarke taië wes s'tso' taië ttö es, wes di' blar taië ákttö mik es, wes alá blar taië es, e' tò iché:

“¡Skëköl kikökasö!
Këkë dör se' Këköl, e' diché ta' taië íyi ulitane tsata.
Ie' detke s'blúie s'wëttsuk,
e' kueki ikikökasö.

7 Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kéwö dewatke,
e' tayë e' kané wétke ulabatsoie ie' ta.
E' kueki se' ttsè'nù buaë kaneë, ie' olo kikökasö.

8 Ie' tayë a' datsi' bua'buá kiè lino e' mène e' paioie,
Datsi' e' dör saruruë, wõnarke dalalaë.
Datsi' e' wà kiane ché
s'batse'rpa ser yësyësè e'.”

9 Skëköl biyöchökwak tò ye' a' iché: “Ishtö yëkkuö kî i' es: ‘Wépa shkeñaule Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kéwö tkö'uk, ayëcha buaë esepa.’ ” Ñies ie' tò iché ye' a: “Ttè e' dör Skëköl ttè mokië.”

10 Ye' e' téwa iski wöwakköt Skëköl biyöchökwak wöshaë idalöiök, erè ie' tò ye' a' iché: “¡Së kë war! Ye' dör Skëköl kanè méso wes be' ena be' malepa e' tkëulewa darèrè Jesús tté a' e'pa es. ¡Skëköl ã dalöiö!”

Jesús tté e' tò Skëköl ttekölpa erkiöweke s'pattök.

Itkërka kabaio saruru kî

11 E' ukuöki ta ye' tò isué tò ká jai a ukkò tso' áie, ee' kabaio suéyö etö saruruë. E' kî itkërka, e' kiè dör Ttö Yësyësè Këkraë. Ie' tò s'wëttséke yësyësè. Mik ie' e' kéka ñippök e' kë dör é. 12 Ie' wöbla wër wes bö'wö wõnar es. Ie' wökir kî ì tkërka taië wes itso' tkëka blu' wökir kî es. Ie' kî ikie tso' kitule. Kiè e' kë jcher yi wa, e' jcher ie' wák é wa. 13 Ie' datsi' nuuleka pé wa. Ie' kiè dör Skëköl Ttè. 14 Ñippökwa tso' taië ká jai a, e'pa datse ie' itöki kabaio saruru kî. Ie'pa paiëule datsi' bua'buá kiè lino ese wa, datsi' e' dör saruruë wõnarke dalalaë. 15 Ie' kkö a' tabè dökettsa ká yëule di'dië, tabè e' wa ie' e' alöraka ká ulitane wakpa kî. Ie' tò ie'pa wëttseraë yësyësè idiché taië wa. Skëköl diché ta' taië íyi ulitane tsata,

e' kësik wa ie' tō ibolökpa ñatskerawā wes uvawō ñatskèwasō s'klō wa idiō yottsā es. ¹⁶ Itu' shà ie' paio kī itso' kitule, e' tō iché: “Blu'pa ulitane e'pa Blú, skëkölpā ulitane e'pa Këköl.”

S'tsatkökwak e' aléka iyiwak sulusi kī

¹⁷ E' ukuökī tā ye' isué tō Skëköl biyöchökwak dur eköl diwō kī. E' tō iché aneule dù kos urke kashuk a e' a: “iA' shkō, a' ñi dapa'úka chkè tso' tajë Skëköl wā a' a e' katök! ¹⁸ A' shkō blu'pa chkà katök, ñies ñippökwakpa wökirpa ena wëpa kësik suluë, esepa chkà katök a' shkō. Kabaio ena iwákpa e'pa chkà katök a' shkō. S'klöulewā kanè mésoie ena pë' kē dör es, ñies s'dalöier tā' tajë ena se' èsepa ena pë' ulitane chkà katök a' shkō.”

¹⁹ Eta ye' tō iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué. Ká ulitane blúpa ena inippökwakpa, e'pa tso' ie' tā. E'pa ñi dapa'uke ñippök itkërka kabaio saruru kī ena inippökwakpa e'pa tā. ²⁰ Iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena itteköl e'pa klö'wëwarakitö. Itteköl e' tō i kē or yi a ese o' iyiwak sulusi wörki. Ese wa ie' tō wépa e' me' wakyuë iyiwak sulusi e' kiè wa ena idiököl dalöie', esepa kitö'ka. Eta iyiwak sulusi ena itteköl, e'pa batrélormi ttsë'ka bö' me'r tajë batsöriie e' a. Eë bö' wõnarke tajë azufre tā. ²¹ Imalëpa ttélur itkërka kabaio kī e' tō, tabè dökettsā ikkō a e' wa. Eta dù tō ie'pa chkà katé tajë dö che.

20

Skëköl e' aléka Satanás kī

¹ E' ukuökī tā Skëköl biyöchökwak sué ye' tō eköl, e' datse ká jai a. Ie' wā kauk ter tajë iskië e' kköyottsā tso'. Ñies tabechka kichaie bérie e' a'tser iwa. ²⁻³ Eta ie' tō këtali këköl klö'wëwā. Këtali këköl e' dör Bë kiè Satanás dë'ka tkabëie ká iaiä e'. Skëköl biyöchökwak tō ie' muéwā tabechka kichaie wa batréemi kauk ter tajë iskië e' a. Tā e' kkō wötéwaitö daloie ena iwakyuëitö as kē yi a ikköyerttsane. Eë ie' wötène dö duas mil eyök as kē ie' a ká ulitane wakpa kitëria. Erë mik duas mil eyök deka, eta ie' wötsënardaë erë ekuölö ë.

⁴ E' ukuökī tā ye' tō s'blúpa kulé sué tukur ká jai a. Wépa tukur kula' e' kī, e'pa a kawö mène s'wëttsuk. Ñies wépa

kuli' tërdulune Skëköl tté ena Jesús tté moki pakè kuëki, esepa wiköl sué ye' tō. Ie'pa kē wā iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena idiököl dalöiëne'. Ñies ie'pa kē e' mène wakyuë iyiwak sulusi kiè wa iwötsā kī ö iulà kkue kī. Ie'pa shkenekane, eta ie'pa tō s'wëttsé Cristo tā dōka duas mil eyök. ⁵ Ie'pa shkenekane e' dör s'duulewā e' tsā shkenekane. S'duulewā malepa e'pa kē shkerpakane dö mik duas mil eyök ene eta. ⁶ Wépa shkerdakane kewe, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dör wépa batseo' Skëköl tō esepa kī. Ie'pa kē duöpawā bötökicha. Ie'pa kanëblöraë Skëköl a ena Cristo a sacerdotepaie. Ñies ie'pa tō s'wëttsëraë Cristo tā ñitā dö duas mil eyök ekkë.

⁷ Mik duas mil eyök deka, eta Satanás yërdattsane wé itso' wötëulewā eë. ⁸ Ie' e' yörattsā Gog ena Magog kitö'uk. Gog ena Magog, e' wā kiane chë ká ulitane wakpa. Satanás tō ie'pa dapa'weraë ñippök Skëköl tā. Ie'pa ñippökwakpa dör tajë wes dayë tséwö es.

⁹ Ie'pa ulitane datse ká wa'ñe demi Jerusalén. Eë s'batse'rpa serke. Ká e' dalër tajë Skëköl éna. Ie'pa tō ká e' kköiéwā shkit s'batse'rpa ewowa, erë bö' bitëshka ká jai a, e' tō Skëköl bolökpa ewéwa seraä. ¹⁰ Eta Bë tō ie'pa kitö', e' batréemi bö' wõnarke azufre tā me'r tajë batsöriie e' a. Eë iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena itteköl e'pa uyanemibak. Eë ie'pa weir michoë ñie nañeë.

Skëköl tō sulitane shuleke bata ekkë tā

¹¹ E' ukuökī tā ye' tō isué tō Skëköl tkër ikulé kī. Ikula' dör bérie saruruë. Ká jai ena ká i' e' tkashkar ie' yöki, kē iwëneia yës. ¹²⁻¹³ Eta ye' tō isué tō s'duulewā kos iëter Skëköl kulé wörki as ishulirdak. Wépa datse s'wimblu kē a esepa tso', ñies wépa durulune dayë a esepa tso'. S'dalöiërta' tajë ena s'èsepa kos iëter Skëköl wörki as ie' tō ie'pa shulö wes ie'pa e' wamblë' es. Yëkkuö tso' tseë eë, e' kī i kos o'sö ena i kos wamblë'sö e' tso' kitule. Yëkkuö skā tso' eë et, e' dör sene michoë yëkkuö. Yëkkuö e' kī wépa ulà a sene michoë döraë, e'pa kiè tso' kitule. Yëkkuö e' shuppélor, eta s'duulewā kos shulé Skëköl tō wes ie'pa e' wamblë' es, ñies wes itso' kitule iyëkkuö kī es. ¹⁴ E'

ukuöki ta s'duöwä ena s'wimblu ké e' kos batréemi bö' me'r taië batsöriie e' a, e' dör s'duöwä bötökicha e'. ¹⁵ Wépa kos kiè kě ku' kitule sene michoë yěkkuö ki, e'pa batréemi bö' ñe' a.

21

Ká jai pa'ali ena ká i' pa'ali

¹ E' ukuöki ta ye' tó isué tó ká jai tsá ena ká i' tsá, e' kě ku'ia, e' kos ské yönene pa'ali. Ñies dayë kě ku'ia. ² Eta ye' tó isué tó ká batse'r dör Jerusalén pa'ali e' datse ká jai a Skököl ska'. Ká e' wër buaala wes tayë ulabatsketke e' paiö buaala iwem wörki es. ³ Skököl tkër, e' ska' ttö ttsé ye' tó, e' tó iché aneule: "Ittsö, i'ñe Skököl de senuk s'ditsö shua. Ie' serdaë ie'pa ta kekraë. Ie'pa doraë ie' ichaie. ⁴ Ie'pa wöriö kos paikl-eraëtö. Kě yi duöpawaia, kě yi eriarpaia, kě yi kköchöpaia, kě yi mik i dalërpaia, iyi ekké kos bakbak e' kueki."

⁵ Eta Skököl tkër ikula' ki, e' tó iché: "Ye' tso' iyi kos yuökne pa'ali." Ñies ie' tó ye' a iché: "Ttè i' dör mokië, e' mik be' erblömi, e' kueki ishtö yěkkuö ki."

⁶ E' ukuöki ta ie' tó iché ye' a: "Iwà yöne one. Ye' dör iyi wì ena iyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Wépa ersine, esepa a kawö meraë ye' tó, sene michoë di' yök éme, kě tuè ta'. ⁷ Wépa e' aléka i sulu ki, kě wä ye' tté olo'yaule, esepa a iyi ekké kos ské meraë ye' tó. Ye' doraë ie'pa Kököl ena ie'pa doraë ye' ala'rie. ⁸ Erë wépa tó ye' tté olo'yé suane kueki, wépa kě erblöta' ye' mik, wépa e' ia'uke i sulu wamblekerakitö ese wa, wépa dör s'ttökwakpa, wépa trërta', wépa wöbatsö alibchök, wépa tó iyi diököl dalöieke skökölle, ñies wépa dör kachökwakpa, esepa kos batreerami bö' wöñarke azufre ta me'r taië batsöriie e' a. E' dör s'duöwä bötökicha e'."

Jerusalén pa'ali kkeyëne Juan a

⁹ Skököl biyöchökwakpa doka kul suéyo kewe tó tka' damirak iwä wà tkëttsa ká ulitane wakpa we'ikoie, e' eköl de ye' ska', e' tó iché ye' a: "Be' shkó ye' ta. Obeja Pupula ulabatsöketke, e' tayë kcacheke ye' tó be' a." ¹⁰ Eta Skököl Wiköl de taië ye' ki ta Skököl biyöchökwak wä ye' mítser kabata bérie kakkeë e' ki. Ie' tó Jerusalén dör

batse'r datse ká jai a e' kkaché ye' a, e' dör Skököl ké. ¹¹ Ká e' wöñarke dalölöë Skököl olo taië e' wa. Ká e' olo burke taië dalölöë wes ák bua'buä tuè darërëë kiè jaspe es. Ák e' wöaule spaspa ena mat, e' wër sarërëë. ¹² Ká e' kköiëulewä shkit kakkeë buririë. E' ukkö doka dabom eyök ki böt (12). E' ukkö kos a Skököl biyöchökwakpa iëter eköl eköl. Ñies Israel aleripa ditséwö doka dabom eyök ki böt, e'pa kiè tso' kitule eköl eköl ukkö kos e' mik. ¹³ Ukkö tso' mañat diwö tskirke, e' kke. Ukkö tso' mañat diwö mi'kewä, e' kke. Ukkö tso' mañat wä wa. Ñies ukkö tso' mañat i' wa. ¹⁴ Ká e' kköiëulewä shkittke, e' yöule ák blubluë ki doka dabom eyök ki bök. Obeja Pupula ttekölpa tsá dabom eyök ki böt, e'pa kiè tso' kitule eköl eköl ák blubluë kos e' mik.

¹⁵ Skököl biyöchökwak tso' ttök ye' ta, e' wä orochka yöule batsië ká ma'woie, ese a'tser. E' wa ie' tó ká kos ñe' ma'weke, ikköiëulewä shkit ena iukkö kos e' ma'weke ie' tó. ¹⁶ Ká e' yöule ñikkëë, kos ibatsi dör, ekké ishölö dör. Skököl biyöchökwak tó ká e' ma'wé ká ma'wo a'tser ie' wä e' wa. Ká e' batsi dör kilómetro doka mil böyök ki cien tkëyök (2.400); ñies ishölö ena ikákke e' dör ekké ñies. ¹⁷ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak tó ká kköiëulewä shkit, e' burri ma'wé. E' dör metro doka dabom teryök ki teröl (66). Skököl biyöchökwak tó ima'wé wes s'ditsö tó ká ma'wé es.

¹⁸ Ká kköiëulewä shkit, e' yöule ák bua'buä kiè jaspe ese wa. Ká e' yöule orochka wák é wa; e' damiwa sarërëë wes vidrio es. ¹⁹ Ák blubluë tuluulewä ká kköiëulewä e' chkie, e' mik ák bua'buä kuä'ki kuä'ki bastulur taië. Ák blubluë e' tsá e' dör ák bua'buä kiè jaspe; ák blubluë skà dör zafiro; iskà dör ágata; iskà dör esmeralda; ²⁰ iskà dör ónice; iskà dör cornalina; iskà dör crisólito; iskà dör berilo; iskà dör topacio; iskà dör crisoprasa; iskà dör jacinto; ibata dör amatista. ²¹ Ukkö doka dabom eyök ki böt, e' dör ák bua'buä saruru kiè perla doka dabom eyök ki böt. Ukkö bit e' dör perla et. Ká e' ñalé kibi e' yöule orochka wák é wa damiwa sarërëë.

²² Kě ye' wä Skököl wé sune ká e' ki. Skököl diché ta' taië iyi ulitane tsata ena Obeja Pupula e'pa serke ee, e' kueki Skököl

wé kě ta'. ²³ Skéköl olo burke taië ká e' a, ñies Obeja Pupula olo burke taië ká e' kōs a wes bö'wō taië olo bur es. E' kueki diwō kě ta', si'wō kě ta'. ²⁴ Ká ulitane wakpa serdaë ká e' olo burke e' a. Ká ulitane blúpa wá iíyi bua'buá tso' e' bituraë ie'pa wá mē ká e' wakpa a. ²⁵ Ká e' a nañewe kě ta', kekraë ká dör ñiwe. E' kueki iukkō kě wōtērtā'wá yēs. ²⁶ Ká ulitane wakpa wá iíyi bua'buá kōs tso', e' bituraë mē ká e' wakpa a. ²⁷ Erē íyi ulitane kě dör batse'r, ñies wépa tō ì wēr suluē Skéköl wa ese wambletā' ö s'kitō'wētā', esepa kōs kě dōpawā ee. Wépa kiē tso' kitule Obeja Pupula yēkkuō kī, yēkkuō e' dör sene michoë yēkkuō, e'pa ē dōwāmi ee.

22

¹ E' ukuōki tā Skéköl biyōchōkwak tō ye' a di' kkaché etō. Di' e' dör maneneë, damiwa sarērēë, e' dör sene michoë dí. E' tskirke wé Skéköl ena Obeja Pupula tulur ikulé kī e' ska'. ² Di' e' dami ká e' ñalé kibi e' shushaë. Di' e' kkōmik kal tso' wī'kē iō'kē. Kal e' dör sene michoë moie se' a. E' wōrke si' bit ekkē. E' wá kiane chē tō duas ek tā iwōne dōka dabom eyōk kī bōtōkicha (12). Kal e' kō dör buaë kapōlie ká ulitane wakpa bua'woie. ³ Ì kōs kě dör buaë Skéköl wōa, e' kě ku' ká e' a. Eē ie' ena Obeja Pupula, e'pa tulur ikulé kī. Eē Skéköl kanè mēsopa tō ie' dalōieraë. ⁴ Ie'pa tō ie' sueraë iwōbla wa. Ie' kiē tso' kitule ie'pa wōtsā kī. ⁵ Ká e' ñi'weraë ie' olo tō, e' kueki nañewe kě tā'ia ká e' a. Kě yi kī diwō ena bö'wō kiarpaia ká suoie. Ká e' wakpa tō s'wēttsē michoë blu'paie.

Jesucristo datskene e' kēwō dōkewatke tsinet

⁶ Etā Skéköl biyōchōkwak tō ye' a iché: “Ttē kōs ttsé be' tō e' dör mokië e' mik be' erblōmi. Skéköl tō ittekōlpa patké' ittē pakōk, e' wák tō ibiyōchōkwak patké' ì tkōraë bet, e' kkachōk ikanè mēsopa a.”

⁷ Jesús tō iché: “¡Ittsō! Ye' datskene bet. Ì tkōke i'ñe tā ena ì tkōraë aishkuō tā ese ttē tso' kitule yēkkuō i' kī. Wépa tō ttē e' wá iuteke, ayēcha buaë esepa.”

⁸ Ye' dör Juan. Ye' tō íyi ikkē ttsé sué. Mik ye' tō ittésé ena isué, etā ye' e' téwā wōwakkōt Skéköl biyōchōkwak wōrki idalōiök. ⁹ Erē ie' tō ye' a iché: “¡Sē kě war!

Ye' dör Skéköl kanè méso wes be' ena be' yamipa dör Skéköl ttekōlpa ena wépa kōs tō ttē tso' kitule yēkkuō i' kī e' wá iuteke, esepa es. ¡Skéköl ē dalōiō!”

¹⁰ Ñies ie' tō ye' a iché: “Ttē tso' kitule yēkkuō i' kī, e' wá tkōketke bet, e' kueki kě iblarwā be' wák ē a. ¹¹ Wépa e' wamblō sulu esepa múat as ikí e' wamblō sulu. Ñies wépa e' ia'uke sene sulusi wa esepa múat as ikí e' ia'ū sene sulusi wa. Erē wépa dör yēsyesē as esepa kī ser yēsyesē. Ñies wépa batseō' Skéköl tō as esepa kī ser batse'r.”

¹² Jesús tō iché: “Ye' datskene bet. Ye' wá iské datse mē sulitane a ekōl ekōl wes iser es. ¹³ Ye' dör íyi wí ena íyi bata, ttē tsá ena ttē bata. Ye' tso'tke íyi ulitane yōkī kewe, ñies ye' ser michoë kekraë.”

¹⁴ Wépa tō idatsi' skueke Obeja Pupula pē wa as idōttsā buaë maneneë Skéköl a, ayēcha buaë esepa. Esepa ē a kawō merdaë dōkwā Skéköl ká a, sene michoë e' kéli wō katōk. ¹⁵ Erē wépa dör ì sulu wamblōkwakpa, wépa wōbatsō alibchōk, wépa trērtā', wépa dör s'ttōkwakpa, wépa tō íyi diōkōl dalōieke, wépa wōbatsō kachōk, esepa kōs atē u'rkī, kě dē'wā Skéköl ká a.

¹⁶ Jesús tō iché: “Ye' dör Jesús, e' tō Skéköl biyōchōkwak patké' ttē i' kōs chōk ye' icha eruleë e'pa a. Ye' dör s'blú bak ká iaiaë kiē David, e' aleri datse s'blúie ie' skéie e'. Ye' dör wes bēkwō olo burke dalōlōë ká ñirketke etā es.”

¹⁷ Wikōl Batse'r ena Obeja Pupula tayē, e'pa tō iché: “¡A' shkō!” Ñies wépa tō ttē i' ttsé, e'pa tō ichó: “¡A' shkō!” Wépa kōs ersine éna sene michoë dí yák, esepa mú dō sene michoë dí yōk éme kě tuē tā.

¹⁸ Ì tkōraë e' tso' kitule yēkkuō i' kī, wépa tō ittésé, esepa a ye' tō iché i' es: Yi tō ttē i' kī kuōtkéka, e' tā esepa we'ikeraë siarē Skéköl tō ì sulu kōs tso' kitule yēkkuō i' kī ese wa.

¹⁹ Ñies yi tō ttē tso' kitule yēkkuō i' kī e' wele yēttsā, e' tā esepa a Skéköl kě tō kawō mepa senuk Skéköl ká batse'r e' a, sene michoë kéli wō katōk wes itso' kitule yēkkuō i' kī es.

²⁰ Jesús tō ttē i' kōs ché a' a, e' tō iché: “Mokī ye' datskene bet.”

Es e' idir. ¡A Skékēpa Jesús, be' shkō!

²¹ As Skékēpa Jesús er buaë chō s'batse'rpa ulitane a.